Digitized by the Internet Archive
in 2025

https://archive.org/details/romanpontifixtam0006augu

ROMANUS PONTIFEX

TAMQUAM

PRIMAS ECCLESIAE,

ET

PRINCEPS CIVILIS

E MONUMENTIS OMNIUM SECULORUM

DEMONSTRATUS.

ADDITA AMPLISSIMA LITERATURA.

AUCTORE

AUGUSTINO DE ROSKOVÁNY,

EPISCOPO NITRIENSI.

Tomus VI.

Supplementa ad Tom. I—IV. et continuationem Monumentorum et Literaturae usque annum 1871 complectens.

NITRIAE. 1873.

TYPIS MICHAELIS SIEGLER.

ROMANUS PONTIFEX

TAMQUAM

PRIMAS ECCLESIAE,

ET

PRINCEPS CIVILIS

E MONUMENTIS OMNIUM SECULORUM

DEMONSTRATUS.

ADDITA AMPLISSIMA LITERATURA.

AUCTORE

AUGUSTINO DE ROSKOVÁNY,

EPISCOPO NITRIENSI.

ALMA COLLEGE
213
LIBRARY
R732
Alma California

Tomus VI.

Supplementa ad Tom. I—IV. et continuationem Monumentorum et Literaturae usque annum 1871 complectens.

NITRIAE. 1873.

TYPIS MICHAELIS SIEGLER.

44580

MONITUM.

Cum in Praefatione, quam primis quinque voluminibus operis nostri *de Romano Pontifice, tamquam Primate Ecclesiae et Principe Civili e Monumentis omnium seculorum demonstrato,* anno 1867 luce publica donatis, praemisimus, consilium nostrum et argumentum operis uberius exposuerimus: pauca sunt, quae praesenti occasione, dum quippe eiusdem Operis quatuor volumina continuative vulgamus, praefari nos oporteat. Quamvis nempe Monumenta pro Primatu et Civili Principatu Romani Pontificis inde a primis Ecclesiae seculis usque annum nostri seculi quintum et sexagesimum in memoratis quinque voluminibus vulgata collectionem exhibeant amplissimam; quamvis porro Literatura quoque in iisdem voluminibus recensita admodum foecunda sit: factum tamen est, ut et Monumentorum plura, et literariorum operum permulta, in quorum notitiam editis iam voluminibus devenimus, e collectione emanserint; quae proinde locum in collectione instar supplementi merito sibi vindicare videntur. Insuper tam Monumenta quam Literatura primis quinque voluminibus inserta in anno 1865 desinit: dignum autem visum fuit, eadem continuare; idque hoc magis, quod, *definitis per novissimam sacrosanctam et oecumenicam Vaticanam Synodum divinis Romani Pontificis praerogativis,* quemadmodum Monumenta ad dogma-

ticam hanc definitionem spectantia, ita et opera literaria de his ipsis praerogativis magno sane numero in lucem edita in collectione nostra tanto minus desiderari possint, quanto clarius e primis collectionis istius voluminibus elucet scopus eiusdem: *ea cumprimis colligendi Monumenta, quae supremum, errandi periculo neutiquam obnoxium, S. Sedis Apostolicae magisterium respiciunt.* Collegimus itaque tum supplementaria ad priores quinque tomos, tum ea Monumenta, quae inde ab anno 1865 (in quo Collectio prima desinit) usque annum 1871 procurrunt, addita rursum amplissima Literatura. Qualia exhibeat Monumenta praesens continuativa nostra collectio, quatuor voluminibus comprehensa, uberius indicat *historica Introductio* cuilibet volumini praefixa, prout et *Conspectus* in singulo volumine occurrens: ad haec igitur lectores remittendo, relate ad oeconomiam operis id duntaxat censemus adnotandum: *volumine VI* exhiberi Monumenta pro Primatu R. P. tam supplementaria, quam continuative ab a. 1865—1871 collecta cum concernente Literatura; *voluminibus VII et VIII* recenseri Monumenta pro Primatu et infallibili magisterio R. P. e Concilio Oecumenico Vaticano pariter cum Literatura; *volumine IX* contineri Monumenta et Literaturam de Civili Principatu Romani Pontificis; *numerum* porro *Monumentorum* in his quatuor voluminibus assurgere ad 1079; *Literaturam* vero *duodecim mille octingentis septuaginta quatuor* numeris comprehendi; universam proinde Literaturam in Opere nostro hactenus contentam prope *tria et quadraginta millia* numerorum efficere. Notamus insuper, in recensione literaturae numeros operum literariorum continuative poni ad illos, qui in primis occurrunt voluminibus, demta Concilii Vaticani Li-

ratura, quae sola 4576 numeros complectitur. Postremo notamus, nos nec historiam Concilii Vaticani scribere, nec omnia eo spectantia documenta colligere, verum unice documenta ad *Primatum* et *infallibilitatem R. P.* pertinentia, et quidem volumine VII praemissis aliquot praeparatoriis, stricte documenta Primatus et infallibilitatis R. P.; volumine VIII autem praecipua documenta quoad relationem Synodi Vaticanae eiusque decretorum ad Statum Civilem, cum universa Literatura Conciliari. Liceat Monito praesenti subnectere tenores *Brevis Apostolici,* quo Beatissimus Pater post edita priora quinque volumina nos honorare dignatus est: „Pius Papa IX. Venerabilis Frater, Salutem et Apostolicam Benedictionem. Quanto studio prosequaris huius Sanctae Sedis Primatum ac civilia ipsius iura, perspicue demonstrant quinque iusta volumina a te digesta Nobisque oblata, quibus immani labore complexus es singularum aetatum monumenta Scriptorumque opera ad rem facientia. Profecto collectio istaec, quae copiosissimam bibliothecam paucis voluminibus perstringit, et fontes etiam designat, unde plenior quaestionum singularum notitia hauriri possit, dum oculis subiicit quidquid a prioribus Ecclesiae seculis ad nostros usque dies de utroque capite vel declaratum est et sancitum, vel a propitiis non minus quam adversis auctoribus disceptatum: iis, qui religionis et iustitiae causam tueri velint, non modo parata suppeditat arma ad eam propugnandam, verum etiam copiam facit expendendi pro lubitu in libris, quorum catalogus chronologicus texitur, non minus obiectarum cavillationum conatus et artes, quam vim et robur oppositorum eis argumentorum. Cum itaque tu in fidelium commodum et huiusce Petri Cathedrae obsequium tantum laborem

susceperis, pergrato excipimus animo oblatam a te lucubrationem, eique faustum ominamur exitum. Divini vero favoris auspicem et praecipuae Nostrae benevolentiae pignus Apostolicam Benedictionem tibi tuoque Clero et populo universo peramanter impertimus. Datum Romae apud S. Petrum die 14 Dec. 1867. Pontificatus Nostri anno XXII. Pius PP. IX.“

Nitriae, festo Cathedrae Romanae S. Petri 1872.

Conspectus Tomi VI.

Pag.

Introductio . . . . . I—XXVIII

Monumenta de Primatu.

I. Supplementa a Sec. IV usque annum 1865.

Sec. IV.

Mon.

1255. *Basilius M.* de suprema doctrinali auctor. R. P. 1

Sec. V.

1256. *Felix III* Papa de novo *Eppo CPno* post *Acacium* electo a. 490 . . 1

1257. 1258. *Gelasius I* Papa ad *Imp. Anastasium*, et *Eppos Dardaniae* de *Primatu* a. 493. 496 . . . . . 2. 4

Sec. VI.

1259—1262. *Symmachus* Papa de *Primatu supremaque dignitate S. Sedis* a. 512 . 5. 7

Sec. XIV.

1263—1266. Praesules et Concilia *Armenorum* pro *Primatu et infallib. R. P.* . . 8

Sec. XV.

1267. *Eugenius IV* Papa Concilium *Basileense* transfert *Ferrariam.* 1437 . . 9

1268. Decretum *C. Ferrariensis* pro *illegitimitate actorum C. Basileensis.* 1438 20

Mon. Pag.

1269. *Provincialis Dominicanorum*, et *Eppus Nicaenus* in Syn. *Florentina* pro auctoritate S. Sedis . . . 23

1270. *Nicolaus V* Papa ad *Imp. Graecorum* de Unione et *Primatu R. P.* 1451 24

—

Sec. XVI.

1271. 1272. Orationes *AEppi Rhegini*, et *Theologi Segobiensis* in *C. Trid.* pro *Primatu* 29. 32

1273. 1274. *Stan. Hosius*, et *M. Cromerus* Eppi Varmienses pro *infallib. R. P.* . 37

1275. 1276. CC. *Constantiense*, et *Olomucense* pro *infallib. R. P.* 1567. 1568. . . 38. 39

1277. *Provincialis Soc. Iesu* denunciat *Gregorio XIII* PP. *Facultatem Sorbonicam.* 1575 40

1278. 1279. *Armenorum* reverentia erga S. Sedem, et fides de *inerrantia R. P.* 1584. s. 41 s.

1280—1282. *Clemens VIII* Papa Henricum IV Regem Franc. et Navarrae ab excomm. absolvit 44

—

Sec. XVII.

1283. *Paulus V* PP. ad *Maronitas* de *Primatu R. E.* 1608. . . . 53

1284. Syn. *Augustana* de *infallib. R. P.* 1610 54

1285. *Paulus V* PP. de *bonis eccles.* in censum *haereticis* minime elocandis. 1615. 54

1286. 1287. *Eppi Rutheni* in *Russia* pro *Primatu R. P.* 1624. 55

1288. *Theses Colonienses* pro *Primatu et infallib. R. P.* 1638 et 1702 . . 57

1289. Syn. *Cenetensis* de Rom. Pontifice a. 1662 58

1290. *Alexander VII* PP. damnat censuras *Sorbonicas* potestati R. P. infestas. 1665. 59

1291. *Epporum Galliae* e *Conventu a. 1682* epistola ad universos Regni Praesules 60

1292. *Innocentii XII* PP. Allocutio de *declaratione Gallicana anni 1682 retractata* 65

1293. Syn. *Posnaniensis* pro *infallib. R. P.* 1689 66

Mon. Pag.
1294—1296. *Patriarcha,* et *Catholicus Armenorum* de *supr. auct. R. P.* 1695. ss. . 67

—

Sec. XVIII.

1297—1310. *Clemens XI* PP. ad Eppos et Principes in merito *schismatis* et *Unionis.* 1701. ss. 69
Eppo *Leopoliensi*, Eppo *Berytensi*, Patr. *Alexandrino* . . . . . 69. 70. 71.
Regi *Aethiopiae*, et AEppo, ac Abbati Monachorum 72. 75. 77
Card. *Strigoniensi* de Graecis schismaticis 74
Patr. *Armenorum*, et Patr. *Alexandrino* 79. 81
AEppis *Damasceno*, et *Amideno* . . 85. 88
1311—1321. *Clemens XI* PP. ad *Eppos potestatis suae limites transgressos*, et *negligentes in officio* 89
AEppo *Aquensi*, et *Ebredunensi*, item *Capitulo Ebred.* 89. 92
Capitulo *Leodiensi*, Eppis *Poloniae*, Eppo *Culmensi* 97. 98. 99
Eppo *Basileensi*, Nuntio Germaniae de *Canonicis Osnabr.* 101. 104
1322—1324. *Clemens XI* PP. de *suprema S. Sedis quoad doctrinam et vigilantiam pastor. auctor.* 109
AEppo *Caesaraugustano*, et *Card. Praenestino* de *Bibliis protest.* . . 109. 110
Universitati Duacensi de *Iansenismo* . 110
1325. 1326. Facultates Theol. *Duacensis* et *Lovaniensis* de Constit. *Unigenitus.* 1715. 113. s.
1327. 1328. Univ. *Salmanticensis* de Const. *Unigenitus*, et *Breve Clementis XI.* 1716. 116. 118
1329. *AEppus Coloniensis* de Const. *Unigenitus* et *supr. docendi auctor. R. P.* 1719 119
1330. *Innocentius XIII* PP. Eppo Herbipolensi de *discipl. ieiunii apud milites.* 1724 122
1331. Conc. Prov. *Avenionense* de supr. ac *infallibili auctor. R. P.* 1725 . . 125
1332. *Sententia Syn. Ebredunensis contra Eppum Senecensem* Iansenismi postulatum. 1727. 132

Mon.		Pag.
1333—1338.	Syn. *Maronitarum Montis Libani* de *Rom. Pont.* eiusque *infall.* 1736 .	142
1339.	*Universitas Coloniensis* pro *inerrantia R. P.* 1765	153
1340.	*AEppi Ravennatensis* oratio synodalis de *auctor. R. P.* 1790 . . .	155
1341.	*Iuramenti Epporum formula* quoad *Hiberniam* modificatur. 1791 . .	156
1342.	*Eppus Clusio-Pientinus* de *Primatu R. P.* 1792	157
1343.	*Eppus Lingonensis* de *suprema auctor. R. P.* 1792	162

—

Sec. XIX.

1344.	*Pius VII* Papa AEppo *Vindobonensi* de *Seminario*, et de *pravis sententiis in Academiis Austriae* traditis. 1805	175
1345.	Idem de bello per Eppos Germaniae contra S. Sedem Sec. 18 gesto. 1814	177
1346.	*Patr. Armenus* pro *infallib. R. P.* 1814	178
1347. 1348.	CC. *Massense* et *Castellanetense* de *Rom. Pont.* 1839. . . .	179
1349.	*Gregorius XVI* AEppo *Parisiensi* de Confessariis e *Soc. Iesu.* 1843 .	180
1350. 1351.	*Pius IX* AEppo Coloniensi de *Hermesianismo*, et Eppo Vratislaviensi de *Güntherismo.* 1847. 1857 .	182. 184
1352. 1353.	Praesules *Armeni* in Conferentiis et Synodo de *Primatu* et *infall. R. P.* 1851. 1853	186
1354—1359.	Synodi *Carnotensis*, *Neo-Aurelianensis*, *Tusculana*, et *Suthwarcenses* de *Romano Pont.* 1854—1865 .	187. ss
1360.	*Pius IX* Capitulo Suthwarcensi de *firmitate Cathedrae Petri.* 1862 .	192
1361.	*Flosculus veritatis PP. O. S. Basilii Balásfalvensium* de *Rom. Eccl.* 1862	193
1362—1364.	Acta de sic dicta *Christianitatis unitate* in Anglia. 1864. 1865 . .	199

Mon. Pag.

1365. *AEppus Leopoliensis* L. R. de Instructione quoad *Graeco-Catholicos.* 1864 209
1366. *Eppus Iaurinensis* de *Sacris Romanis Congregationibus.* 1864 . . 215
1367. Idem de *S. Congregatione Indicis* libr. prohib. 1865 234
1368. *Pius IX* AEppo *Parisiensi* (G. Darboy) de *erroneis* eiusdem *circa auctoritatem S. Sedis principiis.* 1865 . 266
1369—1373. Conc. *Ultraiectense* de *Rom. Pontifice.* 1865 279

II. Monumenta pro Primatu ab a. 1866—1871.

1374. *Pius IX* PP. AEppo *Coloniensi* de *unitate cum Petri Cathedra.* 1866 . 293
1375—1378. Acta de controversia *Lovaniensi* quoad *Traditionalismum.* 1866 . . 294
1379. *Pius IX* PP. de *Collegio Soc. Iesu Scriptorum* ephemeridis *Civilta Cattolica.* 1866 301
1380. Idem Eppo *Castellanetensi* contra *Naturalismum.* 1866 . . . 304
1381. 1382. Conc. *Baltimorense Plenarium II* de *Rom. Pont.* 1866 . . . 305
1383. *Eppus Nitriensis* de *Primatu* et *civili Principatu R. P.* 1867 . . 313
1384. *S. Congr. Officii* Admin. *Quebecensi* de usu *Classicorum.* 1867 . . 321
1385. *Pius IX* PP. Eppis *Galliarum* de *Seminario Romano* pro Gallis. 1867 322
1386—1388. Idem de electione novi *Patriarchae Ciliciae Armenorum.* 1867 . . 324
1389. *Armeni* in Conferentiis suis de *Primatu R. P.* 1867 334
1390. 1391. *Pius IX* PP. Sodalitio S. Michaelis *Olomucensi*, et Societati Marianae *Bambergensi* . . . . 335 s.
1392. Idem Eppo Auxiliari *Genevensi* de *Congressu impiorum Genevensi.* 1867 337
1393. *Societas Cath. Brixinensis* ad Summum Pontificem. 1867 . . 338
1394. *Eppus Monregalensis* ad sacerdotes pro auctor. Summi Pontificis. 1867 . 339

Mon.		Pag.
1395.	Syn. *Paderbornensis* de *necessitate unionis cum Summo Pont.* 1867 .	346
1396—1426.	Acta de *centenaria solemnitate martyrii SS. Petri et Pauli App.* 1867	347
	Duplex litera *Card. Praefecti S. Congr. Conc.* ad Eppos	347. 349
	Brevia de *Eppis* honore *Assistentium Solio P.* et *pileolo violaceo* donatis .	352. s.
	Allocutiones S. P. ad *Presbyteros* et *Eppos*	354. 357
	Homilia Summi Pontificis . . .	364
	Epporum declaratio, et responsum Pontificium	366. 374
	Petitio Epporum de *S. Alph. Ligorio* albo *Doctorum* inserendo . . .	377
	Formula *voti pro tuenda infallib. R. P.*	382
	Homagia quamplurima Summo Pontifici exhibita	383. ss.
	Homagia per *Primatem Hungariae* exhibita	395. ss.
	Brevia ad Eppos, qui a solemnitate aberant	405. s.
1427—1429.	Conc. Prov. *Burdigalense* de *Rom. Pontifice.* 1868	407
1430.	*Eppus Nitriensis* communicat Clero documenta *Solemnitatis Centenariae* anni 1867	411
1431—1449.	Documenta ad *Iubileum sacerdotale Pii IX* P. M. pertinentia. 1869 .	413
	Gratulationes ex *Hungaria* . . .	413. ss.
	Cleri Romani, et *Epporum Helvetiae* gratulatio	421. 423
	Brevia Summi Pontificis gratiarum actoria	427. ss.
1450.	*Eppus Quinque-Ecclesiarum* de *R. Pont.* in primo pastorali sermone. 1869	437
1451.	*Syn. Armena CPna* pro *Primatu* et *infall. R. P.* 1869 . . .	438
1452.	*AEppus Fogarasiensis G. C.* de *Primatu R. P.* 1869 . . .	439
1453—1458.	Acta de *controversia Armena CPli* suscitata. 1870. 1871 . . .	442
	Brevia ad Delegatum Apost. et Convisitatorem	442. 444. 448

Mon. Pag.

Decretum Convisitatoris de *interdicto* . *quoad monachos Antonii* . . 449
Breve ad universos *Armenos Patr. Ciliciae* 451
Breve *contra electionem pseudo-Patriarchae* 455
1459. 1460. Decreta de titulo *Doctoris* Sancto *Alphonso Ligorio* tributo. 1871. . 459
1461—1486. Documenta de *completis per Pium IX P. M. annis XXV Pontificatus* 1871. 462
Encyclica Papae ad Eppos 462
Gratulationes quamplurimae, signanter ex *Hungaria* . . . . . 466—494
Brevia Pontificia ad gratulantes . . 494. ss.
De *throno aureo* et nomine *Magni* pro Summo Pont. . . . . 496. ss.
Encyclica ad Eppos gratiarum actoria 504
Breve ad *Ministrum Generalem Capucinorum* 507

LITERATURA.

Brevis Introductio 509
Literatura *Sec. XIII* de Primatu 509
Literatura *Sec. XIV* de Pontif. et Imp. . . 510
Literatura *Sec. XV* de Primatu 511
Literatura eiusdem seculi de Pont. et Imp. . . 511
Literatura *Sec. XVI:* 1. *de Primatu*
Contra: Greg. Musophilus et Greg. Coelius, Bullinger, Illyricus, Vergerius, Wigand, Osiander, Mylius etc. . . . 512
Pro: Frater Hungarus, I. Fischer, Th. Illyricus, D. Soto, Th, Campegius, Panvinius, Turrecremata, Hosius, C. Frank, D. Bannez, Stapleton, Fikler etc. . . . 523
Liter. de *Conc. Tridentino* 531

—

Literatura Sec. XVI: 2. *de Pontif. et Imp.*
a) Lit. *generalis:* Thrasybulus, Marnix, Contenson etc. 532

Mon. Pag.

b) De *Libert. Gallicanis:* Helias Turonensis, Ruffus etc. . . . 533
c) De *Regis Nav. Henrici excommunicatione* 534
d) De *Elisabetha Angliae Regina* . 535
e) De *relatione inter Eccl. et Civit.* . 535
f) De *bonis eccl:* Keller, Navarro, Gigas etc. 536

—

Appendix: De *Societate Iesu* 537

—

Literatura *Sec. XVII*: 1. de *Primatu.*
a) Lit. *generalis. Contra*: Dach, Eckhard, Orem, Reihing, Pétsváradi, Hunnius. Sporr, Kortholt, Olpius, Komáromi, Potter, Usserius, Bajer, Fabricius etc. 538
Pro: Carerius, Schultingius, Cudsemius, Contzen, Pázmány, Vitus, Gravina, Höfer, Raynaudus, Ranzovius, Recke, Sámbár, Kis, Matkó, Marchesius, Prätorius, Otrokocsi, Rodkiewicz etc. 551
Brevia *Gregorii XV* ad Ducem *Lesdiguieres* . . 556 ss.
Epistola *Ducis Sax.* ad Urbanum VIII . . . 558
Epistola *Ernesti Landgravii Hassiae* ad Innoc. XI 570
b) Liter. de *Iansenismo* . . . 581
c) Liter. de *Ioanna Papissa* . . 582
d) Liter. de *Conc. Tridentino* . . 582
e) Liter. de *Eccl. Graeca* . . . 582

—

Literatura *Sec. XVII:* 2. de *Pont. et Imp.*
a) Liter. *generalis:* Carleton, Herwart, Balbi etc. 583
b) Liter. de *Pace Westphalica* . . 585
c) Liter. de *controversia Veneta* . . 585
d) Liter. de *controversia Anglica* . . 590
e) Liter. de *Libert. Gallicanis* . . 591
Controversia de *nominatione regia Epporum in Portugallia*, cum documentis. 1645 ss. 594

Mon. Pag.
f) Liter. de *relatione Eccl. ad Civit.* . 603
Quoad *Scholas* 607
g) Liter. de *immunitate, asylo* . . 607
h) Liter. de *Patronatu* 607
i) Liter. de *bonis eccl.* 608

—

Appendix: De *Soc. Iesu* . 609

—

Literatura *Sec. XVIII:* 1. de *Primatu,*
a) Liter. *generalis. Contra:* Georgi, Mayer, Rhein, Katona, Buddeus, Huth, Musaeus, Oeder, Gordon, Walch, Löscher, Kirchmaier, Pereira, Febronius, Tamburini, Mornay etc. . . 613
Pro: Puglisius, Hugueninus, M. Szentiványi, Tubiti, Schiara, Nester, Kolb, Hannenberg, Schaser, Casteel, Trivellatus, Fogginius, Schenck, Petitdidier, Rüdel, Bennettis, Sandini, Damiani, A. Szabó, Th. Mayr, Nándory, Cuccagni, Zaccaria, Mollik, Novaës, Marchetti, Feller etc. . . . 628
b) Liter. de *Iansenismo:* Ianus, Schram, Opsträt; — Desirant, Seller, Michel, Wawre, du Iardin, Bissy etc. 658
c) Literatura de *Ioanna Papissa* . . 668
d) Liter. de *Conc. Tridentino* . . 670
e) Liter. de *Ecclesia Graeca* . . 671

—

Literatura *Sec. XVIII:* 2 de *Pont. et Imp.*
a) Lit. *generalis. Contra:* Vagedes, Iäger, Noier, Estor, Friderici, Bosi, Gatterer, Wolf, Wide etc. . . . 673
Pro: Belluga, Majolus, Casteel, Scholliner, Carrara, Batthián, Pedrazzi, Cuccagni, Plowden etc. . . . 678
b) Lit. de *Tolerantia* 685
c) Lit. de *Ordinibus Religiosis* . . 687
d) Lit. de *Concordatis* 688
e) Lit. de *Placeto Regio* . . . 689
f) Lit. de *relatione quoad Scholas* . 689
g) Lit. de *Nuntiaturis Apostolicis* . 690
h) Lit. de *Hetruria* 691
i) Lit. de *Libertatibus Gallicanis* . . 694

Mon. Pag.

Fenelonii tractatus de Summo Pont. 695
Ephemerides sub *Revolutione Gall.* 700
k) Lit. de *relatione Eccl. ad Civ.* . 707
l) Lit. de *immunitate, asylo* . . 717
m) Lit. de *iure Patronatus* . . . 717
n) Lit. de *bonis eccles.* 718

—

Literatura *Sec. XIX:* 1. de *Primatu.*
a) Lit. *generalis. (ab a. 1800—1865.)*
Contra: Wolf, Münter, Paulus, Spittler, de Wette, Sieffert, Kelber, Taillefer, Tamburini, Archinard, Meyrick, Greenwood, Puaux, Massis etc. 730
Liter. ab a. 1866—1871: Fick, de la Chatre, Pusey, Isenberg, Guettée, Richter, Brunn, Gavazzi, Stärkel, Meyer, Wimmer, Pichler etc. 740
Pro: (ab a. 1800—1489.) Fischer, Alber, Molkenbuhr, Talucci, Liguori, Occa, Ballerini, Wolf, Baggs, Amat, Kenrick, Iavarone, Zaccaria, Demarco, Diez, Mazzuoli, Perrone, Rovere, James, Selvaggio, Gerbet, Gagliardi etc. 747
(ab a. 1850—1865.) Ballerini, Vitrioli, Gonzalez, Jäger, Mac-Corry, Landriot, Tavani, Laurent, Devis, Belmar, etc. 768
(ab a. 1866—1867.) Bouix, Dieringer, Janner, Allies, Berthaumier, Ozanam, Bartolini, Segur, Manning, Ward, Westermayer, Trama, Ghilardi, Gatti, Eula, Vecchiotti, etc. 781
Specialis literatura de Centenaria solemnitate martyrii SS. Petri et Pauli . . 800
A. *Liter. Latina* . . 800
B. *Lit. Italica* . . 807
C. *Lit. Gallica* . . 820
D. *Lit. Germanica* . 822
E. *Lit. Angl. Hung.* etc. 826

Mon. Pag.

(ab a. 1868—1869.) Thiel, de Camillis, Rampolla, Schneemann, Hasel, Huguet, Maurel, Bottalla, Cercia, Garelli, Kovačič, Franco, Rhodes etc. 827

Specialis liter. de iubileo sacerdotali Pii IX P. M. . . 846

(ab a. 1870—1871.) Perrone, Morichini, Nardi, Gualco, de Persiis, Peters, Müller, etc. . . . 857

Specialis liter. de iubileo Pontificatus Pii IX P. M. . 863

—

b) Liter. *Germano-Catholica* (Rongeana) 886
c) Liter. *Renaniana* 888
d) Liter. de *Iansenismo* . . . 893
e) Liter. de *Ioanna Papissa* . . 896
f) Liter. de *Ecclesia Graeca* . . 897
g) Liter. de *Conc. Tridentino* . . 906

—

Literatura *Sec. XIX:* 2. de *Pont. et Imp.*

a) Lit. *generalis. Contra:* Fontanini, Luden, Krug, Voigt, Paganel, Lintz, Mejer, Cornet, Huebler, Meltzer, Höfler etc. 909

Pro: Guadagni, Ugolini, de Cherrier, Fessler, Jäger, Bénard, Loysel, Vecchiotti, Huguenin, Attenhofer, de Camillis, Brunner, Rohner, Nussi, Hülskamp, Bauer, Riess etc. . . 914

b) Lit. de *Concordato Austriaco* . . 928
c) Liter. de *Nuntiaturis Apostolicis* . 953
d) Liter. de *Placeto Regio* . . . 954
e) Liter de *Libertatibus Gallicanis. Contra:* Barral, Blanc, Timon, Guettée, Bost, etc. 956

De libro: *Gallia orthodoxa* (MSS. Bossueti) . . 963

Pro: Van de Velde, Nogarola, Dillon, Faudet, Boyer, Van Gils, Regnon, Guillon, Poujoulat, Bouix, Cullet, Boylesve, Guerin, Huguenin, Gerin, Bonald etc. 969

Mon.		Pag.
f)	Liter. de *relatione Eccl. ad Statum Civ.*	1002
	Specialis Lit. de *Helvetia* 1871	1036
	Liter. *Italico-Sardinica* .	1042
	Liter. de *prov. eccles. Sup. Rheni*	1047
g)	Liter. de *Ordinibus Religiosis* . .	1052
h)	Liter. de *iure Patronatus* . . .	1064
i)	Liter. de *Eccl. et Schola* . . .	1066
k)	Liter. de *bonis eccles.* . . .	1115
	Appendix: de *Soc. Iesu* .	1129

Errata graviora.				Corrigenda.
Pag.	133.	lin. 25.	frustatorias	frustratorias.
—	164.	— 34.	nodum	modum.
—	287.	— 20.	principium	principum
—	607.	— ult.	Comordata	Concordata.
—	647.	— 34.	*post:* Concilium *adde:* . . .	1765.
—	666.	— 2.	*ante:* Responsio *adde:* . . .	2.
—	674.	— 15.	Buddens	Buddeus.
—	677.	— 19.	styo	stylo.
—	762.	— 19.	perodico	periodico.
—	786.	— 14.	äel	del.
—	837.	— 1.	Emdita	Erudita.
—	842.	— 33.	anhives	archives.
—	862.	— 8.	Past	Papst.
—	866.	— 14.	Rorelli	Rotelli.
—	894.	— 10.	Tamberini	Tamburini.
—	907.	— 2.	Villanuesa	Villanueva.
—	921.	— 6.	Settumbrini	Settembrini.
—	987.	— 8.	ved	sed.
—	1112.	— 7.	Ausschuss	Ausschluss.

INTRODUCTIO.

I. SUPPLEMENTA AD MONUMENTA DE PRIMATU INDE A SEC. IV USQUE A. 1865.

1. **Ex Sec. IV.** Testimoniis ex **Basilio M.** (Vol. I. 85.) adductis adiici meretur eiusdem S. Patris enunciatio *de suprema auctoritate doctrinali Romani Pontificis*, cuius quippe sit, *spurium a probato ac puro diiudicare, et fidem patrum absque ulla haesitatione praedicare.* [1])

2. **Ex Sec. V. Felix III** PP. quemadmodum in Acacium CPnum pro suprema potestate sua animadvertit (Vol. I. 195.), ita successori eiusdem *Thalassio* disertis verbis annunciavit: non posse eousque de communione ipsius cum S. Sede statui, donec per ipsam S. Sedem fides eiusdem probata non fuerit. [2]) — **Gelasii I** PP. epistolis (Vol. I. 196. relatis) adiiciendae sunt duae, pro Primatu S. Sedis egregium documentum exhibentes: altera ad *Anastasium* Imperatorem, summam Romani Pontificis auctoritatem gravibus verbis inculcans; [3]) altera (in fragmento) ad Eppos *Dardaniae,* idem pertractans argumentum, et enuncians, a S. Sede damnatos, etsi nulla accedat Synodi auctoritas, pro damnatis habendos esse. [4])

3. **Ex Sec. VI. Symmachus** PP. a. 512. per *Apologeticum* famoso libello Imperatoris *Anastasii* oppositum in memoriam revocavit Caesari obligationem audiendi in iis, quae sunt Dei ac Ecclesiae, Sedis Apostolicae Praesulem, simul increpando eundem, quod contra auctoritatem B. Petri eiusve Vicarii niti videatur. [5]) Extant insuper plura epistolarum Sym-

[1]) Mon. 1255. pag. 1. — Monumenta de Primatu primis IV tomis vulgata desinunt in numero 1254. — [2]) Mon. 1256. pag. 1. — [3]) Mon. 1257. pag. 2. — [4]) Mon. 1258. pag. 4. [5]) Mon. 1259. pag. 5.

machi fragmenta, in quibus praerogativas B. Petri eiusque successorum explicat, signanter affirmans: *Concilia Sacerdotum, quia praesentiam Papae non habent, valitudinem perdidisse*, et: *causam Praesulis S. Sedis unius Dei iudicio reservari.* [1])

4. **Ex Sec. XIV.** Conspicua sunt testimonia, quae Praesules et Synodi **Armenorum** Seculo XIV de suprema auctoritate Rom. Pontificis amplissimis verbis posteritati reliquerunt. Initio Seculi *Gregorius VII* Patriarcha Bonifacio VIII Papae scribens, de *Romana Ecclesia* profitetur: *eam praestare Conciliis, iura statuere et legem imponere omnibus, absolutam supra ius dispensandi habere potestatem* etc.; *Concilium Sisense* a. 1307. statuit: *S. Apost. Romanae Ecclesiae a quolibet obedientiam praestari debere;* porro *C. Adanense* a. 1316 prius decretum renovando, refractarios a grege sancto repellendos edixit; *Conc. Sisense* a. 1342 declaravit: *Catholicon Armenorum* (supremus Pastor) *et alios Patriarchas Romano Pontifici qua Capiti Ecclesiae esse subiectos.* [2])

5. **Ex Sec. XV.** Ex actis **Conc. Gen. Florentini** (Vol. I. 574.) permulta quidem exhibuimus pro eo documenta, quod *Eugenius IV* PP. supremam auctoritatem suam respectu Concilii Basileensis, ad schisma degenerantis, egregie tuitus fuerit; opportunum tamen censemus, ex iis, quae de actis dicti Concilii nostris diebus in lucem publicam edita extiterunt, exhibere aliquot decreta, in complementum priorum deservitura. Huc pertinet a) *Eugenii IV* decretum de a. 1437, quo praemissa brevi Synodi Basileensis historia, Concilium transfert *Ferrariam;* [3]) b) *Decretum Synodi Occ. Ferrariensis* a. 1438 editum pro legitimitate Synodi Ferrariensis, et illegitimitate actorum Concilii Basileensis; [4]) c) *Fragmentum orationis* per *Provincialem Dominicanum* et *Eppum Nicaenum* in Synodo Florentina habitae de summa auctoritate S. Sedis Ap. In ea oratione de *Ecclesia Romana* praedicatur: *eam esse caput et cardinem omnium Ecclesiarum, Summi Pontificatus apicem, et Sacerdotii fontem; Successorem Petri habere immediatam potestatem Superioris in omnes, nec posse per aliquam*

[1]) Mon. 1260—1262. pag. 7. — [2]) Mon. 1263—1266. pag. 8. — [3]) Mon. 1267. pag. 9. — [4]) Mon. 1268. pag. 20.

Potestatem minui auctoritatem Sedis Apost. [1]) — Eodem Seculo, anno 1451, *Nicolaus V* Papa memorabili epistola convenit Graecorum Imperatorem Constantinum Palaeologum, ut ea, quae in Synodo Florentina de Unione Graecorum cum Latinis decreta fuere, absque ulla protelatione executioni mandari procuret. In epistola Pontificis plura pro Primatu Romanae Sedis proferuntur argumenta: et ostenditur, sacrilegum illud facinus Photiani schismatis divinam provocare apud Graecos ultionem, siquidem memorato pseudo-patriarcha auctore divisio in Ecclesia Dei inducta, et GPna Ecclesia ab obedientia Rom. Pontificis, Christi Vicarii, seducta sit. [2])

6. **Ex Sec. XVI.** Inter acta **Conc. Tridentini** (Vol. II. 50. ss.) merito locum occupant Orationes de Primatu Romanae Sedis illic habitae. Ex his duas exhibemus: alteram *Casparis a Fosso* AEppi Rheginensis a. 1562, alteram *Casparis Cardilli Villalpandei* Theologi Segobiensis a. 1563 asservatam. Prior oratio evolvit: *in Cathedra Petri Romanae Ecclesiae eminentiam ac dotes, a Domino concessas, sic resplendere, ut ipsa super cunctas alias supremum magisterium ac ducatum obtinuerit, ipsaque sola a tramite apostolicae traditionis numquam recesserit, nec haereticae pravitati succubuerit.* [3]) Altera oratio non minore facundia quam praecisione de eo disserit, *quod Christus Dominus Vicario suo in terris firmitatem in fide constantiamque promiserit, ceteros omnes instruendi et confirmandi potestatem ei fecerit, illum pro fundamento Ecclesiae posuerit, Ecclesiamve suam instar regni constituerit, in quo unus imperet ceteris, qui numquam perniciose in fide ac moribus labi possit.* [4]) — Paulo ante conclusum Tridentinum Concilium celebres **Warmiensium** Eppi, quippe **Card. Stan. Hosius** et **Mart. Cromerus** infallibilitatem Rom. Pontificis, dum doctrinam quampiam proponit, claris verbis asseruere: ille quidem abs ulla haesitatione affirmando, *haereticos anxie quaerentes et alios doctores nihil invenire potuisse, quo demonstrarent, in Cathedra Petri per 1500 annos et amplius sedisse quemquam, qui diversum a Petri*

---

[1]) Mon. 1269. pag. 23. — [2]) Mon. 1270. pag. 24. — [3]) Mon. 1271. pag. 29. — [4]) Mon. 1272. pag. 32.

ac successorum eius doctrina docuisset, quique convictus alicuius haereseos fuisset; iste autem *Petri Cathedrae* a Christo erectae id proprium esse asseverando, *ut ab illa difficilium et ambiguarum atque controversarum causarum definitionem iudiciique veritatem ut facile ita et recte petamus.* [1]) — A. 1567 **Synodus Constantiensis** eam *unice veram fidem* declarare non dubitat, *quam S. Romana Ecclesia tenet, necesseque esse eum a veritate et capite deficere, qui ab hac fide recedit.* [2]) Non absimiliter **Synodus Olomucensis** a. 1568 non aliam *fidei confessionem* amplectendam monet, quam illam *Petream seu adamantinam, divinitus exstructae Apostolicae Cathedrae Petri, supra quam confessoremque ipsius Petrum Salvator Ecclesiam aedificaverit.* [3]) — Inter Monumenta huius seculi locum damus epistolae, quam a. 1575 occasione controversiarum inter **Societatem Iesu** et **Sorbonam Parisiensem** ferventium dictae Societatis Provincialis ad Gregorium XIII P. M. exaravit: in ea quippe plures recensentur Facultatis Sorbonicae doctrinae iuribus Primatus R. P. adversae, signanter *de maiore Concilii quam Papae auctoritate, de appellatione a Papa ad Concilium* etc. cuiusmodi doctrinas a Societate Iesu refutari, iisque oppositas tamquam veras propugnari idem Provincialis significat. [4]) — A. 1584 **Gregorius XIII** P. M. nationi **Armenae** testimonium perhibuit, *ipsam in Romano Pontifice verum Christi Vicarium, Petri successorem, Ecclesiae Caput omni tempore agnovisse, seque cum suis Patriarchis Sedi Apostolicae subiecisse;* [5]) anno autem sequenti, 1585, *Armenus Patriarcha Azarias* datis ad eundem Pontificem literis identidem recognovit inerrantiam Romani Pontificis, dum scriberet: *Papam — alis Spiritus S. volare inerrabiliter, et velociter properare ad verum portum, divinumque depositum remanere intactum; S. Romanam Ecclesiam enutritam esse a Spiritu S. et non posse errare.* [6]) — Claudimus seriem Monumentorum Seculi XVI tribus documentis maioris momenti, tamquam additamentis ad ea, quae Vol. II. 124. summatim indigitavimus de sopita con-

[1]) Mon. 1273, 1274. pag. 37. — [2]) Mon. 1275. pag. 38. — [3]) Mon. 1276. pag. 39. — [4]) Mon. 1277. pag. 40. — [5]) Mon. 1278. pag. 41. [6]) Mon. 1279. pag. 42.

troversia cum **Henrico IV Franciae et Navarrae Rege** a. 1595. et 1596. Conditiones nimirum, sub quibus Rex hic, ob haeresim a Sixto V P. M. excommunicatus, in sinum Ecclesiae Catholicae a **Clemente VIII** PP. receptus est, uberius evolvit duplex Breve Pontificium ad Regem, et Regis declaratio. In primo Brevi praemissis paternis adhortationibus, iniungit Papa Regi salutares poenitentias, et conditiones; in altero Regem, qui expletis poenitentiis et conditionibus gratiam Pontificiam imploravit, collaudat et absolvit. [1]) Brevia Pontificia sunt amplissima documenta pro suprema potestate Summi Pontificis, cui etiam Regia subiacet dignitas in iis, quae ad rem religionis et ecclesiae pertinent.

7. **Ex Sec. XVII. Paulus V** P. M. a. 1608 ad **Maronitas** scribens, eximium ipsis dedit testimonium super constanti perseverantia in unitate S. Romanae Ecclesiae, et agnitione continua *divini Primatus R. P. super omnes orbis Ecclesias.* [2]) — A. 1610 **Synodus Augustana** enunciavit: *uni Romanae Ecclesiae collatam a Domino fuisse singularem praerogativam, quatenus eius fides deficere nequeat.* [3]) — A. 1615 **Paulus V** Papa *prohibuit Ecclesiasticis, bona sua et ecclesiarum locare haereticis,* quum id non absque detrimento fidei catholicae, salutisque animarum, et ecclesiarum fieri valeat. [4]) — Ex anno 1624 insigne adest documentum ex parte **Epporum Ruthenorum Unitorum in Russia** pro Primatu S. Sedis Ap., in literis ad S. Congr. de Propaganda fide expressum, ea occasione, dum de caede AEppi Polocensis *Josaphati Kuncevicii* (ante paucos annos in album Sanctorum relati) per schismaticos patrata relationem praestarent. Prout caedem hanc pure ex eo, quod Josaphatus Primatum S. Sedis strenue defenderit, perpetratam fuisse referunt, ita se quoque pro hac doctrina et fide catholica quidvis pati paratos esse profitentur: ob praeclarum hunc zelum rescripto S. Congregationis collaudati. [5]) — A. 1638 **Facultas Theologica Coloniensis** pro cynosura doctorum deservientes stabilivit theses (a. 1702 confirmatas) *de infallibili iudicio Rom. Pontificis*

---

[1]) Mon. 1280—1282. pag. 44. — [2]) Mon. 1283. pag. 53. — [3]) Mon. 1284. pag. 54. — [4]) Mon. 1285. pag. 54. — [5]) Mon. 1286. 1287. pag. 55.

in rebus fidei: imo enunciat, *verius esse, ipsum nec qua privatum doctorem in materia fidei quidpiam contra eam docuisse, aut docere cum pertinacia posse.* [1]) — A. 1662 **Synodus Cenetensis** captiosam nonnullorum Ecclesiasticorum excusationem, quasi Constitutiones Pontificiae, quae usu receptae non sunt, haud obligent, velut „nequissimum scelus" perstringit, et decernit: *Summorum Pontificum in Ecclesiae puppi sedentium et clavum mandante Domino tenentium ac moderantium Constitutionibus plenam deberi obedientiam.* [2]) — A. 1665. **Alexander VII** P. M. perstrinxit *censuras Sorbonicas* de libris quibusdam depromtas, quatenus censurae hae *auctoritati supremae Rom. Pontificis* praeiudicium inferrent. [3]) — De famosa **Declaratione anni 1682** plura quidem acta Vol. II. 207. ss. vulgavimus: ad eorum tamen complementum exhibemus suppletorie triplex documentum: nempe *epistolam Praesulum in famoso Conventu congregatorum ad universos Regni Eppos*, in qua declarationem suam verbis amplissimis commendant; tum *prologum Declarationis*, et *subscriptiones;* tandem Allocutionem *Innocentii XII* Papae Consistorialem de Declaratione a. 1693 habitam post perceptas *retractatorias Epporum Galliae* literas. In hac Allocutione Pontifex causam reddit suae recusationis acceptandi nominatos a Rege Eppos, qui Comitiis anni 1682 interfuerant, ac simul declarat, post receptam retractationem actorum huius Conventus, recusationem ulteriorem eo ipso cessare. [4]) — A. 1689. **Synodus** provinc. **Posnaniensis** edito decreto (quod contra articulos *declarationis Gallicanae anni 1682* dirigebatur) infallibilitatem R. P. ab omnibus Magistris et Doctoribus tradi iussit, intentata contrarium propugnantibus poena suspensionis. [5]) — Ultimis seculi annis, 1695 ss., **Patriarcha et Catholicus** (supr. Pastor) **Armenorum Albanorum** *professionem de fide sua et nationis in Primatum S. Sedis Ap.* ad Innocentium XII PP. duplici transposuit epistola; meruitque Brevi apostolico Innocentii XII honorari. [6])

8. **Ex Sec. XVIII.** Rescripta **Clementis XI** P. M. quae

---

[1]) Mon. 1288. pag. 57. — [2]) Mon. 1289. pag. 58. — [3]) Mon. 1290. pag. 59. — [4]) Mon. 1291. 1292. pag. 60. 65. — [5]) Mon. 1293. pag. 66. — [6]) Mon. 1294—1296. pag. 67.

is per longum gloriosi Pontificatus sui tempus in diversis Ecclesiae negotiis ad Antistites, Virosque Principes dimisit, omni attentione digna sunt: tum quod ex omnibus peculiaris sollicitudo e supremo Pastorali munere profluens eluceat, tum quod iura S. Sedis adversus multiplices impetitiones egregie tuitus fuerit. Primum recensemus *Brevia ad Eppos et Principes, qui relicto schismate ad unitatem catholicam reversi, aut in procinctu conversionis constituti erant, item ad Praesules negotium conversionis promoventes,* ab a. 1701—1718 exarata. In omnibus his Brevibus seu literis Apostolicis, quae ad *Eppos Leopoliensem, Berytensem, Patriarcham Alexandrinum, Regem Aethiopiae, Card. AEppum Strigoniensem, AEppum Aethiopiae, Generalem Abbatem Monachorum Aethiopum S. Antonii, Patriarcham Armenorum, AEppum Damascenum,* et *Aeppum Amidenum* directae erant, quemadmodum necessitas communionis cum S. Sede Apostolica uberrime monstratur, ita respectivi Praesules et Viri Principes partim ad amplectendam sacram Unionem excitantur; partim, ubi ei iam se addixerunt, ad constanter in ipsa perseverandum stimulantur; in Brevi ad Card. AEppum Strigoniensem (Leop. Kollonich) negata facultate Missionariis ritus latini, ut sacra ritu Graeco peragere valeant, siquidem id Catholicae Ecclesiae disciplinae ac observantiae quam maxime adversetur. Inter documenta haec comparent etiam epistola *Patriarchae Alexandrini* ad Summum Pontificem, eiurato schismate ad Ecclesiam redeuntis, a. 1712 concinnata, et Primatum S. Romanae Ecclesiae eiusve sublimes praerogativas conspicuis verbis profitens: item *Allocutio Consistorialis* Summi Pontificis super faustissimo hoc eventu a. 1713 habita. [1]) — Alteram Rescriptorum Clementinorum classem constituunt *Brevia ad Eppos, potestatis suae limites transgressos, iuraque S. Sedis violantes, aut muneri suo haud satis respondentes,* ab a. 1703—1718 dimissa. In his literis Clemens aberrantes Praesules omni quidem cum mansvetudine redarguit, sed una graviter monet ad servandos terminos, quos potestati Eppali canones et Constitutiones Apostolicae praefixerunt, cumprimis ad reverenda iura S. Sedis. *AEppo Aquensi* exprobrat *ingessionem in ne-*

[1]) Mon. 1297—1310. pag. 69.

gotia Regularium ab Ordinariorum iurisdictione per S. Sedem exemtorum [1]); *AEppi Ebredunensis* facta in praeiudicium auctoritatis S. Sedis et Nuntii Apostolici partim *in obiecto spoliorum*, partim *in constituendo ad vacantem Sedem Praesuleam Niciensem Officiali AEppali* annullavit, et tum haec, tum *assertam ab eodem AEppo libertatem recurrendi ad Magistratum laicum in causis ecclesiasticis,* gravissime improbavit; [2]) *Capitulum Leodiense, Apostolico Visitatori resistens*, reprehendit, poenasve per Visitatorem Capitulo inflictas approbavit; [3]) *Eppos Poloniae* in negotia secularia ultra modum se immittentes, ad servandam *legem Residentiae* cohortatus est; [4]) *Eppo Culmensi* non modo eandem residentiae legem in memoriam reduxit, verum etiam obiecit, ipso sive absente sive connivente *quosdam lutheranae haereseos professores templa in usum sectae excitare ausos fuisse;* [5]) *Eppi Basileensis* transactionem cum Civili Magistratu in detrimentum Ecclesiae et emolumentum sectae haereticae initam cassavit, horroremque suum super facto huiusmodi eidem Praesuli manifestavit; [6]) factum *Capituli Osnabrugensis, Principem acatholicum pro Eppo suo a S. Sede postulantis*, datis ad Nuntium Germaniae literis vehementius perstrinxit et rescidit, Capitulo factum isthoc retractante. [7]) — Ad tertiam classem Rescriptorum Clementis XI referimus Brevia, quae e munere *supremae de doctrina ac moribus custodiae et vigilantiae pastoralis* processere: qualia iam Vol. III. 2. ss. exhibuimus; eis vero hic tria adiicimus: unum ad *AEppum Caesaraugustanum* de *Bibliis per Protestantes* vulgari ac distribui solitis; alterum ad *Cardinalem Praenestinum* in eodem merito; tertium ad *Universitatem Duacensem* contra errores *Jansenisticos.* [8])

Celeberrimam Clementis XI Constitutionem **Unigenitus** summo cum obsequio certatim receptam fuisse, documenta Vol. III a nobis congesta satis ostendunt; non abs re tamen fore existimavimus, eis adhuc nonnulla adiicere. Huc spectant:

---

[1]) Mon. 1311. pag. 89. — [2]) Mon. 1312—1314. pag. 92. — [3]) Mon. 1315. pag. 97. — [4]) Mon. 1316 pag. 98. — [5]) Mon. 1317. pag. 99. — [6]) Mon. 1318. 1319. pag. 101. — [7]) Mon. 1320. 1321. pag. 104. — [8]) Mon. 1322—1324. pag. 109.

Correspondentia **Facultatis Theologicae Duacensis** cum **Fac. Theol. Lovaniensi** a. 1715 habita, eo ex incidenti maxime notanda, quod utraque Facultas *infallibilitati Pontificiae,* in materia fidei et morum, luculentissimum perhibeat testimonium ; [1]) porro litera **Universitatis Salmanticensis** a. 1716 eiusdem argumenti ad Clementem XI, cum huius responso ; [2]) item Encyclica **AEppi Coloniensis** ad Clerum a. 1719 edita, in qua Constitutio Pontificia ceu *vera fidei regula, divinum Christi Sponsae oraculum* praedicantur, aliaque plura proferuntur, quae inerrantiam R. P. in edendis fidei decretis manifeste comprobant. [3]) — **Innocentius XIII** PP. a. 1724 Eppo Wirceburgensi maiorem in modum commendavit, *ut disciplinam quadragesimalis ieiunii etiam apud militares copias revehat,* abusumque tollat, quo existimatum fuit, milites, qui tempore belli dispensabantur, etiam tempore pacis citra obtentam dispensationem cibis carnalibus promiscue vesci posse. [4]) — Anno 1725 **Concilium Prov. Avenionense** praerogativam S. Sedis Ap. de indefectibili eiusdem fide ac doctrina admodum clare proposuit, dum enunciavit: *quaestiones ac controversias fidei per eandem Sedem iure summae et ultimae cognitionis irreformabili ex cathedra prolato iudicio dirimi ; Petri eiusque successorum dogmata fieri oracula orbis terrarum ; in petra a Christo electa tamquam inconcusso ac indefectibili fundamento Ecclesiam superaedificari ; molem aedificii Ecclesiae, si infallibilitatis subducatur caementum, in ruinam necessario vergere ; quae ex Petri cathedra emanant dogmata, non ut unius hominis aut humanae vocis sonum, sed ut Divini Spiritus in ea Sede semper praesidentis oracula suscipienda esse ; ex communione cum Romano Pontifice orthodoxiae nomen ac famam pendere ; numquam melius causam Eppatus agi, quam cum Petri Apostolatus pro viribus defenditur ; dum immodice extolluntur Eppi, Eppatum simul cum Petri Apostolatu deprimi.* [5]) — Quae **Conc. Ebredunense** in causa **Eppi Senecensis** (Seez) de Jansenisticis erroribus suspecti imo et convicti a. 1727 egit,

---

[1]) Mon. 1325. 1326. pag. 113. s. — [2]) Mon. 1327. 1328. pag. 116. 118. — [3]) Mon. 1329. pag. 119. — [4]) Mon. 1330. pag. 122. — [5]) Mon. 1331. pag. 125.

Vol. III. 100. ss. exhibuimus, plura documenta eo spectantia vulgando, quin tamen *Sententiae* ipsius tenorem Monumentis inseruissemus; hunc modo in extenso reddimus, siquidem ad complementum Actorum pertineat, zelique singularis, quo Praesules provinciae Ebredunensis puritatem doctrinae et auctoritatem Constitutionis Pontificiae vindicare satagebant, luculentum praebeat documentum. [1]) — Acta **Synodi Maronitarum Montis Libani** a. 1736 celebratae huius nationis integram erga S. Sedem Ap. fidem ac obedientiam reddunt manifestam. Sive enim epistolae Patriarchae ad Rom. Pontificem Clementem XII exaratae, sive decreta Synodi inspiciantur, non modo de summa reverentia ac obsequiositate Maronitarum erga Summi Pontificis cathedram, verum etiam de eo perhibent testimonium, quod Maronitae penes alias sublimes Cathedrae huius praerogativas, *inerrantiam* quoque S. Sedis aperte docuerint, decretaque fidei ab eadem Sede edita integre inviolateque ab omnibus custodiri debere statuerint. [2]) — Iudicium academicum **Facultatis Theologicae Coloniensis** de libro *Febronii* a. 1765 depromtum fidem Facultatis *de infallibili magisterio Romani Pontificis* extra dubium collocat. In eo quippe profitetur Facultas, respective Universitas: *auctoritatem R. P. in Ecclesia esse supremam, magisterium infallibile, censuram irretractabilem*; *iudicium S. Sedis non expectato Concilio Generali semper abs ulla erroris formidine per se acceptatum fuisse, ceu sententiam illius, quem in terris Deus indubitatum fecit credentium doctorem; iam a. 1688 inerrantiam R. P. a Facultate Theol. Coloniensi conceptis verbis declaratam fuisse.* [3]) — **AEppus Ravennatensis** in oratione Synodali a. 1790 Clerum ad firmissimam adhaesionem ac obedientiam erga *Cathedram Petri* exhortans, eam velut *lydium lapidem* describit, *ad quem cogitata exigenda sint; Romanamque Ecclesiam eam esse* pronunciat, *cuius lacte nutriti et spiritu animati nec ipsi decipi nec alios decipere possimus.* [4]) — A. 1791 Rescripto *S. Congr. de Prop. Fide* indultum fuit Eppis *Hiberniae*, ut ex iuramenti fidelitatis Summo Pontifici occasione consecrationis nuncupari soliti formula

[1]) Mon. 1332. pag. 132. — [2]) Mon. 1333—1338. pag. 142. — [3]) Mon. 1339. pag. 153. — [4]) Mon. 1340. pag. 155.

verba illa „de persequendis haereticis et schismaticis“ exmittantur; facultate hac ad Praesules quoque Pallio AEppali insignitos et distinctim iurantes extensa. [1])

Eppum Clusio-Pientinum (Pannilini) in Hetruria, reformationibus ecclesiasticis cum Eppo *Pistoriensi* (Scipione de Ricci) admodum favisse, *Instructionemque Pastoralem* edidisse, non modo a Pio VI Papa verum etiam a Praesulibus Hetruriae censura debita perstrictam, iuribusque Primatus R. P. summe praeiudiciosam, Vol. III. 327. 360. ss. uberius exposuimus, cohaerentiaque documenta vulgavimus. Anno 1792 idem Eppus ad rectam viam reversus, eximiam edidit *Pastoralem Epistolam de notis ac proprietatibus Ecclesiae,* in eaque *Primatum Petri et eius successoris Romani Pontificis, necessitatem communionis cum eodem, et indefectibilitatem fidei Cathedrae Romanae* insigniter commonstravit; sicque errores pristinos laudabiliter retractavit, Summi Pontificis adprobationem consequutus. [2]) — Declarationibus Praesulum **Galliae** pro vindicanda auctoritate Rom. Pontificis sub revolutione Gallicana editis, ac per nos Vol. III. 465. ss. exhibitis merito adiicienda est egregia pastoralis epistola **Eppi Lingonensis** (De la Luzerne) a. 1792 luce publica donata adversus schisma gallicum et decreta Conventus Nationalis. Ex ea in Monumentis nostris reddimus partem, quae de suprema Romani Pontificis potestate agit. In ea zelosus Praesul uberrime evolvit: *rebelles esse Ecclesiae eos, qui vel omnem Primatum Romano Pontifici denegant, vel illum ad meros honores absque potestate reducunt; in iure antiquo Gallicano Sedem Apostolicam exhiberi uti iurisdictione gaudentem in universam Ecclesiam; eam sic dictis Libertatibus Gallicanis aut famoso Conventu anni 1682 in vanum oppugnari, siquidem Ecclesia Gallicana S. Sedi constanter addictissima, et per veram obedientiam subiecta fuerit.* [3])

9. **Ex Sec. XIX. a. 1800—1865.** Ex anno 1805 notari meretur Breve **Pii VII** P. M. ad *AEppum Vindobonensem* de Seminario Cleri iunioris. In eo namque reflectit Summus Pontifex APraesulem ad *pravas doctrinas et sententias, quae*

[1]) Mon. 1341. pag. 156. — [2]) Mon. 1342. pag. 157. — [3]) Mon. 1343. pag. 162.

in Seminariis Austriacis traduntur, prout et *libros perversis erroribus refertos:* excitatque eundem AEppum, ut pro sua auctoritate interveniat apud Caesarem, quatenus ipse suam potestatem ad tuendam veram catholicam doctrinam convertat. [1]) — Idem Summus Pontifex a. 1814 *Germaniae Primati* rescribens, tristem Ecclesiae Germanicae statum adscribit etiam ei circumstantiae, quod Praesules Germanici pertinax gesserint adversus iura S. Sedis bellum, sicque quadamtenus ultricem Omnipotentis manum sentiant. [2]) — Eodem anno procurator **Patriarchae Armeni** occasione recepti Pallii supremam et infallibilem Rom. Pontificis auctoritatem disertis verbis professus est. [3]) — A. 1839 **Synodus Massensis** in Hetruria ad perfectam obedientiam Romano Pontifici exhibendam fideles per pastores animarum saepius commonendos decrevit; [4]) **Synodus** vero **Castellanetensis** in Sicilia praerogativas Summi Pontificis amplissimis verbis enumeravit. [5]) — A. 1843 **Gregorius XVI** P. M. reprehendit *AEppum Parisiensem*, quod edito mandato presbyteris *Societatis Iesu* admodum constrictam facultatem dederit excipiendi confessiones fidelium; quapropter et Societatis merita de S. Ecclesia Dei extollit Pontifex Summus, et APraesulem ad revocandum praevium mandatum hortatur. [6]) — **Pius IX** P. M. a. 1847 rumores ab *Hermesianis* sparsos, quasi ipse doctrinae Hermesii faveret, data ad *AEppum Coloniensem* epistola refellit, et non tantum decretum Gregorii XVI super damnatis Hermesii operibus confirmat, sed et monet APraesulem, ut omni cura intendat, quatenus Professores sanam et a fallaciis Hermesii alienam doctrinam tradant. [7]) — Altero Brevi a. 1857 ad *Eppum Vratislaviensem* directo sic dictum *Güntherismum*, iam initio dicti anni damnatum, denuo perstringit, errores eiusdem praecipuos commemorando, et Praesulem ad vigilantiam super doctrina Professorum adhibendam excitando. In eodem Brevi, collaudata obedientia *Antonii Günther* presbyteri, decreto S. Sedis se subiicientis, prout et Canonici ac Professoris Vratislaviensis *Ioannis Baltzer* simili subiectione, optat Pontifex Maximus,

---

[1]) Mon. 1344. pag. 175. — [2]) Mon. 1345. pag. 177. — [3]) Mon. 1346. pag. 178. — [4]) Mon. 1347. pag. 179. — [5]) Mon. 1348. pag. 179. — [6]) Mon. 1349. pag. 180. — [7]) Mon. 1350, pag. 182.

ut horum exemplo inducti ceteri doctrinae eiusdem sectatores debitam magisterio Apostolico obedientiam praestent. [1]) — **Praesules Armeniae** a. 1851 CPli pro Conferentiis, anno autem 1853 in Monte Libano synodaliter congregati Primatum S. Romanae Sedis, et in docendo inerrantiam clare professi sunt, eiusve doctrinam velut a Deo ipso revelatam sese recipere spoponderunt. [2])

A. 1854 **Synodus Carnotensis** in Gallia monet Parochos, ut praerogativas S. Sedi Ap. a Domino collatas attendant, et supremae ac universali iurisdictioni, quae Vicario Iesu Christi iure divino tam in Pastores quam fideles competit, se subiiciant. [3]) — A. 1856 **Concilii Neo-Aurelianensis I** Patres in America Synodi suae acta iudicio S. Sedis submittentes, eam ceu *columnam et firmamentum veritatis* praedicant, summamque reverentiam ac devotionem profitentur, eapropter per Apostolicum Breve collaudati. [4]) — **Synodus Tusculana** a. 1858 Romanum Pontificem tamquam universalem Ecclesiae Magistrum ac *Doctorem infallibilem*, supremumque controversiarum in materia fidei morumque Iudicem veneratur. [5]) — **Synodi Suthwarcenses** in Anglia a. 1861 et 1865 intimam erga Vicarium Christi in terris obedientiam enunciant, eiusque iudicii infallibilitatem in Encyclica et Syllabo anni 1864 conspicuam agnoscunt. [6]) Recreavit **Pius IX** P. M. Capitulum Suthwarcense a. 1862 per Breve ad literas Capituli responsorium, laudando pietatem et fiduciam, qua scribere non dubitavit Capitulum: nullam potestatem adversus Petri Cathedram unquam praevalituram. [7])

Inter insignia pro Primatu R. P. documenta merito habetur elucubratio **Basilitarum Balásfalvensium** sub titulo *Flosculi veritatis de Ecclesiarum Unione ex variis Orientalis Ecclesiae libris — collecti.* Opusculum hoc in extractu quoad illam partem, quae Primatum Romanae Sedis respicit, Monumentis inserimus. In eo fusius demonstratur e libris Orientalis Ecclesiae Primatus tum Petri Apostoli, tum eius successoris Romani Pontificis: Petrus sistitur tamquam *immo-*

---

[1]) Mon. 1351. pag. 184. — [2]) Mon. 1352. 1353. pag. 186. — [3]) Mon. 1354. pag. 187. — [4]) Mon. 1355. 1356. pag. 188. — [5]) Mon. 1357. pag. 190. — [6]) Mon. 1358. 1359. pag. 191. — [7]) Mon. 1360. pag. 192.

bile fundamentum dogmatum; Romano autem Pontifici velut successori in Petri Cathedra omnia Petri privilegia tribuuntur, disertisque asseritur verbis: *Romanum Pontificem ab Ecclesia Orientali etiam in Synodis Oecumenicis — qua supremum Iudicem agnitum fuisse.* Insuper de *Concilio Generali Florentino* statuitur: *Patres ibi congregatos*, et decretis (excepto unico *Marco Ephesino)* subscribentes *errare haud potuisse, auctoritatem Synodi*, non obstante tergiversatione ac subin manifesta oppositione et contradictione Marci Ephesini, *integram mansisse, omnesque eius definitiones fide divina esse credendas.* [1])

Anno 1864 et 1865 **S. Congregatio Officii seu Inquisitionis** vocem levavit adversus Societatem Londini a. 1857 erectam, et nomine **Christianitatis unitas** (the Reunion of Christendom) insignitam. Quum enim Consociatio haec a Protestantibus efformata eo tenderet, ut tres christianas Communiones Romano-Catholicam, Graeco-schismaticam, et Anglicanam, vindicato cuilibet harum catholico nomine, sic coadunaret, quatenus vitata omni de capitibus doctrinae, in quibus dissentiunt, disputatione, preces pro impetranda a Deo unionis gratia fundant et sacrificia offerant; ac proinde tota isthaec coadunatio trium Christianarum Communionum supponat veram Christi Ecclesiam constare partim ex Romana Ecclesia per totum orbem diffusa, partim ex schismate Photiano, et ex haeresi Anglicana: S. Inquisitionis Congregatio instituto maturo examine, Eppos Angliae admonendos censuit, ut fideles edoceantur, ne haereticorum ductu hanc cum ipsis et schismaticis ineant societatem. Uberius evolvit rem hanc *Epistola Card. Praefecti* dictae Congregationis primum *ad Eppos*, tum *ad Anglicanos Ministros*, qui de negotio isto Cardinalem interpellarant, directa. In utraque exponit Cardinalis genuinam Ecclesiae verae Christi notionem et unitatem, ostenditque, quantum memorata Societas ab ea abludat, siquidem catholica Ecclesia alia esse haud possit praeter eam, quae supra unum Petrum aedificata, in unum connexum corpus atque compactum unitate fidei et caritatis assurgit; hocve ipso quamlibet unitatem, quae vim suam non mutuatur a Petro in suis successoribus iugiter vi-

[1]) Mon. 1361. pag. 193.

vente, ludibrium potius catholicae unitatis, quam unitatem catholicam fore appellandum. Altera cumprimis epistola Cardinalis ad Anglicanos ministros scripta est veri nominis apologia pro Primatu S. Sedis et necessitate communionis cum eadem. [1])

Actis *Conventionis ritualis* inter **AEppos Leopolienses** *L. et Gr. R.* a. 1864 initae et suffragio S. Sedis probatae (quae Vol. IV. 424. ss. vulgavimus) adiungimus *epistolam pastoralem APraesulis Leopoliensis L. R.* de eadem Conventione sonantem, atque Clerum ad pacem et concordiam cum Graecis Unitis fovendam exhortantem, siquidem tam latini quam graeci catholici uni Domino serviant, unam eandemque Matrem in Ecclesia Romana venerentur, eodem obedientiae vinculo cum Romano Pontifice B. Petri Successore et supremo Christi in terris Vicario uniantur. [2]) — A. 1864 **Eppus Jaurinensis** eximiam de *Sacris Romanis Congregationibus* evulgavit pastoralem literam: quae tum de Primatu Romani Pontificis copiosa suppeditat argumenta, tum summam auctoritatem dictarum Congregationum comprobat, quippe quae auctoritate ipsius Papae nitantur, veramque exerceant iurisdictionem, quarum proinde decretis ac resolutionibus vis insit legis universalis, ab omnibus exacte observandae. [3]) Idem Praesul a. 1865 alia non minus docta quam facunda epistola de *S. Congregatione Indicis* librorum prohibitorum, eiusve universali obligatione disseruit, speciatim Hungariam, praximque hic receptam evolvendo. [4])

Anno 1865 summi momenti epistolam dedit **Pius IX** P. M. ad *AEppum Parisiensem* (Georgium Darboy): cui ipse AEppus, peculiari gratia Napoleonis Imperatoris Gallorum florens, et Gallicanis doctrinis supra modum favens, occasionem praebuit. Sensa sua, quae *de iurisdictione ac auctoritate Romani Pontificis* fovit APraesul iste, clare ac diserte exponuntur tum in sermone inaugurationali ad Cathedram Parisiensem habito, tum in literis per eundem ad Summum Pontificem Calendis Septembris 1864 dimissis. Utrobique eas

---

[1]) Mon. 1362—1364. pag. 199. — [2]) Mon. 1365. pag. 209. — [3]) Mon. 1366. pag. 215. — [4]) Mon. 1367. pag. 234.

explicat opiniones ac sententias, quae divino Romani Pontificis in universam Ecclesiam Primatui omnino adversantur. Nam influxum Romani Pontificis ad gubernium dioecesium restringit ad casum necessitatis; appellationes ad S. Sedem inter abusus numerat; significat se acturum, ut tum in sua tum in ceteris Galliae dioecesibus media congrua adhibeantur ad removendum exercitium iurisdictionis Romani Pontificis, signanter per retentionem literarum Apostolicarum, per Placetum civilis gubernii, per articulos organicos etc. Doctrinas has Summus Pontifex memorata epistola, 16 Octobris 1865. signata gravissime perstringit ac reprehendit, tamquam *Febronisticas* catholicae doctrinae repugnantes, Antistite Catholico prorsus indignas, constanti usui et doctrinae ab Ecclesia universali, omnibusve Eppis receptae contrarias. Monet porro, Eppum tunc fieri debilem et adversariorum ludibrium, quum minus adhaeret immobili Petrae, super quam Dominus aedificavit Ecclesiam suam; nisum resistendi et ad vulgus appellandi sapere seditionem, iam a Febronio propositam, et sicut Eppis ita populo Galliarum iniuriosam. Exprobrat AEppo errores per ipsum admissos tum quoad Regulares, tum quoad solemnes Exequias penes feretrum massonicum peractas, benedicto per ipsum AEppum feretro. Castigat demum eam AEppi declarationem, cuius ope apostolica acta censurae ac placeto Civilis Gubernii submitti debere contendebat. [1]) — Eodem anno (1865) **Synodus** provincialis **Ultrajectina,** a restituta in Hollandia Hierarchia prima, amplis verbis Primatum eiusque iura professa est: tam in duplici decreto synodali, quam in oratione synodali; utrobique enim necessitas visibilis Capitis Ecclesiae, huius in B. Petro institutio, dein iu eius successoribus perennis continuatio, necessitas communionis cum prima Sede, et praecipuae praerogativae Primatus enumerantur ac evolvuntur. Eandem professionem cum promissione plenae obedientiae ac subjectionis continet duplex Epistola Synodalis: prima de petita a Summo Pontifice confirmatione actorum Synodi; altera de promulgatione Synodi post eius confirmationem. [2])

[1]) Mon. 1368. pag. 266. — [2]) Mon. 1369—1373. pag. 279.

II. CONTINUATIO MONUMENTORUM DE PRIMATU AB A. 1866—1871.

A. 1866 **Pius IX** P. M. neo – *AEppo Coloniensi* (Paulo Melchers) maiorem in modum commendavit *unitatem cum Cathedra Petri* fovendam, velut veritatis magistra, supra quam Dominus Ecclesiam suam aedificavit. [1]) — Eodem anno in *controversia* **Lovaniensi** *de Ontologismo et Traditionalismo,* cuius acta Vol. IV. 400. exhibentur, novae emanarunt ex *S. Congregatione Inquisitionis* declarationes, eo spectantes, ut controversiae diu agitatae finis tandem imponatur. Decisa S. Congregationis *Card. APraesul Mechliniensis* cum Rectore et Professoribus communicavit, simulque absolutam subiectionem et obsequium decretis Romanis debitum, concepta formula roborandum, desideravit. Demum a. 1870 edito per *S. Synodum Vaticanam* super fide catholica et ratione decreto, Praesules Belgii Clero suo annunciarunt: decisiones S. Sedis in merito Lovaniensis litis antea latas per decretum Vaticanum confirmatas, et debite observandas esse. [2]) — Eodem anno (1866) Summus Pontifex erexit et constituit e *Societate Iesu* collegium Scriptorum ephemeridis, cui **La Civilta Cattolica** nomen, pro defensione Ecclesiae Catholicae et S. Sedis Apostolicae. In Brevi desuper edito in laudes ac merita inclytae huius Societatis effunditur Magnus Pius, et testimonium perhibet: doctos Societatis viros iam inde ab a. 1850 memoratam praeclaram Ephemeridem in lucem edere, in eaque eruditis lucubrationibus divinam ss. religionis nostrae veritatem, supremamque S. Sedis Apost. dignitatem et auctoritatem viriliter tueri, errores nostrae aetatis perstringere, ac nefarios conatus in eversionem sacrae profanaeque Societatis directos retundere. [3]) — Eodem denique anno Summus Pontifex per Breve ad *Eppum Castellanetensem* missum perstrinxit aetatis nostrae *Naturalismum,* eo tendentem, ut non unum alterum e dogma, sed omnem fidem supernaturalem ex hominum societate eliminet; laudatque

[1]) Mon. 1374. pag. 293. — [2]) Mon. 1375—1378. pag. 294. — [3]) Mon. 1379. pag. 301.

Praesulem ; quod in sua pastorali litera adversus bellum nefarium a Naturalismo indictum religioni catholicae consurrexerit. [1]) — Ad annum 1866 pertinent Acta **Concilii Plenarii Baltimorensis II,** in quibus insignis legitur de sublimibus Romani Pontificis praerogativis professio, et quidem tam in decretis Synodi, quam Epistola nomine Synodi per septem AEppos ad S. Sedem transmissa. Utrobique enunciatur: Ecclesiam Dei divina niti soliditate, huius vero basim ac unitatis firmamentum a Cathedra Petri, ceu angulari ac inconcussa aedificii petra esse repetendum ; divina eloquia eo sensu esse accipienda, quem tenuit ac tenet Romana B. Petri Cathedra, fidem a Domino traditam integre inviolateque retinens, et omnibus incorruptae veritatis doctrinam ostendens. Epistola Synodi ad Pium IX P. M. ex eo etiam meretur notari, quod momentosa gloriosi Pontificatus Pii IX acta pulchre deducta recenseat. [2])

Anni 1867 initio in epistola nostra pastorali (quadragesimali) opportunum censuimus, pro divinis B. Petri Apostolorum Principis eiusque Successorum Romanorum Pontificum praerogativis vocem levare, insertis iis quoque quae ad temporalem principatum S. Sedis pertinent. Dum autem super his Clerum nostrum uberius alloquuti sumus, una mentionem iniecimus Operis, quod Monumenta de Primatu et Civili Principatu Romani Pontificis ex omnibus Seculis collecta una cum amplissima Literatura complecteretur, per nos luce publica donati. (*Romanus Pontifex tamquam Primas Ecclesiae et Princeps Civilis e Monumentis omnium seculorum demonstratus. Addita amplissima Literatura. V Tomi. Nitriae et Comaromii. 1867.* [3]) — **S. Congregatio Officii** datis ad Administratorem Apostolicum *AEppatus Quebecensis* in America meridionali literis, quaestionem ac controversiam *de usu Classicorum ethnicorum* illic exortam terminavit in sensu Brevis a. 1853 ad Eppos Galliarum missi: nimirum elegantiam dicendi ac scribendi atque eloquentiam per Clericos sive ex sapientissimis SS. Patrum operibus, sive ex clarissimis ethnicorum scriptoribus ab omni labe expurgatis sine ullo periculo

[1]) Mon. 1380. pag. 304. — [2]) Mon. 1381. 1382. pag. 305. — [3]) Mon. 1383. pag. 313.

addisci posse.[1]) — **Pius Papa IX** Eppis Galliarum commendavit *Seminarium Clericorum Gallicum* in Urbe Romana erectum, in quo Clerici ac iuniores sacerdotes ad pietatem, virtutem, et spiritum ecclesiasticum sedulo formantur et disciplinis philosophicis, theologicis et iuris canonici solide imbuuntur.[2]) — Idem Pontifex Maximus coordinatis per Bullam rebus **Armenorum,** coniunctaque *Primatis et Patriarchae Ciliciae* Armenorum CPni dignitate, pro hac electum *Antonium Hassun* confirmavit, remque universam Sacro Collegio ope Allocutionis Consistorialis annunciavit. Utrumque documentum memorat constantem nationis Armenae praecuntibus eius Praesulibus adhaesionem et obedientiam erga S. Sedem: Bulla vero Apostolica ex ipsa historia Orientalis Ecclesiae ante funestissimum schisma ostendit, nemini Graecorum incidisse, supremam S. Sedis Ap. auctoritatem in dubium revocare; sed nec post schisma, quod omnes fere Orientis Ecclesias ab unitatis centro divulserat, veritatem catholicam de Primatu R. P. obscurari, atque ex animis Orientalium penitus eradicari potuisse; inscrutabili denique iudicio Dei factum esse, ut Antistites Ecclesiarum, qui supremi Ecclesiae Pastoris divinitus institutam auctoritatem contemserunt, laicorum imo et infidelium iugo premantur. Bullae Apostolicae sententias egregie confirmavit *oratio novi Patriarchae Armeni* ad Summum Pontificem in Consistorio habita: in qua Patriarcha confiteri non dubitat, fidem veram esse nequire absque coniunctione cum Petri Cathedra; Papam esse universalem Ecclesiae Doctorem et Magistrum infallibilem; eos ex Patriarchis Armenis uti splendida sidera ceteris praefulsisse, qui arctius B. Petri Cathedrae adhaeserunt.[3]) — **Armeni** Praesules in Conferentiis sive Collationibus 1867 celebratis plenitudinem potestatis in Romano Pontifice, et columnam ac firmamentum veritatis in S. Sede agnoverunt denuoque professi sunt, simul sanciendo, ut praedicatores iura Primatus specialiter propugnent, et Patriarcha nil gravioris inconsulta S. Sede suscipiat.[4]) — **Pius IX** Brevibus ad Sodalitium *Olomucense* S. Michaelis Archangeli, et ad Societatem Marianam *Bambergensem* mis-

[1]) Mon. 1384. pag. 321. — [2]) Mon. 1385. pag. 322. — [3]) Mon. 1386—1388. pag. 324. — [4]) Mon. 1389. pag. 334.

sis, utramque Societatem ad strenue pugnandum pro Sede Petri, atroci bello lacessita, animavit. [1]) Brevi autem ad Eppum Auxiliarem *Genevensem* dato merita perstrinxit censura congressum impiorum hominum Genevae habitum, quos in perniciem sacrae aeque ac civilis auctoritatis convenisse ait, — laudando simul catholicos Genevenses, fidei suae apprime addictos, ac una Deum exorando, ut omnes ad perfectae veritatis agnitionem adducat, et ei Cathedrae conciliet, cui soli veritatis magisterium et columen commisit. [2]) — **Societas catholica Brixinensis** ad tuenda Ecclesiae et S. Sedis iura, undique saeviente atroci adversus easdem bello, congressum servatura, praevie profitetur Summo Pontifici intimam erga Sedem Apost. adhaesionem. [3]) — **Eppus Monregalensis** in Pedemontio (I. Th. Ghilardi) edito opusculo sacerdotes, qui summam Romani Pontificis auctoritatem detrectant vel minuunt, ad rectum tramitem revocare satagebat: hocve fine collegit flores sententiarum *Divi Thomae Aquinatis* de auctoritate Summi Pontificis, et testimonia ac argumenta celebris Scriptoris *Iosephi de Maistre* de Primatu Papae cunctis temporibus agnito; adiectis 43 Titulis a *S. Francisco Salesio* congestis, queis retroacta christiana antiquitas Romanum honestavit Pontificem. [4]) — **Eppus Paderbornensis** (Conr. Martin) in Synodo Dioecesana Clerum ad firmissimam unionem cum Vicario Domini in terris fovendam excitavit: vere non minus quam pulchre enunciando, quod Unitatis centrum visibile deserere tantumdem sit, ac invisibile Ecclesiae Caput seu Christum ipsum deserere. [5])

Praecipua anni 1867 documenta pro Primatu et una pro Civili Principatu S. Sedis sumuntur ex **centenaria martyrii SS. Petri et Pauli App. solemnitate,** admodum conspicuo ac festivo modo die 29 Iunii Romae celebrata. Festivitas quippe haec occasionem subministravit tam Antistitibus quam aliis sacerdotibus et laicis inconcussam erga B. Petri Cathedram venerationem, adhaesionem et obedientiam solemnius declarandi. a) Praecesserunt solemnitatem hanc duplicis ordinis

---

[1]) Mon. 1390. 1391. pag. 335. s. — [2]) Mon. 1392. pag. 337. — [3]) Mon. 1393. pag. 338. — [4]) Mon. 1394. pag. 339. — [5]) Mon. 1395. pag. 346.

literae a *Cardinale Praefecto S. Congregationis Concilii* ad Eppos catholici orbis dimissae: altera invitatoria pro praedicta solemnitate, ac simul pro canonisatione plurium SS. Martyrum, Confessorum ac Virginum eadem occasione instituenda, et celebrandis in praesentia Epporum duobus semipublicis Consistoriis; altera quaestiones nonnullas proponens Eppis de gravissimis quibusdam disciplinae eccles. capitibus, et responsa ad eas desiderans. Inter quaestiones continebantur et illae de patrinis in baptismo, num et haeretici ac schismatici ad id muneris adhiberi valeant? de matrimonio civili, de matr. mixtis, de scholis etc. [1]) b) Paulo ante solemnitatem Summus Pontifex duplex edidit Breve: alterum, quo Eppos Romam pro solemniis confluentes honore *Praesulum Solio Pontificio assistentium* decoravit; alterum, quo omnibus Eppis catholici orbis, pietatem suam et coniunctionem cum Cathedra Petri eximie manifestantibus, et pro asserendo Ecclesiae ac S. Sedis iure assidue vigilantibus usum *pileoli violacei coloris* indulsit. [2]) c) Paucis ante ipsum festum diebus duplicem habuit Pius IX P. M. *Allocutionem:* unam ad *Presbyteros* die 25 Iunii, alteram ad *Eppos* die 26 Iunii. In priore sacerdotes ad aemulanda Antistitum exempla, fovendam mutuam caritatem, inculcandam fidelibus catholicam unitatem ac doctrinam, et debitam Petri Cathedrae obedientiam, praestandam denique Antistitibus auxiliarem operam exhortatus est; in posteriore summum exposuit momentum *intimae Epporum cum Apost. Sede coniunctionis*, e qua quippe intelligere valeant Religionis oppugnatores, qua vita polleat Catholica Ecclesia, quam impossibile sit tantam virium compagem convelli, quam quippe Divina virtus in Apostolicae confessionis petra coagmentavit; ad hanc itaque concordiam cum S. Sede amplius fovendam et roborandam excitat Praesules, ac simul annunciat, suam esse intentionem, *sacrum oecumenicum et generale omnium Epporum catholici orbis Concilium* habendi. [3]) d) Ipsa festiva die, 29 Iunii, sub solemniis centenariae Principum Apostolorum martyrii memoriae *Homiliam* servavit

---

[1]) Mon. 1396. 1397. pag. 347. 349. — [2]) Mon. 1398. 1399. pag. 352. s. — [3]) Mon. 1400. 1401. pag. 354. 357.

Summus Pontifex: qua et celebritatem festi, et honores Sanctorum aliquot heroibus divinae religionis decretos complexus est, peculiariter recensendo Principum Apostolorum merita, et Cathedrae S. Petri eminentiam. [1]) e) Documentis his iure optimo subnectimus *declarationem sive Orationem Epporum Romae congregatorum ad Pium IX P. M.* In ea Praesules supremam, eamque ab omni errore immunem auctoritatem doctrinalem Romani Pontificis amplissimis verbis profitentur. Loquuntur enim de *immota adhuc Petrae illius firmitate, super quam Dominus Ecclesiae suae molem constituit; de Petri cathedra ut organo veritatis; de Petro per os Pii loquente* etc. Orationi Praesulum adnectimus brevem commentarium in ephemeride romana, cui nomen: *Acta ex iis decerpta, quae apud S. Sedem geruntur:* in qua videlicet instituta orationis Epporum cum Encyclica Pontificia et Syllabo anni 1864 collatione, de Encyclica et Syllabo enunciatur, in iis Romanum Pontificem tamquam universae Ecclesiae Doctorem loqui, et magisterium ei divinitus in Petro traditum haud pendere a formis extrinsecis, tandem Encyclicam cum Syllabo mox atque e Vaticano exiit, ab Eppis unanimi consensu receptam, et declaratum fuisse, quod Petrus per os Pii locutus sit; de Oratione autem Praesulum dicitur: in ea prorsus idem repeti, quod iam post Encyclicam et Syllabum declararunt Eppi; ac proinde orationem Praesulum aeque ac declarationes de Encyclica et Syllabo factas manifesta esse documenta pro fide Epporum de inerrantia doctrinali R. P. [2]) Ad orationem Epporum *respondit Summus Pontifex:* tum laudando Praesules, quod ultro agnoscant, exploratam sibi esse firmitatem Petrae, eandemque nunc, quam ante 18 secula, vigere fidem, idem caritatis vinculum omnes nectere, eandem virtutem exeri ab hac veritatis cathedra; tum repetendo suam intentionem de indicendo Concilio Oecumenico. [3]) — f) Praesules Romae collecti praeter memoratam orationem imploraruntur a Summo Pontifice, ut *S. Alphonsus de Ligorio* in album *Doctorum Ecclesiae* referatur: quippe qui insignem sanctitatem et eminentem doctrinam in Ecclesiae Doctore re-

[1]) Mon. 1402. pag. 364. — [2]) Mon. 1403. 1404. pag. 366. — [3]) Mon. 1405. pag. 374.

quisitam abunde probaverit; et inter cetera *Immaculatam BMVirginis Conceptionem, Romanique Pontificis in rebus fidei definiendis infallibilitatem ante consensum Ecclesiae* docuerit. [1]) g) Inter monumenta, quae hoc capite recensemus, locum iure occupat *Formula Voti pro defendenda infallibilitate R. P.* a *Cardinale AEppo Bisuntimo* (Mathieu) concepta, ut publicae referebant ephemerides. [2]) h) Ex multiplicibus homagiis, quae pro solemniis centenariae festivitatis Summo Pontifici e diversis orbis partibus omni lingva mittebantur, sistimus aliquot latina, omni attentione digna, una cum Brevibus Pontificiis, quibus Mittentes honorati extiterunt; signanter: 1. *Homagium Sacerdotum Italorum;* [3]) 2. *Album Italorum* per redactores ephemeridis Taurinensis *Unita Cattolica* exhibitum, cum Brevi; [4]) 3. homagium *Confraternitatis Vindobonensis a S. Michaële* nuncupatae cum rescripto Pontificio; [5]) 4. homagium membrorum *Instituti Presbyterorum sublimioris ad S. Augustinum Viennae* cum Brevi; [6]) 5. Breve *ad Superiores et alumnos Seminarii Viennensis;* [7]) 6. *Primatis Hungariae et AEppi Strigoniensis* quadruplex Circularis litera ad Clerum de solemnitate centenaria, et Allocutionibus Pontificiis eo semet referentibus, una cum Brevi ad Primatem de pietate ac devotione Hungarorum erga S. Sedem; [8]) 7. Breve ad redactorem hungaricae ephemeridis *Idők Tanuja*, Album Hungarorum Summo Pontifici cum largo subsidio per se collecto transmittentis; [9]) 8. homagium *Societatis Coloniensis a S. Michaële* nuncupatae una cum rescripto Papae; [10]) 9. tandem *Brevia* aliquot *ad Praesules, qui suam a solemnitate absentiam excusarunt.* [11])

Anno 1868 **Concilium Burdigalense** provinciale quintum, ex incidenti imminentis Generalis Concilii indictum ac celebratum, iu suis de Sede Apostolica et de Romano Pontifice decretis veram continet apologiam illius praerogativae Pontificiae, quam *infallibilitatem* vocant. Iam in epistola AEpi

---

[1]) Mon. 1406. pag. 377. — [2]) Mon. 1407. pag. 382. — [3]) Mon. 1408. pag. 383. — [4]) Mon. 1409. 1410. pag. 384. s. — [5]) Mon. 1411. 1412. pag. 387. 392. — [6]) Mon. 1413. 1414. pag. 393. — [7]) Mon. 1415. pag. 394. — [8]) Mon. 1416—1420. pag. 395. — [9]) Mon. 1421 pag. 403. — [10]) Mon. 1422. 1423. pag. 404. s. — [11]) Mon. 1424—1426. pag. 405.

de celebranda Synodo Provinciali de Romano Pontifice occurrit sequens thesis: Iesu Christi Vicarium esse coelitus afflatum." In decretis autem *Ecclesia Romana* comparatur cum *sole sempiternae lucis; Romano Pontifici* ceu Petri successori *tamquam ipsi Domino Iesu obediendum, et ab eo quaerendum* dicitur, *quid credere, quid tenere debeamus*; repetuntur quoque ea, quae Eppi Romae 1867 congregati ad Romanum Pontificem scripserant. [1]) — Eiusdem anni principio nos quoque documenta ad centenariam solemnitatem Romanam semet referentia cum Clero nostrae dioecesis communicando, hanc etiam occasionem libenter amplexi sumus, eundem Clerum excitandi, ut semper convertat oculos ad Sedem B. Petri Apostoli, qui est petra et crepido Ecclesiae Catholicae, et rectae fidei fundamentum; ut porro nil sibi antiquius ducat, quam supremam S. Sedis Ap. auctoritatem revereri, eiusve iura, non humana sed divina auctoritate nixa, defendere. [2])

Anni 1869 documenta potissimum ad iubileum sacerdotale sive annum quinquagesimum Sacerdotii Pii IX P. M. pertinent, anno isto cum magna solemnitate ubivis terrarum celebratum. Festivitas haec novam suppeditavit occasionem et Praesulibus et aliis fidelibus inconcussam erga S. Sedem Ap. venerationem manifestandi, et conspicuas de divinis praerogativis summae huius Sedis professiones eliciendi. Id quod factum est partim per pastorales ac circulares Antistitum ad suos dioecesanos fideles literas, partim per epistolas gratulatorias ad Summum Pontificem datas. Ex his nonnulla documenta in serie Monumentorum nostrorum collocamus: nominatim *Primatis Hungarici* Circulares, solemnitatem iubilarem Summi Pontificis annunciantes; [3]) eiusdem Circulares cum *Brevi Apostolico* super *Indulgentiis* a Pontifice Maximo concessis; [4]) *gratulationem Primatis* ad Summum Pontificem *nomine Catholicorum Regni Hungariae,* una cum responso Papae; [5]) epistolam gratulatoriam *Societatis S. Stephani in Hungaria;* [6]) porro *Cleri Urbis Romae;* [7]) *Epporum Helvetiae,* simul ad imminentem *quintum et vigesimum Pontificatus*

---

[1]) Mon. 1427—1429. pag. 407. — [2]) Mon. 1430. pag. 411. — [3]) Mon. 1431. pag. 413. — [4]) Mon. 1432. pag. 416. — [5]) Mon. 1433. 1434. pag. 416. s. — [6]) Mon. 1435. pag. 418. — [7]) Mon. 1436, pag. 421.

annum alludentium, cum rescripto Pontificio ; [1]) item *Brevia Apostolica* ad *Societatem Catholicam Austriae*, [2]) ad *Eppum Suffr. et Vic. Gen. Pragensem*, [3]) ad *Societatem Catholicam Helvetiae*, [4]) ad *Societatem Hungaricam S. Stephani*, [5]) ad *Magistratum et populum Eretinum* (Monte Rotondo), [6]) ad *alumnos Seminarii et Convictus Civitatis Castellanae*, [7]) ad praesides *Marianae Congregationis piarum mulierum Veronensium*, [8]) ad *AEppum Genuensem ;* [9]) epistolam gratulatoriam *Civitatis et A. Dioecesis Coloniensis* cum Brevi Summi Pontificis responsorio ; [10]) tandem Breve ad Praesidem *societatis catholicorum operariorum Coloniensis* (Gesellenverein). [11]) — Eodem anno, 1869, **Eppus Quinque-Ecclesiensis** in primo pastorali Sermone doctrinalem eamque *infallibilem* Romani Pontificis auctoritatem eximie evolvit, dum Ecclesiam Romanam ut columnam et firmamentum veritatis, Vicarium Christi coelesti praesidio communitum, Cathedram Petri tamquam inexpugnabile Ecclesiae fundamentum, et veritatis iustitiaeque propugnaculum etc. salutavit. [12]) — In **Synodo Patriarchali CPna Armenorum** unanimiter approbata est formula de suprema Rom. Pontificis in dirimendis fidei quaestionibus auctoritate, in qua ternis vicibus memoratur *inerrabilis magisterii inviolabilis auctoritas, in persona Petri legitimis eius Successoribus concredita.* [13]) — **AEppus Fogarasiensis Gr. Cath.** in prima ad Clerum populumve dioecesanum Encyclica tum historice evolvit origines et incrementa fidei Graecorum suae dioeceseos, tum amplis verbis profitetur Primatum Romani Pontificis, et cetera inter affirmat: patres Graecorum suorum fidem catholicam iuxta symbolum Roma acceptum constanter professos fuisse, Petrique Cathedrae fideliter adhaesisse ; pretiosissimamve hanc patrum haereditatem, sacram quippe cum S. Romana Ecclesia Unionem illibate conservandam esse. [14])

---

[1]) Mon. 1437. 1438. pag. 423. 426. — [2]) Mon. 1439. pag. 427. — [3]) Mon. 1440. pag. 428. — [4]) Mon. 1441. pag. 429. — [5]) Mon. 1442. pag. 430. — [6]) Mon. 1443. pag. 430. — [7]) Mon. 1444. pag. 431. — [8]) Mon. 1445. pag. 431. — [9]) Mon. 1446. pag. 433. — [10]) Mon. 1447. 1448. pag. 434, — [11]) Mon. 1449. pag. 435. — [12]) Mon. 1450. pag. 437. — [13]) Mon. 1451. pag. 438. — [14]) Mon. 1452. pag. 439.

A. 1870 **cöntroversia Armena** CPli exorta haud leves facessivit S. Sedi sollicitudines ac molestias. Paulo post coordinatas res Armenorum, de quibus in actis anni 1867 sermo fuit, exorta est adversus neo-electum Patriarcham CPli seditio, consentientibus imo et foventibus seditionem cumprimis sic dictis *Antonianis Monachis,* quibus, cum et in Ordinis sui Constitutionibus proprio motu innovationes facerent, non placuit, a Patriarcha Apostolicas Constitutiones observari. Quapropter ante omnia Regularium horum Apostolicam visitationem decrevit Summus Pontifex: sed quum huic non obtemperarent, imo Romae aeque ac CPli auctoritate Visitatoris et Convisitatoris despecta, rebelles evaderent, non modo Convisitator domum religiosam dictorum Monachorum Romae interdicto subiecit, verum et Summus Pontifex per epistolam ad universos Armenos Patriarchatus Ciliciae directam quaevis facta et constituta Armenorum, Bullae Apostolicae contraria, reprobavit, et additis minis ad obedientiam decretis S. Sedis et proprio suo Patriarchae exhibendam exhortatus est. In Brevibus Apostolicis super hoc merito editis identidem inculcat Pontifex Maximus: *ad fidem catholicam pertinere, quod Romani Pontificis suprema potestas gubernandi universam Ecclesiam nullis territorialibus aut nationalibus limitibus circumscribi et coërceri valeat; quodve ius appellationis ad S. Sedem omni aetate sanctum et in honore habitum fuerit; quod seditiosi facto suo temere aggrediantur ipsum ius Primatus, quo Christus Petrum et in illo successores legitimos Romanos Pontifices donaverat* etc. [1]) Quum vero non obstantibus iteratis monitis ac decretis Summi Pontificis et eius Delegatorum, seditiosi Armeni in contumacia porro persisterent, et plane ad *electionem novi Patriarchae* procederent: Summus Pontifex editis a. 1871 literis Apostolicis *electionem hanc irritavit, et excommunicationem a Delegato suo CPli pronunciatam confirmavit.* [2])

Anno 1871 *S. Alphonso Mariae Ligorio* iuxta preces ac vota Antistitum a. 1867 depromta titulus *Doctoris Ecclesiae* tributus est decreto *S. Congregationis Rituum:* in quo,

---

[1]) Mon. 1453—1457. pag. 442. — [2]) Mon. 1458. pag. 455.

prout etiam in literis Apostolicis desuper exaratis diserte commemoratur: Sanctum virum et *immaculatam BMV. Conceptionem*, et *Romani Pontificis ex Cathedra docentis infallibilitatem* validis argumentis demonstrasse. [1]) — Eodem anno id singulare vidit catholicus orbis, quod inde a diebus *S. Petri Apostoli*, primi Romani Pontificis, *XXV annis Ecclesiae gubernium tenentis*, primum *Pio IX Papae concessum sit, non modo assequi sed et superare annos Petri viginti quinque.* Eventus hic nova extitit occasio, tum Sacrorum Antistitibus tum aliis sive Societatibus sive singularibus ex omni ordine viris, immortali Pontifici Maximo vota gratulatoria depromendi. Circumstantiam singularis eventus ipse Summus Pontifex, data ad Eppos orbis catholici Encyclica, uberius recensuit: enarrando summis lineis memorabiliora diuturni Pontificatus sui facta, signanter dogmaticam definitionem immaculatae Conceptionis BMV., plurium Religionis Heroum canonisationem ac beatificationem, Missionum in dissitis regionibus amplitudinem, Hierarchiae Sacrae in duobus Regnis (Angliae et Hollandiae) restitutionem, multorum errorum rei christianae et civili adversorum solemnem condemnationem, Concordatorum plurium conclusionem, curas multiplices Orientali Ecclesiae impensas, Oecumenici Concilii celebrationem; porro attingendo ea, quae Civilis imperii Romani Pontificis ius et officium concernunt, fataque adversa, quae hoc ex obtutu S. Sedi obvenere; demum concedendo Eppis potestatem, benedictionem Papalem cum applicatione plenariae indulgentiae impertiendi. [2]) — Ex epistolis gratulatoriis et Circularibus Antistitum literis necnon Brevibus Pontificiis communicamus: epistolam consociationis catholicae *Monacensis*, vulgo *Casino* una cum responso Summi Pontificis; [3]) Circulares *Primatis Hungariae* ad Clerum de expleto per Pium IX quadrante seculi in Summo Pontificatu; [4]) eiusdem Circulares de superatis annis Petri per eundem Pontificem; [5]) epistolam *Cleri ADioec. Taurinensis;* [6]) Eppi *Transsilvaniensis;* [7]) Epporum *Helvetiae;*

---

[1]) Mon. 1459. 1460. pag. 459. — [2]) Mon. 1461. pag. 462. — [3]) Mon. 1462. 1463. pag. 466. — [4]) Mon. 1464. pag. 468. — [5]) Mon. 1465. pag. 471. — [6]) Mon. 1466. pag. 475. — [7]) Mon. 1467. pag. 477.

[1]) *Catholicorum Germaniae;* [2]) *Catholicorum ADioecesis Coloniensis;* [3]) *Capituli et Cleri Bambergensis;* [4]) *Redactoris folii hungarici*, cui nomen: *Religio;* [5]) *Cleri iunioris Hungarici;* [6]) *Sodalitatum civium academicorum in Germania* cum Brevi Pontificis; [7]) porro *Breve* Pontificium ad illustres *mulieres Patavinas;* [8]) gratulationem *Collegii Theologorum Oenipontani* cum Brevi Summi Pontificis; [9]) acta *Commissionis Romanae XV virorum de erigendo throno aureo et nomine* Magni *insigniendo Pio IX P. M.* [10]) Gratulationes ac vota, quae sane quamplurima ex universo terrarum orbe Romam dirigebantur, paterno prorsus affectu plena epistola comitatus fuit Pontifex Maximus: qua et gratum animum pro multiplici auxilii, solatii, obsequii, devotionis et amoris officio profitetur; et ad continuandas preces pro Ecclesia Sancta Dei triumpho ac victoria ocyus coronanda excitat; et Praesules speciatim hortatur, ut arctius inter se coniuncti confertam quasi phalangem obiiciant hostibus, Ecclesiae incessanter insidiantibus, quo facilius et efficacius eorum incursui resistere, agminaque ipsorum fundere valeant. [11]) Concludimus actorum horum seriem Brevi Apostolico ad *Generalem Ministrum Capucinorum* directo. [12])

---

[1]) Mon. 1468. pag. 478. — [2]) Mon. 1469. pag. 482. — [3]) Mon. 1470. pag. 483. — [4]) Mon. 1471. pag. 484. — [5]) Mon. 1472. pag. 486. [6]) Mon. 1473. pag. 491. — [7]) Mon. 1474. 1475. pag. 492. — [8]) Mon. 1476. pag. 494. — [9]) Mon. 1477. 1478. pag. 494. — [10]) Mon. 1479—1484. pag. 496. — [11]) Mon. 1485. pag. 504. — [12]) Mon.. 1486. pag. 507.

MONUMENTA DE PRIMATU.

I. SUPPLEMENTA A SEC. IV. USQUE ANNUM 1865.

SECULUM QUARTUM.

1255.

Basilius M. de suprema doctrinali auctoritate R. P. Sec. IV.

Ep. 92. ad Damasum PP. in Syn. Rom. Revera est dignum maximae beatitatis praeconio illud, quod Vestrae Pietati a Domino gratia datum est: videlicet *quod spurium est, a probato et puro diiudicare, fidem vero patrum absque ulla haesitatione praedicare;* quam et nos suscepimus, et conspicimus ex apostolicis characteribus consignatam, concordantes et ipsi omnibus, quae in literis synodalibus a Pontifice missis canonice et legitime dogmate statuta sunt.

SECULUM QUINTUM.

1256.

Felix III. Papa cum novo Eppo CPno. (post Acacium) non prius communicandum esse edicit, quam id S. Sedes Apostolica iusserit. 490.

Thalassio Eppo CPno. Post factas literas, quas per filios nostros religiosi propositi viros dilectioni tuae misimus contradendas, ne quid minus pro catholicae fidei custodia dili-

gentior cura prospiceret, caritatem tuam duximus admonendam, ut, etiamsi praestante Deo nostro nomina damnatorum i. e. Alexandrini Petri et infelicis Acacii fuerint de ecclesiastica recitatione sublata, ut similes perditionis eorum sacerdotii non permittantur praesumere dignitatem, non prius tua dilectio vel congregatio, quam gubernas, CPnae Ecclesiae, vel quicunque eius futurus est Pontifex, communicandum esse decernat, quam ad notitiam Sedis Apostolicae cuncta referantur vel ipsius literis, qui fuerit creatus Eppus, vel tuae dilectionis alloquiis; quia *sicut per professionem catholicam Sedis Apost. formam secutus es, ut te a damnata communione suspenderes, ita B. Petri sequi debetis exemplum, ut quando eius auctoritate fuerit relata communio, tunc eis etiam tuum noveris miscendum esse consortium.* Nec quisquam dilectioni tuae omnino persvadeat, iam nostram communionem illis partibus fuisse commissam, cum videas adhuc res in dubio constitutas, et apud nos de illic creato pontifice omnia haberi prorsus incerta. *Neque posset cum eo sociari communio, cuius adhuc a nobis nec honor probatur esse susceptus, nec fides atque intentio comprobata. Expectet ergo dilectio tua Sedis Apost. iussionem, et sic Ecclesiae CPnae sacra se communione coniungat, si in participatione B. Petri et catholicae veritatis desiderat permanere.* — (**Bullarium — editio Taurinensis. Appendix. I.** Taurini. 1867. p. 259.)

1257.

Gelasius I. Papa Imperatori Anastasio scribens de Acacii nomine damnato, Primatum S. Sedis Apost. repetitis vicibus in memoriam revocat. 493.

Anastasio Augusto. Famuli vestrae pietatis, filii mei Faustus Magister, et Irenaeus viri illustres atque eorum comites publica legatione fungentes ad urbem reversi clementiam vestram quaesisse dixerunt: cur ad vos meae salutationis

scripta non miserim. Non meo, fateor, instituto: sed, cum directi dudum de partibus Orientis vel videndi me licentiam sibi vestris praeceptionibus abnegatam tota urbe disperserint, a literis credidi temperandum, ne onerosus potius quam officiosus existerem. Videtis igitur non mea dissimulatione provenisse, sed competentis fuisse cautelae, ne respuentibus animis molestias irrogarem. Sed ubi serenitatis tuae benevolentiam comperi, praefatis indicantibus, humilitatis meae clementer expetisse sermonem, iam revera perpendi, imputandum non immerito mihi, si tacerem: quia, gloriose fili, te sicut Romanus natus Romanum Principem amo, colo, suspicio; et sicut christianus cum eo, qui zelum Dei habet, secundum scientiam veritatis habere desidero; et qualiscunque Apost. Sedis Vicarius quodcunque plenae fidei catholicae deesse comperero, pro meo modulo suggestionibus opportunis supplere contendo. — Pietatem tuam precor, ne arrogantiam iudices divinae rationis officium. Absit, quaeso, a Romano Principe, ut intimatam suis sensibus veritatem arbitretur iniuriam. Duo quippe sunt, Imperator Auguste, quibus principaliter mundus hic regitur: auctoritas sacra Pontificum, et Regalis potestas. In quibus tanto gravius est pondus sacerdotum, quanto etiam pro ipsis regibus Domino in divino reddituri sunt examine rationem. *Nosti etenim, fili clementissime, quod licet praesideas humano generi dignitate, rerum tamen Praesulibus divinarum devotus colla submittis,* atque ab eis causas tuae salutis expetis, inque sumendis coelestibus sacramentis, eisque ut competit disponendis subdi te debere cognoscis religionis ordine potius, quam praeesse. *Nosti itaque inter haec ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam velle redigi voluntatem.* — Et si cunctis generaliter sacerdotibus recte divina tractantibus fidelium convenit corda submitti: *quanto potius Sedis illius Praesuli consensus est adhibendus, quem cunctis sacerdotibus et Divinitas summa voluit praeeminere, et subsequens Ecclesiae generalis iugiter pietas celebravit?* Ubi pietas tua evidenter advertit, *numquam quolibet penitus humano consilio elevare se quemquam posse illius privilegio vel confessioni, quem Christi vox praetulit universis, quem Ecclesia veneranda confessa semper est et habet devota Pri-*

matem. Impeti possunt humanis praesumtionibus, quae divino sunt iudicio constituta, vinci autem quorumlibet potestate non possunt. — *Hoc est, quod Sedes Apostolica magnopere cavet, ut quia mundo radix est Apostoli gloriosa confessio, nulla rima pravitatis, nulla prorsus contagione maculetur.* — Acacium quoque (Eppum CPnum) iure dicimus a nostro consortio submovendum, qui maluit in sortem transire perfidiae, quam in catholicae atque apostolicae communionis sinceritate constare, cum fere per triennium, ne in id veniret, Apost. Sedis epistolis doceatur competenter instructus. — *Apostolicae Sedis auctoritas quod cunctis seculis christianis Ecclesiae praelata sit universae, et canonum serie paternorum, et multiplici traditione firmatur.* — **(Bullarium editionis Taurinensis. Append. I.** Taurini. 1867. p. 280.)

1258.

Idem in fragmento epistolae ad Eppos Dardaniae de suprema Sedis Ap. auctoritate. 496.

— Post 500 annos constituta Christi quosdam velle subvertere, quum 30 annorum lex hominum non possit abrumpi. Sanctum Athanasium ideo non fuisse damnatum a Synodo Orientis, quia *Sedes ista* non consenserit; S. Ioannem CPnum, S. Flavianum .... *Si ergo ea non consentiente sola qui damnati sunt a Synodo Orientis, non potuerunt esse damnati, consequens est, etiam sine Synodo qui eadem sola damnante damnatus fuerit, damnatus sit.* — Quae vero statuta Christi dixerit, (Felix III.) inferius explanavit, quum Sede Apostolica non consentiente neminem damnari, et sola ea consentiente qui damnatus fuerit, damnatum haberi exposuit. Statuta itaque Christi eos post 500 annos velle subvertere, quia iam quinquies centeni circiter anni praeterierant, quando hic venerabilis PP. dictus Sedem Apostolicam statuta Christi promeruisse fatetur. *Privilegia enim sua a Christo Ecclesia Romana per Petrum consecuta est, et ipsa sunt statuta Christi.* — **(Bullarium Taurin.** l. cit. p. 339.)

SECULUM SEXTUM.

1259.

Symmachus Papa in Apologetico adversus famosum libellum Anastasii Imp. Primatum egregie tuetur. 512.

Anastasio Augusto. Ad augustae maiestatis *Gratiani* Imperatoris epistolam octo libris beatus respondit *Ambrosius*, quia pro fide catholica et illum non piguit prolixius praedicare, et hic non fastidivit gratanter accipere. Haec dixerim, ut si modum libelli promendo collegerim, non existimer quae non oportuit locutus. Si mihi, Imperator, apud exteros reges eosque totius divinitatis ignaros, pro fide catholica dicendum foret, quidquid eius veritati rationique congrueret, etiam praetenta morte perorarem. Vae mihi erit, si non evangelisavero, meliusque est iacturam vitae praesentis incidere, quam sempiterna damnatione puniri. Verum tu, si Romanus Imperator es, etiam barbararum gentium legationes debes clementer admittere. *Si christianus princeps es, qualiscunque Praesulis Apostolici debes vocem patienter audire.* Contumelias tuas, Imperator, quas sub divino iudicio ipse perpendis, utrumne in me religiosa mente profuderis, fateor vel mei causa vel tui dissimulare me non posse. Mei causa: promissionem Domini recolendo, dicentis: „Cum vos persecuti fuerint et dixerint omne malum adversus vos, propter iustitiam gaudete“; tui autem, quia nollem sic meam gloriam provenire, ut te possit non mediocriter onerare. Et ego quidem dominicis et apostolicis eruditionibus institutus, benedictionem studeo tuis, Imperator, referre maledictis, contumeliis honorificentiam reddere,

et odiis redhibere caritatem. — Contumelias, Imperator, quas in meam proferendas putas esse personam, utinam quam mihi gloriosae sunt, ita te gravare non possent! — Quid facies, imperator, in divino iudicio? An, quia imperator es, nullum Dei putas esse iudicium? Taceo, quod imperatorem accusatorem esse non conveniat. — An, quia imperator es, divinum putas contemnendum esse iudicium? — *An, quia imperator es, contra Petri niteris potestatem? et,* qui Petrum Alexandrinum recipis, *beatum Petrum Apostolum in suo qualicumque Vicario calcare contendis? Conferamus* autem *honorem Imperatoris cum honore Pontificis: inter quos tantum distat, quantum ille rerum humanarum curam gerit, iste divinarum.* Tu, imperator, a Pontifice baptismum accipis, sacramenta sumis, orationem poscis, benedictionem speras, poenitentiam rogas; postremo tu humana administras, ille tibi divina dispensat. Itaque ut non dicam superior, certe aequalis honor est. — Precor, imperator, pace tua dixerim, memento te hominem, ut possis uti concessa tibi divinitus potestate. — Fortassis dicturus es, scriptum esse: „Omni potestati nos subditos esse debere“? *Nos quidem potestates humanas suo loco suscipimus, donec contra Deum suas non erigunt voluntates.* Ceterum si omnis potestas a Deo est, magis ergo quae rebus est praestituta divinis. *Defer Deo in nobis, et nos deferemus Deo in te. Ceterum si tu Deo non deferas, non potes eius uti privilegio, cuius iura contemnis.* Dicis, quod — excommunicaverim te. — Nos non te excommunicavimus, imperaror, sed Acacium: Tu recede ab Acacio, et ab illius excommunicatione recedis. Tu te noli miscere excommunicationi eius, et non es excommunicatus a nobis. Si te misces, non a nobis sed a te ipso excommunicatus es. — *Catholici Principes quidem semper Apostolicos Praesules institutos suis literis praevenerunt, et illam confessionem fidemque praecipuam tamquam boni filii quaesierunt debitae pietatis affectu, cui noscis ipsius Domini Salvatoris ore curam totius Ecclesiae delegatam. — Omnes catholici principes sive cum imperii gubernacula susceperunt, sive cum Apost. Sedi novos agnoverunt Praesules institutos, ad eam sua protinus scripta miserunt, ut se docerent eius esse consortes.* Itaque qui hoc

non fecerunt, ab eodem se ipsos profitentur alienos. — **Bullarium Taurinense. Appendix I.** Taurini. 1867. p. 352.)

1260—1262.

Eiusdem Papae epistolarum fragmenta pro suprema S. Sedis dignitate.

1. *Non nos b. Petrum,* sicut dicitis, *a Domino cum Sedis privilegiis, vel successores eius peccandi iudicamus licentiam suscepisse.* Ille perennem meritorum dotem cum haereditate innocentiae misit ad posteros. Quod illi concessum est pro actuum luce, ad illos pertinet, quos par conversationis splendor illuminat. Quis enim sanctum dubitet esse, quem apex tantae dignitatis attollit? In quo si desunt bona acquisita per meritum, sufficiunt quae a loci decessore praestantur. Aut enim claros ad haec fastigia erigit, aut qui eriguntur illustrat.

2. *Concilia sacerdotum ecclesiasticis legibus quotannis decreta per provincias, quia praesentiam Papae non habent, valitudinem perdiderunt.* Legistis, insanissimi, aliquando in illis praeter Apostolici apicis sanctionem aliquid constitutum, et non de maioribus negotiis ad consultationem, si quid occúrrerit, praefatae Sedis arbitrio fuisse servatum?

3. *Aliorum hominum causas Deus voluit homines terminare, sed Sedis istius Praesulis suo sine quaestione reservavit arbitrio. Voluit b. Petri Apostoli successores coelo tantum debere innocentiam, et subtilissimi discussoris indugini inviolatam exhibere conscientiam. — Uni dictum: Tu es Petrus etc. Et rursus sanctorum voce patet Pontificum, dignitatem Sedis eius factam toto orbe venerabilem, dum illi, quidquid fidelium est, ubique submittitur, dum totius corporis caput esse designatur.* De hac mihi videtur dictum per Prophetam: si haec humiliatur, ad cuius confugietis auxilium? et ubi relinquetis gloriam vestram? — **(Bullarium Taurinense. App. I.** Taurini. 1867. p. 365. ss.)

SECULUM DECIMUMQUARTUM.

1263—1266.

Praesules et Concilia **Armenorum** Sec. XIV. pro Primatu et infall. R. P.

1. *Gregorius VII. Patriarcha ad Bonifacium VIII. initio Sec. XIV.* — S. Romana Ecclesia non solum venerandorum Conciliorum definitionibus et B. Petri aeternae vitae clavigeri meritis Ecclesiis ceteris est praelata, sed Evangelica voce Domini dicentis: *Tu es Petrus* in orbe terrarum obtinuit Principatum. — Et haec *Romana Sedes*, quae mater est fidei sola, auctoritate ab ipsis excepta *praestat Conciliis, iura statuit, et omnibus legem ponit.* Hinc sive Patriarchatus cuiuslibet apicem, sive Metropoleon, Primatus, aut Eppatuum cathedras vel Ecclesiarum cuiuscumque ordinis dignitatem instituit, unde *dispensandi supra ius absolutam obtinuit potestatem.* Quo fit, ut qui Romanae Ecclesiae privilegium huiusmodi ab ipso Summo omnium Ecclesiarum Capite traditum auferre conatur, procul dubio labatur in haeresim et illi contumax reputetur. Haec novissime diebus istis Gregorius in Armenia, quae olim est dicta Cilicia, Catholicon gerens officium est professus, hoc etiam SS. Patrum et orthodoxorum Doctorum habet incommutabilis et vera sententia.

2. *C. Sisense a. 1307.* Praeterea magnus Eppus Mediolanensis S. Ambrosius in suis scriptis commendatum reliquit, *debere quemlibet S. et Apost. Ecclesiae Romanae praestare obedientiam,* quippe quae ab Ap. Petro in orthodoxa fide firmata fuit. Nam sicut corporis est capiti obedire, ita debet similiter universalis Ecclesia, quae corpus est Christi, obtem-

perare ei, qui totius Ecclesiae Caput a Christo Domino constitutus est.

3. *C. Adanense a. 1316.* Decreto C. Sisensis renovato haec adiecit: Eos, qui vel huic nostro (de festis Nativ. et Epiph. Domini iuxta morem Eccl. Romanae celebrandis) vel praecedentis Concilii Sisensis decreto quomodolibet adversantur, per divinum Spiritus S. mandatum a Catholica et Apostolica Romana Ecclesia separamus atque reiicimus, quin et a nostro sancto grege repellimus.

4. *C. Sisense a. 1342. art. 84. et 91.* In Nicaena S. Synodo SS. Patres congregati, quorum determinationes et canones valde acceptabiles sunt apud nos, sententiam deducunt: *Romanam Ecclesiam Caput esse omnium aliarum Ecclesiarum, cuius Caput est Papa. Ideo et Catholicon Armenorum et alii Patriarchae sub potestate eius sunt.* — Nos bene habemus hoc in scriptis, quod in prima et secunda Synodo Nicaeni Patres sententiam dederunt, quod Ecclesia Romana Caput esset aliarum Ecclesiarum. Similiter et Pontifex Romanus excellentior quam alii Pontifices. Igitur nos sic dicimus et habemus non solum quia in S. Synodo determinatum fuit, sed quia Christus oves suas Petro recommendavit pascere. — (**Azarian** *Ecclesiae Armenae traditio de R. P. Primatu iurisd. et inerrabili magisterio.* Romae. 1870. p. 49. ss.)

SECULUM DECIMUMQUINTUM.

1267.

Eugenius IV. PP. Concilii Basileensis brevem texendo historiam, idem Concilium transfert Ferrariam. 1437.

Doctoris gentium admoniti saluberrima svavissimaque doctrina, hortantis, ut solliciti simus servare unitatem spiritus in vinculo pacis, ad ea maxime convertimus aciem mentis

nostrae, et indefessa sollicitudine, cura et cogitatione conatus omnes intendimus, per quae in corpore mystico, sancta videlicet Ecclesia, perpetua caritas et pax inviolata perduret, ac si quae membra dissentiant, ea commode corpori reinserantur suo, ut dum per S. Spiritus gratiam, qui est Patris et Filii amor atque connexio, membra omnia sub Christo Capite unum in Ecclesia corpus efficimur, unica etiam per Spiritum unitate in Christo societas simus, et pax, quae est perfectum unitatis vinculum, sincera caritate et concordi animorum coniunctione servetur, omnisque discordiae et scissurae fomes extingvatur.

Sane dudum in minoribus constituti divisionem Orientalis et Occidentalis Ecclesiae, quippe ex qua mala innumera et christianae religioni detrimenta provenire videbamus, ferentes aegerrime semper ac molestissime, agentesque pro virili nostra, ut tolleretur, institimus multum in Constantiensi Concilio primum, tum etiam apud fel. rec. Martinum Papam V. praedecessorem nostrum, satisque laboravimus, ut sublato pariete de medio utriusque Ecclesiae unio proveniret. Ubi vero ad Apostolatus apicem assumti honesto huic et pio desiderio nostro debitum ex iniuncto nobis desuper curae pastoralis officio accessisse conspeximus, eam rem ardenti animo et tota alacritate suscepimus. Ac primum quidem adierunt nos per nostrum studium et diligentiam Oratores car. in Chr. filii Joannis Graecorum Imperatoris, et ven. fr. Iosephi CPni Patriarchae. Tum vero missis e vestigio CPlim nunciis nostris habitoque tractatu diligenti, id tandem communicato consensu omnium placuit, ut ex antiquo instituto pro celeriori ac faciliori executione tantae rei legatus de latere cum praelatis etiam et theologis ac doctoribus tam dignae materiae tractandae necessariis CPlim a nobis mitterentur. In eam conclusionem Imperator quoque Trapezuntius, et Armenius Patriarcha, et alii quamplures pari voto consenserunt. Necdum ad nos huiusmodi deliberationis conclusiones pervenerant, cum alium longe diversum unionis modum (in Basileensi Concilio iam decreto firmatum) missus ab ipso Concilio orator, ut approbaretur. requisivit a nobis. Displicuit quidem iam tunc, quod Sedi Apostolicae parum deferri videretur, et de re tam gravi et ardua tot mensibus

agitata contra honestae et antiquae consvetudinis normas nihil antea nobis per ipsum Concilium fuisset nunciatum. Avidi tamen praedictae unionis, simulque veriti, ne, si dissensio ulla intercederet, optatissimae nobis rei ruptura sequeretur, licet deliberationem aliam longe diversam et multo expeditiorem ex CPli in dies affuturam verisimiliter expectaremus, (sicuti et factum est postea) conclusioni ipsius Concilii praebuimus assensum. Subsecuti Graecorum oratores cum instantissime postularent ea capitula a nobis confirmari, in quibus Imperator et Patriarcha praefati cum oratore nostro convenerant, exhortati a nobis sunt et attentius admoniti, ne conclusionum varietatem aegre ferrent, neve diffiderent auspice Deo prospere et pro votis successura omnia, nobis gratam esse viam omnem, per quam ea res tam sancta tam necessaria optatum effectum esset habitura, neque opem et operam nostram ullo tempore unquam defuturam. Missi postmodum ab ipso Concilio nuncii ad Imperatorem et Patriarcham, ut decretum illud ratificarent, postularunt. Comperto autem ex oratore nostro, nos decreto illi consensisse, et ipsi consensum dederunt, alias, ut profitebantur, id nulla ratione facturi. Iis ita peractis eiusdem unionis desiderio nos magis ac magis incensi de ven. fr. nostr. S. R. E. Cardinalium consilio atque assensu dil. filios nostros Nicolaum tit. S. Crucis in Jerusalem, et Ioannem tit. S. Petri ad Vincula Presbyteros Cardinales, nostros et Ap. Sedis legatos Basileam misimus, eis inter cetera facultatem dantes, ea omnia tractandi et agendi, quae memoratae unioni quomodolibet profutura viderentur. Institerunt illi, ut locus eligeretur nobis et Graecis accomodus, quo ad optatum unionis finem mature possit perveniri ; ac licet ob difficultates plurimas, quas gignebant inordinati quorumdam motus et cumpugnantiae voluntatum, parum spei de conficiendo dictae unionis negotio tribueretur nobis, expectavimus tamen, neque a spe et intentione nostra omnino decidimus, quousque nonnullos ex ipso Concilio ad eam nominationem loci processisse cognovimus, quam iustis et rationabilibus causis gratam habere neque potuimus neque ullis rationibus possumus. Civitatem enim nostram *Avenionensem* in decreto non nominatam nec comprehensam et a Graecis ipsis expresse et saepenumero repudiatam, nobis etiam irrequi-

sitis, quantum in se fuit, elegerunt: non satis advertentes, quantum ea res importet mali, quantumve praedictae unioni afferat detrimenti, contra Concilii decretum, contra Graecorum instantiam, contra denique pium nostrum desiderium tanta facilitate praesumta. Est quippe locus ipse nobis parum commodus, et provinciis multis ac regnis, regibusque et principibus non modo ingratus, verum et situ ipso suo non satis tutus. Quibus ex rebus illa loci nominatio nullo pacto fuit admittenda, cui nisi auctore Domino obviassemus, ut ex certis auctoribus et gravibus de ipso etiam Concilio viris certiores facti sumus, actum esset de ecclesiastica pace et optatissima illa unione. Denique ex Graecorum oratoribus, quorum alter ad nos, alter ad Basileense Concilium profectus est, mandatis pariter instrumentis utrobique traditis, cunctis palam fuit, Imperatorem et Patriarcham perstare in sententia, locum scilicet esse eligendum, qui nobis et illis esset accomodus; aperte protestantibus, nisi nos in loco adessemus, Imperatorem et Patriarcham nequaquam accessuros. Questus est graviter orator, quod ad eum evocaretur locum, qui esset remotissimus, et praeter navigationis longinquae pericula, mare ipsum piratis quoque esset infectum ac per id ceteris suspectum, inprimis illis suspectissimum: protestatus, nisi conditiones in decreto appositae servarentur, locusque eligeretur idoneus, Ecclesiae Latinorum, quod optata tantoque studio et labore quaesita unio non sequeretur, imputandum fore.

Iis omnibus intenta meditatione et diligenti deliberatione pensatis, providendum omnino visum est, ne Graeci a proposito iure desisterent. Ea ferme fuit omnium sententia, non modo unionem istam, nisi aliter provideretur, non secuturam, verum in ipsa quoque occidentali Ecclesia novitates noxias et scandala plura emersura necessario. Nos itaque tanto constricti articulo, tam variis casibus, tam multis omni ex parte se aperientibus periculis pro viribus occurrere cupientes, de praedictorum ven. fr. consilio et assensu, ven. fratre Ioanne AEppo Tarentino ad Basileense Concilium destinato, dil. filiis Ioanni S. Petri ad Vincula et Iuliano tit. S. Sabinae Presbyteris Cardinalibus Ap. Sedis Legatis ac ipsi AEppo per literas nostras commisimus atque mandavimus, ut per passionem Iesu Christi ad evitandas

omnes dissensionum materias exhortarentur ven. fratres et dil. filios in Concilio existentes, vellent ob laudem et reverentiam Dei ac Salvatoris nostri I. C. et per aspersionem sui SS. Sangvinis, ut pro pace et felici tantarum rerum consummatione locus eligeretur pro huiusmodi transferendo Concilio, qui gratus esset Graecis et nobis aptus atque accessu facilis, disceptationibus ac dissensionibus omnibus subductis de medio; ambulantes in rectitudine et simplicitate cordis iactarent in Deum cogitatus suos, ac de Deo confidentes in suis consiliis caritatis legibus obsequerentur, quae iuxta Apostolum non irritatur, non cogitat malum, non quaerit quae sua sunt, non gaudet super iniquitate, sed e contra patiens et benigna est; debere eos, qui Ecclesiae Dei negotiis tractandis insisterent, superiores esse mundo, non quae sua sunt quaerere sed quae Iesu Christi; nullam cuiusvis loci electionem debere esse impedimento, quominus tam salutaris rei subsequatur effectus. Ista nos et similia pro affectione nostra ipsis in Concilio existentibus tranquille proponenda mandavimus. Iniunximus praeterea Legatis ac praesidentibus nostris, ut nihil omitterent ex iis, quae ad hunc finem conducere posse ulla ratione viderentur; requirerent, hortarentur, rogarent omnes et singulos regum et principum praelatorumque oratores, procuratores ibi praesentes, vicinosque itidem praelatos et principes, sibi ut socii accederent, secumque hortarentur omnes ad locum aptum concorditer eligendum, tentarent denique omnia, per quae ad optatum tantae rei effectum pacifice perveniri posset. Nec tunc quidem tam pia, tam sancta, adeoque salutaria tam modeste postulantes auditi sunt; quin potius spretis adhortationibus nostris Avenionis civitatis electionem, ipso iure nullam, decretare tentarunt, legatis et praesidentibus nostris et aliis praelatis quamplurimis et gravibus religiosisque personis renitentibus atque ad novam loci alterius electionem procedendum esse decernentibus. Tum vero sedandi tumultus causa ad id tandem deventum est approbantibus cunctis, ut secundae darentur induciae ea conditione, ut, nisi intra praescriptum et praestitutum diem Avenionenses promissas pecunias numeratas persolvissent, integrum iam esset ac liberum et debitum Concilio locum alium eligere. Cum vero intra condictum terminum pecunias illi nequaquam exolvissent, legati ac praesidentes praedicti aliique ex praelatis plurimi, et omnes ferme regum principumque oratores, procuratores praela-

torum, theologique ac doctores habendam rationem honoris ac dignitatis Occidentalis Ecclesiae ea studiose servando quae Graecis fuerant promissa censentes, ecclesiasticaeque pacis ac unitatis cupientissimi, et saniorem Concilii partem facientes, ad quos etiam esset ius eligendi devolutum, cum partem aliam nihilominus ante saepe requisissent ut ad alterius loci electionem intenderet, alioquin protestantes se ista amplius sine gravi offensa Dei et Ecclesiae insigni nota dissimulare non posse; postquam autem minime exauditi erant, ad electionem loci, Florentiae scilicet aut Utini, sive alterius cuiuslibet in decreto comprehensi, qui galeas et necessaria alia maturius parasset, canonice legitimeque processerunt, prout ex decreto inde confecto clarius constat. Eam electionem Imperatoris et Patriarchae oratores, ut consequendae unioni summe necessariam, gratissimi amplexi sunt; profectique inde ad nos, ut electionem huiusmodi admittere et confirmare vellemus, precibus humillimis petiverunt, simul nos impensius orantes atque requirentes, ne rem hanc sanctissimam desertam esse pateremur, protestati publice in generali Consistorio, quod per eos nequaquam staret, si sancta ista unio non sequeretur.

Nos autem haec omnia attentius considerantes, conspicientesque rem eo devenisse, ut praedictos oratores necessario exaudire cogeremur, nec superesse modum alium prosequendi operis tam pii, et servandi Latinae Ecclesiae honoris, de praedictorum ven. fr. nostr. consilio et assensu ipsorum petitis annuimus, nominationemque factam de Florentia, aut Utino, vel alio ex locis in decreto comprehensis, in alio generali Consistorio admisimus atque confirmavimus, ac demum cum oratoribus mandatum ad hoc habentibus, nonnullis prius tractatis, conclusis atque firmatis, quae de Imperatoris et Patriarchae adventu ad has partes spem nobis indubiam pollicentur, multis cum laboribus ingentique sumtu operam dedimus, ut galeae quatuor et alia mitterentur pro ipsorum adventu necessaria. Sicque Deo largiente factum est. Haec ubi didicere qui Avenionem praetulerant, semper pro inordinatis quibus agitantur affectibus turbati, quia iuxta b. m. praed. nostri Leonis I. sententiam dum privatae causae religionis exercentur obtentu, committitur impietate paucorum quod universalem Ecclesiam vulnerat, multa ad

perturbanda praedicta machinati sunt. Nam primum quidem in ven. fr. nostrum Ioannem AEppum supra nominatum, qui decretum in ea forma mittebat ad nos, qua fuerat in publica Sessione promulgatum, nonnulla confingentes, irruerunt, omnique praetermisso iuris ordine, ipsum, posteaquam primo, secundo, ac tertio ea pro sua iustitia petierat, quae iure nulli deberent denegari, primum in domo sua sub cautione iurisiurandi detinere, conati sunt, deinde deputationem et Congregationem generalem per iudices datos suspectissimos illi interdicere tentarunt, ac postremo contra gravamen utrumque se tueri de iure satagentem suamque iustitiam asserentem sub excommunicationis, privationis et inhabilitationis poenis in domo propria tumultuario multitudinis impetu detinere, et quodammodo carcerare moliti sunt. Gravamen praeterea gravamini adiicientes, dil. filium Arnoldum de Rechluichusen, dicti AEppi procuratorem, pro iustitia illius in congregatione generali et maiori ecclesia loqui volentem, manibus iniectis percusserunt, ac per capillos ad carcerem trahere conati sunt adeo violenter atque inhoneste, ut Cardinalis S. Sabinae legatus antedictus de violentia illata et de sublata libertate Concilii necessario sit publice protestatus. Per hanc itaque illatam violentiam iusto metu constrictus AEppus in defensionem sui quosdam nobiles armatos domi habere compulsus est. Tandem iustissima quadam petitione in generali congregatione porrecta, cui adiecta erat protestatio, quod nisi in sua iustitia audiretur et a gravaminibus et oppressionibus, quae in dies augebantur, cessaretur, ipse ob iustum metum inde decedere cogeretur, cum non modo non fuisset admissa petitio, verum contra exhibitorem potius, ut ad carceres traheretur, esset acclamatum, coactus est et iniunctum sibi oratoris ac praesidentis officium deserere, et adiunctis sibi seque ducentibus dil. filiis nob. viris Wilhelmo Marchione de Ervhing et Rudolpho de Ravistein et aliis plerisque illorum nobilibus a praedicto Concilio omnino discedere. Omittimus alia plura gravamina, ut cursores nostros primum, tum dil. filium priorem Farnensem Ord. Praemonstratensis ad nos specialiter missum, in itinere interceptis literis nostris pecuniisque et bonis aliis nudaverint, ut ex nostris sit nemo, qui sine iusto metu vel illuc ire vel inde redire possit.

Quantum Generali Concilio ista conveniant, cunctis ratione utentibus liquet. In secunda Ephesina Synodo, perniciosissima illa quidem, Apostolicae Sedis Legatos violatos legimus, quod acquiescere subscriptioni nefariae noluerint. Verum haec inferiora non sunt. Sed omittimus ista. Referre quidem piget ob Ecclesiae matris iniuriam atque iacturam, sed dicendum tamen est: illi ipsi, qui pro tractandis Ecclesiae negotiis, pro pace et unitate in Ecclesia Catholica servanda, pro reformatione utili et honesta inducenda, se convenisse profitentur, quique sextum iam annum in huiusmodi tractatibus minimo cum fructu exegerunt, cum universus christianus orbis esset praedictae ss. unionis quasi iamiam imminentis expectatione suspensus, ex qua dici non potest quantum laetioris spei humanis rebus et christianae religioni accederet, eos ad eversionem potius tam pii operis confusionemque nominis christiani et universalis Ecclesiae scissuram et totius religionis excidium moliri manifeste deprehenditur. Et quid mirum, si in oratores nostros saeviant, qui in nos quoque adeo effrenate feruntur? Praetensum quippe quoddam Monitorium, sive, ut ipsi appellant, citatorium conviciis, contumeliis atque iniuriis plenum adversus nos et in gravamen ven. fr. nostrorum S. R. E. Cardinalium conflare ausi sunt, novo plane exemplo, et quod priora omnia secula ignoraverunt, et quod, uti ne fieret, cum Ioannes et Julianus Cardinales Sedis Apost. legati variis modis obsisterent et validissimis ac gravissimis verissimisque rationibus improbitatem facti coarguerent, demonstrarentque apertis documentis, id caritati, bono publico, paci Ecclesiae, iustitiae sacrisque canonibus ita adversari, ut ipsi abhorrerent illic adesse, ubi de tali tractaretur monitorio, auditi non sunt. Et cum instanter orarent et expresse postularent, ut a re tam monstruosa desisterent, conscientiasque exonerando suas excusarent coram Deo et hominibus innocentiam suam, quod Monitorium illud pro viribus et supra vires impugnarent, plurimaque ex illo sequi poterunt scandala et mala, memorantes, maximaque instantia utentes, veluti ex protestationibus suis publice et solemniter factis apertissime constat, tantis tamen, tam piis tam iustis postulationibus furor ille non cessit. Cum vero memorati Iulianus et Ioannes legati octo primum, deinde trium dierum

inducias peterent, infra quos rationes in scriptis redigerent, quibus cum nullo modo ad dictum praetensum Monitorium seu citatorium esset procedendum, evidentissime demonstrarent: non solum auditi non sunt, verum contra ipsius ordinationes Concilii eadem die et generalis Congregatio et Sessio repente ac praecipitanter est habita, quod numquam antea vel in minimis privatisque negotiis fuerat factum. In ea sane praetensa praecipitique Sessione etsi praelatos sub poena praestiti iuramenti cogere et pene violenter attrahere conarentur, legati tamen et plures ex oratoribus regum et principum, praelatique plurimi iustitiae potius et veritati deferentes quam illorum cedentes comminationibus, nulla ratione huic tam inhonestae ac monstruosae rei interesse passi sunt, sed magis ac magis institerunt, ut a dicto Monitorio abstineretur, nihil innovari debere identidem aperte protestantes. Iis profecto legatorum nostrorum rationibus iustissimisque petitionibus ac protestationibus necessariis acquievissent, nisi pauci ex primoribus, quos sequitur inferiorum turba, partim ambitionis corrupti peste, partim potentium quorumdam secularium seu furori obsequentes seu deliniti obsequiis seu minis ac terroribus adacti, sub specioso reformationis nomine sese duces atque auctores harum novitatum praebuissent, inque tempus imminentis iam Concilii Oecumenici, si quid adversus nos conceperant, animo distulissent. Ea vero cum comperisset cariss. in Chr. fil. noster Sigismundus Romanorum Imperator, obstupuit, praecipitemque sententiam schismatis metu, quod sublatum laboribus plurimis isti inferre tentarent, vehementer exhorruit, ac protinus per ven. fratrem Petrum Augustensem Eppum oratorem suum ad praefatum Concilium destinatum, ut abstinerent ab huiusmodi novitatibus et scandalis, omni instantia requisivit, et, si quid adversum nos promulgassent, revocarent. Quod quidem, ut ex certissimis nunciis accepimus, facere omnino neglexerunt. Et quid mirum, si illi minus obtemperent honesta postulanti, contra ss. canonum statuta, qui excusso de sub iugo divini timoris collo tam libere tam licenter eunt in pastorem pontificem suum? Quorum conatibus nisi opportunius provideatur, rem hanc sanctae unionis Orientalis et Occidentalis Ecclesiae, ex qua diebus nostris propagari christianitatis terminos speramus,

et sub huius spe et expectatione christianorum multitudo ab infidelibus oppressa respirat, intercipi ac destitui, Ecclesiaeque reformationem et pacem christiani populi, quam iam annis sex mundus praestolatur, in deformationem potius intestinumque bellum converti, quis adeo rationis ac iudicii ignarus est, quin videat, quin intelligat? Suborientur, ut timendum est, insuper alia incommoda et mala necessario, scandalaque et divisiones non modo in re ecclesiastica, verum in regnis quoque, principatibus, dominiisque temporalibus pullulabunt ex infausto hoc germine, quae sine maxima Dei offensa nos amplius dissimulare non posse nemo sanae mentis ignorat.

Cum igitur ad huiusmodi pericula, scandala et detrimenta ab universali Ecclesia et a populo christiano, sicuti ex debito adstringimur pastoralis officii, propulsanda et longius arcenda nihil aeque expediens occurrat, quam si in unum conveniamus omnes, caritatis pacis et concordiae vinculo adstricti, et semotis privatis affectionibus, ad memoratae unionis Ecclesiae utriusque sanctorumque reliquorum operum prosecutionem, quorum gratia Concilium Basileense ab initio fuerat institutum, studia et vota nostra convertamus: omnibus itaque ac singulis, quae supra digesta sunt, et aliis iustis et rationabilibus causis ad hoc animum nostrum permoventibus, atque eo inprimis, quia quod factum est sine consideratione iustitiae et contra omnem canonum disciplinam, ratum haberi nulla permittit ratio; et quia dissensionis scandalum non auferret Basileensis Synodus, sed ii, qui in illa se duces ac principes novarum rerum faciunt, potius augerent; iis, inquam, omnibus accuratissima meditatione pensatis, quorum gratia neque nobis neque nostris tutum aut liberum sit in eo Concilio, quod sub ditione est et quasi tyrannide quadam aemulorum nostrorum redactum, quicquam proponere aut tractare; habitaque super iis omnibus et singulis cum praefatis vener. fr. nostris matura deliberatione: de ipsorum omnium consilio et assensu, plurimis etiam adhibitis ven. fr. nostris AEppis, Eppis, ac dil. filiis electis, abbatibus, aliisque praelatis in Curia nostra existentibus, id idem consulentibus atque laudantibus; volentes tam perniciosis et imminentibus turbationum, scandalorum et confusionum periculis in Dei Ecclesia, ut praemitti-

tur, obviare, — si et in quantum supradicti in Basileensi Concilio existentes in obstinato proposito suo perseveraverint, vigore vel occasione dicti praetensi Monitorii seu Citatorii in aliquo procedendo, aut aliquam aliam novitatem contra nos et ven. fratres nostros S. R. E. Cardinales vel praesidentes et oratores nostros, qui in dicto Concilio fuerunt, vel aliquem ex eis in posterum inferendo, vel etiam a die praefati asserti Monitorii forsitan factam continuando quovismodo servando — tenore praesentium auctoritate apostolica et ex certa scientia et ex plenitudine potestatis *Civitatem Ferrariensem, quam et pro futuro Oecumenico Concilio ex nunc assumimus, ex nunc prout ex tunc et ex tunc prout ex nunc pro loco dicti Concilii transferendi nominamus, assignamus ac etiam deputamus;* locum quidem gratum Graecis, rebus gerendis utilem, idoneum et accomodum omnibus regibus et mundi principibus et praelatis, tutum et liberum, in decreto Graecorum comprehensum, et pro quo omnia Graecis promissa expedita et parata sunt; *ad eundemque locum praefatum Basileense Concilium* ad omnes et singulos effectus inchoatos et inchoandos, et pro eisdem causis, pro quibus fuerat Basileae congregatum, consilio, assensu, auctoritate et potestate similibus *transferimus et translatum fuisse et esse declaramus.* Causa Bohemorum quoad articulum communionis sub utraque specie, quem solum articulum volumus in dicta Civitate Basileensi a data praesentium infra 30 dies continuari posse, duntaxat excepta: quos etiam Bohemos, si pro ea causa ad dictam Civitatem Ferrariensem et Concilium sic translatum eis venire magis placuerit, in eum casum benigne suscipiemus, tractabimusque cum omni humanitate et caritate possibili, et ab aliis tractari faciemus. Hanc autem translationem, in quantum praedicti Basileenses non resipuerint, ut praemittitur, locum habere intelligimus et declaramus ante ipsorum Graecorum adventum; Graecis autem venientibus et in dictum locum Ferrariae pro oecumenico Concilio celebrando, ut certi reddimur, consentientibus, Basileense Concilium ad praefatam civitatem Ferrariensem pure libere et simpliciter transferimus, et decernimus inchoandum. In quo etiam sic translato talia auctore Deo proponere et agere intendimus, ex quibus nostram innocentiam orbis totus agnoscere

poterit, et quae sunt adversum nos quorumdam malevolentia et malignitate conficta, falsa et omni veritatis fundamento destituta, intelligere ac nostram bonam voluntatem ad ea, pro quibus Basileense Concilium fuerat congregatum, evidentius poterit intueri. Decernentes ac etiam declarantes, omnem aliam nominationem, declarationem, electionem vel translationem quavis auctoritate aut quocumque praetextu factam vel etiam in posterum faciendam, praeterquam auctoritate nostra, de qua constat per authenticas literas nostras super hoc conficiendas, nullius esse prout est roboris vel momenti. Mandantes insuper et praecipientes ven. fratribus et dil. filiis S. R. E. Cardinalibus, Patriarchis etc. — qui de iure et antiqua consvetudine Generalibus Conciliis interesse tenentur, quatenus ad praefatum Concilium, ita, ut praemittitur, translatum se transferant etc. *(Solitae clausulae.)* — Datum Bononiae anno incarn. dom. 1437. XIV. Kal. Octobris. — **(Cecconi** *Studi storici sul Concilio di Firenze.* Firenze. 1869. I. 412.)

1268.

Decretum **Syn. Oec. Ferrariensis** in Sessione solemni pro legitimitate huius Concilii, et illegitimis actis Synodi Basileensis conditum. 1438.

Ad laudem omnipotentis Dei, exaltationem catholicae fidei, pacemque et tranquillitatem et unitatem totius populi christiani, Sancta universalis Synodus per ipsius Dei gratiam, auctorisante Beatissimo Domino Eugenio Papa IV, in hac Civitate Ferrariae in Spiritu S. legitime congregata, universalem Ecclesiam repraesentans, praesidente vice et nomine ipsius SS. Domini Eugenii rev. in Chr. patre et domino Nicolao tit. S. Crucis in Jerusalem S. R. E. presbytero Cardinali, Ap. Sedis Legato: illius inhaerens firmissimo fundamento, qui Apostolorum Principi dixit: „Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam“, sollicita servare unitatem spiritus in vinculo pacis, ut simus unum corpus et unus spiritus, sicut vocati sumus in una spe vocationis nostrae; attendensque multa

superiori tempore acta, tam apud olim Basileense Concilium et post illius translationem per aliquos nulla ibidem auctoritate perseverantes, quam per praefatum Beatissimum Papam D. Eugenium, praesertim circa negotium ss. Unionis Occid. et Orient. Ecclesiae, videlicet decretum XIX. Sessionis olim dicti Basileensis Concilii, quod incipit „Sicut pia Mater," cui SSmus ipse Dnus Eugenius assensum per suas literas praebuit; item quandam cedulam conventionalem super electione loci pro Concilii Basileensis translatione facienda, inter Patres communi omnium assensu firmatam et concordatam, cuius vigore ad decretum XXV. Sessionis olim dicti Concilii processum est, quod ita exorditur „Haec S. Synodus inter suae congregationis exordia"; et quod constanter a Graecorum oratoribus requisitus SSmus Pontifex per suas literas in generali Consistorio Bononiae datas, oratoribus praesentibus publicatas, confirmavit pariter et recepit; item literas eiusdem Beatissimi Eugenii sub die XIV. Kal. Oct. proximi praeteriti in gen. consistorio Bononiae publicatas, in exordioque huius continuatae Synodi solemniter lectas, quibus Basileense Concilium de consilio et assensu rever. S. R. E. Cardinalium, Praelatis etiam tunc in Curia existentibus et laudantibus, ad hanc Civitatem Ferrariensem transtulit; item literas declarationis eiusdem 3. Kal. Jan. translationem praedictam proxime subsecutas — quae omnia haec s. Synodus in Actis eiusdem ad perpetuam rei memoriam de verbo ad verbum registrari mandavit, prout in eiusdem Actis continetur —: quibus omnibus et aliis plurimis debita meditatione pensatis ac per diversos tractatus mature discussis declarat translationem et declarationem praedictas fuisse et esse legitimas, iustas, rationabiles, ac urgentissima necessitate ad tollendum impedimentum ss. unionis Occid. et Orient. Ecclesiae, atque etiam ad evitandum scissuram in Dei Ecclesia iam imminentem, pro evidentique utilitate totius reipublicae christianae fuisse et esse factas, et consequenter hanc ipsam S. Synodum ad ea omnia, pro quibus dictum olim Basileense Concilium ab initio fuerat institutum, praesertim pro futuro oecum. Concilio pro ipsa ss. unione praedicta, in praesenti Civitate Ferrariae in S. Spiritu legitime congregatam et stabilitam, continuationemque deinceps ac prosecutionem ad

praedicta omnia debere habere, translationem ipsam cum declaratione subsequuta laudat, suscipit et approbat, exhortans in Domino et requirens omnia et singula eius S. Synodi supposita praesentia et futura, quatenus circa praedicta pervigili cura ac sollicito studio intendant. Ex quibus ipso largiente, qui coepit in nobis opus bonum, ad eius gloriam et salutem totius populi christiani cuncta dirigantur et fiant.

Declarat insuper haec S. Synodus, quod, cum notoria necessitas et evidens utilitas supradictarum causarum ipsum SS. Dnum Eugenium ad translationem exegerit et impulerit, sub decreto VIII. vel XI. vel cuiuscunque alterius Sessionis dicti olim Basileensis Concilii ullatenus non includi. Decernensque congregationem illam Basileae et omnem aliam quae ibi vel alibi sub nomine generalis Concilii forsitan convenerit, illegitimam potius et reprobam cumulationem et conventiculum esse censendam et censeri debere, nullaque auctoritate generalis Concilii posse consistere. *Omnia* insuper et singula, *quae ab ipso translationis tempore in Basileensi civitate sub nomine generalis Concilii acta sunt, aut ibi vel alibi sub nomine gen. Concilii in futurum forsitan attentari contigerit, cassat, irritat, et annullat, irritaque cassa et nulla, nulliusque roboris vel momenti esse decernit.* Si quid tamen in materia Bohemorum post translationem praedictam per dictos Basileae congregatos utiliter actum fuisse cognoverit, id etiam cum suppletione defectuum approbare intendit. Ut autem omnia et singula S. Synodi supposita ab omni gravamine tuta serventur, omnique timoris, molestiae et iniuriae suspicione semota in bonis eius operibus Deo secure deserviant, omnesque et singulos, cui quocunque nomine vel causa olim Basileensi Synodo super obligationibus aut vinculis quibuscunque se adstrinxerint iuramentis, quibus plena et libera facultas huic S. Synodo obediendi, et eius honorem et commodum prosequendi impediretur, vel scrupulus illis quocunque modo induceretur, ab illis absolvit, liberat atque relaxat, absolutosque ac liberos esse, ac iuramenta relaxata declarat. — *(Sequuntur solitae clausulae.)* — Datum Ferrariae in solemni Sessione in maiori Ecclesia celebrata anno a Nat. D. 1438. IV. Idus Januarii. — (**Ceccoui** *l. cit.* p. 471.)

1269.

Fragmentum ex oratione **Provincialis Dominicani,** et **Eppi Nicaeni** in Syn. Florentina habita de auctoritate S. Sedis.

„— *Romana Ecclesia est cardo et caput omnium Ecclesiarum;* secunda Ecclesia est *Alexandrina*, quae fuit *a Petro instituta*, quia discipulum suum Marcum misit, qui *Petri auctoritate* illam fundavit, ergo illa est *prima filia Ecclesiae Romanae,* quia Petrus illam instituit. Tertia est *Antiochena*, solum *propter Petri reverentiam,* quia certo tempore ibi praesedit, postea instinctu Spiritus S. motus recessit, et constituit ibi Ignatium Eppum. Isti sunt filii Ecclesiae Romanae, et Petrus est pater, caput, et defensor illarum Ecclesiarum. In processu temporis facta est Patriarchalis *Jerosolymitana*, et *Constantinopolitana*, quia a principio hae duae non fuerunt, et in IV. Synodo inceperunt tractare, ut esset secunda; et abstulerunt potestatem ab Alexandrina, quae erat secunda, et allegabant, quod haec materia erat mota in secunda Synodo, et tamen multa tempora fluxerunt, quia *Damasus Papa numquam voluit confirmare*, nec *Successores*, quia nolebant turbare canones Nicaenos, quibus dicebatur, ut observarentur privilegia Ecclesiarum; nec potuit dici Patriarchalis, quia *Papa non consentiebat, nec postea Leo consensit;* et Iustinianus Imperator fecit legem, quod CPna esset secunda: ergo secundum iura antiqua etiam illa Ecclesia est filia Ecclesiae Romanae. Unde idem Iustinianus sic dicit: *legum originem antiqua Roma sortita est, et Summi Pontificatus apicem, et Sacerdotii fontem apud eam esse nemo dubitat.* Si ergo est fons Sacerdotii, ergo sicut ex fonte derivantur rivuli, ita aliae Ecclesiae ut filiae vocantur in partem sollicitudinis ad conservandam Ecclesiae auctoritatem, et ex ea habuerunt suam originem.“ — Dicebatur deinde per *D. Nicaenum:* „Haec potestas, quae datur Capiti, estne talis, ut ea, quae datur uni

Metropolitano in sua Metropoli, et uni Patriarchae in suo Patriarchatu? Respondeo, quod non est talis; quia potestates Metropolitarum et Patriarcharum sunt limitatae in certis partibus, ita quod unus Patriarcha non habet potestatem in territorio alterius Patriarchae, nec e contra; sed *Successor Petri habet immediatam potestatem Superioris in omnes.* — Cum ergo Petrus ordinaverit has dignitates, bene merito spectat ad solum Papam, non ad alios Patriarchas. Si habent aliquos textus sanctorum et conciliorum, qui aliquid dicant de Sedibus Patriarchalibus, adducant in medium, et respondebitur; quia omnes doctores nostri sancti hoc voluerunt; et *per aliquam potestatem non potest minui auctoritas Sedis Apostolicae, sed illa, quae in Petro fuit, illam semper habebit et tenebit secundum sententiam SS. Doctorum usque ad finem seculi;* et ideo VI. canon Nicaeni Concilii dicit, quod *semper Ecclesia Romana tenuit Principatum.*" — (**Acta C. Flor.** *ab* **Horatio Iustiniano** *collecta.* Romae. 1638. p. 304.)

1270.

Nicolai V. PP. memorabilis epistola ad Imp. Graecorum de Unione, et cumprimis de Primatu R. P. 1451.

Nicolaus Eppus etc. Constantino Palaeologo Romaeorum Imp. illustri salutem etc. Oratorem tuum nobilem virum Andronicum Brienium Leonardum, quem ad nos serenitas tua misit, gratissime recepimus, et lectis literis tuis ipsum gratius audivimus. Nam gratissime et prudentissime omnia sibi a tua Serenitate commissa seriosius explicavit. Intelleximus igitur tum verbis suis, tum ex literis quas misisti, quanto desiderio tenearis ad promulgandum decretum Unionis in Universali Synodo Florentina promulgatum. Intelleximus praeterea, quibus impediaris, ne hoc tuum desiderium compleatur. Cogitavimus, et cum ven. fr. nostris S. R. E. Cardinalibus saepe consultavimus, utrum impedimenta illa tantae retardationis

verisimilia esse videretur, ut nisi novitas exaltationis tuae ad imperium moram illam verisimilem effecisset, credidissemus tam per oratorem tuum quam per literas magis quam rebus satisfactum iri. Accipe igitur, carissime fili, quae dicturi sumus, tamquam ab amantissimo animo, quem vere et libere te alloquentem reputa. Nam nos minime versamur in dubium, Ioannem Palaeologum tibi in imperio praedecessorem, fratrem et germanum tuum, si voluisset, pro data sibi a Deo prudentia hanc rem ad felicem consummationem perducere potuisse. Verumtamen cum ille nimis cogitat hanc rem temporali statui suo coaptare, de medio subtractus est. Voluit divina providentia te successorem eius illi in imperio subrogare. Serenitati nunc tuae providendum est, ne rem diutius protrahendo efficiaris consors reatus et poenae. Nescimus, si religiose de christiana religione cogitamus, in regno coelorum locum dari posse iis, qui a christiana unitate dissentiunt. Nam de facto primario quoddam exordium christianae religionis est, *Symbolum profiteri, in quo unam sanctam et catholicam confitemur Ecclesiam; quae profecto una esse non poterit, nisi unius capiti omnia eius membra respondeant, quo dirigente et vicem illius aeterni Pontificis obtinente, qui regnat in coelis, necesse est illius membra, mystici corporis membra, ad sua ministeria moveantur:* ut si recte cogitare velimus, quod duos principatus simili forma viventes tamen propriis regibus etiam imperatoribus servientes unum non esse permittet imperium. Intelleximus enim diversi status imperii inde prodire rationem, quod divisa capita sibi non subordinata sed quasi de potestate contendentia unum esse non patiuntur imperium. Ex quo facillime datur intelligi, unam non posse Ecclesiam confici ex iis, qui uni capiti subesse recusant. Nec aliquid est, quod ita evidenter vel politicae vel imperii arguat unitatem, quam quod unitas principatus. Nec unica forma, vel finis unionis divisis principatibus possunt esse communia. Unionis autem motor efficiens vel ductor supremus ex necessitate unicum arguit principatum; ergo *omnis, qui unam confitetur Ecclesiam, quae in toto orbe diffusa est, oportet ut unum agnoscat Caput totius militantis Ecclesiae, cui parere et obedire teneatur, Illum recognoscens etiam Pontificis Iesu Christi D.*

N. vicem tenere in terris, et cui parere necesse sit. Ergo qui vult vere symbolum et unam sanctam catholicam Ecclesiam profiteri, teneat unum esse caput Ecclesiae militantis, cui obedire necesse sit. Nec unquam in Dei Ecclesia schismata surrexerunt, nisi ex his, qui huic capiti subesse noluerunt. Extra Ecclesiam non est salus: qui non fuit in arca Noe, diluvio interiit, et gravius punita sunt schismata, quam alia quaecunque peccata. Nam in Core, Dathan, et Abiron, qui schisma in Dei populo moliti sunt, gravius et severius legimus vindicatum, quam cum iis, qui idololatriam commiserunt.

Nunc ergo, Serenissime Princeps, intuere statum praesentium temporum, et animadverte diligenter, quo pacto fieri potuit, ut divina providentia tantam nationem sub uno imperatore, tam effusum habente imperium, quae olim abundavit innumerabilibus sanctissimis et doctissimis viris, in praesentiarum ad id miseriae devenire permiserit, ut sit miserrima omnium gentium: quod profecto tam evidens est, ut negari non possit. Intelligimus profecto, magnum esse hoc sacrilegii genus, quod divinam clementiam in tantam iram indignationemque concitarit. Et quia vehementer angimur, Graeciam omnem eo pervenisse, ut fere totam inimicis crucis Christi parere necesse sit; credimus ea, quae dicimus, ita serenitati tuae nota esse, ut notiora fieri non possint. Magnum est hoc, et valde magnum demeritum, quod divino iudicio tantae nationi, tam praeclarae, tam gloriosae, tam diuturna, tam gravis captivitas iniecta sit. Ergo aliquando cogitandum est, quaenam potuerit esse causa digna horum malorum. Propter duo enim maxima peccata gens Hebraea, quae erat populus a Deo electus, sibique peculiaris, gravi captivitate punita est. Primo, propter idololatriam a regibus Assyriorum decem tribus in Mediam translatae sunt; deinde regem Juda cum duabus residuis tribubus reges Chaldaeorum in Babylonem deduxere, quae usque ad 70 annos in captivitate manserunt. Secundo, propter sacrilegium, quod in Dei Filium incarnatum commiserunt, a principibus Romanis Vespasiano et Tito Hierosolyma subversa est, et omnis regio Judaea in Romanorum ditionem translata est, ita ut nationi illi universi orbis usque in hunc

diem exilium concedatur. Et haec de Hebraeis. Graecos autem, postquam fidem catholicam suscepere, nec ad idololatriam declinasse videmus, nec in Dei Filium ea piacula commisisse, quibus in Turcarum captivitatem divina ultione pervenerint. Ergo subest aliud sacrilegii genus, quod divina iustitia impunitum esse non sinit. Nec diligenter inquirentibus, quantum cordis humani valeat infirmitas intueri, licet intelligere, hanc captivitatem aliunde profectam, quam ex reatu schismatis, quod auctore *Photio* tempore Nicolai I. sumsit exordium, et eousque inveteratum est, ut usque ad tempora ista pervenerit. Dolenter et anxie ista proferimus, et vellemus aeterno damnare silentio. Verum si operam medicantis expectas, oportet ut vulnus tuum detegas. *Ecce iam fere 500 anni transiere, ex quo satan, princeps et auctor omnium peccatorum et maxime schismatis et divisionis inductor, ab obedientia Romani Pontificis, qui Petri successor est, et Iesu Christi D. N. Vicarius, CPnam seduxit Ecclesiam.* Infiniti tractatus intervenere, plurima sunt celebrata Concilia, innumerabiles legati in hanc rem destinati, ut tam atrox vulnus in Ecclesia Dei sanaretur. Novissime autem Deo ita providente in Ferrariensi et Florentino Concilio Joannes Palaeologus Romaeorum imperator cum magna procerum et nobilium comitiva, et Josephus CPnus Patriarcha cum multa metropolitarum, episcoporum, abbatum, ceterorum praelatorum numerositate, convenientes una cum Eugenio Papa IV. praedecessore nostro, et ven. S. R. E. Cardinalibus et Praelatorum Occidentalis Ecclesiae numerosissimo comitatu, ad exstirpandum inveteratum schisma omnem operam atque diligentiam tribuere; et tandem Deo inspirante eo est perventum, ut difficultatibus omnibus e medio sublatis, *decretum* huiusmodi *Unionis* concorditer publicaretur. Facta sunt ista teste toto orbe terrarum, et decretum Unionis huiusmodi et Graecis et Latinis literis editum cum subscriptione manuali eorum, qui interfuere, terrarum ubique transmissum. Testis est Hispania, quatuor christianis regnis ornata, Castella, Aragonia, Portugallia, Navarra. Testis est Britannia Maior, Anglicorum Regis subiecta ditioni. Testis Hibernia et Scotia, insulae maximae, extra continentem positae. Testis Germania numerosissimis populis culta et longis-

simo terrarum tractu distenta. Testis Danorum regio. Testis Norwegia. Testes sub Daciam extremi populi ad Aquilonem positi. Testis Poloniae inclytum regnum. Testis Hungariaque et Pannonia. Testis omnis Gallia ab Occiduo mari ad Mediterraneum usque distenta, quae inter Germanos Hispanosque collocata, hac in re Germanis Hispanisque concordat. Hic omnis orbis habet decreti huiusmodi exemplaria, quibus instanter schisma illud inveteratum de medio sublatum est. Teste Joanne Palaeologo Romaeorum imperatore, teste Joseph Patriarcha CPno, ceterisque qui de Graecia in Florentina Synodo convenere, quorum subscriptiones per omnia adnotatae sunt Omittimus commemorare omnem Italiam, quae nulli provinciarum secunda est, et huius decreti exemplaria per Urbes. Et ecce iam tot anni transiere; ex quo ista facta sunt, et tamen apud Graecos Unionis huiusmodi decretum silentio tegitur. Nec ulla spes elucet animorum, qui ad hanc Unionem amplectendam dispositi esse videantur. Dantur quotidie dilationes, et eaedem excusationes penitus inducuntur, ne credant Graeci Romanum Pontificem et omnem occidentalem Ecclesiam; ita enim intelligimus lumine esse privatos, quod non intelligant, quod in hac dilatione responsionum suarum verba portendant. Intelligunt sed tolerant, intuentes D. Iesum Christum aeternum Pontificem, qui ficulneam infructuosam arborem usque in tertium annum servari iussit, cum cultor illius propter sterilitatem cuperet amputari.

Ergo Serenitati tuae hoc volumus esse responsum: nos etiam esse dissimulaturos, quousque his literis a te intelligeremus esse responsum; et si saniore usus consilio cum proceribus tuis et populo CPno decretum Unionis amplexaberis, habebis nos et ven. fratres nostros S. R. E. Cardinales cum universa Occidentali Ecclesia honori tuo et statui semper intentos; sin autem Unionis decretum cum populo suscipere recusaveris, compelles nos ad ea providenda, quibus et saluti vestrae et honori nostro pariter consulatur. Et ut huic rei tale exordium dones, quod certa secutura credamus, volumus, ut Patriarcham CPnum ad sedem suam revoces, faciasque sibi ab omnibus talem et tantam reverentiam et obedientiam exhiberi, quae merito suae Pontificali auctoritati debet impendi,

ita, ut non abiectus sacerdos, sed verus Ecclesiae CPnae Patriarcha teneatur; nec in spiritualibus sine eius consensu et auctoritate quisquam, quacunque praefulgeat dignitate, quidquam attentare praesumat. Ipse Clericos et ordinet aut ordinari faciat, ipse omnia ministerii pontificalis officia in civitate et dioecesi sibi vindicet, nullusque ordinationibus, quas iuxta canonicas sanctiones semper prodire confidimus, contraire praesumat. *Nomen Romani Pontificis recitetur in dyptichis, et pro ipso nominatim expresse ab universa Graecorum orctur Ecclesia:* sicut hi, qui Deo placuere, et CPni Patriarchae et imperatores hactenus servavere. Si qui vero sunt, qui in decreto Unionis nonnulla posita minus intelligant, procures illos ad nos proficisci. Satisfaciemus Deo concedente eorum dubitationibus, honorabuntur a nobis, et gaudebunt se apud nos non fuisse despectos. Haec sunt, carissime fili, quae in praesentiarum et literis tuis, et oratori ad nos transmisso responderi posse censemus. Tu pro data tibi sapientia ita rebus consulere contende, ut Deo simul et hominibus officium sapientissimi Principis adimplere videaris. Vale et prospere agas. Datum Romae a. 1451. V. Idus Octobris. — (**Migne** *Patrol. Graeca.* Tom. 80. (ed. Lat. Paris. 1866.)

SECULUM DECIMUMSEXTUM.

1271.

Ex Oratione de Ecclesiae auctoritate, et Primatu S. Sedis per **Casparem a Fosso** AEppum Rheginum habita in Conc. Tridentino die 18. Januar. 1562.

— — Non casu evenisse iudico, ut hic dies, quo tot superatis difficultatibus et suspensione sublata Oecumenicum hoc Concilium aperitur, *Cathedrae Petri* sacer esset, ac eodem die Evangelium nobis legeretur, quando Christus, Mater eius sanctissima et discipuli ad nuptias invitati convenere. (utrum-

que enim huius diei ministerio convenit.) *In Cathedra, quam Petrus sibi eiusque successoribus Romae erexit, Romanae Ecclesiae eminentiam ac dotes praecipuas licebit inspicere quas ita in Petro suscepit a Domino, ut super cunctas alias supremum magisterium et ducatum obtinuerit.* „Tu, inquit, es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam.“ Matth. 16. Christus enim ipse sicut sibi tanquam primario et independenti capiti univit Ecclesiam, ita ut eadem semper habeat caput visibile, Petrum constituit, quem Cepham appellavit, i. e. petram, super quam Ecclesiam suam fundandam esse dixit; et quemadmodum in sacramentis operatur omnia ipse solus, ministerio tamen utitur visibilium sacerdotnm, sic visibilem in terris ministrum elegit, per quem Ecclesiae molem hanc sustineret, et gregem suum visibilem invisibilis ipse gubernaret. At *haeretici*, qui nihil student accuratius, quam Petri successorem Christi Vicarium exosum omnibus reddere, ut unitas in Ecclesia dissolvatur, disseminant: nos, dum Petrum Ecclesiae caput vel fundamentum praedicamus, Christo petrae primariae et angulari lapidi ac fundamento praecipuo, praeter quod nullum aliud poni potest eodem modo quo ipsum est, quoquo modo derogare; ubi sicut in aliis et decipiuntur et alios student decipere. Nos enim potius Christi gloriam et maiestatem extollimus, dum eum, qui a principio creaturas omnes voluit bonitatis suae esse participes, praedicamus participatione quadam tempore gratiae voluisse illam hominibus copiosius et augustius communicare, ita, ut cum solus ipse sit lux mundi, solus possit peccata dimittere, tamen haec hominibus communicavit; solus est Filius Dei, et tamen quod ipse est natura, contulit ut alii fierent per gratiam; qui sacerdos est, sacerdotes facit, et qui petra est, petram facit. Unde quod dixit, „super hanc petram aedificabo ecclesiam meam,“ ita ad Christum et ad fidem, quam Petrus confessus est, refertur, ut nisi ad Petrum ipsum referri etiam intelligas, diminute credes et prope nihil neque ubi sit ecclesia scies: nam si per petram Christum solum aut Petri fidem intellexeris, quilibet haereticus penes se et Christum et fidem esse dicet; si vero Petrum et Petri successorem intelligas, nullus schismaticis et haereticis locus

relinquetur. Confirmat hoc b. Hieronymus ad Damasum Papam sic scribens: „Cum successore piscatoris et discipulo Christi loquor; ego nullum alium nisi Christum sequens Beatitudini tuae, i. e. Cathedrae Petri communione consocior; super hanc petram aedificatam Ecclesiam scio; qui extra hanc domum agnum comederit, profanus est; qui non fuerit in arca Noe, peribit regnante diluvio;“ *haec* enim *sancta et apostolica omnium Ecclesiarum Christi mater Ecclesia, quae per Dei gratiam a tramite apostolicae traditionis nunquam recessit, nec haereticis pravitatibus aliquando succubuit;* sed ut in exordio fidei christianae normam accepit ab auctoribus suis Apostolorum Principibus, eam illibatam semper servavit iuxta ipsius Domini pollicitationem, qui eius discipulorum principi ait: „Petre, ecce satanas expetivit te, ut cribraret sicut triticum; ego vero rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos“. *Sola haec Ecclesia nunquam fuit erroribus depravata, nec ad eam, ut Cyprianus ait, accessum potuit habere perfidia.* Defecit Hierosolyma, ubi Jacobus; Asia, ubi Ioannes; Achaia, ubi Andreas; India, ubi Thomas; Aethiopia, ubi Matthaeus; Persia, ubi Iudas; Phrygia, ubi Philippus. Defecerunt et aliae, quibus Christi et Apostolorum discipuli praefuere: *sola haec apostolico culmine insignis a fide et veritate nunquam declinavit, ut a Domino promissum est,* „quod portae inferi non praevalebunt adversus eam.“ Si portae inferi, quae sunt haereses et doctrinae, non sunt contra eam praevaliturae, cur sic impudenti ore tamdiu in erroribus illam fuisse — proclamant? *Nemo dicat Deum se habere patrem, nisi hanc Ecclesiam matrem agnoverit.* — (**Iod. le Plat** *Monumenta ad hist. C. Trid.* Lovanii. 1781. I. 309. ss.)

1272.

De Primatu Petri oratio in Conc. Tridentino per **Casp. Cardillum Villalpandeum**, Segobiensem Theologum habita die 29. Iunii 1563.

De Primatu Petri hodierno die in conspectu vestro, i. e. in totius christiani orbis theatro, oratio nobis instituta est, quod ad id nos huius diei evangelica lectione S. Romana Ecclesia hortari videtur. Ad eam rem praestandam si pro eius dignitate et maiestate vestra nobis agendum sit, praeter innumera alia ornamenta ingenii, quibus veluti condimentis ipsa oratio plausibilis reddi solet atque ad usum vitae accomodata, multarum prorsus magnarumque rerum notitia et admirabili dicendi facultate opus esse video. Sed quando his praesidiis animi et sermonis adiumentis destituimur, quod et agnoscimus et fatemur, libenter ad Christum Iesum fontem atque originem bonorum omnium recurramus, ab eo imploremus opem atque in eum omnem nostram sollicitudinem proiiciamus, qui, ut scriptura refert, omnibus affluenter tribuit neque improperat cuipiam; nusquam ille nos praesentaneo suo atque divino auxilio destituet, quos ad id postulandum, quotiescunque eius inopia laboramus, invitat; hanc ipsam divinam opem multo minori negotio procul dubio consequemur, si carissimam eius Matrem precibus sollicitaverimus, atque eo maxime interpellaverimus sermone, quem eundem iucunditatis atque laetitiae plenissimum, Gabrielem coelestem paranymphum habuisse scimus, dicentes: Ave Maria. — „Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam. Matth. 16.“ Suscepta a nobis de Primatu Petri in Ecclesia oratio iure quodam suo postulare videtur, ut de ipsa Ecclesia sancta, catholica et apostolica, quae eadem prorsus est cum Ecclesia Romana, cuius fundamentum Petrus est, vel Christi testimonio „Tu es Petrus etc.“ initio obiter disseramus. — *(Praemissis necessariis de Ecclesia a Christo*

fundata notitiis, sic prosequitur:) — Cum *Christus Iesus* regno suo (Ecclesiae) perpetuo adsit patrocineturque, quod illis est verbis pollicitus „Ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi“; cum Paracletus Spiritus ecclesiam imbuat coelesti doctrina, quod Christus testatur cum ait „Paracletus autem Spiritus S. quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia et suggeret vobis omnia“; *cum Vicario suo in terris Christus firmitatem in fide constantiamque promiserit dicens* „Ego orabo pro te, ne usquam deficiat fides tua“; *cum instruendi et confirmandi ceteros omnes eidem facultatem fecerit aiens* „Tu confirma fratres tuos“; *cum sit ille fundamentum Ecclesiae,* adversus quam portae inferi, i. e. impietatis et flagitii genus omne nusquam praevalebunt, quantumvis illam violenter impetant et coniuratis animis adgrediantur: dubium non est, quin Ecclesiam Christus instituerit instar regni, in qua *unus ceteris imperet,* cum hic unus, quisquis sit, nusquam perniciose labi possit, tunc maxime, cum ex officio res tractat ecclesiae, quae vel ipsam fidem attingunt, vel morum generalia condit decreta; insuper hac potissimum ratione unitas corporis mystici tantopere Apostolis et SS. Patribus probata commendataque servatur.

— *Huic amplissimo regno suo b. Petrum ex sacro illo senatu delectum et accuratissime imbutum coelesti magisterio Christus praefecit:* qui tametsi multa habeat cum ceteris regibus communia, illud habet procul dubio peculiare atque suum, quod cum ceteri reges auctoritatem suam, i. e. vim gubernandi atque regendi a republica susceperint, cui natura concessum est regem creare, *Petrus atque etiam in eo ceteri omnes Summi Maximique Pontifices proxime a Christo auctoritatem et facultatem regendi susceperunt. Quam deinde praecipuis Ecclesiae membris, Episcopos et Presbyteros intelligo, distribuunt, ut iam istam pascendi vim non in Ecclesia Petrus, sed in Petro potius Ecclesia cepisse videatur. Super hunc Petrum tamquam supra firmam petram Christus aedificavit Ecclesiam suam; huic coelestis regni claves dedit, symbolum regiae facultatis atque potentiae: huius eam in Ecclesia dignitatem esse voluit, ut ratum atque firmum in coelis sit habiturus, quidquid ille in terris probarit. Is Christi vicem*

gerit in terris tamquam mortalis deus; is denique Primatum atque imperium in universalem Ecclesiam tenet; neque modo honore et dignitate ceteros omnes, qui sunt in eadem, longo intervallo exuperat et antecellit, sed etiam facultatis regendi et gubernandi proram et puppim tenet. Huius sententiae, si divinam ipsam legem diligenter inspicere velimus (ut interim eius interpretes sanctissimos atque doctissimos viros missos faciamus), non obscura passim adversus depravatores Verbi Dei argumenta reperiemus. Ne tamen de re ad propositum maxime necessaria nihil omnino dixisse videamur, nonnulla obiter in memoriam vestram referemus, quae convincendis haereticis hac parte satis esse queant: nisi illi more suo adversus manifestam veritatem admodum repugnantem animum gerant. Inprimis huc spectat, quod Christus Petro inquit: „Ne scandalisemus eos, (qui tributum petebant) vade ad mare, et eum piscem, qui primus ascenderit, tolle, et aperto ore eius invenies staterem, illum sumens da illis pro me et te“; quemadmodum enim pro se ipso, quod paterfamilias esset Christus didrachmam pependit, ita etiam cum Petro porrigi iubet, eundem patremfamilias declarat et ceteris praeficit, quod Augustinus, Ambrosius, et Cyrillus magni viri nobis retulerunt. Accedit ad hoc, quod cum Matthaeus Evangelista XII. Apostolos nominatim recenseret, principem locum Petro tribuit, dicens „Duodecim Apostolorum nomina haec sunt: primus Simon, qui dicitur Petrus, et Andreas frater eius“; cum enim prior Andreas quam Petrus ad Apostolatum vocatus sit, quod ex Ioannis Evangelistae historia liquido constat, non potest primus vocatione Petrus existimari, sed dignitate atque honore. Deinde cum in omni fere sermone, quem Christus contulit cum Apostolis suis, et roget Petrus et respondeat, neque suo tantum nomine, sed etiam ceterorum Apostolorum, quod vel eo argumento convincitur, quoniam interrogante Christo „Vos autem quem me esse dicitis?“ unus Petrus subiungit „Tu es Christus Filius Dei vivi“: dubium esse non debet, quin Petrus caput Ecclesiae et Princeps reliquorum sit constitutus. Praeterea Principis officio ceteris praesentibus defunctus est, postquam in aethereas sedes Christus remeavit, quod ille temere nusquam usurpasset; cum enim de creando in locum Judae

apostolo ageretur, exurgens Petrus in medio fratrum dixit „Viri fratres“ ; in die Pentecostes ille unus ceteros omnes a crimine, quod illis inurebatur, defendit ; ille unus tamquam iudex a Christo delectus, spectantibus ceteris, Ananiam et Saphiram capite damnavit ; ille unus Simonis Magi teterrimum vitium verbis acerrimis reprehendit ; ille unus in Ecclesiae gremium gentes admittere iussus est, cum conspecto linteo, in quo omnis generis animalia cernerentur, illam vocem auribus hausit „surge Petre, occide et manduca“ ; denique ille unus in Concilio Apostolorum de cessatione legalium auctor sententiae fuit, quod est hominis in Ecclesiam tenentis imperium.

Hanc supremam dignitatem et potestatis amplitudinem, quam Christus Petro pollicitus est post magnificam illam atque divinam vocem „Tu es Christus Filius Dei vivi,“ quam emiserat rogatus cum ceteris „Vos autem quem me esse dicitis?“ : postquam se a mortuis excitavit, Petro in manus dedit, ne quispiam existimare posset ullo pacto, ab eadem excidisse, quod qua nocte ad mortem vitae magister ductus est, eundem abnegasset ; atque id sane verbis tam parum obscuris, ut, nisi qui pertinaci animo contendat, omnes procul dubio dicturi sint, summam a Christo in Ecclesiam suam potestatem et agendi vim Petro esse concessam, cum inquit „Pasce oves meas, pasce agnos meos ;“ nam quia Petro atque in eo ceteris omnibus Summis Pontificibus simpliciter „Pasce“ ait, haud dubie significat, tunc a se omne genus pastus exhibendi uni, cui loquitur his verbis, Petro committi, atque in posterum debere penes Pontificem Maximum residere ; et cum oves nominet, universos procul dubio christianos intelligit, ecclesias etiam omnes atque hominum christianorum coetus, eximit nullum iuxta tropum ss. scripturarum. Pascere enim, quo verbo in praesentia Ioannes Evangelista usus est, regere et gubernare est ex natura verbi ipsius ; unde fit, ut ad reges quoque et principes gentium pertineat haec vox, quos ethnici scriptores sed inprimis Homerus pastores populorum appellaverunt. Nam quemadmodum pastores ovium commodis diligenter invigilant, ita quoque principes atque reges non tam suae utilitatis studiosi esse debent, quam gentium et populorum sibi subditorum. Huius sanctissimi regni habenas, ut id quoque obiter dicam, non

ante Petrus accepit, quam familiariter cognitum et longis ac magnis experimentis probatum dignum Christus iudicaret, qui peram et baculum, pastoralis indicia dignitatis, teneret. Neque enim temere quispiam sed magno potius iudicio ad pascendum gregem Domini admitti debet. Igitur cum coelesti magisterio Petrus imbutus esset, atque strenue multos annos S. Spiritus disciplina eruditus, plenam tandem pascendi potestatem accepturus, duarum clarissimarum virtutum, fidei videlicet et caritatis, quibus ceterae omnes maxime continentur, publica documenta exhibuit: fidei quidem, ubi rogatus a Christo „Vos autem quem me esse dicitis“ inquit „Tu es Christus Filius Dei vivi;“ caritatis vero, cum eodem interrogante „Petre diligis me plus his?“ respondit „Tu scis Domine, quia amo te“: utraque autem virtus tanto splendore enituit atque effulsit in Petro, ut ob eam rem summis encomiis hac divina Christi voce eundem celebratum esse scianus „Beatus es Simon Barlona etc.“ Caritatis similiter a Christo Iesu magnificam admodum his verbis laudem tulit „Cum esses iunior cingebas te etc.“ quibus pro Evangelio mortem esse oppetiturum Petrum declarat, qua una caritate nulla maior fingi possit. Et sane rationi videtur nimium consentaneum, ut qui auctoritate dignitate atque honore ceteros omnes plurimum exuperat, duabus his, ut ceteras taceam, excellentissimis virtutibus plurimum polleat: quarum Petrus non verbis modo, ut attigimus, sed re quoque ipsa insigne orbi terrarum reliquit exemplum atque specimen praebuit, dum abominandam illam Simonis Magi haeresim detegeret, convinceret oratione et virtute coelesti dissiparet, et lumen verbi Dei praedicatione sua latissime propagaret, rebusque omnibus, quae ad Ecclesiam, quam moderabatur, pertinerent, praeclarissime compositis, a carnificibus saevis immanissimisque tyrannis tandem impetravit, ut capite in terram verso crucifigeretur, quod se indignum putaret ac diceret, qui eodem prorsus mortis genere cum vitae magistro et Servatore interimeretur. — *(Sequitur allocutio ad Patres Concilii, et laus Summi Pontificis Pii IV.)* - - (**Le Plat** *Monum. C. Trident.* Lovanii. 1781. I. 694.)

1273—1274.

Eppi Warmienses **Stan. Hosius** et **Mart. Cromerus** pro infallibilitate R. P. (Sec. XVI.)

Stan. Card. Hosius: Si non destituebatur dono prophetiae, quamlibet esset impius, qui sedebat in Moysi cathedra: certo multo minus eo destitui credendus esset, *qui sedet in cathedra Petri, super quem Christus aedificavit Ecclesiam suam, cuius a Domino cura suscipitur singularis, pro cuius fide proprie supplicatur;* tamquam aliorum status certior sit futurus, *si mens Principis victa non fuerit, adversus quem numquam esse portas inferi praevalituras promisit veritas.* — Obtinuit hoc venerabilis et efficax oratio Christi, quemadmodum scribit S. Leo, *quod hactenus fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius in seculum.* — Hinc (e refutatis obiectionibus de erroribus praetensis nonnullorum PP.) videre licet, quam anxie quaerentes haeretici, quam Doctores *nihil invenire potuerint, quo demonstrarent: in cathedra Petri per 1500 annos et amplius sedisse quemquam aliquando, qui diversum a Petri et successorum eius doctrina docuisset, quique convictus alicuius haeresecos fuisset. (Hosii* Opp. edit. 1566. II. 243. ss.)

Mart. Cromerus. — Ac nos quidem fortassis edere possumus — *rationem* aliam, *qua Christus sponsae suae laboranti succurrit,* — non novam tamen, sed *antiquitus perinde atque illam Oecumenicorum Conciliorum usitatam, ne dicam antiquiorem etiam et expeditiorem.* Verum ab ea illi, et isti pseudoevangelici atque adeo omnes schismatici et haeretici magnopere abhorrent. Quaenam est ea? Sunt *placita sive definitiones Cathedrae Petri*, cui peculiariter prae ceteris Apostolis Christus Dominus oves suas pascendas regendasque commisit. — Universalia Concilia congregare in tam late patenti religione christiana, et variis casibus atque incommodis

subinde obnoxiis mutuisque odiis et inimicitiis conflictantibus inter se populis, operosum ac perdifficile est; et sanctorum ac recte sentientium patrum consentientem doctrinam exquirere non multo facilius; *a Petri* vero *Cathedra doctrinam salutarem petere non adeo difficile est, quam in hoc a Christo erectam et pro Mosis cathedra nobis relictam, eximiisque praerogativis in Ecclesia stabilitam esse ostendi, nequando portae inferorum praevalerent adversus eam.* — Igitur *nos quoque a Cathedra Petri, quae eadem Christi Cathedra est, Mosis Cathedrae succedanea, difficilium et ambiguarum atque controversarum causarum definitionem iudiciique veritatem ut facile ita et recte petimus.* — (**M. Cromeri** *Monachus sive colloquiorum de religione libri quatuor.* Coloniae. 1568. lib. 4. p. 179. ss.)

1275.

Syn. Constantiensis de suprema auctor. R. P. 1567.

Part. I. tit. 1. c. 5. — Quum ea *fides*, taliter a verbo Dei expressa et ab ipsis Apostolis tradita, potissimum autem per Apostolos Christi Petrum et Paulum praedicatione Evangelii proprio ipsorum sanguine signati, *Romanae Ecclesiae relicta* sit, atque in eam omnes Ecclesiae, quae ubique sunt in toto terrarum orbe, religiose conspiraverint, et Sacramenti societate confoederatae et coniunctae sint, eaque per Pontificum et Epporum perpetuo continuatam successionem ad nos pervenerit: non dubitamus hanc unam et eandem atque adeo veram esse fidem, in qua nos salvos fieri oporteat, et extra quam nulla mortalibus salus contingere possit, *nihilque* proinde *aliud credendum, tenendum, aut docendum esse, quam quod S. Romana Ecclesia, omnium reliquarum Ecclesiarum mater et magistra, credit, tenet, et docet, cum necesse sit, cum a veritate et Capite deficere, qui a catholicae et romanae Ecclesiae fide recedit.*“ — (**Harzheim** *Conc. Germ.* VII.)

1276.

Syn. Olomucensis pro infallibilitate R. P. 1568.

Cap. de prof. fidei. — Fundamentum autem tamquam primum principium religionis nostrae nemo aliud firmius augustiusque posuerit, nisi quod ab ipso Deo Patre coelesti positum et humano generi exhibitum est, quod Christus Iesus est, Mediator Dei et hominum, supra quod fundamentum alii aedificant auream, alii argenteam, alii gemmeam, alii ligneam et stramineam fidei suae confessionem. Verum in hac tanta illarum varietate, cum nonnisi unus sit Deus, unaque vera fides, unum est quoque plane necessarium, ut non aliam fidei confessionem amplectamur, quam illam *Petream seu adamantinam, a Patre coelesti Petro cumprimis revelatam*, a Filio Dei declaratam et corroboratam; cuius divinitus redundans sonus per divinos illos duces et Verbi Dei praecones in omnem terram exivit, et in fines orbis terrarum verba illius emanarunt; *illam*, inquam, *divinitus exstructae Apostolicae Cathedrae Petri, Romanae fidei confessionem, supra quam confessoremque ipsius Petrum veluti supra firmissimam petram Salvator orbis aedificavit Ecclesiam Dei, contra quam portae inferi non praevaluere hucusque, nec deinceps unquam praevalebunt.* — (**Brünner** *geistl. Verordnungsblatt.* 1871.)

1277.

Provincialis Societatis Iesu (Claudius Mathieu) de controversia Societatis cum **Facultate Sorbonica Parisiensi** ad Gregorium XIII. P. M. scribens, denunciat doctrinas memoratae Facultatis iuribus Rom. Pontificis adversas. 1575.

— — Nos *Romani Pontificis auctoritatem maiorem quam Concilii* esse docemus: illi contra; quare hoc anno mense Aprili cum coram Eppo Parisiensi disceptaremus, *Pelletarius*, (Dr. Sorbonicus) qui nos haeresis accusat, „Papistas" nos appellabat, quo nomine haeretici catholicos in Gallia vocare solent. Nos *primam Sedem*, quemadmodum antiquis Ecclesiae decretis constitutum est, *a nemine iudicari posse* existimamus: illi passim gloriantur, Pontificem quondam Romanum a Sorbona condemnatum esse; et ante paucos annos in catechismo Conc. Tridentini, qui fidei nostrae regula est, dicebant se octoginta et amplius errores notavisse. Nos *a Romano Pontifice ad Concilium appellare* nefas ducimus, atque schismaticum esse docemus: illi non solum contra docent sed etiam faciunt. Et quidem Claudius de Sainctes Eppus Ebroicensis, — prandens apud quemdam AEppum, nobis audientibus gloriatus est, se in Concilio Tridentino dixisse, Gallos solere tamquam ab abusu appellare, quasi ab ipso etiam Concilio Tridentino, si quid minus illis placeret, ad Sorbonam vel Senatum appellaturi essent. Nos *Romani Pontificis legibus parendum esse* dicimus, casus illi reservatos ad eum mittimus: illi nullum haereticum, nullum schismaticum, nullum simoniacum, nullum irregularem, nullum bulla „Coenae Domini" excommunicatum Romam mittunt. — Nos *pensiones sine Romani Pontificis auctoritate beneficiis impositas* improbamus: illi et probant et recipiunt. — Nos docemus *Romani Pontificis privilegiis*

restringi posse Epporum et parochorum potestatem: illi docent non posse. Itaque his annis superioribus et in scholis et in concionatorio suggestu docuerunt illos ipsos tres articulos, qui in alio doctore Sorbonico Ioanne de Polliaco a Ioanne XXII. R. P. in Extrav. „Vas electionis“ damnati sunt. Et anno praeterito Pelletarius consultus ab Eppo Parisiensi, audiente Maldonato, dixit: Romanum Pontificem non posse cuique concedere privilegium, ut possit diebus festis extra suam parochiam Missam audire, peccareque mortaliter omnes, qui huiusmodi privilegiis utuntur. Nos *usuras* detestamur, et *bullam* fel. rec. *Pii V. servandam esse* dicimus: Pelletarius vero et Claudius de Sainctes ante duos annos, cum nondum Eppus esset, auctores erant, licere mercatoribus Parisiensibus pecuniam dare certo annuo lucro salvaque sorte, quoties ille qui dederat repetivisset; quod mercatores fecissent, nisi Maldonatus contradixisset. Nos docemus *nemini licere libros haereticos sine Romani Pontificis facultate legere:* illi non solum licere sibi putant, neminique ea de causa absolutionem denegant, sed etiam cum superiore anno AEppus Narbonensis privilegium illis Roma a Sanctitate Vestra, Maldonati hortatu, impetratum attulisset, responderunt se doctores esse, neque ad eam rem indigere privilegio. — Parisiis, die 19. Aug. 1575. Claudius Mathaeus S. I. — (**Prat** *Maldonat et l'Université de Paris au XVI. Siecle.* Paris. 1856. p. 592. ss. —)

1278.

Gregorius XIII. Papa testimonium perhibet Nationi **Armenae** de peculiari ac constanter manifestata eiusdem reverentia ac obedientia erga Sedem Apostolicam. 1584.

Bulla PP. de erectione Collegii Armeni. — — Armeniorum gens numero amplissima ac prope infinita, antiquitate et nomine celeberrima, Christianae Religionis studio et constantia supra universos Orientis populos laudatissima, cum initio nascentis Ecclesiae gloriosis Apostolis Bartholomaeo et

Thaddaeo docentibus Evangelicam degustasset fidem, ac deinde B. Sylvestri Pontificis et Constantini M. Imperatoris tempore publico omnium consensu una cum Rege suo Tiridate, ut apud eos traditum est, recepisset, adeo pie et religiose illam deinceps coluit, ac *tanta praeterea veneratione Pontificem Romanum omni tempore est prosecuta, ipsum scilicet verum Christi Vicarium, beati Petri successorem Ecclesiaeque Catholicae Caput fatendo, eius doctrinam disciplinamque sequendo, ac in omnibus se suosque Patriarchas Apostolicae Sedi subiiciendo*, quemadmodum in Gen. Concilio Florentino sub Papa Eugenio IV. missis illuc Praelatis ac procuratoribus suis non obscure testatum reliquit, ut merito nobis Sedique Apostolicae carissima et acceptissima esse debeat.

1279.

Fragmentum epistolae a **Patriarcha Armeno Azaria** ad Gregorium XIII. PP. a. 1585. missae de sua erga S. Sedem observantia, et de inerrantia R. P.

— Ad SSmum et beatum Patrem Patriarcham et Dominum nostrum Gregorium divina providentia Papam Romae et omnium christianorum mundi! Tibi, qui es gloria gloriarum supra Sedem sanctam et apostolicam Divi Petri, veneratissimum et honorabile caput fidei, sanctus Papa, similis identicus et forma eiusdem Apostoli, ordinans leges canonicas, distributor et custos infiniti thesauri, successor SS. Apostolorum, et ornatus sanctitate primorum SS. Patrum, et sacerdotali principalitate sedens gloriose in throno et capite Ecclesiae Latinae, tamquam praeclara stella; tu auctus es omni perfectione in altissimo isto gradu, ter beatus, caput electum fuisti, et tamquam navis portans pretiosas merces in medio maris huius mundi agitati undique a tempestatibus, quas suscitat diabolus incessanter per tot tantasque tentationes per Dei permissionem, quasi undas super undas admovens vellet agitare et percutere

eam ; sed *tu per Dei sollicitudinem provisus, per angelorum turbas custoditus et conductus, et fidei gubernaculo ductus et gubernatus, et alis S. Spiritus volans inerrabiliter et velociter properas ad verum portum, et divinum depositum intactum remanet.* — His meis literis testimonialibus mitto vice mea fratrem meum Ioannem Doctorem Eppum, qui provolutus ad pedes Beatitudinis tuae omni obedientia et humilitate se subiiciat Sanctae Cath. et Apost. Ecclesiae Romanae nomine meo et omnium Epporum et sacerdotum, et populi mei ; et adprecamur tuam sanctam et apost. benedictionem et confirmationem nostri Patriarchatus, et insignia Catholicatus, et omnes gratias, quae decernuntur praedecessoribus nostris et aliis Catholicis. Ne admiretur Sanctitas tua, quod plurimi nostri praedecessores non adimpleverunt hoc debitum, et hunc sanctum et bonum canonem colendi S. Romanam Sedem, et profitendi eam Matrem et Magistram, quia pluries impediti fuerant propter bella et longitudinem itineris. Ecce invenimus libros maiorum nostrorum de obedientia Catholicorum et Patriarcharum nostrorum ad Pontificem Romanum, quomodo S. Gregorius Illuminator obediens fuit S. Sylvestro Papae ; et, cum Aleppi eramus, Eppus Sydonensis protulit nobis professionem fidei, et quia professio haec expedita est a Tua Sanctitate et a *S. Rom. Cath. Ap. Ecclesia, quae enutrita est a S. Spiritu et non potest errare,* eam accepimus et supra oculos et caput nostrum posuimus, et legimus omnibus Eppis et Sacerdotibus et populis nostris. — Scriptum in Sis a. 1585. 10. April. die Sabbathi. — (**Azarian** *Ecclesiae Armenae traditio de R. P. primatu iurisd. et inerrabili magisterio.* Romae. 1870. p. 107. ss.)

1280—1282.

Clemens VIII. PP. Henricum IV. Francorum et Navarrae Regem ob haeresim a Sixto V. excommunicatum, iniunctis salutaribus poenitentiis, absolvit, et expleta per Regem poenitentia collaudat. 1595. 1596.

Breve primum. 1595. Henrico Francorum et Navarrae Regi. Divinae gratiae abundantiam in tua conversione contemplantes, et, quemadmodum ex densissimis errorum atque haeresum tenebris, et veluti ex profundo quodam malorum in lucem catholicae veritatis dextera Domini virtutem faciente emerseris, intentis mentis nostrae oculis intuentes, prae stupore et admiratione cogimur cum Apostolo exclamare: „O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, et investigabiles viae eius!“ Et certe te ipsum saepe cogitare oportet, quod te facere existimamus, quam magna fecerit tibi Deus, qui te longissime a via salutis aberrantem et peccatis mortuum convivificavit in Christo, et ad Ecclesiae Cath. unionem per poenitentiam salutarem, et per huius S. Apost. Sedis auctoritatem reduxit. Ex qua cogitatione illud merito consequitur, ut intelligas et profitearis ad Dei gloriam, quantum debeas Patri misericordiarum, qui non dereliquit te usque in finem, qui abstulit a te cor lapideum, et dedit tibi cor carneum, ut deponeres veterem hominem secundum pristinam conversionem erroris tui. Confitearis etiam, quantum debeas Ecclesiae S. Cath. Romanae, tuae ac omnium fidelium matri, quae multarum iniuriarum oblita, quibus olim a te afflicta est, ubera materna et gremium caritatis tibi aperuit, iterum te in Christo genuit, iterum filiis suis carissimis adnumeravit, et singulari cum gaudio gloria et honore coronavit. Hoc enim optavit pia mater, quae te ad

amplexus suos invitabat, quae pro te assidue orabat, et de tua spirituali morte multis cum lacrimis acerbissime dolebat. Nam quando te iusto iudicio a suo corpore separavit, multo id cum doloris sensu et viscerum suorum cruciatu egit, quemadmodum id literis suis publice testatus est fel. rec. Sixtus V. P. M. praed. noster, quas V. id. Sept. anno sui pontificatus primo contra te promulgavit. Tunc enim disertis verbis expressit, se vehementer indolere, quod ex officii sui debito gladium vindictae contra te exercere cogeretur. Sed quanto superioris illius temporis recordatio est acerbior, tanto nunc iucundior est sensus reversionis et conversionis tuae. Gratias enim ex intimo corde agimus Deo, qui hoc gaudium singulare Ecclesiae Catholicae in nostri pontificatus tempus reservavit, nostraeque humilitati concessit, ut in eandem Ecclesiam Catholicam, post abiuratos impii Calvini errores omnesque haereses damnatas, et post fidei catholicae professionem rite factam, coelo terraque gaudentibus, reduceremus; quod ipsum ardentissime semper optavimus ab eo primum die, quo nos divinae providentiae dispositio quamvis immeritos et imbecilles ad universalis Ecclesiae gubernacula sedere et gregi suo praeesse voluit. —

Audiebat interea preces nostras benignus Deus, quamquam id nondum extrinsecus appareret: ille enim cor tuum paulatim molliebat et disponebat, ut veteri duritie infracta, gratia Dei in corde tuo per Spiritum S. diffunderetur. Ergo ipso te excitante, coepisti catholicam veritatem, quam antea respuebas, appetere, et idoneos magistros quaerere et ad te intromittere, qui te illam docerent. Cumque iam non mediocriter instructus videreris, et haereses detestares, fidemque catholicam te amplecti profitereris, *a nonnullis eiusdem regni Praesulibus cum hac iniunctione, ut ad Apost. Sedem mitteres, et ipsius mandata humiliter susciperes, absolutus es, et ab eis in Ecclesiae communionem receptus. Quod tametsi festinantius et minus rite ac recte factum erat, quod sine nostra et huius S. Sedis auctoritate omnis huiusmodi absolutio et receptio irrita atque inanis esset:* gaudebamus tamen in Domino, quod exoptatae conversionis tuae tamquam aurora quaedam exoriri videbatur, sperabamusque fore, coelesti gratia iuvante, ut cresceret usque ad perfectum diem. *Egisti igitur*

nobiscum per literas et nuntios, ut te ad communionem et gratiam reciperemus, eiusque rei causa misisti ad nos dil. fil. nostrum Petrum Card. Gondium, deinde dil. fil. Marchionem Pisanium, tum demum Ludovicum ducem Nivernensem. — Et licet summo animi ardore tuum ad Ecclesiam Cath. reditum optaremus, nihilque optatius nobis esset, quam te a vinculis, quibus propter haeresim iure constrictus eras, absolvere, quod id ad animae tuae salutem, ad regni istius pacem et tranquillitatem, totius christianae reipublicae utilitatem, summopere pertinere intelligebamus: *faciebat* tamen *rei gravissimae magnitudo, ut nihil properandum, sed etiam atque etiam deliberandum in re tanti momenti statueremus. Neque enim adhuc coram Deo et Ecclesia eius satis causae adferri posse videbatur, ut is tam cito inter bonos et obedientes filios reciperetur, qui tamdiu atque adeo paulo ante inobediens et contumax fuerat.* Itaque priores nuntios, quamquam nobis acceptos, ne audiendos quidem existimavimus. Nivernii vero ducem quamquam benigne et saepius audivimus, ita tamen dimisimus, ut eo rerum statu te nullo modo absolvendum esse definiremus; neque id negabamus, quod nos ipsi praeter ceteros expectabamus, sed in tempus idoneum et opportunum differebamus. Cor autem nostrum multam in Domino fiduciam habebat, fore (siquidem verae poenitentiae et conversionis spiritu movebaris) ut desideria tua dilata crescerent, et ad absolutionem obtinendam tanto aptior et capacior reddereris. Itaque orationes et preces ad Deum multiplicantes, divini beneplaciti tempus expectabamus. Satis igitur longi temporis intervallo a ducis discessu interiecto, tandem venit ad nos a te missus dil. fil. Jacobus Davy Perroni dominus, in Consilio Status consiliarius ac primus eleemosynarius tuus, vir spectata prudentia et eruditione ac zelo fidei catholicae, qui literas tua manu ad nos scriptas nobis reddidit, quarum lectione et eius sermone valde recreati sumus. Ita enim erant scriptae, ut vere ex animo et ex regii sangvinis ingenuitate scriptae viderentur. *Petebas* enim *omni cum demissione Apostolicam nostram absolutionem, veteres errores agnoscebas et damnabas, teque in Ecclesiam Cath. Romanam recipi suppliciter petebas, in qua et fidei cath. confessione te et vivere et mori velle asse-*

verabas. Commota sunt viscera nostra, praesertim cum luctuosum afflictae Franciae statum idem Jacobus copiose nobis explicaret, et animarum innumerabilium pericula nobis non ignota efficaciter ante oculos nostros proponeret. Nihil tamen nisi considerate, et quantum humanae imbecillitati licet, explorata divina voluntate in re tanti momenti agere volentes, primum quidem in religiosissimis et antiquissimis Urbis Basilicis orationem sine intermissione adhiberi iussimus, publicasque processiones et litanias quotidie celebrari mandavimus, et nos ipsi prostrati ante Deum immaculatam hostiam offerentes Spiritus S. lumen multo etiam ardentius nobis concedi petebamus. Deinde eidem Jacobo procuratori tuo, et dil. filio Arnaldo Ossato, quem pariter ad hoc munus delegeras, permisimus, ut ven. fr. nostros S. R. E. Cardinales adirent, eisque distincte narrarent petitionem tuam. Mox eosdem fratres nostros Cardinales convocavimus, et gravem hanc causam eis proposuimus, literasque tuas legi voluimus, eosque admonuimus, ut quid facto opus esset in re tanti momenti, secum ipsi considerarent, deinde ad nos referrent. — *Cardinalium* igitur *sententiis diligenter auditis, illos quidem inveniebamus vehementer optare, ut antequam tibi a nobis absolutio tribueretur, plura et efficaciora a te praestarentur, quibus vitae veteris emendatio ostenderetur, et quae eos certos et quodammodo securos redderent, fore ut catholica religio in regno isto a te sarta et tecta omnino conservaretur.* Sed tamen misero et afflicto statu eiusdem olim florentissimi et religiosissimi regni permoti, fide etiam, qua te per literas tuas obstringebas, adducti, *in eam denique sententiam eos communiter venire deprehendimus, videri te absolvendum, tibique suppliciter petenti Ecclesiae Cath. ianuam aperiendam esse.*

Nos igitur considerantes *perseverantiam tuam in venia et absolutione petenda*, quod non semel tantum atque iterum, sed tertio et quarto supplicatum ad nos miseris, et quae literis tua manu scriptis receperis et promiseris, quodque id Gallica nobilitas magna ex parte petebat, regni vero Franciae perturbatus rerum status flagitabat; memores etiam nos illius Pastoris et patrisfamilias locum tenere, qui amissam ovem quaesivit, et ad ovile reportavit, quique filium prodigum, qui

in longinqua abierat, redeuntem recepit tanto cum gaudio: ne forte nimis asperi et duri videremur, quod poenitentem ad fores Ecclesiae toties pulsantem excluderemus, cum eadem Ecclesia pia mater nulli ad poenitentiam vere redeunti pietatis suae gremium claudat; *teque vere ex animo poenitentem confidentes,* cum tot nunciis, literis, variisque testificationibus id profitereris, *teque ad haeresim abjurandam et fidem catholicam corde et ore confitendam paratum esse* ambo procuratores tui constanter tuo nomine assererent: ob eas causas et alias complures — post saepius imploratum lumen Spiritus S. multasque nostras et piorum hominum orationes adhibitas, cum Sacri etiam Collegii hunc sensum et consensum esse perspiceremus, tandem praesenti die Dominico, qui est septimus et decimus mensis huius Septembris, in porticum Basilicae Vaticanae Principis Apostolorum descendimus more solemni cum ven. fr. nostris S. R. E. Cardinalibus necnon Eppis et Praelatis, ac Magistratibus et Officialibus Romanae Curiae, ibique, cum maxima populi frequentia ad tantae rei spectaculum convenisset, accedere iussimus eosdem procuratores tuos Jacobum et Arnaldum; qui coram nobis genuflexi patentes literas manus tuae propriae subscriptione et sigilli regni Franciae impressione munitas et sufficienter recognitas — producentes et exhibentes — humiliter et devote tuo nomine supplicarunt, quatenus *tibi, omnium et quorumcunque errorum per te contra s. fidem catholicam,* quam tenet profitetur et praedicat Sancta Catholica et Apostolica Romana Ecclesia, *non solum perperam credendo, sed etiam male operando commissorum, ex intimo cordis affectu,* ut asserebant, *poenitenti* nostram sanctam benedictionem et supremam absolutionem a censuris eccles. — concedere, teque ad communionem S. Sedis Ap. recipere et cum eadem reconciliare — dignaremur; offerentes procuratorio nomine et promittentes, errores et haereses quascunque corde sincero et fide non ficta abiurare, fidemque catholicam iuxta formam a nobis assignandam profiteri, ac a nobis tibi iniungenda — adimplere et exequi ad omne nostrum et S. Sedis Ap. mandatum: nos igitur summi et clementissimi illius Pastoris vices quamvis meritis impares in terris gerentes, qui ovem perditam toto caritatis affectu perquisivit, et inventam in humeros suos sustulit,

et ad ovile magno cum gaudio reduxit, cuius misericordia superexaltat iudicium, et cuius cogitationes omnes pacis sunt et misericordiae, tuam salutem in visceribus Christi cupientes, haec sùo ordine exequuti sumus. Inprimis in Dei nomine *praetensam absolutionem tibi sine auctoritate nostra impertitam, nullam et invalidam ac nullius roboris et momenti fuisse et esse declaravimus, illamque, quatenus de facto processit, irritamus et annullamus;* — et deinde decrevimus et declaravimus *te fore et esse a quibusvis maioris excommunicationis aliisque sententiis, censuris et poenis eccl.* — in quas per fel. rec. Sixtum PP. V. praed. nostrum incurrisse declaratus fueras, — *absolvendum et liberandum*, et in gremium s. matris Ecclesiae recipiendum et admittendum esse, illiusque unitati et sacramentorum participationi restituendum, *facta prius per te rite et legitime, et iuxta canonicas sanctiones calvinismi cum omnibus calvinistarum haeresibus et erroribus, ac omnium et quarumcunque aliarum haeresum et errorum quomodolibet contra S. Cath. et Ap. Rom. Ecclesiam sese extollentium abiuratione detestatione et anathematisatione,* ad S. Dei Evangelia iureiurando praestito, necnon sanctae catholicae et orthodoxae fidei professione per te iuxta modum et formam a nobis tibi tradendam legitime emissa, eodem *adhibito iuramento ac promissione de stando et parendo mandatis nostris et S. Matris Ecclesiae, et tibi specialiter iniungendis, et de iis bona fide adimplendis et exequendis.* — Quibus auditis Jacobus et Arnaldus tui procuratores volentes, ut par est, nostris parere mandatis, et S. Ecclesiae satisfacere, propositis SS. Dei Evangeliis ac illis eorum manibus corporaliter tactis, procuratorio nomine abiurarunt etc. *(Sequitur descriptio eorum, quae superius praemissa habentur, per procuratores adimpletorum.* — Quibus legitime peractis, nos, ut facilius a clementissimo misericordiarum Patre et Domino nostro Deo erratorum tuorum huiusmodi veniam et in bono perseverantiam consequi merearis, *in salutares poenitentias et aliquam satisfactionis partem* eisdem Jacobo et Arnaldo procuratorio nomine iniunximus et mandavimus etc. *(ut Tom. II. operis nostri* „Romanus Pontifex“ *pag. 124. continetur.)* — Et successive nos te in personis

procuratorum tuorum a quibusvis maioris excommunicationis aliisque sententiis, censuris et poenis eccles. — auctoritate apostolica absolvimus et liberavimus, et in gremium S. Ecclesiae recepimus, et ss. sacramentorum participationi restituimus in forma Ecclesiae consveta, sperantes et confidentes, quod tu tantam huius S. Sedis et nostram benignitatem recognoscens, talem te in futurum factis ipsis praestabis et ostendes, ut S. Mater Ecclesia de tanto profectu tuaque in illam devotione ferventiori in dies magis ac magis spiritualis gaudii et laetitiae sentiat augmentum. Teque etiam in Domino hortantes, ut poenitentias salutares praedictas aliaque praemissa a nobis iniuncta non solum integre et inviolabiliter, sed etiam cumulate et, ut catholicum principem et regem vere christianissimum decet, ex toto corde adimplere procures, ut in hoc nostram et S. Sedis Ap. benevolentiam, in alio vero seculo divina tibi assistente gratia aeternae retributionis gloriam consequi merearis. — Datum Romae a. 1595. XV. Cal. Oct.

Henricus Rex *ratificat ea, quae procuratores sui Romae egerant.* 1596. Cum, sicut nobis innotuit, ven. P. D. Jacobus Davy Perroni dominus ac noster in consilio Status Consiliarius ac primus eleemosynarius, nunc Eppus Ebroicensis, ac ven. P. D. Arnaldus de Ossato decanus Vareni Ruthenensis dioecesis, nunc Eppus seu nominatus ad Ecclesiam Redonensem, procuratores nostri, nostro nomine comparuerint coram SS. in Chr. Patre et DD. Clemente Papa VIII. et Suae Sanctitatis benedictionem et supremam absolutionem a censuris alias per nos incursis et contra nos declaratis postulaverint, et desuper per Suam Sanctitatem certum decretum fieri et promulgari obtinuerint, et in executionem et adimplementum dicti decreti haereses et errores omnes in scriptis legitime abiuraverint ac detestati fuerint, professionem sanctae fidei catholicae emiserint: et successive idem SSmus Dnus noster Papa certas poenitentias et mandata nobis iniunxerit, illasque et illa iidem procuratores nostri acceptaverint, et bona fide servare et adimplere, et quod nos gesta et promissa per eos ratificaremus et approbaremus, promiserint, prout latius continetur in literis apostolicis desuper confectis: — ne de mandato praedictorum procuratorum in praemissis, et circa ea

dubitare contingat, sed *ut perpetuis futuris temporibus firmius et clarius de mente intentione et catholica fide nostra constare possit et constet*, propterea nos coram illustr. et rever. D. Alexandro de Medicis J. U. D. tit. S. Praxedis presb. Cardinali, praelibati SS. D. N. Papae et S. Sedis Ap. Legato *declaramus, omnia et singula in praeinsertis literis apostolicis contenta nobis bene nota per praedictos procuratores nostros petita, oblata, promissa, dicta, facta, iurata, abiurata, acceptata, obtenta, et in huiusmodi negotio quomodolibet procurata respective fuisse et esse de nostra voluntate et mandato ita petita etc. prout in praedictis literis apost. continetur.* Et ad maiorem cautelam, comparitionem, petitionem et oblationem per praedictos procuratores nostros factas, decretumque a praelibato SS. D. N. Papa desuper latum, abiurationemque et detestationem quarumvis haeresum et errorum, ac s. catholicae fidei professionem per eosdem procuratores factas, ac iuramenta quaecunque desuper praestita, necnon mandata et poenitentias per eundem SS. D. N. Papam nobis iniuncta, illorumque et illarum acceptationem et observationem, promissionem et iuramenta quaecunque desuper praestita super illorum et illarum observatione, absolutionemque inde secutam, omniaque alia et singula in eisdem praeinsertis literis apostolicis contenta specialiter et expresse *ratificamus, acceptamus et approbamus, ac adimplere promittimus* in omnibus et per omnia bona fide, iuxta eiusdem praeinserti instrumenti vim, formam, continentiam et tenorem. Et in testimonium veritatis praesentes nostras patentes literas manus nostrae subscriptione et nostro solito sigillo munitas fieri mandavimus. Datum Parisiis, die 19. Sept. 1596.

Breve alterum ad Regem. 1596. Benedicimus Deum coeli, qui misericordiam suam magnam, quam per ministerium humilitatis nostrae in te operatus est, quotidie magis confirmat, et gaudium nostrum cumulat. Recepimus enim a dil. filio nostro Alexandro Card. Florentino nostro apostolico Legato ratificationem a tua Maiestate factam, qua omnia, quae a tuis procuratoribus Romae tuo nomine acta sunt, nostramque absolutionem et benedictionem et omnia a nobis ea de causa decreta, et literis nostris atque apostolico diplomate comprehensa rata

habuisti et comprobasti, atque ad ea perpetuo servanda te ipsum coram Deo et eius Sancta Ecclesia Catholica regia manus tuae subscriptione obstrinxisti; qua ex re tantam voluptatem cepimus, quantam animus noster capere maximam poterat; praesertim quia idem Legatus noster, ut tuo imprimis nomini est addictus tuaeque salutis et gloriae percupidus, omnia ad nos accurate et subtiliter scripsit, quae gesta quaeve dicta a te sunt, ut pene oculis intueremur, qua alacritate, qua hilaritate, qua pietate et devotione erga nos et hanc S. Sedem id egeris, denique quam prompte et sincere hac in re officii tui partes sis exequutus. Et nos quidem, fili carissime, ita semper de tua excellenti virtute, animique tui magnitudine et candore nobis polliciti sumus; hoc item a te boni omnes expectabant, qui nunc nobiscum summopere laetantur, et Deo immortali singulares gratias agunt. Mirum est enim, quam optatus et iucundus acciderit hic nuncius ven. fr. nostris Cardinalibus, aulae huius Ordinibus, et iis omnibus, qui divini honoris zelum habent, quique Dei opera in te in dies illustrius manifestari concupiscunt; quibus fundamentis a Maiestate tua tam praeclare iactis ceteram superstructionem consentaneam fore Dei adiutrice gratia confidimus. Sic enim tibi illius nomine pollicemur, qui te ex tenebris vocavit in admirabile lumen suum, cuius nos immeriti vicem in terris gerimus, si ita, ut coepisti, in corde puro et conscientia bona, candide recte simpliciter coram Deo ambulabis, et omnes cogitationes, omnes actiones ac studia tua ad eius gloriam, eiusque verae catholicae fidei exaltationem converteris atque contuleris, ut certe Spiritu S. auctore te facturum speramus. Ipse Deus fidelis et verax, qui diligentes se diligit, et honorantes se honorificat, ipse benedicens benedicet tibi et multiplicabit super te dona sua, et inter christianissimos Francorum reges memorandum et gloriosum efficiet ad omnem posteritatis memoriam, et te et regnum istud nobilissimum omni felicitate cumulabit. Te interea in spiritu caritatis ut filium carissimum complectimur, tibique paterno affectu nostram apost. benedictionem impertimur. — Datum Romae, die 13. Oct. 1596. — (**Bullarium Taurinense.** Taurini. 1865. X. 304. ss.)

SECULUM DECIMUMSEPTIMUM.

1283.

Paulus V. PP. ad Maronitas de Primatu R. E. 1608.

Ven. fratribus AEppis et Eppis, necnon dil. filiis clero et populo Maronitarum. Benedictus Deus Pater D. N. J. C. qui secundum magnam misericordiam suam in diluvio aquarum multarum, variorum schismatum scilicet et haeresum, impiarumque perversitatum, quae iamdiu Orientem inundaverunt, et pene universum obrutum miserabiliter tenent, illas ad vos approximare non permisit, sed singulari clementiae suae dono in catholicae fidei veritate, et in *Romanae Sedis unitate* tot seculis vos conservare dignatus est. Quapropter fides vestra annunciatur in universo mundo, celebratur in *mundi totius ecclesiarum matre et magistra Romana Ecclesia,* beati Petri merito Domini voce consecrata, cuius vos *divinum agnoscentes super omnes Ecclesias Primatum,* debitum Christo honorem impenditis, qui ex universo hominum genere unum Petrum elegit, quem universarum gentium vocationi et omnibus Apostolis, cunctique gregis sui non solum ovibus sed regendis etiam praeficeret pastoribus. Gaudete igitur in Domino semper, gaudete, gaudeamus omnes de tanto Domini dono, et gratias agentes Deo, confiteamur Domino, quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius ; dicat nunc populus Maronitarum, quoniam in seculum misericordia eius. Quod sane gaudium renovavit et auxit magnopere in nobis gratissimus adventus ven. fr. Sergii Damasceni AEppi Maronitarum una cum dil. fil. Elia et Georgio presbyteris monachis Ord. S.

Antonii, ac Josepho Clerico ad Apostolatum nostrum, ad praestandum humilitati nostrae et B. Petri Sedi obedientiam, et de aliis gravibus Ecclesiae vestrae negotiis missi. *(Reliqua pars Brevis agit de obitu Patriarchae et negotiis Maronitas concernentibus.)* — Datum Romae, IV. Kal. Dec. (28. Nov.) 1608. — (**Bullarium Romanum.** *Edit. Taurinensis.* XI. 555.)

1284.

Syn. Augustana de suprema et infallibili auctoritate R. P. 1610.

Part. I. c. 1. — Catholicorum nullus ambigit, quin ea vera, sancta, orthodoxa, divinaque fidei doctrina sit, quam *S. Rom. Ap. Ecclesia* profitetur. Nam *huic uni singularem praerogativam* promisit ac praestitit is, qui solus promittere, solus praestare potuit, Ecclesiae princeps, atque conditor Christus Iesus Dominus noster. *Rogavi* inquit *Petro et in Petro successoribus Petri*, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Iterumque: Tu es Petrus etc. Qua pollicitatione ut nihil magnificentius ac divinius optari potuit, sic *nihil clarius ac certius ad Ecclesiae Romanae auctoritatem ac maiestatem pronunciari potuit.* — (**Hartzheim** *Conc. Germ.* IX.)

1285.

Paulus V. P. M. prohibet Ecclesiasticis, bona sua locare haereticis. 1615.

Pastoralis officii, quam omnibus Ecclesiis impendere tenemur, sollicitudo a nobis postulat, ut quae fidei catholicae non mediocri detrimento sunt, quaeque ecclesiis earumque bonis et iuribus grave damnum afferunt, quantum nobis ex alto conceditur, ut ab Ecclesia Dei ablegentur, provideamus. Cum

itaque, sicut non sine animi nostri molestia accepimus, *nonnulli Eppi et Ecclesiarum Praesules ac Praelati, aliaeque personae ecclesiasticae in provinciis dil. filio nob. viro Ferdinando ADuci Austriae subiectis existentes suarum ecclesiarum et aliorum per eos obtentorum beneficiorum bona personis nobilibus haereticis locent et oppignorent,* non sine gravi detrimento fidei catholicae, salutis animarum, et ecclesiarum: nos pro incumbentis nobis officii debito praemissis occurrere volentes, fel. rec. Clementis PP. VIII. praed. nostri vestigiis inhaerentes — omnibus et singulis AEppis, Eppis etc. ne de cetero perpetuis futuris temporibus castra, pagos, villas, decimas, agros et alia cuiuscunque generis bona, fructus et proventus eccles. venditionis, locationis, gubernationis, pignoris aut alio quocunque alienationis latissime sumto vocabulo, aut alio quocunque titulo seu nomine neque ad breve neque ad longum tempus haereticis et personis de fide catholica male sentientibus vendant, alienent, locent, pignorent, et concedant, sub indignationis nostrae et aliis poenis et censuris in ss. canonibus, concil. decretis et const. apost. contentis eo ipso incurrendis, apost. auctoritate interdicimus et prohibemus. — Quocirca ven. fr. Eppo Alexandrino necnon aliis pro tempore existentibus nostris et Sedis Ap. apud dictum Ferd. A. D. Nuntiis committimus et mandamus, ut nostram huiusmodi prohibitionem AEppis, Eppis et praelatis et aliis quibus opus esse duxerint denuncient, et eos, ne talia committant, quando et quoties opus fuerit, admoneant. — Datum Romae die 5. Jun. 1615. — (**Bullar. Taurin.** XII. 308.)

1286—1287.

Eppi Rutheni Uniti in Russia ad S. Congr. de Propaganda fide pro Primatu R. P. 1624.

1. Occasio tam funestae atque vix unquam auditae caedis Deo dilecti fratris nostri Josaphati (Kuncevicii) AEppi Polocensis, quam schismatici in virum vere sanctum ob hoc unicum.

quod Primatum S. Sedis Apostolicae ac proinde fidem catholicam semper strenue defenderit, ausu nefario perpetrarunt, id effecit, ut ad reverendissimum Josephum Metropolitam nostrum Novogrodecum in communi negotio promovendae sanctae Unionis convenerimus omnes: a quo quia multa eaque maxima a S. Congregatione de Prop. fide, praesertim vero nunc nobis undique afflictis praestari audivimus, aequum id esse duximus, ut gratos nos tantorum per literas saltem declararemus beneficiorum. Quae quandoquidem tanta sunt, ut nos ad maiora etiam, quam nunc passi fuerimus, perferenda mala stimulent: maius gratitudinis signum erga eandem S. Congregationem exhibere non possumus, quam dum vitam nostram cum sangvine, prouti iam unus ex nobis profudit, pro fide catholica fundere paratissimos nos offerimus. Vos tantum, Patres Eminentissimi, per Deum, cuius honorem defendimus, obsecramus: prout coepistis, pergite, et nobis sub onere gementibus, si non collabentibus, manum auxilii submittite, ac collapsas res nostras in hoc ritu, qui quondam eheu! tanta sanctitate et doctrina resplenduit, erigite. Quod reliquum est, Deus O. M. conservet Eminentias Vestras in annos plurimos, pro gloria sua sancta, et incremento Ecclesiae Catholicae. Novogrodeci die 30. Januar. 1624. (*Subscripti: Metropolita et 5. Eppi.*)

2. *Responsum S. Congregationis.* Josepho Metropolitae Russiae Octavius Card. Bandinus, Praef. S. Congr. de Prop. fide. Literas Amplitudinis tuae et Coepiscoporum Unitorum summa cum laetitia legimus. Ex iis enim et grati animi vestri erga Sacram de Prop. fide Congregationem firmissimum testimonium, et magnitudinem ac robur ad quaecunque terribilia pro defensione Primatus S. Rom. Ecclesiae perferenda non solum cognovimus sed oculis ipsis perspeximus. De nostra autem in Vos et Unionem Vestram in futurum benevolentia, nostrisque erga res vestras studiis, sive illae ad honorem et dignitatem vestram sustinendam et amplificandam, sive ad vestrarum ecclesiarum regimen fulciendum ac iuvandum pertineant, dubitare non debetis. Nam semper tam apud Summum catholicae Ecclesiae Praesulem, quam apud Serenissimum Poloniae Regem desideria et postulationes vestras totis viribus promovebimus. De Collegio in Russia ad institutionem opera-

riorum pro Ruthena Ecclesia erigendo duplicatas Nuntio Poloniae literas dedimus, et cum eius responsum acceperimus, serio de huiusmodi re tractabimus, et, si fieri poterit, ut desiderio vestro omnino fiat satis, curabimus. Scribimus etiam de eodem negotio Eppo Vilnensi, Unionis, prout saepe intelleximus, amicissimo, eo quod speramus illum potentia et auctoritate sua plurimum auxilii erectioni collegii esse allaturum. — Romae, die 4. Maii 1624. — (**Martinov** *cursus vitae et certamen martyrii B. Josaphat Kuncevicii.* Paris. 1865. p. 156.)

1288.

Theses Fac. Theol. Coloniensis pro cynosura Doctorum deservientes, a. 1638. stabilitae (et anno 1702. denuo confirmatae) de Romano Pontifice.

De Iudice controversiarum fidei. 1. Iuris divini est, ut in Ecclesia sit omnium quaestionum fidei *supremus Iudex*, cui omnes subsint, quique *errare non possit.* 2. *Generalis, legitimus, et ordinarius omnium fidei et religionis christianae controversiarum iudex est Pontifex Romanus, toti Ecclesiae praesidens.* — 3. *In publico fidei iudicio iudex ille infallibilitatis certitudine pollet, ut, quando ex cathedra et Pontifex definit, nunquam errare possit;* quamvis ut doctor et privata persona sive errore inculpato sive culpabili extra materiam fidei errare possit; *in materia* autem *fidei etiam ut doctorem privatum contra fidem aut docuisse aut docere cum pertinacia posse, verius negamus.* —

De fide iustificante atque ad eam perveniendi via. — 3. — Via, quam secure ingredi, et iudicium, quod tuto sequi possumus, est in Ecclesia Catholica, quae *absque deceptionis formidine verissime indicat, quod proponere credibilia et ordinare credendorum symbola ad Romanum Pontificem, qui universali Ecclesiae praeest, infallibili auctoritate pertineat; animoseque absque ulla trepidatione libere edicit, quod ea,*

quae Romanus Pontifex credenda proponit, sint infallibiliter, absque ullo falsi suppositionis periculo, ipsissima genuina Dei, primae veritatis revelantis, revelata. — (**Pastoralblatt** *der Erzdiöcese* **Köln.** 1870. p. 114.)

1289.

Synodus Dioec. Cenetensis de R. Pontifice. 1662.

Tit. 45. Ea est nostrorum temporum calamitas, et quorumdam Ecclesiasticorum pervicacia, ut, quamvis *Summorum Pontificum, quibus dominica benignitate universalis Ecclesiae incumbit sollicitudo*, summa plane providentia, matura praehabita consideratione sive ad salutem animarum, sive ad rectum Ecclesiarum regimen, sive ad quaelibet alia negotia ecclesiastica spectantes pro temporum varietate, prout eis Spiritus S. suggessit, diversas ediderit *Constitutiones*, nihilominus eos fructus minime producunt, quos earum auctores SS. Pontifices speravere, quoniam eas nequaquam servant ii, quorum aut abrogant privilegia, vel aliqua ratione restringunt, hanc improbi captiosam praetexentes excusationem, quod non fuerint usu receptae: *quasi non sit nequissimum scelus, eius decretis non acquiescere, qui sedens in Ecclesiae puppi clavum mandante Domino tenet, ac moderatur.* Quapropter optantes nos pro reverentia, quam omnes Christifideles, maxime vero totus Clericalis Ordo Sanctae et Apostolicae Sedi debet, ut in nostra dioecesi nullus amplius sit locus huiusmodi cavillosae excusationi, cum nequaquam nos fugiat, gratiorem esse Deo obedientiam quam sacrificium, et inter subliniores potestates, quibus subesse cogitur Christianus, Romanum Pontificem primas occupare: per praesentes expresse recipimus sacros canones, et omnes ac singulas Pontificias constitutiones, pertinentes quomodolibet ad res spirituales, — *districte praecipientes omnibus et singulis Ecclesiasticis* in nostra dioecesi degentibus, *ut easdem Constitutiones et decreta qua decet reverentia in posterum diligentissime observent, et pro viri-*

bus faciant observari, quo tandem improbis refractariis hoc diffugium praecludatur, asserendi, non esse illa recepta, ut omnes unanimi consensu Sanctae Sedi debitam praestantes obedientiam, Deo O. M. pingve obsequii sacrificium in odorem svavitatis exhibeamus. Praeterea quemadmodum nobis a subditis nostris obsequium praestari cupimus, ita quoque convenit, ut nos S. Sedi pareamus: proinde *perpetuam obedientiam Romano Pontifici sincere profitemur et ingenue pollicemur;* detestantes simul et anathematisantes omnes et singulas haereses a Tridentino et aliis Conciliis Generalibus, sive *a Romana Ecclesia omnium Ecclesiarum Matre et Magistra* damnatas atque anathematisatas quibuscunque temporibus. — (**Decreta Synodalia Cenetensia.** Patavii. 1662. p. 124.)

1290.

Alexander VII. PP. damnat Censuras Sorbonicas potestati S. Sedis praeiudiciosas. 1665.

Cum ad aures nostras pervenerit, duos prodiisse libros, quorum alteri titulus est: „Censura S. Fac. Theol. Parisiensis in librum, cui titulus: La defense de l'authorité de N. S. P. le Pape — par Jacques de Vernat a Mets. 1658;“ alteri vero: „Censura S. Fac. Th. Parisiensis in librum, cui titulus: Amadei Guymenii Lomarensis opusculum singularia universae fere theol. Moralis complectens adversus quorumdam expostulationes contra nonnullas Jesuitarum opiniones morales etc. Lugd. 1664.“ in quibus libris censura praesumtuosa notantur aliquae propositiones, eaeque praesertim, quae ad *Romani Pontificis et S. Sedis Ap. auctoritatem*, Epporum iurisdictionem, parochorum munus, privilegia a S. Sede concessa, dispensationes apostolicas, actionumque moralium regulam pertinent, et aliae, quae et gravissimorum Scriptorum auctoritate et perpetuo catholicorum usu nituntur; et cum fieri non possit sine publico catholicae religionis detrimento, ut praedictae censurae in commemoratis libris sine debita Ecclesiae animadversione et dam-

natione remaneant: nos pro apost. munere, quo licet immeriti fungimur, ut gravissimo scandalo, quod inde catholicis accidere posset occurramus, habitis prius doctissimorum ac insignium in s. theologia magistrorum ac professorum, ac sacrarum Sedis Apost. Congregationum Qualificatorum, quos ad haec specialiter deputavimus, consultationibus, ut rei gravitas videbatur postulare, necnon auditis suffragiis ven. fr. nostr. S. R. E. Cardinalium — motu proprio — praedictas censuras uti praesumtuosas, temerarias, atque scandalosas auctoritate apost. damnamus et pro damnatis haberi volumus, easque nullius valoris et roboris fuisse, sed cassas et irritas esse declaramus. — Ceterum ulterius de praedictis Censuris iudicium, deque opinionibus in dictis libris Jacobi Vernat et Amadei Guymenii contentis, necnon de aliis in eisdem Censuris expressis — nobis et S. Sedi Apost. reservamus. — Datum Romae a. 1665. VII. Kal. Jul. (25. Junii). — **Bullarium R.** *edit. Taurinensis.* 1869. XVII. 369.)

1291.

Eppi Galliae in famoso **Conventu anni 1682** congregati de sua circa auctoritatem Summi Pontificis declaratione universis Regni Praesulibus literas mittunt. 1682.

Non vos latet concussam aliquatenus nuper fuisse Ecclesiae Gallicanae pacem, quandoquidem nos misit vestrae Fraternitatis caritas ad illud periculum propulsandum. Fidenter cum B. Cypriano pronunciamus, carissimi collegae, „Christum, ut unitatem manifestaret, unam Cathedram constituisse, et unitatis originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuisse, eumque, qui Cathedram Petri, super quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia non esse, qui vero Ecclesiae unitatem non tenet, nec fidem habere.“ Quare nihil nobis antiquius fuit statim atque congregati sumus in nomine Christi, quam ut unius corporis, quod nos omnes esse inclamat Apostolus, unus

esset spiritus, nec essent in nobis schismata, nedum vel minima cum totius Ecclesiae Capite dissensionis suspicio. Hoc autem eo magis pertimuimus, honoratissimi Praesules, quod eum Pontificem inpraesentiarum nobis providit Deus O. M. quem ob eximias, quibus abunde praeditus est, omnium pastoralium virtutum dotes non modo Ecclesiae petram, sed etiam tamquam fidelem atque in omnibus exemplum bonorum operum debemus iure merito venerari. Hanc nostrae concordiae et ad tuendam Ecclesiae unitatem conspirationis ideam tam pie, tam docte, tam facunde in omnium nostrum animis praeformavit illustrissimus Orator, qui primus quasi nostrorum Comitiorum os aperuit, dum Spiritus S. gratiam et auxilium communibus votis, sacrificante illustrissimo Parisiensi AEppo, nostro dignissimo Praeside, invocavimus; ut inde nostri Conventus felicissimum exitum ominati sint universi. Non dubitamus equidem, consacerdotes Reverendissimi, quin pergratum vobis fuerit, quod a Regis nostri Christianissimi pietate obtinuimus, quodque vicissim ad pacem servandam, ac tanti Principis gratiam conciliandam, simul et ad memoris nostri animi testificationem rependimus, quodque tandem scripsimus ad SSmum Pontificem. Sed operae pretium esse duximus aliquid ulterius explicare, ne quid unquam contingat, quod possit Ecclesiae quietem ordinisque tranquillitatem tantisper commovere. Sane cum vel ad levissimam discordiae umbram unusquisque nostrum exhorruerit, existimavimus maxime nos Ecclesiae unitati profuturos, si certas regulas conderemus, vel potius antiquas in fidelium memoriam revocaremus, quibus tota Ecclesia Gallicana, quam *nos regere posuit Spiritus S.*, ita secura esset, ut nemo unquam vel deformi assentatione, vel abrupta falsae libertatis cupiditate *terminos transgrederetur, quos posuerunt Patres nostri*, sicque nos ab omni dissensionis periculo explicata veritas liberaret. Quandoquidem vero non modo tenemur catholicorum paci studere, sed etiam procurandae eorum reconciliationi, qui a Christi sponsa segregati adulterae coniuncti sunt, et a promissis Ecclesiae separati: adhuc ea ratio nos impulit, ut eam aperiremus, quam veram esse arbitramur, catholicorum sententiam; sic enim factum iri speravimus, ut nemo amplius fidelium fraternitatem mendacio fallat, aut fidei veritatem per-

fida praevaricatione corrumpat; et qui in Romanam Ecclesiam erroris nobis afficti specie velut in reprobatam Babylonem hactenus debacchati sunt, quia mentem nostram vel ignorarunt, vel se ignorare simularunt, detracta tandem falsitatis larva a calumniis suis inposterum temperent, et in suo schismate, quod tamquam ipsamet idololatria detestabilius crimen execratur Augustinus, diutius non perseverent. Profitemur itaque, illustrissimi Praesules, quamvis *duodecim*, quos elegit Jesus et *Apostolos* nominavit, sic ad regendam *in solidum* suam Ecclesiam constituerit, ut essent *pari*, sicut loquitur S. Cyprianus, *honoris et potestatis consortio praediti*, Primatum tamen Petro divinitus fuisse concessum; quod et ab Evangelio discimus, et tota docet eccles. traditio. Quare in Romano Pontifice Petri successore *summam, licet non solam*, cum D. Bernardo, *a Deo institutam apostolicam potestatam* venerati, servato crediti nobis Christi sacerdotii honore, claves primum uni traditas esse, ut unitati servarentur, cum SS. Patribus Ecclesiaeque Doctoribus praedicamus; sicque Summorum Pontificum seu quoad fidem seu quoad generalem disciplinae morumque reformationem decretis fideles omnes censemus esse obnoxios, ut supremae illius spiritualis potestatis usus per canones totius orbis observantia consecratos determinandus moderandusque sit: si qua autem ex Ecclesiarum dissensione gravis difficultas emerserit, „maior, ut loquitur Leo Magnus, ex toto orbe sacerdotum numerus congregetur, generalisque Synodus celebretur, quae omnes offensiones ita aut repellat, aut mitiget, ne ultra aliquid sit vel in fide dubium, vel in caritate divisum.“ Ceterum, fratres religiosissimi, cum respublica christiana non sacerdotio tantum, sed etiam *Regum et sublimiorum Potestatum* imperio gubernetur, ita quoque ut prospeximus, ne schismatibus dividatur Ecclesia, sic et debuimus omnibus Imperii tumultibus populorumque motibus obviam ire, in eo praesertim Regno, in quo tot olim specie religionis perduelliones exortae sunt, ac propterea regiam auctoritatem quoad temporalia a Pontificia liberam esse pronunciavimus, ne si forte eccles. potestas crederetur aliquid moliri quod temporalem minueret, christiana tranquillitas turbaretur. Rogamus porro fraternitatem pietatemque vestram, Reverendissimi Praesules,

ut quondam Concilii CPni I. Patres rogabant Romanae Synodi Eppos, ad quos synodalia sua gesta mittebant: ut de iis, quae ad Ecclesiae Gallicanae perpetuo sartam tectam conservandam pacem explicuimus, nobis congratulemini, et idem nobiscum sentientes, eam, quam communi consilio divulgandam esse censuimus, doctrinam in vestris singuli Ecclesiis atque etiam Universitatibus et scholis vestrae pastorali curae commissis, aut apud vestras dioeceses constitutis ita procuretis admitti, ut nihil unquam ipsi contrarium doceatur. Sic eveniet, ut, quemadmodum Romanae Synodi Patrum consensione CPna universalis et ocumenica Synodus effecta est, ita et communi nostrum omnium sententia noster consessus fiat nationale totius regni concilium, et, quos ad vos mittimus, doctrinae nostrae articuli fidelibus venerandi et numquam intermorituri Ecclesiae Gallicanae canones evadant. Optamus vos semper in Christo bene valere, precamurque Deum immortalem, ut vestram fraternitatem ad Ecclesiae suae bonum florentem et incolumem servet. Vobis addictissimi collegae etc. Parisiis XIV. Kal. Apr. 1682. Franciscus, AEppus Paris. Praeses. — Maucroix, Can. Rem. a Secretis. — Courcier, Theol. Eccl. Paris. a Secr. — (**Acta et decreta** *SS. Concil. recent.* **Collectio Lacensis.** Friburgi Br. 1870. I. 829.)

Declarationis Cleri Gall. prologus, et subscriptiones. Ecclesiae Gallicanae decreta et libertates a maioribus nostris tanto studio propugnatas, earumque fundamenta ss. canonibus et patrum traditione nixa multi diruere moliuntur; nec desunt, qui earum obtentu Primatum B. Petri eiusque Successorum Rom. Pontificum a Christo institutum, iisque debitam ab omnibus Christianis obedientiam, Sedisque Apostolicae, in qua fides praedicatur, et unitas servatur Ecclesiae, reverendam omnibus gentibus majestatem imminuere non vereantur. Haeretici quoque nihil praetermittunt, quo eam potestatem, qua pax Ecclesiae continetur, invidiosam et gravem Regibus et populis ostentent, iisque fraudibus simplices animas ab Ecclesiae matris Christique adeo communione dissocient. Quae ut incommoda propulsemus, nos AEppi et Eppi Parisiis mandato regio congregati, Ecclesiam Gallicanam repraesentantes, una cum ceteris eccles. viris nobiscum deputatis, diligenti tractatu ha-

bito haec sancienda et declaranda esse duximus. (Puncta IV. declarationis habentur op. nostri vol. II. 222.) — *Conclusio et Subscriptiones.* Quae accepta a patribus ad omnes Ecclesias Gallicanas atque Eppos iis Spiritu S. auctore praesidentes mittenda decrevimus; ut idipsum dicamus omnes, simusque in eodem sensu et in eadem sententia. Franciscus, AEp. *Parisiensis.* Praeses. — Car. Mauritius, AEp. Dux *Remensis.* — Car., AEp. *Ebredunensis.* — Jac., AEp. Dux *Cameracensis.* — Hyacinthus, AEp. *Albiensis.* — M. Phelypeaux, AEp. *Bituricensis.* — Jac. Nic. Colbert, AEp. Carthaginensis, Coadiutor *Rothomagensis.* — Lud. de Bourlemont, AEp. *Burdigalensis.* — Gilbertus, Eppus *Tornacensis.* — Henr. de Laval, Ep. *Rupellensis.* — Nicolaus, Ep. *Regiensis.* — Daniel de Cosnac, Ep. et Comes *Valentinensis et Diensis.* — Gabriel, Ep. *Aeduensis.* — Guilelmus, Ep. *Vasatensis.* — Gabr. Phil. de Froullay de Tessé, Ep. *Abrincensis.* — Joannes, Ep. *Tolonensis.* — Jac. Benignus Bossuet, Ep. *Meldensis.* — Sebast. de Guemadeuc, Ep. *Macloviensis.* — L. M. Ar. de Simiane de Gordes, Ep. Dux *Lingonensis.* — Fr. Leo, Ep. *Glandatensis.* — Lucas d'Aquin, Ep. *Forojuliensis.* — J. B. M. Colbert, Ep. Dux *Montis Albani.* — Car. de Pradel, Ep. *Montispessulani.* — Franc. Placidus, Ep. *Minatensis.* — Carolus, Ep. *Vaurensis.* — Andreas, Ep. *Antissiodorensis.* — Franciscus, Ep. *Trecensis.* — Lud. Antonius, Ep. Comes *Catalaunensis.* — Franc. Ignatius, Ep. Comes *Trecorensis.* — Petrus, Ep. *Bellicensis.* — Gabriel, Ep. *Conseranensis.* — Lud. Alphonsus, Ep. *Alectensis.* — Humbertus, Ep. *Tutelensis.* — J. B. d'Estampes, Ep. *Massiliensis.* — Subscripti insuper 36 sacerdotes, et: Armandus Bazin de Bessons, *Cleri Gallicani Agens generalis.* — J. Desmaretz, *Cleri Gall. Agens generalis.* — (**Collectio Lacensis** *Concil.* cit. p. 831.)

1292.

Innocentii XII. PP. Allocutio Consistorialis ad S. Collegium de famosa declaratione anni 1682. post perceptas retractatorias Epporum Galliae literas habita die 6. Octobr. 1693.*)

Vacantibus, ut probe nostis, iam a multo tempore pluribus Regni Galliarum Ecclesiis, illos ex iis, quos carissimus in Christo filius noster Ludovicus Francorum Rex Christ. nobis ad eas nominavit, praedecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, praeficere hactenus recusavimus, qui satis notis Cleri Gallicani Comitiis a. 1682. Parisiis habitis interfuerant, atque inibi gestis, iam pridem ab hac S. Sede reprobatis, assensum praestiterant. Verum cum ipsi novissime datis ad nos literis se de gestis huiusmodi vehementer quidem et supra omne id, quod dici potest, ex corde dolere significaverint, ac quaecunque in praefatis Comitiis sive circa ecclesiasticam potestatem et pontificiam auctoritatem decreta, sive in praeiudicium iurium earumdem ecclesiarum deliberata, pro non decretis nec deliberatis habere et habenda esse declaraverint; serio insuper spondentes, se ita in posterum gesturos, ut nihil penitus de vera eorum erga hanc S. Sedem obedientia, ac debito pro iuribus ipsarum ecclesiarum defendendis zelo nobis desiderandum supersit: apostolica illos benignitate complecti, nec diutius a pastorali officio arcere constituimus. Porro ut id consilii caperemus, effecerunt potissimum enixae et pluries iteratae eiusdem Christ. Regis preces, cuius insignis ac regia vere pietas, et ingens catholicae religionis zelus tantum sibi apud universam Ecclesiam meriti compararunt, ut in eius gratiam detrahendum aliquid severitati duxerimus; cum praesertim

*) Prima Allocutio continetur in opere nostro: *Romanus Pontifex.* II. 241. Literae vero Praesulum Galliae retractatoriae p. 243.

ipsemet Rex suis nos literis certiores reddiderit, se nuperrime Regium illud Edictum, quo in Comitiis praedictis edita de Potestate Ecclesiastica Declaratio firmabatur, ita haberi iussisse, ut neminem ad illius observantiam teneri perspectum omnibus sit, ac exploratum. Ceterum in illorum promotione, qui ad eas ex praedictis ecclesiis praeficiendi erunt, quibus Regaliae onus non ita pridem extensum fuit, quo eiusmodi extensionem non minus a nobis, quam a praedecessoribus nostris semper reprobatam fuisse liquido appareat, opportunas cautelas, quibus alias ad id usi fuimus, similiter adhibebimus. Haec omnia eximiae pietati ac zelo, quo Vos pastoralem sollicitudinem nostram in Ecclesiae Dei administratione, opera et consilio iuvare non praetermittitis, referre aequum duximus, tum ut officio nostro et paternae erga vos caritati satisfaceremus, tum ut omnium vestrum preces excitaremus ad divinam bonitatem exorandam, ut cuncta in maius Ecclesiae bonum atque animarum salutem cedere misericorditer faciat. — (**Fea** *Riflessioni storico-politiche sopra — le IV. Propositioni etc.* Roma. 1825. p. 43.)

1293.

Synodus Posnaniensis pro infallibilitate R. P. 1689.

Decernimus, quatenus omnes Magistri et Doctores facta fidei professione sub iuramento sint obligati intra nostram dioecesim *promovere illud dogma, quo credimus B. Petrum Apostolorum Principem accepisse a Christo Domino privilegium infallibilitatis, hocque privilegium Petri transisse ad Successores, Romanos scilicet Pontifices.* Qui vero contrarium praesumserit docere in dioecesi nostra, eum utpote periculosi dogmatis propagatorem suspensum ab officio et ad docendum in dioecesi nostra inhabilem declaramus. — (**Decretales Summorum Pontificum** *pro* **R. Poloniae** *et* **Constitutiones Synodorum** *provincialium et dioecesanarum regni eiusdem ad summam collectae.* Posnaniae. 1869. p. 10. — **Pastoralblatt** *für die Diöcese* **Ermland.** 1870. p. 116.

1294—1296.

Patriarcha Armenus in maiori Armenia et **Catholicus** (Supr. Pastor) **Albanorum** ad Innocentium XII. PP. de suprema auctoritate S. Sedis, cum responso Pontificio. 1695. ss.

1. *Epistola Patr. Armeni. 1695.* Magno Domino Innocentio supremo Pontifici et Papae universali. Quem Deus Pater, supremum principium per se subsistens omnipotens, promovit ad Primatum, magnificavit, sublimavit, — quem Unigenitus Patris Filius, Verbum consubstantiale et socius in gloria, glorificavit et locupletavit, — et quem eiusdem cum Patre et Filio gloriae potentiae et virtutis Spiritus S. elegit et summe honorificavit et glorificavit, celeberrimo, admirabili, honoratissimo, notissimo, summo honore digno, et gratiosissimo Angelo in religione, ornato gratiis apostolicis, orbis terrarum illuminatori, Principum Principi, Epporum Eppo, et Sancto omnium in Christo credentium nationum et praecipue nostrae nationis Armenae a S. Gregorio illuminatae universali Patri, S. Pontifici Innocentio XII., domino magnae et gloriosae Cathedrae, a minimo humillimoque fratre tuo „Nahabied“, omnium Armenorum Catholico, offertur adoratio. — Insuper petimus a Supremo omnium Domino, ut te prout *lampadem inextingvibilem* conservet *ad illuminandum omnes christianos*, et maxime gentem nationis Armenae. — Quamvis nos minimi et humillimi simus, cum confidentia scribimus magnitudini tuae: — quia tu, Domine, *mons es et nos lapis innixus monti isti*, quamvis ordine et gradu simul, sed tu *pelagus tranquillissimum et arx inexpugnabilis, nos* exiguus *fluvius manans ex isto mari,* cuius fluvii gloria et *magnitudo potestatis nostrae a te est.* Et etiam desideramus consolationem sicut aestuantes refrigerari a Sanctitate tua, sicut aegroti qui quaerunt medicum et langvidi desiderant sanitatem sibi et captivi libertatem et

incarcerati redemtionem et parvuli famelici ad ubera matris concurrunt. —

2. *Eiusdem epistola a. 1699.* — Ter beate S. Pater et superexaltatum Caput universae Ecclesiae Christi, Innocenti XII. SS. Papa! — Iterum vocamus *Matrem* Ecclesiam Romanam, quam iugiter talem professi sumus. Quoniam nos stamus firmi in eadem professione et concordia, quam fecerunt S. Sylvester et S. Gregorius Illuminator. Profitemur *S. Apostolum Petrum Vicarium supra totam Ecclesiam eius, Pastorem ovium et agnorum Iesu, Petram Ecclesiae Sanctae, Caput SS. Apostolorum, Principemque illorum, Petram illaesibilem a portis inferorum, possessorem clavium regni coelorum.* Profitemur insuper *Summum Praesidem Romae, sacrum successorem Petri Petrae, et Caput omnium fidelium, et AEppum omnium Epporum, universalemque Doctorem totius Ecclesiae Christi.* Profitemur etiam S. Ecclesiam Romanam matrem omnium Ecclesiarum, cui obedire nos debere conscii sumus, atque admittimus omnia, quae admittit S. Romana Ecclesia, et reiicimus omnia, quae illa reiicit.

3. *Responsum Innocentii XII. ad literam Patriarchae Armeni Albanorum.* 1698. Literas a fraternitate tua a. 1695. datas libenter sane perlegimus; nam in eis obsequii et devotionis in hanc S. Sedem insigne studium non minus humiliter quam religiose profiteris; quod etiam animo tuo minime novum esse, verum pluribus abhinc annis veterum et quidem praeclariorum Armeniae gentis Antistitum exemplo a te susceptum, et accurate deinceps hucusque custoditum, vehementius in dies augeri et inflammari declaras. Hos profecto mentis tuae sensus Pontificiae caritatis affectu praecipuo complectimur, nec dubitamus, quin zelus tam eximius egregios fructus afferre, et vel magnam istius gregis partem ad Ecclesiae Romanae matris suae gremium uberaque benedicente Domino revocare possit, ad quam reditus profecto eas calamitates, quas tamdiu lugetis, quasque discessus invexit, auferre aut saltem minuere poterit. Quare ut in adeo pium ac incomparabilis in utraque vita gloriae plenum opus toto pectore incumbas, te etiam atque etiam pro muneris nostri debito hortamur atque rogamus, ut ita tergemino illi praecepto, quod fraternitas tua in suis literis com-

memorat, pro viribus pareamus, quo D. N. J. C. principi Apostolorum Petro, cuius licet immeriti Sedem divina providentia obtinemus, animarum eius pretiosissimo sangvine redemtarum curam strictissime iniunxit. Ceterum quemadmodum florentissimae quondam Ecclesiae istius afflictionibus ex intimo sensu cordis paterni compatimur, easque removeri vel saltem leniri posse plane vellemus, ita in hanc causam cuncta, quae pro re et tempore poterunt, auctoritatis adiumenta conferre numquam desinemus. — Romae die 6. Junii 1698. — (**Azarian** *Eccl. Armenae traditio de R. P. etc.* Romae. 1870. p. 129. ss.)

— —

SECULUM DECIMUMOCTAVUM.

1297—1310.

Clementis XI. Papae Rescripta ad Praesules Principesque viros, relicto schismate ad unitatem catholicam reversos, item ad alios Eppos, negotium conversionis promoventes. 1701. ss.

1297. *Eppo Rutheno Leopoliensi.* 1701. Provide ab auctore totius consolationis dispositum fuisse arbitramur, ut oleum gaudii pro spiritu moeroris Fraternitatis tuae literae tunc temporis nobis afferrent, cum ob demandatum infirmis humeris nostris universalis Ecclesiae regimen gravibus anxiisque cogitationibus noctu diuque detinebamur. Solidi enim gaudii argumentum pontificio nostro cordi fuit tuum officium, quo non tam nobis amplissimae dignitatis splendorem gratulatus es, quam libere ac ingenue explicasti, *te Vicariam Christi in terris potestatem in persona nostrae humilitatis agnoscere, initamque pridem, etsi privatim, ut res ferebant, cum Apost. hac Sede ac Romana Ecclesia in professione fidei unitatem publice nunc tandem complecti:* quod uberius etiam testatur eiusdem actus documentum tua manu obsignatum, quod una cum tuis literis ad nos deferri curasti. De quo sane successu

nos ita laetamur, sicut qui laetantur in messe; non enim mittente te manum ad aratrum exigua est spes spiritualis proventus, quam animo nostro concipimus, sed imo in Domino confidimus, multos ad agnitionem veritatis exemplo et hortatu tuo (quod iam feliciter esse coeptum novimus) non multo post esse perducendos. Et tunc quidem gaudium nostrum nemo tollet a nobis, cum te nobiscum allaborante dabitur nobis desuper alligare ad comburendum zizania, quae isthic inimicus homo superseminavit, et fructum centesimum, quem ex tua vocatione nobis pollicemur, in horrea coelestia tecum cum exultatione referre. Quae sane paternae nostrae caritatis vota, etsi per orbem universum ad eos omnes, qui nobiscum non colligunt, extendantur, speciali tamen quadam ratione respiciunt salutem Graecae nationis, quam nos singulari semper animi nostri propensione prosecuti sumus, ita, ut nihil tam optemus, quam ut ipsa tandem nobiscum in perfecta fidei unitate atque integritate consentiat, ut optata diu in Christo et in Ecclesia animorum concordia in diebus nostris tandem conclametur. Age igitur, ven. frater, ut cumules tua in Deum promerita; lumen, quod ipse alacriter subsecutus es, praefer ubique ad illuminanda abscondita tenebrarum, dum nos numquam piis tuis conatibus deerimus, parati eos omnes brachiis paternis excipere, qui miserente Domino a facie gladii, idest, divisionis aufugient. Fraternitati interim tuae amoris nostri pignus apost. bened. peramanter impertimur. Datum Romae die 18. Junii 1701.

1298. *Eppo Berytensi.* 1702. Etsi eos omnes, qui catholicam veritatem miserentis Dei ope amplectuntur, Pontificia caritate et libentissimo semper animo, ut muneris nostri ratio postulat, excipiamus; ea tamen est voluntatis nostrae propensio erga *Graecorum* nationem, orbis universi et aetatum omnium memoria in seculo quidem spectabilem, sed in ipsa etiam Dei Ecclesia pietatis ac doctrinae monumentis celebrem, ut ampliori quodam gaudii sensu affici videamur, ubi ad gremium eiusdem Ecclesiae, omnium matris ac magistrae, confugere praefatae nationis homines, spectati praesertim gradus ac conditionis agnoscimus. Repletum itaque gaudio est cor nostrum, ubi audivimus, fraternitatem tuam, reiectis salutari et sincero consilio schismatis tenebris, divinae gratiae lumen excepisse,

et catholicae veritati adhaesisse. Confidimus autem in eo, qui omnis salutis auctor tantum tibi bonum liberaliter indulsit, te semper magis curaturum esse certam vocationem tuam operibus iustitiae facere, ita, ut alios etiam in eundem salutis portum tuo exemplo perducas. Qua in re etsi magna nimis merces te maneat, numquam tamen tibi defuturam benevolentiam opemque nostram certo tibi persvade. Fraternitati interim tuae ex animo tamquam de vera ac solida felicitate gratulamur, et apost. bened. peramanter impertimur. Datum Romae die 10. Febr. 1702.

1299. *Patriarchae Alexandrino.* 1703. Reddidit nobis fraternitatis tuae literas dil. filius Abrahimus de Anna, quem Romam ablegasti, et praeterea quae de tuo in nos studio ac devota in hanc S. Sedem voluntate eisdem literis proponebantur, luculenter ac aperte in eandem sententiam tuo nomine nos est allocutus. Et haec quidem caritatem nostram praeter modum solabantur, cum spem nobis facerent, *te superni Spiritus aura intime afflatum et veritatis amore ductum velle omnino cum hac omnium Matre ac magistra Ecclesia, extra quam non est salus, abrupto quocunque divisionis laqueo, ex animo consentire.* Quo sane salutari consilio, ubi a te susciperetur, insignem istam Patriarchalem Sedem eo dignitatis loco reponeres, quo ob eximias praerogativas, et constantem verae religionis atque pietatis cultum eam olim constitisse omnia prope catholicae fidei monumenta testantur; quinimo *si debitam erga B. Petri Cathedram observantiam, in omnibus cum ea conveniendo, praestares, iam per te celeberrima ista Ecclesia in eam gloriam rediret, quam dudum apud omnem christianum orbem promeruit, propterea, quod ipse Apostolorum Princeps, Ecclesiae Caput, et Christi Vicarius eam per Divum Marcum erexit atque fundavit;* ac demum ex hoc caritatis et fidei vinculo illud tibi bonum obveniret, quod est compendium bonorum omnium, ut scilicet per gratiam particeps aeternae gloriae effici posses, id quod a catholica Ecclesia in his quae ad fidem pertinent, vel minimum dissentiens frustra praesumeres. Cum itaque supremi momenti res sit, quae in deliberatione apud te esse videtur, omni apostolici cordis nostri affectu te hortamur atque monemus, ut

nulla te difficultate praepediri, nulla te patiaris cunctatione detineri, quominus statim in huius amantissimae matris Ecclesiae sinum convoles, hucque alios etiam tui exempli auctoritate perducas. Ut autem nobis compertum sit, te ita statuisse, *necesse est inprimis, ut aperte declares, velle te eandem fidem cum Romano Pontifice, ac Catholica Ecclesia, cuius Visibile Caput nos licet imparibus meritis a Deo constituti sumus, firmiter ac inconcusse tenere.* Quo vero id facilius executioni demandare possis, voluimus iuxta antiquum morem observari solitum erga omnes Orientales Antistites, qui unitatem cum Romana Ecclesia inire cupiunt, formulam professionis orthodoxae fidei ad te deferri, quam tua manu subscriptam, quamprimum licebit, Romam remittere curabis. Ubi autem divina ope consilium tam laudabile tamque salubre compleveris, certo certius tibi svadere poteris, nos retento instituto huius S. Sedis, quae Orientalium Ecclesiarum iura ac privilegia non modo non imminuere, sed profecto tueri atque amplificare satagit, te iis benevolentiae atque honoris testimoniis, quae tuo muneri tuaeque dignitati conveniunt, esse in Domino complexuros, nihilque a nobis unquam praetermissum iri, quod tibi commodo, ornamento, atque splendori futurum esse arbitrabimur. Auctor bonorum omnium Deus in te perficiat, quod coepit, detque tibi exequi quod animo versas, ad ampliorem sui nominis gloriam, et ad spiritualem tui ipsius ac inclytae istius nationis utilitatem; et fraternitati tuae apost. bened. peramanter impertimur. Datum Romae die 11. April. 1703.

1300. *Regi Aethiopiae.* 1704. Omnipotenti Deo, qui fons est et origo bonorum omnium, in humilitate cordis nostri gratias egimus, ubi literas Celsitudinis tuae accepimus a dil. filio religioso viro Josepho a Hierusalem Ord. fr. Min. S. Fr. strictioris observantiae, eodemque interprete et multa de te nobis ingenti cum laude referente cognovimus praeclarum desiderium, quod foves, *nedum complectendi veram ac sinceram cum hac S. Romana Ecclesia in professione et cultu christianae fidei unitatem, sed ad eam incundam inducendi exemplo et auctoritate tua amplam istam nationem,* hoc ipso nomine olim celebrem, quia haustam ab ipsis primordiis Ecclesiae Cath. veritatem fideliter custodivit. Credere sane par est, Deum

ipsum auctorem tibi fuisse tam salutaris consilii, ut eo per te alacriter suscepto fluant super caput tuum coelestis misericordiae divitiae. Monitis itaque supernis obsequi ne differas; decet enim, ut quando in excelso terrenae dignitatis solio constitutus ad multos late populos tui nominis auctoritatem protulisti, conversis in coelum oculis ad veram atque mansuram felicitatem adspires. Frustra vero tantum bonum assequi contendes, nisi Deo placere satagas consentiendo in his, quae ad aeternam salutem pertinent, *cum hac sancta et apostolica illius Ecclesia, quae traditum sibi ab eo verae fidei depositum fideliter servavit et servat, fuitque antea estque modo et erit perpetuo omnium per orbem Ecclesiarum vera et unica Mater ac Magistra.* Cum itaque nos nullis quidem meritis nostris, sed Dei ipsius ordinatione regimen eiusdem Ecclesiae obtineamus, et ad obeundum per totum christianum orbem universalis Pastoris munus vocati simus, libenti animo et omni caritate complectimur Celsitudinem tuam tam probe inclinatam, hortantes et obsecrantes te per Nomen D. N. J. C. cuius vices in terris gerimus, ut inita praefata unitate, eaque ad tuas ditiones ac regna, quanto citius fieri poterit, propagata, properes ad salutem. Curare autem potissimum debes, ut subditi tui documentis fidei christianae recte instituantur, et quae aut per longam annorum seriem de primaeva veritate isthic exciderint, aut per quascunque rerum vicissitudines adversus eam inducta fuerint, sublato omni errore ac falsitate ad puritatem et receptam ab hac veritatis cathedra intelligentiam reducantur. Quod ut feliciter cum Dei ope perfici possit, iterum isthuc mittimus cum nonnullis sociis praefatum religiosum virum Josephum ob singularem integritatem ac pietatem nobis admodum gratum atque probatum: qui quidem omnes incensi zelo honoris Dei, pro cuius amore terrena quoque a se abdicarunt, optime autem in praeceptis evangelicae doctrinae versati satagent populos istos erudire ea lenitate, atque mansvetudine, quae publicarum rerum ordinem ac statum nullo modo perturbare possit. Gratissimum propterea nobis erit, si eundem Josephum veluti ablegatum nostrum, aliosque eius socios, non sua sed quae Christi sunt quaerentes, nullique lucro, praeterquam animarum inhiantes, benigne exceperis, tamquam eos, quos Successor Prin-

cipis Apostolorum, Caput Ecclesiae, et Christi Vicarius isthuc misit ad afferendum tibi ac regno tuo spirituale bonum, et ad detergendam omnem maculam, mentibus hominum fortasse inspersam, quae in ipsis candorem fidei inficere quoquomodo potuerit. Ut autem aliquale pignus amoris nostri ad te perveniat, nonnulla munuscula saepe memorato Josepho tradidimus, quorum quaedam ad tuendam aut reparandam corporis incolumitatem valde proficere diiudicantur, ac pretiosa habentur, ut intelligas, nos dum cordi inprimis habemus spiritualem tuae animae salutem, quae profecto longe maximi momenti est, temporalis etiam rationem habere; quaedam vero raritate et industria potius operis, quam suo pretio aestimanda, quae nostro nomine ad te deferentur. Deum interim enixe precari non omittemus, ut tibi sit liberalis eius luminis, per quod ad perfectam catholicae veritatis agnitionem ipse devenias, ac tecum eos, qui tibi subsunt, in gremium amantissimae Matris Ecclesiae deducas, et Celsitudinem tuam diu laetam et sospitem esse peroptamus. Datum Romae die 8. Mart. 1704.

1301. *Cardinali Leop. Kollonich AEppo Strigoniensi.* 1705. Ubi plurimis iisque praeclaris documentis compertum nobis non esset, sedulam ac diligentem operam a te pro eximio tuo divini honoris zelo in promovendis catholicae religionis incrementis continenter impendi, satis id ipsum liqueret ex studio, quod adhibes in excogitandis curandisque remediis, quibus *Graeci schismatici*, qui tum in partibus pastorali tuae vigilantiae commissis, tum alibi existunt, huic omnium Ecclesiarum Matri ac Magistrae Romanae Ecclesiae adiungantur atque adhaereant. Verum non levis occurrit difficultas circa eam dispensationem, quam utpote huic tuo voto consentaneam, revocandisque ad unitatem schismaticis valde proficuam a nobis exposcis: *ut scilicet indulgere velimus Missionariis latini ritus, ut possint Sacra Graeco ritu, ubi necessitas tulerit, peragere, retenta etiam libertate ad ritum latinum, cessante huiusmodi necessitate, redeundi. Constanti* enim *Catholicae Ecclesiae disciplinae ac observantiae id maxime adversatur;* quod manifesto liquet ex Generalium Conciliorum decretis ac praed. nostrorum pluribus super hoc editis constitutionibus, in quibus decernitur ac districte praecipitur, ut tum Latini, tum

Graeci, tum quaecunque demum nationes, quae proprium ritum ab Apost. Sede approbatum habere noscuntur, eum perpetuo ita custodiant, ut nemini tum Latinorum tum Graecorum liceat sive in consecrationibus, sive in ordinationibus, aut in divinis officiis, aut in Sacramentorum administratione alterius nationis ritum, vel alium ab eo, cui primum addicti sunt, usurpare sub quovis titulo vel praetextu, etiamsi inde spes propagandae aliquando magis catholicae religionis affulgeret. Quae cum provide sancita sint quum gravissimis de causis, tum ob id praesertim, ut singulis nationibus perspectum sit, Apost. Sedem sollicitam esse, ut unusquisque ritus approbatus perpetuo custodiatur, ac vigeat, nihilque tam ab ea alienum sit, quam velle alterutrum promiscuo usu paulatim destitui atque deleri, de quo non semel Catholici Graeci, schismaticis eorum suspicionem atque timorem subdole confoventibus, apud eandem Sedem conquesti sunt, *integrum nobis non est aliter ea in re statuere.* Quod te pro spectata prudentia tua facile intellecturum esse confidimus, aliasque vias atque rationes eodem nunquam satis laudato fervore initurum, quibus schismaticorum saluti ac spirituali bono consultum sit; dum nos tibi apostol. benedict. peramanter impertimur. Datum Romae die 9. Maii 1705.

1302. *Regi Aethiopiae.* 1709. Illustris ac Potentissime Rex, salutem et lumen divinae gratiae. Reversum isthinc Romam elapsis annis cum literis, quas Rex Aethiopiae Genitor Celsitudinis tuae ad nos dederat, dil. filium Religiosum virum Josephum a Jerusalem O. FF. Min. S. Francisci strict. obs. libenti animo excepimus, quandoquidem tum ex eisdem regiis literis, tum ex viva voce eiusdem Religiosi viri cognovimus desiderium, quo Rex tenebatur, agnoscendae catholicae veritatis et quaerendae aeternae salutis, ut propterea optaret se devovere Romanae Ecclesiae, et secum populos sibi subiectos ad ineundam cum ea unitatem suo exemplo perducere. Quibus auditis incredibile dictu est, quam exultaverit paterna nostra caritas, erecta in spem tanti boni, ad quod quidem parandum non multo post ablegavimus eundem Josephum a Jerusalem in istas partes, tum ut mutua officia Regi deferret, tum ut curaret expedire opportuna media, quibus salutare Regis propo-

situm perficeretur. Instituta est itaque mandantibus nobis magna alacritate ea profectio, de cuius tamen progressu et exitu nihil subinde nobis vel propter locorum intervalla et temporum itinerumque difficultates, sive potius ob rerum istarum vicissitudines contigit audire, donec tandem affuerunt ante aliquot dies literae eiusdem Religiosi viri die 7 Aprilis anni proxime elapsi datae ex partibus regno isti finitimis; quibus ille literis afferebat causas multiplicesque eventus, ob quos sibi hactenus non licuerat isthuc pertingere, ac interim nunciabat obitum Regis genitoris tui, quem nos certe doluimus e vita excessisse, antequam voti sui de complectenda unitate compos efficeretur. Sed hanc molestiam nostram non levi ex parte abstersit subinde laeta significatio tuae inaugurationis ad regnum; spem enim concepimus, Celsitudinem tuam, quam aequo praestantique animo esse persensimus, bene intellecturam esse, quanti tua intersit ad tuendam amplissimam dignitatem, quam es assecutus, *praesidium coelestis gratiae promereri. Quod cum nemo unquam sperare possit, nisi verum Deum per verum cultum adoret ac revereatur, cumque unica veritatis mater et magistra sit Romana Ecclesia, cuius nos supremum regimen nullis licet meritis in terris gerimus,* muneris nostri esse duximus iniungere eidem Religioso viro Josepho a Jerusalem, quem fide, prudentia, ac pietate, catholicaeque religionis zelo praestare novimus, ut te nostro nomine adeat, ac post uberrimam gratulationem regni per te adepti, necnon disertam nostrae in te voluntatis significationem ea tibi denunciet, quae christiano homini necessaria sunt ad aeternam salutem, sine qua ut brevia ita vana nulliusque ponderis sunt omnia, quae habentur in terris. Nec irritam fore hanc sollicitudinem nostram eiusque laborem speramus, sed imo nobis cum Dei ope pollicemur, te serio expensa veritate tibi proposita, et arrepta oblata occasione conciliandi tibi divinam opem, daturum esse operam, ut vera religio, iamdudum a Regibus populisque Aethiopiae recepta ac mirifice exculta, nunc tandem ab omni labe ac superstitione longo temporum decursu forte inducta, studio ac opera praefati Religiosi viri tuaque auctoritate expurgetur, et per debitam Romanae Eccle-

siae obedientiam pristino splendori in istis partibus restituatur. Plura ab eodem Religioso viro, cui cupimus ut fidem adhibeas in his, quae nostro nomine tibi significabit, percipiet Celsitudo tua, cui diuturnam incolumitatem, solidam felicitatem, et, quod praecipuum est, lumen divinae gratiae ad cognoscendam viam veritatis ab Omnipotenti Deo bonorum omnium auctore ex animo precamur. Datum Romae die 7. Sept' 1709.

1303. *AEppo Aethiopiae in eodem merito.* 1709. Quoties ad celeberrimam quondam toto orbe Aethiopum nationem mentis nostrae oculos convertimus, toties aestu quodam paternae caritatis abrepti dolemus, amplam istam dominici gregis partem, lupo dispergente, a vero Pastore aberrasse, et aeternae salutis semitam neglectis maiorum suorum vestigiis deseruisse. Cum autem sollicitudo nostra postulet, ut eius exemplo, cuius vices in terris licet immerentes gerimus, deperditas oves quaeramus, et revocemus, quatenus omnes in unitatem fidei aliquando occurrant, ita, ut fiat unum ovile et unus Pastor: idcirco muneris nostri esse duximus, mittere isthuc dil. filium Religiosum virum Iosephum de Ierusalem cum aliquot sociis, qui pro sua fide, prudentia ac pietate, veraeque religionis zelo ea omnia, quae conferre possunt *ad constabiliendam nationis istius unitatem cum Romana Ecclesia, quae omnium per orbem Ecclesiarum mater est ac magistra,* salubriter disponat. Spem interim in Deo, qui est fons et origo salutis, constituimus, quod ubi tu adspirante Deo verba vitae et sanam doctrinam docili mente exceperis, non aegre possis ceteris tua auctoritate praeire, ut tecum ad sinum amantissimae matris confugiant, unumque Deum, unam Ecclesiam, unumque baptisma profiteantur. Expetimus itaque a fraternitate tua, ut praefatum Iosephum eiusque socios humaniter excipias, libenter audias, eisque adsis in omnibus, quae pro adimplendo apostolico ministerio ipsis expedire et opportuna esse dignoveris. Nos interim Patrem misericordiarum enixe precabimur, ut mentem tuam superna luce perfusam donis coelestis suae gratiae repleat, quibus via tibi pateat ad aeternam salutem. Datum Romae die 7. Sept. 1709.

1304. *Abbati Generali Monachorum Aethiopum S. Antonii.* 1709. Cum praecipuum sit Pontificiae sollicitudinis mu-

nus, nil intentatum relinquere, quod animarum salutem et divini cultus amplificationem maxime respiciat, cogitationes nostras in hoc unum convertimus, ut Ecclesiae vineam, quam de manu Domini nullis licet suffragantibus meritis nostris custodiendam suscepimus, non solum omnium errorum vepribus expurgatam, sed uberioris fructus maturitate redundantem eidem Domino servemus, qui bonos operarios pro apportato lucro remunerat, a bono autem opere torpentes damnat. Quapropter huic proposito dum tota animi contentione incumbimus, paternae nostrae caritati tu atque istius Instituti, cui praees, professores non ultimi occurrunt, a quibus scilicet et quorum ope expectamus, ut eadem Vinea electa in istis partibus efflореat, et fructum det in tempore suo. *Quid* enim *vobis proderit seculi huius illecebris aures occlusisse, qui vocem Domini filios suos de longinquo congregantis non auditis? Ad quid in claustri septa vos recepistis, qui fidei unitatem declinantes viam elegistis, cuius novissima ducunt ad mortem? Una profecto est aeternae salutis semita, ipso summo angulari lapide Christo Jesu mystice signata, a qua si quis vel minimum aberraverit, spem vocationis suae, quae credentibus in unitate spiritus data est, procul dubio amiserit. Cuius veritatis ratio maioribus vestris utique perspecta fuit, dum Christo et eius in hac Romana Sede Vicario libenti animo se submiserunt, rati non aliunde verae fidei documenta hauriri posse, quam ab hac ipsa Romana Ecclesia, omnium Ecclesiarum orbis matre et magistra.* Proinde nos spem maximam in Deo, qui est via, veritas et vita, merito ponentes, ac de prudentia et docilitate vestra plurimum sperantes, isthuc mittimus dil. filium Religiosum virum Iosephum a Ierusalem, pietatis doctrinae ac religionis zelo commendatum, qui *sinceram atque inconcussam veritatem, quam tenet ac docet Romana Sedes, Christi Redemtoris nostri oraculis, SS. Patrum testimonio, sacrorumque Conciliorum auctoritati innixa,* vobis aperiat, et ad amantissimae Matris sinum vos invitet ac revocet. Deus interim D. N. I. C. Pater, Rex gloriae, det vobis spiritum sapientiae et revelationis in agnitione eius, ac illuminet oculos cordis vestri, ut sciatis, quae sit spes voca-

tionis eius, et quae divitiae gloriae haereditatis eius. Datum Romae die 7. Sept. 1709.

1305. *Patriarchae Armenorum.* 1710. Magna caritate perlegimus fraternitatis tuae literas, in quibus praeter disertam ac officiosam tuae in nos voluntatis explicationem, visum est nobis elucere cum peculiari tuo studio erga Christianam Religionem laudabile quoddam propositum scrutandae ac inquirendae veritatis ex S. Scripturis et Patrum testimoniis, ex quibus certe fontibus, si modo incorrupti sint, elici ea maxime potest. Gratum itaque habuimus hoc non vulgare specimem tuae bonae mentis; et quia compertum nobis est, quo loco sis et quanto in honore habearis apud inclytam Armenorum nationem, flagravit cor nostrum desiderio demerendi animum tuum, adiecta etiam spe, quod tu explorata demum veritate particeps futurus sollicitudinis nostrae in promovenda aeterna tuorum salute, et quod curaturus sis deducere oves, quae te sequuntur, ad Christi ovile per tutam illam semitam, extra quam qui incedit prorsus aberrat, quatenus ipsae tecum per veram fidem ad divinam gratiam et per hanc ad perennem in coelis gloriam conscendant. Illud etiam iucundum nobis fuit ex eisdem literis tuis intelligere, *quod supremam hanc S. Petri Apostolorum Principis Cathedram reverearis, exemplo praeclari Antistitis antecessoris tui Divi Gregorii Illuminatoris, quem tamen si vere aemulari cupis, quemadmodum te cupere credimus, oportet ut illam ipsam catholicam fidem recipias, quam tenet S. Romana Ecclesia, omnium per universum orbem Ecclesiarum vera et unica Mater et Magistra.* Nam etsi ista, quae tibi tamquam Patriarchae obsequitur, Armenorum natio Christianam fidem profiteatur, et eiusdem fidei pleraque mysteria agnoscat, veramque doctrinam in pluribus recipiat; ab illa tamen integra et illibata fidei regula, quam ab ipso Ecclesiae nascentis exordio SS. Patres atque Doctores firmiter tenuerunt, lapsu temporum sensim deflexit, et in quibusdam articulis dissensit, et actu modo dissentit: quod sine summo animi nostri dolore commemorare non possumus, ob maximum animarum Christi sangvine redemtarum detrimentum, omnimodamque perniciem, quae inde in dies contingit. Certum est enim, quod sine vera ac pura fide impossibile est

placere Deo; non est autem vera et pura fides, quae ex parte aliqua contradicit, cum scriptum sit, quod qui in uno offendit, factus est omnium reus. Si itaque Deus nostris et fidelium precibus exoratus tam misericorditer tecum egerit, *ut constituas abrupto divisionis laqueo conformare omnino te ipsum tuosque in cultu fidei huic S. Rom. Ecclesiae, ac ita, ut oportet, agnoscere Caput et Pastorem Universalem omnium fidelium, Romanum scilicet Pontificem, Christi Vicarium ac Successorem S. Petri, cui dictum fuit* „Pasce oves meas“: nos magna in Domino laetitia perfusi te et eos omnes qui tecum ita sentient paterno corde complectemur. Ut autem tibi pateat via, qua benedicente Domino id demum perficere possis, adiungimus his nostris formulam typis impressam, in qua sanctae ac catholicae fidei articuli continentur, quae non alia est ab ea, quam S. Petrus et Apostoli docuerunt, et Romana Ecclesia fidelibus omnibus servandam usque ab initio proposuit. Hortamur autem te et summa caritate obtestamur, ut, si tuam tuorumque salutem amas ac serio quaeris, ne cuncteris tuam subscriptionem non tam quidem calamo quam corde exaratam huic formulae adiicere, utque eandem sic subsignatam ad nos statim remittas, atque ut deinceps veritatis in ea contentae praeco ac Magister populis istis esse velis; quo in studio operam tibi suam libenter adiungent Missionarii, et quidem ea qua par est humilitate omnique erga te reverentia: compertum enim est ipsis optari a nobis, ut catholicae religionis cultus in istis partibus nulla tuae dignitatis imminutione augeatur. Ceterum grato libentique animo audivimus a dil. filio Religioso viro Jacobo Villot e Soc. Jesu, qui cum Oratore Christianissimi Regis isthinc pridem discessit, te non praetermisisse auctoritate tua confovere mutuum amorem inter Armenos et Missionarios Europae, ob quae officia plurimum tibi debemus, Deumque multo vehementius precamur, ut, quod in te coepit, perficiat, et super caput tuum gratiae suae dona liberaliter diffundat, qua spe apost. bened. fraternitati tuae peramanter impertimur. Datum Romae die 15. Mart. 1710. (Notare iuvat: Armenos, prout Sec. 17, ita et 18 insigniter scripsisse de suprema eaque fallinescia auctoritate Rom. Pontificis. Unicum adducimus hic loci testimonium ex literis Patriarchae Melchisedech

ad Clementem XI. a. 1701 scriptis: „— Tu es Petra, et *Petra inconcussa*, Pastor et omnium Pastorum bonus Pastor, et tamquam Petrus acceperat Spiritum S. tu etiam *Petra praeclara, Catholicon Sedis Romae purificatus et sanctificatus cum Petro;* — tu *Papa incorruptibilis,* tu *lucifer ortus in Cathedra, cuius lux ad nos emanat, sol splendens* etc.“ — **Azarian** *Ecclesiae Armenae traditio de R. P.* Romae 1870. p. 134.)

1306. 1307. *Patriarcha Alexandrinus eiurato schismate ad unitatem Ecclesiae rediens, hoc ipsum significat Summo Pontifici.* 1712. Ad paternum amorem Vestrae Beatitudinis humiliter accurro, tamquam ad benignum meum Patrem et Pastorem legitimum et verum. Membrum enim ego etiam sum universalis corporis Christi, in spiritu legitime et canonice electus in Praesulatum Patriarchalis Cathedrae secundum omnem constitutionem huius nostrae Orientalis Ecclesiae; ambulans, quemadmodum edoctus eram ab adolescentia mea, atque institutus a praefatae Ecclesiae Praesulibus et Magistris, necnon sancto meo seni et praedecessori meo Patriarchae D. Gerasimo Palladae multos annos ministrans; non defuit unquam illius recta doctrina, simplicissime tamen propter metum aut infructuositatem. In divina igitur misericordia me doctrinam excipiente, tamquam disposito et paulum veritati addicto divinus zelus augebatur, sed modus non suppetebat, donec magnus Deus, qui vult salutem omnium, iudiciis suis ineffabilibus permisit, ut in afflictiones intolerandas inciderem et graves necessitates. Elapso enim a legitimo Patriarchatu octo mensium spatio Cosmas quidam Eppus CPli degens, contemtis legibus et canonibus ecclesiasticis, insiluit, et numerata pecunia tyrannicae Curiae, quae supra nos est, nulla eorum, qui Ecclesiae illius erant, habita ratione, extemplo solus Alexandriae Patriarcha renunciatus est, et per potentiam Magistratus illic approbarunt. Misit autem etiam huc graves literas, et homines idoneos, qui dominium exercerent, et me in exilium pellerent. Verum qui hic erant christiani, quamquam pauperrimi essent, inito consilio constituerunt, ut praevaricatorem nequaquam admitterent; cum autem pecunia destituti essent, acceperunt vasa et vestes sacras, et vendentes tradiderunt Magistratibus, et

irritos illius conatus effecerunt. Non autem hic substitit; etenim adversarius rursus per validiores vires nos oppugnabat. Cum vero nihil proficeret, huc se ipse personaliter contulit cum potentia novi Ducis, et rursus re infecta reversus est, iustus enim Deus. Remansit tamen hic sanctissimus thronus omnino desertus et nudatus ecclesiastico ornamento, et quod gravius est, constrictus remansit gravissimo aere alieno supra 30 millium regalium Hispaniae; et quidem usura gravis est, et foeneratores alienigenae; et inimicus non cessavit adhuc fodere foveas in nos, et damna inferre, et valide oppugnare. Talis est nostra miseria, Beatissime Pater, quam confiteor secundum divinam permissionem. Enimvero *usque adhuc aversabar cognitionem veritatis, quam tenet, docet, et praedicat Sancta Christi Catholica et Apostolica Romana Ecclesia, sine qua veritate nemo salvus esse potest.* Quamobrem salutis quoque meae curam gerens magnus Deus, volensque de schismate me liberare, tantas tribulationes me subire permisit, ut per ipsas rectam viam invenirem, quae ducit ad regnum coelorum, quam et inveni, eique gloriam reddo, qui benefecit. Sic autem accidit. Miseria tribulationum oppressus et omni undique spe destitutus, inaudivi, quod Deus misisset huc in Aegyptum R. P. Laurentium a S. Laurentio Custodem sanctae Ierusalem. Hunc convenire cupiebam, tum propter reverentiam et bonam famam, tum propter consolationem et narrationem salutaris desiderii mei. Cum autem ad eam voluptatem capiendam accessissem, inveni virum reverendum in omnes partes reverentia dignum, qui et cognovit tribulationes meas, et omni cum alacritate ac pietate occepit me consolari, et ad lumen veritatis dirigere, et sanum membrum S. Cath. et Ap. Rom. Ecclesiae constituere, atque in huius sancta et vera fide rectorumque dogmatum confirmare *in summa submissione firmaque obedientia erga te summum sacerdotem, universalem, et verum Iesu Christi Vicarium, et Pastorem Oecumenicum.* Verum dictus R. Pater Hierosolymam rediturus dedit mihi consolatorem et ductorem loco sui A. R. P. Archangelum a Melita, qui mihi adest tum per se ipsum, tum per discipulum quemdam suum P. Ioannem Iosephum Mazet Apostolicum terrae sanctae Missionarium; ac veritatem rite edoctus, constitutus et

exceptus sum in gratia Dei, et *confiteor veram fidem, quam tenet S. Cath. et Apost. Rom. Ecclesia, et huius sanctissima et apostolica Cathedra, et horum dogmata; aversans omnes falsas contrarietates, contradictiones, et schismata, meque committens paternis brachiis Sanctitatis Vestrae; agnoscens secundum antiquissimum S. Ecclesiae morem, quod ad regimen huius spiritualis navis per tot diversas graves et vehementes procellas agitatae conveniat secundum praecepta fidei confiteri me, quod Patriarchae et omnes AEppi confirmari debeant a Sanctitate Vestra Capite universali S. Ecclesiae: sine qua confirmatione non possumus pascere vere proprium gregem in rectae doctrinae firmitate. Ad te igitur confugio, Beatissime mi Pater, praesidem meum, verum successorem B. Petri, cui D. N. I. C. dixit*: „Pasce oves meas; ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam veracem, in tuis verbis scilicet et in tuis doctrinis, et portae inferi non praevalebunt ipsi.“ Precor igitur, ut inveniam gratiam, et misericordiam apud te, ut confirmes mihi Praesulatum, et mihi Pallium mittas. Ut autem Sanct. Vestra certa remaneat de conscientia mea circa sanam doctrinam, mitto fidei meae professionem, et abiurationem quam feci contra omnes falsas doctrinas et contradictiones coram R. P. Ioanne Ios. Mazet, quem elegi in procuratorem meum, ut haec sistat Sanct. Vestrae nomine meo cum ea, quae convenit, obedientia; illi tribuens plenam facultatem et potestatem non solum ad haec confirmanda et subscribenda tamquam vices meas tenenti, sed ad supplendum si quid defuerit, et quemadmodum statuta fuerint, quaecunque placuerint Sanct. Vestrae, et sanctae fidei debito more perficiendum nomine meo. *Certissimus equidem mihi sum, me ne minimum quidem recedere a sententiis et praeceptis tuae Beatitudinis, sed et perfectum me esse in tua sanctissima intelligentia et catholica doctrina, secundum quam ut verus Magister totius Oecumenicae Ecclesiae tenes et doces.* Utinam sanctis tuis precibus non caream. Amen. Datum in Aegypto, in meo diversorio a. 1712 die 12. Iul. Sam. Patr. Alex. (Capasulis.) — **Professio fidei eiusdem Patriarchae, quatenus de Rom. Pontifice sonat:** — Praeterea *Sancta et Apostolica*

Romana Cathedra, atque eam tenens Pastorum Princeps et Summus Sacerdos Primatam habet super omnem terram; atque hic est Successor S. Petri primi et principis Apostolorum, verusque Vicarius Iesu Christi D. N., Caput totius in Christo Ecclesiae, Dominus noster et Pater, et Magister omnium Christianorum, et quod ipsi in persona B. Petri data est plenissima potestas a Christo Domino nostro pascendi, regendi, et gubernandi Catholicam Ecclesiam. — **Allocutio Summi Pontificis ad S. Collegium super hoc eventu die 28. April. 1713 habita.** Benedictus Deus et Pater D. N. I. C. Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. Intuens scilicet piissimus Dominus Catholicam Ecclesiam innumeris agitari turbinibus, faustissimo illam eventu, h. e. humili ac sincero ad eam reditu ven. fratris Samuelis Patriarchae Alexandrini laetificare voluit, eoque maximum angustiis nostris levamen afferre dignatus est. Non tamen in uno Patriarcha sistit laetitia nostra: perpendentes enim eximiam illius pietatem, cuius tam praeclarum accepimus hodie testimonium, necnon singularem, quam, ut nobis innotuit, apud suas late gentes existimationem obtinet, uberiorem in dies spiritualium gaudiorum messem expectamus; ad eadem siquidem sequenda vestigia omnibus Graeci ritus populis a3 praesertim Eppis valido incitamento futurum Patriarchae tam illustris exemplum summopere confidimus. Plurimas propterea ac debitas supremo bonorum omnium Auctori gratias agimus, quod Alexandrinum Antistitem ad beatissimi Apostolorum Principis indignum licet ac immerentem Successorem, h. e. Marcum ad Petrum, discipulum ad Magistrum, filium ad Patrem, iis propemodum diebus, quibus ipsius B. Marci necnon sanctissimi Alexandrini Eppi Athanasii festa celebramus, quod certe non sine peculiari divinae providentiae consilio contigisse arbitramur, per ineffabilem divinae suae bonitatis abundantiam vocare voluerit: felix inde omen accipientes, quod is, cuius perfecta sunt opera, Alexandrinae Ecclesiae gregem universum Pastoris sui exemplo ad hanc petram fidei confugere, et ad hunc montem Domini ascendere similiter faciet, ut legem accipiat in Sion, et verbum Domini audiat in Hierusalem. Expansis interim pontificiae

caritatis brachiis magnaque cum animi nostri exultatione una cum istis ven. fr. nostris S. R. E. Cardinalibus plenam ac debitam ab eodem Patriarcha Alexandrino tam per suas mox perlectas literas, quam per legitimum procuratorem suum nobis et huic S. Sedi praestitam obedientiam, ac subiectionem libenter recipimus, nostram illi vicissim et eiusdem S. Sedis gratiam, benevolentiam et patrocinium amantissime exhibentes. Petitae insuper concessioni Pallii de B. Petri corpore sumti, in quo est plenitudo pontificalis officii, eidem Samueli Patriarchae, postquam orthodoxae fidei professionem ab eius procuratore hic renovatam ratificaverit, ab illo, cui rem hanc delegabimus, iussu nostro tradendi similiter annuimus, praevia tamen ipsius Samuelis Patriarchae in utroque foro absolutione a censuris, sententiis, et poenis eccl. quibuslibet, quas ipse propter schisma, haereses, et errores, quos tenuit et nuper eiuravit, quovis modo incurrit; praevia insuper cum eo dispensatione super irregularitate per ipsum praemissorum occasione quomodolibet contracta, ita, ut illa et iisdem praemissis minime obstantibus clericali charactere, quo antea insignitus fuit, illiusque privilegiis uti, ac in omnibus etiam sacris et Presbyteratus ordinibus antea pariter susceptis, etiam in Altaris ministerio ministrare, necnon Patriarchali Ecclesiae Alexandrinae, cui nunc praeest, quoad vixerit, praeesse, et munere consecrationis per eum etiam antea suscepto uti libere et licite possit et valeat; ac demum praevia eiusdem Samuelis Patriarchae ad haec omnia et singula, et alias ad quemcunque effectum adversus praemissa opportuna rehabilitatione. Reliquum nunc est, ut Deum O. M. impense rogemus, quatenus opus, quod ipse operatus est, confirmare dignetur, illudque in unitate fidei et vinculis caritatis laetioribus in dies perficiat incrementis. *(Breve ad Patriarcham dd. 20. Iun. 1713. iam in op. nostri* „Romanus Pontifex, 1867.“ *Tomo 3. p. 72. exhibuimus.)*

1308. 1309. *Duplex Breve ad AEppum Damascenum Gr. R. de eiusdem unione cum Eccl. Romana.* 1716. 1718. a) *Breve primum.* 1716. Non unis istarum partium literis allatum ad nos est, *fraternitatem tuam admodum propensam esse ad sinceram perfectamque unionem cum hac ceterarum omnium Ecclesiarum Matre ac Magistra Romana Ecclesia,*

extra quam salus esse non potest, ineundam, eiusque doctrinam ex animo profitendam. Sublatis itaque prae gaudii magnitudine in coelum manibus, immortales divinae bonitati gratias egimus, quod coelesti afflatu suo tibi pium hoc desiderium iniecerit. Quamobrem officii nostri esse ducimus, te pastorali voce et quo maiori possumus paternae caritatis affectu adhortari, ut divinae illustrationi et vocationi incunctanter respondeas, eiusmodi salutare consilium nulla interposita mora suscipias, ac exequaris, praeclaraque exempla tot aliorum illustrium Antistitum tui etiam ritus, qui supernae clementiae beneficio ex erroribus, in quibus versabantur, educti, et catholicae veritatis dogmatibus instituti, *debitam Romano Pontifici, B. Petri successori, obedientiam, sine qua religio ipsa constare non potest,* magna cum sui nominis laude fideliter praestiterunt, alacri generosoque animo imitanda tibi proponas. Illud porro ex tua nobiscum consensione obventurum tibi bonum, quod omnium sane maximum et longe ceteris praestabilius est, attenta mente perpende, quod aeternam animae tuae salutem in tuto pones, quam, donec a Romana Ecclesia dissenseris, certo manifestoque in discrimine constitutam esse exploratum habere debes. Quid autem prodest homini, ut in divinis literis scriptum est, si mundum universum lucretur, animae vero suae detrimentum patiatur? In hanc itaque cogitationem toto pectore incumbe, moras omnes abrumpe, nulla difficultate aut impedimento detineri te patere, quominus in sinum huius amantissimae matris Ecclesiae, quae expansis ulnis te praestolatur, statim convoles, ac una fratres et universos filios in Christo tuos, ut idem faciant, excitare, monere, confirmare ne desinas. Nos equidem ubi certiores facti fuerimus, statuisse te, eandem fidem cum Romano Pontifice et Catholica Ecclesia, cui licet immeriti praesidemus, firmiter et inconcusse tenere, quae in eundem finem agenda tibi fuerint, sedulo te doceri curabimus. Reliquum est, ut, quod nos enixis precibus a divina misericordia indesinenter flagitare non omittemus, constanter pergas in egregio proposito, memor, non illi, qui incoeperit, sed qui cursum consummaverit, repositam esse apud Deum coronam gloriae ac indeficientem mercedem. Datum Romae die 9. Ianuar 1716. — b) *Breve alterum.* 1718.

Repleti sumus consolatione et superabundavimus gaudio, statim ac intelleximus numquam satis laudandum consilium, quod fraternitas tua, pastoralibus quidem nostris excitata vocibus, vehementius autem supernae gratiae illustratione commota, non ita pridem suscepit, perfectam sinceramque unionem stabiliendi cum hac Ecclesiarum omnium Matre ac Magistra S. Romana Ecclesia, eiusque doctrinam ex animo amplectendi. Quod quidem consilium abunde confirmavit orthodoxae religionis huc a te missa professio, quam nos peculiari cum paterni cordis nostri laetitia nuper accepimus, atque probavimus. Interim vero ut argumentum paternae, qua te in Domino prosequimur, caritatis nonnulla tibi mittimus sacra munera, in quibus affectum potius volumus te aestimare quam censum. Vicissim tamen a fraternitate tua enixe petimus, atque etiam fidenti prorsus animo praestolamur, *ut assiduis perspicuisque documentis palam testatum facere satagas, quod corde sincero ac fide non ficta huic S. Sedi adhaeseris, debitamque Romano Pontifici, B. Petri Successori, obedientiam pollicitus fueris;* adeoque catholicam religionem diligenter et sancte colas, eiusque cultum in tuam quoque Ecclesiam et Nationem depulsis erroribus schismatis, quod non sine praecipuo divinae misericordiae beneficio reliquisti, invehere, atque firmare omni adhibito studio coneris. Hunc porro in scopum a Congregatione ven. fratr. nostrorum S. R. E. Cardinalium negotiis Propagandae fidei praepositorum tibi mitti mandamus non decisionem modo et declarationem dubiorum, quae nobis proposuisti, verum etiam peculiarem instructionem pro spirituali tuo tuique gregis regimine exaratam, quam a te exacte servari plane cupimus. Quamvis autem minime dubitemus, ea qua par est reverentia excipiendum et fideliter adimplendum a te fore, quidquid ab hac S. Sede tibi praescribitur ac in posterum praescribetur, nihilominus certiora ac luculentiora tuae mentis testimonia cupide operimur, et quod huc spectat a te flagitamus, ut literis memoratae Congr. Prop. fidei, in qua iussu nostro tua discutiuntur negotia, respondere, eiusque decretis sedulo morem gerere non praetermittas. Quod superest, Deum O. M. a quo sancta desideria, recta consilia, et iusta sunt opera, impense rogamus, ut uberiora in dies coelestium carismatum incrementa

largiri dignetur fraternitati tuae, cui nos apost. bened. peramanter impertimur. Datum Romae die 21. Mai 1718.

1310. *Ad AEppum Amidenum.* 1717. Magno cum paterni cordis nostri solatio perlegimus literas fraternitatis tuae, in quibus certiores nos fecisti, *te post inquisitam detectamque ex SS. Conciliis et Patrum testimoniis orthodoxae religionis veritatem constituisse, abrupto divisionis laqueo, ad huius S. Rom. Ecclesiae redire sinum, Romanumque Pontificem agnoscere Caput et Pastorem universalem omnium fidelium, Christi Vicarium, et Successorem B. Petri.* Accepimus insuper a dil. filio Iosepho Asseman professionis cath. fidei a te emissae documentum, quod ille tuo nomine nobis exhibuit. Nunc igitur saluberrimum, quod suscepisti, consilium meritis in Domino laudibus, ac effusa gaudii nostri significatione prosequimur, devotumque tuum erga nos et Sanctam hanc Sedem obsequium, quod inviolabile futurum profiteris, perlibenter excipimus, non omissuri praeclaris vicissim argumentis testatam tibi facere Pontificiam caritatem, qua te complectimur, ubi idoneae nobis suppetent opportunitates de te commissoque tibi grege benemerendi. Interim vero a fraternitate tua enixe petimus, ut quam ipse a Deo consecutus es misericordiam, aliis etiam impendere satagas, adeoque omni adhibito studio cures oves, quae te sequuntur, ad Christi ovile deducere per tutam illam semitam, quam ipse iniisti, et extra quam qui incedit prorsus aberrat; quatenus illae tecum per veram fidem ad divinam gratiam, et per hanc ad perennem demum in coelis gloriam pervenire mereantur. Ceterum ex aliis in simili forma Brevis literis nostris, quae cum hisce praesentibus tibi reddentur, intelliges, qua ratione conscientiae tuae securitati et tranquillitati consulendum duxerimus. Coelestem interea Pastorum Principem impense rogare non desinemus, ut divina sua dona super caput tuum liberaliter effundat, et quos pro aeterna tuorum salute suscipies pios conatus atque labores benigne iuvare ac foecundare dignetur. Et apost. bened. fraternitati tuae peramanter impertimur. Datum Romae die 9. Sept. 1717. — (*Brevia haec, prout et sequentia, ex* **Bullario Clementis XI, Brevibus** *item* **Selectioribus**, *et* **Orationibus Consistorialibus,** *separatim impressis desumsimus.)*

1311—1321.

Clementis XI. Brevia ad Praesules, potestatis suae limites transgressos, iuraque S. Sedis Apost. violantes, item ad Eppos muneri suo haud satis respondentes. 1703. ss.

1311. *Ad AEppum Aquensem in negotio Regularium exemtorum.* 1703. Apostolicae libertati et sincerae in Domino caritati, inprimis vero debito muneris, quod humilitati nostrae inscrutabile Dei iudicium imposuit, consentaneum esse ducimus, ea diuturniori silentio minime praeterire, quae ad custodiendam ut par est huius S. Sedis dignitatem atque auctoritatem quam maxime pertinere intelligimus. Nostro itaque obsequentes officio ita haec ad fraternitatem tuam perscribimus, ut non dimissa ea, quam de tua pietate constanter gerimus, opinione, nequaquam refrigescat caritas illa, qua te prosequimur, imo quo magis persvasum habemus, te zelo pro Ecclesia Dei incendi, et consilio atque doctrina praestare, eo te propensiorem fore confidimus in id omne, quod veritate ac iustitia dictante tibi explicare cogimur; cum praesertim te latere non possit, *laedi quodlibet honorabile Ecclesiae membrum in ipso Capite, ubi ea, quae provide Romani Pontifices praed. nostri constituerunt, everti aut suo frustrari effectu contingat.* Cum itaque apud omnes compertum sit, *Ordinum Regularium Mendicantium Ecclesias, Monasteria, loca ac personas ab Ordinariorum iurisdictione per Apost. Sedem exemta esse et eiusdem Sedis auctoritati immediate subiici,* nec cuiquam licere privilegia huiusmodi immutare, quinimo nec posse Regulares ipsos, nisi de Romani pro tempore existentis Pontificis licentia eisdem renunciare: propterea *non tam grave quam mirum nobis accidit ea audire, quae fraternitas tua in ista civitate ac dioecesi iampridem attentaverat, dum praefatorum*

Regularium Ordinum Ecclesias, quibus cura animarum non subest, ac Sedes Confessariorum in eis existentes, necnon SS. Eucharistiam ac Tabernaculum Pixidemque, in qua eadem servari solet, frustra reclamantibus, et sua satis nota privilegia allegantibus Regularibus, visitare voluisti; quasi in hoc te Concilii Tridentini tueretur auctoritas, aut, quam invaluisse in quibusdam dioecesibus asseverabas, eiusmodi actum validare possit consvetudo; *suppositis praeterea ecclesiastico interdicto illorum Ecclesiis, qui similibus iuribus freti visitationi huiusmodi restiterant, sublataque eorumdem personis facultate excipiendi confessiones secularium, ac populo verbum Dei de more annunciandi.* Eiusmodi itaque rerum serie a nobis percepta, etsi celeri ac publica opus esse reparatione intelligeremus, non tamen animum statim convertimus ad ea consilia, quibus eadem parari posset, sed eius exemplo et monitis, quantum patitur infirmitas nostra, inhaerentes, cuius vices licet immeriti gerimus, rem tecum in ſpiritu lenitatis agi voluimus, ac proinde iniunximus ven. fratri Philippo Antonio AEppo Eppo Imolensi, Nuntio apud Christ. Regem nostro, ut de eiusdem rei gravitate ea qua par erat diligentia cum fraternitate tua dissereret, nostrasque literas, quibus eum instruximus, tibi redderet, confisi te pro spectata tua prudentia aequitati votisque nostris non aegre adhaesurum. Verum non multo post ab ea spe decidimus, cum nedum te eodem constitisse vestigio intelleximus, sed ulterius etiam progressum fuisse, ac *visitationem pariter in Ecclesia FF. Ord. BM. de Carmelo adiuncta tibi seculari potestate, effractisque* (quod plane dolentes dicimus) *sacri illius loci foribus, habuisse.* Quanto haec omnia et quam intimo moerore nos compleverint, verbis vix consequi possumus; imo non ambigimus, quin tu ipse, ubi rem serio velis expendere, probe agnoscas, quam pravi exempli, quam gravis apud fideles et plebem tibi commissam offensionis atque periculi occasio fuerit eo rem videre adductam, *ut tu ipse homines retraheres a Sacrificio Domini; validos ac fortes, robur panis et robur aquae a Ierusalem nova auferres; conductos a Patrefamilias operarios strenueque laborantes ab ipsius vinea eo inconsulto removeres; ac demum adversus filios Matris tuae poneres scandalum.* Ceterum quia palam ac

publice laesa fuisse videmus tum privilegia Regularibus ob multa atque praeclara in Ecclesiam Dei promerita ab Ap. Sede indulta, tum iura ipsius S. Sedis, ad quam tamquam ad conditorem iudicium circa eadem privilegia pertinet, ut unde ius prodiit, interpretatio quoque procedat: liberum non est nobis, integra conscientia nostra, ulterius acquiescere. Cum itaque satis constet, iis, qui in partem sollicitudinis nostrae non in plenitudinem potestatis vocati sunt, minime licere in illis, quae Ap. Sedes sibi reservavit, manum apponere, nisi quatenus eidem S. Sedi visum fuerit id specialiter committere; cumque illud, quod fraternitas tua in praefatis Regularium Ecclesiis attentavit, neque Concilii Tridentini decretis relaxatum sit, neque praedec. nostrorum Constitutionibus, aut decretis commissum fuerit, neque usu seu potius abusu contra ius et auctoritatem Sedis Ap. induci potuerit: idcirco de nonnullorum ven. fr. nostr. S. R. E. Cardinalium consilio declaramus, atque decernimus, *non licuisse fraternitati tuae neque licere in Ecclesiis Regularium exemtorum, quibus non incumbit cura animarum, sedes designatas ad audiendas fidelium confessiones, Pixidem et Tabernaculum, ac SS. Eucharistiae Sacramentum, neque ipsas Ecclesias visitare,* ac propterea visitationem, interdictum, censuras, aut prohibitionem audiendi confessiones personarum secularium, et annunciandi populo verbum Dei, aliaque forsan contra exemtionis privilegia attentata, et quae in posterum attentari contigerit, *omnia fuisse, esse, ac respective fore nulla atque irrita,* nullumque ex visitatione aliisque memoratis actibus praefatorum Regularium Ordinibus adversus notoriam illorum exemtionem praeiudicium illatum fuisse, nec inferri potuisse, ideoque in dictis Ecclesiis posse, uti prius, divina officia celebrari, ac eosdem Regulares libere ac licite ministrare. Quae dum per haec apostolica scripta fraternitati tuae nota facimus, eandem enixe hortamur, ut sicut in ista crediti sibi dominici gregis parte muneri suo respondere satagit, ita ab iis, quae Ap. Sedes sibi reservavit, abstinendum esse intelligat, ne a Capite discrepare videatur; id quod ne cogitare quidem de perspecta virtute ac zelo tuo patitur animus, quo in te sumus, sed imo persvasum nobis est, te recti amatorem, nostraequae in te eximiae caritatis me-

morem, sincerae tuae in nos et eandem Sedem, addictacque voluntatis argumenta daturum esse, quibus ab hac gravi cura praeter multiplices, quibus circumdamur, quamprimum exolvamur; et fraternitati tuae apost. bened. peramanter impertimur. Datum Romae die 13. Febr. 1703.

1312—1314. *Ad AEppum Ebredunensem et Capitulum plura Brevia ob violatam S. Sedis et libertatis eccl. auctoritatem, necnon recursum ad magistratum laicum.* 1707. ss. a) *Breve ad AEppum.* 1707. Cum nos iusta spe diu nimisque frustrati, ita demum pastoralis officii nostri urgente ratione coacti fuerimus anteactis diebus auctoritate nobis a Deo tradita palam improbare, rescindere, atque damnare quamplures ordinationes, decreta, mandata, edicta, aliaque huiusmodi, quae nonnullis abhinc annis in ditione dil. filii nob. viri Victorii Amadei Ducis Sabaudiae tam citra quam ultra montes, in grave detrimentum non minus libertatis immunitatisque eccles. quam auctoritatis huius S. Sedis prodierant, gestaque et acta fuerant: versata sunt denuo hac ipsa occasione ob oculos nostros illa ipsa, *quae a fraternitate tua in praeiudicium apostolicorum iurium ac ecclesiasticae pariter auctoritatis iamdudum facta atque attentata fuerunt,* tum scilicet, *cum tu assumta auctoritate tibi prorsus incompetente cognoscendi ac iudicium ferendi tum de iuribus atque rationibus huius S. Sedis, tum etiam de iis, quae a Nuntio Pontificio constituta fuerant, eo usque progressus es, ut edixeris, neque in dioecesi Glandevensi, neque in reliqua tua Ebredunensi Provincia ullo unquam tempore inducta vel usu recepta fuisse iura spoliorum;* cum tamen satis exploratum sit, Cameram nostram apostolicam antiquissima eorumdem iurium possessione gaudere in iis dioecesis et provinciae huiusmodi locis, quae in memorati Ducis Sabaudiae dominio subiecta sunt. *Quin etiam pronunciasti, nullam fuisse excommunicationis sententiam ab ipso Pontificio Nuntio in hac causa latam, ac interim licere tibi putasti absolutionem ad cautelam ei impendere, qui excomm. vinculo a Nuntio illigatus, huiusmodi absolutionis beneficium a nemine, praeterquam a nobis atque ab hac S. Sede poterat obtinere.* Praeterea non sine gravi apertaque *ss.* canonum iniuria *non es veritus decla-*

rare, recursum in huiusmodi causis habitum ad Magistratum laicum fuisse licitum ac censeri debere permissum. Ita eccl. immunitatis eversor factus, qui illius custos et vindex praecipuus esse debuisses ; quod ut tuo subinde exemplo comprobares, passus es adiri nomine promotoris mensae tuae AEppalis secularem Magistratum, ut per eum declararetur nullum esse et abusivum, quidquid in reprobatione et abolitione praefatae tuae ordinationis tum a Nuntio Ap. apud Sabaudiae Ducem, tum a Prolegato in Civitate nostra Avenionensi tunc temporis residentibus iuste fuerat constitutum. Occurrit insuper nobis illa ipsa occasione studium sane nimium et pertinax *perturbandi ac imminuendi iurisdictionem tum existentis Eppi Niciensis per Officialem, quem provecto ultra suos fines metropolitico iure ad exercendam in ea civitate tuo nomine iurisdictionem deputaveras,* posthabita prorsus sacrarum legum id aperte vetantium reverentia, contemtisque etiam huius S. Sedis tribunalium decretis, quibus illius deputatio merito improbatur. Qui quidem *Officialis tuo nomine fretus, quo se in eo officio tueretur, temere confugit ad Magistratus laicos, atque ab illis impetravit ordinationes ac decreta auctoritatis Ecclesiae laesiva, et Apost. Sedi prorsus iniuriosa.* Quam parum haec, quae sine summo animi nostri dolore recensere nequivimus, responderent debito muneris, quod geris, dignitati characteris quo insigniris, et religioni iurisiurandi, quo te Deo, nobis, ac Ecclesiae in suscipiendo consecrationis munere obstrinxisti, monere te adhibito, ut probe scis, secreto medio ab ipso pontificatus nostri primordio non praetermisimus ; sed quia satis superque novimus nihil tum quidem, nihil postea salutari hoc officio apud te profecisse, ne tacuisse vel parcius quam par erat in causa tam gravi locutos fuisse nos aliquando poeniteat, memoresque non tantum ovium sed et Pastorum nos a Domino constitutos esse Pastores, decrevimus tandem, *animum ac monita nostra tibi apertius denunciare,* ut ea, quae perperam egisti, diutius non differas debita emendatione corrigere, et a similibus in posterum abstineas, atque interim conscientiae tuae consulas. Praeterit enim figura huius mundi, et dies Domini appropinquat, a quo qui aliis praesumus, aliis quoque durius, quod plane trementes dicimus, iudicabimur. Datum

Romae die 27. Aug. 1707. — b) *Breve alterum ad eundem AEppum.* 1711. Etsi ad nostras die 27. Aug. 1707. literas ad fraternitatem tuam datas, quibus de multis ac nimium manifestis laesionibus, tamquam de acerbissimis vulneribus, magno animae ac famae tuae detrimento, nec minori fidelium scandalo per te palam inflictis iurisdictioni, immunitati ac libertati eccl. plurimum conquerebamur, et pro munere nostro te graviter monebamus, nullum ad nos hactenus responsum reddi curaveris, nullusque interea actus revocationis ac retractationis eorum, quae perperam et aperta divini iuris ecclesiasticarumque legum transgressione ac contemtu egeras, a te editus fuerit, adeoque nullum resipiscentiae signum dederis, ita, ut merito suspicari liceat te occlusisse aures, ut non exaudires monita salutis, cuius etiam tuae obduratae voluntatis argumentum non obscurum esse poterat permanens adhuc tuus ille officialis in civitate Niciensi, ubi tuae auctoritatis fines transgressus, ac reclamantibus sacrae et eccles. disciplinae iuribus, necnon vetantibus decretis in hac causa editis consistere eum voluisti: respicientes nihilominus assidua sollicitudine periculum amittendae aeternae salutis, in quo tot praevaricationibus gravatus, tot vinculis innodatus, misere versaris, nec tamen recogitare videris, parcendum non esse existimavimus ulteriori caritatis officio, ad quod proferendum intime impellimur, nec praetermittendum nobis esse ducimus, *quin tibi iamdudum, nec semel monito et obsecrato denunciemus tandem auctoritate Omnipotentis Dei, beatorum App. Petri et Pauli, ac nostra imminentem tibi, nisi tempestive resipueris, iram ac ultionem supremi et aeterni Iudicis, ante cuius tremendum tribunal non multo post stare te oportebit.* Datum Romae die 16. Maii 1711. — c) *Breve ad Vicarium et Capitulum Niciense.* 1713. Ubi primum nostras ad aures delatum fuit, AEppum Ebredunensem studio perturbandi ac imminuendi auctoritatem tunc existentis Eppi Niciensis provecto ultra constitutos fines metropolitico iure, Officialem ad exercendam in ista civitate suo nomine metropoliticam iurisdictionem deputasse, eumque posthabita ss. legum id aperte vetantium reverentia, quin imo contemtis huius etiam S. Sedis Tribunalium decretis, quibus eiusmodi deputatio merito improbata fuerat, removere pertina-

citer detrectasse, ac ipsum insuper Officialem AEppali praesidio fretum, ut se eo in officio tueretur, seculares Magistratus temere adiisse, a quibus postmodum mandata et decreta eccles. auctoritatis laesiva, eidemque Apost. Sedi prorsus iniuriosa facile impetraverat: Pontificio muneri nostro consentaneum existimavimus, memoratum Praesulem serio admonere, quemadmodum saepius quidem antea sed acrius potissimum nostris in simili forma Brevis die 27. Aug. 1707. datis literis illum in Domino admonuimus, ut quae perperam egerat, non differret debita emendatione corrigere, et a similibus in posterum abstineret, atque interim conscientiae suae consuleret. Cumque elapso iam multo tempore nullum ad praedictas literas responsum accepissemus, assertusque Officialis in ista civitate adhuc permaneret, adeoque Ebredunensis AEppus occlusisse videretur aures, ut non exaudiret monita salutis, eum aliis nostris in eadem forma Brevis die 16. Maii 1711. scriptis literis vehementius urgendum duximus, ut tandem resipisceret, ac ea, quae reclamantibus sacrae et eccl. disciplinae iuribus, necnon vetantibus decretis in hac causa editis contra fas egerat, rescinderet quamprimum, et abrogaret, aperte illi denunciata, nisi tempestive resipuisset, Pastorum Principis Supremique Iudicis ira ac ultione. Nihil tamen tum, nihil etiam postea salutaribus hisce iteratisque monitis apud eundem Praesulem contra spem votumque nostrum profecimus; licet enim ille per ea tempora Religiosum virum Antonium Arnaud, quem primum Officialem deputaverat, abdicasset, non tamen veritus fuit alium Officialem, nempe quemdam Hieronymum Marcellum Massiera illico subrogare, qui praetensam Metropoliticam iurisdictionem non minus nulliter quam indebite exercere perrexit, apertoque foro actus omnino incompetentes, ac illicitos, manifestamque praeseferentes laesionem ordinariae iurisdictionis, quae ad Eppum Niciensem pro tempore existentem, illaque Sede Eppali vacante ad Capitulum et Canonicos istius Ecclesiae, et ad Vicarium Capitularem legitime deputatum pertinere dignoscitur, palam gerere ausus fuit. Quamobrem nos iis cognitis invalescenti malo validioribus remediis occurrendum rati, audita prius sententia peculiaris Congregationis nonnullorum ven. fr. nostr. S. R. E. Cardinalium ea de re a nobis specialiter deputatae,

consilium sumsimus praecipiendi, sicuti nostro nomine districte praecipi mandavimus praefato asserto Officiali, ut ab exercitio cuiuscunque actus praetensae metropoliticae iurisdictionis in ista civitate eiusve dioecesi penitus abstineret, indicta, si secus fecisset, poena suspensionis a divinis, et incursus censurarum nobis reservatarum, necnon privationis quarumcunque dignitatum et munerum ab ipso obtentorum, ac inhabilitatis ad ea, vel alia in posterum obtinenda; adiectaque insuper declaratione, quod receptis ab eo literis Pontificium eiusmodi praeceptum continentibus in ipso primo metropoliticae iurisdictionis actu, quem postea inibi gerere praesumsisset, eo ipso suspensus esset a divinis ac in praefatas censuras incideret, a quibus nonnisi a nobis vel a Romano Pontifice pro tempore existente (praeterquam in mortis articulo et tunc consveta prius cautione praestita de obtemperando mandatis Ecclesiae) absolvi posset; omnique praeterea caderet dignitate et officio per ipsum iam obtento, ac ad ea, vel alia in posterum obtinenda incapax et inhabilis efficeretur, quemadmodum in literis a dil. filio nostro Fabritio tit. SS. Ioannis et Pauli Presbytero S. R. E. Cardinali Paulutio, Secretario nostro Status, ad praedictum assertum modernum Officialem die 22. Aug. 1711. iussu nostro perscriptis uberius continetur. Ceterum quando spem minime dubiam fovebamus, fore, ut idem assertus Officialis acceptis memoratis literis, quas redditas illi fuisse die 16. Sept. eiusdem anni 1711. certo novimus, vel obedientiae nobis debitae ratione ductus, vel poenarum in eum constitutarum formidine compulsus, ab exercitio praetensae metropoliticae iurisdictionis ut par erat omnino desisteret: ex certis nimium atque perspicuis ad nos allatis documentis non sine ingenti nostra tum admiratione tum animi molestia comperimus, ipsum neglecto pontificio praecepto, contemtisque poenis in eo contentis, nefario ac plane intolerando ausu susceptum officium hactenus exercuisse, et adhuc pertinaciter exercere. Quae cum ita sint, nullaque penitus tergiversatione celari possint, vobis omnibus et singulis, dil. filii, denunciamus, et notum atque perspectum esse volumus, *praedictum Hieronymum Marcellum Massiera, assertum officialem AEppi Ebredunensis, tamquam apostolici mandati violatorem, refractarium, contumacem, ac inobedientiae reum,*

in omnes et singulas poenas in praedictis literis constitutas damnabiliter incidisse, ac universos iurisdictionales actus ab ipso gestos, aut in futurum gerendos, tamquam ab infecta radice provenientes, perpetuo nullos, irritos, ac inanes, nulliusque prorsus roboris vel momenti fuisse esse ac fore, eosque tales cum omnibus inde secutis et quandocunque secuturis apostolica auctoritate tenore praesentium declaramus, tametsi illa omnia, utpote per se manifesto nulla, ac uti talia satis aperte a nobis alias pronunciata, eiusmodi nova declaratione minime egerent. *Vobis omnibus praeterea inhibemus, ne ipsum ut officialem memorati AEppi de cetero agnoscatis, ullumve illi exhibeatis obedientiae genus, sed ex opposito eum pro innodato censuris aliisque eccl. poenis superius expressis, ut aequum est, omnino habeatis.* Quae dum a vobis alacri promtoque animo praestanda fore ipsa pietas vestra, ac filialis et plane vetus in hanc S. Sedem devotio nobis pollicetur, apostolicam vobis benedictionem amanter impertimur. Datum Romae die 15. Iul. 1713.

1315. *Ad Capitulum Leodiense de Visitatione Apostolica per S. Sedem praecepta.* 1709. Cum ad tollendos perplures abusus ac corruptelas, quae in quibusdam Dioecesibus auctoritati nostri ad Tractum Rheni Nuntii subiectis, atque inter ceteras in ista Leodiensi invaluerant, in magnum Ecclesiae detrimentum, et in perniciem eccles. disciplinae ac divini cultus, tum quoad regularem ac secularem Clerum, *decretum a nobis fuisset, ut in eisdem locis haberetur Visitatio Apostolica ad praescriptum ss. Canonum,* prout alias, ac nequidem tunc absentibus locorum Ordinariis servatum fuisse constat; cumque ad illud munus obeundum ven. fr. I. Baptista AEppus Tarsensis a nobis designatus fuisset, illeque Visitationem Apostolicam, quam in quibusdam Monasteriis ac Ecclesiis adgressus fuerat, prosequeretur: *ausus fuit Vicarius Leodiensis publice denunciare, ac edicere suspensionem decretorum, quae ab Apostolico Visitatore emanaverant, interdicta eorum observantia ac executione,* idque quaesitis ac praetextis nonnullis vanis ac insubsistentibus rationibus et causis, super quibus tamen sicut facile ipsi fuisset habito ad nos recursu audiri, ita *nullo modo ei licebat executionem praecipiendo prohibere,*

quod profecto perinde erat, ac velle potestatem ordinariam super delegatam ab Ap. Sede ingenti ac omnimoda ordinis ac iuris eccles. eversione elevare. Quae ubi *Apostolicus Visitator* facta esse intellexit, *actum huiusmodi nullum atque irritum declaravit, ac eundem Vicarium ad comparendum ac debite satisfaciendum sub poena eccl. censurarum interpellavit. Verum quia Vicarius nihilominus pertinaciter eisdem mandatis restitit, neque animum induxit, ut debitis modis satisfaceret, adductus est demum idem Nuntius in necessitatem procedendi ad infligendas eccl. poenas*, quas tamen mitiores ac remissiores esse voluit, ratus satis esse talem ac tantam contumaciam per eiusdem Vicarii suspensionem a divinis coërcere, quod decretum pro loco Cantoris, quem ille idem in ista Cathedrali Ecclesia obtinet, vobis denunciandum esse intellexit. Nos interim operae pretium esse duximus, ut vobis pariter innotesceret, *his omnibus, quae ab eodem ven. fr. AEppo Tarsensi hac occasione peracta sunt, utpote omni iure ac aequitate nixis, comprobationem nostram accessisse,* dum Vobis apost. bened. peramanter impertimur. Datum Romae die 13. April. 1709.

1316. *Ad Eppos Poloniae de observanda residentia.* 1709. Accepimus, nec sine ingenti cordis nostri molestia, *nonnullos Regni Poloniae Eppos ita se ipsos in praesens seculi negotiis ac curis, imo etiam illis dissensionum fluctibus, ac turbarum bellorumque procellis, quibus modo Respublica ista foede iactatur, atque concutitur, suis studiis abreptos immiscuisse, ut arctissimi debiti, per quod in Ecclesiis sibi commissis residere, et divino praecepto oves, quibus praesunt, pascere tenentur, prope immemores videantur.* Quam autem turpe et absonum sit, Ecclesiae Praesules ad sacra sui ordinis munia obeunda delectos, et ad gerendum animarum regimen vocatos, a suis dioecesibus extra summam necessitatem diutius abesse, ac in alias ac diversas partes secedere, atque curias potius ac Aulas, vel etiam castra frequentare, quam intra terminos sibi constitutos contineri, et in officio esse, cum per se satis liqueat, illud etiam evincit, *quod Epporum absentia est certa nimis populorum calamitas propter insidias, atque pericula, quae in perniciem spiritualis salutis, et in detri-*

mentum pacis ac tranquillitatis, custode procul agente, ovili parari solent ac inferri. Sollicitudinis propterea nostrae esse duximus, fraternitates vestras admonere, ne ullo modo fas vobis esse putetis pro libito deserere oves vobis creditas, quarum sangvis de vestris manibus aliquando est requirendus a supremo Iudice, apud quem Pastor frustra contenderet se tum ea quidem excusatione tueri, quod lupus oves se absente ac inscio abductas interemerit; nam si res propius inspiciatur, constat, nullum prope malum aut scandalum in dioecesi sic destituta contingere, quod non sit ei praecipue adscribendum, cuius erat subditos a recta semita deflectentes revocare monitis, allicere praesentia, voce confirmare, auctoritate et caritate continere, ac demum in verbis suis monstra placare. Huic proinde, si absit, divini cultus neglectus, huic eccles. disciplinae corruptio, huic iurium Ecclesiae direptio, tamquam auctori non iniuria tribuitur. Quod si non sunt fraudandi fideles sui ducis atque rectoris praesidio tum, cum summa tranquillitate perfruuntur, quanto minus deserendi sunt publicis rebus ut sunt in praesens usque adeo convulsis, ac perturbatis, atque adversus eos aestuantibus undique acatholicorum insidiis: nisi vero minus deliquisse videatur speculator, qui hoste in conspectu posito excubias agere neglexit, quam si stationem suam in summa pace deseruisset. Quamobrem *cum munus ac debitum pascendi oves ac proinde residendi in ecclesiis, in quo spiritualis populorum salus et catholicae religionis integritas maxime reposita videtur, gravissime iniungatur Eppis tum ss. canonum et apost. constit. auctoritate, tum ss. Patrum et ipsorum Apostolorum concordi sententia, tum demum divino Principis Pastorum oraculo: confidimus fraternitates vestras non tam nostrae vocis officio, quam suo zelo excitatas, ac consulta sua conscientia serio perpensuras esse, vestrum unicuique illud districte denunciari* „Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus S. posuit regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sangvine suo“; dum nos eisdem apost. bened. peramanter impertimur. Datum Romae die 25. Maii 1709.

1317. *Ad Eppum Culmensem a residentia diutius absentem.* 1709. Summo animi dolore et ingenti supra quam dici possit correpti fuimus cordis angustia vel ex ipso rumore hic

pervulgato *magnae abominationis in Dioecesim Culmensem*, cui praeest fraternitas tua, *non ita pridem inductae.* Fertur enim *quosdam lutheranae haëreseos professores inaudita temeritate ausos fuisse, nemine prohibente, templa inibi ad usum damnatae ac execrabilis suae sectae excitare.* Gravis certe ac summopere molesta accidere debebat iis omnibus, qui recte ac catholice sentiunt, tanta Dei et Servatoris nostri contumelia, tibi vero usque adeo intolerabilis, ut mirum videri possit, quod eodem tempore, quo nobis innotuit admissum fuisse huiusmodi scandalum, non contigerit nobis audire, te iusto zelo incensum eo loci statim proruisse, impiorum cathedras evertisse, templa deiecisse, ut iniuriam divino nomini et eccles. dignitati, tuoque iuri ac auctoritati enormiter illatam ulciscereris. Neque tamen nos ullam fidem adhiberemus relatis hoc praesertim nomine, quod a vero absimile videtur, neminem tum fuisse ex illis fidelibus, qui exurgeret, et staret ex adverso; nisi sollicitudo nostra nos admoneret, *nihil non timendum esse gregi, Pastoris sui praesentia diutius destituto.* Verum ubi ita contigerit, tuum est inprimis coram Deo expendere, utrum culpae tibi verti possit, quod cum a tua Ecclesia nil tale cogitans abesses, sed forte aliena a tuo instituto pertractans, ac quaerens quae tua sunt non quae Iesu Christi, hostes catholici nominis in ovile tibi creditum irrupeint, aditumque sibi ad maiora molienda patefecerint. Cogitandum tibi est, utrumne supremus Iudex sit aliquando a te exacturus rationem earum ovium, quas tuae custodiae creditas, a te vero extra conspectum tuum relictas passus es in tam manifestum contrahendae mortiferae labis discrimen adduci. Quae non ita dicimus, quasi omnino persvasum habeamus vera ac certa esse, quae ad nos perlata sunt; sed quia pro singulari caritate, qua te prosequimur, angimur vehementer de tuo spirituali periculo, si quod forte hac occasione incurristi, imo ex hac cogitatione in aliam prolapsi et privatis noxis publica mala referentes, in eam tandem sententiam venimus, magnas calamitates et manifesta divinae iracundiae flagella, quibus regnum istud in praesens affligitur, ob id praesertim desuper immitti, quia ardens ille zelus asserendae catholicae religionis, qui isthic olim in omnium fere animis flagrabat, hoc tempore nedum

in populis, sed etiam in Praesulum ac rectorum animarum pectore, quod non sine lacrymis dicimus, deferbuit. Quapropter ea in re si quid est, de quo te redarguat cor tuum, ne cuncteris ea consilia inire, quae muneri tuo magis congruant, ac inprimis id perfice, *ut Ecclesiam, quam administrandam suscepisti, adeas, ne pergas obnoxius esse gravissimis poenis ss. canonum auctoritate constitutis adversus eos, qui a residendi debito absque gravissima causa se eximunt.* Quo facto non ambigimus, quin tuo aspectu deterriti ac ope tuae vigilantiae compulsi hostes verae fidei diffugiant, et castra intra fines Ecclesiae tuae invecta deserant; tu vero his studiis gratiam atque opem divinam tibi conciliabis, et perpetuam laudem assequeris. Nos interim fraternitati tuae apost. bened. peramanter impertimur. Datum Romae die 25. Maii 1709.

1318. 1319. *Ad Eppum Basileensem duplex Breve ob initam inconsulta S. Sede cum Civili Magistratu iniquam transactionem.* 1712. a) *Breve primum.* Perlectis fraternitatis tuae literis die 8. Oct. nuper elapsi ad nos datis, quibus *de controversiis istam Ecclesiam inter et Pagum Bernensem* dudum exortis te iam cum eiusdem Pagi Deputatis transegisse significas, primum quidem vehementer mirati sumus, quod nedum absque huius S. Sedis auctoritate, verum etiam nobis penitus inconsultis de re tanti momenti statuere non dubitaveris. Ubi vero eiusmodi *transactionis* summarium a te missum expendimus, *maiorem animo molestiam percepimus, sedulo reputantes multiplicia et sane gravia, quae per ipsam catholicae Religioni, Basileensi Ecclesiae, tuaeque ipsius conscientiae inferri noscuntur, detrimenta.* In ea siquidem transactione *non modo superiorem partem Vallis, quam vocant Münsterthal, acatholicis concessisti, facultate iis adiecta liberum inibi haeresis exercitium instituendi, sed etiam diserte pactus es, quod orthodoxam fidem profitentibus de cetero eam Vallis partem incolere nequaquam liceat, et qui illic modo degunt, bonis omnibus aere mutatis in inferiorem eiusdem Vallis partem commigrare debeant, ubi duntaxat ipsis suae h. e. verae religionis cultus permittatur.* Quod si initam transactionem posthac ullatenus violari, vel acatholicis praescriptorum locorum incolis ullum molestiae genus, quod antiqua

eorum privilegia ac liberum haeresis exercitium respiciat, exhiberi contingat, conventum est, *ut Basileensis pro tempore Eppus, quatenus infra trimestre spatium a die qua requisitus fuerit inchoandum eiusmodi molestias ac impedimenta omnia removere neglexerit, 20 millium thalerorum,* ut aiunt, *summam mulctae nomine repraesentare teneatur, eoque pactam pecuniam solvere detrectante Bernensi Pago temporale dominium superioris partis praefatae Vallis, quae ad Basileensem Ecclesiam spectat, invadere ac in sua potestate tamdiu fas sit habere, quoad Eppus numerata pecunia fidem liberaverit.* E contra vero ubi catholici inferiorem Vallis partem inhabitantes aliqua deinceps molestia afficerentur, vel in orthodoxae religionis cultu impedimentum iis afferretur, aut alias quomodolibet pacta constituta non servarentur, nec pecuniaria poena nec alia ulla mulcta, quae a Bernensi Pago vel ab acatholicis superioris partis eiusdem Vallis incolis praestari debeat, pro constantia promissorum conventa legitur. *Quis* autem *sine horrore audire unquam poterit, Sacrum Praesulem, cui tuendae conservandaeque inprimis cath. Religionis cura commissa est, eo adductum fuisse, ut sciens prudensque suae dioecesis partem quantumcunque exiguam haereticis pro libero atque pacifico damnatae eorum sectae exercitio assignaverit, ac inde eiectos Catholicos alio transmigrare coëgerit?* Cuinam obscurum ignotumque esse potest damnum, quod ex gravissima ac prorsus iniusta poena ab Eppo subeunda Basileensi Ecclesiae obveniret, quoties transactionem non observari, vel acatholicis impedimentum aliquod afferri contingeret? Quosnam inobservantiae ac violationis obtentus non quaeritaret Bernensis Pagus, vel ut Eppum ad pendendam eiusmodi poenam adigeret, vel ut superioris partis memoratae Vallis temporale dominium Ecclesiae Basileensi eriperet, sibique in perpetuum vindicaret, vel demum ut Eppum omni tempore sibi obnoxium haberet, iniecto identidem metu, quod ipse transactionis pacta non custodiisset, adeoque ad poenam luendam compelli posset? Quae tandem damnabilior vel etiam iniquior in qualibet transactione pactio iniri poterat, quam ut altera partium ad promissa servanda gravissimis poenis obstringeretur, altera vero omni soluta periculo transactionem ipsam impune

violare posset? Quae cum ita sint, satis superque notum ac exploratum est, *non modo eandem transactionem, utpote Apostolico beneplacito destitutam, nobisque prorsus insciis et nunc aperte reclamantibus initam ipso iure nullam, irritam, inanem, nulliusque roboris vel momenti existere, verum etiam eos, qui ipsam inierunt, ac potissimum ad eiusmodi adeo iniquas conditiones descenderunt, in censuras aliasque eccl. poenas a ss. canonibus, Oec. conciliis, et apost. const. adversus talia perpetrantes inflictas damnabiliter incidisse.* Quapropter officii nostri esse duximus, haec tibi palam aperire, teque serio in Domino monere, ut praemissis omnibus mature perpensis, conscientiae tuae consulere omnino studeas, ac proinde quibuscunque poteris mediis ac rationibus gravia praeiudicia non minus catholicae fidei quam istius Ecclesiae iuribus illata sarciri cures quamprimum; tibique interim persvadeas, *ad censurarum aliarumque spiritualium poenarum huiusmodi incursum declinandum neque assertam bonam fidem, neque quarumvis minarum formidinem, neque demum vim tibi forsan ab heterodoxis illatam suffragari.* Ceterum *ea omnia, quae in praedicta transactione promissa a te sunt, omnino nulla, et invalida — esse decernimus ac declaramus.* — Ut autem de eiusmodi nostra declaratione futuris temporibus constet, illaque ad posterorum memoriam deveniat, volumus et fraternitati tuae mandamus, ut statim ac praesentes nostrae literae ad tuas manus devenerint, integrum et authenticum illarum exemplum Eppalis Cancellariae tuae actis omnino inferas quamprimum. Datum Romae die 23. Mart. 1712. — b) *Breve alterum.* Cum ad muneris nostri debitum inprimis pertineat, summo ac indefesso studio orthodoxae religionis et quarumcunque Ecclesiarum indemnitati prospicere, graviter profecto officio nostro defuissemus, ubi accepta magni detrimenti notitia, quod per transactionem a fraternitate tua cum Bernensibus initam isti Ecclesiae simulque religioni irrogatum fuerat, transactionem ipsam irritam declarare, teque ut conscientiae tuae ac insuper illati damni reparationi consuleres, admonere neglexissemus. Hoc itaque consilio ea tibi scribenda censuimus, quae ex literis nostris die 23. Martii nuper elapsi datis percepisti. Ex iis porro, quae die 17. Aprilis ea de re

nobis rescripsisti, pontificia monita nostra te qua par erat reverentia excepisse perlibenter audivimus, et duram ac plane luctuosam temporum necessitatem, qua te ad praefatam transactionem ineundam adductum fuisse significas, tecum ex animo condoluimus. *Cum* autem *ea, quae tibi iniunximus, ex parte impleveris, et quod superest, quantum in te situm est, implere paratus sis, propterea nos conscientiae tuae tranquillitati ac securitati prospicere, teque specialis favore gratiae prosequi volentes, — supplicationibus a te nobis humiliter porrectis inclinati, te a censuris, sententiis et poenis ecclesiasticis quibuslibet, quas propter praemissa quovis modo incurristi, — auctoritate apostolica tenore praesentium in utroque foro absolvimus et plenarie liberamus,* dictasque poenas tibi gratiose remittimus et condonamus etc. — Volumus autem, ut poenitentiam, quam tibi sacerdos idoneus propter praemissa imposuerit, omnino adimpleas, alioquin praesentes literae quoad absolutionem in foro conscientiae minime suffragentur. Ceterum quoniam nostra vel etiam Helvetiae peccata fecerunt, ut conatus non ita pridem a nobis pro orthodoxae religionis tutela et Helvetiorum catholicorum libertate suscepti irriti prorsus fuerint, adeoque acatholici viribus et audacia creverint, Deus O. M. qui in se sperantes confundi non patitur, humiliter ac assidue obsecrandus est, ut, si nobis propter increpationem et correptionem modicum iratus fuit, servis suis iterum reconciliari pro sua misericordia aliquando dignetur. Id nos pro officio nostro agere non omittimus, ac ut idem faciat et a piis etiam hominibus faciendum curet, fraternitatem tuam magnopere in Domino hortamur, cui interim pontificiae caritatis testem apost. bened. peramanter impertimur. Datum Romae die 1. Sept. 1712.

1320. 1321. *Ad Nuntium Germaniae de Canonicis Osnabrugensibus, Principem Acatholicum pro suo Eppo a S. Sede postulantibus,* 1718. Non sine gravi animi nostri molestia vel potius horrore novissime nobis innotuit, quod, postquam bonae memoriae Carolus a Lotharingia, dum vixit, electus Trevirensis necnon Ecclesiae Osnabrugensis Administrator debitum naturae persolverat, *Capitulum et Canonici eiusdem Osnabrugensis Ecclesiae,* ad quos occurrente eius vacatione

electio personae idoneae illi ad electionem huiusmodi per Romanum Pontificem praeficiendae iuxta Concordata dudum inter Sedem Apost. et inclytam nationem Germanicam inita spectare dignoscitur, *pro futuri Eppi electione die ad id praefixa convenientes in unum, non modo ss. legum sed sui etiam officii, imo et ipsius quam profitentur orthodoxae religionis prorsus immemores, novo et hactenus inter Catholicos inaudito detestandoque exemplo Principem Ernestum Augustum e Brunsvicensi ac Luneburgensi domo notorium acatholicum, coelesti ad id S. Spiritus ope sacrilege invocata, in Eppum memoratae Osnabr.. Ecclesiae concordibus suffragiis postulare non erubuerunt, et mox illius postulationem solemni ritu et maiori qua fieri potuit celebritate in ss. et individuae Trinitatis nomine temere promulgarunt; deinde vero iuxta illud Prophetae* „multiplicarunt altaria ad peccandum, factaeque sunt eis arae ipsae in delictum,“ *propemodum servire facientes Dominum in peccatis suis, de huiusmodi execrando scelere quod patrarunt Omnipotenti Deo publicas in Ecclesia gratias agere, hymnumque cantare de canticis Sion veriti nequaquam fuerunt.* Quae omnia quanto cum catholicorum moerore ac offensione, quantaque ex opposito cum heterodoxorum exultatione ac triumpho contigerint, nemo est qui ignoret. Neque enim Capitulum et Canonici praedicti ad tanti facinoris iniquitatem ac turpitudinem obtegendam causari poterant malorum metum sibi et Ecclesiae ceteroqui impendentium; illorum quippe in cordibus fervere debebat caritas Christi, quae foras mittit timorem; aut si quid illis timendum erat, id unum timere debebant, ne apud Deum et homines redargui iure possent Ecclesiae dignitati, loco et honori suo, ac debitae sacris legibus reverentiae turpiter defuisse. Porro quamvis explorati iuris sit, *hac occasione gesta seu verius attentata ab eisdem Capitulo et Canonicis, tamquam sacris sanctionibus, oecum. conciliis, apost. constitutionibus, imo et ipsius cath. religionis principiis aperte refragantia, fuisse ac esse per se manifesto irrita, inania, invalida, nulliusque prorsus roboris ac momenti*, adeoque speciali improbatione et cassatione nostra nequaquam indigere: nihilominus nos, qui aequi bonique ac quorumcunque eccles. iurium

supremi assertores in terris a Domino constituti sumus, simulque omnium Ecclesiarum ac Christifidelium curam et sollicitudinem superna dispositione gerimus, catholicae fidei, divino cultui, animarum saluti, praefataeque potissimum Ecclesiae Osnabrugensis iurium indemnitati, quantum nobis ex alto conceditur, prospicere cupientes, — *motu proprio deque apost. potestatis plenitudine praenarratam antedicti Principis Ernesti Augusti postulationem ad Ecclesiam Osnabrugensem a Capitulo et Canonicis factam et publicatam, aliaque omnia et singula tam a Capitulo et Canonicis quam a memorato Principe postulationis huiusmodi vigore seu practextu — facta gesta — ipso iure nulla, invalida, inania, temeraria, irrita, iniqua, iniusta, damnata, reprobata, viribusque ac effectu penitus et omnino vacua ab ipso initio fuisse et esse ac perpetuo fore, neminemque ad illorum observantiam teneri, — tenore presentium decernimus et declaramus.* Et nihilominus ad abundantiorem cautelam, et quatenus opus sit, *illa omnia et singula tamquam catholicae fidei, divino cultui, animarum saluti, Ecclesiaeque Osnabrugensis iuribus praeiudicialia, et sacris sanctionibus ac apost. constitutionibus adversantia, harum serie improbamus, rescindimus, damnamus, revocamus, cassamus, irritamus, annullamus, et abolemus, iuribusque et effectu penitus et omnino vacuamus, et contra illa deque eorum nullitate coram Deo protestamur,* necnon praedictam Osnabrugensem Ecclesiam ut prius vacantem declaramus pariter ac pronunciamus, et pro vacanti ab omnibus haberi volumus et mandamus. Praeterea ven. fratri *Hieronymo AEppo Tarsensi, nostro et huius S. Sedis ad tractum Rheni et partes inferioris Germaniae Nuntio iniungimus, ut praedictis Capitulo et Canonicis Osnabrugensis Ecclesiae incunctanter denunciet, eos propter praemissa incidisse in censuras et poenas a sacris canonibus et apost. constit. contra talia perpetrantes inflictas, illosque propterea serio moneat, ut propriae conscientiae securitati quamprimum consulant.* Quod quidem si fecerint, suoque agnito excessu verae poenitentiae signa ostenderint, nos iuxta eiusdem Sedis morem, quae tamquam pia mater recurrentibus post lapsum cum humilitate filiis se propitiam exhibere solet, et benignam,

eidem Hieronymo AEppo et Nuntio committimus et mandamus, ut quoscunque ex illis, qui eadem praemissa peregerunt, ad se recurrentes ac de praemissis dolentes, si hoc ab illo humiliter petierint, et facta prius per eos declaratione, quod ipsi praesentibus literis ac omnibus quae in illis continentur sincera ac debita obedientia se submittunt, necnon facta itidem promissione, quod in futurum a similibus abstinebunt, et quidquid eis ulterius praescriptum aut iniunctum fuerit priusquam absolutionis beneficium obtineant, observabunt, et adimplebunt, a censuris et poenis eccles. — iniuncta cuique pro modo culpae poenitentia salutari, et aliis quae de iure fuerint iniungenda, similiter iniunctis, in utroque foro auctoritate nostra apostolica in forma Ecclesiae consueta absolvat et totaliter liberet, dictasque poenas gratiose remittat et condonet etc. — Datum Romae die 17. Dec. 1716. — **Formula retractationis per Canonicos factae.** 1718. Coram Rev. Domino Hyacintho Petit Eppo Heliopolitano Ord. Carmel. Ecclesiae Osnabrugensis Suffraganeo, ab Ill. ac Rev. D. AEppo Tarsensi — Nuntio ad hunc casum specialiter subdelegato, meque Notario infrascripto comparuit N. N. Canonicus et exposuit, quod, postquam bon. mem. Carolus a Lotharingia, dum vixit. el. Trevirensis necnon Eccl. Osnabr. Administrator debitum naturae persolverat, Capitulum et Canonici eiusdem Osn. Ecclesiae pro futuri Eppi electione die ad id praefixa convenientes in unum, inaudito exemplo Principem Ernestum Augustum e Brunsvicensi ac Luneburgensi Domo acatholicum in Eppum memoratae Osn. Ecclesiae concordibus suffragiis postulaverint. Cum autem praedictus — *Canonicus divina afflante misericordia in se reversus agnoverit et agnoscat*, se ob concursum habitum cum ceteris Canonicis in postulatione in Eppum supradicti Principis acatholici, et in aliis actibus concomitanter subsecutis incidisse in censuras et poenas a ss. canonibus et constit. apost. sancitas, ac nuperrime de illarum incursu fuerit benigniter et misericorditer admonitus a SS. D. N. Papa Clemente XI, hinc est, quod *humiliter petit absolvi a censuris et poenis quomodolibet ex causis praemissis incursis.* Quibus precibus auditis per supradictum Suffraganeum, iniunxit eidem poenitenti, ut faceret, prout fecit, declarationem, quod ipse prae-

recensitis literis — sincera ac fideli obedientia se submittit etc. *(ut supra in decreto).* Quibus sic adimpletis idem *Suffraganeus — vigore specialis subdelegationis, Canonicum genuflexum denuo humiliter instantem pro absolutione a censuris et poenis eccl. — auctoritate apostolica sibi subdelegata in utroque foro in forma Ecclesiae consveta absolvit et liberavit, iniungendo eidem, ut pro poenitentia salutari decem imperiales in pauperes erogaret.* — Quibus ita ad amussim peractis saepememoratus Suffraganeus iniunxit mihi — Notario, ut de praemissis conficerem instrumentum registrandum, prout registravi in pede annexi exemplaris Brevis. Tenor autem subdelegationis factae per Ill. ac RR. Nuntium in personam Suffraganei est prout sequitur: Hieronymus etc. Noverit R. Dominatio tua, fuisse ad nos transmissas literas apost. in forma Brevis, ad quarum executionem procedere, et ea, quae nobis a SS. D. N. commissa fuerunt, prout tenemur, adimplere volentes, de integritate, zelo, prudentia et doctrina, quibus RR. Dom. tuam insignitam novimus, plurimum in Domino confisi, vigore facultatum nobis in praeinserto Brevi hac in parte concessarum, nos R. D. tuae per praesentes committimus, ut omnibus et singulis Canonicis Osnabr. Ecclesiae catholicam fidem profitentibus, vel quibuscunque aliis, qui de excessibus in supradicto Brevi expressis quoquomodo culpabiles sese R. D. tuae denunciaverint, ac propterea humiliter absolutionis beneficium a censuris — imploraverint, facta prius per eos declaratione etc. *(ut supra)* — a censuris eccl. iniuncta cuique pro modo culpae poenitentia salutari, in utroque foro auctoritate apost. in forma Ecclesiae consveta absolvat. — Iniungimus praeterea R. D. tuae, ut tam de adimplemento conditionum, quod praecedere debet absolutionem eorum, qui in praefatis excessibus se culpabiles accusaverint, quam de ipso effectivo actu absolutionis eisdem concessae, publicum per Notarium aut Cancellarium ad id per R. D. tuam specialiter deputandum, mandes confici instrumentum, registrandum in pede annexi Brevis, quod ad nos postmodum in forma probanti transmittes. Datum Coloniae die 30. Sept. 1718. — Ita actum est 1. Dec. 1718. Hyacinthus Eppus Heliop. Suffr. et Vic. Gen. Osnabr. — Natalis Deniis Notarius Apost. iuratus.

1322—1324.

Clementis XI. Brevia in merito supremae de doctrina et moribus custodiae ac vigilantiae pastoralis. 1709. ss.

1322. *AEppo Caesaraugustano quoad Biblia per Protestantes vulgari solita.* 1709. Ad apostolatus nostri notitiam pervenit, *typis nuper recusa fuisse in Civitate Londini Sacra Biblia in idioma Americanum translata, iuxta tamen pravam interpretationem corruptumque sensum Protestantium quorum cura et studio prodierunt eo sane consilio, ut in America evulgentur.* Porro si id ipsis haereticis ex sententia contingat, facile est coniicere, quale quantumque inde detrimentum suae saluti percepturi sint illi fideles, quibus S. Scripturarum pabulum dolo malo vitiatum, multoque veneno respersum ac infectum pro sincera ac spirituali alimonia proponetur. Urget propterea nos vehementer pastorale debitum, ut quibus possumus mediis gravissimo periculo occurramus; admonet vero sollicitudo et caritas nostra, ut fraternitatis tuae zelum in praesidium nostrae vigilantiae inprimis advocemus. Quamobrem quo maiori possumus studio a te petimus, ut si quid operae atque auctoritatis in scopum obviandi huic malo iam gliscenti, mox vero palam erupturo conferre poteris, id omne adhibeas, ne vera Christi doctrina hac arte in illorum fidelium mentibus contaminetur. Nihil itaque praetermittendum tibi esse puta, quod pertineat ad praecidendum cursum depravatis huiusmodi libris in America, ubi etiam omnis illis aditus est occludendus, ne inter fideles diffundantur. Qua in re decet publicam auctoritatem adesse his, qui regimini animarum praesunt, quatenus haec earumdem animarum pernicies omnino excludatur, ac eliminetur, quae eo sane nocentior esset, quo specie propagandi divina oracula errores multo altius insinuaret. Perpenso rei momento fraternitatem tuam strenue ac sedulo acturam esse non

ambigimus, dum eidem apost. bened. peramanter impertimur. Datum Romae die 31. Aug. 1709.

1323. *Cardinali Praenestino de Portocarrero in eodem obiecto.* 1709. Qui novas in dies insidias catholicae religioni moliuntur, haeretici Protestantes, rati modo non parum profuturam esse sui erroris dilatationi in partes Americae editionem S. Scripturae iuxta suae pravitatis sensum corruptae, eam sic deformatam atque in idioma Americanum translatam typis Londinensibus, ut accepimus, nuper imprimi curarunt, daturi procul dubio subinde operam, ut eo transmissa in illis partibus evulgetur. Ex gravitate periculi inde imminentis magnitudinem sollicitudinis, qua afficimur, facile agnosces, simulque nobiscum expendes, quam expediat ac oporteat, eorum hominum audaciam valido ac celeri remedio refringere. Advocata itaque in consilium spectata tua prudentia tecum delibera, qua via tam iniquis ausibus sit occurrendum, et ubi opportuna media delegeris, profer nulla mora ferventem illum zelum, quo pro divini nominis honore, ac pro tutela et integritate verae religionis adversus impios utriusque oppugnatores te intime uri non semel nec obscure ostendisti; consule omni studio et ea auctoritate qua polles spirituali tot populorum saluti, ac ubi arduum tibi esse videatur, quod tamen in rem unice proficuum esset, obtinere, ne ulla exemplaria S. Codicis ita, ut praefertur, vitiati eo deferantur, illud saltem tuis gravissimis monitis effice, ut in illis partibus publice denuncietur, quantum periculi lateat in corrupta huiusmodi ss. voluminum interpretatione, ac ut sub interminatione canonicarum poenarum eorum lectio atque retentio districte interdicatur. Confidere autem debes, te respondentem momento huius causae mercedem a Deo esse relaturum, dum nos tibi apost. bened. peramanter impertimur. Datum Romae, die 31. Aug. 1709.

1324. *Universitati Duacensi quoad errores Ianseniauos.* 1712. Maioribus vestris omni tempore solemne fuit, orthodoxae religionis integritatem istis in partibus summo studio ac ope tueri, quod institutum numquam satis laudandum tum maxime testatum fecerunt, cum *Ianseniana haeresis* caput attollere virusque suum spargere latius coepit. Tanto siquidem animi ardore ac zelo in illam protinus insurrexerunt, eiusque

errores detegendos ac refellendos susceperunt, ut eo nomine a Romanis Pontificibus praed. nostris non semel effusis laudibus ornari meruerint. Praeclaris adeo maiorum vestigiis vos etiam constanter insistere magna sane voluptate cognovimus tum ex literis vestris X. Kal. Ianuar. nuper elapsi ad nos datis, tum etiam ex iis, quae dil. fil. Abbas S. Mariae Internuntius noster Bruxellis residens pluries nobis significavit. Pietatem itaque studiumque vestrum merita in Domino commendatione prosequentes, ut in egregio proposito strenue persistatis, nullisque humanis rationibus ab eo vos unquam revocari patiamini, magnopere a vobis petimus. Illud interea nobis admodum gratum accidit, animique vestri religionem et vigilantiam maxime comprobavit, *quod binis decretis diebus 1. Oct. 1710, et 22. Ianuar. 1711 latis aperte sanxeritis, ut quicunque de cetero ad istius Universitatis Cathedras assumentur, antequam earum ineant possessionem, in Formularium, ut vocant, a san. mem. Alexandro VII. praed. nostro institutum, quemadmodum notis Pontificiis Constitutionibus diserte cavetur, omnino iurare teneantur;* ac insuper statueritis, neminem deinceps ad ullum gradum theologicum esse admittendum, qui prius in singulis Baccalaureatus Biblici, Licentiae, et Magisterii actibus antedicto Formulario ad praescriptum nuperae Constit. nostrae, cuius initium est „Vineam Domini Sabaoth“ non subscripserint. Gaudium tamen, quod ex memoratis saluberrimis, et ad sanam doctrinam in ista Universitate retinendam vehementer opportunis decretis hausimus, non parum imminutum est ex tristi nuntio simul ad nos allato, *quod nonnulli iniquitatis filii ac verae religionis hostes non ita pridem laicalem potestatem adiverint, eique per summam audaciam atque calumniam exposito, quod obligatio subscribendi praefato Formulario sit conscientiarum carnificina, et consilium ab eorum aemulis excogitatum, ut doctiores viri ab ista Universitate ad eam evertendam excludantur, ac onus imponat iniquum, nec minus Belgarum libertati et privilegiis quam ipsius Universitatis statutis manifeste repugnans, ipsam secularem potestatem ad eorumdem decretorum abrogationem praecipiendam adduxerint.* Probe siquidem intelligimus, *quantum detrimentum promanaturum inde sit in catholicam fidem,*

cui sublata e medio Formularii subscriptione una validius aufertur propugnaculum, quo suam integritatem tutabatur; et e contra luculenter agnoscimus, *quam ampla et facilis sternenda sit Iansenistis via ad occupandas quascunque libuerit Universitatis Cathedras, ac inficienda membra, quae hactenus ea contagio non pervasit.* Eo autem periculo, quod religioni et vobis imminere prospicimus, plane gravissimo usque adeo commoti sumus, ut erumpentes paternis ex oculis lacrymas continere minime potuerimus. Quocirca levantes manus nostras ad Dominum, qui est refugium nostrum et virtus, et adiutor in tribulationibus, eum enixis precibus obsecravimus et obsecraturi assidue sumus, ut causae suae patrocinium suscipere, ac impendentem procellam a vobis avertere pro sua misericordia dignetur. Nec certe Catholicorum etiam Principum opem implorare praetermittemus, quatenus vobis efficaci praesidio adsint, et opportunis adhibitis officiis Iansenistarum conatibus intercedant, idque eos alacri animo praestituros esse omnino confidimus. Interea vero Vos, dil. filii, quo maiori possumus studio hortamur, et admonemus, *ut veteris atque recentis virtutis vestrae memores executioni praefatorum decretorum, quae Apost. Sedis menti consentanea perinde sunt ac necessaria ad orthodoxam sanamque doctrinam isthic ab omni labe immunem conservandam, strenuo constantique animo incumbatis.* Quod etsi vos ultro facturos esse de filiali vestro in eandem Sedem obsequis ac ipsa causae aequitate praeclare nobis pollicemur, non tamen inutile ducimus vobis hac occasione ad memoriam revocare privilegia, beneficia et ecclesiasticas pensiones, quibus Universitas vestra a Pontificia largitate ditata fuit; cui quidem largitati debitam grati animi responsionem profecto minime redderetis, ubi ab Apostolicarum definitionum sensibus vos abduci, constantiamque vestram labefactari pateremini; sed meliora prorsus de vobis praestolamur, compertamque habentes pietatem et zelum maioris saniorisque partis eorum, quibus ipsa Universitas constat, *plane confidimus, vos nedum ab iis, quae tanta cum vestri nominis laude statuistis, numquam recessuros, verum etiam opportunam inituros esse rationem, qua seculari potestati aperiantur insidiae et fraudes turbulentorum hominum, quorum astu ad abolen-*

dam Formularii subscriptionem adducta fuit, simulque ob oculos ipsi ponatur, quibus mediis religionis integritas custoditur, iisdem publicae quoque tranquillitati politicique regiminis quieti consuli. Et Apost. bened. vobis amanter impertimur. Datum Romae, die 2. April. 1712.

1325.

Facultas Theol. Duacensis ad Fac. Theol. Lovaniensem de Constitutione Unigenitus. 1715.

Magno cum dolore intelleximus, idque ex certis documentis, quosdam sycophantas Parisiis ac tota Gallia sparsisse, vos Constitutioni Apostolicae „Unigenitus Dei Filius“ infensos esse, vos illam Constitutionem ut haereticam ac impiam reiecisse. Si qui in Galliae Regno hac sycophantia commoveri debuerunt, nos sane potissimum debuimus, qui Facultatem Vestram ut carissimam Matrem nostram suscipimus ac veneramur; qui vos ut amicos antiquo foedere sociatos sincere diligimus ac aeternum pariter diligere volumus; qui vestram maiorumque vestrorum eruditionem, solertiam, ac *in tuenda Summorum Pontificum infallibilitate* concordiam saepe laudavimus ac demirati sumus; qui denique erga vos ut nostrates seu Belgii nostri incolas, et quidem de Ecclesia nostra Belgica optime meritos propensissimi sumus. His affectibus imbuti existimavimus, viri sapientissimi, nostri officii ac muneris esse, ut de impacta calumnia vos quamprimum certiores faceremus, unaque instantissime rogaremus, ut famae vestrae et bono publico consulentes, hanc atrocem iniuriam depellere non gravaremini. Quod abunde praestiteritis, si palam significare volueritis, vos pure, simpliciter ac sine ulla exceptione et explicatione praefatam Constitutionem recipere. Hac enim professione calumniatores eorumque complices confundentur; qui ab eis delusi fuerint, opinione sinistra levabuntur; sicque integra stabit Collegii vestri fama et gloria. Sinite igitur, viri zelosissimi et undequaque ornatissimi, ut tamquam amici de rebus vestris

solliciti, hanc sensuum vestrorum declarationem a vobis exposcamus, quam ab humanitate et sapientia vestra avide expectantes, sumus ex intimo cordis affectu etc. Duaci, 22. Iun. 1715.

1326.

Facultatis Lovaniensis responsum pro Constitutione. 1715.

Ex literis, quas die 22. Iunii proxime elapsi ad nos dedistis, non absque ingenti admiratione, nec minori, ut iustum est, indignatione percepimus, Eximiis Vestris Dominationibus certis ex documentis constare, quosdam Parisiis ac per totam Galliam sparsisse, nos Constitutioni Apostolicae „Unigenitus“ infensos esse, illamque ut haereticam et impiam reiecisse. Sane non poterat effingi, quod magis alienum foret non a veritate duntaxat, sed ab omni quoque specie vel apparentia veritatis: quandoquidem talia apud nos et per nos publice data sint documenta, quae sole clarius demonstrant, omnes et singulos Facultatem nostram Theol. constituentes praefatam Bullam „Unigenitus“ cum debita i. e. vera ac integra tam interiori quam exteriori obedientia suscepisse ac suscipere. Nam ut omittamus, omnibus literatis notum esse vel esse debere, *quod Facultas nostra exemplo maiorum suorum semper ac constanter steterit, et hodiedum stat pro Romani Pontificis, universalem Ecclesiam in materia fidei aut morum docentis, infallibilitate*, quodque proinde Constitutiones omnes Apostolicas, tam eas, quae contra Baianos et Ianseniauos errores ac haereses editae sunt, quam alias quaslibet corde et ore receperit et recipiat: illam ipsam Constitutionem „Unigenitus“ ab initio, etiam ante publicationem iussu Superiorum Lovanii factam, omnes et singuli amplexi sumus pure, simpliciter, sine haesitatione, sine exceptione, sine explicatione, palam agnoscentes, B. Petrum per Clementem XI. in eadem fuisse locutum. Quin eo ipso quo innotuit memorata Constitutio, duo ex nobis in solemnitate admissionis aliquorum ad magisterium orationem

specialem habuerunt super Constitutione „Unigenitus," illam annunciantes et laudantes. Saepe quoque in Thesibus impressis in schola nostra propugnatis facta est mentio illius cum elogio; et quotidie fere in publicis disputationibus citatur ab oppugnantibus, ut iubeantur propugnantes doctrinam suam secernere ab omni propositione, quae in Bulla „Unigenitus" est damnata. Praeterea notum est, quod nequaquam ferret Facultas nostra, ullum in schola nostra defendere, praesidere, aut docere, qui aliter saperet. Ex his evidentissime perspicere possunt Eximiae Dom. Vestrae, quod nequiter et falso sparsi sint praedicti iniuriosi rumores. Addimus tamen ex abundanti, quod ubi lectae fuerint literae, quibus nos honorastis, singuli uno ore et animo, eodemque momento reclamaverint contra sparsam de nobis iniustissimam calumniam, atque in contrariam protestationem iusta indignatione eruperint. — Quamvis vero non foret opus de novo convenire, ut determinaretur, quid literis vestris esset respondendum: tamen ut constaret, nihil praepropere sed pro rei gravitate esse mature processum, conclusum fuit, Facultatem nostram sub iuramento eam in rem esse convocandam. Itaque in Congregatione sub iuramento habita comparuerunt omnes, — et post maturam deliberationem ex unanimi suffragio conclusum fuit, Eximiis Dom. Vestris praeter iam dicta respondendum esse, quod agnoscamus et sincere sentiamus, omnia et singula rite, legitime ac iuris ordine peracta esse in negotio concernente librum gallico idiomate impressum, et in plures tomos distributum subtitulo: *Nouveau Testament* etc. Paris, 1693. et 1694.; palamque profiteamur, omnes et singulas propositiones per praefatam bullam „Unigenitus" damnatas fuisse vere damnabiles, et vere recteque damnatas esse, etiam sub earum censuris. Ecce genuina et aperta sensa nostra, quae non vobis solum, verum etiam urbi ac orbi toti cupimus esse nota, ut sic quoque obstruantur ora loquentium iniqua. Ceterum vobis grates referimus quam possumus maximas, tum quod iuste de nobis sentientes non dederitis fidem detractoribus istis nōminis et famae nostrae, tum quod de rebus nostris solliciti, sicut fas est et decet meminisse fratrum, amice nos commonueritis, quatenus iniuriam istam tam atram quam atrocem nobis impactam depelleremus, prout eam hisce quantum

1328.

Clemens XI. ad Universitatem Salmanticensem de Const. „Unigenitus.“ 1716.

Etsi praeclara et sane vetus, animoque nostro altius infixa opinio, quam gerimus de sincera incorruptaque celebris Universitatis Salmanticensis religione, facile nobis persvaserit, rumorem adversus illam a novatoribus, quorum os felle et amaritudine plenum est, impudenter disseminatum quoad apostolicam nostram Constitutionem, cuius initium est „Unigenitus Dei Filius,“ omnino a veritate alienum esse: nihilominus perlibenter accepimus ac legimus epistolam vestram die 19 praeteriti mensis Augusti ad nos datam, una cum illi adiectis documentis, quibus non modo calumniam vobis inustam perspicue diluitis, verum etiam universo catholico orbi luculenter testatam facitis egregiam vestram in sana doctrina tuenda constantiam, *inconcussamque obedientiam definitionibus supremae Cathedrae B. Petri, in qua idem gloriosus Apostolorum Princeps vivit adhuc et praesidet, praestatque quaerentibus fidei veritatem.* Repleti itaque sumus consolatione et superabundavimus gaudio, cernentes vos firmiter adeo illustribus maiorum vestrorum vestigiis ac exemplis insistere, quorum praestanti virtuti perpetuoque in hanc S. Sedem studio satis constat magna ex parte deberi singularem illam et plane insignem praerogativam inclytae Hispanicae nationi concessam, quod scilicet ipsa tot seculorum decursu ab omni haeresis labe se immunem inviolatamque servaverit, adeoque splendidum et gloriosum „Catholicae“ titulum merito adepta fuerit. Debitis propterea laudibus vos in Domino prosequentes, paterne vos adhortamur, ut avita decora nominisque vestri dignitatem constanter tueri pergatis, ac ab Academia vestra quam diligentissime arcere curetis profanas vocum novitates, quibus iniquitatis filii miseris hisce temporibus vetustatem incessere omni

ope nituntur, quasi Evangelium Christi, ut inquit Apostolus, convertere paulatim vellent. Id porro de perspecta pietate eximiaque sapientia vestra nobis abunde polliciti plane confidimus, fore, ut exempli vestri auctoritate in dies magis confundantur, ac erubescant, qui supra ipsam supremam Cathedram caput attollere procaciter audent, nec intelligunt, se magistros effici erroris, dum christiana humilitate fieri indignantur discipuli veritatis. Omnipotens Deus dirigat vias vestras in beneplacito suo, ac omnia vobis laeta atque secunda largiatur, quibus nos paternae nostrae caritatis testem apost. bened. peramanter impertimur. Datum Romae die 12. Oct. 1716. — (**Dom. Nic. Escolanus** *nonnullae in varia Iuris Can. capita Salmanticenses elucubrationes.* Vallisoleti, 1748.)

1329.

Elector et AEppus Coloniensis in sua ad Clerum Encyclica de Const. Unigenitus et suprema auctoritate docendi Rom. Pontificis. 1719.

Iosephus Clemens etc. Omnem operam pro pastoralis sollicitudinis munere semper adhibuimus, ut creditae nobis Christi oves unanimes in fide multa pace fruerentur in Domino, proculque ab illis exularent dissidia, ea praesertim, quae ex doctrinis variis et peregrinis, animas certum in interitum trahentibus, nasci solent. Multi enim lupi, ut cum D. Martyre Ignatio loquamur, velleribus tecti, in Dei stadio currentes captivos comprehendunt, verum in vestris concordibus animis nullus dabitur illis locus. Os nostrum patet ad vos, fratres carissimi. Numquam acerbius urimur, quam si inquieti homines profanis vocum novitatibus vos conturbent, non acquiescentes sanis sermonibus, errantes, et in errorem mittentes. Hi viam pacis non cognoverunt. Abundat vero consolatio nostra, si eam, quam ardentissimis votis et omni conatu firmare satagimus, ipsi vos solliciti fueritis servare unitatem spiritus in vinculo pacis, unum corpus et unus spiritus, una fides. Hoc gaudium,

haec corona nostra. Gaudium autem nostrum non essetis, nisi pariter et corona; nec corona esse poteritis, nisi arctissimo in spiritu Christi vinculo coniuncti; nec sacro hoc vinculo coniungi, nisi tenentes *supremum in terris Ecclesiae caput,* in quo totum corpus per nexus et coniunctiones subministratum et constructum, crescit in augmentum Dei, fitque speciosa illa in terris ecclesiastica Hierarchia, almae Sionis — aemula. Si vero sit schisma in corpore, si Ecclesiae membra a Capite seiungantur, — non erit amplius illi formosae Christi sponsae species neque decor. — Nostrum interim gaudium impletum est, cum attendimus, *Ecclesias divina providentia curae nostrae commissas omnium Ecclesiarum Matri ac Magistrae illiusque Summo Capiti, Christi in terris Vicario, indissoluto omnimodae obedientiae ac reverentiae nodo esse coniunctas,* parique obedientia et reverentia Constitutionem *Unigenitus,* tanta sapientia a SS. D. N. Papa Clemente XI. editam, tanta submissione animi et alacritate ab omnibus prope orbis catholici Eppis atque etiam a nobis receptam et publicatam, *ceu veram fidei regulam* amplexas esse eique firmissime adhaerere. — *Nos* quidem *constitutionem illam ceu divinum Christi Sponsae oraculum, Clementis XI. voce prolatum, ea veneratione colimus, qua divinitus Petro suggestam de Christi divinitate confessionem:* Tu es Christus, Filius Dei vivi. Confidenter pronunciamus, *non minori religione prosequimur, quae Deo auctore Clemens XI, quam quae Petrus effatus est.* Cur enim sit venerationis cultusve disparitas, ubi *una est fidem facientis auctoritas?* — Os Domini per Clementem XI. locutum esse universa agnoscit profiteturque Ecclesia. — *Ipsius Petri confessio certam praestat definitionem Clementis:* ab illa nimirum confessione tamquam merces a Domino reddita *dimanavit in Petrum Petrique successores suprema omnisque erroris expers in rebus fidei et morum decernendis auctoritas,* cum Petro Christi divinitatem confitenti Christus ipse *Petrae soliditatem* in Ecclesia sua fundanda pollicitus est: Et ego dico tibi etc. Quibus verbis concessam Petro *fundamentalis capitis praerogativam* prisci Ecclesiae doctores plerique omnes agnoverunt. Hinc *asserta Petro Petrique Cathedrae fides, quae deficere non possit.* Et vero si superpositum fun-

damento aedificium nutare impossibile est, et ipsum labefactari non posse fundamentum nemo ierit inficias: quassato enim fundamento superpositam ruere molem necesse est. Imitatores hic mei estote, fratres carissimi, sicut et ego Christi. Ad Petri responsum Patre revelante emissum vocem extollit Christus, comprobans laudansque discipuli confessionem. Et nos vocem cum universali Ecclesia extollimus, venerantes et laudantes *editam a Clemente XI., Deo auctore, i. e. Spiritu S. iuxta Christi promissa assistente seu dirigente, Constitutionem.* — Praecludamus aures omni voci alienae a voce Clementis XI. — Attendite ad *Petram*, in qua fundata est Ecclesia: ab ea ne latum quidem ungvem discesseritis. Quis enim *columnae veritatis*, quae Ecclesia est, adhaerere possit, qui ad lapidem fundamentalem, cui innititur columna, propius non accesserit? — Nec vos moveant captiosa cavillantium spirituum argumenta, et *frivola, assequendae veritatis specie fucata, ad Generale Concilium appellatio:* quoniam *ad Sedem* quidem *B. Petri Apostoli de qualibet mundi parte Canones appellare voluerunt*; *ab ipsa autem nemo sit* (in rebus praesertim dogmaticis) *appellare permissus;* (Gelas.) *et Ap. Sedes frequenti more maiorum damnandi, quos oportuit, nulla existente Synodo, habeat facultatem. Nec veremur, ne apostolica sententia (cuius auctoritatem semper omnis catholica Christi Ecclesia et universales Synodi semper secutae sunt) resolvatur, quam et vox Christi et maiorum traditio, et canonum fulcit auctoritas.* (Agatho.) Si quis igitur ad vos venerit, aut si cuius in consortium incideritis, qui laudatae Constitutioni, etiam sub praetextu *temerariae et schismaticae appellationis ad futurum Generale Concilium* perperam interiectae debitam obedientiam recusavit, nostris vestigiis inhaerentes procul ab eo fugite, sentiatque nullam vobis cum eis, quos nuper S. Sedes Romana a se separatos declaravit, communionem ecclesiasticam existere, nec extituram deinceps, donec (quod faxit Deus) penitus resipiscat. — Datum Bonnae die 6. Iulii 1719. — **(Pastoralblatt der Erzdiöcese Köln.** 1870. p. 101.)

1330.

Innocentius XIII. Papa Eppo Wirceburgensi de observanda ieiunii quadragesimalis, etiam apud milites, disciplina. 1724.

Ad Apostolatus nostri notitiam non sine magno animi nostri moerore pervenit, quod, cum occasione praeteriti belli per varias Germaniae regiones a *Quadragesimali Ieiunio* dispensatum esset, paulatim ea multis in locis irrepserit corruptela, ut pacis etiam tempore sibi fere quisque, ac prae ceteris *militares copiae,* nec eae solum, quae in acie decertant, vel quae per aperta ac remota excurrunt loca, et summa plerumque ciborum inopia aut difficultate laborant, sed stationariae quoque et praesidiariae, quamvis in domibus saepe consistant, ubi alimentorum sufficientia aut etiam quandoque copia parari facile potest, *eo audaciae devenerint, ut plane contendant, quasi iure debitam tribui huiusmodi dispensationem; ac propterea eo discriminis rem esse deductam, ut pene sublata ieiunii quadragesimalis observantia tam salutare S. Matris Ecclesiae praeceptum non sine magno catholicorum scandalo et haereticorum derisione omnino iam aboleri videatur.* Nos igitur, qui in suprema Ecclesiae universae specula meritis licet imparibus ineffabili divinae bonitatis abundantia ut orthodoxae fidei assertores, sic etiam eccles. disciplinae custodes et vindices constituti sumus, *sanctum eiusmodi ieiunium, a tota per christianum orbem Ecclesia inter praecipua orthodoxae disciplinae capita perpetuo annumeratum,* retineri omnino volentes, nostrarum partium esse censuimus, ardentissimum fraternitatis tuae zelum per has nostras literas excitare, teque in Domino maiorem in modum adhortari, ut pro singulari tua in Deum pietate et fide totius animi robore contendas, *ut eiusmodi abusus inter bellorum motus invectus e tuis Ecclesiis radicitus exstirpetur.* Quamquam enim probe novimus, multum te

hactenus in eo laborasse, ne malum nascens, quod principio facile opprimitur, ulterius invalescendo fieret ut plerumque solet robustius; nihilominus quoniam etsi corpore absentes, animo tamen praesentes te intuemur et paterna caritate complectimur, dum huiusmodi singulare studium et in tuendo grege pastoralem vigilantiam impensius commendamus, egregiam adhuc operam tuam et adiutorium ad tanti mali reliquias abolendas in partem nostrae sollicitudinis libentissime advocamus. Quapropter te adhortamur, requirimus, et obsecramus in Domino, ut tuos populos nostro etiam nomine sedulo ac paterne moneas, rem agi non quidem exiguam sed longe gravissimam, *de maximo scilicet observando sustinendoque Ecclesiae ieiunio, quod olim in lege et prophetis primitus adumbratum, ipsius Christi Domini exemplo veluti consecratum, ab Apostolis traditum, a sacris canonibus ubique praescriptum, et ab universa Ecclesia ab ipso sui primordio retentum et observatum est;* quo scilicet, ut veteres tradidere Patres, nobis quotidie peccantibus communis poenitentiae constituto remedio per consortium Crucis Christi nos etiam aliquid in eo, quod ipse propter nos praestitit, ageremus, simulque ad recolenda sacratiora redemtionis nostrae mysteria, quae per Dominicae Passionis ac Resurrectionis memoriam quadragesimali potissimum tempore solemnius celebrantur, purificatis ieiunio corporibus et animis dignius pararemur. Nihil ergo, ut probe novisti ven. frater, Deo acceptius, nihil pastorali ministerio accomodatius, et gregibus tuis utilius, quam ut opera et industria tua, apostolica praesertim huius S. Sedis auctoritate suffulta, Christifideles ad tam piam christianae poenitentiae ac devotionis exercitationem suscipiendam retinendamque alacrius inflammentur; cum praesertim ex haereticorum propinquitate, qui sacris ieiuniis tam acerbe adversantur, orthodoxos omnino deceat novos concipere stimulos ad ea ardentius frequentanda, ne sacro ciborum delectu nimis facile aut sine gravi causa posthabito in haereticorum castra quasi transiisse videantur. Quia vero non deerunt, qui per humanas quasdam nec satis legitimas excusationes a tam salutari Ecclesiae sanctae praecepto se subtrahant, tuum erit eos paterna sedulitate simul et caritate commonere, *neminem quidem sine legitima causa,*

multitudinem vero, ut populum, civitatem, aut gentem indiscriminatim integram nonnisi gravissima atque urgente necessitate, et in casibus per sacra canonum statuta praescriptis dispensari posse. Quod autem ad praesidiarios aliosque milites attinet, si qui eorum nimis grave putent ad asperos militiae labores et aerumnas ieiunium quoque et abstinentiam quadragesimalem accedere, erigito illos in spem coelestium proemiorum, quibus assequendis condignas non esse passiones huius temporis testatur Apostolus; eosdemque, quantum salva eppali caritate et sine gravi ipsorum detrimento licuerit, adhorteris ad salutaris abstinentiae incommoda fortiter sustinenda; *nimis enim turpe esset, si, qui tam strenue mundo ac seculi Principibus militant, et quidem ut corruptibilem coronam accipiant, militare Christo refugerent, qui sperare nos praecipit incorruptam.* Ceterum si quos graviores quaedam causae aliquando coëgerint, ut sibi dispensationem a quadragesimali ieiunio petant, caveant id superbe et audacter ab Ecclesia postulare, sed erubescant potius coram Deo, se solos a communi omnium christianorum poenitentia seiungi, atque omni animi contentione, studio, voluntatis affectu per alia pietatis opera, ut propria cuique devotio suggeret, peccata sua expiare, et Deo satisfacere studeant. Porro ut ii, quibus opus erit eiusmodi dispensatione, pleniore animi tranquillitate et integra conscientiae securitate ea uti possint: nos idcirco paternae caritatis pontificiae non immemores, quae novit imbecillitates infirmorum sustinere, atque etiam cum infirmantibus infirmari, singulis per Germaniam nostris et Sedis Apost. Nuntiis potestatem fecimus auctoritate nostra dispensandi; eandemque apost. potestatem aliis Eppis flagitantibus pro commissis sibi populis nomine nostro etiam generaliter, magna tamen id exigente necessitate adhibendam, communicandi; qua quidem in re conscientiam tuam onerare compellimur, qui nostram etiam, si secus fieret, gravari posse apud supremum Divinum Iudicem non ignoramus. Aderit profecto tibi abundantia gratiae suae misericors Deus, addetque voci tuae vocem virtutis, ut gravibus ovium tuarum vulneribus oleum et vinum pro opportunitate sapienter adhibens, et sacram hanc consvetudinem custodias, et disciplinam indulgentia temperes; quod a Deo enixe

votis omnibus postulare non desistemus, atque interim in id ipsum apost. bened. fraternitati tuae peramanter impertimur. Datum Romae, die 12. Febr. 1724. — (**Gropp** *Collectio novissima scriptorum et rerum Wirceburgensium.* 1750. IV. 684.)

1331.

Conc. Prov. Avenionense de Rom. Pontifice. 1725.

Tit. I. De fide cath. et eius professione. Prooemium. — Cum nostri sacerdotalis officii sit, ut, ubi de fide agitur, volvatur obscurum nihil, sed evangelica veritas in sua simplicitate eniteat et clarescat; cumque S. Synodo cura esse debeat, ut huius Provinciae Clerus et populus in fide et fidei principiis sint omnino concordes: quaedam, quae notione speciali ac maiori animadversione digna visa sunt, quae simul fidelibus, quos cura nostra complectitur, prodesse valeant, eadem S. Synodus hic praemittenda et inquirenda censuit. Cui nempe credamus? cui credendum sit? quae fidei magistra? quis ipsius mysteriorum interpres? Quocirca priusquam res ad fidei tutelam defensionemque spectantes distinctis pertractentur capitibus, utque liberiori animo ac mente sinceriori profitendae fidei publicum sacramentum enuncietur, haec quae sequuntur praelibare duxit opportunum, ut tantae artis magistra ex coelestibus suis institutionibus cognita, firmius ac fidentius eius doctrinae principia teneantur; quo fiat, ut iuxta D. Gregorii M. praescriptum in vera fide persistamus, et vitam nostram in *Petra Ecclesiae, h. e. in confessione B. Petri Apostolorum Principis* solidemus. Noscant itaque, quicunque SS. Literarum eruditione praediti sunt, aeternaeque veritati assentiuntur, quod Ecclesia Catholica ab aeterno in mente Dei concepta, in plenitudine temporum genita, haec illa nobis magistra a Deo data est, cuius primaria et *princeps Cathedra Apostolica Sedes* est, cuius doctrina verbum Verbi seu in sacris paginis scriptum, seu apostolica traditione ad nos transmissum. — Ad divinam providentiam spectabat, ut — auctori gratiae Templum dica-

retur, non quidem manu hominis factum, sed Dei Omnipotentis dextera constructum, cui nec temporum nec rerum vicissitudines, nec potestates tenebrarum nocere unquam possent. — Nec minus exinde necessarium erat ac condecens huic sancto Templo *Sacerdotem Magnum* praefici, cui sacrorum praecipua incumberet cura; cui in Sancta Sanctorum, h. e. in profundum mysteriorum Dei, seu in altitudinem divitiarum sapientiae et scientiae Dei pateret aditus; qui novae Legis doctor ac interpres a Deo constitutus et obscura interpretaretur, et ligata dissolveret; qui subolescentia latentibus surculis errorum germina evelleret ac eradicaret statim, ne in damnum agri evangelici remedii tarditate succrescerent; qui pariter subortas vel excitandas ex causis maioribus et ex fratrum contentione interminabiles quaestiones ac controversias *iure summae et ultimae cognitionis irreformabili suo ex cathedra prolato iudicio* dirimeret. Tanto autem ac tam necessario ministerio insignitum fuisse constat *Petrum* Apostolorum principem, qui primus ad Apostolatum vocatus, *Primatum*, quem vivente ac volente Christo gesserat, *ad successores transmittendum* praesignaret, cuius ex novi nominis sacramento praedestinatio ad supremum Pontificium praemonstraretur, ut societate quadam nominis cum ipso angulari lapide Christo Iesu quaedam etiam societas potestatis innueretur. Nec cogitata haec sua quibusvis arcani involucris et quasi velis obtendi voluit Christus: qui ex paritate tributi pro se et Petro solvendi collegam sibi in regendo ecclesiastico imperio praecipuo Vicarii nomine demonstravit; qui trina petitione eius erga se amoris a Petro pignus expetivit, pascendique agnos et oves suas curam suscipi pro pignore exoptavit; qui Petrum in monte Tabor cum Elia et Moyse tamquam potiorem legis evangelicae, quae ceterarum complementum est, testem adhibuit, ut paternae vocis fidelis esset auditor, et Filii Unigeniti dictis ex ore Petri prodeuntibus fides omnis imposterum a fidelibus haberetur, *fierentque Petri dogmata oracula orbis terrarum.* — Quot autem et quanta Petro eiusque successoribus ad perfectum Ecclesiae regimen — privilegia divinitus fuerint concessa, sat ex sacris constat ubique paginis: cum non semel perspiciamus in sacro Evangeliorum libro, pro *eius dogmatum indefectibili veritate* orasse Christum,

datamque *confirmandi fratres in fide* praecellentem virtutem; summam item salutis nostrae aditusque ad beatam aeternitatem expediendi curam *coeli clavium* traditione ipsi commissam; concessamque fortitudinem, *ne portae inferi praevalerent* unquam adversus firmam hanc petram, quam Christus ipse selegerat, ut in ea tamquam in *inconcusso ac indefectibili fundamento* Ecclesiam superaedificaret suam.

Quis itaque accurata his omnibus lance perpensis, ponderatoque hoc toto, hoc vero, quod non humana ratio excogitavit, nec ulla forensis opinio adinvenire praesumsit, sed quod Scriptura S. testatur, quod venerabilis antiquitas se profiteri gloriata est, quod Apostolica Traditio docuit, quod SS. Patrum hac de re inter se numquam dissidentium sententia firmavit, — quis, inquam, non utatur D. Ambrosii verbis: „Si doctrinis non creditis sacerdotum, credatur oraculis Christi“ ? Quis non incuset miseram et lugendam nostrorum temporum conditionem, quibus, cum tam vasta terrarum spatia vanis gentium superstitionibus ac haereticorum sectis et sectatorum erroribus pateant, vix tutam stationem inveniat Petri navis? — Sunt, qui religionis praestantiae eloquentissimis scriptis magnifice plaudentes, parce tamen ac haesitanter de *indefectibili sedentium in Petri Cathedra Summorum Pontificum fide* atque doctrina loquuntur, et scribunt. De his autem hominibus, dum ss. Ecclesiae aedificium affectata unitatis professione elogiis extollunt suis, si ad nimiam tamen veri reticentiam attenderis, iure credas, eos Ecclesiae fundamentum, licet in petra manu summi Dei robusta mole positum, subtracto *infallibilitatis* caemento circum effodere velle, ac inde nutante basi ipsa molem totam convellere et praecipitem funditus agere in ruinam; tanta tamen soliditate munita est Petri sedes ac fides, ut eam neque novatorum malitia, schismaticorum perfidia, neque haereticorum pravitas quatere unquam vel corrumpere valeat. Unde illud Hieronymi grave consilium, ubi de Orientalium scissuris agebatur, adaptari potest: „Ideo mihi Cathedram Petri et fidem Apostolico ore laudatam censui consulendam.“ Sed illud sane dolendum magis, quod nempe tam cito e sapientum memoria dilapsa sint ac effluxerint secula illa, pari sanctitate ac doctrina aeternitatem ipsam illustrantia, quorum fausta serie ac glorio-

sissimis epochis constat, quo veritatis zelo, quo spiritu ducti sanctissimi doctissimique Patres in rebus quoquo modo ad universalis Ecclesiae tranquillitatem spectantibus non sibi ultro fidentes, Petri successorem consulere ambiebant, ut quae in sola Epporum auctoritate atque consensione nitebantur, Apostolico Petri robore firmarentur, et quae ab ore Pastoris universalis prodire contingeret ad omnes Christifideles qui sub coelo sunt, ea pro fidei regula tenerentur, et publicam transirent in legem. Dolendum, quod viri doctrinae nomine ac ipsa etiam doctrina praestantes aut ignorent aut ignorare se fingant, quo humili et sincero cultu, qua veneratione Pontificiae decretales ac Vaticani oracula uti fidei symbolum ipsum olim excipiebantur. Tunc siquidem sancti Antistites dum se ab Orientalium erroribus immunes ac Romanae fidei concordes esse laetabantur, Petrum in Leone loquentem audire sibi gratulabantur ad invicem, tantusque apud eos vigebat erga Supremum Antistitem cultus et observantia, ut ab ipsius decretis vel tenui linea declinare ducerent esse sacrilegum, atque impium, et a veritate omnino deficere. Si tamen ad tot tantosque Leoni ipsi tum apostolico robore tum sacra eloquentia non impares advertamus, quorum clara nomina in recentioribus etiam Ecclesiae fastis magnifice praedicantur, non est cur illorum seculorum gloriae invideamus, sed nostrorum potius temporum celebremus sortem, quibus permulti adnumerantur D. Leonis, Gregorii M. aliorumque idgenus hominum digni haeredes, a Petri stipite nunquam degeneres: quidam in albo Sanctorum urgente heroicae virtutis merito et miraculorum copia publico cultu venerandi; quidam vel ex Cathedra Romana vel per legatos vicaria Papae auctoritate munitos Oecumenicis Conciliis praesidentes, haeresum omnium omniumque christiani nominis hostium habentur profligatores; plures tandem iurium ac libertatum universalis Ecclesiae acerrimi defensores, intrepidique vindices memorantur. Quo fit, ut verae sapientiae tenaces assertores, omnem fidem fiduciamque suam reponentes in Christi promissis pretiosissimo eius sangvine conscriptis, verbo eius numquam transituro obfirmatis, ac valido testamento roboratis, ad seriem etiam Petri successorum a seculis non interruptam attendentes, Romanamque Petri Sedem eius totque Pontificum confessione

sanctificatam, tot Doctorum fama illustratam, tot tandem oraculis quot decretalibus christianum orbem in fide et disciplina erudientem demirantes, fateri non erubescant, Romam istam antiquitate, dignitate, sanctitate conspiciendam, aliud nihil esse, quam novam illam Ierusalem a coelo descendentem, ac Dei claritatem habentem, de qua ob mirabile fidelium communionis foedus merito dici possit: participatio eius in idipsum. Quis enim tam excors, tam a vero alienus, qui Ecclesiam Dei eadem potenti dextera conditam, qua coelum terraque regitur, adeo improvide constitutam credat, ut Deus ipse, cuius virtute firmatur orbis, fulciendae ac roborandae Ecclesiae suae potentissimi brachii sui opem auxiliumque denegaverit? Quis vero eam in Urbe illa sacerdotali ac regia tam bene recteque compositam, ibique sub visibili venerandoque Capite coniuncta ad Christi compagem membra Apostolorum unum constituentia suspiciens, non agnoscat Pontificis auctoritatem ac Primatum vere significari specie illa diadematis Summi Sacerdotis, in quo sculpta erat Dei magnificentia, in cuius veste poderis totus erat orbis terrarum, et parentum magnalia sculpta videbantur? Imo vero quis tam elegantem divini operis formam, Christi videlicet Sponsam, eamque sine macula sine ruga hucusque servatam considerans, ipsam nostris hisce temporibus senescere, ut aiunt novatores, vel alicui vicissitudini esse posse obnoxiam suspicetur? Quis tandem tam rationis expers, qui excelso Ecclesiae throno, id est, Petri Cathedrae hoc deneget *veracitatis ac infallibilitatis* donum, quod Moysi Cathedrae, docentibus Scribis ac Pharisaeis, a Christo ipso legimus attributum? Quin potius huius supremae Sedis imperturbata maiestate perculsus eam stantem semper ac erectam post tot persecutionum impetus, medias inter christiani orbis ruinas admirando, *Romanam fidem* esse non asserat, quae iure quodam haereditario ab Apostolorum principe transiit ad supremos sanctosque nostrorum temporum Romanos Pontifices, in quibus manet adhuc dispositio veritatis, et B. Petrus in accepta fortitudine petrae perseverat; in quibus vivunt ac vigent adhuc heroicae praedecessorum vires atque virtutes; quibus demum pingvissimae haereditatis, *fidei* nempe *atque traditionis, de-*

positum tamquam fidissimis religionis sanctae tutoribus ad custodiam datum esse conspicimus?

Adeamus itaque cum fiducia novam hanc speciosamque Ierusalem, et ambas manus tendentes ad aram verae fidei, appropinquare nitamur Apostolicae Sedi, quae *centrum unitatis est, et ideo unitatis quia veritatis.* Ibi enim plurimis argumentis facile svaderi poterit vacillantibus in fide, quam in hoc dogmate veterum recentiorumque orthodoxorum Patrum concors fuerit et constans sententia; extant siquidem in Romanae Ecclesiae fastis praeclara adhuc monumenta, ex quibus evidentissime constat, quod, etsi in remotis longeque dissitis ac disiunctis Romani olim Imperii provinciis Patres ad fidei catholicae defensionem heroico prorsus animo decertassent, debellatae tamen haeresis spolia Romam statim deferri curabant, ut in fidei Capitolio catholicae veritati triumphalis honor decerneretur, ibique tamquam in Dei immortalis templo reportatae ubicunque terrarum victoriae servarentur insignia. Ibi non minoris momenti documenta patebunt; scilicet revolutis Vaticani codicibus plura occurrunt elogia, quibus efferebantur vigilantissimi speculatores, qui haereticorum insidiis, quocunque laterent loco, bellum indicebant, donec vel profligatis vel ecclesiastica caritate reconciliatis fidei hostibus inita pacis atque concordiae acta piscatorio Petri annulo obsignanda atque firmanda Romam deferrentur. Ubi enim Pontificiae Decretales tum ad convocanda tum ad confirmanda Concilia prodibant, statim tamquam personante toto terrarum orbe Apostolica Petri voce haeresum omnium perturbabantur auctores, victrixque errorum ac triumphans veritas effulgebat. Quicunque itaque in hac Provincia orthodoxi vocamur et sumus, non coeca, ut aiunt, obedientia, sed rationabili obsequio, non ut ancillae filii, sed ut liberae, *quae ex Petri Cathedra emanant dogmata, non ut unius hominis aut humanae vocis sonum, sed ut Divini Spiritus, qui in ea sede praesidet semper, germana oracula reverenter excipere gloriemur;* unde cum Apostolo asserere nobis liceat, quod nempe *scimus cui credimus, et certi sumus.*

Tit. XI. De Episcopis. Cap. 5. 6. — De Eppalibus muniis non fuse lateque sed obiter dicendum censuit S. Synodus. Duo tamen, in quibus maximum momentum est, non ita

raptim perstringenda existimat. Primum nempe, quod, cum *ex communione nostra cum Romano Pontifice orthodoxiae nomen ac fama pendeat;* ita unitate spiritus cum ipso coalescere et quodammodo conglutinari debemus, ut in eo quasi inesse videamur. Pro hoc enim Christus oravit Patrem, ut Apostoli unum essent inter se, non unitate loci seu personae, sed ea, qua ipse ac Pater unum sunt, amoris nimirum, consensionis ac participationis ad intra; et sicut Personas Divinas inter se unum esse catholica veritate edocemur, ita unum simus cum Christo per fidem, unum in Ecclesia per obedientiam, reverentiam, devotionem, ac subordinationem membrorum ad Caput, filiorum ad patremfamilias, partium integrantium ad totum, quod est Petri Apostolatus; ut tandem hierarchicus ordo nostra ad unitatem conspiratione servetur, sicque Dei ordinationi non resistentes nec Deo resistere incusemur. Secundum autem non minoris ponderis ac momenti illud est, quod *numquam melius causam Eppatus agimus, quam cum Petri Apostolatum eius clypeo protecti pro viribus defensamus;* summa enim est inter utrumque connexio iurium, et fas sit dicere, commixtio. Quodsi ultra recti iustique mensuram a Deo praefinitam iudiciorum parilitate praesumta contendatur, timendum ne in ipsius religionis damnum eveniat, ut, *dum immodice extolluntur Eppi, Eppatus simul cum Petri Apostolatu deprimatur.* Licet enim eo tempore, quo primus fervebat adhuc religionis amor, cultusque vigebat, Eppalibus quibusdam Cathedris Apostolicae Sedis nomen fuerit attributum: non aliam tamen ob causam sanctissimi Praesules ea se appellatione condecorari patiebantur, nisi quia ipsi, cum unum ex evangelico unitatis praecepto Eppatum agnoscerent, (singulis scilicet Cathedris Romanae Sedi catholica communione adhaerentibus, unamque cum ea Sedem Apostolicam constituentibus) singulares etiam Cathedras in partem honorum primariae Ecclesiae debitorum venire posse existimabant. Ceterum sanctissimi illi Antistites ex tam gloriosa nominis ac dignitatis quasi consortione non superbiebant, non ambitiose de se sentiebant. Certis quippe monumentis apparet, eos nihilominus fateri palam solitos fuisse, Romani Antistitis proprium hoc esse ac praecipuum, ut non secus ac Caput prae ceteris membris cel-

sissimum in corpore locum occupat, sic ille prae ceteris Eppis praestantissimam pro suo iure obtineat Sedem. Unde qui debitam ei obedientiam ac reverentiam non praestat, tamquam a Capite seiunctus acephalorum deliramentis agitur, quodque maius est, totum perversitate sua lacessit Eppatum. Nam, ut sapienter advertit Avitus Viennensis Eppus, si Papa Urbis vocatur in dubium, Eppatus iam, non Eppus, vacillare videbitur. — (**Concilium Prov. Avenionense** *a Francisco Mauritio de Gonteriis AEppo habitum.* Avenione. 1725. p. 1. ss. — Recusa sunt Acta huius Concilii in **Collectione Conciliorum Lacensi.** Frib. Br. 1870. I. 473. ss.)

1332.

Sententia **Synodi Ebredunensis** contra **Eppum Senecensem** Iansenismi postulatum. 1727.

Visis a Concilio, cui aderant Ill. ac Rev. D. AEppus Ebredunensis, Ili. ac RR. DD. Eppi Vapincensis, Bellicensis, Vinciensis, Forojuliensis, Sistaricensis, Glandavensis, Aeduensis, Vivariensis, Aptensis, Valentinensis, Gratianopolitanus, et Grassensis, *querimonia Promotoris* facta in secunda Congregatione Generali habita die 18. Aug. a. 1727 *adversus Mandatum Pastorale*, cui titulus „Instruction Pastorale d. M. l'Eveque de Seez" datum Castellani die 28. Aug. a. 1726; — *Processu verbali* eiusdem Congregationis, quo constat ex propria R. D. Sanitiensis seu Senecensis Eppi confessione, praefatum Mandatum a se adoptatum et promulgatum fuisse, in cuius confessionis fidem dicti Mandati exemplar ei in Concilio exhibitum proprio nomine munivit et subscriptioni peculiarem notam addidit in prima et ultima pagina; — *Exemplo instrumenti a parte dicti R. D. Eppi Sanitiensis* per Apparitorem publicum denunciati die 11. Aug. dicti a. 1727 Rmo D. AEppo Ebredunensi ante inchoationem Concilii Prov. Ebredunensis ad diem 16. eiusdem mensis indicti, quo Instrumento dictus R. D. Eppus Sanitiensis opponit, Concil. Prov. Ebredunense legitimam non habere potestatem ad iudicium ferendum de scriptis et persona ipsius attenta gravitate rerum, de quibus agitur; in

quo Instrumento idem Rmus D. reassumit praetensam appellationem ad futurum Concilium Generale, a se interpositam a. 1717 et innovatam annis 1719 et 1720, necnon appellationem tamquam ab abusu ad supremam Parisiensem Curiam, declarando insuper se novam interponere appellationem tam simplicem ad futurum Concilium Generale, quam ab abusu ad dictam supremam Parisiensem Curiam, si contingat Concilium Prov. Ebredunense litem intendere velle adversus scripta et personam ipsius, praefato Instrumento in eadem Congregatione generali a Rmo D. AEppo Ebredunensi palam exhibito; — *Requisitorio Promotoris et Concilii decreto* in dicta Congr. generali die 18. Aug. pronunciato, quo dictum est, posthabenda esse praetensae incompetentiae Concilii allata argumenta, atque inceptam litem adversus praefatam Instructionem Pastoralem prosequendam esse, prout expediet, quod decretum lectum et publicatum fuit in ipso Concilii consessu dicto R. D. Eppo Sanitiensi; — *Exemplo alterius Instrumenti* a dicto R. D. *Eppo Sanitiensi* subsignati et ab ipsomet recitati in eadem Congr. gen. die 18. Aug. et in consessu Concilii deposito, quo Instrumento R. D. Eppus Sanitiensis proponit recusationes adversus omnes et singulos Concilii Patres; — *Processu verbali* eorum, quae dicta sunt de hac causa; *Requi itorio Promotoris* in tertia Congr. gen. habita die 19. Aug. et *decreto Concilii*, quo declaratum est, propositas recusationes generales et particulares frustatorias, informes et nullas esse, ac proinde iis non immorando ulterius pergendum esse ad examen praefatae Instructionis Pastoralis; quod decretum intimatum fuit die 20. Aug. per Secretarium et ambos Notarios Concilii dicto R. D. Sanitiensi Eppo; — audita *relatione contentorum in Mandato Pastorali* facta per R. D. Eppum Grassensem ad id a Concilio deputatum, et habita lectione publica eiusdem Mandati; — visis etiam *Requisitorio Promotoris* in IV. Congr. gen. die 20. Aug. tam adversus Instructionem Pastoralem quam adversus personam dicti R. D. Sanitiensis Eppi tamquam eiusdem auctoris; et *decreto Concilii* eiusdem diei de vocandis Eppis e vicinioribus provinciis Viennensi, Aquensi, Arelatensi, Lugdunensi, et Bisuntina; quod decretum intimatum est per Secretarium et ambos No-

tarios Concilii R. D. Sanitiensi Eppo cum interpellatione declarandi, an aliquem ex Eppis vocandis suspectum haberet, cui interpellationi nihil respondere voluit; — *Exemplo Instrumenti* Promotori denunciato die 21. Aug. a parte dicti R. D. Sanitiensis, quo se perstare dicit in prioribus suis protestationibus incompetentiae Concilii et recusationum; — *Requisitorio Promotoris* ex decreto Concilii in quinta Congr. gen. habita dicto die 21. Aug. quo decreto dictum est, praefatum Exemplum actis Concilii esse inserendum, et intimatione eiusdem decreti facta per Secr. et ambos Not. dicto R. D. Eppo Sanitiensi; — *Exemplo alterius Instrumenti* sub data diei 26. Aug. quo dictus R. D. Eppus Sanit. declarat, se appellare tamquam ab abusu a dictis iudiciis super praedictas incompetentiam et recusationes pronunciatis; — *Requisitorio Promotoris et decreto Concilii* in decima Congr. gen. die 28. Aug. prolato, quo dicitur praefatum Exemplum actis Concilii insertum iri; quod decretum intimatum fuit die 29. Aug. R. D. Eppo Sanit. per Secretarium et ambos Notarios Concilii; — *Requisitorio Promotoris* in 15. Congr. gen. habita die 9. Sept. hora matutina; Processu verbali in eadem Congr. facto eorum quae gesta sunt occasione convocationis RR. DD. Epporum e vicinioribus provinciis; et decreto Concilii quo dicitur, intimandum esse R. D. Eppo Sanitiensi adventum RR. DD. Epporum Vapincensis, Massiliensis, Bellicensis, Forojuliensis, Sistaricensis, Aeduensis, Vivariensis, Aptensis, Valentinensis et Gratianopolitani, ut una cum Epp:s Provinciae procedatur iuxta canonicas sanctiones adversus dictam Instructionem Pastoralem dicti R. D. Eppi Sanitiensis et eius personam tamquam dictae Instructionis auctorem confessum; praehabita missione RR. DD. Epporum Glandavensis et Aptensis a Concilio deputatorum, ut dictum R. D. Eppum Sanit. hortarentur, quatenus in se reversus exitum iudicii averteret; intimatione praefati decreti per Secr. et ambos Not. Conc. facta die 9. Sept. R. D. Eppo Sanitiensi, qui respondit, se persistere in prioribus suis dictis et protestationibus; — *Exemplo alterius Instrumenti* ab ipso R. D. Eppo Sanitiensi denunciato dicta die 9. Sept. quo obtendit ipsi denegatam fuisse facultatem adstandi cum aliis RR. DD. Eppis decantationi solemni Hymni „Te Deum“ factae in Ecclesiae

Metrop. pro felici partu Seren. Reginae nostrae; — *Declaratione R. D. AEppi Ebredunensis* in Congr. gen. habita dicta die 9. Sept. hora pomeridiana, qua declaratione veritatem rei gestae testatur circa praetensam R. D. Eppi Sanit. conquestionem; — *Requisitorio Promotoris* et decreto Concilii, quo statuitur, declarationem R. D. AEppi Ebredunensis actis Concilii esse inserendam et simul R. D. Eppo Sanit. intimandam; intimatione dicti decreti dicto R. D. Eppo Sanit. facta die 9. Sept.; — *Exemplo alterius Instrumenti* eadem de causa ab ipso R. D. Eppo Sanit. die 10. Sept. oblato et per decretum a Concilio eadem die prolatum actis Concilii inserendo; — *Requisitorio Promotoris* et decreto Concilii eorumdem diei et mensis in Congr. gen. quo decernitur *citatio* facienda per duos ex RR. DD. Eppis Concilii R. D. Eppo Sanitiensi, ut ad Concilium accedens respondeat ore proprio super interrogatis ipsi a Concilio faciendis occasione querimoniarum Promotoris tam adversus praefatam Instructionem Pastoralem quam adversus ipsum ut auctorem eiusdem Mandati, circumstantiarum et accessionum; — *Processu verbali citationum* dicti R. D. Eppi Sanit. quae factae fuerunt a RR. DD. Eppis Vinciensi et Sistaricensi dicta die 10. Sept.; et a RR. DD. Eppis Bellicensi et Gratianopolitano die 11. eiusdem mensis hora matutina; et a RR. DD. Eppis Aeduensi et Vivariensi eadem die horis pomeridianis, dictis citationibus factis in praesentia Secretarii et amborum Concilii Notariorum; — *Processu verbali comparitionis* R. D. Eppi Sanitiensis in Congreg. gen. dicta die 11. Sept. horis pomeridianis, in qua Congregatione post iteratas de incompetentia Tribunalis protestationes palam ipsemet recitavit quoddam scriptum in forma literarum omnibus visuris patentium, factum tam suo nomine quam sibi adhaerentium et datum in Pago Castellanensi die 15. Iunii et Monspelii mense Iulio anni 1727, in quo scripto praesertim enunciatur, se Eppum Sanitiensem appellationem emittere a praetensa Pace Clementis Papae IX., quam violatam esse conqueritur, ad Summum Pontificem et Concilium Generale, quod cogi rogat, ob idque petit literas „Apostolos“ dictas, ad cuius scripti calcem extat decretum Officialis Sanitiensis datum die 1. Sept. a. 1727, quo dictus Officialis concedit, quantum in se est, literas „Apostolos“

dictas, quod denique scriptum a se subsignatum in publico Concilii consessu reliquit; — visis etiam *interrogatis ipsi R. D. Eppo Sanit. factis* a R. D. AEppo Ebredunensi, *et responsionibus* dicti R. D. Eppi Sanit. conducentibus ad confirmationem tam praefatae Pastoralis Instructionis suae quam scripti mox ab ipso relicti, et priorum, quas fecit, protestationum; — *Exemplo actorum duorum pro parte R. D. Eppi Sanit.* Promotori denunciatorum dicta die 11. Sept. serotinis horis: quorum uno novum dat exemplum dictorum Instrumentorum iam denunciatorum diebus 11. et 18. mensis Augusti praeteriti, quibus continentur ipsius praetensae rationes incompetentiae et recusationum tam generalium quam particularium adversus RR. DD. AEppum et Eppos Comprovinciales; altero autem non solum praedicta argumenta incompetentiae et recusationum iterum inculcat, verum etiam novas recusationes generales proponit adversus RR. DD. Eppos ex vicinioribus provinciis vocatos occasione gestorum circa decantationem solemnem hymni „Te Deum", de quo supra, et recusationes particulares adversus maximam partem ex praefatis RR. DD. Eppis; — *Exemplo alterius Instrumenti* denunciati Promotori die 12. Sept. ante meridiem, quo R. D. Eppus Sanit. protestatur, se non agnovisse Concilium, et postulat sibi acta concedi, quibus innotescat, se relegisse Scriptum supradictum et literas „Apostolos" dictas; — *Requisitorio Promotoris* et iudicio Concilii in Congr. gen. die 12. Sept. pronunciato, quo dictum est, R. D. Eppum Sanitiensem cecidisse a praetensis omnibus argumentis incompetentiae et recusationum tam generalium quam particularium ab eo propositis et contentis in dictis instrumentis diei 11. Sept. utpote vanis, illusoriis, frustratoriis et inadmissibilibus, statuiturque iis non immorando et non obstantibus diversis appellationibus in iisdem instrumentis R. D. Sanitiensi enunciatis persequendam esse litem inceptam super querimoniis Promotoris adversus dictam Instructionem Pastoralem dicti R. D. Eppi Sanitiensis et personam ipsius; intimatione praefati iudicii facta die 12. Sept. in praesentia RR. DD. Epporum Vapincensis et Grassensis ad id deputatorum per Secretarium Concilii, Secretario adstantibus ambobus Concilii Notariis, dicto R. D. Eppo Sanitiensi, qui respondit se persistere

in suis protestationibus et appellationibus; — *Requisitorio Promotoris* in 23 Congr. gen. habita die 15. Sept. horis pomeridianis, et Concilii decreto in dicta Congr. prolato, quo statuitur ad requisitionem Promotoris, ut ab una die ad alteram tres fiant Monitiones R. D. Eppo Sanit. ad hoc, ut retractet et damnet Mandatum suum Pastorale diei 28. Aug. a. 1726 per Promotorem denunciatum et ab ipso Eppo Sanitiensi recognitum tamquam opus suum, praesertim in his, quae docet ibidem contra subscriptionem puram et simplicem Formularii SS. Papae Alexandri VII., in his quae contumeliose asserit adversus Constitutionem „Unigenitus“ et ipsius factam acceptationem, demum in his quae affert ad commendandam lectionem libri, cui titulus „Reflexions Morales“ a Quesnello compositi; sin autem retractare et damnare recuset, ipsi Eppo Sanit. declaretur, quod dictis dilationibus transactis lis suscepta peragetur in dictum Pastorale Mandatum ipsiusve R. D. Eppi Sanit. personam tamquam dicti Mandati auctorem per censuras et poenas ecclesiasticas secundum sanctissima decreta et canones Ecclesiae; — *Processu verbali primae monitionis* factae statim post dictum decretum hora quarta vespertina diei 15. Sept. a RR. DD. Eppis Aeduensi et Valentinensi ad hoc deputatis, adstantibus Secretario et ambobus Notariis Concilii, dicto R. D. Eppo Sanitiensi, cum eiusdem responsione in dicto processu inserta et ab eo subsignata: in qua responsione continetur eiusdem Eppi restrictio sive explicatio circa subscriptionem Formularii et perseverantia in suis appellationibus et protestationibus; — *Exemplo Instrumenti R. D. Eppi Sanitiensis* Promotori denunciati dicta die 15. Sept. hora promeridiana, in quo iam allata in prioribus instrumentis reassumit et conatur appellationes suas et suam agendi rationem probare sub suis iteratis protestationibus; — *Processu verbali secundae monitionis* die 17. Sept. hora 11 matutina a RR. DD. Eppis Sistaricensi et Glandavensi ad hoc deputatis per decretum Concilii eiusdem diei in 24. Congr. gen. adstantibus Secretario et ambobus Notariis Concilii dicto R. D. Eppo Sanitiensi; cuius responsum fuit, quod retinet perseverantiam contentorum in instrumentis ab eo productis et suis appellationibus ad Concilium generale et aliis, et subsignavit declarando, se non

agnoscere tribunal Concilii; — *Processu verbali tertiae et ultimae monitionis,* factae die 18. Sept. hora quarta pomeridiana a RR. DD. Eppis Bellicensi et Grassensi, ad hoc deputatis in 25 Congr. gen. eiusdem diei, adstantibus Secretario et ambobus Notariis Concilii, dicto R. D. Eppo Sanitiensi; cuius responsum fuit, se absque agnitione tribunalis perstare in suis appellationibus et protestationibus, et subsignavit; audita iterata relatione facta a R. D. Eppo Grassensi eorum, quae in dicto Mandato Pastorali continentur, et insuper audita relatione totius praesentis Processus facta a RR. DD. Eppis Glandavensi et Vivariensi, Commissariis ad hoc deputatis; visis denique definitivis conclusionibus Promotoris; omnibus diligenter perpensis, sanctissimoque Dei nomine invocato:

Concilium, non obstantibus supradictis appellationibus, *damnavit et damnat praedictam Instructionem Pastoralem,* cui titulus „Instruction Pastorale de M. l'Eveque de Seez, dans laquelle a l'occasion des bruits, qui se sont répandus de sa mort, il rend son Clerge et son Peuple dépositaires de ses derniers sentimens sur les Contestations qui agitent l'Eglise, en date du 28. Aout 1726.“ *tamquam temerariam, scandalosam, seditiosam, Ecclesiae, Eppis, et auctoritati Regiae iniuriosam, schismaticam, haeretico spiritu plenam, erroribus refertam et haereses foventem:* in his praecipue, quibus adversatur purae et simplici Summi Pontificis Alexandri VII. Formularii signaturae, cui vexationis nomen adscribit; in his, quae falso et iniuriose profert in Constitutionem „Unigenitus“ et in eius factam acceptationem, affirmando, dictam Constitutionem Ecclesiae dogma, mores, disciplinam et hierarchiam evertere; in his, quae ad damnati libri Moralium Quesnelli Considerationum commendationem affert, cuius libri lectionem permittit et svadet, tamquam alendae pietati maxime idonei; in his etiam, quibus R. D. Eppus Senecensis eos ex suis, qui occasione supradictorum post mortem suam possent inquietari, hortatur, ut a principiis dictae suae Instructionis Pastoralis non discedant; quos omnes errores denuo affirmavit dictus R. D. Eppus Senecensis tum in scripto per modum literarum omnibus visuris directo tam suo quam sibi adhaerentium nomine, dato mensibus Iunio et Iulio praesentis anni, quod

scriptum ipsemet recitavit in pleno consessu, eiusque exemplar sua manu subscriptum deposuit, tum in actis suis omnibus, adversus Promotoris expostulationem allatis: minime tamen intendente Concilio, his singularibus designationibus cetera, quae in dicta Pastorali Instructione enunciantur, approbare, in quibus alia multa notavit iusta reprehensione maxime digna.

Vetat ac prohibet S. Synodus, ne quis fidelis utriusque sexus sive exemtus sive non exemtus, tam dioecesis Senecensis quam huius eccl. provinciae, doceat aut sectetur pravam dictae Instructionis Pastoralis doctrinam aut cuiuscunque alterius libri in favorem dictae Instructionis conscripti; nequis etiam huiusmodi libros legat, imprimat, vendat aut spargat in vulgus; praecipiens omnibus aliquod horum exemplar apud se habentibus, ut continuo reponant illud apud Tabularium suae dioecesis, — supradicta omnia sub poena excommunicationis ipso facto incurrendae, Ordinario reservatae.

Statuit S. Synodus, ut dictus R. Ioannes de Soanen Eppus Senecensis, qui dictam Instructionem Pastoralem subscripto proprio nomine suam declaravit et adoptavit, et qui non obstantibus monitionibus canonicis eidem factis, ut dictos excessus suos retractaret, pervicaciter in eis perseveravit, *sit et maneat suspensus ab omni officio et iurisdictione Eppali et ab omni exercitio ordinis tum eppalis tum sacerdotalis, donec satisfecerit,* debite retractando et rite condemnando tam dictam Instructionem Pastoralem quam quaecunque alia ab eo ad eam defendendam conscripta: quo casu retractationis Concilium potestatem facit R. D. AEppo Ebredunensi Metropolitano, et vacante Sede Metr. antiquiori Provinciae Suffraganeo, ad hoc requisitam absolutionem dicto R. D. Ioanni de Soanen Eppo Senecensi concedendi et impertiendi.

Vetat et prohibet Concilium, ne quis interim sive Vicarius Generalis, sive Officialis, Vicesgerens, Promotor, Decanus ruralis, Vicarius foraneus, et quivis alter officiarius ecclesiasticus *a dicto R. D. Eppo Sanitiensi constitutus aut delegatus durante praedicta suspensione ullam exerceat muneris sui praedicti functionem; Conciliumque eligit ac constituit in tota Dioecesi Senecensi Vicarium Generalem simul et Officialem, quamdiu durabit praedicta censura,* R. D.

Ioannem d'Yze de Saleon Presbyterum, capacem, idoneum, pietate zelo doctrinaque conspicuum, cui in hunc effectum tradentur nomine Concilii literae Vicarii Generalis et Officialis a R. D. AEppo Ebredunensi: qui quidem Vicarius Gen. simul ut Senecium advenerit, Synodum convocabit dioecesanam inibique signaturam exiget puram et simplicem Formularii Alexandri VII. ab iis omnibus, qui nondum illam praestiterint, exiget etiam inposterum ab iis omnibus, qui sive erunt promovendi ad ordines sive per „Visa" aut alia quavis ratione canonica ad beneficia erunt instituendi. Praeterea dictus *Vicarius Gen. iubebit, e Codice actorum Eppatus auferri, si possit, Instructionem Pastoralem supradictam discindendam, simulque alia quaecumque acta potuissent ibi inseri, eandem dictae Instructionis Pastoralis doctrinam continentia, pariter discindenda;* si vero extrahi non possint, ex dicto Codice expungenda et delenda curabit, adhibita ad marginem praesentis Iudicii mentione. Et insuper prospiciet iis, quae ad sanae doctrinae disciplinaeque eccl. sive restitutionem sive firmamentum conducere aut necessaria fore iudicabit. Quoniam vero praefata Constitutio „Unigenitus" nondum in dicta dioecesi Senecensi fuit promulgata, curabit sine mora iuxta formam solitam promulgari. Concilium item toto supradictae censurae tempore Promotorem constituit ac delegat in dicta dioecesi Senecensi R. D. Ioannem Allard Presbyterum, capacem idoneum et tali munere dignum; isque in hunc finem nomine Concilii literas a R. D. AEppo Ebredunensi traditas recipiet. Qui quidem, sive Vicarius Generalis et Officialis sive Promotor, erunt revocabiles a R. D. AEppo Ebredunensi, aut vacante Sede AEppali ab antiquiori Provinciae Suffraganeo, qui alium vel alios in praecedentium locum sufficient, prout e re Ecclesiae fore iudicabunt. Et *ex fructibus Eppatus Senecensis assumetur tertia pars necessariis administrandae dioecesis Senecensis sumtibus impendenda* ac propterea reponenda in manibus praefati Vicarii Gen. et Officialis, qui supradictae partis fructuum simul et totius administrationis suae, quemadmodum et Promotor muneris sui, R. D. AEppo Ebredunensi, aut vacante Sede AEppali antiquiori Provinciae Suffraganeo singulis trimestribus aut saepius etiam, si ab iis requisitum fuerit, ra-

tionem reddent. Insuper Christianissimo Regi humillime supplicabitur, ut praesens Iudicium auctoritate sua firmare eiusque executionem promovere velit. Statuit ac decrevit Concilium, praesens suum Iudicium hac in urbe notificandum ac denunciandum dicto R. D. Ioanni de Soanen Eppo Senecensi, exemplumque illius illi relinquendum ac insuper in urbe Senecensi legendum ac promulgandum et ubivis ius postulat, ne quis ignorantiam eius possit praetendere. Datum in Concilio Prov. Ebredunensi die 20. Sept. 1727. Subscripti: AEppus Ebredunensis, Eppi: Vapincensis, Bellicensis, Forojuliensis, Vinciensis, Sistaricensis, Glandavensis, Aeduensis, Vivariensis, Aptensis, Valentinensis, Gratianopolitanus, et Grassensis.

Nota. In actis Concilii de *Eppo Massiliensi*, qui inter subscriptos desideratur, haec adnotata habentur: In Congr. generali 23. a. 1727. die 22. Sept. habita — R. D. *Eppus Massiliensis* palam declaravit, nulla re prorsus se animo discrepare a Synodi iudicio de doctrina Instructionis Pastoralis R. D. Eppi Senecensis, quin potius toto pectore ac mente adhaerere se iustae illius pronunciatae damnationi notisque censoriis seu qualificationibus, quae illi doctrinae merito a Synodo inustae sunt, simul et iudicio, quod ab eadem Synodo pronunciatum est in personam R. D. Eppi Senecensis. Idem declaratum fuit a R. D. *Eppo Nicensi*. Tum R. D. Eppus Massiliensis supplex rogavit Patres, vellent recordari eorum, quae frequenti Synodo dixit tunc, cum a R. D. Eppo Senecensi iudex fuit recusatus: nimirum acerbissimo cum animi dolore audiisse, se ab Eppo insimulari de traditis erroribus in Mandato Pastorali a se edito die 14. Ian. 1726; quamvis autem probe intelligeret, satis per se ipsam detegi ac confutari calumniam, tum ex circumstantiis, in quibus positus eum accusasset R. D. Eppus Senecensis, tum ex vaga ipsius accusandi ratione, qua nullum singillatim appellaret errorem nullumque etiam generatim, seu erroris materiam proferret, nihilominus tanto acerbius ferre se, vel minimam suspicionis labem sibi iniici de adulterata aut etiam debilitata veritate fidei, quanto sibi conscius esset flagrantiori se studio accendi purae illius atque illibatae servandae; ceterum multum inde mitigatum fuisse conceptum animo dolorem, quod iis coram paratis iudi-

Ioannem d'Yze de Saleon Presbyterum, capacem, idoneum, pietate zelo doctrinaque conspicuum, cui in hunc effectum tradentur nomine Concilii literae Vicarii Generalis et Officialis a R. D. AEppo Ebredunensi: qui quidem Vicarius Gen. simul ut Senecium advenerit, Synodum convocabit dioecesanam inibique signaturam exiget puram et simplicem Formularii Alexandri VII. ab iis omnibus, qui nondum illam praestiterint, exiget etiam inposterum ab iis omnibus, qui sive erunt promovendi ad ordines sive per „Visa" aut alia quavis ratione canonica ad beneficia erunt instituendi. Praeterea dictus *Vicarius Gen. iubebit, e Codice actorum Eppatus auferri, si possit, Instructionem Pastoralem supradictam discindendam, simulque alia quaecumque acta potuissent ibi inseri, eandem dictae Instructionis Pastoralis doctrinam continentia, pariter discindenda;* si vero extrahi non possint, ex dicto Codice expungenda et delenda curabit, adhibita ad marginem praesentis Iudicii mentione. Et insuper prospiciet iis, quae ad sanae doctrinae disciplinaeque eccl. sive restitutionem sive firmamentum conducere aut necessaria fore iudicabit. Quoniam vero praefata Constitutio „Unigenitus" nondum in dicta dioecesi Senecensi fuit promulgata, curabit sine mora iuxta formam solitam promulgari. Concilium item toto supradictae censurae tempore Promotorem constituit ac delegat in dicta dioecesi Senecensi R. D. Ioannem Allard Presbyterum, capacem idoneum et tali munere dignum; isque in hunc finem nomine Concilii literas a R. D. AEppo Ebredunensi traditas recipiet. Qui quidem, sive Vicarius Generalis et Officialis sive Promotor, erunt revocabiles a R. D. AEppo Ebredunensi, aut vacante Sede AEppali ab antiquiori Provinciae Suffraganeo, qui alium vel alios in praecedentium locum sufficient, prout e re Ecclesiae fore iudicabunt. Et *ex fructibus Eppatus Senecensis assumetur tertia pars necessariis administrandae dioecesis Senecensis sumtibus impendenda* ac propterea reponenda in manibus praefati Vicarii Gen. et Officialis, qui supradictae partis fructuum simul et totius administrationis suae, quemadmodum et Promotor muneris sui, R. D. AEppo Ebredunensi, aut vacante Sede AEppali antiquiori Provinciae Suffraganeo singulis trimestribus aut saepius etiam, si ab iis requisitum fuerit, ra-

tionem reddent. Insuper Christianissimo Regi humillime supplicabitur, ut praesens Iudicium auctoritate sua firmare eiusque executionem promovere velit. Statuit ac decrevit Concilium, praesens suum Iudicium hac in urbe notificandum ac denunciandum dicto R. D. Ioanni de Soanen Eppo Senecensi, exemplumque illius illi relinquendum ac insuper in urbe Senecensi legendum ac promulgandum et ubivis ius postulat, ne quis ignorantiam eius possit praetendere. Datum in Concilio Prov. Ebredunensi die 20. Sept. 1727. Subscripti: AEppus Ebredunensis, Eppi: Vapincensis, Bellicensis, Forojuliensis, Vinciensis, Sistaricensis, Glandavensis, Aeduensis, Vivariensis, Aptensis, Valentinensis, Gratianopolitanus, et Grassensis.

Nota. In actis Concilii de *Eppo Massiliensi*, qui inter subscriptos desideratur, haec adnotata habentur: In Congr. generali 23. a. 1727. die 22. Sept. habita — R. D. *Eppus Massiliensis* palam declaravit, nulla re prorsus se animo discrepare a Synodi iudicio de doctrina Instructionis Pastoralis R. D. Eppi Senecensis, quin potius toto pectore ac mente adhaerere se iustae illius pronunciatae damnationi notisque censoriis seu qualificationibus, quae illi doctrinae merito a Synodo inustae sunt, simul et iudicio, quod ab eadem Synodo pronunciatum est in personam R. D. Eppi Senecensis. Idem declaratum fuit a R. D. *Eppo Nicensi.* Tum R. D. Eppus Massiliensis supplex rogavit Patres, vellent recordari eorum, quae frequenti Synodo dixit tunc, cum a R. D. Eppo Senecensi iudex fuit recusatus: nimirum acerbissimo cum animi dolore audiisse, se ab Eppo insimulari de traditis erroribus in Mandato Pastorali a se edito die 14. Ian. 1726; quamvis autem probe intelligeret, satis per se ipsam detegi ac confutari calumniam, tum ex circumstantiis, in quibus positus eum accusasset R. D. Eppus Senecensis, tum ex vaga ipsius accusandi ratione, qua nullum singillatim appellaret errorem nullumque etiam generatim, seu erroris materiam proferret, nihilominus tanto acerbius ferre se, vel minimam suspicionis labem sibi iniici de adulterata aut etiam debilitata veritate fidei, quanto sibi conscius esset flagrantiori se studio accendi purae illius atque illibatae servandae; ceterum multum inde mitigatum fuisse conceptum animo dolorem, quod iis coram paratis iudi-

Romanam Sedem, omnium Ecclesiarum Matrem et Magistram, eiusque pro tempore Romanos Pontifices antecessores nostros obedientiae refertur acceptum. Ex literis autem fraternitatis tuae ad nos datis nova et luculentiora vigilantiae et reverentiae documenta contestantibus probe intelligimus, quam gravis tibi iniecta sit cura, ut salutare nonnullis rebus in ecclesiasticam disciplinam sensim ac perperam invectis, a primaevo instituto et splendore longe alienis, compares remedium, quod per fraternitatem tuam adhiberi non posse significas. Eapropter nostram opem imploras, ac demissis precibus exposcis, ut apostolicae benignitatis et auctoritatis nostrae partes tibi deesse minime patiamur, atque insimul isthuc ablegemus dil. filium Iosephum Simonium Assemanum, alterum Bibliothecae nostrae Apost. Vatic. Praefectum et Praelatum nostrum domesticum, qui nostro nomine quae in clero et natione ista fortasse corrigenda aut reformanda noverit, una cum fraternitate tua atque aliis ven. fr. AEppis et Eppis fortiter svaviterque corrigat ac reformet. Immensas primum Omnipotenti Deo gratias agimus, deinde meritas fraternitati tuae rependimus laudes, quod ad sinceram orthodoxae religionis unitatem et sacrosanctae disciplinae incrementum tua studia ac zelus tantopere exardescant. Pro iniuncta vero nobis omnium Ecclesiarum sollicitudine et apostolico ministerio nostro laudatissimis praedec. nostrorum, qui Maronitarum nationem peculiaribus pontificiae caritatis argumentis prosecuti sunt, exemplis inhaerentes, laeto libentique animo obsecundare gestimus. Itaque eundem dil. filium Iosephum Simonium Assemanum, qui tanta cum pietatis, prudentiae, ac doctrinae laude, rerumque Orientalium ac rituum nationis tuae praesertim cognitione insignis multis abhinc annis in hac alma urbe nostra commendatur, quemadmodum per easdem literas expostulas, ad te, cui acceptissimum esse non ignoramus, hac etiam in parte gratificaturi, ablegatum nostrum benigne mittimus. In mandatis autem ipsi dedimus, ut plurimam fraternitati tuae inprimis et ven. fr. AEppis et Eppis, necnon dil. filiis Clero et populo nationis tuae salutem et benedictionem nostro nomine impertiatur, et, quam ardentissimis apostolicae caritatis studiis te universamque nationem complectamur, coram declaret. Ad omnia vero nego-

tia, propter quae accedet, rite sancteque expedienda facultatibus etiam necessariis et opportunis per alias nostras in simili forma Brevis literas eundem munivimus, ut nihil a nobis derelictum esse cognoscas, quod optatis tuis ad divinam gloriam intentis profuturum existimamus. Per literas etiam ven. fr. nostrorum S. R. E. Cardinalium negotiis Propagandae fidei praepositorum fusius fraternitati tuae explicabitur, quidquid rebus peragendis ven. fr. nostri necessarium esse censuerunt. Quoniam autem non in commotione Dominus, sed in pace factus est locus eius, fraternitatem tuam hortamur et rogamus, ut cum omni humilitate et mansvetudine, cum patientia supportantes invicem in caritate, solliciti servare unitatem in vinculo pacis, in uno spiritu unanimes collaboretis, ut omnia vestra in pace fiant. Quodsi rerum tractatio Provincialem omnium et singulorum istius nationis AEpporum, Epporum, et totius cleri et Monastici Ordinis Synodum requirere videatur, per hasce etiam nostras literas amplam tribuimus facultatem, ut indicatur et congregetur, in qua una cum antedicto Ablegato nostro, cui potestatem suffragandi concedimus, atque aliis ven. fratribus omnia conferas, consulas, ac decernas. Verum quidquid gravioris momenti inciderit, hoc ut ad nos referatur, atque a nobis decidatur, prorsus edicimus et mandamus. Ita enim fore confidimus, ut ad divinae gloriae incrementum, eccles. disciplinae utilitatem, nationis tuae decus, atque nostrum tumque non leve solatium et fraternitatis tuae vota sollicitudinesque et providentiae nostrae consilia et mandata cedant. Ac tibi ven. fr. apost. bened. peramanter impertimur. Datum Romae die 21. Nov. 1735.

3. *Enunciationes Synodi de Rom. Pontifice.* a) Part. I. cap. 1. Inter praecipua beneficia, quibus Deus O. M. apostolicam Antiochenam Ecclesiam, nostramque Syriacam Maronitarum nationem pro ineffabili sua bonitate exornare voluit, illud est a nobis cum debita maiestati suae gratiarum actione perpetuo recolendum, quod orthodoxa fides a prima sanctissimi Apostolorum Principis Petri in Syriae partibus praedicatione ad nostra usque tempora sic integra illibataque permansit, ut inter maximas haereticorum, schismaticorum atque infidelium vicissitudines nullum unquam S. Cath. et Apost. veritatis detri-

mentum tulerit. Hinc maiores nostri tum propter suum erga orthodoxam religionem studium, tum *ob sincerum in Summos Romanos Pontifices eiusdem Petri Apostoli successores et Christi Domini in terris Vicarios obsequium*, ab his meruerunt summis laudum praeconiis cumulari. — 1. Hoc itaque pretiosissimum maiorum nostrorum depositum custodire summopere nitamur, et omni ope contendamus, ut tum verbo tum opere tales nos esse palam et publice declaremus, quales decet esse filios, qui accepta a patribus dogmata sedulo servare debent incorrupta. — 10. *Quaecunque a Summis Romanis Pontificibus in materia fidei et morum adversus emergentes errores et perniciosam tum catholicorum, tum haereticorum aut schismaticorum doctrinam ad nostram usque aetatem definita sunt, et in posterum definientur, ea* non modo *integre, inviolateque custodiri ab omnibus praecipimus,* sed etiam e latino in arabicum converti et in codicem redigi, atque apud unamquamque cathedralem Ecclesiam, etiam Patriarchalem, conservari iniungimus. — 12. Quum nulla sit causa, cur prohibeamur aperte profiteri quod credimus, statuimus ac decernimus, ut veluti tessera nostrae catholicae religionis, qua ab orientalibus haereticis et schismaticis discernimur, in divinis officiis, quemadmodum hactenus laudabiliter fecimus, haec palam et publice profiteri pergamus, videlicet — (4.) *SSmi Romani Pontificis commemorationem tam in Missa, quam in divinis officiis ante R. D. Patriarchae nomen, uti hactenus consvevimus, celebrare non omittamus.* — 6) Part. III. cap. 4. §. 4. Etsi ratione ordinis omnes Eppi sint aequales, at ratione iurisdictionis nonnulli sunt aliis superiores. *Primum* autem *in ea Praelatorum subordinatione locum tenet Romanus Pontifex, utpote Christi Domini ac Dei nostri in terris Vicarius, et Petri Ap. Principis in potestate super universam Ecclesiam eiusque Praelatos successor;* alterum locum tenent Patriarchae; tertium Primates seu Catholici, qui et Exarchi; quartum Metropolitani sive AEppi; ultimum Eppi simpliciter dicti. *Nam Ecclesiae a se institutae Apostolos Christus Dominus, et Apostolis Petrum praefecit, Eppi autem in locum Apostolorum succedentes distributis per orbem terrarum Ecclesiis praesunt, iisque omnibus praeest, qui*

Petro in Romana Cathedra succedit. — §. 5. Ecclesiasticarum Dioeceseon in Eppales, Metropolitanas, Primatiales, et Patriarchicas divisio etsi non quoad nomen certe quoad rem ac potestatem ipsa Apostolorum tempora attingit, et ad S. Petrum Apost. Principem non immerito refertur. Nam Apostolicis temporibus Romani Imperii, quod Europam, Africam, et Asiam obtinebat, tres primariae urbes erant: *Roma* scilicet, *totius mundi caput et regina;* Alexandria Aegypti et Africae Metropolis; et Antiochia totius Orientis et Asiae mater; idcirco *Beatissimus Petrus, cui Ecclesiae universae regimen a Domino commissum fuerat, Romam sibi Sedem elegit.* — §. 7. *Quod autem tres antedictae Patriarchales Ecclesiae neque essent potestate pares, neque privilegia sua ab Urbium magnitudine ac praestantia, sed ab ipso earum fundatore S. Petro Apostolorum coryphaeo habeant, compertum est tum ex eo, quod Romana Ecclesia, utpote propria ipsius Petri Sedes, plenitudinemque Apostolicae potestatis ab eodem accipiens, in reliquas tamquam in subiectas debitam semper auctoritatem et iurisdictionem exercuit; tum quia si non a Petro Apostolo, sed ab urbium splendore ac maiestate esset petenda Patriarcharum potestas, sequeretur Hierosolymitanam Ecclesiam, in qua conversatus, passus, mortuus et sepultus est Salvator noster, super omnes alias Primatu gaudere debere.* — — cap. 6. §. 3. Haec omnia, quae modo enumeravimus, (iura Patriarchae) R. D. Patriarchae nostro — competere nos omnes Metropolitani et Eppi declaramus, et profitemur, eique tamquam capiti et principi nostro perfectam obedientiam atque subiectionem promittimus, *salva semper Summi Romani Pontificis potestate et primatu,* quemadmodum unusquisque nostrum professus est, dum consecrationis pontificiae munus accepit, in haec verba: *„Item credo et profiteor Dominum Deum ac Salvatorem nostrum Iesum Christum dedisse vices suas Petro Apostolo, eumque constituisse Principem et Rectorem totius Ecclesiae; ille autem erexit primum Sedem Patriarchalem in civitate Antiochiae magnae; deinde Romam ad urbium Matrem profectus, in ea martyrium suum consummavit, et facta est Mater omnium Ecclesiarum totius orbis; nec unquam successio Pontificum illius Cathedrae*

interrupta est usque ad Pontificem Maximum Eppum Epporum Dominum nostrum Papam N.“ Honoramus itaque *Patriarcham* nostrum, eique subiacemus, *dummodo ipse orthodoxam Romanam fidem colat, et SS. Romanum Pontificem Christi Domini in terris Vicarium tamquam suum superiorem et Magistrum atque Patrem honoret, eiusque mandatis obtemperet,* quemadmodum et ipse Patriarcha in actu suae consecrationis promittit ac profitetur in haec verba: „*Denique promitto me veneraturum et obtemperaturum Principi Pontificum, Romanae Sedis Praesuli Electo, secundum canones ecclesiasticos hodie et in futurum, et eius legibus et praeceptis inhaesurum, sicut Patres nostri, qui nos in gratia praecesserunt in hac S. Sede Antiochena; meque caritate et honore eius legatos et constitutiones prosecuturum* etc.“ Sicut autem R. D. *Patriarchae nomen nos Metropolitani et Eppi post nomen Romani Pontificis in omnibus divinis officiis commemoramus, ita idem R. D. Patriarcha debet SS. Romani Pontificis nomen suo nomini praeponere. Et sicut nobis non licet quidquam magni momenti sine consilio R. D. Patriarchae aggredi, ita eidem Patriarchae non liceat sine auctoritate Romani Pontificis arduum et grave negotium suscipere.* — §. 7. (de elect. Patriarchae.) — Peracta consecratione *Synodicae literae scribantur ad Summum Romanum Pontificem*, ab omnibus Metropolitanis et Eppis subscriptae, quibus illum de peracta communibus suffragiis novi Patriarchae electione et consecratione certiorem faciant, submisseque petant, *ut eam apostolica auctoritate ratam habere velit, electumque confirmare, eique Pallium plenitudinis pontificiae dignitatis insigne transmittere.* Ipse etiam *Electus literas propria manu subscriptas una cum orthodoxae fidei professione ad eundem Summum Pontificem scribat, quibus illum ut S. Petri successorem et Christi Domini in terris Vicarium summque Superiorem agnoscat, demissam obedientiam ei praestet, confirmationem electionis et consecrationis suae petat, et pallium Pontificiae dignitatis sibi transmitti postulet.* — §. 9. Singulis decenniis tenetur R. D. Patriarcha *limina Apostolorum per certum nuntium ad hoc speciale mandatum habentem visitare, et Summo Romano Pontifici*

rationem reddere de toto suo pastorali officio, ac de rebus omnibus ad suae Ecclesiae statum, ad cleri et populi disciplinam, animarum denique, quae suae fidei traditae sunt, salutem quovis modo pertinentibus, quemadmodum in forma iuramenti ab ipso, dum Pallium recipit, praestiti exprimitur. — §. 10. — *Sedes Patriarchalis a nemine, praeterquam a Romano Pontifice, iudicari potest;* si qua autem Eppos inter et Patriarcham gravis controversia oriatur, ad Romanam Sedem omnino recurrant, nec audeant Patriarcham iudicare vel condemnare. Si secus fecerint, sint ipso facto excommunicati, et quaecunque eorum acta tamquam irrita, nulla, et invalida declaramus, renovantes hunc ss. octavae Synodi (CPnae IV. can. 21.) canonem: *„Dominicum sermonem, quem Christus sanctis Apostolis et discipulis suis dixit:* qui vos recipit, me recipit, et qui vos spernit, me spernit, *ad omnes etiam, qui post eos secundum ipsos facti sunt Summi Pontifices et Pastorum Principes in Ecclesia Catholica, dictum esse credentes, definimus, neminem prorsus mundi potentium quemquam eorum, qui Patriarchalibus sedibus praesunt, inhonorare, aut movere a proprio throno tentare, sed omni reverentia et honore dignos iudicare, praecipue quidem SSmum Papam senioris Romae, deinceps autem CPoleos Patriarcham, deinde vero Alexandriae ac Antiochiae atque Hierosolymorum; sed nec alium quemcunque conscriptiones contra SS. Papam senioris Romae ac verba complicare et componere, sub occasione quasi diffamatorum quorumdam criminum, quod et nuper Photius fecit, et multo ante Dioscorus. Quisquis autem tanta iactantia et audacia usus fuerit, ut secundum Photium vel Dioscorum in scriptis vel sine scriptis iniurias quasdam contra Sedem Petri App. Principis moveat, aequalem et eandem quam illi condemnationem recipiat. Si vero quis aliqua seculi potestate fruens vel potens pellere tentaverit praefatum Apost. Cathedrae Papam, aut aliorum Patriarcharum quemquam, anathema sit.“* — c) Part. IV. cap. 7. §. 11. *Pro nostra reverentia et submissione in Sanctam Catholicam Romanam Ecclesiam, quae columna et firmamentum est veritatis, omniumque Ecclesiarum Mater et Magistra, has Constitutiones nostras omnes et singulas una cum*

adiunctis Appendicibus mutandas, corrigendas, emendandas, et confirmandas humillime et obsequentissime submittimus apostolicae supremae auctoritati SS. Patris et D. N. Clementis divina providentia Papae XII. Summi Romani Pontificis, Petri Apostolorum Principis Successoris, et Vicarii in terris Domini Dei ac Salvatoris nostri Iesu Christi, cui una cum Patre et Spiritu S. honor, laus, et gloria in secula seculorum. Amen.

4. *Epistola Patriarchae et Praesulum ad Papam pro approbatione Synodi.* 1736. Acceptis Sanctitatis tuae literis, quibus apostolicam nobis benedictionem et divina carismata largiris, vix iudicare possumus, an maior sit paterna tua in nos benevolentia, an vero nostra felicitas, quos per tuum Ablegatum D. Iosephum Assemanum clementissime visitare dignatus es: sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum Unigenitum daret; sic nos, Pater Beatissime, dilexisti, ut acceptissimum tibi nobisque virum ad nos mitteres. Quamprimum ea, quae Sanctitati tuae grata sunt, cognovimus, confestim mandatis tuis debito cum obsequio obtemperantes admisimus ac recepimus: primo quidem propositiones illas, quas Sanctitas tua iam definiverat, deinde quidquid complectitur liber in partes quatuor divisus. Quae omnia propriae manus subscriptione nostrisque appositis sigillis confirmavimus. *Universa et singula sapientissimae tuae sententiae prudentissimoque iudicio submittentes.* Si quid vero alicubi a nobis constitutum sit, a consveto in partibus vestris occidentalibus vivendi more alienum et abhorrens: id non est existimandum menti Sanctitatis tuae contrarium; absit a nobis, ut hoc dicamus aut cogitemus; sed regionum istarum consvetudinem sequi compulsi sumus, nec aliter nobis vitam traducere tyrannica exterorum Principum dominatio permittit. Acta haec sunt et terminata in Synodo studio ac diligentia memorati vestri Ablegati celebrata, qui sane mandatis tuis presse inhaerens in id maxime incubuit, ut omnia ad Dei gloriam, ad salutem animarum, et ad nationis nostrae Maroniticae decus cederent. Porro in ea Synodo nos omnes interfuimus, necnon nonnulli aliarum nationum catholici Eppi in hac regione commorantes, Abbates Generales Monachorum montis Libani, et Congregationis S. Isaiae, Missionarii

Religiosorum Ordinum hic degentes, Praefecti Monasteriorum, Sacerdotes alumni Collegii Romani, Magnates Gazeni, et alii huius nationis primores. Pedibus autem tuis provoluti, a clementia Sanctitatis tuae demississime poscimus, ut omnia, quae a nobis commemorata et recepta sunt, *Apostolico diplomate confirmare digneris,* nosque benigno semper favore prosequaris, *qui sumus Supremae Sedi tuae semper obsequentissimi, eamque ob causam ab inimicis nostris assidue oppugnamur.* Opportunam igitur a te opem et apost. benedictionem post pedum sacrorum oscula demisse imploramus, ut pacem perfectamque salutem consequamur. Datum in Monasterio Loaisensi Cosroenae regionis, die 4. Oct. 1736. *(Subscripti: Patriarcha et 10 Praesules.)*

5. *Epistola Patriarchae ad Summum Pontificem de Ablegato Apostolico.* 1736. Reddidit mihi Ablegatus vester praestantissimum Breve, quo Apostolica benedictio continetur, simulque iniungitur, ut Maroniticae huius Nationis status recte et ordine componatur. Eo autem perlecto universas Apostolicas sanctiones recepimus, et una cum Vestro Ablegato decrevimus Synodum Provincialem congregare, in qua Pontifices, Missionarii, Abbates etc. adessent. Inchoata est igitur haec Montis Libani Synodus et finem accepit cum summa pace et concordia, et omnes unanimi consensu decretis Sanctitatis Vestrae sese submiserunt. Qua in re satis commendare non possumus studium, operam, et laborem D. Iosephi Assemani, vestri Ablegati, viri doctrina prudentia discretione pietate religione ac zelo ad conservanda sanctae fidei dogmata ornatissimi, ac supra omnes virtutibus praediti, rituumque nationum omnium orientalium peritissimi, cuius laudum summam hoc uno elogio complecti fas est, quod in Romano vestro Palatio sit educatus, et ss. Matris Ecclesiae Romanae lac suxerit. Igitur gratias ago Deo, quod mihi nostraeque nationi propitiatus effecit, ut talem ad nos Ablegatum mitteretis; idem Divinum Numen precatus, ut pro suscepto in hisce Orientis regionibus labore proemium ipsi retributionemque vobis faventibus reddat; in vestra autem clementia fretus, fore, ut non illum tantum qua soletis benignitate complectamini, sed et me ipsum et nostram istam nationem, quae ab ipsis fidei primordiis sub Apostoli

Petri et S. Romanae Ecclesiae ab ipso fundatae protectione semper fuit. Illud autem enixe peto, ut eiusdem Ablegati vestri opera nonnullos libros Ecclesiis istis ac Monasteriis necessarios imprimi iubeatis, ut ritus Ecclesiae nostrae in divinis officiis et sacra liturgia unus idemque ab omnibus et ubique servetur. — Datum in Monasterio Loaisensi, die 5. Oct. 1736. Ioseph Petrus, Patr. Ant.

6. *Epistola Ablegati Apostolici ad Summ. Pont.* 1737. Quae *de inconcussa Maronitarum in orthodoxa religione constantia, filialique in Ap. Sedem obsequio fide ac devotione* tibi, Pater Sanctissime, tuisque antecessoribus Summis Romanis Pontificibus inerat opinio, eam nunc non per literas tantum confirmarunt, per quas *singularem ipsorum in sanctam Beati Petri Apostol. Principis Sedem observantiam et obedientiam contestati sunt;* sed novis etiam luculentisque argumentis comprobarunt, quum ipsis enixe rogantibus teque annuente ac iubente ad illos destinatus sum, ut salutare nonnullis in rebus in eccl. disciplinam ibidem sensim ac perperam invectis, a primaevo eius instituto et splendore alienis, tua auctoritate compararem remedium, quod per semetipsos adhibere posse non sperabant. Quaecunque enim optatis tuis ad divinam gloriam, animarumque salutem intentis profutura visa sunt, omni ope ac studio perficere curarunt. *(Relata Synodi historia, prosequitur :)* — In unam sententiam, nemine prorsus discrepante, omnes convenerunt, factum est in Concilio cor omnium unum et anima una, *S. Romanam Ecclesiam et Sanctitatem tuam omnes uno ore laudabant,* subscripsere omnes, *cuncta demum, quae probarunt, decreverunt, et propria subscriptione firmarunt, pro sua reverentia et submissione ac avito obsequio in S. Cath. Rom. Ecclesiam, quae columna et firmamentum est veritatis, omniumque Ecclesiarum mater et magistra, et pro filiali erga Sanctitatem tuam devotionis studio mutanda, corrigenda, emendanda et confirmanda humillime et obsequentissime tibi, B. Pater, qui Petri App. Principis successor, et Vicarius in terris Domini Dei ac Salvatoris nostri I. C. es, submiserunt.* — In Monte Libano, die 17. Ianuar. 1737. Ios. Sim. Assemanus. — *(Confirmata*

fuit Synodus die 27. Aug. 1741.) — (**Synodus Provincialis nationis Syrorum Maronitarum in Monte Libano** a. 1736. celebrata. Romae. 1820.)

1339.

Universitas Coloniensis in academico suo de **Febronio** iudicio inerrantiam R. P. profitetur. 1765.

Nos Rector etc. *Hierarchicam Summi Pontificis auctoritatem, in Ecclesia militante visibili supremam,* filiali profitemur obsequio ; *quae illius infallibile magisterium definivit, eius irretractabilis censura correxit, proscripsit, aut probatis fidei ac morum dogmatibus accensenda esse decrevit, nequaquam ulteriori disceptationi subiicienda esse contestamur* eo libentius, quo magis nos maiorum nostrorum, ea quae pacis sunt sollicite semper amplexorum, exempla urgent ad non fucatae obedientiae imitationem. Quoties novos in Germania errores contra sanctam et apostolicam fidem suscitarunt, aut sectas in Britannia, Bohemia, Gallia natas nostram in Germaniam inducere tentarunt Magistri perditionis, aut quoties florentissima haec natio per cupidos rerum novarum coepit schismate conturbari : tum orthodoxiae studium, tum amor catholicae unitatis hanc a primis Academiae nostrae initiis usque ad haec tempora Annales ostendunt maiorum nostrorum providentiam, qua Scholarum Directoribus incumbit saluti animarum ac publicae tranquillitati prospicere, ut non introducatur nova doctrina, quae a Christi corpore membra seiungat, aut motibus turbulentis involvat. Censuerunt maiores nostri non in hoc solo consistendum, quod ab orthodoxa religione non fiat discessio aperta, et Spiritui S. ac veritati revelatae non contradicatur ; voluerunt etiam, ut corpus Ecclesiae compactum sit et connexum per omnem iuncturam ad aedificationem in caritate, ut ait Apostolus, et *obedientia sincera praestetur illi, qui Petro in pastione gregis dominici successit cum potestate*

non dispari, si solam Apostolatus ac Taumaturgiae praecellentiam nascenti potius quam provectae et corroboratae credentium societati congruam excipiamus. In Seculo XIV. Universitas nostra primum sui exordium S. Matri Ecclesiae consecravit, dum sollicita servare unitatem in vinculo pacis opposuit se schismati, quod contra Bonifacii IX. Pontificis optimi Papatum Robertus Antipapa Clementis VII. nomine larvatus excitaverat. Sub turbulenta seculi proxime secuti initia semitis iisdem institit, meruitque Papalibus literis et synodalibus honorari. Quanta cum integritate in Tridentina aliisque Synodis Theologi Colonienses ab AEppo et Universitate ablegati fidem orthodoxam et Primatus Pontificii supra omnes Ecclesias eminentiam defenderint, earum Synodorum acta testantur. Quae zelus et constantia Coloniensis Academiae meruerit praeconia rebus Ecclesiae in Germania per Lutherum turbatis, Leo X., Hadrianus VI., Pius IV., Paulus V., et novissime Clemens XI. literis ad eam missis significarunt. Pseudo-Synodos in seculo XVI. a Novatoribus in Gallia, Belgio, ac Germaniae quibusdam provinciis collectas in sua doctissima anacrisi hierarchica confutavit scholae nostrae lumen Cornelius Schultingius. *Iudicium S. Sedis Pontificiae, non expectato ulteriori per Generale Concilium instituendo examine, semper haec Universitas amplexa, monstravit, se nullum erroris periculum formidare percepta sententia illius, quem in terris Deus indubitatum fecit credentium doctorem;* neque facto tantum sed et conceptis verbis *Facultas nostra Theologica a. 1688. die 7. Sept. inerrantiam Rom. Pontificis in doctrina de fide et moribus toti Ecclesiae proponenda, eiusque eminentiam supra Epporum Concilia se profiteri declaravit.* De libris aut propositionibus a S. Sede proscriptis noluit iudicium suspendere ambigua libratione. *Censuit, quod Christus, qui usque ad consummationem seculi se nobiscum futurum promisit, non solum aevo Apostolico dederit hominem, qui fratres confirmet, sed secuturis etiam seculis eadem dubitantes docendi, vacillantes confirmandi facultas ab eo benigne concessa sit.* Eoque pronius obsequium Papali Magisterio esse praestandum. quod Summi Pontifices numquam omittant diligentem antea facere conquisitionem, et, quamquam illud: „vultis, iubetis

Quirites“ *numquam aut ad Eppos, quantocunque numero polleant, aut ad laicos, quantavis dignitate praefulgeant, ante sua decreta praefari Summi Pontifices teneantur,* semper tamen responsa prudentum sciscitari consveverint. — (**Pastoralblatt der Erzd. Köln.** 1870. p. 98.)

1340.

Ex oratione **AEppi Ravennatensis** ad Synodum dioecesanam de auctoritate Rom. Sedis, et firma erga illam adhaesione. 1790.

— Id velle videntur, (aetatis novatores) ut omnia confundant, misceant, evertant, ac sublato *Romani Pontificatus* principatu Ecclesiam vel cuique stultissimo perturbandam, vel etiam audacissimo cuivis diripiendam relinquant. Utinam, cum restet adhuc ad sanitatem redeundi potestas, ita mature homines istos errati poeniteat, ut et graviora iudicia declinent, et melius inposterum de catholica re mereantur. Nos certe et eorum vicem dolebimus, et *maiorum vestigiis insistentes, sanctissimam parentem nostram Ecclesiam ea qua decet pietate venerabimur, illi nos permittemus, illi credemus, illam audiemus, illam secundum Deum ipsum verebimur; quae de divinis rebus ipsa sentit, sentienda, quae de humanis praescribit, facienda, quae vetat, vitanda esse sine ulla dubitatione censebimus.* — Quo vero depositum fidei sanctum et inviolabile maneat, — *firmissime adhaerendum Romanae Ecclesiae, cuius foetu nati, lacte nutriti, spiritu animati neque ipsi decipi neque alios decipere possumus.* Si quis enim vastum et scopulosum, et ita dicam, fidei mare infirmo confisus ingenii sui navigio ingrediatur, et in Romanam Ecclesiam tamquam in clarissimos septemtriones minime intuens cursum se ex sententia confecturum, et in portum perventurum esse praesumat: is modo scopulis illidat, modo ad vada et brevia adhaerescat, oportet. Nihil est siquidem hoc mari specie tranquillius, nihil temere ingredienti revera periculosius. Neque

alia profecto est causa, cur ab ortu Religionis nostrae ad novissima usque tempora non modo illiterati homines, atque vulgares, sed summis ingeniis summaque dignitate praediti naufragium fecerint, et quotidie faciant, nisi quod vel odio vel invidia incensi, vel ea, qua plures tentantur, contradicendi iactandaeque doctrinae cupiditate excitati a Romanae Ecclesiae clientela desciscant. Ea itaque erit *principalis illa Cathedra, ad quam veluti ad lydium lapidem cogitata nostra exigenda putabimus; verissime existimantes, eos, qui cum Romano Pontifice non colligunt, dispergere, neque Christi esse, sed Antichristi.* Sicuti enim unus est Deus, et Christus unus, ita *una Ecclesia, et Cathedra una super Petrum Domini voce fundata,* cui arctissime coniungi et sanctissimis eius legibus ac decretis obtemperare debemus, eorumque deplorare perfidiam, quibus, ut opportune monet Augustinus, illud commune impugnationis genus esse videmus, ut in Caput Ecclesiae, h. e. in Pontificem Romanum iacula contorqueant, quod capite truncato eorum incitator diabolus triumphet, et totum corpus concidere, fideique vinculum dissolvere gaudeat. Neque solum fidem, quam immutabilem veneramur, sed ipsos etiam disciplinae ritus legitimae aliquando mutationi obnoxios ab ipsa Romana Ecclesia mutuabimur. — (**Synodus Dioecesana Ravennatensis**, anno 1790. ccl. Ravennae. 1791. p. XVI. ss.)

1341.

S. Sedes Apost. ad preces Praesulum **Hiberniae** formulam iuramenti fidelitatis et obedientiae, quod Eppi occasione suae consecrationis Romano Pontifici nuncupant, modificat. 1791.

Decr. S. Congr. de Propag. Ex audientia SSmi habita die 9. Iun. 1791. AEppi Metropolitani totius Regni *Hiberniae* SSmo Domino exposuerunt, quorumdam inscitia aut improbitate in alienum sensum detorqueri quasdam voces, quae re-

periuntur in formula iuramenti ab Eppis in eorum consecratione atque ab AEppis in receptione Pallii iuxta Rituale Romanum praestandi; atque propterea quum praeter eas difficultates, quae in regno, in quo catholica fides non dominatur, quotidie occurrunt, in novas etiam coniiciantur angustias, quatenus Sanctitati Suae opportunum videatur, se demisse petere, ut aliqua apostolicae providentiae ratione consulere dignetur. Sanctitas Sua ad mei infrascripti relationem, rebus omnibus mature perpensis benigne indulsit, ut Eppi Regni Hiberniae in eorum consecratione atque AEppi in receptione Pallii ea utantur iuramenti formula, qua eiusdem Sanctitatis Suae permissu *AEppus Mohiloviensis* usus est in Imperio Moscorum, quae est huiusmodi: Ego N. N. etc. *(ut in Pontificali, exmissis his verbis* „haereticos, schismaticos, et rebelles eidem Domino nostro vel successoribus praedictis pro posse persequar et impugnabo.“) — Datum Romae ex aedibus S. Congr. de Prop. die 23. Iun. 1791. L. Card. Antonellus, Praef. — A. AEppus Adunensis, Secret. — **Mejer** *die Propaganda in England.* Leipzig. 1851. p. 185.)

1342.

Ex instructione pastorali **Episcopi Clusio-Pientini** de notis Ecclesiae, et de Primatu R. P. 1792.

IX. *Unitas Ecclesiae praecipue apparet ex institutione Primatus Romani Pontificis et ex gubernio eiusdem.* — Haec unitas corporis Ecclesiae speciali modo conspicua redditur per regimen, quod Iesus Christus in eadem instituit, et per subordinationem, quae in omnibus ad unitatem tendit. *Divinus Redemtor potestatem suam Petro contulit, et in eo omnia perfecit;* postea vero pulcherrimo ordine evolvit in aliis, quod uni soli commisit. Iuxta doctrinam S. Augustini, Petrus, qui in honore sui Primatus totam Ecclesiam repraesentat, primus, solus prae aliis accepit claves, quae postea a Iesu Christo omni-

bus ceteris Apostolis concredi debebant, ut doceatur: *auctoritatem ecclesiasticam, primo in una sola persona stabilitam, sub hac conditione tantum aliis distributam esse, ut ad principium suae unitatis redeat, et ut omnes, qui hanc auctoritatem exercent, inseparabiliter adhaerere debeant unitati cathedrae illius, qui primus eadem potestate instructus fuit.* Hinc unitas undique resplendescere videtur. Omnes fideles unius parochiae subordinati existunt uni soli curato; curati et omnes parochiae unius Dioecesis unicum communem pastorem agnoscunt Episcopum; et ad perfectius exhibendam unitatem capitis invisibilis, universalis et essentialis Ecclesiae, quod est Iesus Christus, inter Episcopos Summo Pontifici Romano divinitus collatus est primatus honoris et iurisdictionis, quem omnes instar primi pastoris et visibilis capitis Ecclesiae honorant; cui omnes e divina dispositione subordinati et submissi esse debent. *Ipse est perfectissima imago Iesu Christi, caput et pastor totius Ecclesiae, centrum, in quo omnes particulares Ecclesiae per orbem dispersae coadunantur, successor S. Petri in cathedra romana, haeres Primatus eiusdem in universa Ecclesia, a Iesu Christo eo scopo instituti, ut sit principalis et visibilis petra, cui superstructum est spirituale aedificium,* et ut omnes constitutivas partes eiusdem sua auctoritate sustentet et coniungat. „Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam.“

X. *Necessitas subordinationis et communionis cum Ecclesia Romana.* A *S. Paulo* discimus reverentiam et subordinationem erga visibile caput Ecclesiae. Ipse post tres annos a Concilio Hierosolymitano illuc concessit, ut Petrum videret, et cum eodem quindecim diebus permansit, solum Petrum cunctis aliis Apostolis praeferendo. *Tertullianus* dicit, S. Paulum id vi muneris et obligationis fecisse; et iuxta *S. Ambrosium* iustum erat, quod Petrum videre desideraverit, tamquam primum inter Apostolos, cui Dominus sollicitudinem omnium Ecclesiarum commisit. Non concessit illuc, — addit *S. Hieronymus* — ut illum visu cognoscat; sed eundem adivit velut primum Apostolorum et Pastorum, cui, tamquam suprema auctoritate instructo, hoc homagium debitum erat. Hac ratione indicavit S. Paulus centrum ecclesiasticae unitatis, quocum

omnes communicare tenentur; atque ostendit: illud in cathedra Petri et eiusdem successorum, summorum Pontificum perpetuo perseverare debere. Tota traditio antiqua testimonium perhibet de hac magna veritate. „Ad Ecclesiam Romanam — ait *S. Irenaeus* — propter potiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est eos, qui sunt undique fideles.“ — *S. Cyprianus* vero dicit: „Ut unitatem (Ecclesiae) manifestaret (Iesus Christus) unam cathedram constituit, unitatis eiusdem originem, ab uno (Petro) incipientem sua auctoritate disposuit.“ Unde concludit s. Doctor: illos, qui cathedram Petri, super quem fundata est Ecclesia, deserunt, in Ecclesia se esse confidere non posse. *S. Optatus Milevitanus* sic allocutus est Parmenianum: „Negare non potes, scire te, in urbe Roma Petro primo cathedram episcopalem esse collatam, in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus, in qua una cathedra unitas ab omnibus servaretur.“ „Propterea — inquit *S. Hieronymus* — inter duodecim unus eligitur, ut capite constituto, schismatis tollatur occasio.“ Igitur e S. Patribus manifestum est, centrum unitatis ecclesiasticae collocatum esse in apostolica Sede Petri, et successorum eius Romanorum Pontificum, ut omnes particulares Ecclesiae cum eadem communionem foventes unam solam Ecclesiam efficiant. Quis non videt, quam sollicite debeant custodiri ligamina communionis cum hoc centro? Et reipsa extra Ecclesiam non est vita, non est iustitia, non est salus; cum haec omnia nonnisi eidem essentialiter propria sint; etenim Iesus Christus, Caput eius, est fons et scaturigo omnis sanctitatis et iustitiae. „Ego sum via, veritas et vita.“ Nemo obtinere potest salutem, nisi in ipsa, et medio ipsius, cum Apostolus Ephesiis dixerit: „Ipse salvator est corporis eius.“ Iesus Christus unicus salvator est corporis sui mystici, quod est Ecclesia.

XVI. *Privilegia Ecclesiae Romanae.* O adorandae dispositiones aeternae Providentiae! o inscrutabilis oeconomia corporis mystici Iesu Christi! dum omnes aliae Ecclesiae, ab Apostolis fundatae, sudore ipsorum foecundatae, et morte eorum conspicuae redditae, defecerunt: Romana Ecclesia, quam *Tertullianus* merito eximiis laudibus celebrat, in suo splendore subsistit, et gloria, characteri Matris et Magistrae omnium

Ecclesiarum conveniente refulget. Diversae Apostolicae Ecclesiae veram fidem infortunate amiserunt, et ad funestum schisma prolapsae sunt; ab opposito *Romana Ecclesia*, a catholicis generatim pro immobili puncto unitatis recognita, *purum et intactum conservavit sacrum depositum orthodoxae religionis.* Roma est illa felix Ecclesia, cui Petrus in legitimis suis successoribus praeest. *Fides huius Apostoli in cathedra eiusdem indefectibilis perstitit; opposita doctrina nunquam habuit ad eandem accessum; neque error ibidem radices figere potuit.* Si iuxta canonem *Tertulliani*, exorto quopiam dubio, scopo cognoscendae verae doctrinae Iesu Christi ad Ecclesias, ab Apostolis fundatas recurrendum fuerat; quisque perspiciet, tanto magis nos obligatos esse venerari, et exordium a scaturigine sumendo, interrogare hanc primam Ecclesiam de quibusvis magni momenti controversiis, consulere sacra eiusdem monumenta, divinas eius traditiones, et doceri eiusdem fide; cum ex Apostolicis Ecclesiis ipsa sola remanserit, quae praeter iura, suo primatui adhaerentia, traditionem primitivae institutionis absque mutatione conservavit. Contra hanc Ecclesiam, tam venerandam et celebrem, tum ob originem, tum ob praeeminentiam prae ceteris Ecclesiis, quae eidem tamquam centro unitatis coniunctae esse debent, quid dicere possunt in sui excusationem praetensi Reformati, quod in ipsos retorqueri non posset, convincendo eosdem novitatis et erroris, dum suppresso Episcopatu novum ministerium erigere, et, quamvis simplices Presbyteri fuerint, sacrilego ausu tamen ipsis laicis novam missionem impertiri praesumserunt, ad praedicandum verbum Dei et gubernandam ipsorum ecclesiam?

XX. *Instructio super Unitate.* Non dubito, Fratres et Filii dilectissimi! omnia, quae vobis hucdum exposuimus, latum campum solidarum, piarumque reflexionum pro vestro, aliorumque spirituali emolumento apertura. In splendidis enim characteribus Ecclesiae Dei expressa reperietis omnia officia probi christiani, dignique ecclesiastici. Sit igitur prima sollicitudinum vestrarum frequenter meditari de pretiosa eiusdem unitate. Primae curae Iesu Christi in formanda sua Ecclesia eo tetenderunt, ut hunc essentialem characterem eiusdem stabilem reddat, instituendo in S. Petro, eiusdemque successoribus

principium, originem et centrum unitatis. Propterea quicunque se divellit ab Apostolica sede, in qua successores S. Petri sedent, is sacra vincula unitatis perrumpit, et se separat ab Ecclesia, extra quam misere peribit. Hac veritate penetratus *S. Hieronymus* Damaso Papae scripsit: „Ego — — Cathedrae Petri communione consocior. Super illam petram aedificatam Ecclesiam scio. Quicunque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si qui in Noë arca non fuerit, peribit regnante diluvio.“

XLIII. *De Infallibilitate Ecclesiae. Obligatio obediendi Superioribus ecclesiasticis, a Iesu Christo auctoritate Ecclesiae instructis.* — Inter cuncta opera christianae virtutis, in quibus vos constanter et perseverando exercere debetis, non possumus vobis non commendare illud, quod vos speciali modo cum Ecclesia coniungit, quove a protervis, indisciplinatisque filiis eiusdem distinguimini; dicere volumus obedientiam erga illam, utpote quae summa auctoritate instructa est. Vos primi exemplo praeire debetis in hoc magni momenti officio, quod cuncti fideles quoque indispensabiliter adimplere tenentur. *Ab omnibus veneratio, veraque obedientia praestanda est Capiti Ecclesiae, Summo Pontifici, successori S. Petri, in quo auctoritas ecclesiastica exordium sumsit;* et oportet eandem venerari in Episcopis, pastoribusque secundi ordinis, quibus debitâ proportione distributa fuit. Recordemini, Ecclesiam assimilatam esse exercitui bene ordinato, in quo si debita tollatur subordinatio et dependentia: cuncta in disordinem solvuntur, cuncta praecipitantur, et pereunt. — — (**Istruzione Pastorale di M. Giuseppe Pannilini** *Vescovo di Chiusi e Pienza sopra le Note e le Proprieta della Chiesa. Nel Nov. 1792.* Siena. 1811. ed. 3.)

1343.

Eppus Lingonensis (Langres) schisma Gallicanum, et decreta Conventus Nationalis oppugnans, egregie vindicat supremam Romani Pontificis auctoritatem in Epistola Pastorali. 1792.

— Vidistis, fratres carissimi, in Ecclesiae definitione, quam vobis repetiimus, *Christum legitimis Pastoribus et principaliter Sancto nostro Patri Papae regendam Ecclesiam concredidisse.* Sic *omnis societas non se subiiciens neque obediens legitimae Summi Romani Pontificis auctoritati non est Ecclesia Christi,* et hoc quarto *schismatis vitio nova laborat Gallicana Ecclesia* atque pestifera habetur. Non solum schismatis est nota, sed principalis illius est causa. *S. Cyprianus* nobis dicit: „Neque enim aliunde haereses obortae sunt, aut schismata, quam inde quod Sacerdoti Dei non obtemperetur, nec unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos et ad tempus Iudex vice Christi cogitatur. — Inde enim schismata, et haereses obortae sunt et oriuntur, dum Eppus, qui unus est, et Ecclesiae praeest, superba quorumdam praesumtione contemnitur, et homo dignatione Dei honoratus, indignus hominibus iudicatur.“ Facile equidem concipitur, quod superbia aut error contra Ecclesiam rebellantes primo auctoritatem ipsi praesidentem, quaeque ipsos sine dubio condemnabit, reiicere debeant. Suam ipsi denegando auctoritatem, ipsius praecavent anathematibus. Talis est in ordine spirituali sicut in politico rebellium agendi methodus. Supremam potestatem aggrediuntur, ut ipsius se subtrahant condemnationibus. Aliquando illam aperto marte impugnant, suam ipsi denegant existentiam, atque omnibus viribus eius destructioni student. Aliquando insidiosiores ipsam, ut facilius eam spolient, agnoscunt; subsistentem relinquunt, suis praecipuis iuribus illam defraudantes; atque vanos honores ei conservantes, auctoritatem suam

et vim ipsi rapiunt. Itaque *Ecclesiae rebelles habemus non solum illos audaces haereticos, qui, ut funditus Cathedram Petri everterent, nihil non egerunt, quique successori ipsius omnem in Ecclesia Primatum denegant; sed etiam hos temerarios novatores, qui Pontificis Ecclesiae Romanae principatum agnoscere simulantes, ad honores absque potestate, atque ad inspectionem sine iurisdictione eum reducunt.* Secunda haec Ecclesiae adversariorum caterva relate ad primam se habet, sicut Deistae, qui Deo suam negant providentiam, ad Atheos ipsius existentiam negantes. Non minus quam alii suum maxime dolendum et funestissimum attingunt propositum, non minus sunt timendi et execrandi. Quid ad illos spectat, utrum existat Supremus Pontifex Christi Vicarius in terra, si virtute eorum ambitiosa consilia reprimere, atque eorum doctrinam perversam condemnare non valeat? nonne *pariter Ecclesiae funestissimum est, quod suo Capite privetur, aut quod illi solummodo ipsius inane simulacrum relinquatur?* Non patiamini ergo, fratres amantissimi, ut hac assertione insidiosa et mendaci indesinenter repetita vos decipiant asserentes, *constitutione civili Cleri* omnia successoris S. Petri iura servata fuisse, atque cum ipso communionem expresse fuisse praescriptam. Non venerata est Sedis Apost. iura, si quae tenet a Christo, quae constanter ipsi tribuit Ecclesia, violaverit. Cum Summo Pontifice communionem non servavit, si omnia obedientiae vincula, quibus cum illo sociantur omnes Ecclesiae, conquassaverit et destruxerit. Ecclesiae Romanae iura, cum Ecclesia Romana communio non sonant tantum verba; ut vere existant et agnoscantur ex integro, satis non est de tali confessione oretenus se iactitare; atque simulata veneratio, quae potestatem destruendo in reverentias se effundit, est acerba iniuria usurpationi superaddita. Considerandum est ergo primo, *quid praescribat nova cleri constitutio relate ad Papae potestatem et ad communionem cum ipso;* et deinde examinare iuvat, *utrum illae omnes dispositiones iustitiam omnem adimpleant, atque utrum principiis et Ecclesiae legibus sint conformes.*

1. „Prohibet (Tit. I. art. 4.) omnibus Ecclesiis aut parochiis Galliae, atque cuicunque civi Gallo, ne in ullo casu et

sub quocunque praetextu agnoscant auctoritatem Eppi ordinarii vel Metropolitani, cuius Sedes esset in dominatione potestatis extraneae, neque auctoritatem ipsius Legatorum in Gallia aut alibi manentium: id omne tamen absque praeiudicio unitatis fidei et communionis, quae servabitur cum Capite visibili universalis Ecclesiae eo modo quo postea dicetur." Hic observandi locus esset, *quantum mirum et singulare videatur, quod civilis potestas spiritualium potestatum hierarchiam ordinet, determinet modum consensionis et relationis Caput inter et membra, erga ipsum obedientiae praescribat gradum.* Sed abunde monstravimus, *Conventum Nationalem omnes suas has operationes absque iure et per nefas peregisse,* quam ut in hac discutienda immoremur. Sic huic puncto non haerentes, veniamus ad illud, de quo directe hic et nunc agitur, i. e. consideremus, quomodo in novo regimine ordinentur unitas fidei, et communio cum Papa servatae. De hac re in unico tantum loco mentio habetur, et talis est legis textus: „Tit. 2. art. 19. Novus Eppus non poterit Papam adire ab eo aliquam confirmationem obtinendi gratia; sed ipsi scribet sicut visibili Ecclesiae universalis Capiti in testimonium unitatis fidei et communionis quam cum ipso servare debet." Duo illi articuli evidenter inter se sunt correlativi, cum ex priore necessario ad posteriorem recurrendum sit de modo, quo debeat executioni mandari. Eorum adunatione sensus valde completus efformatur, atque ostenditur clare pars facta Ecclesiae Capiti in nova constitutione. Prior est positivus et clarus, omnem auctoritatem Eppi ullius extra regnum manentis destruit: sola exceptio facta huic dispositioni generali et absolutae non Summi Pontificis auctoritatem respicit, sed cum illo unitatem fidei et communionis, et illa unitas, illa communio intelligi debent in sensu postea explicando. Unde evenit evidenter, quod quae in explicatione non expresse comprehendentur, sint vere ab illa exclusa, quodque nulla alia unitatis fidei et communionis futura sint vincula, nisi ea quae indicabuntur. Atqui articulus nodum explanans, *altum silentium habet de auctoritate Papae atque de obedientia ab omnibus ipsi debita,* simul et omnem cum illo communicationem restringit et reducit ad epistolam, quam Eppi recenter electi ad ipsum scribere tenebuntur. Ergo evi-

denter patet, *quod in regimine a nova Constitutione instituto penes Papam nulla auctoritas nulla iurisdictio maneat, et quod omnis relatio inter Ecclesiae universalis Caput et duces Ecclesiarum particularium sit reducta ad simplicem epistolam, quam suae nominationis tempore ipsi scribere tenebuntur.* Et non dicatur, consequentias a nobis ex istis articulis deductas esse nimias et extremas, atque in mente legislatorum non fuisse. Melius iudicari nequit de eorum decretis, quam modo quo ipsimet ea explicaverunt. Atqui talia totis faucibus clamitabat ardentior et principalior Cleri Constitutionis fabricator (Camus): „Avertat Deus, quod denegem Primatum S. Petri successorum, necessitatemque absolutam, qua omnes mundi Ecclesiae communicare tenentur cum Ecclesia Romana veluti cum centro unitatis religionis catholicae. Sed quod adesse debeat centrum unitatis, non sequitur, quod qui occupat centrum hoc, in omnes Ecclesias iurisdictionem suam debeat extendere. Primatus Petri vigilantiae et exhortationis fuit primatus, non iurisdictionis.“ Non solum ergo clarum est litera, sed etiam legis sensu et mente, legislatorum intentiones, sicut eorum expressiones, omnia tandem convenisse, ut statueretur, Papam in universa Ecclesia non frui iurisdictione, ipsique ad maius concedi vigiiantiam, inspectionem, et ius exhortationis. Nunc perpendendum est, utrum illa iura sint effective omnes potestates, quas Christus Petro concessit, quasque constanter in ipsius successoribus agnovit Ecclesia.

Ad denegandum Summo Pontifici suam iurisdictionem veram et divinam *Gallicanae Ecclesiae Libertates* invocantur, atque dicitur contrarium esse nostris principiis unam ipsi concedere. Asseritur insuper, ex falsarum Decretalium introductione unice provenire eam, quam hic et nunc exercet. Qui opponunt Papali iurisdictioni libertates Gallicanas, eas summopere ignorant. Asserimus equidem Papae potestatem neque arbitrariam, neque absolutam esse, sed a canonibus moderatam atque eius apud nos exercitium certis quibusdam formis esse obnoxium. Sed ex eo, quod una auctoritas regulis moderetur, sequitur necessario illam existere. Quaenam est hominibus collata potestas quae sit absolute illimitata? quaenam est; quae in suo exercitio non subiaceat certis modis et determina-

tis formis? *Principium, quo nituntur nostrae gallicanae libertates, atque earum legitima existentia, illud est, quod sint tantum conservatio iuris antiqui, cui non fuit in Ecclesia Gallicana derogatum;* atque repente monstrabimus, *quod in iure antiquo Sedes Apostolica in universa Ecclesia vera fruita fuerit iurisdictione.* In quonam libertatum nostrarum monumento hoc principium tam singulare potuit inveniri: Papam scilicet non gaudere iurisdictione in universa Ecclesia? Evolvantur nostrarum libertatum articuli a D. Pithou in ordinem redacti: opus sane Pontificum auctoritati minime favens; non solum ad hunc errorem tendens aliquid non reperietur, sed e contra videbitur art. 5: Papam agnitum esse „dominum in spiritualibus rebus.“ Titulus „Domini“ nonne secum habet et praesefert ideam et realitatem verae auctoritatis, valde diversae ab exhortationis iure, ad quod Caput Ecclesiae reducitur? *Famosus Cleri Gallicani a. 1682. Conventus*, qui nostrarum libertatum posuit fundamenta, sine dubio compertum habebat, in quo consisterent. Sed a neganda Summi Pontificis in universa Ecclesia iurisdictione absolute abhorrebat. Videmus e contra in praefatione IV. celebrium articulorum eum conquerentem his verbis: „Non defuere, qui earum libertatum obtentu Primatum B. Petri eiusque successorum RR. PP. a Christo institutum, eisque debitam ab omnibus christianis obedientiam, Sedisque Apostolicae, in qua fides praedicatur et veritas servatur Ecclesiae, reverendam omnibus gentibus potestatem minuere non vereantur.“ Si Ecclesiae Romanae Pontifex potestate fruatur, sane ergo plus gaudet quam simplici inspectione et vigilantia; si ipsi debita sit obedientia, ergo imperandi et non solum exhortandi ius habet. Quatuor Cleri articulorum clarissimum defensorem, qui in ipsis redigendis totus incubuerat, sane non latebat, quaenam de potestate Summi Pontificis Ecclesiae Gallicanae fuerit doctrina. Non possumus ergo citare testem praestantiorem neque venerandiorem Doctorem; variis in locis de Papali iurisdictione clarissime loquitur. Hic referre sat erit partem ipsius concionis habitae in principio huius Conventus: „Omnes clavibus Petri sunt subiecti; omnes, fratres mei, Reges et populi, pastores et oves, laetanter id annunciamus, nam veritatem diligimus, et nostra obe-

dientia gloriamur. „Subiectio, obedientia clavium potestati sunt debitae, ergo vera imperandi auctoritas in ipsa reperitur. Anni praecedentis Comitia Cleri Gallicani, ubi erant plerique eorundem Antistitum, atque eadem mente ducta declarant: „Caput est Ecclesiae (Rom. Pont.), centrum unitatis, obtinet ille in nos Primatum auctoritatis, iurisdictionis, sibi a Christo Iesu in persona Petri collatum. Qui ab hac veritate dissentiret, schismaticus, imo et haereticus esset.“ Eadem principia, eandem doctrinam facillime plurium aliorum Cleri Gallicani Comitiorum nobis monstrabunt actus. *Sacra Facultas Parisiensis,* quae admisit et profitetur IV. articulos anni 1682, eodem anno docebat sequentia: „Docet in Lutheranos, unum esse de iure divino Summum in Ecclesia militante Pontificem, cui omnes christiani parere tenentur; in Antonium de Dominis, Romanam Ecclesiam iure divino auctoritatem habere in alias Ecclesias, et esse in Summo Pontifice Primatum iurisdictionis Petri, cui solus ille eatenus succedit, a Christo collatum.“ Seculo praecedenti docuerat eadem S. Facultas, quod „omnes et singuli ut obedientiae filii ipsum Rom. Pontificem et universalem Christi Iesu Vicarium et universalem Ecclesiae Pastorem, cui plenitudo potestatis a Deo data est, cui omnes utriusque sexus obedire, cuius decreta venerari, et pro se quisque tueri et observare tenentur; ut semper agnoverunt, et confessi sunt omnes et singuli magistri, ita nunc quoque sincere, fideliter, et libenter agnoscunt et confitentur.“ Hae sufficiunt auctoritates ad stabiliendum, *quod in vanum S. Sedis Ap. iurisdictio libertatibus gallicanis impugnetur,* quod nedum in nostris libertatibus huic sacrae auctoritati contrarium quid inveniatur, earumdem libertatum pretiosissima monumenta ipsam colunt et venerantur, expresse agnoscunt, et aperte propalant. *Aeque ac ulla alia Cathedrae in sublimi gradu collocatae, ex qua S. Petri successor sua decreta pronunciat, addictissima Ecclesia Gallicana ipsi subiectionem eo solidiorem quo prudentiorem devovet. Illi eandem obedientiam ac pulcherrima Ecclesiae secula, quorum regulas retinuit, exhibet, et ipsius in antiquis principiis invicta ac inconcussa perseverantia est pro augustissimo Ecclesiae Capite certissimum argumentum, quod semper et invariabiliter dependentiam a*

se ab omni aevo exhibitam sit totis praecordiorum affectibus servatura. Cessent ergo etiam repetere, *iurisdictionem Summorum Pontificum in Ecclesia falsis Decretalibus tamquam principio niti,* quae nono seculo solum aliqua valuerunt auctoritate, cum a primitivis temporibus ipsos auctoritatem non impugnatam in universalem Ecclesiam exercentes videmus. Facillima propensio schismatis defensorum in amplectendis omnibus levissime licet causae suae faventibus, probat, quam solidis rationibus et momentis eam defendendi causa se vacuos et deficientes credant. Falsae decretales labente 8 seculo introductae Summis Pontificibus varia iura et potestatum portiones, quibus antea carebant, tribuerunt, ergo plenitudinis ipsorum potestatis sunt fons et origo. Sic omni alio deficiente momento contra Papalem auctoritatem argumentari non pudet. *Sed non solum vana esse et insulsa motiva, quibus legitima S. Sedis potestas impugnatur, sumus monstraturi; factis etiam constantissimis, testimoniis venerandissimis, denique tandem decisionibus universalis Ecclesiae probaturi sumus, quod ab exordio Ecclesiae in ipsam veram iurisdictionem exercuerint Summi Pontifices.* Novatores Papae honoris super Eppos Primatum concedunt, ipsum esse centrum unitatis fidei et communionis fatentur. Ideo confessas illas veritates ut sufficienter probatas habebimus; auctoritates, quibus adstruuntur, silebimus, atque in praesentis quaestionis limitibus stricte versantes ostendemus, *Primatum Ecclesiae Capitis ab omni aevo fuisse non solum primatum honoris sed etiam iurisdictionis,* atque illud esse centrum unitatis hac praecise qua pollet iurisdictione, non autem impotenti inspectione aut vigilantia, atque vanis et inanibus exhortationibus. Non hic debemus perpendere, in quo consistat illa Ecclesiae Capitis iurisdictio. In multas nimis amplas, et nostrae materiae extraneas iremus quaestiones, si vellemus discutere, quaenam puncta Papalis iurisdictionis fuerint in universali Ecclesia recognita, quaenam novo iure fuerint introducta, quaenam modificationes eorum exercitio variarum Ecclesiarum usibus fuerint appositae. *Semper in Ecclesia vera iurisdictione donatus fuit Summus Pontifex:* hoc est dogma, quod nobis probandum incumbit. Antequam discussionem hanc aggrediamur, observemus, uti

iam supra, quod licet Papalis auctoritas non haberet originem nisi a falsis decretalibus, mille antiquitatis annos haberet, et certe possessio huius speciei satis est veneranda, praesertim cum sit tuta consensu perpetuo, et numquam contradicto totius Ecclesiae, atque sit pars corporis iuris ab Ecclesia universaliter accepti. Tam diuturna, tam continua, tam unanimi possessione primitivi tituli defectus legitimi sane et indubitanter fieri possunt, et mirum valde apparet, quod civilis potestas sine consensu Ecclesiae studeat destructioni potestatum spiritualium, quas Ecclesia legitimas sacravit et reddidit. Sed pronunc deseramus potestates, quas falsae decretales adiunxerunt auctoritati primitivae S. Sedis Ap. et, ut probemus demonstrative non ex titulo illo Summi Pontificis iurisdictionem tamquam a principio dimanare, usque ad prima Ecclesiae tempora ascendamus.

Apud omnes notum est ortum secundo seculo *de die celebrationis Paschalis* dissidium. *Victor* Summus Pontifex omnes Asiae, aliquasque adiacentes Ecclesias excommunicatione terruit, utpote tenentes fidem ab Ecclesiae principiis alienam. Actus ille est iurisdictionis actus famosus, aut nullus existere potest. Quod adhuc magis est notandum, illud est, quod inter multos Eppos Papae agendi modum non probantes, atque eum ad pacem et ad concordiam hortantes, ipsumque fortiter redarguentes, nullus tamen denegaverit petestatem, qua illum abuti dicebant omnes. *S. Irenaeus* inter alios hac de causa ad Summum Pontificem scripsit, sed ipsi dicendo quae impellere possent illum ad non separandum a sua communione tot et tam celebres Eppos, tamen ipsi ius tale denegare non est ausus. Iurisdictio Summi Pontificis nascente Ecclesia noscebatur ergo universaliter, et quidem ab iis, qui usum, quo fungebatur, non laudabant. — *S. Dionysius Alexandrinus* Sabellianorum haeresim suis scriptis aggressus, ab aliquibus fidelibus, illius mentem non apprime intelligentibus, fuit accusatus, accusatioque ad Papam *S. Dionysium* delata. Alexandrinus Praesul libenti animo Romanae Ecclesiae Pontificis paruit iurisdictioni: ab illo sibi obiecta petiit, iisque auditis ad ipsum direxit defensionem, suosve profligavit adversarios. — *Caecilianus Carthaginensis* Eppus a Donatistis accusatus Ro-

mae fuit. *S. Melchiades* concilio 19 Epporum quaestionem examinandam tradidit. Testes fuerunt auditi, et iudicium, quo innocens est declaratus, nomine Papae est pronunciatum. — *S. Athanasius* ab Arianis lacessitus, atrocium scelerum accusatus, sede sua pulsus et deiectus, ad auctoritatem Apostolicam appellavit, Romam se contulit. *Iulius* Papa conformiter ad principia huius causae negotii se constituit iudicem, ad adversarios S. Eppi scripsit, eosque ad suum tribunal citavit. — Praeter S. Athanasium alii Eppi eadem de causa persecutione vexati adierunt Summum Pontificem, inter quos praecipue numerantur *Marcellus Ancyranus*, et *Asclepas Gazensis*. Concilium Romae a Papa habitum accusationes serio examinavit, innocentes, iniuste condemnatos et per nefas depositos eos declaravit. A Sozomeno discimus, Papam amare conquestum fuisse ex eo, quod S. Athanasii persequutores egerint contra leges Ecclesiae, non vocando ad suum concilium Ecclesiae Caput. — Tales actus suntne actus simplicis vigilantiae? et quid amplius requiritur ad determinandam veram iurisdictionem? Factis a nobis relatis clarum apparet, *quod Pontifices Romani ab his temporibus possessione gaudebant recipiendi querimonias Epporum, qui se in concilio iniuste iudicatos credebant, atque contra eos latas sententias abrogandi.* Concilio *Sardicensi* sub eodem Papa habito huius quaestionis causa solemniter in legem positivam fuit constituta. Concilium illud, quod omni tempore in Ecclesia summa veneratione cultum est, quodque velut sequela et consectarium magnae Nicaenae Synodi habebatur, duo maximi momenti de hac re statuit decreta. Concilii Sardicensis definitio impugnatur, atque probari intenditur ab Ecclesia reiecta, ut constat ex celebri *Ecclesiae Africanae* facto. (in causa *Apiarii* sacerdotis.) Concilium Sardicense solum pro Eppis ad Papam recursum praescripserat: quantum ad sacerdotes et diaconos, eodem Concilio mandante appellatio iudiciorum Eppi ad Concilium Provinciae deferenda erat. Apiarii Romam appellatio irregularis erat et contra canones C. Sardicensis. Ecclesia Africana sacerdotum, non autem Epporum appellationem reprobabat. Veritas haec clare probata manet tam huius Ecclesiae consvetudine relate ad Epporum appellationem, quam epistola, quam direxit ad Papam, quaque

videtur negotium illud fuisse terminatum. — Sed si etiam concederemus, decretum C. Sardicensis in Africa non fuisse unquam admissum, si contra rei evidentiam appellationes ad Papam delatas numquam fuisse ex Africa supponeremus, quid inde posset concludi? Papam in hac parte Ecclesiae hunc iurisdictionis actum non exercuisse? Sed temere et falso inde concluderetur, ipsius iurisdictionem hic non fuisse agnitam et admissam. *Privilegia, libertates Ecclesiarum aliquarum particularium possunt pro variis punctis Pontificalis auctoritatis exercitio aliquas modificationes afferre, quin tamen dici possit, Summum Pontificem in iis Ecclesiis nulla frui iurisdictione.* Tandem de quo agitur? scire nempe, utrum Papa veram in Ecclesia universali habeat auctoritatem? *Res ipsius iurisdictionis in angulo Ecclesiae disputata non probat illum in Ecclesia carere iurisdictione.* Fuerit vel non fuerit Epporum appellatio ad Papam unum punctum disciplinae Ecclesiae Africanae: certum tamen est et indubitatum, quod tunc fuerit et nunc sit pars essentialis disciplinae generalis, et Concilii Sardicensis decretum de hac re vim legis habens non equidem absolute in universa Ecclesia, sed ferme in universali, invicte demonstrat, Papam donatum fuisse vera iurisdictione longe ante epocham instar ipsius originis assignatam.

A *S. Basilio* discimus, *Eustathium* depositum a Concilio Melitensi ad Papam *Liberium* confugisse, qui ipsi epistolas dedit, quibus sedi suae restitui debebat. — Idem S. Doctor ut remedia malis a Concilio Ariminensi provenientibus afferrentur, proponit: „ut scribatur Eppo Romae, ut quae hic geruntur consideret detque consilium.“ — *Flavianus Antiochenus*, qui a communione fuerat separatus et avulsus, a *Damaso* Papa, petente Theophilo, ipsi fuit restitutus. — Notum est, falsas decretales eas esse, quae publicantur sub nomine Pontificum ante *S. Siricii* tempora existentium, sed istius Papae et ipsius successorum universaliter velut authenticae habentur decretales. Atqui legimus Pontificem illum plures verae iurisdictionis actus exercuisse. Solum hic citamus quam dedit dispensationem poenitentibus, bigamis, atque unius viduae maritis, qui in clero annumerati fuerant contra leges. Permittit ipsis, ut ratione habita suae canonum ignorantiae militiae san-

ctae mancipati remaneant, sed ea conditione, ut perpetuo in gradu accepto remanerent et non ad altiorem ascenderent, atque iudicium apostolicum minatur Eppis, qui ad altiores gradus eos promoverent. — Omnibus compertum est, quod *S. Ioannes Chrysostomus* in suis persecutionibus ad *Innocentium I.* confugerit, ut sententiae iniuste contra se latae abrogationem ab ipso acciperet. — *Africani Eppi,* quos Summi Pontificis iurisdictionem negasse dicere non pudet, eundem *Innocentium I.* enixe rogarunt, ut sua apostolica auctoritate decreta contra Pelagium lata ab ipsis confirmaret. — *Polychronius* Hierosolymitanus Eppus fuit accusatus, et coram *Sixto III.* Papa causam suam egit. — Papae *S. Leonis* mandato *Concilio Chalcedonensi* tantum ut accusatus paruit Dioscorus, non autem ut membrum illius Synodi. Idem Concilium suorum decretorum ab eodem Papa confirmationem petiit. Doctissimus et piissimus ille Papa sequens stabilit principium: „de toto mundo unus Petrus eligitur, qui et universarum gentium vocationi, et omnibus Apostolis, cunctisque Ecclesiae partibus praeponatur, ut quamvis in populo Dei multi sacerdotes sint, multique pastores, omnes tamen proprie regat Petrus, quos principaliter regit et Christus.“ Haec expressio et comparatio modi, quo Petrus et Christus regunt fideles, veram praeseferunt auctoritatem. Quapropter pluribus in casibus ea usus est. Ipsemet dissidium exortum inter Viennensem et Arelatensem Metropolitanos de limitibus suae iurisdictionis iudicio suo composuit, atque inter ipsos provinciam divisit. Ante hanc sententiam, alteram tulerat contra Hilarium Eppum Arelatensem, qua reformans iudicium contra Celidonium datum ab illo Eppo, auctoritate in Ecclesia Viennensi ipsum spoliaverat, et privarat, ac a communione avulserat. In ipsius Epistolis innumera iurisdictionis decreta et actus infiniti leguntur. — *Hilarius* Papa illius successor praecepit Eppis provinciarum Lugdunensis, Narbonensis, et Alpium, ut verificarent ordinationem factam a B. Mamerto Viennensi, qui de ipsa suam ferret sententiam. Evolvantur omnium Summorum Pontificum a S. Siricio usque ad introductionem falsarum decretalium Epistolae omnes, innumeri iurisdictionis actus peracti in tota Ecclesia sine ulla reclamatione in ipsis reperientur. *Capitularia* inter

plures iurisdictionis Papalis recognitiones, haec habent: „Placuit, ut si Eppus accusatus appellaverit Romanum Pontificem, id statuendum, quod ipse censuerit.“ Concilium *Francofordiense* ad Papam remisit petitionem plurium Epporum, qua desiderabant pro suis sedibus Metropolitanorum dignitatem. Audiamus celeberrimum *Hincmarum*: „De omnibus dubiis vel obscuris, quae ad rectae fidei tenorem, vel pietatis dogmata pertinent, S. Romana Ecclesia ut omnium Mater et Magistra, nutrix, et doctrix consulenda est, et eius salubria monita sunt tenenda.“ *S. Bernardus* suo discipulo Eugenio III. Papae scribens, dignitatem et potestatem Ecclesiae Capitis mirum in modum explicat. Immensae illi auctoritatum seriei finem imponemus duorum Conciliorum Generalium expressis decisionibus, quibus adhibitis de Papali iurisdictione disputare aut dubitare nefas est. *Quartum Lateranense* Concilium definivit: „Antiqua Patriarchalium sedium privilegia renovantes sancimus Sacra Universali Synodo approbante, ut post *Romanam Ecclesiam, quae disponente Domino super omnes alias ordinariae potestatis obtinet principatum, utpote mater universorum Christifidelium et magistra,* CPna primum, Alexandrina secundum etc. locum obtineant.“ Ergo amplius aliquid habet quam honoris primatum, plus quam simplicem inspectionem et exhortationem. *Veram ordinariam potestatem, potestatem iure divino super omnes alias Ecclesias obtinet.* Nonne ex notis omnibus illis efformatur et exurgit vera iurisdictio? Concilium *Florentinum* pro fundamento Unionis Ecclesiae Graecae cum Latina adiecit et definivit: „Definimus, S. Ap. Sedem et Romanum Pontificem in universum orbem tenere Primatum, et ipsum Pontificem Romanum successorem esse B. Petri Principis Apostolorum, verum Christi Vicarium etc.“ Clarior et priore adhuc formalior est haec definitio. Primo damnat systema eorum, qui tantum honoris primatum Papae concedunt. Secundo definit ipsum tenere a Christo plenariam potestatem, et non solum exhortandi potestatem, potestatem totius Ecclesiae rectricem et gubernatricem. Unice praecepta et mandata dando atque ea executioni mandando quis regere et gubernare dignoscitur: quod supponit indubitanter imperii auctoritatem, uno verbo iurisdictionem.

Evidenter ergo demonstratum est: 1. primatum Papae non solum honoris sed et iurisdictionis a falsis Decretalibus minime provenire, cum omnibus seculis ante earum introductionem fuerit summa veneratione cultus; 2. ab omni aevo Summos Pontifices in Ecclesia habuisse non solum exhortationis et inspectionis ius, sed veram iurisdictionem, ad quam constanter appellatum est, quamque numquam recusarunt, qui ad ipsam citabantur; 3. tandem veram illam potestatem, auctoritatem illam Papae super Ecclesiam universalem a duobus Generalibus Conciliis dogmatice fuisse definitam, ita, ut iuxta Cleri Gallicani verba superius citata qui ab hac veritate dissentiret, schismaticus esset imo et haereticus. Atqui monstravimus, 1. a decretis Constitutionis Civilis Cleri absolute spretam esse Capitis Ecclesiae iurisdictionem. Equidem unitatis fidei et communionis cum ipso praesefert ideam: sed vinculum illius unitatis, illius communionis non est amplius dependentia, subiectio, quibus omni tempore catholicae Ecclesiae omnes cum Ecclesia Romana unitae fuere; 2. potestatem iurisdictionis Papae in nova Ecclesia penitus esse destructam, cum omnis auctoritas Eppi cuiuslibet residentis extra limites Galliae sit abrogata, Summi Pontificis auctoritas a suppressione generali non exclusa, et lege nulla permissa alia cum ipso relatio, quam simplex epistola, quae a quolibet novo electo Eppo scribetur ad ipsum. Manifestum est ergo, quod Ecclesia recenter in Gallia constituta non sit in dependentia Vicarii Iesu Christi, quodve consequenter hoc adhuc titulo sit schismatica, independenter ab haeresi, in qua volutatur negans definitum dogma a duobus Generalibus Conciliis. — (**Mandatum Pastorale D. de la Luzerne Eppi Lingonensis de Schismate Gallico.** Varsaviae. 1794.)

SECULUM DECIMUMNONUM.

1344.

Pius VII. PP. AEppo Vindobonensi de Seminario Cleri rescribens, monet AEppum de pravis sententiis, quae in Academiis ac Seminariis Austriae traduntur. 1805.

Redditae nobis sunt a dil. filio Bernardino Bonfiglioli negotiorum tuorum gestore Tuae literae, e quibus magis magisque perspeximus, quae tua sit pastoralis cura et sollicitudo, ac quantopere enitaris, ut tuum hoc *Seminarium* necessariis potiatur redditibus, quibus educentur atque in spem Cleri alantur adolescentes, qui optimis imbuti moribus doctrinisque eruditi inter Clericos cooptari sacrisque initiari ordinibus possint. Tuum hoc propositum et studium nos vehementer laudamus, neque dubitamus, quin uberes exinde fructus Ecclesia perceptura sit. Hanc sane opinionem firmiter animo impressam gerentes, Tibi, ven. frater, per alias literas in forma Brevis abs te petitam concedimus facultatem, per quam tuo isti Seminario unire liceat beneficia simplicia, Missarum legata aliasque pias fundationes, eo quidem modo et ratione, quae tibi utilior et commodior videbitur. Utinam haec tam utilis, tam sancta, tam salutaris Seminarii institutio ac dotatio in unaquaque dioecesi perficiatur! Quod ut fieret, maiores nostri pietate ac doctrina praestantes viri tantopere laboraverunt. Nam ut mittamus, quae iam inde a VI. et VII. seculo statuta sunt a Concilio Toletano II. et IV., a Vasensi III. aliisque compluribus, quaeque item recentiori aetate sunt gesta a Reginaldo Polo Cardinali, cum de instaurando emendandoque Anglicano Clero cogitaret: certe fraternitas tua non ignorat saluberrimam Concilii Tridentini legem Sess. 23. c. 18. de ref. qua Eppi

iussi sunt prope Ecclesiam Cathedralem aliove idoneo loco Collegium aut Seminarium instituere, in quo Clerici ad pietatem, ad religionem, ad bonarum artium studia et ecclesiasticas disciplinas instituantur. Hoc tantum bonum ut singulae dioeceses istius Imperii consequantur, nos summe cupimus; habeat scilicet unaquaeque suum Seminarium, illudque instructum bonis ac redditibus ad alendos Clericos; praesertim ut hac etiam ratione caveatur, ne Clerici vacaturi studiis literarum alio confugere non sine magno eorum periculo cogantur. Itaque rogamus te maiorem in modum, ut tuam omnem, qua merito polles, existimationem et auctoritatem conferas in hoc praeclarum opus perficiendum. Patere tamen, ven. frater, ut, cum tuum de instaurando ac dotando Seminario studium magnopere commendamus, gravem significemus moerorem, quo alte animo premimur, dum cogitamus, *in Academiis atque in aliquibus Seminariis pravas ac perversas doceri sententias, plenosque errorum in catholicam Religionem et Ecclesiam libros evulgari.* Quod gravissimum malum ut removeatur, omni ope et opera enitendum est, idque maxime praestare oportet Eppos, quibus est commissa cura animarum, quarum Deo reddenda ratio est. Rogamus igitur atque obsecramus te per viscera misericordiae Dei nostri, ut omnem excites pietatem, vigilantiam, auctoritatem tuam, ut procul ab his regionibus sint ea mala, quibus nihil deterius esse potest, atque ut catholicae religionis integritati et animarum saluti plane consulatur. Magna nobis spes est in religione ac pietate carissimi in Christo filii nostri Augustissimi Imperatoris, cuius in aspectum si omnia protuleris, haud sane dubitamus, quin ipse a Deo acceptam potestatem totam sit conversurus ad conservandam tuendamque catholicam religionem. Id te summa ope ac studio praestiturum certo speramus, eaque spe freti tibi, tuoque gregi universo apost. bened. peramanter impertimur. Datum Romae die 23 Nov. 1805. — **(Wiener Diöcesenblatt.** 1869. p. 274.)

1345.

Pius VII. Papa rescribens Primati Germaniae, Carolo Dalberg, causam funesti Ecclesiae Germanicae status cetera inter in eo etiam reponit, quod ipsi Germaniae Praesules acre contra iura Sedis Apost. bellum Sec. XVIII. gesserint. 1814.

Responsionem mittimus, ven. frater, literis tuis die 24. Iul. ad nos datis, quibus nos de funestissimo et abiectissimo istius florentissimae Germanicae Ecclesiae statu certiores fecisti. Legentibus eas non potuit non renovari imo et exacerbari praeter modum ingens illud et nulla consolatione leniendum vulnus, quod toties recrudescit, quoties, tot tantaeque calamitates, quas minime fas erat nos ignorare, menti nostrae occurrunt atque obversantur. Sed simul non potuit effici, quin profusis lacrymis cum Propheta dicamus Deo: Quam terribilia sunt opera tua Domine! et item: Iustus es Domine et rectum iudicium tuum! Quis enim est stupidus adeo et mente excoecatus, qui non videat, tot nobilissimas opulentissimasque Eppales Sedes, quibus etiam principatus secularis iura competebant, subito deiectas et ad nihilum pene redactas fuisse, in tam funesto et inopinato eventu omnipotentis Dei, terribilis in consiliis super filios hominum, non ultricem manum agnoscat. Nemo quippe ignorat, quam saevum et pertinax in Germania bellum contra Sedis Apost. iura postremis hisce annis gestum fuerit, quanta catholici orbis indignatione illi ipsi, qui se veluti muros pro domo Israel opponere debuissent, eidem funestissimo bello faverint, et opes viresque suas ad illud promovendum urgendumque coniunxerint, quam denique inutiliter venerabilis decessor noster Pius VI. exaltans quasi tuba vocem suam, ecclesiasticae disciplinae atque tranquillitatis hostes com-

pescere, et ad suam mentem revocare studuerit etc. — Datum Romae die 2. Nov. 1814. — (**Die Liturgie** *der Erzdiöcese Köln.* Köln. 1868. p. 158. — Fragmentum duntaxat Brevis vulgatur in hoc opere.)

1346.

Procurator **Patriarchae Armeni** occasione recepti Romae Pallii de suprema auctoritate et infallibilitate R. P. 1814.

B. Pater ! Ecclesia Catholica Ciliciae Armenorum, quae gloriatur perpetua sua unione cum hac suprema Ap. Sede, hodie per me suae pietatis officium renovat. Quare nomine *Patriarchae* mei et totius nationis maximas gratias ago tibi, et eum totamque suam *Armenam Ecclesiam* tot tantisque tuae Sanctitatis beneficiis obligatum *strictiori semper vinculo huic S. R. Ecclesiae, matri et magistrae omnium Ecclesiarum, cohaesuros* polliceor, et tamquam in Arca Noë in perpetuum et constanter in ea remansuros, teque Dominum, *verum Christi Vicarium, Petri successorem, omnium Pastorum Pastorem, custodem et vindicem legum et canonum, infallibilem SS. Scripturarum interpretem, inappellabilem Iudicem ecclesiasticarum causarum et quaestionum,* et totius Ecclesiae supremum et visibile Caput recognoscentes, tibi praecipienti debitam obedientiam, honorem et reverentiam reddituros promitto. — (**Azarian** *Ecclesiae Armenae traditio de R. P* Romae. 1870. p. 144.

1347.

Syn. Dioec. Massensis in Hetruria de R. P. 1839.

P. I. cap. 11. §. 10. Parochi, Concionatores, Catechistae, prout mala haec tempora omni potestati infesta summopere postulant, diserte et quam saepissime populos instruant de obligatione districta, qua quisque tenetur *sinceram venerationem, perfectamque obedientiam exhibere Summo Pontifici Romano,* Iesu Christi in terris Vicario, B. Petri Apostolorum Principis successori, totiusque Ecclesiae Capiti, omniumque Christifidelium Pastori et Doctori, cui scilicet in B. Petro pascendi, regendi, gubernandi universalem Ecclesiam a Christo Domino tradita est plena potestas. — (**Prima Synodus Dioec. Massensis.** Massae. 1840. p. 78. 79.)

1348.

Synodus Castellanetensis de Rom. Pontifice. 1839.

Cap. 1. §. 7. Romanum Pontificem, cui in persona Petri Christus oves et agnos commisit pascendos, *Epporum* esse *Eppum, Praefectum totius orbis,* et *Caput familiae Christi*, omnium Christianorum Patrem et Doctorem, Centrum denique catholicae unitatis (Tertull. Chrysost. C. Florent.) nemo sit, qui agnoscere detrectet. *Supremam eius tum in Patriarchas et Eppos, tum in universum credentium gregem iurisdictionem a Deo ipso esse repetendam,* non autem humanis institutionibus attribuendam, (ut falso heterodoxi commurmurati sunt) sit unicuique firmissimum. In rebus dubiis

ad fidem vel mores pertinentibus iudicium eius exquiratur; *quumque ipsum locutum esse constiterit, privata oracula taceant.* Perbelle quadrat, quod in causa Pelagii Carthagine concionabatur Augustinus: Tum duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam; inde etiam Rescripta venerunt; causa ergo finita est. (Serm. 132.) Sanctissimo praesertim Domino nostro Papae Gregorio XVI, quem Deus diu sospitet, virtutibus omnibus ad miraculum exornato aptemus necesse est quae Bernardus ad Eugenium scribebat: Quis es? sacerdos magnus, Summus Pontifex. Tu princeps Epporum, tu haeres Apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, unctione Christus. (Lib. 2. de Cons.) — (**Syn. Dioec. Castellanetensis.** Neapoli. 1839. p. 12.)

1349.

Gregorius XVI. PP. increpat AEppum Parisiensem, (Dionysium d'Affré) quod edito mandato Presbyteros Soc. Iesu in exaudiendis Confessionibus poenitentium constrinxerit. 1843.

Allatum isthinc ad nos est exemplum mandati, die 9. Sept. a fraternitate tua editi, *super presbyteris Societatis Iesu ad excipiendas in metropolitana tua urbe sacramentales fidelium confessiones approbatis;* quod quidem intimo perlegentes doloris sensu, vix nobismetipsis persvadere poteramus, te edixisse ac statuisse, quae inibi habentur, quaeque, licet aliter ipse putaveris, et congrua minime sunt canonicis sanctionibus, et hoc praesertim tempore cessura erunt in sacrae rei detrimentum. Cave tamen existimes, ven. frater, nos hinc minori te prosequi caritatis studio, cuius imo non aliud nunc praebere tibi possemus luculentius documentum, quam ut nostris hisce literis ea de re tecum loquamur. Ac primum fraternitatem tuam considerare volumus, *decretum C. Tridentini Sess. 23. c. 15. de ref. de confessionibus secularium*

personarum a nullo vel regulari presbytero nisi post acceptam Eppi approbationem excipiendis, et recentiores in eandem sententiam Romanorum Pontificum constitutiones *non eo spectare, ut Eppus datum inde sibi putet arbitrium adiiciendi approbationi suae limites inutiles, aut etiam Regularium Confessariorum Ordini iniuriosos, qualis sane praefinitio illa est, qua iidem confessiones audire prohibeantur in Ecclesia sua.* Deinde ad poenitentium causam quod attinet, *legimus in mandato tuo discrimen positum inter homines ecclesiasticos et laicos, et circa hos solummodo, sive feminae sint sive viri, statutum, ne presbyteri Soc. Iesu extra destinatam unicuique parochialem ecclesiam et alia quaedam definita loca, sacramentales eorum confessiones auscultent.* Atqui nostra hac aetate atque in urbe ista praesertim magnus est laicorum inprimis virorum numerus, quos nimius pudor vel derisionum metus a sacramentorum usu retrahit adhuc in praesens, aut alias retraxit. Hi autem, si iustam non habeant libertatem seu confessarii, cui plane confidunt, seu loci et temporis, quo illum adeant, eligendi, longe inde difficilius adduci poterunt ad eluendas per sacramentum Poenitentiae animi sordes, divinamque subinde communionem salubriter accipiendam, aut ab assumto iam more utriusque sacramenti rite ac saepius suscipiendi facile admodum recedent. Ita igitur ex inconsultissima eadem praescriptione mandati tui non leve animarum periculum consequetur. Tuum vero est, ven. frater, videre, qualem eius rei excusationem habiturus sis apud divinum iudicem, qui rationem ab Eppis reposcet vel unius creditarum cuique ovium, si non propria tantum sed pastoris etiam culpa perierit. Post haec fatemur, *ignorare nos, quare illud nominatim statueris circa solos confessarios e Soc. Iesu;* et qua porro auctoritate, quave ex causa iisdem insuper interdixeris, ne recedant ab urbe ista aut in eam veniant, nisi te ante mensem consulto. Novimus tamen, *hanc Societatem, utpote de catholica re bene merentem, apud prudentiores et ferventiores catholicos, atque adeo apud hanc S. Sedem magno in pretio esse; ipsam vero male audisse apud homines aut incredulos, aut sacrae Ecclesiae auctoritati parum amicos, qui posthac nomine fraternitatis tuae gloriari poterunt, ut suis contra illam calumniis fidem*

concilient. De reliquo persvasum habemus, te, ven. frater, mandatum illud haud mala edidisse mente, sed aliqua potius utilitatis specie deceptum non perspexisse animo, quanta inde damna consequerentur. Firmam igitur erigimur in spem fore, ut hac accepta epistola, nostraque de mandato eodem sententia perspecta, *revocare illud festines. Ita et scandalum tolles quod exinde iam venerat, et insigne nobis documentum praebebis sincerae tuae erga Romanum Pontificem reverentiae, germanaeque humilitatis, qua nihil potius esse debet christiano antistiti, suas omnes spes in eo collocanti, qui superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* Nec vero timendum est, ut eapropter quidquam amittas apud prudentes quosque bonosque viros, qui norunt sapientis esse mutare consilium, et eo vel magis observabunt personam ac dignitatem tuam, quo te promtiorem viderint in tua omni ratione ad gloriam divini nominis atque ad spiritualem gregis utilitatem accomodanda. Interea nostrae in te voluntatis pignus adiungimus apost. bened. etc. Romae die 12. Oct. 1843. — (**Bouix** *Revue des Sciences Eccles.* Arras et Paris. 1868. XVIII. 279.)

1350.

Pius IX. AEppo Coloniensi de **Hermesianismo.** 1847.

Summa quidem animi nostri admiratione nuper accepimus, ven. frater, nonnullos in istis regionibus *Hermesianae* doctrinae sectatores eo impudentiae devenisse, ut nostra Encyclica Epistola die 9. Nov. superiori anno ad omnes ven. fratres Eppos data indigne abutentes, atque illius verba ad humanam rationem divinamque revelationem pertinentia temere invertentes, ac praepostero et absurdo sensu interpretantes, audeant asserere, Hermesii doctrinam a nobis confirmari et coli, et minime erubescant monstrosum hoc eorum commentum in vulgus prodere et scriptis quoque mandare, quo facilius improvidos atque imperitos in fraudem inducere possint.

Quamobrem de fidelium salute vel maxime solliciti, atque *Hermesianorum fallacias,* conatus reprimere optantes, nulla interposita mora has ad te literas damus, quibus non solum singula quaeque acta a rec. mem. Gregorio XVI. praed. nostro contra Hermesii libros provide sapienterque habita, ac praesertim illius apost. literas die 26. Sept. 1835. sub annulo Piscatoris datas, quarum initium „Dum acerbissimas", et declaratorium decretum eius iussu die 7. Ian. 1836. a Congregatione Indicis editum omni ex parte confirmamus, verum etiam eiusdem *Hermesii opera* in illis enunciata ubicunque et quovis idiomate seu qualibet editione, versione *denuo auctoritate nostra apostolica reprobamus atque damnamus.* Tuum autem erit, hanc nostram epistolam evulgare, quo omnes eorumdem Hermesianorum fraudem cognoscant ac devitent. Atque hic, ven. frater, pro supremi nostri apostolatus officio spectatam tuam religionem et pastoralem vigilantiam etiam atque etiam in Domino excitamus, ut maxima cura, industria, contentione numquam intermittas diligentissime prospicere, ut severiorum praesertim disciplinarum Professores sanam et incorruptam doctrinam, nedum ab Hermesii fallaciis, verum etiam ab omni prorsus cuiusque pravae opinionis et sententiae periculo alienam edoceant, atque intentissimo studio hodiernos potissimum errores refellant, quos e falsae philosophiae principiis deductos in theologicam quoque scientiam tradendam alicubi induci summopere timemus. Ceterum clementissimum luminum et misericordiarum Patrem assiduis fervidisque precibus in humilitate cordis nostri obsecrare non intermittimus, ut eos, qui ignorant et errant, coelesti sua gratia illustrare, inflammare, atque ad aemulationem recipiendae salutis revocare dignetur. Iamvero pro certo habentes te nostrae sollicitudini quam cumulatissime esse responsurum, hac occasione perlibenter utimur, ut praecipuam, qua te prosequimur, benevolentiam iterum testemur et confirmemus. Cuius quoque pignus esse volumus apost. bened. etc. Datum Romae die 25. Iul. 1847.

1351.

Idem Eppo Vratislaviensi de **Güntherismo.** 1857.

Novum eximiae tuae erga nos et hanc Ap. Sedem observantiae testimonium, et egregiae tuae eppalis vigilantiae documentum perlibenter animadvertimus in literis, quas die 10 huius mensis ad nos dedisti. Significas enim, quod ubi primum per publicas ephemerides novisti decretum a nobis sancitum, et a nostra Indicis Congregatione die 8 proximi mensis Ianuarii editum, quo prohibita fuere opera a dil. filio presbytero *Antonio Günther* germanico idiomate scripta, typisque in lucem emissa, statim intellexeris, eiusdem auctoris doctrinam esse proscriptam, eamque neque in philosophicis neque in theologicis disciplinis tradendis admitti posse atque approbari. Hinc nulla interposita mora a dil. fil. Canonico *Ioanne Bapt. Baltzer* Güntheri assecla, atque in ista Universitate Theol. Dogm. Professore exegisti declarationem, qua clare aperteque suam mentem de lato in Güntherianam doctrinam decreto patefaceret. Quocirca idem Canonicus suam tibi tradidit epistolam die 5 huius mensis nobis scriptam, atque a te cum tuis literis ad nos missam, qua declarat, se commemorato decreto in causa Güntheri iam publicato ex debita obedientia simpliciter esse subjectum, ac non posse supremae nostrae auctoritati non obedire. Non mediocrem voluptatem ex hac Canonici Baltzer declaratione percepimus, quae catholico sacerdote plane digna singularem illam auxit consolationem, qua affecti fuimus, cum obsequentissimas ipsius Antonii Günther literas nobis die 10 elapsi mensis Februarii scriptas legimus, quibus is amplissimis verbis, et summa cum sui nominis laude semel iterumque professus est, nihil sibi potius esse, quam supremae nostrae et huius Apost. Sedis auctoritati semper obtemperare, et idcirco se humillime subii-

cere commemorato decreto de suis operibus promulgato. Quae quidem dum non leve nobis afferunt solatium, spemque faciunt fore, ut alii etiam eiusdem doctrinae sectatores christianam utriusque commemorati Doctoris obedientiam, debitamque magisterio nostro subiectionem imitentur; dumque nobis occasionem praebent tibi impense gratulandi, quod, uti decebat, tuum munus expleveris, non possumus quin pro apostolici nostri ministerii officio apertissime edicamus, *summam* tibi *adhibendam esse vigilantiam, ne contenta Güntherianis libris doctrina diutius ullo modo tradatur, aut comprobetur.* Et re sane vera, quod non sine paterni animi nostri dolore significamus, neque pauca neque levia in commemoratis libris reperiuntur, quae tum verbis tum rebus a catholica veritate non minimum discedunt. Quo quidem numero ea praesertim censentur, quae auctor tuetur et affirmat *de augustissima Trinitate, de sacramento Dominicae Incarnationis, de rerum creatione, de habitu philosophiae, ac theologiae, scientiae ac fidei.* Neque enim satis intellexit, philosophiae esse, in iis quae ad religionem pertinent non dominari, sed ancillari, non praescribere quid credendum sit, sed rationabili obsequio amplecti, neque altitudinem scrutari mysteriorum Dei, sed illam pie humiliterque revereri. Imo neque satis intellexit, quantopere deferendum sit venerandae SS. Patrum auctoritati, et quo studio cavendum, ne profanae novitatis amore tuta illorum vestigia deserantur, et gravissimi diffundantur errores. Habes, ven. frater, quid tibi de hoc argumento in praesentia respondendum esse existimavimus, ac pro certo habemus, te ob egregiam tuam religionem hisce nostris monitis studiosissime esse obsequuturum. Denique coelestium omnium munerum auspicem Apost. bened. etc. Datum Romae die 30. Mart. 1857. —

1352—1353.

AEppi et Eppi Armeni in Collationibus (Conferentiis) CPnis a. 1851. et in Synodo Montis Libani anno 1853. Primatum et summam ac falli nesciam docendi auctoritatem in R. P. profitentur.

1. **Professio Confer. CPnarum.** 1851. Quum per hoc salutare opus (Collationes Eppales) aggredimur, si fieri poterit, iterum aedificare iuxta primam suam gloriam dirutum ac deletum templum Armeniacae Ecclesiae: undenam licebit initium operis ducere, vel ubinam aedificii nostri fundamentum iacere, nisi ibidem super ipsam *Petram angularem*, super quam extabat firmata tota prima gloria ac decus veteris illius templi nostri; et cum longe ab eadem profecti fuerimus, hinc totius aedificii ruina ac destructio sequuta est, id est ab unione et obedientia *Sanctae et Apostolicae Sedis almae Urbis Romae, et ab eius immaculata et infallibili doctrina?* Quia Ecclesia Romana Caput et Mater omnium Ecclesiarum illuminat doctrina sua universum orbem, et nos catholici gaudemus et laetamur, quod radiis eiusdem, qui non possunt obumbrari, illuminati simus. Caput enim Apostolorum Petrus Romae constituit Sedem suam, et ipsi datum fuit a Domino nostro, et in eius persona successoribus eius in Sede, non solum facultas pascendi agnos et oves, cum sit constitutus Pastor et Pastorum Caput super coetus fidelium, et super eorumdem pastores, sed et simul *infallibilis rectitudo in fidei professione, inerrabilis scientia salutarium pabulorum, et indeceptibilis selectio inter rectum et non rectum, inter salutare et nocivum,* ad salutem animarum. Quapropter et nos non solum promittimus debitam obedientiam supremae Ecclesiae Romanae et eius Pastoribus Summis Pontificibus, sed et recipimus cum omni

promtitudine omnem eius doctrinam et ea omnia, quae ipsi nos edocent, a Deo edidicisse. Hinc et implorantes annos permultos SSmo Dno nostro Pio Papae IX. feliciter regnanti, recognoscimus in ipso omnes auctoritates et qualitates Apostoli Petri et successorum eius; et hanc ipsam nostram professionem erigimus et firmamus tamquam fundamentum et petram angularem uniuscuiusque regulae vel canonis et confirmationis nostrarum Collationum, in quas convenimus, et ideo totius operis nostri, quod aggressi sumus. —

2. **Professio Synodi Montis Libani.** 1853. — Item honoramus et reveremur Rmum nostrum Patriarcham et obedimus illi ea conditione, ut et ipse colat orthodoxam fidem, et honorans revereatur *Summum Pontificem Romanum, Vicarium Christi D. N. in terra, sicut suum Patrem, Dominum, et Doctorem, et obediat mandatis eius, et nullum arduum et grave opus aggrediatur sine voluntate Pontificis Romae.* — Debet Patriarcha in omnibus 10 annis visitare sacra limina Apostolorum, et reddere rationem Summo Romano Pontifici de omni suo Patriarchali officio et de aliis quomodolibet ad statum Ecclesiae suae pertinentibus, sive de conditione Cleri et populi, sive de salute animarum curae eius creditarum. — (**Azarian** *Eccl. Armenae traditio de R. P.* Romae. 1870. p. 57. ss.)

1354.

Syn. dioec. Carnotensis de praerogativis S. Sedis. 1854.

Cap. praevium. — Parochi *praerogativas Sedi Apostolicae a Domino collatas,* necnon et sacram Epporum dignitatem inprimis attendent ac recogitabunt. Hanc ideo cavebunt quorumdam hominum intemperantiam, qui nec S. Sedis auctoritatem amplificare, nisi Epporum auctoritati detrahendo, nec Eppos digne extollere, nisi *supremum Summi Pontificis principatum* deprimendo, ullo modo posse arbitrantur. Sed semper

et in omnibus *Vicarium D. N. I. C. Petrique successorem in Summo Pontifice agnoscent, supremaeque et universali iurisdictioni, quae iure divino tam in Pastores quam in fideles omnes ipsi competit, toto corde se subiicient.* — (**Statuta Syn. Dioecesanae Carnotensis.** Carnuti. 1854. p. 14.)

1355—1356.

Synodi provincialis **Neo-Aurelianensis I.** epistola ad Pium IX. PP. pro confirmatione Concilii. 1856.

1. Primo Provinciae Neo-Aurelianensis Concilio finem imposituri Patres, qui illi interfuerunt, summo pretio ducunt, se suaque omnia ponere ante pedes Sanctitatis Vestrae una cum paucis decretis, quae ad gloriam Dei et salutem animarum promovendas condere opportunum iudicarunt. Humiliter etiam deprecantur, ut si quid in illis bonum invenerit, apostolica sua auctoritate sancire placeat, reiicere vero omnino aut emendare dignetur, si casu quid minus rectum in illis deprehenderit. *Sedes* enim *Apostolica columna et firmamentum est veritatis. Beato Petro demandata est cura confirmare suos fratres, et pascere oves simul et agnos Christi.* Idcirco provoluti ad pedes Sanct. V. toto corde et ore profitemur summam erga illam pietatem, reverentiam et devotionem; et quo maiori spatio locorum a Roma, unitatis centro, distamus, tanto magis crescit cordis nostri affectus in illam Matrem et Magistram omnium Ecclesiarum, a cuius visceribus fluit spiraculum vitae, quod suos veros et fideles filios animat. Illud confitentur et ipsi inimici nostri, dum tanto odio invehuntur in Sedem Apostolicam. Non latet enim Sanct. Vestram, quod in hisce regionibus ille, qui homicida erat ab initio, praecipuum hoc nunc suggessit argumentum, quod catholici hostiles sunt reipublicae institutionibus, et nos impugnant quasi partem agentes pro extraneo Principe; et propter hoc mortificamur tota die, aestimati sumus sicut oves occisionis. Quod enim intendunt

gregales istarum societatum et occulte machinantur in suis tenebrosis latebris, palam manifestarunt sua deflenda opera. Nam haud contenti laedendi aculeo lingvae et lacerandi Sponsam Christi immaculatam, in cathedris pestilentiae et innumeris libellis et sordidis foliis, quae profluenter spargunt inter plebem penitus ignaram, per quae derisus et odium in nostras sanctissimas institutiones, ritus sacros et ministros ecclesiae excitantur. (Cetera epistolae puncta concernunt propius rem provinciae eccles. Neo-Aurel. item gratiarum actionem pro definitione dogm. immac. conc. BMV.) — Neo-Aureliae, die 27. Ian. 1856.

2. *Responsum Summi Pontificis.* Vehementer nos delectarunt vestrae obsequentissimae literae die 27. proximi mensis Ianuarii datae, quas summo animi nostri gaudio nuper accepimus una cum actis primi Prov. Concilii a vobis concelebrati. In iisdem enim literis undique elucere perspeximus egregiam vestram religionem, pietatem, ac mirificam erga nos et hanc Petri Cathedram, catholicae unitatis centrum, omniumque Ecclesiarum matrem ac magistram, observantiam, necnon eximiam pastoralem sollicitudinem, qua summopere animati estis ad Dei gloriam amplificandam, eiusque S. Ecclesiae causam strenue tuendam, et sempiternam hominum salutem studiosissime procurandam, qui quidem egregii omnique laude digni religiosissimae vestrae mentis sensus summam nobis attulerunt consolationem. (Quae sequuntur, Americanae Ecclesiae res propius contingunt.) — Nunc vero quod attinet ad Acta primi vestri prov. Concilii, quae ex more maiorum nostro et huius S. Sedis iudicio subiicere gloriati estis, illa ad nostram Congr. fidei propagandae praepositam misimus, ut acta ipsa recognoscat, ac deinde omnia sedulo nobis referat, quo congruum vobis de actis ipsis responsum dare possit. Pergite vero, ut facitis, ven. fratres, maiore usque alacritate ministerium vestrum implere, Dei gloriam amplificare, eiusque S. Ecclesiae causam fortiter prudenterque defendere, et animarum salutem opportunissimis quibusque modis quaerere. Atque inter angustias et difficultates ne abiiciatis unquam animum, sed confortamini in Domino, et in potentia virtutis eius, immarcescibilem illam gloriae coronam prae oculis semper habentes, ab aeterno Pastorum Prin-

cipe perseverantibus promissam. Pro certo autem habeatis velimus, praecipuam esse benevolentiam, quo Vos et fideles populos curae vestrae commissos prosequimur, ac nihil nobis gratius fore, quam ea peragere, quae ad maiorem vestram et eorumdem fidelium utilitatem pertinere posse noverimus. — Datum Romae, die 10. Aprilis 1856. — (**Conc. Neo-Aurel. prov. I.** Neo-Aureliae. 1857. p. 25. ss.)

1357.

Syn. Dioec. Tusculana a. 1858 de R. P.

P. I. Cap. 1. §. 8. Unam Matrem et Magistram divinae veritatis agnoscimus Sanctam Cath. et Apost. Rom. Ecclesiam, i. e. venerabilem omnium Epporum Ordinem Romano Pontifici Capiti suo adhaerentem. *Ipsum* autem *Romanum Pontificem universalem Ecclesiae Magistrum ac Doctorem infallibilem, eundemque supremum controversiarum in materia fidei morumque Iudicem veneramur,* cuius profecto definitionibus et iudiciis ex Cathedra latis fidelium quisque assensum ex animo praebere tenetur, et in conscientia acquiescere omni prorsus dubitatione semota. Eius enim vocem qui audit, non hominis quidem vocem audit, sed Iesu Christi, cuius is vices gerit in terris, pater et magister Christifidelium: profecto dignus, quem omnes obedientia et reverentia, quanta dici potest, maxima prosequantur. — (**Constitutiones Dioecesis Tusculanae** *in solemni Cleri Conventu a. 1858 promulgatae.* Romae. 1858. p. 7.)

1358—1359.

Synodi Dioecesanae Suthwarcenses (in Anglia) de Rom. Pontifice. 1861—1865.

1861. Decr. 1. Sacerdotes saepius commendent filialem pietatem eorum, qui Summum Pontificem orationibus ad Deum fusis atque oblationibus ad necessitates Ecclesiae sublevandas missis sustinere et solari conantur. Quo vero magis augeri videtur audacia inimicorum S. Sedis, eo iucundior sit omnibus nobis ea, *quam ex intimo corde profitemur erga Vicarium Christi in terris obedientia;* atque eo magis splendeat zelus quo flagramus, *ipsius auctoritatem, vi insidiis et calumniis impugnatam, tuendi,* cum temporalis ipsius principatus singulari Divinae Providentiae consilio Romano Pontifici datus est ad apostolicum suum ministerium in universam Ecclesiam plenissima libertate exercendum.

1865. Decr. 1. Omnes et singulas falsae doctrinae propositiones, omnesque errores, de quibus in *Encyclica Epistola*, cui initium „Quanta cura“ decimo a dogmatica Immac. Concept. definitione anno edita, et in *Syllabo* eidem adnexo, necnon in aliis documentis et Allocutionibus, *infallibili, qua gaudet, auctoritate iudicium expressit Summus Pontifex,* nos et Clerus populusque omnino et in sensu ab ipso intento reiicimus, reprobamus et proscribimus, summopere laetantes, plenam fuisse et esse totius gregis consensionem in eisdem erroribus vitandis et detestandis. — **(Synodi Dioeceseos Suthwarcensis** *ab eiusdem erectione a. 1850 ad finem anni 1868 habitae.* Londini. 1868. p. 18. 23.)

1360.

Pius IX. ad Capitulum Suthwarcense de firmitate et virtute Cathedrae Petri. 1862.

Quanto studio et religione Britanniae fideles, maxime vero huiusce Suthwarcensis dioeceseos, Apostolicam B. Petri Sedem colerent, et quanta esset erga nos eorum filialis pietas, multis iam noveramus argumentis. Aliud vero a Vobis est additum officiosissimis literis, quas adveniente in Urbem egregio Pastore vestro nobis tradendas curavistis. Certe dolorum et gaudii participatio voluntarie suscepta singularem demonstrat caritatem. Vos autem, qui acerbitates, quas patimur, communes nobiscum voluistis habere, etiam gaudio participes futuros aliquando speramus. Non enim diuturna erit impietatis victoria, et *nulla potestas,* ceu sapienter notavistis, *adversus Petri Cathedram unquam praevalebit. Ea enim* quoque, ut docet Magnus Leo, *petra est, quae Christi virtute solidatur,* ut quae Christi potestate sunt propria, istius sint cum illo participatione communia. Ceterum cum fervet bellum et multorum periclitatur salus, optime et piissime fecistis, assiduas preces ad Deum misericordiarum sine intermissione effundentes: et dum pro eo studio et constantia valde religionem vestram commendamus, ut idem ferventius et alacrius in dies praestare possitis, vobis et fidelibus universis Suthwarcensis dioeceseos bened. apost. coelestium donorum auspicem peramanter impertimur. Datum Romae die 28. Iun. 1862. — (L. cit.)

1361.

Flosculus veritatis de Ecclesiarum Unione ex variis Orientalis Ecclesiae libris studio **RR. Patrum Ord. S. Basilii Magni Balásfalvensium** collectus olim et semel iterumque editus, nunc denuo novis recensitus curis. Romae. 1862. (Cura I. B. Card. Pitra.)

Prologus. — In ipsis fidei articulis sacrae Unionis mysterium fundari necesse est, pro qua fidei Unione SS. Patres in Liturgiis nos orare docent. Cum proinde quatuor inveniantur Articuli, quos Uniti cum Romana Ecclesia constanter profitentur, et a quibus nonuniti dissentire videntur, nimirum *primo,* Romanum Pontificem esse caput universale totius per orbem diffusae Ecclesiae; (2. Spir. S. a Patre et Filio procedere; 3. panem azymum sufficientem esse materiam Sacramenti Eucharistiae; 4. praeter coelum sedem beatorum, et infernum carcerem damnatorum, tertium dari locum, in quo animae nondum expiatae detinentur et purificantur) *hos fidei articulos, si in S. Literis et Ecclesiae Orientalis libris contenti reperientur, unanimiter omnes quotquot Ecclesiae Orientalis religione gloriari amant, credere iure ac profiteri debebunt,* iuxta illud Apostoli Rom. 10, 10: „Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.“ —

Art. 1. *Ostenditur Romanum Pontificem esse visibile totius Ecclesiae Caput, Supremum Pastorem, ac Iudicem.* Ut facilius ad huius articuli intelligentiam accedere valeamus, observandum erit, quod sicut una vera fides est, ita etiam *una sola vera Sancta Catholica Ecclesia* ex symbolo fidei, quae secundum S. Germanum (in doctrina de Liturgiis) est congregatio fidelium in eadem fide et sacramentorum communione. Cum vero haec Ecclesia sit *unum corpus et unus*

spiritus, et fideles ipsi *corpus Christi et membra de membro:* (Eph. 4, 4. — I. Cor. 12, 27.) sicut corporis physici caput unum plura gubernat membra, sic quoque Ecclesiae mysticum corpus unum caput, a quo reliqua membra regantur, habeat necesse est. Omne enim regnum contra se divisum desolabitur, et corpus unum cum pluribus capitibus monstruosum est ac deforme, sine capite autem mortuum. Observandum item quod Ecclesia in sua doctrina sit infallibilis, cum sit aedificata supra petram, *et portae inferi non praevalebunt adversus eam,* sitque *columna et firmamentum veritatis*, cui etiam suam Christus Dominus assistentiam promisit: „ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi“; quare qui *Ecclesiam non audierit, ut ethnicus et publicanus* reputatur. Quaecunque ergo Ecclesia tenet et profitetur, illa fidei dogmata sunt. His praemissis, illud fide certum est: *totius Ecclesiae non solum triumphantis, sed et militantis quondam visibile, nunc autem invisibile principale Caput esse ipsum Christum Dominum.* (Eph. 5, 23.) Illud etiam non minus certum esse debet, quod Christus Dominus ad coelestem ascensurus Patrem, voluerit Ecclesiae suae visibile constituere caput seu rectorem; quemadmodum etiam in veteri lege inter reliquos sacerdotes principaliter Aaron ungi et sanctificari praeceperat, cum illa in figura facta sint nostri. *Primum* itaque *suae Ecclesiae visibile Caput et principalem Pastorem constituit Petrum Apostolum,* ut divinae testantur paginae. Posteaquam enim Petrus confessus fuisset Christum esse Filium Dei vivi, Iesus quoque dixit ad eum: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus* etc. Matth. 16, 18. 19. Quae S. Scripturae verba *de D. Petri Primatu Ecclesia nostra semper intellexit et tenuit.* Sic namque in Officio de D. Petro 16. Ianuarii in Menologio ad Photagogicon Ecclesia habet: *Post mutationem nominis vocavit te Petrum, velut firmam petram et fundamentum Ecclesiae.* Et 29. Iunii in Litia: *O Petre, petra et fundamentum!* Ibidem in Can. ode tertia: *Super petram theologiae tuae firmavit Dominus Iesus Ecclesiam immobilem, in qua, Apostole Petre, te glorificamus. Tu animabus fidelium positus es petra fundamentalis, magni pretii, Petre petra fidei.* Ibidem ad Laudes: *Tu merito petra nominatus*

es, quando Ecclesiae fidem immobilem Deus firmavit, teque principem pastorum ovium suarum rationabilium constituit; unde etiam te ut bonum reseratorem coelestium portarum constituit, ut aperias omnibus, qui cum fide accedunt. Ne quis vero petram, quae est Christus, (1 Cor. 10, 4.) cum petra, quae est Petrus, (Matth. 16.) confundat, eadem Ecclesia in citato libro 30. Iunii ode 6 mirifice distingvit his verbis: *Petra Christus petram fidei mirifice glorificat, eum, qui prae reliquis discipulis magis est electus.* Similiter de potestate clavium Petro tradita ibidem 29. Iunii ad Matutinum et Laudes habet: *Secundum meritum vere apparuisti petra fidei, et claviger gratiae, Petre, ut aperias omnibus, qui cum fide accedunt.* Similiter ubi post Dominicam resurrectionem ter Petrum interrogasset Dominus, diligis me? dixit ei: *Pasce agnos meos, pasce oves meas* (Ioan. 21, 16. 17.); quibus verbis *constituit eum super oves meas maiorem Pastorem*, ut habetur in Photagogico XI. *Et tradidit ei pascuationem ovium in remunerationem dilectionis, i. e. sollicitudinem eas pascendi*, ibidem in Stichiro. De qua pastorali totius gregis sollicitudine et in Menologio 29. Iunii, in Can. ode 7 habetur, *quod Christus Dominus Petro dilectum suum gregem concrediderit;* et in Margarito serm. 28: *quod eidem dederit directionem Ecclesiae totius orbis,* Item in Menologio 29. Iunii in Gloria ad Vesperas: *Pasce oves meas, pasce electos meos*, ubi per electos intelliguntur Apostoli, dicente Domino ad discipulos: „Ego elegi vos, et rursus: elegit duodecim ex ipsis, quos et Apostolos nominavit". Sic itaque Ecclesia confitente Petrus accepit potestatem etiam electos pascendi seu regendi. Quod quidem eidem etiam ante Dominicam passionem praenunciatum fuerat, dicente Domino: *Simon, Simon ecce satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum; ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* (Luc. 22, 31. 32.) Quae verba ita exponit S. Chrysostomus de Petro loquens: *Edic, quanta tibi donavit Spiritus S.? et confirma gregem tuum adversus occultos lupos, sicut Magister tuus Christus Dominus noster.* Serm. 35. in Margarito. Quae confirmat ipsa Ecclesia de Petro dicens: *Fidem Christi confirmasti, et infideles bonam fidem*

docuisti, tamquam Apostolorum princeps et immobile fundamentum dogmatum, in Menol. 16. Ian. ode 3. Et rursus posteaquam ad iussum Domini in- capturam laxassent discipuli retia, pisciumque conclusissent magnam multitudinem, et ex eo stupor circumdedisset eos, ait Dominus ad Petrum: *noli timere, ex hoc hominum eris capiens.* (Luc. 5, 10.) Per quam *ex piscatoribus electionem constituit eum principem et vere omnium discipulorum primum,* in Menol. 16. Ian. ode 1. *eidem primo concredendo remos Ecclesiae suae,* ibid. 29. Iun. in Can. ode quarta. Unde Ecclesia ipsum vocat: *coryphaeum et Caput Apostolorum et principem Ecclesiae a Domino constitutum,* ibid. 16. Ian. in Stichiro, 29. Iun. ad Vesperas et in Can. ode 1, in Margarito serm. 35. et passim alibi.

Quod vero D. Petrus suam Cathedram Romae constituerit, suosque successores ibidem habuerit, consequenter quod Romanus Eppus sit D. Petri legitimus successor, Ecclesiaeque summus Pastor, et Doctor, non minus clare nostra Ecclesia in suis libris docet et profitetur. Sic in Menologio 30. Iunii ad Laudes inter reliqua haec de Petro habet: *Romae reliquarum urbium maximae tu fuisti primus Eppus et gloria et laus et Ecclesiae fortitudo, Petre, et portae inferi non praevalebunt adversus eam, sicut Christus praedixerat.* Ibidem 16 Ian. in Tropario de Petro ita habet: *Romam non deserens ad nos pervenisti.* Quibus verbis intelligitur, Petrum constitutum semel Romae, pastoralem principatum non deseruisse, quia nimirum imperio Claudii urgente fame cum reliquis Iudaeis Roma in Palaestinam reversus fuerat. Pari modo evincitur ibidem suos quoque habuisse successores. Sic enim legitur in libro „Vita Sanctorum" dicto, in vita S. Clementis Papae 24. Nov. ubi ipsemet Clemens introducitur talia proferens: *Apprehendens* (Petrus) *manum meam haec dixit: en itaque consecro vobis Eppum, hunc meum discipulum Clementem, cui concredo Cathedram meam et gregem hodie, ex Dei voluntate. Et ante omnia mandavit eis, ut tantam haberent erga me venerationem, quantam erga ipsum.* Et de S. Silvestro Papa in Menologio 2. Ian. in Ikos ita habet Ecclesia: *Cathedram principis Apostolorum ditando praeclarus*

Dei servus apparuisti, exornando, confirmando, amplificando divinis dogmatibus Ecclesiam, et profligando adversariorum haereses, Silvester. Hoc dogma *constanter tenuit nostra Ecclesia, dum videlicet etiam in ipsis Oecumenicis Conciliis Romanum Pontificem aut eius Legatos et primum locum tenere, et supremum iudicem esse agnovit;* ut videre est in „Pravila“, ubi et historia et ipsae conciliorum icones hanc veritatem clare comprobant, canonesque ipsi editi confirmant, dum *appellationem ad Romanum Eppum tamquam ad supremum iudicem agnoscunt.* Sic in Conc. Carthaginensi can. primo habetur: „Si quis Eppus depositus fuerit ab aliis Eppis, poterit appellare Romam, et sic Romanus eum exaudiens, scribet et mandabit circa ipsum.“ Et in Sardicensi can. 4: „Si quis Eppus depositus fuerit, et si appellaverit ad Romanum Pontificem, nemini liceat alium in sedem depositi constituere, nisi mandaverit Romanus.“ Agnoscentes itaque Patres secundi Oecumenici, Romanum Pontificem tenere Primatum in Ecclesia, tametsi (ob translationem, ut dicebatur, vexilli) aliquem prae reliquis Patriarchae CPno honorem tribuerint, cum ea tamen restrictione, ut „secundus post Romanum habeat honorem,“ (can. 3.) Quibus de causis etiam titulum tribuerunt maiores nostri Romano Pontifici supra reliquos Patriarchas, eundem *in Christo Patrem Patrum, et Rectorem omnium Apostolicarum Ecclesiarum* appellando, ut habetur in Pravila a. 395. Cum autem nulla unquam Oecumenica Synodus usque in hodiernum huic veritati contrarium statuerit, ex praemissis S. Scripturae et nostrae Ecclesiae documentis recte infertur: de fide esse, Romanum Pontificem, et quidem modernum Benedictum XIV. legitimum D. Petri successorem, Patrem Patrum, et Caput totius per Universum diffusae Ecclesiae existere. —

Conclusio. Declarati in hoc opusculo articuli omnes pariter definiti sunt in *Oecumenica Florentina Synodo*, cuius sola auctoritas sufficeret ad habenda haec fide divina; neque enim de eiusdem S. Synodi auctoritate dubitari potest; alioqui etiam aliorum Oecum. Conciliorum auctoritatem eadem ratione quis in dubium revocare posset; quippe nihil prorsus huic Synodo deest, quod de ratione Oecum. Synodi requiritur; in

illa namque omnes universalis Ecclesiae praecipui Praesules et Proceres legitime convocati, et cum Imperatore Ioanne Palaeologo, et Patriarcha CPno Iosepho, et reliquorum Patriarcharum Vicariis in nomine Domini congregati, hanc veritatem definientes et singuli consentientes subscripserunt, *unico excepto Marco Ephesino*, uti habetur in „Pravila“ fol. 398. Et profecto impossibile erat illos Patres taliter congregatos in doctrina fidei errare, contra promissionem Christi Domini dicentis: „Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum,“ et rursus: „Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus etc.“ (Matth. 18, 20. 28, 20.) Coelum enim et terra transibunt. verba autem Domini non praeteribunt. Quis autem sanae mentis credere poterit, universam Ecclesiam contra eiusmodi promissa aberrare potuisse? et quod unus solus Synodo Oecumenicae contradicens, qualis fuit Marcus Ephesinus, docebit veritatem? Quapropter etiam in Synodis Oecumenicis eiusmodi definitioni Synodali contradicentes tradebantur satanae, secundum Salvatoris mandatum: „Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus.“ (Matth. 18, 17.) Prout etiam in Ephesina Synodo can. 6. habetur: „Laicus, si contradixerit Concilio, excommunicetur, Clericus vero eiiciatur.“ Nullum autem fuit Oec. Concilium, quod contradicentes non habuerit, et tamen illorum auctoritas illibata mansit. Igitur etiam huius S. Florentinae Synodi auctoritas ob Marci Ephesini tergiversationem et postmodum apertam Oec. Synodi definitioni oppositionem et contradictionem integra manebit, et quaecunque definivit, fide divina credenda sunt. —

1362—1364.

Acta ad sic dictam „Christianitatis unitatem“ Londini 1857 erectam pertinentia. 1864—1865.

1. Epistola S. Inquisitionis ad Eppos Angliae. 1864. Apostolicae Sedi nunciatum est, *catholicos nonnullos, et ecclesiasticos quoque viros Societati ad procurandam, uti aiunt, Christianitatis unitatem Londini a. 1857 erectae nomen dedisse,* et iam plures evulgatos esse ephemeridum articulos, qui catholicorum huic Societati plaudentium nomine inscribuntur, vel ab eccles. viris eandem Societatem commendantibus exarati perhibentur. Et sane quaenam sit huius Societatis indoles, vel quo ea spectet, nedum ex articulis ephemeridis, cui titulus „The Union Review“, sed ex ipso folio, quo socii invitantur et adscribuntur, facile intelligitur. *A Protestantibus* quippe *efformata et directa, eo excitata est spiritu, quem expresse profitetur, tres videlicet christianas communiones, Romano-Catholicam, Graeco-Schismaticam, et Anglicanam, quamvis invicem separatas ac divisas, aequo tamen iure catholicum nomen sibi vindicare.* Aditus igitur in illam patet omnibus ubique locorum degentibus tum catholicis, tum graeco-schismaticis, tum anglicanis, ea tamen lege, ut nemini liceat de variis doctrinae capitibus, in quibus dissentiunt, quaestionem movere, et singulis fas sit propriae religiosae confessionis placita tranquillo animo sectari. Sociis vero omnibus preces ipsa recitandas, et sacerdotibus sacrificia celebranda indicit iuxta suam intentionem, ut nempe tres memoratae christianae communiones, utpote quae, prout supponitur, Ecclesiam Catholicam omnes simul iam constituunt, ad unum corpus efformandum tandem aliquando coëant. *Suprema sacri officii Congregatio,* ad cuius examen hoc negotium de more delatum est, re mature perpensa, *necessarium iudicavit sedulam ponendam esse operam,*

ut edoceantur fideles, ne haereticorum ductu hanc cum iisdem haereticis et schismaticis societatem ineant. Non dubitant profecto Emmi Patres Cardinales una mecum praepositi S. Inquisitioni, quin istius regionis Eppi pro ea qua eminent caritate et doctrina omnem iam adhibeant diligentiam ad vitia demonstranda, quibus ista Societas scatet, et ad propulsanda quae secum affert pericula: nihilominus muneri suo deesse viderentur, si pastoralem eorumdem Epporum zelum in re adeo gravi vehementius non inflammarent: *eo* enim *periculosior est haec novitas, quo ad speciem pia et de christianae societatis unitate admodum sollicita videtur. Fundamentum, cui ipsa innititur, huiusmodi est, quod divinam Ecclesiae constitutionem susque deque vertit.* Tota enim in eo est, ut supponat, veram Iesu Christi Ecclesiam constare partim ex Romana Ecclesia per universum orbem diffusa et propagata, partim vero ex schismate Photiano et ex Anglicana haeresi, quibus aeque ac Ecclesiae Romanae unus sit Dominus, una fides et unum baptisma. Ad removendas vero dissensiones, quibus hae tres christianae communiones cum gravi scandalo et cum veritatis et caritatis dispendio divexantur, preces et sacrificia indicit, ut a Deo gratia unitatis impetretur. Nihil certe viro catholico potius esse debet, quam ut inter Christianos schismata et dissensiones a radice evellantur, et christiani omnes sint solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. (Eph. 4.) Quapropter Ecclesia Catholica preces Deo O. M. fundit et Christifideles ad orandum excitat, ut ad veram fidem convertantur et in gratiam cum S. Romana Ecclesia, extra quam non est salus, eiuratis erroribus restituantur, quicunque omnes ab eadem Ecclesia recesserunt, imo ut omnes homines ad agnitionem veritatis Deo bene iuvante perveniant. *At, quod Christifideles et ecclesiastici viri haereticorum ductu, et, quod peius est, iuxta intentionem haeresi quammaxime pollutam et infectam pro christiana unitate orent, tolerari nullo modo potest.* Vera Iesu Christi Ecclesia quadruplici nota, quam in Symbolo credendam asserimus, auctoritate divina constituitur et dignoscitur, et quaelibet ex hisce notis ita cum aliis cohaeret, ut ab iis nequeat seiungi: hinc fit, ut quae vere est et dicitur Catholica, unitatis simul, sanctitatis, et apostolicae successionis prae-

rogativa debeat effulgere. *Ecclesia* igitur *Catholica una est unitate conspicua perfectaque orbis terrae et omnium gentium, ea profecto unitate, cuius principium, radix et origo indefectibilis est: beati Petri Apostolorum Principis eiusque in Cathedra Romana successorum suprema auctoritas et potior principalitas. Nec alia est Ecclesia Catholica, nisi quae super unum Petrum aedificata in unum connexum corpus atque compactum unitate fidei et caritatis assurgit:* quod B. Cyprianus in epist. 45 sincere professus est, dum Cornelium Papam in hunc modum alloquebatur: „ut te collegae nostri et communionem tuam, i. e. Catholicae Ecclesiae unitatem pariter et caritatem, probarent firmiter ac tenerent.“ Et id ipsum quoque Hormisdas Pontifex ab Eppis Acacianum schisma eiurantibus assertum voluit in formula totius christianae antiquitatis suffragio comprobata, ubi „sequestrati a communione Ecclesiae Catholicae ii dicuntur, qui sunt non consentientes in omnibus Sedi Apostolicae.“ Et *tantum abest, quin communiones a Romana Sede separatae iure suo catholicae nominari et haberi possint, ut potius ex hac ipsa separatione et discordia dignoscatur, quaenam societates et quinam christiani nec veram fidem teneant nec veram Christi doctrinam*: quemadmodum iam inde a secundo Ecclesiae seculo luculentissime demonstrabat S. Irenaeus lib. 3 contr. haer. c. 3. *Caveant* igitur *summo studio Christifideles, ne hisce societatibus coniungantur, quibus salva fidei integritate nequeunt adhaerere;* et audiant S. Augustinum docentem, nec veritatem nec pietatem esse posse, ubi christiana unitas et S. Spiritus caritas deest. Praeterea inde quoque a Londinensi societate fideles abhorrere summopere debent, quod conspirantes in eam et *Indifferentismo* favent, et scandalum ingerunt. Societas illa vel saltem eiusdem conditores et rectores profitentur, Photianismum et Anglicanismum duas esse eiusdem verae christianae religionis formas, in quibus aeque ac in Ecclesia Catholica Deo placere datum sit; et dissensionibus utique christianas huiusmodi communiones invicem urgeri, sed citra fidei violationem propterea quia una eademque manet earumdem fides. Haec tamen est summa pestilentissimae indifferentiae in negotio religionis, quae hac potissimum aetate in maximam serpit

animarum perniciem. Quare non est cur demonstretur, Catholicos huic Societati adhaerentes spiritualis ruinae catholicis iuxta atque acatholicis occasionem praebere, praesertim quum ex vana expectatione ut tres memoratae communiones integrae et in sua quaeque persvasione persistentes simul in unum coëant, societas illa acatholicorum conversiones ad fidem aversetur et per ephemerides a se evulgatas impedire conetur. *Maxima igitur sollicitudine curandum est, ne catholici vel specie pietatis vel mala sententia decepti Societati, de qua hic habitus est sermo, aliisque similibus adscribantur vel quoquomodo faveant, et ne fallaci novae christianae unitatis desiderio abrepti ab ea desciscant unitate perfecta, quae mirabili munere gratiae Dei in Petri soliditate consistit.* Romae die 16. Sept. 1864. C. Card. Patrizi.

2. Literae a Ministris Anglicanis ad Card. Patrizium in sequelam praecedentis epistolae exaratae. Nos infrascripti Decani, Canonici, Parochi, aliique sacerdotes Ecclesiae Anglo-Catholicae, *Reunionem iuxta Christi voluntatem visibilem inter omnes partes familiae christianae vehementer desiderantes*, literas ab Eminentia tua ad omnes Angliae Eppos emissas magno moerore perlegimus. In his literis Societas nostra ad reunionem totius Christianitatis promovendam instituta inculpatur, quod in programmate suo tres communiones, scilicet Romano-Catholicam, Orientalem, atque Anglicanam aequo iure catholicum nomen sibi vindicare affirmet. De qua quaestione nullam prorsus programma nostrum tulit sententiam. Quod diximus, quaestionem facti non iuris tractavit; affirmavimus solummodo, Ecclesiam Anglicanam nomen sibi catholicum vindicare; quod omnibus tam a liturgia quam ab articulis religionis abunde patet. Quin etiam, quod ad Societatis nostrae intentionem attinet, in hisce literis asseritur, nos hoc potissimum agere, ut tres memoratae communiones integrae et in sua quaeque persvasione persistentes, simul in unum coëant. Longe a nobis et a Societate nostra tale propositum absit, ex quo non unitas ecclesiastica, sed discordia fratrum sub eodem tecto cominus pugnantium foret speranda. *Id, quod a Deo O. M. enixe rogamus, quod toto corde desideramus, non aliud est, quam illa, quae ante Orientis et Occidentis scissionem*

intercommunio oecumenica extitit, unius eiusdemque fidei catholicae professione stabilita atque compacta. Societas imo illa supradicta eo minorem invidiam apud vos movere debet, quod ab agendo abstinens, solummodo oret, ut secundum Domini nostri Christi verba unus Pastor fiat et unum ovile. Hoc tantum in votis nostris collocatur, et hanc sententiam et desiderium Eminentiae tuae corde sincero et voce non ficta pro virili parte profitemur. Quod ad ephemeridem, cui titulus „The Union Review" attinet, inter eam et Societatem nostram nonnisi fortuita coniunctio extat, ideoque nullo modo eius dictis obligamur. In isto quidem opusculo varii Scriptores opiniones proprias emittunt, ita tamen, ut ex illorum sententiis evolvendis veritas fidei catholicae magis eluceat. Talem conscribendi rationem Romae, ubi controversiae hodiernae raro agitantur, in usu non esse vix mirandum est; at in Anglia, ubi omnis fere quaestio fit publici iuris, nulla sine libera disputatione in convictionem feliciter evadit. Nos, ut in hunc finem festinetur, multos iam annos laboravimus. Si quid minus perfectum fuerit in fide gregis, in cultu, et in disciplina cleri, nos ultra spem in melius redegimus, et, ne aliorum obliti haberemur, erga venerabilem Romae Ecclesiam ea benevolentia, quae apud nonnullos olim nos suspectos fecit, usi sumus. Eminentiae tuae nos servos, catholicae unitatis studiosos, humiliter profitemur. *(Subscripti 198 Ministri Anglicani.)*

3. Responsum Card. Patrizi ad priorem epistolam. 1865. Honorabiles ac dilectissimi Domini! Quod vos literis ad me datis corde sincero et fide non ficta hoc tantum optare profiteamini, ut secundum D. N. I. C. verba unum ovile fiat et unus pastor, id spem affert huic S. Congregationi iucundissimam, vos tandem divina eiusdem Iesu Christi gratia ad veram unitatem esse perventuros. *Cavendum tamen vobis est, ne ipsam quaerentes deflectatis a via. Id porro S. Congregatio vobis contigisse vehementer dolet existimantibus, ad veram Iesu Christi Ecclesiam pertinere tamquam partes Christianos illos coetus, qui sacerdotii et catholici nominis haereditatem habere se iactant, licet sint ab Apostolica Petri Sede divisi ac separati.* Qua opinione nihil est, quod magis a genuina Catholicae Ecclesiae notione abhorreat. Catholica enim

Ecclesia, ut in meis ad Eppos Angliae literis monetur, ea est, quae super unum Petrum aedificata in unum connexum corpus atque compactum unitate fidei et caritatis assurgit. (Ambros.) Equidem hanc fidei et caritatis seu communionis unitatem ex irreformabili Christi institutione non modo praecipuam esse ac fundamentalem verae Ecclesiae proprietatem, sed certissimam quoque semperque visibilem notam, qua ipsa Ecclesia ab omnibus sectis tuto ac facile distinguatur, evidentissime vobis, si rem sedulo inspicere pacatoque animo considerare volueritis, demonstrabunt tum Sacrarum Scripturarum diserta testimonia insignesque metaphorae, parabolae et imagines, quibus delineatur ac veluti repraesentatur Ecclesia, tum praeclarissima SS. Patrum antiquissimarumque Synodorum documenta, tum constans agendi ratio, quam Ecclesia a suis usque primordiis sequi consvevit adversus cuiusque generis haereticos et schismaticos, tametsi ex iis complures sacerdotii et catholici nominis haereditatem sibi arrogarent. Quemadmodum igitur Ecclesia Christi propter summam, quam per omnes gentes et in omne tempus diffusa firmissime retinet, fidei communionisque unitatem catholica est et dicitur, ita propter unitatem eandem sancta et apostolica praedicatur; et quemadmodum absque tali unitate desineret et iure et facto esse catholica, ita sanctitatis etiam et apostolicae successionis insignibus continuo privaretur. At Christi Ecclesia suam unitatem numquam amisit, numquam ne brevissimo quidem temporis intervallo amittet, quippe quae perenniter iuxta divina oracula duratura sit. Quomodo vero Ecclesia perenniter duratura credatur, si in essentialem eius statum aetas aetati succedens, non secus atque fit in mundanarum rerum mutabilitate, novam induceret speciem et formam, et ipsa adeo Ecclesia ab illa fidei et communionis unitate desciscere aliquando posset, qua et a Iesu Christo fundata est, et ab Apostolis deinde propagata? „Ideo enim, ait S. Ambrosius, regnum Ecclesiae manebit in aeternum, quia individua fides, corpus est unum.“ Quodsi Ecclesia Christi indefectibilis prorsus est, sponte sequitur eam *infallibilem* quoque dici et credi debere in evangelica doctrina tradenda; quam infallibilitatis praerogativam Christum Dominum Ecclesiae suae, cuius ipse est caput, sponsus, et lapis angularis, mirabili mu-

nere contulisse, inconcussum est catholicae fidei dogma. Et profecto quis sanus sibi persvadeat, errorem subesse posse publico ac solemni Ecclesiae magisterio, quod Christus eo consilio instituit, ut iam non simus parvuli fluctuantes et circumferamur omni vento doctrinae in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris; quod sui praesentia numquam deserendum, atque a Spiritu S. de omni veritate edocendum, pollicitus est; a quo voluit universas gentes ad obedientiam fidei vocari, et rerum credendarum agendarumque doctrinam ita accipere, ut qui Apostolis legitimisque eorum successoribus praedicantibus non credidisset, condemnaretur; cui munus auctoritatemque attribuit sanorum verborum formae praescribendae, in qua omnes docibiles Dei convenirent? Hinc Paulus Ecclesiam appellat columnam et firmamentum veritatis. Sed quo pacto Ecclesia esset firmamentum veritatis, nisi tuto ab ea veritas peteretur? Sanctissimi quoque Patres una voce loquuntur ac praedicant, in unitate Ecclesiae unitatem fidei ac doctrinae Christi sic defixam esse, ut una disiungi ab alia non valeat; quo spectat aurea illa S. Cypriani sententia, Ecclesiam esse unitatis ac veritatis domicilium. Neque Catholica Ecclesia dubitavit unquam de hac praerogativa sibi promissa et per iugem Christi praesentiam Sanctique Spiritus afflatum communicata, quoties subortas fidei controversias dirimere, SS. Scripturarum sensum interpretari, erroresque commisso revelationis deposito adversos profligare aggressa est; suas enim dogmaticas definitiones edidit semper ac proposuit tamquam certam et immutabilem fidei regulam; quibus ut fidei regulae intimum quisque assensum sine ulla dubitatione, suspicione, haesitatione praestare deberet; qui vero iisdem definitionibus contumaciter obsisterent, hoc ipso circa fidem saluti consequendae necessariam naufragavisse nec amplius ad Christi ovile pertinere censerentur. Atque *haec magis magisque absurditatem produnt illius commenti de Catholica Ecclesia ex tribus communionibus coalescente, cuius commenti fautores infallibilitatem Ecclesiae necessario inficiari coguntur.*

Iam non minus certum atque exploratum est, *Christum Iesum,* ut fidei communionisque unitas in Ecclesia gigneretur ac perpetuo servaretur, utque Capite constituto schismatis tolle-

retur occasio, *beatissimam Petrum prae ceteris Apostolis tamquam illorum principem et eiusdem unitatis centrum et vinculum conspicuum singulari providentia elegisse; super quem Ecclesiam suam aedificavit, et cui totius gregis pascendi, fratres confirmandi, totoque orbe ligandi ac solvendi summam curam auctoritatemque contulit in successores omni aevo prorogandam. Catholicum dogma hoc est, quod ore Christi acceptum, perenni Patrum praedicatione traditum ac defensum Ecclesia universa omni aetate sanctissime retinuit,* saepiusque adversus novatorum errores Summorum Pontificum Conciliorumque decretis confirmavit. Quare *Catholica Ecclesia illa solum semper credita est, quae fide et communione cum Sede Romanorum Pontificum Petri successorum cohaeret,* quam propterea Sedem *S. Cyprianus* nuncupat Catholicae Ecclesiae radicem et matricem; quam unam *Patres et Concilia* per autonomasticam appellationem *Apostolicae Sedis* nomine designant; e qua sacerdotalis unitas exorta est, et in omnes venerandae communionis iura dimanant; in qua Petrus iugiter vivit et praesidet, et praestat quaerentibus fidei veritatem. Certe *S. Augustinus*, ut schismatis convictos Donatistas ad radicem et vitem, unde discesserant, revocaret, argumento utitur ab antiquioribus Patribus frequentato: „Venite fratres, si vultis, ut inseramini in vite. Dolor est, cum vos videmus praecisos ita iacere. Numerate sacerdotes vel ab ipsa Petri Sede, et in ordine illo Patrum, quis cui successit, videte. Ipsa est petra, quam non vincunt superbae inferorum portae.“ Quo una satis ostendit, in Catholica Ecclesia eum non esse, qui non inhaereat illi petrae, in qua fundamentum positum est unitatis catholicae. Neque aliter sensit *S. Hieronymus*, cui profanus erat, quisquis non Cathedrae Petri et Pontifici in ea sedenti communione consociaretur: „Nullum primum, sic ille ad Damasum, nisi Christum sequens, Beatitudini tuae, i. e. Cathedrae Petri communione consocior; super illam petram aedificatam esse Ecclesiam scio. Quicunque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in Noë arca non fuerit, peribit regnante diluvio. Quicunque tecum non colligit, spargit, h. e. qui Christi non est, Antichristi est.“ Neque aliter *S. Optatus Milevitanus*, qui singularem illam cathedram celebrat,

omnibus notam, Romae constitutam, in qua unitas ab omnibus ita servari debet, ut schismaticus et haereticus sit, qui contra illam singularem cathedram aliam collocet. Et merito quidem: „in Romanorum enim Pontificum ordinatione et successione, uti denunciat aperte omnibus *S. Irenaeus*, ea quae est ab Apostolis traditio et veritatis praeconatio pervenit usque ad nos ; et est plenissima haec ostensio, unam et eandem esse vivificatricem fidem, quae in Ecclesia ab Apostolis usque nunc sit conservata et tradita in veritate.

Itaque si proprium est ac perpetuum verae Christi Ecclesiae insigne, ut summa fidei caritatisque socialis unitate contineatur, efflorescat, ac veluti civitas supra montem posita omnibus hominibus omni tempore patefiat ; et si alia ex parte eiusdem unitatis originem, centrum ac vinculum Christus esse voluit Apostolicam Petri Sedem, consequens fit, *coetus prorsus omnes ab externa visibilique communione et obedientia Romani Pontificis separatos, esse non posse Ecclesiam Christi, neque ad Ecclesiam Christi quomodolibet pertinere,* ad illam scilicet Ecclesiam, quae in Symbolo post Trinitatis commendationem credenda proponitur Ecclesia sancta, Ecclesia una, Ecclesia vera, Ecclesia catholica ; quae catholica nominatur non solum a suis, verum etiam ab omnibus inimicis, sicque ipsum Catholicae nomen sola obtinuit, ut, cum omnes haeretici se catholicos dici velint, quaerenti tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam conveniatur, nullus haereticorum vel basilicam suam vel domum audeat ostendere ; (S. Aug.) per quam Christus veluti per corpus sibi penitissime coniunctum beneficia redemtionis impertit, et a qua quisquis fuerit separatus, quantumlibet laudabiliter se vivere existimet, hoc solo scelere, quod a Christi unitate disiunctus est, non habebit vitam, sed ira Dei manet super eum ; (S. Aug.) *eiusmodi proinde coetibus catholicum nomen tum iure minime competere, tum facto attribui nullatenus posse citra manifestam haeresim.* Inde autem perspicietis, honorabiles ac dilectissimi Domini, quare Sacra haec Congregatio tanta sollicitudine caverit, ne Christifideles Societati a vobis recens institutae ad promovendam, ut dicitis, Christianitatis unitatem cooptari paterentur aut quoquomodo faverent. Perspicietis etiam, *in irritum necessario cadere*

quamcunque conciliandae concordiae molitionem, nisi ad ea principia exigatur, quibus Ecclesia et ab initio est a Christo stabilita, et deinceps omni consequenti aetate per Apostolos corumque successores una eademque in universum orbem propagata; quaeque in celeberrima Hormisdae formula, quam certum est a tota catholica Ecclesia comprobatam esse, dilucide exponuntur. Perspicietis denique, oecumenicam illam, quam memoratis, intercommunionem ante schisma Photianum ideo viguisse, quia Orientales Ecclesiae nondum a debito Apostolicae Cathedrae obsequio desciverant; *neque ad optatissimam hanc intercommunionem restaurandam satis esse, simultates et odia in Romanam Ecclesiam deponere, sed omnino ex praecepto et instituto Christi oportere Romanae Ecclesiae fidem et communionem amplecti;* quandoquidem, ut ait ven. Beda, splendidissimum vestrae gentis ornamentum, „quicunque ab unitate fidei vel societate illius (B. Petri) quolibet modo semet ipsos segregant, tales nec vinculis peccatorum absolvi nec ianuam possint regni coelestis ingredi.“ Atque utinam, honorabiles et dilectissimi Domini, *quoniam Ecclesia Catholica una esse, nec scindi nec dividi posse monstrata est,* (S. Cypr.) non amplius dubitetis vos eiusdem Ecclesiae condere gremio, quae usque ad confessionem generis humani ab Apost. Sede per successiones Epporum, frustra haereticis circumlatrantibus, culmen auctoritatis obtinuit. (S. Aug.) Utinam quod in vobis per inditam benevolentiam erga hanc Ecclesiam Spiritus S. coepit, ipse complere et perficere sine mora dignetur. Id vobis una cum hac S. Congregatione toto ominatur animo et a Deo misericordiarum et luminum Patre enixe adprecatur SS. D. N. Pius Papa IX. ut vos tandem omnes ab exhaeredata praecisione fugientes in haereditatem Christi, in veram Catholicam Ecclesiam, ad quam certe spectarunt maiores vestri ante lugendam seculi sextidecimi separationem, accipere feliciter mereamini radicem caritatis in vinculo pacis et in societate unitatis. (S. Aug.) Valete. Romae die 8. Nov. 1865. C. Card. Patrizi. — (**The Reunion of Christendom.** *A Pastoral Letter to the Clergy — by Henry Edward Archbishop of Westminster.* London. 1866. p. 97. ss. — **Acta** *ex iis decerpta, quae apud S. Sedem geruntur.* Romae. 1867. I. 657.)

1365.

AEppus Leopoliensis Lat. R. communicat penes opportunam instructionem Clero suo Conventionem inter Praesules L. et G. R. U. initam atque a S. Sede Ap. approbatam. 1864.*)

Franciscus Xav. Eques de Wierzchleyski etc. Inter gravissimas officii nostri pastoralis curas potiorem sane occupat locum indesinens studium restituendae firmandaeque inter Clerum nostrum et illum ritus graeco-catholici pacis et concordiae, a longiori annorum serie deplorandum in modum concussae. Iam pridem suborta dissidia recentioni tempore non tantum sopita non fuerunt, sed quavis data occasione veluti de novo exardescebant, atque cum fidelium scandalo, et non mediocri animarum damno continuabantur. Hinc est, quod Sacrorum Antistites utrique ritui his in oris praepositi tanti dissidii causas examinantes, atque perspicientes malo huic non aliter obicem poni posse, quam certas quasdam normas quoad mutuas inter utrumque ritum relationes stabiliendo, ante decennium iam unanimibus consiliis concordiae schema conscripserunt, atque S. Sedis Apost. approbationi subiecerunt, ea animati intentione, ut tali auctoritate firma et inviolabilis pro utroque Clero praefigatur procedendi agendique ratio, peculiaribus, in quibus versamur, locorum temporumque adiunctis apprime conveniens, quae et omnis dubii tollat occasionem, et omnis praevaricationis sufferat excusationem. Re hac ex Apostolico mandato ad penitius trutinium in peculiari pro negotiis Ecclesiarum Orientalium instituta Congregatione deducta, expostulataque, prout e literis nostris de die 4. Nov. 1862 rescivistis, uberiori

*) Acta huc spectantia occurrunt operis nostri *Romanus Pontifex.* T. IV. p. 424. ss.

quoad quaepiam puncta informatione, maxime proficuum fore duximus, si provocationi SS. Patris sub die 2. Mart. 1863 promto ac alacri animo parentes, personaliter Romam pergeremus, opportunas quasque dilucidationes tum ore tum scripto S. Sedi Apost. exposituri. Et revera, prout iam literis nostris dd. 30. April. 1863 vobis annunciavimus, iter Romam suscepimus, ibique per bimestre commorantes una cum reliquis provinciae huius Sacrorum Antistitibus utriusque ritus assiduam impendebamus operam, ut genuinum negotii statum et peculiaria rerum adiuncta omni cum sinceritate ad liquidum deducamus. Nec caruit labor iste fructu suo. Singula enim Concordiae puncta denuo mature discussa, et quaepiam illorum exactius determinata, quaepiam vero immutata extiterunt. Paternis porro SS. Patris alloquiis recreati multumque consolati, sapientissimo eiusdem iudicio cum plena fiducia rem integram subiecimus; nuper vero approbationem Conventionis nostrae per manus Exc. Vindobonae residentis Nuntii Apostolici cum gaudio recepimus, cuius tenorem praesentibus ad vestram deferimus notitiam. *(Sequitur tenor Conventionis.)* — Licet ex hisce duobus documentis mens atque voluntas S. Sedis Apost. sat luculenter ac perspicue pateat, nullique ambiguitati locum relinquat, tamen ut in dioecesibus, quas respicit, modo uniformi executioni detur, denuo consilia cum illis Praelatis, quibuscum per circumstantias eorum conferre potuimus, videlicet cum Ill. ac RR. D. AEppo et Metropolita Leopoliensi rit. gr. cath. necnon cum Ill. ac RR. D. Eppo Premisliensi l. r. contulimus, atque cointelligenter cum iisdem Praelatis sequentia adhuc vobis intimanda esse duximus, quae etiam Clero alterius ritus per respectivos Ordinarios pro stricta observatione intimatum iri in promissis accepimus. 1. *Arbitrarius transitus de ritu ad ritum districte prohibetur;* huic praescriptioni vos non demum a die publicationis eiusdem decreti mox infra statuendo, sed iam a momento, quo praesentes literae ad vos pervenerint, obedire in conscientia obligatos esse declaramus, vobisque sub poenis in decreto enunciatis prohibemus, ne ante decreti publicationem quemquam e ritu graeco ad latinum suscipere praesumatis. 2. Die Dominica II. Adventus a. c. quae incidit in diem 4. Decembris, populo ad sacra congregato

perlegendae sunt e suggestu sacro literae nostrae pastorales, sub hodierno ad populum lingva polonica editae, quas una cum praesentibus literis vobis transmitti facimus. *Dies* itaque *4. Decembris 1864 consideranda erit tamquam dies publicationis* suprafati *decreti, atque ab hac die currere incipiet terminus sex mensium, in decreto praefixus, intra quem licitum erit partibus, quae arbitrarie ritum mutarunt, ad ritum suum nativum redire.* Integrum quidem erit sacerdotibus praefixo termino durante persvasionibus uti, ut partes, quae arbitrarie ritum mutarunt, ad ritum nativum revertantur; ast nulli sacerdoti licebit ad huncce finem consequendum media coactiva, eo minus violenta, quocunque sub praetextu adhibere, ne plena partium libertas decreto Apostolico indulta tolleretur aut minueretur. 3. Adnotamus, in Constitutione Benedicti XIV. die 24. Dec. 1743 data, quae incipit „Demandatam coelitus", sequentes in contravenientes sacerdotes Regulares statui poenas ipso facto incurrendas: privationem vocis activae et passivae, et inhabilitatem ad quemcunque gradum et officium in suis ordinibus, institutis et Congregationibus. 4. In Ecclesiis sui ritus quivis sacerdos secundum consvetudinem suae Ecclesiae super altari debite praeparato celebrare tenetur, adeoque sacerdoti latino in Ecclesia latina super antimensio graeco celebrare non licet. 5. Committimus R. DD. Curatis, ut irremore duos novos conficiant libros ad inscribendos actus, super personis ritus graeco-catholici in adiutorium proprii earum parochi assumtos: unum videlicet baptisatorum, et alterum mortuorum. Perillustres DD. Decani in visitationibus decanalibus speciatim convictionem sibi procurabunt, praesto esse tales libros, eosque diligenter manuteneri. Parocho autem, qui eiusmodi actum in adiutorium parochi alterius ritus assumserit, incumbet eundem non tantum statim inscribere in librum concernentem, ut mox dictum fuit, comparandum, sed insuper via officiosa irremore respectivum parochum desuper informare tenebitur. 6. Dies ieiunii in ritu graeco observandi atque tempori sacrato adnumerandi, in quibus benedictio matrimonii inter personas mixti ritus locum habere non potest, sequentes specificantur: a) Quadragesimale ieiunium incipiens a dominica lacticiniorum seu Quinquagesimae usque ad Pascha, et tempus sacratum a

Paschate usque ad Dominicam Antipaschatis seu in Albis; b) ieiunium „Petriwka“ dictum, a die Dom. 1. post Pentec. usque ad festum SS. App. Petri et Pauli seu 11. Iulii novi styli exclusive; c) a die 13. Aug. novi styli usque ad festum Obdormitionis seu Assumtionis BVM. sive 27. Aug. novi styli exclusive; d) ipsa dies festa decollationis S. Ioannis Bapt. seu 10. Sept. novi styli; e) ipsa dies festa Exaltationis S. Crucis, 26. Sept. novi styli; f) ieiunium „Pylypiwka“ vocitatum incipiens die 15. Nov. novi styli usque ad 5. Ianuar. novi styli inclusive. 7. A S. Sede Apost. auctorisati ad tribuendas dispensationes quoad servandos dies festos et ieiunia iuxta unum eundemque ritum, in familiis mixti ritus, *tenore praesentium omnibus Curatis subdelegamus facultatem dispensandi cum personis latini ritus ad servandos dies festos et ieiunia iuxta ritum graecum,* tam cum membris familiae mixti ritus, si parentes ita inter se conveniant, quam etiam cum famulitio in eiusmodi familiis sustentato, ut circa ieiunia et festos dies sese accomodent conventioni inter coniuges, ut supra dictum est, initae. *Quod vero attinet latinas uxores sacerdotum ritus gracco-catholici, facultatem dispensandi cum iisdem ad servandos dies festos et ieiunia iuxta ritum graecum, nobis ipsis reservamus,* statuimusque eiusmodi dispensationes de casu ad casum a nobis impetrandas esse. 8. Ut sacerdotes nostri ritus confessiones personarum alterius ritus excipientes, sciant, a quibusnam peccatis absolutionem impertire nequeant, transscribimus hic casus in ritu graeco respectivis Sedibus Ordinariis reservatos. Sunt vero sequentes a) in A Dioecesi Leopoliensi: homicidium voluntarium; percussio patris aut matris; incestus; peccatum carnale cum monacho aut monacha; violenta defloratio virginis; sodomia; bestialitas; moechia publica; magia; confessio sacramentalis peccatorum coram presbytero Ecclesiae Romanae non unito; annuum famulitium apud Iudaeos; b) in dioecesi Premisliensi: procuratio abortus; mutilatio violenta sui ipsius; simonia; percussio clerici; absolutio complicis in peccato turpi; confessio sacramentalis peccatorum coram presbytero Eccl. Romanae non unito; annuum famulitium apud Iudaeos. Insuper hortamur Confessarios, ut quoad iniungenda poenitentibus ritus graeci opera satisfactoria seu poenitentias sacrameu-

tales accomodent sese consvetudini in eorum ritu vigenti, adeoque poenitentias in nostro tantum ritu consvetas, veluti recitationem rosariorum, coronarum, litaniarum, aliave similia poenitentibus ritus graeci non imponant, sed eligant potius sic dictas adorationes (poklony), ieiunia quae non cadunt diebus alioquin in eorum ritu ieiunii lege obstrictis, recitationem orationis dominicalis etc.

Decretum, quod modo vobis publicamus, firmam ac inviolabilem legem constituit, cui adhaerere et in praxi conformari nobis incumbit. Proinde iterum iterumque vos hortamur, ut illud continuo relegatis, et perpetuo mente revolvatis, eiusque praescripta apprime exequi studeatis. Ne vero ulla ambiguitatis remaneat occasio, monitos vos adhuc habere volumus *decretum isthoc pro futuro unicam quoad puncta in illo determinata basim legalem pro utriusque ritus Clero constituere, ac proinde applicationem illarum legum ecclesiasticarum, quae hactenus a Clero unius alteriusve ritus ad deducenda iura sua passim invocari solebant, ut sunt Rescripta Papae Urbani 8. de die 7. Febr. et 7. Iul. 1624, et Bulla Benedicti XIV. „Etsi pastoralis", non amplius locum habere posse, adeoque nemini amplius ad eas provocare licebit.* Id unum denique restat, ut vos omni meliori quo possumus modo exhortemur et commoneamus ad mutuam cum venerabili Clero ritus gr. cath. pacem concordiam et caritatem fraternam servandam. *Uni eidemque Domino tam latini quam graeco-catholici sacerdotes servimus; unam eandemque Matrem in Ecclesia Romano-Catholica profitemur et veneramur; eodem obedientiae reverentiae et filialis amoris vinculo cum Pontifice Romano S. Petri Successore et Supremo Christi in terris Vicario unimur;* unius eiusdemque gregis Christi oves eadem fide ac spe animati pascimus; eadem quoque caritate erga confratres nostros et cohaeredes regni Christi accendamur necesse est, ne forte in vacuum curramus, et spe nostra excidamus. Quam bonum et quam iucundum, habitare fratres in unum! Caritas omnia vincit, quia semper et ubique amat, et dum sibi parcere nescit, alios benigne iudicat, caritas mater est concordiae, concordia pignus victoriae de hoste. Et quanti hostes S. Ecclesiam nostram eiusque visibile Caput undique

circumdant, lacessunt, impugnant! Contra communem hostem unitis pugnandum est viribus. Concordes vincimus, quia Christus nobiscum: discordes vincimur, quia soli stamus. Fidenter vos alloquimur, fratres, quia nulli ambigimus, vos ex animo caritatis et pacis esse studiosos, nihilque ardentius desiderare, quam extinctionem dissidiorum illorum, quae nonnisi in perniciem et ruinam animarum curae vestrae commissarum vergere, quibusque tantum Ecclesiae eiusque unitatis osores applaudere possent. Si dolenti animo spectastis tristem desolationem, quae sinum communis nostrae matris Ecclesiae misere dilaniabat; si moerentes intuebamini luctuosam illam animorum exacerbationem, quae unionis vinculum graviter concutiendo ecclesiasticae familiae intimam coniunctionem in discrimen vocare minabatur: nunc in Domino gaudete, quod submota sit potissima discordiae causa, cum Apostolico oraculo definitae sint mutuae utriusque ritus relationes, et circumscripta mutua iura et obligationes. Sed quia sapientissimae etiam leges effectu destituerentur, si ii, quibus illas in quotidiano commercio applicare incumbit, sive proprio abundantes sensu, sive inconsiderato abrepti aestu, legum tramites temerarie transilirent; quia finis quoque eius, quam vobis nunc publicamus, legis, restitutio videlicet mutuae caritatis ac pacis, obtineri non posset, nisi singuli animarum curatores in legis illius applicatione sincere ac conscientiose obsequentes sese exhiberent, concordibusque animis in id conspirarent, ut ea, quae a S. Sede Apost. restituendae stabiliendae ac confirmandae mutuae concordiae et pacis studio saluberrime sancita sunt, exactissime in quotidiana praxi effectui dentur: ideo vos in Domino hortamur et obsecramus, ut in commercio cum ven. Clero ritus gr. cath. pro viribus omnia evitetis, quae mutuam caritatem et pacem laedere, sicque ansam praebere possint vituperandi ministerii vestri. Abiicite itaque ex animo omnium praeteritorum recordationem, omnem exacerbationem, et tamquam fratres in Christo mutuae dilectionis vinculo iungimini, caritate invicem praevenientes, memores, nos non nostra sed Ecclesiae legatione fungi, et ad arctius stringendum consolidandumque sanctae unionis vinculum positos esse, ut et ii, qui huic unioni addicti sunt, magis magisque eandem adamare discant, et ii, qui

nondum illam agnoverunt, eo facilius ad eam concupiscendam et expetendam permoveantur. — Leopoli, die 25. Sept. 1864. — (**Moy** *Archiv für katholisches Kirchenrecht.* Mainz. 1865. XIV. 3. ss.)

1366.

Eppus Iaurinensis (J. Simor) de Sacris Congregationibus Romanis, earumque auctoritate. 1864.

A prima inde rei christianae origine usu fuisse receptum, ut si quod ubilibet terrarum in Ecclesiis particularibus gravioris momenti negotium emersisset, id ad *Pontificem Romanum* deferretur: historia ecclesiastica testis est locupletissima. Sane quotiescumque aliqua circa fidem aut disciplinam oborta est controversia, eius dirimendae arbitrium auctoritatemque ad romanae sedis Antistitem pertinere crediderunt omnes, propterea quod in illo *heredem* suspexerint *supremae, quam Christus Petro in universam Ecclesiam contulit iurisdictionis;* ut adeo *id tantum ratum ac firmum haberetur, quod successor Petri pronuntiasset, cui refragari nemini esset integrum, quin unitatis catholicae sese redderet exsortem.* Hinc Innocentius I. laudat Patres Concilii Carthaginensis, quod „antiquae traditionis exempla servantes, et ecclesiasticae memores disciplinae," quae adversus Pelagium statuissent, ipsius iudicio submiserint, hocque pacto institutis maiorum inhaeserint, qui „non humana sed divina decrevere sententia, ut quidquid quamvis in disiunctis remotisque provinciis ageretur, non prius ducerent finiendum, nisi ad huius Sedis notitiam perveniret: ut tota huius auctoritate iusta qaae fuerit pronuntiatio firmaretur, indeque sumerent ceterae Ecclesiae (velut de natali suo fonte aquae cunctae procederent, et per diversas totius mundi regiones puri latices capitis incorrupti manarent), quid praeciperent." [1]) Eamdem impertit laudem Patribus Con-

[1]) Inter epist. S. August. Opp. tom. 2. epist. 181.

cilii Milevitani haec ad eos scribens: „Diligenter et congrue apostolici consulitis honoris arcana (honoris, inquam illius, quem praeter illa, quae sunt extrinsecus, sollicitudo manet omnium Ecclesiarum), super anxiis rebus, quae sit tenenda sententia, antiquae scilicet regulae formam secuti, quam toto semper ab orbe mecum nostis esse servatam, . . . scientes quod per omnes provincias de apostolico fonte petentibus responsa semper emanent, praesertim quoties fidei ratio ventilatur.“ [1]) Nec immerito ad antiquae traditionis exempla provocat Innocentius. Iam enim exeunte saeculo primo Clemens Romanus de excitatis in Ecclesia Corinthiorum dissidiis certior factus, suarum partium esse duxit, datis, ut S. Irenaeus [2]) ait, potentissimis, id est, auctoritate plenis litteris, ea sopire. Saeculo secundo exortis de celebratione paschatis controversiis, Polycarpus Romam profectus est, ut consilia cum Aniceto Papa conferret. [3]) Martyres vero Lugdunenses Irenaeum, tum adhuc presbyterum cum litteris „ob quasdam Ecclesiae quaestiones“ ad Eleutherium Papam, legatum miserunt. [4]) Saeculo tertio Cyprianus quid de baptismo haereticorum Concilium Carthaginense statuerit, Stephano Papae perscripsit, eiusque consensum et approbationem interpellavit. [5]) Quam variae ac multiplices primis mox temporibus ad Cathedram Petri undique affluxerint causae, quot inde consilia expetita, etsi aliunde non constaret, coniicere liceret ex verbis S. Hieronymi, quibus suam Romae commorationem cursim attingit: „Cum in chartis ecclesiasticis iuvarem Damasum, Romanae urbis Episcopum, et orientis atque occidentis synodicis consultationibus responderem.“ [6]) Tum ex illis S. Leonis M. queis affirmat: „Apostolicam Sedem innumeris relationibus esse consultam, et per diversarum quemadmodum vetus consuetudo poscebat appellationem causarum, aut retractata aut confirmata esse iudicia.“ [7]) Quamquam autem Pontifices Romani pro summa, qua vi divinitus instituti primatus pollent auctoritate, in decidendis controversiis ordinandisque rebus Ecclesiae ex plenitudine suae potestatis

[1]) Ibid. epist. 182. — [2]) Advers. haeres. lib. 3. c. 3. — [3]) Euseb. Hist. eccl. lib. 5. c. 24. — [4]) S. Hieronym. De scriptor. eccl. c. 35. — [5]) S. Cypr. epist. 72. — [6]) S. Hieron. epist. 11. — [7]) S. Leonis M. epist. 10. ad Episcopos provinc. Viennens.

suoque nomine quovis tempore egerint; ut id innumerae propemodum litterae eorum apostolicae sive bullae indubitatum faciunt: nihilominus tamen saepe, accumulata praesertim negotiorum mole, aut causae momento ita poscente, alios quoque velut adiutores consiliariosve, quibuscum in commune deliberarent, adhibendos putaverunt. At interim tum etiam, ubi Cardinales aut Episcopos in consortium curarum adsciscere illis visum est, non semper eumdem observatum fuisse modum comperimus. Etenim *prioribus undecim saeculis ad graviora expedienda Ecclesiae negotia solebant Pontifices Concilia Romae cogere,* in quibus delatas ad se omnis generis causas discutiebant finiebantque. Quam haec concilia fuerint frequentia, ex antiquitatis christianae monumentis, ac potissimum ex amplissimis collectionibus, in quibus eorum acta decretaque consignata prostant, satis elucet. Sic vergente ad finem saeculo secundo, Victor Concilium collegit, quod in lite de celebrando paschate legem sanxit. Sub Cornelio in Concilio Romano Novatiani a sacrorum communione praecisi; et in altero sub eodem, decretum Concilii Carthaginensis de relapsis confirmatum. Sub Stephano I. decisa in Concilio Romano controversia de baptismo haereticorum. Sub Sixto II. successore Stephani, damnata haeresis Sabellii et Noeti. Sub Siricio canones conditi disciplinares. A Damaso contra serpentes ea aetate errores fidei catholicae infestos, quatuor Romae Concilia, totidem a Leone M. in causa haereseos nestorianae et eutychianae habita fuerunt. Concilium a Gelasio convocatum inde est memorabile, quod in eo decretum de canone librorum veteris et novi Testamenti fuerit promulgatum; atque ut plurima alia, quae ex ordine recensere non vacat, praetereamus, saeculo nono et duobus sequentibus crebriora fere quam ante celebrata fuisse a Pontificibus Concilia deprehendimus: nam a Nicolao I. decem, a Leone IX. quinque, a Gregorio VII. decem indicta servataque sunt Romae Concilia. Acciti porro ad synodales hos congressus fuerunt imprimis Episcopi suburbicarii, qui Pontifici sacras functiones peragenti constanter aderant, eumque in totius etiam Ecclesiae administratione adiuvabant; tum alii quoque Episcopi non tantum Italiae, sed et longe dissitarum regionum, quos tali occasione Romae versari contigit; ac tan-

dem presbyteri et diaconi Cardinales, seu maiores selectioresque e clero, qui Ecclesiae romanae eiusque Praesidi, tamquam cardini, ut loquitur Leo IX.,[1]) quo cetera moventur, vicinius adhaerebant, et unum veluti corpus cum eo constituebant.[2]) Immo quandoque universus clerus romanus ad consultationes eiusmodi conciliares admissus videtur. Ita legitur Nicolaus II. in palatio lateranensi celebrasse Concilium „considentibus et astantibus coram Papa Domino Nicolao, quamplurimis Episcopis, religiosis abbatibus ac reliquorum ordinum clericis.“ [3]) Neque tamen arbitrandum est, negotia Ecclesiae a Summis Pontificibus semper et unice in Conciliis fuisse tractata; non enim desunt vestigia susceptarum citra Concilii convocationem cum solis presbyteris et diaconis romanae Ecclesiae consultationum. Siricius saeculo quarto Iovinianum novellamque eius haeresin in presbyterio, seu conventu presbyterorum et diaconorum, confixit, uti ex eiusdem Pontificis epistola 2 liquet: „Facto ergo presbyterio, constitit christianae legi esse contraria (quae docebat Iovinianus). Omnium nostrum tam presbyterorum quam diaconorum, quam etiam totius cleri, una suscitata fuit sententia.“ Et in responso ad Himerii Episcopi Tarraconensis consultationes ait: „eas in consessu fratrum lectas fuisse.“ Ceterum *Pontifices sive Conciliis, sive conventibus minus solemnibus praesiderent, ita semper summae auctoritatis suae praerogativam exercuerunt, ut rogatis auditisque praesentium sententiis, ipsi haud impeditum iuris dicundi arbitrium sibi vindicaverint, et quid quaris in causa statuendum sit, per se decreverint*, editis rescriptis seu decretalibus, quibus ad quaesita responderunt, controversias composuerunt, et generatim ad stabiliendam instaurandamque disciplinam opportuna praeceperunt, nulla relicta ad forum altius appellandi facultate.

Cum vero quaestionum causarumque ad tribunal Sedis Apostolicae deductarum farrago in dies augeretur, neque Episcopi semper, cum necessitas postulabat, convocari commode possent: *Concilia romana sensim exoleverunt, eorumque loco*

[1]) Epist. 1. c. 23. — [2]) Etymologiam et vim nominis Cardinalis egregie illustravit Marius Lupus ap. Bouix, Tract. de Curia rom. part. 1. pag. 24. sq. — [3]) Analecta Iuris pontif. 15 livrais. col. 2232.

invecta sunt Consistoria; quo quidem nomine apud veteres proprie veniebant loca seu conventus, in quibus princeps de publicis rebus consultabat cum suis consistorianis [1]); at postmodum usus invaluit, *ut consessus Cardinalium habiti coram Pontifice in eius palatio per modum senatus, dicti sint Consistoria.*[2]) A saeculo igitur undecimo ac deinceps usque sextum decimum Pontifices negotia ex toto christiano orbe ad se perlata in Consistoriis cognoscebant expediebantque, adsciscendo in consilium solos Cardinales tamquam collaterales et coadiutores suos, quemadmodum illos S. Bernardus [3]) appellat. Novus inde Cardinalibus splendor et insigne accessit dignitatis incrementum; praesertim postquam Nicolaus II. in Concilio Romano anno 1059. et Alexander III. in Concilio Lateranensi 1178. omne ius eligendi Summi Pontificis in eos transtulissent. Quam illis amplae in administranda Ecclesia partes obtigerint, collimare licet ex verbis S. Bernardi [4]) ad eosdem directis: „Nulli dubium, inquit, quin ad vos specialiter spectet tollere scandala de regno Dei, surgentes succidere spinas, sedare querelas.“ Absit interim ut putemus, obstrictos fuisse Pontifices in rebus, ut vocant, etiam arduis Cardinalium consensum aut expetere aut sequi. Nam ut probe advertit Card. Paleottus [5]): „Hoc summae illi atque absolutae potestati detraheret, quae Papae ut Christi Vicario competit; et amplius receptam illam magno doctorum consensu sententiam infirmaret, quae astruit, Summo Pontifici plenissimam in administratione rerum Ecclesiae potestatem deferendam esse.“ Et ut non minus scite Card. de Luca ait: „Quamvis (Cardinales) aliquatenus universalis Ecclesiae regimini participent; id tamen inde tantum

[1]) Gothofredus in notis ad lib. 3. Cod. de offic. omnium iudic. lib. 1. tit. 10. Sic S. Ambros. scribit: „Ubi sedit in consistorio, ingressus sum: assurrexit ut osculum daret, ego inter consistorianos steti.“ Vide Du Cange Glossarium ad vocem Consistorium. — [2]) „Istud vocabulum singulariter illam significat adunantiam seu congregationem, quae per Papam cum Collegio Cardinalium, in forma senatus, in eius apostolico palatio fit: adeo ut, quamvis aliae in eadem rom. Curia sequantur adunantiae per eumdem Papam cum eodem Collegio . . . non tamen istud, sed alia adhibentur nomina.“ Card. de Luca, Theatr. verit. lib. 15. part. 2. discurs. 5. n. 1. — [3]) De Consider. lib. 4. c. 4. n. 9. — [4]) Epist. 188. — [5]) De sacri Consistorii consultat. part. 1. qu. 3. art. 3.

oritur, quod eos ipse Papa in consiliarios assumserit.“ — Quod ad dies attinet habendis Consistoriis praestitutos, hi pro temporum ratione non semper iidem fuerunt. Antiquitus binis, aetate Innocentii III. quavis hebdomada ternis celebrari vicibus Consistorium solebat, ut constat ex actis huius Pontificis, quae alia inter haec referunt: „Ter in hebdomada solemne Consistorium, quod in consuetudinem iam devenerat, publice celebrabat, in quo auditis querimoniis singulorum minores causas examinabat per se tam subtiliter et prudenter, ut omnes super ipsius subtilitate et prudentia mirarentur.“ [1]) E quibus innotescit, tum adhuc causas etiam minores atque inter privatos agitatas, auditis utrinque partibus in Consistorio per Pontificem decisas fuisse. Ast tardius causae dumtaxat graviores in senatu Cardinalium semel per hebdomadam convocato, sunt pertractatae; alias vero Pontifex in capella cum voto capellanorum diremit, unde postmodum tribunal Rotae originem duxit. E decisionibus a Papa tum in Consistorio, tum in capella factis, desumta est non exigua pars canonum, quos quinque libris Decretalium illatos legimus. — Hodie triplex in usu est Consistorium: secretum sive ordinarium, in quo soli assident Cardinales praeside Pontifice vel Decano sacri Collegii, de negotiis, quae consistorialia audiunt, tractantes. Eius convocatio pendet ab arbitrio Papae; pro frequentiore tamen praxi, quovis mense bis, et quidem ordinarie, feria secunda, habetur. Publicum seu extraordinarium, cui praeter Cardinales intersunt alii quoque Praelati et magistratus; neque in eo negotia ulla, sed solum caeremonialia quaedam peraguntur. Semipublicum, ad quod praeter Cardinales admittuntur cum iure ferendi suffragii, Episcopi quotquot in Curia, id est, Romae reperiuntur.

Atenim progressu temporis, ac saeculo praesertim decimo sexto, dissidiis rerumque novarum studiis turbido, consultationes causaeque maiore etiam ac umquam antea tum numero, tum varietate Cathedram Petri obruerunt, adeo ut Pontifices soli, Ecclesiarum omnium sollicitudine distenti, tanto oneri ferendo non essent, cogerenturque viros idoneos in partem laborum vocare, quibus communicata iurisdictione sua, summa foret

[1]) Analecta Iur. pont. l. c. col. 2238.

in rebus sibi demandatis decernendi potestas. Quos vero hoc supremae auctoritatis consortio rectius ornare potuissent, quam Cardinales, qui ex mente canonistarum, „pars sunt corporis Pontificis, et inviscerati eidem, identificatique cum ipso [1])“ ; quorumve consilio, ut Concilium Tridentinum [2]) ait, universalis Ecclesiae administratio nititur. „Hinc factum est, ut pro regimine universalis Ecclesiae, ultra consistorium sint institutae nonnullae *Congregationes Cardinalium*, quae ignotae fuerunt antiquis temporibus [3])“ ; quaeve veluti Vicariae essent Pontificis in moderanda qua late patet republica christiana. Reipsa increscentem atque in immensum propemodum auctam negotiorum molem, occasionem causamque exstitisse instituendarum Congregationum romanarum, auctores omnes, qui de hoc argumento scripserunt, consentienter affirmant. Sic Cohellius [4]) ait: „Cum negotiorum gravitas et multitudo in dies magis ac magis ad Apostolicam Sedem devolvantur, solusque Pontifex omnibus satisfacere, et Consistorium semper, omnesque Cardinales insimul convocari sit impossibile, summa quidem prudentia factum videmus, rerum peragendarum molem in varios ac inter se distinctos Cardinalium conventus (Congregationes appellant) aequa lance divisam, et iuxta cuiusque rei indigentiam assignatam ; ita ut Cardinales ipsi non omnes omnibus Congregationibus intersint, sed ut partiti oneris portionem levius ferant, diligentius examinent, Pontificem denique pro suprema manus appositione commodius consulant, certi certis adlecti.“ Eumdem in sensum loquitur Card. Paleottus [5]): „Magna fuit olim a maioribus nostris ratione institutum, ut praeter Consistoria, ad quae universi Cardinales convenire debent, Congregationes quaedam Cardinalium frequenter haberentur ; et pro rerum gravitate et varietate, quae ad Sedem Apostolicam deferuntur, Summus ipse Pontifex, qui clavum administrationis tenet, certas veluti classes Cardinalium constitutas haberet, quibus proprias negotiorum tractationes causarumque difficultates, ipsius auctoritate cognoscendas et definiendas, sive etiam

[1]) Card. Petra, tom. 1. ad Constit. Ioann. XV. n. 30. — [2]) Sess. 25. cap. 1. de reform. — [3]) Zamboni, Collectio resolut. S. Congregat. Concil. vol. 8. supplem. praefat. — [4]) Notitia Cardinalatus c. 15. — [5]) L. c. part. 5. qu. 11.

examinandas tantum, et ad eum deinde referendas, pro singulari sua sapientia distribuerent.“ Ipsi quoque Pontifices in bullis suis, quibus varias Congregationes aut instituunt aut stabiliunt, hac potissimum causa, ut eas erigerent, se impulsos fuisse asseverant.[1]) Quam porro sapienter ac praeclare institutione Congregationum provisum sit Ecclesiae, satis ostendunt insignia, quae ex illis resultant commoda; quae quidem Sixtus V. in constitutione *Immensa aeterni Dei*, 22. Ian. 1588., paucis, at significantibus complexus est verbis, dum dicit, Pontificem certa Cardinalibus tradere negotia dirigenda, discutienda, quin et absolvenda atque iudicio definienda, ut iis, „qui ex omnibus nationibus ad hanc matrem, magistram perfugiumque fidelium, Apostolicam Sedem, devotionis salutisque studio, iuris persequendi, gratiae impetrandae, aliasque multiplices ob causas frequentissimi confugiunt, . . . facilius celeriusque expediantur, . . . Cardinalesque ipsi distributi muneris partem levius ferant, diligentius administrent, commodius Romanum Pontificem consulant, et denique viri primarii publicis in rebus exercitati nullo umquam tempore desint.“ Profecto, cum cuilibet Congregationi propria et peculiaris attributa sit activitatis sphaera, ideoque nihil prohibeat quominus singulae earum consessu simultaneo tractandis rebus vacent: causae ad eos delatae citra moram in deliberationem sumi, atque ad exitum deduci possunt tanto celerius, quod dictae Congregationes summarie, *absque strepitu et figura iudicii*, ut Sixtus V. praecepit, procedere soleant, excepta Congregatione Rituum, quae in causa canonizationis sanctorum ordinem stricte iudiciarium sequitur. Ipsi vero Cardinales in uno potissimum administrationis genere exercitati, longiore usu atque experientia dexteritatem acquirunt munere suo maturius in dies feliciusque defungendi. Atque iam ex his utcumque intelligi potest, quae sit SS. Congregationum auctoritas, quae item obligandi vis, qua edita ab illis decreta pollent.

Omnis, quam SS. Congregationes exercent, auctoritatis fons et principium est plenitudo potestatis, supremaque iurisdictio, qua Pontifices Romani ex institutione divina gaudent.

[1]) Analecta Iur. pont. col. 2272.

Dum nempe Pontifices Congregationibus Cardinalium potestatem faciunt certi generis causas, quae alias Sedi Apostolicae sunt reservatae, cognoscendi decidendique, manifestum est, quod iurisdictionis suae illas reddant participes: Congregationes itaque causas illas expedientes, non sua, sed communicata sibi Pontificis utuntur auctoritate: „Nam, ut advertit Prosper Fagnanus [1]), quotiescumque Papa tribuit aliquam facultatem alteri, qui eam prius non habebat, tunc auctoritas illa intelligitur apostolica.“ Ideo ipsae Congregationes auctoritatem hanc apostolicam, qua ornatae sunt, insinuare consueverunt in titulis seu inscriptionibus suorum decretorum; uti dum Congregatio Concilii se ipsam dicit: *Concilii Tridentini Sanctissimi Domini Nostri auctoritate*, seu *apostolica auctoritate interpretem*. Liceat ad rem, de qua agimus illustrandam, ex veteri iure romano afferre exemplum collatae inferioribus potestatis edendi declarationes, quarum ea esset auctoritas, tamquam ab ipso principe immediate fuerint profectae. Iustinianus [2]) postquam cavit ad codicem suum commentaria edi, subdit, sacratissimos principes interpretandarum legum auctoritatem *prudentibus* [3]) tribuisse, eorumque interpretationes habere legis auctoritatem, „tamquam si eorum studia ex principalibus constitutionibus profecta, et a nostro divino fuerint ore profusa“; additque mox rationem: „Quia merito omnia nostra facimus, quibus auctoritatem impartimur.“ Eodem plane modo decreta, resolutiones, interpretationes et decisiones SS. Congregationum, Summo Pontifici sunt attribuendae, utpote cuius supremam auctoritatem intra terminos suarum attributionum veneranda haec tribunalia exercent. Unde ex vero Benedictus XIV. dicere potuit [4]): quod Congregationum „voce suas Sedes Apostolica declaret sententias.“ Iure etiam S. Congregatio Concilii, teste Garcia [5]), cuidam Abbatissae Messanensi rescribere potuit: „Eadem ratio habenda est in his, quae

[1]) Ad cap. Quoniam. de Constitut. — [2]) Leg. 1. de vet. iure enucleando. — [3]) *Prudentes*, ut ex Instit. lib. 1. tit. 2. §. 8. patet, dicebantur iuris consulti quibus ab imperatore iura publice interpretandi potestas data est, et quorum sententiae eam tenebant auctoritatem, ut iudici recedere a responsis eorum non liceret. — [4]) Instit. 76. n. 8. — [5]) De benefic. tom. 1. in praef.

scribuntur a Cardinalibus S. Congregationis Concilii Tridentini nomine ipsius Congregationis, ac si a Papa scripta essent.“ Deinde si verum est, quod inter omnes canonum doctores convenit, constitutiones nomine et auctoritate Pontificis publicatas ab eo, cui ad hoc facultas data est, censendas esse pontificias, neque eas ab inferiore posse revocari: quanto magis suspicienda est auctoritas papalis in decretis SS. Congregationum, quae praeterquam quod ordinariam permanentemque potestatem sibi per bullas, quibus institutae sunt, collatam habeant: insuper numquam non conscio annuenteque Summo Pontifice agere, eiusque in condendis decretis consensum exquirere solent. Neque enim in praesenti, quod exponendum suscepimus argumento, ex oculis umquam dimittenda est relatio illa ac necessitudo, quae SS. Congregationibus cum Pontifice intercedit. Si quis decreta SS. Congregationum, et naturam causarum, circa quas ea versantur, paulo attentius inspiciat, facile deprehendet, nonnumquam in iis causas, easque ut plurimum maiores expediri, quarum decisionem Pontifices sibi reservarunt. Sunt item aliae, quae ut in Congregationibus cognosci valeant, speciatim a Pontifice committi seu delegari debent; in quibus proinde Cardinales voto nonnisi consultativo gaudent, pronuntiatione sententiae Pontifici servata. Quod attinet ad negotia ad ordinariam Congregationum iurisdictionem spectantia, inter haec quoque non pauca sunt eiusmodi, de quibus praevie consulendus est Pontifex, antequam decisiones a Cardinalibus factae promulgari queant. Sic in resolutionibus a Congregatione Concilii dandis, uti etiam in facultate inducendi novum de aliquo sancto officium per Congregationem Rituum concedenda, e Constitutione Sixti V. consensus Papae est expetendus. Supersunt negotia, quae Congregationes vi potestatis ordinariae, inconsulto Pontifice finire possunt; at etiam relate ad haec decisio Cardinalium semper fulcitur auctoritate apostolica, quandoquidem Congregationibus concessa est potestas, ut nomine et auctoritate Pontificis decreta possint edere, ut constat e litteris Gregorii XIV. in forma brevis editis, quibus Congregationi Concilii hanc potestatem expresse elargitur. [1]) Atque

[1]) Analecta Iur. pont. l. c. col. 2277.

ex his sane liquet, *tantum abesse, ut Congregationes independenter a Pontifice agant, ut potius semper illius nitantur auctoritate et consensu etiam in illis, quae, cum limites ordinariae eorum potestatis non excedant, inconsulto Pontifice expediri possunt.* Ut adeo non abs re videri queat, *in SS. Congregationibus apostolicam Romani Pontificis auctoritatem reproduci, et, si fas ita loqui, quodammodo reduplicari;* id quod Card. Paleottus elegantissima hac similitudine illustrat expolitque: [1]) „Congregationes Cardinalium, quas Summi Pontifices, et praesertim Sixtus V. ad causarum difficultates ipsius auctoritate cognoscendas et definiendas instituerunt, esse tamquam filias Consistorii, ab eo veluti fonte promanantes. Et quemadmodum sol non solum ipse lucet, verum etiam stellis lumen impertitur, quo et coelum ornant, et illuminant orbem universum: sic Summum Pontificem non suis decretis modo Ecclesiam per se ipsum docere et moderari; verum etiam ita Cardinales sua tum auctoritate fulcire, tum potestate augere, ut sociatis laboribus facile omnes difficultatum nodos dissolvant." *Nihil itaque certius, nihil est exploratius, quam residentem penes SS. Congregationes auctoritatem, esse apostolicam.*

At non minus certum est earumdem jurisdictionem esse *ordinariam*, et nequaquam delegatam. Principum ea est praerogativa, ut auctoritatem suam ordinaria potestate exercendam, committere possint aliis. Magistratus inferiores id nequeunt, utut et ipsi iurisdictionem suam delegare valeant. Aliud est iurisdictio delegata, aliud communicatio iurisdictionis modo ordinario exercendae. In eo haec duo ab invicem distant, quod ab actibus delegati semper detur appellatio ad tribunal delegantis: dum ex adverso communicata iurisdictione ordinaria, delegantis delegatique tribunal unum est. Praeterea facultates SS. Congregationum sunt *perpetuae*, nec exspirant cum morte Papae, sed perdurant etiam in tempus Pontificum successorum, non solum ideo quia constitutiones apostolicae, per quas facultates illae conferuntur, natura sua sunt perpetuae [2]); verum etiam, quia id diserte declaratum reperitur in bulla Sixti V.

---

[1]) L. c. qu. 11. — [2]) C. 10. X. (I. 30.) Fagnan. in cap. Cum olim. de maior. et obed. n. 64.

Immensa, ubi Pontifex ait: „Graviora vero quaecumque ad nos vel successores nostros deferantur.“ An non ista perpetuitatem sonant? Non enim possunt graviora ad successores Pontifices deferri, nisi constitutio id statuens esset perpetua. Et clarius adhuc paulo infra: „Ut autem hae nostrae litterae quamprimum ubique locorum et gentium innotescant, quas inter alias apostolicas et *perpetuas* constitutiones annumeramus.“ [1]) — Ex eo, quod iurisdictio SS. Congregationum Sede licet vacante haud cesset, pronum est advertere, quantum sit discriminis inter hanc et eam, quam Vicarius Generalis Episcopi habet iurisdictionem. Mortuo namque Episcopo facultates Vicarii Generalis exstinquuntur; at eae Cardinalium SS. Congregationum vacante etiam Sede Pontificia perdurant. Episcopus dum cathedram suam occupat, constituto a se Vicario Generali novum confert mandatum; at Pontifices dum solium capessunt, numquam solent renovare aut confirmare facultates SS. Congregationum, quarum iurisdictio cum ordinaria sit et perpetua, novo non indiget mandato. Ex adverso, quemadmodum Vicarius Generalis praeter facultates sibi delatas iudicare, et negotia quaedam tractare potest ex speciali per Episcopum sibi facta delegatione: ita etiam SS. Congregationes delegantur a Pontifice ad examinandas decidendasque causas facultatibus suis ordinariis haud comprehensas; atque in eiusmodi casibus, iudices sunt simpliciter delegati. Quare in SS. Congregationibus probe distinguere oportet iurisdictionem ordinariam et delegatam. Quicquid causarum SS. Congregationes pertractant, apostolicam semper exercent auctoritatem; ast iurisdictio solum ordinaria non exspirat sede pontificia vacante; delegata omnino intercidit. [2])

Quodsi *SS. Congregationes* intra ambitum facultatum sibi attributarum auctoritatem apostolicam, et iurisdictionem exercent ordinariam a Summo Pontifice sibi communicatam: ultro consequens est, *earum decretis, resolutionibus, declarationibusque, vim ac rationem inesse legis universalis, cui omnes, qui in Pontifice Romano Ecclesiae caput et supremum in*

[1]) Ferraris, Biblioth. v. Cardinalis art. 5. n. 43. — [2]) Analecta Iur. pontif. 16 livrais col. 2373 sq.

terris legislatorem ac iudicem suspiciunt, obsequium praestare teneantur. Parum enim refert, utrum leges ab ipso legislatore immediate profluant, an vero ab aliis ex ipsius legislatoris auctoritate. Et id quidem de generalibus, et iis SS. Congregationum decretis, quae approbante iubenteque Pontifice promulgata sunt, indubium est, a nemine in controversiam adductum. Quid enim eiusmodi decreta sunt aliud, quam constitutiones pontificiae? [1]) Talia sunt decreta generalia Congregationis S. Officii, et Indicis; decreta item *Orbis et Urbis* a sacra Rituum Congregatione edita; nec non litterae encyclicae, quas S. Congregatio Episcoporum et Regularium quandoque dimittit. Quod concernit alias declarationes, hae duplicis generis distingui solent: extensivae, et comprehensivae. Extensivas vocant, quae legem ita interpretantur, ut eam amplient aut restringant, adeoque immutent. Has, cum proprie non tam declarationes, quam potius legis immutationes ac veluti novae leges sint, obligandi vim non habere, nisi auctoritate Pontificis promulgentur, in confesso est apud omnes. Possunt quidem SS. Congregationes, cum potestate legislativa gaudeant, decreta etiam condere, quae novum ius inducant: sed tum eiusmodi decreta instar aliarum legum promulgari debent. „Solemnitas publicationis, ait Fagnanus, [2]) exigitur in legis editione; idque servat etiam. . . . Congregatio in decretis, quae per modum novae legis ab ipsa eduntur; ut patet in decretis de apostatis et eiectis, de rebus regularium non alienandis, de celebratione Missarum, et aliis huiusmodi." Declarationes vero comprehensivae audiunt, quae sensum dumtaxat legis elucidant, nihil novi iuris inducendo, nec ulla additione vel restrictione legem immutando. De his controvertitur, an universim obligent in conscientia? Sunt, qui censeant, vim obligandi tum solum illis tribuendam esse, si sufficienter sint promulgatae; si consulto Papa fiant; et si in forma authentica, id est, a Praefecto et Secretario Congregationis subscriptae consuetoque sigillo munitae producantur. [3]) At re penitius expensa, conditiones hae minime videntur necessariae, ut declarationibus SS. Con-

[1]) Resolutiones S. Congr. approbatae a Papa, dicuntur constitutiones apostol. Card. de Luca apud Ferraris v. Resol. n. 8. — [2]) Ad cap. *Quoniam.* de const. n. 43. — [3]) Ferraris, v. Declarat. n. 10.

gregationum vis obligandi insit. Necesse non est ut promulgentur; agitur enim de interpretatione tantum legis, quae interpretatio nihil addit iuri, sed declarat tantum verum sensum iuris iam constituti; et ideo vim habet absque ulla promulgatione, modo constet ab auctoritate competente factam fuisse. Sensus quippe legis sic declaratae, reputandus est sensus legis ab initio. [1]) Unde Benedictus XIV. [2]) refellens eos, qui contendebant S. Congregationis decretis legem minime induci et sine culpa violari, ait: „Cum lex aliqua iam palam innotuit, necesse non est, ut eodem pacto reliquae sanctiones publice divulgentur, quibus eadem lex magis declaratur.“ — Supervacanea quoque est conditio de consulendo Papa; tum quia constans praxis est ut consulatur; tum quia, ex quo Pontifices Congregationibus potestatem fecerunt suo nomine et auctoritate edendi decreta, semper adest assensus Papae, et valeret declaratio, etiamsi Papa non consuleretur. Huc facit memoratu imprimis digna S. Congregationis Rituum declaratio *in una Ordinis Praedicatorum* 23. Maii 1846: in qua ad propositum hocce dubium: An decreta a S. Congregatione emanata, et responsiones quaecumque ab ipsa propositis dubiis scripto formaliter editae, eamdem habeant auctoritatem ac si immediate ab ipso Summo Pontifice promanarent, quamvis nulla facta fuerit de iisdem relatio Sanctitati suae? Sacra Congregatio respondit: *affirmative* [3]). Advertendum autem hanc decisionem ex iis esse, quae fuerunt a Sede Apostolica expresse approbatae et confirmatae; ita enim verba decreto illi subiecta habent: „Et facta de praemissis omnibus SSmo D. N. Pio IX. Pontifici Maximo per eumdem subscriptum Secretarium fideli relatione, Sanctitas sua rescripta a sacra Congregatione in omnibus et singulis *approbavit confirmavitque.*“ — Nec denique necessarium existimari potest, ut declarationes in forma authentica producantur. Quamquam enim Urbanus VIII. edito decreto [4]) sanxerit, nullam declarationibus tam impressis et imprimendis, quam manuscriptis fidem esse in iudicio vel extra illud a quoquam adhibendam nisi solito sigillo et subscriptione

[1]) Bouix, Tract. de princ. Iur. can. part. 2. sect. 3. c. 2. — [2]) Inst. 10. n. 6. — [3]) Apud Gardellini edit. 1856. n. 5051. — [4]) *Cum sacra.* 2. Aug. 1631.

Cardinalis Praefecti et Secretarii fuerint munitae: attamen monent passim canonistae, decretum hoc non obsistere, quominus fides adhibeatur declarationibus etsi in forma authentica non productis, quas genuinas esse certo constat aliunde. Decreto enim Urbani VIII. occasionem praebuerunt suspectae, mutilae commentitiaeque declarationes, quae tunc temporis circumferebantur, e quibus facile deceptiones oriri poterant; at vero id periculi iam dudum desiit. Cessante ergo fine legis, lex ipsa cessat. Hinc docet Schmalzgrueber: [1]) „Hoc decreti rigore non obstante, Sanchez, Salas, Diana, Fagnanus et alii doctores plerique, declarationibus, quae a privatis sed probatis auctoribus referuntur, sique de vitio aliquo suspectae non sint, haud aegre deferunt; et aiunt ab illis sine gravi ratione in praxi non recedendum; partim quia romanae aliaeque curiae ecclesiasticae contra eas non solent pronuntiare, partim vero quia credunt eas ex ipsis originalibus aut alio principio authentico depromtas esse." Item Fagnanus: [2]) „Quinimo, ut inquit Salas, recte facit iudex, qui declarationes S. Congregationis, quas invenerit apud aliquem probatum auctorem, ut veras habuerit et sequatur, etiamsi nec a parte allegentur, nec producantur; adiiciens, *in foro conscientiae teneri unumquemque eas sequi, si de illis sufficientem notitiam* habuerit."

Quae quum ita sint, non tantum probabile, sed plane certum videri debet: declarationibus SS. Congregationum comprehensivis (nam de his tantum hoc loco sermo esse potest) licet non promulgatis, vim inesse legis universalis; quae proin omnes obstringant, quibusve obniti citra culpam nemini sit integrum. Quam in sententiam tanto fidentius concedimus, quod eam a gravissimis doctoribus, quorum explorata est in disciplina canonica auctoritas, magno consensu assertam propugnatamque inveniamus. Benedictus XIV. decreta S. Congregationis „utrumque forum iure complecti," asseverat. [3]) Ridolphinus [4]) affirmat, ea esse dicisiva et legis instar habenda: „Declarationes autem S. Congregationis Concilii sunt decisivae, et habent vim legis universalis." Esto autem uterque de resolutionibus S.

---

[1]) Dissert. prooemial. §. 9. n. 386. — [2]) Ad cap. *Quoniam.* de Const. n. 59. — [3]) L. c. — [4]) Praxis iudiciar. part. 1. c. 7. n. 83.

Congregationis Concilii loquatur : quia tamen ceterarum Congregationum hoc respectu par est ratio, idem de harum quoque decisionibus valere dubium non est. Rodriguez [1]) contendit, resolutionibus eiusmodi, tamquam a Papa profectis, omnes reddi obnoxios: „Cum sint factae ab habente potestatem et facultatem a Summo Pontifice, ab eo factae censentur, et faciunt ius quoad omnes prout ipsimet sacri canones.“ Addit Garcias: „Et ligant tam in foro fori quam in foro poli, etiamsi non sint publicatae, et sufficit eas allegare adinstar iuris communis.“ Eodem redeunt, quae Fagnanus [2]) tradit: „Sane sacrarum Congregationum Cardinalium resolutiones tamquam legis universalis vim obtinentes, et in utroque foro obligatoriae etc.“ Rationi ex auctoritate canonistarum petitae non leve pondus accedit exinde, quod, ut Zamboni [3]) multis probat, Rota Romana declarationes S. Congregationis Concilii tanti semper fecerit, ut eas non tantum sine haesitatione receperit; sed et si quando iis contrarium aliquid decidisset, retractaverit correxeritque; quod quidem, nisi dictis declarationibus vim legis inesse persuasum habuisset, eam facturam putandum non est. — Sed et ipsae SS. Congregationes Sedesque Apostolica eum in praxi agendi modum tenent, ut manifestum sit, velle illas, declarationes suas, utut pro casibus particularibus et absque promulgatione emanatas, spectari tamquam universaliter obligatorias; quam in rem plura Fagnanus [4]) profert exempla. Sic S. Congregatio Concilii declaravit, non licere Episcopis mulctas pecuniarias in suos aut officialium suorum usus convertere; cum nihilominus nonnulli Episcopi obtentu consuetudinis pecunias ex mulcta provenientes, sibi suisque officialibus contra declarationem S. Congregationis applicarent, ad dupli restitutionem sunt adacti. An absque aperta iniustitia Episcopi puniri potuissent, si declaratio Congregationis obligatoria non fuisset? Ita etiam S. Congregatio Rituum [5]) prohibuit, ne hebdomadarii, archipresbyteri aliique uti possint stola in canendis divinis officiis, sed tantum in sacramentorum administratione;

[1]) Quaest. regular. lib. 1. qu. 11. — [2]) De iure patronat. part. 2. c. 27. — [3]) Collect. resol. S. Congr. Conc. Supplement. praefat. in fine vol. 8. pag. 97. — [4]) Ad cap. *Quoniam.* de Constit. — [5]) In Alexanensi 7. Sept. 1658. et rursas in una Dalmatiarum 4. Aug. 1663.

cumque eidem Congregationi innotuisset archipresbyteros et parochos Abbatiae Farfensis contra ipsius decretum agere, declaravit die 7. Sept. 1816. stolam non esse adhibendam praeterquam in collatione sacramentorum, et contrariam consuetudinem esse abusum, per locorum Ordinarios omnino eliminandum. Quis non videt, S. Congregationem declarationi suae vim legis tribuisse, quam ut sartam tectam servaret, quicquid uspiam ei adversum invaluisset, velut abusum minime ferendum exstirpatum voluit?

Atque ex hac persuasione de legislativa potestate, ac sublimi sacrarum Congregationum auctoritate explicari unice potest summa illa pietas et reverentia, qua decisiones earumdem a sinceris Ecclesiae filiis quovis tempore expetitae exceptaeque fuerunt. Tabularia Congregationum non pauca custodiunt documenta, e quibus patet, summos terrae Principes saepe consilia petituros ad Curiam romanam recurrisse, et reddita ab eius tribunalibus responsa, devota submissione accepisse. Idem de Praesulibus, religionis sapientiaeque laude conspicuis, operose demonstrare necesse non est. Benedictus XIV. de se ipso testatur [1]): „Nos enim tunc etiam, cum in minoribus constituti, opus aliquod inscriberemus, illud praecipue nobis gloriosum duximus, ut nulla in parte a romanae Curiae tribunalium sententiis recederemus, quibus utplurimum, a pontificiis oraculis auctoritatis robur accedit.“ De S. Carolo Borromaeo memoriae proditum accepimus, solitum fuisse crebris quaesitis declarationes SS. Congregationum expostulare, iisque condita in Conciliis provincialibus aeque ac dioecesanis Mediolani a se coactis decreta, attemperare. Immo ii etiam, qui declarationibus Congregationum rationem legis inesse negant, pronum iis ob auctoritatem qua praestant, deberi obsequium fatentur. Sic Salmanticenses [2]): „Tales, inquiunt, declarationes maximi ponderis esse, magnamque habere auctoritatem et gravitatem, utpote a gravissimis viris, auctoritate summi Pastoris congregatis expensae: proindeque adhuc in sententia illorum, qui dicunt non habere vim legis, deserendae

---

[1]) Const. *Magno cum animi.* 2. Iun. 1751. — [2]) De legib. c. 3. punc. 2. n. 28.

non sunt, nisi gravissima ratione et causa interveniente.“ — Ceterum momenta, quibus nonnulli obligationem, quam declarationes inducunt, labefactari putant, imbecilliora sunt, quam ut, quod moliuntur, efficiant. Ita dum dicunt: declarationes circa particulares plerumque casus versari, cum tamen leges natura sua generales, de casibus ordinarie contingentibus, esse oporteat; non advertunt, declarationes non factum, sed ius respicere, et an factum, de quo quaeritur, sub lege comprehendatur, nec ne, determinare. Hoc vero pacto declarationes huiusmodi rationem habere iuris universalis; determinant quippe, quodnam sit ius pro quolibet simili casu. Item dum aiunt: declarationes decretaque a Congregationibus immenso iam prope numero esse edita; non autem expedire Ecclesiam tanto legum vix notarum onere opprimi, praesertim cum non paucae earum sibi sint contrariae. At declarationes non sunt leges, sed legum explicationes, quae quantumvis numerosae prostent, nonmodo nil detrimenti, quin plurimum habent utilitatis; nam cum multas praecidunt dissensiones et scrupulos, tum in practica legum applicatione eo tutiorem praestant regulam, quod ab ea procedant auctoritate, cui commissa est universam Ecclesiam regendi cura. „Contrariae autem declarationes in forma authentica vix producentur, cum ex diversitate casus et circumstantiarum conciliari possint. Si tamen vere contrariae essent, posterior derogat priori.“ [1]) Praeclare monet etiam Innocentius III.: „Non debet reprehensibile iudicari, si secundum varietatem temporum, statuta quandoque varientur humana, praesertim cum urgens necessitas, vel evidens utilitas id exposcit; quoniam ipse Deus ex his, quae in veteri Testamento statuerat, nonnulla mutavit in novo.“ [2]).

Quae hac occasione de *sacris Congregationibus* succincta oratione non tam exposuimus quam indigitavimus, eo pertinere volumus, ut Venerabilis Clerus Dioecesis nostrae *de summo, quod illis inest, auctoritatis pondere* magis magisque persuadeatur, ac per id in concepta, ut confidimus, erga illas veneratione et obsequendi alacritate obfirmetur. *Organa eae sunt*,

---

[1]) Maschat, Instit. Canon. part. 1. proleg. §. 4. — [2]) C. 8. X. (IV. 14.)

per quae Summi Pontificis in Ecclesiam universam iurisdictio se se explicat: quis ea non vereatur? In decretis earum limpidissimi disciplinae ecclesiasticae latices scaturiunt: quis illos, nisi desipiat, oblatos haurire abnuat? Tempus erat, quo subligato pluribus in regnis veluti nervo Ecclesiae vix non omne cum Curia romana commercium interceptum fuit: quid mirum, conscientiam relationis, quae homini catholico ad Christi in terris Vicarium centrumque unitatis esse debet, sensim si non prorsus oblitteratam, at certe vehementer attenuatam obscuratamque fuisse? Unde factum, ut plerique decreta SS. Congregationum, quorum nullam nacti sunt cognitionem, quibusve infaustus *Febronianismus* omnem honorem, omnem detraxit reverentiam, si quando de iis sermo incidisset, fastidiose despicerent floccique penderent, tum demum supra vulgus se sapere arbitrati, si a pietate et obsequio augustis Ecclesiae catholicae tribunalibus debito, quam longissime recessissent. Sunt fortasse hodie adhuc, licet pauci, qui veteri praeiudicio fascinati de SS. Congregationibus exiliter sentiunt, earumque sanctiones sugillant. Absit, ut hac contagione nos afflari patiamur; satis illa stragis vel in ipso sanctuario edidit: ne porro edat, gressus eo, unde aberratum est, referendi. Quamobrem *intentis in successorem Petri et senatum eius amplissimum oculis, quae ab eo decernuntur, nosse satagamus; cognita vero, tamquam supremae auctoritatis oracula suspiciamus in sacro ministerio perinde ac regimine cynosurae instar sequenda.* Iaurini, die 12. Martii 1864.

1367.

Idem Praesul de S. Congregatione Indicis, eiusque auctoritate. 1865.

Non facile quicquam reperias, quod ad insitum animis mortalium recti honestique sensum subruendum, atque ad omnes veritatis et virtutis nervos succidendos seu efficacius, sive magis sit comparatum, quam *perversorum librorum lectio;* quae quidem quantum malorum in humanitatem invexerit, quamve multos quovis tempore in exitium impulerit, impellatque hodiedum, nemo satis oratione explicaverit. Causa periculi multiplex: tum quod homo natura in vitium praeceps, quicquid pravis cupiditatibus suffragatur, pronus excipiat; tum quod lector docile plerumque auctori praestet ingenium, et ex intimiore cum illo consuetudine, eiusdem sentiendi modum asciscat, sibique reddat familiarem; tum quod ipsa etiam temeritas, qua veritati insultatur, et species novitatis, quam paradoxa prae se ferunt, incautis fraudi sit ac illicio. Unde iam prisci gentiles, naturali quodammodo instinctu ducti, libros religioni maiorum moribusque patriis infestos, abolendos censuerunt. Protagoras, quod de deorum existentia irreverenter et fastidiose scripserit, „Atheniensium iussu urbe atque agro est exterminatus, librique eius in concione combusti.“ [1]) Romae senatus consulto magistratibus non semel hoc negotium datum, ut libros vaticinos, et de sacris peregrinis tractantes conquirerent comburerentque [2]). Reperti in arca lapidea dum terra altius exerceretur, Numae Pompilii, ut falso praetendebatur, libri, „quia aliqua ex parte ad solvendam religionem pertinere existimabantur,“ agente Petillio praetore, in comitio, igne a victimariis facto, in conspectu populi cremati sunt.“ [3]) Idem

[1]) Cic. de nat. deor. I. 23. — [2]) Liv. Hist. lib. 39. c. 16. conf. lib. 25. c. 1. — [3]) Liv. Hist. lib. 40. c. 29. Valer. Max. lib. 1. c. 1. n. 12.

tardius etiam, summa rerum ad imperatores devoluta, obtinuit, ut constat ex Ulpiano qui sic habet: „Improbatae lectionis libros, dum haereditaria res sit dividenda, non dividi, sed a iudice aboleri oportere, non secus ac mala medicamenta et venena.“ [1]) — Et sane libros, in quibus religio divinitus revelata, et pietas bonique mores lacessuntur ac vellicantur, fidelibus passim summe esse noxios, cum rei natura, tum experientia luculentius testatur, quam ut id a quoquam vocari possit in dubium. Etenim nemo tam sobrius est, nemo virtutis tam obfirmatae, quin aliquid saltem detrimenti ex eiusmodi lectione capiat; prava nempe dogmata, praesertim si, ut plerumque fit, verborum lenocinio et fucatae eruditionis apparatu contegantur, altius menti se insinuant tenaciusque haerent, quam ipsa veritas; unde quisquis ea legendo delibavit, etsi minime illis assentiatur, animum contaminet est necesse; quid namque pronius est, quam ut illa invito etiam ocurrant, et longe aliud agenti idemtidem illudant, molestiamque facessant? Dionysius Alexandrinus in epistola ad Philemonem Ecclesiae romanae presbyterum scripta, ingenue de se ipso fatetur, se, dum impiis haereticorum sententiis cognoscendis operam daret, *animum coinquinasse* suum [2]). Quid vero iis futurum arbitramur, qui nec ea ingenii vi pollent, ut sophismata falsi nominis scientiae detegere valeant, nec eo consistunt probitatis sanctimoniaeque gradu, ut irritamentis scelerum sint inaccessi? An non his ex lectione pravorum librorum praesentissimum impendet fidei honestatisque discrimen? Probe id noverunt increduli perditique homines, qui cum in exitium rei christianae omnisque ordinis socialis coniuraverint, exsecrandum impietatis suae virus praelo committunt in vulgus late spargendum, persuasi, non alio pacto certius animas subverti atque in interitum urgeri [3]).

---

[1]) Lib. 10. §. *tantumdem* ff. Familiae erciscund. cap. 4. *Caeterae.* —

[2]) *Χραίνων μὲν τῶν πρὸς ὀλίγον μου τὴν ψυχὴν ταῖς παμμιάροις αὐτῶν (ἀρετικῶν) ἐνθυμήσεσιν.* Eusеb. Hist. eccl. lib. 7. c. 7.

[3]) Id enimvero est, quod SS. D. N. Pius PP. IX. in encyclica 8. dec. 1849. ad Episcopos Italiae data his verbis perstringit: „Inter diversa insidiarum genera, quibus vaferrimi Ecclesiae humanaeque societatis inimici populos seducere annituntur, illud certe in praecipuis est, quod

Quod rei natura satis aperte docet, idem evidentius confirmat experientia. Historia quippe vetustioris perinde ac recentioris aevi affatim suppeditat exempla, e quibus pateat quantum nocumenti optimo cuique libri perniciosi afferre possint ac soleant. Bardesanes saeculo secundo vir doctrina non minus quam religionis zelo insignis, lectis Valentiniani libris in haeresim est prolapsus, eamque novis erroribus locupletavit. Avitus presbyter hispanus ex operibus Origenis, errores eiusdem combibit et pertinaciter propugnavit. Vulgatis per priscillianos nefariis quibusdam scriptis, Hispaniam et Galliam Narbonensem deviasse a recta fide, S. Leo M. questus est. Sed necesse non est cumulare antiquitatis exempla, quae viri docti magna diligentia collegerunt [1]). Ipsa quam hac nostra tempestate magis ac umquam alias invaluisse non sine dolore cernimus religionis rerumque divinarum incuria, et effusa in omnem licentiam corruptio morum, cui potissimum causae ascribenda videatur, si non „teterrimae tot undique volantium et peccare docentium voluminum ac libellorum contagioni, qui apte compositi, ac fallaciae et artificii pleni, immanibusque sumtibus per omnia loca in christianae plebis interitum dissipati, pestiferas doctrinas ubique disseminant.“ [2]) — Ecquis iam erit, qui periculum hoc propulset, et ingravescenti malo repagula obiiciat? Ecquis alius, quam *Ecclesia catholica?* quae cum divinitus constituta sit humani generis magistra, et religionis ad procurandam hominum salutem aeternam datae custos atque interpres infallibilis: simul ab Auctore suo et officium et ius nacta est invigilandi, ut religio haec sarta tecta servetur, cavendique, ne quid ei admisceatur, quo integritas eius laedi, aut puritas contaminari queat. Hoc certe voluit Redemtor divinus, dum gregis pascendi curam praepositis Ecclesiae

---

nefariis consiliis suis iamdiu paratum in novae artis librariae pravo usu invenerunt. Itaque in eo toti sunt, ut impios libellos et ephemerides ac pagellas mendacii, calumniarum, et seductionis plenas edere in vulgus, ac multiplicare quotidie non intermittant.“

[1]) *Zaccaria,* Storia polemica delle proibizioni dei libri lib. 2. diss. 1. c. 4. S. *Alphonsus de Liguori* Theolog. Moral. tom. 2. Appendix de prohib. libror. post. lib. 3. c. 3. edit. Ratisbon. 1846. *Bouix,* de Curia romana part. 3. pag. 392. — [2]) Pius IX. in encycl. *Qui pluribus.* 1846.

commisit [1]); dum eosdem solvendi ligandique, et clavium potestate ornavit [2]); dum edixit, obedientiam decretis eorum praestandam a se tamquam sibi exhibitam acceptum iri, uti et contemtum illis illatum perinde se habiturum, ac si irrogatus sibi esset [3]). His enim et si quae sunt similia, supremam regendi, docendi, et quicquid ad finem Ecclesiae, qui salus est fidelium, promovendum expedit, constituendi potestatem fuisse collatam, in confesso apud omnes est: at vero possetne Ecclesia hanc potestatem exercere, et an non ea ludicra mereque precaria foret, si, quae fini eius sunt adversa, quo procul dubio etiam libri pravi pertinent, prohibendi auctoritate careret? „Frustra, inquit Baronius [4]), laboraret in haeresibus extirpandis bonisque moribus fovendis, nisi, unde scatet errorum ac vitiorum colluvies, fons penitus obstrueretur.“ *Ecclesia* igitur *catholica ex institutione divina officium et ius habet quemadmodum designandi, quaenam sint salutaria doctrinae pascua a fidelibus inoffenso pede frequentanda: ita non minus eos arcendi retrahendique a noxiis.* Viderint proinde quomodo cum dogmate catholico sententiam suam concilient ii, qui putant haud fuisse necessarium Ecclesiam eiusmodi potestate instrui, cum alioquin lege naturali quisque obligetur, a libris damnum sibi allaturis oculos manusque cohibere. Quasi vero lex naturalis ad periculum, quod lectione librorum pravorum arcessitur, praecavendum sufficiat. Num enim lex haec docet, inter innumeros qui circumferuntur libros, quinam sint pestiferi? Aut quisquamne solo nixus conscientiae dictamine definiet, librum sibi esse damnosum, antequam id legendo experiatur?

Et *Ecclesia* quidem *catholica inde a primordiis in praesentem usque diem per omnes aetates, munere suo, quod a Christo delatum accepit, egregie perfuncta, et iure suo sapienter est usa.* Non insistimus iis, quae Actorum 19. referuntur de libris eorum, qui fuerant curiosa sectati; quorum ingens numerus Ephesi Paulo praedicante flammis traditus fuit. Non etiam premimus, quod Apostolus iterato iubeat fideles hae-

[1]) Ioan. 21, 15. Act. 20, 28. 1. Petr. 5, 2. — [2]) Matth. 16, 19. 18, 18. Ioan. 20, 23. — [3]) Luc. 10, 16. — [4]) Ad ann. 447. n. 7.

reticorum et quorumvis sceleratorum hominum vitare consuetudinem; [1]) addita ratione, quia „sermo eorum ut cancer serpit," [2]) et quia „corrumpunt mores bonos colloquia prava." [3]) Quamquam hinc non inepte arguere liceat: si S. Paulus tam sollicite fidelibus omne cum haereticis commercium interdictum voluit: quidni putandus est multo magis interdictum voluisse, unde maius imminet subversionis discrimen, lectionem librorum ab haereticis exaratorum, cum quibusvis pravis colloquiis magis noxii sint libri perversi, quippe qui, ut ait Clemens XIII., „manent perpetuo et semper nobiscum adsunt, nobiscum peregrinantur, nobiscum domi sedent, et eorum penetrant cubicula, ad quae improbo et occulto auctori aditus non pateret." [4]) Ex amplissima documentorum segete, quae se nobis offert, ea dumtaxat paucis iuvat attingere, quae ad propositum nostrum propius faciunt, et ad vigentem quovis tempore praxim Ecclesiae clara in luce collocandam apta sunt.

Circa annum Christi 66. presbyterum quemdam Asiae gradu deiectum fuisse memorat S. Hieronymus, [5]) quod librum ediderit, in quo commenta sua de S. Pauli et S. Theclae itineribus referebat. Quis dubitet, etsi expresse id non dicatur, librum, ob quem gravissima depositionis poena in presbyterum illum dictata fuit, iudicio Ecclesiae fuisse proscriptum? Tanto quidem id certius, quod S. Hieronymus eum librum vocet *scripturam apocryphan;* quo nomine, ut notum est, ea aetate liber reiectus et reprobatae lectionis designari solebat. — S. Cyprianus circa annum 251. loquens de libello famoso, quem Novatiani asseclae in Cornelium Papam scripserunt, et Carthagine in conventu cleri populique recitari volebant, ait: [6]) „Danda opera est, ut talia per nos respuantur; ... talia apud nos legi non patimur." Ipsum quoque Cyprianum, religioni christianae nomen daturum „libros magicos publice proposuisse et igni tradidisse", testis est S. Gregorius Nazianzenus. [7]) —

[1]) Rom. 16, 17. 1 Cor. 5, 11. Tit. 3, 10. — [2]) 2 Tim. 2. 17. — [3]) 1 Cor. 15, 33. — [4]) Constit. *Christianae reipubl.* a. 1766. — [5]) De viris illustr. c. 7. — [6]) Epist. 42. ad Corn.

[7]) Orat. 18. *Προτίθησι δημοσία τὰς γοητικὰς βίβλους θριαμβεύει τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τὴν ασθενειαν, ... λαμπρὰν ἐξ ἀντῶν αἴρει τη φλόγα.*

In Constitutionibus, quae apostolicae dicuntur, [1]) habetur: „Abstine ab omnibus libris gentilium. . . . . Quid autem tibi cum alienis sermonibus, aut legibus, aut falsis prophetis, quae quidem homines a fide recta detorquent?“ — Concilium Nicaenum I. a. 325. Arii librum, quem *Thaliam* inscripsit, condemnavit legique vetuit; [2]) cui decreto robur additurus Constantinus M. vulgato edicto sanxit, ut libri arianorum, quotquot deprehenderentur, in publicum producti incenderentur; qui vero secus agerent, capitali supplicio afficerentur. [3]) — Inter canones africanos, qui Concilii Carthaginensis quarti a. 398 nomine veniunt, proprie autem sunt collectio antiquorum canonum ex variis Conciliis desumtorum, occurrit et iste: „Ut Episcopus gentilium libros non legat; haereticorum autem pro necessitate et tempore. [4]) — Atque iam ex his liquet, falli Joannem Pontas dum asserit: [5]) primam libros gentilium legendi prohibitionem factam fuisse a. 400 in Concilio Carthaginensi; quod vero libros attinet haereticorum, ab Ecclesia eorum lectionem non fuisse prohibitam, verum quemque eos legere, vel ab iis abstinere potuisse, prout prudentia christiana ipsi dictabat. Quam longe Ecclesia semper abfuerit, ut liberam fidelibus relinqueret libros haereticorum legendi facultatem, praeter superiora illud quoque satis ostendit, quod Concilium Ephesinum a. 431. Nestorii; Chalcedonense a. 451. Eutychis libros damnaverit; Theodosius vero imperator a Patribus ephesinis epistola synodica interpellatus, ut Nestorii libros perquiri et flammis addici iuberet, legem imperialem ediderit, qua „omnia scripta, quae ad iram Deum provocant, suntque hominibus nocumento,“ aboleri praecipit, sancitis gravissimis in obnitentes poenis. [6]) Non absimilia prostant etiam Marciani et Iustiniani imperatorum edicta. — Eodem saeculo quinto S. Leo M. codices manichaeorum magno numero interceptos Romae combussit, et

[1]) Lib. 1. c. 6. — [2]) Euseb. Hist. eccl. lib. 1. c. 6. Sozom. lib. 1. c. 20. — [3]) Apud Harduin. Acta Concil. tom. 1. col. 445. — [4]) C. 1. D. 37. et apud Harduin. tom. 1. col. 980. — [5]) Dictionar. causum conscient. tom. 2. art. *Libri prohibiti.*

[6]) *Πάντα γὰρ τὰ κινοῦντα πρὸς ὀργὴν Θεὸν συγγράμματα, καὶ τὰς ψυχὰς ἀδικοῦντα, οὐδὲν εἰς ἀκοὰς ἀνθρώπων ἐλθεῖν βουλόμεθα.* Harduin. t. 1. col. 1720.

in epistola ad Turibium decernit: „scripturas apocryphas non solum interdicendas esse, sed etiam penitus auferendas atque ignibus concremandas; quamvis enim sint in illis quaedam, quae videntur speciem habere pietatis, numquam tamen vacua sunt venenis.“ [1]) Celebre cumprimis est decretum Gelasii Papae in Concilio septuaginta Episcoporum a. 496 Romae coacto conditum, in quo post stabilitum sacrorum Librorum canonem, et recensita quatuor prima Concilia oecumenica, varia item Patrum et scriptorum ecclesiasticorum opera, haec subiiciuntur: „Caetera, quae ab haereticis sive schismaticis conscripta vel praedicata sunt, nullatenus recipit catholica et Apostolica Romana Ecclesia; e quibus pauca, quae ad memoriam venerunt, et *a catholicis vitanda sunt,* credimus esse subdenda; [2]) quibus dein verbis sexaginta trium operum syllabus subtexitur, quem iccirco plerique velut primum librorum prohibitorum indicem spectari volunt. Autumat Van Espen [3]) decreto Gelasii publicam solum, nequaquam privatam lectionem fuisse prohibitam: at refragantur huic opinioni, eamque falsitatis convincunt verba decreti, quibus scripta illa dicuntur *a catholicis vitanda;* item *non solum repudiata, verum etiam eliminata, et sub anathematis vinculo damnata.* Suapte hoc loco se se nobis obtrudit observatio, ex libris quos prisci illi haeretici non paucos exararunt, et ad insinuandos errores suos, adhibita omni industria sparserunt, nullum tulisse aetatem, neque ad nos usque pervenisse: an aliunde id repeti potest, quam quod fideles legi Ecclesiae morem gerentes, libros illos igni oblitterandos tradiderint? — Concilium Constantinopolitanum II. a. 553. scripta Theodoreti adversus S. Cyrillum, necnon libros Theodori Mopsuesteni, et epistolam Ibae, iam antea a Vigilio Papa proscripta, incendio devovit, et exemplarium, si quae forte superessent, lectionem intentata excommunicatione interdixit. — Concilium Bracarense I. a. 563. Scripturas a Priscilliano adulteratas, uti et tractatus Dictinii sub eadem poena legi vetuit. In Concilio Lateranensi a. 649. sub Martino I. statutum: „Si quis non respuit et anathematizat anima et ore nefandissimos

[1]) Epist. 93. — [2]) Mansi, sacror. Concilior. amplissima collectio tom. 8. col. 166. [3]) Ius eccles. nnivers. part. 1. tit. 22. c. 4.

haereticos cum omnibus impiis eorum conscriptis... huiusmodi condemnatus sit.“ In Concilio generali sexto a. 680. scripta monothelitarum flammis iniecta. S. Bonifacius Germaniae Apostolus coacta a. 745. synodo, libros cuiusdam Aldeberti cremandos decrevit; idque a Zacharia Papa in Concilio Romano approbatum. Concilium Nicaenum II. a. 787. inconoclastarum libros damnavit. Nicolaus I. a. 866. in suo ad quaesita Bulgarorum responso, libros saracenorum, tamquam noxios et blasphemos igni tradendos pronuntiat. — Consulto praeterimus, ne iusto simus prolixiores, quae proxime subsecuta aetas in praesens argumentum suppeditat testimonia; uti quod Nicolaus II. in Concilio Romano a. 1059. scripta Berengarii; Innocentius II. a. 1140. libros Petri Abaelardi et Arnoldi a Brixia; Eugenius III. in Concilio Rhemensi a. 1148. libros Gilberti Porretani; Concilium Parisiense a. 1204. quaternulos Davidis de Dinant; Alexander IV. a. 1226. tractatum Guilelmi a S. Amore; Concilium generale Constantiense a. 1414. scripta Ioannis Huss proscripserint, et combusserint, eorumque lectionem sub anathemate prohibuerint. Quis itaque vel ex his, quae obiter delibavimus, non videat, Ecclesiam semper ius sibi vindicasse libros noxios prohibendi, nullive pepercisse studio, ut eos fidelium suorum manibus eriperet?

Neque vero illud praetereundum putamus, *antiquissima esse vestigia moris, lucubrationes, antequam eae publicarentur, censurae Summi Pontificis substernendi.* Id sane factum constat a Caesario Arelatensi, S. Honorato, Gennadio, aliisque. S. Augustinus libros suos contra Pelagianos Bonifacio, S. Anselmus suos de Trinitate Urbano II. submisit. Nec orientales ab hac consuetudine fuisse alienos, docent exempla Dionysii Alexandrini, Ioannis Orthodoxi, Photii, ac praesertim Eulogii Patriarchae Alexandrini, qui scripta sua Gregorio M. perlustranda transmisit. Notum est effatum Nicolai I. a Gratiano relatum:[1]) „Romanorum Pontificum decreto ceterorum opuscula tractatorum approbantur vel reprobantur.“ Concilium Suessionense a. 1121. libros Petri Abaelardi vel ideo pro damnatis habendos edixit, quod Romani Pontificis aut Ecclesiae auctoritate com-

[1]) C. 1. D. 19.

mendati non apparerent. Concilium provinciale Oxoniense a. 1408. sub excommunicatione prohibuit, ne quis haberet legeretque librum ab academia Oxoniensi aut Cantabrigensi non approbatum. Interim non abnuimus, si quis contendat, id nec universim observatum, nec lege aliqua imperatum fuisse, ut scripta omnia prius ac in lucem emitterentur, iudicio Ecclesiae subiiciantur. Ast inventa arte typographica, auctoque periculo, quod ex faciliori celeriorique librorum propagatione subnascebatur, censura praevia legis sancito praescribenda videbatur. Pontificius apud Venetos legatus a. 1459. primus edi vetuit librum de fide et rebus Ecclesiae tractantem citra obtentam Episcopi approbationem [1]) Alexander VI. [2]) id ad omnes libros, tractatus, aut scripturas qualescumque typis excudendas, sub excommunicationis latae sententiae poena extendit. Leo vero X. in Concilio generali Lateranensi a. 1515. sessione 10. decrevit, ut nullus deinceps liber publici fieret iuris, nisi prius Romae a Cardinali Vicario et Magistro sacri Palatii, alibi locorum ab Episcopo, aut deputato ab eo perito homine et Inquisitore illius civitatis aut dioecesis, ubi impressio fieret, diligenter examinetur, et per eorum manupropria subscriptionem, sub excommunicationis poena gratis et sine dilatione imponendam, approbetur; „qui secus praesumserit, ultra librorum impressorum amissionem, et illorum publicam combustionem, ac centum ducatorum fabricae principis Apostolorum solutionem, . . . excommunicationis sententiae innodatus existat.“

Verum decreta haec, succussa saeculo decimo sexto Ecclesiae auctoritate, et animis rerum novarum studio aestuantibus, optatum effectum non sunt sortita; in dies enim procudebantur libri, quibus fideles in errores doctrinae institutisque religionis avitae oppositos pelliciebantur, quin eos prima fronte agnoscere, et a scriptis catholicorum discernere pronum esset. E re igitur fore visum est, *elenchum seu indicem* concinnare, e quo cuivis innotesceret quinam sint libri, quorum lectio perniciosa haberi debeat. Primum eiusmodi indicem edidit anno 1540. universitas *Lovaniensis;* alterum anno 1544. facultas theologica sorbonicorum *Parisiis*; tertium ad-

[1]) Raynald. ad a. 1459. — [2]) Constit. *Inter multiplices.* 1. iun. 1501.

hibita praecipuorum Italiae theologorum opera a. 1548. *Ioannes Casa*, qui tum Venetiis *Nuncii Apostolici* munus sustinuit. Concilium provinciale Coloniense anno 1549. brevem exhibuit recensionem auctorum, quorum scripta sub anathemate prohibuit, „donec pleniori catalogo libros contagiosos indicaret.“ E decreto huius Concilii discimus, ipsos parochos speciosis librorum titulis delusos fuisse. In synodo dioecesana itidem Coloniensi anni sequentis, visitatoribus iniunctum: „ut facta domatim inquisitione librorum, quibus sub se tam ecclesiastici quam saeculares utuntur, omnes libros haereticos, suspectae fidei, seu per haereticos depravatos aboleant.“ [1]) Quantopere providentia haec temporum indigentiis votisque orthodoxorum responderit, inde colligi potest, quod memorati tres indices spatio sexdecim annorum decies fuerint recusi. Interim omnes hi elenchi, cum a summa auctoritate profecti non essent, vi universim obligandi destituebantur. Quare prius quidem Iulius III. a. 1550. generalem formulam, qua libri haereticorum sub excommunicatione prohibentur, bullae *in Coena Domini* inseruit; nec multo post *Paulus IV.* a. 1557. *Congregationi S. Officii negotium conficiendi Indicem demandavit,* confectumque eodem anno vulgavit. Idem Pontifex a. 1559. alium locupletiorem, suppresso priore, in lucem emisit Indicem, latis censuris in bulla Coenae expressis contra tenentes et legentes libros prohibitos. Cum autem Index hic nonnihil rigidior esset, et libros quoque contineret, a quibus vix aliquid damni pertimescendum erat, iussu Pii IV. publicata est a. 1561. a Cardinali Praefecto Congregationis S. Officii (Michaele Ghislieri, postmodum Pio V.) „*Moderatio Indicis librorum prohibitorum*,“ qua permissi sunt libri a typographis suspectis impressi, uti etiam libri auctorum catholicorum ab haereticis in aliam linguam translati, et annotationibus scholiisque aucti, dummodo quae haeresim sapiunt, expungerentur. Subinde Patres *Tridenti* congregati, ad opprimendos pestiferos preli foetus plurimum interesse rati sunt, ut ab ipsomet Concilio novus Index adornetur: at quominus opus aggrederentur, obstabat, iam a Pontifice illud fuisse susceptum; neque enim fas esse videbatur

[1]) Harzheim, Concilia German. tom. 6. pag. 537 et 617.

negotium, cui procurando Sedes Apostolica alioquin intendebat, ad se revocare, et propria expedire auctoritate. Sed obstaculum submovit ipse Pontifex datis ad Concilium litteris, quibus illud ad laborem hunc perficiendum provocavit [1]). Igitur ad conficiendum Indicem decem et octo a Concilio deputati sunt Patres, qui eumdem vergente ad exitum anno 1563. „non sine maximo labore multisque vigiliis“ [2]) absolverunt. Verum, siquidem tunc plerique finem Concilio imponi vehementius desiderarunt, tempus haud suppetebat, seu Indicem illum conciliariter approbandi, seu decretum condendi, quo is universaliter obligatorius ediceretur. Quamobrem decretum a Concilio: ut quicquid a supradictis octodecim Patribus praestitum est, „Sanctissimo Romano Pontifici exhibeatur, ut eius iudicio atque auctoritate terminetur et evulgetur.“ [3]) *Pius IV. oblatum sibi Indicem novo subiecit examini, et Constitutione „Dominici gregis“ confirmavit ediditque a. 1564. praecipiens, ut is post tres menses ab eius publicatione Romae facta, vim legis in orbe universo haberet.* Initio huius Indicis, post dictam Pii IV. Constitutionem inserta est praefatio Francisci Forerii, qui a secretis fuit octodecim Patribus a Concilio deputatis, in qua rationem in concinnando Indice eam docet observatam, ut paucis tantum demtis atque etiam additis, Pauli IV. Index retineretur, et regulae quaedam componerentur, quibus quorumvis commodis et studiis, salva veritate ac religione, prospiceretur. Sequuntur dein illae ipsae decem regulae, quas Forerius in Concilio Tridentino compositas affirmat. Has excipit catalogus librorum in tres classes distributus: prima exhibet nomina haereticorum, aut de haeresi suspectorum auctorum, quorum omnia, tum edita tum edenda opera interdicta sunt; secunda recenset libros fidei vel moribus perniciosos, etiam a catholicis auctoribus scriptos; tertia sistit scripta anonyma. Ex actis et statutis Conciliorum saeculi decimi sexti comperimus, Indicem hunc certatim acceptatum fuisse non in Italia modo, sed etiam in Hispania, Gallia et Germania [4]).

---

[1]) Pallavicini, Hist. Conc. Trid. lib. 15. c. 18. n. 1. — [2]) Pius IV. in Constit. *Dominici gregis.* 24. mart. 1564. — Qua cura et diligentia in elaborando Indice desudatum fuerit, pluribus exponunt *Analecta Iuris pontif.* 18. livrais. col. 2625. sq. — [3]) Sess. 25. decret. de Indice. — [4]) Heymans, Disquisitio de ecclesiastica libror. prohib. c. 4.

Ne vero Index obsolesceret, neve aetatis subsecuturae necessitatibus umquam deesset, S. Pius V. a. 1566. deputationem, quae partim durante adhuc Concilio Tridentino Indici componendo, partim iubente Pio IV. eidem revidendo incumbebat, in *Congregationem Indicis* erexit; atque ita permanens instituit tribunal, cuius esset libris in posterum edendis invigilare, noxios proscribere ac in tabulas Indicis referre. Sixtus V. Congregationis huius officia accuratius descripsit [1]), et novum per eam, adiectis duodecim ad priores decem regulis, apparari iussit Indicem; qui tamen interveniente Pontificis morte, publicatus numquam fuit; neque id a successoribus eius Urbano VII., Gregorio XIV. et Innocentio IX. factum, quippe qui simul vix unius anni spatio in cathedra Petri sederunt. Clemens VIII. primo statim pontificatus sui tempore Congregationi curam iniunxit, praeparatum a Sixto V. Indicem recognoscendi perficiendique: at in comitiis Congregationis 25. iulii anno 1592. habitis, Bellarminus, cuius Controversiarum tomum primum Sixtus in Indicem retulit, tot tamque graves contra Indicem Sixtinum eiusque regulas protulit rationes, ut Congregatio laborem illum vulgandum haud putaverit; novo igitur conficiendo manum admovit, quem Clemens VIII. absolutum, et a se denuo examinatum, Constitutione *Sacrosanctum fidei catholicae depositum.* 17. octobris a. 1596. approbavit et confirmavit. Editioni huic accesserunt Observationes in regulam quartam et nonam; nec non „Instructio pro iis, qui libris tum prohibendis, tum expurgandis, tum etiam imprimendis, diligentem ut par est, operam sunt daturi."

Nova Indicis editio accurata fuit sub auspiciis Alexandri VII., qui eam Constitutione *Speculatores domus Israel* 5. martii a. 1664. ratam habuit. Continet haec editio praeter varia supplementa, collectionem decretorum a Congregatione tum S. Officii, tum Indicis, item a Magistris S. Palatii inde ab anno 1601—1664. publicatorum; nec non in regulam decimam observationem quoad examen librorum, qua Ordinariis locorum summa inculcatur diligentia et circumspectio in constituendis censoribus. — Repetita fuit haec editio praetermissis

[1]) Constit. *Immensa*

supplementis anno sequenti 1665. uti etiam sub Pontificibus subsequutis Clemente X. a. 1670. Innocentio XI. a. 1681. et 1683. insertis solum qui interea proscripti fuerunt libris. — Nulla abhinc auctoritate pontificia in lucem prodiit editio Indicis usque Benedictum XIV., qui primum quidem celebrem publicavit Constitutionem *Sollicita*, 9. iulii a. 1753. qua modum procedendi in Congregatione S. Officii aeque ac Indicis hactenus usitatum, lege fixit et luculentius determinavit; dein vero a. 1758. novum vulgavit Indicem [1]) accuratius dispositum, et a mendis, quae in priores editiones irrepserant, expurgatum; addidit quoque complura decreta generalia, quibus partim regulae Indicis uberius explicarentur, partim efficeretur, ne omnes malos libros *nominatim* proscribere sit necesse. Illud autem cumprimis dignum notatu, quod Benedictus XIV. litteris in forma brevis huic editioni praemissis, non solum approbaverit Indicem; verum etiam omnia, quae superioribus sive Pontificum sive Congregationum decretis, monitis, instructionibus constituta fuerunt, non obstante quacumque contraria consuetudine, *inviolabiliter et inconcusse* observari praeceperit. — Quaecumque deinceps factae sunt editiones, uti sub Pio VII. a. 1806. et 1819., sub Gregorio XVI. a. 1835. et 1841., sub Pio IX. anno 1851. non aliud sunt, quam reproductiones Indicis Benedicti XIV. cum accessione librorum recentius prohibitorum, qui suis respective locis connotantur.

Succincta haec de prohibitione librorum notitia historica cursim texenda videbatur, ut pateat, quamnam Ecclesia catholica inde fere ab incunabulis suis hac in re sectata fuerit disciplinam; tum ut progressuris ad asserendam vindicandamque Indicis auctoritatem, viam nobis redderemus expeditiorem.

Duae, quibus Index constat, non inepte discerni possunt partes, quarum priorem decem regulae, et varia decreta, ut vocant, generalia, catalogo librorum praemissa; alteram ipse catalogus libros *nominatim* prohibitos recensens, constituunt. Utrique parti, ac proinde toti Indici, vim et rationem inesse

---

[1]) Sub titulo: „Index librorum prohibitorum Sanctissimi D. N. Benedicti XIV. Pontificis Maximi iussu recognitus atque editus.“

legis universalis, cui sinceri omnes catholici obsequium praestare teneantur, apertius est, quam ut quisquam, qui aequus rerum aestimator sit, id abnuere valeat velitque.

Enimvero quod priorem attinet Indicis partem, Constitutiones pontificiae, quibus dictarum regularum decretorumque generalium observatio ingeminatur, eiusmodi conceptae sunt verbis, ut facile intelligatur, *voluisse Pontifices interposita auctoritate sua omnes universim fideles obstringere ad ea stricte observanda, quae regulis illis atque decretis continentur.* Ecquid enim non id voluit Pius IV. dum ait: „Ipsum Indicem, una cum regulis ei praepositis, auctoritate Apostolica tenore praesentium approbamus, imprimique ac divulgari, et *ab omnibus universitatibus catholicis ac quibuscumque aliis ubique suscipi,* easque regulas observari mandamus ac decernimus.“ [1]) Eadem autem plane, aut certe aequipollente phrasi utuntur loquentes de Indice etiam Clemens VIII., [2]) Alexander VII., [3]) Benedictus XIV., [4]) et Gregorius XVI. [5]) Nisi ergo quis in animum inducat negare, Pontificibus Romanis pro suprema sua in Ecclesiam auctoritate, ius esse ac potestatem latis legibus omnes obligandi fideles: fateatur oportet, *regulas et decreta, de quibus heic nobis sermo est, vim habere legis universalis.* Neque hodie iam sustineri ullo pacto potest sententia sive illorum, qui putant vi regularum Indicis non tam prohiberi libros, quam potius tradi modum, ad quem eorum prohibitio exigenda sit; sive eorum, qui cum Laymanno [6]) facta distinctione inter libros primae et secundae classis, existimant, priores quidem, quo spectant omnes libri haereticorum de religione tractantes vel haeresim docentes, prohibitos esse: ast posteriores, quo pertinent libri doctrinam non sanam, suspectam, vel moribus adversam continentes, tametsi a catholicis auctoribus prodierint, non ante censeri prohibitos, quam *speciatim* in Indicem relati fuerint. Utramque enim hanc opinionem a vero abludere, omnique destitui fundamento vel

---

[1]) Constit. *Dominici gregis.* a. 1564. — [2]) Constit. *Sacrosanctum* a. 1595. — [3]) Constit. *Speculatores.* a. 1664. — [4]) Const. *Quae ad catholicae.* a. 1757. — [5]) Encyclica 8. maii 1844, — [6]) Theolog. moral. libr. 2. tract. 1. c. 15. n. 8.

inde fit manifestum, quod Pius IV. in Constitutione *Dominici gregis*, qua Indicem insertis tum primum regulis generalibus editum confirmavit, dicat: „Inhibentes, ... ne quis *contra earum regularum praescriptum,* aut ipsius prohibitionem Indicis, libros ullos legere habereque audeat.“ Quibus profecto verbis satis declarat, libros in praescriptum regularum impingentes non minus esse prohibitos ac eos, qui per Indicem nominatim prohibentur. Benedictus vero XIV. in sua Indicis editione, cum regulis tridentinis quaedam „Decreta de libris prohibitis, nec in Indice nominatim expressis“ adiicienda duxisset, eius rei rationem in prooemio decretis illis praemisso sic explicat: „Cum non omnes libri, qui vi Constitutionum Apostolicarum aut decretorum Congregationum sancti Officii et Indicis prohibiti sunt, sigillatim describi in Indice propter eorum ingentem numerum possint, necessarium visum est huiusmodi libros ad certa quaedam capita revocare, ... ut, si quod circa librum aliquem in Indice non descriptum, aut *in regulis eiusdem Indicis non comprehensum*, exoritur dubium, intelligi possit, utrum inter prohibitos sit computandus.“ Vide'n, libros in regulis comprehensos aeque prohibitos supponi, ac descriptos in Indice? Sed sententiam Laymanni evidentissime confodit penitusque evertit Gregorii XVI. encyclica, 8. maii 1844. quae circa finem sic habet: „In communem notitiam revocatum volumus, *standum esse generalibus regulis et decessorum nostrorum decretis,* quae Indici prohibitorum librorum praeposita habentur; atque adeo *non ab iis tantum libris cavendum esse, qui nominatim in eundem Indicem relati sunt; sed ab aliis etiam, de quibus in commemoratis generalibus praescriptionibus agitur.*“ E mente igitur Pontificis ideo cavendum est a libris, de quibus in generalibus praescriptionibus agitur, quia hi non minus prohibiti sunt ac nominatim relati in Indicem; tales namque si non essent, cavendum ab illis haud foret priusquam *nominatim* prohibeantur. Huc etiam facit ipse textus regularum generalium, in quibus certae librorum species dicuntur *omnino prohiberi, omnino damnari;* ut regula secunda, libri haereticorum de religione ex professo tractantes; item regula septima libri, quorum argumentum res et narrationes obscoenae sunt: id vero incongrue

diceretur, si liber tum solum fieret prohibitus, cum nominatim refertur in Indicem.

Quoad posteriorem Indicis partem, seu *catalogum* ipsum *librorum nominatim prohibitorum: indubium pariter est, ei vim inesse legis universalem obligationem inducentis.* Libri enim, quos isthic longa serie consignatos deprehendimus, proscripti sunt decretis s. Congregationis partim Inquisitionis, partim Indicis, atque inde in hunc catalogum, tamquam regestum quoddam omnibus obvium relati. At vero dictae Congregationes, dum libros fidei moribusque infestos proscribuut, id faciunt auctoritate per Sedem Apostolicam sibi communicata. Summi nempe Pontifices, cum ipsi libros omnes evolvere atque in examen vocare non possint, ad id praestandum Congregationes instituerunt, in quas tamquam vicarias, ac velut organa sua, supremam, qua ipsi pollent, libros perniciosos configendi interdicendique iurisdictionem transtulerunt; [1]) unde fit, ut decreta a ss. Congregationibus intra limites potestatis sibi delegatae edita, perinde universaliter obligent, ac si profecta immediate essent ab ipso Pontifice, cui universalem Ecclesiam pascendi regendique collata est potestas. [2]) — Nec obstat, contingere quandoque posse, ut ss. Congregationes librum minime noxium proscribant. Nihil enim per id obligationi legis detrahitur; quandoquidem commune societatis bonum, adeoque ius naturale deposcit, ut legitimae auctoritatis prohibitioni subditi morem gerant, etsi fortasse id, quod lege interdicitur, pravum noxiumque haud sit. Unde recte s. Alphonsus de Liguorio ait: „Quodsi quandoque aliquis liber inconsiderate proscriptus fuerit, id Ecclesiae auctoritati non officit, nec fideles ab onere obediendi excusat: hoc enim raro accidit, (addere liceat, quod idem s. auctor alibi notat: et in aliis omnibus humanis iudiciis intervenire potest); et valde magis expedit ad commune bonum, alicuius libri lectionem aliquando non damnandam damnari, quam perniciosi libri damnandam lectionem permitti.“ [3])

---

[1]) Constat quoad s. Congreg. Inquisitionis. Constitutione *Licet ab initio.* Pauli III. a. 1542. et quoad s. Congreg. Indicis, Constit. *Immensa.* Sixti V. 1587. — [2]) Conf. quae de auctoritate ss. Congregationum paulo enucleatius diximus in Circularibus nostris a. 1864. Nr. V. — [3]) Theol. moral. tom. 2. Appendix de prohib. libror. c. 4. n. 24.

Ceterum spectata sapientia et aequitate, qua Patres eminentissimi in examinandis libris utuntur, fieri vix ac ne vix quidem potest, ut liber, qui nihil omnino censura dignum continet, proscribatur. — Non etiam cessat Index universos obligare fideles propterea, quod aliquae eius praescriptiones, in nonnullis regionibus, observatu redditae sint impossibiles; uti quod regula decima disponitur, ut librarii elenchum habeant librorum venalium a deputatis per Episcopum, atque ab inquisitore subscriptum; nec alios libros vendant, aut quacumque ratione tradant sine licentia eorundem deputatorum, sub poena amissionis librorum, et aliis, arbitrio Episcoporum vel inquisitorum imponendis. Quae quidem dispositio etsi vix alicubi hodie in praxim deduci queat: nihilominus cum Index auctoritate nitatur pontificia, et legem constituat pro tota Ecclesia, patet, praeter praescriptiones, quarum observationem mutata temporum adiuncta impossibilem fecerunt, in reliquo universalem remanere eius obligandi vim.

Quamvis autem haec explorata, et ex principiis minime dubiis sint deducta: non defuerunt tamen qui existimarent, Indicem cum alibi, tum apud nos haud obligare; quae quidem opinio iam antea a pluribus, praesertim in Germania, propugnata, ex quo infaustus Febronianismus ingenia occupavit, adeo invaluit, ut omnem paene conscientiam obedientiae, quae supremae auctoritati ecclesiasticae debetur, exstinxerit. Quis non miretur, inter nostrates quoque initio adhuc saeculi quod decurrit, auctorem „Iuris publici Ecclesiae Hungaricae“ ita scripsisse: „Librorum prohibitorum indices huius Congregationis auctoritate typis excusi, forte fortuna isthuc terrarum penetrant... Cum praeterea Reges Apostolici pro illa potestate, quam subinde commemorabo, diligenter in noxios quosque libros inquiri praecipiant, neque desistant eos vetare: suo forsitan facto docent, extraneam librorum censuram apud nos locum non habere.“ [1]) Non advertit vir bonus, *titulum Regis Apostolici nullum principi tribuere ius de catholicis fidei morumque dogmatibus iudicandi; neque proin decernendi, quid illis*

[1]) Mich. Szvorényi. Ius publ. commune et particul. Ecclesiae Hung. part. gener. §. 134.

adversum, et saluti fidelium perniciosum sit; id enim soli Ecclesiae divinitus institutae assertum novimus. Quodsi Reges Apostolici constitutis censoribus libros fidei orthodoxae noxios vetuerunt: id laudabili religionis studio, et ad certiorem legibus ecclesiasticis procurandum effectum, exemplo Constantini M. Theodosii, Martiani fecisse putandi sunt.

Qui contendunt Indicem apud nos alibive passim hodie non obligare, e triplici potissimum progredi solent fundamento, quo suam tueantur sententiam; nempe, quod Index receptus non sit; quod non fuerit per singulas provincias promulgatus; et quod contraria consuetudo legitime praescripserit. Verum re attentius inspecta, ultro patet, nihil ex his ad elidendam Indicis auctoritatem praesidii posse peti.

Non ex eo, quod receptus non sit. *Leges* enim *et Constitutiones pontificiae, in quarum censum etiam Index venit, non indigent fidelium acceptatione, ut eos obligent.* Dogma quippe catholicum est, competere Pontifici Romano primatum non tantum honoris, sed et iurisdictionis. At vero primatus iurisdictionis suapte natura involvit potestatem latis legibus obstringendi subditos non accedente etiam, nec requisita eorum acceptione. Qui enim nonnisi volentes annuentesque, ut legibus suis obseqnantur, potest obligare: nae is adeo primatum seu supremam in illos iurisdictiouem non habet, ut proprie loquendo nullam habeat. — Cardinalis Albitius dum in hoc argumento versatur, [1]) pluribus refellit eos, quibus visum est vigorem legum pontificiarum ab acceptatione suspendi; ac primum quidem sic ait: „Papa habet auctoritatem immediate a Deo, absque alia dependentia, et consensu subditorum, et ideo non exigitur pro earum (legum) firmitate, quod populi recipiendo illas admittunt; sed statim atque a Papa promulgatae sunt et innotuerint, etiamsi in singulis provinciis non sint publicatae, vim habent et obligant.“ Pergit dein ostendere, facto ipso probari, agnitam ubique fere gentium obligationem prohibitionibus Sedis Apostolicae inhaerentem; siquidem non aliter fas creditum libros interdictos legere, quam petita obtentaque eam in rem ab ipso legislatore facultate. „Certe,

[1]) De inconstantia in fide c. 30. n. 403.

inquit, galli, germani et angli timoratae conscientiae, quotidie a Sanctissimo D. N. in Congregatione s. Officii, quae habetur coram Sanctitate sua, petunt et obtinent licentiam legendi praedictos libros.“ Testimonium hoc tanto maioris ponderis videri debet, quod illud ex certa scientia promserit auctor purpuratus, utpote qui sub Alexandro VII. per longius tempus assessoris penes s. Officium munere functus est. Refert tandem, propositionem hanc: „Bulla quae promulgatur in Coena Domini, non est in Belgio usu recepta iuxta probabilem multorum opinionem,“ ab omnibus qualificatoribus, nemine excepto, declaratam fuisse falsam, temerariam, erroneam, auctoritati Summi Pontificis iniuriosam, et quae viam ad schisma sternat. — Neque praesumi potest, ut aliqui volunt, eam esse mentem Pontificis, ut *nolit* leges suas obligare, nisi acceptentur; id enim si esset, an non ipse sibi universale Ecclesiae regimen redderet impeditum planeque impossibile? Dicine adhuc posset, sollicitudinem omnium orbis ecclesiarum Pontifici Romano incumbere, si leges ab eo perlatae solum obligarent, in quantum Episcopi, in sua quisque dioecesi, eas admittunt? Unde merito editores Cassinenses in novissima Lucii Ferraris editione observant: „Quis dicat ex ovium acceptatione vim pendere legum, quas pro communi bono supremus Ecclesiae Pastor constituat, quibus velit omnes omnino obligare?“ [1]) Et, ut non inepte ratiocinatur auctor praeclarus: „Si nullo praevio consensu populari, vi pollent sua, leges principis saecularis: ... quanto id magis de Ecclesiae legibus dicendum erit, quae regendi christiani populi, eiusque commodo cavendi auctoritatem a Christo accepit? Finge quaeso, uni multitudinis voluntati leges vel ecclesiasticas, vel principales inniti: utrumque tum regimen esset democraticum, quum ad eos, qui praesunt, *τὸ censere;* ad populum cui staret propositam legem accipere vel reiicere, *τὸ iubere* spectaret. Quo nihil perniciosius.“ [2])

Sed neque nisi perperam, et ex praeiudicata opinione potest asseri, Indicem generatim receptum non fuisse. Id namque factum in Gallia, Belgio et Germania nuper Analecta

---

[1]) Verb. *Libri prohibiti.* nov. art. §. 4. — [2]) Vincent. Lupoli, Iuris eccles. praelect. tom. 1. c. ult. §. 6.

iuris pontificii, [1]) producta tanta documentorum nube demonstraverunt, ut a nemine, qui sanus sit, deinceps vocari queat in dubium.

Quod *Hungariam* attinet, etsi pauciora suppetant, non tamen penitus desunt, quae idem persuadeant argumenta. Non commemoramus receptam apud nos fuisse bullam *coenae,* ut satis constat e Synodo Tyrnaviensi a. 1560. in qua Nicolaus Olahus „excommunicationem iam olim latam, et in bulla Coenae Domini Summo Christi Vicario reservatam" intentat in eos, qui libros haereticos tenent." [2]) Inde namque coniectare saltem non sine magna veri specie licet, animos illic a recipiendo Indice non admodum abhorruisse, ubi iam antea bulla Coenae obsequio honorata viguit. Quod ad propositum nostrum propius facit, et causam quam agimus vehementer commendat, isthoc est. Georgius Draskovics, Ferdinandi I. apud Concilium Tridentinum pro regno Hungariae orator, unus fuit ex octodecim Patribus a Concilio ad elaborandum Indicem deputatis. Is redux in patriam, ac interea a Quinque-Ecclesiensi ad Jaurinensem translatus cathedram, anno 1579 Sabariae Synodum celebravit dioecesanam, in qua publicatis canonibus tridentinis, alia inter decretum legimus: „Nullus plebanus absque facultate Reverendissimi, libros haereticorum legat, aut domi suae habere praesumat." [3]) Quis ambigat, in condendo hoc statuto Praesulem egregium ad Indicem, in quo conficiendo ipse operam posuit, et quem non potuit non velle observatum, respexisse? — Synodus provincialis Tyrnaviensis a. 1611. cap. 2. haec habet: Nemo sine licentia retineat libros haereticos, nec superstitiosos et lascivos, sed catholicos, et qui concionibus, confessionibus utiliter excipiendis, pietati ac timori Dei augendo, utiles sint futuri. Intelligant vero, sine expressa licentia non licere legere aut tenere libros haereticos sub poena excommunicationis bullae Coenae Domini ipso facto incurrendae, quod etiam populo explicare convenit, ne sensim usu malorum libro-

[1]) An. 1860. livrais. 31. col. 1401 sq. a. 1862. livrais. 52. col. 1723 sq. Conf. Bouix, De Curia rom. part. 3. c. 9. §. 1. — [2]) Cath. ac christ. religionis praecipua quaed. capita, c. 22. *Péterffy,* Concilia Hung. part. 2. pag. 102. — [3]) Steph. Schönvisner, Antiquit. et Hist. Sabar. lib. 8. c. 2. pag. 304.

rum allectus in errores pertrahatur.[1]) Synodus provincialis itidem Tyrnaviensis a. 1638. cap. 1. n. 10. praecipit: „Ne in agrum Dominicum zizania falsorum ac erroneorum dogmatum irrepant, curabunt Domini reverendissimi Ordinarii, quod plerumque per erroneorum librorum lectionem, ac per cantilenas erroneas fieri in his partibus consuevit; quapropter ut fidelis populus ab huiusmodi lectione cantilenarumque admissione arceatur, enitendum est quam diligentissime, proponendo, quod lectio librorum erroneorum ac prohibitorum, excommunicationem secum trahat. Ac ut abusus hic facilius tollatur, deputati sunt a sacra Synodo, qui cantilenas tales in unum collectas, diligenter ab omni haereseos labe expurgent.“ Et n. 11. „Impressionem librorum quorumcumque sicut et cantilenarum, sine approbatione, nullibi permittant Domini reverendissimi Ordinarii.“[2]) Dum decretis his synodalibus librorum in genere prohibitorum, haereticorum, erroneorum etc. quin nominatim designentur, lectio vetatur, manifestum est supponi, eos aliunde cognitos esse, aut cognosci posse ac debere: unde vero id, si non ex Indice eum in finem concinnato, ut libri ab Ecclesia reprobati, ad omnium perferantur notitiam? Dum porro libri absque approbatione typis mandari vetantur: an non hoc ipsum est, quod regula decima Indicis diserte praescribitur? — Pauca quidem haec sunt, at talia, quae non obscure doceant, Indicis apud nos quoque rationem fuisse habitam: dum ex adverso nullum positivum in contrarium afferri potest documentum, quo probetur, eum receptum non esse. Cumque Index a Pio IV. publicatus lex fuerit universalis, quam recipere omnes, Episcopi pariter ac fideles, sub gravi obstringebantur; nemo, quin iniurius sit, affirmaverit, tot religionis zelo et morum integritate insignes viros, qui saeculo sexto decimo Ecclesiae hungaricae praesidebant, legi tam graviter stringenti obluctatos fuisse; praesertim si sciat, complures eorum Romae aut in Italia sacratioribus disciplinis excultos, singulari in Sedem Apostolicam pietate, quoad vixerunt, enituisse. — Est et aliud, quod, nostra saltem sententia, in praesenti quaestione non incongrue institui potest argumentum. Licet Concilium Tridentinum per univer-

[1]) Péterffy l. c. pag. 210. — [2]) Péterffy l. c. pag. 359.

sum Hungariae regnum solemniter promulgatum fuisse probari nequaquam possit, cum id in duabus tantum Synodis dioecesanis, Tyrnaviensi 1564., et Sabariensi 1579 factum constet: certum nihilominus est, ut Martinus Szentiványi pluribus evincit, [1]) inclinante saeculo decimo sexto, et ineunte decimo septimo, Concilium Tridentinum in tota Hungaria receptum fuisse. Etenim Synodi provinciales non minus quam dioecesanae eo tempore apud nos habitae, canones, poenas, iura ad praescriptum solius Tridentini definiverunt, populo et primoribus tacito assensu comprobantibus, quicquid secundum illud statueretur; quae quidem universalis receptio qualicumque publicationi aequivalet, immo fortasse praestat etiam. At vero si Concilium Tridentinum acceptatum concedimus, consequens est, ut decretum quoque eiusdem de Indice acceptatum concedamus, tantoque id certius, quod ex monumentis illius aetatis pateat, nomine Concilii Tridentini, Indicem comprehendi passim consuevisse. [2]) — Non itaque dici potest, Indicem vi obligandi destitui ex eo, quod receptus non fuerit.

Sed neque ex defectu sufficientis per omnes provincias promulgationis. Certum quippe ac exploratum catholicis est, *sufficere voluntatem Pontificis, ut lex ab eo lata omnes orbis christiani fideles obliget;* id enim necessario consequitur ex ea, quam a Christo Domino, ut Concilium Florentinum definivit, in beato Petro traditam accepit universalem Ecclesiam *pascendi, regendi et gubernandi plena potestate.* Iam autem Pontifices, dum legem Indicis Romae dumtaxat publicarunt, satis aperte declararunt, velle se ea lege omnes universim fideles obstrictos haberi. Bullis namque, quibus Pius IV., Clemens VIII., Alexander VII. et Benedictus XIV, procuratas a se Indicis editiones confirmaverunt, inserta legitur clausula, his aut aequivalentibus concepta terminis: „Volumus autem, ut earumdem praesentium litterarum transumptis seu exemplis, etiam impressis, manu alicuius notarii publici subscriptis, et sigillo personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eadem prorsus fides ubique locorum et gentium adhibeatur, quae ipsis praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae vel

[1]) Apud Péterffy, part. 2. pag. 154. — [2]) Heymans, l. c. pag. 239.

ostensae.“ [1]) Dum igitur Pontifices omnimodam transumptis authenticis adhiberi fidem praecipiunt, manifeste volunt, immo declarant, lege illic expressa, quamvis in diversis provinciis haud promulgata, universos obligari fideles. Sane clausula, de qua loquimur, spectato sensu nihil distat ab altera in bullis itidem frequenter occurrente, qua Pontifices edicunt, intentionis suae esse, per solemnem Constitutionum suarum publicationem Romae factam eodem modo obstringere fideles, ac si illae singulis eorum essent praesentatae [2]). Accedit, inde ab anno 1281., quo Martinus IV. Michaelem Palaeologum communione Ecclesiae privavit, eam invaluisse Pontificum Romanorum praxim, ut bullas suas Romae tantum, affigendo eas valvis basilicae Principis Apostolorum et in acie campi Florae, aliisque solitis locis publicarent, eoque pacto fideles ubivis degentes legibus suis facerent obnoxios. Quodsi autem quandoque decreta sua certis in locis speciatim promulgata voluissent, id semper expresse indicarunt; ut adeo hinc quoque inferendum videatur, praeter paucos, a communi praxi exceptos casus, promulgationi, velut haud necessariae, supersessum fuisse, quemadmodum advertit Suarez [3]): „Magnum argumentum est, inquiens, quia quando Pontifices volunt necessariam esse promulgationem suae legis in singulis episcopatibas seu provinciis, hoc specialiter declarant: raro autem id faciunt, et in rebus maioris momenti aut periculi; ergo signum est, extra hos casus speciales, promulgationem non requiri. Item e contrario interdum extendunt tempus pro quo volunt differri obligationem, ut Pius IV. voluit, ut decreta Concilii Tridentini non obligarent nisi post tres menses a promulgatione: in quibus legibus supponunt promulgationem in Urbe factam sufficere; quia si aliae particulares exspectandae essent, illa temporis dilatio necessaria non esset.“ — Deinde, si necessaria foret in provinciis promulgatio, sequeretur, ab uniuscuiusque provinciae arbitrio pendere, velitne legem pontificiam admittere aut repudiare; quis enim caveret, ne principes aut magistratus seu haeretici, sive male erga Sedem Apostolicam affecti, publica-

[1]) Alex. VII. in Constit. *Speculatores*. — [2]) Analecta Iuris pont. 1862. livr. 52. col. 1725. sq. — [3]) De legib. lib. 4. c. 15. n. 6.

tionem eiusmodi praepediant? Ast qui tum adhuc salva posset subsistere residens penes Pontificem regendi Ecclesiam *plena potestas?* Et, negarine posset, verum esse quod Febronius docuit: Pontifici ius tantum esse proponendi, non item sanciendi leges? — — Generatim „natura legis id tantum postulare videtur, ut semel, nimirum in Curia principis publicetur, unde in alias ditionis partes possit scientia devenire . . . Si enim secus esset, ad intrinsecam legis efficaciam non solum requireretur, ut in provinciis imperii omnibus promulgaretur, sed etiam ut omnibus simul, ac singulis subditis denuntiaretur. Nam quae pro omnibus fertur, omnibus pariter innotescere deberet. Quod certe falsum." [1]) Unde mirum non est, multos eosque gravissimos auctores id sibi persuasisse, ac etiam propugnasse: vim obligandi constitutionum legumque pontificiarum, ab earum per provincias promulgatione minime suspendi. Ita Salmanticenses, Suarez, Gregorius de Valentia, Sylvius aliique; quorum sententiam breviter complexus s. Alphonsus de Liguorio scribit: „Mentem Pontificis esse, velle omnes fideles obstringere ad huiusmodi statuta, independenter ab eorum publicatione in singulis provinciis."

Si quis fortasse quaerat, quomodo citra promulgationem certa legis pontificiae notitia, quae quidem ad inducendam obligationem necessaria est, ad fideles dissitarum regionum pertingere queat? Respondemus id multis fieri posse ac solere modis. Imprimis namque bullae Romae consueto more publicatae, auctoritate Apostolica typis excuduntur, earumque exemplaria per omnem qua late patet Ecclesiam distrahuntur. Insuper, ut verbis utamur viri clarissimi [2]) „Ea est legis universalis pontificiae natura et gravitas, ut rumor de prolata huiuscemodi lege omnes statim fideles attentos faciat, ita ut inquirant sollicite; unde sufficeret etiam aliquos tantum in aliqua regione instrumentum authenticum vidisse, ut brevi tempore ad omnes moraliter certa cognitio deveniret. Quod ita verum est, ut si edita lege aliqua pontificia Episcopus aliquis celare et certam notitiam in sua dioecesi impedire vel-

[1]) Vincent. Lupoli l. c. §. 5. — [2]) Bouix, Tract. de princip. Iur. canon. part. 2. sect. 2. cap. 6. §. 1.

let, minime id posset obtinere; immo citius in dioecesi illa, et per diaria aliaque scripta, et per relationes innumeras spargeretur et de lege pontificia notio certa, et de resistente Episcopo scandalum . . . Quibus addendum est, perpetuo Romae adesse, et variarum gentium legatos, et Episcoporum pro negotiis commissos, quorum opera sufficienter per omnem mundum de lege Romae promulgata certa notio dimanet." — An dum apud nos Iosephinismus omne cum curia romana commercium, ridicula propemodum anxietate intercepit, ignoratum in Hungaria fuit, quid Romae decretum, qui libri proscripti fuerint? Tantum id aberat, ut ea res neminem latuerit, publicoque etiam sermone circumferretur; et pii ac sinceri Ecclesiae filii, quorum aliqui calamum quoque contra confixa opera strinxerunt, religiose obsequerentur; nec nisi, qui liberaliores videri volebant, legem, quam haud ignoraverunt, fastidiose aspernarentur.

Sed *obtenditur consuetudo contraria, quae Indicem ex toto aut certe maxima sui parte exauctoraverit, omnemque ei vim obligandi deterserit.* — Fatendum est, sententiam hanc a multis spectati nominis theologis, praesertim germanis, propugnatam fuisse, qui Laymannum [1]) longo agmine secuti docebant, libros haereticorum de religione ex professo tractantes haeresimque continentes, omnino sub excommunicationis poena interdictos censeri debere; ast libros ab haereticis de argumento a religione alieno, aut etiam a catholicis auctoribus scriptos, qui erroribus, ac opinionibus haereticis hinc inde conspersi sunt, impune legi posse propterea, quod Index romanus, uti etiam dispositiones bullae Coenae, quoad hos secundae classis libros, in omni suo rigore in Germania alibive receptae non sint. Ut autem in hanc abirent sententiam, eo potissimum inducti sunt, quod viderent libros pravos, quorum in dies crescebat colluvies, passim ab omnibus nullo habito prohibitionis ecclesiasticae respectu legi; unde bona quidem fide, ast nulla freti obiectiva ratione supponebant, tacito Pontificis consensu abrogatas esse censuras in lectionem librorum prohibitorum latas; ob summas ac inextricabiles difficultates, quas

[1]) Loc. cit.

enasci necesse foret, si omnes, qui libros prohibitos legunt, dictas censuras incurrerent. — Verum sententia hac ad trutinam revocata, nullo negotio intelligitur, eam non tantum probabilitate, sed et omni destitui fundamento. Imprimis namque iam id merito addubitare licet, an ullibi gentium aliquando universim creditum fuerit, Indicem et bullam Coenae non obligare; quandoquidem auctores graves sublata idemtidem voce, huic opinioni refragati sunt. Sic Cardinalis Albitius [1]) cavendum monet a supradictis theologis, quamvis summae auctoritatis viris „dum temere asserunt in nonnullis provinciis catholicis bullam Coenae non esse usu receptam.“ Reiffenstuel [2]) affirmat, se non sine tacita indignatione audivisse et legisse sententiam, quae tenet bullam Coenae in Germania non in omni rigore esse receptam; ac subinde cumulatis rationum momentis, contrarium evincere conatur. Zallwein [3]) Indicem quoad lectionem Scripturae in Germania acceptatum recte arguit ex praxi Episcoporum eidem firmiter adhaerentium. — Interim dato etiam universalem aliquando sive in Germania, sive alibi invaluisse consvetudinem non observandi Indicem: ecquid tandem elici inde potest, si ea consuetudo numquam evasit legitima? Non autem evasisse manifestum ex eo fit, quod numquam effluxerit tempus ad legitime praescribendum requisitum. Ex quo enim Pius IV. legem Indicis promulgavit, omnes fere Summi Pontifices repetitis Constitutionibus et decretis legem illam instaurarunt inculcaruntque, ut praeclare observat Benedictus XIV. in haec verba disserens [4]): „Quae ad catholicae religionis puritatem integerrime tuendam et castos mores a contagione caute servandos maxime pertinent, quum semper ab Apostolica hac Sancta Sede provide sapienterque constituta et sanctissime custodita sint: tum illud imprimis laudabili Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum zelo ac vigilantia provisum et cautum fuit, ne ullum propter pravos exitiososque libros, quibus fides et pietas labefactari plerumque solent, Christi fidelium animabus praeiudi-

[1]) Loc. cit. — [2]) Ius can. univ. lib. 5. Decret. tit. 7. n. 79. — [3]) Principia Iuris eccl. tom. 2. qu. 3. c. 5. §. 7. — [4]) Constit. *Quae ad catholicae*. 23. dec. 1757.

cium ac detrimentum irrogaretur. Quamobrem non solum huiusmodi libros improbare et proscribere consueverunt, sed ne vetitae quoque eorum lectionis oblivio ulla umquam subrepereret, aut ignorantia obtenderetur, publicis tabulis atque catalogis eosdem perniciosos libros describi et consignari voluerunt, quo sane fieret, ut palam denuntiata atque oculis subiecta eorum pravitate ab omnium manibus facilius removerentur. Crescente autem in dies exitiosa ipsorum segete et copia, renovari idemtidem atque augeri oportuit.“ — Praeterea nullus propemodum fuit Pontificum, sub quo, edito eius auctoritate decreto, liber aliquis proscriptus atque in Indicem relatus non fuisset. Quid autem eiusmodi prohibitionis decreta sunt aliud, quam totidem protestationes, quibus Pontifices Indicem denuo confirmant, eiusque observationem adurgent? Utquid enim liber in Indicem librorum prohibitorum referretur, si Index non obligaret? Cumque prohibitiones istae continua veluti serie in praesentem usque diem sese excipiant, optime sane praecautum fuit, ne consuetudo contraria vim legitimae praescriptionis umquam consequeretur. Immo quamvis largiremur, consuetudinem alicubi lapsu temporis ad praescribendum requisiti, evasisse legitimam: tum quoque fatendum foret, legitimam non perstitisse; cum exploratum sit, tardioribus Pontificum Constitutionibus eam iterato revocatam penitusque sublatam fuisse; nam ut Reiffenstuel ait [1]): „Etsi haec lex per consuetudinem contrariam praescriptam abrogata fuisset, tamen etiam eidem consuetudini diversis successivis temporibus rursus derogatum fuit per plures Constitutiones pontificales subsequentes.“ Et postquam nonnullorum post Pium IV. Pontificum circa Indicem sanctiones recensuisset, ita prosequitur: „Idem facere et observationem Indicis praecipere videntur Pontifices successores, dum fere omnes ad haec usque tempora libros aliquos de novo prohibent, eosque Indici librorum prohibitorum inseri mandant; ita ut memoratus Index continuo augeatur, sicque auctus una cum antiquis regulis Indici ab initio statim praefixis, auctoritate eorumdem prodeat, et exacte observari praecipiatur. Ex quibus utique patet, quam difficile

[1]) Loc. cit. n. 46.

sit absolute sustinere, Indicem, etiam quoad libros secundae classis, in Germania non esse receptum, vel eidem consuetudine contraria legitime praescripta derogatum: cum novae Constitutiones eiusdem observationem de novo praecipientes iugiter emanent, quae consuetudinibus contrariis derogant, et quas, utpote iustas, acceptandi gravis obligatio est."

Quominus autem credamus Sedem Apostolicam tacite in eiusmodi consuetudinem consensisse, obstant omnes illae Pontificum Constitutiones, quae quidem numero plurimae sunt, quibus expresse conceptisque verbis obligationem Indicis integram illaesamque servatam; omnem vero consuetudinem contrariam abolitam volunt. Quod ut luculentius pateat, unum alterumve proferre iuvat documentum. Quis sibi persuadeat, consuetudini quicquam detulisse, aut in non observationem Indicis consensisse Benedictum XIV. qui in Constitutione, Indici ab se publicato praemissa, sic loquitur: „Absolutum itaque iuxta mentem nostram laudatum Indicem, et ab iisdem Cardinalibus revisum atque recognitum, typis Camerae nostrae Apostolicae edi voluimus, ipsumque praesentibus Litteris nostris tamquam expresse insertum habentes, auctoritate Apostolica tenore praesentium approbamus et confirmamus, atque ab omnibus et singulis personis ubicumque locorum existentibus, inviolabiliter et inconcusse observari praecipimus et mandamus, sub poenis tam in regulis Indicis, quam in Litteris et Constitutionibus Apostolicis alias statutis et expressis, quas tenore earumdem praesentium confirmamus et renovamus. *Non obstantibus . . . quibusve usibus, stylis et consuetudinibus etiam immemorialibus, ceterisque in contrarium facientibus quibuscumque.*" [1]) Non minus a praetenso consensu tacito alienus fuisse putandus est Leo XII. qui „universis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis aliisque in ecclesiarum regimen praepositis, in memoriam revocanda esse mandavit ea, quae in regulis Indicis sacrosanctae Synodi Tridentinae iussu editis, atque in observationibus, instructione, additione, et generalibus decretis Summorum Pontificum Clementis VIII., Alexandri VII. et Benedicti XIV. auctoritate ad pravos libros proscribendos

[1]) Constit. *Quae ad catholicae.*

abolendosque Indici librorum prohibitorum praeposita sunt; ut nimirum, quia prorsus impossibile est libros omnes noxios incessanter prodeuntes in Indicem referre, propria auctoritate illos e manibus fidelium evellere studeant, ac per eos ipsimet fideles edoceantur, quod pabuli genus sibi salutare, quod noxium ac mortiferum ducere debeant, ne ulla in eo suscipiendo capiantur specie ac pervertantur illecebra." [1]) Praeterimus, ne terminos nobis praefixos excedamus, quae Gregorius XVI. [2]) in eumdem plane sensum prolocutus est. At temperare Nobis non possumus, quin illud adhuc addamus: nec Pium PP. IX. a Praedecessorum suorum recessisse vestigiis: immo spatio annorum novemdecim, queis Ecclesiam Dei gloriose administrat, continuis licet fatigatum adversitatibus et distentum curis, cum alias saepe [3]), tum in novissima Epistola encyclica [4]), universos orbis catholici Antistites gravissimis excitasse verbis: „velint ingeminatis studiis quotidie magis prospicere, ut fideles curae ipsorum concrediti, abstineant ab herbis noxiis, quas Iesus Christus non colit, quia non sunt plantatio Patris." Ipse quoque annexus huic encyclicae Syllabus errorum, quos partim ex libris a se iam antea in Indicem relatis collectos sistit, partim in pluribus Allocutionibus et Litteris Apostolicis damnavit, quid aliud est, nisi luculentissimum ac solemne documentum, adeo nihil a se detractum esse Indicis vigori, ut potius novo eumdem robore munivisse censeri debeat.

Et haec quidem sufficere arbitramur, ut quisque intelligat, *suam Indici hodie quoque constare auctoritatem, eiusque vim obligandi nec temporis decursu, nec consuetudine quacumque, nec arbitrariis quorumdam praesumtionibus esse laxatam.* Nemo proinde, qui reverentia Sedis Apostolicae ducitur, suaeque consultum vult conscientiae, integrum sibi existimet libros lege Ecclesiae interdictos legere; neque se hominum aut levium, aut ingenio suo plus aequo confidentium dicteriis, ab officio viri catholici dimoveri patiatur. Lectio

[1]) Mandatum Leonis XII. additum decreto S. Congreg. 26. mart. 1825. — [2]) Constit. *Mirari vos.* 15. aug. 1832. — [3]) Encycl. *Qui pluribus.* 9. nov. 1846. — Allocut. 29. april. 1848. etc. — [4]) *Quanta cura.* 8. dec. 1864.

librorum quocumque nomine pravorum, (nam hos solum Ecclesia manibus suorum eripere conatur) iam ipso iure naturae vetita est; et ut scite advertit Natalis Alexander [1]): „doctis etiam sed nimium curiosis, et quorum fides interdum infirmior est quam simplicium et ineruditorum, ex huiusmodi lectione periculum plerumque imminere, infelix experientia comprobavit.“ Ceterum multae sunt, quae hodie quoque contra Indicem iactari solent cavillationes, quibus diluendis immorari nec vacat, neque operae pretium est, praesertim cum eae a S. Alphonso, aliisque pro merito sint confutatae. Subiicimus solum coronidis instar, quae vir eximie doctus [2]) apposite ad rem praesentem scribit: „Vix, inquit, inter catholicos quemquam reperias, qui ius illud damnandorum prohibendorumque librorum Romano Pontifici competere neget. Sunt multi eius censuram violantes, qui inobedientiae culpam absolvere subtilibus excusationibus conantur, obtendentes illam, sicut alia pleraque decreta, ultra montes vim non habere; quasi Romani Pontificis potestas a Christo fuerit alpibus circumscripta, vel Ecclesia monstruosum corpus sit, cuius pars, capitis ductum sequi, altera se ipsam regere debeat.“

Non aliud nobis reliquum esse videmus, quam ut rationem formamque S. Congregationis Indici praepositae paucis exhibeamus. — Congregationem hanc non a Sixto V., ut quidam perperam autumabant, sed a Pio V. fuisse institutam, cum Benedictus XIV. [3]) diserte tradit, tum testatissimum ex eo fit, quod regesta Congregationis a Pii V. aetate sumant initium; tum ex eo quoque, quod Gregorius XIII. in bulla *Dilectis filiis.* primo pontificatus sui anno, 1572. ad Congregationem Indicis data, inter Cardinales eidem adscriptos, quos nominatim compellat, etiam Felicem S. Hieronymi Illyricorum de Monte Alto, (postmodum Sixtum V.) expresse memoret. — Equidem officium libros perniciosos prohibendi iam antea Paulus III. institutae a se a. 1552. Congregationi S. Officii, seu universalis Inquisitionis imposuit; sed cum haec gravissimorum negotiorum diversitate ac mole aliunde distineretur, relicta illi

---

[1]) Lib. 4. de Decalog. art. 8. reg. 25. — [2]) Anton. Charlas de libertatib. Ecclesiae gallic. lib. 7. c. 18. n. 3. — [3]) Constit. *Sollicita.*

porro quoque summa de libris decernendi auctoritate, S. Pius V. aliam insuper velut in subsidium instituendam duxit Congregationem, quam *Indicis* appellavit; cuius proprium ac unicum fere munus esset in examen libros vocare, de quorum proscriptione, emendatione vel permissione capienda est deliberatio. Constat certo Cardinalium a Pontifice deputatorum numero, quorum unus *Praefecti* nomine Congregationi praesidet; tum *Assistente*, qui iure perpetuo est Magister S. Palatii; item *Secretario* inde a Congregationis origine ex ordine Fratrum Praedicatorum per Pontificem nominari solito; tandem delectis ex utroque clero sacculari et regulari *Consultoribus* et *Relatoribus*.

Modus procedendi in hac Congregatione frequentatus, quem Benedictus XIV. accuratissime describit [1]), iste fere est. Facta libri alicuius denuntiatione, secretario S. Inquisitionis incumbit officium, delationem recipiendi, simulque delatorem percontandi, quam ob causam librum prohibendum putet. Dein ipse librum attente perlegit, ut videat, an fundata sit accusatio; qua de re ut securius iudicet, duos sibi asciscit Consultores, praevie tamen a Summo Pontifice vel Cardinali Praefecto approbandos. Quodsi collatis consiliis liber censura dignus deprehendatur, eligitur Relator in eo scientiae genere, quod liber tractat, probe versatus, qui animadversiones suas scripto exarat, annotatis paginis, quibus singula ab ipso reprehensa continentur. Postea in privata Consultorum Congregatione, quae *praeparatoria* audit, et singulis mensibus adminus semel per Secretarium Indicis convocatur, Relatoris animadversiones audiuntur, eaedem cum libro conferuntur, et crisi subiiciuntur. Huic Congregationi assistunt sex Consultores cum Magistro s. Palatii, et Secretario, qui scripto excipit Consultorum sententias, ad Congregationem Cardinalium una cum Relatoris censura transmittendas. — In Congregatione demum *generali* Cardinales re mature expensa de controversia pronuntiant; et siquidem Congregatio librum aliquem proscribendum aut corrigendum censuit, Secretarius praestita de actis omnibus Pontifici relatione, eius exquirit assensum.

---

[1]) In saepe laudata Constit. *Sollicita*.

Praeclara porro sunt, et sapientiae luminibus referta, quae Benedictus XIV. in eadem Constitutione, unde haec depromsimus, praecipit; quo alia inter illud pertinet, ut, dum liber auctoris catholici, qui sit integrae famae et clari nominis vel ob alios editos libros, vel forte ob eum ipsum, qui in examen vocatur, et hic talia contineat ob quae proscribi mereatur: prae oculis habeatur usu iam diu recepta consuetudo prohibendi librum adiecta clausula: *donec corrigatur;* vel *donec expurgetur*, si tamen ea locum habeat, et suspensa decreti publicatione, res cum auctore, vel eius procuratore communicetur; et, siquidem correctionem detrectet, decretum edatur; si vero se submittat, indicatasque emendationes faciat, tum suppresso proscriptionis decreto, exemplaria dumtaxat iam distracta interdicantur.

Attentione quoque digna sunt, quae idem sapientissimus Pontifex profert relate ad querelas quorumdam aegre ferentium, proscriptiones librorum fieri non auditis eorum auctoribus; neque enim necessarium esse affirmat audire auctores, ubi non de condemnandis eorum personis, sed de avertendo periculo, quod liber noxius fidelibus posset afferre, agitur; utquid etiam opus esset, ut auctor causam suam agat, dum eius scripta palam loquuntur? „Cum vitium, ait Muratorius [1]) satis apertum se dissimulari non patiatur, et excusationi locum aufert, intrepide sententia feratur, et inauditis quoque auctoribus, proscribantur libri. Reipublicae debetur isthaec medicina.“ Optat nihilominus Benedictus morem a Congregatione hactenus usitatum deinceps etiam servari, ut, quando res sit de auctore catholico aliqua nominis et meritorum fama illustri, eiusque opus, demtis demendis, in publicum prodesse posse dignoscatur: vel auctor ipse audiatur, vel unus de Consultoribus designetur, qui *ex officio* operis patrocinium suscipiat. — Denique secretum sive silentium, quod in Congregatione S. Officii praescriptum est, a Relatoribus, Consultoribus, et Cardinalibus Congregationis Indicis religiose custodiendum praecipitur; facta solum Secretario potestate, ut animadversiones in libros censurae subiectos eorum auctoribus, vel aliis illorum

[1]) De ingenior. moder. lib. 2. c. 5.

nomine agentibus et postulantibus, sub eadem secreti lege, communicare queat, suppressis semper denuntiatoris censorisque nominibus. Iaurini, die 9. Maii 1865.

1368.

Pius IX. PP. AEppo Parisiensi (Georgio Darboy) rescribens, plures errores cum in epistola AEppi tum in regimine dioecesano per eum admissos graviter reprehendit, ac cumprimis supremam Summi Pontificis auctoritatem APraesuli in memoriam revocat. 1865.

Ex epistola, quam manu nostra exaratam die 24. mensis Nov. anno proxime superiore ad te dedimus, perfacile noscere potuisti, ven. frater, paternam nostram in te benevolentiam. Ea profecto spe nitebamur, fore, ut illis amantis nostri in te animi sensibus permotus velles nostrae erga te dilectioni studiosissime respondere, nostrisque desideriis perlibenter obsecundare, tuamque erga nos et hanc Petri Cathedram observantiam ac devotionem luculenter ostendere, veluti Catholicum Antistitem omnino decet. Atque eo magis id sperabamus, quod cum ad istam Parisiensem AEppalem Ecclesiam fuisti designatus, tuas ad nos literas perferendas curasti, quibus profitebaris te nobis et huic Apost. Sedi esse addictissimum, et summa nos eandemque Sedem reverentia colere. Hac igitur spe freti, in commemorata nostra epistola ne verbum quidem facere existimavimus de tuis literis, Kalendis mensis Septembris eodem superiore anno datis, quibus respondisti nostrae epistolae die 26. Apr. e. a. tibi scriptae circa aliquas res ad istam tuam dioecesim pertinentes; quae tuae literae non leviter nobis admirationi et tristitiae fuerunt, cum ex illis praeter omnem expectationem nostram intellexerimus *te eas habere opiniones, quae divino Romani Pontificis in universam Ecclesiam Primatui omnino adversantur.*

Et sane *asserere non dubitas, Romani Pontificis pote-*

statem in Eppales Dioeceses nec ordinariam nec immediatam esse. Opinaris, Romanum Pontificem tunc duntaxat in alienam dioecesim posse suam interponere auctoritatem, quando dioecesis ipsa ita aperte sit inordinata ac perturbata, ut Summi Pontificis interventus sit unicum remedium, quo animarum saluti et Pastorum negligentiae consulatur. Divinum autem ius, ex quo Eppus est solus in sua dioecesi Iudex, minime recognosci arbitraris, cum Summus Pontifex extra commemoratum evidentis necessitatis casum sese dioecesis negotiis commiscet. Atque existimas, dioecesim canonice erectam, in qua Hierarchia est constituta, in Missionum regiones converti, si Romanus Pontifex extra praedictum casum suam potestatem erga dioecesim exerceat. Insuper in sermone potissimum a te ad istum Senatum habito affirmasti, abusum esse, appellationes ad hanc Apost. Sedem, et oppugnas ius, quo singuli fideles potiuntur, appellandi ad Summum Pontificem, et inquis id impedire ac prope impossibilem reddere dioecesis administrationem. Dum vero hanc doctrinam manifestare minime haesitas, clare aperteque declaras, quibus modis uti velis ad eam firmiter servandam. Namque *significas tibi in animo esse totis viribus obsistere et curare, ne directus Romani Pontificis interventus extra saepe repetitum necessitatis casum locum habeat,* asserens, Regularium et istius Nuntiaturae et Romanarum Congregationum agendi rationem eo spectare, ut Summi Pontificis interventus directe in dioeceses inducatur. Ac praeterea *ais te velle, tum alios ven. fratres Galliae Sacrorum Antistites excitare, ut una tecum conspirent, tum ad vulgus appellare apta adhibita instructione. Eodem autem sermone a te penes istum Senatum recitato haud veritus es varios in medium proferre modos supremae Romani Pontificis et Apost. huius Sedis auctoritati maxime contrarios, retinendi scilicet Apostolicas literas, illasque civilis auctoritatis arbitrio placitoque subiiciendi, et confugiendi ad laicam potestatem. Quo sermone typis in lucem deinde edito verba etiam faciens de Articulis organicis, quamdam eisdem auctoritatem et reverentiam deferendam censuisti, utpote respondentibus praeexistenti et graviori societatis conditioni ac necessitati; cum*

haud ignores, quomodo Apost. Sedes contra eosdem articulos a laica potestate editos et Catholicae Ecclesiae doctrinae, eiusque iuribus ac libertati adversos protestari numquam omiserit.

Equidem, ven. frater, numquam credere potuissemus, te hisce sensibus esse animatum, nisi illos ex praedictis tuis literis mense Septembri ad nos datis, et ex memorato tuo sermone cum summo animi nostri dolore agnovissemus. Non possumus enim non vehementer dolere et angi, cum praeter omnem opinionem cogitationemque nostram hac tua sentiendi agendique ratione videaris favere *falsis et erroneis Febronii doctrinis*, quas, uti noscis, haec S. Sedes reprobavit, damnavit, et catholici scriptores doctissimis operibus reprobarunt et profligarunt. Ac per te ipse perfacile intelligere potes, ven. frater, quanta afficiamur admiratione, dum animo reputamus, *eas a te proferri sententias, quae catholicae doctrinae repugnant et a quibus idcirco uti Ecclesiae Catholicae Antistes vel maxime abhorrere debes.* Et quidem *asserendo, Romano Pontificis potestatem in singulas dioeceses non esse ordinariam sed extraordinariam, propositionem enuncias omnino adversam Concilii IV. Lateranensis definitioni,* in qua luculentissima ac decretoria illa leguntur verba: „Romana Ecclesia, disponente Domino, super omnes alias ordinariae potestatis obtinet Principatum, utpote Mater universorum Christifidelium et Magistra, scilicet eorum omnium, qui pertinent ad Christi gregem.“ (Cap. 5.) Quae gravissima eiusdem Concilii verba tibi apprime nota ac perspecta esse debent, ven. frater. Neque ignorare potes eandem tuam propositionem plane contrariam esse constanti usui et doctrinae ab universali catholica Ecclesia omnibusque eius Eppis cum omni veneratione exceptae ac traditae, secundum quam tum praesenti tum praeteritis aetatibus Ecclesia semper tenuit ac docuit, et docet ac tenet: divina illa verba „pasce agnos meos, pasce oves meas“ beatissimo Apostolorum Principi ita a Christo Domino dicta fuisse, ut eorumdem verborum vi omnes et singuli fideles Petro eiusque successoribus velut supremis et ordinariis totius Ecclesiae omniumque Sacrorum Antistitibus immediate subiecti esse debeant, sicuti ipsi Christo Domino, cuius Romanus Pontifex verus est

his in terris Vicarius ac totius Ecclesiae Caput omniumque Christianorum Pater et Doctor. Non parum autem miramur, cum, quin forsitan animadverteris, ex Febronianis placitis sentias, ex memorata doctrina dioeceses in *Missionum* regiones et Eppos in *Vicarios Apostolicos* converti; cum omnes cognoscant a Catholicis merito responderi, id tam esse falsum, quam falsum est asserere, in civili ordine ordinarios Provinciarum praefectos, iudices, aliosque Magistratus non posse amplius nominari Magistratus Ordinarios, propterea, quod Rex vel Imperator directa seu immediata et ordinaria potestate in singulos sibi subditos potiuntur. Qua aptissima sane similitudine utitur Doctor Angelicus, cum inquit: „Papa habet plenitudinem Pontificialis potestatis, quasi Rex in Regno; sed Eppi assumuntur in partem sollicitudinis, quasi Iudices singulis civitatibus praepositi.“ (Quaest. 26. art. 3.) Atque etiam non possumus non mirari, te, ven. frater, queri de *petitionibus et appellationibus*, quae ad Romanum Pontificem deferuntur, quaeque ab ipso excipiuntur; quandoquidem uti catholicus Antistes scire optime debes, *appellationum ius ad Apost. Sedem*, veluti inquit immortalis memoriae Benedictus XIV. decessor noster, *adeo necessario connexum cum Romani Pontificis in universam Ecclesiam iurisdictionis Primatu, ut nemo possit illud in controversiam adducere, nisi et hunc velit praefracte inficiari.* (De Syn. Dioec. l. 4. c. 5.) Quod quidem ius adeo omnibus fidelibus notum est, ut S. Gelasius praedecessor item noster ep. 7. ad Epp. Dardaniae scriberet: „Cuncta per mundum novit Ecclesia, quoniam quorumlibet sententiis ligata Pontificum Sedes B. Petri Apostoli fas habeat resolvendi, utpote quod de omni Ecclesia ius habeat iudicandi, neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio; siquidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellari voluerint, ab illa autem nemo sit appellare permissus.“ Hinc admirationem moves, cum affirmas, huiusmodi Apost. Sedis morem excipiendi eorum querelas, qui ab Epporum iudicio ad eandem Sedem appellant, tibi impossibilem reddere tuae dioecesis administrationem. Talis enim impossibilitas a nullo Catholicae Ecclesiae Epporum tum praesenti tum superioribus aetatibus fuit unquam cognita. Quodsi eiusmodi impossibilitas a te asserta existere unquam

posset, eam Romanus Pontifex sentire deberet, qui gravissima omnium Ecclesiarum sollicitudine distentus omnium dioeceseon petitiones excipere, easque accurate examinare ac dirimere tenetur; numquam vero simplex Eppus, qui de propriae dioecesis factis tantum respondere debet, quae totius Catholicae Ecclesiae exigua pars est. Atque huiusmodi tuae querimoniae contra appellationum ius ad Romanum Pontificem et contra ordinariam ac directam eiusdem Pontificis in omnes dioeceses iurisdictionem eo maiorem excitant admirationem, quod omnis religiosae mentis Eppus ex eodem iure ac iurisdictione, veluti pe te ipse noscere potes, ven. frater, maximum solatium, conso lationem ac robur percipit coram Deo et Ecclesia et coram ipsis Ecclesiae hostibus. Et quidem coram Deo propterea, quod dum ex parte se a reddenda villicationis suae ratione eximit salutari Apost. Sedis lumine perfusus magis in dies dirigitu ad suam dioecesim prospere administrandam; coram Ecclesia nam hoc facto eam maiore usque coniunctione ac firmitate regiminis unitate vigere et florescere videt; coram ipsius E clesiae inimicis propterea, quod contra ipsos hac ratione Epp fortior et constantior evadit. Omnibus enim probatum expl ratumque est, *Eppum non solum debilem verum etiam a versariorum ludibrium tunc maiorem in modum fieri, cu ipse minus adhaeret immobili illi Petrae, super quam Chr stus Dominus suam aedificavit Ecclesiam, et adversus qua inferi portas numquam praevalituras esse promisit.* Qu autem declaras, te velle *resistere, aliosque Galliarum Epp commovere et ad vulgus appellare,* vides profecto hisce *sed tiosis* sane *modis a Febronio contra Ap. Sedem propositis ipsum divinum Ecclesiae constitutionis Auctorem gravi offendi, et maximam tum tuis collegis tum catholico Gall rum populo iniuriam inferri.*

Iam vero de *Regularium* quaestione loquentes, scias primis velimus, Regulares ipsos nihil omnino ad nos detulis cum visitationem a te ipsis factam aliunde noverimus. Hac re praedictis nostris literis die 26. Aprilis datis te aman monuimus; et idem nostrum monitum tibi sententiam app lare placet, parte inaudita latam; et inquis, id esse con iuris praesumtionem, quam semper pro Superiore stare exis

mas, quando inter superiorem et inferiorem, veluti sunt Regulares habito ad te respectu, agitur controversia. Vix credere possumus id a te dici, ven. frater, cum notissimus sit tibi liber Decretalium praedecessorum nostrorum, et idcirco scias, omni semper aetate hoc in more positum fuisse Romanorum Pontificum, ut cum audirent aliquid ab Eppo quolibet minus recti specie peractum, ad eundem libere scripserint exprimendo propriam aegritudinem. Et quamplurimi existunt Canones incipientes illis verbis: „Relatum — Querelam — Ad audientiam — Ad nostram audientiam — Ad aures etc.“ Neque Eppi huiusmodi Romanorum Pontificum literas unquam acceperunt veluti sententias inaudita parte editas, neque unquam indignati sunt; sed easdem literas eo quo scriptae fuerant sensu exceperunt, scilicet tamquam invitationes vel ad comprobandam rem a se peractam, vel ad recognoscendum malefactum, illudque reparandum. Diversa agendi ratio nimis difficile Christi in terris Vicario redderet totius Ecclesiae regimen, Eppali mansvetudini haud satis esset consentanea. In plures autem ambignitates te incidisse dolemus, ven. frater, quoad Regularium negotium. Nam pro tua prudentia primum serio consideres, velimus, hic agi de *Eppali visitatione tum Religiosis Societatis Iesu, tum Franciscalis Ordinis Capucinorum viris facta,* qui pluribus abhinc annis in ista Parisiensi Civitate et sub variis AEppis tuis praedecessoribus commorantes, pacifica eorum *exemtionis* possessione potiebantur, et proinde Apostolica etiam Sedes peculiari seu privativa sua in ipsos iurisdictione pollebat. Itaque *de spolio agitur per factum patrato contra possessionem, quam Apost. Sedes et Regulares habebant.* Hic verus est quaestionis status, ex quo perfacile perspicis, Ap. Sedem iuste egisse, etiamsi placeret in iudicium sententiamque convertere verba illa, quibus te monendum duximus. Etenim, ven. frater, quamquam plenam haberes rationem, tamen minime ignoras, ex utriusque iuris praescripto neminem de possessione deturbari posse. Quamobrem antequam Regulares et Apost. Sedem propria possessione ac iure spoliares, tuum erat tum reverentiae tum iustitiae causa eandem Sedem de tuis rationibus certiorem facere, et ab eadem Sede expectare responsum. Quae Ap. Sedes iustissime

est operata, quandoquidem apprime noscis, quod intercedat discrimen inter iudicium petitorium et possessorium iudicium, ac quae utrumque ius praecipua statuat circa cuiusque generis spoliorum et ausuum iudicia. Vehementer optamus, ven. frater, ut id pro tua prudentia sedulo considerare et intelligere velis. Arbitraris autem, Apostolicam Sedem ex praesumtionis iure pro Superiore semper stare debere, quando inter dispares gradu quaestio habetur, ac regulam proponis illi longe dissimilem, quam S. Bernardus Innocentio II. decessori nostro proposuit illis verbis: „Hoc inter cetera vestri singularis primatus insignia specialius nobiliusque nobilitat vestrum et inclytum reddit Apostolatum, si eripitis pauperem de manu fortiorum eius.“ (Ep. 198.) At contendis, Religiosas familias Lutetiae Parisiorum degentes haud posse perfrui exemtionis iuribus propterea, quod ipsae, veluti tibi videtur, tres ob causas non sunt canonice erectae. Et primum, quia istius Status leges non tribuunt Regularibus legitimam existentiam; secundo propterea, quod ipsae leges non sinunt, Regularium domo alicuius rei dominium et possessionem habere, ex quo evenit, ut minime possit executioni mandari, quod Apostolicae iubent Constitutiones, quae praescribunt, ut ante fundationem omnino constet, quomodo se decenter sustentare queant; ac denique propterea, quod Tridentina Synodus et Romanorum Pontificum Constitutiones ad canonicam Regularium in dioecesibus existentiam requirant Eppi consensum, quem asseris numquam impertitum fuisse Regularibus, de quibus sermo est. Atque etiam asseris, praecedentis existentiae factum nullo modo canonicum eorum Regularium statum efficere posse: non titulo implicitae approbationis, quandoquidem Pontificiae Constitutiones et Concilium Tridentinum postulant, veluti opinaris, ut huiusmodi Eppi consensus et auctoritas sit expressa et scripto data ante Regularium adventum; non titulo praescriptionis propterea, quod ais agi de lege irritante ac de lege publici ordinis, quae, uti existimas, praescriptionem haud admittunt.

Sed non dubitamus, quin per te ipse cognoscas, vener. frater, huiusmodi argumenta nullam plane vim habere, si pro tua intelligentia serio perpendas quae dicturi sumus, quaeque a te sedulo considerari summopere cupimus. Et sane quoad

leges Status, quae legitimam seu civilem Regularibus Ordinibus existentiam denegant, et illorum domos alicuius possessionis dominio potiri vetant, et ita impediunt, quominus impleatur conditio a canonicis sanctionibus eorumdem fundationi imposita, ut nempe constet, quomodo se cum decentia alant: *quid valere unquam possunt huiusmodi civiles leges ad ecclesiasticorum iurium rationem administrationemque?* Te minime latet, has Civilis Status leges hisce praesertim turbulentissimis miserrimisque teterrimae ac perniciosissimae rebellionis temporibus posse etiam Eppalibus et cuilibet alii ecclesiasticae institutioni denegare in dies legitimam seu civilem existentiam, quemadmodum ipsis omnem cuiusque rei possessionem dominiumque iniustissime denegant. Ipsis igitur canonica existentia et propria eorum ecclesiastica iura erunt unquam deneganda? Probe cognoscis, evangelicorum consiliorum exercitium ad christianam assequendam perfectionem maxime necessarium, facilius in Religiosis familiis obtineri posse. *Poteruntne civiles leges christianae perfectionis exercitium in statu impedire, et Eppi eiusmodi legibus canonicam vim attribuere debebunt?* Omnes quidem et Eppi inprimis agnoscunt, quae semper fuerit Ecclesiae et huius Apostolicae praesertim Sedis, omnium Ecclesiarum Magistrae, agendi ratio circa huiusmodi leges Regularibus Ordinibus inimicas et infestas: *Eppus* igitur *possetne ab huiusmodi traditione discedere, ac deserere locum, quem in Ecclesia tenet, hasce leges sancire eisque coram Ecclesia aliquem attribuere effectum?* Quae quidem considerationes evidenter ostendunt, *quam inanis sit oppositio ex eiusmodi civilibus legibus petita.* Quod autem hae leges per *summam iniustitiam* decernunt, Religiosas domos nihil omnino posse dominii iure possidere, et iccirco censes haud posse impleri conditionem a sacris canonibus Regularium fundationi praescriptam, ut nempe constet de eorum decenti sustentatione: si eorumdem, quos appellas, canonum spiritum et literam penitus et accurate perspexeris, ven. frater, certe videbis te falli ac decipi. Etenim quidnam canones postulant praescribendo illam conditionem? Nihil profecto aliud exigunt et volunt, nisi eorumdem Regularium bonum tum singulorum tum recti praesertim cuiusque religiosae fami-

liae regiminis et administrationis ratione habita. Itaque cum omnino impossibile ipsis sit illam exequi conditionem, qua aequitate posset in eorumdem damnum verti, quod pro ipsorum bono est constitutum? Notissimae tibi sunt hac de re non solum Canonum (Cap. Quod ob gratiam de Reg. iur. in 6.) sed etiam civilium legum regulae: (Leg. null. 25. ff. de legit.) „Nulla iuris ratio aut aequitatis benignitas patitur, ut quae salubriter pro utilitate hominum introducuntur, ea nos duriore interpretatione contra ipsorum commodum producamns ad severitatem.“ Si autem canonum literas inspicias, num ipsi praecipiunt, ut Regulares, quemadmodum tibi videtur, possessionibus duntaxat eorum dominii alantur et sustententur? Non certe. Hi Canones sunt: Const. Cum alias-Greg. XV. decess. nostri die 17. Aug. 1622. edita; Const. Cum saepe — Urbani VIII. item decess. nostri die 21. Iun. 1625; et Const. Nuper-Innocentii XII. item decess. nostri die 23. Dec. 1697. Ac satis erit eam afferre, quae recentior est aliasque duas complectitur. Haec igitur Constitutio ita loquitur: „Deinceps vero monasterium, conventus, domus — Regularium nullibi recipiatur, nisi in singulis huiusmodi locis duodecim saltem religiosi degere et ex redditibus et consvetis eleemosynis, detractis detrahendis, competenter sustentari valeant.“ Itaque canones minime loquuntur unice de possessionibus, sed generatim de redditibus, et eleemosynis contenti sunt. Sed iam loquamur oportet de alia conditione seu de Eppali venia et consensu, quem Tridentina Synodus et Pontificiae Constitutiones ad canonicam Regularium domorum existentiam constituendam requirunt. Nemo certe, ven. frater, de huiusmodi Eppalis consensus necessitate dubitare potest; sed in praesenti quaestione est videndum, si hic consensus sufficienti modo extiterit. Ac rebus omnibus sedulo examinatis qua aequitate negari unquam poterit eiusmodi extitisse consensum? Et sane, ut cetera omittamus, omnes norunt, ven. frater, commemoratos Religiosos tum Franciscalis Ordinis, tum Societatis Iesu viros reipsa plures abhinc annos isthic extitisse sub variis Parisiensibus Antistitibus tuis praedecessoribus, qui eorumdem Regularium opera ad animarum salutem curandam, et ad omnia sacri ministerii munia obeunda quam libentissime usi sunt, quique

eosdem Regulares omnibus benevolentiae et honoris significationibus sunt prosecuti. Quae tuorum praedecessorum erga ipsos Regulares agendi ratio clare ostendit, canonicum consensum sufficienti modo expressum fuisse, illumque negari haud posse, quin maxima tuis ipsis praedecessoribus inferatur iniuria. Ad quae percommode cadit, quod (de instit. cap. Non amplius) Fagnanus, auctor aequalis et etiam posterior Urbano VIII. aliisque Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris a te appellatis, et illarum canonicarum constitutionum, quas recenses, scientissimus, scribebat, quin aliquis unquam vel antea vel postea adversatus fuerit: „Glossa ultima in Cap. de Monachis qu. 2. ponderando verbum „probante" notat satis esse, ut Eppi consensus accedat post erectionem, quia ratihabitione potest confirmare; et consentiunt ibi Hugo A.Diaconus et alii." Et revera aliter esse non potest, cum ita aequitas exigat, et, quemadmodum Iurisperiti loquuntur, facta potentiora sunt verbis. Ex quo pro tua sapientia intelligis, nullum pondus habere tuam animadversionem ex Urbani VIII. constitutione deductam, ut scilicet Ordinarii venia expressa esse debeat et non implicita aut praesumta, veluti existimas; quoniam non minus id exprimitur, quod certis evidentibus et longa annorum serie continuatis factis exprimitur. Ac multo minus valet alia animadversio, ut scilicet haec Eppalis venia scripto sit tradenda; propterea, quod nulla canonica constitutio hanc scripti conditionem statuit. Neque afferri potest argumentum a Concilio Tridentino depromtum, ut scilicet Ordinarii consensus fundationem praecedere debeat. Nam te minime latet, hunc esse proprium, naturalem et iuridicum omnis ratihabitionis, quae ex sequentibus factis oritur, effectum, sanandi scilicet defectum illius actus, qui recte praecedere debuisset. Nihil autem ad praesentem quaestionem attinet, quod de praescriptione loqueris; cum nemo prorsus intendat aut velit Ordinarii consensum per praescriptionem excludere, sed unice dicitur, huiusmodi consensum tot factis ac longa annorum serie amplissime declaratum sine dubio ac sufficienti modo existere, ac non solum haud posse eundem negari consensum, verum etiam pro certo haberi debere, illum omni meliori forma extitisse.

Iamvero dum haec praedictis tuis potissimum literis, Kalendis Septembris ad nos missis rescribenda tibique diligenter consideranda esse censemus, haud possumus quin alia quoque non levis certe momenti tibi significemus. Namque dissimulare non possumus, ven. frater, summam fuisse nostram molestiam admirationemque, ubi accepimus, *te exequiis interfuisse Magni utriusque militiae Magistri „Magnan," et solemnem absolutionem fuisse impertitum, dum ex illius Feretro Massonica etiam extabant insignia, et eidem funeri socii illius damnatae sectae cum eisdem insignibus assistebant.* Tuis literis die 1 proximi mensis Augusti ad nos scriptis asseveras, illa insignia nec a te nec a tuis presbyteris visa fuisse, neque ea ullo modo a te cognosci. Verum optime sciebas, ven. frater, illum defunctum virum, dum vixit, Magni, uti appellant, Orientis munus proscriptae eiusdem sectae misere sustinuisse; et iccirco facile praevidendum erat, eiusdem sectae socios illi funeri esse interfuturos ac simul curaturos, ut ipsius sectae insignia ostentarentur. Itaque pro tua religione omnia tibi erant sedulo consideranda et omnino ab illis exequiis cavendum, ne tua praesentia et opera excitarentur gravissima illa admiratio et offensio, qua omnes viri catholici merito affecti fuerunt. Etenim haud ignoras, quomodo gravibus etiam irrogatis poenis Massonica aliaeque huiusmodi iniquitatis societates a Romanis Pontificibus decessoribus nostris et a nobis ipsis damnatae fuerunt. (Clemens XII. Const. In eminenti; — Benedictus XIV. Const. Providas; — Pius VII. Const. Ecclesiam; — Leo XII. Const. Quo graviora; — Nostra Encycl. Ep. die 9. Nov. 1846. et alibi.) Siquidem huiusmodi impietatis sectae, nomine licet diversae, tamen nefario scelestissimorum consiliorum foedere inter se coniunctae, ac teterrimo contra ss. nostram religionem et hanc Apost. Sedem odio inflammatae tum pestiferis scriptis longe lateque disseminatis, tum pravis aliis quibusque ac diabolicis prorsus artibus adhibitis omnium mores mentesque corrumpere, omnemque honestatis, virtutis, veritatis ac iustitiae ideam de medio tollere, et monstrosa opinionum portenta usquequaque spargere, et abominanda quaevis vitia et infanda scelera fovere, propagare, et legitimae cuiusque auctoritatis imperium labefactare, et Catholicam Ecclesiam, si fieri unquam

posset, civilemque societatem funditus evertere, et Deum ipsum de coelo detrudere emoliuntur. Nunc autem silentio praeterire non possumus, ad aures nostras pervenisse, *isthic erroneam aeque ac perniciosam invaluisse opinionem, Apostolicae huius Sedis acta nullam parere obligationem, nisi acta ipsa Civilis Potestatis venia executioni fuerint mandata.* Quod quidem quam erroneum et Ecclesiae atque Apost. Sedis auctoritati iniuriosum et spirituali fidelium bono adversum sit, nemo certe non videt. Suprema enim Ecclesiae eiusdemque Sedis auctoritas Civilis Potestatis imperio et arbitrio obnoxia nullo modo unquam esse potest in iis omnibus, quae ad ecclesiasticas res ac spirituale animarum regimen quavis ratione spectant; et illi omnes, qui catholico nomine gloriantur, eidem Ecclesiae et Apost. Sedi religiosissime obtemperare, debitamque reverentiam ac devotionem exhibere omnino tenentur. Atque hic animadvertas, velimus, *te in commemorato Sermone penes istum Senatum pronunciato perperam asseruisse, a fel. mem. Benedicto XIV. praedecessore nostro in Conventione cum Sardiniae Rege inita eidem Regi concessum fuisse Regiae Executionis ius circa Pontificia Acta,* quandoquidem affirmasti, in Instructione eidem Conventioni adiecta dici: Pontificias Constitutiones ad disciplinam pertinentes subiiciendas esse illius Senatus recognitioni, easque Regia executione indigere, ut obligandi vim habeant: exceptis Constitutionibus et Apostolicis literis, quae ad dogma moresque spectant. Quae falsa sane assertio numquam fortasse ex ore tuo excidisset, ven. frater, si ante oculos habuisses diligenterque attendisses eiusdem Instructionis verba. Et re quidem vera in Articulo 3 illius instructionis haec verba leguntur: „Nel Concordato col Pontifice Benedetto XIII. trattosi dell' esecuzione de' Brevi e Bolla apostoliche, come puo leggersi nello stesso Concordato. Fu tollerata la simplice visura, senza porve alcun segno, a fare alcun decreto in ordine all' esecuzione sopra dette Bolle e Brevi; e si sa che tutto cio e stato fedelmente adempito. E benche si dica con ogni asseveranza, e si creda, che ne il Senato, ne veru altro tribunale non ha assunta ad instanza di chi si sia la cognizione sovra la giustizia delle Bolle o de' Brevi, desiderandosi nulladimeno, che il tutto mai sempre proceda con una

perfetta armonia, quando mai s' incontrasse qualche difficolta contraria all' esecuzione della Bolla o del Breve, e si bramasse di saperne i motivi, dovranno i Ministri di sua Maesta, con i chiarimenti bastevoli per appagare informarne o il Ministro della Santa Sede residente in Torino, oppure i Ministri Apostolici residenti in Roma. Dalla simplica visura poi resteranno eccettuate le Bolle dogmatiche in materia di fede, la Bolla e i Brevi regolativi del ben vivere e de' santi costumi, le Bolle de' giubbilei e d' indulgenze i Brevi della sacra Penitenzieria, e le lettere delle Sagre Congregazioni di Roma, che si scrivono agli Ordinarii, o ad altre persone per informazione." Atque eiusmodi circa Regiae executionis veniam dispositiones numquam immutatae fuerunt in posterioribus Conventionibus inter hanc Apost. Sedem et Sardiniae Regem initis, et in Conventione a recentis memoriae Gregorio XVI. praed. nostro cum defuncto Sardiniae Rege Carolo Alberto super immunitate personali a. 1842. facta, ad plenum vigorem revocatae fuerunt praecedentes Conventiones, in iis omnibus, quibus per eandem Conventionem non fuit derogatum.

Tibi autem persvade, ven. frater, nos haec omnia pro supremi nostri apostolici ministerii munere ac pro Pontificia nostra in te dilectione manifestare debuisse; ac futurum plane confidimus, ut pro tua religione velis haec omnia amantissima nostra monita ac documenta quam libentissime excipere, iisdemque studiosissime obsequi, firmiterque adhaerere, ac germanam Catholicae Ecclesiae doctrinam et iura strenue tueri, debitamque erga Apostolicam hanc Sedem et Christi his in terris Vicarium devotionem et obedientiam omnibus inculcare, et omnes boni Pastoris partes quotidie magis explere in hac praesertim tanta temporum iniquitate. Pro certo etiam habe, te apud nos in pretio et honore esse, et a nobis vehementer diligi. Atque praecipuae huius nostrae in te benevolentiae testem et omnium coelestium munerum auspicem esse volumus apost. benedictionem, quam toto cordis affectu tibi ipsi, ven. frater, et gregi tuae curae commisso peramanter impertimur. Datum Romae die 16. Oct. 1865.

1369—1373.

Concilium Ultrajectense de Rom. Pontifice. 1865.

1. *Tit. I. cap. 7.* Quemadmodum unum est divinum Evangelium, una christiana religio, una apostolica successio, cui Christus suam potestatem contulit: ita etiam unum est regnum Dei et Christi una Civitas supra montem posita, una Christi Ecclesia, quae unum praedicat Dominum, unam fidem, unum baptisma. Equidem *nulla alia esse potest Ecclesia praeter illam, quam ipse Christus supra firmam petram aedificavit,* quaeque in universo mundo diffusa suam ab Apostolis pandit originem, ac Dei spiritu vivificata sanctitatis fructus edit et manifestat. Hanc Christi Ecclesiam praerogativa unitatis semper distingvi credimus ac profitemur. Una semper atque eadem eius auctoritas, unum atque idem eius magisterium, una eademque fidei professio, una eademque sacramentorum participatio. „Ecclesia Domini luce perfusa per orbem totum radios suos porrigit: unum tamen lumen est, quod ubique diffunditur; nec unitas corporis separatur; ramos suos in universam terram copia ubertatis extendit, profluentes largiter rivos latius expandit; unum tamen caput est, et origo una, et una mater, foecunditatis successibus copiosa. Illius foetu nascimur, illius lacte nutrimur, spiritu eius animamur.“ (Cypr.) Christus Dominus pro hac unitate rogavit, cum pro iis, qui crediturі essent in eum, in oratione ad Patrem inquit: omnes unum sint, sicut tu Pater in me et ego in te. (Ioan. 17.) Apostolus autem Paulus vehementer fidelibus commendat, ne sint in ipsis schismata, ac solliciti sint servare unitatem spiritus in vinculo pacis, unum corpus et unus spiritus. Etenim, inquit, in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptisati sumus. (1 Cor. 10. — Eph. 4. — 1 Cor. 12.) Non solum itaque unitas spiritus, qua fideles inter se iunguntur vinculo

gratiae et caritatis, in Ecclesia agnoscenda est, sed unitas etiam corporis profitenda. Fideles scilicet unius eiusdemque corporis membra sunt, atque ita donorum Spiritus, quae in toto corpore diffunduntur, consortes atque participes fiunt. Id non semel similitudine accepta ex humani corporis membris Sacrae Literae declarant. Prouti enim in corpore multa sunt membra, quae tamen omnia unum idemque corpus constituunt, quaeque singula ex uno eodemque vitae principio proprio funguntur munere ac mutua opera se fovent in communem totius corporis utilitatem: ita hoc ipsum contemplari licet in Ecclesia. Vos autem, subdit Paulus, estis corpus Christi et membra de membro. (1 Cor. 12.) Equidem *Ecclesiae unitas in Christo invisibili capite perficitur et consummatur:* ipsum enim aeternus Pater dedit caput supra omnem Ecclesiam, quae est corpus ipsius et plenitudo eius. (Eph. 1.) *Cum tamen visibilis Ecclesia visibili capite egeat: ita Salvator noster Petrum universi fidelium generis caput et pastorem constituit, cum illi oves suas pascendas verbis amplissimis commendavit, ut qui ei successisset, eandem plane totius Ecclesiae regendae et gubernandae potestatem habere voluerit.* Loquutus est Dominus ad Petrum: Ego, Petre, dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam. Super unum aedificat Ecclesiam: et quamvis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat et dicat: Sicut misit me Pater, et ego mitto vos, accipite Spiritum Sanctum; tamen ut unitatem manifestaret, unitatis eiusdem originem ab uno incipientem auctoritate sua disposuit. (Ambros. et Cypr.) Atque *haec quidem est omnium Patrum concors sententia: visibile caput ad Ecclesiae unitatem constituendam et conservandam necessarium fuisse. Credimus ergo Primatum Petro datum fuisse a Christo*, ut una Christi Ecclesia et cathedra una monstretur: unum electum fuisse, ut capite constituto schismatis tolleretur occasio; atque ita in cathedra unitatis doctrinam positam esse veritatis. (Cypr. Hier. Ambros.) Quemadmodum vero *perpetua esse debet Ecclesiae unitas*, ita etiam *perpetuo manet unitatis centrum.* Sicut permanet quod in Christo Petrus credidit, ita permanet quod in Petro Christus instituit. (Leo.) *Agnoscimus itaque et profitemur, Beatis-*

simum Principis Apostolorum successorem Romanum Pontificem in universum orbem tenere Primatum, verum esse Christi Vicarium, totiusque Ecclesiae et omnium christianorum Patrem ac Doctorem existere. (C. Flor.) Longe absumus ab illorum doctrina, qui aiunt, veram Christi Ecclesiam ex diversis ac inter se oppositis sectis coalescere, quarum singulae, licet sub varia forma, religionem Christi profitentur. *Reiicimus* etiam *ac reprobamus errorem illum, qui alicubi Ecclesiam Catholicam existere posse autumat, absque unitatis vinculo cum Romano Pontifice.* Non enim qui extra unionem capitis est, censeri potest inter membra corporis Ecclesiae. *Ubi Petrus, ibi Ecclesia: Petrus autem per Romanum Pontificem loquitur, ac semper in suis successoribus vivit et iudicium exercet.* (Ambros.) Ea igitur tantum, quae cum Romano Pontifice communione coniungitur, vera dici potest Christi Ecclesia, quam Dominus super Petrum fundavit, et in eius auctoritate solidavit. (Leo.) Non modo enim haec tantum Ecclesia sua unitate praefulget, unum agnoscens fundamentum visibile, quo singulae aedificii partes fulciuntur ac inter se mutuo connectuntur, verum etiam haec sola Ecclesia sancta est, quae virtutum et carismatum donis indesinenter claret; sola catholica, quae et in toto orbe diffusa est, et regnorum limitibus non continetur, et catholicae nomen semper retinuit; sola apostolica, quae Epporum cum Romano Pontifice coniunctorum seriem exhibet usque ad Petrum ascendentem. Docemus itaque, *ad Romanam Ecclesiam propter potiorem principalitatem necesse esse omnem convenire Ecclesiam*, h. e. qui sunt undique fideles; confugiendum esse ad Petri Cathedram, unde unitas sacerdotalis exorta est; nostrum esse ex ea quaerere, quid credendum, quid sentiendum et quid tenendum sit? *Munus* quidem *confirmandi fratres Romanus Pontifex a Petro haereditavit*, atque adeo, si quae de fide subortae fuerint quaestiones, suo debent iudicio definiri, *eiusque magisterium in iis, quae ad fidem moresque spectant, infallibile esse indubitanter retinemus.* Singulis etiam Eppis munus docendi ex Apostolis devenit, quod tamen ab ipsis authentice non exercetur, nisi in unione et consensione cum Ecclesiae Capite Romano Pontifice. Atque hinc etiam *haberi non posse*

agnoscimus Concilium universale, totam Ecclesiam repraesentans sine Petri successore, qui praestat quaerentibus fidei veritatem, et cuius in fidei quaestionibus per se irreformabile est iudicium. Maiorum nostrorum coniunctionem cum Ap. Sede sacra omnia huius Provinciae monumenta commemorant atque enarrant. Apostolici viri Willibrordus et Suitbertus, qui christianam fidem in regiones nostras primi introduxerunt, a Beatissimo Pontifice Sergio missionem acceperunt. Eam vero quam ipsi praedicarunt cum Pastorum Principe necessariam communionem, mansisse in filiorum animis, et Ecclesiae nostrae maxime salutarem fuisse compertum habemus. Quodsi in agro isto, postquam florentissimus longo iam tempore extiterat, inimici hominis opera factum est ut zizania percrebuerint, non tamen eradicatum est bonum triticum, ac patrisfamilias curae in ipso agro diligentissime excolendo numquam intermissae fuerunt. Faxit Deus, ut fratres errantes ad illud fidei ac unitatis vinculum redeant, quod nobis monstraverunt patres nostri! Horum nos exempla et fidem sequentes, *Romanae Sedi, apud quam incorrupta Patrum servatur haereditas, nosmetipsos unitos profitemur per SS. D. N. Pium IX. qui gloriosissime eam tenet, et cui plenissimam obedientiam, subiectionem et observantiam votis concordissimis spondemus.* Atque illi quidem peculiari etiam ratione nos obligari ultro ac libentissime agnoscimus: per ipsum namque factum est, ut sacra Epporum Hierarchia maximo bonorum gaudio ac religionis nostrae utilitate hac in provincia restituta fuerit. Pro quo eximio beneficio, cuius gratissima semper esse debet recordatio, et nostro et universi gregis nostri nomine sincerissimos grati animi sensus, quibus intime perfundimur, summa qua decet pietate promimus ac testatos facimus. Dum vero unionem nostram cum Petri successore maxima qua par est veneratione pandimus ac declaramus, *Parochis committimus, ut omni studio de huius unionis necessitate fideles edoceant,* reverentiam et obedientiam Sedi Romanae debitam in ipsis foveant, filialem amorem erga Patrem universalem credentium in ipsis excitent. Qui nobiscum Romano Pontifici adhaeret, ipsi Cathedrae Petri consociatur; huic vero Cathedrae qui iungitur, noster est; qui cum ea non colligit, spargit, h. e. qui Christi non est, An-

tichristi est. (Hier.) *Ea omnia, quae a Summo Pontifice constituuntur et approbantur, nos etiam obsequentissimi recipimus et approbamus, atque ab omni clero et populo nobis commisso recipienda esse praecipimus et observanda; ea vero omnia, quae ab ipso damnantur ac proscribuntur, nos etiam damnamus ac proscribimus, et ab omnibus fidelibus nostris pro reprobatis et proscriptis habenda esse mandamus.*

Tit. II. cap. 1. Dominus noster Iesus Christus, cui data est omnis potestas in coelo et in terra, omnibus quidem Apostolis dixit: Sicut misit me Pater, et ego mitto vos: *unum* tamen *Petrum petram constituit, super quam aedificavit Ecclesiam suam, ne portae inferi praevalerent adversus eam; unum Petrum iussit fratres confirmare; uni Petro agnos et oves pascendas commisit. Primatus vero honoris et iurisdictionis Petro collatus, ipso in urbe Roma tamquam illius Ecclesiae Eppo pro fide martyrium passo, in eius successores pertransiit, et ad finem usque seculi per Romanae Sedis Antistitem exercetur.* Ea enim ipsa civitas, quae tot regna sub suo imperio complectebatur, divinae providentiae consilio electa fuit, ut imperium longe altius atque gloriosius obtineret, et per sacram B. Petri Sedem caput orbis effecta, latius praesideret religione divina quam dominatione terrena. Itaque *Romano Pontifici eppalis iurisdictio competit in universam Ecclesiam.* Leges ipse condit, quibus omnes Ecclesiae teneantur; legitimae autem regiminis formae atque administrationi ipse praeest atque invigilat: in plenitudinem enim potestatis ipse vocatus est, ceteri autem in partem sollicitudinis. *Penes ipsum est dispensare in canonibus universalibus Ecclesiae. Causas maiores per sacros canones enunciatas ipse iudicat;* a iudicio ecclesiastico inferiore ad eius iudicium provocare licet, sed *ab eius iudicio, cum supremum sit, ad aliud provocare nefas est.* Credimus et docemus, *hanc Romani Pontificis auctoritatem a Christo Domino descendere,* nec ab ulla proinde hominum potestate vel concessione pendere. Illibata illa perduravit omni tempore, et in atrocissimis etiam Ecclesiae afflictionibus, cum illam nonnisi e Catacumbis Romani Pontifices exercere poterant. *Qui asserunt, Romanum Pontificem non a Christo in persona Petri, sed ab Ecclesia potestatem mini-*

sterii accepisse, haereticis adnumerandi sunt. Retinentes ergo fidem universali Ecclesiae professione et praxi semper manifestatam, de Romano Pontifice cum *S. Bernardo* verba illa usurpamus: „Tu princeps Epporum, tu haeres Apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, unctione Christus. Tu es, cui claves traditae, cui oves creditae sunt. Sunt quidem et alii coeli ianitores et gregum pastores; sed tu tanto gloriosius quanto et differentius utrumque prae ceteris nomen haereditasti. Habent illi sibi assignatos greges, singuli singulos; tibi universi crediti, uni unus. Nec modo ovium, sed et pastorum tu unus omnium pastor.“ Cum Catholicis vero omnibus sincerissime amplectimur decretum editum a Concilio Oecumenico Florentino, quod sic habet: „Definimus Romanum Pontificem in universum orbem tenere Primatum etc.“ Plenissima igitur obedientia exhibenda est a fidelibus omnibus decretis et constitutionibus a Romano Pontifice pro suprema in universam Ecclesiam auctoritate vel iam editis vel in posterum edendis. *Eius mandata promissima semper fide et obsequio in huius provinciae dioecesibus executioni danda esse praecipimus. Vigens Ecclesiae disciplina a S. Sede approbata seu indeclinabilis norma constanter habebitur ab huius provinciae Eppis in dioecesium suarum regimine.* Quas ipsi accipient apostolicas literas, publicandas ac rite fidelibus explanandas curabunt. Providebunt etiam singuli Eppi, praesertim in Synodo Dioecesana, ut illae quoque antiquiores constitutiones apostolicae denuo publicentur et urgeantur, quarum iterata promulgatio attentis peculiaribus circumstantiis utilis reputetur. Romanus Pontifex suam potestatem plurimum exerit per sacras Cardinalium Congregationes, quarum proinde decretis ac decisionibus summa pietate adhaerendum erit ac parendum. Curabunt Eppi, ut decisiones istae sive cum pro urbe et orbe feruntur, sive cum dioecesim propriam aliquo modo attingunt, ad sui Cleri notitiam adducantur, et iuxta earum vim ac tenorem religiose observentur. Probe noscunt huius Synodi Eppi, subiectionem reverentiam atque inconcussam adhaesionem, qua Cathedrae Petri consociantur, postulare, ut iuxta

canonicas praescriptiones Romano Pontifici referant de statu dioecesium suarum. Numquam proinde sinent, ut tempora a iure statuta praetergrediantur, quin vel per se ipsos Apostolorum limina adiverint, vel pro ratione adiunctorum per nuntios aut per literas proprio officio satisfecerint. Omni opportuna occasione Eppi utentur, ut per subditum sibi Clerum amorem et pietatem erga Romanam Sedem in fideli populo foveant et inflamment. *Iura* quippe *Romani Pontificis ad universae Ecclesiae bonum spectant, atque adeo ipsorum defensio, tuitio ac libera explicatio omnibus catholicis cordi esse debet.*

2. *Oratio Synodalis pro auctoritate Rom. Pont. et libertate Ecclesiae, die 27. Sept. 1865 habita a Konings e Congr. SS. Red.* Nemo profecto mihi contradixerit, si convocationem Synodi Provincialis ab ill. et rev. Metropolita nostro, cui tot alia eaque praeclarissima beneficia accepta referimus, nuperrime factam maximo omnes, quibus res Ecclesiae cordi sunt, gaudio affecisse affirmaverim; cuius rei causas cum exquirimus, graves sane et multae occurrunt. Quot enim a celebrato hoc Concilio expectantur fructus saluberrimi, tot cognoscimus laetitiae causas, qua nuncius de celebranda Synodo ab omnibus Matrem Ecclesiam amantibus exceptus fuit. De mandato Rev. et Ill. Metropolitae nostri verba in hoc venerabili coetu facturo, animoque revolventi mihi, quae inter multas illas laetitiae causas praecipua censeri possit et ceterarum quasi princeps, menti continuo obversabatur *ius, quod Ecclesiae competit, ne in salutari sua actione exercenda ulla alia auctoritate impediatur, seu aurea illa et sacra Ecclesiae Dei libertas, pro qua cum patribus nostris ad haec usque tempora strenue pugnavimus et etiamnum indefessi pugnamus.* Libertatem vero dum dico, non illam dico effroenam et impiam, quam iactant pseudophilosophi, nec fucatam illam et fallacem, quam hodierni politici mentiuntur, sed *eam, quam cum suprema Ecclesiae potestate necessario coniunctam* atque ex hac ipsa potestate existentem cogitamus, quamque *immunitatem ab omni illegitimo atque alieno vinculo* non incongrue, ut opinor, dixerimus. Quid enim? nonne huic, quae non semper penes nos illaesa mansit, Ecclesiae in agendo libertati debemus, *quod Romani Pontificis nobiscum commercium nulli amplius Placeto subiiciatur?*

quod Epporum tamdiu exul redierit Hierarchia? quod cum ea Canonicorum Capitula revixerint? quod prima haec post tria secula Provincialis Synodus celebretur? quod plurimorum Ordinum Congregationumque domus et monasteria tum virorum tum mulierum in singulis dioecesibus exurrexerint et in dies exurgant? quod divinus cultus e pauperrimis praeteritorum dierum oratoriis ac velut tuguriis tamquam e vinculis in magnifica illa et spatiosa, quae nunc miramur, templa prodierit? quod Clericorum Seminaria secundum saluberrima Tridentini Concilii decreta existant et floreant? quod, ne malitia huius seculi iuventutis mutet intellectum, scholae catholicae ubique locorum aperiantur? quod Clero iam nihil obstet, quominus ad reficiendas animae vires quotannis ad spiritualia exercitia conveniat? quod sacrae missiones ubique tanto cum christianae reipublicae emolumento habeantur? quid plura? novistis enim, quot et quanta sint Ecclesiae negotia, quae nisi amotis ecclesiasticae libertati olim praesertim obiectis impedimentis, ad felicem illum, de quo laetamur, exitum non fuissent perducta. *O sacra veri nominis libertas, qua Ecclesiam suam Christus donavit!* Eadem enim, qua Redemtor noster a Patre missus fuerat, supremae potestatis libertate, Apostolos suos, fundatam a se Ecclesiam per totum terrarum orbem invitis etiam huius seculi principibus propagaturos, misit: „Sicut misit me Pater, et ego mitto vos.“ Hanc eandem auctoritatis ecclesiasticae libertatem discipulis suis prae ceteris commendatam voluit ac vita ipsa cariorem, cum illum solum timendum esse docuit, qui non in corpus tantum, sed et in animam haberet potestatem: „Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere.“ Hanc et ipsi Apostoli coelestis divini Magistri doctrinae praecones veracissimi eximiis et verbis et factis annunciarunt; verbis quidem, cum ad minas synagogae interriti responderunt: *Obedire oportet Deo magis quam hominibus;* factis autem, cum gaudentes irent a conspectu concilii, quod digni habiti essent contumeliam pati pro nomine Iesu, a quo praedicando nec virgis nec carceribus cohiberi potuerunt. Hanc e Christi Sangvine ortam praeclara illa nascentis Ecclesiae primordia tot tantorumque martyrum sangvine foecundatam viderunt ac roboratam. Hanc labentibus seculis cum

cetera omnia vel corruerint vel infirmata fuerint, vi quidem oppressam luximus, aliquando ereptam autem nullo unquam tempore conspeximus. Hanc e proelio cum haereticis, schismaticis, vel falsis etiam fratribus revertentem, numquam deiectam vidit, sed usque triumphantem quin et validiorem christianus orbis semper est amplexus. *Hanc nuper omnium ferme Ecclesiarum Antistites cum Romano Pontifice unanimes ab iniuriis pseudo-politicorum vindicarunt, cum temporalem S. Sedis in ditione ecclesiastica potestatem hac potissimum ratione necessariam proclamarunt, quod aliter periculum foret, ne electa Christi sponsa alieni imperii iugum in ipso suo visibili capite vel leviter subiret. Hanc denique ille, quem Deus Ecclesiae suae Pontificem dedit et Regem, quemque diu sospitem nobis servet et incolumem, clarissimo invictissimi animi, quod vel ipsi inimici mirantur, exemplo fortiter usque defendit ac servat.* Hanc autem libertatem ii tantum facto aeque ac iure sibi vindicant, qui divinae a Christo institutae religionis asseclae ac secundum Isaac promissionis sunt filii. Eos enim, qui foris sunt, haereticorum dico ac schismaticorum sectas, ad principium huius seculi pedes genua suppliciter flectentes conspicimus, caesareae purpurae frustum aliquod, quo nuditatem suam operiant, emendicantes, ac potestati seculari, sine cuius auxilio corruere se norunt, negotium omnium maximum, religionis nimirum, commissum agnoscentes; Dei vero Ecclesiam videmus reges quidem, ut Apostolus praecipit, honorantem eorumque praesidium pro ipsius etiam civitatis salute exoptantem, sed tamen praeter iuris sui libertatem sibique propriam independentiam nihil unquam adversus potentissimos quoque monarchas necessario opus habentem. Quibus vero principiis res aliqua extiterit, eisdem eam conservari oportere omnes probe novimus. Eidem igitur libertati, cui praeclarae huius Synodi celebrationem debemus, fructus quoque qui ex ea sperantur acceptos referre aliquando oportebit. Illam igitur patrum nostrorum haereditatem, quam hucusque nobis vindicavimus, non servare tantum, sed et maiorem in dies solidioremque consequi conemur. Clarissimo igitur Antistitum nostrorum exemplo et prudentissimis eorum consiliis ducti, nullum non lapidem moveamus, ut illaesa stet Ec-

clesiae libertas, deque ea servanda augendaque maxime simus solliciti. Itaque *libera sit ac servetur plena illa, suprema atque immediata, quae Romano Pontifici collata est, in agnos et oves auctoritas; libera pariter Epporum, quos a Spiritu S. ad regendam Dei Ecclesiam positos credimus, in subiectum sibi clerum et populum iurisdictio; libera catholicae iuventutis in scholis institutio; liberum bonorum eccles. dominium; libera patrimonii pauperum dispensatio; libera omnium nostrum ad populum praedicatio; libera denique in omnibus, quae Christi et Ecclesiae sunt, cleri cum laicis actio.* Hanc autem pretiosam eccles. libertatis gemmam si servare voluerimus, unitatem spiritus servare semper inter nos studeamus. Vis enim unita fortior. — (*Sequitur epilogus.*)

3. *Epistola Praesulum ad Papam post conclusam Synodum.* Hoc ipso momento, quo Omnipotenti Deo gratias effusissimas solemniter peregimus, eo quod Provincialem Ultrajectensem Synodum, ad quam Buscoduci congregati fuimus, faustissime absolvere concessum sit, in Sanctitatem quoque tuam incenso vehementissimoque amoris gratique animi affectu omnium nostrum mentes et corda perferuntur. Equidem, B. Pater, restitutae per te in hisce regionibus Sacrae Epporum Hierarchiae Synodorum celebrationem fructum esse intelligimus inter ceteros praeclarissimum, et prouti paternae providentissimaeque Sanct. tuae erga nos sollicitudini in acceptis referimus, quod Ultrajectensis Sedes post tristissimas rerum vices dignitati pristinae reddita sit, ita nonnisi per hunc gratissimae recordationis eventum factum esse laetamur, ut post tria integra secula, ex quo Conciliorum praxis penes nos conticuerat, nobis tandem provincialem hanc Synodum celebrare contigerit. Tanta, quibus rem catholicam hoc in regno auxisti, benefacta nostrum erga te devotionis pietatisque debitum singulari ratione sibi vindicant, ac illud inprimis exigunt, ut primum hoc instauratae a te Metr. Ecclesiae Concilium iure veluti suo tibi sacrum habeamus. Dum vero Sanctitati tuae sincerissimas rependimus gratiarum actiones, et illud solemne habemus hic declarare, *nihil nobis optabilius esse, nihil iucundius, quam unitos nos indissolubiliter et ex intimo corde profiteri Apost. Sedi, apud quam incorrupta Patrum servatur haereditas, ceu loquitur*

Magnus Leo, et ex qua, sicut inquit Cyprianus, tamquam ex unico communionis catholicae centro Epporum ordinatio et Ecclesiae ratio decurrit. Romanae autem Ecclesiae obsequentissimi filii, tibi ipsi, B. Pater, qui Petri successor, verus Christi Vicarius constitutus es, totius Catholicae Ecclesiae Caput atque omnium christianorum Pater et Doctor, firmissime adhaerere atque obstringi gloriamur. Amaritudines, quibus animus tuus affligitur *ob nequissimum bellum in S. Sedem excitatum,* acerbissimo dolore nos pariter conficiunt; mala, quibus undique iactatur societas nostra hac illacrymanda aetate, et nos profundissime ingemiscimus. Sapientiam vero, fortitudinem, constantiam, quibus Sanct. tua Cathedrae Petri iura tuetur, inimicorum tela obtundit, errorum tenebras propulsat, conspicimus, demiramur, veneramur. *Quaecunque omnia a te reprobantur, et nos condemnamus; quaecunque omnia tu doces, et nos inconcusse tenemus.* Faxit Deus, ut infelices quoque illi, qui in viam perditionis abierunt, ad rectum hunc salutis tramitem revertantur! Hoc nos ferventissimis supplicationibus a Deo implorare non cessabimus, et deprecatricem etiam apud illum adhibebimus Beatissimam Virginem Deiparam ab origine Immaculatam, a qua sicut tu, Pater Sanctissime, ita et nos pacem mundi plenumque Ecclesiae triumphum omni fiducia expectamus. Eiusmodi sensa, quae non nostra tantum sunt, sed et omnium quotquot extant in Neerlandia Catholicorum, non semel in Synodi sessionibus pandidimus: sed ad propria iam reversuri ea ardentissime in nobis denuo excitari sensimus, ac facere non potuimus, quin eadem peculiari testimonio tibi absque mora exprimenda obtestandaque adniteremur. Id in votis habemus omnes, ut Synodalis Conventus te auspice convocatus, te duce ac magistro coeptus, in tuo etiam nomine concludatur. Svavissimum est in hoc, quo communi Parenti iungimur, arctissimo communionis vinculo osculum pacis ante separationem mutuo excipere. Ne dedigneris, B. Pater, obsequii nostri ac filialis observantiae significationes ea qua soles benignitate accipere, dum nos ad sacros Sanct. tuae pedes summo venerationis cultu provoluti apost. bened. nobis ceteroque clero ac fideli populo enixe efflagitamus. — Buscoduci, 4. Oct. 1865.

4. *Responsum Summi Pontificis.* Maximae quidem consolationi nobis fuerunt literae die 4 huius mensis datae, et a vobis atque a ven. fr. Petro Eppo Colophoniensi Vic. Ap. Batauiensi, Ioanne Eppo Uranopolitano Vic. Ap. de Curacao, Ioanne Bapt. electo Eppo Amoriensi Vic. Ap. de Suriname, et a pluribus dil. fil. utriusque istius Cleri eccles. viris subscriptae, cum post ordinariam Epporum Hierarchiam a nobis in isto Hollandiae et Brabantiae regno restitutam, fuit prima Ultrajectensis prov. Synodus Buscoduci celebrata, quae ob tristissimas istarum regionum vicissitudines tribus abhinc seculis fuerat intermissa. Namque in eisdem literis undique se produnt gratissimi in nos sensus ob eandem redintegratam Hierarchiam, et omni ex parte elucet eximia vestra et eorumdem ven. fratrum, dil. filiorum religio, ac singularis erga nos et hanc Petri Cathedram, catholicae unitatis centrum et omnium Ecclesiarum matrem ac magistram fides amor et observantia. Luculentissimis enim verbis cum a vobis tum a ven. fr. ac dil. fil. declaratur, nihil gratius, nihil potius singulis esse posse, quam nobis et huic Apost. Sedi firmiter constanterque adhaerere, ac damnare quae a nobis et ab eadem Sede proscribuntur ac damnantur. Atque etiam in eisdem literis apparet acerbissimus vester et eorum omnium dolor ob gravissimas nostras acerbitates a Dei hominumque hostibus excitatas, qui luctuosissimis hisce temporibus acerrimum Catholicae Ecclesiae, huic Apost. Sedi, nobisque bellum nefariis quibusque modis inferre non desinunt. Equidem huiusmodi egregiae declarationes omni certe laude dignissimae non mediocre nobis attulerunt solatium inter maximas, quibus affligimur, amaritudines. Itaque ea profecto spe sustentamur, fore, ut Deo auxiliante tum a vobis tum a ven. fr. Vicariis Apostolicis, necnon a dil. filiis, qui commemoratas subscripserunt literas, pro cuiusque muneris ratione omnis opera strenue impendatur in ss. nostra religione eiusque doctrina tuenda, in animarum salute procuranda, atque in adversariorum insidiis detegendis, et in perniciosissimis eorum profligandis erroribus. Libentissime autem excipiemus memoratae Prov. Ultraj. Synodi nuper habitae acta, quae, postquam ad nos pervenerint, ex more recognoscentur. Interim coelestium omnium munerum auspicem et praecipuae

nostrae benevolentiae pignus apost. bened. etc. — Datum Romae die 19. Oct. 1865.

5. *Litera pastoralis AEppi Ultrajectini de promulgatione decretorum Synodi.* Quod vehementer in votis erat, post instauratam in nostris regionibus a Summo Pontifice Pio IX., qui Ecclesiae gubernacula gloriosissime tenet, ordinariam Epporum Hierarchiam, licuit nobis nulla certe nostra, unius at vero Dei coelesti ope virtuteque adiutis primam ab eo laetissimae memoriae eventu Provincialem Synodum Ultrajectensem superiore anno indicere ac celebrare. Nihil sane potius pastoralis nostra sollicitudo habuerat, ex quo erecta denuo Metropolitana Sedes assignata nobis fuit, nihil porro etiam iucundius, nihil magis faustum contingere nobis poterat. Equidem non pauca sunt nec parvi ponderis, quae ad Dei gloriam animarumque salutem promovendam initis consiliis cum ven. nostris in Eppatu Fratribus, ac matura multorum deliberatione rite omnibus perpensis, pro muneris nostri eppalis officio peragenda in ea Synodo ac decernenda censuimus. Quo sana professionis catholicae doctrina a maioribus accepta inter fideles curae nostrae commissos inviolata servetur, in tantis aetatis praesertim nostrae contra religionem sanctam Deique Ecclesiam monstrosis opinionum portentis, solliciti plane fuimus indeclinabilem fidei regulam demonstrare, doctrinam de vera Christi Ecclesia tradere, inconcussa eiusdem Ecclesiae dogmata identidem exponere. Quoad ecclesiasticam autem disciplinam nihil omisimus quod necessarium opportunumque videretur ad salutis media digne dispensanda, sacrorumque ministeriorum officia recte exercenda, ad Cleri sanctimoniam doctamque institutionem fovendam, ad morum honestatem pietatenque in populo excitandam, ad divini cultus splendorem et dignitatem augendam. Atque illud in hisce curavimus sedulo, ut prouti iuxta communis iuris leges regiminis ecclesiastici forma penes nos restituta fuit, ita etiam ad earumdem legum praescriptum omnia exigerentur ac praestarentur. Pandere itaque non dubitamus, fructus ex celebrata Synodo pro universa eccl. provincia copiosissimos nobis Deo benedicente polliceri. Et haec quidem firmissima spes eo maior et gratior evadit, *quo magis antiquum et solemne habuimus, in iis omnibus, quae docuimus*

statuimusque, Romanam Ecclesiam, omnium Ecclesiarum Matrem et Magistram, ducem sequi, et quo plenior fuit illa, quam omnes in Synodo publice professi sumus luculenterque obtestati, erga Petri Cathedram reverentia et concordissima adhaesio. Non modo enim maiorem eo ipso Synodi decreta sibi vindicant vim et auctoritatem, sed insuper ubi integra ac immota manet observantia et submissio in Sedem principem, quae unitatis origo est ac fundamentum, cetera quoque bona, quae Christus Ecclesiae suae super firmam petram aedificatae abundanter largitur, deesse non possunt. Quod rem nostram iam vero respicit, *quae acta decretaque omnia in ipso Prov. Concilio a nobis una cum ven. fr. Eppis fuit auspicatissime condere tributum atque praefinire: ea religiosa veneratione, velut apprime nostrum noveramus, utque traditum est lege lata in Summorum Pontificum constitutionibus, supremo ipsius Apost. Sedis arbitrio recognoscenda subiicere properavimus.* Cumque eadem expensa et revisa rursus ad nos transmittenda SS. Pater disposuerit, iam nihil nos retinet, quominus illa tamquam Provinciae leges nulla mora interposita nota faciamus. *(Sequitur adhortatio et epilogus.)* — Buscoduci, die 26. Iul. 1866. — (**Acta et Decreta Synodi Prov. Ultrajectensis.** Gestel S. Michaelis. 1867.)

II. MONUMENTA PRO PRIMATU

AB A. 1866—1871.

1374.

Pius IX. PP. AEppo Coloniensi, (Paulo Melchers) ad Sedem suam recenter instituto rescribens, unitatem cum Cathedra Petri praecipue fovendam commendat. 1866.

— Delectati praecipue sumus sententia in ipso orationis (ad Clerum) exordio enunciata, te nempe in praecipiendo et iubendo legibus obsecuturum et monitionibus sanctae matris Ecclesiae. Cum enim ex eo potissimum fonte lamentabilis ista rerum conditio manaverit, quod homines elationi suae obsecundantes suisque cupiditatibus indulgentes, Ecclesiae leges et monita contemserint; ipsi certe malorum radici securis admovebitur, si mandatis simul et exemplo christianus populus ad pristinam observantiam pro viribus compellatur. Et *quoniam coelestis altitudo consilii Ecclesiam supra petram fidei soliditate fundavit, inde fiet, ut omnes in Petri successore revereantur illum, qui Christi vices gerit in terris; omnes convertantur ad istud catholicae unitatis centrum, omnes huic Romanae Cathedrae, veritatis magistrae, dociles praebeant aures, atque ita compingatur arctius validiusque muniatur unitas in Christo praecepta, cui discerpendae tot hodie conatus machinationesque adhibentur.* Praestantissimo huic operi idcirco, unde veritatis et iustitiae victoria est expectanda, impensum te studium adhibiturum non ambigimus. — Romae die 9. Iunii 1866. — (**Kirchlicher Anzeiger.** Köln. 1866. Nr. 14.)

1375—1378.

Acta ad **controversiam Lovaniensem de Traditionalismo** pertinentia. 1866 *).

1. *Epistola Card. Praef. Congr. S. Officii ad Card. AEppum Mechliniensem de erroneis assertionibus Lovaniensium,* 1866. De libris philosophicis *Gerardi Casimiri Ubaghs* in Lovaniensi Universitate doctoris decurialis, et praecipue de novissima tractatuum *Logicae* et *Theodiceae* editione a. 1865. ab ipso confecta, nondum tamen evulgata, Emmi Patres Cardinales tum S. Inquisitionis, tum libris notandis praepositi conventu simul habito die 21. Febr. proxime elapsi quam accuratissime examen instituerunt. Inprimisque quod ad doctrinas attinet a S. Indicis Congregatione iam inde ab annis 1843. et 1844. notatas, non potuerunt quin aegro quidem animo deprehenderent, clarissimum auctorem in novissima praedictorum tractatuum editione exterioris utique formae asperitatem attenuasse, verba quandoque emolliisse, eadem tamen quoad substantiam nunc docere principia, quae in praecedentibus editionibus reperiebantur. Proindeque iudicarunt hanc novissimam editionem haud fuisse emendatam iuxta notationes annis 1843. et 1844. auctori transmissas, et denuo a Sacris Congregationibus S. Officii et Indicis a. 1864. eidem inculcatas. Praeterea, quod iam, prout ex literis meis ad singulos in Belgio Eppos die 11. Octobr. a. 1864. datis constat, sibi faciendum reservaverant memorati Cardinales, alias doctrinas examinandas susceperunt, quae in recentioribus operum eiusdem auctoris editionibus continentur. Et vero perspicere debuerunt, tradi in illis libris doctrinas plane similes aliquot ex septem propositionibus, quas in adiecto folio Eminentia tua enunciatas reperiet, quasque S. Officii Congregatio die 18. Sept. 1861. haud tuto tradi posse iudicavit, et alias quoque in eisdem

*) Quae praecesserunt, exhibuimus T. IV. operis nostri *Romanus Pontifex.* 1867. p. 400.

libris opiniones referri, quae caute minus quam fas esset exponuntur. Ita declaranda potissimum essent omnino et emendanda, quae in Anthropologia a. 1848. Lovanii edita p. 221. nr. 428. leguntur de opinione, quam „Traducianismum“ vocant, et quae ibidem p. 457. et 458. nr. 514. occurrunt de vitae principio in homine. Quare Emmi Cardinales in hanc devenere sententiam: *in libris philosophicis a Gerardo Casimiro Ubaghs hactenus in lucem editis, et praesertim in Logica et Theodicea, inveniri doctrinas seu opiniones, quae absque periculo tradi non possunt.* Quam sententiam SS. D. N. Pius Papa IX. ratam habuit et suprema sua auctoritate confirmavit. Ex quibus Eminentia tua facile intelliget, huiusmodi pericula a iuvenum mentibus opportuno praesidio esse propulsanda; hinc necessarium omnino erit, ut nedum illi libri iisque similes ab Universitate Catholica Lovaniensi et a scholis omnibus arceantur, verum etiam ea adhibeantur opera, communi Epporum consensu et auctoritate approbata, quibus iuvenilis aetas irreprehensibili et sana doctrina in celebri illa Universitate imbuatur. Non dubitatur, quin Professor G. C. Ubaghs ea qua praestat virtute, aliique Lovanienses Professores eisdem opinionibus inhaerentes huic iudicio pareant; neque est, cur Eminentiae tuae maiorem in modum commendetur, ut collatis consiliis cum Eppis Suffraganeis tuis omnem operam ponas, ut haec, quae nomine Summi Pontificis praecipiuntur, continuo executioni tradantur, et de omnium executione Apost. Sedes fiat instructa. Romae, die 2. Mart. 1866. C. Card. Patrizi.

2. *Folia in prioribus literis provocata.* I. D. Ubaghs docet in Theodicea et interdum etiam in Logica sequentes propositiones, quas S. Congregatio Indicis emendandas esse iudicat: 1. „Haud posse nos in cognitionem cuiusvis externae metaphysicae veritatis venire, nempe quae respiciat ea, quae sub sensus nostros non cadunt, absque alterius instructione, ac in ultima analysi absque divina revelatione.“ Haec doctrina admitti nequit, quia sicut veritates internae et mathematicae cognosci possunt ope ratiocinii, ut ipsemet auctor fatetur, ita saltem possibile est veritates externas assequi, quotiescunque necessario cum internis connectuntur, aut cum ipsae internae consistere nequeunt non supposita aliqua veritate externa. 2.

„Veritates externas metaphysicas demonstrari non posse.“ (Theodic. p. 220. n. 413. ss.) Iam vero veritates externae quandoque cum internis necessario copulantur tamquam effectus cum causa, et ideo per hanc connexionem demonstrari possunt eo genere argumenti, quod „a posteriori“ vocatur, cuius certitudo non minor illa est, quae per demonstrationem „a priori“ obtinetur. 3. „Dei existentiam minime demonstrari posse. Deum existere demonstrari posse negamus.“ (Theod. p. 73.) Quae importuna doctrina ultro fluit ex opinionibus iam indicatis ipsius auctoris. 4. „Probationes existentiae Dei reduci ad quandam fidem, aut fundari in hac fide, qua non tam videmus quam credimus, seu naturaliter persvasum nobis est, ideam hanc esse fidelem, id quod evidentia mere interna cernere non possumus.“ (Theod. p. 73.) Quae verba significare videntur potius credi quam demonstrari Dei existentiam; quod quidem a vero omnino distat. 5. „Auctor omnes probationes veritatum externarum metaphysicarum reducit ad sensum communem.“ Quae doctrina admitti nequit, eo, quod aliquae veritates externae demonstrantur a posteriori per veritates internas absque ulla relatione ad sensum communem. Ita habentes conscientiam nostrae existentiae directe inferimus existere causam, quae nobis existentiam contulerit, seu ab una veritate interna deducimus aliam veritatem externam absque interventu sensus communis. Hae sunt praecipuae sententiae, quae in praedicto libro corrigendae videntur. Monet igitur S. Congregatio auctorem, ut nova aliqua editione librum emendandum curet atque interim in scholasticis suis lectionibus ab iis sententiis abstinere velit. II. Pauca quaedam loca in opere, quod a cl. viro Ubaghs a. 1841. Lovanii editum est, et inscribitur „Theodicea seu Theologiae naturalis elementa“ adnotanda esse videntur, ut doctissimus auctor additis quibusdam illustrationibus obortas circa eiusdem operis intelligentiam difficultates e medio tollere possit. Ac 1. quidem memoranda sunt illa, quae p. 73 habentur de Dei existentia: „Deum existere demonstrari posse negamus, sed id certo certius probari etiam atque etiam affirmamus.“ Omnis vero ambiguitas ex hoc loco tolleretur, si post vocem *demonstrari* adderetur *a priori*, quod conveniret cum iis, quae tradit auctor in Logica p. 114 de demonstratio-

nis divisione, ubi ostendit contra Kantianos, demonstrationem a posteriori iure ac merito veram demonstrationem vocari. Auctor etiam ibidem p. 105 haec habet: „demonstrare, si stricte intelligitur, idem est ac probare, iudicium certo esse sicut effertur.“ Nemo autem negabit, probationes existentiae Dei eam vim habere, ut respondeant notioni strictae demonstrationis, quae hic a cl. auctore traditur. 2. Ubi auctor ad examen vocat diversa argumentorum genera, quae ad Dei existentiam demonstrandam afferri solent, quaedam habentur, quae observatione digna videntur. Theodiceae p. 86 de argumentis physicis loquens ait: „Et licet tum recta ex rationalis naturae nostrae impulsu etc. probari posset, eundem esse potentia et intelligentia vere infinita, illud tamen ex argumentis physicis solis et stricte spectatis secundum leges logicas effici nequit“ Pag. 87 de argumentis quae moralia dicuntur ita se exprimit: „In his solis veram Dei infinitatem expresso contentam esse, strictis logicae legibus nondum plane efficitur.“ Additis porro quibusdam de argumento ex ente infinito, concludit: „Fide naturali et spontanea quadam progressione continuo supplemus id, quod ad accuratam Dei notionem concipiendam, et ad veri Dei existentiam plene probandam illi soli probationi logicae, si strictissime acciperetur, deesse videretur.“ Tandem p. 89 legimus: „probabiles quidem coniecturas facere de prima causa vel de primis causis (nesciremus utique utrum una aut plures dicenda essent) deque earum proprietatibus possemus.“ In his omnibus mens doctissimi auctoris paulo clarius explicanda videtur, ne quis inde occasionem sumat vim elevandi argumentorum, quae Dei existentiam demonstrant. 3. Cl. Auctor cap. 7. p. 3. Theodiceae profitetur se „magis speciatim, ac si fieri possit, paulo apertius declarare velle ea, quae ad veritatem cognoscendam spectant.“ Quaedam tamen ibi leguntur, de quorum intelligentia dubitationes oriri possunt. Pag. 216 haec habentur: „veritatem internam immediate cognoscere possumus, externam non sine interposita fide.“ Et p. 219: „necesse est, ut institutio aliena nobis manifestas faciat veritates, quae nec mere animi affectiones sunt, nec sub sensus nostros externos cadunt.“ Plura alia eiusdem generis ibi obvia sunt, quae contra mentem auctoris forte in alienos sensus torqueri possent, et ad

id adhiberi, ut vis humanae rationis extenuaretur, et argumenta, quae pro veritatibus externis demonstrandis adhibentur, ita infirmarentur, ut certitudinem illam minime afferrent, quae in iis homini omnino necessaria est.

3. *Card. AEppus Mechliniensis cum Rectore et Professoribus postremam S. Sedis decisionem communicat et plenariam subiectionem deposcit.* 1866. Mense Martio anni curr. ad vos misimus literas emin. Card. Patrizi circa difficultates doctrinales Lovanii motas, et petivimus documentum filialis obedientiae decretis S. Sedis Ap. Percepimus sinceras declarationes, quas ea de re ad nos misistis; sed mox rumor sparsus est, sensum et vim responsionum Romanarum a quibusdam professoribus non intelligi ut par esset. Et reipsa DD. professores *Beelen* et *Lefebve* hunc rumorem veritate niti nobis declararunt, suumque desiderium ulterioris explicationis a S. Sede obtinendae nobis manifestarunt, dicentes expositionem doctrinae suae factam die 1. Febr. 1860. non esse reprobatam. Nos autem puritatem doctrinae simul et animorum tranquillitatem cordi habentes, denuo ausi fuimus ad SS. Dominum supplices accedere, humillime rogantes per literas 1. Aug. ut dignaretur dubia exorta novo lumine dissipare. Pater optimus benigne vota nostra excipiens, ad nos mitti mandavit literas, quarum transsumtum hic iuxta mandatum apostolicum inserimus: „Eminentissime etc. In literis ab Emin. tua tuisque suffraganeis Eppis die 1 huius mensis Augusti ad SS. D. Pium Papam IX. datis, iudicium petitur ab Apost. Sede super dubiis quibusdam excitatis a I. Th. Beelen et I. B. Lefebve in cath. Lovan. Univ. professoribus circa responsiones SS. Congr. S. Off. et Ind. tum a. 1864. tum hoc anno Summi Pontificis auctoritate sancitas. Ast non ea sunt ista dubia, quae novam rei iam definitae interpretationem ac declarationem requirant, iis enim penitus diluendis per ipsas SS. Congr. responsiones fit abunde satis. Imo *non sine admiratione auditum est, huiusmodi dubitationes fuisse propositas. Omnia profecto ad quaestionem Lovanii agitatam spectantia, ideoque etiam doctrinae expositio a IV. Lovaniensibus professoribus die 1. Febr. 1860. subscripta ad examen fuerunt revocata et prae oculis habita, dum per memoratas responsiones quaestio de-*

finiretur. Porro viri catholici multo vero magis ecclesiastici id muneris habent, ut decretis S. Sedis plene perfecte absoluteque se subiiciant, e medio sublatis contentionibus, quae sinceritatis sensus afficerent. Haec sunt, quae nomine S. Patris a me significanda erant Emin. tuae, ut ea cum Eppis suffraganeis communicare velis, et una cum iis praedictos professores aliosque idem sentientes moneas in Domino, et magis ac magis exhorteris, ut sententiae Ap. Sedis ex animo, sicut eos decet, acquiescant. Romae 30. Aug. 1866. C. Card. Patrizi.“ Porro ex aliis literis eiusdem Emin. Cardinalis liquet, praefatam expositionem doctrinae 1. Febr. 1860. comprehendi in resolutione utriusque Congr. S. Off. et Ind. die 2. Mart. h. a. edita. Hae decisiones adeo clarae et luculentae sunt, ut causa tamquam definitive decisa habenda sit. Scimus autem firmissimam SS. Domini voluntatem esse, ut erroribus sublatis omnes idem sentiant. Itaque ut in perpetuum omnes dissensiones extinctae permaneant, et in quaestione diu agitata iamque definita nihil optandum expectandumque supersit, mittimus *formulam literarum subscribendam ab omnibus, qui vel doctrinas reprobatas tradiderunt, vel iisdem aliquo modo adhaeserunt.* Has literas quamprimum recipere gratissimum erit, ut quantocius in manibus SS. Domini deponantur, et cordi eius hisce temporibus tam dire vexato levamen adferant. — Mechliniae, 17. Dec. 1866. Engelbertus Card. — *Formula literarum.* Obsequens mandatis vestris hisce documentum filialis obedientiae vobis exhibere festino, humillime rogans, ut per manus vestras ad pedes SS. D. Pii Papae IX. deponatur. *Decisionibus S. Sedis Ap. diei 2. Mart. et 30. Aug. h. a. plene, perfecte, absoluteque me subiicio et ex animo acquiesco.* Ideoque ex corde reprobo et reiicio quamcunque doctrinam oppositam, nominatim expositionem doctrinae a IV. Professoribus subscriptam, et die 1. Febr. 1860. ad Emin. Card. Praef. S. Congr. Indicis transmissam, aliaque ad quaestionem Lovanii agitatam spectantia, quae Sedes Apost. reprobavit. —

4. *Eppi Belgii ex inviatione S. Sedis Apost. Clero Curato indicant: per Constitutionem Synodi Vaticanae confirmari decreta S. Sedis in merito controversiae Lovaniensis de Ontologismo et Traditionalismo.* 1870. Rescripta Roma

venerunt circa nonnulla dubia nuper exorta de sensu Constitutionis „Dei Filius.“ Rumor ferebat, quasdam circa Traditionalismum et Ontologismum doctrinas, prout Lovanii ab aliquibus Doctoribus tradebantur, vi huius Constitutionis Oec. Synodi Vaticanae esse liberas. Nunc autem unicuique nostrum scripsit Emmus D. *Cardinalis Patrizi* die 7. Aug. c. a. sequentia, quibus omne dubium prorsus evanescit: „Sanctitas Sua pro ea, qua urgetur in servanda doctrinae puritate sollicitudine, omnibus antea simul auditis istius Ecclesiasticae Provinciae Eppis Romae nuper degentibus, et in consilium quoque adhibitis S. E. R. Cardinalibus una mecum Inquisitoribus Generalibus, mandavit expresse declarari, prout a me Amplitudini Tuae hisce literis declaratur, per memoratam Constitutionem Synodalem, praesertim per monitum ad eiusdem calcem relatum nedum haud infirmari vel moderari, quinimo novo adiecto robore confirmari decreta omnia utriusque S. Congregationis, S. Officii et Indicis, hac de re edita, illudque potissimum, quod literis meis ad singulos in Belgio Eppos die 2. Martii 1866. datis continetur. Quocirca diligentissime curandum erit, ut commemorata decreta accuratiori quoque studio observentur, et omnis e medio tollatur dubitatio, quae eorumdem decretorum vim labefactare ullo modo conetur.“ Ne igitur Clerus noster tanti ponderis declarationem ignoret, eam cum Parochis omnibus communicandam duximus, quo fiat, ut non modo erroris periculum avertatur, verum etiam obsequium debitum decretis a S. Sede iamdiu hac de re editis magis magisque in nostris dioecesibus augeatur. Pax autem Dei, quae exsuperat omnem sensum, custodiat corda vestra et intelligentias vestras in Christo Iesu. — 1. Oct. 1870. Victor Augustus, AEppus Mechliniensis. — Gaspar Iosephus, Eppus Tornacensis. — Theodorus Eppus Leodiensis. — Ioannes Iosephus, Eppus Brugensis. — Henricus, Eppus Gandavensis. — Theodorus Iosephus, Eppus Namurcensis. — (**Der Katholik.** Mainz. 1870. XXIV. 623.)

1379.

Pius IX. PP. Collegium Soc. I. Scriptorum Ephemeridis „La Civilta Cattolica“ erigit et constituit pro defensione Catholicae Ecclesiae et S. Sedis Apost. 1866.

Gravissimum supremi nostri Apostolici ministerii munus omnino postulat, ut intentissimo studio ea semper peragenda curemus, quae ad Catholicae Ecclesiae causam, animarumque salutem, nobis ab ipso Christo Domino divinitus commissam tuendam quovis modo conducere posse cognoscimus. Incredibili certe animi nostri moerore, ubi ad hanc Petri Cathedram nullis nostris meritis sed arcano divinae providentiae consilio fuimus evecti, *vidimus et lamentati sumus maxima et numquam satis lugenda damna et mala, quae asperrimis hisce temporibus catholicae religioni ac vel ipsi civili societati inferuntur ab omnis iustitiae ac veritatis osoribus per pestiferos libros, libellos, et praesertim ephemerides, perniciosissimis quibusque erroribus pravisque doctrinis plenissimas, ac acerrimo et plane diabolico contra divinam nostram religionem odio conscriptas, ac longe lateque in vulgus editas ac disseminatas.* Itaque inter alia haud omisimus viros pietate, ingenio, sanaque doctrina praeditos etiam atque etiam excitare, ut sub proprii potissimum Antistitis ductu suis scriptis augustam nostram religionem defenderent, eiusque oppugnatores refutarent, ac tot monstrosa illorum opinionum portenta detegerent, refellerent, profligarent, et incautorum praesertim hominum ac imperitae iuventutis cereae in vitium flecti mentes animosque veritatis lumine illustrarent. Ac non mediocri certe afficimur laetitia, cum complures ubique surrexerint viri, qui nostris hisce exhortationibus ac votis perlibenter obsequentes, et egregio erga Catholicam Ecclesiam et hanc S. Sedem studio animati, idoneis scriptis teterrimam tot serpentium errorum

colluviem, ac funestam pravarum ephemeridum pestem propulsare, et veritatem iustitiamque tutari cum sui nominis laude non desinunt. Ut autem certi semper existerent homines, qui nobis et huic Petri Cathedrae ex animo addicti, ac ss. nostrae religionis amore, ac sanae solidaeque doctrinae et eruditionis laude spectati valeant bonum certare certamen, suisque scriptis rem catholicam salutaremque doctrinam continenter tueri, et ab adversariorum fallaciis, iniuriis et erroribus vindicare: *optavimus, ut religiosi inclytae Societatis Iesu viri Scriptorum Collegium ex ipsius Societatis sodalibus conflatum constituerent,* qui opportunis et aptis scriptis tot falsas ex tenebris emersas doctrinas naviter scienterque confutarent, et catholicam religionem eiusque doctrinam ac iura totis viribus indesinenter propugnarent. *Qui religiosi viri,* nostris desideriis omni observantia et studio quam libentissime obsecundantes, *iam inde ab a. 1850 Ephemeridem, cui titulus* „La Civilta Cattolica“, *conscribendam typisque vulgandam susceperunt.* Atque illustria maiorum suorum vestigia sectantes, et nullis curis nullisque laboribus unquam parcentes, per eandem Ephemeridem diligenter sapienterque elaboratam nihil antiquius habuere, quam doctis eruditisque suis lucubrationibus divinam augustae nostrae religionis veritatem, ac supremam huius Apost. Sedis dignitatem, auctoritatem, potestatem, rationes viriliter tueri, defendere, ac veram doctrinam edocere, propagare, et multiplices huius praecipue infelicissimae nostrae aetatis errores, aberrationes, et venenata scripta cum christianae tum civili reipublicae tantopere perniciosa detegere, oppugnare, ac nefarios illorum conatus retundere, qui Catholicam Ecclesiam, si fieri unquam posset, et civilem ipsam societatem funditus evertere commoliuntur. Ex quo evenit, ut commemoratae Ephemeridis Scriptores nostram benevolentiam existimationemque, et ven. fratrum Sacrorum Antistitum, et clarissimorum virorum laudes sibi quotidie magis merito comparaverint, eorumque ephemeris a bonis omnibus ac bene sentientibus viris summo in pretio fuerit habita et habeatur. Et quoniam ex huiusmodi Ephemeride sexdecim abhinc annos vigente non levia in rem christianam et literariam rempublicam bona Deo bene iuvante cum ingenti animi nostri gaudio redundarunt: idcirco *nostris in*

votis omnino est, ut tam praeclarum opus ad maiorem Dei gloriam, animarumque salutem curandam atque ad rectam studiorum rationem magis in dies iuvandam stabile perpetuo consistat, et efflorescat. Itaque hisce literis *idem Collegium S. I. Scriptorum Ephemeridis vulgo* „La Civilta Cattolica“ *in peculiari ipsis domo habendum auctoritate nostra Apostolica perpetuum in modum erigimus et constituimus iuxta leges et privilegia, quibus alia eiusdem Soc. I. Collegia utuntur ac fruuntur, ita tamen, ut Collegium idem a Praeposito Generali ipsius Societatis in omnibus pendere plane debeat.* Huius autem Collegii institutum esse volumus, ut qui ab ipso Praeposito Generali electi fuerint ad eandem Ephemeridem vel alia scripta conficienda, prout nobis aut Romanis Pontificibus successoribus nostris opportunius videbitur, *debeant omnem eorum operam, industriam, ac studium sedulo impendere in lucubrandis edendisque scriptis pro catholicae religionis et huius S. Sedis defensione.* Quocirca volumus, ut iidem Scriptores pergant habitare in aedibus, quas ipsis in Hospitio hic in Urbe haereticis convertendis iam destinavimus, iis tamen servatis conditionibus, quas praescripsimus, atque id donec opportunior domus comparari queat. Concedimus autem, ut iidem pro sui muneris ratione possint librarias officinas habere, librosque typis in lucem edere, et vendere, ac longe lateque in omnes regiones spargere ac disseminare. Redditus vero, qui in praesentia sunt, quique in posterum esse poterunt, ad opus idem sustentandum, ac magis in dies amplificandum adhiberi debent, ut tot tantisque inimicorum hominum aggressionibus ampliora semper ac validiora obiiciantur praesidia. Quodsi unquam quocumque casu contigerit, ut eidem Scriptorum Collegio ab hac alma Urbe nostra sit recedendum, volumus, ut ipsi in alia qualibet opportuniore Civitate a Praeposito S. I. Generali cum nostro et Romanorum Pontificum successorum nostrorum consensu statuenda possint consistere, ibique suum munus obire, quoad amotis impedimentis in pristinam Sedem ab eodem Praeposito Generali revocentur. Si autem nullus forte opportunus locus operi prosequendo reperiatur, volumus, ut tum fundi tum redditus in eandem operam reserventur, mature instaurandam, ubi primum licuerit. Atque has omnes

facultates non solum praesentibus commemorati Collegii Sociis, verum etiam aliis, qui a Praeposito Generali ad idem munus obeundum hoc futurisque temporibus deligentur, perpetuum in modum concedimus; reservata nobis ac successoribus nostris duntaxat facultate, aliquid circa idem Soc. Iesu Scriptorum Collegium immutandi, et aliis omnibus cuiusque dignitatis, auctoritatis, et gradus penitus interdicta. Haec omnia statuimus, volumus, concedimus, praecipimus, atque mandamus etc. *(Sequitur consveta conclusio.)* — Datum Romae, die 12. Febr. 1866. — **(La Civilta Cattolica.** *Anno XVII.* Roma. 1866. Serie VI. vol. 6. p. 7.)

1380.

Breve ad Eppum Castellanetensem contra sic dictum Naturalismum. 1866.

Depositum evangelicae veritatis, quod divinitus sibi creditum Ecclesia semper custodivit illibatum, variis erroribus pro varietate temporum corrumpere et inficere filii huius seculi conati sunt. Verum *aetate nostra tam nefarium bellum catholicae religioni est indictum, ut fundamenta fidei, si fieri posset, nutarent, et universa prorsus revelatio corrueret.* Eo manifeste tendit impium systema, quod *Naturalismi* nomine circumfertur, ubi non de uno vel altero dogmate certatur, sed de omni fide supernaturali ex hominum societate eliminanda. Quare sapienter te censemus egisse, cum fideles tibi commissos adversus hanc pestem praemunire curasti per literas pastorales, quarum exemplar nobis delatum aequo gratoque animo excepimus. Eas quidem perlegere propter curas multiplices, queis distinemur, hactenus nequivimus: at ex eo schemate lucubrationis, quod in epistola nobis data delineasti, comperimus, te illud maxime explicare et urgere voluisse, quod natura praesentium errorum et temporum necessitas flagitabant. Probantes itaque consilium et zelum tuum speramus, te suscepti ad avertenda a populo tuo serpentium errorum damna laboris fructu gavisurum, indeque novas sumturum vires ad veritatis

iura strenue tuenda. — Interim praecipuae nostrae dilectionis indicium apost. bened. peramanter impertimur. Datum Romae, die 9. Maii 1866. — (**L' Unita Cattolica**. Torino. 1866. p. 739.)

1381—1382.

Conc. Baltimorense Plenarium II. a. 1866. de Rom. Pontifice.

1. *Tit. II. cap. 1.* §. 42. Patres huius Concilii Plenarii etc. *ut in primo Plenario a. 1852.* [1]) — 43. Inter acerrimas procellas ab impiis hominibus excitatas, quibus nunc agitatur Christi Ecclesia, et inter errorum pessimorum deliramenta, quae ubique terrarum in animarum ruinam disseminantur, perlibenter oculos convertimus ad Summum Pontificem, B. Petri Apostoli successorem, et ad illam Romanam Ecclesiam, ad quam, teste Irenaeo, propter potiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est, eos, qui sunt undique fideles; *ad firmissimam Petri Cathedram* atque ad Ecclesiam principalem, unde unitas sacerdotalis exorta est iuxta Cyprianum; *quae est etiam Ecclesiae Catholicae radix et matrix, ad quam* Romanorum Ecclesiam, quorum fides Apostolo praedicante laudata est, *perfidia habere non possit accessum; in qua* iuxta Augustinum *semper Apostolicae Cathedrae viguit principatus;* atque Pio IX. Pontifici feliciter regnanti verba reverentiae ac obedientiae plena proferimus, quibus quarto Ecclesiae seculo Hieronymus Damasum est allocutus: Ego nullum primum nisi Christum sequens, Beatitudini tuae, i. e. Cathedrae Petri, communione consocior. Super illam petram aedificatam Ecclesiam scio. Quicunque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in Noe arca non fuerit, peribit regnante diluvio. — 44. Petrum enim a Christo Domino petram constitutum, super quam aedificata est Ecclesia, adhuc vivere et loqui in successoribus in eius Cathedra sedentibus, omnis antiquitas

[1]) Cf. Operis huius nostri Tom. IV. p. 328. (Nitriae et Comaromii. 1867.)

unanimi voce testatur. Romanus quippe Pontifex pro tempore existens, totius gregis et agnos et oves in orbe terrarum complectentis curam pastoralem et paternam semper habuit habetque; quod praeclare quidem explicat S. Leo Magnus: Quamvis singuli quique pastores speciali sollicitudine gregibus suis praesint, sciantque se pro commissis sibi ovibus reddituros esse rationem, nobis tamen cum omnibus cura communis est, neque cuiusquam administratio non nostri laboris est portio; ut dum ad B. Apostoli Petri Sedem ex toto orbe concurritur, et illa universalis Ecclesiae a Domino eidem commendata dilectio etiam ex nostra dispensatione deposcitur, tanto amplius nobis instare oneris sentiamus, quanto cunctis maiora debemus. — 45. Quae cum ita sint, nos reverenti profecto amore ac filiali obedientia suscipimus, ac opitulante Deo fideliter observabimus, ac a nobis subditis observari curabimus omnes et singulas Constitutiones Apostolicas, sive de fidei expositionibus ac declarationibus, sive de moribus ac disciplina tractent, quae hactenus a Petri Cathedra emanaverunt, vel quae deinceps in lucem edentur; atque quo hae Constitutiones omnibus quorum intersit melius innotescant, illas vel earum saltem summam promulgare diligenter satagemus, vel in huius Concilii Appendice, vel in Synodis nostris Provincialibus ac Dioecesanis, quae in posterum celebrabuntur. — 46. Cumque Pontifex Romanus Primatus sui munera et iura utplurimum mediantibus Cardinalium Congregationibus exerceat, mandant huius Concilii Patres, omnes eiusmodi decisiones seu instructiones, quae vel pro universali Ecclesia datae sunt, vel res ecclesiasticas in horum Statuum Provinciis sive Dioecesibus respiciunt, esse non solum debite publicandas reverenterque suscipiendas, sed rite et ad amussim ab omnibus observandas. Nam de iis disserens, quae sunt ab Ecclesia clare definita ac proinde de fide, deque aliis, quae licet non quidem de fide sint, tamen non sine temeritatis nota a catholicis reiicerentur, haec sapienter scribit Pius Papa IX.: „Sed cum agatur de illa subiectione, qua ex conscientia ii omnes catholici obstringuntur, qui in contemplatrices scientias incumbunt, ut novas suis scriptis Ecclesiae afferant utilitates, idcirco eiusdem Conventus viri recognoscere debent, sapientibus catholicis haud satis esse, ut

praefata Ecclesiae dogmata recipiant ac venerentur, verum etiam opus esse, ut se subiiciant tum decisionibus, quae ad doctrinam pertinentes a Pontificiis Congregationibus proferuntur, tum iis doctrinae capitibus, quae communi et constanti Catholicorum consensu retinentur ut theologicae veritates et conclusiones ita certae, ut opiniones eisdem doctrinae capitibus adversae, quamquam haereticae dici nequeant, tamen aliam theologicam mereantur censuram.“ (Epist. ad AEp. Monac. dd. 21. Dec. 1863.) Hinc Patres Concilii sentiendi et agendi rationem eorum reiiciunt et reprobant, qui omnia, quae non expresse sunt definita qua de fide catholica, parvipendunt, atque opiniones tenent et propositiones ventillant, quae a sensu catholicorum communi alienissimae sunt, ideoque scandalosae et piarum aurium offensivae.

Cap. 2. §. 51. Haec est nimirum Ecclesia Dei, et varietate et unitate et divina plane soliditate mire distincta, quae per orbem universum diffusa, omniumque nationum, sicut et omnium seculorum populos ulnis maternis complectens, et sub uno Capite visibili in caritate ac integritate firmiter consistens, omnes, sicut praeceperat Christus, adhuc docet nationes, omnibus easdem ubique ac semper doctrinas, eadem praecepta divina, eadem sancta tradit sacramenta. Ab infimis ad summum per varios ministerii gradus mirabili plane ordine ascendentis tota eius constitutio imaginem unitatis ac divinitatis ita sibi exhibet impressam, ut nemo, qui animo humili ac sincero veram Christi quaerit Ecclesiam, in errorem incurrere posse videatur. Huius autem *soliditatis basis ac unitatis firmamentum a Petri Cathedra, quae est totius aedificii petra angularis ac inconcussa, sunt repetenda.* Nam vel ab initio Ecclesiae, teste S. Hieronymo, inter duodecim — Apostolos — unus eligitur, ut Capite constituto schismatis tollatur occasio. — 52. Atque hinc plane apparet, in quanto errore illi etiam versentur, qui ratione abutentes, ac Dei eloquia tamquam humanum opus existimantes, proprio arbitrio illa explicare, interpretari temere audent, cum Deus ipse vivam constituerit auctoritatem, quae verum legitimumque coelestis suae revelationis sensum doceret, constabiliret, omnesque controversias in rebus fidei et morum infallibili iudicio dirimeret, ne fideles circumfe-

rantur omni vento doctrinae, in nequitia hominum, ad circumventionem erroris. Quae quidem *viva et infallibilis auctoritas in ea tantum viget Ecclesia, quae a Christo Domino supra Petrum, totius Ecclesiae Caput, principem, et pastorem, cuius fidem numquam defecturam promisit, aedificata,* suos legitimos semper habet Pontifices sine intermissione ab ipso Petro ducentes originem in eius Cathedra collocatos, et eiusdem etiam doctrinae, dignitatis, honoris ac potestatis haeredes et vindices. Et quoniam *ubi Petrus, ibi Ecclesia, ac Petrus per Romanum Pontificem loquitur, et semper in suis successoribus vivit et iudicium exercet, ac praestat quaerentibus fidei veritatem: idcirco divina eloquia eo plane sensu sunt accipienda, quem tenuit ac tenet haec Romana beatissimi Petri Cathedra, quae omnium Ecclesiarum Mater et Magistra, fidem a Christo Domino traditam integram inviolatamque semper servavit, eamque fideles edocuit, omnibus ostendens salutis semitam, et incorruptae veritatis doctrinam.* — 53. Est autem singulorum Epporum, Cathedrae Petri fidelissime adhaerere.

Cap. 3. §. 58. Quum membra Capiti adhaerere in omnibus sit necesse, quumque qui Pontificem Romanum audit, Petrum audiat, quique Petrum, Christum ipsum Dominum audiat, supremum scilicet Caput totius Ecclesiae, quae est corpus eius: sapientissime canonicis etiam sanctionibus est provisum, ut eiusmodi Conciliorum (Provincialium) decreta robur nullum habeant, donec Romani Pontificis iudicio fuerint rata ac recognita. Hac enim agendi ratione maxime elucet admirabilis Ecclesiae unitas, cum a fonte ipso communi et perenni veritatis ac sanctitatis aquae vivae salientes in vitam aeternam in omnes vineae Domini effluant partes, rivulisque suis salutaribus palmites omnes ita irrigent, ut fructum afferant, fructusque eorum maneat. Hinc nimirum est praesertim repetenda mira Ecclesiae Catholicae fertilitas, cum omnes ministri Christi et dispensatores mysteriorum Dei in eo, qui est vitis vera, tamquam palmites stipiti adhaerentes permaneant. — 59. Quare studeant Metropolitae ac eorum Comprovinciales Eppi in Concilio congregati, — ut recentiores praesertim Summi Pontificis, qui est omnium Christianorum Pater et Doctor, Constitutiones

et Literae Apostolicae ad omnium subditorum suorum notitiam quam citissime perveniant.

Tit. III. cap. 1. §. 79. — Quemadmodum Eppi cuiusvis Provinciae Metropolitano Eppo subiiciebantur, ita Metropolita ipse Romano Pontifici sive directe sive indirecte, interveniente nempe Primate aut Patriarcha, subdebatur; adeo, ut ab ipsis incunabulis Ecclesia Christi formam unius ovilis sub regimine unius Pastoris, Vicarii scilicet Christi, exhibuerit. Miram hanc Hierarchiae Catholicae in media diversitate uni Capiti cohaerentem unitatem optime sane perstrinxerunt *Concilii Montis Libani* Patres, quorum hic iuvat ponere verba, ut vox ab una orbis terrarum parte emissa in aliam etiam resonet extremitatem: 80. „Etsi ratione ordinis etc. *ut in Mon. 1333—1338.*

2. *Epistola Concilii ad Pium IX. PP.* Serius omnino, B. Pater, quam nostrum omnium vota flagitabant, aliquando tamen, quamprimum nobis id per tempora licuit, in Concilium Plenarium convocati sumus. — Quum vero nobis in Concilio congregatis de Romana Sede, catholicae veritatis magistra, custode ac vindice saepius loquendum fuerit, *nihil antiquius habuimus, quam ut te, tua iura ac dignitatem, tuamque B. Petri Sedem profiteremur et praedicaremus ipsi, ac clero nostro vehementer praedicandam commendaremus.* Et re quidem vera, quum rerum perturbationes inspicimus, quibus humana societas ubique fere vexatur; quum saevissimas mente cogitamus tempestates, quibus Ecclesia Christi bonique omnes per universum orbem iactantur: plane exhorrescimus, animoque prorsus ac spe caderemus, nisi ad *Sedem* ac *Cathedram tuam* oculos atque animos converteremus. *Hoc est enim inter fluxa et caduca cetera immobile quiddam, stabile ac perpetuum.* Est siquidem *angularis* illa *petra*, supra quam Christus Ecclesiam suam exstruxit, quamque certissima et inviolabili promissione munivit, fore numquam, ut eam vincant superbae inferorum portae. Dum cetera mutantur in dies, *immobilis et inconcussa haec petra firmitatem, quam a suo est mutuata fundatore, retinet, ac divina soliditate consistit.* Per 18 quidem secula, ex quo Christus Sapiens Architectus coelestem suam in terris domum super hac petra constituit,

frustra toties vi immanium procellarum ac tumescentibus irati maris fluctibus impetita est; frustra descendit pluvia et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et non cecidit, fundata enim erat supra petram. Ubinam iam, B. Pater, sunt atrocissimi illi tyranni, qui Telesphoros, Fabianos, Cornelios, Xystos, aliosque sanctissimos decessores tuos trucidarunt, totque martyrum cruorem veluti aquam effuderunt? Ubinam viri illi famosi, seculi sui gigantes, reges atque imperatores, nominetenus catholici, sed osores et hostes sacri principatus infensissimi, qui sive astutia et artibus politicis, sive aperta vi id efficere studuerunt, ut Petri Cathedra aut in foedissimam servitutem redigeretur, aut omnino interiret? Ubinam demum scelesti illi homines, philosophorum falso nomine gloriantes, qui vel patrum memoria non solum mendacissimis scriptis, sed etiam bello et armis Petri Sedem evertendam aggressi sunt, quorumque impia illa et insolens vox aliquando audita est; effecisse iam se, ut Pontificis imperio summa dies advenisset? Periit memoria eorum cum sonitu, et nomen impiorum putrescet, desiderium quoque peccatorum peribit. Quare ergo insanae adhuc fremere pergunt gentes, et populi meditantur inania adversus Dominum et adversus Christum eius? Qui habitat in coelis, irridebit eos, et Dominus subsannabit eos. Neque profecto nulla fuit causa, B. Pater, cur illud divini scriptores commemoratum reliquerint, Petrum aliquando super aquis obviam Iesu ambulantem, quum timore correptus fluctibus mergi coepisset, fuisse ab ipso porrecta manu apprehensum, salvumque et incolumem in naviculam reductum; atque alio iterum loco Christum Dominum, postquam turbas e Petri navicula quasi e suggestu docuisset, suborta deinde magna tempestate adeo, ut navicula mox frangenda undisque haurienda videretur, e somno excitatum et a discipulis exoratum imperasse ventis ac mari, coelique et aëris serenitatem et tranquillitatem continuo sua voce revocasse. Tu quidem, B. Pater, es B. Petri haeres in terris; tu illam ipsam Petri naviculam, in qua Christus etiamnum hominum turbas docet, regendam ac moderandam suscepisti. Te quoque, quemadmodum olim Petrum, in omni casu ac discrimine Christus protexit protegetque. Qua tu spe ac confidentia animatus, in

dubiis rebus atque perturbatissimis numquam dubius haesisti. Quinimo dum navicula Petri, cuius tenes gubernacula, saevissimis iactaretur procellis, iamiamque aquarum gurgite absorbenda crederetur, Tu Christi Servatoris dicto audiens tranquillam in fide et patientia animam tuam possedisti. Roma tua depulsus et Cajetae exulans, eadem prorsus, qua antea fueras, mente constanti, serena fronte, apostolica maiestate eminebas. In te quippe exauditam et impletam agnoscimus illam Christi tum orantis tum vaticinantis pro Petro effusam precem, neque enim unquam defecit fides tua, qua divinitus roboratus fratres tuos vicissim roborare et confirmare deberes. Romam deinde auspicato redux, immemor periculorum, quae tibi adhuc plurima imminebant, immemor hostium infensissimorum hominumque perduellium, qui tibi insidias ac perniciem moliebantur, immemor quodammodo tui ipsius, illud unum mente ac memoria tenebas, dieque ac nocte animo volvebas, qua potissimum ratione, quibus consiliis, industriis, adiumentis rei catholicae Ecclesiisque omnibus, quarum sollicitudine urgebaris, esset consulendum. Ante omnia illud propositum tibi erat, ea servare praecepta, quae Petro eiusque haeredibus Christus dederat: Confirma fratres tuos, pasce oves meas, pasce agnos meos. Itaque protinus ex Romana B. Petri Cathedra tamquam ex summa terrarum arce et specula totum orbem oculis perlustrasti, et ubique quid laudandum, quid corrigendum, quid cavendum esset, acri ac diligenti iudicio perspexisti. Atque optimo sanctoque consilio opus tuum ab Alma Virgine Christi Matre ac nostra, quae sola cunctas interemit haereses, auspicandum ratus, populo christiano cum Ecclesiae primoribus laetitia gestiente atque universo orbe plaudente ipsam nova coronide, Immaculatae scilicet titulo, decorasti. Deinde coelestis huius Virginis auspiciis atque auxilio errores omnes contra fidem hodiernos, haeresesque quaquaversus grassantes, in unum quasi fasciculum congregatos Syllabo tuo velut apostolici gladii mucrone iugulasti. Tu subdolorum hominum, fictis et simulatis verbis Sedis Apost. iuribus insidias molientium, dolos et ambages et ipse perspexisti, et larva detracta in luce atque omnium oculis collocasti. Contemsisti inimicorum quorumdam blanditias, ceterorum minas vimque intentatam haud pertimescis. Hostibus Ecclesiae sive blandien-

tibus sive saevientibus apostolorum exemplo atque ipsa voce respondes: Non possumus, oportet obedire Deo magis quam hominibus. Apostolicis hisce sententiis quasi validissimis duobus telis hostium audaciam retudisti, et nefarias eorum in te ac B. Petri Sedem machinationes et impetus profligasti. Quid plura? Fratres tui, quos confirmasti, te venerabundi suspiciunt, maximoque, ut par est, honore et amore prosequuntur, Tecum in rebus tuis prosperis laetantur, in adversis condolescunt. Te duce libenti atque alacri animo ea omnia aggredientur, quae tu ad augendam Dei gloriam salutemque animarum procurandam magis idonea iudicaveris. Nos quoque in extremis fere terrarum orbis finibus collocati, et longinquis a te regionibus divisi, Patrem ac Doctorem nostrum te libentissime agnoscimus ac profitemur; tibique coniunctissimis adeo cordibus adhaerescimus, ut, dum de Romana tua Sede ac B. Petri Cathedra cogitamus, vastissimi interiectorum marium terrarumque tractus mente ac memoria quasi excidant, videamurque tecum velut in domo Patris ac dilectissimo animarum nostrarum tabernaculo ac Sede paulisper commorari. Atque ex nationibus diversis ac dissitis oriundi, omnes et singuli uno corde, uno ore te alloquimur verbis, quibus olim Hieronymus Damasum: „Ego nullum primum quam Christum sequens, Beatitudini tuae, i. e. Petri Cathedrae. communione consocior; supra illam petram aedificatam Ecclesiam scio. Quicunque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in Noë arca non fuerit, peribit regnante diluvio.“ Ex disiunctissimis regionis huius immensae plagis in Concilio hoc Plenario, Te volente atque hortante, congregati, omnes te uno corde, animo, atque ore veneramur, omnes eadem dilectione ac pietate prosequimur, omnes eadem tibi fausta ac felicia precamur. Neque tibi, B. Pater, tot aerumnarum ac dolorum mole ac multitudine fere obruto, ingratum erit a nobis accipere, sanctissimam nostram religionem in his regionibus magna et mira in dies capere incrementa. Granum quippe sinapis, initio tenue atque humillimum, coelesti rore irrigatum, in procerissimam crevit arborem, cuius iam rami terram ornant obumbrantque fere universam. Septuaginta et quinque ante annis unus tantum erat apud nostros Eppus, sacerdotes numero paucissimi; nunc

vero per septem Ecclesiasticas Provincias diffusi, cum duobus millibus quingentis circiter sacerdotibus stipati Eppi 47 numerantur. Ubique locorum exstructa sunt templa, ubique Collegia, orphanotrophia, piae refugii domus, scholae pro pueris puellisque educandis constitutae. Omnes apud nos Christifideles te unum Patrem ac Magistrum venerantur ac diligunt; pro te quotidie preces amanter effundunt, ut Deus te servet incolumem, suisque donis cumulatissime ornet augeatque. Ex Concilio hoc Plenario domum discessuri, omnia eiusdem acta ac decreta ad Beatitudinem tuam recognoscenda atque emendanda mittimus, tuam tamquam loquentis Petri vocem excepturi. — Datum ex Concilio Plenario Baltimorae, die 21. Oct. 1866. (*Subscripti 7. AEppi suo et Suffraganeorum nomine.*) — **Concilii Plenarii Baltimorensis II.** Acta et Decreta. Baltimorae. 1868.)

1383.

Eppus Nitriensis (nostra infirmitas) in Pastorali Quadragesimali de Primatu et Principatu Civili R. P. 1867.

(Praemissis ex incidenti imminentis S. Quadragesimae pluribus de necessitate fidei verae, eiusve intrepidae professionis etc.) — Quod de singularibus individuis, id te totis etiam nationibus tenendum est. Populi in eodem situantur casu, quo singuli homines, tam hi quam illi pari progrediuntur passu. Aperite historias, et convincemini, impios initium facere ab impugnando Ecclesiam Dei super solitario quodam doctrinae articulo, venerantes adhuc magnum illud de authentia ss. librorum et realitate divinae revelationis dogma. Istud est tempus schismatum et haereseon, tempus partialis incredulitatis, certa adhuc parte christianam religionem stare permittentis. Verum sicut primus passus extra Ecclesiam factus deducere consequenter potest usque ad Atheismum, ita primus ictus fidei inflictus in uno solum puncto inducit periculum integram amit-

tendi; ita accidit, ut impietas de schismate et haeresi processerit ad purum Deismum, reiiciens omnem revelationem nihilque de doctrina christiana aliud retinens, quam professionem unius solius Dei, et dogma immortalitatis animae ac per consequens alterius vitae. Ast subsistiturne isthic? Minime. Systema istud, quod religionem naturalem appellare sunt ausi, licet illa revelationi debeatur, non alio servit, quam pro faciendo ad Atheismum gradu, qui negat existentiam Providentiae, et Materialismum, qui reiiciendo spiritualitatem animae hominem detrudit ad classem brutorum; ut adeo hodierna incredulorum doctrina sit: omnia pro homine finiri ad tumulum, esseque nos producta et lusum fatalis cuiusdam necessitatis, qua proterimur, quin noscamus causam aut remedium illius. Atque iste est postremus ille gradus, quo dementia pertingere potuit, cuius consectarium est: moralia familiarum ac ipsius corporis politici vincula solvi, ab extremo egoismo sensus maxime naturales supprimi, solitarium in medio suorum, in sinu societatis manere. Deploranda sane conditio! vertens mundum in anticipatum infernum, ubi non raro reperire est corda depravatione delirii eo propulsa, ut Deum oderint. Atque istud est genus illud viperarum, quod SS. D. N. tum alias, tum signanter in sua Allocutione die 9. Iun. 1866 habita quemadmodum Apostolica libertate perstrinxit, ita super religioso non minus quam sociali Europae ordine eapropter in imis fundamentis succusso ingemiscendo deploravit. Considerate nunc et contemplemini enormem illam dissimilitudinem, percellentem illam oppositionem observatu facilem, quae inter horribilem errorum, ut nunc vidimus, progressionem, et *sanctam catholicam doctrinam, quae semper una, semper pura, eadem docet hodie quae docuit Apostolorum tempore,* nec cessat producere in dignis Ecclesiae membris eosdem pietatis et verae virtutis fructus, quos omni retro produxit tempore. Dum praetensi sapientes seculi scrutando rimantur et fodicant usque in infernum, ex una abysso feruntur in aliam, nullumque in fine reperiunt exitum: *Ecclesia,* haec *veritatis columna,* haec *civitas a Deo supra petram aedificata, adversus quam portae inferi haud unquam praevalebunt,* conservat pretiosum ss. veritatum depositum, sine ulla admixtione erroris, sine ulla

mutatione in medio universalis dissolutionis, sicut arca conservabat reliquias speciei nostrae in naufragio generis humani. Philosophia in minima sua deflexione nil aliud bonae offert voluntati, quam crudelia dubia et incertitudinem ita periculosam moribus sicut discruciantem animos. Verum Ecclesiae doctrina cum auctoritate loquens mentibus ut sublimibus sic tardis, captivat unam et alteram in obsequium fidei admirabilis, quae lac est infantibus, solidus cibus adultis. Per hanc fidem destinatio hominis in hac et altera vita figitur, regulae morum suam sanctionem et puritatem consequuntur, et, ut debent, non ad puram speculationem, sed usum vitae reducuntur. Theoria passionum abbreviata et captui omnium hominum accomodata, actiones vitiosae exiguo peccatorum sic dictorum capitalium, quorum fons est superbia mentis et concupiscentia carnis, cyclo continentur. Ipsa gradatio cuiusvis vitii designatur, et homo continetur a primo gradu, h. e. ab ipsa cogitatione eo fine, ne forte a cogitatione transeat ad desiderium, a desiderio ad voluntatem, a voluntate ad actionem, ab actione ad habitum, ab habitu ad necessitatem. Denique Religio Iesu Christi, solius probe noscentis cor hominum, utpote qui subegit argillam ad plasmandum illud, praebet universis hominibus cuiuscunque conditionis omni tempore et loco regulas certissimas, securas ac infallibiles vitae absque errore et dispendio in quibusvis adiunctis, independenter a talento mentis vel a succursu educationis agendae. Ad haec valens omni fortitudine veritatis, et tota potentia gratiae praebet unicuique idem lumen interius ad se cognoscendum, idem froenum morale ad sibi dominandum. Illa sola omnes omnium seculorum, omnium terrarum homines in unum coagmentat, formando ipsos per eandem fidem ad easdem virtutes, iisdem exercitiis et probationibus. Illa sola omnium corda et animos redigit ad felicem sententiarum et principiorum aequalitatem, facitque ad literam ex omnibus populis populum unum, ex omnibus temporibus tempus unum.

Ast vero, cum ea sit depravatae mentis indoles, ut a bono per se pro se descivisse haud contenta, quidquid boni, quidquid salutaris, quidquid divini alioquin extra se est, demoliri, regno Dei regnum Satanae, quantum in se est, substituere, et, si

fieri posset, universum genus humanum in eandem secum damnationis abyssum praecipitare adnitatur: exhinc clarum sortiuntur explicatum *diabolici illi nisus, qui aetate nostra, sanam doctrinam amplius haud sustinente sed magistros prurientes auribus ad sua desideria sibi coacervante, ad subruendam, si fieri posset, veritatis columnam, ad annihilandam in Augustissimo suo Capite Iesu Christi Ecclesiam, quanta cum ferocia, tanta cum astutia diriguntur.* Quamquam enim vaferrimis veritatis hostibus utplurimum in Salvatoris schola educatis et materno Ecclesiae lacte enutritis *sacra Scripturarum eloquia divinam Primatus institutionem, eiusque ad consummationem seculorum perdurationem demonstrantia* ignota haud essent, animo tamen in incredulitate obcoecato promissiones divinas insuperhabentes, iisque omnimodo contranitentes ad subruendum Dei opus animos viresque suas impendere non reformidant. Sempiternus quippe Dei Filius in terras et in carnem nostram delapsus, ut novae legis novique sacerdotii fundamenta iaceret, lex ipse nobis summa, summusque Pontifex esse voluit; aeterna et incorruptibilis veritas, verbum Patris, qui est ante secula, eoque lex ipsissima et legislator verissimus, nostrae se carni infundere in tempore dignatus est, atque ita Sacerdos et sacerdotii sui novi victima ipse evasit. Lex nova, dicente Paulo Apostolo, novo sacerdotio fulcienda erat. Pontifex numeris omnibus absolutus, lex ipse viva et vegeta populorum est. Ita imperii populique nullo locorum nullo temporum fine circumscribendi lex non poterat esse nisi sempiterna unitas. Hinc supernae coelestisque Ierusalem Pontifex aeternus Christus est, teste eodem Paulo, ubi semetipsum adolet Patri iugis instar et svavissimi holocausti, quo tota beatorum in coelis gaudentium civitas una ardet. Sed ita in coelos ascenderat Christus, ut a terris non abesset, illis quippe infusus et insertus, quos in sacerdotii sui societatem adoptaverat, adoptatque nunc etiam, ut eorum ore et manibus aeterni huius sacerdotii aeterna ipsamet victima iugiter immoletur. In dubium sane vocari nequit, quin humanae consors naturae factus *Filius Dei*, totam sacerdotii plenitudinem ac amplitudinem et ipse obtinuerit, et in sinum Patris rediturus in fundatam abs se Ecclesiam, donec temporum vices beata claudat

et figat aeternitas, duraturam transderivaverit. Et, *ne corpus peregrinantis Ecclesiae propter corporalem ipsius absentiam videretur acephalum, successorem sibi constituit Vicarium specialem, non quidem Iacobum aut Ioannem, qui columnae videbantur esse, non Paulum legis scientia praeditum et doctrina, ut non glorietur omnis caro in conspectu eius, sed Simonem, quem et Petrum cognominavit. Hunc itaque ovium suarum Pastorem substituens, universalem in terris earumdem pascendarum curam indistincte commisit eidem,* tertio dicens: „Pasce oves meas, pasce agnos meos;“ *cui e praerogativa speciali, ut nobis ipsum Caput post se fore totius Ecclesiae demonstraret, promiserat dicens*: „tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Caput;“ ut, sicut in capite consistit sensuum plenitudo, a quo ad singula membra occultis meatibus pars aliqua tamquam a fonte rivulus derivatur, sic a Petro petra, super quam non domum saltus Libani, non porticum columnarum, nec domum filiae Pharaonis, sed Ecclesiam suam aedificavit Dominus, fidelibus velut de omni genere piscium in eius rete conclusis, tamquam a primate primatum, qui de fonte Dominici pectoris fluenta potavit, et suae salutis postulare debent remedia, et cum omni patientia et doctrina non contentiose vel superbe in aliquo resistentes a tenebris suae mentis scrupulos dubietatis removere. Nam etsi Paulus ex verbo Domini, Petro ceterisque Apostolis universaliter dicentis „quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt“, cum Petro fuit ministerium dignitatis exercens, fuit etiam ex verbis eiusdem Auctoritatis singulariter Petro propositis „quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum et in coelis, et quodcunque solveris super terram, erit solutum et in coelis“ in Petro auctoritatis officium recognoscens, et ideo ad eum tamquam Primatem et Evangelii Dominici fontem venit Ierosolymam, et postmodum cum ipso et aliis secundum revelationem contulit Evangelium, ne in vacuum curreret, vel etiam cucurrisset. *Si ergo Petrus per excellentiam fidei, qua in uno Christo duas naturas divinitus recognoscens,* cum dixit „Tu es Christus Filius Dei vivi“, *claves regni coelestis in terris solus accepit, cum unum sit unius Ecclesiae militantis caput, restat: ut ad regimen generalis*

Ecclesiae, quam ipse cum Paulo et ceteris de gentibus congregavit, Caput eiusdem, suumque Dominus per ea, quae praemissa sunt, manifeste ostenderit successorem. Praevideus autem Dominus, Ecclesiam suam a tyrannis conculcandam, ab haereticis laniandam, a schismaticis lacerandam esse, ait: „Ego autem rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.“ Unde evidenter colligitur, *quod ad Petri Sedem omnis sit quaestio referenda; haec enim e divina institutione est nuncia veritatis, lux vitae, salutis index, et catholicae unitatis centrum, utpote e qua sacerdotalis unitas exorta est, ac metropolis pietatis, quae disponente Domino per totum terrarum orbem Primatum obtinens lucet, et omnium Ecclesiarum non modo Caput, sed mater est atque magistra, ad quam propter potentiorem eius principalitatem omnem necesse est convenire Ecclesiam; in qua est integra ac perfecta christianae religionis soliditas, et in qua Petrus semper in suis successoribus vivit, et iudicium exercet, ac praestat quaerentibus fidei veritatem; cuius Praesul, uti successor Petri et verus Christi Vicarius ac indefectibile catholicae unitatis centrum, tali tantaque pollet auctoritate, ut, licet de fidei et morum controversiis supremum omniumque solemnissimum Ecclesia ferat iudicium, tamen et ipse ut omnium christianorum Doctor, per quem Petrus loquitur, sententia prorsus irreformabili controversias easdem dirimere possit per se solum, ac ex cathedra definiens reipsa dirimat; cuius Constitutionibus independenter a cuiusque potestatis sanctione ea inest vis sua propria, et nativum robur, ut sint norma credendorum et agendorum regula, qua omnes, nemine excepto, non solum coram Ecclesia sed etium coram Deo adstringuntur. Haec est illa veritatis columna et firmamentum, quae rudibus et doctis, minimis et maximis, verbo omnibus omnium locorum ac temporum, omnis gradus et conditionis hominibus aeternas ex divino Salvatoris ore haustas ideoque immutabiles doctrinas per os successoris S. Petri cum auctoritate inconditionate ac infallibiliter tradit et proponit! Haec est illa errare nescia fidei et veritatis magistra, in firmissima Petri confessione fundata, ad quam velut universalem regulam*

pertinet approbatio doctrinarum, declaratio dubiorum, determinatio tenendorum, confutatio errorum! Hinc est, ven. fr. filiique dilectissimi, quod homines fide exuti et in reprobum sensum acti, qui a veritate auditum avertunt, ad fabulas autem convertuntur, contra hocce catholicae veritatis centrum, contra Romanum Pontificem, utpote unicum et nativum legis divinae interpretem, tanto cum impetu consurgant, eo omni virium nisu contendentes, ut percusso Pastore primario universus grex Domini dissipetur, submoto lapide angulari aedificium Ecclesiae collabatur, taliterque immaculata Christi sponsa dilanietur, totumque SS. Religionis systema, si fieri posset, ex animis hominum radicitus evellatur.

Quia vero ad hanc praefixi finis consecutionem efficacissimum medium fore existimatur, *ut Romanus Pontifex suo sacro, legitimoque, optima iuris forma acquisito, decem et ultra seculorum pacifica possessione sacrato, temporali principatu, ad regimen Ecclesiae procurandum, eiusque unitatem plena cum libertate et independentia tuendam, operandamque universi gregis dominici salutem necessario, et singulari Providentiae Divinae consilio Romanis Pontificibus gloriosissimorum Regum et fidelium christianorum pietate collato, spolietur, quo sic Ecclesiae Caput ad egestatem redactum ludibrium mundo fiat, aut cum detrimento dignitatis atque auctoritatis suae ab arbitrio Principum terrestrium dependeat, sicque spiritualis etiam Capitis Ecclesiae potestas si non penitus tollatur, exercitium adminus eius impediatur*: hinc omnia consilia, omnes artes, doli et fraudes, omnes conatus et molimina incredulorum nostris temporibus ad hunc finem diriguntur, et quidem assistentibus regibus terrae et principibus convenientibus in unum adversus Dominum, et adversus Christum eius, proh dolor! eo cum successu, ut sacri huius patrimonii $^4/_5$ obstupescente, divini aeque ac humani iuris et iustitiae principia, proprietatisque sanctimoniam tam manifeste negari, tam impudenter conculcari gemente orbe catholico, iam in praedam impiae revolutionis abiisse, et residuae adhuc parti avidis ad glutiendum faucibus inhiari, moerentes ac lugentes intueamur. In deplorabili hac rei christianae et cum hac publicae pacis et securitatis ruina siquidem fieri haud possit, ut patiente Capite

eidem non compatiantur reliqua membra, praeter piarum precum ad thronum gratiae divinae iugiter fundendarum remedium, *sanctissima cuivis, qui christiano censetur nomine, sed vel maxime sacerdotibus Domini incumbit obligatio, torrenti iniquitatis pro viribus obsistendi, Sanctissimique Patris nostri*, quem regia redimitum tiara, quem populis leges iuraque dantem, quem subditos bonis omnibus large cumulantem paulo ante mirabundus contemplabatur orbis, nunc inique proditum, calumniis varioque opprobriorum genere oneratum, a nefariis periuris omniumque scelerum colluvie contaminatis hominibus varie exagitatum, spoliatum videmus, dolemus, lugemus, *aut rectius Dei causam in sua sphaera tuendi, verbo, scripto, opere defendendi. Hoc sane scopo, hac intentione nos quoque animati, concessas nobis a Deo vires et temporis partem a regendae dioeceseos divinitus nobis creditae curis superstitem in bonum et utilitatem S. Matris Ecclesiae, eiusque venerandi Capitis impendere ac superimpendi gestientes. Monumenta omnium retro seculorum, praerogativam Primatus Summi Pontificis, et catholicam de hoc dogmate fidem et doctrinam, ac invicta eiusdem ad Civilem Principatum iura in lucem clarissimam locantia collegimus, et in Tomis quinque typis mandari curavimus;* cuius operis exemplar unum pro Bibliotheca districtuali deserviturum hisce resolvimus, nihil ambigentes, ex attenta operis memorati lectione vos non tam de singularibus Ecclesiae Capiti et S. Romanae Ecclesiae e divina institutione competentibus iuribus ac privilegiis convictionem, qua utique plene imbuti estis, quam potius internam ex unanimi, constanti, nec ullatenus variabili Ecclesiae inde a primordiis ad nostram usque aetatem quoad hunc fidei articulum consensu et invicta fide voluptatem, svavissimamque animi consolationem hausturos esse. Sublatis interim ad coelum manibus, oremus enixis precibus invisibile S. Matris nostrae Ecclesiae Caput, ut cunctos eius inimicos humiliare et ad veram poenitentiam reducere dignetur, quo destructis adversitatibus et erroribus universis secura eidem serviat libertate; oremus pro SSmo Domino nostro, visibili Ecclesiae Capite, ut eundem Dominus et Deus noster inter tantas tamque graves persecutionis et periculorum

procellas protegat, tueatur atque defendat; beatum faciat eum in terra, et non tradat in manus inimicorum, quo framea virtutis Dei accinctus cunctas aerumnas fortiter superare, nefarias quorumvis hostium insidias invicta animi constantia effugere, et, postquam Dominus afflictae suae sponsae miseratus vices ventis et mari imperaverit, factaque fuerit tranquillitas magna, optatissimos Ecclesiae triumphos supervivere valeat. — Datum in Eppali Castro nostro Nitriae, die 10. Febr. 1867.

1384.

Rescriptum **Congreg. S. Officii** ad Administratorem Apost. AEppatus Quebecensis in America **de usu Classicorum.** 1867.

Ex tuis literis die 23. Nov. anno proxime elapso ad me datis Eminentissimi Patres Cardinales una mecum S. Inquisitioni praepositi aegre admodum intellexerunt, *graves in ista Dioecesi obortas esse et adhuc commoveri dissensiones inter viros potissimum ecclesiasticos* propterea, quia in tradendis humanioribus literis tum in Seminario dioecesano, tum in aliis puerorum iuvenumque collegiis vigilantiae atque auctoritati tuae commissis *libri ab ethnicis auctoribus conscripti,* licet emendati, praeleguntur. Non est profecto, cur qui huiusmodi libros a literarum studiis amandandos existimant, hac in re vehementer sollicitos anxiosque se praebeant. Explorata enim res est et antiqua constantique consvetudine comprobata, *adolescentes etiam clericos germanam dicendi scribendique elegantiam et eloquentiam sive ex sapientissimis SS. Patrum operibus, sive ex clarissimis ethnicorum scriptoribus ab omni labe purgatis absque ullo periculo addiscere optimo iure posse.* Id ab Ecclesia non toleratur modo, sed omnino permittitur, et a SSmo Dno Nro Pio Papa IX. perspicue declaratum fuit in epistola encyclica ad Galliarum Eppos die 21. Mart. 1853. missa. Quum igitur antiqui libri ab ethnicis graece aut latine conscripti, qui in Seminario et Collegiis istis adhibentur, non ii nimirum sint, qui res lascivas seu obscoenas tractant, narrant

aut docent, imo ab omni labe sint iam diligentissime expurgati, sicut insigni testimonio tuo ultro fateris, idcirco nihil est, quod in usu huiusmodi librorum iure possit apprehendi. Verumtamen illud maxime dolendum est, quod hanc ob causam disturbata isthic Cleri concordia non parum commoti sint animi: quia si semper, nunc certe viri catholici praesertim ecclesiastici non in agitandis fovendisque importunis controversiis, sed in catholica tuenda veritate et in S. Ecclesiae iuribus, quae adeo divexatur, propugnandis omnem operam et industriam debent impendere. Quare te maximopere Sacra haec Congregatio in Domino cohortatur, ut non minori contentione quam pastorali caritate ecclesiasticos istos viros concordissimis animis idipsum dicere omnes et in eodem sensu atque in eadem sententia perfectos esse moneas, atque efficias, ut ab omni quaestionum vanitate abhorrentes, sedulo naviterque Dei et proximorum negotium agant. Non dubitatur, quin pro spectata tua prudentia a procurando hoc salutari officio numquam desinas, et interim fausta cuncta ac felicia tibi precor a Deo. Romae, die 15. Febr. 1867. C. Card. Patrizi. — (**Der Katholik**. Mainz. 1867. XVII. 744.)

1385.

Pius IX. provocat Eppos Galliarum, ut clericos suos ad Seminarium Gallicum Romae anno 1859. erectum diligenter mittant. 1867.

Non mediocri certe animi nostri iucunditate recordamur, quanto studio a nobis postulastis, ven. fratres, ut suprema nostra auctoritate approbare vellemus *Gallicum Clericorum Seminarium, a dilectis filiis presbyteris Congregationis S. Spiritus et Immaculati Cordis Mariae in hac alma nostra Urbe in aedibus S. Clarae ad thermas Agrippae erectum.* Quibus vestris votis omni laude dignis quam libentissime obsecundavimus per nostras apost. literas pridie idus Iulii a. 1859. sub plumbo editas, veluti optime noscitis. Ac vehementer lae-

tamur propterea, quod ex huiusmodi Seminarii constitutione non leves in Galliae Clerum populumque fidelem utilitates Deo bene iuvante iam redundarunt. Nam Galliarum Clerici et iuniores sacerdotes in eodem Seminario ad pietatem, virtutem et ecclesiasticum spiritum sedulo formati rebusque optimis instituti, et philosophicis praesertim ac theologicis disciplinis et canonici iuris scientia diligenter exculti, in proprias reversi dioeceses sub vestro ductu et sacri ministerii munia naviter obire, et catholicam doctrinam tradere, tueri, et sempiternam hominum salutem curare, et auxiliariam vobis in dominico agro excolendo operam navare, summopere student. Has igitur vobis scribimus literas, quibus commemoratum Seminarium vobis, ven. fratres, etiam atque etiam commendamus, eximiamque vestram eppalem sollicitudinem excitamus, ut pergatis vestrarum dioecesium clericos magis in dies ad idem Seminarium mittere, quo navi et industrii operarii in vestris dioecesibus augeantur. Plane non dubitamus, ven. fratres, quin hisce nostris desideriis perlibenter obsecundare velitis; cum probe noscamus, quomodo vobis cordi sit, spirituale vestrorum fidelium bonum quotidie magis procurare. Gratissimum autem nobis est hac etiam uti occasione, ut iterum testemur et confirmemus praecipuam, qua vos in Domino complectimur, benevolentiam. Cuius quoque certissimum pignus esse volumus apost. bened. etc. Datum Romae die 13. Iunii 1867. — (**Archivio dell' Ecclesiastico**. Firenze. 1867. Vol. VIII. 167.)

1386—1388.

Pius IX. PP. electionem novi **Patriarchae Ciliciae Armenorum** Sacro Collegio 12. Iulii 1867. annunciat, eademque occasione de utiliori provinciae Ciliciae administratione necessaria statuit, Primatusque S. Sedis Apost. iura evolvit.

1. *Allocutio Consistorialis.* Cum ex hac vita migraverit die 9. Ianuar. sup. anni b. m. Gregorius Petrus *Patriarcha Ciliciae Armeniorum*, graves de vacantis illius Patriarchalis Ecclesiae regimine exortae sunt controversiae. Nos spirituali eiusdem Patriarchatus bono consulere vehementer cupientes, ad huiusmodi componendas controversias elegimus Vicarium Apostolicum eiusdem Patriarchatus ven. fr. Melchiorem Nasarian Mardensem Armeniorum Antistitem. Ac postea illius nationis Eppi nostro permissu in Synodum convenerunt ad novum Patriarcham eligendum, et huic conventui apostolica nostra auctoritate munitus adfuit ven. fr. Iosephus Valerga Patriarcha Hierosolymitanus ac noster Prodelegatus Apost. in Syria. Quo in conventu die 14. Sept. sup. anni in Armeniis aedibus Deiparae Virgini in coelum evectae sacris Montis Libani habito iidem Eppi cunctis suffragiis ven. fr. Antonium Hassun AEppum Primatem Armeniorum CPnum tam insigni dignitate ornandum declaraverunt. Obsequentissimis autem suis literis iidem Eppi humiliter enixeque a nobis postularunt, ut huiusmodi electionem confirmare vellemus, ac simul exposuerunt, hanc electionem ab ipsis factam fuisse in ea profecto spe, ut Patriarchalis ac Primatialis Armeniorum Sedes canonice coniungerentur. Equidem hanc earumdem sedium unionem catholici CPlis Armenii saepe expetiverunt, eamque a fel. rec. Gregorio XVI. praed. nostro et a nobis efflagitarunt. Sed

graves iustaeque causae obstiterunt, quominus haec Armeniorum vota possent expleri. At vero a. 1859. permisimus, ut, quando Patriarchalis Ciliciae Sedes suo fuisset destituta Pastore, novi Patriarchae intermitteretur electio, quo eiusdem nationis Sacrorum Antistites ante eiusmodi electionem de earumdem Sedium coniunctione libere suam sententiam emittere possent. Iamvero rebus omnibus a nostra Congregatione christianae fidei propagandae pro Ecclesiarum Orientalium negotiis accurato examine perpensis, de eiusdem Congr. consilio tum electionem seu postulationem ven. fr. Antonii Hassun in Ciliciae Patriarcham confirmandam, tum Patriarchalis et Primatialis Armeniorum Sedis coniunctionem ab ipsis Ciliciae Eppis et ab Armenis CPlis catholicis tam vehementer exoptatam peragendam existimavimus. Hac autem de re Apostol. nostras sub plumbo literas expediri mandavimus, in quibus copiosius omnia exponentur. Atque id eo libentius agimus, quod ven. fr. Antonius Hassun iamdiu eximia suae religionis, pietatis ac sanae salutarisque doctrinae, ac erga nos et hanc Petri Cathedram fidei et observantiae, atque eppalis in re catholica et Ecclesiae libertate tuenda fortitudinis specimina praebuerit, et idcirco Patriarchali honore dignus, et ad ecclesiasticam praesertim disciplinam instaurandam idoneus. Accedit etiam quod *omnes Armenii Ciliciae Eppi cum summa sui nominis laude etiam voce nobis clare aperteque declaraverint, sibi summopere cordi esse, et huic Apost. Sedi firmiter adhaerere, ac nostrae et eiusdem S. Sedis voluntati obsequi, et ea omnia agere, quae a nobis et ab eadem Sede ipsis fuerint commissa ac demandata.* Itaque in eam profecto spem erigimur fore, ut Deo bene iuvante in Ciliciae Patriarchatu opera ac studio eiusdem ven. fr. Antonii eiusque Coepporum catholica religio nova in dies incrementa suscipiat, et ecclesiastica quotidie magis efflorescat disciplina. Equidem nemo vestrum ignorat, ven. fratres, gravissima et numquam satis lugenda damna, quae in Orientales Ecclesias ex funestissimo schismate redundarunt, quod ipsas Ecclesias ab unitate catholica iamdiu misere seiunxit et separavit. Quibus damnis haec Apost. Sedes numquam destitit opportuna adhibere remedia. Etsi vero aliquae ex illis Ecclesiis ad catholicam uni-

tatem quoad dogmaticam doctrinam divina adspirante gratia redierint, tamen rerum ac temporum vicissitudine nondum in omnibus illis Ecclesiis potuit omnino restitui eccles. disciplina, ex cuius corruptela et despectu errores et haereses solent oriri. Nostri certe Praedecessores Orientalium Ecclesiarum ritus fidei morumque sanctitati et eccles. honestati minime adversos integros inviolatosque servari voluerunt, ac nos ipsi id confirmavimus nostris Encyclicis literis die 6. Ianuar. 1848. ad Orientales datis. At necesse omnino est, ut ab omnibus sacrorum Antistitibus et sacerdotibus liturgica propriae Ecclesiae disciplina sedulo observetur, et numquam illa singulorum Antistitum arbitrio relinquatur, sed determinata sit ab huius Ap. Sedis auctoritate. Nemini certe unquam licuit aut licet ipsam liturgiam ullo modo vel leviter immutare, innovare, imminuere, quemadmodum praesertim statuerunt ac docuerunt suis apost. literis Benedictus XIV. et Gregorius XVI. (Const. dd. 24. Dec. 1743. et dd. 3. Febr. 1832.) quas literas et regulas in illis praescriptas suprema quoque nostra apost. auctoritate confirmamus et ab omnibus Orientalibus Ecclesiis religiosissime observari mandamus. Cum autem minime ignoremus, in ecclesiastico Orientalium Ecclesiarum regimine quaedam esse, quae ob anteacti temporis calamitatem incerta adhuc manent, vel minus apte sunt constituta, veluti in memorata nostra Encyclica epistola ad Orientales data monuimus, tum nos de illarum Ecclesiarum bono vehementer solliciti omni certe studio aderimus, ut ad ss. canonum normam servatis SS. Patrum institutis rite omnia componantur et ordinentur. Et quoniam inter praecipua eccles. disciplinae capita inprimis est Epporum electio, ex qua Ecclesiae bonum ac decus, et spiritualis fidelium populorum salus atque utilitas maxime pendet, idcirco in hoc gravissimum sane negotium curas omnes cogitationesque nostras intentissimo studio convertendas esse censuimus. Etenim cum ab ipso Christo Domino in Beatissimi Petri Apostolorum Principis persona fuerit nobis commissa suprema cura et potestas universam pascendi, regendi et gubernandi Ecclesiam, tum nihil certe nobis potius esse potest ac debet, quam ut singularem diligentiam ac vigilantiam continenter adhibeamus, ut digni eligantur Eppi. Atque idcirco ipsis ven. fr. Armenis

sacrorum Antistitibus iam manifestavimus, quae nostra sit voluntas circa Epporum electionem. Volumus enim, ut a Patriarcha et Eppis tres nobis proponantur idonei eccles. viri, quo ex illis nos digniorem eligere et vacantibus Eppalibus Sedibus providere valeamus. Haec autem dum pro Armenis decernenda duximus, haud obliti sumus reliquorum Patriarchatuum Orientalis ritus, pro quibus etiam hoc gravissimum de Epporum electione negotium quamprimum moderandum curabimus. Quod quidem a nobis initum consilium Patriarchis Maronitarum, et Graeco-Melchitarum, aliisque Orientalibus Eppis Romae in praesentiarum degentibus nuperrime manifestum fecimus. Siquidem ad excelsam eppalem dignitatem ii tantum eligi debent, qui dotibus ab Apostolo Paulo per suas ad Timotheum ac Titum epistolas singillatim commemoratis et omnino praescriptis sint ornati, quique ad ss. canonum normam vitae integritate, morum gravitate, salutaris doctrinae laude, et cath. religionis animarumque salutis zelo spectati non sua sed quae Christi sunt unice quaerant, ac in suis dioecesibus assidue residentes illas propria ordinaria iurisdictione regant, gubernent, et clerum populumque fidelem sibi concreditum qua voce qua opere qua exemplo ac divini praesertim verbi praeconio, sacramentorum administratione ab venenatis pascuis arceant, ad salutaria propellant, ac per semitas mandatorum Dei indesinenter conducant. Ut autem omnia in Ciliciae Patriarchatu prospere dirigantur, iussimus eiusdem Patr. Eppos penes eorum Patriarcham synodum quamprimum habere et synodi acta ac decreta ad eandem Congr. fidei prop. Orient. Eccl. negotiis praepositam mittere, vetita interim eorumdem executione, donec ab eadem Congr. fuerint accurato examine perpensa, ac supremo nostro iudicio et auctoritate approbata. Neque omittemus per eandem Congr. novo Patriarchae et Eppis Armeniis Ciliciae opportuna dare monita ac instructiones ad maiorem illorum fidelium utilitatem quotidie magis procurandam. Ea profecto spe nitimur fore, ut Patriarcha idem eiusque Coëppi in omnibus gravissimi ministerii partibus strenue implendis nihil unquam intentatum relinquant, ut in omni patientia doctrina et caritate miseros errantes ex perniciosissimo schismate ad sanctae matris cath. Ecclesiae sinum reducant. —

2. *Bulla in Allocutione praecedente provocata.* Reversurus ex hoc mundo ad Patrem Unigenitus Dei Filius Ecclesiae suae divinam ordinationem ita constituit, *ut,* quemadmodum B. Leo Papa I. decessor noster monuit, *cum inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris, quaedam fuerit discretio potestatis, omniumque par esset electio, uni tamen, scilicet Beatissimo Petro, datum fuerit, ut ceteris praeemineret. Huic enim soli a Christo Domino suprema potestas fuit attributa pascendi nedum agnos verum et oves, h. e. regendi et gubernandi universam ecclesiam, ut iam in grege Christi non sit, qui Petrum Pastorem non agnoscat.* De qua forma, ut ait idem B. Leo, Epporum quoque est orta distinctio, et magna dispositione provisum est, ne omnes omnia sibi vindicarent, sed essent in singulis provinciis singuli, quorum inter fratres prima haberetur sententia; et rursus quidam in maioribus urbibus constituti sollicitudinem susciperent ampliorem, *per quos ad unam Petri Sedem universalis Ecclesiae cura confluēret, et nihil unquam a suo Capite dissideret.* Quibus sane verbis Metropolitarum ac Patriarcharum ecclesiastica institutio aperte designatur. Hinc factum est, ut in iis tantum amplioribus urbibus patriarchalis dignitas antiquitus constiterit, quarum Ecclesias B. Petrus fundaverat. Hinc factum est, *ut Patriarchis ipsis vix electis nil magis cordi fuerit, quam confirmationis literas ab hac B. Petri Sede obtinere, per quam sciebant largiente Domino omnium solidari dignitatem sacerdotum et ab eadem ipsam patriarchalem auctoritatem promanare;* hinc factum est, ut graviores ac difficiliores causae tam fidei quam disciplinae ad eandem Sedem deferrentur, quae sola cunctas haereses etiam ante Conciliorum Gener. definitiones auctoritate sua interemit, et universalis Ecclesiae disciplinae, cum opus fuit, latis etiam legibus providissime consuluit. Atque hanc constitutionem semper in Ecclesia fuisse religiosissime custoditam universalium Conciliorum acta, SS. Patrum institutiones, atque universae eccl. historiae monumenta tam perspicue demonstrant, *ut nemo ante funestissimum Orientis schisma praesumserit hanc supremam RR. Pontificum auctoritatem in dubium revocare. Etsi autem schisma illud omnes ferme Orientales Ecclesias ab unitatis centro divulserit, haud*

tamen potuit hanc veritatem catholicam in Ecclesia obscurare, vel saltem ex Orientalium animis penitus eradicare. Etenim praeterquam quod innumerabiles gentes in agnitionem veritatis ex idololatriae vel haereseos tenebris vocatae *ad hanc Romanam Ecclesiam propter potentiorem principalitatem* undique convenerunt aliaeque in dies conveniunt, *ipsae etiam Orientalium Ecclesiae,* quoties ad bonam frugem divina aspirante gratia reversae sunt, *Primatum nedum honoris verum et iurisdictionis B. Petro eiusque in Romana Cathedra successoribus a I. C. D. N. attributum solemniter professae sunt. Quem Primatum licet a vetustioribus etiam Conciliis et ab universa Ecclesia semper agnitum et summo in honore habitum Oecumenica Synodus Florentina, in qua Graeci Sacrorum Antistites cum Latinis convenere, solemni dogmatico decreto asseruit,* ut magis magisque inexcusabiles fierent, qui tam perspicuam veritatem vellent inficiari. Atque utinam hoc fidei Christianae dogma Orientales Antistites constanter tenuissent! Neque enim eorumdem Ecclesiae in miserrimam illam conditionem cecidissent, in qua post conflatum vel instauratum schisma versantur. Siquidem praeter asperrimas calamitates, quae earumdem defectionem ab hac Ap. Sede consequutae sunt, etiam vigor canonum et eccl. disciplinae honestas, et sacrae hierarchiae ordo et maiestas apud eas miserrime defecerunt. Et *inscrutabili Dei iudicio factum est, ut Antistites earumdem Ecclesiarum, qui Supremi Ecclesiae Pastoris divinitus institutam auctoritatem contemserunt, laicorum quin et infidelium iugo premantur,* ut neque ordinaria atque immediata Epporum iurisdictio in suas dioeceses, neque Patriarcharum in suos Eppos canonica auctoritas sarta tecta manserit, quos contra monitum Apostoli suis clericis praeter canonum statuta dominantes clerus ipse ac populus contra eorumdem canonum statuta vel a sua dignitate deiiciunt vel eidem renunciare numquam satis lugendo exemplo audacter compellunt. Tantam infelicitatem Orientalium Ecclesiarum miserati Romani Pontifices praedec. nostri nihil intentatum reliquerunt, ut aberrantes oves in unicum Christi ovile reducerent. Quod assequi conati sunt plurimis datis ad Orientales literis etiam encyclicis, Conciliis etiam Generalibus celebratis, ac pòtissimum missis ad Orientales plagas

Apostolicis viris, quorum sudore, laboribus atque aerumnis vineae illae olim florentissimae tandem aliquando reflorescerent. Quodsi curis atque laboribus cumulate non respondit fructus, haud tamen res in irritum cessit: siquidem multi agnito errore, eiurato schismate ad Ecclesiae unitatem reverti festinaverunt, quos inter, ut ceteros hic praetereamus, *Armeni* recensendi sunt. Etsi autem propter humanam infirmitatem, hominum nequitiam ac temporum acerbitatem haud semel eorum Antistites in errorem reversi fuere, ex ipsis tamen Armenis non defuerunt praeclarissimi viri, qui divina ope suffulti catholicam veritatem et unitatem restituendam curarent. Talis fuit *Abrahamus Petrus I.*, quem multis aerumnis pro catholica fide probatum Benedictus PP. XIV. decessor noster Patriarcham Ciliciae renunciavit; quem deinde non interrupta Patriarcharum series huic Ap. Sedi firmiter adhaerentium subsequuta est. Praeclarum quoque fidei specimen exhibuerunt Armeni CPlim finitimasque provincias incolentes, qui licet persecutionibus exagitati adduci tamen numquam potuere, ut a catholica fide recederent, pro qua asperrima quaeque perpeti non dubitaverunt. Placuit tandem Omnipotenti Deo hisce malis finem imponere, qui dans vocem virtutis inclytis Christianorum Principum Legatis, eam mentem Summo Turcarum Imperatori iniecit, ut Catholicos Armenios a schismaticis omnino separaret, eosque ab omni, qua antea tenebantur, erga schismaticum Patriarcham subiectione obedientia parendique obligatione vel sacris vel civilibus in rebus perpetuo eximeret. Tunc reddita catholicis Armeniis ecclesiastica libertate, placuit s. m. *Pio Papae VIII.* decessori nostro *Primatialem atque AEppalem Armenorum Sedem CPli* erigere Apost. literis „Quod iamdiu“ die 6. Iul. 1830 expeditis, eamque huic B. Petri Cathedrae arctius coniungere, ut quo magis illi adhaereret, eo firmius et fructuosius in catholicae veritatis professione permaneret atque proficeret. *In Petro* enim, uti iam memoratus S. Leo docuit, *omnium fortitudo solidatur, et divinae gratiae ita ordinatur auxilium, ut firmitas, quae per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis ceteris conferatur.* Re autem catholica per memoratae Sedis Primatialis institutionem sic opportune constituta, potuimus nos post aliquot annos Eppales quoque

Sedes erigere, (Literis Apost. „Universi“ 30. Apr. 1850; „Assidua“ 9. Maii 1865) quarum Antistites CPno Armenorum AEppo Primati suffragarentur. Quin etiam Hispahanensem Armenium Eppum extra fines CPnae eccl. provinciae in Perside a nobis erectum, eiusdem Primatis suffraganeum provisoria ratione decrevimus, (Literis „Ad supremum“ 30. Apr. 1850) donec catholicorum numero Deo iuvante adaucto opportuniori ratione providere liceret. Etsi vero tam feliciter Armenis CPnae provinciae consultum fuisset, iisdem tamen satius esse videbatur, Primatialem CPoleos et Patriarchalem Ciliciae Sedes in unum coniungi, quam unionem a fel. rec. Gregorio PP. XVI. etiam praed. nostro et a nobis praefati Armeni non semel efflagitaverunt. Sed graves iustaeque causae obstiterunt, quominus haec eorum vota possent expleri. Novissime autem post obitum b. m. Gregorii Petri VIII. postremi Ciliciae Patriarchae Eppi eiusdem Patriarchatus synodaliter convenientes ad successoris electionem peragendam in eandem sententiam devenerunt, atque huic fini assequendo ven. fr. Antonium Hassun hactenus AEppum Primatem Armenorum CPoleos in Patriarcham Ciliciae elegerunt seu postulaverunt, nos humillime obsecrantes, ut nedum hanc electionem confirmare, verum et memoratam coniunctionem earumdem Armeniarum Sedium indulgere dignaremur, et hac ratione Catholicis Armeniis decus atque ordinem unitatis tam quoad iurisdictionem quam circa disciplinam tribueremus. Re itaque per ven. fr. nostros S. R. E. Cardinales Congr. christ. fidei propagandae pro Orientalium Ecclesiarum negotiis praepositae accurato examine perpensa, nos Armenorum votis annuendum esse censuimus. *(Sequitur decretum de coniunctione Primatialis et Patriarchalis dignitatis, item statuta nonnulla ad utiliorem gubernationem pertinentia.)* — Datum Romae a. 1867 quarto idus Iulii.

3. *Oratio novi Patriarchae Armeni ad Pium IX. in Consistorio habita die 12. Iul. 1867.* Etsi Orientales Ecclesias, inprimis vero nostram Armenam, immortalibus beneficiis ab ipsis gloriosi tui Pontificatus exordiis tibi arctissime devinxeris, adeo eximia tamen sunt, quibus hodierna die Armenium Eppatum et populum, meamque humillimam personam cumulasti, ut impares profecto simus gratiis pro merito rependendis. Quod

enim multis abhinc annis Armenia gens expetierat, ut scilicet Primatialis, quae CPli erat, Sedes Patriarchali, quae est in Cilicia, coniungeretur, a Sanctitate tua suprema qua polles auctoritate hodierna die decretum fuisse nobis gratulamur; idque tam provido ac vere paterno dilectionis affectu, ut in unione peragenda ea praesertim servaveris et copulaveris, quae in utraque Sede excellere videbantur. Siquidem Patriarchalem dignitatem Ciliciae ita manere voluisti, ut tamen Patriarcham, quem in iugis Libani asperrima temporum adiuncta ferme concluserant, in splendidissima CPna Urbe, quae Ottomanici Imperii caput est et princeps, residere volueris, et Primatialem atque AEppalem titulum, quo hanc Ecclesiam s. m. Pius VIII. decoraverat, ita extinxeris, ut maior illa coniunctionis ratio, quae ei cum Apost. Sede intercedebat, in ipsam etiam Patriarchalem Ciliciae dignitatem redundaverit. Quo facto providissime consuluisti incolumitati fidei nostrae, quam, licet gravissima immineant pericula, non amplius tamen posthac adiuvante Deo naufragium passuram esse confidimus. Peculiari enim Sanctitatis tuae sollicitudine fovetur, atque *arctius Apostolicae huic Sedi adhaerens, illius Petrae virtute solidatur, supra quam Dominus Ecclesiam suam tanta stabilitate fundavit, ut portae inferi adversus eam numquam praevaluerint, sed neque in posterum praevaliturae sint.* Revera gentis nostrae historiam antiquissimam memoria recolentibus luce meridiana clarius innotescit, *eos ex nostris Patriarchis uti splendida sidera ceteris praefulsisse, qui arctius B. Petri Cathedrae adhaeserunt, et gloriosissima Armenorum secula ea fuisse, quibus catholica veritas atque unitas apud eos magis floruere. Atque utinam qui iis successerunt maiores gentis nostrae Antistites, arctiorem cum Sede Apost. coniunctionem, quali nos modo fruimur, habuissent! Etenim tunc inimicus homo in agro Dominico zizania superseminare nullatenus potuisset, si Pastores firmiter Romano Pontifici arctissime adhaesissent. Petro enim et Petri successoribus dictum est a Christo Domino: confirma fratres tuos.* Eppi Armeni hoc spiritu confirmati potuissent robur et fortitudinem induere, qua schismaticorum atque haereticorum fraudi et violentiae resistere valuissent. Immortales proinde, B. Pater, Sanctitati tuae agimus

gratias, quod Patriarchatum Ciliciae ecclesiastica CPna provincia adauxeris, meque licet immerentem illi regendo praefeceris. Verum ea etiam ex causa, in qua veluti novum tuum beneficium admiramur, nos gratissimos animi sensus expromimus, quod initum a Sanctitate tua consilium circa electiones Sacrorum Antistitum ritus nostri ipse coram aperire nobis volueris, ea usus verborum humanitate, ut non tam Supremi Ecclesiae Pastoris et Rectoris maiestatem, quam amantissimi Patris caritatem atque benevolentiam praeferres. O vere auspicatissimam diem, quae totius posteritatis praeconiis praedicabitur! qua mihi et universis Armenorum Eppis contigit prope ipsum sepulchrum Apostolorum per te loquentem B. Petrum audire, nostramque fidem, obedientiam, devotionem tuis mandatis quin et monitis atque desideriis coram Sanctitate tua palam profiteri. Tunc, si ita loqui fas est, veterum Patrum nostrorum, qui nos in Christo per Evangelium genuerunt, inprimis vero Magni Gregorii Illuminatoris ossa exultaverunt, nosque haud degeneres filios esse comprobarunt. Vere nobis bonum est, Pater Sancte, tibi adhaerere, ponere post Dominum Deum in te spem nostram. Sicut enim palmes non potest ferre fructum nisi manserit in vite, sic nec nos nisi post Christum in te manserimus. *Fides* enim *vera esse nequit sine coniunctione Cathedrae Petri: Ubi enim Petrus, ibi Ecclesia.* Quapropter Sanctitatem tuam humillime precamur, ut qui in nobis auctore Deo opus bonum coepisti, ipse perficias, confirmes atque consolides tua ope, auctoritate, consilio. Nos quidem, uti ipse mandasti, lithurgicae unitati in universo Patriarchatu restituendae sedulo adlaborabimus, iis servatis regulis, quas in apostolicis tuis literis „Inter plures“ et „Neminem vestrum“ nobis constituisti. Quin etiam in Synodum quamprimum convenientes ea omnia, quae ob anteacti temporis calamitates incerta adhuc manent vel minus apte constituta, nos ad ss. canonum normam, servatisque ss. Patrum institutis rite componere atque ordinare satagemus; eaque omnia et singula, antequam executioni demandentur, supremo tuo iudicio subiicere festinabimus, ne in vacuum cucurrisse deprehendamur. Tu vero, B. Pater, *qui universalis Ecclesiae Doctor es et Magister infallibilis*, eadem vel probando vel emendando vel quae necessaria duxeris adii-

ciendo viam nobis sternes, qua tuto gradiamur, uberemque nobis gratiam auctoritate precibusque tuis conciliabis, ut iugum Domini, svave quidem illud et leve, alacres portemus, nostrisque curis concreditos populos in salutis aeternae viam ducamus. Quorum auspicem bonorum Apostolicam benedictionem nobis ac fidelibus nostrae curae concreditis benignus impertire. Inter haec autem nobis tam laeta et fausta haud oblivisci possumus, alias esse oves ex gente etiam nostra, quae non sunt in tuo ovili, quos oportet adduci, ut vocem tuam audiant sicuti et nos. Profecto, Pater Sancte, non tam animi pravitate, quam ignorantia detinentur, nesciunt enim quid faciant. Roga igitur Deum, ut illis ignoscat, eosque ad Unigenitum Filium suum a terra exaltatum trahere festinet, quo nos receptis fratribus gaudeamus, tuque revertentes filios laetus amplectaris, stolaque prima induas, et non minus in coelis quam in terra gaudium sit et exultatio, quod fratres illi nostri, qui perierant, revixerint et inventi sint. — **(Acta ex iis decerpta quae apud S. Sedem geruntur.** Romae. 1868. Vol. 3. p. 337. ss.)

1389.

Eodem anno, 1867, **Armeni** in Conferentiis suis (Collationibus) Eppalibus Primatum Rom. Pontificis amplissimis verbis profitentur.

Parte I. cap. 1. art. 2. (repetita definitione dogmatica Conc. Florentini) — In persona Romani Pontificis agnoscunt Vicarium Iesu Christi et Caput totius Ecclesiae, Patrem et Doctorem omnium Christianorum, cui data est a D. N. I. C. *plena potestas pascendi regendi et gubernandi universalem Ecclesiam,* —

Cap. 2. art. 4. Praedicatores in praedicationibus specialiter iura Primatus R. P. propugnent.

P. II. c. 6. art. 5. Patriarcha nil arduum perficere debet inconsulta S. Sede.

P. III. c. 3. art. 6. Acta Collationum subiiciuntur iu-

dicio S. Sedis, quae est *columna et firmamentum veritatis*, mater et magistra omnium Ecclesiarum. — (**Azarian** *Eccl. Armenae traditio de R. P.* 1870. p. 60.)

1390.

Pius IX. PP. Sodalitio **Olomucensi** S. Michaelis Archangeli. 1867.

Gaudemus, dil. filii, tam conferto vos agmine nomina dedisse Sodalitati, illi nuncupatae Archangelo, qui primus proelia Domini proeliatus perduelles e coelo deturbatos in ima tartara detrusit. Eorum certe vestigia, qui alacres cum ipso decertarunt, vos sequi videmini, qui in bello a portis inferi conflato in Christi Sponsam, ad hanc Petri Sedem convenitis, cum ipsa dimicaturi. Iucundissimum omnino id nobis est, qui de divina gloria animarumque salute solliciti, tam magnifice circa nos explicari conspicimus catholicae unitatis vires ; at non minus svaviter commovemur a filiali pietate, quae ad haec officia Vos inclinavit, ne tam saevo lacessiti bello circumstantium undique filiorum nostrorum praesidio solatioque destitueremur. Qua sane re eo magis gaudemus, quod, cum de victoria dubitare nequeamus divina certiores facti sponsione, vos in partem vocatos videamus honoris, emolumenti, mercedis. Nobiscum itaque strenue pugnate, numquam a latere nostro abscedentes, simulque memineritis, colluctationem nobis non esse adversus carnem et sangvinem, sed contra spiritualia nequitiae. Induite igitur armaturam fidei, confortamini in Domino et in potentia virtutis eius, hanc assiduis implorate precibus, hanc vobis per bona opera conciliare conemini. Nos omnia vobis coelestia auxilia adprecamur, ut et fortes consistere possitis adversus hostium incursus, et de relato iustitiae triumpho postea gaudere. Auspicem interim divini favoris praecipuaeque nostrae benevolentiae et grati animi testem bened. apost. vobis omnibus peramanter impertimus. Datum Romae die 20. Iul 1867. — (**Currendae Consist. Olomuc.** 1867. nr. 8.)

1391.

Breve ad **Marianam Societatem Bambergensem.** 1867.

AEppo Bambergensi et sodalibus Marianis. Datas epistolas non uno nomine nobis fecistis acceptissimas. Dum enim significabatis, crebra illis adscripta nomina specimen esse et testimonium communis omnium sententiae; splendidum illud nobis exhibebatis unitatis catholicae spectaculum, quo tantopere delectamur. Singula vero, de quibus agebatis, eam redolebant fidem et pietatem, id studium in hanc Petri Cathedram, ut Spectaculum ipsum mirifice exornarent. — Et sane si insigne decus Urbi vestrae accedere arbitramini non modo a Sanctorum cineribus, sed et ab exuviis illius Pontificis, qui octo abhinc seculis a Bambergensi Cathedra ad Romanam evectus fuit; si pergrato recolitis animo beneficium fidei vobis a S. Sede delatum; si praecipuo ducitis honori adhaerere nobis, qui tot contumeliis impetimur et insectationibus; si nobis plauditis, quod impietatis et licentiae conatibus obsistamus, firmiterque tueamur Ecclesiae et Pontificii solii iura: haec omnia profecto ita vestram religionem commendant, eam demonstrant observantiam et amorem in Christi Vicarium, adeo arctam animorum coniunctionem cum nobis ostendunt, ut nec luculentiora filialis pietatis argumenta, nec nobis svaviora desiderare possimus. Gratulamur itaque, ven. frater, huic populo, quod catholici nominis gloria laetus eam libere ostentet sibique asserat; gratulamur Clero tuo, quod nobiles huiusmodi sensus pectoribus ingerat inditosque foveat; gratulamur tibi, qui observantiae caritatisque vinculis nobis obstrictissimus tam belle utrumque tibi consentire conspicias. Gratias nos maximas de hisce omnibus agimus Deiparae, cuius patrocinio, cum a plurimis peculiari praecipuoque colatur obsequio, faustissima haec accepta referimus; at simul istos hortamur, ut impensiore

semper veneratione ac studio eam demereri sibi populoque contendant, cum ut nullis ipsi circumveniantur insidiis nullaque vi a recta semita detrahantur, tum etiam ut ea iuvante, quae caput angvis inferni contrivit, exemplo, prece, monitis, officiis prodesse possint aliis, utilemque conferre operam ad errantium salutem iustitiaeque victoriam. Omnia ad hoc auxilia coelestia iis adprecamur, dum divini favoris auspicem, pignusque grati animi nostri et propensissimae voluntatis tibi, ven. frater, iis omnibus, cleroque et populo tuo universo apost. bened. etc. Datum Romae die 7. Aug. 1867. — (**Bamberger** *Past. Blatt.* 1867. p. 177.)

1392.

Breve **Pii IX.** ad Eppum Auxiliarem **Genevensem** super Congressu impiorum hominum Genevae habito ad abolendam omnem Summi Pontificatus auctoritatem. 1867.

Qui boni et mali, vitaeque et mortis optionem dedit hominibus, is dum concessam libertatem clementissime observat, ingeniorum coeptorumque perversitate ita utitur pro sapientia sua, ut quae in ordinis a se praestituti perturbationem parantur, in ipsius confirmationem praesidiumque convertat. Id perspicue factum esse nuper vidimus *iis in comitiis, quae in sacrae iuxta et civilis auctoritatis perniciem coacta videbantur apud Genevenses* tuos. Impudentia enim, qua consilium explicatum fuit, et immane propositi periculum ita perterruerunt animos et commoverunt, ut non modo severiores sed et alii a novarum rerum studio minime alieni nefarium ausum aperte refugerint et haud obscure improbaverint. Iis sane nos gratulamur, quod tantae petulantiae meritam ignominiae notam inusserint; gratulamur Magistratui, quod iustas proborum civium querelas perhumaniter exceperit; gratulamur catholicis universis, iisque praesertim, qui vel apud te, vel per publicam etiam denunciationem adscriptis nominibus fidem suam profi-

teri legisque tutelam ei accersere non erubuerunt; gratulamur denique tibi, cui contigit huic adesse iuris triumpho eo nobiliori, quo minus expectandus videbatur in populo dissidentibus discreto opinionibus, et quo graviore pudore per eum suffusa fuit impietas. Imo cum haec ostendant, quantum catholica fides in hac urbe profecerit, et quam utilis ipsi fuerit opera tua, tibi rursum gratulamur hoc nomine; Deo autem omnium bonorum auctori maximas agimus gratias, eumque rogamus, ut, quoniam per insigne hoc factum universis aperte significant, *eosdem esse cuiusvis civilis potestatis osores, qui Ecclesiam Dei sacramque eius hierarchiam insectantur, omnes quoque velit ad perfectae veritatis agnitionem adducere, eique conciliare Cathedrae, cui soli veritatis magisterium et columen commisit.* Auspicem interim divini eius favoris nostraeque praecipuae benevolentiae pignus apost. bened. tibi cleroque et populo curis tuis demandato peramanter impertimus. Datum Romae die 2. Oct. 1867. — (**Schweizerische Kirchenzeitung.** 1867. p. 393.)

1393.

Societas Catholica Brixinensis Summo Pontifici intimam suam erga S. Sedem testatur adhaesionem. 1867.

B. P. — Post festum Nativ. BV. et Matris Mariae. 9—12. Septembris, consentiente et favente Rev. Eppo Brixinensi, Vincentio nostro, viri catholici Oeniponte, quod est caput regionis Tirolensis, congredientur, ut rem catholicam, quantum Deus dabit et ipsi possunt, forti animo defendant; erroribus et commentis hominum inanium, quae Encyclicis Tuis plena auctoritate notasti et repulisti, omnino repudiatis, consilia capiant, quae res et tempus postulent, salutaria, quibus vita et caritas catholica, BVMaria patrocinante, promoveatur. Ingens bellum, ut tu, B. Pater, voce apostolica proclamasti, exortum est contra divinam revelationem, contra Ecclesiam Catholicam,

contra Sedem tuam Apostolicam, imo contra bonos mores et ipsam caritatem christianam, illam virtutum omnium reginam. Tanto bello saeviente quisque catholicorum miles Christi est; at bene recteque militare non poterimus, nisi *omni ardore animi cum Sede Apost. coniuncti, et Petrae illi, quam Deus Romae posuit, uniti,* nisi *tua et auctoritate in terris suprema et benedictione efficaci adiuti et sustentati* erimus. Itaque *te Vicarium Christi, te Summum Pastorem universi dominici gregis, te Patrem omnium fidelium venerari, sequi, audire omni semper desiderio cupimus et laetamur.* Haec erit una omnium vox, qui Oenipontem mense Septembri convenient, hoc omnium votum, hoc studio animati cuncti doctrinam et caritatem christianam Deo volente tuebuntur. —

1394.

Eppus Monregalensis (I. Th. Ghilardi) ad sacerdotes, qui Summi Pontificis auctoritatem detrectant vel minuunt. 1867.

Praefatio. Praeclarae, quibus fulget Pius IX. P. M. virtutes, gestaque fortia simul et svavia, quae in eo cordati viri cuiuslibet nationis admirati sunt, ubique novissimis diebus etiam catholici nominis hostes summis laudibus extollere non desinunt. Quae quidem Patri amantissimo laudes tributae iure meritoque omnium eius in Christo filiorum auribus dulcissime insonant. Et plena certe eorum laetitia foret, nisi aliqui ex eccles. hierarchia debitum mentis et cordis obsequium illi recusarent, imo eius auctoritatem detrectarent. Aiunt enim: ex tenebris medii aevi originem duxisse omnes ferme praerogativas, quibus Summus Pontifex divinitus est exornatus, aut saltem eius potestatem exaggerari aut plus aequo extendi. Ex quo patet, iuxta illos fuisse usurpata multa Summi Pontificis iura, ac veluti reliquis hierarchiae gradibus iniuriosa repellunt. Quapropter non inutile opus existimamus, typis recudere eximios ex *S. Thomae Aquinatis* operibus flores sententiarum de

Summi Pontificis auctoritate per *Ioannem de Turrecremata* Cardinalem Ord. Praed. collectos; illique adiicere argumenta, quae ex historia ad eam confirmandam depromsit *Ioseph. de Maistre* in libro gallico „Du Pape“; denique exhortationem *S. Ioannis Chrysostomi*, qua nihil eloquentius, ut mentibus iam veritatis luce illustratis corda expugnentur, ac ad eam amplexandam trahantur. Faxit Deus gratia sua, ut coeci errantes lumen videant, et quod viderint opere compleant, ac ita clerus uterque proprio Eppo adhaerens, unius labii et cordis effectus, coram Summo Pontifice et Patre ambulet in via iustitiae, et collatis viribus praelietur praelia Domini. Monteregali, die 24. Maii 1867.

I. *De Summi Pontificis auctoritate flores sententiarum* **D. Thomae.** Quaestio 1. Utrum *supra Eppos* aliquis dandus sit *Superior* in Ecclesia? 2. Utrum Romanus Pontifex sit *primus et maximus* omnium Epporum? 3. Utrum R. P. existat ceteris *Patriarchis praelatus?* 4. Utrum Papa in *totam Ecclesiam* Christi universalem *praelationem* habeat? 5. Utrum sit error dicere: Romanae Ecclesiae Pontificem non habere *universalis Ecclesiae Primatum?* 6. Utrum Papa sit *Superior in tota Ecclesia?* 7. Utrum Papa sit *Caput universalis Ecclesiae?* 8. Utrum Papa sit tantum *Caput fidelium viatorum?* 9. Utrum Papa sit *Sponsus universalis Ecclesiae?* 10. Utrum *Christus et Papa* dicendi sint *duo Sponsi* universalis Ecclesiae? 11. Utrum praeter Papam, qui est *Caput et Sponsus et Pastor universalis Ecclesiae,* sint necessarii alii Praelati Ecclesiae? 12. Utrum Reges et Principes Christiani, et per consequens *omnes fideles* teneantur esse *subditi Romano Pontifici?* 13. An sit *de necessitate salutis* subesse Romano Pontifici? 14. Utrum sit *haereticum* dicere: non esse obediendum statutis Papalibus? 15. Utrum non obedientes Romano Pontifici sint *schismatici?* 16. Utrum *magis* sit *obediendum Papae* quam alteri Potestati cuicunque inferiori? 17. Utrum Papa possit praecepto suo *cogere* aliquem *ad suscipiendum Eppatum?* 18. Utrum qui facit contra constitutionem Papae per ignorantiam, peccet? 19. Utrum Rom. Pontifex succedat *B. Petro* in ea *perfectione potestatis* et *dignitate Vicariatus Christi*, ad quam ipse B. Petrus a Christo in Ec-

clesia fuit sublimatus? 20. Utrum Papa in Ecclesia habeat *plenitudinem potestatis?* 21. Utrum errent contra Unitatem Ecclesiae, qui Rom. Pontificem negant plenam habere in Ecclesia potestatem? 22. Utrum Papa habeat plenitudinem Pontificalis potestatis sicut *Rex in Regno?* 23. Utrum *a Papa derivetur potestas* in aliis Praelatis? 24. Utrum Papa possit uti potestate clavis in quemlibet de Ecclesia? 25. Utrum Papa possit concedere potestatem alicui, quod quis utatur potestate clavium in eum in foro conscientiae? 26. Utrum Papa possit concedere potestatem alicui, ut utatur in eum potestate clavium in foro exteriori, videlicet quod aliquis excommunicet eum? 27. Utrum Papa sit *proprius Sacerdos* dicendus aliquo modo cuiuslibet parochiae? 28. Utrum Papa sit *immediatus Praelatus* cuiuslibet fidelis? 29. Utrum Papa possit committere aliquibus praedicare et fidelium confessiones audire et audiendo uti potestate clavium *irrequisitis propriis sacerdotibus parochialibus?* 30. Utrum praeter duos ordines institutos a Deo, scilicet Epporum et sacerdotum parochialium, posset Papa instituere tertium ordinem talium Praedicatorum, qui propria auctoritate praedicarent? 31. Utrum Papa possit compellere Collegia generalium studiorum, ut ad eorum societatem Religiosi admittantur? 32. Utrum ad Papam maxime pertineat *ordinatio Studiorum et Universitatum?* 33. Utrum solus Papa habeat plenitudinem potestatis dispensandi in votis dispensabilibus? 34. Utrum Papa possit dispensare in *voto continentiae* solemnisato per professionem religionis? 35. Utrum Papa possit facere, quod ille, qui est professus religionem, non sit religiosus? 36. Utrum Papa possit dispensare in voto continentiae solemnisato per susceptionem S. Ordinis? 37. Utrum Papa in *voto obedientiae* possit dispensare simpliciter cum religioso? 38. Utrum ad Papam maxime pertineat dispensatio vel commutatio aut relaxatio *Iuramentorum?* 39. Utrum solius auctoritate Papae potest Eppus curam Eppalem deserere? 40. Utrum solus Papa possit dispensare in votis perpetuis ad vacandum divinis obsequiis? 41. Utrum Papa ex plenitudine potestatis possit committere simplici sacerdoti, quod confirmet seu conferat sacramentum Confirmationis? 42. Utrum Papa possit committere Diacono ab-

solvere aliquem in foro poenitentiali? 43. Utrum Papa possit committere simplici sacerdoti conferre Ordinem Sacerdotii? 44. Utrum Papa possit committere simplici sacerdoti conferre minores ordines? 45. Utrum solus Papa possit dare *plenas Indulgentias?* 46. Utrum Papa possit *novos articulos fidei* facere aut editos removere? 47. Utrum ad Papam pertineat determinare ea, quae sunt fidei? 48. Utrum ad Summum Pontificem pertineat *Symbolum* ordinare? 49. Utrum auctoritas universalis Ecclesiae in determinatione fidei principaliter resideat in Papa? 50. Utrum ad Papam pertineat *Sanctorum canonisatio?* 51. Utrum Papa in diffiniendo ea, quae sunt fidei, aut in canonisatione Sanctorum possit errare? 52. Utrum solius Papae auctoritate habeat *Universalis Synodus* congregari? 53. Utrum ad Papam pertineat confirmare sententias Synodorum? 54. Utrum ad Papam a Synodo appellatur? 55. Utrum necesse habeat Papa congregare Concilium Universale, quotiescunque habet aliquid de fide determinare? 56. Utrum Patres existentes in Concilio Universali possint aliquid statuere sine auctoritate Papae? 57. Utrum subiiciantur statutis Conciliorum? 58. Utrum Papa possit mutare statuta SS. Patrum in Conciliis Universalibus, aut in eis dispensare? 59. Utrum Papa habeat plenitudinem potestatis dispensandi in omnibus statutis constitutis per Ecclesiam vel Ecclesiae Praelatos? 60. Utrum Papa possit dispensare circa ea, quae sunt iuris divini vel iuris naturalis? 61. Utrum Papa possit dispensare cum bigamo ut promoveatur? 62. Utrum Papa possit dispensare, quod aliquis sacerdos non indutus vestibus sacris consecret Corpus Christi? 63. Utrum Papa possit dispensare, aut aliquid facere contra Apostolum? 64. Utrum in Papa resideat *utraque potestas, tam secularis quam spiritualis?* 65. Utrum Papa possit committere simoniam? 66. Utrum opinio dicens, Papam non posse committere simoniam et maxime cum persona ecclesiastica, quia res Ecclesiae sunt suae, sit erronea? 67. Utrum Clerici teneantur decimas dare Papae, si ab eis exigat? 68. Utrum teneatur communitas Religionis Christianae providere Papae de necessariis ad regimen et gubernationem ipsius Ecclesiae? 69. Utrum Papa utatur baculo sicut Eppi? 70. Utrum sit laudabile in Papa, viliorem habitum extra metas habitus

assumere? 71. Utrum correctio fraterna se extendat ad Papam? 72. Utrum Papa in aliquo casu sit a subditis publice arguendus? 73. Utrum Papa correctus a subditis possit aut debeat corrigi per correctionem poenalem? — Ad plurimas harum quaestionum respondet S. Thomas affirmative: ad quaestiones 10, 26, 34, 35, 42, 43, 46, 55, 56, 60, 70, 73. negative; demum ad quaestiones 18, 37, 57, 72 cum restrictione et modificatione.

II. *De Summi Pontificis Primatu cunctis temporibus agnito.* Sub hoc titulo extrahit auctor illustrissimus ea, quae celebris Gallicus scriptor **Ios. de Maistre** suo in opere „De Papa, et Eccl. Gallicana" protulit: signanter a) *testimonia catholica ex Ecclesiis Occidentis et Orientis depromta;* b) *peculiaria Ecclesiae Gallicanae testimonia;* c) *Iansenistarum testimonia,* signanter *Paschasii Quesnelli;* d) *Novatorum Sec. XVI. testimonia;* e) *Russicae Ecclesiae testimonia, quae simul Graecae a Romana dissentientis testimonia sunt.* De his testimoniis, inde a primis seculis usque Sec. 16 ex historia eccles. depromtis, animadvertit auctor Gallicus De Maistre: Nullum universae eccles. historiae caput tam inexpugnabili pollere demonstratione, quam monarchicum Summi Pontificis Primatum; non equidem ab initio eundem fuisse, ac lapsu aliquot seculorum factus sit, sed hoc ad amussim demonstrare, eundem a Deo natum esse, unitatisque germen ut et cetera summae Pontificis cathedrae privilegia in Petro primo eiusdem possessore iam esse perspicua; quoad Orientis Ecclesias notandum venire, inde ab initio Sec. IV. quotiescunque de aliqua re Graeciae Eppi in contentionem venere, eam partem, quae maxime victoriam cordi habuit, cito Romam cucurrisse, ut Summi Pontificis gratiam aucuparetur, totisque viribus niteretur, ut ipsius partes Papa et Eppi Latini amplecterentur; Clerum Gallicanum inde a christianae religionis exordio ad nostra usque tempora Summos Pontifices qua supremae in Ecclesia iurisdictionis auctoritate pollentes agnovisse; a. 1626. eundem Clerum in Conventu suo Romanum Pontificem appellasse Caput visibile universalis Ecclesiae, Dei in terris Vicarium, Eppum Epporum etc. ipsos Eppos, qui IV. articulis famosae declarationis anni 1682. subscripserant, in epistola ad reliquos

Galliae Antistites supremam eccles. potestatem in Romano Pontifice agnovisse; demum a. 1810. dum Napoleon concilium quasi nationale convocasset, quaestionesve disciplinae fundamentalis resolvendas proposuisset, responsum eius tenoris redditum ipsi fuisse, quod Concilium oecumenicum sine auctoritate Summi Pontificis haberi non possit, siquidem nullimode exhiberet universalem Ecclesiam; in libris denique ritualibus Russicae Ecclesiae prorsus perspicuas, indubiasque confessiones de Primatu contineri non solum S. Petri Principis Apostolorum, verum etiam successorum ipsius; veteremque Orientalis Ecclesiae erga S. Sedem submissionem adeo historia comprobatam esse, ut in dubium vocari non possit, imo id illi peculiare esse, ut, quum graeci schismatis non doctrinae aliquod caput, sed arrogantia causa fuerit, Summi Pontificis primatui obsequium adhibere, id est, se ipsam damnare, dum revera a Romana Ecclesia disiuncta est, non desierit; eoque factum esse, ut dissentiens Graeca Ecclesia, cum mortua sit unitati, illam tamen extremo anhelitu fateretur. Concludit tandem testimonia Auctor cum **S. Francisco Salesio,** qui diversos in unum congessit *titulos*, quibus retroacta christiana antiquitas Summos Pontifices honestavit: videlicet 1. *Sanctissimus Ecclesiae Cath. Episcopus* in: Conc. Suession. 300 Epporum; — 2. *Sanctissimus et beatissimus Patriarcha* in eodem Concilio; — 3. *Beatissimus Dominus* apud S. Augustinum ep. 95. — 4. *Patriarcha Oecumenicus* apud S. Leonem P. ep. 62. — 5. *Universae Ecclesiae Caput* apud S. Innocentium in ep. ad Conc. Milevit. — 6. *Eppus ad Apostolicae dignitatis fastigium evectus* apud S. Cyprianum ep. 3. et 12. — 7. *Pater Patrum* in Conc. Chalced. Sess. 3. — 8. *Supremus Pontifex Epporum* in eiusdem Conc. praefat. — 9. *Summus Sacerdos* in eod. C. Sess. 16. — 10. *Princeps Sacerdotum* apud Steph. Ep. Carthagin. — 11. *Domui Dei praefectus et custos vineae Domini* in C. Carthag. epist. ad Damasum; — 12. *Iesu Christi Vicarius et Christianorum fidei confirmator* apud S. Hieron. in praef. in Evang. ad Damas. — 13. *Sacerdos Magnus* apud Valentin. ad Damas. — 14. *Summus Pontifex* in C. Chalced. ep. ad Theod. Imp. — 15. *Princeps Epporum* in eod. Conc. — 16. *Haeres Apostolorum* apud S. Bernard.

lib. de Consid. — 17. *Patriarchatu Abraham* apud S. Ambros. in I. Tim. 3. — 18. *Ordine Melchisedech* in C. Chalc. ep. ad Leonem P. — 19. *Moyses auctoritate* apud S. Bernard. ep. 190. — 20. *Samuel iurisdictione* apud eund. — 21. *Petrus potentia;* — 22. *Unctione Christus;* — 23. *Pastor ovium Christi;* — 24. *Domus Dei claviger;* — 25. *Pastor Pastorum omnium;* — 26. *Pontifex ad plenitudinem potestatis evectus* apud eund. Bern. — 27. *Petrus os Christi* apud S. Ioan. Chrysost. hom. 2. — 28. *Os et Caput Apostolatus* apud Orig. hom. 55. in Matth. — 29. *Ecclesia et Cathedra principalis* apud S. Cypr. ep. 55. ad Cornel. — 30. *Sacerdotalis unitatis origo;* — 31. *Unitatis locus;* — 32. *Potentior principalitas* apud eund. Cypr. — 33. *Ecclesia Ecclesiarum radix et matrix* apud S. Anaclet. ep. ad omn. Epp. et fid. — 34. *Sedes, supra quam Dominus universam construxit Ecclesiam* apud S. Damas. ad univ. Epp. — 35. *Fulcrum et caput Ecclesiarum omnium* apud S. Marcellin. ad Ep. Antioch. — 36. *Refugium Epporum* in Conc. Alex. ad Felicem P. — 37. *Suprema Apostolica Sedes* apud S. Athanas. — 38. *Ecclesiae praesidens* apud Imp. Iustin. l. 8. Cod. de SS. Trin. — 39. *Suprema Sedes, quae a nemine iudicatur* apud S. Leonem in Nat. SS. Apost. — 40. *Ecclesia omnibus Ecclesiis praefecta* apud Victor. Uticens. lib. de perf. — 41. *Omnium Sedium prima* apud S. Prosperum de ingratis; — 42. *Fons Apostolicus* apud S. Ignat. ep. ad Rom. — 43. *Portus tutissimus totius catholicae communionis* in Conc. Romano sub Gelasio P.

1395.

Eppus Paderbornensis (Martin) in Synodo Dioecesana de necessitate unionis cum Summo Pontifice 1867.

— Ut *bonum Pastorem Iesum* imitemur eiusque pulcherrimam imaginem in nobis efformemus, oportet ut accensi simus amore studioque unitatis, et *tam cum hoc bono Pastore divino quam cum eius in terris supremo Vicario firmiter coniuncti maneamus.* Ait enim hic ipse bonus Pastor: „Ego sum vitis vera, vos palmites; manete in me et ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis.“ Et alio loco ait: „Qui non colligit mecum, dispergit.“ Sed ut cum Christo vite nos tamquam palmites coniuncti maneamus, etiam coniuncti esse debemus cum eius in terris Vicario, qui est communis omnium fidelium Pater et totius unitatis centrum. Nam discessurus ex hoc mundo in illa sublimi oratione Dominus Salvator noster a Patre non solum exoravit, ut discipuli sui secum uniti maneant, sed etiam ut inter se ipsos unum sint, idque illa unitate, quae inter se ipsum, et Patrem sit. *Unitatis* igitur *visibile centrum deserere est: invisibile Ecclesiae Caput seu Christum ipsum deserere.* Saepius quidem in S. Scriptura Ecclesia speciosa sive pulchra appellatur, speciosa Christi columba, pulchra eius amica, pulchra et immaculata eius sponsa. Sed unde haec est Ecclesiae pulchritudo, si non ex hac ipsa eius unitate? Pulchritudo enim quid aliud est nisi quaedam proportio, quaedam convenientia, ergo quaedam species unitatis? Proinde nihil est pulchrius, quam ipsa divina natura, in qua numerus ipse, qui tantummodo in mutuis trium aequalium personarum relationibus subsistit, in perfecta unitate se terminat. Sed post divinitatem coelestemque hierarchiam nihil est pulchrius, quam Ecclesia, quippe quae divinae essen-

tiae unitatem repraesentat. Omnes enim, orat D. N. I. C. in praefata sublimi oratione, „omnes unum sint, sicut tu Pater in me et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint, ut credat mundus, quia tu me misisti.“ Quodsi Ecclesiae unitas divinitatis pulcherrima imago et repraesentatrix est, quodsi ea tamquam de coelo ad hanc terram descendit, quodsi tam ardenter a Christo est exorata tamque firmiter in Apostolorum suorum Principe fundata: *quid,* Fratres, *nobis potest antiquius esse, quam ut servemus unitatem cum unitatis centro, scilicet cum Sancta Romana Ecclesia, omnium ecclesiarum matre et magistra,* ad eandem S. Psalmistae illa verba applicantes et imo ex pectore clamantes: „O Ierusalem, i. e. o S. Ecclesia Romana! adhaereat lingva nostra faucibus nostris, si non meminerimus tui, si non proposuerimus te in principio nostrae laetitiae.“ — (**Acta et Decreta Syn. Dioec. Paderbornensis.** Paderb. 1867. p. XXIX.)

1396—1426.

Acta ad **Solemnitatem centenariam SS. Petri et Pauli** Apostolorum die 29. Iunii 1867 Romae celebratam pertinentia.

1396. *Invitatoria litera Cardinalis S. Congr. Conc. Praefecti ad Eppos.* Inter praecipuas gravioresque curas, quibus Apostolicum Summi Pontificis ministerium afficitur, ea iucundissima est, ut illustribus Christianae Religionis heroibus, quorum mors pretiosa fuerit in conspectu Domini, Sanctorum honorem et publicum in Ecclesia cultum rite decernat. Porro cunctis a S. Congregatione Ritibus tuendis praeposita expletis actis iuxta disciplinam ab Apost. Constit. praescriptam, singulisque rationum momentis mature perpensis, *SS. D. N. Pius Papa IX. in id consilii devenit, ut* (quatenus tamen Omnipotentis dextera, prout sperare licet, impendentem arceat disperdatque tempestatem) *mense Iunio futuri anni 1867 duo semipublica habeat Consistoria. Iis vero peractis, Deo ac*

Deipara bene iuvantibus, die 29 eiusdem mensis, qua festum quotannis agitur Beatorum Apostolorum Petri et Pauli, ac insuper eodem tempore illud singulare eveniet, quod maxima laetitia recoletur centenaria memoria illius diei, qua Roma Sanctorum Principum glorioso est purpurata sangvine, in Sanctorum Album solemni decreto referet Beatos Martyres, Confessores, ac Virgines, videlicet 1. *B. Iosaphat*, AEppum Polciensem Ruthenorum in Alba Russia, Martyrem; 2. *B. Petrum d' Arbues*, ex Ord. Canon. Reg. S. Aug. Hispaniarum Inquisitorem, et Canonicum Eccl. Metr. Caesaraugustanae, Martyrem; 3. *Beatos XIX. Martyres Gorcomienses*, ad varios Ordines Regulares ac etiam ad Clerum secularem pertinentes; 4. *B. Paulum a Cruce*, Confessorem, Fundatorem Congreg. Clericorum Excalceatorum S. Crucis et Passionis D. N. I. C.; 5. *B. Leonardum a Portu Mauritio*, Confessorem, Missionarium Apostolicum, ex Ord. Minorum S. Francisci strictioris Observantiae; 6. *B. Mariam Franciscam a quinque Vulneribus*, Professam tertii Ord. S. Petri ab Alcantara in ditione Neapolitana; 7. *B. Germanam Cousin*, Virginem secularem in dioecesi Tolosana. Itaque mihi, qui Sacro Consilio Tridentini Concilii interpreti ac vindici praefectus sum, a Sanctitate Sua ex maiorum instituto mandatum est, ut Sacris Catholici orbis Antistitibus has darem literas, quibus laetissimum huiusmodi nuncium afferrem, unaque significarem, *gratissimam eidem Sanctitati Suae rem facturos illos Eppos, qui*, dummodo ovibus sibi concreditis grave damnum non obveniat, nulloque alio peculiari ipsi distineantur impedimento, *tempestive ad almam hanc Urbem sese ferant, memoratis semipublicis Consistoriis tantaeque celebritati interfuturi.* Enimvero Beatissimo Patri periucundum erit videre fratres convenientes in unum, simulque Sanctis hisce coelitibus in superna iam gloria receptis preces fundere, quibus iidem moti in tanto rerum civilium et maxime sacrarum discrimine et exitio victoriam de hoste maligno et perennem tranquillitatem Ecclesiae militanti a Deo deprecentur et impetrent. Ceterum animadvertere oportet, hanc esse mentem Summi Pontificis, ut quicunque huc proficisci putaverint, perinde habeantur, ac si Romanum iter suscipiant, ut officio visitandi sacra Apostolorum limina ex praescripto s.

m. Sixti V. incip. „Romanus Pontifex“ defungantur; idque eo magis, quod, si ullum unquam tempus idoneum est, quo patrum magistrorumque veritatis Petri ac Pauli sepulchra fidelium animas illuminantia (uti aiebat Theodoretus) adire ac venerari deceat, atque delectet, hoc profecto est, quo festivitas celebrari debet, quae iuxta verba S. Leonis M. praeter illam reverentiam, quam toto terrarum orbe promeruit, speciali et propria nostrae Urbis exultatione veneranda est, ut ubi praecipuorum Apostolorum glorificatus est exitus, ibi in die martyrii eorum sit laetitia principatus. Haec de meo munere erant tibi, Amplissime Domine, significanda. Post haec nihil aliud mihi superest, nisi peculiares animi mei sensus ex corde testatos facere Amplitudini tuae, cui fausta omnia ac salutaria a Domino precor. Datum Romae ex S. Congr. Concilii, die 8. Dec. Imm. Deip. Conc. sacra 1866. P. Card. Caterini, Praef.

1397. *Altera eiusdem Cardinalis litera ad Eppos in Urbe praesentes de nonnullis gravioribus eccles. disciplinae capitibus.* Quum *SSmus D. N. Pius Papa IX.* in supremo Apostolici ministerii fastigio Speculator a Deo datus sit domui Israel, ideo si ulla sese offerat opportuna occasio, qua veram populi christiani felicitatem promovere, vel mala eidem illata ac etiam tantummodo forsan impendentia agnoscere queat, eam nulla interposita mora arripit et amplectitur, ut providentiae et auctoritatis suae studium impense collocet, aut aptiora remedia alacriter adhibeat. Iamvero in hac tanta temporum rerumque acerbitate nonnisi singulari Dei beneficio sibi datum iudicans, quod in proxima festiva celebritate centenariae memoriae de glorioso SS. Apostolorum Petri et Pauli martyrio, et canonisationis tot christianae religionis heroum, amplissimam pulcherrimamque solio suo coronam faciant nedum S. R. E. Cardinales, sed etiam tot Rever. Eppi ex omnibus terrarum partibus profecti, periucunda eorum praesentia et opera sapienter sibi utendum statuit, mandavitque *Eppis in Urbe praesentibus quasdam proponi quaestiones circa graviora ecclesiasticae disciplinae capita, ut de vero illorum statu certior factus, id suo tempore decernere valeat, quod in Domino expedire iudicaverit.* Quae sint huiusmodi disciplinae capita, super quibus ex mandato Sanctitatis Suae haec Sacra Concilii

Congregatio ab Amplitudine Tua relationem et sententiam, quantum ad tuam Dioecesim pertinet, nunc exquirit, luculenter prostant in Syllabo quaestionum, quem hic adnectimus. *Si quid vero aliud forte sit, quod abusum sapiat, aut gravem in urgenda ss. canonum executione difficultatem involvat, tibi exponere et declarare integrum erit:* Apostolica namque Sedes re mature perpensa succurrere et providere, prout rerum et temporum ratio postulaverit, procul dubio non remorabitur. Ne autem ad hanc relationem cumulate perficiendam Dominationi tuae congrua temporis commoditas desit, trium vel quatuor, si opus fuerit, mensium spatium a die praesentium literarum conceditur. Ceterum eandem relationem mittendam curabis ad ipsam Sanctitatem Suam, vel ad hanc S. Congregationem. Interim impensa animi mei sensa ex corde profiteor Amplitudini tuae, cui fausta quaeque ac salutaria adprecor a Domino. Datum Romae ex S. Congr. Conc. die 6. Iunii 1867. P. Card. Caterini Praef. — *Quaestiones, quae ab Ap. Sede Eppis proponuntur.* 1. Utrum accurate serventur canonicae praescriptiones, quibus omnino interdicitur, *quominus haeretici vel schismatici in administratione baptismi patrini munere fungantur?* 2. Quanam forma et quibusnam cautelis probetur *libertas status pro contrahendis matrimoniis*: et utrum ipsimet Eppo vel eius Curiae Eppali reservetur iudicium super status cuiuscunque contrahentis libertate. Quidnam tandem hac super re denuo sancire expediret, prae oculis habita instructione die 21. Aug. 1670 s. m. Clementis X. auctoritate edita? 3. Quaenam adhiberi possent remedia ad impedienda mala ex *civili quod appellant matrimonio* provenientia? 4. Pluribus in locis, ubi haereses impune grassantur, *mixta connubia* ex Summi Pontificis dispensatione quandoque permittuntur, sub expressa tamen conditione de praemittendis necessariis opportunisque cautionibus, iis praesertim, quae naturali ac divino iure in hisce connubiis requiruntur. Minime dubitare fas est, quin locorum Ordinarii ab huiusmodi contrahendis nuptiis fideles avertant ac deterreant, et tandem, si graves adsint rationes, in exequenda Apostolica facultate dispensandi super mixtae religionis impedimento omni cura studioque advigilent, ut dictae conditiones, sicuti par est, in tuto ponantur. At enim-

vero postquam promissae fuerint, sanctene diligenterque adimpleri solent, et quibusnam mediis posset praecaveri, ne quis a datis cautionibus servandis temere se subducat? 5. Quomodo enitendum, ut in praedicatione verbi Dei *sacrae conciones* ea gravitate semper habeantur, ut ab omni vanitatis et novitatis spiritu praeserventur immunes, itemque omnis doctrinae ratio, quae traditur fidelibus, in Verbo Dei reipsa contineatur, ideoque ex Scriptura et Traditionibus, sicut decet, hauriatur? 6. Dolendum summopere est, ut *populares Scholae,* quae patent omnibus cuiusque e populo classis pueris, ac *publica* universim *instituta,* quae literis severioribusque disciplinis tradendis et educationi iuventutis curandae sunt destinata, eximantur pluribus in locis ab Ecclesiae auctoritate, moderatrice vi, et influxu, plenoque civilis ac politicae auctoritatis arbitrio subiiciantur ad imperantium placita et ad communium aetatis opinionum amussim: quidnam itaque effici posset, quo congruum tanto malo remedium afferatur, et Christifidelibus suppetat catholicae instructionis et educationis adiumentum? 7. Maxime interest, ut *adolescentes Clerici* humanioribus literis severioribusque disciplinis recte imbuantur. Quid igitur praescribi posset ad Cleri institutionem magis ac magis fovendam accomodatum, praesertim *ut latinarum literarum, rationalis philosophiae ab omni erroris periculo intaminatae, sanaeque theologiae iurisque canonici studium in Seminariis potissimum dioecesanis floreat?* 8. Quibusnam mediis excitandi essent *Clerici, qui praesertim sacerdotio sunt initiati,* ut emenso scholarum curriculo studiis theologicis et canonicis impensius vacare non desistant? Praeterea quid statuendum efficiendumque, ut qui ad sacros ordines iam promoti, excellentiori ingenio praediti, in decurrendis philosophiae ac theologiae stadiis praestantiores habiti sunt, possint in divinis sacrisque omnibus disciplinis, et nominatim in divinarum Scripturarum, SS. Patrum, Eccl. Historiae, Sacrique Iuris scientia penitius excoli? 9. Iuxta ea, quae a C. Tridentino c. 16 Sess. 23 de ref. praescribuntur, *quicunque ordinatur, illi ecclesiae aut pio loco, pro cuius necessitate aut utilitate assumitur, adscribi debet,* ubi suis fungatur muneribus, nec incertis vagetur sedibus: quodsi locum inconsulto Eppo deseruerit, ei sacrorum exercitium interdicitur.

Hae praescriptiones nec plene neque ubique servantur. Quomodo ergo his praescriptionibus supplendum, et quid statui posset, ut Clerici propriae dioecesi servitium, et suo Praesuli reverentiam et obedientiam continuo praestent? 10. Plures prodierunt et in dies prodeunt *congregationes et instituta virorum ac mulierum,* qui votis simplicibus obstricti piis muneribus obeundis se addicunt. Expeditne, ut potius Congregationes ab Ap. Sede probatae augeantur latius et crescant, quam ut novae eundem prope finem habentes constituantur et efformentur? 11. Utrum Sede Eppali ob mortem vel renunciationem vel translationem Eppi vacante, *Capitulum Ecclesiae Cathedralis in Vicario Capitulari eligendo plena libertate fruatur?* 12. Quanam forma indicatur et fiat *concursus,* qui in provisione *ecclesiarum parochialium* peragi debet, iuxta decretum C. Trid. Sess. 24 de ref. c. 18, et Constit. Benedicti XIV., quae die 14. Dec. 1742 data incipit „Cum illud“? 13. Utrum et quomodo expediret numerum causarum augere, quibus *Parochi ecclesiis suis iure privari possunt,* necnon et procedendi formam laxius praestituere, qua ad huiusmodi privationes facilius, salva iustitia, possit deveniri? 14. Quomodo executioni traditur, quod *de suspensionibus ex informata conscientia* vulgo dictis decernitur a C. Tridentino c. 1 Sess. 14 de ref. et circa huius decreti sensum et applicationem estne aliquid animadvertendum? 15. Quonam modo *Eppi iudiciariam qua pollent potestatem* in cognoscendis causis ecclesiasticis, potissimum matrimonialibus, exerceant, et quanam procedendi atque appellationes interponendi methodo utantur? 16. Quaenam mala proveniant ex *domestico famulatu, quem familiis catholicis praestant personae vel sectis proscriptis vel haeresi addictae, vel etiam non baptisatae,* et quodnam hisce malis posset opportune remedium afferri? 17. Quidnam circa sacra *coemeteria* adnotandum sit, quinam hac de re abusus irrepserint, et quomodo tolli possent?

1398. *Breve Summi Pontificis de Eppis, qui pro solemniis diei 29. Iunii Romam confluxerunt, honore Praesulum* „Solio Pontificio assistentium“ *decoratis.* Faustissimo illucescente die, quo ante annos 1800 beatissimi Apostoli Petrus et Paulus vitam pro Christo fuderunt, suoque sangvine

Romam consecrarunt, auspicatissimi huius diei laetitiam augendam existimavimus nonnullis christianae religionis heroibus sanctorum coelitum honores decernendo. Qua in celebritate *recreamur magnopere desideratissima tot ven. fratrum Sacrorum Antistitum corona,* qui studiosissimam voluntatem erga humilitatis nostrae personam praeseferentes, votis nostris cumulatissime responderunt. Eorum enim quamplurimi quum per dil. fil. nostrum S. R. E. Cardinalem Praefectum Concilii Trid. Synodi decretis interpretandis accepissent, ipsos gratissimum nobis facturos, si nulla peculiari distenti ratione et absque ovium sibi commissarum detrimento sese in Urbem ad memorata solemnia celebranda conferrent, reverentia ac pietate erga beatissimum Petrum Apostolorum Principem ducti, neque viarum longitudine, neque navigationum periculis, neque temporum difficultate deterriti, alacres libentesque ad sacra Apostolorum limina iter susceperunt. Cuius eximiae pietatis exemplum publice hisce literis commendatum volumus, et beatissimos Apostolos Petrum et Paulum enixe rogamus, ut tantae religionis tantaeque fortitudinis viris in praeliandis praeliis Domini animum augeant, viresque confirment. Quo autem solemni hac occasione aliquod extet erga eosdem ven. fratres propensae voluntatis nostrae testimonium, in id consilii venimus, ut ipsos aliquo pontificiae largitatis munere honestemus. Itaque *omnes et singulos Sacros Antistites, qui proximo die festo SS. Apostolorum Petri et Pauli in Urbe versentur, quique inter Antistites Pontificio solio adstantes minime relati sint, in eorumdem numerum vi praesentium literarum referimus, et cooptamus, eisque omnia et singula privilegia, facultates, honores concedimus, quae ex Apost. Sedis benignitate ad illos pertinent, qui hoc honore et munere decorati sint.* Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ceterisque contrariis quibuscunque. Datum Romae, die 17. Iunii 1867.

1399. *Alterum Breve de pileolo violacei coloris Eppis eadem occasione concesso.* Ecclesiarum omnium curam et sollicitudinem ex supremo Apostolatus officio divina providentia nobis commisso gerentes, maximo quidem solatio perfundimur, cum ad *Sacrum Eppalem ordinem* oculos nostros mentemque convertimus. *Sacri enim per orbem Antistites pastoralis*

muneris nostri consortes in tanta temporum difficultate, atque in tot malorum procellis, quibus Ecclesia iactatur, omnem adhibent alacritatem, ac studium in custodiendo vigilias noctis super gregem suum, in Ecclesiae iuribus asserendis, atque in christiana sibi concredita plebe divinae legis praeceptionibus erudienda, ut hoc scilicet instructa munimine facilius a malo declinet atque ambulet in viis Domini. *Ipsi* propterea *nullum discrimen detrectantes opponunt murum pro domo Israel, interque ipsos non pauci persecutionem passi propter iustitiam, illustria suae fidei et fortitudinis exempla ediderunt. Quo autem obsequio, quo devotionis studio iidem ven. fratres prosequantur beatissimi Petri Cathedram, in qua integra est christianae religionis ac perfecta soliditas, et ad quam propter potiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, innumerae amoris ac pietatis significationes etiam typis consignatae, et numquam intermissae pro ipsius incolumitate et exaltatione in suis dioecesibus preces, excitatique fideles ad rerum angustias, quibus premimur, data stipe recreandas, denique singularis eorum in Urbe nostra frequentia luculentissime testantur.* Quare in communi omnium ordinum laetitia, ob secularem memoriam martyrii SS. Apostolorum Petri et Pauli solemniter celebrandam, et ob nonnullos Ecclesiae heroës Sanctorum Coelitum fastis adscribendos, gratum nobis est, eosdem ven. fratres in pastorali nostro exercendo munere socios atque adiutores debito exornare laudis praeconio, eisdemque per aliquam honoris adiectionem propensi animi nostri ac dilectionis exhibere testimonium. Itaque *auctoritate nostra apostolica harum literarum vi omnibus et singulis Catholicae Ecclesiae Patriarchis, AEppis, et Eppis tam praesentibus quam futuris concedimus, atque indulgemus, ut ipsi in posterum a primis tamen vesperis proxime futuri festi SS. Apostolorum Petri et Pauli pileolo violacei coloris uti libere ac licite possint et valeant.* Non obstantibus constitutionibus et sanctionibus apostolicis, ceterisque contrariis quibuscunque. Datum Romae die 17. Iunii 1867.

1400. *Allocutio Summi Pontificis ad Presbyteros Romam convenientes, die 25. Iunii 1867. habita.* Iucundissima

quidem nobis est maxima et mira vestra frequentia, dilecti filii, qui sanctissimo sacerdotio ornati, vestrorum Antistitum vestigia sectantes, ad nos et ad hanc Romanam Beatissimi Petri Apostolorum Principis Sedem hoc auspicatissimo tempore tanta alacritate convolastis. Equidem haec eximia vestra erga nos et eandem Sedem pietas, devotio et observantia summam nobis affert consolationem inter gravissimas, quibus affligimur, acerbitates. Itaque nihil nobis gratius, quam intimo paterni cordis nostri affectu vos alloqui, qui in Dei exercituum militiam cooptati et in sortem Domini vocati ipsum Dominum elegistis tamquam partem haereditatis vestrae. Vos ii estis, quos Deus singulari beneficio in Ecclesia sua ad excelsam sacerdotalem dignitatem evexit, et separavit ab omni populo, sibique iunxit, ut serviatis Domino, et stetis coram frequentia populi, ac ministretis ei; et Deo orationes, obsecrationes, et hostiam puram, sanctam, immaculatam pro vestra ac totius mundi salute offeratis. Hinc per vos ipsi probe noscitis, nihil vobis potius esse posse, quam morum gravitate, vitae innocentia, integritate, castitate, omniumque virtutum ornatu, ac sacrarum praesertim disciplinarum scientia quotidie magis fulgere, ut cum humani generis hostibus strenue pugnare, et maiorem Dei gloriam, animarumque salutem procurare valeatis. Videte ministerium, quod accepistis in Domino, ut illud impleatis, in hac potissimum tanta temporum asperitate, ac tanta inimicorum hominum contra divinam nostram religionem conspiratione, et errorum colluvie. Quocirca, dil. filii, *arctissimo inter vos caritatis vinculo coniuncti, et illustria vestrorum Antistitum exempla aemulantes, sub eorum ductu laborate veluti boni milites Christi Iesu.* Ab hac igitur Urbe in vestras dioeceses reversi, omnes sacri vestri ministerii partes diligenter ac sancte implere contendite, et *fidelibus curae vestrae praesertim commissis catholicam unitatem et doctrinam, ac debitam huic Petri Cathedrae, omnium Ecclesiarum matri et magistrae, eiusque documentis obedientiam, reverentiamque inculcate,* ne circumferantur omni vento doctrinae in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris. Vos ut divini verbi interpretes evangelisetis oportet, et quidem continenter Evangelium Dei sapientibus et insipientibus, neque

iam in sublimitate sermonis, sed in doctrina spiritus praedicate Iesum Christum, et hunc Crucifixum, ac numquam desinite errantes ad salutis tramitem revocare, omnesque exhortari in doctrina sana. Cum autem sitis dispensatores mysteriorum, ac multiformis gratiae Dei, omni sacrorum ope procurate christianam plebem vobis concreditam, et maxime aegrotos, ne quid eis auxilii unquam desit, quo facilius ipsi cum morte iam colluctantes, daemonis insidias retegant, eiusque tela devitent. Dum haec agitis, nolite committere, ut non detis lac parvulis potum, quin imo nihil vobis magis cordi sit, quam omni cura rudimenta fidei morumque disciplinam patienter admodum puerulos docere, eosque ad pietatem omnemque virtutem formare. *Summo* autem *studio auxiliariam vestram operam vestris Antistitibus navantes, eisque illa qua par est reverentia obsequentes,* omnia peragenda curate, ut quod in propria cuiusque vestrum dioecesi infirmum sit, sanetur, quod confractum alligetur, quod abiectum reducatur, quod perierit quaeratur, ut Deus in omnibus honorificetur per Iesum Christum Dominum nostrum. Intentis vero animis cogitate immarcescibilem illam gloriam, quam dabit vobis Dominus iustus iudex, si inconfusibiles vos operarios invenerit in magna illa die iniquis amara valde, sed iustis laeta, imo iucundissima. Haec cogitatio in proprii vestri ministerii partibus recte implendis vos foveat, in perferendis laboribus vos sublevet, in exequendis Dei eiusque S. Ecclesiae mandatis vos confirmet. Ne desinatis ferventissimas Deo offerre preces pro Ecclesiae suae triumpho, ac pace, et omnium hominum salute, eumque semper exorate, ut divina sua gratia vestros secundet labores ad maiorem sancti sui nominis gloriam ubique procurandam. Et quo facilius Deus vestris annuat votis, deprecatores apud ipsum adhibete primum quidem Immaculatam Deiparam Virginem Mariam, cuius et tutela tam potens, et materna in nos voluntas, ac deinde Beatissimos praesertim Apostolos Petrum et Paulum, et coelites omnes, qui Christi vestigia secuti triumphales iam meruerunt coronas, ac vota precesque nostras pronis semper auribus excipiunt, nobisque ultro etiam suffragantur, ut eiusdem gloriae consortes aliquando reperiamur. Denique coelestium omnium munerum auspicem et praecipuae no-

strae caritatis pignus apost. bened. ex intimo corde profectam vobis et fidelibus vestrae vigilantiae commissis peramanter impertimur. Insuper veniam perlibenter tribuimus, ut die a proprio cuiusque vestrum Eppo designanda quicunque ex vestris regionibus profecti hic adestis, apost. benedictionem cum applicatione plenariae indulgentiae fidelibus spirituali vestrae curae concreditis semel impertire possitis, dummodo fideles ipsi sacramentali confessione expiati, et sacra synaxi refecti pro S. Matris Ecclesiae exaltatione ac triumpho ferventes ad Deum preces effuderint. (Apostolica benedictio danda erit in forma Ecclesiae consveta, et ab iis tantummodo dari poterit, qui aut parochi sunt, aut parochorum auxiliares, aut religiosarum domuum, aliorumve piorum locorum aut institutorum christianae iuventuti educandae, aut hospitalium, aut carcerum poenalium moderatores.)

1401. *Allocutio Pontificia ad Eppos die 26. Iunii 1867. habita.* Singulari quidem inter maximas nostras acerbitates gaudio et consolatione afficimur, cum iterum gratissimo conspectu ac frequentia vestra perfrui, vosque coram alloqui in hoc amplissimo conventu possimus, ven. fratres. Vos enim ex omnibus terrarum regionibus desiderii nostri significatione et vestrae pietatis instinctu in hanc Urbem adducti, vos eximia religione praestantes, in sollicitudinis nostrae partem vocati, *nihil potius habetis, quam calamitosis hisce temporibus omnem in re catholica tuenda animarumque salute curanda vestram opem nobis ferre, multiplices moerores nostros lenire, ac ampliora in dies vestrae fidei, voluntatis et obsequii erga hanc Petri Cathedram experimenta praebere.* Hoc vestro aspectu recreamur vehementer, hoc novo pietatis et amoris vestri argumento ac testimonio *de illis libenter recordamur, quae usque ad hanc diem concordibus animis, non uno studiorum genere, non intermissis curis, non deterriti adversis, certatim edidistis.* Quae porro rerum svavissimarum memoria alte nobis in animo infixa, semperque mansura, illud efficit, ut gratus nostrae caritatis sensus multo nunc quam alias ardentior atque vividior erga universum vestrum ordinem perspicua testificatione et luculentioribus signis palam publiceque gestiat erumpere. Sed si haec leviter raptimque perstricta su-

periorum temporum recordatio nos adeo percellit atque solatur, vos ipsos, ven. fratres, facile intellecturos arbitramur, qua laetitia exultet, qua caritate flagret hodie cor nostrum, dum iterum observantia et frequentia vestra perfruimur, qui ex remotioribus etiam catholicis provinciis nostro desiderio perspecto una omnes pietate et amore acti ad nos convenistis. Nihil enim nobis optatius, nihil iucundius esse potest, quam vestro in coetu versari, vestraeque nobiscum coniunctionis fructum capere, *in iis potissimum solemnibus peragendis, in quibus omnia, quae versantur ante oculos, de catholicae Ecclesiae unitate, de immobili unitatis fundamento, de praeclaro eius tuendae servandaeque studio ac gloria loquuntur.* De illa scilicet admirabili unitate loquuntur, qua veluti quadam vena Divini Spiritus carismata et dona in mysticum Christi corpus manant, ac in singulis eius membris tanta illa fidei et caritatis exempla excitant, quae universum hominum genus in admirationem impellunt. Agitur enim, ven. fratres, hoc tempore, *ut Sanctorum honores decernantur tot in lytis Ecclesiae heroibus, quorum plerique gloriosum martyrii certamen certantes, alii pro tuendo Apostolicae Cathedrae, in qua veritatis et unitatis est centrum, Principatu, alii pro integritate ac unitate fidei vindicanda, alii pro restituendis Catholicae Ecclesiae hominibus schismate avulsis pretiosam mortem libenter oppetierunt,* adeo ut mirum divinae providentiae consilium satis eluceat, quae tum maxime exempla adserendae catholicae unitatis, et triumphos adsertorum proposuit, cum catholica fides et Apost. Sedis auctoritas infestioribus inimicorum artibus conflictaretur. Agitur praeterea, *ut memoriam diei auspicatissimi solemni ritu recolamus, quo die Beatissimus Petrus et Coapostolus eius Paulus ante annos 1800. illustri martyrio in hac urbe perfuncti, immobilem catholicae unitatis arcem suo sanguine consecrarunt.* Quid igitur, ven. fratres, nobis optabilius, et tantorum Martyrum triumphis congruentius esse poterat, quam ut in eorum honoribus pulcherrima Catholicae Ecclesiae unitatis exempla ac spectacula maiore qua possent significatione et luce fulgerent? Quid aequius erat, quam ut haec ipsa de Apostolorum Principum triumphis gratulatio, quae ad totius catholici nominis religionem pertinet,

vestro etiam adventu studioque celebraretur? Quid dignius demum, quam ut tot tantarumque rerum splendor pietatis laetitiaeque vestrae accessione fieret illustrior?

At non solum apta rebus et grata nobis, ven. fratres, haec pietas et *concors cum Apost. Sede coniunctio*, sed praeterea tanti momenti est, ut maximi ex ea ac salutares admodum fructus sive ad comprimendam impiorum audaciam, sive ad communem fidelium et vestram singulorum utilitatem omnino debeant existere. Ex hac nimirum *Religionis oppugnatores intelligant necesse est, quam vigeat, qua vita polleat Catholica Ecclesia,* quam infensis animis insectari non desinunt; discent quam inepto stultoque convicio eam veluti exhaustam viribus et suis defunctam temporibus incusarint; discent demum, quam male suis triumphis plaudant, ac suis consiliis et conatibus fidant, satis perspicientes, *tantam virium compagem convelli non posse, quam Iesu Christi Spiritus et divina virtus in Apostolicae confessionis petra coagmentavit.* Profecto si unquam alias, hoc maxime tempore omnibus hominibus pateat necesse est, ibi solum animos arctissima inter se coniunctione contineri posse, ubi unus idemque Dei Spiritus omnibus dominatur; at Deo relicto, Ecclesiae auctoritate contemta, homines felicitatis eius, quam per scelera quaerunt, expertes in turbulentissimis tempestatibus misere dissidiisque iactari. Sed si *fidelium* communis spectetur utilitas, quidnam opportunius ac salutarius ad incrementum obsequii erga nos et Apostolicam Cathedram catholicis gentibus esse potest, quam si videant, *quanti a pastoribus suis catholicae unitatis iura et sanctitas fiat, eamque ob causam cernant eos magna terrarum spatia marisque transmittere, nec ullis deterreri incommodis, quominus ad Romanam Cathedram advolent, ut in nostrae humilitatis persona Petri successorem et Christi in terris Vicarium revereantur? Hac nempe auctoritate exempli longe melius quam subtiliori qualibet doctrina agnoscent, qua veneratione, obedientia et obsequio erga nos uti debeant: quibus in persona Petri a Christo Domino dictum est;* „Pasce agnos meos, pasce oves meas,“ *iisque verbis suprema sollicitudo ac potestas in universam Ecclesiam credita est atque commissa.* Quin etiam *vos ipsi, ven. fratres,* in

sacro vestro ministerio obeundo *ex hac erga Apost. Sedem observantia insignem fructum laturi estis. Quo enim maiora vos necessitudinis fidei amorisque vincula cum angulari petra mystici aedificii devinxerint, eo magis etiam,* uti omnium Ecclesiae temporum memoria docet, *eam fortitudinem induemini ac robur, quod ab amplitudine ministerii vestri contra hostiles impetus et adversitates rerum postulatur.* Quid enim aliud Christus Dominus intelligi voluit, cum Petrum tuendae fratrum firmitati praeficiens, „Ego, inquit, rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos“ ? Nimirum, ut S. Leo M. innuit, „Specialis cura Petri a Domino suscipitur et pro fide Petri proprie supplicatur, tamquam aliorum status certior sit futurus, si mens Principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, et divinae gratiae ita ordinatur auxilium, ut firmitas, quae per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis ceteris conferatur.“ Quapropter nos semper persvasum habuimus, *fieri non posse, ut eius fortitudinis, qua praecipuo Domini munere cumulatus est Petrus, non aliqua semper in vobis fieret accessio, quoties prope ipsam Petri personam, qui suis in successoribus vivit, praesentes consisteretis,* ac tantummodo solum attingeretis huius Urbis, quam sacri Apostolorum Principis sudores et triumphalis sangvis irrigavit. *Imo etiam numquam nos dubitavimus, quin ex ipso sepulchro, ubi beatissimi Petri cineres ad religionem orbis sempiternam quiescunt, quaedam arcana vis et salutaris virtus existat, quae Pastoribus dominici gregis fortes ausus, ingentes spiritus, magnanimos sensus inspiret, quaeque instaurato eorum robore efficit, ut impudens hostium audacia catholicae unitatis virtuti et potestati impar, impari etiam certamine residat et corruat.* Nam quid nos tandem dissimulemus, ven. fratres ? Iamdiu in acie contra callidos et infestos hostes pro iustitiae et religionis defensione versamur. Tam diuturna, tam ingens dimicatio geritur, ut omnium quotquot in sacra militia censentur simul coniunctae vires non iusto maiores numero ad resistendum esse videantur. Nos quidem Ecclesiae causam, libertatem et iura pro supremi muneris nostri ratione propugnantes, usque ad hanc diem Dei Omnipotentis ope ab exitia-

libus periculis incolumes fuimus; sed tamen rapimur et iactamur adhuc adversis ventis et fluctibus, non quidem timentes naufragium, quod Christi Domini praesens auxilium timere non sinit, sed intimo sane dolore affecti ob tot novarum doctrinarum monstra, tot impie in Ecclesiam ipsam et Apostolicam Sedem commissa, quae quidem iam alias damnata ac reprobata, palam nunc iterum pro sacri nostri muneris officio reprobamus et condemnamus. In hac tamen praesentis temporis ratione, et in ea, quam capimus ex conspectu vestro laetitia, ultro commemorare praetermittimus tot sollicitudines, curas, angores, qui cor nostrum gravi ac diuturno vulnere excruciant ac torquent. Haec potius omnia apud altaria afferemus, quae nostris assidue oneravimus precibus, respersimus lacrimis; haec omnia Clementissimo misericordiarum Patri instauratis obsecrationibus aperiemus iterum ac revelabimus, in eo omnino fidentes, qui Ecclesiae suae incolumitatem et gloriam tueri novit et potest, quique iudicium faciens omnibus iniuriam patientibus de causa nostra et adversantium nobis non fallente die iusto iudicio iudicabit.

Interim vero Vos, ven. fratres, pro spectata vestra sapientia recte intelligitis, quam vehementer intersit ad occurrendum impiorum consiliis et tot detrimenta Ecclesiae sarcienda, *ut quae vestrum omnium cum nobis et Apostolica hac Sede concordia tantopere enitet, altius in dies defixis radicibus roboretur.* Quinimo hic catholicae coniunctionis amor, qui ubi semel inhaesit animis, ad aliorum etiam utilitatem late dimanat, hic profecto vos conquiescere non sinet, nisi pariter in eadem catholica concordia ac indivulsa fidei spei caritatisque consensione ecclesiasticos omnes viros, quorum duces estis, et universos fideles vobis concreditos una opera praestare connitamini. Nullum sane spectaculum angelorum atque hominum oculis pulchrius esse poterit, quam si in hac peregrinatione nostra, qua ab exilio ad patriam pergimus, aemula imago referatur et ordo peregrinationis illius, qua duodecim Israeliticae tribus ad felices promissionis oras coniunctis itineribus contendebant. Ingrediebantur enim omnes, singulae suis discretae auctoribus, distinctae nominibus, diremtae locis, parebantque suis quaeque familia patribus, bellatorum manus ducibus, ho-

minum multitudo principibus; sed tamen unus erat tot ex gentibus populus, qui eidem Deo et ad eandem supplicabat aram, unus qui iisdem legibus, eidem sacerdoti maximo Aaroni, eidem Dei legato obtemperabat Moysi, unus qui pari iure in bellorum laboribus et victoriarum fructibus utebatur, unus demum qui pariter sub tentoriis agens et admirabili vescens cibo eandem concordibus votis adspirabat ad metam. Huiusmodi Vos coniunctioni perpetuo retinendae operam daturos tot iam pignoribus vestrae fidei concordiaeque acceptis certum omnino ac exploratum habemus. Spondet id nobis spectata vestra integritas ac praestans virtus, quae semper ubique sui similis et omni periculo maior effulsit; spondet illud ingens studium et ardor, qui vos ad aeternam hominum salutem curandam, et ad divinam amplificandam gloriam rapit atque urget; spondet id demum ac certissime spondet sublimis illa oratio, quam Christus ipse ante extremos cruciatus suos ad Patrem obtulit, illum precatus: „Ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint“, cui precationi fieri numquam potest, ut divinus non annuat Pater. *Nobis autem, ven. fratres, nihil optabilius est, quam ut eum fructum, quem maxime salutarem ac faustum Ecclesiae universae fore ducimus, ex hac eadem vestra cum Apost. Sede coniunctione capiamus.* Iamdiu enim animo agitavimus, quod pluribus etiam ven. fratrum nostrorum pro rerum adiunctis innotuit, ac illud etiam, ubi primum optata nobis opportunitas aderit, efficere aliquando posse confidimus, nempe *ut sacrum oecumenicum et generale omnium Epporum catholici orbis habeamus Concilium*, quo collatis consiliis coniunctisque studiis necessaria ac salutaria remedia tot praesertim malis, quibus Ecclesia premitur, Deo adiuvante adhibeantur. Ex hoc profecto, uti maximam spem habemus, eveniet, ut catholicae veritatis lux errorum tenebris, quibus mortalium mentes obvolvuntur, amotis, salutare suum lumen diffundat, quo illi veram salutis et iustitiae semitam adspirante Dei gratia agnoscant et instent. Ex hoc item eveniet, ut Ecclesia veluti invicta castrorum acies ordinata hostiles inimicorum conatus retundat, impetus frangat, ac de ipsis triumphans Iesu Christi regnum in terris longe lateque propaget ac proferat. Nunc

vero ut vota nostra impleantur, utque nostrae vestraeque curae uberes iustitiae fructus christianis afferant populis, ad Deum omnis iustitiae et bonitatis fontem erigamus oculos, in quo omnis plenitudo praesidii et gratiae ubertas sperantibus collocata est. Cum autem advocatum apud Patrem habeamus Iesum Christum Filium eius, Pontificem magnum, qui penetravit coelos, qui semper vivens interpellat pro nobis, quique in admirabili Eucharistiae Sacramento nobiscum est omnibus diebus usque ad consummationem seculi, hunc Redemtorem amantissimum, ven. fratres, ponamus ut signaculum super cor nostrum, ut signaculum super brachium nostrum, atque ad altare illud, ubi ipse auctor gratiae thronum misericordiae constituit, ubi omnes, qui laborant et onerati sunt, reficiendi cupidus expectat, nostras assidue preces omni cum fiducia deferamus. Eum itaque sine intermissione humiliterque obsecremus, ut Ecclesiam suam a tantis calamitatibus et omni discrimine eruat, eique laetam pacis vicem victoriamque de hostibus donet, ut nobis ac vobis novas usque vires ad sui nominis gloriam provehendam addat, ut illo igne, quem venit mittere in terras, hominum animos inflammet, ac errantes omnes potenti sua virtute ad salutaria consilia convertat. Vestrae autem pietatis erit, illud omni ope curare, ut crediti vobis fideles in cognitione D. N. I. C. in dies crescant, eumque in Sacramento augusto praesentem constanti fide venerentur, redament, ac frequenter invisant, nihilque erit vestro studio curaque dignius, quam ut vigilantibus ad eius aram ignibus vigilet etiam in cordibus fidelium gratus pietatis sensus, vigilet indeficiens flamma caritatis. Quo vero facilius Deus ad obsecrationes nostras aurem suam propitius inclinet, semper et enixe petamus suffragia, primum quidem Deiparae Virginis Mariae Immaculatae, quo nullum apud Deum potentius patrocinium, deinde SS. Apostolorum Petri et Pauli, quorum natalitia acturi sumus, necnon omnium coelitum Sanctorum, qui cum Christo regnantes in coelis munera divinae largitatis hominibus sua deprecatione conciliant. Denique vobis, ven. fratres, ac aliis omnibus ven. fratribus catholicarum gentium Eppis, item fidelibus omnibus vestrae atque illorum curae concreditis, quorum pietatis et amoris eximia semper testimonia accepimus et continenter in dies experimur, singulis

universis apost. nostram bened. cum omni felicitatis voto coniunctam ex intimo corde amantissime impertimus.

1402. *Homilia Summi Pontificis die 29. Iun. habita.* Optatissimus, ven. fratres, et dil. filii, illuxit dies, quo nobis singulari Dei beneficio datum est, *secularia solemnia Beatissimi Petri Apostolorum Principis et Coapostoli eius Pauli triumphis sacra concelebrare, ac pluribus divinae nostrae religionis heroibus Sanctorum cultum et honores decernere.* Itaque exultemus in Domino, et spirituali iucunditate laetemur, cum gloriosus recurrat dies, summa universi catholici orbis, et huius praesertim nostrae Urbis veneratione et gaudio colendus. Hoc enim solemni die Petrus et Paulus, Ecclesiae luminaria, Martyres summi, legis doctores, amici Sponsi, oculi Sponsae, Pastores gregis, mundi custodes ad coelestia regna felici martyrio conscenderunt. Isti sunt viri, per quos tibi Evangelium, Roma, resplenduit, et, quae eras magistra erroris, facta es discipula veritatis; isti sunt, qui te regnis coelestibus inserendam multo melius multoque felicius condiderunt, quam illi, quorum studio prima moenium tuorum fundamenta locata sunt. Isti sunt, qui te ad hanc gloriam provexerunt, ut gens sancta, populus electus, civitas sacerdotalis, et regia per Sacram Beati Petri Sedem caput orbis effecta, latius praesideres religione divina, quam dominatione terrena. Hi sunt coniuncti viri habentes splendidas vestes, viri misericordiae, ac nostri veri patres, verique pastores, qui nos per Evangelium genuerunt. *Quis autem Petro gloriosior?* qui divino illustratus lumine primus omnium agnovit, omnibusque patefecit altissimum Maiestatis aeternae arcanum, et confitendo Christum Dominum vivi Dei esse Filium validissima invictaque nobis credendi fundamenta constituit. *Ipse firmissima est Petra, supra quam aeterni Patris Filius Ecclesiam suam tanta soliditate fundavit, ut adversus eam portae inferi praevalere numquam possint. Ipsi a Christo Domino traditae sunt claves regni coelorum, et suprema commissa potestas, et cura pascendi agnos et oves, confirmandi fratres, ac universam regendi Ecclesiam, et cuius fides numquam defectura, neque in suis successoribus, qui in hac Romana Cathedra sunt collocati.* Quis beatior Paulo? qui a Domino electus, ut portaret nomen suum

coram gentibus et regibus et filiis Israel, pro suarum remuneratione virtutum tertium raptus ad coelum coelestia secreta cognovit, ut Ecclesiarum futurus Doctor inter Angelos disceret, quod inter homines praedicaret. Hi beatissimi Petrus et Paulus Sacramentum novae Legis uno spiritu praedicantes, omnia pericula, difficultates, labores, poenas, cruciatusque constanter pro Domino perpessi, Christi nomen et religionem in gentes invexerunt, et paganam philosophiam vicerunt, idololatriam e solio deturbarunt, ac sanctissimis suis gestis scriptisque evangelicae veritatis lucem longe lateque diffuderunt, cum in omnem terram exiverit sonus eorum, et in fines orbis terrae verba eorum, ac sub unius passione diei doctrinam suam pio sangvine et morte fortissima consecrarint. Itaque, ven. fratres ac dil. filii, eorumdem Apostolorum gloriam solemni ritu et maxima laetitia concelebrantes, et sacros eorum cineres, ad quos feliciter stamus, omni veneratione prosequentes, clarissima illorum gesta sermonibus praedicemus, atque inprimis eorum virtutes omni studio imitemur. Iam vero summo quoque gaudio perfundimur, quandoquidem Deus nobis tribuit hoc felicissimo die *Sanctorum cultum et honores decernere* invictis Christi Martyribus *Iosaphat Kuncevicio* Polocensi Ruthenorum Antistiti, *Petro Arbuesio, Nicolao Pichio eiusque duodeviginti sociis,* et binis gloriosissimis Confessoribus *Paulo a Cruce* et *Leonardo a Portu Mauritio,* ac duabus clarissimis Virginibus *Mariae Franciscae a Vulneribus D. N. I. C.* et *Germanae Cousin.* Qui omnes etiamsi eadem nostra circumdati infirmitate, et peregrini hic in terris, multisque tribulationibus ac periculis subiecti, tamen inconcussa in Deum fide ac firmissima et summa caritate incensi, ac pari in proximum dilectione insignes, mortificationem Christi in corpore circumferentes, et conformes facti imaginis Filii Dei, asperrima quaeque pro Christi amore perpessi, de carne mundo ac saevissimo daemone splendide triumpharunt, ac sanctitatis splendore, mirisque prodigiis Catholicam illustrarunt Ecclesiam, et clarissima nobis imitanda virtutum omnium reliquerunt exempla. Nunc vero facti amici Dei in coelesti Ierusalem, induti stolis albis exultant in gloria, et inebriantur ab ubertate domus Dei, propterea quod Dominus laetificat eos in gaudio cum vultu suo, et

torrente voluptatis potat eos, ac fulgentes sicut sol coronati possident palmam, et regnant cum Christo in aeternum, eumque pro nobis exorant, cum de propria immortalitate securi, sint adhuc de nostra salute solliciti. Humiles igitur Deo totius consolationis agamus gratias, quod inter tantas, quibus affligimur, Ecclesiae civilisque societatis calamitates et pericula per hos clarissimos Martyres, Confessores, et Virgines nova ac valida Ecclesiae suae sanctae praesidia et illustria fidelibus populis virtutum documenta dare sit dignatus. Summo autem studio insignia horum Sanctorum vestigia sectemur, et idcirco eiusdem fidei spei caritatisque in Deum spiritu magis in dies inflammati terrestria despiciamus, et coelestia unice spectemus, atque alacriori usque pede per semitas Domini ambulemus, et abnegantes secularia desideria sobrie, iuste ac pie vivamus, et omnes unanimes, compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles per bona opera certam nostram vocationem et electionem facere studeamus. Sed iam liceat nobis cum omni humilitate et fiducia levare oculos nostros ad te Domine Deus noster, qui dives in misericordia omnipotentiam tuam parcendo maxime et miserando manifestas. Intuere propitius et respice Ecclesiam tuam sanctam, tot undique iactatam procellis, et humanam societatem tot agitatam turbinibus, ac per merita Apostolorum tuorum Petri et Pauli, et istorum Martyrum, Confessorum et Virginum averte iram tuam a nobis, et multiplica super nos misericordiam, et fac omnipotenti tua virtute, ut Ecclesia de suis hostibus triumphans ubique terrarum magis in dies prospere feliciterque propagetur, et omnes populi cunctis depulsis erroribus, cunctisque vitiis profligatis occurrant in unitatem fidei, et agnitionis Filii tui D. N. I. C. ac divina tua dextera urbem hanc ab omnibus inimicorum insidiis conatibusque tuere ac defende.

1403. *Epporum Romae ex omni orbe catholico praesentium declaratio Summo Pontifici exhibita.**) Apostolica

*) 1404. Declarationem hanc Praesulum sequenti comitabantur commentario **Acta ex iis decerpta, quae apud S. Sedem geruntur. Romae. 1867. vol. 3. p. 62. ss.** *De oratione Epporum ad Rom. Pontificem collata cum Encyclicis Apostolicis literis diei 8. Dec. 1864. ac errorum proscriptorum syllabo iisdem literis adiuncto.* Epporum con-

tua vox iterum auribus nostris insonuit, nuncians novum aeternae veritatis triumphum, Sanctorum Coelitum gloria refulgentem, et antiquum Urbis aeternae Beatorum Apostolorum Petri et Pauli sangvine consecratae decus, quorum martyrii memoria secularis rediens totum hodie orbem christianum laetitia afficit et fidelium mentes ad salutarem maximarum rerum cogitationem extollit. Iucundissima apostolici oris ad festa talia nos peramanter invitantis verba percipere minime potuimus, quin continuo subiret animum solemnium illorum memoria, quae ante annos quinque tuo lateri adstantes in Urbe peregimus, et grati recordaremur, qua tunc nos benignitate et humanitate habueris, qua nos paterna caritate fueris in illa faustissima gratulatione complexus. Haec svavis recordatio, haec amantissimi Patris non tam iubentis quam optantis vox illam animis nostris ad Romanum iter capessendum alacritatem adiecit, quam tibi, B. Pater, satis luculenter amplissima haec Antistitum frequentia, qui tertium ad te confluxerunt, et communis omnium pietas ac fidelis observantia declarant. Tam ingenti Antistitum numero, cui vix simile quid in praeteritarum aetatum memoria reperitur, par solummodo est tua in nos caritas ac benevolentia, par unice obsequii amorisque in te nostri magnitudo.

---

scripta oratio Romano Pontifici delata, qua id, quod universim Eppi catholici in suis sedibus a Romano Pontifice gestientes exceperunt, iterum in praesentia coniunctim confirmant, in mentem nobis revocat *dubitationes quasdam eo tempore a nonnullis catholicis motas, quo dictae Encyclicae literae cum adnexo errorum Syllabo prodierunt.* Quaesitum eo tempore fuit, et etiam nos per literas ab amicis nostris rogati fuimus, *an ea, quae in Encyclicis literis et Syllabo reprobata damnataque erant, habenda essent tamquam locutiones Romani Pontificis ex cathedra factae?* Rationes autem dubitandi petebantur tum ex extrinseca eorum documentorum forma, tum ex carentia qualificationis errorum; non enim per dogmaticam bullam proscripti damnatique sunt, neque anathemate vel haereseos nota muniti. Verum eiusmodi umbrae, si quae sint, submoventur, si quis animadvertat, *supremum R. P. magisterium divinitus eidem in persona Petri collatum neque ab extrinsecis pendere formis, neque esse necessarium, ut erroneae propositiones ad quamnam errorum classem referantur, declaretur, aut aliqua speciali sanctione muniantur, ut damnatae et proscriptae haberi possint.* Ex cathedra enim loqui dicitur Rom. Pontifex, quando uti universalis Ecclesiae magister Ecclesiam docet, quod facit sive proponendo Ecclesiae credendi, docendi, agendique normas,

Hisce autem causis vehementius hodie excitamur, ut eximias virtutes tuas, Sedem Apost. novo illustrantes lumine, novo etiam prosequamur honore, et augustissimum tuum animum graves inter, quibus premeris at non concuteris, aerumnas, iterato amoris et admirationis testimonio coram solemur. Sed dum votis obsecuti sumus tuis, alium etiam optatissimum nobis spectavimus fructum, ut scilicet cor nostrum tot Ecclesiae malis sauciatum paterni tui vultus recrearemus aspectu, fraternam inter nos concordiam magis magisque roboraremus, ac communem tibi nobisque solatii et gaudii materiem quaereremus. Hanc vero laetandi causam tu maximam nobis praestas, dum tot nova Sanctorum nomina fastis Ecclesiae inscribens, homines potenter edoces, quanta sit quamque inexhausta Matris Ecclesiae foecunditas. Hanc triumphantium gloriosus Martyrum sangvis exornat, hanc inviolatae confessionis candida induit virginitas, huius floribus nec rosae nec lilia desunt. Tu coelestia virtutum proemia mortalibus ostendens, oculos a rerum inanium conspectu ad iucundam coeli gloriam erigere doces. Tu, dum homines mirandis ingenii sui industriaeque operibus exultant, triumphale Sanctorum Dei vexillum attollens, illos admones, ut super ipsam rerum adspectabilium et gaudiorum humanorum

---

sive damnando doctrinas, quae cum normis credendi, docendi agendique ut debet non cohaerent, quaecunque sint formae quibus utatur. Sunt utique modi quidam solemnes, quibus Rom. Pontifex numquam utitur nisi loquendo ut aiunt ex cathedra; at inde non sequitur, absque illis modis et formis tamquam universalem Ecclesiae magistrum loqui et hanc voluntatem manifestare non posse; quae quidem adeo sunt evidentia, ut superflua quaevis alia observatio profecto sit; non enim vox supremi magistri extrinsecis formis est alligata, eo vel magis, quod et pro varietate adiunctorum, et pro errorum genere neque semper eadem lege possit neque expediat loqui per dogmaticas bullas. Praeterea neque est necesse, ut quoties R. Pontifex ex cathedra loquitur, doctrinam propositam velit directe definire tamquam de fide, ot errores oppositos ut haereses damnare Qui secus sentiret, affirmare cogeretur, bullas plerasque solemnes dogmaticas inde a tempore Conc. Constantiensis editas in expositis doctrinis, in damnationibus quas continent, magna ex parte locutiones non esse R. Pontificis ex cathedra loquentis. Quae quidem quam a veritate sint aliena, nemo est qui non videat. His autem positis, *in literis Encyclicis*, de quibus loquimur, *ad omnes Ecclesiae Catholicae Eppos missis manifestissime Rom. Pontifex universam voluit docere Ecclesiam, damnans*

pompam ac speciem oculos ad Deum omnis sapientiae et pulchritudinis fontem convertant, ne ii, quibus dictum fuit „subiicite terram et dominamini," obliviscantur unquam supremi illius praecepti „Dominum Deum tuum adorabis et illi soli servies."

Ast qui suspicientes coelestem Ierusalem novorum Sanctorum gloria gestientem, mirabilia Domini humili corde agnoscimus et profitemur, magis etiam ad haec celebranda incendimur, dum hodierna seculari solemnitate *immotam contemplamur Petrae illius firmitatem, super quam Dominus ac Redemtor noster Ecclesiae suae molem perpetuitatemque constituit. Divina enim virtute factum cernimus, ut Petri Cathedra, organum veritatis, unitatis centrum, fundamentum et propugnaculum libertatis Ecclesiae, tot inter rerum adversitates et non intermissa hostium molimina, octodecim iam elapsis plane seculis, stet firma incolumisque;* dum regna et imperia surgunt ruuntque vicissim, stet veluti secura pharus in procelloso vitae aequore mortalium iter dirigens, tutamque stationem et portum salutis sua luce commonstrans. Hac fide, hisce sensibus ducti loquebamur olim, B. Pater, *cum ante quinquennium tuo throno adstantes sublimi tuo ministerio debitum*

---

quasdam propositiones, et praecipiens ne a quovis catholico uti verae habeantur. In Syllabo autem commonefacere iussit omnes Eppos de erroribus aliis occasionibus a se damnatis: quare singulae propositiones eo valore sunt inprimis habendae, prout esse deprehenduntur ex documentis, ex quibus sunt desumtae; at non satis; accedit enim illis proscriptis propositionibus nova proscriptionis firmitas ex Rom. Pontificis iussu, quo illae in compendium redactae ut damnatae et reprobatae universae proponuntur Ecclesiae. Quaelibet itaque dubitandi ratio, quam supra exposuimus, valore est destituta. Sed dices: qui secus sentiret, ac doceret, quam Rom. Pontifex docuit, qua censura innodatus erit habendus? habendusne erit uti haereticus, aut communione fidelium privatus, aut de haeresi suspectus? etc. Cui interrogationi ut generali responsione fiat satis, dico: vi duntaxat memoratae epistolae Encyclicae et Syllabi qui secus assereret, gravissimae inobedientiae reum esse habendum; non enim intellectum submitteret supremo Ecclesiae divinitus constituto Magistro, eas propositiones reprobanti et damnanti; ad singulas autem propositiones quod attinet, ad theologos pertinere definire, an praeter inobedientiae reatum aliquid aliud concurrat, quod hunc inobedientiae actum sive haereticum sive proximum haeresi aliaque censura affectum praeterea reddat. Haec

testimonium dedimus, votaque pro te, pro Civili tuo Principatu, pro iustitiae ac religionis causa palam nuncupavimus. Hac fide ducti verbis scriptoque eo tempore professi sumus, nihil nobis potius et antiquius esse, quam ut quae tu ipse credis ac doces, nos quoque credamus et doceamus, quos reiicis errores, nos item reiiciamus, te duce unanimes incedamus in viis Domini, te sequamur, tibi adlaboremus ac tecum pro Domino in omne discrimen fortunamque parati decertemus. *Cuncta* haec, *quae tunc declaravimus, nunc denuo piissimo cordis sensu confirmamus, idque universo orbi testatum esse volumus; grato simul recolentes animo, plenoque laudantes assensu, quae a te in salutem fidelium et Ecclesiae gloriam ab eo quoque tempore gesta fuerunt.* Quod enim Petrus olim dixerat „non possumus quae vidimus et audivimus non loqui“: tu pariter sanctum et solemne habuisti, ac numquam non habere luculenter demonstras. Non enim unquam obticuit os tuum. *Tu aeternas veritates annunciare, tu seculi errores, naturalem supernaturalemque rerum ordinem atque ipsa ecclesiasticae civilisque potestatis fundamenta subvertere mi-*

---

quidem dicenda videntur, si in se consideretur tum dicta epistola Encyclica, tum Syllabus: at nova lux his quae diximus accedit, si haec documenta considerentur in ordine ad modum, quo ab universo Eppatu fuerunt excepta. Publicum enim est factum: *statim ac e Vaticano exierunt eiusmodi documenta, quae non sine multis praemissis precibus a Romano Pontifice Deo effusis fuerunt ad Eppos missa, Eppi singuli unanimiter in suis sedibus exultantes, quod in tanta errorum et tenebrarum congerie loquutus esset Petrus per Pium, gratias quam maximas Rom. Pontifici egerunt et retulerunt.* Cui quidem celebri facto novum vidimus splendorem confirmationemque accedere hodiernis diebus per Orationem, quam Eppi Romae coniuncti Romano Pontifici detulerunt, dicentes: Tu aeternas veritates annunciare etc. *(ut in textu declarationis Praesulum.) — Exceperunt itaque universim catholici Eppi, moraliter saltem sumti, doctrinas a Rom. Pontifice generali modo damnatas, quae in Encyclica et Syllabo plenius continentur, tamquam per Petrum damnatas, idque denuo unanimi consensu confirmarunt et subsignarunt: quare in praesentia, qui contrarium assereret, ac Romanus Pontifex docuit, et cum eo docet et docuit Ecclesia, eo ipso deveniret ad negandam Romani Pontificis infallibilitatem, etiam eo modo explicatam, ut eam admittunt, si qui sint, qui praeposteras gallicanas doctrinas hac in re sequantur; negare scilicet cogerentur ipsam Ecclesiae infallibilitatem, quod sane esset haeresis.*

nitantes, apostolici eloquii gladio configere, tu caliginem novarum doctrinarum pravitate mentibus offusam dispellere, tu quae necessaria ac salutaria sunt tum singulis hominibus, tum christianae familiae, tum civili societati, intrepide effari, svadere, commendare supremi tui ministerii es arbitratus, ut tandem cuncti assequantur, quid hominem catholicum tenere, servare ac profiteri oporteat. Pro qua eximia cura maximas Sanctitati tuae gratias agimus, et habituri sumus sempiternas; Petrumque per os Pii locutum fuisse credentes, quae ad custodiendum depositum a te dicta, confirmata, prolata sunt, nos quoque dicimus, confirmamus, annunciamus, unoque ore atque animo reiicimus omnia, quae divinae fidei, saluti animarum, ipsi societatis humanae bono adversa, tu ipse reprobanda ac reiicienda iudicasti. Firmum enim menti nostrae est, alteque defixum, quod Patres Florentini in decreto Unionis unanimes definiverunt: Romanum Pontificem Christi Vicarium, totiusque Ecclesiae Caput et omnium Christianorum Patrem et Doctorem existere, et ipsi in B. Petro pascendi, regendi ac gubernandi universalem Ecclesiam a D. N. I. C. plenam potestatem traditam esse. Sed alia praeterea sunt, quae nostram in te caritatem gratosque animi sensus provocant. Magna enim cum iucunditate admiramur *heroicam* illam *virtutem*, qua perniciosis seculi machinationibus obsistendo, dominicum gregem in via salutis servare, contra seductiones errores munire, contra vim potentium et falsorum sapientum astutiam tueri adnisus es. Admiramur studium illud fatigari nescium, quo emolumenta universae Ecclesiae apostolica providentia Orientis et Occidentis populos complexus promovere numquam destitisti. Admiramur magnificum illud, quod generi hominum in peius quotidie ruenti Pastoris boni spectaculum exhibes, ipsorum etiam veritatis inimicorum animos percellens, oculosque ad te vel invitos ipsa rerum praestantia et dignitate convertens.

Perge igitur Pastorum Pastoris vicaria potestate fungens divini tui muneris partes Deo confisus tueri; perge vitae aeternae subsidiis pascere tibi creditas oves; perge sanare contritiones Israel, et agnos Christi quaerere qui perierant. Faxit Deus Omnipotens, ut qui amoris tui et officii sui immemores

voci tuae adhuc resistunt, meliora secuti consilia ad te tandem redeuntes luctum tuum in gaudium convertant. Tuarum pastoralium curarum fructus divina benignitate adspirante incrementum capiant in dies; felix animarum conversio, quam Deus te administro quotidie operatur, magis magisque amplificetur; tuque virtutum tuarum vi et glorioso laborum successu animabus Christo lucrifactis, prolatisque regni eius finibus, cum Domino et Magistro vere exclamare possis: „Omne, quod dat mihi Pater, ad me veniet.“ Haec imo, B. Pater, salutaris ac felicioris aevi indicia conspiciuntur. Testis amor ille, quem cunctarum nationum fideles ad quaevis pro te exantlanda parati commonstrant, dum vires corporis et animi atque adeo vitam ipsam pro Ecclesiae iuribus et Apost. Sedis gloria asserenda impendere ac dicare gestiunt. Testis prona illa catholicarum mentium reverentia, quae te supremum Pastorem cupide intuetur, quae Apostolicae Cathedrae oracula laetanter excipit, iisque firmissimo assensu et obsequio adhaerere gloriatur. Testis illa filialis animi indoles, qua populus christianus vestigia fidelium sequens, qui olim ad pedes Apostolorum facultates suas sponte deferebant, rerum tuarum angustiis hucusque occurrit, et continenter eas sublevare non desinit. Haec filialis argumenta pietatis intimo pectore commoti cernimus, numquam non operam daturi, ut sacer hic ignis in cordibus fidelium accensus foveatur et vigeat, utque tum nostro tum cleri totius exemplo animati omnes praeclaram illam voluntatem ac liberalitatem provehant, tibique ad aeternam eorum salutem plenius procurandam temporalia adiumenta suppeditent. Qui autem fidelium omnium erga te pietate tantopere afficimur, B. Pater, peculiaris gaudii fructum capimus ex illa fide, ex illo amore et obsequio, quo digni aeternae Urbis cives te Patrem, te Principem indulgentissimum complectuntur. Felicem populum ac vere sapientem! qui novit, quae sibi amplitudo et gloria ex Petri Sede in Urbe constituta proveniant, qui intelligit non alios terminos divinae erga se benignitati definitos fore, quam quos ipse sibi in sua erga Christi Vicarium observantia et in Principem sacratissimum amore constituerit. Haec concupisce, haec sequere Romana gens; sit haec constans, sit immota pietas; sit haec Romana Urbs,

quam christianus orbis ceterarum principem suamque lubens agnoscit, ceteris exemplo praelucens, sit coelestibus gratiis donisque florens, virtutibus opibusque beata. Id, B. Pater, tui Pontificatus splendor effecit, quo non Urbs solum tua, sed universus orbis illustratur, cuiusque admiratio ita nos movet, ut ex illo exemplum pro sacro ministerio petendum esse existimemus.

At non minus tua vox svaviter illabens pectoris ima pervadit, quam virtutum tuarum pontificalium imago animos nostros percellit. Summo igitur gaudio repletus est animus noster, dum e sacrato ore tuo intelleximus, tot inter praesentis temporis discrimina eo te esse consilio, *ut maximum,* prout aiebat inclytus tuus praedecessor Paulus III. *in maximis rei christianae periculis remedium, Concilium Oecumenicum, convoces.* Annuat Deus huic tuo proposito, cuius ipse tibi mentem inspiravit; habeantque tandem aevi nostri homines, qui infirmi in fide, semper discentes et numquam ad agnitionem veritatis pervenientes omni vento doctrinae circumferuntur, in sacrosancta hac Synodo novam praesentissimamque occasionem accedendi ad S. Ecclesiam, columnam ac firmamentum veritatis, cognoscendi salutiferam fidem, perniciosos reiiciendi errores; ac *fiat, Deo propitio, et conciliatrice Deipara Immaculata, haec Synodus grande opus unitatis, sanctificationis et pacis, unde novus in Ecclesiam splendor redundet, novus regni Dei triumphus consequatur. Et hoc ipso tuae providentiae opere denuo exhibeantur mundo immensa beneficia, per Pontificatum Romanum humanae societati asserta. Pateat cunctis, Ecclesiam eo, quod super solidissima petra fundetur, tantum valere, ut errores depellat, mores corrigat, barbariem compescat, civilisque humanitatis mater dicatur et sit. Pateat mundo, quod divinae auctoritatis et debitae eidem obedientiae manifestissimo specimine in divina Pontificatus institutione dato ea omnia stabilita et sacrata sint, quae societatum fundamenta ac diuturnitatem solident.* Quod ubi perspexerint *Principes et populi, non permittent, ut augustissimum tuum ius, omnis auctoritatis, omnium iurium certissima sanctio, impune conculcetur; imo ipsi curabunt, tua tibi constet et potestatis libertas, et liberta-*

tis potestas; adsint subsidia ad sublime tuum, illisque ipsis summe proficuum ministerium efficaciter exercendum; *nec patientur, ut vox tua a gregibus Ecclesiae sanctae addictis prohibeatur, ne pabulo aeternarum veritatum privati misere contabescant, laxatisve apud eos obedientiae et reverentiae erga divinum in te residens magisterium vinculis, illa quoque auctoritas, qua reges regnant et legum conditores iusta decernunt, in certissimum status civilis detrimentum labefactetur.* Haec est spes nostra, quam corde fovemus. Hoc continuum precum nostrarum est semperque erit argumentum. Macte ergo animo, B. Pater, perge navim Ecclesiae inter medias procellas secura, ut svevisti, manu ad portum adducere. Mater divinae gratiae, quam tu pulcherrimo honoris titulo salutasti, intercessionis suae auxilio tutabitur semitam tuam. Erit tibi in stellam maris, quam invicta, uti soles, fiducia suspiciens non frustra diriges cursum ad illum, qui per eam ad nos venire voluit. Faventes habebis coelestes Sanctorum choros, quorum beatam gloriam magno studio continuisque apostolicis conatibus exquisitam mundo exultanti tum diebus istis, tum antehac annunciasti. Assistent tibi Principes Apostolorum Petrus et Paulus, precibus potentibus sollicitudinem tuam secundantes. In puppi, quam tu nunc occupas, Petrus olim sedebat; ipse apud Dominum intercedet, ut quae navis ipsius suffragiis adiuta octodecim seculis altum vitae humanae mare feliciter percurrit, te duce opimis immortalium animarum spoliis onusta coelestem portum plenis subeat velis. Quod ut fiat, nos curarum, precum et laborum tuorum fideles devotosque socios habebis, qui Divinam Clementiam nunc quoque deprecamur, ut tibi omni benedictione coelesti cumulato serventur augeanturque vires, ut novis in dies animarum lucris dives sit vita tua, sit longaeva in terris, sit olim in coelis beata! — *(Subscripti: 5 Eppi Cardinales, 19 Cardinales partim AEppi partim Eppi, 8 Patriarchae et Primates, 101 AEppi, 352 Eppi, 2 Abbates.)*

1405. *Responsum Summi Pontificis.* Periucunda quidem, licet a fide et devotione vestra prorsus expectanda, nobis fuerat nobilis illa concordia, qua seiuncti ac dissiti eadem tenere, eadem asserere profitebamini, quae nos docueramus, et eosdem,

quos damnaveramus, errores in religiosae civilisque societatis exitium invectos, execrari. Verum multo iucundius nobis fuit haec ipsa discere ex ore vestro, et nunc rursum a congregatis vobis explicatius ac solemnius accipere, dum iis amoris et obsequii officiis nos cumulatis, quae mentes affectusque vestros luculentius verbis ipsis aperiant. Curnam enim tam prono animo obsecundastis desiderio nostro, omnique incommodo posthabito ad nos ex toto terrarum orbe convolastis? Scilicet *explorata vobis erat firmitas Petrae, supra quam aedificata fuit Ecclesia; perspecta vivifica eius virtus;* nec vos fugiebat, quam praeclarum utrique rei testimonium accedat e christianorum heroum canonisatione. Duplex igitur hoc festum celebraturi confluxistis, non modo ut sacris hisce solemniis splendorem adderetis, sed ut universam veluti fidelium familiam referentes, praesentia vestra non minus quam diserta professione testaremini, *eandem nunc quae duodeviginti abhinc seculis, vigere fidem, idem caritatis vinculum omnes nectere, eandem virtutem exeri ab hac cathedra veritatis.* Placuit vobis commendare pastoralem sollicitudinem nostram, et quidquid pro viribus agimus ad effundendam veritatis lucem, ad disiiciendas errorum tenebras, ad perniciem depellendam ab animabus Christi sangvine redemtis; nempe ut e coniunctis propriorum magistrorum sententiis ac vocibus confirmentur christianae gentes in obsequio et amore erga hanc S. Sedem, in eamque acrius mentis oculos intendant. *Corrogatis undique subsidiis huc convenistis, civilem nostrum sustentaturi principatum, tanta oppugnatum perfidia; ideo sane, ut splendidissimo hoc facto et per collata catholici orbis suffrugia necessitatem eius ad liberum Ecclesiae regimen assereretis.* Dilectum vero *populum Romanum, indubiaque et clarissima eius obsequii in nos et dilectionis indicia meritis laudibus prosequenda duxistis; quo et alacriores ipsi adiiceretis animos, et eum vindicaretis a conflatis calumniis, et foedam illis sacrilegae proditionis notam inureretis, qui felicitatis populi obtentu Romanum Pontificem e solio deturbare conantur.* Et dum arctioribus mutuae caritatis nexibus per hunc conventum obstringere studuistis omnes orbis Ecclesias, hoc etiam praestitistis, *ut uberiore evangelico spiritu repleti ad Beatissimi*

Petri Principis Apostolorum et Pauli Doctoris gentium cineres, fortiores inde discederetis ad perrumpendas hostium phalanges, ad tuenda religionis iura, ad unitatis studium creditis plebibus efficacius ingerendum. Quod sane votum apertius etiam se prodit in eo communi Concilii Oecumenici desiderio, quod omnes non modo perutile sed et necessarium arbitramini. *Superbia* enim *humana veterem ausum instaurat*ura *iamdiu per commentitium progressum, civitatem et turrim exstruere nititur, cuius culmen pertingat ad coelum, unde demum Deus ipse detrahi possit. At is descendisse videtur inspecturus opus, et aedificantium lingvas ita confusurus, ut non audiat unusquisque vocem proximi sui: id enim animo obiiciunt Ecclesiae vexationes, miseranda civilis consortii conditio, perturbatio rerum omnium, in qua versamur. Cui sane gravissimae calamitati sola certe obiici potest divina Ecclesiae virtus, quae tunc maxime se prodit, cum Eppi a Summo Pontifice convocati, eo Praeside, conveniunt in nomine Domini de Ecclesiae rebus acturi.* Et gaudemus omnino praevertisse vos hac in re propositum iamdiu a nobis conceptum, commendandi sacrum hunc coetum eius patrocinio, cuius pedi a rerum exordio serpentis caput subiectum fuit, quaeque deinde universas haereses sola interemit. Satisfacturi propterea communi desiderio, iam nunc nunciamus, *futurum quandocunque Concilium sub auspiciis Deiparae Virginis ab omni labe immunis esse constituendum, et eo aperiendum die, quo insignis huius privilegii ipsi collati memoria recolitur.* Faxit Deus, faxit Immaculata Virgo, ut amplissimos e saluberrimo isto consilio fructus percipere valeamus. Interim vero ipsa validissimo suffragio suo praesentibus necessariam adiunctis opem nobis imploret, Deusque eius precibus exoratus misericordiae suae divitias in nos universamque Ecclesiam effundat. Nos certe amantissimi gratissimique animi sensu non extingvendo compulsi, enixe Vobis adprecamur a Deo, quidquid spirituali emolumento vestro, quidquid plebium Vobis commissarum profectui, quidquid religionis et iustitiae tutelae, quidquid civilis societatis tranquillitati benevertere possit. Et quoniam aliquot e vobis a peculiaribus populorum suorum necessitatibus coactos citius a nobis discessuros

esse comperimus, iis, si temporis angustiae singulos nobis complecti non sinant, in praesentiarum omnia ominamur secunda, et effuso cordis affectu bene precamur. Universis vero supernorum omnium bonorum copiosique divini auxilii auspicem, simulque praecipuae benevolentiae nostrae et grati animi testem, benedictionem Apostolicam ex imo corde depromtam peramanter impertimus.

1406. **Praesules Romae** *occasione Centenarii SS. Petri et Pauli* **congregati** *petunt a Summo Pontifice*: **S. Alphonsum Liguori,** *tamquam eximium catholicae doctrinae vindicem, iurium Romani Pontificis, eiusque inerrantiae, item immac. conceptionis BMV. strenuum defensorem,* **albo Doctorum Ecclesiae inseri.** 1867. Summa cordis nostri laetitia rescivimus, iam a pluribus orbis christiani Eppis Sanctitati Vestrae porrectas fuisse supplicationes, ut *S. Alphonsus Maria de Ligorio* Doctoribus S. Romanae Ecclesiae adnumeretur. Hinc non possumus, quin et nostras humillimas preces ad pedes Sanct. Vestrae deponamus. Quisquis enim Bullam canonisationis aliaque Summorum Pontificum decreta in causa S. Alphonsi legerit, nequit non agnoscere, quam merito ei tributus fuerit a doctissimis viris *Doctoris* titulus, quanto vero iure Summi Pontifices gloriosis illum decoraverint titulis: *Stellae lucidissimae in militantis Ecclesiae firmamento,* et *Sideris maxima inter Catholicae Ecclesiae lumina atque ornamenta refulgentis;* nec potest proin non exoptare, ut is, qui eximia sanctitate ac eminenti doctrina Ecclesiam Dei illustravit, inter eius Doctores recenseatur. Et sane, si cum Benedicto XIV. tenendum sit, ad Ecclesiae Doctorem constituendum tria esse necessaria: *insignem* scilicet *sanctitatem, eminentem doctrinam*, et *Summi Pontificis declarationem:* quid, nisi haec ultima in S. Alphonso desiderandum putabitur? Etenim si vitae sanctitas spectatur, illam insignem, sublimem, ac praeter modum coruscantem fuisse, irrefragabili S. Sedis iudicio iamdudum declaratum est. Ad doctrinam autem quod attinet, omnes plane dotes ad Doctoratum requisitae in Sancto hoc Antistite constare videntur. *Docuit* enim *Alphonsus non solum verbo et exemplo sed etiam scriptis praesertim moralibus,* quae Sedis Apost. approbationem consecuta, et in omnibus scholis

summo plausu acceptata, tutam sanamque regulam in ardua arte regendi et lucrandi animas efformarunt. Ipsis debetur, ut destructa lue Ianseniana, quae rigorosis ac venenosis suis doctrinis studium morale corruperat, spiritus genuinus Ecclesiae in omnibus regnis, apud innumeros sacerdotes et seculares revixerit, et nunc feliciter dominetur. Ipsa misericordiam, benignitatem, et dulcedinem cordis Jesu sacris tribunalibus redonarunt. Jure igitur sacrae memoriae Pius VII de ipsis loquens in literis apostolicis die 21. Dec. 1815. datis haec memoratu digna verba edicere potuit: „Intelligent profecto pastores animarum et divini verbi praecones, pii quoque et docti viri, quantum sibi in Alphonso Maria imitando ornamenti ac praesidii constitutum sit, qui et voce et scripto in media seculi nocte errantibus viam ostendit, qua eruti de potestate tenebrarum transire possent in Dei lumen et regnum.“ *Docuit Alphonsus victricibus suisscriptis polemicis et dogmaticis,* quibus catholicae religionis dogmata contra Deistarum, Atheistarum, Materialistarum, aliorumque haereticorum blasphemias, sophismata atque ludibria docte et strenue propugnavit, fidelesque in sana doctrina confirmavit. „Inter Scriptores pietate et doctrina praestantes, ait Summus Pontifex Leo XII. in literis apost. die 19. Febr. 1825 datis, quos Deus ad religionis morumque tutelam misericordi providentiae suae consilio numquam non perditorum opponit audaciae, praesertim vir sanctissimus idemque doctissimus Alphonsus de Ligorio iure optimo numeratur, imo singulari quodam excellit tenerae pietatis affectu, eiusque scripta firmissima sunt adversus omnem pravitatem praesidia.“ *Docuit Alphonsus, de Apostolica Sede meritissimus, doctissimis suis operibus ad vindicanda Romani Pontificis iura conscriptis.* Quae profecto tanti sunt ponderis et valoris, ut eius defensor in causa Beatificationis eum miris hisce laudibus efferre potuerit: „Quamquam pii omnes sanctique viri Summum Romanum Pontificem debita veneratione sint prosecuti, inter ceteros hoc laudis genere micat sacer Antistes Alphonsus Maria de Ligorio. Is enim totam ingenii aciem, natura sublimem, studiisque maxime excultam, in id praesertim intendit, ut eiusdem Pontificis Primatum et auctoritatem a malignantium dicteriis et cavillationibus defenderet.

Id autem doctissimis suis elucubrationibus tam egregie est assecutus, ut post ipsi tributos altarium honores, prior erit inter aris impositos, qui *Pontificis infallibilitatem in fidei rebus definiendis, antequam accedat Ecclesiae consensus, eiusque auctoritatem supra oecumenicum Concilium* ab iis commentis et sophismatibus, quibus nostra aetate hae veritates oppugnantur, solidis argumentis vindicavit. Imo vero ad mortem ipsam subeundam pro huiusmodi veritatum defensione sese promtum identidem protestabatur, quippe qui cum lacrymis gemituque dicere solebat; sublata hac Pontificis potestate fides perdita est.“ *Docuit Alphonsus aureis suis scriptis de Beatissima Virgine Maria editis*, quibus pietatem et cultum erga Matrem Dei, sibi ut pupillam oculi caram, mirum in modum in cordibus fidelium reaccendit et auxit. Quibus in operibus *Immaculatam B. V. Conceptionem*, a Sanctitate Vestra plaudente universo orbe catholico ad dogma fidei evectam, suo iam tempore totis viribus propugnavit tamquam moraliter certam et proxime definibilem de fide. In iisdem quoque operibus inter alia adstruit, multisque argumentis probat doctrinam, hodie a Theologis communiter receptam, scilicet Beatissimam Virginem a Deo constitutam fuisse omnium gratiarum thesaurariam ac dispensatricem, seu omnes, quas a Deo accipimus, gratias nobis concedi per eius intercessionem et interventum. Adeo fervens erat Alphonsus Deiparae cultor, ut, testante Pio VII. in Bulla Beatificationis, de tanta Matre et Virgine praedicare, librosque de eius laudibus sacra eruditione refertos conscribere semper habuerit in deliciis. *Docuit Alphonsus scriptis suis theologico-asceticis de Gratia et Oratione,* in quibus variarum scholarum discussis systematibus, ac confutata perversa Iansenii doctrina, invicte probat: ad servanda mandata necessariam esse gratiam efficacem ab intrinseco, hanc autem gratiam efficacem obtineri ope gratiae sufficientis orationis, seu omnibus hominibus a Deo datam esse gratiam, qua possunt actu orare, quin ad hoc nova indigeant gratia, et ab omnibus ope orationis obtineri posse omnia ad servanda mandata et salutem consequendam necessaria auxilia. Qua de re loquens Emmus Card. Villecourt in vita S. Alphonsi a se conscripta, summa motus admiratione exclamavit: „En praecla-

ram doctrinam, vel, si mavis, mirabile systema Sancti nostri Auctoris de gratia et oratione. Haec doctrina tantum nobis attulit delectationis, ut licet elapso iam dimidio seculo numquam ex animo nostro discesserit. Siquidem nobis videbatur, nullum extare posse novatorem, quadam aequitate ac ratione praeditum, quem ipsa aeque ac nos non convinceret. Haec enim doctrina dum Dei bonitatem eiusque providentiam mirifice extollit, miserorum peccatorum erigit animos, ne in desperationem incidant, gratiae necessariae orbatos se se credentes. Ipsa peccatoribus simul ostendit, omnes, qui mortem incurrunt aeternam, nonnisi propria culpa perire, eo, quod Deus nulli deneget donum orationis, cuius ope omnia impetrantur auxilia ad salutem aeternam consequendam necessaria.“ *Docuit saluberrimis suis scriptis asceticis,* quae tot tantisque S. Scripturae citationibus, ac doctis simul et piis expositionibus sunt referta, ut quodammodo Scripturarum commentaria dici possint. De quibus speciatim ipsa Sanctitas Vestra pulcherrime edixit: „eorum lectionem non solum christianae plebi, verum etiam ecclesiasticis viris, animarum praesertim curae et regimini addictis, maxime prodesse. Siquidem illius sanctissimi ac doctissimi Viri libri miro quodam tenerae pietatis affectu exarati singularem Iesu Christi amorem, eiusque misericordiae et meritorum fiduciam undique spirant, summum in Deiparam Virginem Sanctosque Coelites cultum excitant, ad sanctissima Sacramenta frequenter obeunda inflammant, ac optima quaeque monita, consilia, praecepta, copiose suppeditant, quae ad animarum salutem tuendam, procurandam vel maxime conducunt.“ *Docuit uno verbo omnibus suis scriptis moralibus, dogmaticis, et asceticis, coelesti doctrina pietateque refertis;* ac ita bene docuit, ut ipsa totidem sint quasi buccinae, quae per universum orbem heroicum illius zelum atque eminentem doctrinam annunciant et ubique depraedicant. Is enim non ad duas urbes aut decem, neque ad unam gentem a Deo missus, sed ad omnem mundum, et hunc variis criminibus oppressum, ut Chrysostomus ait, doctissimis aeque ac saluberrimis suis scriptis, a Sede Apost. iamdiu approbatis, tum omnium tum singulorum hominum saluti et utilitati prospexit. Etenim nulla fuit fidelium conditio, cui ipse sua scripta non accomodaverit. Iis quippe prospe-

xit pueris, adolescentibus puellis, Regularibus, Monialibus, Clericis, Presbyteris, Confessariis, Parochis, Episcopis, Principibus, agentibus animam, capite damnatis, conscientiae angustia sollicitis, singulisque hominibus, tum ad religionem tectam sartamque tuendam, tum ad aeternam salutem assequendam. Per hos profecto aureos libros S. Alphonsus licet mortali vita functus adhuc tamen per universum mundum aeternam proximorum salutem operatur, adhuc legentium animos ad Dei amorem, suaque obeunda munera accendit, adhuc multiplicem et uberem quotidie messem in mystico Ecclesiae agro abundantissime colligit. Quid plura? Omnem excedit fidem, B. Pater, quod quantumque fidei, religioni et pietati accesserit incrementum ex istius S. Viri scriptis ad omnes nationes feliciter sane perlatis. In stylo scribendi dulcedo mellis; unctio S. Spiritus in ipsius verbis; coelestis quaedam puritas cum perspicuitate coniuncta in doctrinis. Operum scopus: ferventissimus Dei amor, cuius ignem ut magis magisque in cordibus hominum accenderet, divinitus quidem videtur missus fuisse in terras. Iure igitur meritoque Pius VII. in eiusdem Beatificationis Bulla mirabundus exclamavit: „Sane mirum, quot devios ad rectum tramitem, ac etiam ad christianam perfectionem verbo exemplo ac multipliciter scriptis adduxerit.“ Quid autem praeclarius, quid Sancto huic Antistiti gloriosius, solemni canonisationis Bullae oraculo: „Sanctitas et doctrina ornare Eppum quemque debent. Ad eximium hoc egregii Antistitis exemplum instaurandum datus divinitus superiori seculo visus est Alphonsus Maria Ligorius. Illud vero omnino mirandum, quod licet in apostolici functione muneris perpetuis occupationibus detineretur, tanta nihilominus alacritate in rerum sacrarum studiis versari, ac tantum insumere temporis potuerit, ut doctis aeque ac laboriosis operibus in lucem editis rem christianam mirifice iuverit. Plurimos sane conscripsit libros, sive ad morum doctrinam tuendam, sive ad plenam sacri Ordinis institutionem, sive ad confirmandam catholicae religionis veritatem, sive ad asserenda huius S. Sedis Apost. iura, sive ad pietatis sensum in Christianorum animis excitandum. In iis porro inusitatam vim, copiam, varietatemque doctrinae, singularia ecclesiasticae sollicitudinis documenta, exquisitum religionis studium

demirari licet. Illud vero inprimis notatu dignum est, quod licet copiosissime scripserit, eiusdem tamen opera inoffenso prorsus pede percurri a fidelibus posse post diligens institutum examen perspectum fuerit.“ Mirum igitur non est, quod S. Alphonsi opera tam splendidis Summorum Pontificum elogiis comprobata non solum ab universa Europa ingenti plausu fuerint excepta, sed et in omnibus fere lingvis edita, montesque ac maria praetergressa Americae, Asiae, et Africae laudes sibi comparaverint. Quae cum ita sint, profecto optatissimum est, Doctoratus laude et compellatione praefulgentem videre sanctissimum illum ac doctissimum Antistitem, qui seculi doctoratu contemto, ut unum Christum crucifixum sciret, et doceret, salutaribus suis doctrinis non in persvasibilibus humanae sapientiae verbis,. sed in ostensione spiritus et virtutis Ecclesiam Dei erudivit, eamque victricibus suis scriptis ab hostibus defendit. *Videant Ecclesiae hostes, strenuum hunc Catholicae Religionis et Sedis Apost. defensorem Doctoratus gloria tunc maxime decorari, quum ipsi omni ope atque opera enitantur, ut veritates cath. religionis e fidelium cordibus evellant, ipsamque Ecclesiam ac Sedem Apostolicam, si fieri posset, extingvant atque funditus deleant.* Hinc, B. Pater, nos infrascripti Eppi Sanctitatem tuam humillime et instantissime exoramus, ut ad maiorem Dei ipsiusque in terris Ecclesiae gloriam, et ad totius Eppalis Ordinis decus, S. Alphonsum Mariam de Ligorio supremo tuo oraculo in album Doctorum S. Romanae Ecclesiae referas, ac Officium Missamque de Doctoribus in eius festo celebrari iubeas. — Romae, mense Iunio 1867. — *(Subscripti 30. Cardinales, 6 Patriarchae, 1 Primas, 90 AEppi, 554 Eppi, 20 Generales Relig. Ord.)*

1407. *Formula Voti pro defendenda infallibilitate Romani Pontificis a Cardinale AEppo* „Mathieu“ *concepta.* Beate Petre, Apostolorum Princeps, ego praecupiens offerre tibi ac successoribus tuis in Cathedra Apostolica Romana canonice intrantibus singularis devotionis tributum, quod sicut ad compensandas reparandasque iniurias erga S. Sedem Romanam, sic ad eam a me perfectius honorandam valeat, votum ex animo concipio, tibique profero: *tenendi semper ac defendendi etiam, si opus fuerit, cum mei sangvinis effusione doctrinam inter*

Catholicos sane communem de infallibilitate Papae, Summi Pontificis Ecclesiae Catholicae, quando ex Cathedra et uti omnium Christianorum supremus Magister definit, quid credendum vel agendum in iis, quae ad fidem vel ad mores spectant; sicque decreta eius dogmatica esse irreformabilia, et, ubi certe innotuerint, conscientiam uniuscuiusque fidelium illico obligare, non expectato publico Ecclesiae assensu. Placeat tibi, gloriosissime B. Petre, votum hocce meum, quod tibi hodie nuncupo, offerre meo nomine Divino Ecclesiae Fundatori, a quo super te tuosque legitimos successores directe promanant praerogativae omnes Summi Pontificatus ac Supremi Christianorum Magisterii. Fac, Petre Beatissime, per tuas validas intercessiones, me usque tam firmiter tuae Cathedrae adhaerere ac indivisibiliter adstringi, tuorumque successorum auctoritati constantissime docilem esse, ut per hanc plenitudinem fidei gaudeam summo illo privilegio inerrantiae in via salutis aeternae. Amen. (**La Verité Canonique, liturgique etc.** Paris. 1867. XIII. 465.) In periodicis his foliis citatur ephemeris *L'Univers,* in qua praedictum Votum vulgatum sit: „On lit dans l'*Univers:* Un Prélat francais (Son Eminence le Cardinal Mathieu) dont l' erudition et le gout pour la belle latinité sont connus de tout le monde a Rome, a écrit dans la lanque de l'Eglise la formule du voeu de défendre jusqui a l'effusion du sang la foi a l'infaillibilité du Pape.“ — Huic formulae Voti fere similem iam 1. Iunii 1867 in fasciculo 414 ephemeridis Romanae *Civilta Cattolica* (VI. 10. p. 641 ss.) vulgatam legere est, quin nomen auctoris designetur.

1408. *Homagium Sacerdotum Italiae Summo Pontifici die 7. Iul. sequente Epigraphe Latina expressum:* Pio IX., Pontifici Maximo; Parenti Christianorum optimo providentissimo; Magistro Catholicae veritatis falli nescio; cuius sapientia et nutu sacra solemnia Petri Apostolorum Principis splendidiori pompa Romae aguntur anno 1800 ex quo martyrio coronatus est: Sacerdotes Itali Urbem singulis ex Provinciis instinctu religionis accedentes, ut festum concelebrent, ipsumque venerentur Petri Successorem, magno Sacrorum Antistitum coetu, incredibili civium et advenarum frequentia circumdatum; gaudio perfusi laetitiaque gestientes ob tantum catholicae

fidei triumphum; quem nulla unquam vidit aetas; libenter merito gratulantur; et suorum quisque Episcoporum exempla sequuti, Summo Sacrorum Principi studium, observantiam, fidem suam numquam defuturam spondent; seseque iisdem ducibus pro Ecclesiae doctrina, iuribus, libertate non minis territos, non illecebris adlectos, ad vitae usque exitum fortiter dimicaturos profitentur; quod ut praestent, supernae virtutis auspicem Apostolicam benedictionem humili et ardenti animo implorant. — (**L'Unita Cattolica**. Torino. 1867. p. 810.)

1409. *Album Italorum instar homagii exhibent Redactores Ephemeridum Taurinensium* „Unitatis Catholicae." Universis Catholicis iucunda, Italis autem longe iucundissima redeunt sacra haec solemnia ob memoriam martyrii SS. Petri et Pauli. *Nisi* enim *Petrus Apostolus eiusque successores fuissent, aut funditus interiisset Italia, aut Neronianam aetatem referret*, qua hoc unum erat omnibus propositum „rapere, consumere, aliena cupere, pudorem, pudicitiam, divina atque humana promiscua nihil pensi atque moderati habere." Iamvero per S. Petrum et Romanos Pontifices factum fuit, ut res Italorum civibus, moribus auctae florerent, atque innumera illa apud nos existerent bonarum artium miracula et germanae magnitudinis monumenta, quae apud reliquas gentes ferme desiderantur. Praecipuus autem Italiae urbibus splendor accessit media quam vocant aetate, quum Petri Apostoli opes longe lateque paterent. Quapropter in hisce sacris anniversariis Italos decebat gratum animum suum tibi testari, B Pater, qui Petri disciplinam sartam tectam servando illius beneficia praesertim instauras. Hoc reapse Itali praestiterunt, non popularibus concionibus, non magistratuum literis, non imperantium decretis impulsi, sed privato duntaxat *patricii cuiusdam Mutinensis consilio* permoti, quod nos evulgavimus. Quae quidem verba nostra tantum auctoritatis habuere, ut Itali universi laeti alacres tibi suppetias pro viribus ferrent. Praeclara enimvero tibi victoria, B. Pater, nova Italis gloria est parta! Satis magnam pecuniae vim ipsi ad te mittimus; nec minorem fortasse deferent Eppi, qui ex omni Italia per hosce dies Urbem petunt. Miraberis profecto, B. Pater, quod in oblato tibi marsupio plurimi insint numi aurei, quorum incredibili pre-

mimur difficultate, postquam nobis fortunatissimis chartacea moneta publice signari est coepta. Sed quisque Italorum quos pauxillos sibi seposuerat aureos numulos, fabulosae quasi aetatis monimentum, tibi libenter detulit. Horum Italorum nomina hoc *Albo* descripta tibi occurrent, quod a praestantissimo artifice argento auroque decoratum Taurinensis matrona, pietate iuxta atque ingenio clarissima, coloribus, thyrsis, clypeolis, icunculis illuminavit. Benigno vultu excipe, B. Pater, novum hoc egregiae voluntatis nostrae testimonium ob beneficia, quibus Italos cumulasti. *Te haud aliter ac Petrum Apostolum miris modis vexarunt rerum novarum appetentes. Te auctore post 18 secula Petrianum illud revixit* „Non possumus“ *quod de hostibus triumphavit.* Qua de re te Petri successorem gratiis et gratulationibus prosequuntur catholici omnes, praesertim vero Itali, quorum Pater merito diceris et haberis. Nos autem, qui pro te numquam pugnare destitimus, enixe petimus ut fausta quaeque a Deo O. M. volens propitius nobis adpreceris. — Augustae Taurinorum VII. Cal. Quintiles, (25. Iun.) die festo S. Maximi Eppi Taurinensium, Petrianae Cathedrae vindicis acerrimi, a. 1867. Iacob. Margottius. — David Emmanuelius. — (**L'Unita Cattolica.** Torino 1867. Nr. 150.)

1410. *Responsum Summi Pontificis.* Monumentum nobis exhibuistis, dil. filii, splendido compactum volumine, quod fidem vestram Italorumque futuris commendet aetatibus. Providum omnino fuit Patricii illius viri cogitatum, qui Italiam totam ad pietatis et gratulationis officia censuit excitandam, dum appetebant secularia solemnia martyrii Principis Apostolorum; nec minus commendanda fuit alacritas, qua mentem eius vos assecuti, consilii vim amplitudinem utilitatem illico exponere vulgare ac urgere studuistis. Sed *nobilissima prorsus in oblata occasione arripienda fuit Italorum concertatio, et eiusmodi, quae non perituram ipsis gloriam comparaverit. Per suffragium enim nulla provocatum auctoritate, nullis lucri sollicitatum illecebris, imo proprio ferendum sumtu in tanta publicarum privatarumque rerum angustia, toti orbi testatum esse voluerunt, quo amore et obsequio ferantur in Romanum Pontificem, quam utilem ac necessarium existiment Civilem eius Principatum, quam aegre ferant illatam illi*

vim, quantaque indignatione repellant a se affictam criminationem optatae deletionis Pontificii solii ad unitatem Italiae constituendam. Memores Itali se exhibuerunt avitae fidei, memores beneficiorum, sibi collatorum ab hac S. Sede, memores gloriae, qua ceteras nationes eius gratia antecellunt; aperteque docuerunt, *non commentitiae se inhiare unitati, sed verae illi ac solidae, quae a sola praefertur Ecclesia, quaeque tam splendide nuper in hac Urbe, totius orbis perturbatione gliscente, se exeruit.* Utrum magis eis gratulari, an huic S. Sedi gaudere debeamus, ambigimus. Ipsi validissime suffragati sunt causae Dei, ipsi in Petro luculentissimum fidei suae testimonium exhibuerunt Ecclesiae, ipsi commendandum tradiderunt historiae specimen illustre et exemplum religionis, ingenii, prudentiaeque suae; isthaec autem veritatis Cathedra novum per eos egit de osoribus suis clarissimumque triumphum. At dum haec laeti recolimus, non sine iucunditate animadvertimus etiam, utramque istam gloriam secundum Deum et religiosam Italici populi indolem, referendam esse peculiariter acceptam devotioni sedulitati curisque vestris, qui nullis unquam commoti difficultatibus et periculis, constanter pro religione, pro ista S. Sede, pro patria decertatis et fidei caritatisque semina in cordibus delitescentia alere, fovere, explicare studuistis ac ad actum traducere. Nec etiam illa nos fugit industria, qua memoriam pietatis populi et diligentiae vestrae omni cultu exornari curastis ac exhibere decoratam auro argentoque sculptis affabre et elaboratis, elegantissimisque illustratam picturis, et arcula egregie confecta custoditam, ut exteriora omnia intrinseco rei pretio belle responderent. Haec certe eos in nobis excitant grati animi sensus, qui impensiores faciant preces nostras pro vobis, pro unoquoque eorum, qui huic operi adlaborarunt, pro universis, qui stipe pietateque sua confluxerunt ad nobile istud monumentum exstruendum. Quidquid optimum, utile faustumque sit, quidquid vere singulorum felicitati benevertere valeat, cumulatamque benefacti mercedem unicuique comparare, nos certe omnibus toto corde adprecamur, Deumque enixe rogamus, ut coelesti benedictione sua confirmare velit apost. benedictionem, quam favoris eius omniumque bonorum auspicem, ac propensissimae voluntatis nostrae testem

vobis, dil. filii, ceterisque universis et singulis peramanter impertimus. Datum Romae die 10. Iul. 1867. (**L'Unita Cattolica.** Torino 1867. Nr. 168.)

1411. *Confraternitatis Vindobonensis a S. Michaele nuncupatae homagium Summo Pontifici oblatum.* Catholica fidelium societas, quae a beato nuncupata Michaele Archangelo, ubi primum hostilis in te Petrique ac tuum patrimonium furor ingrueret, ad tua, ut posset, iura tuenda Vindobonae instituta, et tua auspice benedictione apostolica quaquaversus propagata fuit, triumphalem hanc Apostolorum Principis diem auspicatissimam tibi gratulatur, teque praesente in te ac per te eandem vere faustissimam Urbi gratulatur et Orbi. Et tibi quidem imprimis gratulatur, atque ex animo in sanctam, uti convenit, laetitiam effusa tibi plaudit, tibique pleno devotionis, pietatis, venerationis affectu hac celebritate seculari adclamat: Vivas SS. Pater, atque laeteris; hodierna dies tuam manifestam facit victoriam, tuum praedicat triumphum; praevaluisti etenim et non praevalebunt; gaudium tibi esto et exultatio; admirabile regnum tuum immortali coronabitur memoria, aeterna tu coronaberis et gloria! Haec enimvero festiva lux, qua Apostolicum Principem Petrum ad coelestis patriae thronum glorioso Crucis martyrio translatum evectumque contemplamur, universas umbras dispellit, atque cernere volentibus omnibus patefacit, in huius arcis Romanae throno, quem locavit primum suoque sangvine consecravit Petrus, ipsum usque viventem permanere, et post octingentos hodie supra mille annos in te illum florentem suspici, vincentem, suosque praeclaros agentem triumphos concelebrari. In tanto igitur solemnitatis splendore, quod pectus nostrum implet et corde unanimes credimus, id ore profitemur uno altaque voce protestamur: *in te, Pie Papa noster, qui Romanus es vere Eppus, Petrum videmus, audimus, reveremur; tua manu Petrus clavum tenet universalis Ecclesiae; tuo ore ad nos Petrus loquitur; per te nos Petrus regit atque gubernat; per te ille oves pascit et agnos; Petrus in te nunc ea est petra, in qua totius S. Ecclesiae fabrica immobilis et inconcussa persistit, et soliditas illa, quam de petra Christo etiam ipse petra factus accepit, in te quoque suum se transfudit haeredem.* Viget prorsus in te et vivit

velut in Apostolorum Principe illa Dei hominumque dilectio, quam non claustra carceris, non catenae, non populares impetus, non minae regiae exterruerunt, et insuperabilis fides, quae bellando non cessit, vincendo non tepuit. *Vere princeps noster tu, caput ac firmamentum nostrum, tu solus in ista humanarum rerum omnium universali ruina stabile fundamentum ac robur, in communi omnium caligine ac tenebrarum nocte tu unus solis instar et veritatis iustitiaeque certus moderator, tu credentium columen ac decus, solatium nostrum et nostrae laus Ecclesiae, quae te praeside teque duce Romana est et Romana vere appellatur.* Hinc autem iustum et aequum esse nostra fidelium societas arbitratur, ut hac triumphali die in te ac propter te selectae tuae Urbi gratuletur, cuius Sedi apostolicum suum principatum Petrus ante duodeviginti nunc secula sacro ac indissolubili vinculo copulavit; civitati illi sacerdotali ac regiae, quae per sacram B. Petri Sedem caput orbis effecta latius praesidet religione divina quam dominatione terrena. O Roma felix, quae duorum Principum es consecrata glorioso sangvine! Urbs potens, Urbs orbis domina, Urbs Apostoli voce laudata; interpretare nomen tuum, aut fortitudinis nomen est aut sublimitatis; serva quod diceris: felix, si tuum Praesulem, Roma, cognoscis, et tantum digne studes celebrare rectorem! Sed perge, uti fecisti, tua constantia, patientia, atque prudentia tua, tuis virtutibus eum tibi Regem tueri et asserere, qui noster omnium aeque ac tuus est Pontifex et Papa. Sacratissimum tibi Caput concreditum est, ac nobis plane in terris carissimum: depositum, quaesumus, custodi; confortare, et esto robusta; dum tuam tibi servas praerogativam ac praestantiam, nostris salutaribus bonis atque etiam necessitatibus consulis. Propterea autem apud universum christianum nomen impensas tibi gratias promeruisti. Quemadmodum enim fidei tuae doctrina, disciplina morum, vitae institutione privatae ac publicae Pio nostro praesente mater es omnium atque magistra, regula ac norma secura: ita et exemplar nobis omnibus existis tua obedientia, subiectione, obsequiis, quibus erga Papam nostrum tuumque pariter Regem excellis. *In tanta hostium, quibus undique circumdaris, frequentia, ira, astutia, non satis laudare possumus gravitatem digni-*

tatemque tuam, qua artes illorum ac insidias spernis, aspernaris, contemnis; neque admirari satis tranquillitatem et ordinem, quem sceleratis tumultuantium agitationibus opponis. Ita sane impiorum confundis consilia, et animos fidelium omnium incredibili gaudio perfundis: hoc eximium tuum meritum plane agnoscimus, nec inter singularia, quae te ornant, decora illud postremum habemus. *Probe intelligimus, in tot tantisque constitutae periculis praesentissimum tibi Numen adesse: verum et hoc praeclare videmus, in effectibus illud deputandum et fructibus pontificii cui subes regiminis; regiae videlicet tuae, B. Pater, potestatis atque gubernationis, qua tanta sapientia, iustitia, aequitate, cum divina ecclesiae societate humanam reipublicae in difficillimis licet rerum adiunctis composuisti, ut ad caelestem, quemadmodum oportet, illa, et haec ad terrestrem suum finem omnino collineet, neque in universa terra reperire iam sit, ubi quod bonum est et acceptum coram Salvatore nostro Deo, quietam magis et tranquillam homines vitam agant in omni pietate et castitate, quam in Urbe et in tua, SS. Pater, ditione Romana.* Quamobrem catholica fidelium nostra societas die hac seculari gratulatur, te, B. Pater, auctore orbi tandem universo. Praeterquam enim quod ex omnibus mundi partibus etiam maxime dissitis plurimi ad te in Urbem confluunt, excitatus tanta solemnitate tantaque lucis claritate perculsus orbis universus in te nunc oculos convertit, et in Urbem Romae aeternam. Profecto omnibus et lippis innotescet, neque diffiteri valebunt, *esse in Romana nostra, cui tu praees, atque Catholica Ecclesia plane singulare aliquid et exors, quodque spectatis maxime his, quibus illa undique premitur, hostibus apertis et tectis, prodigii vim atque miraculi habet.* Videbunt nimirum, et qui sapiunt intelligent omnes, *apud te iactam revera insuperabilem petram fuisse*, cui veluti basi totam mundi concretionem innixam Dominus universorum voluit, adeo, ut quidquid in re humana, sive sacra sive profana ea sit, oppositum illi ab eaque devium, hoc neque pium neque firmum esse possit; qui voluerint edocebuntur, *lucem veritatis, quae in omnium gentium revelata est salutem, a te Capite per totum mundi corpus effundi;* et palam denique fiet, *quod Beatitudini tuae,*

i. e. Cathedrae Petri communione consociari oportet: quicunque tecum non colligit, spargit, h. e. qui Christi non est, Antichristi est. Hosce laetos sacratissimae huius diei fructus animo cum probis omnibus propemodum praesentimus, totique orbi gratulamur; augmentum fidei eiusque unitatem, caritatis incrementum eiusque inter divisos restitutionem, prospera quaeque universali Christi Ecclesiae auguramur, ita ut non dubitemus hac praeclara luce exultantes illud repetere: gaudeat tellus tantis irradiata fulgoribus, et tanto splendore illustrata totius orbis se sentiat amisisse caliginem! Iamvero tot beneficiorum auctori tibi, Pie Papa noster gloriosissime atque sanctissime, gratias, quantas maximas pectus capere potest, referimus, quod nullis impeditus timoribus, imminentibus periculis nullis deterritus, gravissimis tot superatis difficultatibus, animo magno et excelso, forti et constanti, divinis plane instinctibus excito, hunc festum diem indicere, parare, agere, et tanta SS. Confessorum ac Martyrum gloria condecorare, et tanta Epporum ab omni mundi plaga convocatione atque frequentia, et tanto confluentium undique mortalium concursu adeo solemnem facere ac celebrem volueris, ut ab christiani nominis memoria geminus illi concessus haud fuerit. Congregatus videlicet apparet circa sacrum suum verticem amplissimus Pastorum chorus cum gregibus sibi commissis, oecumenicus veluti coetus credentium, unam repraesentans sanctam catholicam et apostolicam ecclesiam, isque collectus ad petram, eique prorsus insistens, supra quam ab Unigenito aedificata ecclesia fuit: magnum vere spectaculum et unicum, terrestribus necdum visum neque coelestibus! Hoc est, quod in omen nobis felicissimum accipimus, quodque in tantis adversitatibus, quibus fere obruimur, veluti datum divinitus augurium salutamus propinquae salutis; *ab his festis Petri triumphalibus triumphum praestolamur primum tibi venerando Petri successori, quo in plenam potestatis tuae libertatem, perfectum tuorum iurium usum, atque in integrum Petri patrimonium restituaris; triumphum deinde rei christianae universae, et ecclesiae sanctae Dei a solis ortu usque ad occasum.* Atqui haec tibi, maxime Pie, soli et uni debemus: hoc opus totum tuum est meritum, quo quae in perpetuum ecclesiae emolumentum perfecisti, summis ornamen-

tis cumulantur, nobilissime complentur decoribus. Immortalis enimvero tua gloria est, quod tu solus (id enim usque inauditum) primas Beatissimae Deigenitricis Mariae origines dogmatico iudicio atque decretorio illibatas declarasti; immortalis ea est, quod maximam Iaponensium Martyrum vim plaudentibus ubique fidelibus et eorum pastoribus frequenter tibi adsistentibus in Beatorum catalogum adscripsisti; immortalis porro est, quod reiecta damnataque prolixa propositionum serie celebri tuo Syllabo comprehensa, ab errore impietateque mundum revocasti, eumque viam veritatis, iustitiae tramitem, honestatem morum, vitaeque humanae disciplinam docuisti; et immortalis tandem tua memoria est, quod tot aliis apostolicis allocutionibus, literis, dispositionibus atque decretis omnem per orbem hominum humanarumque rerum ordinem, supremum ac infimum, religiosum atque civilem, scite atque salutariter instituisti; sed omnibus illis imposuisti coronam hac seculari Apostolorum Principis martyrii celebratione, qua ignem, quem Christus, cuius tu dignus Vicarius existis, venit mittere in terram, incredibiliter accendisti. Corda nostra novo inflammasti ardore; mentem nostram clarissima fidei luce perfudisti et illuminasti, pleniori nos spe erexisti, replesti nos laetiori fiducia, penitiori sanctiorique animas amore caritateque dilatasti, provexisti. Pater Sancte, ita affectam ac confirmatam ecce ad apostolicos tuos pedes hanc nostram *S. Michaelis societatem*: pollicetur ipsa tibi ex animo atque promittit, *sc impositis sibi officiis, tua iura tuendi, tuas defendendi promovendique doctrinas, tua asserendi mandata et praescripta, quoad eius fieri potest, alacrius porro ac diligentius etiam satisfacturam;* profitetur sua tibi in omnibus obsequia, subiectionem, obedientiam; ecce filios tuos, SS. Pater, *praci, te sequemur; tua dogmatum declaratio est nostra fides; tua lex est nostra actionum regula; quod tu probas et recipis, hoc est nobis ratum et fixum: quod damnas et reiicis, damnatum habemus ac vetitum; nos credimus et novimus, quia tu Christi Salvatoris nostri in terris es Vicarius;* ad quem ibimus? verba vitae aeternae habes, quae qui audit, pax ei in terris, et in coelis aeterna beatitas. Vive igitur diu, Pie Papa None, et vale ad regendam Dei Ecclesiam, eamque ad alias victorias

novosque adducendam triumphos, ut unus tandem omnium fiat Pastor et unus grex! Reliquum est, B. Pater, ut dum ad pedes tuos provoluti tuis consolationibus fruimur, catholicae nostrae fidelium societati universae tuam enixe adprecemur benedictionem apostolicam, a qua omne nobis robur et in adversis constantiam atque munimen pollicemur. — (**Wiener Diöcesanblatt.** 1867. p. 139.)

1412. *Responsum Summi Pontificis.* Gratulabundi excipimus gratulationes vestras, cum ea sit tota epistolae ad nos datae ratio, ea indoles, ii sensus, qui vos ex fide vivere svadeant. *Si Petrum in infirmitate nostra viventem vincentemque conspicitis; si in hac eius Cathedra, commotis ubique rebus, immotam commendatis stabilitatem, lucem quae tenebras dispellat, magistram veritatis, columen iustitiae; si in insigni conventu tot vener. fratrum nostrorum ac fidelium undique confluentium perspicuum animadvertitis unitatis catholicae triumphum, splendidumque vigoris Ecclesiae argumentum;* si ex hisce ac aliis per nos gestis miro prorsus divinae providentiae praesidio iuvante auspicium ducitis futurae victoriae: id vobis nonnisi ex fide contingere potest. Nec alio ex fonte profecto manant laudes illae populo Romano merito tributae, quod nobis addictissimus et nobilitatis memor in ipsum ab hac S. Sede derivatae, prudentia firmitateque sua perduellium artes constanter eluserit, cumulatisque in nos devotionis officiis ora malignantium obstruxerit. Vobis itaque, qui hisce de causis nobis gratulamini, gratulamur vicissim, cum videamus, non verbotenus sed reipsa teneri a vobis propositum adhaerendi firmissime huic S. Sedi, demisse obsequendi praeceptis eius et documentis, ipsiusque iura tuendi. Id faciunt literae vestrae, id praestant nominum chiliades ipsis adscriptae, id confirmat extrema fidei observantiaeque professio, qua nec absolutior nec splendidior desiderari potest. Quibus sane significationibus, tam praeclare referentibus unitatem mentium coniunctionemque filiorum cum communi Parente, si nos svavissime delectamur: nequibunt certe non commoveri osores Ecclesiae, et ab impio coepto suo, si aliquando sapiant, deterreri. Vos certe strenuam in id contulistis operam, nec contemnenda vobis merces erit, si complurium e coecutientibus et errantibus poe-

nitentiam et salutem assequi valeatis, illique victoriae viam ita sternere, quae religionis et iustitiae iura in orbe restituat. Nobilissimum hoc filialis pietatis vestrae praemium vobis toto corde adprecamur una cum omnibus coelestium gratiarum divitiis; earum vero auspicem et grati animi nostri praecipuaeque benevolentiae pignus apost. bened. vobis omnibus peramanter impertimus. Datum Romae die 20. Iul. 1867. — (**Wiener Diöcesanblatt.** 1867. p. 189.)

1413. *Instituti Vindobonensis ad S. Augustinum Membra, in sublimiore Presbyterali educatione constituta, Summo Pontifici homagium offerunt, et Brevi Apostolico honorantur.* 1867. *Homagium in tabula votiva cum hymno oblatum.* Pio Papae IX. Patri populorum, quem hostes verentur, filii mirantur Urbis et orbis, quum Sancti Apostolorum Principes, Martyres gloriosi, diem secularem octavum decimum celebrant in coelis, immortalitatem pie auguramur; arcique fidei, sedi veritatis, feroces inter impetus, meritis et precibus Beatae Mariae Virginis triumphum perpetuum.

1414. *Breve Apostolicum.* Quod a Divino Servatore nostro praenunciatum est, hoc experimur; et aetas haec nostra satis luculenter assereret, Petri naviculam iactari quidem, sed mergi non posse, etiamsi praecedentium seculorum procellae in vaticinii confirmationem non conspirassent. Qui enim molimina consideret, artes, conatus adhibitos ad quatiendam fidem, disgregandam unitatem, deprimendum visibile Ecclesiae Caput, Religionem Christi delendam, eaque cum exitu conferat: satis mirari non poterit, haec eo recidisse, ut Petri Cathedrae conciliarentur officia christiani nominis hostium, lenirentur heterodoxorum simultates, sacra Hierarchia amplificaretur, confirmaretur plerorumque fides, Episcopatus universus in unum vocaretur consensum, omniumque fidelium animi ad hanc S. Sedem ita converterentur, ut voce, scripto, auxiliis, vita ipsa eius iura propugnarent. Quamobrem victoriae omina a vobis libentissime excipimus; quippe non dubitamus fore, ut Deus tandem populi sui precibus exoratus conterere velit inferorum vires, discutere errorum tenebras, veritatis lucem ostendere, et regnum pacis iustitiaeque restituere. Vos certe non contemnendam in id operam conferre poteritis, si in hac Petra

constituti committendum vobis populum sanis imbuatis doctrinis, et ad pietatem virtutemque informare nitamini. Copiosam ad hoc gratiam vobis adprecamur a Deo, eiusque auspicem et paternae nostrae benevolentiae pignus apost. bened. vobis peramanter impertimus. Datum Romae die 14. Aug. 1867.

1415. *Breve ad Superiores et Alumnos Seminarii Viennensis.* Merito exultatis, dil. filii, et nobis gratulamini de nova gloria a proximis secularibus solemniis Principum Apostolorum, et a canonisatione novorum Martyrum et Confessorum Ecclesiae parienda, dum vecordes eius osores iactant, ipsam inclinari iam, fatiscere, et senectute tabescere. Siquidem *haec solemnitas, quae triumpham commemorat actum de mundo duodeviginti abhinc seculis, quae vim eius perseverantem ostendit in heroibus, qui aut vitam pro Christo dederunt, aut spiritu facta carnis mortificantes supernas promeruere coronas; ea simul totum commovet catholicum orbem, credentium fidem excitat et confirmat, populos universos per Pastores suos et alios ad hanc Petri Sedem adducit, et dum oculis subiicit nobilissimum unitatis spectaculum, quod in sola fulget Ecclesia, arctioribus caritatis vinculis membra Capiti iungit, solidatque mirifice catholicam compagem, quae omnes semper inferorum et humanae nequitiae conatus elisit et elidet.* Istius triumphi lux ita regiones universas pervadit, ut fideles omnes utcunque dissiti non minus quam praesentes virtutem eius sentire valeant et emolumentis frui. Itaque etsi ad nos accedere nequeatis, non parcior idcirco laetitiae huius et beneficii pars vobis obtinget; imo quo maiore faustissimi eventus gaudio exultatis, quo vehementius nobiscum esse concupiscitis, quo ardentiore caritate praestolamini diem optatissimum, quo firmiore demum constantia huic veritatis cathedrae perpetuo adhaerere proponitis: eo etiam propiores spiritu nobis, et eo aptiores ac paratiores vos exhibetis ad excipiendas uberius divinae gratiae divitias in christianum populum effundendas. Dum itaque paterno affectu filialibus officiis vestris delectamur, gratulamur vobis Deumque rogamus, ut spiritu suo largius semper vos repleat, omnibusque cumulet donis coelestibus. Cuius quidem superni favoris auspicem et paternae benevolentiae nostrae pignus Apost. bened. interim vobis omni-

bus peramanter impertimus. Datum Romae die 22. Iun. 1867. — (**Wiener Diöcesanblatt.** 1867. p. 189.)

1416. *Primas Regni Hungariae et AEppus Strigoniensis annunciat Clero suo iter suum Romanum pro festo secularis solemnitatis SS. App. Petri et Pauli *).* Apostolorum sacra limina iam tertium visitaturus fidenter utique alias etiam ad vos vestrasque preces confugerem, ut Deus prosperum mihi tribuat iter *ad Petri Cathedram atque Ecclesiam principalem, unde unitas sacerdotalis exorta est, ad Roma-*

---

*) Primas qua Eppus Iaurinensis mox ad initium a. 1867. literas invitatorias Cardinalis Praefecti S. Congr. Concilii Clero notas reddidit. Verba Circularium Eppi de Romano Pontifice notari merentur: „Qui gravissimas inter tempestatum procellas Ecclesiam Dei intrepida animi fortitudine regit ac gubernat, gloriosissimus Pius Papa IX. binis iam vicibus suo sub Pontificatu maiorem Catholicorum Epporum partem circa se congregatam vidit, annis nempe 1854. et 1862. Tanti utraque vice ex omnibus dissitissimis etiam orbis regionibus confluxere Romam Eppi, ut frequentissimorum medii aevi Conciliorum tempora rediisse putaveris. Hoc anno rursum ad Petri Sedem, ad Cathedram principalem, ad Ecclesiam omnium Ecclesiarum Matrem et Magistram nomine B. Patris evocantur Eppi. Nimirum 29. Iunii h. a. millesima et octingentesima vice recurret dies, martyrio SS. App. Petri et Pauli consecrata, quos aerae christianae anno 67 animam pro Christo posuisse historica documenta perhibent. Diei huius festivitas praeter illam reverentiam, quam toto terrarum orbe promeruit, speciali et propria urbis Romae veneratione et exultatione recoletur, non tantum ideo, quia ibi praecipuorum Apostolorum glorificatus est exitus, sed etiam quia ipsi Urbem Romam ad hanc gloriam provexerunt, ut gens sancta, populus electus, civitas sacerdotalis et regia per sacram B. Petri sedem effecta, latius praesideret religione divina, quam aliquando dominatione terrena. — Videbit mundus festo App. Petri et Pauli, quod in Ecclesiae Catholicae veste varietas sit, scissura non sit. Videbit lapides, quibus Sanctuarii moles consistit, non disiunctos sed coniunctos. Videbit concordiam membrorum cum Capite quae eo ipso inter se discordia esse nequeunt. Audiet omnes una Petri lingva loquentes, id ipsum dicentes, perfectos in eodem sensu et in eadem sententia, unanimes idem sapientes, cor unum et animam unam habentes, sollicitos servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Omnium illa erit vox, quae fuit S. Hieronymi ad S. Damasum Papam: „Quamquam igitur tua me terreat magnitudo, invitat tamen humanitas. — Ego nullum primum, nisi Christum sequens, Beatitudini tuae, i. e. Cathedrae Petri, communione consocior. Super illam Petram aedificatam Ecclesiam scio. — Quicunque tecum non colligit, spargit, h. e. qui Christi non est, Antichristi est.“ — (**Circul. Iaurinenses.** 1867. p. 6.)

nam, inquam, Ecclesiam, ad quam propter potiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est eos, qui sunt undique fideles. Hac tamen vice maiorem in modum vestram pietatem interpellare debeo, non tantum mea, sed etiam vestra et omnium totius orbis Catholicorum causa: cum festum in alma Urbe agatur cunctis memorabile, cunctis rarissimi spectaculi, splendore simul et sanctitate illustre. Decem et octo secula praeterlabentur a die, quam Deus Apostolorum Petri et Pauli martyrio consecravit, id est, a die, qua praelaudati Apostolorum Principes veritatem doctrinae per Dei Filium e coelis adlatae sangvinis sui effusione firmaverunt, quave testes ac praecones simul resurrectionis Iesu Christi intrepidi mortem pro Christo subiverunt, scientes, mortis imperium in Religionem et Ecclesiam Christi nullum omnino amplius esse, neque lumen divinae veritatis cruciatibus et morte fidelium hanc profitentium atque docentium extingvi. *Octodecim seculis stat in continuis fere persecutionibus, quas abinde sustinuit imo suffert Ecclesia, idem testimonium, eadem persequentium intentio, idem furor: sed eadem triumphantis Ecclesiae gloria quoque! Et certamen isthoc superatae per Christum mortis et inferni, necnon reviviscentis semper in Ecclesia qua suo corpore vitae, nullibi potentius conspici potest, neque ingentibus sortis prosperae et adversae casibus magnificentius adumbratur, quam fatis, cum quibus Sedes et Ecclesia Petri Romana veluti petra continuis aestuantis maris fluctibus obiecta colluctari debuit, et adusque debet.* Quot et quantae nobis, fratres et filii in Christo dilectissimi, causae, ut communi totius Ecclesiae omnisque religionis periculo cuncti etiam ad eandem pugnam spiritualem excitentur, et ad arma sumenda, quibus nequissimi inimici tela retundantur, nempe communes preces, provocemur, per omnem orationem et obsecrationem orantes omni tempore in spiritu, et in ipso vigilantes in omni instantia et obsecratione pro omnibus sanctis, cumprimis autem nostro SSmo Patre, ac omnibus, qui sunt eruntque Romae, dilectis Dei, vocatis sanctis, obsecrans et ego, si quomodo prosperum iter habeam in voluntate Dei veniendi ad illos. Orantes, inquam, pro Beatissimo Patre nostro Pio Papa IX. ut sit ei Deus posthac quoque turris fortitudi-

nis a facie inimicorum, concedatque ei videre felicem de Cruce Crucis victoriam. Orantes porro pro exaltatione S. Matris Ecclesiae, quae tantis in suo inprimis Capite iactatur procellis, tantas perferre cogitur anxietates, ac sollicitudines, sicque participes reddentes vosmetipsos agonis, quem Ecclesia numquam non sustinet, consortes reddamini aliquando retributionis etiam iustorum in gloria eiusdem Ecclesiae triumphantis. Festum igitur diem SS. Petri et Pauli App. ea qua par est solemnitate 29 curr. acturi, sumite Collectam pro Summo Pontifice, post finem autem Missae solemnis in qualibet parochiali et etiam Regularium Ecclesia decantetur Hymnus Ambrosianus „Te Deum“, ut nimirum Deo gratias nuncupemus, quod per 18 secula fideliter steterit promissis, quae his Divini Salvatoris verbis exprimuntur: „Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam,“ et iterum: „Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi“; tum etiam quod Ecclesiae nulla unquam aetate defuerint rosae ac lilia, i. e. Martyres et Confessores, seu qui per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones, alii ludibria et verbera experti, insuper et vincula et carceres, lapidati, secti, tentati, in occisione gladii mortui, egentes, angustiati, afflicti, uno verbo testimonio fidei probati. (Hebr. 11.) Festo namque SS. App. Petri et Pauli complures Martyres, qui vitam posuerunt pro Christo, et Confessores, quorum sanctitatem Deus omnipotentiae suae actibus sive miraculis comprobare dignatus est, velut albo SS. Coelitum inscriptos oraculo suo pronunciabit SSmus Dnus noster, cuius apostolico throno eadem occasione adstabunt confluxuri ad aeternam Urbem ex omni orbe catholico Eppi. Curate autem, ut haec omnia populo fideli ex ambone sacro innotescant. Sic fiet; ut gloriosae diei sanctam solemnitatem ferventiori pietate peragat, in fide catholica magis firmetur, in spe filiorum Dei roboretur, atque ad amandum Deum inflammetur, qui mirabilis est in sanctis suis. Quod ad me attinet, e mente vestra me acturum existimo, si Beatissimum Patrem de vestra erga eundem et S. Sedem Apostolicam intemerata fide, fidelitate et adhaesione securum reddidero, et pro vobis omnibus et fideli huius Dioecesis populo

omnis boni auspicem, Apostolicam quippe benedictionem, imploravero. Faciam hoc, dum SSmo Domino nostro praesentavero donum vestro etiam nomine offerendum, Reliquiarium nempe e nobili metallo affabre confectum, et pretiosis lapidibus, sed multo pretiosioribus reliquiis Sanctorum, nempe Stephani, et Ladislai Regum, et S. Emerici Ducis, ornatum, quod sequentem exhibet inscriptionem: *P. M. Pio IX. forti, fideli, beatum exitum gloriosorum fidei propagatorum SS. Petri et Pauli concinente orbe catholico solemnius celebranti, has fidei in Hungaria propagatorum reliquias Ioannes Simor P. Primas Hungariae AEppus Strigon. cum suo M. Capitulo, universoque clero ac populo intimae venerationis ergo de genu offert 1867.* Orate, ut Deus viam famuli sui in salutis suae prosperitate disponat, et inter omnes viae et vitae huius varietates suo semper protegat auxilio. Strigonii, die 17. Iun. 1867. — **(Circulares Strigon.** 1867. p. 23.)

1417. *Idem Primas Roma communicat cum Clero Allocutiones Pontificias.* Postquam in sacratissimis orbis catholici locis *Laureti* et *Assisii*, ubi divitis in misericordia Dei miracula a seculis coruscant, vestri memoriam fecissem, dum steteram ad aram Omnipotentis divinissimi sacrificii offerendi causa, die ab abitu meo Vindobona quarta prospero itinere 23 curr. Romam pertigi, iamque post duas dies a SSmo Dno nostro in audientia susceptus, interpretem egi illorum etiam pietatis, fidei ac fidelitatis sensuum, quibus Clerum ac fidelem populum ADioecesis Strigoniensis erga visibile Caput Ecclesiae, Vicarium in terris Iesu Christi, communemque omnium Christianorum Patrem ac Doctorem efflagrare scio, petendo, ut vobis omnibus et fidelibus curae vestrae creditis omnis boni auspicem apost. bened. impertiretur Beatissimus Pater, qui his precibus benignissime, nec sine animi vere paterni commotione annuit. Die hodierna numquam visa solemnitate recolebatur memoria martyrii SS. App. Petri et Pauli, qui ante 18 secula hac ipsa die Romam glorioso purpuraverunt sangvine. De quorum glorioso exitu sic SS. Patres loquuntur: nempe S. Dionysius Corinth. Eppus: „Ambo illi (Petr. et Paul.) in urbem nostram Corinthum ingressi, sparso evangelicae doctrinae semine instituerunt, et in Italiam similiter pro-

fecti, cum vos Romanos perinde instituissent, eodem tempore martyrio functi sunt.“ Sanctus autem Hieronymus: „Petrus tenuit Cathedram Romanam usque ad ultimum annum Neronis, idest, decimum quartum, a quo et affixus cruci, martyrio coronatus est; Paulus quoque decimo quarto Neronis anno eodem die, quo Petrus, Romae pro Christo capite truncatur.“ S. Ambrosius: „Nam prima haec in illis beatitudo est, quod ambo una die passi esse noscantur, scilicet ut quos una fides servitio devinxerat, una dies martyrio coronaret.“ Denique S. Augustinus: „Gloriosissimi christianae fidei principes Petrus et Paulus una die, uno loco, unius tyranni toleravere sententiam. Uno die passi sunt, ut ad Christum pariter pervenirent; uno in loco, ne alteri Roma deesset; sub uno persecutore, ut aequalis crudelitas utrumque constringeret.“ Cuius historici facti semper in Ecclesia creditam veritatem contra haereticos iam in Synodo Romana a. 494 celebrata his testatur verbis S. Gelasius: Petro data est societas beatissimi Pauli Apostoli, vasis electionis, qui non diverso, sicut haeretici garriunt, sed in uno tempore, uno eodemqe die gloriosa morte cum Petro in Urbe Roma sub Caesare Nerone agonisans coronatus est.“ Eadem die porro atque in eadem Vaticana S. Petri Basilica agebantur solemnia canonisationis sequentium Martyrum, Confessorum non Pontificum, et Virginum, *(recensentur canonisati)* — Prius iam, sive die 22. curr. Beatissimus Pater in sui conspectum admisit, paternaque benignitate suscepit in sic dicta Xystina Capella presbyteros, qui ad praedicta centenaria et canonisationis solemnia ingenti numero ex omnibus orbis partibus horsum confluxerunt, ad illosque subnexam habuit allocutionem. In Consistorio tandem publico die 26 celebrato praesentium Cardinalium et Epporum frequentissimam coronam inferius apposito sermone affari dignatus est. — Romae, 29. Iun. 1867. *(Allocutiones iam superius occurrunt.)* — (**Circul. Strigon.** 1867. p. 31.)

1418. *Idem Primas Roma reversus communicat Clero Declarationem Epporum Summo Pontifici exhibitam, huius item responsum et homiliam.* Quod S. Leo M. de Roma christiana pronunciavit, illam nimirum per sacram B. Petri Sedem caput orbis effectam, latius praesidere religione divina

quam dominatione terrena, hodie quoque verissimum esse numquam luculentius patuit, quam huius anni festo SS. App. Petri et Pauli, ad quod millesima et octingentesima vice celebrandum ex omnibus mundi partibus centena hominum millia, sacerdotes vero et Eppi tanto undique numero confluxerunt, quantum vix aliquod ex omni retro aetate Oecumenicum Concilium congregavit, ut adeo cum Seneca dicere potueris: „Aspice hanc frequentiam, cui vix Urbis immensae tecta sufficiunt, — ex toto orbe confluxerunt.“ Congregati circa successorem S. Petri Eppi impetrare a se non potuerunt, quin sensa sua erga eundem panderent etiam verbis, quae facto iam, peregrinatione nempe sua ad aeternam Urbem toti mundo palam fecerunt, quam peregrinationem non susceperunt, ut curiositatem suam exsatiarent, sed ut intimae suae venerationis, pietatis, fidelitatis erga Vicarium Iesu Christi documentum praeberent. Sicut filiosfamilias ea, quae in gremio familiae geruntur aut ad eam quacunque ratione referuntur, peculiaribus gaudii aut moestitiae sensis replere sveverunt: sic neminem inter filios S. Matris Ecclesiae esse oportet, qui et scire non cuperet ea, quae in Ecclesia per totum qua late diffunditur orbem terrarum notatu digna eveniunt, et de prosperis eius casibus non gauderet, non tristaretur de adversis. Gratam itaque ven. ADioecesis meae Clero rem me facturum existimo, si Circularibus literis memorabilia ad huius temporis historiam ecclesiasticam pertinentia documenta inseruero, ad quae procul dubio referuntur allocutiones, literae, bullae, decreta quaelibet universalia aut etiam particularia Summi Ecclesiae Capitis, Epporum item Catholicorum declarationes ad Sedem Apostolicam, Summumque Pontificem directae. Itaque ad Sedem meam redux in subnexo communico vobiscum declarationem Epporum Romae congregatorum SSmo Dno nostro exhibitam, porro Beatissimi Patris responsum, Homiliam item, quam idem festo SS. App. Petri et Pauli intra Missarum solemnia de Cathedra sua pronunciavit. *(Documenta haec iam supra exhibita sunt.)* Strigonii, die 11. Iul. 1867. — (**Circul. Strigon.** 1867. p. 41.)

1419. *Idem Primas communicat Clero Breve Apostolicum, quod ergu novissimam pietatis Hungarorum erga S. Sedem contestationem emanavit.* Neminem Vestrum latere

arbitror, *quod Catholicorum in Hungaria quingentena et ultra millia pietatis, fidelitatis et adhaesionis sensus, quibus erga S. Sedem Apost. et, cuius splendidissimis virtutibus illa nunc illustratur, SSmum Dnum nostrum Pium Papam IX. efflagrat, nominum etiam suorum subscriptionibus Summo Pontifici praesentandis expresserint,* occasionem ipsis praebente magnifica solemnitate, qua Martyrii SS. App. Petri et Pauli memoria hoc anno Romae non a Romanis solum, sed a confluentibus undique locorum et terrarum fidelibus celebrabatur. *Factas in variis Hungariae Dioecesibus subscriptiones collegit, atque ad omnem sane artis elegantiam in unum volumen compingendum curavit is, qui subscriptionum erat auctor, ephemeridum nimirum* „Idők Tanuja“ *redactor, erga cuius preces grande volumen Romam pertuli, atque SSmo Dno nostro die 23. Iunii in praesentia vix non omnium, qui Romae eotum adfuerant, Presbyterorum Hungarorum praesentavi.* Quo animo hocce donum, hancce pietatis et amoris significationem susceperit Beatissimus Pater, e Brevi Apostolico ad me directo intelligite, quod in lingvas etiam hung. germ. et slav. transferri curavi eo scopo, ut illud in omnibus ADioecesis huius Parochiis e sacro ambone publicari possit ac valeat. Quod ut opportune fiat, praesentibus dispono. Svavissimi tenores Rescripti huius Apostolici solatio replebunt curae vestrae creditorum fidelium animos, qui exinde non sine voluptate et consolatione intelligent, quanto amore B. Pater fidelem Regni huius populum complectatur, quam pia salutariaque vota pro huius populi incolumitate ac prosperitate nuncupet, et quam sancte polliceatur, quod pro votorum horum implemento Deum, cuius in terris Vicarius est, assidue deprecari velit. Dubitari nequit, quin ad haec audita inardescant corda fidelium, et spiritu celeberrimi olim Cameracensium Antistitis Fenelonis animati exclament: „O Ecclesia Romana! unde Petrus in perpetuum fratres confirmabit; dextera mea obliviscatur sui, si tui obliviscar, lingva mea arescat in palato meo et emoriatur, si tu non esses usque ad extremum vitae meae halitum praecipuum obiectum gaudii mei, et canticorum meorum.“ Nondum atrox bellum, quod contra S. Sedem Apost. ante octennium exarsit, sopitum est. Nondum foedam, quae in

Caput Ecclesiae saevit, tempestatem divinae providentiae dissipare, nondum motos placuit componere fluctus. Videmus nova mala, novasque inferorum in Sedem Apostolicam machinationes. Nostrum est orare Deum, ut ipso concedente migrent in spem laetitiae timoris nomina, cedantque in argumentum victoriae ipsa cladium ab hostibus illatarum insignia. Nostrum est gratias agere Deo, quod acerbissimis his temporibus Ecclesiae suae in mitissimo Pio IX. tam fortem tam constantem dederit Pontificem, et successorem illius Apostoli, quem Dominus beatum vocavit, et validum firmissimumque fecit totius christiani operis fundamentum, nullo incumbentis sibi molis pondere unquam opprimendum. Qui Apostolorum Principem ambulantem in fluctibus, ne mergeretur, erexit, illumque de manu Herodis et de omni expectatione plebis Iudaeorum eripuit: ipse sit, eritque adiutor in tribulationibus, quae Petri successorem nostris diebus invenerunt nimis. Ipse in pharetra sua abscondat eum, ipse in foraminibus firmissimae petrae custodiat eum. Strigonii, die 26. Iul. 1867. — **(Circul. Strigon.** 1867. p. 55.)

1420. *Breve ad Primatem, in literis huius provocatum.* Si magno perfusi sumus gaudio, ven. frater, ab adventu tuo, maiore etiam inde affecti fuimus, quod universi fideles tuae ditioni subiecti re vel spiritu tecum ad nos convolaverint. Quos enim coram non vidimus, eos aeque praesentes fuisse nobis dubitare non sivit magna illa nobilissimi voluminis moles, quo singulorum nomina descripta efferuntur, affectu multo pretiosiore anaglyptis et auro, quibus magnifice elegantissimeque compacta decorantur. *Dignus certe populus sanctissimo illo Rege Stephano, qui primus acceptam a patre Geysa invectamque sensim inter Hungaros diuturno labore christianam fidem ita propagavit, ut suae gentis apostolus appellari promeruerit. Praecipua namque veneratio ipsorum in Apostolorum Principem, et absolutissimum obsequium in hanc S. Sedem, perpetuam veritatis custodem et magistram, egregie profecto referunt pietatem illius, qui impetrata a Romano Pontifice regali corona, principem Sedem tuam Strigoniensem, aliasque complures munificentia vere regia in catholicae doctrinae columen dilatationemque illius auctoritate fundavit.*

Quamobrem eximia quidem commendatione dignum, sed non mirum nobis accidit, quod nuncium secularis memoriae martyrii Principis Apostolorum solemni ritu celebrandae commoverit universos, omniumque mentes ad hanc Petri Cathedram converterit. Siquidem avita ipsa, quam sedulo studioseque custodiunt, doctrina firmitatem eis obvertebat Ecclesiae in immobili Petra constitutae, vivificamque istius actionem, per quam veluti e corde in humanum corpus vita spiritus in universa mystici corporis membra derivatur, et veluti e sole lux ad illustrandum orbem procedit. Haec singulos invitabant, haec ad nos omnium spiritus adducebant, sin minus corpora, haec universos impellebant ad amplissimas eas observantiae amorisque significationes, quae utpote luculentissimae testes catholicae unitatis adeo acceptae nobis obveniunt et iucundae. Utique nos orabimus pro amantissimis hisce filiis, utique Deum rogabimus, ut suffragante Deipara, cuius svavissimo patrocinio gloriantur ab exordio suae conversionis, eos cumulet benedictionibus coeli desuper et benedictionibus terrae deorsum, dignaque demum mercede coronet. Hanc ipse virtutem iam nunc conferat benedictioni, quam favoris eius auspicem et grati animi nostri peculiarisque benevolentiae pignus ex imo pectore depromtam tibi, ven. frater, ac ceteris Eppis, Cleroque et populo regni istius universi peramanter impertimus. Datum Romae die 10. Iul. 1867.

1421. *Breve ad Redactorem Ephemeridis* „Idők Tanuja“. Libentissime accepimus e literis tuis, quantam per tuam Ephemeridem „Idők Tanuja“ contuleris operam ad excitandum fovendumque Hungarorum amorem et obsequium in hanc Petri Cathedram, illudque insigne pietatis monumentum comparandum, quod per eorum *Album* largumque ipsi adiectum munus nobis oblatum fuit. Gratum animum nostrum de hisce iam testati sumus genti tuae, eamque meritis prosequuti sumus laudibus; sed gaudemus peculiariter gratulari tibi, qui cum iam diu pro catholica religione et hac S. Sede praelieris inter heterodoxos, nobilissimo isto testimonio exploratiorem quoque feceris hungaricae nationis fidem, tuorumque laborum efficaciam, et inter catholicae unitatis suffragia vocem illius desiderari non siveris. Si Deus tam fausto successu studia tua coronavit, fidenter coeptum tuum prosequere, et pro ipso ala-

criter decertare perge, qui certe et vires tibi sufficiet, et uberiores quoque fructus largietur, et illustriorem parabit mercedem. Nos ipsum tibi propitium adprecamur, eiusque gratiae auspicem et paternae nostrae benevolentiae testem apost. bened. peramanter impertimus. Datum Romae die 17. Aug. 1867. — (**Idők Tanuja**. Pest. 1867. Nr. 206.)

1422. *Societas Coloniensis S. Michaëlis gratulatur.* Solemnibus secularibus illius diei, qua felix Roma Principis Apostolorum glorioso sangvine est purpurata, duodevigesima vice recurrentibus, infrascripti, qui *Societati S. Michaelis ad sublevandas S. Sedis Ap. necessitates* institutae in AD. Coloniensi praesunt, hanc sibi arripiendam ducunt occasionem, quo Sodalium omnium nomine Sanctitati Vestrae intimae venerationis, humillimi obsequii, atque integerrimae immobilisque fidei sensus exprimant, necnon munusculum licet exiguum ante pedes vestros sacratissimos filiali amore pie deponant. Quemadmodum hucusque antiquum praeconium, quo *S. Colonia S. Romanae Ecclesiae semper fidelis filia* praedicatur, factis probaturi in temporali nostrae ac totius orbis christiani Matris et Magistrae inopia iuvanda nulli alii dioecesi impares esse sodales nostri impensius studuerunt, ita deinceps huic illustri officio se non esse defuturos spondent atque promittnnt. Solemnia autem quae imminent secularia dum in memoriam revocant, quae Pontifici Max. Opt. debemus, eo magis nos excitant, *ut perseveremus in S. Sede toto animo ac studio omni defendenda,* quo altius proclamant, naviculam B. Petri ventis atque fluctibus agitari posse, undis obrui non posse. Dum enim Neronis sepulchrum ignoratur, et antiqui aevi per Urbem dispersae ruinae tot imperatores ethnicos, Ecclesiam per tria secula saevo furore insectantes, enarrant superatos: ad corpus S. Petri in ipsius Neronis hortis vaticanis reconditum ex tot seculis omnes nationes venerabundae migrant, et remotissimas etiam plagas Romano Imperio incognitas et armis Romanis numquam subiectas, Roma Sedes Petri facta caput mundi religione tenet. Firmissime autem credentes, portas inferi numquam praevalituras esse adversus petram Ecclesiae, supplices quotidie ad aeternum Pontificem Iesum Christum preces fundimus, ut in praesentibus Ecclesiae calamitatibus victoriam

acceleret, ut imperet ventis, atque Sanctitati Vestrae concedat, ad multos annos per mare tranquillum navigium Ecclesiae ducere in altum. — Coloniae Dom. Pentec. 1867.

1423. *Responsum Summi Pontificis.* Minime miramur, dilecti filii, quod seculare festum martyrii Principis Apostolorum mentes vestras erexerit ad suspiciendam eius *Cathedrae firmitatem.* Undeviginti enim secula, quae Romani fastus monumenta calcarunt ac deleverunt, quaeque tot suscitarunt ac oppresserunt imperia, non modo nullam illi irrogarunt iniuriam, sed ampliorem contulere splendorem et cultum, qui populos antiquis ignotos ex universis orbis partibus ad ipsam venerabundos adducat. Hinc placere vobis merito debuistis et felicitati ducere atque honori, quod praecipua devotione ex ipso sodalitatis vestrae instituto ei sitis addicti; quod prece, opere, subsidiis ei suffragari nitamini; quod ita comparati sitis animo, ut impensiore semper obsequio et amore ei adhaerere decreveritis. Quae sane si gratulationes nostras excitant, multo acceptiora quoque nobis faciunt officia vestra, utpote quae hisce vivificata fidei sensibus tam belle referant unitatis catholicae vigorem. Pergite, dilecti filii, in coepto, sancti illius Archangeli patrocinio freti, qui, Deo tandem inclinato ad preces populi sui, dissipaturus est Ecclesiae hostes novumque eius triumphum obstupescenti mundo ostensurus. Huius victoriae gaudium, viresque interim et gratiam ad decertandum vobis ominamur, coelestisque favoris auspicem necnon grati animi nostri paternaeque benevolentiae pignus apost. bened. etc. Datum Romae die 24. Iulii 1867.

1424—1426. *Brevia aliquot ad Praesules, qui suam absentiam a solemnitate Romana excusarunt.* a) *Ad Eppum Nuscanum.* Iucundissimus certe nobis accidisset adventus tuus, ut inter ceteros ven. fratres nostros te quoque complecti possemus. Verum haud aegre desiderium hoc nostrum posthabemus valetudini tuae, cuius potissimam rationem in tui gregisque tibi crediti utilitatem habendam esse ducimus. Gratissimo autem excipimus animo amoris et observantiae tuae significationes, apertamque contestationem, qua profiteris, te in antecessum adhaerere ven. fratribus tuis, et quidquid ipsi nobiscum vel apud nos gesturi sunt, ratum iam nunc habere, tenere, et

veluti praesentem voce tua confirmare. Ceterum ita nos de te sentimus, ut seposita etiam denunciatione adeo perspicua, diversam in te animi affectuumque comparationem suspicari numquam potuissemus. Deum idcirco, qui hanc intuetur, rogamus, ut dignam devotioni tuae mercedem rependat, et in praesentiarum pastoralibus curis tuis susceptaeque dioeceseos visitationi propitium se praebeat. Eius vero favoris auspicem praecipuaeque nostrae benevolentiae pignus bened. apost. tibi Cleroque et populo tuo peramanter impertimus. Datum Romae die 15. Iun. 1867. — (**L'Unita Cattolica.** 1867. p. 787.) — b) *Ad Eppum Monopolitanum.* Quo acriore desiderio nos conveniendi flagrabas, eo magis dolemus, te aegritudine impeditum subsistere debuisse. Verum valetudinis tuae rationem tuis nostrisque votis praeferendam ducimus, teque commendamus, quod medicorum consilio acquieveris. Ceterum si corpora spatio interiecto seiungi valent, eidem certe legi mentes obnoxiae non sunt. Te vero, quem obstrictissimum novimus huic Petri Cathedrae, spiritu adfuturum nobis et ven. fratrum nostrorum coetibus minime dubitamus, omniumque sententiae tuam additurum. Ocyorem tibi ac perfectam ominamur virium restitutionem, quae in populi quoque tibi commissi emolumentum converti valeant; ac interim divini favoris auspicem et praecipuae nostrae benevolentiae testem apost. bened. tibi Cleroque tuo et populo universo peramanter impertimus. Datum Romae die 26. Iun. 1867. — (**L'Unita Cattolica.** 1867. p. 851.) — c) *Ad Eppos provinciae Genuensis.* Libentissimo quidem animo vestras accepimus literas idibus proximi mensis Augusti datas, quae nobis gratae admodum fuerunt. Eisdem enim, ven. fratres, significatis, vos vel gravi aetate, vel infirma valetudine praepeditos haud potuisse, veluti summopere optabatis, Romanum iter conficere et apud nos esse die 29 superioris mensis Iunii, quo secularia solemnia immortalibus Beatissimi Petri Apostolorum Principis et Coapostoli eius Pauli Doctoris gentium triumphis sacra concelebravimus, pluresque invictos divinae nostrae religionis heroës Sanctorum ordini adscripsimus, adstantibus ven. fratribus catholici orbis sacrorum Antistitibus. Itaque eisdem literis luculenter profitemini, *nihil vobis gratius, nihil potius esse, ven. fratres, quam summa nos et hanc*

Petri Cathedram, in qua Christus Dominus inexpugnabile Ecclesiae suae fundamentum posuit, pietate, fide, et observantia prosequi, et ea omnia reiicere, quae a nobis et ab hac Apost. Sede damnantur et reprobantur, atque ex animo iis omnibus adhaerere, quae iidem ven. fratres Romae morantes in sermone Kalendis proximi mensis Iulii ad nos habito palam publiceque declarare valde gloriati sunt. Summae certe consolationi nobis fuerunt inter maximas nostras acerbitates huiusmodi egregii vestri sensus omni laude dignissimi; quandoquidem clare aperteque ostendunt, qua eximia religione et eppali virtute animati estis, ven. fratres. Quare nihil dubitamus, quin divino auxilio innixi, in hac potissimum tanta temporum iniquitate, tantaque contra catholicam Ecclesiam persecutione velitis maiore usque alacritate strenue praeliari praelia Domini, eiusque S. Ecclesiae causam, iura, doctrinam viriliter propugnare, vestrique gregis saluti sedulo consulere, et nefarias multiplicesque inimicorum hominum insidias detegere, eorumque perniciosissimos errores refellere, impiosque conatus reprimere. Pro certo autem habeatis velimus, praecipuam esse nostram in vos benevolentiam. Cuius quoque certissimum pignus accipite apost. bened. quam ex intimo corde profectam vobis ipsis, ven. fratres, cunctisque clericis laicisque fidelibus cuiusque vestrum vigilantiae concreditis peramanter impertimus. Datum Romae die 19. Sept. 1867. — **(L'Unita Cattolica.** 1867. p. 1184.

1427—1429.

Concilium Provinc. Burdigalense (Pictavis celebratum) de Romano Pontifice. 1868.

1. *Ex Epistola AEppi de indicto Concilio.* Postquam a Summo Pastorum Principe in centenario martyrii Beatorum App. Petri et Pauli Romae nuperrime celebrato Oecumenicum Concilium, quo praesentibus Ecclesiae necessitatibus mederi et futuris occurrere sit possibile, publice fuit annunciatum: omnem

ecclesiasticam Hierarchiam invasit gaudium, cunctorumque erupit erga *coelitus semper afflatum Iesu Christi Vicarium* animus gratissimus. — Cum autem maximi momenti opus Concilium Oecumenicum omnibus appareat, pluribus e nostris RR. Fratribus Eppis Comprovincialibus visum fuit, multum rei propositae interesse, si Provincialis Synodus ageretur, in qua publicatis aliquot decretis ad bonum spirituale dioeceseon nostrarum respicientibus; deliberatione etiam quasi praeparatoria de rebus maxime practicis ad Synodum universalem referendis mutuo disserere possemus. Quibus mature perpensis nos eodem sensu impulsi Concilium haberi voluimus quintum in nostra Provincia, et per praesentes habendum decernimus in Civitate Pictavensi. — Burdigalae die 15. Aug. 1867. Ferd. Card. Donnet, AEppus.

2. *Ex Decretis Concilii.* Cap. II: *De Sede Apostolica et de Romano Pontifice.* I. De rebus sive ad sanas fidei et morum regulas, sive ad sanctiorem regiminis ecclesiastici disciplinam pertinentibus in hac quinta provinciali nostra Synodo tractaturi, ante omnia, pro more simul et munere nostro *velut in solem sempiternae lucis, in sanctissimam Romanam Ecclesiam respicimus* (S. Maximus). *Petro* enim, ut post Cyrillum Alexandrinum autumat dicere Doctor Angelicus, *omnes iure divino caput inclinant primates mundi, et tamquam ipsi Domino Iesu obediunt.* Debemus itaque nos, qui membra sumus, *nostro Capiti* adhaerere, Apostolico Romanorum Pontificum throno, *a quo nostrum est quaerere, quid credere et quid tenere debeamus.* (S. Thom.) Utquid vero remotiora advocamus testimonia, dum, teste Hilario, *fides alia non sit a fide Petri,* et quaelibet confessio extra fidem ac virtutem apostolicam constituta nec Ecclesia sit nec Christi? (Hilar.) Quinimo Romana Liturgia Cathedram S. Petri, qua Romae sedit, laudibus extollens, ipsissima beati Doctoris nostri adhibet verba, praerogativas primatumque Petri mirifice adstruentia: O beatus, inquit, coeli ianitor, cuius arbitrio claves aeterni aditus traduntur, cuius terrestre iudicium praeiudicata auctoritas sit in coelo; ut quae in terris aut ligata sint aut soluta, statuti eiusdem conditionem obtineant et in coelo. (Hilar. et Brev. Rom. 18. Ian.) II. His nos domesticae traditionis instituti

disciplinis, nullam profitendae nostrae erga Romanum Pontificem religionis, subiectionis ac dilectionis occasionem praetermisimus. (C. Burdig. 1. 2. 3. 4.) Quum autem, iudice eodem Hilario, *religionis opus obedientiae sit officium*, in hoc scimus, quoniam Vicarium Christi cognovimus, si mandata eius observemus. Perplurimas itaque necnon et gravissimas ac saluberrimas D. N. Pii Papae IX. ab ultima nostra Aginnensi Synodo usque ad hodiernam diem editas Constitutiones ac sanctiones apostolicas, epistolasque encyclicas, populis nostris suo iam tempore significatas, praesenti nostro synodali decreto, prout ius requirit aut svadet, expressius ac solemnius publicatas promulgatasque, easdemque ab omnibus esse servandas volumus; neminique licere incolumi fide aut conscientia ab his doctrinis praeceptisque recedere declaramus. Nec quidquam praestantius nobis faciendum esse duximus, quam si conciliariter illud iteremus pietatis, fidei et obsequii testimonium, quo 500 circiter Eppi Romae nuper adunati protestati sunt, se nedum dispersos sed etiam congregatos eadem tenere, eadem docere, quae Summus Pontifex docuerat, et eosdem, quos damnaverat, errores in religiosae civilisque societatis exitium invectos, execrari: „Hac fide ducti, inquiunt, verbis scriptoque eo tempore (1862) professi sumus, *nihil nobis potius et antiquius esse, quam ut ea, quae tu ipse credis ac doces, nos quoque credamus et doceamus; quos reiicis errores, nos item reiiciamus;* te duce unanimes incedamus in vinea Domini, te sequamur, tibi adlaboremus, ac tecum pro Domino in omne discrimen fortunamque parati decertemus. Cuncta haec, quae tunc declaravimus, nunc denuo piissimo cordis sensu confirmamus, idque universo orbi testatum esse volumus, grato simul recolentes animo plenoque laudantes assensu, quae a te in salutem fidelium et Ecclesiae gloriam ab eodem quoque tempore gesta sunt. Non enim unquam obticuit os tuum. Tu aeternas veritates annunciare; tu seculi errores, naturalem supernaturalemque rerum ordinem atque ipsa ecclesiasticae civilisque potestatis fundamenta subvertere minitantes, apostolici eloquii gladio configere; tu caliginem novarum doctrinarum pravitate mentibus offusam dispellere; tu quae necessaria ac salutaria sunt tum singulis hominibus, tum christianae familiae, tum civili societati, intrepide effari, svadere,

commendare supremi tui ministerii es arbitratus; ut tandem cuncti assequantur, quid hominem catholicum tenere, servare ac profiteri oporteat. Pro qua eximia cura maximas Sanctitati tuae gratias agimus, habituri sumus sempiternas.“ III. Clerus autem parochialis specialius tamquam documento sibi magis proprio studeat priori illi Allocutioni, paucis antea diebus, a SSmo Patre nostro habitae ad Presbyteros catholicos, qui ad secularia solemnia SS. App. Petri et Pauli et canonisationem Martyrum ac confessorum virginumque Romam convenerant. Discant omnes et singuli ab ipsomet ore Summi Sacerdotis ad ipsos verba facientis, quid de sacerdotali dignitate ac munere, quid de virtutibus ac officiis ecclesiasticis, quid de sollicitudine erga pueros, erga moribundos accuratius impendenda, quid de auxiliaria respectivis suis antistitibus navanda studiosa opera, quid de immarcescibili gloria inconfusibilibus sanctuarii operariis speranda ante oculos iugiter habere debeant. IV. Denique *Clerus et populus curae nostrae concrediti in omnibus auctoritati ac iudicio S. Sedis Ap. obtemperent, sub cuius ordinatione totus grex dominicus pascitur ac regitur,* prout decretoriis hisce verbis SS. Synodus Oec. Lateranensis IV. definivit: „Romana Ecclesia, disponente Domino, super omnes alias ordinariae potestatis obtinet principatum, utpote mater universorum Christifidelium et magistra.“ — Cap. IX.: *De beatificatione et canonisatione Servorum Dei.* Nemini Christiano dubitandum, quia Ecclesiae a Christo institutae ius potestasque competat, *publico infallibilique iudicio pronunciandi de sanctitate* ideoque de gloria coelesti eorum Dei famulorum, qui ex hac vita migrarunt. — *Romanum* vero *Pontificem palam profitemur ius supremum habere, imo et privativum,* ut dicunt Canonistae, *in causas istas, utpote maiores, easque merito a priscis temporibus illi adiudicatas, cuius est propter potiorem principalitatem omnibus qui sunt undique fidelibus legem credendi atque supplicandi statuere.*

3. *Ex epistola Card. Praef. S. Congr. Concilii de approb. Synodi.* — Ea, quae de suprema R. P. auctoritate praedicatis, tum fidei vestrae firmitatem tum vestram observantiam et obedientiam decretis Ap. Sedis mirifice extollunt. — Neque Patrum Emin. attentionem fugit ius et potestas Ecclesiae competens

pronunciandi per publicum et infallibile iudicium de sanctitate, ideoque de gloria coelesti Sanctorum, quorum mors pretiosa fuit in conspectu Domini: quam supremam potestatem Summo Pontifici nedum inesse sed et privative competere merito declarastis. Qua potestate post dogma de BMVirgine sine labe concepta declaratum SSmus D. N. semel iterumque usus est hisce temporibus, tanto cum totius catholici orbis plausu, fructuque perquam uberrimo, qui in ss. religionem nostram redundavit. — Romae 31. Maii 1869. F. Card. Caterini, Praef. A. Lucidi, Secr. — (**Acta et Decreta C. Burdigalensis.** Pictavii. 1869. p. V. XVIII. 10. 76.)

1430.

Eppus Nitriensis (nostra infirmitas) communicat cum Clero documenta ad solemnitatem centenariam Romanam anni 1867 spectantia. 1868.

— Deliberantibus nobis super argumento pastoralis nostrae ex incidenti imminentis sacri quadragesimalis temporis ad Vos dirigendae exhortationis, opportune occurrerunt I. memorabilia ea documenta, quae ad magnificam prioris anni solemnitatem Romanam se referunt, dum quippe confluentibus ex omni fere natione et regione magno numero Praesulibus, Presbyteris et fidelibus memoria beati exitus Principum Apostolorum laeto animo recolebatur. Optime enim iam vobis cognitum est, ea solemni occasione tam Antistites quam sacerdotes summae suae et inconcussae erga sanctam B. Petri Cathedram, gloriosumque Summum Pontificem Pium IX. venerationis ac adhaesionis insignia prorsus edidisse testimonia ipsumque Summum Pontificem ad utrosque sempiterna memoria dignas tenuisse allocutiones. Documenta haec non modo egregia sunt Catholicae unitatis monumenta, verum etiam manifesta supremae pontificiae providentiae et sollicitudinis argumenta, cum saluberrima in se contineant tum ad Sacrorum

Antistites tum ad sacerdotes directa monita; quae profecto dum argumentum nostrarum prioris anni pastoralium literarum ad Vos dimissarum insigniter confirmant, simul novos addunt nobis vobisque stimulos, ut penes exactum quorumvis sacri nostri ministerii officiorum implementum, *semper convertamus oculos ad Sedem B. Petri Apostoli,* qui est petra et crepido Catholicae Ecclesiae et rectae fidei fundamentum; (C. Chalced.) scientes magnum et indeficientem omnibus Christianis fluenta redundantem fontem apud Sedem Apostolicam consistere, (Epp. Afric. ad Theod. PP.) et fidem Petri, qui in propria sede vivit, et praesidet, et fidei veritatem quaerentibus praestat, (Petr. Chrys.) numquam defecisse nec usque in finem defecturam esse. *Nihil nobis potius, nihil antiquius sit, quam supremam huius B. Petri Sedis potestatem, unde unitas sacerdotalis exorta est, ac Epporum ordinatio et Ecclesiae ratio decurrit, ex animo venerari, eiusque Sedis iura, quae non humana sed divina auctoritate nituntur, summopere vereri ac defendere, et Romano Pontifici firmiter adhaerere, omnemque observantiam et obedientiam fideliter profiteri ac praestare, qui in eadem Sede collocatus in persona beatissimi Apostolorum Principis plenam ab ipso Christo Domino potestatem accepit pascendi agnos et oves, confirmandi fratres, et universam, qua late patet, regendi et gubernandi Ecclesiam.* (— Sequuntur documenta, quippe Allocutiones Pontificiae ad Presbyteros, et Eppos, item Repraesentatio Praesulum ad Papam cum huius responso.) — II. Opportune pariter evenit, quod ultimis anni mox elapsi mensibus reddita nobis fuerit Apostolica B. Patris nostri litera, in qua, postquam iusto cum dolore exposuisset afflictum nimis Ecclesiae Sanctae, atque Sedis Apostolicae cumprimis in *Italia* et *Imperio Russico* statum, hac quoque vice in Deo ponens refugium suum, nostrarum ad Patrem misericordiarum precum suffragio postulat levari, cunctosque orbis catholici Praésules et fideles ad iungendas secum preces invitat. (*Tenor Encyclicae dd. 17. Oct. 1867.*) — Utut vero periculum, quod Romae imminebat, mox post divulgatam Encyclicam victricibus militis Pontificii armis et populi ditionis pontificiae fidelitate propulsatum fuerit: quum tamen status Ecclesiae nec in Italia nec extra illam in melius muta-

tus sit, imo et Ecclesiae et S. Sedi Apostolicae omnis generis pericula gravissimaque mala ab impiorum hominum iniquissimis studiis et moliminibus impendeant, tuto credimus, in ordinibus vestris fore neminem, qui se in consortium moeroris et opitulationis trahi non intime persentiscat, eaque animi promtitudine votis B. Patris occurrat, quae Dei ministris inter vestibulum et altare positis filialique in Patrem super ruinas Sion collugentem pietati congruat ac respondeat. Quare supersedemus a stimulis pro eo addendis, ut flagrantissimis apud Deum precibus tum ipsi instetis, tum fideles vestros in comprecationis communionem attrahatis, ut multiplicet super nos misericordias suas, et silentium imponat quamprimum ventis et mari, quibus Petri naviculam tam atrociter iactari inscrutabili consilio permisit. — Nitriae, festo Purif. BMV. 1868.

1431—1449.

Documenta ad **iubileum sacerdotale Pii IX. P. M.** pertinentia. 1869.

1431. **Primas Hungariae** *annunciat Clero solemnitatem Iubilaei sacerdotii Pii IX. Summi Pontificis.* 1869. Qui asperis his temporibus Ecclesiae navim per aequoreos fluctus tempestatesque sonoras iactatam admirabili sapientia et invicta animi fortitudine gubernat, SSmus Dnus Noster *Pius Papa IX* die 10 mensis Aprilis h. a. Deo favente *annum sacerdotii sui iubilaeum* complebit. Sentiunt omnes non degeneres Ecclesiae filii, vitam Pii IX. quo est diuturnior, eo esse Ecclesiae Catholicae utiliorem, ac idcirco nihil exoptant magis, nihilque Deum obtestantur vehementius, quam ut ille diutissime vivat. Recursum proinde quinquagesimum diei, qua Beatissimus Pater sacerdotio inauguratus primam Deo hostiam sanctam ac immaculatam litavit, sicut a magno Dei munere repetunt, ita magnis gaudiis celebrare gestiunt, gratias acturi Deo misericordiarum, cum quod divini Spiritus instinctu talis in Pio IX. Ecclesiae obtigerit Summus Pastor, amplissimis gratiae donis

cumulatus, in arduis fortis et constans, facilis universis, profusus in pauperes, in calamitatos misericors, omnibus omnia factus; tum quod tanti Pontificis gubernio Ecclesiam tamdiu frui voluerit. Gratiarum actioni iungent preces easque ferventes, quibus Deum deprecabuntur, ut Sanctissimi Senis vitam omnium laborum ac aerumnarum genere exercitatam atque inexhaustam quasi irruentium undique curarum ac sollicitudinum segetem porro conservet, protegat, prolonget. Erit profecto dies illa toti Ecclesiae felix ac iucundissima; *nullae* enim *sunt diffusae per omnem terrarum orbem Ecclesiae partes, quae non apostolica Pii IX. sollicitudine regerentur*, atque per festum ea die agendum Pastoris honor simul celebrabitur gregis. (S. Leo.) Cum nos quoque his amoris pietatis ac fidelitatis sensibus animemur, in participatione sanctae diei illius laetitiae nostris partibus carere aut deesse nec volumus nec possumus. Praesentium itaque vigore disponimus, ut die 11 mensis Aprilis, i. e. Dominica II. post Pascha in Cathedrali ac Collegiatis necnon omnibus Parochialibus ac Religiosorum Ecclesiis Missa solemnis celebretur cum Collecta pro Papa, et in fine Missae decantetur Hymnus Ambrosianus „Te Deum“, praemonito praecedenti die Dominico ex ambone fideli populo, eodemque de causa solemnitatis edocto. Nostrum erit procurare, ut piissima sensa votaque nostra, item ven. Cleri et fidelis populi ad Suam Sanctitatem perferantur. Nostis, quia legistis, ven. fr. et fil. *catholicos ubique locorum illud iniisse consilium, ut suam pietatem erga Summum Pontificem Sacerdotii sui iubilaeum agentem filialis caritatis fructibus etiam comprobarent.* Sciunt nempe B. Patrem ob eam, quae humeris eius imposita est, omnium Ecclesiarum sollicitudinem multis ac magnis premi indigentiis, quibus ditionum suarum maxima florentissimaque parte iniquissime spoliatus respondere nequit, nisi caritativis filiorum suorum subsidiis adiuvetur. Huiusmodi subsidia conferre ac conflare nec nos morabimur. Itaque vobis, atque curae vestrae creditis fidelibus dictum putetis illud S. Pauli (2. Thess. 3, 13 r.): „nolite deficere benefacientes“, item illud: „beneficentiae ac communionis nolite oblivisci.“ (Hebr. 13, 16.) Versentur vobis ob oculos alias Vobis recensita *illustria illa prorsusque regalia beneficia, quae*

teste historia Summi Pontifices in patriam nostram munificentissima manu profuderunt, ut illi laboranti subvenirent; e quorum Pontificum numero praetermissis aliis Calixtum 3, Paulum 2, Sixtum 4, Leonem 10, Clementem 7, Paulum 3, S. Pium 5, Clementem 8, Alexandrum 7, Innocentium 11 commemoro. Occurrat tenor literarum a Statibus et Ordinibus Regni in Comitiis a. 1596. congregatis ad Clementem 8 exaratarum, quibus pro auxiliaribus copiis et menstruo 30,000 scutatorum bellico subsidio praelaudato Summo Pontifici grates nuncupaverunt his verbis: „Nihil nobis antiquius habendum esse censuimus, quam ut debitas immortalesque Beatitudini Vestrae pro singularibus in nos et patriam hanc nostram in extremo fortunae cardine nutantem beneficiis gratias agamus. Non fuit ullus mortalium repertus, qui post Imperatoriae Maiestatis et S. R. I. subsidia desperatis rebus nostris maioribus quam Tua Beatitudo praesto fuisset auxiliis. Nam praeter ingentem pecuniarum vim et alia Tuae Beatitudinis in nos collata beneficia opportune admodum aestate proxima eiusdem in Hungariam venit exercitus, quo reliquis Suae Maiestatis copiis adiuncto Strigonium et Visegradum sunt recuperata. Utinam autem ea temporum vigeret felicitas, et eo loco res nostrae positae essent, quo Tuae Beatitudini et S. Sedi Apostolicae pares his meritis gratias referre liceret". *(Katona.)* Ut adeo nos gratitudinis etiam vinculis specialius S. Sedi Apostolicae obstringamur. Meminerimus porro, *Religionis et Ecclesiae Catholicae hostium, qui hoc tempore et plurimi sunt et potentes, eo ultimo tendere consilia studia ac molimina, ut evertant Sedem illam, quae est Ecclesiarum omnium Mater et Magistra, et centrum indefectibile catholicae unitatis, in quo velut in arce Petrus per Romanum Pontificem loquitur, semperque in suis successoribus vivit, praesidet et praestat unitatem*: (C. Trid. — C. Chalced. — C. Ephes. — Petr. Chrysol.) Nos proinde obulis nostris S. Sedis indigentias sublevando propriae rei nostrae prospicere, simul vero causam iustissimam, causam ipsius Dei et Ecclesiae, causam recti et legitimi ordinis, ac ideo sanctum praestantissimumque finem promovere. Strigonii, die 27. Ianuar 1869. — (**Circulares Dioecesanae Strigonienses.** 1869. p. 13.)

1432. *Idem communicat Clero* **Breve Indulgentiarum** *pro praevia solemnitate a Summo Pontifice concessarum.* Sacerdotii sui Iubilaeum die 11 futuri mensis Aprilis celebraturus SS. D. N. hac ipsa die universis Christifidelibus indulgentias plenarias lucrandi campum aperuit et gratiam fecit vigore subnexi Brevis. — Strigonii, die 28. Mart. 1869. — *Brevis tenor:* Quod in maximis nostris acerbissimisque curis vix fore sperabamus, ut tam longum nobis vitae curriculum conficiendum daret Altissimus, adeo, ut exacto quinquagesimo suscepti Presbyteratus anno sacrum possimus solemniori pompa celebrare: id undecimo die adventantis Aprilis, si ita Deo placuerit, eveniet. Haec autem lux, quae nostrum summa perfundit animum voluptate, novam fidelibus expromendae pietatis testandaeque erga nos observantiae suae obtulit occasionem. Scilicet ipsi incredibili studio tam faustum nobis eventum gratulantes, enixas nobis preces humiliter adhibuerunt, ut huius diei laetitiam suo cum spirituali bono coniungere, coelestesque Ecclesiae thesauros, quorum dispensationem nobis credidit Deus, in ipsorum favorem reserare idcirco dignaremur. Nos igitur piis hisce catholici orbis votis obsecundare lubenti animo volentes, de Omnipotentis Dei misericordia, ac BB. Petri et Pauli App. eius auctoritate confisi, omnibus et singulis utriusque sexus Christifidelibus, qui hoc anno undecima die mensis Aprilis qualibet in Ecclesia seu Oratorio SS. Missae Sacrificio adstantes, vere poenitentes ac confessi, et s. communione refecti, pro peccatorum conversione, catholicae fidei propagatione, et Romanae Ecclesiae pace ac triumpho, pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam et remissionem, quae etiam animabus Christifidelium, quae Deo in caritate coniunctae ab hac luce migraverint, per modum suffragii applicari poterit, misericorditer in Domino concedimus. — Datum Romae, die 16. Mart. 1869. — **(Circ. Strigon.** 1869. p. 33.)

1433. *Idem Primas nomine universorum Hungariae Catholicorum Summo Pontifici gratulatur.* Quemadmodum raritate mirum ac illustre, ita magnitudine singulare Dei beneficium esse credimus, redundans in totam Ecclesiam Catholicam, quod quem Sacerdotem Magnum in Sanctitate Vestra

Christianus Orbis laetus adusque venerabatur, Eundem Iubilarem etiam cernere possit ac salutare. *Probe persvasi sumus, B. Pater, vitam Tuam, quo illa est diuturnior, eo esse Ecclesiae Christi, cuius Tu bonis omnibus plaudentibus vices in terris geris, utiliorem. Ac idcirco toto corde gaudemus, quod Deus ad ostendendas divitias gloriae suae longitudinem dierum tribuerit Tibi, cui asperis his temporibus in sublimi Petri Cathedra posito certamen forte dedit, ut vinceres, nullis allisus scopulis, nullis tumentium fluctuum tempestatibus obrutus, nullis adversariorum laqueis irretitus, sed potius divinae dexterae fortitudine protectus.* Salve igitur, SS. Pater, et fruere in plurimos annos venerandae senectutis gloria, quae coelestis instar doni iam olim ab Omnipotente Deo pietati adpromissa nunc quoque dignitatis gloria pios coronat. Crucem Tibi offerimus: utpote sanctissimum et consolationis plenum Insigne; certum munimen christiani pectoris; non tantum passionis, sed et triumphi symbolum. Quid etiam Tibi magis conveniret? quippe qui utrumque titulum gloriae nominis Tui iunxisti. Tantum benigne fac, ut isthoc non solum fidei sed etiam caritatis divinae signum de Tuo pectore refulgens, memoriale Tibi sit nostri quoque in Te amoris et filialis devotionis: in cuius vicem id unice ad Tuos prostrati pedes petimus, ut omnes, qui hanc Crucem iubilaris gaudii testem ovantes obtulerunt, nempe fideles Hungariae Catholicos ad sacrarium pectoris Tui admissos paternis Tuis affectibus inclusos retine semper. Strigonii, die 30. Martii 1869. Offerentis Cleri fidelisque populi nomine filiorum minimus Ioannes Simor, Primas Hungariae et AEppus Strigoniensis.

1434. *Responsum Summi Pontificis ad praeviam epistolam.* Tuas binas quam libentissime accepimus epistolas, quarum altera die 30 proximi mensis Martii ad nos scripta, altera die 15 nuper elapsi Aprilis ad nostrum et huius Apost. Sedis Nuntium Vindobonae morantem data, cum quinquagesimus anniversarius rediret dies, quo sanctam immaculatam salutarem Hostiam primitus Deo Omnipotenti obtulimus. Ac nullis verbis explicare possumus, ven. frater, quantam consolationem laetitiamque nobis attulerint eiusmodi tuae iucundissimae literae. Ex iis enim novimus, quantum fuerit animi tui et universi

istius tui Cleri populique fidelis, ac totius Hungariae gaudium, et exultatio ob eundem anniversarium diem, et qua solemni celebritate Sacrum pontificali ritu a te fuerit peractum, et sermo quoque habitus, maxima in isto Metropolitano templo adstante fidelium cuiusque ordinis, gradus et conditionis frequentia. Intelleximus quoque, ven. frater, quomodo omnes iidem fideles eodem die exultaverint, illumque splendidis quibusque significationibus concelebrandum curaverint, et quibus egregiis omnique laude dignis sensibus singularem suam erga nos et hanc Petri Cathedram pietatem, amorem et observantiam palam publiceque profiteri ac declarare vehementer laetati fuerint. Equidem per te ipse facile cogitatione assequi poteris, quantam voluptatem perceperimus ex praeclaris hisce declarationibus, catholicae Ecclesiae filiis omnino dignis. Itaque maximas tibi, et isti tuo Clero populoque fideli agimus gratias, et a bonorum omnium largitore Deo humiliter et indesinenter exposcimus, ut omnia prospera et salutaria tibi, tuoque Clero ac populo, cunctisque Hungariae Catholicis concedere, ac uberrima divinae suae gratiae dona tribuere semper velit. Iamvero gratissimum animum nostrum tibi et eiusdem Hungariae Catholicis etiam atque etiam profitemur pro pulcherrima Cruce ad pectus ornandum, quam pretiosissimis gemmis ditatam ac distinctam ad nos mittere voluistis. Atque item maximas grates persolvimus pro piis oblationibus, quas ad gravissimas nostras et huius S. Sedis sublevandas angustias nobis offerendas curastis. Tibi vero persvadeas, velimus, potissimam esse benevolentiam, qua te in Domino complectimur. Cuius quoque certissimum pignus sit Apostolica benedictio, quam ex intimo corde depromtam et cum universae felicitatis voto coniunctam tibi ipsi, ven. frater, et gregi tuae vigilantiae concredito, omnibusque Hungariae Catholicis peramanter impertimus. Datum Romae die 6. Maii a. 1869. — (**Circulares Strigonienses**. 1869. p. 55. s.)

1435. **Societatis S. Stephani in Hungaria** *gratulatio.* Si fuit ullum unquam Deo propitio tempus, quo Urbem Romam, catholicae veritatis praesidium, ex felici rerum eventu laetitiam percepisse crediderimus, ut gaudium in domibus, in templis festivus splendor, in plateis cuiusvis aetatis, nationis

et conditionis gratulantium concursus undique observarentur: dubitari non potest, diem hanc, qua Sanctitas tua exactis 50 sacerdotii annis de more Ecclesiae primitiis sacrorum Deo iterum litatura sit, iure et merito ceteris esse anteponendam. O diem non solum tibi, SS. Pater, populoque Romano, sed sane omni etiam catholico orbi longe optatissimam! O immensam, neque ulla verborum facundia exprimendam solemnium sacrorum laetitiam! O vere beatos non tantum illos, quibus tuo benignissimo obtutu recreari datum sit, sed in universum omnes, quibus te Pastorem Ecclesiae vigilantissimum, Parentem optimum et liberalissimum Principem liceat venerari! Quis iam ardentissimo, quo in te semper ferebamur ferimurque, amori temperare; quis immenso, quod hodie totum orbem catholicum excivit, et late per urbes effudit, gaudio modum ponere; aut eorum, qui se filiorum numero censeri gaudent, felicitatem verbis complecti queat? Inter eximia, quae fidelibus Christi cultoribus uberrimae instar segetis sese offerunt, gratulandi argumenta illud in primis est: te singulari et numquam satis recolendo Dei beneficio quasi de coelis esse demissum Ecclesiae regendae Principem, cuius maiestate nihil in terris augustius, nihil saluti et gloriae Catholicorum optabilius, nihil votis bonorum desiderabilius dari potuerit. Ultro profitemur tales tantasque esse virtutes tuas, ut iis non solum Urbem Romam, universamque Italiam, sed omnem etiam, qua patet, Catholicum orbem velut benefico sole videamus collustrari; quarum eximius splendor etiam alienos a nostris sacris in tui amorem admirationemque vel invitos rapiat. Quis enim tuam in omnes mansvetudinem, egregium in pupillos et vere paternum amorem, liberalitatem in pauperes, beneficentiam in egenos non diligat? Quis edita a te sapientiae, fidei, pietatis et constantiae privata et publica documenta pronus non veneretur? Illorum pleni sunt omnes libri, pleni Urbis Romae annales, plena bonorum omnium ora et eloquentia; haec illi omnes probe intelligere possunt, qui non tam historiam, quam longam malorum nobis imminentium seriem contemplantes animadvertunt, quam infestis in rebus et iura Romanae Ecclesiae, et totius omnino catholicae rei publicae salus versetur. Vidimus luctuosam Italiae faciem horrendo armorum

strepitu perturbatam, decerpta convulsaque Romanae Ecclesiae iura; tristi docti sumus experientia disseminatis pravis opinionibus fas et ius sursum ac deorsum misceri, virtutem deprimi, vitia caput erigere; et non tantum sacrorum cultum sanctamque proavorum fidem proteri, sed, ubi contemta religio iacuisset, privatorum etiam felicitatem everti, candorem, benevolentiam moresque probiores continuo ivisse praecipites. Heu deformem rerum humanarum conditionem! quum divina et humana in chaos vertuntur; quum parere pauci, plerique imperare volunt; reverentiam legum seponere, contemnere omnem auctoritatem non verentur; quum pacificos persequi, libertatem cum vesana licentia commutare, virtutibus vitiorum nomen inurere, ex adverso haec laudibus efferre scelestissimi homines malesana temeritate non perhorrescunt. Proh dolor! in eum locum res deductas non immerito querimur: ut nisi Deus O. M. adoranda sui providentia subvenerit, salvi esse nequeamus.

In tanta hominum et opinionum perversitate opem et praesidium in divinis esse quaerendum non ignari, ad Deum et Deiparam semper Virginem, cuius tu cultum advocatis in consilium sacrarum literarum magistris non solum auxeras, sed sapientissime in sempiternum stabiliveras; ad Sanctorum item Petri et Pauli Apostolorum patrocinium confugimus, firmiter confisi, sub te, tali tantoque iurium et legum divinarum et humanarum propugnatore, omnes adversariorum impetus, velut allisas scopulis procellas, certo infractum iri. Firmissime id tibi persvasum tenet Societas illa, quae edendis et propagandis bonis libris in Hungaria inita, nomineque S. Stephani Regis insignita eo maxime sibi enitendum statuerat: ut libris, qui in distorquenda et corrumpenda catholica disciplina potissimum elaborant, seu aditum in fidelium coetum intercluderet, seu contra hanc pestiferam luem, quoad eius facere potest, animos praemuniret. Societas haec, sicuti religione ita legum et disciplinae communione cum Summa Ecclesiastici Imperii Sede coniunctissima, ut suae in perpetuum valiturae pietatis et venerationis statuat monumentum, solemniter profitetur: diem hanc a se non solum inter felicissimos vitae suae referendam, sed eam etiam esse, quam dedicato carmine iubilaeo clara semper ad posteros praedicatione transmittat; ut hi quoque

memoriam diei huius festae gratissima recordatione perpetuo venerentur; nihil certe, ne vitam quidem suam aestimaturi, nisi quam pro sanctissimo Catholicae Ecclesiae Principe, et pro integerrima nullisque tempestatibus concutienda erga eum fide promte libenterque profundant. Nobis modo paterno tuo amore et protectione fretis reliquum est, Deo O. M. religiosissima nuncupare vota: ut tibi vitam non modo longissimam, sed ne minima quidem molestia interruptam, pacatissimique regiminis, quo custodia legum continetur, perpetuam votisque maiorem, quod etiam facturus est, largiatur prosperitatem. Pestini quarto Idus Apriles 1869. — (**Em. Szepesi** *virtutibus et piis meritis laude, honore, praemio ornatis Musa fidelis.* Viennae. 1870. p. 170.)

1436. **Clerus Romanus** *Pio IX. Papae gratulatur anniversarium semiseculare sacerdotii. Pio IX. Sacerdoti Maximo, Principi optimo, indulgentissimo, quinquagesimo anno a dedicato ad aram divino ministerio redeunte fauste feliciter, universus Romani Cleri ordo laetitiae, gratulationis, pietatis testimonium et pignus!* Calentibus catholicae pietatis studiis, et sacrorum ordinum ex toto orbe certantibus officiis ad Sacerdotii tui gratulationem et honorem, Beatissime Pater, fieri non potuit, ut Romanus Sacerdotum Ordo, nulli quidem in te pietate observantia amore secundus, arctissima, queis tibi obstringitur, vincula dissimularet, aut ingentem in augusto tuo honore laetitiam tacito in sinu contineret. Quae enim, dum de te, B. Pater, ornando et celebrando agitur, sunt toti catholico orbi communia, eadem profecto huius Urbis tuae peculiari quoque iure sunt propria. Nos quippe ea prae ceteris omnibus felicitate utimur, ut tuam Sanctitatem, tua vestigia propius veneremur, ac dum te Summum colimus communi cum catholicis officio Sacrorum Antistitem, propria etiam Nostrum fortuna et te huius patriae Episcopo divinitus dato fruamur, et paterno tui regni regamur imperio. Sed haec quae non huius temporis neque huius instituti officii sunt, praetereuntes, nos certe, B. Pater, haud possumus solemnia illa diei auspicatissimi, quo divini ministerii ad aras initia consecrasti, quinquagesimo anno exeunte recolere, quin in communibus catholici orbis gaudiis luculenta nostri amoris et observantiae pignora proma-

mus. Quid enim, dum suscepti a te sacerdotii, Pater Sanctissime, tempus illud ultimum recordamur, quid non occurrit, quod praecipua nostrae in te venerationis et amoris officia non postulet? Huic Urbi tuae, Beatissime Pater, contigit decus et gaudium, ut te olim sanctiorum disciplinarum alumnum suo sinu complecteretur: huic contigit, ut te primo illo, quod recolimus, sacro litantem iuvenili filiorum corona adstante conspiceret: huic contigit, ut primos ac nullo non tempore uberes tuae caritatis et ministerii sacri fructus exciperet. Hic te piae domus iuventuti e plebe excolendae patrem auctoremque felicitatis sensere; hinc inclyta sacrorum hominum collegia, te divino cultui operante, tuis exemplis et tuae virtutis luce fulserunt, hic te amplificandae pietati operam navante magna in cives nostros emolumenta redundarunt. Haec omnia, quae semper in honore erunt, dum pie et egregie facta apud homines commendabuntur, iure efficiunt, B. Pater, ut te veluti domesticum et patrium decus intueri debeamus, utque ea ambitione, quae amoris et venerationis est, tantarum rerum memoria hodie redeunte de tuis gaudiis de nostris veluti laetemur, laetitiaeque nobis principatum in communi exultatione vindicemus. Iure igitur, B. Pater, nostram totius Ordinis ad tuum solium deferimus primum voluntatem observantiam venerationem; deinde tibi ex animo quinquagesima primi tui sacri solemnia auspicatissima gratulamur; scilicet ea de re, Pater Beatissime, gratulamur, quae pro suo iure, pro gloriae suae magnitudine omnem gratulationem poscebat, eamque retulit, et in tanta consensione studiorum ipsam humanarum rerum admirationem excedit. Nihil enim dignius est, quam ut tu, B. Pater, qui tuo te in Principatu sacerdotem magis quam Principem, et ideo vere Principem semper praebuisti, in hac Sacerdotii tui celebritate splendidiora quam unquam antea venerationis testimonia Deo sic aspirante reciperes. Nihil porro ad gloriam maius, quam quod tui Sacerdotii recordatio eo splendore exornatur, ut in hac ipsa re admirabilia catholicae coniunctionis amoris et fidei spectacula digna priscorum temporum pietate exhibeantur. Neque haec omnia, B. Pater, sine Deiparae Immaculatae nutu ac voluntate evenisse putamus, quae visa est ita tecum materno affectu agere voluisse, ut qui

primordia eius immaculata, eiusque ab initio apud Deum gratiam solemni oraculo declaraveris, in te ipso item supernae vocationis gratia, tuaeque electionis initia tantis piorum iudiciis, tanta concertatione amoris celebrarentur. Merito igitur, B. Pater, sive nostras tecum caritatis necessitudines, sive ipsam rei causam spectemus, merito gratulamur, atque ut haec gratulatio digna esset religione huius Urbis et Pontificia Sanctitate, Deo O. M. in maioribus Urbis templis gratiae sunt actae, et deinceps agentur, quod tui ad hanc diem Sacerdotii ministerium protulit, quod ipsum Summi Pontificatus gloria amplificavit, quodque te Pontifice ea tempora divinitus adduxit, de quibus obstupescente seculo dicitur; „dextera Domini fecit virtutem“; quemadmodum et in te illud impletur: „operatus est iustitiam et vidit mirabilia magna.“ Una autem cum nostra gratulatione libenter excipe, Pater Sanctissime, quos tibi exiguos licet deferimus in nostrae caritatis pignus nostrarum oblationum fructus, de quibus illud accidit, quod tamen benignitatem tuam nobis invidere non potest, ut officiis nostris inter alios gratulantium coetus manantibus dum latius patere voluit amor, integri eius splendoris species imminueretur. Te vero, B. Pater, te sospitem, te florentem Divina Clementia in diuturna multorum annorum felicitate, Deipara Immaculata conciliatrice, amori nostro conservet. Divinum illud Sacrum, cui pie sancteque insequenti die operaturus es, tibi felix faustum, nobis huic urbi et catholicis gentibus salutare Deus misericors esse velit, ac propitius efficiat, ut quemadmodum Iesu Christi sangvine olim in ara crucis effuso fides iustitia caritas pax consecrata sunt, sic nunc Divinae illius Hostiae meritis tantorum bonorum vis amplitudo fructus in terras late revocentur, diffundantur et vigeant. Hanc spem pulcherrimam tibi, B. Pater, in sinum gerimus, et in genua procumbentes venerabundi exposcimus, ut singulis universis paternae tuae caritatis munus apost. benedictionem impertias. — Romae 10. Apr. 1869. (Subscriptiones 70.) — (**La Vergine**. *Pubblicazione settimanale.* Roma. 1869. p. 124.)

1437. **Eppi Helvetiae** *ad Pium IX. P. M. pro solemniis quinquagesimi anni Sacerdotii.* Uti certa ad nos fama pertulit, in proxime est dies Beatitudini tuae inprimis exoptata

ac memorabilis, quippe quae plenum suscepti a te sacerdotii coeptaeque augustae functionis sacrificandi semiseculum feliciter completura est; unde et illam qua par est solemnitate celebraturus esse perhiberis; et merito quidem: ipsa quippe vivide in tuam reducet memoriam beatam horam, qua prima vice altaris gradus conscendisti, acceptabilem Deo novae Legis hostiam oblaturus; in memoriam reducet purissimas illas delicias, quibus tunc inebriari tibi datum est; in memoriam reducet solemne illud momentum, in quo verborum sacramentalium vi Eum e coelo super altare devocasti, cuius in terris aliquando Vicarius futurus eras; reducet longam omnium Sacrorum seriem, quae ab illa die per 50 annorum decursum, obtulisti Deo in odorem svavitatis. Erit igitur dies diei illius quadragies novies anniversaria, pro te, SS. Pater, vere dies exultationis in Domino; siquidem memoriam revocabit foecundorum mirabilium, quae ante semiseculum et deinceps immensa Dei bonitas te experiri fecit. Verum erit ipsa quoque dies summae iubilationis pro cunctis Christifidelibus; laetitia namque patris est laetitia filiorum, qui hoc saltem nomine non indigni existunt. Et nonne te Patrem appellant, te qua Patrem amant, qua Patrem venerantur, qua Patrem experiuntur omnes in Orbe Praesules, ecclesiastici atque fideles catholici? Quare congaudebunt gaudenti tibi de spirituali voluptate, quam parat tibi in dulcedine sua Deus; congratulabitur non tam tibi quam sibi totus orbis catholicus de longitudine dierum illius, quem Deus difficillimis hisce ac calamitosissimis temporibus dedit in inconcussum domus suae fulcimentum; laetabitur de longaevitate vitae Pontificis, qui tot gravissimis supremae suae auctoritatis actibus, tot insolitarum solemnitatum magnificentia, praesertim autem dogmatica Beatissimae Dei Matri tam honorifica definitione ac nuperrima Oecumenicae Synodi indictione Ecclesiam laetificavit, qui eam suae pietatis ardore, invicta sua fortitudine, constantia, immota in Deo confidentia, firma tot tribulationum tolerantia, aliarumque virtutum splendore illustrat atque glorificat. Ferventes idem Orbis gratiarum actiones ad eum transmittet, qui suum in terris Vicarium, qui Pium IX adeo optata longitudine dierum replere dignatur. Affluent ubique, Beatissime Pater, pro semisecularibus primi tui Sacri

solemniis ex omnibus terrae plagis in almam Urbem congratulationes, plenaeque filialis amoris, reverentiae ac obsequii literae; assurgent undequaque coelum versus ardentissima vota ac preces; resonabit in illa die praeprimis Roma, antiqua et perpetua Petri Sedes; resonabit sed et orbis catholicus universus laetissimorum applausuum strepitu atque multos adhuc annos Pio Pontifici, Pio Regi, Pio omnium Patri amantissimo, quinquagenario sacerdoti, 49 primi sui Sacri anniversarium solemniter celebranti acclamabunt, quia probe norunt, ipsum ad aram non sui solum, sed et maxime quidem sui populi suique gregis universalis, uno verbo omnium suorum in Christo filiorum memorem esse futurum. Porro nolunt, quia nefas esse existimant subsignati totius Helvetiae catholici Eppi suam qualemcunque vocem in universali isto congratulationum consensu desiderari, vocem, inquimus, quae sincerissimam quoque nostram tibi exprimat laetitiam, quod te Deus benigne faciat videre diem, in qua cum Propheta Regio dicere tibi datur: Quid retribuam Domino pro omnibus quae retribuit mihi? calicem salutaris accipiam et nomen Domini invocabo; in qua rursus accipiens calicem divini libaminis, uti eum accepisti ante semiseculum, uti accepisti in primo tuo Sacro, cum eodem spiritus fervore, eodem desiderii ardore, ac eadem mentis delectatione, et nomen Domini in gratitudinis testificationem laudans invocabis. Vox nostra quoque id ipsum tecum ingeminabit: quid retribuemus Domino pro omnibus, quae per te retribuit nobis universaeque Ecclesiae? Calicem Domini accipiemus in ea die, quam faciet tibi Deus, ut nostrae gratitudinis debitum tum Deo supremo bonorum largitori, tum tibi aliquatenus exolvamus. Sed vox haec nostra enunciet ac confirmet insuper filialis amoris, venerationis, inconcussae adhaesionis obsequiique sensus, quibus in dies arctius tibi, SS. Pater, devincimur, iugiterque devincti manebimus. Vox haec nostra non nostra solummodo, sed vox quoque est universi cleri, cui nos praeesse obtigit, sed vox omnium est fidelium, qui pastorali nostrae curae concrediti sunt, quorum nos os constituere non haesitamus. Nihil hac voce aequius, quia vere paterno nos tam singulos quam collectos semper Beatitudo tua nobisque commissos greges affectu complexa est ac complecti

prosequitur; quotiescunque licuit, singularis erga nos suae benevolentiae argumenta dare non praetermisit; ad instantia quotidiana non minus est sollicitudo Helvetiae quam ceterarum omnium Ecclesiarum; inde est, quod ad afflictis eius rebus succurrendum semper praesto foret. Verumtamen gratulari satis nobis non est; ad vota quoque eaque ardentia promenda filialis nostrae affectionis impulsu urgemur. Ah! *faxit coelum, ut anni vitae tuae ita multiplicentur, quo celebratis primi tui Sacri solemnitatibus semisecularibus alia non minus exoptata solemnia celebranda succedant. Et quaenam ista? illius videlicet diei, qui vigesimum quintum tui adeo gloriosi Pontificatus annum complebit;* atque haec quidem solemnia tanto maiore cum orbis catholici almaeque Urbis exultatione locum habitura sunt, quanto rarius eorum est exemplum; tanto maiore cum magnificentia peragenda forent, si dies illa faustissima durante Generali Concilio illucesceret. Faciat sane Deus Optimus, te, Beat. Pater, *videre dies Petri et ultra*, a quibus tam exiguo distas intervallo! id utique Religionis Catholicae incrementum, Ecclesiae prosperitas. Sedis Apost. gloria, suorum iurium eius securitas, id grandia, quae pro totius societatis humanae tum religiosae tum civilis bono cogitat, consilia volunt, postulant ac exigunt. Ista vota eo in nobis ardentiora sunt, quod inauditae hucusque solemnitatis testes ac spectatores fortunatos nos fore sperare proficeret, utpote qui augustae voci Pontificis ad Generalem Synodum vocantis, ut par est, promti obsequii propositum habemus. Ita ex corde gratulantur et optant devotissimi ac obsequentissimi filii, qui sese cum profundissimae venerationis sensu ad Beatitudinis tuae pedes prosternunt, paternamque Eius benedictionem pro se suisque gregibus humillime efflagitant. — (**Schweizerische Kirchenzeitung**. Solothurn. 1869. p. 146.)

1438. *Responsum Summi Pontificis.* Quanta fueritis laetitia perfusi, et quam sincero ac vivido affectu nobis gratulati sitis, dum revoluto 50 annorum orbe ab inito sacerdotalis ministerii exercitio sacris rursum operati sumus, cumulata illa officia testantur, quibus nos prosequi voluistis. Id amantissimis literis, id legatis ad nos missis, id solemnibus sacris celebratis, id faustis precationibus significastis; et, quoniam

perspectum vobis erat, vota quaevis licet ex intimo elicita corde omnem mutuari vim suam a coelesti virtute, potentissimam huius opem nobis conciliare studuistis per Hostiae Divinae sacrificium vestro totiusque Cleri ministerio oblatum, per frequentissimum fidelium accessum ad eucharisticam mensam, per ingeminatas ubique ab omnibus fervidas preces: sic ut nihil plane reliquum vobis feceritis, quo impensissimam devotionem vestram nobis demonstrare possetis. Quam iucunda nobis fuerint praeclara isthaec dilectionis studiique vestri testimonia, facile profecto verbis exequi nequimus; id tamen asseverare possumus, parem nos apud Deum retulisse vobis vicem amoris. Et hanc quidem effectu cassam non futuram merito confidimus, cum fieri nequeat, ut liberalitas eius tam incensam in Vicarium suum caritatem largo coelestium gratiarum foenore non rependat. Hasce itaque copiosissimas adprecamur vobis universoque Helvetico clero ac populo fideli, earumque auspicem et grati animi nostri praecipuaeque benevolentiae testem apost. bened. Vobis, ven. fratres, et peculiari uniuscuiusque Dioecesi peramanter impertimus. Datum Romae, die 1. Maii 1869. — (**Schweiz. K. Z.** 1869. Nr. 27.)

1439. *Breve ad* **Societatem Catholicam Austriae.** Dilectis filiis Iosepho Landgravio a Fürstenberg ac fidelibus in Austria. Maximam certe laetitiam ac voluptatem nobis attulerunt vestrae literae pluribus voluminibus insertae ac datae, cum quinquagesimus anniversarius appropingvaret dies, quo divinum Sacrificium Omnipotenti Deo primitus obtulimus. In eisdem enim literis undique enitet egregia vestra religio, et singularis erga nos et hanc Petri Cathedram fides, dilectio et observantia, atque ardentissimum sane studium, quo Deum exoratis pro nostra incolumitate, prosperitate et optatissimo Ecclesiae sanctae triumpho. Equidem, dilecti filii, vehementer delectati sumus hisce praeclaris animorum vestrorum significationibus, quae omni laude dignissimae luculenter ostendunt, quanta religione praestetis. Itaque gratissimum animum nostrum vobis profitemur, ac summopere optantes mutuam Vobis rependere vicem, a bonorum omnium Largitore Deo humiliter et enixe exposcimus, ut omni vera felicitate vos laetificet et divinae suae gratiae abundantia repleat. Pergite vero, dilecti filii,

maiore usque studio misericordiarum Patrem indesinenter precari, ut omnipotenti sua virtute efficiat, *ut ex Oecumenico Concilio a nobis indicto, ac die* 8 *futuri mensis Decembris inchoando maxima et optata in Catholicam Ecclesiam et humanam societatem bona redundent,* utque omnibus profligatis erroribus, omnibusque sceleribus et vitiis radicitus exstirpatis, omnes miseri errantes de perditionis via ad rectum iustitiae, veritatis ac salutis tramitem redeant, utque sanctissima nostra fides, religio, eiusque salutifera doctrina, omnesque virtutes ubique terrarum magis in dies vigeant, efflorescant ac dominentur. Denique coelestium omnium munerum auspicem et praecipuae nostrae benevolentiae pignus apost. bened. etc. Datum Romae, die 10. Maii 1869.

1440. *Breve ad* **Eppum Suffrag. et Vic. Gen. Pragensem**. Gratae nobis admodum extiterunt tuae literae, istius Pragensis Cleri nomine datae, cum quinquagesimus anniversarius dies appeteret, quo primitus divinum Sacrificium Omnipotenti Deo obtulimus. Etenim ex iisdem literis non mediocri certe voluptate magis magisque agnovimus, quanta sit tua et eiusdem Pragensis Cleri erga nos et hanc Apost. Sedem pietas et observantia, quantumque tibi eidemque Clero gaudium commemoratus dies attulerit, et quanto studio a te et ab eodem Clero indesinenter Deo offerantur preces pro nostra incolumitate, prosperitate et pace, ac pro optatissimo Ecclesiae suae sanctae triumpho. Maximam quidem consolationem nobis attulerunt eiusmodi tui et Pragensis Cleri sensus omni laude dignissimi, qui non parum lenierunt gravissimas, quibus afficimur, amaritudines hisce luctuosissimis christianae civilisque reipublicae temporibus. Itaque tibi et isti Pragensi Clero gratissimum animum nostrum profitemur, ac divitem in misericordia Deum humiliter et impense adprecamur, ut te et Pragensem Clerum omni vera felicitate et uberrimis divinae suae gratiae donis cumulare velit. Iucundissimum vero nobis accidit, excipere auream Lipsanothecam, quam sacris S. Venceslai gloriosi Ducis et Martyris, S. Adalberti Pragensis Antistitis et Martyris invicti, ac S. Ioannis Nepomuceni Metr. istius templi Canonici ac fortissimi in sacramentali tuendo sigillo Martyris, reliquiis ornatam iste Pragensis Clerus nobis

dono mittere voluit. Quocirca tibi, ven. frater, committimus, ut amplissimis verbis eidem Clero maximas nostro nomine, pro tam pretioso dono agas gratias. Denique coelestium omnium munerum auspicem et potissimae nostrae benevolentiae pignus apost. bened. etc. Datum Romae, die 13 Maii 1869.

1441. *Breve ad* **Societatem Catholicam Helvetiae,** *pro quinquagesimo sacerdotii anno gratulantem.* Quantum Societas vestra, dil. filii, profecerit in propaganda penes vos arctiusque compingenda catholica unitate, vidimus exultantes in eleganti illo volumine crebrisque adiectis peculiaribus multorum epistolis, quibus complexi estis amantissima vota sive a variis collegiis Religiosisque familiis coniunctim edita, sive a parochis, sacerdotibus, laicis viris singillatim expressa, quibus nobis sacrum rursum peragentibus, quinquagnita iam sacerdotalis ministerii annis exactis, gratulabamini, cunctaque fausta apprecantes omnibus amoris officiis exploratam facere nitebamini nobis devotionem vestram. Qui sane concentus affectuum iucundissimus fuit nobis, cum uti nobilissima caritatis singulorum erga nos concertatio, tum etiam magis uti aperta significatio studii, quo nacta occasione luculentum universi testimonium edere voluistis arctissimae coniunctionis vestrae cum hac S. Sede, et impensi, quo ipsam prosequimini, obsequii. Saeviat inferorum rabies adversus Ecclesiam, adstipuletur ei humana malitia, accedant utrisque impietatis artes et molimina: nullum profecto erit obstaculum, quod tantus animorum consensus nulla ceterarum opinionum varietate distractus non perrumpat, nulla tam splendida religionis victoria, quae ab eius virtute expectari non possit. Itaque, dil. filii, gaudium nostrum et corona nostra, *ab hac ipsa unanimitate vestra tanto splendore nunc prodita novas sumite vires ad tuendam Dei causam, ad dimicandum pro veritate, ad abigendos a vobis errores, omnium malorum fontem, ad conserenda studiosius agmina vestra circa hanc Petri Cathedram, quae certe victrix e certamine cum inferorum portis semper excedit;* cumque Deus pugnaturus sit pro vobis, illum fidenter assequi contendite iustitiae triumphum, qui solus Ecclesiae libertatem redditurus est, humanaeque familiae tranquillitatem. Nos gratissimo, uti affecti sumus erga vos, animi sensu divinam ro-

gamus liberalitatem, ut copiosis gratiae suae muneribus cumulata vestrae pietatis officia rependat, vosque semper erigat in adversis, custodiat ab insidiis, confirmet in proposito, spiritu suo repleat. Coelestis vero favoris auspicem et praecipuae nostrae benevolentiae pignus Pianae Societatis praesidi, sodalibus eius universis, clero seculari et regulari, religiosis Virginum familiis, piis sodalitatibus, cunctoque fideli Helvetico populo benedictionem apostolicam peramanter impertimus. Datum Romae die 8. Maii 1869. — (**Schweizerische Kirch.-Zeitung.** 1869. p. 215.)

1442. *Breve ad* **Societatem Hungaricam S. Stephani.** Libentissimo certe animo Vestras excepimus literas quinquagesimo anniversario die appropinquante datas, quo primitus Omnipotenti Deo divinum obtulimus sacrificium. Non potuimus autem non vehementer delectari eisdem literis, in quibus undique enitet mirifica vestra erga nos et hanc Apost. Sedem pietas, dilectio et observantia, ac pientissimum sane studium, quo Deum indesinenter exoratis pro nostra incolumitate, prosperitate, ac pace, ac pro optatissimo Ecclesiae S. triumpho. Maximam laetitiam voluptatemque nobis attulerunt eiusmodi egregiae vestrae significationes omni laude dignissimae. Gratissimum igitur vobis animum nostrum profitemur, ac mutuam vicem rependere maxime cupientes, bonorum omnium largitorem Deum humiliter et impense apprecamur, ut fausta omnia ac felicia Vobis concedat, et uberrima divinae gratiae dona semper tribuat. *Pergite vero*, dil. filii, *maiore usque studio et alacritate vestram omnem industriam et operam conferre in bonos edendos et vulgandos libros in hac tanta undique serpentium errorum colluvie et asperrimis hisce christianae civilisque reipublicae temporibus.* Denique pro certo habete, praecipuam esse paternam nostram in vos benevolentiam, cuius quoque pignus esse volumus apost. bened. etc. Datum Romae, die 20. Maii 1869.

1443. *Breve ad* **Magistratum et populum Eretinum** (Monte Rotondo). Tristissimae praeteritorum eventuum vicissitudines adeo probaverant fidem vestram, ut significationes obsequii et amoris a vobis editas, dum sacerdotale nostrum iubilaeum peregimus, nobis fecerint iucundissimas. Hinc et li-

teras et munus a vobis oblatum non paterno tantum affectu, sed pergrato prorsus excepimus animo. Quem etsi praesentibus vobis testati fuerimus, rursum scripto profiteri gaudemus: certiores vos facturi, minime excidisse e memoria nostra vel devotionis vestrae nobilitatem, vel quae pro causa Sanctae huius Sedis passi estis, vel recentiora filialis pietatis officia, quae nobis exhibere voluistis. Relaturi itaque dilectionis vicem, omnium bonorum largitorem rogamus, ut suis vos muneribus cumulet, et eorum auspicem ac paternae nostrae benevolentiae testem apost. bened. etc. Datum Romae, die 31. Iul. 1869.

1444. *Breve ad* **alumnos Seminarii et Convictus Civitatis Castellanae.** Adeo dignas christianis adolescentibus et solida pietate expressas pervidimus sententias, quas complexi estis literis ad nos conscriptis quinquagesima anniversaria die Sacri a nobis primum litati, ut nihil censeamus antiquius, quam ut animos vestros in illis magis magisque confirmemus. Etenim *non minus saluti vestrae, quam decori catholici nominis consuletis, si pura a labe criminis corda servantes, sollicite, uti proposuistis, omni cogitatione feramini ad doctrinas, quas sancta tradit Ecclesia, retinendas et strenue tuendas; si mentes caute avertatis ab iis erroribus potissimum, quos aetate nostra gliscentes et iam antea damnatos denuo profligavimus;* si denique instetis apud Deum, Virgine Beatissima deprecatrice interposita, ut ea, quae coepimus et gesturi sumus circa Oecumenicam Synodum habendam, prospere atque ex sententia peragantur. Ita igitur manete constanter animo comparati, uti periucundae literae vestrae nobis significarunt, ac dilectionis nostrae gratique animi pro exhibitis officiis oblatisque muneribus indubium testem habete apost. benedictionem, quam vobis omnibus, moderatoribus et praeceptoribus vestris (Iesuitis) peramanter impertimus. Datum Romae die 18 Aug. 1869.

1445. *Breve ad* **praesides Marianae Congregationis piarum mulierum Veronensium.** Gavisi sumus, dilectae in Christo filiae, vos oculos fixisse in catholicorum iuvenum gesta; ac virtutem demiratas, qua ipsi vel armis, vel libera apertaque fidei suae professione Ecclesiae et religionis iura propugnanda susceperunt, eorum exempla sequi pro sexus vestri

conditione constituisse. *Semper equidem, cum de cogendis Oecumenicis Conciliis actum est, piae mulieres bonorum operum et orationis symbolam contulerunt,* qua precibus studiisque suffragarentur sacrorum ministrorum, divinumque Spiritum in eos largius effundi implorarent. *Vos tamen illustria haec vestigia non sectari tantummodo, sed praeire quoque statuisse videmini, cum non in privatis duntaxat pietatis operibus consistere volueritis, sed in aciem quodammodo descendere ad retundendam gliscentis impietatis audaciam et impudentiam.* Quo sane in consilio sicuti divinae gratiae operam animadvertimus, sic arbitramur agnoscere decus et praemium huic Urbi largitum illius Societatis merito, quam plurimae iam piae feminae inierunt ad conciliandam futuro sacro conventui coelestem opem per iteratam in hebdomada SS. Eucharistiae sumtionem. Supernae namque virtuti tribuendum ducimus, quod a coepto vestro deterritae non fueritis ab ipsa eius magnitudine, et quod spectantes in virili sexu granum sinapis ad amplam iam arborem provectum, eadem operi vestro incrementa speraveritis. Eidemque virtuti tribuimus, quod considerantes aptitudinem efficaciamque sexui vestro collatam sive ad informandam intra domesticos parietes familiam, sive ad componendos foris exemplo dictisque aliorum mores, ac *perpendentes* idcirco, *quot artibus impietas vos a nobis abducere nitatur sibique adiungere,* ut corruptionis illices efficiamini: *concessis dotibus uti constitueritis adversus nefarios illius conatus, et in obsequium atque utilitatem Ecclesiae; adeoque decreveritis libere aperteque profiteri religionem nostram sanctissimam; facto verbisque testari devotionem et amorem, quo Sanctam hanc Sedem prosequimini; adhibere quidquid in vobis est ingenii, gratiae, virium ad asserendam eius auctoritatem et iura; amoliri sedulo ac reiicere quidquid vos avellere possit ab ipsius dilectione, plane neglectis ira, simultate, contemtu, dicteriis osorum eius; ac demum excipere, quaecunque futurum Concilium constituet ac docebit, ea veneratione, qua divina mandata et vocem essetis excepturae.* Quibus officiis cum nihil acceptius habere valeamus, nihil nobilius desiderare, nihil quod in uberius vergat christiani populi emolumentum: facere non possumus, quin Deo gratias agamus

ex animo, vobisque gratulemur, et ab ipso, qui vobis consilium hoc nobilissimum indidit, imploremus, ut gratia sua ita catholicas omnes feminas excitet, illustret ac foveat, ut in idem vobiscum propositum conveniant, rursumque ita demonstret, infirma se mundi elegisse, ut confundat fortia. Coelestis vero favoris auspicem et paternae nostrae benevolentiae pignus vobis et omnibus, qui idem sibi propositum praestituent, apost. ben. etc. Datum Romae die 21. Aug. 1869.

1446. *Breve ad AEppum Genuensem.* Acceptissimum omnino et iucundissimum nobis accidit, ven. frater, quod tu gratulationis officia, quibus nos sacris rursum operaturos post quinquagesimum presbyteratus annum prosequebaris, facto luculentius qnam verbis exprimere volueris. Comparatum enim a te nobis validissimum precum et piorum operum auxilium, quo tantopere indigemus, sicuti studium tuum in hanc S. Sedem evincit, sic affectum literis significatum affirmat et exornat. At si verbo et exemplo excitasti ad hoc egregium populum tuum, gaudere potes te calcaria admovisse currenti et ei, qui sponte sua in omne erga nos obsequium officiumque feratur. Videmus enim sacerdotes et levitas, religiosos viros et sacras virgines, domos novo educando clero et adolescentiae pueritiaeque instituendae addictas, pia sodalitia, nobiles aeque ac honestos cives utriusque sexus, omnes eadem sententia eodemque spiritu actos, certatim veluti testari voluisse, quo amore, qua observantia huic Petri Cathedrae nobisque adstringantur. Si ipsi praecipuam urbis suae gloriam in patrocinis constituunt Immaculatae Virginis, cui sunt commendati, si laeti commemorant illustria maiorum suorum gesta adversus infideles et officia decessoribus nostris exhibita, merito profecto id faciunt; quippe non sola multorum nomina oblato Albo adscripta splendida haec facta memoriae obvertunt sed communis constantia fidei per insidiosa et difficilia haec tempora universos ostendit et patribus suis plane dignos, et addictissimos illi Matri filios, quam impenso peculiarique cultu venerantur. Quae sane dum in frequenti filiorum nostrorum perversione nos recreant, haud dubium simul pignus exhibent futurae firmitatis et studii semper incensioris in religionem, in Ecclesiam, in eius Visibile Caput. Haec vero sicuti nobis multo svaviora faciunt

obsequia et fausta omina pastoris et gregis, sic a nobis postulant, ut amoris vicem reddituri copiosa vobis adprecemur divinae gratiae auxilia, quibus et in proposito vestro confirmemini, et novis augeam'ni iustitiae incrementis, et omni coelesti benedictione cumulari mereamini. Horum autem munerum auspicem ac praecipuae benevolentiae nostrae gratissimique animi pignus apost. benedictionem etc. Datum Romae, die 21. Jul. 1869.

1447. **Civitatis et ADioecesis Coloniensis** *gratulatio.* Pio IX. P. M. quinquagesimum ab inito sacerdotio annum fauste feliciterque explenti III. Id. Apr. a. 1869. Civitas et ADioecesis Coloniensis: Omnium per orbem catholicorum exultationi voces nostras iungentes, aureum istum salutamus diem, quo Tu, quinquaginta Sacerdotii expletis annis sacrificium Agni immaculati renovans, spectaculum factus es Deo, Angelis et hominibus, quorum sexcenties centena millia hodie in spiritu circa te congregati verbum aeternum in sacris tuis manibus rursus de coelis descendens tecum adorant. De Rheni fluvii littore, ubi supra corporibus SS. trium Regum amplissimum et magnificentissimum celsum ad astra extollitur templum, *de Metropoli Coloniensi, quae se Romanae Ecclesiae semper fidelem filiam gloriatur*, ad thronum tuum humillimi accedunt nuntii, qui pientissimo filiali obsequio tibi tam laeta solemnia celebranti vota ac dona offerunt. — Tamquam verus Christi Vicarius et Pastor Pastorum totius orbis Eppos, priusquam hic ipse annus decurrerit, in Concilio Oecumenico circa te congregatos spectabis, Ecclesiae tecum et humanae societatis bono consulturos, ut sacrum Ecclesiae corpus in omnibus suis membris contra corruptionem seculi praemuniatur, genusque humanum ab erroribus lethalibus, quibus opprimitur, eripiatur. Ecce, B. Pater, fidelis AD. Coloniensis hoc die tuo solemni spondet, operibus misericordiae, poenitentiae et pietatis se tibi praesto fore, ut omnipotens Deus, tot ac tantis supplicationibus exoratus, maximum illud molimen a te susceptum per Spiritum suum Sanctum adiuvare, benedicere et consummare dignetur. — Coloniae, 5. Apr. 1869. Paulus, AEppus etc.

1448. *Responsum Pii IX. P. M. ad AEppum Colon.* Magna nos consolatione affecerunt tuae literae, quas imminente

primi nostri sacerdotalis Sacri quinquagesimo anniversario die a viris eccl. et laicis ex tuo clero populoque fideli in almam hanc Urbem nostram advenientibus ad nos mittendas existimasti. Ex iis luculenter agnovimus, quae sit tua tuorumque istorum fidelium erga nos pietas, amor et observantia, quam vestris oblationibus et pientissimis votis, et effusis pro nobis apud Deum precibus, et divino sacrificio offerendo, aliisque piis operibus ita testatam hac occasione fecistis, ut ab amantissimis atque observantissimis filiis numquam maiora caritatis officia proficisci erga nos posse existimemus. Melius itaque, ven. frater, tu ipse animo coniicere poteris, quam nos verbis explicare possimus, quantopere paternus animus noster tot pietatis significationibus fuerit affectus, et quam grata ac benevola erga te tuosque istos fideles voluntate moveatur. Tibi itaque, ven. frater, gratissimos nostri animi sensus impense profitemur, atque eos etiam fidelibus istis optime de nobis meritis nomine nostro a te significari summopere cupimus. Interim vero, quod unum possumus, atque adeo debemus, caritati caritatis vices, precibus preces ex animo reddimus, ac Deum O. M. humiliter obsecramus, ut tibi uberem tuae pietatis mercedem in omni prosperitate et gratia tribuere velit, ac tuos istos fideles semper sua protectione custodiat, et omni coelesti benignitate prosequatur. Annuat Deus hisce nostris votis, quemadmodum et vestris pro nobis et Ecclesia s. oblatis ipsum annuere vehementer exoptamus. — Demum coelestium omnium munerum auspicem et praecipuae nostrae erga te benevolentiae testem apost. bened. etc. Datum Romae die 15. Apr. 1869.

1449. *Breve ad Praesidem* **societatis cath. operariorum** (Gesellen-Verein) **Coloniae** (Seb. Georg. Schäffer). Minime nos latent artes pessimae et fraudulosae machinationes, quibus filii Belial utuntur, ut simplices decipiant atque sollicitent, eorumque mentes erroribus, mores vitiis corrumpant. Ex quo et civilis societatis concordia labefactatur et ingens rei christianae paratur detrimentum. Ob eam rem egregia laude dignum censemus studium tuum aliorumque, qui praesunt societati iuvenum operariorum, *Gesellenverein* nuncupatae adnitentes, ut iuvenes opificio dediti in fide catholica bonisque moribus

instruantur et confirmentur. Pium hoc institutum summopere nobis cordi est; illam enim curam praecipue nostro muneri convenire semper duximus, quae in animarum salute quaerenda et omni ope comparanda versatur. Hoc autem tempore potissimum augeri necesse est dilectionem et sollicitudinem nostram erga omnes, qui in societatem istam coivere, quum praeclarissimum devotionis suae erga nos exhibuerint testimonium. Literae siquidem gratulatoriae, quae splendido cultu et ornatu una cum piarum oblationum copia tuo et ceterorum sodalium nomine nobis redditae sunt, quinquagesima redeunte anniversaria die, ex quo primum sacrum litavimus, perspicue demonstrant, quanta animorum consensione quantoque pietatis affectu innumera isthaec fidelium multitudo ad hanc Apost. Sedem mentes oculosque converterit. Ex quo spes in nobis augescit, fore, ut iuvenes lectissimi impensius bono operi instantes, in omnibus Germaniae regionibus fructum afferant centuplum, multosque inveniant fidei et pietatis suae aemulatores. Multa exinde bona in rem christianam et publicam eventura speramus, atque ita illorum bonorum auctores magis magisque demerebuntur gratum animum nostrum, quem iam officiis suis et insigni observantiae testatione sibi vehementer conciliarunt. Tu vero, dilecte fili, curam adhibe, ut hi sensus cordis nostri cunctis sodalibus patefiant, simulque strenue advigila, ut omnes in bonis inceptis perseverent, viva freti in Deum fiducia, et obstacula contemnentes, quae forte pravitas impiorum excitaverit atque oggesserit. Quod porro flagitas, ut ea provideamus, quae praestituto fini salutaria fore videantur, fatemur ingenue hanc nobis esse sententiam: fructus uberrimos scilicet, qui ab hoc instituto in humanam societatem redundant, sapientiam et gravitatem arguere regularum ac praescriptorum, quibus modo regitur vigetque florentissimum. In eo igitur laborandum censemus, ut in viridi observantia ea sint, religioseque custodiatur spiritus, quo pius institutor eam consociationem informavit. Ceterum si quid consilii a nobis capi posse perviderit, quod ad bonum et commoda illius pertineat, id svademus tibi, ut confidenter aperias; nos enim ultro paratos invenies ad ea exequenda, quae huic meritissimae societati fovendae et amplificandae expedire in Domino agnoverimus. Interim signum

praecipuae dilectionis nostrae et coelestis favoris auspicem habeto apost. bened. etc. Datum Romae die 12. Maii 1869.

1450.

Eppus Quinque-Ecclesiensis (Sigism. Kovács) de Rom. Pontifice in primo pastorali sermone. 1869.

— Studium conservandi in omni sua integritate et puritate depositi insignem per omnia secula reddidit *S. Romanam Ecclesiam,* quae merito *columna et firmamentum veritatis* salutatur, ad quam propter potiorem principalitatem omnem oportet convenire Ecclesiam, ad cuius auctoritatem referebantur semper laesiones fidei et omnes iniuriae Christi, praesentium scandala et pericula posterorum, *ut optime ibi resarcirentur damna fidei, ubi fides numquam potest sentire defectum. In hunc inprimis finem Christus sibi Vicarium his in terris constituit,* cuius munus prout religione sanctissimum, ita stabilitate contra superbas inferorum portas *coelesti praesidio* communitum, nullis seculorum aetatibus interiturum est. *Cathedra* quippe *S. Petri,* arx apostolici culminis, *in qua Dominus inexpugnabile posuit Ecclesiae suae fundamentum, veritatis iustitiaeque propugnaculum est,* ita, ut ore Epporum Romae in unum congregatorum unusquisque nostrum inclamare debeat: „Pontifex, tu sanae nobis doctrinae magister, tu unitatis centrum, tu populis lumen indeficiens a divina sapientia praeparatum. Te loquente Petrum audimus, te decernente Christo obtemperamus.“ (1862. 8. Iun.) En ergo regalis sacerdotii palmare officium, ut mente et corde S. Sedi adhaerentes, in veritate ad rectissimam doctrinae Christi normam permaneamus. Plane apparet, in quanto errore versentur illi, qui ratione abutentes, ac Dei eloquia tamquam humanum opus existimantes, proprio arbitrio illa explicare, interpretari temere audent, *cum Deus ipse vivam constituerit auctoritatem, quae verum legitimumque coelestis suae revelationis sensum doceret, constabiliret, omnesque controversias in rebus fidei et morum*

infallibili iudicio dirimeret. Quae quidem viva et infallibilis auctoritas in ea tantum viget Ecclesia, quae a Christo Domino supra Petrum, totius Ecclesiae Caput, Principem et Pastorem, cuius fidem numquam defecturam promisit, aedificata, suos legitimos semper habet Pontifices sine intermissione, ab ipso Petro ducentes originem, in eius Cathedra collocatos, et eiusdem etiam doctrinae, dignitatis, honoris ac potestatis haeredes et vindices. Et quoniam ubi Petrus ibi Ecclesia, ac Petrus per Romanum Pontificem loquitur, et semper in suis successoribus vivit et iudicium exercet, ac praestat quaerentibus fidei veritatem, ideo divina eloquia eo plane sensu sunt accipienda, quem tenuit ac tenet haec Romana beatissimi Petri Cathedra, quae omnium Ecclesiarum mater et magistra fidem a Christo Domino traditam integram inviolatamque semper servavit, eamque fideles edocuit, omnibus ostendens salutis semitam et incorruptae veritatis doctrinam. (Pius IX in prima Encycl. ad Epp. 1846.) — (**Sermo pastoralis**, *quem Sig. Kovács Ep. Qu.-Eccl. etc. dixit.* Pestini. 1869. p. 7. 8.)

1451.

Syn. Armena CPna pro Primatu et inerrantia R. P. 1869.

Iuxta relationem *Stephani Azarian* (Eccl. Armenae traditio de Prim. R. P. Romae. 1870. p. 158.) in Synodo Patriarchali, Congr. gen. 75 diei 20. Oct. cum ageretur de suprema auctoritate R. P. in dirimendis quaestionibus Iuris Canonici, *formula* quaedam super ea re concinnata fuit, in Congr. Gen. 78 diei 28. Oct. ab omnibus Patribus Synodi unanimiter approbata. In ea vero formula non solum suprema R. P. regendi auctoritas luculenter asseritur, sed etiam *inerrabilis magisterii inviolabilis auctoritas in persona Petri legitimis eius successoribus concredita* palam aperteque tribus vicibus, §. 7, 10 et 11 affirmatur.

1452.

AEppus et Metropolita Fogarasiensis G. R. (Ioannes Vancsa) de Primatu Rom. Pontificis in prima Encyclica ad Clerum populumque dioecesanum. 1869.

— — In Ecclesia Christi, quae est catholica, venit quaerenda veritas, ab illaque sola sumenda fidei norma. Ab ea ergo sumite et Vos, ven. fr. filiique in Chr. dil. omnem fidei vestrae regulam. Ab hac namque et antenati nostri inde a christianitatis exordio acceperunt thesaurum suae fidei, quam anno post Christum natum 105 ad hasce oras admigrantes e *S. Petri Cathedra, aeterna* nempe *Roma,* cuius et secundum sangvinem fuere filii, secum adtulerunt adinstar pretiosissimae haereditatis ad omnes suos posteros derivandam. De hac Romanorum fide iam S. Paulus scribebat: „Primum quidem gratias ago Deo meo per Iesum Christum pro omnibus vobis, quia fides vestra annunciatur in universo mundo.“ *Hanc fidem profitebantur Patres nostri secundum illud, quod Romae acceperant symbolum, atque omnes illi Apostolicae S. Petri Cathedrae adhaeserunt* filiali fidelitate longissima seculorum serie, et ideo in historia Ecclesiae Catholicae Praesules Patresque nostri non ultimum occupant locum. Ita inter alios inclaruit *Protogenes* Daciae Eppus ad initium Sec. IV, qui magno zelo apostolico agebat, ut leges Constantini M. Imperatoris die 7. Iunii a. 316 latae, quibus novos manumittendi modos pro christianis inducebat, salutarem nanciscantur effectum. Sed et Concilii oecumenici Nicaeni I. anno reparatae salutis 325 celebrati pertractationibus interfuere actisque subscripti leguntur nonnulli gentis nostrae Eppi, signanter autem Marcus Metropolita, Pistus Marcianopolitanus, et nominatus Protogenes. Eodem Sec. IV in Synodo Sardicensi a. 347 habita notabilem partem capiebant plures harum partium Eppi, quos inter lau-

datus Protogenes, Gaudentius Naissensis, Marcus de Siscia, Vitalis Rippensis Eppus, item Calvus eiusdem partis Eppus. Et iam S. Athanasius, magnus ille et doctor et athleta Ecclesiae, a fidei catholicae professionis constantia celebrat Silvestrum atque Protogenem harum partium Eppos. *Inconcussa adhaerebant fidelitate Patres nostri Sedi Apostolicae* serioribus quoque temporibus, atque nonnulli ex eorum Eppis Generalium Conciliorum tardius quoque celebratorum Actis subscripti leguntur; ita Synodi Ephesinae a. 431 asservatae actis inter alios comparet subscriptus Iulianus Daciae Eppus. Etiam circa a. 530 tanti erant vel in sola Transdanubiana Dacia Eppi, Abaritanus, Novensis, Nicopoliensis, Odysiensis, Appiariensis, Comeensis, Dorostoriensis, Marcianopolitanus, ut nova videretur necessaria hierarchici regiminis organisatio. Dicto namque anno Iustinianus I. Imperator urbem Achrida suum natalem locum in Dacia Aureliana sive Mysia alias Moesia sitam Iustinianeam compellavit, eiusque Eppatum ad Exarchalem sive Primatialem elevavit honorem, huicque qua primatiali sedi omnes illius regionis trans Danubium sitae Eppos subordinari curavit. In VII oec. concilio Nicaeno II a. 787 habito fuit actisque subscripsit Ursus Ecclesiae Abaritanorum Eppus. Seculis subsequis antenati nostri tum illi, qui propriorum Regum sive Imperatorum Bulgariae dominio a Sec. IX—XV fuerant obnoxii, catholicam profitebantur fidem in sacra cum Romana Ecclesia fidei Unione; tum et illi, qui sive ad S. Stephani Regis Hungariae coronam pertinere coeperant, sive in aliis degebant ditionibus, sacram cum Romana Ecclesia colebant fidei Unionem. Quinimo et Sec. XV Concilii Generalis Florentiae a. 1439. celebrati actis subscriptus legitur Metropolita Moldoblachiae (Moldavo-Valachiae) locum tenens Metropolitae Sebastiae. Serius vero variis temporum vicissitudinibus aliquantulum collapsam sacrae Unionis rem instaurarunt patres nostri tum a. 1697. sub AEppo Theophilo solemniter eandem profitentes, tum sub eius successore piae memoriae Athanasio a. 1700, prouti videri potest ex actis instauratae S. Unionis. De hac re et Martinus Szentiványi scriptor coaevus facit mentionem his verbis: „Quia vero postquam Valachi in Transylvania cum suo AEppo et universo clero acceptassent hanc Unionem cum Ecclesia Ro-

mana, non defuere aliqui etc". *Nos* itaque *pretiosissimam hanc patrum nostrorum haereditatem, sacram scilicet cum S. Romana Ecclesia Unionem, non modo illibatam accepimus, verum et novis incrementis adauctam hodie laetabundi conspicimus, et alacri animo palam iterumque profitemur, quia in illa salus, in illa requies animabus nostris, in ipsa denique gloria gaudiumque nostrum.* In huius Sedis Metropolitanae Cathedra vero, quam Aug. Imp. et Regis nostri Apost. gratia, item apostolica S. Sedis Romanae cura atque sollicitudine postliminio restauratam intimo praecordiorum gaudio salutamus, novum idque iuge prosperitatis S. Unionis pignus intuemur, atque inter maxima, quae nationi nostrae hanc religionem profitenti unquam obtigissent, beneficia computamus, pia gratitudine de generatione in generationem semper recolendum. —

— Inter spirituales vestros Superiores singulari prorsus filialis dilectionis, obedientiae, devotionis, et homagialis obsequii affectu prosequiminor SS. Patrem, visibile Ecclesiae Christi Caput, Ipsiusque in terris Vicarium, Summum Pontificem Papam Pium IX, cui nos, qui de sangvinis romani origine gloriamur, sanctissimo fidei quoque vinculo unimur. — Orate pro incolumitate Beatissimi Patris Summi Pontificis, ut Deus ipsum potenti suo brachio protegat, et adversus omnes S. Sedis Apost. inimicos tueatur atque defendat, incolumem conservet et de cunctis inimicorum moliminibus triumphare faciat. S. Sedem Apostolicam vero magis magisque exaltet, et suae Sanctae Ecclesiae limites protendat, ut et illi, qui in tenebris et in umbra mortis habitant, videant lumen veritatis coelestis, et per eos quoque glorificetur nomen Dei, qui est in excelsis. — — Albae Iuliae seu Fogarasini, die 11. Apr. 1869.

1453—1458.

Acta ad **controversiam Armenam CPli** excitatam spectantia. 1870. 1871.

1453. *Breve Apost. ad AEppum Tyanensem Ant. Ios. Pluym de visitatione Monachorum Armenorum.* Religiosas regularium Ordinum familias, quae Dominico agro tanto usui sunt atque ornamento, Romani Pontifices in deliciis semper habuerunt, adeoque de potiori hac dominici agri parte fuere solliciti, ut vix noverint inimicum hominem clanculum superseminare zizania in medio tritici, et parvulas vulpes demoliri florentes palmites, curas omnes ad radicitus evellendum destruendumque, quidquid uberrimos ac lectissimos iacti boni seminis fructus posset impedire, contulerint. Elapso seculo regularis Monachorum Armeniorum S. Antonii Ordo in Libani iugis institutus est, ut sacras per Ciliciae Patriarchatum legationes obiret, et longe non modo a secularibus sed et ab ecclesiasticis officiis ac dignitatibus disiunctus, totus in eo esset, idque unum spectaret atque intenderet. Attamen brevi gravissimae inter Antonianos Monachos et Ciliciae Patriarchas exortae sunt controversiae, quae plus minus ad haec novissima tempora efferbuerunt; et haec inter eiusdem Ordinis paulatim immutatae sunt Constitutiones, quas Congregatio Christiano nomini propagando praeposita, donec aliter de iisdem quidquam decerneretur, servari mandaverat; et paucis abhinc annis gravissima in Antonianum Ordinem inconsulta Sede Apostolica invecta est innovatio. Munus enim Abbatis Generalis, quod memorati Ordinis Constitutiones in triennium definiebant, nulla implorata S. Sedis venia ad vitam prolatum est, eidemque muneri Antiochenae Ecclesiae regimen adiectum. Hoc titulo Eppali charactere et dignitate auctus fuit ven. frater Placidus Kasangian, quem supradicta Congregatio improbato facto sivit in eodem officio ex pontificia indulgentia et ad nutum S. Sedis

Apost. manere. Interea de Antoniani Ordinis statu apprime cognoscendo actum est, ideoque memoratus Abbas iussus fuit regulas et constitutiones actu vigentes exhibere, aliaque quae novisse oporteret, accurate referre. Verum cum CPli tunc temporis celebranda esset Patriarchalis Armenorum Synodus, in qua etiam de Monachis erat agendum, visum est, antequam quidquam sanciretur, eiusdem Synodi exitum praestolari. Nuperrime autem gravia adversus legitimam ven. fratris Antonii Petri IX. Patriarchae Ciliciae auctoritatem dissidia ac perturbationes a nonnullis laicis, clericis ac Monachis CPli excitatae eo proruperunt, ut eiusdem ven. Patriarchae iussa pro nihilo habita sint; commemoratio, quae in sancto Altaris Sacrificio atque in divinis officiis fieri solet, intermissa, et ven. fratris Iosephi Arakial Eppi Ancyrani, qui Ap. Sede annuente vicariam praedicti Patriarchae potestatem CPli exercet, detrectata sit; illiusque mandata quin et censurae ipsae contumaciter spretae, futili quadam specie provocationis seu appellationis ad S. Sedem obtenta, ut rebelles Antistitis illius correctionem effugerent; quibus ausibus non sine bonorum admiratione et scandalo haud pauci ex Antonianis Monachis consenserunt.

Rebus ita se habentibus, nos ex apostolico ministerio fidelium omnium incolumitati et bono paternae caritatis affectu advigilantes, hisce malis aliquod remedium afferendum existimavimus. Quare una cum ven. fr. nostris S. R. E. Cardinalibus propagandae fidei et negotiis Orientalis ritus praepositis rebus omnibus maturo diligentique examine perpensis, te ven. frater, quem hoc ipso die per similes nostras literas Apostolicas ab Nicopolitana Ecclesia, praevia absolutione a vinculo, quo dictae Ecclesiae tenebaris, de apost. potestatis nostrae plenitudine facta, ad AEppalem Sedem Tyanensem in part. infid. promovimus, universi Antoniani Ordinis Armenorum praedicti omniumque eiusdem Ordinis Monasteriorum atque Hospitiorum ubique existentium Visitatorem Apostolicum facimus, renuntiamus et constituimus, tibique omnes et singulas facultates necessarias et opportunas ad huiusmodi munus explendum deferimus atque impertimus. Tibi praeterea, ven. frater, potestatem subdelegandi, si opus fuerit, ad hoc officium idoneas ac tibi benevisas personas concedimus atque indulgemus. Ne vero

huiusmodi Visitationi Apostolicae impedimento ulla ratione esse possit Abbatis Generalis auctoritas, de consilio etiam praefatorum ven. fr. nostrorum volumus et mandamus, ut ven. fr. Placidus Kasangian, qui hactenus ex indulgentia et ad nutum S. Sedis, ut supra dictum est, munus hoc gessit, ab officio Abbatis Generalis praefati Ordinis discedat et cesset omnino. Praecipimus propterea in virtute sanctae obedientiae universis supradicti Ordinis Monachis, omnibusque et singulis, ad quos spectat et spectabit, ut te in Apostolicum Visitatorem per nos electum ex praesentium tenore recipiant et admittant, tibique in omnibus, quae ad praefatum officium pertinent, praesto sint et obediant, tuaque salubria monita et mandata reverenter suscipiant et efficaciter adimpleant; alioquin sententiam sive poenam, quam rite tuleris in rebelles sive statueris, ratam habebimus, et faciemus Apost. auctoritatis nostrae vi usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. — Datum Romae die 23. Febr. 1870.

1454. *Alterum Breve ad eundem Delegatum Apostolicum de reprimenda seditione Armenorum.* Non sine gravissimo animi nostri dolore vel moerore potius novimus, Armeniam CPnam Ecclesiam non levibus dissidiis ac perturbationibus miserandum in modum divexari, et pacem, cuius tuendae studium nos cum nostris Praedecessoribus semper fidelibus illis maxime commendavimus, ab illa Ecclesia ferme exulare. Siquidem nonnulli ex laicorum ordine in unum convenientes cum aliquibus ex Clero seculari atque ex Monachis Armenii ritus, ven. fratris Antonii Petri IX. Ciliciae Patriarchae auctoritatem palam spreverunt, abnegarunt, et ven. fr. Iosephi Arakial Eppi Ancyrani, qui annuentibus nobis vicaria eiusdem Patriarchae potestate in praedicta Civitate fungitur, canonicam iurisdictionem ita detrectarunt, ut eiusdem sententias ac mandata vel non recipere, vel non servare ausi fuerint. Atque eo devenerunt, ut etiam legitimam memorati Patriarchae electionem, licet unanimi Epporum suffragio peractam, nostroque iudicio et auctoritate confirmatam, in dubium revocare non dubitaverint, solemnem eiusdem commemorationem in SS. Missae Sacrificio atque in divinis officiis palam intermittere, ac demum in privata domo altare contra legitimum altare Christi erigere minime

reformidaverint, et Ecclesiam ibidem constituere, quam singulari verborum contradictione Armeniam catholicam independentem appellarunt, perinde ac si in Ecclesia Catholica liceret fidelibus arbitratu suo vivere, et non potius ipsi deberent iuxta Apostoli praeceptum obedire praepositis suis et subiacere eis. Gravissima profecto sunt, ven. frater, huiusmodi improbanda sane facta, eoque nobis acerbiora, quod ea ab Armeniis praesertim CPli degentibus minime expectabamus, quos Ap. Sedes singulari cura ac sollicitudine fuit semper prosequuta. Neque doloris nostri acerbitatem satis lenire potuerunt protestationes reverentiae atque obedientiae erga hanc Beatissimi Petri Cathedram, quas deprehendimus in expostulationibus nobis exhibitis a memoratis laicis, clericis ac monachis; quae protestationes futili illa *appellationis* voce confirmari posse videbantur, in quam nonnulli erumpebant ad effugiendam memorati ven. fr. Iosephi correctionem. Etenim contra auctoritatem huius Apost. Sedis divinitus constitutam erroneae falsaeque doctrinae atque calumniae in vulgus fuerunt disseminatae, et nostrarum etiam constitutionum vis et auctoritas despecta ac detrectata. Etsi vero haec facta ex animo vehementer dolemus, non possumus longe maiorem Armeniorum eiusdem Urbis partem satis commendare, quae constanter in officio ac fide permansit, quaeque legitimo suo Patriarchae nostraeque huic Sedi arctissime atque ex animo obstricta efflagitavit, ut a tantis malis liberaretur.

Quibus pro nostri ministerii debito occurrere volentes, tibi ven. frater, qui Apostolica nostra delegatione in Urbe CPna perfungeris, mandamus, ut quamprimum in eandem Civitatem redeas, ibique pro commissi tibi muneris ratione Catholicos Orientales in sua fide confirmare, atque eos, qui a proprio officio declinarunt, ad salutis tramitem totis viribus reducere contendas. Ut autem haec rite perficiantur, necessarium est, ven. frater, fidelibus tuae curae commissis in mentem revoces atque inculces, *ad catholicam fidem pertinere, Romano Pontifici in B. Petro pascendi regendi et gubernandi universalem Ecclesiam a D. N. I. C. plenam potestatem auctoritatemque esse traditam, cuius plenum ac liberum exercitium nullis territorialibus aut nationalibus limitibus potest circum-*

scribi et coerceri, et omnes, qui catholico nomine gloriantur, non solum debere cum illo communicare quoad fidem et dogmata, verum etiam subesse quoad ritus et disciplinam. Qua in re ne praetermittas Armenios omnesque Orientales edocere, quantum discriminis disciplinam inter et ritum intercedat, cuius utriusque rei confusio illorum fidelium mentem perturbat, pluribus iniustisque querimoniis occasionem praebere non cessat, eaque maxime abutuntur ad conflandam contra Apost. Sedem invidiam ii omnes, qui salutarem eiusdem Sedis actionem et vim in Orientales Ecclesias impedire aut imminuere non verentur. Equidem nos una cum Praedec. nostris Orientales ritus servandos esse declaravimus, quoties neque fidei et unitati catholicae repugnarent, neque ecclesiasticae dorogarent honestati. Quod quidem minime impedit, quominus in his praesertim quae ecclesiasticum regimen respiciunt, canonica disciplina quoad praecipua saltem capita ubique cohaereat, et ubi inversa vel collapsa fuerit, restituatur. Neque ab hoc unquam deflectemus, prout Apostolici nostri ministerii munus omnino postulat. Atque idcirco eo consilio nostram Constitutionem edidimus IV. Idus Iulias a. 1867, cuius initium est „Reversurus"; quam in suo robore manere volumus, et ab omnibus, ad quos pertinet, diligenter observari; nihil enim ea opportunius est ad ecclesiasticam libertatem tuendam, ad SS. Antistitum iura auctoritatemque vindicandam, et ad catholicam religionem atque unitatem magis magisque conservandam. Qui autem haec Ap. Sedis iura et officia vel abnegant vel parvi pendunt, qua demum ratione, quo animo suam erga illam reverentiam et obedientiam profiteri possunt? Hoc siquidem praeseferre videbantur commemoratae nonnullorum Armeniorum expostulationes, quibus illud etiam petebatur, ut salvis eorum ritibus Delegati Apostolici iurisdictioni plane subiicerentur Armenii, donec ven. fr. Antonius Petrus IX in officio Patriarchae maneret. Quod quidem nullo prorsus modo indulgendum censuimus, etiam ex eo, quod excogitatum manifeste fuerit ad declinandam legitimam eiusdem auctoritatem. Gravius autem est, Ap. Sedis auctoritate abuti ad effugiendam Praelatorum correctionem. Namque *sacrum est et omni aetate servatum, atque in honore habitum ius appellationis ad Romanum Pontifi-*

cem, cui divinitus concessa potestas inest quorumlibet Iudicum ligata sententiis dissolvendi. Verum minime ferendum est, ius illud praetexere et eo abuti ad inobedientiae patrocinium, cum scilicet subditi eo consilio in vocem appellationis contra eccles. disciplinam perperam erumpunt. Remedium enim appellationis, uti monuit Alexander III. praed. noster, non ideo inventum est, ut alicui a religionis et ordinis observantia exorbitanti debeat in sua nequitia patrocinium exhibere. Ac notum est universis, appellationes in materia correctionis et morum in devolutivo tantum, ut aiunt, servandas esse. Qui secus agere praesumserint, non tam obsequentes Apost. Sedis filii, quam ecclesiastici ordinis perturbatores esse convincuntur. Ut ordo iste servetur, ex cuius tranquillitate pax exurgit, necesse est ut unusquisque memor conditionis suae diligentissime caveat, ne fines ecclesiasticis legibus sibi praestitutos transgrediatur. Quare sacerdotes oportet a mundanis curis plane alienos divinis ministeriis atque animarum saluti semper esse addictos, suisque Eppis ea, qua par est, reverentia obedire. Monachi etiam, qui in professione sua omnes seculi curas abdicarunt, debent omnino in sancta conversatione et in habitu Ordinis sui vivere, et in monasteriis vel hospitiis tranquillam intaminatamque vitam agere, suaeque et proximorum aeternae saluti semper adlaborare, servata quam debent Eppis reverentia atque obedientia. Ea de causa salutares leges atque instructiones iamdiu editae fuerunt ab hac S. Sede pro Monachis CPli degentibus, quarum initium „Complures“ et „Compertum est“: (Instr. S. C. de Prop. 20. Aug. 1842. — Decr. S. C. de Prop. 20. Aug. 1853.) quae si servatae fuissent, minime dolere cogeremur quosdam ex Monachis a recto tramite discessisse. Hasce itaque instructiones servari ab omnibus, ad quos pertinent, districte praecipimus, tibique onus iniungimus, ut pro tui muneris officio ac potestate earumdem observantiam omnino cures. Denique *laicorum coetus in officio suo maneat, neque in ecclesiasticas res se ullo modo immisceat. Eorum in Ecclesia est doceri, non docere, regi, non regere;* et Ecclesiae Dei nihil unquam tam noxium fuit, ac propterea a SS. Patribus et a Conciliis etiam Oecumenicis nil magis improbatum,

quam ut laici in ecclesiastica negotia sese ingererent, et in ecclesiasticum ordinem insilirent.

Haec sunt, ven. frater, quae tibi significanda atque mandanda duximus, quae ut possis utilius exequi, necessarias omnes atque opportunas facultates tibi hisce literis tribuimus. Age itaque, ac divino auxilio fretus operi manum alacriter admove, et ad eos, quos ipsi per nos invisere non possumus, perge velociter. Confidimus enim, Beatissimam Deigenitricem sine labe conceptam, et S. Gregorium, qui Armeniae gentis vere Illuminator extitit et Apostolus, omnem gratiam a I. C. D. N. esse impetraturos, ut qui in eum speramus non confundamur, et qui de tantis malis doluimus, laeta in filiis nostris consolatione fruamur. Et huiusce boni, quod fusis ad Deum precibus assidue adprecamur, omniumque coelestium munerum auspicem, et praecipuae nostrae in te benevolentiae pignus apost. bened. etc. Datum Romae die 24. Febr. 1870.

1455. *Breve ad Eppum Fabrianensem et Matilicensem, quo is in Convisitatorem Regularium Antonianorum deputatur.* Apostolici ministerii ratio postulat, ut peculiarem curam Regularium Ordinum geramus, et solerter caveamus, ne a recto tramite deflectant, declinantes autem ad illum efficaciter revocemus. Ea de causa apostolicis nostris literis, quarum initium „Religiosas“, expeditis sub annulo Piscatoris die 23. Febr. huiusce anni, quarum tenorem pro inserto praesentibus haberi volumus, apostolicam Visitationem Antoniani Ordinis Monachorum Armeniorum ex certis causis ibidem expressis indiximus, et ven. fr. Antonium Ios. Pluym AEppum Tyanensem, nostrum in Urbe CPna delegatum, iisdem literis universi memorati Ordinis Apostolicum Visitatorem renunciavimus et constituimus, facta etiam illi potestate alias personas sibi benevisas in partes huius officii subdelegandi. Et ne huiusmodi Visitationi impedimento ulla ratione esse posset Abbatis Generalis auctoritas, mandavimus, ut ven. fr. Placidus Kasangian, qui hactenus ex indulgentia nostra et ad nutum S. Sedis munus istud gesserat, ab officio Abbatis Generalis praefati Ordinis discederet et cessaret omnino. Equidem optandum fuisset, ut idem ven. fr. Antonius Josephus Apostolicam visitationem Romae auspicatus esset: verum gravissimae et nunquam satis

improbandae perturbationes, quibus CPna Armeniorum Ecclesia iam inde divexabatur, svaserunt, ut illuc quantocius remearet, rei catholicae consulturus. Idcirco memoratae Visitationi in hac alma Urbe peragendae vices et facultates suas subdelegavit dil. filio P. Ignatio ab Infante Iesu Sacerdoti professo et Consultori Generali Congregationis, cui a SS. Cruce et Passione D. N. I. C. titulus est. Qui quidem cum ex peculiaribus causis nobis notis et probatis veniam petierit se abdicandi praedicto munere Visitatoris subdelegati, nos eiusdem votis annuendum censuimus, ac propterea hanc eius renunciationem vi praesentium literarum admittimus et excipimus. Cum vero necessarium omnino sit, ut Apostolica Visitatio praedicti Antoniani Armenii Ordinis Romae peragatur, eiusque necessitatis nova de die in diem argumenta suppetant., idcirco de consilio ven. fr. nostr. S. R. E. Cardinalium Congr. de Propaganda fide pro negotiis ritus Orientalis te praefato ven. fr. Antonio Iosepho in praedicto Visitationis opere exequendo adsciscimus, et Convisitatorem constituimus, ut religiosam familiam et domum cum continenti ecclesia praefati Ordinis Armeniorum Monachorum, quae est in hac alma Urbe nostra, auctoritate apostolica visites in spiritualibus ac temporalibus: eaque de causa facultates omnes necessarias et opportunas vi praesentium literarum tibi concedimus et impertimus. Praecipimus autem, ut, sicuti per praecedentes literas nostras omnino cessavit ab officio Abbatis Generalis ven. fr. Placidus, ita exnunc cessent officia omnium, qui in eadem domo sunt, quocunque nomine illa veniant; nullaque ibidem canonica existat auctoritas sive in spiritualibus sive in temporalibus, quae a te non procedat. Porro integrum tibi erit, eiusdem domus gubernium et administrationem per te ipsum exercere, vel Regularem Superiorem ibidem constituere, quem iis tantummodo facultatibus et non aliis pollere decernimus, quas tu illi concedendas existimaveris. Mandamus proinde in virtute sanctae obedientiae universis et singulis dicti Ordinis Monachis etc. *ut in priori litera ad Delegatum CPnum.* — Datum Romae, die 5. Apr. 1870.

1456. *Decretum Convisitatoris Eppi Fabrianensis, quo domus religiosa Monachorum Antonianorum Romae inter-*

dicto subiicitur. Antonius Maria etc. Postquam SSmus Dnus noster Pius div. prov. Papa IX apostolicis literis, quarum initium est „Apostolici ministerii," expeditis sub annulo Piscatoris die 5 huius mensis, nobis officium ac potestatem demandavit peragendi Apostolicam Visitationem religiosae domus Monachorum Armeniorum Ord. S. Antonii in hac alma Urbe existentis, haud omisimus eosdem Monachos invisere, eisque significare, quae nobis a SSmo D. N. commissa fuerant. Verum P. Seraphinus Hanemian, qui Superioris locum in praefata domo tenet, aliique nonnulli ex Monachis, quos coram affari licuit, neque obsequentes nobis aures praebuere, neque apostolicam visitationem excipere voluerunt. Quamobrem missis ad eos apost. literarum exemplaribus eosdem scripto rursus adhortati sumus, ut apostolicis mandatis obtemperarent, quod etiam in irritum cessit. Haec vero etsi gravia et permolesta fuerint, non tamen impraevisa atque inopinata acciderunt. Siquidem iidem Monachi haud dissimili ratione paulo ante obstiterant Reverendissimo Patri Ignatio ab Infante Iesu, eiusdem domus religiosae subdelegato Visitatori Apostolico. Quin etiam R. P. D. Placidus Kasangian Antiochenae Ecclesiae titulo consecratus, iam eiusdem Ordinis Abbas Generalis, necnon P. Seraphinus Hanemian supradictus minime veriti sunt obsistere praecepto SS. D. N. qui eosdem ob non receptam apostolicam praedictam visitationem in alias religiosas domos secedere iusserat, ut spiritualibus exercitationibus ad mentem Sanctitatis Suae vacarent. Rebus ita se habentibus sperare amplius non licebat, eosdem Monachos paternis adhortationibus et uberiori indulgentia ad bonam frugem revocatum iri; atque idcirco ad ecclesiasticas poenas et censuras dolenter quidem sed necessario tamen procedendum erat. Verum ne illis tempus recogitandi ac resipiscendi ulla ratione deesset, eos nedum semel, verum iterum ac tertio canonice, iurisque ordine ac forma servatis, monere non praetermisimus, ut praefatis apost. literis obedirent, nobisque pure et simpliciter scripto significarent, se promtos esse atque paratos ad Apostolicam visitationem nostram excipiendam. Ast iidem Monachi, dum Apost. Sedi reverentiam verbotenus profitebantur, nostris monitis atque apostolicis mandatis contumaciter restiterunt, datisque literis protestati sunt,

se non posse iisdem acquiescere. Quae quidem miseranda rerum conditio necessitatem nobis ingessit canonicas poenas infligendi. Proinde auctoritate a SS. D. N. commissa utentes, P. Seraphinum Hanemian Superioris locum in praedicta domo tenentem, iam CPli suspensum a divinis ac insuper irregularem ibidem publice declaratum, omnesque et singulos Monachos ac religiosos viros Armenios Ord. S. Antonii in praefata religiosa domo degentes, cuiuscunque gradus existant, necnon ipsam religiosam domum et continentem Ecclesiam interdicto ecclesiastico supponimus, cuius relaxationem SSmo Romano Pontifici reservatam declaramus. Porro eosdem Monachos et religiosos viros etiam atque etiam adhortamur, et in C. I. D. N. enixe obsecramus, ut a via sua prava nunc tandem aliquando recedant, et debitam praestent nostris imo verius Apostolicis mandatis obedientiam. Quodsi in sua contumacia ac rebellione perstiterint, noverint nos ad ulteriora et ad graviores poenas processuros fore. Atque ita dicimus et pronunciamus, mandantes, ut hoc nostrum decretum seu sententia iuridice intimetur ac notificetur. Datum Romae die 28. Apr. 1870.

1457. *Breve Apost. ad universos Armenos Patr. Ciliciae de seditione praevia.* Dil. filiis Armenis Catholicis Patr. Ciliciae! Quo impensiore studio afflictas Armenorum Ecclesiae res erigere nisi sumus, et ad eum adducere ordinem eamque concordiam et firmitatem, quae antiquum ipsi decus referre possent: eo acerbius afficimur a nonnullorum malitia, qui curas nostras omnes non modo frustrantur, sed per machinationes suas convertunt in animorum dissidium, in pusillorum scandalum, in propriae gentis perniciem. Mala sane eorum artibus excitata et iugiter invalescentia enumeravimus literis nostris apostolicis „Non sine gravissimo“, quas dedimus die 24. Febr. huius anni, dum ad ea compescenda et dirimenda remittebamus ad vos ven. fratrem Antonium Iosephum AEppum Tyanaeum, Delegatum nostrum apostolicum. Verum hodie gravius quoque dolere cogimur, quod nec svavitate eius, nec prudentia, nec auctoritate perversorum audacia frangi aut molliri ulla ratione potuerit. Ipse quidem vix CPlim appulsus, memor ecclesiasticae lenitatis, accivit ad se praecipuos perturbationum auctores, eosque paternis monitis ad debita obsequia reducere

conatus est. Frustra hanc industriam expertus, publice proposuit literas nostras, quibus peculiaria novorum eventuum adiuncta commendantes eius zelo, confirmabamus Constitutionem nostram „Reversurus“ editam die 12. Iulii 1867 pro recta Epporum electione; revocare nitebamur ad officia proprii instituti Clerum secularem et Monachos; laicos monebamus, ne limites ipsis ab Ecclesia constitutos excederent, et perspicue demonstrabamus inanitatem prolatarum a refractariis expostulationum. Ea vero occasione idem ven. frater Antonius Iosephus comminatus fuit eccl. censuras iis e Clero, qui legitimae auctoritati intra statos dies se subiicere renuerent. At cum eos dies incassum dilabi vidisset, prorogandum adhuc censuit praestitutum terminum, nec antea reluctantes suspensione innodavit, quam cognovisset, inutilem iam omnem esse patientiam, et praevertendum esse per hanc severitatem periculum ulterioris deceptionis simplicium. Qui tamen ita mulctati fuerant, non modo nihil de contumacia sua remiserunt, sed poenam ipsam convertentes in atrocius facinus, et gravius aliorum scandalum, impudenterque contemnentes Ecclesiae auctoritatem et leges, palam et etiam solemniore ritu omnia sacri ministerii munia sibi vetita obire perrexerunt. Quo in crimine summopere dolemus, secularibus aliquot sacerdotibus accessisse ex Monachis CPli degentibus fere omnes *Mechitaristas Venetae Congregationis,* universosque Monachos Antonianos, nec ab istorum ingenio admodum discrepasse, qui hanc nostram incolunt Urbem. Hi enim non modo restiterunt visitationi Apostolicae eorum domus a nobis demandatae, sicuti fratres eorum in Oriente, pluriesque priorem et alterum electum Visitatorem reie erunt; sed omnes nulla petita venia se subduxerunt nobis. Quos inter etiam ven. frater Placidus Kasangian, qui Antiochenae Ecclesiae titulo consecratus Congregationi toti iam praefuerat, immemor profecto muneris sui et censurarum Eppos urgentium, qui non impetrata pontificia venia concilium deserunt, discessit.

Verum ipsa rebellium pervicacia artesque ad concitandos animos adhibitae pretiosiorem nobis faciunt et iucundiorem plurimorum firmitatem, qui nec insidiis, nec blanditiis, nec minis ab obsequio nostrae legitimaeque auctoritati debito se

abduci siverunt. Quos inter *commendandos nominatim censemus Mechitaristas Vindobonensis Congregationis, qui deploranda aliorum defectione minime labefactati, immoti perstiterunt in officio. Haec vero tot piorum constantia in tanto discrimine merito nobis spem facit, vos dil. filios humano quovis respectu posthabito strenue sectaturos esse nobilia patrum vestrorum vestigia, qui fidem suam fluxis hisce praeferentes exilium potius et aspera quaeque pertulerunt alacriter, quam infirmari paterentur coniunctionis suae vincula cum hoc unitatis catholicae centro, aut quidquam detrahi de veneratione, qua documenta regulasque prosequebantur ab ista veritatis magistra proposita.* Id autem securius etiam expectamus a fide vestra, quod experti noveritis, quanta sollicitudine, quantoque studio Sancta ista Sedes gentis vestrae commodis, incremento et honori prospicere curaverit, sive a vobis avertendo schismaticorum insectationes, sive comparando vobis libertatem cultus, sive subducendo vos a iugo schismaticorum Patriarcharum, sive Primatialem Sedem CPli constituendo: quae addictis ei primum Suffraganeis Ecclesiis, demum per coniunctionem eius cum Patriarchatu Ciliciae decorata fuit Patriarchae commoratione ; ita, ut quocunque intendatis oculos, conspicere debeatis, vigorem, libertatem, decus, quibus fruimini, accepta potissimum esse referenda studio in vos et affectui huius S. Sedis, vestrumque propterea interesse, ne ab illa ullo modo desciscatis. Nec decipi patiamini a rebellium artibus, qui, ut vos ad se facilius pertrahant, passim asseverant, se sua agendi ratione nec a fide et observantia nobis debita, nec a catholicorum officio deficere ; isti enim factis negant quod verbis confitentur. Et sane *qui praefracte detrectant et contemnunt auctoritatem Successorum Petri, in quibus Petrus perpetuo vivit, et eorum qui sibi ab illis praepositi fuerunt: facto suo Primatum illum inficiantur honoris simul et iurisdictionis in universam Ecclesiam, quem Christus Petro contulit, dum pascendi non minus agnos, quam oves totius gregis sui, seu regendi Ecclesiam, qua late patet in orbe toto, munus ei commisit.* Iamvero in hoc plane censu apud vos habendi sunt illi, qui et legitimi Patriarchae vestri, et eius, qui pro ipso Vicaria potestate fungitur, auctoritatem

despexerunt; qui neglexerunt aut recipere recusarunt istius sententias; qui eo pervenerunt, ut legitimam illius electionem utut rite peractam et confirmatam a nobis revocarent in dubium; qui restiterunt Delegato nostro; qui eum muneris sui exercitio quoad indictam a nobis monasteriorum visitationem prohibuerunt; qui diserte se professi sunt „independentes“; qui id facto confirmarunt, dum non modo exacto iam tempore demandatae sibi iurisdictionis excipere perrexerunt fidelium confessiones, sed id facere praeterea ausi sunt, postquam per editam suspensionis sententiam ipsis omnino fuerat eo munere interdictum; qui sacerdotalia omnia ministeria publice et solemniori etiam ritu obire non destiterunt in ecclesiasticarum censurarum contemtum; qui demum nihil sibi reliquum fecerunt, quo apertissime significarent, flocci se facere canonicas leges, legitimaeque potestatis et istius S. Sedis auctoritatem. An istis, qui tanta insurgunt audacia in auctoritatem nostram, tantaque pervicacia perstant in proprio crimine, fides adhibenda sit, dum profitentur sentire se de Primatu huius S. Sedis uti catholicos decet, seque manere coniunctos nobis et obsequentes, facile vos ipsi perspicietis. Quamobrem si discedere veremini ab ea catholica unitate, extra quam non est salus; si verae utilitati gentis vestrae prospicere cupitis, cavete ab artibus et insidiis istorum. Advertite vero potissimum, ne vobis ingeratur confusio rituum et disciplinae, quam isti callide nituntur inducere in simplicium animos, ut eos concitent in hanc S. Sedem, quam eo demum spectare iactant, ut paulatim veteribus Orientalis Ecclesiae ritibus obliteratis, iis latinum ritum sufficiat. Nam si Romani Pontifices studuere semper, ut unitati Ecclesiae responderet uniformitas disciplinae quoad praecipua saltem capita: ritus tamen omnes, qui nec a recta fide, nec ab honestate deflecterent, servandos censuerunt. *Defectio* vero mox *a nobis reprobata ritus certe non spectat, sed disciplinam, quam nisi Christi Vicarius moderari possit ubique, frustra totius Ecclesiae regimen ei erit commissum; adeoque eam etiam praefert indolem, quae ab illa recta fide desciscat, quam de divino Summi Pontificis Primatu catholicos tenere oportet.*

Futurum quidem confidimus, ut qui pertinaciter hactenus in sua defectione perstiterunt, Dei opitulante gratia tandem

resipiscant, et ad debitum revertantur obsequium. Verum si in sua contumacia permanserint, nos memores demandatam esse nobis totius dominici gregis curam, et Apostolum Paulum satanae tradidisse Corinthium, ut fidelium scandalum submoveret, et ipsius quoque sontis spiritum salvum faceret: *putrida haec membra, quae iam ultro secesserunt a Capite, seiungere cogemur a ceteris, ne reliquum corpus contagione sua inficiant, reosque omnes schismaticos declarabimus, et ab Ecclesiae sinu divulsos.* Utinam ipsi tantae poenae horrore perterriti redeant ad cor, conversique ad meliorem frugem molestissimam a nobis avertant necessitatem tristissimi huius exercitii muneris nostri. Et quo magis aberraverunt a via veritatis ac iustitiae, eo demissiore obsequio se subiiciant nostrae legitimaeque ecclesiasticae auctoritati; et lapidem offensionis, quem sua agendi ratione pusillis obiecerunt, obedientiae suae et humilitatis exemplo tollere nitantur e medio, nobisque sic optatissimam faciant potestatem paterno rursus eos excipiendi complexu. Vos autem, qui licet difficultatibus et periculis circumsepti perstitistis immoti, ab istorum discrimine moniti videte, quomodo caute ambuletis, confirmamini in fide vestra, obsequentius semper obedite praepositis vestris, memores, omnem potestatem, maxime vero sacram, esse a Deo; et a sollicitudine nostra studioque vestrae salutis et utilitatis excitati sedulo fovete in vobis religiosam illam observantiam, qua S. Sedem prosequimini, et filialem illam caritatem, qua iungimini nobis, ut unum semper nobiscum esse possitis in Christo Iesu, eiusque promereri benedictiones. Haec enixe poscimus a Patre misericordiarum, cuius gratiam in vos omnes affatim effundi desideramus. Superni vero favoris auspicem et paternae nostrae benevolentiae pignus apost. bened. etc. Datum Romae die 20. Maii 1870. (**Acta** *ex iis decerpta, quae apud S. Sedem geruntur.* Romae. 1870. Vol. V. 444. 501. ss. 572.)

1458. *Breve ad eosdem Armenos, quo cassatur electio pseudo-Patriarchae ab Armenis seditiosis facta, et excommunicatio eorumdem per Delegatum S. Sedis pronunciata confirmatur.* 1871. Ubi prima *novi schismatis* inter Armenios CPnae Urbis nuper conflati indicia eruperunt, non omisimus pro universali Ecclesiarum omnium sollicitudine omnes admo-

nere sive per nostras literas, sive per Delegatum nostrum illic residentem, ut fortes atque in fide stabiles permanerent; qui autem a recto tramite aberrassent, eos hortati sumus in Domino, ut ad saniora consilia reverterentur. Hi autem a vocibus nostris aures avertentes, *contumaces in coeptis perstiterunt;* imo ab iisdem Apost. Sedis divina atque universalis potestas et auctoritas in his potissimum, quae ad disciplinam pertinent, impetita fuit, licet omnium temporum et Ecclesiae filiorum reverentia ac fide tam in Occidentalibus quam in Orientalibus regionibus semper celebrata, novissimeque Oecumenici Concilii Vaticani dogmatico decreto declarata fuerit, rursusque firmata. Hinc *eo nos adactos sensimus, ut ad tuendam pro Apostolico nostro munere fidei unitatem formulam seu declarationem fidei certis verbis expressam pro recepto in Ecclesia more iisdem subscribendam proponi iuberemus*, cui si subscribere recusassent, iam ecclesiasticae perduellionis se reos proderent et a catholicae Ecclesiae unitate avulsos. Quod cum detrectassent, ven. frater *Antonius Iosephus AEppus Tianaeus, Apostolicus CPli Delegatus nostris obsequens mandatis nostraque usus auctoritate eosdem schismatis reos ac proinde maioris excommunicationis vinculo irretitos solemni decreto pronunciavit.* Profecto post hoc indicium nullus iam supererat tergiversandi locus, et novis hisce schismaticis alterutrum incumbebat, ut vel ad bonam frugem reverterentur, vel ementitum catholicorum nomen omnino deponerent. Verum magno cum nostro dolore eo deventum est, quo eosdem refractarios fore processuros etsi non levia subessent indicia, animus tamen noster credere refugiebat. Etenim *indictum est conciliabulum, in quo de novo Patriarcha constituendo egerunt tum laici tum monachi et sacerdotes schismaticae factionis, atque adeo quatuor Eppi, videlicet Iacobus Bahatiarian Diarbechiriensis, Basilius Gasparian Cyprensis, necnon Ignatius Kalybgian Amasenae, et Placidus Kasangian Antiochenae Ecclesiarum titulis consecrati*: immemores profecto dignitatis suae, fideique et obedientiae, quam in ipsa sua consecratione nobis nostrisque successoribus iureiurando promiserunt. Deinde quod sibi proposuerant, opere compleverunt, *electo* scilicet *in pseudo-Patriarcham*

dicto Iacobo Bahatiarian AEppo Eppo Diarbechiriensi, cui Iacobi Petri IX. nomen inditum est, et abnegato legitimo Ciliciae Patriarcha ven. fratre Antonio Petro IX, licet is unanimi suffragio Epporum ante triennium fuisset electus, a nobis confirmatus sacroque Pallio ipsis nostris manibus decoratus. Quantus exinde dolor animo nostro et moeror accesserit, satis verbis explicare non possumus. Hoc enim facto gravissimum vulnus Unitati catholicae illatum est, proculcata ecclesiasticae disciplinae regula, sacrorum canonum et Apostolicarum Constitutionum vis et auctoritas omnino spreta atque despecta, firmatum teterrimum schisma, atque fidelibus incautis vel ignorantibus nova errandi occasio exhibita ab iis, qui, licet excommunicati auctoritate nostra fuerint ab Ecclesiae Catholicae unitate omnino segregati, se tamen catholicos nobisque fideles et obedientes audent iactare, populisque illegitimum et schismaticum pastorem, perinde acsi catholicus esset, obtrudere.

Cum haec ita sint, nos muneri nostro omnino deesse videremur, si speculatores a D. N. I. C. universae Ecclesiae constituti, vocem nostram contra ausus istos attollere moraremur, et ab omni erroris periculo fideles Armenios eripere. Quapropter *Apostolica nostra auctoritate decernimus ac declaramus illegitimum, schismaticum et omnino irritum tum praedictum conciliabulum factiosorum, tum electionem in eo attentatam Iacobi Bahatiarian in patriarcham, et hunc nulla prorsus ecclesiastica et spirituali iurisdictione pollere, omnique exercitio eppalis ordinis esse suspensum;* insuper tam memoratum Iacobum quam electores poenas a sacris canonibus contra eos, qui talia ausi fuerint, sancitas omnino incurrisse. Eidem porro Iacobo sub interminatione divini iudicii districte praecipimus, ne praetensum Patriarchae titulum, a schismaticis sibi temere nulloque iure delatum, ullo pacto audeat usurpare, neve quidquam eo nomine attentare praesumat. Quod vero ausi sunt refractarii in praedicto conciliabulo contra ven. fr. Antonium Petrum IX Hassun, illud pariter nullius momenti ac roboris, quin et schismaticum facinus declaramus, ipsumque ven. fr. Antonium Petrum verum, solum ac legitimum esse Patriarcham Armeniorum Ciliciae edicimus et confirmamus. Porro universos Catholicos Armenios, cuiusvis ordinis ac digni-

tatis existant, pro supremi nostri Apostolatus officio graviter monemus, ut a praedicto Iacobo necnon ab eius electoribus et a reliquis omnibus, qui novo huic schismati adhaerent, caveant diligenter; legitimo autem suo Patriarchae et inprimis Apostolicae huic Sedi fideles maneant et obedientes; neque enim, ut ad rem monuit S. Carthaginensis Eppus Cyprianus, aliunde haereses obortae sunt, aut nata sunt schismata, quam dum Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos et ad tempus Iudex vice Christi cogitatur. (Ep. ad Corn. PP.) Providissimus autem Deus, qui laeta tristibus miscere consvevit, dolori nostro lenimentum ac solamen praebuit in fide et constantia, qua et populus et clerus Patriarchatus istius erga legitimum Patriarcham et hanc Apost. Sedem usi sunt; ac potissimum in vobis, ven. fratres, qui in officio constanter permanentes fideles vestrae curae concreditos a commemoratis erroribus et fraudibus incolumes servare studuistis atque studetis.

Ceterum ipsos neo-schismaticos, inprimis vero illos Eppos, qui tanto cum nostro et omnium bonorum luctu ab Unitate Catholica defecerunt, hortamur, ut, quoniam peccaverunt, non adiiciant iterum. Videant, quo demum evaserint, quantamque procellam in *Catholica Armenia Ecclesia* excitaverint. *Haec quidem donec in Petrae a Christo positae firmitate constiterit, submergi non poterit:* ipsi vero et cuncti, qui eis adhaerent, perpendant, quam grave sit a vera Christi Ecclesia defecisse et ab eius unitate fuisse divulsos. Etsi enim adhuc se catholicos appellare velint, factis tamen ipsis suis, quin et proprio conscientiae iudicio erroris convincantur oportet. *Qui* enim *Ecclesiae,* ut ait idem S. Cyprianus, *renititur, qui Cathedr. Petri, super quam fundata est Ecclesia, deserit, in Eccl. se esse confidit? Nemo fraternitatem mendacio fallat.* (Lib. de Unit. Eccl.) Redeant igitur praevaricantes ad cor, et sciant in Apost. Sede non solum Iudicem sedere, qui in promtu habet ulcisci omnem inobedientiam, verum etiam Patrem amantissimum, qui errantes filios, culpam suam humiliter confitentes, et sincere detestantes, in ulnas suas excipere paratus est. Precemur igitur universi auctorem et consummatorem fidei nostrae Iesum Christum, deprecatoribus apud ipsum humiliter adhibi-

tis Deipara Immaculata, Beatis Apostolorum Principibus, et Magno illo Armeniae Illuminatore Gregorio Sancto, ut errantibus lumen et robur suae gratiae concedat, quo omni humano respectu posthabito ad Ecclesiam reverti festinent, et iis, qui adhuc steterunt, maiora semper gratiae incrementa largiatur. Vobis autem, ven. fratres et dilecti filii, quos tanto maiori caritate complectimur, quo firmiorem vestram virtutem Deo sic favente conspicimus, apost. benedictionem ex intimo corde depromtam et uberioris semper praesidii auspicem peramanter impertimus. Datum Romae die 11. Martii 1871. — (**Acta S. Sedis** *in compendium redacta.* Romae 1871. VI. 273.)

1459—1460.

Decretum **S. Congr. Rituum** de titulo „Doctoris Ecclesiae" Sancto **Alphonso de Ligorio** tribuendo; item Literae Apostolicae Pii IX. P. M. desuper editae. 1871.

1. *Decretum S. Congr. Rit.* Inter eos, qui fecerunt et docuerunt, quosque D. N. I. C. magnos fore vocavit in regno coelorum, merito recensendus est *S. Alphonsus Maria de Ligorio*, Congregationis a SS. Redemtore institutor et S. Agathae Gothorum Eppus. Hic virtutum omnium exempla faciens, veluti lucerna supra candelabrum posita, omnibus Christifidelibus, qui in domo Dei sunt, adeo illuxit, ut iam inter cives Sanctorum et domesticos Dei fuerit relatus. Quod autem sancta operatione complevit, verbis etiam et scriptis docuit. Siquidem ipse errorum tenebras ab incredulis et *Ianseniani*s late diffusas doctis operibus maximeque *theologiae moralis* tractationibus dispulit atque dimovit. Obscura insuper dilucidavit, dubiaque declaravit, cum inter implexas theologorum sive laxiores sive rigidiores sententias tutam straverit viam, per quam Christifidelium animarum moderatores *inoffenso pede* incedere possent. Simulque *immaculatae Deiparae conceptionis*, et *Summi Pontificis ex cathedra docentis infallibilitatis doctrinas accu-*

rate illustravit ac strenue asseruit, quae postea aevo hoc nostro dogmaticae declaratae sunt. *Scripturarum* denique *aenigmata reseravit* tum in asceticis lucubrationibus coelesti quadam svavitate refertis, tum in saluberrimo quodam Commentario, quo *Psalmos et Cantica in divino officio a Clericis recitanda ad eorum pietatem fovendam et mentem erudiendam explanavit.* Summam Alphonsi sapientiam iam demiratus fuerat *Pius VII.* s. m. eumque commendaverat, *quia voce et scriptis in media seculi nocte errantibus viam iustitiae ostendit, per quam possent de potestate tenebrarum transire in Dei lumen et regnum.* Neque minori laude *inusitatam vim, copiam, varietatemque doctrinae* in libris ab ipso conscriptis prosequutus est alter Summus Pontifex *Gregorius XVI.* s. m. in literis decretalibus, quibus Alphonso maiores coelitum honores tribuebantur. Verum temporibus hisce nostris adeo sapientiam eius enarrant gentes, et laudem eius enunciat Ecclesia, ut plurimi S. R. E. Cardinales, fere omnes totius orbis Sacrorum Antistites, Supremi Religiosorum Ordinum Moderatores, insignium Academiarum Theologi, illustria Canonicorum Collegia, et docti ex omni coetu viri supplices libellos SSmo Dno nro Pio IX. P. M. porrexerint, quibus communia exposuere vota, ut S. Alphonsus Maria de Ligorio *Doctoris Ecclesiae* titulo honoribusque cohonestaretur. Sanctitas Sua preces benigne excipiens, gravissimum huiusmodi negotium de more SS. Rituum Congregationi expendendum commisit. Itaque in Ordinariis Comitiis ad Vaticanas aedes infrascripta die collectis Emmi ac Rmi Patres Cardinales sacris tuendis Ritibus praepositi, audita relatione Emmi ac Rmi Card. Constantini Patrizi Eppi Ostiensis et Veliternensis, S. Collegii Decani, eidem S. Congregationi Praefecti, Causaeque Ponentis, consideratis animadversionibus R. P. D. Petri Minetti S. fidei Promotoris, Patroni Causae responsis, necnon Theologorum pro veritate sententiis, omnibus denique severissime hinc inde libratis, unanimi consensu rescribendum censuerunt: *consulendum SSmo pro concessione seu declaratione et extensione ad universam Ecclesiam tituli* „Doctoris“ *in honorem S. Alphonsi M. de Ligorio* etc. Die 11. Martii a. 1871. Postmodum facta horum omnium et singulorum eidem SSmo D. N.

Pio Papae IX. per infrascriptum ipsius S. Congr. Secretarium fideli relatione, Sanctitas Sua S. Congregationis Rescriptum approbavit et confirmavit, ac desuper generale Decretum Urbis et Orbis expediri mandavit die 23 iisdem mense et anno. — *Card. Patrizi*, Praef. — *Bartolini*, Secr.

2. *Apost. Literae Summi Pontificis.* Qui Ecclesiae suae numquam se defuturum spopondit, Christus Dominus, quum maxime in rem suae immaculatae Sponsae esse perspexerit, insignes excitat pietate et doctrina viros, qui repleti spiritu intelligentiae tamquam imbres mittant eloquia sapientiae suae. Neque enim sine providentissimo Omnipotentis Dei consilio factum est, ut, quum *Ianscnistarum* doctrina novatorum oculos in se converteret, errorisque specie multos alliceret ageretque transversos, tunc potissimum extaret *Alphonsus Maria de Ligorio,* Congregationis a SS. Redemtore institutor, et S. Agathae Gothorum Eppus, qui *bonum certans certamen, os aperiret suum in medio Ecclesiae,* scriptisque doctis et laboriosis istam ab inferis excitatam pestem radicitus evellendam, et ab agro dominico exterminandam curaret. Neque vero has solum sibi partes depoposcit Alphonsus: sed in Dei gloriam, spiritualemque hominum salutem unice intendens animum, plurimos libros conscripsit, sacra eruditione et pietate refertos, sive inter implexas Theologorum tum laxiores tum rigidiores sententias ad tutam muniendam viam, per quam Christifidelium animarum moderatores inoffenso pede incedere possent; sive ad Clerum informandum, instituendum; sive ad catholicae fidei veritatem confirmandam, et contra cuiuscunque generis aut nominis haereticos defendendam; sive ad asserenda huius Apost. Sedis iura; sive ad fidelium animos ad pietatem excitandos. Hoc porro praedicari verissime potest, nullum esse vel nostrorum temporum errorem, qui maxima saltem ex parte non sit ab Alphonso refutatus. *Quid quod ea, quae tum de immaculata S. Deigenitricis Conceptione, tum de Romani Pontificis ex Cathedra docentis infallibilitate, plaudente christiano populo et frequentissimo universi catholici orbis Antistitum consessu approbante, a nobis sancita sunt, in Alphonsi operibus reperiuntur et nitidissime exposita, et validissimis argumentis demonstrata?* Quamobrem in hunc perbelle cadit nobilissi-

mum illud divinae sapientiae praeconium: „Non recedet memoria eius, et nomen eius requiretur a generatione in generationem. Sapientiam eius enarrabunt gentes, et laudes eius enunciabit Ecclesia.“ Ac *Pius VII*, praed. noster rec. mem. summam Alphonsi sapientiam demiratus, gravissimum hoc de eo protulit testimonium: *Voce* nimirum *ac scriptis in media seculi nocte errantibus viam iustitiae ostendisse, per quam possent de potestate tenebrarum in Dei lumen ac regnum transire.* Item fel. rec. decessor noster *Gregorius XVI. incredibilem* Alphonsi *dicendi vim, copiam, varietatemque doctrinae* maximis laudibus prosecutus, eum SS. Coelitum fastis adscripsit. Tandem nostris hisce temporibus etc. *(ut in priore decreto.)* — Nos itaque rescriptum istud *(S. Congr. Rituum)* edito die 23. Martii generali urbis et orbis decreto approbandum confirmandumque existimavimus. (Pars reliqua Apostolicarum Literarum sonat de postulato Superioris Generalis Congr. SS. Red. quoad inserendum Martyrologio encomium novi Doctoris Ecclesiae). — Datum Romae die 7. Jul. 1871.

1461—1486.

Acta ad **completos XXV. annos Summi Pontificatus Pii IX.** spectantia: Literae Apostolicae Pii IX, gratulationes, Brevia. 1871.

1461. **Pii IX. P. M.** *Encyclica ad Praesules de completis Apostolici sui regiminis annis XXV.* Beneficia Dei ad celebrandam eius benignitatem nos vocant, dum novam in nobis protectionis suae gratiam et maiestatis suae gloriam ostendunt. *Quintus* enim *et vicesimus iam elabitur annus, ex quo Apostolatus huius nostri, Deo disponente, ministerium suscepimus,* cuius aerumnosa tempora perspecta ita sunt vobis, ut longiori nostra commemoratione non egeant. Vere patet, ven. fratres, ex serie tot eventuum, militantem Ecclesiam inter crebra certamina et victorias cursum tenere; vere Deus rerum vices temperat ac regit in orbe, qui est scabellum pedum suorum;

vere infirmis et contemtibilibus saepe instrumentis utitur, ut inde consilia expleat sapientiae suae. Iesus Christus Dominus noster, auctor et supremus moderator Ecclesiae, quam acquisivit sangvine suo, suffragantibus meritis Beatissimi *Petri Apostolorum Principis, qui in hac Romana Sede semper vivit ac praesidet,* diuturno hoc Apostolicae nostrae servitutis tempore infirmitatem ac tenuitatem nostram sua gratia ac virtute ad maiorem sui Nominis gloriam et populi sui utilitatem dignatus est regere et sustentare. Hinc nos divino eius auxilio suffulti, constanterque usi consiliis ven. fr. nostr. S. R. E. Cardinalium, et non semel vestris etiam, ven. fratres, qui simul hic Romae magna frequentia nobiscum adfuistis, hanc *veritatis Cathedram* vestrae virtutis et unanimis pietatis splendore decorantes, potuimus in huius Pontificatus cursu ex nostris et catholici orbis votis *Conceptionem Deiparae Virginis Immaculatam dogmatica definitione declarare, ac pluribus Religionis nostrae Heroibus coelestes honores decernere,* quorum et praesertim divinae Matris praesidia Catholicae Ecclesiae tam adversis eius temporibus praesto esse futura non dubitamus. Divinae pariter opis fuit et gloriae, ut *verae fidei lumen in dissitas et inhospitas etiam regiones, evangelicis operariis missis, proferre* possemus, in pluribus locis *Ecclesiasticae Hierarchiae Ordinem constituere,* et *errores humanae rationi bonisque moribus, et rei tum christianae tum civili adversos, hac praesertim aetate invaleseentes, solemni condemnatione configere.* Deo pariter auxiliante, firmo ac solido, quantum poteramus, *concordiae vinculo ecclesiasticam et civilem potestatem sive in Europae, sive in Americae partibus inter se consociare;* pluribusque *Orientalis Ecclesiae,* quam ab initio Apostolici nostri ministerii paterno semper cum affectu respeximus, *necessitatibus consulere* curavimus; ac non ita pridem *Oecumenici Vaticani Concilii opus aggredi et promovere* nobis datum est; cuius tamen dum maximi fructus partim suscepti erant, partim expectabantur ab Ecclesia, ob notissimas rerum vices snspensionem decernere debuimus. Nec vero, ven. fratres, quae *civilis nostri imperii* ius et officium poscebant, ea unquam Deo donante exequi praetermisimus. Gratulationes et plausus, ut meministis, qui initia nostri Pontificatus exce-

perunt, brevi in *iniurias* et *oppugnationes* adeo conversi fuerunt, ut nos *e dilectissima hac Urbe nostra exulare* coëgerint. At vero ubi communibus catholicorum populorum et Principum studiis et viribus adnitentibus *Pontificiae* huic *Sedi restituti* fuimus, continuo omnes nostras vires et studia contulimus ad promovendam et conciliandam fidelibus nostris subditis solidam illam et non fallacem prosperitatem, quam uti gravissimum civilis nostri Principatus munus semper agnovimus. At vero *vicini Potentis cupiditas temporalis nostrae dominationis regionibus inhiavit, consilia sectarum perditionis paternis nostris atque iteratis admonitionibus et vocibus obstinate praeposuit*, et novissime, ut vobis compertum est, filii illius prodigi, de quo in Evangelio legimus, impudentiam longe supergressus, *hanc quoque Urbem nostram*, quam sibi postulabat, *vi et armis expugnavit, eamque nunc in sua potestate contra omne fas retinet*, veluti substantiam, quae ipsum contingat. Fieri non potest, ven. fratres, quin vehementer ob hanc tam *nefariam usurpationem*, quam patimur, moveamur. *Angimur omnino tanta iniquitate consilii, quod eo spectat, ut Civili nostro Principatu deleto, una eademque opera, si ita evenire posset, spiritualis nostra potestas et Christi regnum in terris deleatur.* Angimur tot gravium malorum aspectu, eorum praesertim, quibus aeterna populi nostri salus in discrimen vocatur; qua in acerbitate nihil nobis est luctuosius, quam *oppressae nostrae libertatis* conditione impediri, quominus tot malis necessaria remedia adhibeamus. Hisce moeroris nostri causis, ven. fratres, accedit etiam longa illa et miseranda series calamitatum et malorum, quae nobilissimam *Gallicam* nationem tamdiu perculerunt et afflixerunt, quae in immensum his diebus aucta tot prorsus inauditis excessibus ab efferata ac perdita hominum colluvie patratis, atque atrox nominatim impii parricidii scelus in *caede* ven. fratris *Parisiensis Antistitis* consummatum, probe intelligitis, quos sensus in nobis commovere debuerint, cum totum orbem metu atque horrore compleverint. Est demum et alia nobis, ven. fratres, ceteris etiam maior amaritudo, cum videamus *tot rebelles filios, tot tantisque censurarum laqueis obstrictos,* nulla paternae nostrae vocis, nulla salutis suae ratione habita pergere adhuc oblatum a Deo poenitentiae tempus

contemnere et divinae ultionis iram contumaciter, quam misericordiae fructum in tempore, malle experiri.

Jamvero per tot rerum vicissitudines, Deo clementissimo nos protegente, natalitium illum nostrae provectionis diem iam adesse videmus, in quo *sicuti in B. Petri Sede successimus, sic,* licet eius meritis quam longissime impares, *annorum eius in Apostolicae servitutis diuturnitate reperimur esse consortes.* Novum hoc profecto, singulare ac ingens est divinae dignationis munus, ac in tanta SS. nostrorum praedecessorum serie, in longo undeviginti saeculorum cursu nobis unice, Deo disponente, collatum. In quo eo etiam admirabiliorem nobiscum divinam benignitatem agnoscimus, cum videamus hoc tempore dignos nos haberi, qui pro iustitia persecutionem patiamur, et cum aspiciamus mirum illum devotionis et amoris affectum, quo christianus populus vehementer agitur ubique terrarum et ad hanc S. Sedem unanimi studio compellitur. Quae sane munera cum in nos adeo immerentes collata fuerint, vires nostras prorsus impares experimur, ut gratiae reddendae officio pro debita ratione respondeamus. Quamobrem dum ab Immaculata Deipara Virgine petimus, ut nos doceat eodem ac ipsa spiritu reddere gloriam Altissimo sublimibus illis verbis: *fecit mihi magna qui potens est,* vos etiam atque etiam rogamus, ven. fratres, ut una cum gregibus vobis commissis cantica atque hymnos laudis et gratiarum nobiscum Deo persolvatis. Magnificate vos Dominum mecum, dicimus Leonis Magni vocibus, et exaltemus nomen eius in invicem, ut tota ratio gratiarum et miserationum, quas accepimus, ad laudem sui referatur auctoris. Populis autem vestris significate incensam caritatem nostram gratissimosque animi sensus ob praeclara ipsorum erga nos filialis pietatis testimonia et officia, tamdiu et tam perseveranter edita. Nos enim, quod ad nos attinet, cum usurpare iure possimus regii Vatis verba: *incolatus meus prolongatus est,* vestrarum deprecationum ope iam ad hoc indigemus, ut virtutem fiduciamque assequamur reddendi animam nostram Pastorum Principi, in cuius sinu est refrigerium malorum turbulentae huius et aerumnosae vitae et beatus portus aeternae tranquillitatis ac pacis. Ut autem ad maiorem Dei gloriam proficiat, quod Pontificatus nostri beneficiis de eius largitate

accessit, spiritualium gratiarum thesaurum hac occasione reserantes, vobis, ven. fratres, potestatem facimus, ut in vestra quisque Dioecesi die 16 aut 21 huius mensis aut alio ad vestrum arbitrium eligendo benedictionem Papalem cum applicatione plenariae indulgentiae in forma Ecclesiae consveta auctoritate nostra apostolica impertire possitis et valeatis. Spirituali autem fidelium utilitati consulere cupientes, tenore praesentium in Domino concedimus, ut omnes Christifideles tam seculares quam regulares utriusque sexus, quocumque in loco cuiusque vestrum dioecesis existant, qui sacramentali confessione expiati et sacra communione refecti pias ad Deum preces pro Christianorum Principum concordia, haeresum exstirpatione, et S. Matris Ecclesiae exaltatione effuderint, eo die, quem vos ad praedictam benedictionem largiendam ex auctoritate nostra designaveritis, aut elegeritis, vel in dioecesibus, ubi Sedes Cathedralis vacet, Vicarii Capitulares pro tempore existentes elegerint et designaverint, omnium peccatorum suorum plenariam indulgentiam consequi possint ac valeant. Minime dubitamus, quin hac occasione populus christianus efficacius excitetur ad orandum, atque ita multiplicatis precibus eam misericordiam suscipere mereamur, quam tot praesentium malorum adspectus nos segniter implorare non sinit. Vobis interim, ven. fratres, constantiam, coelestem opem et solamen omne a Deo omnipotenti adprecamur, quorum auspicem et praecipuae nostrae benevolentiae testem esse volumus apost. benedictionem, quam vobis cleroque et populo unicuique vestrum concredito plena cordis nostri exuberantia impertimus. Datum Romae die 4. Iunii 1871.

1462. 1463. **Casino Catholicum Monachii** *gratulatur Summo Pontifici annos Petri, et responsum a Pontifice obtinet.* 1870. B. P. Quum die 16 mensis Iunii a. 1846. Vestra Sanctitas amplissimam eandemque laboriosissimam huius terrae dignitatem susciperet, innumerabiles auditae sunt voces exclamantium: Ad multos annos! Quod autem illi exoptaverunt, id Pater luminum, a quo omne descendit donum perfectum, tam benigne effecit, ut nos ei cumulatissime gratias agere debeamus. Summus Pontifex Pius VI, qui cum senuisset, deductus est quo non voluit, unus omnium S. Petri successorum adhuc diutissime sacra gubernacula tenuerat; ille enim Sacer-

dos Magnus per 24 annos et menses sex Ecclesiae praefuit. Sed hic idem Vir Apostolicus moriens in exilio, brevi iam superatus erit ab eo Papa, quem vestigia Crucis secuturum esse nobis erat praedictum. Namque ultimo huius anni die Pontificatui Sanctitatis Vestrae continget, ut omnium, qui Apostolorum Principi successerunt, longissimum spatium emensus sit. Quare fieri non poterit, quin hoc die festo S. Silvestri cuncti Ecclesiae Eppi, sacerdotes, laici illi hymno Ambrosiano more piorum usitato eximiam quamdam gravitatem tribuant. Quis enim est, qui, quum pio animo Sedi Apostolicae faveat, hunc eventum felicissimum et in tota XVIII seculorum historia unicum neque a Dei providentia profectum esse intelligat, neque Vestrae Sanctitati ex animo gratuletur? *Bavariae* quidem *Caput, quum diu vexillum fidei fortius quam ulla Germaniae Urbs alia tulisset atque defendisset, idem his superioribus annis Vicario Christi calicem porrexit amaritudine impletum.* Hac autem re et summo nos affici dolore fatemur, et eo magis nunc ad id impellimur, ut etiam graviore voce proclamemus: nostros animos constanter in amplectendo veritatis saxo permansuros, et ad eum Pontificem fideliter se esse applicaturos, cuius stella numquam clarius eluxit quam in tenebris, quibus nunc est afflictus. Utinam Deus propitius Sanctitati Vestrae lustra vitae propaget tum ad solatium illorum, qui trepidant, quia navis Petri ventorum undique effuse irruentium vi agitur, tum ad salutem universae Ecclesiae, cui his inprimis diebus gubernatore opus est perito et manu firmissima cuncta regente. Utinam Nono Pio obtingat, ut eundem quem Pius VII, Ecclesiae triumphum videat! Benedictionem sibi suisque Vestram Sanctitatem orantes in pietate et reverentia infinita perseverant Monachii die 21. Dec. 1870. deditissimi et observantissimi sodales conventus catholici quem vocant „Casino". Ludovicus Comes de Arco Zinneberg. — *Responsum Pii IX. P. M.* Gratulationum officia, quae nobis filiali affectu obtulistis, divinam erga nos dignationem exaltantes, cui placuit, ut praedecessorum nostrorum, qui B. Petro successerunt, Pontificatus diuturnitatem praetergrederemur, gratissima nobis extiterunt, dilecti filii; tum quod nobis dilectionem et pietatem in nos vestram declararunt, tum quod iis

significationibus obsequii erga hanc Apost. Cathedram erant coniuncta, quae vos illi addictissimos et vere filiali in ipsam animo praeclare nobis ostenderunt. Nos itaque officio huic vestro grati, egregios vestros sensus paterno affectu complectimur; et, cum probe noscamus non inde nos felices esse, si diuturno vitae spatio utamur, sed si sancte et perfecte ministerium nostrum impleverimus, hinc a vobis poscimus, dil. filii, ut vestris apud Deum precibus nos commendare numquam desinatis, praesertim ut nobis tribuat in tanta contra Ecclesiam Dei oppugnatione, ut illud praestare fideliter valeamus, quod Deo et Ecclesiae Sanctae pro nostri Apostolatus munere debemus. Vobis autem, dil. filii, omnia supernarum gratiarum praesidia adprecamur a Domino, ut in tanta dimicatione vestrae virtutis partes strenue exercere pergatis, et cum praecipuae benevolentiae in vos nostrae testificatione Apost. bened. etc. Datum Romae die 11. Ianuar. 1871. — (**Pastoralblatt** *für die Erzdiöcese* **München-Freising.** 1871. p. 23. 28.)

1464. **Primas Hungariae** *ad Clerum dioecesanum de exacto per Pium IX in Pontificatu quadrante seculi. S. Petrum* Apostolum et Apostolorum Principem *Summum Ecclesiae Pontificatum in Cathedra*, quam fundavit, *Romana annis 25 tenuisse* asserit *S. Hieronymus* scribens: „Romam pergit (Petrus) ibique 25 annis cathedram sacerdotalem tenuit usque ad ultimum annum Neronis, i. e. decimum quartum, a quo et affixus cruci, martyrio coronatus est, sepultus Romae in Vaticano iuxta viam triumphalem totius orbis veneratione celebratur.“ Idem testatur *catalogus RR. PP.* sub Liberio Papa circa a. 354 exaratus, in quo haec leguntur: „Petrus annis 25, mense uno, diebus novem. Fuit temporibus Tiberii Caesaris et Caii et Tiberii Claudii et Neronis: a Consulatu Vinicii et Longini usque Nervae et Vestini, passus autem cum Paulo die tertio Calendas Iulias consulibus supradictis, imperante Nerone.“ Consentit *Anastasius* Ecclesiae Romanae Bibliothecarius, inquiens: „B. Petrus Apostolus et Princeps Apostolorum primus sedit Cathedram Eppatus in Antiochia annos septem. Hic Petrus ingressus in Urbem Romam sub Claudio, ibique sedit Cathedram Eppatus annos 25, mensem unum, dies octo.“ Nec aliter habet catalogus RR. PP. sub Felice IV

aetate Iustiniani Imp. contextus, et circa a. 530 vulgatus, ut innumera alia de hac re testimonia silentio premam. Invaluit opinio, *nullum Papam in sublimi S. Petri Cathedra attingere annos Petri*, unde *Ioannes Palatius* morem derivat acclamandi in inauguratione cuiuslibet novi Pontificis: *B. Pater, annos S. Petri non videbis!* cuius ceterum acclamationis nulla plane sunt in libro diurno RR. PP. vestigia. Quidquid vero sit de hac acclamatione, id certum exploratumque est, nullum ex omnibus Romanis Pontificibus in S. Petri Cathedra annis 25 sedisse, imo in omni 257 RR. PP. numero, qui in sic dicto Annuario Pontificio recensentur, nonnisi 23 reperiuntur, qui annos 15 excesserunt, ex iisque soli novem annum vicesimum superaverunt, nimirum S. Silvester I, S. Leo M., Hadrianus I, S. Leo III, Alexander III, Urbanus VIII, Clemens XI, Pius VI, et Pius VII. Hanc in rem pridem iam Auctor quidam anonymus vitae S. Monae Eppi Mediolanensis a. 249 defuncti observavit: „Si quis mirum ducat, aut credibile putandum dissvadeat, quinque tantum ea usque tempora Mediolanensi Ecclesiae Antistites praefuisse, cum in Romana Sede vigesimus post Apostolos tunc temporis degerit vir Deo fidelissimus Papa et Martyr Fabianus: perpenset, quicunque ille est, occultum et investigabile dispensantis Dei iudicium, cur istis prolixiora vitae curricula contulerit, illis vero breviora. Istos ad suorum profectum fidelium licet inferioris gradus diutius reservatos, longo conflictu adsvescens ad triumphum victorum agmini socians, ad ultimum ut emeritorum laborum senes multis postmodum essent norma vitae exemplarque militibus; illos autem, Summos videlicet Primates et duces spiritualis certaminis, quanto fortius in procinctu christianae fidei dimicantes, tanto ad coeli palatium ocyus properantes, victrici laurea redimitos secum perenniter regnare concesserit. Neque enim aliter decuit, quam ut in praecellentis pontificalis Cathedrae throno vicissim continuatimque sibi succedentes Ecclesiae totius Rectores universum suis orbem monumentis replerent, a quibus et certandi audaciam, et praedicandi constantiam, triumphi quoque reportandi fiduciam ceteri sumerent ecclesiarum principes et magistri. Et cum quis ad liquidum humani lance iudicii causam tanti examinis trutinare nequierit, excla-

met necesse est cum Apostolo et dicat: O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, et investigabiles viae eius! — Non solum vero istiusmodi miranda superni arbitrii dispensatio apud antiquos quoscunque ac primae christianitatis cultores, verum etiam apud modernos pari libra frequentuis accidisse patenter agnoscitur; dum et in Romanae arcis Pontificibus brevioris vitae cursus, et vix dum ad primi Pastoris mensuram pertingere decernitur et Mediolanensibus Praesulibus perrari adscripti sunt, quibus non usque ad grandaevitatem terminus vitae praesentis decurrerit.“ Iam igitur anonymi auctoris tempore hominum mentes ea exercuit divinae providentiae dispositio, qua factum est, ut nullus S. Petri successorum ad Petri in sacro Ecclesiae principatu annos pervenerit.

Nostris diebus reservatum est *videre Papam S. Petro in diuturnitate etiam Summi Pontificatus similem.* Nimirum *SS. D. N. Pius IX die 16. Iunii h. a. vicesimum quintum Summi Pontificatus sui annum complebit.* Consilium fuit Altissimi, cuius iudicia abyssus multa, quod die 16. Iunii 1846 in Pium IX mox in altero scrutinio electorum vota ingenti Urbis ac Orbis plausu convenirent. A Domino perinde factum est, ut idem Summus Pontifex, quo nullus graviores pro Ecclesia Dei labores exantlandos, nullus maiores in Ecclesia gubernanda difficultates exsorbendas habuit, inter tot curas et sollicitudines, corporis vires mirum quantum atterentes, inter tot discrimina rerum, et vicissitudines temporum, octogenario licet maior, (quam aetatem ipsae Scripturae laborem ac dolorem esse asserunt) pleno mentis ac corporis vigore perfruatur, atque in illo haec Psaltis Regii vota impleri videantur: Redimit de interitu vitam tuam, renovabitur ut aquilae iuventus tua. (Ps. 102.) In S. Sedem et huic Petrae a Christo ipso superaedificatam Ecclesiam numquam atrocius bellum motum est ac nostro tempore, numquam Sedes illa ab insolentioribus potentioribusque impetita fuit inimicis, qui licet studiis ac erroribus sint dispares, *in unum* tamen *unius S. Petri Cathedrae et Ecclesiae exterminium omnes conspirant.* Numquam Sedes illa, si prima tria Ecclesiae secula demas, humanis omnibus praesidiis sic destituta fuit, prout illam hodie carere videmus,

nempe *non suae solum derelictam sorti, sed insuper spoliatam, omnibus omnium catholici nominis hostium telis in ipso plane Ecclesiae centro obiectam, ipsa libertate privatam*, nisi liberam illam dicere velis, quod liberrime et impune impetere, lacessere conviciis eam possit quiscunque velit. Qui iuxta temporum et Ecclesiae suae indigentias Summo Sacerdotio semper aptare consvevit homines, Ecclesiae suae vindex ac protector *Deus*, in haec difficillima et innumerabilium plane molestiarum tempora *Pium IX reservavit*, qui inconcussa in Deum locata fiducia numquam animum in adversis rebus dimittere, numquam in secundis extollere, numquam in implemento gravissimorum officiorum tepescere visus est; *qui Ecclesiam Dei afflante Spiritu S. non irruentibus in illam tempestatum fluctibus obsequendo, non ad sic dictum genium aevi consilia aptando, sed secundum legem Dei claves et clavum fortiter tenendo ac dirigendo gubernavit.* Qui Ecclesiae universae atque orbi Christiano ita prout Pius IX totus vixit, is numquam diu, numquam satis vixisse censendus est. Agamus proinde Regi seculorum immortali ac invisibili gratias, quod SS. D. Nostrum, cui ante annos 25 aditum ad solium Pontificium gratia sua reseravit, tot annorum decursu Ecclesiae suae sanum ac incolumem conservaverit. Communibus dein Ecclesiae universae votis nostra quoque adiungamus, atque a Deo enixissime petamus, ut quam illi adhuc in religionis praesidium, rei christianae incrementum, et catholici nominis gloriam concessurus est vitam, eam in longum deinceps tempus protrahere, tueri, meliorum denique temporum felicitati servare velit. *Videamus porro et ad confirmationem nostram in fide ultro experiamur in tanto Pontifice, petram illam, super qua aedificatam Ecclesiam scimus, tota conspirantium hostium potentia tentari posse ad exercitium, convelli aut superari non posse ad exterminium.* Miremur in inermi octogenario senecione Crucis Christi, cui soli innititur, virtutem ac vim, quae in infirmitate perficitur, inter adversa invalescit, undique vexata non cedit, pugnam non deserit, pugnare non desinit, gloriosius triumphatura. — Strigonii, die 30. Maii 1871. — **(Circul. Dioec.** 1871. p. 41.)

1465. *Idem Primas de superatis per Pium IX P. M.*

annis Pontificatus Petri. Testimoniis omni exceptione maioribus gravissimorum Scriptorum atque ipsius etiam Calendarii Romani evincitur, *S. Petrum App. Principem ac primum Summum Pontificem in Cathedra Romana 25 annis, duobus mensibus et septem diebus sedisse. Hos annos, hosque menses ac dies in Sede illa attingere nulli successorum S. Petri concessum est, praeter SS. D. N. Pium IX, qui die 23 curr. ipsos adeo dies S. Petri in Sede Apostolica complevit, atque sic diuturnitate sacri Principatus omnes suos praedecessores, atque ipsum plane S. Petrum superavit*, cui in supremum agnorum et ovium Pastorem constituto divinus Salvator non mortis tantum genus, quo clarificaturus esset Deum, sed longiorem etiam his in terris vitam praedixit his verbis: Amen amen dico tibi, cum esses iunior, cingebas te et ambulabas quo volebas: cum autem senueris, extendes manus tuas, et alius te cinget et ducet quo tu non vis. (Ioan. 21, 18.) Extraordinariam hanc Summi Pontificatus SS. D. N. diuturnitatem animo volventes, in haec Psaltis Regii verba erumpamus, est necesse: A Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris; (Ps. 117, 22.) inprimis si attendamus, quae inter adiuncta, quot praesentissima inter vitae discrimina, quos inter angores, curas ac sollicitudines B. Pater vitam traducere debuerit. Neminem latet, Ioannem Com. Mastai in iuventute sua morbo caduco, qui prodromus longioris vitae non est, eo in gradu laboravisse, ut diu dubitatum fuerit, an vocationi suae conformiter ad sacerdotium promoveri possit. Novimus omnes, ipsum Pium IX, postquam primarius eius Administer C. Rossi die 15. Nov. 1848. in Parlamenti aedibus sicariorum manibus plena luce trucidatus fuisset, a rebellibus occultarumque societatum satellitibus ad ictum destinatum fuisse plumbeae glandis ope, quae stantem ad latus Papae illius secretarium prostravit ac enecuit. Recenti memoria tenemus, Pium IX, ut rebellium manus ac furorem evaderet, Urbem linquere, ac sub unius feminae, Bavarici Legati uxoris, custodia extra Statum Pontificium asylum quaerere coactum fuisse, et in arce Regni Neapolitani munitissima, Cajeta dicta, invenisse. In qua fuga quam facile detegi ac intercipi potuisset eo modo, quo olim Galliae Rex Ludovicus XVI in fuga salutem quae-

rendo, priusquam regni fines excedere quivisset, detectus, Parisios reductus, et capite truncatus est. Sicarios in ipsas Vaticanas aedes penetravisse, ut Cardinali Status Secretario violentas manus inferrent, fidedigne relatum accepimus. Post vix non duorum annorum exilium redux ad suam Sedem Summus Pontifex quas in angustias se coniectum vidit nefastis artibus moliminibusque illius Principis, quo instigante atque agente praeter unum omnes in Italia throni eversi, et S. Sedi Ap. florentissimae provinciae ereptae sunt. Quae dum agerentur, vidit B. Pater eiectos e suis sedibus et carceri coniectos Eppos, expulsos suis e monasteriis viros religiosos, depulsas suis ex asceteriis famique obiectas Deo dicatas virgines, confiscatam ecclesiarum et beneficiorum omnium eccl. dotem, ipsam catholicam Ecclesiam servituti mancipatam. Vidit haeresim caput extollere, et a potestate civili protegi, iuventutem in scholis pessimis doctrinis ac principiis imbui, schismaticis atque Ecclesiae inobedientibus sacerdotibus ampla subsidia ex aerario publico praeberi, atque sic hamum parari, quo alii quoque capiantur, et ad perrumpenda eccl. disciplinae repagula velut totidem Iudae proditores seducantur. Nec inter boatus tormentorum, quibus Italiae Rex Romam oppugnandam et expugnandam iussit, expugnari ac conteri octogenarii senecionis Papae constantia ac valetudo potuit, qui memoria recolens, quanta a Iudaeis, ab Herode et Imperatorum crudelissimo Nerone S. Petrum pati oportuerit, quas porro aerumnas, quae pericula, quam multiplicia, quam gravia S. Paulus subire debuerit, quo mortis genere ambo hi Apostoli in ipsa Urbe Roma e medio sublati fuerint, observante S. Augustino, „moriuntur abiecti et orbis terrarum capiunt principatum“ ; probe etiam sciens, praeter S. Petrum 31 e suis praedecessoribus RR. PP. sangvinem pro fide et Ecclesia Christi profudisse, haec inquam memoria recolens Pius IX in media Urbis expugnatione stetit intrepidus, et propinatum sibi acerbissimorum dolorum calicem bibit, imo exhausit omnibus cum faecibus mendaciorum, conviciorum, irrisionum, calumniarum, maledictorum et pasquillorum, in quibus consarcinandis atque adversus augustam Summi Pontificis personam vibrandis nulli labori, nullisque sumtibus parcitur. S. Leo M. S. Petrum celebrat, quod silvam frementium bestiarum et

turbulentissimae profunditatis oceanum (sic Urbem Romam illius temporis appellat) constantior, quam cum supra mare graderetur, ingressus fuerit. Hoc idem hodie M. Leo de Roma scriberet, et magnis encomiis efferret successoris sui constantiam, patientiam, atque in silva illa illoque turbulentissimo oceano perseverantiam; sed procul dubio celebraret etiam miram circa Pium IX providentiae divinae dignationem, a qua sola repetenda est longitudo dierum, qua illum in Sede Petri supra omnes Summos Pontifices repletum cernimus. A Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris. Olim causas brevitatis vitae RR. PP. scrutati sunt homines, imo ipsi etiam Summi Pontifices. Sufficiat commemorare Alexandrum II, qui a S. Petro Damiano quaesivit, quae ipsi causa videretur, cur Ap. Sedis Antistes numquam diutius vivat, sed intra breve temporis spatium diem claudat extremum, adeo ut post B. Petrum Apostolum, qui per quinque circiter annorum lustra praesedit, nemo postmodum RR. PP. hoc spatium Praesulatus aequaverit? S. Doctor ad quaestionem sibi propositam respondit in opusculo, quod inter opuscula eius 23-ium est, et inscribitur: „de brevitate vitae Pontificum Romanorum et divina providentia", quod praestantissimi et doctissimi viri opusculum operae pretium est attente perlegere. Erunt procul dubio imo sunt, qui in causas inquirunt tam diuturni in hac recte temporum iniquitate Pontificatus, cui par in Ecclesia sancta Dei non fuit unquam, sicut numquam tam atrox contra eandem Ecclesiam excitata est saeviitque tempestas. Nos, qui catholico censemur nomine, quive a S. Paulo didicimus, quod Christus in sempiternum diligat Ecclesiam, velitque illam sibi exhibere gloriosam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed ut sit sancta et immaculata (Eph. 5, 23—27.), *pro certo tenemus Deum Pio IX tam longam vitam tamque diuturnum Pontificatum propter Ecclesiam et in bonum Ecclesiae concessisse.* Quam Ps. Reg. tam pulchre canit et celebrat protectionem iusti per Deum in Ps. 90, cuius hic brevis est sensus: si Deus pro nobis, quis contra nos: illam Pius IX plena mensura expertus est. Longitudine dierum in Sede Petri super omnes suos praedecessores replevit illum Dominus; restat, atque futurum certo confidimus, ut etiam ostendat illi salutare suum. Officio meo

defuissem, si vestram attentionem ad eventum tam memorabilem tamque singularem in vita et historia Ecclesiae nostrae provocare neglexissem. Nostrum est orare pro Summo Pontifice, cui veram obedientiam vovimus, spopondimus, iuravimus, orare inquam, ut Deus vivificet eum, et beatum faciat eum, et non tradat eum in manus inimicorum eius. Strigonii, die 25. Aug. 1871. — (**Circ. Dioec.** 1871. p. 59.)

1466. **Clerus Dioec. Taurinensis** *ad Pium IX P. M. pro solemni anniversario assumtionis suae.* Solemnis urget dies, Summe Sacerdos, quo exaltationis tuae ad Supremi Pontificatus apicem auspicatissima in universo orbe memoria recolitur. Quae extraordinario plausu excepta fuit, ac veluti speciale Divinae Providentiae beneficium, ab ea Ecclesiae Sanctae Catholicae difficillimis hisce temporibus ad eius incolumitatem reservatum, annua anniversaria sui commemoratione omnes Ecclesias tuae sollicitae curae demandatas, omnes ubique Christifideles svaviori in dies gaudio laetificat, solemniori exultatione celebratur: ea sane iusta et gravi causa, qua speratis accepta imo grandiora in dies beneficia praestant. Annue itaque, Pater clementissime, ut universali fidelium festivitati communicantes quasi uno ore Clerus et populus Taurinensis Dioecesis ea ipsa die prospera et fausta tibi adprecentur, coram te corda sua effundant, tui digna ac tibi placita de suis cordibus depromant et offerant. Quae vero? fidei, obedientiae, obsequii, observantiae et filialis amoris sincerissimas significationes. „Cuius vice fungimur, ipsum vobis loqui credite, cum nostris cohortationibus aures adhibetis; quia non aliud vobis, quam quod ille docuit, praedicamus“; ita inter Pontifices doctrina et sanctitate celeberrimus, ipso suae assumtionis die, Leo Magnus fidelibus sui temporis, ita nos. *Cuius vice fungeris, Optime Pastor, ipsum nobis loqui credimus, cum tuis cohortationibus aures adhibemus, quia non aliud, quam quod ille docuit, te praedicare credimus.* Manente dispositione Veritatis B. Petrum per te et in te in accepta Petrae fortitudine perseverando suscepta Ecclesiae gubernacula non derelinquere alte tenemus. *Te* proinde *fidei conservatorem integerrimum, et Doctorem falli nescium profitentes, quaecunque credenda proposueris, firmiter et sincere credere ac tenere profitemur; atque in*

iis ea singillatim, quae de B. Maria Virgine sine labe concepta, ac nuperrime in Vaticano Oecumenico Concilio de Summi Pontificis inerrantia constituisti. Credentes salvi erimus: ita quidem, „si fides vestra, (citato die subdebat laudatus Pontifex,) corona mea, gaudium meum estis, si fides vestra in dilectione et sanctitate permanserit.“ Eo tendunt, ad id incessanter, Magister Sapientissime, verbo et opere cohortationes tuae nos provocant et impellunt: corona tua, gaudium tuum esse peroptamus; te pro nobis deprecante, divinae gratiae auxilio fidem nostram in dilectione et sanctitate permansuram fiducialiter confidimus. Cuius vice fungeris, eius nos affectu prosequeris, ea proinde caritate, qua Pater homines dilexit, atque Filio suo diligendos adeo commendavit: ea caritate nos diligis, qua Christus suos adeo peramanter dilexit. De teneriori quadam tua dilectione Clerum et populum Dioecesis Taurinensis gloriari posse plura et quidem grata argumenta nobis innuunt, atque de nostra fide et affectu te bene sentire; quanta id svavi ac religiosa iucunditate perfundit! Caritas Christi urget te, vere Pastor amantissime, ac propterea boni Pastoris sollicite peramanter officia complens, pro ovibus tuis animam tuam ponere non recusas, imo ardenter peroptas: opportune, importune arguis, obsecras, increpas in omni patientia et doctrina, nullo labore fatigaris, nulla te frangit aerumna aut retardat calamitas, amaritudinibus anxiari non refugis, gaudens pro Christo contumeliam pati. Qua spe, piissime Pontifex, qua intentione tot erga nos tuae pietatis et benevolentiae opera et officia? Non ea sane, ut inanes et vacuas laudis aut admirationis vel gratiarum actionis verba referas; hanc, non aliam quamlibet grati animi significationem in votis habes, ut tibi dociles et obsequentes filii, animo et opere tibi cooperantes, finem fidei nostrae reportantes, vitam assequamur aeternam in laudem et gloriam Dei et Domini nostri Iesu Christi. Adiice, Pater amantissime, dilectionis tuae actibus precum tuarum efficax praesidium: adiice benedictionem sanctam tuam; tuo merito, tua laude, tuo purissimo gaudio in fide stabiles, in opere efficaces in finem usque perseverantes tecum in gloria Dei salvi erimus. Haec spes nostra, hoc propositum nostrum, cui benedicat Deus. Salve, Pontifex

Summe, Pater dulcissime, suscipe filiorum tuorum osculum amoris et obsequii, suscipe vota nostra, ut te Deus in diem et diem incolumem sospitemque servet in bonum Ecclesiae suae, et meritorum tuorum incrementum. Diem Assumtionis tuae in laetitia maxima celebrabimus. Taurini, die 20. Maii 1871.

1467. **Eppi Transylvaniensis** *gratulatio.* Dominus, qui attingit a fine usque in finem fortiter et disponit omnia svaviter, qui ministeria angelorum hominumque dispensat, Te, B. Pater, arcano providentiae suae consilio ante quinque lustra, plaudente universo orbe catholico, ad sublime apostolici muneris fastigium elevare dignatus est. In tam excelso honoris et apostolatus culmine, tumentes inter fluctus procellasque naufragium minitantes, in agendo semper pariter et patiendo fortis et intrepidus, Dei, qui dives est in misericordia, munificus in gratia, continuata miseratione quintum supra vigesimum proxime completurus es annum. Sicut Domino placuit, ita factum est, sit Nomen eius benedictum! Memorabilis certe, et in Annalibus Ecclesiae unicus hic eventus non tuum solum, B. Pater, paternum, sed nostros pariter tibi qua Ecclesiae Capiti intime coniunctorum filiorum animos dulci replet solatio. *Nos* pariter *omnes et singuli, Eppus, Capitulum, et Clerus populusque catholicus in Transylvania laetam hanc alacriter arripimus occasionem ad contestandam intemeratam nostram fidelitatem, qua Cathedrae Petri inter quaecunque rerum et vicissitudinum discrimina firmissime et mente et corde adhaeremus, eiusdemque supremam magisterii auctoritatem veneramur.* Et quoniam profundissimae filialis venerationis testimonia coram edere, homagialis item subiectionis sanctissimum officium personaliter explere nobis integrum non est, piissima vota et devotissima sensa Sanctitati Vestrae scripto praesentamus. Supplices simul ad Deum omnis consolationis auctorem palmas tendimus, concordi omnium huius dioecesis ecclesiarum oratione supremum animarum Pastorem Christum deprecantes: *ut Cathedram S. Petri, quam admirabili supernae sapientiae consilio divinis regalibusque privilegiis sublimavit,* in his temporum angustiis forti suo brachio tueatur, et, te adhuc diu incolumi, e periculis eripiat, atque *iuribus suis malevo-*

lorum iniquitate spoliatam, contra impios Ecclesiae hostes reddat victricem. Et quoniam omnis humana contentio in irritum cadet, nisi sustentetur robore ex alto, flectimus genua ad thronum gratiae Christi Salvatoris, ut Sanctitatis Vestrae, sui in his terris Vicarii, ad beatum usque exitum inclytum reddat Apostolatum, post diuturnas tribulationes laetiora tandem tribuat tempora, et ad ostendendas gratiae suae divitias Sanctitatem Vestram diu multumque servet sospitem, ad cuius pedes provoluti etc. Albae-Carolinae, die 7. Iunii 1871.

1468. **Epporum Helvetiae** *gratulatio.* Quod nos devotissimi tui filii, subscripti Helvetiae Eppi, ceu ardentissimum nostrum votum ante biennium in congratulatoriis pro quinquagesimo presbyteratus tui anniversario literis enunciare sategimus; quod exinde cum mundo universo catholico a Deo enixissime precati sumus, id iam summa eius bonitas annuere dignata est. Post optatissimam enim illam diem, quae tui sacerdotii semiseculum feliciter complevit, aliam eamque multo magis adhuc exoptatam illucescere fecit, quae videlicet quintum supra vigesimum Summi tui Sacerdotii annum absolvit, ac proin Pontificatum tuum Romanum Romano Divi Petri Pontificatui durationis longitudine gloriose coaequat. Uni tibi beata haec sors hucusque obtigit: tui unius propria est haec praerogativa prae centenis et rursum centenis Pontificibus, qui in Romana Sede te praecesserunt. Fuere utique inter illos, ii tamen rarissimi, qui numerosis Petri, Cathedram in aeterna Urbe ab ipso erectam occupantis, diebus approximarunt; qui attingeret, nemo fuit. Tu, B. Pater, omnes Principis Apost. successores sessionis in eius throno diuturnitate superas; tibi soli datur videre, quod ut videres, tritum quoddam ac a seculis receptum dictum denegare videbatur. Quo superno id factum est consilio? Dei equidem cogitationes scrutari velle temeritatis est; at quando Deus ipse illas quodammodo in propatulo posuit, eas tunc agnoscere palamque adserere nonne prorsus laudabile, nedum temerarium est: quia tum id Dei intentioni obsequi est. Iamvero quid magis manifestum, quam *idcirco Deum prorsus insolitam aeque salutaris ac gloriosi Pontificatus tui prolongationem voluisse, ut ea evidens perseverantis ac peculiaris calamitoso hoc tempore protectionis affectionisque*

suae erga Ecclesiam modernumque huius supremum Rectorem esset comprobatio, utque inter tot pericula, afflictiones et adversa fiduciae, solatii et roboris augmentum tribueret, atque toti orbi vere catholico amplissimas certissimasque pro tempore proxime futuro spes inspiraret. *Pio IX.* namque *vivente catholica fides fidelem suum custodem, sacra Ecclesia iura intrepidum vindicem, iustitia ac morum puritas invictum suum defensorem habebunt.* Pio Dei domum regente, quanta ab ipsa mala arcebuntur, quanta ei bona obvenient! Quanto certior quantoque citior religionis catholicae triumphus exspectatur! Pio ad coelum manus levare pergente tot calamitatum ingruentia pulsati catholicorum animi erecti persistunt. Ipso augustam Petri sedem implente fideles momentosam religionis causam in tuto positam esse confidunt. Quam merito igitur, B. Pater, haec dies, quae pro 25 vice tuae exaltationis anniversaria est, nosque proin Pontificatus tui ultra solitos limites felicissime prolongati commonet, pro omnibus filiis tuis, pro catholico orbe universo verae summaeque laetitiae dies existit: quinimo existit et pro multis eorum, qui te dulci Patris appellatione non dignantur, ut tuarum virtutum numerum, firmitatem et celsitudinem suspiciunt atque mirantur, a tui veneratione sese cohibere nequeunt, atque vix non vel inviti ad tibi bene volendum se inclinari sentiunt. Quodsi hi nobiscum catholicis non exclamant: vivat SS. Papa noster, vivat amantissimus Pater noster! ut saltem exultabundi clamabunt: Vivat *Rex, Pontifex Romanus*, vivat *Principum optimus*, vivat *Pius IX*, vivat *vir ille magnus, atque mirandus, cui aequalem alterum exhibere nequit hoc seculum!* Si non dicunt: vivat religionis nostrae fulcrum inconcussum; dicunt tamen: vivat *unicus hodiedum iuris, iustitiae ac ordinis defensor!* nobiscum dicent: vivat semper incolumis, liber ac prorsus independens! vivat multos adhuc annos! Verum haec dies debitae quoque nostrae gratitudinis erga illum manifestandae dies est, cuius singularis providentia Pontificis nostri Pii vitam ad hanc usque lucem perduxit, robusta eum senectute donavit, ac per tot lustrorum decursum semper sospitem inter tot adversitatum nubila iugiter erectum serenumque servavit. Grates praestare satagemus, B. Pater, nos ipsi totique greges nostri per

sacra officia, quae in omnibus ubique ecclesiis in ista felicissima die fieri ordinavimus. Nostras gratiarum actiones millies millenis iungemus, quae undequaque ex toto terrarum orbe pro insigni conservationis tuae beneficio ad coelum assurgent.

Dolendum profecto, quod *S. Synodus Vaticana* non in unum collecta ad hanc usque diem permanere potuerit. Quam novum enim, quam grande, quam gaudiosum tunc tum almae Urbi, tum toti mundo datum fuisset spectaculum. Cunctorum scilicet numerosissimi illius Concilii Praesulum tibi veneratissimo Patrum Patri uno corde unoque ore ad 25 tui Pontificatus anniversarium congratulantium atque alte collaetantium haec una illorum omnium vox a colle Vaticano sine mora per orbem universum resonuisset ac innumerabiles *echo* fideles reperisset, quae mire paternum cor tuum beatificare debuissent. Quam splendida haec indissolubilis unionis corporis Eppalis cum divinitus sibi dato Capite fuisset demonstratio! Sed est, quod nostrum dolorem mitiget, si quippe minus solemnis, at certe non minus ardens, quinimo longe ardentior nostra ab Urbe digressorum est congratulatio; profundos etenim vividosque inde venerationis, amoris ac devotionis sensus erga Augustam tuam personam domum retulimus ac fideliter conservavimus; quos sensus in nobis calamitatum dehinc tibi supervenientium multitudo ac magnitudo magnopere adhuc adauxere. Quodsi insuper summopere dolemus, quod *Pio captivo* nostra vota transmittenda sint, non parum inde recreamur, quod ea ad ipsum, tanto magis *primo Pontificum horumque primario exemplari, Sancto scilicet Petro, assimilatum*, perventura sint, qui et ipse captivus, in carcere scilicet vigesimum quintum Romani Eppatus sui egit anniversarium.

Dum autem tibi, SS. Pater, ob visos Petri dies ex intimis nostris praecordiis congaudemus, absit, ut hic subsistamus, quasivero te iam satis vixisse aestimare ac innuere videamur. Ita quidem satis vixisti tibi, qui dudum iam coelo maturuisti. Illi maturuisti per plurimos eosque plenos vitae dies; maturuisti per praestantissimorum operum copiam, qua et Eppatus tuos et Pontificatum tuum successive ac iugiter illustrasti; maturuisti per praeclaras virtutes tuas sacerdotales ac pontificales, quarum lux in universo orbe refulsit, teque splendidissi-

mum sacerdotum, Praesulum, ac futurorum Pontificum exemplar effecit; maturuisti demum et per heroicam innumerarum tribulationum tolerantiam, ne quod meritorum genus tibi deesset, utque simillimus illi evaderes Pontifici, qui dicente Apostolo per omnia tentatus est. Verumtamen necdum satis vixisti aliis, pro quorum bono Deus te terris donavit atque adeo exaltavit: non satis vixisti nobis, tuis filiis, qui difficillimis hisce diebus tuo egemus fulcro ac consilio, ut congruenter nostrum pastorale munus impleamus: non satis vixisti Ecclesiae, cui provida Dei bonitas te summum inter tot pericula Rectorem dedit: non satis Dei spirituali domui, cuius tot formidandis motibus concussae primarium es sustentaculum: non satis mysticae Petri navi, quae tantis iactata tempestatibus firma robustaque imperturbati Navarchi manu, qualis utique tua est, ad sui gubernationem indiget: non satis vixisti immenso gregi tuo, qui contra tot invasionis tentamina sub pastorali pedo tuo tutamen ac securitatem quaerit, inque indefessa tua sollicitudine ac vigilantia confidit. Quapropter *praesens vigesies quinquies anniversaria tui Pontificatus dies non solum exultationis et gratitudinis sed et rogationis dies pro nobis existit: ut videlicet Deus ter O. M. saltem eousque tuae vitae dies multiplicet, tuumque Pontificatum prolonget, donec Ecclesiae tam optatam tranquillitatem pacemque redditam, ac plenum eius de hostibus suis videris triumphum, donec videris Ap. Sedem sacris suis iuribus ac praerogativis restitutam, pristinaeque maiestatis suae splendore circumfusam, quibus in Augusta tua persona tam violenter ac sacrilege despoliata fuit.* Cum haec omnia completa fuerint, tunc vero tibi dicere licebit: Nunc dimittis, Domine, servum tuum in pace; tum ex augustissima Sede terrena in supernam sine comparatione augustiorem transferri, tunc hinc in illam ineffabilis beatitudinis mansionem vocari poteris, quam tuis meritis paratam in coelis reservat ille, cuius tam diuturnus tamque dignus in terris Vicarius extitisti. Haec sincera sunt vota, quae pridem iam ad coelum transmisimus, quae et in futurum transmittemus, sed numquam ferventius quam hac die transmittimus, firma spe freti, fore, ut ea rata habere ac adimplere velit. (**Schweiz. K. Z.** 1871. p. 283.)

1469. **Catholicorum Germaniae gratulatio.** Quod te, B. Pater, in Apostolicae dignitatis culmine constitutum inter tot tamque acres rerum civilium motus ita incolumem firmumque servaverit Christus Dei Filius, ut inaudito anteactis Ecclesiae seculis exemplo iam annum quintum et vigesimum sacri Principatus tui compleveris, atque eadem semper vividitate firmitateque commissam tibi a Deo familiam longe lateque per terras omnes et maria diffusam regere ac custodire pergas: id tibi, Pater Sanctissime, devoti tui in longinqua *Germania* filii hodierno die, quo ad tantae dignitatis fastigium evectus es, magnopere gratulamur, gratias Deo O. M. agentes habentesque immortales pro tam singulari beneficio, fausta omnia praeterea ad multos annos et felicia precati. Ut autem huius adeo singularis seculo nostro concessi a divina bonitate favoris publica perennisque in Ecclesia et memoria extet et gratia, utque fidelium mentes semper vehementioribus usque stimulis excitentur ad salutem et vitam ex inexhausto illo bonorum omnium fonte quaerendam, unde nobis (pie credimus) maximum hoc donum fluxit: iidem Ecclesiae filii per Germaniam dispersi ad Sanctitatis tuae pedes provoluti intimis precibus petunt, *ut festum SS. Cordis Iesu, quod una cum electionis tuae vigesimo quinto anniversario celebramus, ad festum ritus duplicis primae classis pro tota Ecclesia elevare digneris.* Humillimam hanc suam petitionem a perspecta Sanctitatis tuae clementia acceptum iri multa cum fiducia sperant. Fiduciae suae favent ipsae turbulentissimae temporum nostrorum procellae, et quae mediis in discriminibus salutaria populo dedisti vitae instituta. Favet tempus, quia procellosum: inter tot enim civilium rerum discrimina et motus, quibus populi agitantur et regna convelluntur, dum nullibi certa tranquillitatis statio patet, ibi tandem perfugium nobis tutissimum quaerendum esse intelligimus, ubi Deus O. M. singulari misericordiae suae munere asylum nobis se aperuit, in quo certum malis nostris remedium quaeremus, h. e. in *Sacratissimo Corde Iesu*, ad quod in suo ipse latere ostium patere voluit, ut in illud veluti in arcam securitatis et salutis intrarent, quicunque scopuloso in pelago perire nolunt. Fiduciae deinde favent quamplurima sacri Principatus tui acta, quibus SS. Cor Iesu fidelibus in procelloso hoc mari

laborantibus ceu munitissimum salutis portum quasi digito iam commonstrasti, sive quum festum SS. Cordis ad universam Ecclesiam extendisti a. 1856, sive quum B. Margaritae Mariae Alacoque beatorum coelitum honores decrevisti a. 1864, sive quum pluribus societatibus privilegium concessisti, festum SS. Cordis sub ritu dupl. I. clas. cum Octava agendi, sive denique, ut omnia uno dicantur exemplo, quum in celeberrima illa Encyclica, qua tot errorum pestes a fidelium mentibus avertisti, dd. 8. Dec. 1864 omnes excitasti, ut semper confugerent ad dulcissimum Cor Iesu, flagrantissimae erga nos caritatis victimam, ut amoris sui vinculis omnia ad se ipsum traheret. — (**Pastoralblatt** *für die Diöcese* **Ermland**. 1871. p. 77.)

1470. **Catholicorum Civitatis et AD. Coloniensis** *gratulatio.* Pio IX. P. M. quinque in Sede Petri lustris expletis annos Petri attingenti XVI. Cal. Iul. 1871: Postquam duobus abhinc annis quinquagesimum tibi ab inito sacerdotio annum absolventi vota nostra obtulimus: cum ceteris catholici orbis populis nunc laetioribus adhuc animis solemnem istum salutamus diem, quo, inaudito in priscis annalibus exemplo, singulari Dei providentia quinque lustra in Summo Pontificatu exples et inter tot successores B. Petri annos Petri primus attingis. Quamquam enim his ultimis annis addita tibi sit afflictio super afflictionem, et undique ab inimicis obsidearis, *eae ipsae* tamen *afflictiones non minus in te B. Petri effigiem exprimunt, quam in solemni definitione infallibilitatis pontificiae supero anno edita invicta fortitudo B. Petro propria, et ab ipso successoribus communicata, in te novo fulgore eluxit*, adeo, ut dies iste, dum eum Pontificem B. Petro aetate coaequat, quem eidem Petro honor passionis et gloria potestatis divinis ordinationibus singulariter coniunxerant, cumulata similitudine te velut *alterum Petrum* orbi demonstret. Quapropter hodie vel maxime tibi, B. Pater, cum omnibus Ecclesiae Catholicae filiis ex intimo corde gratulamur, Deo tecum gratias agentes, qui ex tot periculis te eripuit et eripit, et consolatur te in omni tribulatione tua (2 Cor. 4—10); et cui cum Propheta dicere potes: Domine Deus auxiliator meus, ideo non sum confusus, ideo posui faciem meam ut petram durissimam, et scio, quoniam non confundar. (Is. 50, 7.) Deinde recolentes alia

eiusdem Prophetae verba mox subiecta, quibus Deus populum Israel hortabatur: Attendite ad Petram, unde excisi estis, attendite ad Abraham patrem vestrum, quia unum vocavi eum et benedixi ei, et multiplicavi eum (Is. 51, 1—2): *hodie denuo tibi, in quo B. Petrus perseverat ut novae Sion fundamentum et spiritalis Israel pater, firmiore fide et caritate ferventiori nos adhaerere profitemur.* Denuo pariter promittimus, nos cum prisca illa Ecclesia, a qua pro Petro servato in carcere oratio fiebat sine intermissione, in oratione pro te non destituros. Quod quidem eo maiori fiducia praestabimus, quia *pro eo oramus, pro quo ipsum Filium Dei, qui semper auditur pro sua reverentia, in B. Petro singulariter atque efficacissime orasse nuper Vaticani Concilii auctoritate edocti sumus;* et cui praeterea haec ipsa dies demonstrat adesse validissimam benedictionem eius Matris, quae numquam inaudita a Filio recedit; nam cum aetas longaeva divinitus iis nominatim promissa sit, qui honoraverint patrem et matrem suam, unde crederemus tam singulare longaevitatis privilegium tibi contigisse, nisi inde, quod coelestis Matris tuae atque nostrae originem immaculatam et candidissimam puritatem solemni decreto extollens et vindicans, amplissimam eius benedictionem commerueris? — Suscipe igitur, B. Pater, vota et dona nostra ea benignitate, qua semper excepisti testificationes avitae fidelitatis, quae Coloniensem metropolim sub peculiari patrocinio Virginis Immaculatae et B. Petri constitutam Apostolicae Sedi devincit, nobisque repende rursus paternam illam benedictionem, quae hodie ditior atque sacratior evadit ob meritum passionis et honorem senectutis venerandae. — Coloniae et Tuitii, in festo SS. Cordis I. C. die 16. Iunii 1871. — (**Pastoralblatt d. ED. Köln.** 1871. p. 61.)

1471. **Capituli et Cleri Bambergensis** *gratulatio.* „Crux de Cruce, gaudia miscens fletibus“ Tu, S. Pater, vaticiniis diceris, quae vaticinia et in te sunt impleta. Per quinque lustra semita tua via crucis; per quinque lustra gaudia miscuisti fletibus. Fluentibus lacrymis iam vespere illius ante 5 lustra diei inchoasti Pontificium, exaudita reverendissimorum scrutatorum acclamatione: „Habemus Pontificem Ioannem Mariam Mastai Ferretti“ ruentibus lacrymis, quia contremiscens animo, quia

turbatus vi momenti, ingenti mole pectori tuo incubantis. Num et hodie, S. Pater, fletus miscebis gaudiis? Absit! hodie praevaleant gaudia, cessent lacrymae, obmutescant lamenta, cedant iubilis nubila. Condolentes adfuimus tibi praeterlapsi anni miseriis cruciato, hodie eadem qua nuper pietate ducti te accedimus, iubilantes Iubilantem gloriosissimo Pontificii iubileo. *Hodierna*, S. Pater, *dies largissima est compensatio istius tristissimae 20. Sept. diei. O mira res! O insigne divinae gratiae documentum! O magnifica Ecclesiae eiusque Summi Ducis glorificatio!* Inter te et primum Pontificem Petrum 18 secula: te inter et Petrum ducenti et quinquaginta octo Pontifices, quorum multi sanctitate et martyrio coronati, quorum multi Confessores, multi virtute eminentes, doctrina egregii, zelo domus Dei ardentes: et tu, S. Pater, tu unicus inter reliquos 25 annorum Pontificio insignitus! Tu unicus inter reliquos Petri annos vidisti! Quare liceat nobis hodie tecum exultare, iubilare de tam ineffabili divinae gratiae dono. Liceat nobis una cum innumeris fidelium turmis vota sincerissima cum gratulationibus tibi offerre piissimis pro iubilaei tui grandi festivitate! Annon filii gratulabimur? *Per 5 lustra Petrus fuisti, per 5 lustra fuisti et Petra, super quam domus Domini firmiter aedificata! Per 5 lustra descenderunt pluviae, flaverunt venti et irruerunt in domum illam, et non cecidit, quia in te — Petra — aedificata! Per 5 lustra et in te, S. Pater, ruunt procellae, te armorum terret clangor, latronum aggreditur rabies, perfidia dolusque tibi insidiantur, ipsi filii te tradere, te negare, in te machinari, insurgere non erubescunt! Per 5 lustra undique malis pressus non deprimeris, impugnatus non expugnaris, victus discedis victor. Per 5 lustra non fractus onere, quo nullum formidabilius, integerrimus muneris, quo nullum sanctius, peritissimus regiminis, quo nullum difficilius, dignissimus Sedis, qua nulla celsior!* Numquid tibi tam manifeste in adiutorio Altissimi habitanti et in protectione coeli commoranti hodie non gratulabimur? pro quo adiutorio, pro qua protectione nonne Deo omnipotenti et benignissimo gratias agemus? Filioli, (sic te respondentem nobis audimus) quid mihi gratulamini, mihi misero, captivo, mihi Petro in vinculis? Imo vero, S. Pater,

quia tu Petrus in vinculis, gratulamur tibi. Oportet te in omnibus personam Petri agentem, eius vestigia fideliter sequentem, oportet te, qui Petrus amando, confitendo, praedicando Christum, qui Petrus pascendo, piscando, qui Petrus in navicula fluctibus obruta ventisque agitata, quia Petri socius in via crucis sed et iubilaei gloriosissimi, oportet te esse et Petrum in vinculis. Gratulamur tibi, nam sine intermissione fient et pro te preces, Angelus Domini non tardabit, catenae de manibus cadent tuis, et porta ferrea, quae ducit ad libertatem, tibi aperietur, et tu, qui fuisti Petrus in vinculis, Petrus in orbe terrarum eris et Petrus in arce siderum. — Bambergae, die 16. Iunii 1871. — (**Bamberger Pastoralbl.** 1871. p. 103.)

1472. **Redactoris operis periodici hungarici**: „Religio“ *gratulatio.* Faustissimus eventus, quo gubernationi universae Ecclesiae appositus, cursu regiminis omnes a S. Petro Pontifices longe post te reliqueras, et adhuc, ut mysteriosum annorum Pontificatus S. Petri in Urbe Roma numerum attingas et superes, a Deo et oramus et impetrare speramus, extorres quoque fidei attonitos percellit, fideles autem per universum orbem copioso consolationis imbre perfundit, ut Deo pro tali ac tanto dono, quod secula fidei necdum viderunt, ferventissimi gratias agant, provocat; in fiducia, quia facilius est solem extingvi, quam Ecclesiam deleri, constabilit; denique ut accipientes armaturam Dei, resistendo in die malo, in omnibus perfecti stemus, coaptat et confirmat. Singularem hunc favorem orbi catholico ad primam vicem collatum intercessioni potentissimae Deigenitricis, cuius gloriae in terris gloriam conceptus immaculati cum salute fidei credendi *doctor, qui non errat a vero,* addideras; praesidio S. Iosephi, patris nutritii Iesu Christi, quem Patronum universae Ecclesiae proclamaveras, necnon frequentium Beatorum et Sanctorum, quos honoribus cultus divini publici consignaveras, una tecum grati attribuimus. Referimus in acceptis Deo, cede benignus! etiam propter merita tuorum operum, quia coordinatis in melius Missionibus, terminos fidei late provexeras; Hierarchiae Sacrae ordinem in regnis a fide abiuris instauraveras; pacem nequissimis quidem semper exosam quia fructus boni feracem documentis Concordiae cum Principibus mutua ope compositae oris

fidelium obtuleras; spectaculum factus mundo et angelis, omni adversitate superior, omni astu et fallacia, quae continenter insidians te circumveniebat, sapientior, fidei veritatem, iuris severitatem, iustitiae regulam, iurisiurandi inter tanta periuria inviolatam religionem, Deo obediens, iniquis non cedens, infractus adstruxeras; sinceram fidei unitatem coacto Concilio, *pulso in gallicanis et josephinis erroribus catholicae mentis adulterio,* revocaveras; derelictus ab omnibus, qui altum, quo tenebantur, sacra et profana iura defendendi officium sacrilego silentio aut turpi proditione mutaverunt, tu solus crucem universi orbis bajulans, negotium omnium seculorum solus meditans, continuis quinque lustris errores pestiferos proteris, hostes sacri et civilis ordinis signas et prosternis; in collabente, quem nefarii iam execraverunt, mundo futurae prosperitatis fundamenta componis, ut, dum plaudent tibi qui boni sunt, plaudant etiam qui sero sapient, quia inter falsos duces, quorum nomen legio, tu solus tamquam Moses populum Dei e mancipatu erroris ad libertatem veritatis, e violentia ad iustitiam, e vilitate ad animi nobilitatem, e barbarie ad civilitatem, e blasphemiae criminibus ad cultum veri Dei eduxisti, progressionem cultarum et colendarum mentium in recto tramite constituisti, societatem in partes inter se adversas scissam in fundamento fidei et consociationis christianae recomposuisti. Intercessio coelitum, tua in supremo apostolico munere merita, tuae angustiae, tui dolores, tuus continuus luctus, haec tibi et nobis a Patre misericordiarum solatia tulerunt. Quibus commoti nos omnes, qui nutrimentum fidei et contutandorum Ecclesiae iurium gaudia in pagellis hungarici idiomatis, a *Religione* compellatis, quaerimus, obolo inopiae Petri adiecto, gestientis in laetitia animi vota cum orbe catholico coniuncti tibi ferimus, in sacrificiis missarum pie oblatis, in sacramentis devote susceptis, in ieiuniis et eleemosynis consecramus, suffragiis precum perseveranter coelum petendo, ut, qui te pro nobis ad durissimam quaestionem misit, simul gloriam eiusdem contemplari inter nos et iustus et misericors concedat.

In tuis decretis, B. Pater, inter fluctus pravarum opinionum *habemus scutum fidei*, loricam caritatis, in quo possimus omnia tela nequissimi ignea extingvere; *tuam Cathedram*

cum Lactantio *fontem veritatis, domicilium fidei, templum Dei; Te vero caput, fundamentum, petram fidei* credentes compellamus; *edicta tua* cum Tertulliano *peremtoria esse clamantes, a quibus nulla sit appellatio, quia Eppus Epporum dicit,* et cum Praelatis nostris vinculo canonicae disciplinae coadunati, *sine te, aut contra te, nullum Magistrum recipimus, quia nisi tecum stetisset, nullus in veritate stetit;* beatos nos cum Eusebio dicimus in petra, in qua sumus positi. *Non est vere salus homini,* clamamus, *nec ordini sociali aut politico, nisi in doctrina ore tuo annunciata,* a qua si quis foras exiverit, cum Origene asserimus, mortis suae ipse fit reus. Ingemuit profecto mundus, ingemimus nos tecum, dum stragem principali per Galliam Urbi, quo fonte derivata clades in patriam populumque fluxit, tam feroci animo illatam tristes intuemur. En fructum lugubrem doctrinarum a beatis tuis praedecessoribus, singulariter autem a te iaculo reprobationis confixarum; quae si in aliis regnis tam atra cum facie non compareant, in se tamen pravae esse non cessant; quia dum providentis astus moderatione temperantur, electas quoque mentes corrumpendo, lento et securo gressu atrociori stragi vias parant, ut non sit opus, barbari populi e longinquo ad caedes inter nos convolent, quum naturali feritate atrociores barbari doctrinis a te reiectis, a seculari autem potestate caece aut maligne fotis ac fultis, in domo nostra ad ferociora quaeque conformentur. Liberalismus, quemadmodum has doctrinas signant, vias parat, arma coaptat, revolutio bruta vi opus praeparatum rapida conficit. Sine dubio *impugnare Christum in sua doctrina; irridere in suis Sacramentis; opprimere Ecclesiam Dei in calcatis eius libertatibus ac iuribus; prostituere in suis ministris; ad mancipatum ligare iniquissimis, quae legis nomine compellant, sancitis; foras mittere Deum e Scholis, e coetibus, e Status conciliis; nec nisi ad blasphemiam adducere; horrorem peccati, venerationem cuiuslibet potestatis animis demere*; *domesticam socialis civilisque vitae conditionem in matrimonio, ut aiunt, civili, nos in concubinatu, cui venia datur, vere dicimus, profanando:* est unumquemque ignominiae passionum suarum tradere; truces conspirationes iure civitatis vestiendo, si vero successe-

rint, laudibus cumulando, est homines in feras bestias conformare; qui cuncta, quae ipsis adversantur, conterent; nobilitate animi, quam Ecclesia Catholica genuit et aluit, exuta, omnia, quae cruda vi valent aut valere se autumant, attentabunt; quae culta mens celsitudinis monumenta posteris reliquit, ad suas faeces detrahent; quae tenere ferocibusque suis passionibus litare nequeunt, livore vindictae acti igne consument; societatem humanam pulsa pridem tranquillitate et soliditate frementium bestiarum barathrum et turbulentissimae profunditatis oceanum facientes.

Iudicia tua, B. Pater, semper vera et iustificata in semetipsis veneramur; sed quando tam luctuoso tamque celeri eventu eadem coram oculis mundi iustificari cernimus, cum S. Augustino clamamus: necdum apparuit iudicium, et iam factum est iudicium; tanto patentius, quod acies saevientium in urbe Gallorum eodem die inclinare coeperit, quo publicae preces a coetu nationali indictae fuerunt. In hac tempestate furentium errorum et pravorum affectuum nos, magistro S. Hieronymo, *Beatitudini tuae, i. e. Cathedrae Petri communione consociamur; super illam Petram aedificatam Ecclesiam scimus; quicunque extra hanc domum agnum comedit, profanum esse tenemus; quicunque tecum non colligit, spargit; si quis autem Cathedrae Petri iungitur, noster est.* Et hoc tanto promptiores tantoque severius facimus, quanto *suprema Pontificum iudicia in rebus fidei ceu talia, quae reformari numquam possint, suscipere, inter Hungaros semper animi usus et consvetudo fuerat. Unica natio, cuius Eppi Gallicanos errores primi respuerunt et seminare disciplina canonica prohibuerunt: ut adeo veritatem in Concilio Vaticano ad soliditatem dogmatis evectam credere, profiteri, docere, tamquam ecclesiastica et socialis vita honorque gentis inter Hungaros ad hos usque dies perduraverit;* in qua si quis difficilis esset, ceu degener honorem nationis temeraret. *Damnamus violentiam tibi et principatui tuo civili illatam,* et hucdum protractam; sed nequeuntes iustitiam e corde generis humani prorsus exulem aut triumphum sceleris perpetuum credere, instaurationem principatus huius proximam a Deo orantes expectamus. Immunitatem ministerii tui celsissimi

ab omni iudicio et iurisdictione seculari iuris divini esse sciendo, te nec subditum cuipiam, nec hospitem cuiusquam, nec incolam in Urbe sancta cum ullo Principulo aut Regulo dominari volente, quasi rectum rerum ordinem admittimus; ideo etiam oblatum tibi et mundo a sacrilegis raptoribus securitatis simulacrum, ceu insultibus adiectam novam et insolentem insultationem una tecum indignantes reiicimus, respuimus, contemnimus. Nulla pax, nulla securitas est cum latronibus, quousque praedam sacrilege tenendo latrones esse non cessaverint. Immunitas ministerii tui a quacunque seculari potestate cum a Deo sit data et constituta, non dari, non offerri, sed in veneratione suscipi et custodiri debet ab hominibus, nec quod iuri divino innititur, super arbitrii humani sanctionibus, quae etiam revocari possent, unquam construi aut componi potest. Dolemus scelera, non timemus quae instant. Ecclesiae Dei proprium est, ut tunc vincat, cum laeditur, tunc obtineat, cum deseritur: instaurationem rerum eventuram fide quoque humana tenemus. Eversus est iste Principatus saepius et tamen continuo fuit repositus. Triginta Pontifices e Sede exturbati, quatuor ad squallorem carcerum coniecti, quatuor nec Urbem viderunt, septem Avenione sederunt; vix fuerat seculum, quo principatus iste ab hostili cohorte non invaderetur; post varios casus, post tot discrimina rerum semper gloriosus revixit. Credimus itaque de illo, folium eius non defluet, regnum eius numquam destruetur, nec dabitur populo alteri, et regnabit Petrus in domo Iacob usque in sempiternum. Sedes tua aeterna est, quidquid providente Deo attinet, in aeternum tenet. Hodie, licet dura iniquorum cervix percussionibus attrita necdum flecti videatur, attamen propter lacrimas tuas, magis clamantes quam Abel, manum Omnipotentis Dei cuncta coordinaturam fidei in lumine contemplamur. Et si Principatus iste redditus fuit suo domino ab ipsis seditiosis vel a schismaticis et paganis, a quibus tale opus minime expectabatur: armare potest Deus omnem creaturam ad ulciscendam invasionem, ad reconstructionem eiusdem nostro quoque tempore. Firmi credimus, fortes speramus, securi expectamus, inconcussi duramus. Tristior conditio rerum fuerat sub Gregorio I, et tamen ad fidem adduxit nationes; luctuosa magis sub Leone I, et tamen construxit

christiana imperia; gravior sub Gregorio VII, et tamen tersit sordes domus Israel, libertatemque sacerdotii communivit. Magni isti Pontifices non a longa pace, sed a durissima colluctatione *Magni* dicti sunt. Dura est, longa est colluctatio tua, fortior tamen fides; operosa est spes nostra, ut quemadmodum unus inter praecessores tuos mundum christianum a barbarie lunae crescentis eripuit, ita tu ab atrociore barbarie revolutionis cum liberalismo progenitae eripias populum sanctum Dei. Donum favoris divini, inter omnes post S. Petrum Pontifices tibi uni collatum, pignus est huius miserationis divinae. Suscipe benignus haec vota ad altare Dei pro te oblata, quibus tibi et Cathedrae tuae protectionem divinitus promissam quanto propius conferendam a Deo flagitamus. Benedic S. Pater filiis, ut auspice benedictione divina laete confortati, infracti et alacres stemus officiis nostris. — Pestini in Hungaria 1871. Iun. 16. — (**Religio.** 1871. I. p. 380.)

1473. **Cleri iunioris Regni Hungariae** *gratulatio.* Divina providentia, quae iustos suos per procellas passionum ducit ad gloriam suam, disponente factum est, ut tu, SS. Pater, assecutus sis id, quod hucusque soli D. Petro, qui multa e dilectione magna sustinuit, reservatum erat; ita, ut simillimus Petro zelo apostolico et passione, par sis ei redditus etiam in exaltatione. Vere, S. Pater, tu multum portasti crucem Domini; magna est crux tua de cruce Domini, sed et congrua gloria gratia Dei. Quemadmodum autem laus patris honor et gaudium est filiorum: ita et exaltationi tuae, qui *omnium Pater, totius Ecclesiae Caput, Christi Vicarius, Magisterque es Ecclesiae infallibilis,* congaudet agmen fidelium, carmine laeto concinit Deo sacratorum chorus; ob gratiam Pastori concessam exultando exultat curis tuis commissus grex, qui talem ac tantum meruit maximae tribulationis tempore accipere Ducem! Exultante orbe universo quid igitur iustius, nisi ut laus ex ore infantium et lactentium perficiatur, ut nostrum quoque erumpat gaudium, qui in sortem Domini infinita eius misericordia vocati, specialiter tuis adnumeramur filiis. Ecce nos ergo novellas olivarum in horto Domini ad pedes tuos prostratos, summam nostram erga te, S. Pater, devotionem, obedientiam, venerationem, adhaesionem, fiduciam, et affectum vehe-

mentis gaudii annunciantes! Accipe, qui tantas a Deo singulares gratias recepisti, vota humilis nostrae filialisque pietatis; accipe eadem caritate, qua tanta a mundo contradicente et in maligno posito sustinuisti, devotionis nostrae affectus; et qua humilitate favorem a Deo concessum, ut annos Petri videres, excepisti, simili benignitate accipe sensus gaudii nostri et offer gaudium tuum una cum nostro Domino, quem amas; accipe benignus filiorum tuorum minimorum, Cleri iunioris Regni Hungariae, regni Mariae, magnae tuae Patronae, affectus, et vota, qui in schola Christi constitutus vocationi suae certae reddendae studet; et dum cordis nostri desideria paterna recipis benignitate, benedic nobis, ut arduis his temporibus arenam certaminis ingredientes, fortes stemus, proeliaturi proelia Domini; benedic omnibus nobis, qui huic Albo inscripti erga te filialis adhaesionis gaudiique de tanta a Deo tibi collata gratia festinantes festinamus reddere testimonia; benedic nobis et accipe benigno caritatis affectu nummulos caritatis de poplite humiliter oblatos; benedic nobis, qui gaudio immenso, exultationique summae exprimendae haud pares, orationes sine intermissione una cum tota Ecclesia pro te fundentes ss. Beatitudinis tuae pedes exosculamur, et apost. bened. supplices flagitamus. Pestini in aedibus Centralis Seminarii pridie Idus Iunias a. D. 1871. *Clerus iunior R. Hungariae.* — **Religio.** 1871. p. I. 396. — Inscriptio sequens data fuit Albo huic Cleri iunioris: *Pio IX Summo Pontifici, visibili Ecclesiae Iesu Capiti, Orbis Doctori per assistentiam divinam errare nescio, Christo Domini; nulli nisi Divo Petro pari, quinque lustra in Ecclesia gubernanda emenso; summa reverentia, promtissima obedientia, amore filiali:* HUngarIae CLerICI Vota IntIMa DICUnt.

1474. 1475. **Sodalitatum civium academicorum in Germania***) *gratulatio, cum Brevi Pontificio.* Inter tot universi orbis terrarum acclamationes laetissimas Sodalitatibus civium academicorum Catholicorum, quae in quibusdam Germaniae literarum Universitatibus extant, tacere non licet. Quinque

*) Signanter sodalitatis *Aenaniae* Monachii, *Winfridiae* Vratislaviae, *Guestfaliae* Tubingae, *Austriae* Oeniponte, et *Marcomanniae* Herbipoli. Nomine omnium concinnavit literam Abbas O. S. B. *Haneberg.*

lustra in Cathedra Petri exacta, post ipsum coryphaeum Apostolorum, primum in te miramur et gratulamur: optantes, ut eadem Divina Providentia, quae iam tali miraculo Pontificium tuum continuavit, permultos adhuc annos feliciter te servet, triumphumque de inimicis causae catholicae tibi paret. Simul testamur et promittimus, nos et catholicae fidei et obedientiae erga Sedem Apostolicam fortiter inter has temporum vicissitudines adhaesuros; studia, quae colimus, fidei vim tantum abest ut infringere possint, ut de die in diem amorem religionis in nobis augeant. His nostris votis diei per multa secula unico honorem, quantum infirmitas nostra patitur, conferre desideramus: tua autem benedictione apostolica, quam pedes tuos exosculantes expetimus, Deique misericordia vota in facta convertentur. — *Responsum Summi Pontificis.* Fieri non potuit, ut nobis non summopere iucundae et acceptae essent gratulationes et vota vestra, quae Iubilei nostri Pontificalis occasione pientissimo affectu nobis expressistis: cum hoc officium a filiis amantissimis et eximia erga nos et hanc Ap. Sedem voluntate et devotione praeditis profectum perspiceremus. Vos enim, dilecti filii, eam nobis consolationem, quam prae ceteris gratissimam habemus, attulistis, firmum vestrum erga catholicam fidem obsequium, et obedientiam erga hanc B. Petri Sedem magno animo nobis confirmantes, ac amorem Religionis significantes, qui in dies Dei gratia operante viget altius in cordibus vestris. Quo magis dolemus, dil. filii, de hac temporum acerbitate et de spirituali eorum detrimento, qui oppugnant catholicam veritatem, eo magis gratulamur fidei vestrae et vestram virtutem magnopere in Domino commendamus. Deum autem bonorum omnium largitorem enixe rogamus, ut praeclaras vestras voluntates roboret ac muniat, ac propitius tribuat, ut exempla et religio vestra ad aliorum etiam utilitatem et bonum salutariter proficiant. Accipite demum, dil. filii, grati animi nostri erga officia vestra testificationem, quam hisce literis vobis exhibemus, ac in pignus paternae ac praecipuae benevolentiae nostrae apost. benedictionem, quam omnis coelestis praesidii et benignitatis auspicem vobis, singulis universis in data ad nos epistola subscriptis necnon et familiis vestris intimo

cordis affectu peramanter impertimus. Datum Romae die 8. Iul. 1871.

1476. **Breve ad mulieres Patavinas.** Dil. in Christo filiabus nobilibus *Comitissae Annae Da Rio aliisque illustribus mulieribus Patavinis.* Quanta in vobis sit filialis erga nos pietas et observantia, libenter perspeximus ex officiosis literis, quas communi consensu ad nos dedistis, quum vigesimum quintum Pontificatus nostri annum implevimus. Novimus enim, ex iis, quae nobis accidunt iucunda, pio gaudio vos affici, quemadmodum de iis, quae tristia nobis obvenerant, acerbum dolorem persensistis. Pergite itaque in hac sancta animorum et affectuum coniunctione, et assidue pro nobis orantes a Deo contendite, ut pace Ecclesiae restituta, alterna gratulatione collaetari possimus. Interim divinae benignitatis auspicem et praecipuae dilectionis testem apost. bened. etc. Datum Romae die 27. Sept. 1871.

1477. 1478. **Oenipontani** *collegii Theologorum gratulatio, cum Brevi Pontificis.* Quintus et vigesimus, B. Pater, post dies paucos annus complebitur, ex quo te Spiritus S. universalem Eppum posuit ac Summum Pastorem, regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sangvine suo. Non fuit unquam haec post B. Petrum dominicis ovibus data gratia, ut per quinque lustra pascerentur ab uno; non fuit omni tempore tam copiosa ac tam singularis in populum suum Dei misericordia, ut tantum Pontificem, tam sapientem, tam svavem, tam fortem ipsi, a quo regeretur, concederet. Ac sane quidem necessarium erat his ipsis nostris temporibus humano generi tam insigne Divinae Providentiae munus, tot presso malis, tot miseriis obruto. Ecce enim infecta est ab habitatoribus suis terra, quia transgressi sunt leges, mutaverunt ius, dissipaverunt foedus sempiternum; non est in ea veritas, et non est misericordia, et non est scientia Dei; maledictum et mendacium, et homicidium, et furtum, et adulterium inundaverunt, et sangvis sangvinem tetigit. Propter hoc luget terra, et infirmatur omnis, qui habitat in ea: nam humana cuncta ubique concutiuntur, nutant omnia, fluctuant universa. Haec inter pericula et calamitates si desperare non cogimur, tibi uni, B. Pater, id acceptum referri debere quis est qui nesciat? Tu enim solus,

ubi nihil firmum ostendebatur, in accepta divinitus Petrae soliditate perseverasti; tu solus testimonium imperterritus perhibuisti veritati, tu solus per Deum fortis et constans divina et humana iura defendisti, dilexisti iustitiam, odisti invicto animo iniquitatem. Non immerito igitur tam gloriosum assumtionis tuae anniversarium diem celebratura etiam medias inter angustias profusis gaudiis tota in orbe terrarum Ecclesia sancta exultat; non immerito ob tantam ac tam admirabilem in te sibi collatam misericordiam Deum glorificat ac benedicit; non immerito te veneratur, te amplectitur totis visceribus, tibi maximas gratias persolvit, qui longa tot annorum serie, quot post B. Petrum nemo, fidelem ipsi Sponsum, piissimum Patrem, sapientem Gubernatorem, Pastorem optimum te exhibuisti. Quam quidem tam dignam ac tam necessariam gratiarum actionem dum et nos cum summae nostrae devotionis ac pietatis significatione tibi offerimus, B. Pater, Deum misericordiarum una tecum et cum omnibus, qui sunt per orbem, Christifidelibus supplices exoramus, ut iugiter per Spiritum S. suum afflictum tot acerbitatibus cor tuum consolari dignetur, ac de manibus inimicorum tuorum quia suorum ereptum, salvum te atque incolumem per multos adhuc annos custodiat Ecclesiae suae sanctae ad regendum populum sanctum Dei. Prid. Non. Iun. festo SS. Trin. 1871. — *Responsum Pont. Max.* Significationes amantissimi obsequii, quas literis vestris complexi estis, gratulantes nobiscum, quum vigesimum sextum Pontificatus annum attigimus, grato iucunditatis sensu cor nostrum affecerunt. Intelleximus enim vos catholico spiritu egregie esse animatos, et in hoc bello nefario, quod a filiis perditionis geritur adversus Ecclesiam Dei, nobiscum fide et caritate arctissime coniungi. Cognovimus etiam libenter, eodem studio flagrare quamplurimos alios iuvenes, scientiis et literis colendis addictos, cum in Austriaca ditione tum in Helvetia, quorum gratulatoriae epistolae una cum vestris ad nos perlatae sunt. Eas ob res haud leve solatium in hac temporum acerbitate percepimus, Deoque gratias egimus, quod in hac malorum errorumque colluvie, quae innumeros iuvenes pervertit et corrumpit, multos excitet fidei, pietatis et solidae sapientiae cultores. Contendite igitur, ut tales in posterum existatis, quales vos futuros

esse speramus, et divini favoris auspicem habete apost. benedictionem, quam vobis et ceteris studiosis iuvenibus zeli vestri aemulatoribus peramanter impertimus. Datum Romae die 18. Oct. 1871.

1479—1484. *Commissio Virorum quindecim Romae adunata de* **throno aureo** *pro Pio IX. Magno P. M. in memoriam completorum annorum Petri, procurando, Catholicos ad offerendas symbolas provocat; subin autem, Summo Pontifice thronum et nomen* **Magni** *deprecante, eosdem Catholicos provocat, ut ad frontem dignam templo Mariano aedificandam aes conferant.* 1871.

I. *Epistola Commissionis ad Catholicos.* Exemplar tibi mittimus publicarum literarum, quibus catholicum hoc opus proponimus ad felicem faustumque diem celebrandum, quo *Magnus Pontifex Pius IX. annos Petri aequavit.* Rem summopere tibi commendamus, atque ut omni studio prosequaris quod profecto verbis non indiget. Idcirco te rogamus, ut vel directe nobis, vel Propagandae fidei adiutoribus, vel qua alia tibi lubet aut potis est via, collatas pecunias vel munera mittas; quae omnia in Albo pro coronide conficiendo evulgabuntur: monentes id agi, *ut in festo S. Petri Principis Apostolorum insequentis anni negotium hoc omne absolutum sit.* Ad Praesidem vel a secretis Agentem poteris quandocunque te referre, cum iis consilia communicare, quidquid opus fuerit exquirere. Romae 18. Iul. 1871. Praeses: *Marchio Franc. Cavalletti.* — V. Praeses: *Comes Caesar Meniconi Bracceschi.* — A. Secretis: *Ant. Braz.* — V. Secr. Ratiocinator: *Adv. Ant. Lombardi.* — Thesaurarius: *Comm. Car. Descemet.* — *Mich. Gassner.* — *Thomas Capel.* — *Eduardus Fikentscher.* — *Hier. Pius Saccheri* O. S. Dom. — *Phil. Pirri.* — *Marchio de la Fuen-Santa.* — *Comes Ign. Sodreini.* — *Comes Czapski.* — *Comes Virginius Vespignani.* — *Eques Ios. M. Gama.*

II. *Provocatio ad Catholicos.* Pauci adeo intercessere dies, ex quo augustum *Pii IX* nomen immensa vestros animos laetitia pervaserat, concentusque ubique gentium ad coelum attollebantur, id modo accidisse, quod numquam antea, nempe arcana vi Numinis factum esse, *ut Summus hic Pontifex annos Petri attingeret,* cum nulli priorum Pontificum undevi-

ginti abhinc seculis ista longaevitas obtigerit. Novum hoc praeter spem quod successit, nos moeroribus confectos erexit, ac mox prona subiit mentem cogitatio, *ut signo aut monumento aliquo tanti eventus memoriam posteris concelebremus.* Vester quidem amor erga Magnum Pium, mirusque fidelium omnium consensus ea nos spe fovent ac reficiunt, ut istud animi votum, quo rem maxime insignem ac prorsus superne delatam splendide testari liceat, benignis auribus excipiatis atque alacri studio prosequamini. Itaque **Thronum aureum** *Pio IX Pontifici vere Magno vovere ac dicare catholici totius orbis nomine hic proponimus*, certi omnium de sententia probari, sicuti in maximo templo Vaticano religiose asservatur primi D. N. I. C. in terris Vicarii cathedra, ita aequum fore illi Pontifici Cathedram exstruere, qui primus Petri annos aequavit. Amplissima sane ac pulcherrima munera nuper vestra pietas obtulit amantissimo Pontifici; sed nullum hoc praestantius testimonium, quo divina auctoritas summaque potestas significatur, et quidem non alicuius peculiaris collegii aut regionis diviso consilio, sed totius catholicae gentis consensu conventuque, quo in aevum hominibus effulgeat Summus iste Pius, seculi nostri decus ac gloria. *Cathedram* igitur *auream Magistro falli nescio offeramus, atque ita reiiciamus superbos huius mundi, qui Spiritum S. sprevere; signum potestatis exhibeamus ei, qui Dominum dominantium hic gerit, ac re ipsa demum commonstremus, nullo pacto nos ab illo divelli posse, mentirique foede filios tenebrarum, qui catholicum populum fidem deserere aiunt, eamque temporibus nostris ogganniunt repugnare.* Sit Thronus iste devoti animi monumentum, quo fideles omnes grates agunt Magno Pio pro innumeris beneficiis universo terrarum orbi collatis in sacro Pontificatu; *testemur elate gaudium ingens ob Beatam Virginem sine labe renunciatam, ob supremum magisterium erroris expers promulgatum, ob Syllabum, ob tot Sanctos viros coelitibus adscriptos, ob restitutam in Anglia ac Hollandia ecclesiasticam Hierarchiam, ob convocatum Oecumenicum Concilium, ob catholicam fidem late propagatam, ob S. Catharinam Senensem Urbi tutricem alteram addictam, ac S. Iosephum universae Ecclesiae Patronum delectum, ob virtutem, qua*

impiorum fraudes detexit eorumque conatus perfregit, ac demum ob rerum omnium splendorem, quo aeternam hanc Urbem, orbis catholici caput, patriamque communem fidelium illustravit. Ne quis vero deterreatur impendii causa ab stipe huic operi conferenda, atque ut pauperrimo cuique locus praebeatur, monemus obuli etiam unius munusculum libenter suscipi, ab animo verius quam ex copiis gratiam rei ineundo; ac cum id praecipue agatur, ut non alicuius coetus atque ordinis seorsim ducto obsequio, sed universi catholici populi collata vi ac pietate, uti divitum ita inopum, monumentum istud efficiatur. Praestantes autem opibus, aut quibus satis ampla facultas suppetit, uti cuique libitum ac pro ingenio, indulgeant rei rite absolvendae. Quare praesides catholici cuiusvis consessus etiam atque etiam rogamus, ut huic propositioni obsecundare velint, probatoque animi nostri consilio sine mora operam dent, atque illico nos certiores faciant. Ominamur haec nostra vota vos excepturos, atque ex compacto undique in opus manus vestras porrecturos. Ac quemadmodum collatis muneribus sapientissimo Regi Salomoni exquisito opere thronus fabrefactus fuit, ita ex vestris donis ac qualicunque largitate *thronus exstruatur Augusto Pontifici, cuius verbum lumen est mundi, traditaque divinitus vi errorum nebulas veluti sole immisso disiicit.* Profecto hac totius catholicae gentis consensione fideles ubique ac perpetuo testantur, Apostolicam Sedem se uno animo colere, eiusque mandata uti sacrosancta diligenter servare. Catholici! en opus, quod inchoavimus, vobisque perficiendum deferimus. Confidimus rem omnes alacriter suscepturos, enixaque vi in id tendere, ut obsequium pietasque fidelium erga Magnum Pium testimonio hoc insigni colluceant, quod et animorum consensui et magnitudini eventus respondeat, discantque posteri, uti nobis Deus memoranda illa die 16. Iunii novum attulit gaudium singulari Pii nostri in Pontificatu longaevitate, ita non indignos prorsus coelestis huius gratiae nos tantae rei omisso studio extitisse. Romae, die 18. Iul. 1871.

III. *Praeses Commissionis indicat, Summum Pontificem datis ad se literis* Thronum aureum *et nomen* Magni *deprecatum fuisse.* Cum SSmus D. N. Pius IX Marchioni

Francisco Cavalletti Praesidi Societatis pro Throno aureo offerendo datis literis animi sui consilium ostenderit; ac cum idem Marchio obortis casibus, quibus priora praepediebantur, per literas Sanctitati Suae remissas nova vota obtulerit; ideo qui operi procurando adlecti pridem fuerant, censuerunt utrasque illico evulgare, ut voluntas Summi Pontificis, versumque in aliud prius negotium omnibus innotescat. Ex quo autem e throno aureo res ad sacrum ac religioni dicatum monumentum devenerit, huius efficiendi gratia rei ipsius species quae sit panditur eiusque rationes una eduntur.

IV. *Epistola Pii IX P. M. ad Marchionem Fr. Cavalletti.* Innumera filiorum in Christo amoris argumenta, ex omnibus catholici orbis nationibus quotidie obvenientia, cor meum apprime commovent, et grati animi sensus vehementissime eliciunt. Vicem rependere studeo assiduis ad Deum precibus, ac qualibet hebdomada infiniti pretii sacrificium, sanctam videlicet Missam, pro eorum offero salute. Verum ut communibus desideriis faciam satis, Domino propitio offeram etiam die 23 curr. mensis, Deumque rogabo, ut Italiam nostram ab ingruentibus calamitatibus, quibus in dies magis magisque opprimitur, immunem faciat. Haud multis abhinc diebus, fili in Christo carissime, cuius semper erga S. Sedem spectata fuit observantia, *miratus sum, dum a te commonefactus cognovi, geminas mihi novas ac plane inopinatas filialis amoris significationes a catholicis parari, donum nempe Cathedrae Pontificalis ex auro conflatae, et titulum* „Magni“ *nomini quo vocor consociandum.* Aperto pectore loquar, et prorsus ex animo tamquam pater filios suos in Christo Iesu diligens, ac de utraque oblatione quid sentiam, dicam. Donum *aureae Cathedrae* construendae mecum reputans, illico in eam descendi sententiam, *corrogandam a catholicis pecuniam probe posse adhiberi ad redemtionem iuvenum clericorum, quos lex perversa et ante nos inaudita militari servitio violenter adstringit.* Clerus aurea sedes est, qua sustentatur Ecclesia; ideoque contra Clerum inprimis hodierni dominatores tum bonorum exspoliatione, tum persecutionibus conatus exerunt suos; praecipue autem enituntur, ut perdifficilis reddatur ad Sanctuarium ingressus; inde enim in dies

subrogationes deficiunt in ecclesiastica hierarchia, quae quotidie sive per mortem, sive per angustias diminuta, magno Ecclesiae Iesu Christi detrimento, irreparabili ministrorum in officiis perfungendis inopia laborat. Rerum omnium subversionem hodierni dominatores veluti finem sibi praestituisse videntur, potissime quoad religionem et Ecclesiam. Hinc Praelatis suis rebelles Clericos, et a fide apostatas abunde pecunia confovent et laudibus animum addentes extollunt; hinc more scelestissimo haud desistunt a proborum, quorum magnus est numerus, divexatione, eo ducti consilio, quod isti eorum doctrinis contradicunt et legibus a fide christiana absonis adversantur. Sed omittamus eiusmodi coecos dominatores, qui in viam perditionis abeunt, quoniam conscientiae vocibus contemtis illusoresque facti sanas propositas ob oculos doctrinas irrident, et praecipites lubricam viam, quae in profundum ducit abyssi, percurrunt. Ad alteram venio propositionem, nempe ad titulum *Magni* nomini nostro copulandum. Subit hic loci divini Servatoris sententia. Dum per Iudaeam in humana natura undequaque discurreret, quidam coelestes virtutes in eo conspicatus *Magistrum bonum* appellavit. At illi Iesus e vestigio: *Quomodo tu me vocas bonum? Deus solus bonus est.* Itaque si Christus hominem se esse sentiens propter Patris reverentiam unum Deum esse bonum pronunciavit, nonne indigno eius Vicario dicendum erit, *solum Deum esse Magnum?* Magnus revera Deus est propter beneficia huic suo Vicario concessa; Magnus propter potentiam, qua sustentat Ecclesiam; Magnus propter longanimitatem, qua hostes suos tolerat; Magnus propter praemia iis parata, qui peccati semita relicta poenitentiae dant operam; Magnus propter iustitiae severitatem, qua increduli, ac pervicaces Ecclesiae hostes plectentur. Hisce positis quae supra dixi confirmare cogor, nempe quod pecunia corroganda non Cathedrae conficiendae, sed Clericis redimendis inserviat; deinde quod nomen meum, sicut antea, pronuncietur, volens ad Dei gloriam, ut omnes iteratis vicibus clament: Magnus Dominus et laudabilis nimis. Ita Pater filiis suis carissimis desideria sua patefacit, unaque cum desideriis erga eos amoris et grati animi sensus interum manifestat. Haud inficior, tribus Pontificibus vere Magnis hunc titulum fuisse tri-

butum, attamen post eorum obitum; tunc enim homines lucidius ac pacatius sententiam proferunt suam. In ore igitur et in cordibus omnium isti sint Magni. Ego interea tibi tuisque necnon omnibus bonis Catholicis apost. bened. ex corde peramanter impertio. Ex aedibus Vaticanis die 8. Aug. 1871.

V. *Marchionis Praesidis litera ad Summum Pontificem, praecedente brevi Monito ad lectorem.* Lex militaris nuper promulgata cum neminem servitio eximat, in eoque tantum sit discrimen, ut quis continuo, aut ex intervallo sub armis degat; ac cum praeterea istud ipsum forsan immutandum sit: ideo cum iam non suppetat a militia quemvis pretio licet addicto revocare, coeptis absistere necessum fuit. Quare Sanctitati Suae re iterum delata, sequens a supra dicto Praeside Marchione *Francisco Cavalletti* data est epistola: „B. Pater! Paterni amoris significationes in me licet immeritum a Sanctitate tua effusae in epistola sub die 8 curr. mensis data cor meum vehementer affecerunt: verba amoris plenissima nulla unquam in me delebit oblivio; siquidem prono ac fideli obsequio me responsurum spondeo, ac quidquid ex ore tuo venerabili nunciabitur, docili animo suscipiam semper. Catholicae fidei firmiter adhaerens documentis, numquam ab eius Capitis nutu et arbitrio me subtraham, necnon a peculiari erga Sanctitatem tuam observantia, cui me pluribus amoris et grati animi vinculis obligatum profiteor. Ad argumentum vero, quod Epistolae tuae venerandae occasionem praebuit, dicam aperte, a me, homine inutili, nonnisi speciem praeferri cuiusdam centri ad conventum totius orbis catholici fidelium in hac re commodius faciendum. Possem utique cordi meo violentiam inferre, et rem licet per orbem diffusam et in vulgus editam derelinquere; sed non item ineluctabilem cohibere ardorem, quo flagrantes *Catholici omnes enixe cupiunt, posteris commendari eventum singularem, superioribus seculis inauditum, simulque in terris, quantum mortalibus licet, honore et gloria prosequi Virum, quem Deus ad magna sua et inscrutabilia consilia perficienda delegit.* Sanctitas tua oblatum ab catholico orbe donum reiiciens, novam Coronae, pluribus iam illustri gemmis, gemmam addidit, simulque amorem, quo filii tui flagrant, congeminavit. Huius veritatis sint in argumentum

ineluctabile *transmissae ex omnibus orbis plagis epistolae, quae me ac Societatem, cui praesum, ad incoeptum opus absolvendum impellunt.* Verumtamen id vetat singularis animi tui modestia, ac mansvetudo, quae te nedum inter Patres amabiliorem facit, sed et perfectum Filii Dei imitatorem: idcirco *unanime nostrorum comitiorum iudicium voluntati tuae sanctissimae morem gerere constituit. Sed reiecta aureae Cathedrae oblatione, aliud posterorum commendatione aeque dignum monumentum subrogandum esse censuit*, quod pietati tuae perfectius respondeat, quodque (bona venia dicam) a te olim prolatis congruat votis, cum alia a nostris dissimilia decurrebant tempora. Catholici haud quidem desistent ab oblatione obuli collectoribus a praefectis consortii designatis, et *corrogata pecunia ad* **Frontem** *dignam templo S. Mariae Angelorum in thermis Diocletiani aedificandam inserviet.* Ea spe delinimur, catholicorum munificentiam desideriis Sanctitatis tuae apprime esse responsuram, piumque opus acceptius tibi obventurum. Revera eiusmodi *monumentum in honorem Deiparae erectum digne opportuneque nomen quoque celebrabit illius, qui eam ab originali labe immunem edixit. Sic enim Redemtor noster et in Matre sine macula, et in Vicario suo glorificabitur. Hic vero in Virgine erit exaltatus, et in Filio Dei, qui inaudito prorsus privilegio, alteri nunquam concesso, in te amorem suum singulariter ostendit.* De titulo vero *Magni* nomini Pii IX copulando consiliis Sanctitatis tuae modo acquiescemus: sed fidem nostram futuris temporibus non defuturam ominamur; siquidem filii nostri aequitatis et grati animi sensibus imbuti avorum mentem, voluntatemque explebunt. Nostri Consortii propositionem, quae, ut mihi videtur, desideriis tuis ac catholicorum respondere apprime potest, censemus acceptissimam fore Sanctitati tuae, eiusque approbationem, si ita tibi de sententia erit, ad pedes provoluti humillima prece postulamus. Romae die 24. Aug. 1871."

VI. *Altera provocatio ad Catholicos pro conferendis symbolis ad* **Frontem** *Ecclesiae S. Mariae Angelorum in thermis Diocletiani aedificandam.* Ad Vos iterum tamquam ad fratres venimus, verba grati animi erga Deum et erga suum

in terris Vicarium allaturi. Vos appellavimus sub die 18. Iulii proxime elapsi, cunctos ad tenuem praestandam oblationem invitantes, ex qua Thronus aureus Pontifici ab Immaculata nuncupato erigeretur: eoque consilio invitavimus, ut res inaudita, de qua nullum prorsus erat exemplum, memoriae posterorum mandaretur, videlicet Pontificis incolumitas, qui non modo in Romana Sede Principis Apostolorum aequavit annos, sed etiam superavit. At conceptum consilium in irritum cecidit; siquidem Pii animi humilitas, cui omnino obsequi par erat, obstitit, ac repugnavit. Haec autem praenobilis virtus solidiori quam aureus thronus fundamento Pontificem extollit, ac prae alio cuiusvis generis monumento eundem ditat, atque illustrat. Hic Magnus propter gloriae propriae contemtum, sicut gigas in serie Romanorum Pontificum extollitur. *Priori appellatione posterorum memoriae commendare sategimus Pontificem ab Virgine Immaculata, praesenti autem, quantum in nobis est, gloriam eius Immaculatae, quae Pontificem exaltavit, nitimur exaltare.* Nemo certe hanc viam intercipiet: totius catholici orbis fideles aemuli erunt nostri, stulti vero incredulique tantum adversarii. *Romae in colle Viminali adversus seclorum iniurias supererant reliquiae thermarum Diocletiani: Pius IV Pontifex ex eis templum permagnificum et amplum in honorem Deiparae ab Angelis nuncupatae construendum decrevit; cuius operis executionem aeque honorificam ac salebrosam Michaeli Angelo Bonarotti commisit, viro ad prodigium ingenioso.* Hic christiano spiritu mirabiliter afflatus, illa Romanae magnitudinis exaesa monumenta in novum amplissimumque Templum convertit, quod magnificentia et artificio inter splendidiora almae Urbis merito numeratur. Nihilominus *exterior frons* ex superstite aedificio confusas exhibet moles, nec externa facies templo respondet. Ipse immortalis Pius IX paucis abhinc annis, dum forte in vicinia transiret, de hoc squallore conquestus, in votis se habere edixit, ut dies tandem illucesceret, quo exterior pars Templi interiori magnificentiae conveniret. Haec dies nobis illuxit; hinc in animo nobis est, tale monumentum vobis suggerere, quod et Christi et eius sine macula Matris cedat in honorem, simulque Vicarium suum perenniter celebret. Sic

opus perficietur nedum a Pontifice probatum, eique acceptum, sed ab eo quoque inventum, et quodammodo creatum. *Erectio* itaque *perinsignis frontis Templo S. Mariae Angelorum adiiciendae* dignum plane erit monumentum ad perennandum singularem eventum, de quo orbis universus obstupuit: haec est propositio singulis Catholicis exhibita, obuli quoque unius a pauperibus stipe accepta. Nos conceptum ardorem pro throno aureo conficiendo novae nostrae huic propositioni non defuturum confidimus. Catholici! societas recens Deo ab se reiecto tamquam fera lethaliter vulnerata in vortice atheismi se contorquet: nos, qui filios Dei nominari et esse in supremo voto habemus, fraternae caritatis et fidei nostrae argumentum seculo nequam exhibeamus; siquidem propositum monumentum fidelium pietati convenit, Supremae Christianorum Auxiliatrici gloriam exhibet, et Pii nomen, quod par non habet, perpetuo commendat, Qui fide adhaeret Cathedrae Petri, nobiscum se spondeat, cor et manus alacri animo adhibeat. Deus coeli ipse nos iuvat, et nos servi eius sumus; surgamus et aedificemus. (Esdr. 11.) — Romae die 9. Sept. 1871. — Praeses: *Fr. Cavalletti*, Marchio. — Vice-Praeses: *Caesar Meniconi Bracceschi* Comes. — Secretarius: *Ant. Braz* Eques. — Subsecretarius et Ratiocinator; *Ant. Lombardi* Advoc. — Thesaurarius: *Car. Descemet* Eques torquatus. — *Mich. Gassner.* — *Thomas Capel.* — *Eduardus Fickentscher.* — *Aemilianus Manacorda.* — *Hier. Pius Saccheri* Dominic. — *Aemilius Altieri* Princeps Vianensis. — *Car. Capece Galeota* Dux Reginensis. — *De la Fuen-Santa* Marchio. — *Ign. Soderini* Comes. — *Comes Czapski.* — *Virginius Vespignani* Comes. — *Ios. Maria da Gama* Eques.

1485. **Pius IX P. M.** *per Encyclicam ad Eppos directam pro votis ad iubilaeum suum Pontificale depromtis gratias agit.* Saepe, ven. fratres, in hoc diuturno Pontificatu ad vos conversi significavimus vobis, quam grato exceperimus animo argumenta devotionis illius et dilectionis, quas misericordiarum Deus indidit vobis ac fidelibus curae vestrae creditis erga nos et Apostolicam hanc Sedem. Et sane cum inimici Dei civilem eius ditionem invadere coeperunt, ut tandem, si fieri posset, praevalerent adversus Iesum Christum et Ec-

clesiam, quae est corpus ipsius et plenitudo eius: vos, ven. fratres, et christianus populus numquam Deum, cui venti et mare obediunt, exorare desiistis, ut procellam sedare vellet, nec unquam destitistis ab iterandis amoris vestri testimoniis, omnibusque adhibendis officiis, quibus nos in tribulatione nostra solari possetis. Postquam vero hac ipsa Urbe totius orbis catholici capite privati fuimus, et eorum arbitrio commissi, qui nos oppresserant, vos una cum plerisque e Dioecesium vestrarum fidelibus ingeminastis preces, crebrisque denunciationibus asseruistis sacrosancta religionis et iustitiae iura, quae incredibili proculcantur ausu. Nunc autem, *cum novo post S. Petrum eventu et in Romanorum Pontificum serie prorsus inusitato, sextum et vicesimum attigimus annum Apostolici nostri ministerii in Romana Cathedra,* indicia edidistis adeo illustria gaudii vestri ob insigne hoc beneficium tenuitati nostrae largitum, et adeo perspicue demonstrastis florentissimam vitam, qua ubique informatur christiana familia, ut profunde commoti fuerimus; votaque nostra vestris iungentes *novas inde vires duxerimus ad plenum absolutumque triumphum Ecclesiae fidentius expectandum.* Contigit autem nobis acceptissimum, creberrima ubique affluxisse supplicantium agmina ad sanctiora templa, eaque in toto terrarum orbe confertissima redundasse fidelium frequentia, qui una cum proprio Pastore per publicas preces et sacramentorum usum Deo gratias agebant de beneficio nobis collato, et instanter ab ipso Ecclesiae victoriam postulabant. *Moerorem* autem *curasque nostras non levari modo, sed et in gaudium converti sensimus a literarum vestrarum gratulationibus, obsequiis, votis, a creberrimo fidelium undique confluentium adventu,* quos inter plurimi eminebant nobilitate generis, aut dignitatibus ecclesiasticis vel civilibus praestantes, sed fide nobiliores, quique omnes affectu et opere iuncti plerisque ex istius Urbis et occupatarum provinciarum civibus, huc a dissitis etiam regionibus convolarunt, *iisdemque se obiicere voluerunt periculis et contumeliis, quibus nos sumus obnoxii, ut coram testarentur religiosos suos suorumque concivium erga nos sensus, nobisque volumina afferrent, quibus plurima centena millia fidelium ex omni gente, proprio adscripto nomine, nostri Principatus inva-*

sionem acerrime configebant, eiusque restitutionem a religione, iustitia, ipsaque civilitate flagitatam et praeceptam graviter expostulabant. Hac vero occasione stips quoque nobis solito largior affluxit, qua pauperes simul ac divites occurrere conati sunt factae nobis inopiae, cui accessere munera multiplicia, varia, nobilissima, splendidumque christianarum artium et ingeniorum tributum relevandae praesertim accomodatum duplici nobis a Deo concessae potestati spirituali ac regiae; et praeterea copiosa splendidaque supellex sacrarum vestium et utensilium, qua squallori et egestati tot Ecclesiarum undique occurrere possemus.

Mirum certe spectaculum unitatis catholicae, quod evidenter ostendit, Ecclesiam universam, licet toto diffusam orbe, gentibusque compactam disparibus moribus, ingenio, studiis, *uno informari Dei Spiritu; et eo prodigiosius ab ipso confortari, quo furiosius illam insectatur et urget impietas, et quo callidius omni ipsam humano auxilio destituere conatur.* Effusae igitur et maximae ei gratiae habeantur, qui dum ita dat gloriam nomini suo, per praesentem ipsam virtutis opisque suae demonstrationem afflictas erigit mentes ad spem indubii triumphi. Verum si bonorum omnium datori haec referimus accepta: gratissimo simul animi sensu afficimur in eos, qui se instrumenta praebentes divinae providentiae, nos omni cumularunt auxilii, solatii, obsequii, devotionis, amoris officio. Sublatis autem ad coelum oculis ac manibus, quidquid huiusmodi impensum est nobis a filiis nostris in nomine Domini, ei offerimus, enixe poscentes, ut communibus eorum votis pro huius S. Sedis libertate, pro Ecclesiae victoria, pro mundi tranquillitate citius obsecundet, et liberaliter unicuique in coelestibus ac terrestribus illam referat gratiam, quam nos referre nequimus. Significare profecto peculiariter optaremus universis et singulis gratum animum nostrum, nostramque testari propensissimam voluntatem: at uberrima ipsa copia officiorum, re, scripto, verbis undique oblata, id fieri plane non patitur. Ut igitur quod cupimus aliquo modo assequamur, vos, ven. fratres, quibus primas sensuum horumce nostrorum partes deferimus, rogamus, ut eos clero populoque vestro diserte nuncietis ac aperiatis. Hortamini autem omnes,

ut constanter vobiscum in oratione perseverent animo plane fidenti; nam si oratio iusti assidua penetrat nubes nec discedit, donec Altissimus aspiciat, et Christus promisit, adfuturum se duobus in nomine suo coniunctis et consentientibus, Patremque coelestem facturum quidquid ipsi petierint: multo magis profecto *Ecclesia universa iugi et unanimi oratione sua assequetur, ut demum divina propitiata iustitia, contritas videat infernas vires, profligatos ac deletos humanae malitiae conatus, pacemque et iustitiam reductas in terram.* Vos autem quod spectat, ven. fratres, *in hoc praesertim animum intendite et vires, ut arctius semper inter vos coniuncti confertam veluti phalangem obiiciatis Dei hostibus, qui Ecclesiam, nulla unquam vi destruendam, novis adhuc artibus et impetu aggrediuntur, quo facilius et efficacius eorum incursui resistere et eorum agmina fundere possitis.* Haec quae vehementissime desideramus et enixe petimus, vobis totique catholicae familiae toto corde adprecamur, atque interim auspicem optatissimi eventus divinique favoris apostolicam benedictionem, indubiam praecipuae benevolentiae nostrae gratique animi testem, unicuique vestrum etc. Datum Romae, die 5. Aug. 1871.

1486. *Breve ad Ministrum Generalem Capucinorum.* Gratulationes, quas tu, dil. fili, nobis exhibuisti nomine totius sodalitatis *Tertii Ordinis S. Francisci*, periucundas habuimus, utpote domesticas. *Cum enim in minoribus constituti ei familiae nomen dederimus, gavisi plane sumus, ipsam recurrente quinquagenaria huius facti memoria novis etiam filialis pietatis argumentis praecedentia cumulare curasse, quae ediderat in communi orbis catholici exultatione ob protractum ultra Petri annos Pontificatum nostrum.* Siquidem isthaec referre vidimus non modo spiritum, fidem, obsequium erga Ap. Sedem sanctissimi eorum Patriarchae, sed etiam studium ostendendi palam devotionem suam, nobisque comparandi coeleste auxilium per illa omnia religionis exercitia, quibus divinam misericordiam demereri valerent. Quae dilectionis probatio dum observantiam commendat in Christi Vicarium et sollicitudinem pro trepidis Ecclesiae rebus, sobolem demonstrat parente suo dignam novaque gloria familiam eius exornat.

Quocirca non grati duntaxat sed et gratulabundi excepimus eius officia; tibique committimus, ut nostros hosce sensus nuncies universis, et iis nominatim provincialibus ministris, quorum diligentia factum est, ut omnes eodem tempore ad eadem religiosa exercitia confluerent; universosque simul horteris, ut perseverent in oratione, piamque animi sui comparationem et in se sedulo foveant et in aliis excitare nitantur. Interim vero superni favoris auspicem paternaeque benevolentiae pignus etc. Datum Romae, die 16. Nov. 1871.

LITERATURA.

In recensione Literaturae eundem servabimus ordinem, quem priora Operis nostri volumina exhibent. Universa nimirum Literatura in duas abit partes: *de Primatu*, et *de Pontificatu ac Imperio Civili;* pars utraque insuper in plures subsectiones tribuitur. Pars maior Literaturae est *supplementaris*, usque annum 1865, in quo priorum voluminum literatura desinit, procedens; minor pars recenset literaturam *ab a. 1866—1871.* Cum autem opera literis romanis instar numerorum signata in primis tomis ad plura millia excreverint, ne per plurium literarum cuilibet operi adiectionem sive concinnitas, sive commoditas lectoris quidquam patiatur, eam tenemus in praesente volumine methodum, ut opera *contra* Primatum et Pontificatum numeris arabicis, prout in prioribus tomis; opera autem *pro* Primatu et Pontificatu aeque arabicis numeris, sed per signa ( ) inclavatis exhibeamus.

LITERATURA SEC. XIII.

De Primatu.

(6801.) *) Notat Auctor operis: *Ianociana, sive clarorum atque illustrium Poloniae auctorum moecenatumque memoriae miscellae. Varsaviae et Lipsiae. 1779. II. 170. s.* existere in Bibliotheca Zalusciana exemplum Codicis membra-

*) Literatura *pro* Primatu primis IV tomis exhibita desinit in numero 6800. In praesenti volumine penes quamvis Literaturae classem numeros priorum tomorum continuamus.

nacei ex *Chronico* **Martini Poloni**, in quo narratio de fabella *Ioannae Papissae* haud continetur, Codicibus aetatis inferioris a fraudatore impudentissimo intexta. (Nota haec nostra se refert ad Vol. I. 652. n. LXXXIII.)

LITERATURA SEC. XIV.

De Pontif. et Imp.

4879. De **Francisco Petrarcha**, cuius vol. I. 666. n. 55. mentionem fecimus, notandum habemus: ipsum in lib. *Epistolarum sine titulo* ep. 15, calamitatem urbis Romae ob residentiam Pontificum Avenionensem deplorando, referre de Papa Avenione residente sequentem historiam: „Cum Pontifex Italis esset infensus, quidam ex eius intimis familiaribus ei suggessit, ut Papatum Romae eriperet, et transferret *Cathurcum* in *Vasconiam*, ut hoc pacto de Italis ulcisceretur. Sed consilium Pontifex risu excepit, respondens: Fefellisti me, hactenus te nondum delirare cognoveram; an ignoras, inscie, hac via, quam statuisse subtiliter visus es tibi, et me, et qui mihi successerint, Episcopos Cathurcenses fieri; illum vero qui Romae praefuerit, Papam fore? Sic Italum nomen dum evertere putas, attollis, et in antiquam restituis dignitatem; de titulis non certemus; velimus nolimus enim, rerum caput Roma erit.“ Probe novit nimirum Pontifex hic, de quo Petrarcha loquitur, Primatum re ipsa non esse nisi ipsummet Romanum Eppatum, tantumque esse romanum eppatum a primatu seiungere, ac ipsum primatum plane delere. (**Cercia** *demonstratio catholica. Vol. II. 144. Edit. IV.* Neapoli 1869.)

LITERATURA SEC. XV.

1. De Primatu.

(6802.) De **Gennadio** Patriarcha CPno (Vol. I. 691. n. CCLXVIII.) observandum est: ipsum sub decursu Synodi Florentinae egregie quidem pro Unione ac Primatu perorasse et scripsisse, sed operis *Explanatio et defensio quinque Capitum in Concilio contra Graecos definitorum* auctorem non esse: siquidem Gennadius mox post reditum ex Synodo in patriam ab Unione defecerit et schismaticis se iunxerit, neque idcirco opus pro defensione Concilii scribere potuerit, quod recte illo tempore exarabatur, quo Gennadius doctrinae Synodi iam infensus evasit. Dubium de auctore memorati operis diremit eruditus Bollandista *Cuperus*, in *historia Patriarcharum CPnorum* Actis SS. Augusti I. (Antverpiae. 1733. emissis) praefixa, ostendendo: praefatum opus **Iosepho Methonensi** Eppo (de quo Vol. I. 690. nr. CCLVIII.) adscribendum esse.

---

2. De Pontificatu et Imperio.

a) contra R. P.

4880. *Dialogus super libertate ecclesiastica inter Hugonem Decanum et Oliverium Burgimagistrum, et Catonem Secretarium interlocutores.* 1477.

4881. *Aureus libellus de utraque potestate, temporali scilicet et spirituali, ad hunc usque diem non visus:* Somnium Viridarii *vulgariter nuncupatus: formam tenens dialogi, ac iamdiu Carolo V. Francorum Regi, dum viveret, dedicatus; in quo quidem libello miles et clericus de utraque iurisdictione latissime disserentes tamquam advocati introducuntur.* Paris. 1489. Plenior hic est titulus libri, quem Vol. I. 699. nr. 66 citavimus. Liber saepius fuit recusus.

---

b) Pro potestate R. P.

(5162.) **Franciscus Todeschinus** (Pius III PP.) *defensio contra oblatrantes, qui indigne factum clamitant, Pontificem Max. regnum Bohemiae Mathiae Regi Hungariae concessisse; et in eos, qui calumniantur, Suam Sanctitatem Duci Burgundiae protectionem Ecclesiae Coloniensis commisisse.* 1475. Defensio Sixti IV P. M. quem in extenso exhibet *B. F. Hummel* neue Bibliothek von seltenen und sehr seltenen Büchern und kleinen Schriften. Nürnberg. 1780. IX. St. p. 230.

(5163.) **Richardus Armacanus** AEppus, *defensorium curatorum contra eos, qui privilegiatos se dicunt. Epistola D. Pii Papae transmissa Ludovico Christ. Francorum Regi ad quassationem seu destructionem Sanctionis Pragmaticae.* 1482.

(5164.) **Heliae** quondam Turonensis AEppi *contra impiam Gallorum Sanctionem, cui Pragmaticae nomen est, libellus.* Romae. 1486. Plenus titulus libri Vol. I. 702. n. CXVIII. iam occurrentis.

LITERATURA SEC. XVI.

1. De Primatu.

a) Contra Primatum.

5927. **T. Curtius Malaciola** *dialogus: Bulla.* 1520. Liber satyricus contra bullam Leonis X et Eckium.

5928. **M. Gnidius** *defensio Christianorum de Cruce i. e. Lutheranorum. Cum pia admonitione* Thomae Murnar *lutheromastigis, O. Minor. quo sibi temperet a conviciis et stultis impugnationibus M. Lutheri.* 1520.

5929. Verbis *Hadriani VI.* Papae de infallibilitate R. P. Vol. II. 268. n. 25. relatis maxime in rem suam usus est auctor *Defensionis declarationis Cleri Gallic. de a. 1682,*

propugnatores infallibilitatis Pontificiae sic alloquens: „Agite, expedite vos, qui Parisiensium sententiam erroneam, haereticam, schismaticam, Sedis Ap. eversivam vestra auctoritate decernitis, atque in Eppos totamque adeo Ecclesiam Gallicanam proferre audetis tam dura, tam nulla, tam inique decreta; agite, inquam, incipite ab Adriano VI, tantique Pontificis librum, eiusque iussu in Urbe recusum, erroneum aut schismaticum dicite.“ Quantum verba haec valeant, ex iis, quae loco citato operis nostri iam monuimus, nullo negotio intelligitur.

5930. 5931. *Disputatio habita Gruningae inter Dominicanos et Sacerdotes Ecclesiae D. Martini.* 1523. Sistuntur Dominicani pro suprema potestate Papae pugnantes, tamquam devicti a sacerdotibus D. Martini. Appendicis loco addita est: *Anonymi epistola de causa Lutheri.* 1521.

5932. *Processus consistorialis martyrii* **Ioannis Huss,** *cum correspondentia legis gratiae ad ius papisticum, in simoniacos et fornicatores papistas. Et de victoria Christi, deque Antichristi degradatione ac depositione. Ad vetustatis typum excusus.* 1525. Pertinet ad numerum librorum, de quibus Vol. II. 321. nr. 390—401.

5933. *Correspondentia literaria inter* **Gregorium Musophilum Simontornyensem,** *lutheranum, et* **Gregorium Caelium** e gente Bánfyana, *O. S. Pauli, de fide salvifica, et secta lutherana, item de Romano Pontifice.* 1534. Initium literario commercio dedit minister lutheranicus, eximium Paulinum ad defectionem a fide sollicitans. 1. *Epistola G. Musophili ad Greg. Caelium.* Frater in Domino dilectissime! Gratia et pax a Deo Patre per Iesum Christum, ut tuae dominationi adiiciatur, votis omnibus postulo. Ut *postillam* patris *Lutheri* dominatio vestra habeat, admoneo. Nam sol hic ea postilla librum elegantiorem non vidit. Vale. A. 1534. — 2. *Responsum Gr. Caelii.* Pax tibi, frater. Libenter legerem *postillas*, quas mihi ultro et satis amice persvades, nisi — *monstrum* essent. Verum quum mihi proletarii non multi placeant, adduci non possum, ut ingenium cuivis committam. Deo gratias, qui mihi veritatem in sensu Scripturae S. aperuit, quae me ceterum dirigat in negotio fidei ac salutis, ut non opus sit *damnatis* quorumdam *postillis,* mere mendacibus,

mere vanidis. Ab auctore illo, quem commendas, publicis Ecclesiae ac Sedis Apost. interdictionibus prohibeor; alioquin forsitan tua duntaxat commendatione, dummodo legendi facultas occurreret, legerem. Nolo enim cum mulierculis Salomonis facere commercium, ne abducar. Dicam apertius: *nolo germanica illuvie inquinari*, eo, quod timeam Dominum, qui mihi proposuit, non *Lutherum desertorem,* sed *Petrum Pastorem,* cui dixit: *Pasce oves meas.* Ego ex his ovibus sum, qui pascor institutis Christi, et Summi Pastoris eius; maxime cum scriptum sit Prov. 22: „Ne transgrediaris *terminos antiquos*, quos posuerunt Patres tui.“ *Termini antiqui decreta pontificia sunt,* quae transgredi fas non est, omni auscultanti ad Christum et ad Pastorem eius. Te vero, homo, amice, quisquis es, ob favorem, quem in me singularem geris, et amo et observo, oroque Dominum, ut viam sinceriorem mandatorum Dei invenias et percurras. Vale et nube felix, dilectus pectore vive. Ex Gombaszegh tertio Circumcisionis Domini die a. 1834. — 3. *Altera litera Musophili Lutherum exaltans et commendans.* Gregorius Musophilus a Simontornya, sincerioris theologiae alumnus, secretarius reverendi et magnifici D. Emerici Bebek, tuus frater deditissimus. Accepi, mi frater, literas tuas, amoris sinceri fraternique plenas, quas, dispeream, si non ex animo libenterque legi. Ut tamen ingenue fatear quod sentio, video te *decretis pontificiis plus iusto addictum esse, et paternas mordicitus tenere traditiones.* Sanctissimi enim patres nostri, qui D. Petro successerant, relicta veritatis via, ut Petrinis utar verbis, fecerunt sibi decreta et extravagantes, nescio, quas; et vereor, ne in campis Elisiis apud inferos cum diis manibus usque in hunc diem vagentur citra ullum refrigerium; nam teste Petro seducti sumus per magistros mendaces, ut Israelitae per pseudoprophetas. Non enim pontificia iura, sed suum filium dilectum paterna vox de coelo audiri iubet. Ubi vero, frater dilectissime, nequis tuum ingenium scriptis fratrum tuorum credere, videris, ut pace tua dixerim, nimis esse pusillanimis. Si enim Spiritus Sanctus, cuius sint spiritus, probari praecipit, audenter, mi amice, et animo herculano omnia scripta tuorum confratrum ad Scripturam S. velut ad lydium lapidem exigas, rogo. Ad Scriptu-

ram enim S. tamquam ad anchoram nobis est confugiendum. Non enim *Papistica* instituta, sed Scripturas S. Christus scrutari nobis mandavit. Statuta enim, iura, decreta, extravagantes, et, ut uno verbo complectar omnia, omnes humanas traditiones fortiter et strenue Apostolica convellunt scripta, Christusque inprimis enervat Matth. XV inquiens: „Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus coelestis, eradicabitur.“ Metuis colluvie Germana infici, sed interim non formidas *Antichristi* discipulum agere; Lutherum desertorem obiicis? bene dicis, si antichristianae factionis transfugam intelligis. Salomonis in Proverbiis sententiam, ut accipio, non tenes probe; nam pontificia decreta et idgenus nugarum numquam illi sapientissimo in mentem venerunt. Si vero Concilia, Patres, Universitates, et Eremitas veteres mihi occinis, ego tibi insusurro Christum et Evangelium eius. Si pergis Conciliorum auctoritate me onerare, ego tibi, frater mi, tamquam homini amico commonstrabo: omnia post Apostolorum aevum errasse Concilia. Nam in Nicaena Synodo unus et unicus *Paphnutius*, et quidem monoculus, plus damna *ecclesiastici coelibatus*, quam 80 et aliquot Eppi, perspexit. Si vero futura Concilia praestolaris, pereundum erit nobis, si differatur pietas, quousque omnes adversarii nostri persvasi erunt. Pro eo enim, quod dilectionem veritatis non recepimus ut salvi fieremus, emisit Deus efficaciam illusionis, ut credamus mendacio, qui veritatem non suscepimus. Ducti enim sumus ad simulacra muta; nam si Papa stat, Christus cadit; si Christus stat, Papa cadit. Apud Germanam illuviem papistica tyrannis labefactata est; nam Imperium Germanicum Electores illos AEpos, h. e. Apostolos Antichristi, in aevum abiecit, ne quid in re seculari decernant. Amice, quamvis te nondum in carne viderim, libenter tamen ob diligentiam tuam, quam in musas et literas sacratiores praetefers, complector, et utinam possim ore ad os loqui, ut intelligeres, Papistas omnia sacra profanasse et omnes haereses in sese recapitulasse. Nam si hactenus nondum tenuisti, nunc accipe, mi amice, *Papam Antichristum esse*, et omnes creaturas eius sectasque esse Antichristi Apostolos et discipulos, a quibus totus orbis seducitur. Vale, frater animo meo amantissime, et monitus meliora sequaris, et

viam meliorem alacriter percurras. Nam ego novi, in quo valetudinario iaceas. Commendo te gratiae Dei. Datae in desertis Hungariae in profesto Epiphaniae. 1534. — 4. *Doctum responsum Paulini Caelii.* Accepi tuas hyperaspistes, imo meas correptiones, homo amice, quibus blande admodum perinde ac scorpius Apocalypseos cumprimis humana facie ludis. Ceterum autem, Deum immortalem! quam noxius sis, quantumve veneni aculeata cauda suffundas, incredibile est. *Gravis tuae blasphemiae spicula tincta veneno, quibus velut alter Goliath in immensum evectus tumide gloriaris; iactas verba, is, redis, nec spatio caperis, vibras hastile, execraris, carpis, sugillas, laceras, damnas*, acsi numquam tibi Pauli praeceptum occurrisset, quo festiviter ait: „Nolite ante tempus iudicare, quoad veniat Dominus, qui illuminaturus est abscondita tenebrarum, et manifestaturus secreta cordium.“ Nihil omnino attendens, quid idem Dominus, Iudex vivorum ac mortuorum, caveat praecipuis in praeceptis, dicens: „Nolite iudicare, et non iudicabimini.“ Neque enim hoc maius sequi poterit malum. Care frater! longe aberrare te a vero scopo video, quod in sermone statuas regnum Dei, et non magis in pietate; cui contrarium adstruxit Paulus, dicens: „Non in sermone esse regnum Dei, sed in virtute.“ *In fide gloriamini vos universi, qui in studio Lutherano statis otiosi, acerbissimi homines, quos iampridem evomuit ex ore suo Christus, ut abiretis in reprobum sensum*, ut contumeliosi essetis in Superos primum, deinde in pium quemque. Sed insana valde temeritas est et intolerabilis arrogantia ea gloriari, quam quis suamet impietate sustulit, a seque abdicavit. Et quis unquam fidem sine pietate ac sanctis operibus praesetulit? Numquam fides tam infida fuit, numquam tam contumeliosa, numquam tam blasphema, nunquam tam vaga libidine saturata. Qui habet sensum, intelligat: quia *magni Antichristi praecursores ii sunt haeretici, quos modo seculum habet.* Utinam non esses unus ex eis, qui iugum iampridem a cervice excussisse videris. Ceterum sanctissimi, ais, Patres, qui D. Petro successerunt, relicta veritatis via fecerunt sibi decreta, summularia, extravagantes: quos impie vereris etiam, ne campis in Elisiis usque hunc in diem apud inferos cum diis manibus vagentur, per quos seducti sumus, utpote

magistros mendaces, uti Israelitae per pseudoprophetas. Quid hoc est, frater, quod ais? Cur in divos patres veheris? Cur funesto probro insimulare eos non metuis? non verbera in os patrem carnis tuae; et inexpiabile facinus est; sanctissimos spirituum progenitores infamare ineluibilis noxa est. Illi magnifica gloria recepti Deo reddunt cantica, et nos miselli homunciones contra mutire adhuc audemus? Sed forsitan inconsiderate haec iniuria tibi excidit, aut felicius me tentare voluisse credo. Dilectum filium paterna vox e coelo audiri iubet; sed nec columnas reiicit, quibus abunde largitus est spiritum suum Christus, ut communiat universum aedificium; alioquin labefactetur necesse est. *Da mihi verbum in Pontificiis decretis, quod pietatem abroget, fidem rescindat:* et eiuravi. Pro crimine mihi ducis, quod non in quemvis committam ingenium? Hoc non crimen, sed summa religio est; utinam sic protoplastes ille fuisset pusillanimis, ut numquam impostori aures praebuisset! minus equidem gemeremus. Nunc vero ad maximam temeritatem quantum mali accesserit, vides. Tunc me terra dehiscat, quum in mentem venerit, ut factioni lutheranae consentire velim. Ceterum impudentia summa est iactare, post Apostolorum tempora neminem neque rectius neque sanctius de christianismo sensisse *tuis monstris horrendis apostatisque fratribus, quibus iam lumen ademtum est.* Aio: scrutari iussit Christus scripturas sacras, quod eae ipsae testimonium perhibeant de ipso, quo citius fide recipiatur; sed numquid non fidei sacramentis semel initiatos vult pasci, e sanctorum postillis eorum, qui puritati steterunt? Annon stabulario, datis prius duobus numismatibus ait: quidquid supererogaveris, quum rediero, reddam tibi? *Nobis alius non erit Stabularius, quam quem praefecit Christus, quem et attendi iussit ab omnibus in eo verbo: Pasce oves meas.* Si curam praesidentiae Pastori iniungit, citra dubitationem iniungit et obedientiae munia subditis. Sed *vos rebelles estis, dura cervice, et incircumcisis cordibus et auribus,* ut meditemini ac auscultetis contra legitime praesidentis auctoritatem, cui falso impostoris titulum tribuitis: tametsi non sine praeiudicio manifestaque damnatione vestra. Sed decreta pontificia vobis odio sunt, quia sanctissima sanctissime a Spiritu Dei in modera-

men universalis Ecclesiae data. Vos autem non estis huiusmodi, qui iugum sacrosanctae obedientiae, (obedientiae, inquam, quam Domini iussu summo, et ei Romano Pontifici Petri successori debemus omnes) vobis ademistis, dicentes ex Actis Apostolorum: magis fore obediendum Deo quam hominibus. Atqui hoc titulo quam nihil non impie agatis, curam carnis in desideriis facientes, luce clarius constat. Homo, amicus sum, libere apud amicum loquor: quidquid ad Scripturam S. adiecit Spiritus S. postea, sive ad publicum regimen, sive ad morum correptionem sint decreta, sint summularia, sint extravagantes, sint alia, sufficit nobis non esse lutherana, ideoque recipienda. Manifestissimum mendacium est, et fumus putei abyssi, universas hominum traditiones apostolica convellere scripta, quum illae pro his sint, et haec pro illis, ut adglutinavit Spiritus Christi, cuius directione moderatur regiturque Ecclesia. *Male allegas ex Matth, XV:* „Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus coelestis, eradicabitur," *in hominum Sanctorum traditiones; quam magis debueras in vos et eiusmodi haereticos, eam adducere auctoritatem, qui plantatio non Patris coelestis estis, sed nescio cuius?* Dicam aperte: *altitudinis Satanae.* Eratis quidem plantatio Dei, donec pie sentiebatis, agebatis pie; sed modo non estis. Illuvie enim Germana infecti estis, et in aliena conventicula, hortulosque carnis, quos non agnoscit Deus, transpositi estis, ut Ecclesiae sanctam civitatem foris circumeatis, nec ingrediamini famelici. Neque enim vobis ad pastum est Sanctum Dei Evangelium, quod cibus filiorum sit, cum quibus stat Christus. Ego futura Concilia nihil praestolabor, cum in praeteritis abunde decretum sit, quidquid erat decernendum. *Stat Dominus cum Vicario suo, SSmo Dno nro Papa, nec cadit; cuius minister primus et praecipuus mihi Papa est, SS. Romanae Sedis Episcopus, a quo teneo omnia post Christum, qui est Pontifex Maximus secundum Ordinem Melchisedech, nec erro.* Sed iam receptui canam, iam vela complicabo, tametsi invitus, quod scribendi otium non sit. Hoc unum pro celeumanatico habe: *non papistas*, ut tuo verbo utar, *sed Lutheranos sacra profanasse omnia, omnesque haereses in se recapitulasse.* Vale, et, si sapis, sequere sanctiora. Datum ex Trimonti

(Háromhegy in Com. Borsod) V Id. Ian. 1534. — (**G. Fejér** *iurium ac libertatum Religionis et Ecclesiae Catholicae in R. Hungariae Codicillus diplomaticus.* Budae, 1847. p. 52.)

5934. **Amsdorff** *wahrhaftige Historia und Geschichte, wie der Papst der Oberste geworden in der Christenheit. Aus bewährten Chroniken.* Magdeburg. 1535. cf. Vol. 2, p. 361. nr. 690.

5935. **Steph. Wintoniensis** Ep. Angl. *de vera obedientia oratio, qua exponuntur: 1. quam oporteat humanas traditiones posthabere praeceptis Dei; 2. Romano Pontifici nullum esse in alias ecclesias imperium nullamque iurisdictionem; 3. Reges, principes, magistratus christianos, unumquemque suae ecclesiae supremum in terris caput esse.* Argentor. 1536. Nova editio. cf. Vol. II. 334. n. 480.

5936. *Propositiones* **M. Lutheri,** *ab initio negotii Evangelici ab auctore tractatae, usque in hunc diem.* Vitebergae. 1538.

5937. **Lutheri** *70 propositiones disputandae de tribus hierarchiis, ecclesiastica, politica et oeconomica, et quod Papa sub nulla istarum sit, sed omnium publicus hostis.* 1539.

5938—5942. **Henr. Bullinger** a) *vom Antichrist und seinem Reich, wahrhaftige und schriftliche Erweisung, durch* **Melch. Ambach** *verdeutscht.* Frankfurt. 1541. Item: b) *Ecclesias evangelicas neque haereticas neque schismaticas sed plane orthodoxas esse apodixis.* Tiguri 1552. Porro. c) *Abregé de la doctrine evangelique et papistique faict par articles opposés l'una a l'autre.* Geneve, 1558. — d) *Doctrinae evangelicae et papisticae antithesis et compendium denuo emendatum; quibus accedit declaratio de Christi et Antichristi moribus.* 1560. — e) *La Maniere de cognoistre et discerner la vraye et ancienne religion et doctrine qui est celle des prophetes, de Iesus Christ et de ses apostres d'avec la fausse et nouvelle du Pape et de ses sectateurs, faicte par articles opposez l'un a l'autre.* 1562. Auctoris huius opus aliud de eodem argumento Vol. II. 347. n. 557. iam recensuimus.

5943—5945. **Flaccius Illyricus** a) *pia quaedam vetu-*

stissimaque poemata, partim Antichristum eiusque beneficium mira spiritus alacritate celebrantia. Magdeb. 1542. — b) *Bulla Antichristi de retrahendo populo Dei in ferream Aegyptiacae servitutis fornacem, Maguntini Rabsaces blasphemis literis consona; ex qua facile animadverti potest, quid satan per utramque suam virtutem, scilicet per parricidiale bellum contra Ecclesiam Dei susceptum, et per mendacia, Concilium, Interim, Adiaphora, et Chorrock efficere conetur.* 1549. — c) *Clarissimae quaedam notae verae ac falsae religionis, atque adeo ipsius Antichristi, ex quibus etiam rudiores, modo etiam veritatis studiosi sint, nullo negotio certo statuere queant, nostram doctrinam esse veram ac ipsius Christi; Papistarum vero falsam et plane ipsius Antichristi.* Magdeb. 1549. — Cf. Vol. II. 348. n. 575.

5946. **G. Farel** prescheur de l'Evangile de Iesus-Christ, *Epistre envoyce aux reliques de la dissipation horrible de l'Antichrist.* Geneve. 1544.

5947. **Coelius II Curio Germanus,** *pro vera et antiqua Ecclesiae Christi auctoritate in* Antonium Florebellum Mutinensem *oratio: in qua lector praeter insignes et reconditos theologiae locos comparationem reperies omnium fere veterum haereticorum cum Papatu.* Basileae. 1546. Amplior titulus libri Vol. 2, p. 347. nr. 560 citati.

5948. a) **Pasquillus** *semipoeta, de bello religionis causa a Carolo V Caesare et Romano Pontifice nuper Germaniae illato.* 1546.

5948 b) *Aliquot epistolae* **M. Lutheri,** *quibusdam theologis ad Augustana comitia a. 1530 scriptae, de conciliationibus Christi et Belial disserentes.* 1549.

5949. *Ein kurzer und klarer Beweis aus der heiligen Schrift, dass der Papst zu Rom der wahre Antichrist sei.* 1550.

5950. **Flaccius Illyricus** *Cleri fletus: id est deploratio perditae malitiae Clericorum seu spiritualium Antichristi, olim ante annos 100 conscripta.* Magdeb. 1550. cf. Vol. 2. p. 360. n. 669.

5951. **Lutherus** *duodecim consilia evangelica Papistarum.* Magdeb. 1550.

5952. *Nova Praefatio Anglica in veterem librum* **Wintoniensis**, *ante 20 annos de vera obedientia scriptum, et editum Hamburgi, a. 1536 latino sermone, missa in hoc mercatu Lipsico verno ex Anglia, et bona fide conversa in latinum sermonem spatio trium horarum.* Lipsiae. 1554. Paulo superius occurrit editio anni 1536.

5953. *Pauli IV Papae Romani epistola consolatoria et hortatoria ad suos dilectos filios, ne moveantur propter Lutheranorum religionem, clamores aut conatus, neve cessent religionem et partes suas tutari.* 1556. Conficta epistola.

5954. **P. Viretus** *de fatti de veri successori di Gesu Cristo et di suoi apostoli, et de gli apostati della chiesa papale: contenenti la differenza et conformita della S. Cena di N. S. et della Messa. Et anchora, la nascenza, la fabrica, et il compimento della Messa et del Papato et del misterio dell' Antechristo.* 1556. cf. Vol. II. 362. n. 696.

5955. **Paulus Scalichius de Lika** *exilium, seu de vera Christi doctrina; et de chorea monachorum seu coetu Antichristi.* Basileae. 1559. Auctor initio oppugnabat Primatum, uti opuscula Vol. II. 365. nr. 742. citata commonstrant: tardius tamen eadem retractando, Romanae Ecclesiae auctoritatem asseruit, inprimis in opere contra *Theophrastum Paracelsum*, ut loc. cit. p. 388. nr. 612. videre est.

5956—5958. **Vergerius** *quatuor literae sub nomine* Bonini de Boninis *de statu Curiae Romanae; — XII Conciones de Antichristo; — oratio de diminutione Papatus.* 1559. Tria haec opuscula adiicienda veniunt operibus, quae Auctorem vulgasse Vol. II. 358. nr. 650. scripsimus.

5959. **R. Gualterus** *l'Antechrist: c'est a dire 5 Homilies ou sermons, per lesquelz il prouve le Pape de Rome estre le vray Antechrist.* Geneve, 1559. Originale latinum occurrit Vol. II. 347. n. 559.

5960. **F. Balduinus** *ostenditur: D. M. Lutherum verum fuisse Eppum Germaniae et Evangelistam; vice versa Pontificem Romanum nequidem hilum eppalis officii aut nominis revera sustinere posse, ex I Tim. 3.* Vitebergae. 1559.

5961—5963. **Leonardus Stökelius** Bartfensis, *opus de*

Antichristo. 1560. Auctor vulgavit etiam *Confessionem fidei V Civitatum: Cassoviensis, Leutsoviensis, Bartfensis, Eperiesiensis, et Cibiniensis:* item: *Annotationes Locorum communium doctrinae christianae* **Phil. Melanchtonis.** Basileae. 1561.

5964. **Franciscus Vargas** *de Epporum iurisdictione et Pontificis Max. auctoritate responsum.* 1563.

5965. **Lewis Evans** *the Castle of Christianitie, dedecting the long erring estate as well of the Romaine church as of the Byshop of Rome: together with the defence of the Catholique Faith.* London. 1565.

5966. **H. Gamerius** *Satyrae duae: illos, quos Papistae Lutheranos appellant, vere esse et semper fuisse Catholicos.* 1568.

5967. **Ioan. Wigand** *oratio de causis, cur ecclesiae nostrae a Pontifice Romano sint segregatae.* Regiomonti. 1576.

5968. **James Bell** *the Pope confuted; the Holy and Apostolique Church confuting the Pope. Translated out of Latine into English.* London. 1580.

5969. **G. Helner** *apologia de reverendo Patre, veritatis illo evangelicae repurgatore, ac Antichristi Romani domitore, M. Luthero.* Vitebergae. 1580.

5970. **W. Ampelander** *victoriae gloriosae et aeternae aeterni Patris necnon Christi, contra satanam, eiusque in terris vicarium Antichristum pugnantium libri IV. Item de Antichristi nativitate, inauguratione, ornamentis, potestate.* Basileae. 1585. Poëmata in hexametris contra potestatem Papae.

5971. **Martinus Curbin** *disputatio de clavibus, aliquot thesibus ex dicto Servatoris Domini Math. XVI. exstructa et proposita.* Tubingae. 1586. Titulus accuratior libri Vol. II. 397. n. 893. occurrentis.

5972. **Lucas Osiander** *Badkromet aus dem Wildbad, oder Ursachen, warum er den Pabst zu Rom für den Antichrist halte.* Tübingen. 1593.

5973—5974. **Andr. Willet** *Synopsis Papismi, that is a general View of the Papistrie.* London. 1593. Item: *Te-*

trastylum Papisticum, that is the foure principal pillers of papistrie. London. 1593.

5975. **Confirmatio** *gegen und wider die Jesuiter, aus vielen alten Chronicis gezogen, darinnen erwiesen wird, dass sie als der Römischen Päpste Auskundschaffter mit verschwiegener Wahrheit dürfen vorgeben, Johann dieses Namens der VIII sei kein Weibsbild gewesen. Aus dem Latein in's Teutsche übersetzt durch* **Ursinum Eybenhold,** *der Historien und Wahrheit Liebhaber.* 1596. Rectior titulus libri vol. II. 408. n. 922. citati. Latinus liber, e quo versio isthaec facta dicitur, occurrit ibidem p. 397. n. 898.

5976. *Assertio contra Iesuitas, Papam Ioannem VIII fuisse mulierem.* Londini. 1598. Auctor libri: **Guillelmus Perkins** a. 1620. mortuus.

5977. **G. Mylius** *Papstpredigten, in welchen gehandelt und gründlich angezeigt wird, was und wer der Papst zu Rom sei und nicht sei; wie sein ganzes Reich aus Lügen, Mord, Schand und Raub zusammen gestückelt sei.* Iena. 1599. cf. op. nostri T. II. 410. n. 943.

5978. **Severinus Sculteti** minister Bartfensis, *hypomnema seu admonitio ad christianos Hungaros cives de asserenda veteri seu avita vere christiana doctrina, in Confessione Augustana comprehensa.* Bartfae. 1599.

---

b) Pro Primatu.

(6803.) **Frater Hungarus** Quardianus Conv. Pestani O. S. Fr. *Concio* (30) *de Ecclesiae Romanae principalitate et stabilitate.* 1507. Pro infallibilitate R. P. in rebus fidei.

(6804.) **Bartholomaeus Vicecomes** *compendium quaestionis de obligatione Papali.* Paris. 1512.

(6805.) **Isidorus de Isolanis** *de imperio militantis Ecclesiae.* Mediolani. 1517.

(6806.) **Ioan. Fisher** Ep. Roffensis, *concio in Ioan. 15, 26. quam anglice habuit in celeberrimo nobilium conventu Londini eo die, quo M. Lutheri scripta publico apparatu in ignem conjecta sunt; versa in latinum per* **Ric. Paccaeum.** Cantabrigiae. 1521.

(6807.) **Castellanus** *de canonisatione Sanctorum.* Romae. 1521. Pro iure Summi Pontificis.

(6808.) **Thomas Illyricus** *Opuscula quaedam: videlicet quatuor epistolae, prima ad Adrianum VI, secunda ad illustrem ducem Sabaudiae, tertia ad Lugdunenses, quarta ad rever. Eppum Valentiae; clypeus status Papalis, vel sermo popularis de Ecclesiae clavibus, et specialis tractatus de potestate Summi Pontificis contra Lutherum; conclusiones quaedam circa electionem Summi Pontificis; casus septem, in quibus Summus Pontifex est auferibilis a Papatu; modus se habendi tempore schismatis; confutatio conclusionum quarumdam Lutheri; invectiva in quosdam malos christianos; conditiones veri Praelati.* Taurini. 1523.

(6809—6810.) **Martinus Dobrgost** Cracoviensis concionator, a) *Orationes sex contra M. Lutherum in Divae V. Mariae Basilica ad studiosam potissimum iuventutem habitae.* Cracoviae. 1525. — b) *SSmi in Christo Patris et Domini nostri Leonis X Bulla Apostolica contra errores M. Lutheri et sequacium; ac Ser. piissimique Principis Sigismundi Regis Poloniae Edictum contra eosdem; adiecto Prooemio ad Rev. Petrum Tomitium Eppum Cracoviensem.* Cracoviae. 1526.

(6811—6814.) **C. Schatzgerus** *de vera libertate evangelica, sub XII assertionum et XX errorum positionibus eliquata lucubratio.* Tubingae. 1527. Item: *Examen novarum doctrinarum pro elucidatione veritatis evangelicae et catholicae,* 1527. — Item: *Replica contra periculosa scripta post scrutinium divinum scripturae iam pridem emissum emanata.* — Item: *Traductio satanae, h. e. diabolicae fraudis detectio, qua sub falso scripturae praetextu passim falsos et impios errores disseminant.* Tub. 1530.

(6815.) **M. Moltherus** *Rom. Pontificum omnium a S. Petro ad Clementem VIII vita et mores distichis descripti.* Spirae. 1528.

(6816.) **Ioan. Eckius** *errorum Lutheranorum 404 catalogus Lutetiae editus, ut innotescat, quam perniciosum sit recedere ab Ecclesia Catholica, et pios eius ritus et ma-*

iorum venerandas consvetudines reiicere. 1531. Nova editio operis Vol. II. 337. n. 344. laudati.

(6817.) **Georg. Szegedinus** O. S. F. *Censurae in propositiones erroneas* **Matthiae Dévay,** *seu, ut ille vocat, rudimenta salutis continentes.* 1535.

(6818.) **Valentinus Posnanianus** *propugnaculum Ecclesiae adversus varias sectas huius tempestatis, ex variis S. Scripturae locis, doctoribusque breviter collectum.* Lipsiae, 1536.

(6819.) **Dominicus Soto,** de quo vol. II. 352. n. 437, infallibilitatem R. P. propugnat, inquiens: „Quamvis — Papa errare non possit (in quantum Papa) h. e. statuere errorem nequeat tamquam articulum fidei, quia Spiritus S. id non permittet, tamen ut singularis persona errare in fide potest, sicut alia peccata committere, quia non est impeccabilis.

(6820.) *Antididagma, seu propugnatio adversus librum quemdam titulo bonae reformationis exhibitum. Auctoribus* **Canonicis metrop. Eccl. Coloniensis.** *Item eiusdem Capituli sententia contra Bucerum.* Paris. 1545.

(6821.) **Everardus Billick** *defensio iudicii Universitatis et Cleri Coloniensis adversus calumnias Philippi Melanchtonis, Martini Buceri, Oldendorpii, et eorum asseclarum.* Paris. 1545.

(6822.) **P. A. Sanuti** *recens Lutheranarum assertionum oppugnatio.* Paris. 1550.

(6823.) **Iac. Sanctangelus** *de proportione Papae ad Concilium et de utroque eiusdem principatu decisio.* Parmae. 1550.

(6824.) **Ioan. Ant. Delphinus** *universum fere negotium de Ecclesia inter Patres orthodoxos et Protestantes controversum.* Venetiis. 1552.

(6825.) **Thomas Campegius** Eppus Feltrensis, (diversus a *Camillo Campegio* vol. II. 368. nr. 488.) *de auctoritate et potestate Rom. Pont.* Venetiis. 1555. Eruditus tractatus, Primatum Petri eiusve successoris R. P. solide demonstrans et ab obiectionibus vindicans. Ostendit cetera inter: R. Pontificem esse universalis Ecclesiae Eppum, ab eo nullorsum posse appellari, superiorem esse Concilio Generali. Continet insuper

opus Auctoris alias quaestiones ad singularia iura R. P. spectantes, et quaestiones de bonis eccles. de beneficiis etc.

(6826—6827.) **Math. Bredenbach** *de dissidiis, quae nostra hac tempestate tanto cum terrore iactant Ecclesiae nomen: a quo et quibus rationibus haec sint excitata, et qua ratione videantur posse componi; ad universos viros doctos, quarumcumque illi vel partium sint vel opinionum, et fratres in Christo carissimos, pacis Dei amatores.* Colon. 1557. Item: *Apologia de eo, quod quibusdam visus est acerbius in Mart. Lutherum scripsisse.* Colon. 1560. cf. Vol. II. 371. n. 519.

(6828.) **Clemens Araneus** Dalmata, O. Praed. *de potestate Petri et Successorum.* 1559.

(6829.) *Catholicae ac christianae Religionis praecipua quaedam capita de — Ecclesia — a RR. D.* **Nic. Olaho** *AEppo Strigoniensi — ex purissimis S. Scripturae, traditionum Apost. Canonum et SS. Patrum fontibus derivata, et in Synodo sua Dioecesana Tyrnaviae proposita ac breviter explicata.* Viennae. 1560. Ea, quae in praeclaro isto opere de Primatu R. P. continentur, in Monumentis nostris de Rom. Pont. Vol. 2. p. 47. exhibuimus.

(6830.) **Alvarus Pelagius** *de planctu Ecclesiae seu de potestate Summi Pontificis.* Venet. 1560. Nova editio. cf. Vol. II. 384. n. 592.

(6831. **Ioan. Slotanus** *de retinenda fide orthodoxa et catholica libri IX. De Verbi Dei virtute, et Ecclesiae insuperabili potentia libri V.* Colon. 1560.

(6832.) **Franc. Bonardus de Monte regali,** O. S. Fr. *tractatus pro iure solius R. P. convocandi Conc. Generale.* 1560.

6833—6834.) **Onuphrius Panvinius** *de varia creatione Papae sive Rom. Pontificum libri V, in quibus ea omnia notantur, quae inter infirmitatem et mortem unius Papae et creationem atque coronationem alterius acciderunt, cum legibus super his emanatis, a S. Petro usque ad Pium IV.* — Item: *Vitae Rom. Pontificum a libro typis edito diversae.* 1560. cf. Vol. II. 370. 379. 407.

(6835—6837.) **Ioan. de Turrecremata** Card. *Summa ecclesiastica et tractatus super potestate et auctoritate Papali ex sententiis S. Thomae.* Salmanticae. 1560. Item: *Summa de Ecclesia, una cum eiusdem apparatu nunc primum in lucem edito super decreto Papae Eugenii IV in C. Florentino de unione Graecorum emanato.* Venet. 1561. Demum: *De Pontificis Maximi Conciliique Generalis auctoritate ad Basiliensium Oratorem responsio, coram SS. D. Eugenio Papa IV — in C. Flor. viva voce exhibita; nunc primum in lucem edita.* Venet. 1563. De operibus Auctoris eruditissimi in Literatura Sec. XV copiosius egimus Vol. I. 684. nr. 201. et p. 692. nr. 276. item p. 697. nr. 320.

(6838.) **Stanislaus Hosius** *confutatio Prolegomenon* Brentii, *quae primum scripsit adversus ven. virum* Petrum a Soto, *deinde vero* P. P. Vergerius *apud Polonos temere defendenda suscepit.* Antverpiae. 1561. ed. 2. Clare propugnat *assistentiam Dei Cathedrae Petri promissam in iis, quae sunt fidei.* De prima editione Hosii uberius scripsimus Vol. II. 368. s. nr. 491. ss.

(6839.) **Alphonsus Pisanus** *catholica responsio ad epistolam* „Niemorenski“ *de Ecclesia et Pontifice.* Ingolst. 1561.

(6840.) **Antonius Democharis Ressonaeus Monchiacenus** *propugnatio christianae religionis adversus Ioannem Calvinum.* Paris. 1562.

(6841.) **Arnoldus Mermannius** O. Min. *de quatuor plaustris haereticarum fabularum, quas Lutherani Evangelistae adversus Ecclesiam Christi passim agunt, libri IV, quibus et illorum technae traducuntur et Catholica Religio luculenter asseritur.* Antverpiae. 1563.

(6842.) **Hieronymus Mutius** *de Romana Ecclesia tractatus.* Pisauri. 1563.

(6843.) **Alphonsus Pisanus** *de verbis Apostoli ad Gal. 2: Cum autem venisset Cephas Antiochiam, restiti ei in faciem, quia reprehensibilis erat.* Ingolst. 1564.

(6844.) **Antonius Gallesius Massa** *de Annatis sermo.* Romae. 1564.

(6845.) **Angelus Ferrus** O. S. Aug. *de auctoritate Summi Pontificis.* 1567.

(6846.) **Onuphrius Panvinius** *XXVI. Pontificum elogia.* Romae. 1568.

(6847—6850.) **Casparus Frank** *dilucida expositio iustissimarum causarum, quibus C. Franckus gravissime commotus a nova Lutheranorum secta ad S. Cath. et Rom. Ecclesiam se convertit; — una cum explicatione praecipuorum dogmatum, quae hac nostra aetate in controversiam et disceptationem vocantur.* Ingolst. 1568. Item: *De externo, visibili, et hierarchico Ecclesiae Cath. sacerdotio, adversus haereticorum figmenta ex S. Scriptura et orthodoxis Patribus assertio.* Colon. 1575. Porro: *Fundamentum cath. fidei, in quo 63 causae comprehenduntur, cur universi et singuli Christifideles Catholicae Christianae et Romanae Ecclesiae usque ad extremum vitae spiritum constanter adhaerere obligentur.* Ingolstadii. 1578. Demum: *Concio catholica, — una cum catalogo Romanorum Pontificum, in quo ostenditur, Ecclesiam Romanam a fide Apostolica numquam descivisse, neque Antichristi synagogam esse.* Ingolst. 1581. De celebri hoc Auctore Facultas Theol. Ingolstadiensis sic censuit: *Casp. Francus* — tam constans Ecclesiae fideique Romanae propugnator, quam acer ante fuit Lutheri sectator. Postquam enim agnitis erroribus ad verae Ecclesiae gremium se recepit, eandem stylo scriptisque egregie vindicavit.“ (*Hurter* Nomenclator liter. Theol. Cath. Oenip. 1871. I. 140.)

(6851.) **Dominicus Bannez** O. Praed. cuius opera Vol. II. 389. n. 617 et p. 392. n. 645. laudavimus, inerrantiam Rom. P. in rebus fidei docuit in II. 2. qu. 4. a. 10. dub. 2. sic concludens: „In publico fidei iudicio non potest Summus Pontifex errare. — Et procul dubio, si quaestio haec ad Concilium legitimum deferretur, non dubito, quin praedicta conclusio definiretur tamquam vera fides, et contraria anathematisaretur. Quin potius existimaverim, quod iam est definita a Leone X in Bulla contra Lutherum art. 28.“

(6852.) **Franc. Torniellius** O. S. F. *tractatus de Unitate Ecclesiae contra Lutherum.* 1570.

(6853.) **Alphonsus Pisanus** S. I. *acta et canones ss. primi oec. Concilii Nicaeni, appositis SS. Patrum testimoniis, ad eorumdem canonum commendationem et interpreta-*

tionem pertinentibus. Dilingae. 1572. Plura adducit pro Primatu Romanae Sedis testimonia.

(6854.) **Laelius Jordanus** *de maioribus rerumque capitalium Epporum causis ad Papam deferendis, et de Romanae Sedis origine atque auctoritate.* Venet. 1572.

(6855.) **A. Boccapadulus** *de Summo Pontifice creando oratio.* Romae. 1572.

(6856—6858.) **Petrus Illicinus** Can. Strigon. subin Olomucensis, *Paraenesis ad I. Hungariae Regni Proceres et Nobiles ac Cives de antiqua fide servanda;* item: *oratio paraenetica ad Transilvanos;* — et: *de rectae fidei dignoscendae regula sermones X in Eccl. Strigon.* 1573.

(6859.) **Ant. Polus** *lettera esortatoria mandata con il Lucidario Papale a tutti li Principi e Signori Cristiani, che sono fuori della S. Chiesa Cattolica Romana.* Padova. 1576. Cf. Vol. II. 393. n. 655.

(6860—6861.) **Thomas Stapleton** *principiorum fidei doctrinalium demonstratio catholica per controversias VII in libris XII tradita.* Paris. 1579. Editio altera huius operis hunc praefert titulum: *Editio 2 ab auctore recognita et multis locis locupletata: cui etiam accesserunt successionis ecclesiae defensio accuratior, et latentis Protestantium ecclesiae confutatio copiosior contra Guil. Fulconis Angli inanes cavillationes adversus huius libri IV cap. 10 et 11 editas. Item liber XIII et speculum pravitatis haereticae per orationes X ad oculos demonstratum.* Paris. 1582. Posteriores editiones eximii libri Vol. II. 413. nr. 785. notavimus.

(6862.) **Ioan. Delphius** *de potestate Pontificis et notis Ecclesiae.* Colon. 1580. Operis huius iam Vol. II. 398. s. nr. 676 mentionem fecimus simul cum opusculo *Stephani Valentini* de osculatione pedum R. P.

(6863.) **Antonius Rescius** O. Praed. *praecipua capita doctrinae christ. edita a Fac. Theol. Lovaniensi.* 1582. Inter propositiones de Rom. Pontifice occurrit sequens: „Firma fide tenendum est, unam esse in terris veram atque catholicam Christi Ecclesiam, eamque visibilem: quae ab Apostolis fundata in hanc usque nostram aetatem perdurans retinet et

suscipit, quicquid de fide et religione tradidit tradit et traditura est *Cathedra Petri*, super quam ita a Christo suo sponso est aedificata, ut in his, quae fidei sunt et religionis, errare non possit."

(6864.) **Ioan. Paul. Donatus** *brevis tractatus de iure eligendi ministros Ecclesiae et praesertim Summum Pontificem.* Ferrariae. 1582.

(6865.) *Vaticinii ovvero Profetie dell' abbate* **Gioachino** *et di* **Anselmo Vescovo di Marsico**. Venetiae 1589. recusum 1646.

(6866.) **Andreas Monosloi** *Polemica contra „Ioannem David."* Tyrnaviae. 1588. Inerrantiam successorum S. Petri in Cathedra Romana identidem profitetur.

(6867.) **Remigius Ditmarus** *lutherana veteris catholicaeque Litaniae correctio ad gymnasticam incudem vocata.* Herbipoli. 1589. Castigat errores a Lutheranis in correctione Litaniae commissos; signanter illum, qui de Rom. Pontifice sonat. Orationem Litaniae pro Domno Apostolico, sive Summo Pontifice insigniter vindicat.

(6868.) **Ioan. Fikler** *oratio sive gratiarum actio Christo supremo Capiti Ecclesiae Catholicae, pro beneficiis in eandem et Vicarium suum in terris collatis, et quod promissis suis stando eam numquam deseruerit, sed in veritate sine ullo errore, invitis etiam haereticis, conservarit et ab illorum iniuriis vindicarit.* Est XV-a oratio inter Orationes 66 Psalmodicae, ab Auctore Ingolstadii 1591. editas.

(6869.) **Octavianus Vestrius Barbianus** *ad SS. D. N. Clementem VIII. propositiones duae: quarum altera Romanum Pontificem vivum ac praesentem non laudandum, altera laudandum videri defenditur.* Romae. 1595.

(6870.) **Ioan. Fr. Poggius** *de potestate Papae et Concilii.* (Sine loco et anno.)

c) De Conc. Tridentino.

α) *Contra Conc. et R. P.*

(6871.) *Articuli contra Cardinalem Moronum de Lutheranismo accusatum et in carcerem coniectum, a Procuratore fisci et Camerae Apost. et nomine Officii S. Inquisitionis instituti. Cum Scholiis.* 1558. Liber contra Moronum, unum e Legatis S. Sedis in Conc. Trid. per Lutheranos confictus.

(6872.) **Henr. Bullinger** *de Conciliis: quomodo Apostoli Christi Domini in primitiva Ecclesia suum illud Hierosolymis concilium celebraverint, et quanto cum fructu quantaque pace: quomodo item Romani Pontifices in extrema mundi senecta sua illa Concilia celebraverint, et quanto cum damno perturbationeque fidelium?* Tiguri. 1561. cf. Vol. I. 437. n. 1053.

(6873.) **Laur. Durnhofer** *oratio de Syn. Tridentina.* Witeb. 1566.

β) *Pro Conc. et R. P.*

(6874.) *Le Nove del Concilio di Trento con li ezpitoli delle Congregationi ed il decreto della I Sessione et altri avvisi per lettare de diversi nomini grandi.* 1546.

(6875.) **Ioan. Cochlaeus** *de auctoritate et potestate Gen. Concilii.* Mogunt. 1546.

(6876.) **Judocus Ravesteyn** *Oratio in scholis theologicis habita, in qua confutat inanes cavillationes quorumdam, et nominatim Caroli Molinaei, adversus auctoritatem SS. Conc. Tridentini.* Lovanii. 1567. cf. Vol. II. 444. n. 932.

(6877.) **Petrus Gregorius** Tolosanus *Reponse au Conseil donné par Charles des Molins sur la dissvasion de la publication du Concile de Trente en France.* Lyon. 1584.

---

2. De Pontificatu et Imperio.

a) Literatura generalis.

α) *Contra R. P.*

4882. *Historia de vita Henrici IV Caesaris Augusti ab anonymo conscripta; et vita ac gesta Hildebrandi, qui Romanus Pontifex factus, Gregorius VII dictus est, descripta per Benonem Cardinalem.* Francof. 1531. Nova editio operum Sec. XI. concinnatorum.

4883. **Christianus Thrasybulus** *Pontificem Romanum cum suis coniuratis esse manifestum hostem cum Dei tum Imperii; et ideo iure ei resistendum.* Basileae. 1551.

4884—4885. **Phil. Marnix** *libellus supplex Christianorum in Germania inferiore propter veram religionem afflictorum Imperatori in Comitiis Augustanis exhibitus.* 1566. Item: *Oratio Ecclesiarum Christi per varias Germaniae Belgicae provincias sub Antichristi iugo gementium ad D. Maximilianum Rom. Imp.* 1566.

4886. *Concessio tituli* „Magni Ducis Hetruriae“ *a Pontifice Pio V facta cum condolentia Imperatoris.* 1569.

β) Pro Rom. Pont.

(5165.) **Alphonsus Alvarez Guerrero** *de iure ac potestate Romanorum Pontificum, Imperatorum, Regum, ac Epporum, aliisque ad ius pertinentibus.* Colon. 1586. cf. Vol. II. 450. n. 27.

(5166.) **Hieron. Asteus** O. S. F. *de potestate Papae supra Reges libri III.* 1590.

(5167.) **Vincentius Contenson** O. Praed. Gallus, a multis in numerum Scriptorum auctoritati supremae doctrinali R. P. adversantium refertur. Interim in op. *Theologia mentis et cordis* l. 5. diss. praeamb. c. 2. scribit: „Conciliorum definitiones nondum esse completas, donec R. P. decisio veluti ultimum sigillum apponatur; nam ad illum tandem referenda

est omnis fidei quaestio, pro quo Christus oravit, ne deficeret fides eius, et cui praecepit, ut confirmaret fratres suos. Quod sane incomparabile privilegium uni R. P. eximium est, nec illud in Legatos transfundere potest, sicut non potest facere, quin solus ipse Vicarius Salvatoris, solus Pastor Urbis et Orbis, solus sit Petra, cui innixa perseverat Ecclesia. — Nec Concilium ex propria ratione Concilii est regula credendorum, quia contingere potest in Concilio esse diversitates sententiarum et dissensiones, ideo necessario debet dari regula superior, quae numquam, saltem cum Concilio, possit sentire defectum."

---

b) Literatura de sic dictis **Libertatibus Ecclesiae Gallicanae.**

α) *Contra R. P.*

4887. **I. Regiatianus Haeduus** *christianae civitatis aristocratia; Pontificii et Regii Imperii brevis descriptio.* Paris. 1541.

β) *Pro Rom. Pont.*

(5168.) **Leonis X** *bulla revocationis et abrogationis pragmaticae Sanctionis.* Romae. 1516.

(5169.) **Heliae**, quondam AEppi Turonensis, *subtilis et praeclarus tractatus, editus tempore Ludovici XI Regis Franciae; quod defensorium Concordatorum non immerito potest intitulari, eo quod continere videatur et amplecti motiva, rationes et causas Concordatorum initorum inter Leonem X Papam et Regem Francorum; nusquam cis Alpes characteribus impressoriis antehac redactus.* Tolosae. 1518. Cf. Vol. II. 454. n. 37. ubi brevior titulus libri exhibetur.

(5170.) **Raymundus Ruffus** *duplicatio in patronum Molinaei pro Pontifice Maximo, Cardinalibus, Eppis, totoque ordine sacro.* Paris. 1555. Cf. Vol. II. 455. n. 43.

(5171.) *Ecclesiae Gallicanae in schismate status ex actis publicis.* Paris. 1594. Exhibet innumeras leges civiles, quae Ecclesiam in plenam redegere servitutem.

---

c) Specialis literatura Gallica de **Henrici Navarrae Regis excommunicatione.**

α) Contra R. P.

4888. **Fr. Hottomannus** *brutum fulmen Papae Sixti V adversus Henricum Sereniss. regem Navarrae et illustr. Henricum Borbonium Principem Condaeum, una cum protestatione multiplicis nullitatis.* 1585. Accuratior titulus operis Vol. II. 456. n. 88. citati.

4889. *Apologia catholica adversus libellos, declarationes, monita, et consultationes factas, scriptas et editas a foederatis perturbatoribus pacis in regno Franciae, qui insurrexerunt, ex quo tempore D. Frater unicus Regis vita functus est, per E. D. L. I. C. Prov. 26: Responde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur.* Paris. 1586. Plenior titulus libri Vol. II. 456. n. 92. occurrentis.

4890. **Sixtus** *an oration of Pope Sixtus V, upon the death of the late french King Henric III, with Anti-Sixtus, translated out of latin by A. P.* London. 1590.

4891. *De Christianissimi Regis periculis; et notata quaedam ad Sfondrati* (Gregorii XIV) *P. R. literas monitoriales.* Francofurti. 1591.

4892. **Francophile** *pour Henry IV Roy de France contre les conspirations du Roy d' Espagne, du Pape, et des rebelles de France.* Chartres. 1591.

β) Pro Rom. Pont.

(5172.) **Sixti V** *Papae declaratio contra Henricum Borbonium assertum Regem Navarrae, et Henricum item Borbonium praetensum Principem Condensem, haereticos, eorumque posteros et successores, ac liberatio subditorum ab omni fidelitate et obsequii debito.* Romae. 1585.

(5173.) **Gregorius Picca** *oratio ad Sixtum V pro Gallorum pace componenda.* Romae. 1588.

(5174.) *Les Traces des admirables jugements de Dieu remarquer en la fin miserable de Henry III Roy de France excommunié.* Paris. 1589. Poëma latino-gallicum.

(5175.) **Gregorius Picca** *responsum: an Pontifex Romanus Gallorum Regem eligere possit?* Romae. 1591.

(5176.) **Matthaei Zampini** „Recanatensis ICti, *responsio ad calumnias et imposturas a Pseudoparlamentis Catalaunensi, et Turonensi, ac Carnotensi Conventiculo ad catholicae religionis perniciem, populique deceptionem impie confictas in Gregorium XIV illiusque monitionis literas ad Clerum, Principes, nobiles, et populos Franciae.* Lugduni. 1592.

---

d) Literatura de **Elisabetha Angliae Regina**: *pro R. P.*

(5177.) *A Declaration of the Sentence and Deposition of Elizabeth the Usurper and pretended Quene of England.* 1588. Est anglica versio bullae excommunicatoriae Pii V.

(5178.) *De Iesabelis Anglae crudelitate varii generis poëmata latina et gallica.* 1588.

---

e) Literatura de **relatione Ecclesiae ad Civitatem**.

α) Contra libert. Eccl.

4893. *Meditationes de origine, indole, effectibus atque historia iuris reformandi Regum, Principum etc.* Francof. et Lips. 1528.

4894. **B. Wagener** *Auslegung des schönen und herrlichen Spruchs Christi: Gebet dem Kaiser, was des Kaisers ist, und Gott was Gottes ist.* Leipzig. 1554.

β) Pro lib. et pot. Eccl.

(5179.) **Frid. Nausea** *sermo de verbis: Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari, et quae sunt Dei Deo.* Viennae. 1539.

(5180.) **Alb. Novicampianus** *oratio de potestatibus geminis, quibus regitur mundus, ecclesiastica ac regia; tum quae illarum officia sint; et de aliis non paucis, de quibus hoc seculo plurimi inter se contendunt, digladianturque non sine magno Christianae Reipublicae malo.* Cracoviae. 1557.

(5181.) **Ioan. Lensaeus** *confutatio libelli cuiusdam contra Ioannem ab Austria gubernatorem inferioris Germaniae, in ea parte, qua conscientiae libertas requiritur.* Romae. 1578.

5182. **Marinus Caboga** Dalmata, *commentariolus de Ecclesiae libertate, ac sacrati Ordinis praerogativa.* 1582.

(5183.) **Ioan. Casii** Oxoniensis, *sphaera civitatis, h. e. Reipublicae recte ac pie administrandae ratio.* Francof. 1589.

(5184.) **Nicolai Machiavelli** *Florentini Princeps: ex* **Silvestri Telii** *Fulginatis traductione diligenter denuo emendatus. Adiecta sunt eiusdem argumenti aliorum quorumdam contra Machiavellum scripta.* 1599.

---

f) Literatura de **bonis eccl.**

(5185.) **A. Keller** *von dem Zehnten, was davon aus der Schrift zu halten sei. Ein schöner Tractat.* Strassburg. 1525.

(5186.) **Paulus de Roma** *de pensionibus eccles.* Romae. 1539.

(5187.) **I. Frederus** *von dem Missbrauche und Diebstahl der Kirchengüter.* Frankf. 1555.

(5188.) **Navarro** (Martinus ab Azpilcueta) *propugnaculum apologiae libri de redditibus ecclesiasticis.* Romae. 1574. Pertinet ad opp. Vol. II. 471. s. nr. 141. 144. et 151. laudata.

(5189—5190.) **Hieronymus Gigas** *responsa familiaria in materia ecclesiasticarum pensionum.* Venet. 1562. Item: *Tractatus de pensionibus ecclesiasticis.* Venet. 1588.

(5191.) **Iab. Brzeznicki** Canon. Posnaniensis, *postulata Ordinis Ecclesiastici universi in regno Poloniae coram Sua*

Majestate Regia, Ordine Senatorio et Equestri in Comitiis Varsaviensibus proposita. Posnaniae. 1585. Est collectio trium opusculorum de decimis Clero controversis.

Appendix: Literatura de **Soc. Iesu.**

α) Contra S. I.

1005. *Complaincte de l'Université de Paris contre aucuns etrangers nouvellement venus, surnommez Iesuites.* 1564.

1006. *Complaincte des Escoliers contre les nouveaux violateurs des Lois surnommes Iesuites.* 1565.

1007. *Elegie au Iesuite qui lit gratis en l'Universite a Paris prise du latin qui commence:* Te gratis narras, Soterice, velle docere. 1565. 126 versus continet haec satyra, quae 1600 Argentorati denuo lucem vidit.

1008. *De eorum, qui se Iesuitas vel tales quales haberi voluerunt, origine, gestis et moribus paraeneticum, auctore Fr. L. P.* 1565.

1009. **Petrus Lascovius Monedulanus** ex Com. Baranyaensi, *figmentum originis Iesuiticae.* Genevae. 1584.

1010. *Der Jesuwiter Himmelfahrt. Ein kurzweiliges Gespräch eines verzuckten Jesuwiters mit dem heil. Petro, von dem Leben, Wandel und Lehre desselbigen ihren neu erweckten Ordens.* 1585. Satyra poëtica.

1011. **Osiander** *Verantwortung wider die zwo Giftspinnen, G. Scherer, und C. Rosenbusch, beide Jesuiter.* Tübingen. 1586. cf. Vol. II. 489. n. 50.

1012. **Christoph Petzel** *Iesuiticorum Catechismorum — refutatio.* Bremae. 1599.

β) Pro Soc. Iesu.

(1471.) **Zacharias Ign. Trinkelius** Posoniensis, *maior Dei gloria finis unicus Societati propositus, per Exercitia*

spiritualia S. Ignatii. Viennae. 1556. Saepius editus liber, signanter 1660. et 1663.

(1472.) **Gregorii de Valentia** *S. I. brevis annotatio in admonitionem brevem a* **Schmidelino** *Lutherano nuper pro Iesuitis contra Calvinianos editam.* Ingolstadii. 1582.

(1473.) **Martinus Siscovius** Canon. Cracoviensis, *pro Soc. Iesu Patribus contra ficti Equitis Poloni actionem primam oratio.* Cracoviae. 1590. cf. Vol. II. 493. n. 150.

(1474.) *Sendschreiben von dem falschen Historiegedicht des Jesuiter-Ordens, von* Elia Hasenmüller *erstlich beschrieben, nachmals durch* Polycarpum Leyser *unverschämter Weise in Druck ausgesprengt: anfänglich von einem Priester der S. J. an* Petrum Stevartium *in Latein abgegangen, anjetzo aber durch* **Cleopham Distelmaier** *in die deutsche Sprache gebracht.* Ingolstadt. 1594.

(1475.) **Franc. Pegna** *censura in arrestum parlamentare Parisiensis Curiae a. 1594 contra Ioannem Castellum.* Romae. 1595. cf. Vol. II, 497.

LITERATURA SEC. XVII.

1. De Primatu.

a) Literatura generalis.

α) Contra Primatum.

1600. 5979. **Mathias Hoë ab Hoeneck** Austriacus, *disputatio de Papatu semetipsum refellente.* Vitebergae. 1601. Continetur Tomo I. Disputationum Theol. Viteb. 1625. collective editarum.

5980. **P. Vergerius** *Francisci Petrarchae Florentini, Canonici Patavini et ADiaconi Parmensis, Epistolae XVI, quibus plane testatum reliquit, quid de Pontificatu et de Romana Curia senserit.* 1602. Opusculum iam a. 1555 concinnatum, et ceteris Auctoris operibus, queis Primatum oppugnabat, adiiciendum. Cf. Vol. II. 358. n. 650. ss.

5981. **C. Bertram** *de potestate Papae ecclesiastica et politica.* Ienae. 1603.

5982—5983. **Salomon Gesner** *contra Primatum antichristianum Romani Pont. de dicto Christi Math. XVI, 18: Tu es Petrus.* Vitebergae. 1604. Recusa est disputatio Tom. I. Disput. Theol. Viteb. 1625. p. 653.

5984. **Benj. Starck** *Spiegel des Herrn Christi und des Antichrists, darinnen erwiesen, dass so wahr als Iesus Christus der wahre Messias, dagegen der Papst zu Rom Antichrist sei.* Wittenb. 1605.

5985. **I. M. Dach** *theses theologiae de Pontifice Romano et praecipuis, qui ipsi attribuuntur, titulis.* Lugd. Batav. 1608. Ceu corollarium suae disquisitionis proponit auctor: Romanum Pontificem pro capite Ecclesiae ne humano quidem seu positivo iure esse agnoscendum.

5986—5987. **Henr. Eckhard** *de Primatu Petri et eppali cathedra Romae.* Gissae. 1609. Inest discussio disputationi auctoris de Concilio Apostolorum Hierosolymis congregato, et recusa est Tom. II. disput. theolog. Gissae Hassorum. 1622. editarum.

1610. 5988. **Emericus Katona** pastor luther. *Antipapismus in V partes tributus.* 1610. Patrio sermone.

5989. **Lucas Hodaszy** M. Varadinensis, praeco Ecsediensis, *assertiones de potestate ecclesiastica XV thesibus comprehensae.* 1610.

5990. **I. Pfeiffer** *der heil. röm. Kirche Poenitentiaria und Busskammer.* 1610.

5991. **Leo de Dromna** (Wallpurger) *des Papsts Garaus.* Gera. 1611.

5992. **Conr. Deckherus** *de Papa Romano.* Oppenhemii. 1612.

5993. **G. Müller** (Mylius) *Papstpredigten: was und wer der Papst in Rom sei.* Frankf. 1615. Auctoris huius alia opuscula iam in literatura Sec. XVI adnotata reperiuntur.

5994. **Rowland Willet** *Merry Iests concerning Popes,*

Monkes, and Friers. Whereby is discovered their abuses and Errors etc. Printed. 1617.

5995. **Ioan. Gisenius** *de Papismo fugiendo.* Gissae. 1618.

His accensenda sunt sequentia de *Iubileo protestantico anni 1617* scripta:

5996. **Nic. Damm** *Lutherus triumphans, Papa corruens: carmen heroicum.* Argentor. 1616.

5997. **I. Martini** *prodromus iubilei eccl. lutherani, seu oratiuncula de philosophia pro M. Luthero contra I. Gretserum Iesuitam.* Viteb. 1617.

5998. **Hartmannus Braun** *Martinus Lutherus angelus Dei, oder Luther, der allenthalben wohl bekannte, schöne evangelische fliegende Engel beschrieben.* Giessen. 1617.

5999. **N. Orem** *de admirando prorsus renati evangelici solis ortu, cursuque et progressu ab a. 1517 usque ad a. 1617 per seculum integrum, ac orbem christianum prope universum, necnon memorabilibus seculorum aliquot antecedentium actis in eadem causa religionis; adiecta concione perquam egregia, qua haec ipsa eccles. status mutatio annis abhinc 1254 e Scriptura verissime praedicta, habita Romae ad Urbanum V Papam 1 Cardinalesque et Praelatos eius a. 1364.* 1618.

6000. **Casp. Bartholinus** *panegyricus de M. Luthero, eius comparationem cum Elia, ac vitam atque res gestas memorabiliores historice et theologice pertexens.* Hafniae. 1619.

1620. 6001. *Päpstlicher Aderlass, d. i. Bericht über die der päpstlichen Heiligkeit unkurirliche Symptomata.* 1620.

6002—6003. **Ioan. Gisenius** *vita Academica.* Rinteln. 1621. In ea continentur sequentes contra Primatum R. P. disputationes: 1. *Ob der hohe Priester im A. T. sey absolutus Iudex et infallibilis, in Glaubenssachen gewesen?* 2.

ob nach göttlichem Recht das Kirchenregiment müsse Monarchisch seyn?

6004. **Balthasarus Meisner** *excubiarum papisticarum, quas pro muris Ecclesiae Romanae protegendis* Iacobus Reihing, *quondam Iesuvita, in medium produxit, depulsio: in qua theses muris papisticis a. 1615 oppositae repetuntur, et a Iesuviticis insultibus vindicantur.* Vittebergae. 1621. Accuratior titulus libri Vol. II. 564. n. 1426. citati.

6005. **Iac. Reihing** apostata, *laquei pontificii contriti* etc. Ut Vol. II. 592. n. 1612. sed annus editionis, qui ibi 1622 ponitur, corrigendus est in a. 1621. quo typis excusus liber est.

6006. *Tuba belli sacri Apocalypseos B. Ioannis adversus magnum illum Antichristum Pontificem Romanum: cuius abstrusissima et in hunc usque diem tecta mysteria inde a Cap. 12—20 de admiranda Ecclesiae Christi in publicum reproductione, Regni Pontificii abolitione etc. iuxta genuinum Spiritus S. sensum paraphrastice enucleantur.* 1622. Opus isthoc cum brevi titulo Vol. II. 582. n. 1550. indicavimus.

6007—6008. **Franc. Botetus** *theses theologicae de Capite visibili universalis Ecclesiae et successione in hoc munus.* Sedani. 1623. Continetur Tom. 1. Thesauri disp. theol. in Academia Sedanensi habitarum, et Genevae. 1661. impressarum p. 898.

6009. **C. Martinus** *oratio de unico Capite Ecclesiae Christo.* Witteb. 1627.

6010. **Abrahamus Jacquelot** *de monarchia totius Ecclesiae, quae statuitur in Petro constituta.* Sedani. 1628. Inest Tom. 2. disput. theol. Sedan. p. 645.

6011. **Drelincourt** reform. minister Parisiensis, *Sommaire des erreurs de l'Eglise Romaine avec leur refutation.* Geneve. 1628.

6012. **Isaacus d'Huisseau** Parisiensis, *de monarchia totius Ecclesiae, quae in Petro statuitur constituta disputatio secunda, qua quaeritur, an Christus Petro tamquam petrae et fundamento Ecclesiam inaedificaverit.* Sedani. 1629. Tomo II. disp. Sedan. p. 665.

6013. **Petrus Pétsváradi** reformatus M. Varadin. minister, *responsio fusa ad Petri Pázmány AEppi Strigoniensis duplex opusculum de S. Scriptura et Ecclesia.* Debrecini. 1629. Opera controversa Petri Pazmanni recensentur Vol. II. 553. ss.

6014—6015. **Laur. Wallius** *disputationes de Antichristi nomine.* Upsaliae. 1629. Item: *disputationes de papisticae religionis ab Apostolica defectione, et de principio proprio, ex quo Lutherani contra Papistas de religione christiana disputant.* 1629.

E praesente decennio Sec. XVII ad controversiam *Laurentii Foreri* aliorumve Soc. Iesu pugilum cum acatholicis, de qua Vol. II. 592. ss. sermo fit, suppletorie referenda veniunt scripta sequentia:

6016. *Nothwendige Vertheidigung des Aug-Apfels.* (Augsb. Confession) Leipzig. 1629.

6017. *Anonymus Dillingischer Kälber-Arzt, der das Kalb ins Aug geschlagen.* 1629.

1630. Anno 1630 plura lucem viderunt opuscula contra Romanum Pontificem, occasionem suppeditante *iubileo protestantico Augustanae Confessionis;* quae quoniam in Vol. II praetermissa sunt, hic supplementi instar exhibentur.

6018. **Iac. Stolterfoth** *Pseudo-Petrus Romanus.* Lubecae. 1630. Continet duplicem concionem contra R. P. qua successorem Petri.

6019. **P. Menius** *brevis consideratio dicti Christi Ioan. 21, 16. 17: Pasce oves meas; contra Primatum R. P.* Lipsiae. 1630.

6020—6022. **Abel Argentaeus** *de summo controversiarum circa religionem Iudice.* Sedani. 1630. Contra Eccl. Rom. Tribus separatis dissertationibus suum pertractat argumentum.

6023. **Lucas Jenssaeus** *de monarchia totius Ecclesiae, quae in Petro statuitur constituta, disputatio tertia, qua alia*

Monarchicorum argumenta excŭtiuntur. Sedani. 1630. Duas priores disputationes supra memoravimus.

6024. **Claus Friis** *Iubilum evangelicum, continens encomium M. Luthero stilo ligato elaboratum.* Hafniae. 1630.

6025. **Matth. Hoens** *evangelisches Jubelfestsbüchlein.* Leipz. 1630.

6026. **I. Schmidii et I. G. Dorschei** *dissertationes duae de Aug. Confessione.* Argentor. 1630.

6027. **Theologorum Marpurgensium** *repetitio, expositio, et confirmatio invariatae Aug. Confessionis.* Marpurgi. 1630.

6028. **Theologorum Wittebergensium** *prosphonema seculare ad Ecclesias Aug. Confessioni invariatae addictas.* Witteb. 1630.

6029. **I. Schmid** *Jubelpredigt über 2 Tim. 3, 14.* Strassburg. 1630.

6030. **Erh. Lauterbach** *miraculum Aug. Confessionis.* Lips. 1630.

6031. **Walther** *Babylonischer Untergang.* Stettin. 1630.

6032. **I. Bottsacus** *Evangelicum cavete.* Witteb. 1630.

6033. **Chr. Megander** *Petrus nec Papa, nec Papista.* Lipsiae 1630.

6034. **Nic. Hunnius** *Ecclesia Romana non christiana.* Witteb. 1630.

6035—6036. **Isaacus Fröreisen** *disputationes decem de vera Christi militante Ecclesia;* — item: *Fax veritatis pro invenienda vera Ecclesia.* Argent. 1630.

6037. **Ludovicus Capellus** minister Salmuriensis, *theses theologicae de potestate et regimine Ecclesiae.* Salmurii. 1633. Contra potestatem Primatialem in Ecclesia.

6038. **Casparus Sibelius** *in XVI. Caput Matthaei Ap. Ev. Conciones sacrae.* Amstelredami. 1630. Locum classicum de Primatu in sensum protestanticum torquet pluribus concionibus.

6039. **Greislavius** *ruina papalis: vorstehender schrecklicher Fall des Papsts und seiner Helfershelfer.* Erfurt. 1633.

6040—6042. **Abr. Ramburtius** *de Monarchia totius Ecclesiae militantis, quae a Petro fingitur, in successores*

transmissa. Sedani. 1634. Item: *Disputatio secunda et tertia de eodem argumento, in qua praecipue confutantur Canus et Gregorius de Valentia.* Ibid. 1635. Recusae sunt in collectione Disput. Sedanensium edita Genevae 1661. T. 2.

Ad controversiam *Bellarmini* (Vol. II. 611.) pertinet opus:

6043. **Marcus de Vulson** *Puissance du Pape.* Geneve. 1632.

1640. 6044. **Susanna Lorandfi** Pr. G. Rákóczii Coniux, *Moses et Prophetae: i. e. verae christ. religionis 45 articulorum ex Serm. S. petita invincibilis confirmatio.* Albae Juliae. 1641.

6045. *De vera Christianae pacificationis et Ecclesiae reformandae ratione Tractatus, ante annos 80 ab eximio quodam theologo editus, nunc poscente simili occasione recusus, recognitus, titulis et capitibus distinctus.* Lugd. Bat. 1642. Cap. 8. auctoritatem R. P. hostiliter aggreditur.

6046. **Römischer Jupiter** *oder offenbarter Widerchrist.* 1643.

Ad controversiam *Bellarmini:* (Vol. II. 628.)

6047. **David Blondellus** *de la Primaute en l' Eglise.* Geneve. 1641.

1650. 6048. **Moses Amyraldus** *theses theologicae de Ecclesiae Capite.* Salmurii. 1651.

6049—6050. **Balth. Mentzerus** *ad Conc. Oecum. primum Nicaenum exercitatio historico-theologica.* Gissae. 1652. Recusa Tom. 8° Disput. Gissensium de a. 1655. Contra auctoritatem Rom. Pont.

6051—6052. *Apocalypsis reserata.* Christianstadt. 1653. Item: *Clavis Apocalyptica.* Ibid. Utrumque opusculum contra R. P. tamquam Antichristum Apocalypticum.

6053. **J. Spörr** *päpstliche Heiligkeit im Leben und im Lehren.* 1654.

6054—6056. **Daniel Lany** Pastor Neosol. *ignea veritatis evangelicae columna, Perspectivo minus perspicuo* **Bonaventurae Hocquardi** *Monachi Franciscani, allegatione suspecta et supposititia Patrum, Conciliorum Orientis et Occidentis, Pontificum Rom., traditionum humanarum, scholasticorum, ac denique Lutheri, librique Concordiae in perversum sensum depravatorum, a via veritatis ad devia errorum suorum abducere maiori conatu quam successu allaborantis, opposita.* Lipsiae. 1659. Titulus plenior Partis II operis, Vol. 2. p. 637. nr. 1843 citati. Cum auctor (ad rectoratum Gymnasii Carponensis translatus) subin carceri mancipatus fuisset, et Anonymus quidam opusculo eiusdem *Observationes theologico — historico — criticas* opposuisset, in defensionem Lanii vulgatus fuit liber: *Clypeus veritatis, seu Vindiciae narrationis historicae captivitatis Papisticae, necnon ex eadem liberationis miraculosae* M. Georgii Lani, *Observationibus theol. hist. criticis Anonymi oppositae, quibus insertus est Helleborus Subscriptionistarum, incerti auctoris, seu iudicium de subscriptione ad Reversales papisticas sacerdotum quorumdam in Hungaria; a biga iuvenum Hungariae* M. Georgio Gassitio, et Christophoro Mazario, *Theol. studiosis editus.* Vittebergae. 1677.

6057. **I. U. Wallich** *religio Turcica, Mahometis vita, et Orientalis cum Occidentali Antichristo comparatio.* Stadae. 1659.

1660. 6058. **Christian Korthòlt** *Vertheidigung des unterm Titel* „Römischer Beelzebub“ *herausgegeben Tractätleins, contra T. L.* (Timotheum Laubenberger). Rostock. 1661. Opusculum adiiciendum prioribus Vol. II. 666. n. 1770. ss. enumeratis.

6059. **Frid. Breckling** *mysterium iniquitatis.* Amsterdam. 1662. cf. Vol. II. 661. s. n. 1967. 1977.

6060—6071. **Gregorius Leti** pluribus italicis libellis hoc et sequente decennio oppugnabat auctoritatem Rom. Sedis. Signanter a) *Conclave, nel quale fu eletto Fabio Chiggi detto Alessandro VII.* 1664. — b) *Il Nipotismo di Roma.* 1667. — c) *Roma piangente; il Processo della Critica; Di-*

ario e Lettere sopra gli affari correnti. Leida. 1667. — d) *Li Precipizii della Sede Apostolica, ovvero la Corte di Roma perseguitata, e perseguitante.* Lione. 1672. — e) *Conclavi de' Pontefici da Clemente V eletto l' anno 1305. a Clemente X eletto l' anno 1670.* — 1671. — f) *Il Cardinalismo di Santa Chiesa.* 1668. — g) *Discorsi molto curiosi e politici intorno all' interessi di Roma, Francia, e Spagna.* Colonia. 1668. — h) *Il Conclave di Clemente X.* Lucerna. 1672. — i) *Li Tesori della Corte Romana.* Brusselles. 1672. — k) *Itinerario della Corte di Roma, ovvero Teatro Istorico, Cronologico, e Politico della Sede Apostolica.* Valenza. 1675. — l) *Il Vaticano langvente dopo la morte di Clemente X coi rimedj preparati da Pasquino e Marforio.* 1677. — m) *Il Livello politico ossia la giusta Bilancia, nella quale si pesano tutte le massime di Roma, ed azioni dei Cardinali.* Cartelana. 1678.

6072. **Seb. Schmidt** *disputatio theologica de Christo ex Math. XVI. 16.* Argentinae. 1664. Utitur occasione hac ad impugnandum Primatum e verbis Domini ad Petrum resultantem.

6073. *Auszug aus* „Wallichii" *Büchlein, wie der Orientalische Antichrist* (der Türke) *mit dem Occidentalischen* (dem Pabst) *zu vergleichen sei, und wie also der Erz-Antichrist* (der Teufel) *als ein zweiköpfiges Monstrum, seiner Häupter eins im Orient, das andere im Occident strecke.* 1664.

6074. **Mänzius** *de supremo controversiarum iudice.* Tiguri. 1665.

6075. **Mich. Litsich** apost. O. S. B. *declamatio in libelli repudii vicem hodiernae Iesuitico-Pontificiae Ecclesiae data.* Argentor. 1665.

6076. **Ioan. Fechtius** *de unitate veteris Ecclesiae.* Gissae. 1666. Contra auctor. Rom. Sedis primis seculis.

6077. **Ioan. Tröster** *päbstlicher* Svetonius, *d. i. kurzgefasste doch gründliche Zeitbeschreibung aller Römischen Bischöfe und Päbste, so von dem ersten, bis auf den* Innocentium XI *gewesen sind.* Nürnberg. 1667. Auctor Vol. II. 664.

nr. 2004 erronee ponitur *Törster*. Librum suum denuo edidit et usque Innocentium XI perduxit.

6078. **I. C. Neander** *de confessione Petri et eam secuta Christi responsione Matth. XVI. 13—19.* Witteb. 1667.

6079. **I. A. Knoderer** *diss. theol. de Clavibus Ecclesiae occasione dicti Matth. XVI. 19.* Argentor. 1667.

6080. **Stephanus Andreas** Transilvanus Cibiniensis, *diss. theol. de Ecclesiae Catholicismo.* Argent. 1667. (primum prodivit 1657.) Contra Eccl. Rom.

6081. **S. Ch. Olpius** *de Antichristo: Hilario a S. Anastasio Carmelitae discalceato potissimum opposito.* Ienae. 1668.

6082. *Il Sindicato di Alessandro VII.* 1668. Libellus vehemens adversus S. Sedem in genere, et Alex. VII Papam in specie.

6083—6084. **Samuel Pomarius** Prof. Eperiesiensis, *Theses de Ecclesia ad disputandum propositae.* Bartphae. 1669. Item: *Theses theologicae de veritate religionis lutheranae dissertationibus duabus comprehensae.* Ibid.

6085. **Enevaldus Svenonius** *Babylon magna ruens Apoc. 18, 2. 19. seu vox clamantis in Aquilone adversus Antichristum Occidentalem, qua Ecclesiae Pontificiae Antemurale, inversa illa S. Scripturarum auctoritas, veritas, ac certitudo, intelligentia seu interpretatio, dependens scilicet a iudicio Papae et Conciliorum eius, instar murorum Iericho cecidit.* Aboae. 1669.

1670. 6086. **Georgius Komáromi** (Csipkés) minister et professor Debrecinensis, *novitas Papismi.* Claudiopoli. 1670. Lingva hungarica concinnatus liber polemicus.

6087. **Christianus Kortholt** *Papa Utopicus.* Kilonii. 1670. cf. Vol. II. 676. n. 2052. et 2053.

6088. **I. A. Roth** *electio Romani Pontificis.* Lips. 1670.

6089. **F. Pallavicino** *il divorzio celeste ragionamenti dalle dissolutezze della sposa Romana.* Villafranca. 1671. Citatur etiam editio anni 1643.

6090. **I. Neumann** *de appellatione ad supremum et incorruptum iudicem Iesum Christum.* Ienae. 1671. Contra appellationes Romanas.

6091. **Dorta** *appello a Philippo dormiente ad Philippum vigilantem: causa chia non sea vaira chia reformats dal Evangeli sean apostats gio da la vaira cretta da S. Petro — fundamaint; ilg papa svess quai moussa etc.* Scuol. 1672. Liber indicatur per *Ioan. Grässe* in: *Trésor de Livres rares et precieux. Supplement.* T. VII. Dresde. 1869. p. 256.

6092. **Georg. Calixtus** *exercitatio de visibili eccles. hierarchia contra pontificios.* Helmstadii. 1674.

6093—6094. **Ioan. Gezelius** *annus Iubilaeus Antichristi Romani ipsius exitium: quod ex Dan. XI. 45. publica disputatione demonstrabit.* Aboae. 1675. Reimpressum Suobaci. 1689.

6095. **Seb. Schmidt** *Petrus non Papa: d. i. Petrus niemal Papst, oder Beweis, dass S. Petrus der h. Apostel niemal ein solcher Papst gewesen, wie heutiges Tages der Römische Papst sein will, und von S. Petro vorgibt, das ungegründete römische Papstthum vorzustellen.* Strassb. 1676. Plenior titulus libri Vol. II. 680. n. 2102. indicati.

6096. **Franc. Potter** *interpretatio numeri 666, qua tum modus unicus, quo numerus hic interpretandus est, perspicue probatur et demonstratur; tum ostenditur, numerum hunc perfectum esse et accuratum characterem, quo vere exacte et essentialiter describitur status ille et regimen, cui reliquae omnes Antichristi notae conveniunt. Anglice primum edita Oxoniae 1642 nunc latine reddita.* Amstelod. 1677. Plenus titulus operis Vol. II. 681. n. 2115. breviter attacti.

6097. **I. S. Schernhauer** *päbstliche Irr-Säule.* Wittenberg. 1678.

6098. **L. Cassai** Hung. Posoniensis, primo Augustinianus, dein apostata, *inversus papalis mundus, seu perversa Romana synagoga.* Dresdae. 1678.

1680. 6099—6102. **Bulodius** *de adoratione Pontificis Romani. Dissertationes IV.* Tiguri. 1680—1683.

6103. **Ioan. Kemelius** Leutsoviensis, *navicula Christi fluctuans Ecclesiae typus.* Norimbergae. 1683. Concio protestantica adversus Ecc. Rom.

6104. **Ioan. Sylvius** *Stenonis Eppi demonstrationes pro Romana Ecclesia correctae.* Amstelod. 1683. Opus *Stenonis* occurrit Vol. II. 691. n. 1911.

6105. **Aegidius de Witte** Decanus Mechliniae, cuius librum Vol. II. 700. nr. 2191. memoravimus, has tuebatur propositiones: 1. Concilium esse supra Papam; 2. Papam non esse nisi primum Eppum, nec ei competere inter Eppos maiorem potestatem, quam sit e. g. Plebani S. Rumoldi (Mechliniae) respectu aliorum parochorum eiusdem civitatis; 3. Abusum esse inde a 500 circiter annis, quod Eppi se scribant *Apost. Sedis gratia*, qui ipsum Papam vocaverint suum confratrem; Iacobum non Petrum praesedisse Concilio Ierosolymitano; 4. Dictum Christi „Tu es Petrus etc.“ solum personaliter ad Petrum dirigi, non etiam ad successores. Ad requisitionem Internuntii S. Sedis, et AEppi Mechliniensis Facultas Theol. Lovaniensis sequentem super propositionibus antelatis depromsit censuram: Primam propositionum non esse gravi censura dignam, quod diversi Catholici eam doceant, licet in Schola Lovaniensi opposita ei doceatur; alteram esse scandalosam et perniciosam; tertiam esse temerariam, et male sonantem; Petrum fuisse supra Iacobum, proin erronee asseri, quasi in dioecesi Iacobi minor fuisset Petri auctoritas; quartam esse haereticam.

6106. **Iac. Usserius** AEppus Armachanus (Anglic.) *de antiqua Ecclesiae Britannicae libertate, atque de legitima eiusdem Ecclesiae exemtione a Romano Patriarchatu Diatribe per aliquot theses deducta.* Londini. 1687. cf. Vol. II. 702. n. 2223.

6107—6109. **Casp. Löscher** *Sorex Romanus suo se indicio prodens, h. e. traditiones pontificiae semetipsas evertentes.* Witteb. 1687. Item: *Sorex Papisticus per omnes Theologiae partes;* et: *Funus Papatui paratum per omnes theologiae partes.*

6110. **B. Carpzovius** *schriftmässige Predigt von der grossen Hure auf dem siebenköpfigen und zehnhörnigen Thier. Über das 17. Cap. der Offenb. wider einen päpstlichen Pfaffen.* Leipzig. 1687.

His accedit libellus ad *controversiam de pastorali Praesulum Galliae ad Protestantes litera a. 1682* edita spectans:

6111. *Sendschreiben an die französische Geistlichkeit zu Paris in dem I. 1685. versammelt. Aus dem Französ. übersetzt.* 1686. Cf. Vol. II. 722.

1690. 6112. **Leonardus Rüssenius** *666: solutio nodi gordii, i. e. nova plane et inaudita, vera tamen explicatio characteris bestiae, nominis, et numeri 666, una cum brevissima expositione totius Capitis 13 Apocalypseos.* Lugd. Bat. 1691. Plenus titulus opusculi Vol. II. 728. n. 2387. citati.

6113. **Schelwig** *schriftmässige Prüfung des Papstthums.* Leipz. 1692.

6114. **Ioachimus Elias Fricke** *disputatio theol. de non speranda Lutheranorum cum pontificiis et calvinistis unione.* Lipsiae. 1692.

6115. **Ioan. Iac. Leibnitz** *bellum papale cathedrale, sive dubia supremorum Ecclesiae neo — Romanae Pontificum successio et sessio.* Tubingae. 1694. Ecclesiam Romanam vocat *novam*, quod, ut ait, a catholica antiqua per Paulum fundata a capite ad calcem differat.

6116. **I. Guil. Bajer** *diss. hist. theol. qua Concilii Nicaeni I. oecumenici auctoritas atque integritas a criminationibus Danielis Zvickeri Monarchiani, et Christophori Sandii Ariani defenditur, revisa et nonnihil aucta.* Ienae. 1695. Contra auctor. Rom. P.

6117—6119. **Bernardus von Sanden** *super verba Christi ad Petrum ter repetita: Petre, amas me? pasce oves meas. Ioan. XXI. 15—17. Contra pontificios, monarchiam Papae ex iisdem asserentes.* Regiomonti. 1696. Recusa diss. 1713.

Item: *Super verba Christi ad Petrum: Simon, Simon, ecce satanas expetivit vos etc. Luc. XXII. 31. 32. Contra infallibilitatem seu non errandi privilegium.* Regiom. 1697. Reimpr. 1703.

6120. *Das Pabstthum, oder herrschendes Rom politisch betrachtet.* 1698.

6121—6122. **Wilh. Seyfried** *Ethica Pontificalis.* Ienae. 1699. Item: *De sceleribus ac vitiis Pontificum.* Ienae. 1699.

6123. **Ioan. Fabricius** *diss. de denario S. Petri*, continetur in opere auctoris: Amoenitates theologicae varii et selecti argumenti. Helmestadii. 1699.

Accedit opusculum ad *controversiam Bossueti*, de qua Vol. II. 756, spectans:

6124. **Boyer** *la condamnation de Babilone ou réponse au livre de M. l' Ev. de Meaux sur l' Apocalypse.* La Haye. 1691.

β) Lit. gener. pro Primatu.

1600. (6878.) **Alexander Carerius** *de potestate Rom. Pont. adversus impios Politicos.* Colon. 1601.

(6879.) **Didacus Nugno Cabazudo** Vol. II. 508. n. 948 citatus, pro infallibilitate R. P. sententiam dicit: „Existimo esse traditionem apostolicam de infallibilitate R. P.; — fides est, quod Summus Pontifex non potest errare."

(6880.) **Iustus Calvinus** *pro ss. Catholica Romana Ecclesia, proque sua ad eam transmigratione Apologia.* Mogunt. 1601. Cf. Vol. II. 508. n. 957.

(6881.) **Corn. Schultingius** *Bibliotheca catholica contra summam totius theologiae Calvinianae, vel Lectiones et animadversiones contra Institutionem I. Calvini.* Colon. 1602. Vastum opus polemicum contra Calvinum. Cf. Vol. II. 508. n. 950.

(6882.) **Distelmaieri** liber Tomo II. op. nostri p. 509. nr. 969. citatus, est proprie opus *Petri Thyraei* Soc. I. e latino in germ. conversum. Latinum opus citatur in eodem opere nostro p. 401. nr. 710.

(6883.) **Ierome Bignon** *Traite sommaire de l' election des Papes. Plus le plan du Conclave.* Paris. 1605.

(6884—6885.) **Gioachino** *Vaticini overo predittioni della successione dei Sommi Pontefici Romani con le dichiarazioni ed annotazioni di* **Gir. Giovannini.** Venetia. 1605. Etiam latine: *Vaticinia seu praedictiones illustrium virorum sex rotis aere incisis comprehensa de successione Summorum Pont. Rom. cum declarationibus et annotationibus* **Hier. Ioannini.** Venet. 1605.

(6886.) **Ioan. Gonzalez de Mendoza** O. S. Aug. *de Romani Pontificis auctoritate.* 1607.

(6887.) **Claudius Boucart et Petrus Gillette** *Declaration de la profession de foi de Pierre Gillette, avec les raisons qui l'ont rappelé a l'Eglise Romaine.* Thonon. 1608. Eximia apologia fidei cath. et auctoritatis S. Rom. Ecclesiae.

(6888.) **Ioan. Weininger** *erhebliche Ursachen, wodurch des Markgrafen Georg Friedrich zu Baden gewesener Hofprediger I. W. bewogen worden, sich von der lutherischen und anderen daraus entstandenen Secten und Rotten hintanzuthun, und zu der allg. kath. römischen Kirche zu begeben.* Constanz. 1608. Distincto Capite, 15, egregie commonstrat Primatum Petri eiusve successorum Rom. Pont.

(6889.) **Andr. Iurgiewicz** *Bericht von der grossen Uneinigkeit der so genannten Evangelischen in den vornehmsten Hauptstücken christlicher Religion; aus dem lateinischen in's teutsche gebracht durch* **Matth. Tympium.** Münster. 1608. Originale a. 1595. prodiit. Cf. Vol. 415. n. 803.

(6890.) **Leo Marquardus** *enumeratio Scriptorum pro Romanae Ecclesiae Capite.* Ingolst. 1609. Cf. Vol. II. 514. n. 1014.

(6891.) **Ioannes de Carthagena** *propugnaculum catholicum de iure belli Rom. Pontificis adversus Ecclesiae iura violantes.* Romae. 1609.

(6892.—6895.) **Petrus Cudsemius** antea Calvinista, *de desperata Calvini causa tractatus brevis, lectu non minus utilis atque iucundus, in quo sectae Calvinisticae non tam picta effigies, quam vivum corpus cuivis spectandum ad oculum exhibetur; adornatus in gratiam Evangelicorum Protestan-*

tium. Moguntiae. 1609. Nova editio sequente anno curata hunc accepit titulum: *Vivum speculum, in quo vera et apostolica Christi Ecclesia cuivis introspicienti ad oculum clare apparet: Pontificiorum, Lutheranorum, et Calvinistarum trino calculo approbatum.* Colon. 1610. Egregius liber magnam excitavit attentionem, et mox sequentem ex parte adversa, ad quam Auctor distinctas insuper literas exaravit, provocavit responsionem: *Examen quadripartitum Apostasiae: hoc est 1. Epistolae ad Ioan. Rasfeldium. 2. Apologiae ad Senatum Wesaliensem. 3. Epistolae ad Ioan. Brantium. 4. Tractatus de desperata Calvini causa Petri olim Samuelis Cudsemi pseudo — Wesaliensis, nunc sacellani Coloniensis; lectu non minus utile quam iucundum; in quo apostatarum huius temporis inanes praetextus ad vivum resecantur, et sputa Evangelicis Ecclesiis adspersa deterguntur. Auctore* **Bernardo Brantio**. Francof. 1610. Verus auctor scriptiunculae *David Pareus* fuit: cui reposuit Cudsemius sequenti opere: *Hyperaspistes pro tractatu de desperata Calvini causa apologeticus: hoc est, quadripartiti Calvinistici examinis vexamen, novumque examen. Una est in terris et sola Ecclesia Christi, Romana cuius fulget in Urbe fides; quaecunque erigitur sedes Cacodaemone contra, Calvini velut haec, ista repente ruit.* Colon. 1612.

Ad primum Seculi XVII decennium pertinent adhuc sequentia duo opuscula: alterum ad literaturam celebris *Colloquii Ratisbonensis*, alterum ad *controversiam Bellarmini*, Vol. II. operis nostri fuse expositam:

(6896.) **I. Decumanus** theol. Austr. *Relation von dem zu Regensburg neulich zwischen den katholischen und der Augsb. Confession zugethanen Theologen gehaltenen Colloquio.* Kloster Bruck an der Teya. 1602. Cf. Vol. II. 517. ss.

(6897.) **Benedictus a Benedictis** *antithesis de Antichristo contra Whitackerum.* Bonon. 1608. Cf. Vol. II. 524. ss.

1610. (6898—6899.) **Iacobus Vidouze** antea minister reformatus, *trois arguments invincibles contre la doctrine*

des Ministres de la religion prétendue reformée a eux adresses par un Ministre qui les a quittes. Paris. 1611. Item: *Le Concept des esprits reformés.*

(6900.) *Posthumum Calvini stigma in tria lilia sive tres libros dispertitum, a Rhetoribus Collegii Soc. Iesu.* Bruxellis. 1611. Continet epigrammata, carmina contra Calvinum, Bucerum, Bezam, Osiandrum etc.

(6901.) **Iosue Guibert** antea calvin. minister, *Declaration des Circonstances et principaux Motifs, qui ont esmeu noble-homme I. G. natif de La Rochelle, jadis Ministre de la religion pretendue reformée, a se ranger en l'Eglise Catholique Ap. et Romaine. Par laquelle est monstré que l'Eglise Cath. Ap. et Rom. est la vraye et seule Eglise, vers laquelle tous doivent venir pour obtenir salut et vie éternelle, et hors laquelle il n'y a que damnation et mort.* Paris. 1613. Complectitur fusiorem Primatus apologiam.

(6902.) **Adamus Contzen** S. I. *consideratio de haereseon incremento, et utrum annus 1711 sit futurus mundi ultimus?* Mogunt. 1614. Praesens opusculum continet refutationem operis, de quo Vol. II. 538. n. 1323 sermo est.

(6903.) **Ioannes Brerleius** (Laurentius Anderton) Anglus Convertita, *Apologia Protestantum pro Romana Ecclesia, in tres divisa tractatus: quorum* **primus** *antiquitatem et perpetuam Romanae Ecclesiae et illius fidei ac religionis, quam etiam hodie Catholici Romani profitentur, iam inde ab ipsis Apostolorum temporibus successionem demonstrat;* **secundus** *Protestantum Congregationem ac religionem nusquam ante Lutherum apparuisse ostendit; veras Christi Ecclesiae notas nonnisi Catholicae Romanae adesse, reliquis autem coetibus Lutheri etc. abesse, imo illas ipsas notas, quas Protestantes assignant, nonnisi Catholicae Romanae convenire probat;* **tertius** *catholicos communem pacem et reipublicae tranquillitatem religiosius servare, suamque erga Reges et Magistratus fidelitatem sanctius colere et obedientiam promtius praestare solere, quam Protestantes fuse declarat; Protestantum inter se de religionis dogmatibus discordiam et inconstantiam indicat, ubi e. g. capita Religionis Christianae amplius 70, de quibus hodie Novatores inter se*

disceptant, et in fine huius operis nonnulli librorum centenarii per Protestantes contra Protestantes scripti recensentur; per Ioan. Brerleium Sacerdotem Anglum vulgari idiomate composita, et per **Guilielmum Raynerium** *latine versa.* Lutetiae Paris. 1615. Prima editio eximii operis 1604 anglice facta est.

(6904.) **Daniel Bourguignon** minister olim reformatus, *Declaration sur le sujet de sa conversion a la Foi Cath. Apost. et Romaine. Et sa reception en la S. Eglise par M. le Rev. Eveque de Paris le jour et solennite de la Conversion de S. Augustin. Avec 45 briefves Propositions decouvrantes partie des abus, faussetes, contradictions de la doctrine huguenote par ses propres maximes.* Paris. 1617.

(6905.) **Jean Duperche** minister calvin. *la Declaration de Maistre I. D. nagueres ministre et maintenant converty a la Foi Cath. Apost. et Romaine.* Lyon. 1618. Insigniter comprobat auctoritatem S. Romanae Sedis, citando cetera inter sequentia *Calvini* verba: „Non volo negare, quin magnum Romanae Ecclesiae honorem ubique deferant veteres, reverenterque de ea loquantur; — in Occidente „Sedes Apostolica" honoris causa vocabatur; — fuerit sane olim Roma omnium Ecclesiarum mater; verum ex quo Antichristi sedes fieri coepit, desiit esse id quod erat." Instit. lib. IV. c. 6. 7.

Ad controversiam *Petri Pazmanni* Vol. II. 553. pertinet:

(6906—6907.) **Pázmány** *diatribe theologica de visibili Christi in terris Ecclesia, adversus posthumum* G. Witakeri *librum contra Card. Bellarminum.* Graecii, 1615. — Operae pretium ducimus, hic adnotare: Pazmannum in celebri opere **Hodegus**, cuius analysin op. nostri Vol. 2. p. 554. nr. 1212 dedimus, infallibilitatem R. P. clare docere, cumprimis lib. 9. part. 2. et lib. 10. part. 1.

Ad controversiam *Marci Antonii de Dominis* pertinet:

(6908.) **Petr. M. Mutonus** *responsio ad epistolam Marci Ant. de Dominis.* Ingolst. 1618. Cf. Vol. II. 564. ss.

Ad scripta vero *iubilaria Protestantium:*

(6909.) *Echo Jubilaei Lutherani, d. i. ein christliches Gedicht und Wiederschall vom Lutherischen Jubelfest, so dess abgewichenen J. 1617 in der christl. kath. uralten und lutherischen Kirche celebrirt worden, mit Personen als Comödia eingerichtet. Gestellt von einem Liebhaber der kathol. Wahrheit.* Anno Christi: aDIUtorIUM ChrIstVs. (1618.) — Cf. Vol. II. 577. s.

1620. (6910—6911.) **Petrus Bertius** *oratio, qua rationem reddidit, cur relicta Leyda* (in Belgio) *Parisios commigrarit, et haeresi repudiata Rom. Catholicam fidem amplexus sit: habita Lutetiae Paris. in Collegio Becodiano.* 1620. *Accedit replicatio Jll. Card. Perronii ad Seren. Iacobum Regem Angliae de collatione Ecclesiae Catholicae veteris cum Romana.* Antverpiae. 1621.

(6912.) **Thomas Vitus** (Veith) *Laquei Lutherani ad veram Christi Ecclesiam contriti: quibus adiuvante Domino liberatus Liberatori suo ter O. M. libenter, merito publicas solemnesque gratias in illustri catholica et vere orthodoxa Dilingana Academia dicere voluit a. 1622 Thomas Vitus Neoburgodanubianus, quondam lutheranus annis octo et triginta concionator.* Dilingae. 1622.

(6913—6914.) *Recit veritable de toutes les ceremonies observées dans la ville de Grenoble a la prestation de Foy de Mgr. le Duc de l'* **Esdiguieres.** Paris. 1622. Item: *Recueil des Briefs envoyes par N. S. P. le Pape Gregoire XV a Mgr. et Dame la Connestable de* **Lesdiguieres,** *touchant sa conversion au giron de la S. Eglise Cath. Ap. Rom.* Paris. 1623. Conversio celebris Viri, et belliducis in Gallia Esdegurii in literatura praeteriri haud potest vel ideo, quod dux in suis ad Summum Pontificem de conversione sua literis egregium summae S. Sedis auctoritati praebuerit testimonium, ministrosque acatholicos, ultimo etiam ante ipsam fidei professionem momento Ducem a proposito dimovere nitentes, gravibus verbis ab se repulerit. Memorabilia sunt Gregorii XV ad Ducem eiusve consortem Brevia, e quibus admi-

nus partem nonnullam delibamus: „*Breve ad Ducem.* Urbes hostium expugnatae et arces perduellium demtae vix tantam Catholicae Religioni securitatem in Gallia peperisse dicuntur, quantum nuperum hoc consilium nobilitatis tuae, quae magnorum exercituum animos atque vires gerit. Solatio plane nos cumulavit nuntius ille exoptatissimus, qui te divino numine instinctum ex impiorum synagoga ad Romanae Ecclesiae castra transiisse praedicabat. Nunc autem rem ex te ipso cognoscere iucundissimum nobis fuit, qui clarissimo Duci catholici nominis dignitatem et Apost. Sedis benevolentiam tam diu praenunciavimus. Excruciabamur antea plane non mediocriter, cum fortitudinem tuam suspicere, religionem vero damnare cogeremur. Quis enim ingemiscens non exclamasset! utquid perditio haec? ut militiae decora et tantae instrumenta virtutis in haereticorum dogmatum defensionem consumantur! Sed non obliviscitur misereri Deus, qui tandem ex armamentario coeli arma lucis ad te detulit, teque in Ecclesia Catholica militare voluit, stipendia merentem felicitatis aeternae. Nunc autem operam da, dilecte fili, ut fortitudo tua pietatis propugnaculum et templorum tutela habeatur. Neque enim illustriores tituli illi habendi sunt, quibus expugnator urbium atque inimicorum profligator hactenus appellatus es, quam ii, quibus orthodoxae fidei vindex et ecclesiastici ordinis defensor vocitaberis. His cognomentis augeri cupimus nobilitatem tuam. — Agnosce miserentis Dei beneficium, eoque sapienter utere, et cum in clarissima militaris gloriae possessione verseris, enitere, ut violenter rapias regnum coelorum, quod vim patitur, ab iisque facile expugnatur, qui gladium caritatis distringentes et fidei loricam induti fiunt diabolo terribiles, et Apostolici imperii ditionem propagant. — Romae die 3. Dec. 1622.“ — *Breve ad Ducissam.* „Aqua frigida animae sitienti, et nuntius bonus de terra longinqua. Ita exordiri nos svadent literae nobilitatis tuae, quae mentem nostram laetitia cumularunt. Non temere in iis gaudio triumphas, cum dil. filium nobilem virum Franciae Connestabilem catholicae Ecclesiae sacramentum dixisse atque in Dei castris manere commemoras; incredibile enim dictu est, quam aegre ferremus, tantam virtutem, quae singulare divinae bonitatis beneficium est, habere in Gal-

lia haereticae pravitatis praesidium. — Quem tamquam clarissimum ducem Europa iamdiu suspiciebat, nos plaudente Ecclesia nunc tamquam dilectum filium brachiis pontificiae caritatis amplectimur. Cum autem eum, qui animo suo dominatur, expugnatori urbium S. Sapientiae oraculum anteferat, merito possumus nobili viro tuo non minus hanc sui ipsius victoriam quam praeteritos ex hostibus actos triumphos gratulari; plus enim ille et gloriae et felicitatis adeptus est, beatissimo Apostolorum Principi vitam suam devovens, quam altissimam illam militaris imperii dignitatem consequens, ad quam illius fortitudinem hostium cladibus celeberrimam Christ. Regis providentia provexit. Universi enim mundi lucrum et provinciarum famulantium obsequia quid prosunt ei, qui animae detrimentum patitur? — Romae die 3. Dec. 1622."

(6915.) **Matthieu Martin** O. Minim. *Triomphe de la Verité en l' heureuse et tant désirée conversion de Mgr.* **Rudolphe Maximilien, Duc de Saxe, Angrie et Westphalie**; *a la glorie de Dieu, consolation des Catholiques, et confusion des heretiques.* Anvers. 1624. Memorabilis est epistola, reverentiaeque Vicario Christi in terris debitae plenissima, quam occasione suae conversionis Princeps iste ad Urbanum VIII Papam exaravit: „Multa mihi et iustissima causa est, Pater Sanctissime, scribendi ad Vos; etsi enim summam illam, quam praesefert, Christi maiestatem in Vicario meritissimo vereri debueram; ut auderem tamen, fecit ipsa Christi clementia et vox invitantis, imo melius quam praecipientis: venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis; fecit et ipsa causa novissimae conversionis meae ad Ecclesiae gremium ut, quantum prius a Primatu vestro seu verius Christi in vobis abhorrui, tanto eidem et animo et corpore et praesentibus literis utriusque subiectionis fidelissimis testibus me submittam. Fui aliquando, heu me! pestilentissima Luteranorum haeresi infectus, eamque quasi cum matris lacte sugens ad hanc usque aetatem protraxi, meque a parentum meorum Ducum Saxoniae gloria degenerem futurum existimabam, si, quam a principio nascentis haeresis opinionem conceperam, non ipse retinerem et foverem: attamen — placuit ei, qui me segregavit ab utero matris meae, infinitos misericordiae suae thesauros paulatim

elargiri. — Aequum igitur est, Pater SSme, ut haec mihi nova de coelo collata gratia Coeli Vicario, Apostolorum haeredi, gratias acturum meque Sedi vestrae submissurum offeram, ut quanto prius mihi iure optimo infensus fuit, tanto eidem reconciliatus amantissimus evadam. Adsum igitur et corpore et animo Sanct. Vestrae pedibus provolutus, et, quod praesens praestare nequeo, per has meas literas exhibeo. Veniam supplex imploro et plorans dico: Pater, peccavi in coelum, et coram te. De cetero autem in Ecclesia victurus, cuius Caput es visibile, *Sanctitatem Vestram divinorum oraculorum interpretem, morum fideique infallibilem magistrum, Christi in terris Vicarium*, totius Ecclesiae praesidem, sacrorum supremum Antistitem, Petri successorem, et, ut paucis omnia comprehendam, talem tantumque, qualem et quantum Christi voce constitutum scio in persona Petri, cum diceret: Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, profiteor. — Bruxellis, die 27 Maii 1623. Rudolphus Maximilianus, Dux Saxoniae, Anchariae et Westphaliae.“ — Eximium pro credita eo tempore *infallibilitate R. P.* testimonium!

(6916.) **Iac. Bidermann** S. I. *Prolusiones theologicae, quibus Pont. Romani dignitas adversus haeresin propugnata est in Cath. Univ. Dilingana.* Dilingae. 1624. Opusculum exiguae molis, sed magni pretii (Vol. II. 587. n. 1340. iam laudatum) tribus constat partibus: in prima probat, Pontificem Romanum esse S. Petri in Urbis Ecclesia successorem; in secunda evincit, RPontificem esse S. Petri in Ecclesia Orbis successorem; in tertia docet, P. Romanum esse in fidei, religionis, morum, rerumque similium decretis ab errandi periculo immunem.

(6917.) **Gioacchino Abbate e Anselmo Vescovo di Marsico** *Profetie con l' imagini in dissegno intorno a' Pontifici passati, e c' hanno a venire, con due ruote, ed un oracolo Turchesco figurato sopra simil materia.* Padova. 1625.

(6918,) **Ioan. Zeschlinus a Kalteneck**, comes palatinus caesareus, *apologia pro sua fidei professione et peccatorum confessione Romano-Catholica. Adversus maledicum, mendax, et famosum scriptum cuiusdam calumniatoris pessimi,*

qui se **Amandum Boncompagnon** *appellat, sine die et consule editum a. 1621. Duobus tomis distincta et excusa.* Neoburgi. 1625.

(6919.) **Bern. Sutholtus**, ICtus, *causae coniectio, e qua eiurata haeresi Calviniana fidem Rom. Catholicam nuper sit amplexus.* Colon. 1625.

(6920.) **Franc. Laignerot** *Narré veritable des raisons, qui ont meu M. F. de Laignerot, cy-devant ministre en Béarn, de quitter la religion prétendue reformée, pour embrasser la Religion Cath. Ap. Romaine.* Paris. 1627.

(6921.) **Phil. Eilbracht** minister calvin. *Via compendiaria ad catholicam ecclesiam; sive expedita et perspicua ratio ex intricatissimo Sectarum huius temporis labyrintho eluctandi, et ad salutarem verae Cath. Ecclesiae communionem accedendi; observata ac descripta Calvini eiusque asseclarum doctrina et confessione propriis eorumdem verbis declarata.* Colon. 1628.

(6922.) **Dominicus Gravina** Vol. II. 585. n. 1320 et p. 610. n. 1490. citatus erudite probat *conclusionem catholicam*, quam sic statuit: „Summus Hierarcha in decidendis fidei controversiis indubiam, et irrefragabilem et omnino infallibilem continet auctoritatem.“

(6923.) **Hieronimus de Saona** August. *tractatus de excellentia SS. Petri et Ioannis.* 1629.

Ad controversiam *Laur. Foreri* S. I. cum acatholicis spectat ex praesente decennio sequens opusculum:

(6924.) **L. Forer** *alter und neuer Lutherischer Katzenkrieg.* Dillingen. 1629. Cf. Vol. II. 592. ss.

1630. (6925—6926.) **Mauritius Gudenus** minister calv. in Hassia, *epistola ad RR. PP. Soc. Iesu Heiligenstadii.* 1630. In hac epistola profitetur primum suam conversionem ad salvificam fidem: quae epistola cum aliis hanc conversionem tangentibus circumstantiis uberius proponitur in libro, ab obitu auctoris vulgato, cui titulus: *Mensa Neophyti*

septem panibus instructa a cl. viro Mauritio Gudeno, Electorali Moguntino Praefecto in Trefurt; sive eiusdem de sua ad fidem Rom. Catholicam conversione et divina erga se providentia narratio. Duderstadii. 1686. Totum opus est quasi solennis celebratio ethica et literaria SS. Eucharistiae; septem panes vocat: mirabili benedictione adauctos, in eremo (vitae huius) datos, spiritualibus conditos, iucunde saturativos, frugaliter dispensatos, ludibrio expositos, bellariorum prodromos.

(6927—6932.) **Ioannes Höfer** minister protest. Spandavensis, *conversionis suae ad fidem catholicam historia ad Seren. Electorem Saxoniae.* Viennae. 1630. Auctor adhuc protestans agente Universitate Lipsiensi et Electore Saxoniae, ad refutandum librum Iesuitae *Christophori Mayer*, cui titulus: „Octo fidei controversiae, ob quas solas plerique hoc tempore difficultatem habent redeundi ad Ecclesiam manifeste Catholicam. Colon. 1622.“ se accinxit, reipsaque concinnavit opus sub titulo *Anti-Mayerus:* verum divina providentia factum est, ut loco libri istius in veritatem Religionis solius salvificae penitius indagando, relicta Lutheri secta, tandem Catholicus evaderet, memoratumve opusculum de sua conversione vulgaret, et paulo post (1633) Societati Iesu nomen daret. Cum opusculum praevium per **Fridericum Wineker** impugnaretur, Höferus vulgavit novum opus: *Vocatio sua ad Ecclesiam Catholicam a calamo haeretico Friderici Wineker vindicata.* Viennae. 1631. Tertia quoque vice strinxit calamum, edito libello: *Responsio ad Censuram a Christophoro Bulaeo editam contra ipsius vocationem ad Ecclesiam.* Viennae. 1633. Post mortem auctoris, quae a. 1646 subsecuta est, prodivit adversus eundem polemica lucubratio antedicti *Winekeri* sub titulo: *Höferus apostata secunda vice castigatus, h. e. responsio elumbi apologetico, quem I. Höferus pro sua vocatione ad Ecclesiam Romano-Papisticam vindicanda evomuit.* Rinthelii. 1652.

(6933.) **Ignatius de Loyola** *poëma hispanicum de laudibus S. Petri.* Matriti. 1631.

(6934.) **Henricus Lancilottus** August. *haereticum* Quare

per catholicum Quia *in omni materia religionis controversa solutum.* Antverp. 1631. Ed. IV. Cap. 8. de Primatu.

(6935—6936.) et: 6125—6126. **Helfricus Ulricus Hunnius** *invicta prorsus et indissolubilia XII argumenta, quibus convictus atque constrictus relicta lutherana secta Catholicam profitetur fidem H. U. Hunnius.* Heidelberg. 1631. Primam editionem paulo post excepit: *altera ab auctore recognita; cui accessit evidens demonstratio, quod Archihaeresis Lutherana maxima sui parte ex antiquissimis haeresibus olim a SS. Patribus damnatis proscriptis et profligatis conflata sit et compilata.* Colon. 1632. Bini Lutherani oppugnabant Auctorem, illustrem Primatus Romani vindicem: **Petrus Haberkorn** *vindicatio Lutheranae fidei contra Hunnium.* Marpurgi. 1631. et: **Himmel** *solutio indissolubilium argumentorum, quibus H. U. Hunnius illaqueatus fuit.* 1633.

(6937.) **Andreas Saussay** *de unitate Ecclesiae.* Paris. 1632.

(6938—6939.) **Christianus Wilh. Marchio Brandeburgicus** *speculum veritatis.* 1632. Eximia doctrinae catholicae et signanter praerogativarum Romanae Sedis defensio; saepius recusa, signanter Stuttgardiae. 1635. item Coloniae. 1638. Cum opus oppugnaretur, Auctor edidit: *Apologiam Speculi veritatis.* Quam sincera super conversione sua foverit semper illustris Marchio sensa, et quo affectu prosequeretur Societatem Iesu, manifestum reddit cumprimis litera, quam a. 1638. ad Praepositum Generalem Societatis dedit. In ea quippe sic scribit: — Societatem Iesu a tempore meae ad fidem catholicam conversionis ex toto corde complector, — sicuti debeo, aestimo et aestimabo, — maxime quod videam, eo in loco hanc Societatem a Deo haberi, ut quo magis a mundo impetitur, eo maiora beneficia in universam Christianitatem a Deo per illam diffundantur et deriventur. — Vestram Paternitatem rogo, ut Divinae Maiestati me — commendare velit, praecipue vero meam domum, ut ad Sanctae Ecclesiae suae tabernacula, ad quae misericorditer me reduxit, superstites adhuc secundum beneplacitum divinae suae voluntatis reducere dignetur. — Blassenburgi 4. Maii 1638."

(6940—6941.) **Laurentius Anderton** ex ministro Angli-

cano Iesuita, *Progenies seu origo Catholicorum et Protestantium, quo continuata series Catholicorum a Christo, Protestantium antiquitas nulla ostenditur.* Rothomagi. 1634. Est primum opus de sua conversione, quod anglica lingva exaravit. Scripsit insuper: *Funiculus triplex, quo fidei capita demonstrantur.* Audomari. 1634.

(6942.) *Equuleus Ecclesiasticus aculeatus exorcismis 23, in nequissimum pythonem haereticum* Samuelis Des Marets *pseudoministri Traiectensis: quo ut Elymas Magus* (Syriace Samuel inversus) *ab Apostolo Act. 13. ita et hic Samuel subversus Tit. 3. acriter exorcisatur, seu sub hac exorcismorum forma quasi sub gehenna torquetur, ac ore proprio convincitur super omnibus praestigiis, veneficiis, ac nequitiis haereticis suae Monachomachiae, lucernae sub modio, et pseudosalutis reformatorum etc. Per Exorcistam Minorem, seu Ord. FF. Min. strict. obs. Prov. Flandriae.* Leodii. 1635. Percurrit auctor fere omnes controversas doctrinas, signanter et illam de principatu Ecclesiae Romanae hierarchico. Adversarius *Samuel Maresius* multa edidit contra Religionem Cath. scripta, quorum pleraque nos quoque in Literatura nostra exhibuimus.

(6943.) **Cornelius a Lapide** S. I. celebris Professor Lovanii et Romae, 1637 fatis functus, in *Commentariis in IV Evangelia* pro inerrantia R. P. quoad fidem pugnat: „Super te, Petre, quasi super petram firmissimam aedificabo ecclesiam meam, ut *tibi innixa firma consistat* contra omnes haereticorum et impiorum insultus. — *Christus et Spiritus S. peculiari cura assistunt Capiti eius* (Ecclesiae), *Romano Pontifici, ut in fide non erret.* — Opus fuit, ut Christus Ecclesiae suae non tantum tempore Petri sed omni deinceps futuro prospiceret de *oraculo verae fidei*, quod ipsa in omni fidei dubio consulere et a quo in fide instrui et confirmari posset; alioqui enim Ecclesia in fide posset errare. *Hoc* ergo *Ecclesiae oraculum est Petrus omnesque succedentes Romani Pontifices.*“

(6944.) **Adolphus Godefridus Volusius** Hanoviensis,

Calvinismi fugiendi et fidei catholicae eligendae consilium maturum et rationabile. Mogunt. 1638.

1640. (6945.) **Milletiere** *la necessité de la puissance du Pape en l'Eglise pour remede contre le Schisme.* Paris. 1640. Auctor ex protestantismo conversus, multis apologeticis pro orthodoxa doctrina scriptis inclaruit.

(6946.) **Bonaventura Malvasia** O. S. F. *tractatus de plenitudine potestatis Romani Pontificis.* 1640.

(6947.) **Leonardus Limbourg** *abregé des motifs de la Conversion de Leonard de Limbourg ci-devant Proposant en l'academie a Sedan, servant de reponse a M. de Huisseau Ministre de Saumur. Ou il est prouvé par moyens invincibles, que la Communion des prétendus réformés est schismatique.* Paris. 1641. Primatum Petri et successorum fusius probat et contra obiectiones munit.

(6948.) **Georg. Reismüller** *Heptaphonum apostolicum e 100 concionibus erectum: sive festa SS. Apostolorum etc. septenis singula concionibus illustrata.* Ingolst. 1643. Conciones de S. Petro Primatum Petri eximie illustrant.

(6949.) **Bartholomaeus Tortolettus** *sacrosancta, admirabilis, inconcussa Vaticana Petra.* Romae. 1644. cf. Vol. II. 624. n. 1546.

(6950.) Praeclari operis a **Theophilo Raynaudo** S. I. concinnato de *Corona aurea super mitram R. P.* etc. a nobis Vol. 2. p. 626. nr. 1569 recensiti argumentum omni attentione dignum est: cumprimis deductio *Veritatum* et *fructuum* ex 495 *titulis*, queis antiquitas Summos ornavit Pontifices. Veritates hae et fructus eximie ostendunt tum summam eorumdem potestatem, tum obligationem profundissimae venerationis ac obedientiae Romano Pontifici debitae. *Veritates*, quas ex Titulis deducit Raynaudus, sunt XII: „a) Romanus Pontifex est *visibile Caput Ecclesiae universalis;* b) R. P. non modo est *Caput* totius Ecclesiae, sed etiam *cuiusvis intra eam fidelis*, idque non mediate tantum, nempe per particulares Antistites, sibi immediate substantes, sed etiam *immediate ac per se ipsum;* c) R. P. non est quomodocunque *successor*

S. Petri in ratione Capitis Ecclesiae, sed cum pari potestate, ut proinde *sui temporis Petrus*, et aeque proprie et principaliter ac ille, Caput Ecclesiae sit et appelletur; d) R. P. habet *dignitatem Capitis* Ecclesiae *iure divino;* e) *dignitas Capitis universalis Ecclesiae in nullum purum hominem sive sacrum sive laicum extra Romanum Pontificem cadit;* f) dignitas Capitis Ecclesiae tributa divinitus Romano Pontifici *porrigitur ad gubernanda omnia quomodocunque sumta Ecclesiae membra,* atque adeo etiam *quosvis Praesules sive singillatim sumtos, sive congregatos in Concilium quantumcunque plenarium:* cuius iudicia ut sint plane certa, Pontificis est firmare ac sua auctoritate communire; g) R. P. *docens ex cathedra errare non potest;* h) R. P. est *supremus Legislator in tota Ecclesia, et Iudex incorruptibilis, ac infallibilis regula viva unica in rebus fidei et sanctorum morum;* i) fas est a quibusvis iudicibus ecclesiasticis *appellare Romanum Pontificem; ab eius ecclesiastico iudicio nulla appellatio patet;* k) R. P. *nulli humano iudicio est obnoxius*, sed soli Deo debet innocentiam; l) R. P. est *supremus Hierarcha, e quo tamquam e radice universus sacrorum ministrorum coetus suae ordinationis et iurisdictionis propagines exortas agnoscat,* necesse est; m) *non esse sub R. P. ut Capite, est non esse membrum Corporis Christi*, atque adeo est esse palmitem emortuum, certo arsurum in aeternum, nisi ante obitum mentis sanitas reveniat.“ — *Fructus* autem morales ex titulis R. P. eruit sequentes: „1. Quanta *veneratio* Romano Pontifici ab omnibus fidelibus exhibenda; 2. despectio et *inhonoratio R. P.* quam *tetra et coelestium irarum devocativa;* 3. *Obedientia* venerationi erga Pontificem adiungenda; 4. *Virulentia schismatis et inobedientiae* erga Pontificem; 5. Pontifex *in quibusvis circa fidem et mores ambiguis consulendus;* 6. *Si Pontifex salva fide moribus sordeat, non excidit infallibilitatis privilegio*, aut fundamentis subiectionis ac venerationis a fidelibus debitae; 7. *Quantum Deo debeamus ob provisam vivam regulam fidei.*“

(6951. **Hugo Paulinus Cressy** Decanus Anglicanus, *Exomologesis or a faithfull Narration of the occasion and*

motives of the Conversion unto Catholique Unity. Printed at Paris. 1647.

(6952.) *Theoremata CXI de ministerio et regimine ecclesiastico.* Edinburgi. 1648.

(6953.) **Thomas Vane** Capellanus Regis Angliae, *ovis perditae ad ovile reditus, seu motiva conversionis ad fidem catholicam.* Paris. 1648. Eximium opus, doctrinam de S. Sede Ap. admodum fuse pertractans. Censores Parisienses sequens de opere depromserant iudicium: „In opere orthodoxa sunt omnia, christianae veritati et pietati consona, imo sicut argumentis fidei haud parum attulisse luminis testamur, ita et errantibus a fide non minus allaturum utilitatis speramus. Auctorem, aliunde celebrem et magni nominis, denotat vere doctum, qui re plene cognita, omnia ut stercus arbitratus dimisit, quo sibi aliisque Christum lucrifaceret, etc.“

(6954.) **Ludwigh v. Hörnigk** *zwanzig Ursachen, um welcher willen Ludovicus v. Hörnigk der lutherischen Glaubensopinion ab, hingegen der uralten katholischen Religion und Kirche zugetreten.* Wien. 1648. Adversarium nactus est *Bernardum Waldschmid*, cuius opuscula una cum refutationibus *Ioannis Kedd* Iesuitae Vol. II. 647. s. occurrunt.

(6955.) **Glen** *S. Pierre premier Pape, institué par Jesus-Christ, et tous ses legitimes Successeurs jusqu' a Innocent X.* Liege. 1649.

Ad controversiam **Henrici Wangnereck** S. I. Vol. 2. p. 630. relatam pertinet liber sequens:

6127. **Zacharias Lany** Superint. Trenchin. *Strigil Actiologiae Kircherianae, sive orthodoxa depulsio causarum et argumentorum, quibus* M. I. Kircherus *Tubingensis permotum se iactitat, cur e Synagoga, ut ait, Lutherana transmigraverit in Ecclesiam Catholicam.* 1642.

1650. (6956.) **Iean Louis de Rowrai** Prof. Theol. Bernensis, *l'Abomination du Calvinisme.* Paris, 1650. Egregius liber pro defensione Eccl. Cath. et S. Sedis Ap.

(6957—6958.) **Guil. Martin** antea minister calvin. *la Face de l'Eglise primitive en opposition avec celle de la pretendue Réforme ; ou les principales raisons qui ont porté l'auteur a sa ranger a la Communion de l'Eglise Cath. Apost. et Romaine.* Tours. 1650. Praeter libellum hunc amplius vulgavit apologeticum opus a. 1674 sub titulo : *La Verité de la creance et la discipline de l'Eglise Romaine, sur la plupart des matieres contestées entre les Catholiques et les Calvinistes de ce Royaume, prouvée par la Creance et par la Discipline des Eglises pret. ref. d'Angleterre et d'Allemagne, et par l'autorité de plusieurs Rois, de quantité des Ministres et autres celebres personnages de ce parti.* Mans. 1674. Ex ipsorum reformatorum doctrina et disciplina probat veritatem doctrinae ac disciplinae catholicae.

(6959.) **Iac. Schueler** Vic. Gen. Lausann. *Hercules Catholicus hydrae Ursinae decem capitum domitor, et viperarum inde prognatarum ex parte recastigator.* Friburgi Helv. 1651. Dirigitur opus adversus *Luthardum* professorem Bernensem, qui in librum *Ioannis Harscher* e S. I. de sic dictis Seculis Evangelicis (Protestanticis) exaratum *castigationem* concinnavit, in eaque tum alios fidei cath. articulos, tum Primatum R. P. sugillavit.

(6960—6962.) et : 6128. **Christophorus Ranzovius** Eques Holsata, *epistola ad Georgium Calixtum, Professorem Helmstedensem, qua sui ad Ecclesiam Catholicam accessus rationes exponit.* Romae. 1651. Opusculum saepissime recusum, una cum literis Georgii Calixti. Editio Moguntina anni 1652 hunc praefert titulum ; *Iucundus congressus, seu Epistolae a. 1650. Iubilaeo scriptae et ad autographum Romanum excusae : 1. Acatholica a lutherano magistro Calixto ; 2. Catholica ab illustri, generoso et nobilissimo viro Christophoro Ranzovio ex Holsatiae nobilitate, Romae ad fidem catholicam ex lutherana secta eodem anno prudentissime converso. Accedit cautio brevis Theologi Romani circa easdem literas, et indiculos Patrum excerptorum ex quinque seculis puris, qui Romanam Ecclesiam agnoverunt esse apostolicam et Magistram Ecclesiarum ; et velut praefationis loco Epistola tertia cuiusdam G. L. adversus Calixtinam de Iubileo Molshe-*

mio ad Constantinum Münich Bibliopolam Coloniensem transmissa. Mogunt. 1652. Romanus Theologus, cuius titulus meminit, fuit Wilh. Mühlmann S. I. Etiam germanice editae fuere praeviae Epistolae Coloniae. 1652. Contra epistolam Calixtinam lucem vidit refutatio: *Gründliche Widerlegung der Unwahrheiten und Calumnien, so G. Calixtus wider Herrn Christ. Gr. Ranzau ausgesprenget.* Mainz. 1652. Anno 1662. nova prodivit contra Ranzovium opella: **Heinr. Meier** *Pfeiler der evangelischen Wahrheit, darin wider das Ranzauische Schreiben erwiesen wird, dass die evang. luth. Kirche die wahre, uraltc, katholische und apost. Kirche sei.* Osterrode. 1662.

(6963—6964.) **Isaacus Peyrerius** *epistola ad Philotimum, qua exponit rationes, propter quas eiuraverit sectam Calvini, quam profitebatur, et librum de Praeadamitis, quem ediderat.* Romae. 1651. Intimum cum hoc opere nexum habet alius auctoris liber: *Lettres écrites au Comte de la Suze pour l' obliger par raison a se faire catholique.* Paris. 1661. 1662.

(6965—6969.) **Ioannes de Recke** *neun unumstössliche Motive, durch welche Ioh. v. der Recke bewogen worden, der reformirten Religion abzusagen, und die uralte kath. Religion anzunehmen.* 1651. Latina opusculi versio primum Sec. 18. lucem adspexit: *Motiva vera et solida, quibus perillustris et generosus D. Ioannes L. B. a Reck convictus permotusque est, ut eiurato Calvino ad Ecclesiae Rom. Cath. gremium se transtulerit.* Monasterii Westph. 1722. Conversionem suam, ut ipse narrat, cumprimis lectioni duorum insignium operum in acceptis refert: Iesuitae quippe *Keddii*. „Heliopolis oder Sonnenstadt Gottes, welche ist die wahre und alleinseligmachende Kirche Christi. Köln. 1650." et *Christiani Wilh. March. Brandenburgici:* „Speculum catholicae veritatis," paulo supra a nobis laudatum. Oppugnarunt scriptum Reckianum: *Hermannus Ewich* praeco Wesaliensis, *Wilhelmus Hülsius* aeque Wesaliensis, et *Christoph. Scheibler* Superintendens Dortmundensis, insuper *Facultas theologica lutherana Rinteliensis:* quos omnes egregie prostravit doctus Iesuita **Petrus Wittfelt** elucubratis sequentibus opusculis:

Darlegung der Gründe, warum Iohann von der Recke zu Steinfurt wiederum zur kath. Kirche übergegangen. Münster. 1652. Item: *Glaubensbegriff lutherischer Religion, vermeintlich aus den heil. Vätern von Chr. Scheibler in einem von ihm an eine hohe Standesperson abgefertigten Sendschreiben kürzlich zusammengetragen und mit contradicirlichen Argumenten und Zeugnissen sowohl der heil. Schrift als der Väter der ersten 500 Jahren umgestossen, ausgesaubert und zugerichtet.* Münster. 1652. Porro: *Katholische Behauptung der unumstösslichen IX Motive, durch welche der hochgeborne Hr. I. von der Recke bewogen ist etc. Wider die ungegründeten und ungereimten Einreden H. Ewichii, Wilh. Hülsii, Christ. Scheibleri, Decani und sämmtlicher Professoren der luth. theol. Facultät Rinteln gestellt.* Münster. 1652. Tandem: *Polemica varia pro D. Barone von der Recke converso ad fidem catholicam, contra sectarios Tremoniae et alibi.* Monasterii. 1652.

6129—6132. et: (6970—6974.) **Ernesti Hassiae Landgravii** conversio ad Catholicam Unitatem multa peperit opuscula, quorum pleraque Vol. II. 655. ss. in controversia *Valeriani Magni* et aliorum retulimus. Princeps nimirum subortis apud se de veritate reformatae confessionis dubiis, praecipuas quaestiones controversas inter Catholicos et Protestantes, praeprimis illam de Primatu S. Sedis Romanae colloquio erudito ac discussioni inter *Valerianum Magnum* Capucinum, et doctores acatholicos *Georgium Calixtum*, *Ioannem Crocium*, et *Petrum Habercornium* subiecit: cuiusmodi discussionis, ac colloquii resultatum erat conversio Principis. Ad scripta, quae memorato loco exhibuimus, pertinent adhuc sequentia: 1. *Acta inter Ernestum, Habercornium, Crocium, et G. Calixtum.* Helmstadii. 1651. — 2. *Responsio ad theologos Francofurtum ad colloquium de Religione evocatos.* Mogunt. 1651. — 3. *Christiana et sincera responsio ad Ernesti Hassiae Landgravii literas ad theologos Francofurtum etc.* Casselii. 1651. — 4. *Motiva conversionis ad fidem catholicam Ser. Principis Ernesti Hassiae Landgravii.* Colon. 1652. — 5. *Ernesti Hassiae Landgravii ad Georg. Calixtum epistola peremtoria. Subiungitur paraenesis votiva pro eiusdem Calixti anima,*

ne pereat schismate. Colon. 1654. — 6. *Lettre du Prince Ernest aux cinque Ministres de Charenton.* 1659. — 7. **Drelincourt** *Reponse a la lettre ecrite par M. le Prince de Hesse aux 5 Ministres.* Geneve. 1662. — 8. *Lettre du Prince Ernest aux 5 ministres de la religion pretendue reformée de Paris qui ont leur exercice a Charenton. Avec sa Replique sur la Response de Charles Drelincourt.* Liege. 1663. — 9. **Drelincourt** *trois lettres a M. Ernest Landgrave de Hesse.* Geneve. 1664. Notatu dignam censemus epistolam Principis ad Innocentium XI Papam de sua conversione: „„Ad cumulum mearum consolationum et ad perfectionem gaudii mei deest tua specialis benedictio, Pater Beatissime. Postquam enim divinae providentiae ineffabilis benignitas me cum mea dilectissima coniuge transtulit e tenebris praetensae reformationis in admirabile et irreformabile lumen catholicae veritatis atque unitatis, nequeo effari, quanto conatu praeveniente cooperante et ad finem optatum perducente Spiritus S. gratia contemtis imposturis, quibus ab infantia eram praeoccupatus, SS. Sedis Apost. ceteris omnibus praeeminentem agnoverim dignitatem. *Quamdiu mihi occultabatur Iesu Christi Vicarius Pastor, secutus sum praedicatores errorum, donec vestigia gregis antiqui firmiore gressu catholicae pacis semitam manifestarent.* Qua quidem perspecta, eam fidem publice professus sum, quam praedecessores mei deseruerant; ad illam Ecclesiam redivi, a qua exiverant; ad eundem Pastorem revertor, a quo recesserant. Videns igitur veram innocentiam a privatis conventiculis exulare, et gregi Iesu Christi praeesse Innocentium, cuius singularis tum humanitas et clementia, tum universarum Ecclesiarum indefessa sollicitudo apud nostrates non sine fidei avitae augmento deprehenduntur, adeo ut me reducem esse ad Ecclesiam Christi sub tali Pastore sit mihi incrementum laetitiae, ad tuos B. P. debita subiectione provolutus pedes, ne quidquam desit gaudio meo, pro sanctissima paternaque benedictione tua etc. Coloniae 6 Ianuar. 1652.““ — Notandum porro est: controversiam satis longam, quae inter eruditum Capucinum *Valerianum Magnum* et Iesuitam *Rosenthal* fervebat, (ut docent opera Vol. II. 656 ss. item 672. ss. per nos relata) circa finem vitae Valeriani Magni pacifice

terminatam fuisse: quod sic narrat P. *Hilarius* Capucinus in suo libro *de Definitionibus dogmaticis.* Friburgi in Helv. 1871. p. 130: „Valerianus Magnus erat Scriptor eximius, infatigabilis Missionarius, vitae perfectione et rebus praeclarissime gestis toti pene orbi notissimus. — Illius aemulatores pseudonymis anonymisque libris imputaverunt ei propositionem istam: *Primatus R. P. non potest probari ex textu sacro.* Quae quidem imputatio erat mera calumnia. Nam pontificiam infallibilitatem demonstrando clare docuerat sequentia: 1. Petrum accepisse infallibilitatem suis successoribus transmittendam; et quidem hoc probari ex *solo* sacro textu, praecipue illo: *Tu es Petrus;* 2. Petrum obiisse Eppum Romae; hoc autem nullo modo probari ex sacro textu, probari tamen ex traditione apostolica et ecclesiastica. Ideo dixerat: Primatus R. P. non potest probari ex *solo* sacro textu; sed ex textu sacro et traditione simul. Hic hostes demto uno tantum verbo velut haereticum traduxerunt Valerianum, qui firmiter asseruerat cuncta R. P. privilegia, quique tractatum scripsit *de infallibilitate R. P. in rebus fidei definiendis.* Nihilominus veritate ad tempus obtecta, Valerianus etsi plus quam septuagenarius passus est persecutionem, etiam in carcerem missus. Veritas autem mox illuxit, adversariusque principalis cum lacrymis suam nequitiam Valeriano confessus, ab eo suscepit osculum caritatis."

(6975.) **Petrus Guiffart** Medicus Rothomagensis, *les véritez catholiques ou les iustes Motifs, qui ont obligé le S. Guiffart de laisser la religion pretendue reformée, pour se ranger a l' Eglise Cath. Ap. et Romaine.* Rouen. 1653. Infallibilitatem R. P. propugnat.

(6976.) **Ioannes Laur. Holler** Austriacus, *begründete Ursachen, um welcher willen I. L. H. von dem lutherischen Glaubens-Irrthume ab, und zur katholischen Wahrheit getreten.* „Quisquis ille est, et qualiscunque est, Christianus non est, qui in Christi Ecclesia non est." Cypr. Ingolst. 1654.

(6977—6979.) **I. Scheffleri** S. Caes. Mai. Ferd. III. Archiatri, *causae fundatae, denuo pleniusque redditae, propter quas abiecto Lutheranismo Catholicam Religionem sibi capessendam fuisse animadvertit.* Straubingae. 1654. Est

latina editio auctior a *I. Kedd* Iesuita curata operis, quod iam a. 1653 germanice prodiit, et Vol. II. 651. n. 1716. a nobis relatum est. Edidit postremis vitae suae annis auctor librum sub titulo *Ecclesiologiae*, 39 opuscula controversa complectentem: e quibus duo duntaxat memoramus: *Christianus Conscientiosus*, et *Conscientiosus liberatus;* prius opusculum dirigitur ad Protestantes de unice salvifica catholica fide: posterius ad *Valentinum Alberti* Professorem Lipsiensem.

(6980.) **Carolus a Kreutz** *indefensus Lutherus.* Brunsbergae. 1655. Contra librum *Ioannis Müller:* Lutherus defensus. Hamburgi. 1634.

(6981—6987.) et: 6133. **Matthaeus Sámbár** S. I. MVaradinensis, pluribus impugnavit libellis Calvinistas, auctoritatem S. Sedis vellicantes: 1. *Novitas sectae Calvinisticae.* 1657. — 2. *Ocularia pro quodam fusci luminis praedicante haeretico.* — 3. *Lydius lapis ocularis Praedicantici.* 1659. — 4. *Tres salutares quaestiones fidei.* 1661. — 5. *Circulus ferreus super os blasphemi Praedicantis.* 1664. — 6. *Excussio summariae responsionis factae contra tres quaestiones.* 1666. — 7. *Apologia pro tribus quaestionibus contra blasphemos.* 1667. Omnia hungarice concinnata. — *Sámbário* respondit **Czabanius** Professor luth. in super. Hungaria, per *Disputationem theologicam thesibus controversiarum fidei prooemialibus* M. Sámbár *oppositam.* 1669.

1660. (6988.) **Arnoldus Corvinus** ICtus et Theologus ex Belgio, *Imperator Iustinianus, magnus, catholicus, augustus, triumphator.* Mogunt. 1660. Liber hic ab auctore ex Protestantismo ad fidem orthodoxam converso exaratus tamquam Apologia conversionis spectari potest, siquidem veritates catholicas insigniter tueatur, Lutheranas autem iisdem oppositas acriter et serio perstringat. Ceterum opus simul iuridicum est: legum Iustiniani convenientiam cum iure canonico exhibens.

(6989.) **Christoph. Avendagno** Carmel. *Sermo in solemnitate gloriosissimi Apostolorum Principis S. Petri.* Continetur in: „Aurea Corona Sanctuarii, sive sermones vere aurei Matriti in Regali Curia habiti. Colon. 1660. p. 39.“

(6990.) **Timotheus Laubenberger** ex ministro lutheranico catholicus, cuius controversa cum *Christiano Kortholtio* opera identidem vulgata Vol. II. 666. n. 1770. recensuimus, sequentem exaravit ad suum adversarium literam, dum ipsi refutationem operis transponeret: „Clarissime etc. Petiisti in fine tui „Beelzebub" celerrimam meam responsionem. En transmitto. Fac similiter: idque eo magis, cum hactenus tantummodo praefationem tractatus mei: *Kohlschwarzes Lutherthum*, ieiune tetigeris, principali scopo plane omisso; tuus collega autem Hogelius, quia desperat, totus obmutuerit. Respondete ergo vel tandem ad Lutheri et Luciferi nocturnae disputationis analysin a me editam. Respondete ad tria illa principaliora argumenta, ex omnibus Lutheri tomis et Recessibus Imperialibus depromta. Responde et tu ad argumenta mea de Primatu Pontificis Romani, quae tibi ita directe et candide opposui. Diluite etiam, si potestis, argumentum meum de unione Protestantium cum Ecclesia Romana. Et tandem praesentem everte tractatum. Quaeso, praesta te virum, et non differ. Quodsi feceris (sicuti etiam omnimo teneris, cum iam ob tot debita mihi plane obstrictus sis) eris mihi certe magnus Apollo. Convitia autem, quaeso, omitte, et ad statum unice responde. Non deero tibi ulla ex parte. Si Deus concesserit vires, videbis etiam proxime maiorem meum tractatum de Catholicismo, Lutheranismo, et Calvinismo, singularibus plane et raris argumentis munitum. Aschaffenburgi 8. Aug. 1661."

(6991.) et: 6134. *Tres salutares quaestiones:* 1. *Utrum Lutherani et Calviniani sint in vera fide?* 2. *Solane unica pontificia fides sit vera?* 3. *Num Pontificii contrarientur Scripturae S. magis, vel Lutherani et Calviniani?* Tyrnaviae. 1661. Libellus lingva hungarica per Iesuitas editus, mox in latinum translatus est per *Georgium Dömötöri* lutheranum, et oppositum fuit ei opusculum: **Christoph. Wolfflin** *vindiciae veritatis evangelicae adversus Iesuitas Iaurinenses in Hungaria adornatae.* Tubingae. 1666.

(6992—6997.) **Emericus Kis** S. I. Hungarus Tyrnaviensis, Calvinistas impugnabat sequentibus libellis hungarice concinnatis: 1. *De Calvinistarum consequentiarum ineptiis*

contra Calvinisticos professores Patakiensis. Cassoviae. 1665. — 2. *Utrum ante Calvinum unquam alicubi extiterit moderna Calvinistarum secta?* 1666. — 3. *Refutatio professoris Calvinistici asserentis, ante Calvinum extitisse omnes articulos calvinisticos ad salutem necessarios.* 1666. — 4. *Tractatus contra professorem calvinisticum miscentem chartifolia rebus fidei.* 1666. — 5. *Apologia pro libello, quod Calvinistae frustra laborant ostendere, suam sectam totaliter extitisse ante Calvinum.* 1667. — 6. *Quod professor calvinisticus in ostendenda vetustate suae sectae succumbat.* 1667.

(6998.) **Theophilus Spitzelius** *examen vaticinii cuiusdam Anglicani de ultimo Romae excidio a. 1666.* AugVind. 1665.

(6999—7000.) **Iacobus Coras** ex ministro reformato catholicus, dum adhuc qua reformatus librum *de impossibili unione reformatorum cum Ecclesia Romana* concinnasset, paulo post lumine divino recreatus novum vulgavit opus: *Conversion de Iaques de Coras, dediée au Clerge de France.* Paris. 1665. in eoque priorem librum polemice refutavit.

(7001.) **Adolphus Godefridus Volusius** *aurora pacis religiosae divinae veritati amica, sive demonstratio evidens et solida, quod coetuum invariatam Confessionem Augustanam sincere amplectentium reconciliatio et unio cum S. Cath. Ecclesia Romana nec sit impossibilis nec inconsulta.* Mogunt. 1665. Opus contra Samuelem Maresium directum.

(7002.) **La Parré** *les Motifs de la Conversion du Sieur la Parré, cy-devant Ministre a Montpellier.* Paris. 1666. Opus polemicum pro defensione auctoritatis Ecclesiae et Rom. Pontificis, universaeque cath. doctrinae.

(7003.) **Ioannes Georgius** Rhaetus, *fax veritatis orthodoxae, 36 radiis seu rationibus conversionis suae, et totidem notis verae Ecclesiae ac solius Romanae, etiam ex ipsismet reformatae ecclesiae ministrorum doctrinis illustrata, et ad lucem omnibus cuiuscunque status, fidei ac eiusdem orthodoxae vetustatis et veritatis amatoribus praeferendam in publicam lucem data.* Einsidlae. 1666.

(7004.) **Matkó** *hazugságainak megtorkolása, és* **Pósaházi** *mocskainak megtapodása.* 1667. Anonymus liber contra errores duorum ministrorum protestanticorum, *inerrantiae* privilegium pro Rom. Pontifice vindicat.

(7005.) **F. Martinelli** *Roma ex ethnica sacra, SS. Petri et Pauli App. praedicatione, profuso sangvine.* Romae. 1668.

(7006.) **Andr. Fromm**, *der Sr. Churfürstl. Durchlaucht zu Brandenburg 10 Jahre als Consistorialrath gedient, 15 Jahre Probst zu St. Peter in Köln etc. gewesen, Wiederkehrung zur kath. Kirche, davon er die historiam und Motive in Druck zu geben nöthig erachtet.* Prag. 1668. Opus polemicum, totam Dogmaticam complectens.

(7007—7008.) **Laurens de la Borde** *l' heureux retour de la brebis égareé ou les Motifs de la Conversion a la Foi Cath. Ap. et Rom.* Paris. 1668. Subiungitur libro huic polemica discussio sub titulo: *Hérésie des Calvinistes condamnée par les Saints Péres et Docteurs de l' Eglise universelle au rapport qu' elle a aux vieilles hérésies qui ont infecté le monde de siecle en siecle.*

1670. (7009.) **Petrus Maria Passerini** *tractatus de electione Summi Pontificis.* Romae. 1670.

(7010.) **Alexander Videl** *Traite des Motifs qui ont obligé le Sr. Alex. Videl d' abjurer la religion pretendue reformée, pour embrasser la foi cath. Apost. et Romaine.* Grenoble. 1670. Philosophico-theologica explicatio et apologia doctrinae cath.

(7011.) **Dominicus Marchesius** Vol. II. 683. n. 1841 et p. 709. m. 1968. item p. 744. nr. 2059. citatus statuit: *haereticum est asserere, Romanam Ecclesiam posse ut ceteras degenerare, et Apost. Sedem a fide Christi deficere.*

(7012.) **Ios. Arbussy** reform. exminister, *Declaration contenant les moyens de reunir les Protestans dans l' Eglise catholique.* Paris. 1670. Opus a Bossueto Praesule laudatum.

(7013—7014.) **Giov. Germano** *vita, gesti e predittioni circa i Sommi Pontefici del glorioso Padre S Malachia*

dell' Ord. Cisterciense, col riscontro ne' proprj luoghi de' Vaticinj dell' Ab. G. Gioacchimo. Napoli. 1670. Accessit paulo post supplementum: *Additione apologetica istorica alle predittioni di S. Malachia.* Napoli. 1675.

(7015.) **Theophilus Rossel** *les Temoignages des Protestans en faveur de la Religion Catholique.* Paris. 1671. Encomio celebratum opus a Bossueto.

(7016.) **Gabr. Diaz Vera Calderon** *Grandezas y maravillas de la inclita y sancta ciudad de Roma, cabeza, y compendio de el orbe, madre de todos los fieles, y roca inexpugnable de la sancta fe catholica.* Madrid. 1673.

(7017.) **Stephanus Breguet** Helveticus ref. min. *Motifs de la Conversion a la Foy Catholique.* Paris. 1676. Fusa apologia Religionis salvificae.

(7018—7022.) **Ioan. Iac. Rüegg** antea Zwinglianus praeco, *Epistola ad inclytum D. Consulem et Senatum Tigurinum a I. I. Rüeggio statim ab eius ad S. Fidem Rom. Cath. conversione ex inclyta urbe Lucerna data* a. 1676. Epistola haec instar Appendicis subnexa est maiori Auctoris operi polemico, quod tardius, quippe 1687, prodivit sub titulo: *Disquisitio theologica de forma iustificationis: accedit appendix de motivis amplexandae fidei catholicae.* Lucernae. Insuper vulgavit: *Apologia epistolae Henrici Peyeri pro defensione fidei Pontificiae.* 1679. Item: *Legitima orthodoxiae rom. catholicae defensio.* Einsidlae. 1685. (cf. Vol. II. 709. n. 1967.) Et: *Firmamentum veritatis ex I Tim. 3, 15. d. i. Grundfeste der Wahrheit, oder fundamentalische Erkläruug des streitigen Hauptartikels von der Kirche. Mit einem sinnbildlichen Kupferstich von seinem Sohne Ioh. Rüegg über Schlüsselgewalt Matth. XVI.* Luzern. 1692.

(7023—7025.) **Nicol. Steno** *de propria conversione.* Florentiae. 1677. Item: *Defensio et plenior elucidatio Scrutinii Reformatorum.* Hanov. 1679. (cfr. Vol. II. 691. n. 1911.) Tandem: *Defensio et plenior elucidatio epistolae de propria conversione.* Hanov. 1680.

1680. (7026.) **Ioannes Otrembi** *vox clamantis in deserto a Lutheristis Ecclesiae Catholicae paradiso: seu fides et secta lutherana in quaestionem vocata.* Cracov. 1681.

(7027.) **De Blair** Scotus, *Motifs de la Conversion.* Paris. 1682. Ecclesiae et Rom. Pont. potestatem vindicat.

(7028—7029.) **Marinus Grosteste de Mahis** calvin. praedicator, *Considerations sur le schisme des Protestants.* 1684. De conversione sua et fidei catholicae articulis controversis disserit; uberius id ipsum evolvens in posthumo fuso opere: *La verité de la Religion Catholique, prouvée par l'Ecriture-Sainte et la Tradition. Par Mahis, chanoine de l'Eglise d'Orleans et ci-devant Ministre de la P. R. R. Nouvelle edition augmentée, avec les Réponses aux objections des Protestants.* Paris. 1713.

(7030—7032.) **A. Vigne** minister calv. *Lettres de Vigne ci-devant Ministre de Grenoble a MM. de la Religion pretendue reformée.* Grenoble. 1685. Item: *Lettre aux nouveaux catholiques.* Grenoble. 1685. Demum: *Apologie pour l'Eglise catholique, ou l'on justific sa Croyance, son Culte et son Gouvernement par les principes memes des Protestants.* Paris. 1686. Postremo operi sequens praeposuit Tertulliani dictum: „Nullum firmius argumentum, quam quod ab adversario sumitur, ut veritas etiam ab ipsis adversariis probetur."

(7033.) **M. de Lartigue** *Puissance Hierarchique, ou Primaute qui est en l'Eglise, avec la refutation de Blondel, Mestrezat, Sommaise etc.* Lyon. 1686.

(7034.) **Andr. Forestiar** minister calv. *les justes raisons que les Protestants de France ont eues de se reunir a l'Eglise Romaine sous le Regne de Louis le Grand.* Paris. 1687.

(7035.) **Ludovicus Daures** ex protestante Dominicanus, *l'Eglise protestante détruite par elle meme ou les Calvinistes ramenés par leurs seuls principes a la veritable foy.* Paris. 1689.

Ex decennio praesente huc spectant sequentia opuscula, ad controversias sese referentia, signanter ad controversiam *de epistola Epporum Galliae ad Protestantes a. 1682.* vulgata: (Vol. II. 722.)

(7036.) *Pleinte del' Assemblée generale du Clerge de France contre les calomnies des pretendus reformez, portée au Roy. Avec des reflexions.* Paris. 1685.

Ad controversiam *Matthaei Praetorii*: (Vol. II. 725.)

(7037—7038.) **M. Praetorius** *unvorgreiflicher Vorschlag, wie die Streitigkeiten in den Glaubensartikeln zwischen Katholiken und Protestanten können beigelegt werden.* Item: *Tuba pacis ad universas dissidentes in Occidente Ecclesias, seu discursus theologicus de unione Ecclesiarum Romanae et Protestantium, necnon amica compositione controversiarum fidei inter hosce coetus, in Dei O. M. quam maximam gloriam, universae Iesu Christi Ecclesiae bono exhibitus.* Colon. 1685. Plenior titulus libri l. cit. n. 2033. laudati.

6135. **Daniel Klesch** pastor luther. in Hungaria, *Prodromus Apocalypticarum Interpretationum.* Merseburgi. 1687. Liber impius contra Papam et generatim Romanam Ecclesiam. Auctor ad retractationem deliramentorum suorum adactus, tardius fanaticae suae doctrinae semina spargere perrexit, et exilio mulctatus est.

1690. (7039.) **Ioan. Ferd. Franc. Weinberger** sacerdos Bavarus, *Augsburger Confession, oder* Palinodia mortui resuscitati, *d. i. Widerruf und Legung der also intitulirten zu Leipzig a. 1687 gehaltenen Revocationspredigt, von selbiger selbst eigenem Auctore Joh. Ferd. Franz Weinberger von Hemmersdorff, unwürdigster Priester Gottes, durch sonderbare Gnaden göttlicher Barmherzigkeit ehest möglichst aus dem Lutherthum zu der wahren, uralten, evangelischen, romanischen, katholischen, seligmachenden Kirche freiwillig wiederum zurückgekommen. Nebst vorhergehender kurzer Darstellung, wie die Kirche insgemein beschaffen ist, auch welche aus so vielen wider einander streitenden christlichen Kirchen allein die Einzige wahre Seligmachende sei.* Augsburg. 1690.

(7040.) *Három üdvösséges kérdés.* N.-Szombat. 1690. Infallibile magisterium S. Sedis diserte recognoscit.

(7041.) **Frid. Nic. Gavardi** August. *Quaestio IV de Hierarchia Ecclesiae militantis, excepta ex tomo 2 libri II Sententiarum Theologiae exantiquatae.* Neapoli. 1690. Rectior titulus libri Vol. II. 741. n. 2036 occurrentis.

(7042—7046.) **Franciscus Otrokocsi Foris** primum minister ref. Rima-Szécsensis, dein Romae conversus, praeter opera iam Vol. II. 741. ss. memorata, sequentibus insuper inclaruit tum ante tum post suam conversionem; post quam acriter impugnabat sectarios, Ecclesiae et S. Sedis Ap. auctoritatem reiicientes: 1. *Quaestio decantata: ubi fuerit Ecclesia reformata ante Lutherum, Zwinglium, et Calvinum?* Amstelod. 1691. — 2. *Veritatis antiquae apologia contra Emericum Kis* S. I. — 3. *Theatrum antiquitatis et novitatis ecclesiasticae.* — 4. *Furor bestiae contra testes Iesu Christi.* Opera haec, prout et illa, quae citato operis nostri loco adduximus n. 2043 et 2061, ante conversionem vulgavit. Post conversionem edidit: 1. *Concio ex Ps. 119 v. 176 coram confertissima multitudine a. 1694 habita et recitata Tyrnaviae, dum Romana sacra amplecteretur.* 1694. (opuscula 2—5 occurrunt cit. loco n. 2074, 2198, 2199, 2206.)

(7047.) **Ioan. La Placete** *Veteris Ecclesiae sententia circa auctoritatem R. P.* 1691.

(7048.) *Der Römische Stuhl, wie selbiger vor, in, und nach der Wahl eines neuen Haupts der römisch-katholischen Kirche beschaffen; nebst einer kurzen Benennung aller bisherigen Röm. Päpste.* 1691.

(7049.) **Andreas Illés** Eppus Transilv. *Megröviditett ige.* Bécs. 1692. doctrinam sive *magisterium Petri nulli errori obnoxium,* et in eo omnes nisus inferni conteri asserit.

(7050.) **Sylvester Concessus Rodkiewicz** *Principatus S. Petri Apostoli et Successorum eius Summorum Pontificum, die SS. App. Petri et Pauli in frequentia Magnorum Polonorum concione publica celebratus.* Cracoviae. 1692. Sequentes evolvit ideas: S. Petrum Ap. auctoritate Pontificia toto unum in orbe, zelo apostolico omnibus omnia factum; speculum Unitatis Dei esse summum pontificatum D. Petri Apostoli; ipsum esse speculum Trinitatis Dei et divitiarum eius.

(7051.) **Natalis Aubertus de Verse** minister protestanticus in Gallia et Hollandia, postquam pluribus libellis doctrinam catholicam impugnasset, et Bossueto Eppo plura scripta opposuisset, ad fidem salvificam redux insignem texuit huius apologiam in celebri opere: *L'Antisocinien ou nouvelle Apologie de la Foi Catholique contre les Sociniens et les Calvinistes etc. Cet ouvrage contient une exacte explication et refutation du Socinisme, avec d'autres Remarques toutes nouvelles contre les Protestants.* Paris. 1692.

(7052.) **Ioannes a S. Paulo** *responsio ad praecipuas quasdam calumnias, quas apostatae et sectarii evomere solent contra unam sanctam catholicam et apostolicam Ecclesiam.* Colon. 1693.

(7053.) **Ignatius de Fiume** Italus, Eppus Polinianensis, in opere: *Schola veritatis orthodoxae contra mendacia Lutheri, Calvini, ceterorumque Protestantium.* 1694. (Vol. II. 745. n. 2071 laudato) sequentem proponit conclusionem seu *veritatem catholicam:* „Iudicium R. P. ex Cathedra definientis controversias fidei, est prorsus inerrabile."

(7054.) **Ioan. Phil. Pfeiffer** Regiomontanus Professor, in suo opere, quod *de conversione sua* primum latine dein germanice 1695 editum fuit, doctrinas catholicas a Protestantibus controversas docte et fuse pertractavit.

(7055.) **Steph. Illyés** Can. Strigon. in *Catechismo* Tyrnaviae 1697 edito de *Romanis Pontificibus* pronunciat: ipsos *praecipuos ac summos fidei custodes* esse.

(7056.) **Adamus Ign. Stobaeus** luther. praeco, *das längst nagende und stets bellende, jetzo aber zur seligen und himmlischen Ruhe gesetzte und befriedigte Gewissen bei sich selbst: oder freiwillige Revocation zu Mariazell in Steiermark in volkreicher Versammlung sowohl Katholischer als Unkatholischer gehalten.* Augsburg. 1698.

(7057.) **Franc. de Arahujo** O. Praed. Salmanticensis Professor, in *Comm. super 2, 2. D. Thom. q. 1. art. 10. dub. 3.* tamquam *certam secundum fidem* assertionem proponit: „Summus Pontifex, quando utitur auctoritate universalis Capitis Ecclesiae, non potest errare in definiendis rebus ad fidem, religionem, aut mores pertinentibus."

(7058.) **Dominicus de S. Thoma** Lusitanus, in opere: *Manualis Thomisticus totius Theologiae*, Controv. 237 super verba „confirma fratres tuos“ ait: „Non posset confirmare in fide, qui circa fidem erraret. Quae resolutio est de fide.“

(7059.) **Leo a S. Laurentio** Carmel. in suis *Concionibus Adventualibus de captivitate Petri.* Antverp. 1699. dignitatem praeeminentem huius Apostoli celebravit.

---

b) Liter. de **Iansenismo.**

6136. **Raimond Denis** *Eclaircissement du fait et du sens de Jansenius, contre Pereyret, Morel, Chamillard, Annat, Amelot etc.* Cologne. 1660.

6137. **I. A. Osiander** *Arnaldismus, seu typus doctrinae, quam Ant. Arnaldus theologus Gallus proposuit in libro, cui titulus:* la Grandeur de l'Eglise Romaine. Tubingae. 1670. Refert se libellus ad literaturam de Ecclesia bicipiti a Jansenistis conficta. Cf. Vol. II. 769. ss.

6138. *Heresie opiniatre de Portroyal contre l'Eglise de Jesus-Christ, et le S. Siege Apostolique.* Circiter a. 1670.

6139. **Gerardus de Uries** *narrator confutatus, sive animadversiones in narrationem de controversiis Ultrajectinis.* Ultrajecti. 1679.

(7060.) *Strena contra impium dictum: aliquos esse destitutos omni medio ad salutem necessario.* Lugd. 1648.

(7061.) **Iacobus Bordes** O. S. F. *de controversiis Iansenisticis liber.* 1650.

(7062.) **Ioan. Fronto** *contra nolentem subscribere Formulae ab Eppis Galliae in doctrinam Jansenianam exaratae.* 1661.

(7063.) **Sorlin** *Reponse a l'insolente apologie des Religieuses de Port-Royal.* Paris. 1666.

(7064.) **Abbé de Ville** (sub nomine *Doctoris Sorbonici*) *Prejuges legitimes contre le Iansenisme.* Cologne. 1686.

---

c) Liter. de **Ioanna Papissa.**

6140. *Partus Papae prodigiosus, puris praeclaris perspicuisque probationibus per Polyhistores perpetuo* P *productus: propter pontificios prorsus pernegantes praedictum Papae partum productum palin palam propalat permissu potestatis praeeminentioris* **Plusicharius Prosdocon** *Pyrgicobus Phrancus post parthenium partum* 1624. Pressus Phitebergae. Recusus. 1717. Liber impius, cuius tituli quaevis vox a litera *p* incipit.

6141. *Historia ac vita Ioannae Papissae.* Cosmopoli. 1684.

---

d) *Liter. de* **Conc. Tridentino.**

(7065.) **Porphilius Quplius** *historia C. Tridentini ex eademmet historia confutata adversus Petrum Svavem Polanum.* Venet. 1655.

(7066.) **Chanut** *le S. Concile de Trente oecumenique et general celebré sous Paul III, Jules III et Pie IV. Souverains Pontifes, nouvellement traduit.* Paris. 1674.

(7067.) **Rinaldo Lucarini** *Detti sentenziosi, che si leggono nella Storia del Concilio di Trento scritta del Card. Pallavicino.* Venet. 1676.

---

e) Liter. de **Ecclesia Graeca.**

(7068.) **Iosaphat Isakowicz** Ord. S. Basil. M. (Nicol. Kmicic S. I.) *Iosaphatidos, sive de nece Iosaphati Kuncewicz AEppi. Polocensis, ritus Graeci, pro Unione et S. Sede Ap. Romana Vitebsci a schismaticis caesi. Libri tres.* Vilnae. 1628. Eximium carmen.

(7069—7070.) **Adeodati Solera** O. S. Aug. *epistola dogmatica de Primatu Petri ad Cyrillum Lucaris pseudo-Patriarcham CPnum.* Etiam italice: *Epistola dommatica contro Lucaris.* Napoli. 1634.

---

2. De Pontificatu et Civili Imperio.

a) Literatura generalis.

α) *Contra R. P.*

4895. **G. Carleton** *Iurisdiction Regall, Episcopall, Papall, wherein is declared how the Pope hath intruded upon the iurisdiction of temporall Princes and of the Church.* London. 1610.

4896. **Ionas Henricsonius Meldorpianus Ditmarsus** *de ratione et via regiones septemtrionales ad cultum Sedis Romanae reducendi.* Lugd. 1617.

4897—4901. **Ioan. Georg. Herwart ab Hohenberg** *Ludovicus IV Imperator defensus,* **Bzovius** *iniuriarum postulatus, quod eundem divae memoriae Imperatorem, serenissimorum Bavariae ducum progenitorem, contra ius, fas, aequum, verum in mendosissimis annalibus suis insectatus gravissimis calumniis onerarit.* Monachii. 1618. Accuratior titulus operis Vol. II. 826. n. 185. recensiti. Accedunt: *Pro Ludovico IV Imperatore contra Bzovium pars altera.* Monachii. 1619. et: *Mantissa, sive contra Bzovium pars tertia, in qua per omnes Europae provincias specimen exhibetur Bzovianae in historia eruditionis.* Monachii. 1619. *Bzovius* opere Herwarti permotus, in nova Continuationis Annal. Baronii editione ea, quae Aulam Bavaricam offenderant, retractavit; cuiusmodi retractatio seorsum excusa prodiit sub titulo: **Abrahamii Bzovii** *retractatio de electione Ludovici IV Imperatoris.* Ingolst. 1628. Huc etiam pertinet: **Erardi Niggelii** *bona opera Ludovici IV Rom. Imp. e monumentis Schyrensibus edita.* Operi praefixa est palinodia Bzovii.

4902. *Colloquium, oder Gespräch zwischen Papst Paulo V und Erzherzog Ferdinando, allerhand Mittel und heimliche Vorschläge, unser teutsches Vaterland zu überziehen und unter das Joch zu bringen.* 1632.

4903. **M. Wendler** *examen rationum, quibus R. Bellar-*

minus l. 5. de P. R. c. 7. Papae superioritatem in reges, principes, ac imperatores probare satagit. Witebergae. 1648.

4904. **David Blondellus** *diatribe de formulae* „regnante Christo“ *in veterum monumentis usu, iustas pro Regibus maximis Philippo I et II, summaque regum omnium potestate vindicias complexa.* Amstelod. 1646. Pro Regum suprema auctoritate contra potestatem Pontificiam. Formula „regnante Christo“ aiebant nonnulli, usum fuisse Galliae Regem ideo, quod a Papa excommunicatus, regno se exutum existimaverit. Cf. II. 933. n. 893.

4905. **I. Fromme** *de tyrannica ignominia, quam Friderico Athenobarbo Imperatori intulit Alexander III Pont. Rom.* Witeb. 1661.

4906. **Gastel** *de statu, dignitate, praecedentia Pontificum, Imperatorum, Regum.* Gubenae. 1669.

4907. **I. Strauch et I. Pape** *de annatis ad instrumentum Pacis Caes. Svevicae art. 3. §. 5.* Jenae. 1673.

4908. **E. Nesselius** *de iniqua usurpatione Pontificum Romanorum in Principes seculares.* Upsaliae. 1692.

4909. **Hyac. Falletti** *consultatio pro Regali Celsitudine Serenissimi Ducis Sabaudiae in causa cum Dataria Apost.* Neapoli. 1698.

β) Pro Rom. Pont.

(5192.) **Hieronymi Balbi** Eppi Gurcensis, *de coronatione liber singularis, in quo de — necesitate coronationis pontificiae disseritur.* Heidelb. 1664. Nova editio operis Vol. II. 449. n. 22. in Literatura Sec. XVI. (1530) laudati.

(5193.) **Ioan. Weiss** S. I. *assertiones canonicae super Concordatis Germaniae, in Univers. Ingolst. propugnatae.* Ingolst. 1678.

(5194.) **Ebberth** *an Summo Pontifici competat iurisdictio temporalis in Reges et Principes seculares, eorumque bona temporalia?* Continetur disquisitio in: *Controversiis selectis ex universo Iure.* Salisburgi. 1698. p. 3. Pro indirecta iurisdictione.

---

b) Liter. de **Pace Westphalica.**

4910. **Amandi Flaviani** (David Blondellus) *Extrait de l'Examen de la Bulle du Pape Innocent X contre la paix de Munster l'an 1648, ou il est traite de la liberte de conscience.* Cf. Vol. II. 845. n. 413.

4911. **I. Vogel** *meditationes emblematicae de restaurata Pace Germaniae; Sinnbilder von dem wiedergebrachten teutschen Frieden kurz erklärt.* Frankfurt. 1649.

4912. *Tractatus Pacis inter Hispaniam et Unitum Belgium Monasterii, ut et Germanicae Osnabrugi initae.* Lugd. Bat. 1651.

(5195—5196.) **Anselmus Van Hulle** *pacis antesignani, sive icones Legatorum plena potestate instructorum, qui nomine Pontificis Maximi, Imperatoris, Regum et Rerumpublicarum ad pacem universam constituendam Monasterium Westphalorum et Osnabrugam convenerunt, magno studio ad vivum expressae.* Antverp. 1648. Prodivit et altera editio, eaque auctior Rotterod. 1697.

---

c) Liter. de **controversia inter S. Sedem et Venetos.**

α) Contra Rom. Pont.

4913. *Lettere due scritte dall' Italia a Paolo V.* 1606.

4914. **Maestro Pasquino** *Risposta a quanto gli scrive il Gobbo di Rialto sopra la scomunica publicata contra la Repubblica di Venezia da Paolo V e le scritture de' Card. Baronio e Bellarmino.* Venezia. 1606.

4915. *Risposta prima e seconda alla lettera scritta contra la Repubblica di Venezia dal Duca d'Ossuna a Paolo V.* 1606.

4916. **Frater Fulgentius**, *natione Italus, patria Venetus, gente* **Manfredus**, *fide Christianus Catholicus, religione observans Franciscanus, ordine Sacerdos, professione sacer theologus, officio praedicator veridicus, et verae evangelicae*

doctrinae propugnator acerrimus, atque apostolicae vitae sectator humillimus: Reverendissimis in Christo Patribus DD. AEppis et Eppis universis una cum omnibus cuiusvis gradus presbyteris, senioribus, clericis ac personis ecclesiasticis, cuiuslibetque Ordinis Religiosis Regularibus, necnon et cuiuscunque status laicis secularibus Christianis Catholicis: gratiam S. Spiritus, Spiritum Christi, zelumque Apostolorum! die 25. Nov. 1606. Praesente titulo insignivit auctor Epistolam suam, de qua Vol. II. 849. n. 433. Quae etiam italice eodem tempore vulgata est.

4917. *Avvertimento al P. Antonio Possevino Gesuita sopra l'Interdetto in lettera scrittagli da un Alemano allevo del Collegio Germanico di Roma.* 1606.

4918. **Bernardin da Bergamo** *ed alteri Cappuccini. Manifesto giustificativo.* 1606.

4919. **Pauli Veneti** *apologia adversus oppositiones Card. Bellarmini ad tractatus et resolutiones Ioannis Gersonis.* 1606. Italica versio occurrit Vol. II. 859. n. 483.

4920. *Responsio ad alterum Gersonis opusculorum, cuius titulus est: Discussio illius assertionis: Sententia Pastoris etiam iniusta timenda est.* 1606.

4921. **Edm. Richerius** *Apologia pro Ecclesiae et Concilii auctoritate adversus Ioannis Gersonis Doctoris Christianissimi obtrectatores. Ecclesia est politia monarchica ad finem supernaturalem instituta, Concilio Oecumenico velut regimine aristocratico temperata a Christo. Veritas Domini manet in aeternum. Ps. 116. Deus dissipàbit ossa eorum, qui hominibus placent.* Ps. 52. 1607. Plenus titulus libri vol. II. 862. n. 534. citati.

4922. *Consulta di N. Dottore Parigino intorno la controversia tra la Santita di Paolo V et la Ser. Rep. Veneta ad un Gentiluomo Veneziano. Tradotta dal latino nella lingua italiana.* Padova. 1607. cf. Vol. II. 861. n. 517.

4923. **Andr. Schoppius** *de Ecclesia et Pontifice Romano, oder Beweis, dass die wahre Kirche Jesu Christi im N. T. an keinen gewissen Ort etc. gebunden sei; itzo in dieser strittigen Zeit des Papsts und Venediger nützlich zu lesen.* Erfurt. 1607.

4924. *Alla Repubblica di Venezia Canzone.* Milano. 1607.

4925. *Condolenza di Stanislao Przvovski Lublinense, Studente in Padova, col. P. Antonio Possevino Gesuita.* 1607.

4926. **Annibalis Cranzii** Dalmatae Philosophi ac pro Seren. dominio Venetorum Equitum ducis, *sententia super quaestione: an iniurias a Paulo V Summo Pontifice Venetae Reipublicae illatas liceat bello et armis propulsare? Ad Venetae Reip. Senatum.* Patavii. 1607. Titulus uberior scripti Vol. II. 860. n. 506. citati.

4927. *Anatomia d'un nuovo mostro uscito della stamperia Arcivescovale di Bologna intitolato:* „Risposta di Teodoro Eugenio Famagosta, all' aviso del Signor Ant. Quirino Senator Veneto." *Fatta nell' Accademia de gli Avveduti da fedel fedeli Accademico detto il Sodo, et mandata alle Stampe in Padova.* 1607.

4928—4929. **Ioan. Marsilius** *Essame sopra tutte quelle scritture, che sin hora sono state mandate alle Stampe da alcuni parte senza nome di Autore, parte sotto nomi finti, et suppositi, parte con i proprii nomi di essi Autori contra la giustissima causa della Ser. Rep. di Venetia.* „Ante oculos pennatorum frustra iacitur rete. Prov. 1." Venetia. 1607. Accuratior titulus libri Vol. II. 860. n. 507. indicati. Operis istius altera quoque pars prodivit sub titulo: *Seconda parte dell' essame sopra tutte quelle scritture, che sin hora sono state mandate alle stampe contro la giustissima causa della Ser. Rep. di Venetia: nella quale si essaminano le dette scritture in particolare: Essame di una scrittura intitolata:* Instruttioni a i popoli de quei luoghi, che sono sotto posti all' interdetto ecclesiastico, et di quelle Parocchie dalle quali sono partiti li proprii Parocchi et sacerdoti. Venetia. 1607.

4930. *Ein apostolischer, liebreicher, treuherziger, und ernstlicher Sendbrief der Fürsten der Apostel Petri und Pauli an den allerheiligsten Herrn Paul V Pabst und Bischof zu Rom, darin Ihre Heiligkeit evangelisch und apostolisch erinnert werden, dass der Chorrock und Küris* (militaris habitus) *keine Correspondenz zusammen haben mögen.* 1607. Versio latini libri Vol. II. 861. n. 523. occurrentis.

4931. *Lettere Italiane di* **Fra Paolo Sarpi** *scritte da lui al Signor dell' Isola Groslot dopoli 11 Dic. 1607 sino alli 2 Sett. 1618. vi ne sono ancora alcune altre scritte da lui stesso al Sig. Gillot.* Verona. 1673.

β) Pro Rom. Pont.

(5197.) *Mandatum Procuratorium Ducis Venetiarum ad petendam a Clemente V Papa absolutionem ab excommunicatione.* Romae. 1606. Cf. Vol. II. 846. n. 221.

(5198.) **Clemens V** *absolvit ab excommunicatione Venetos, et decernit: ab Ecclesiasticis retineri posse ea beneficia, quae ipsis, durantibus processibus, sententiis, irregularitate et inhabilitate praeditis, collata fuerunt.* Romae. 1606.

(5199.) **Sixti IV** *declaratio contra Venetos, qui ab eiusdem Monitorio appellaverant ad futurum Concilium. 1483.* Romae. 1606. Cf. Vol. II. 846. n. 223.

(5200.) **Iulii II.** *declaratio contra Venetos, qui ab eiusdem Monitorio appellaverant ad futurum Concilium. 1509.* Romae. 1606. Cf. Vol. II. 846. n. 222.

(5201.) *Mandata Reipublicae Venetae ad concordandum cum Iulio II et petendam absolutionem. 1510.* Romae. 1606.

(5202.) *Absolutio Venetorum ab excommunicatione et anathemate per Iulium II. P. M. a. 1510.* Romae. 1606. Cuncta haec scripta una cum iis, quae iam Vol. 2. cit. loc. indicavimus, occasione controversiae inter Paulum V Papam et Venetam Rempublicam Romae reimpressa fuere.

(5203.) **Paulus V** *Breve di Censure ed Interdetto contra i Signori Veneziani.* Bologna. 1606.

(5204.) **Paulus Comitolus** Perusinus S. I. *Trattato apologetico del Monitorio della Santita di N. S. Papa Paolo V, et delle Censure in quello contenute et publicate in Roma alli 17 Apr. 1606 contra il Doge et Senato Veneto.* „Qui autem superbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, et decreto Iudicis, morietur homo ille. Deut. 17.“ Bologna. 1606. Uberior titulus operis

Vol. II. 855. n. 255 relati. Ad calcem eiusdem operis legitur: *In Venetae Reipublicae adulatorem, qui nefaria ode Romanam Curiam impudenter insectatus est.* Est retorsio adulatoris.

(5205.) **Sacri Palatii Auditorii** *assertio ecclesiasticae libertatis adversus eius impugnatores.* Romae. 1607.

(5206.) **Bononiense Collegium** *responsum pro libertate ecclesiastica.* Bononiae. 1607.

(5207.) **Bernardo Giusti** *Difesa della liberta ecclesiastica contra alcuni Detrattori di Venezia.* Ferrara. 1607.

(5208.) **Nicodemi Macri** (Casp. Scioppii) *senioris civis Romani cum Nicolao Crasso iuniore cive Veneto disceptatio de Paraenesi Cardinalis Baronii ad Rempublicam Venetam.* Monachii. 1607. Titulus accuratior opusculi Vol. II. 866. n. 305. laudati.

(5209.) *Apologia adversus duos libellos nuper in lucem editos, quorum alteri titulus est:* Consultatio ad Clarissimum Venetum; *alter vero ita inscribitur;* Pro libertate Status et Reipublicae Venetorum Gallofranci ad Philenetum epistola. 1607.

(5210.) *Difesa delle Censure* etc. ut Vol. II. 865. n. 290. Operis auctores sunt sex Theologi: *Deodatus Ducci*, *Valerius Seta* Veronensis Provincialis, *Antonius Vivolo* Cornetanus, *Dionysius Bucharelli* Florentinus, *Christophorus Galgani* Senis, et *Liberius Bianchini* Romanus, Provinciae Mantuanae Socius, omnes *Servitae.*

(5211.) *Apologia adversus duos libellos, quorum alteri titulus est: Consultatio ad Clarissimum Venetum; alter vero inscribitur: Pro libertate Reipublicae Venetae.* 1607. Videtur esse idem opus cum superius (n. 5209) citato.

(5212.) **Baldassar Nardi** *Apologia contro le vane ragioni, con le quali alcune scritture, che sono da Venezia uscite, impugnano le Censure del Papa. Con due Discorsi Politici, intorno allo stato presente delle cose dei Signori Venetiani.* Napoli. 1607. Editio Bononiensis occurrit indicata Vol. II. 865. n. 295.

(5213.) **Felix Milensius** August. *scrutinium pro voto illustr. ac rev. Card. Caesaris Baronii in causa s. Matris*

Ecclesiae Cath. cum Republica Venetorum. Neapoli. 1624. Nova editio libri Vol. II. 868. n. 325. laudati.

---

d) Liter. de **còntroversia Anglica.**

α) Contra R. P.

4932. *Remonstrance et plaintes des Gens du Roy contre le livre de* **Suarez.** 1614. Contra opus *Francisci Suarez,* quod Vol. II. 892. n. 418. occurrit.

4933—4934. **I. Barclaius,** cuius opuscula contra Primatum et potestatem temporalem Rom. Pontificis Tom. II. operis huius pag. 884. ss. nr. 631. 654. 664. recensuimus, laudabiliter retractavit suas assertiones, concinnato egregio volumine a. 1617. cui titulum fecit: *Paraenesis ad sectarios.* In libro hoc perstringit odium in Rom. Pontificem, et argumenta pro suprema eius potestate evolvit. Prodivit liber hic denuo sub titulo: *Veritas orthodoxa, quam diserta tam erudita ac nervosa ad Sectarios Paraenesi elucidata.* Lincii. 1729.

4935. **Robertus Abbot** Eppus Anglic. Salisburiensis, *de suprema potestate Regia.* Londini. 1619. Contra librum Suarezii.

4936. **Antonius Fusi** ex protonotario apostolico et concionatore ac confessario Regis Galliae Calvinianus apostata, *au Roy de la Grande Bretagne Iacques I Remonstrance Apologetique sur enormites et abus demesurés, attentats, et inhumanités du Chef de la fausse Eglise, et des Suppots contre les vrais et legitimes Enfans de la vraie.* Paris. 1619.

4937. **Long** *a compend. Hist. of all the Popish et Fanatical Plots and Conspiracies against the Established Govenement in Church and State in England, Scotland, and Ireland.* London. 1684.

β) Pro Rom. Pont.

(5214.) **F. M. Anton. Capellus** O. S. Fr. *adversus praetensum Primatum Ecclesiasticum Regis Angliae liber : in*

quo Iacobi Regis et eius Eleemosynarii confutantur scripta de captioso iuramento proposito Anglis Catholicis, de usurpata potestate spirituali eiusdem Regis, de exaggerata et impossibili hominum et reddituum sacrorum copia in universa republica christiana. Bonon. 1610. Plenus titulus libri Vol. II. 883. n. 379. laudati.

---

e) Liter. de sic dictis **Libertatibus Gallicanis.**

α) Pro Lib. Gall.

4938. **Maso Albixi** *delle appellazioni ecclesiastiche per il capo dell' abuso. Tradotto dal Francese.* Lione. 1624.

4939. **M. Ferrier** *della Sovrana Giurisdizione de Re' sopra la Politica della Chiesa. Tradotto dal Francese.* Parigi. 1625.

4940. *Le grand Poullie des Benefices de la France, — ensemble les Annates, qui se payent en Cour de Rome.* Paris. 1626.

4941. *Traitez des Droits et libertez de l'Eglise Gallicane.* 1651. Nova editio operis, cuius prima editio suppressa fuit. Utraque Rothomagi prodivit in lucem. Pars prima 19, altera vero 40 scripta complectitur, adiectis multis decretis documentisque publicis.

4942. *Pragmatica Sanctio* **S. Ludovici**, *cum praefatione et commentario* **Francisci Pinssonii.** Paris. 1663.

4943. *Dissertation sur les pensions selon les libertez de l'Eglise Gallicane.* Rouen. 1672.

4944. *Schreiben der zu Paris versammelt gewesenen Geistlichkeit an Ihre Päbstliche Heiligkeit Innocentium XI mit beigefügter Antwort. In's Teutsche treulich übersetzt.* 1682.

4945. *Gerichtliche Handlung für das kön. Parlament zu Paris ergangen, wegen einer Verordnung, die durch den General-Commissarium der Carmeliter dem Priori des Convents zu Paris zugeschickt worden, etliche* Theses, *welche P.* **Felix Buhy** *defendiret, betreffend. Aus dem Französischen in's Teutsche übersetzt.* 1682. Cf. Vol. II. 921. n. 825.

4946. **Petr. Zornius** *Tractatus de Libertatibus Ecclesiae Gallicanae antiquae et hodiernae, in quo agitur tum de capitibus libertatum Ecclesiae illius, tum de Scriptoribus Gallis antiquis et recentissimis, qui vel libertates ecclesiae suae defenderunt, vel oppugnarnnt; commemoratis passim praecipuis Curiae et Facultatis Parisiensis decretis huc spectantibus.* Rostochii. (sine anno.) Plenus titulus libri Vol. II. 931. n. 861. citati.

β) Pro auctor. R. P. suprema, et contra Lib. Gall.

(5215.) *Censure par les Eveques de la province de Sens d' un livré intitulé:* De Ecclesiastica et Politica Potestate. 1612.

(5216.) **Guiniparus a Drepano** *defensio Iuris Pontificii.* Lugduni. 1637.

(5217.) **Thomas del Bene** *dubitationes morales de Comitiis seu Parlamentis et immunitate ecclesiastica.* Lugd. 1644.

(5218.) **Drovet de Villeneuve** baccalaureus theologiae, a. 1663. sub praesidio *Vincentii* tuebatur in Sorbonna thesin pro *infallibilitate R. P.* eamque dedicavit Alexandro VII Papae, tamquam „immobili fidei fundamento, capiti sanctitatis et Ecclesiae, Eppalis coronae principi, vertici theologorum supremo, doctori omnium christianorum et patri, coeli iudici numquam fallenti, numquam falso, cuius exemplo christiana pietas, arbitrio fides divina, liberalitate pauperum vita, precibus e coelo pax evocata, zelo ad extremas mundi partes religio propagata nititur." — (**Loyson** l'Assemblée du clerge de France de 1682. Paris. 1870. p. 355. — Cf. operis nostri Vol. II. 918. nr. 477.)

(5219.) **Lud. A. Abelly,** cuius libros Vol. II. 641. n. 1640. porro p. 751. n. 2205, et p. 917. n. 472 citavimus, in *Medulla theologica* supremam auctoritatem R. P. in docendo et definiendo clare asserit, dum ait: „*Pontificis Romani auctoritatem in iis, quae fidem spectant, esse medium certissimum ad doctrinam orthodoxam dignoscendam,* eamque ab heterodoxa et haeretica secernendam; — quoties aliqua controversia in materia fidei exoritur, — certissimum medium ad veri-

tatem dignoscendam — esse ad *Sedem Apost.* recurrere, et inde responsa petere, *ubi fides non possit sentire defectum*; — eos, qui Apost. Sedis iudicio in materia fidei damnati sunt, pro haereticis habendos esse; — in materia fidei aliisque rebus, quae ad mores et disciplinam eccl. pertinent, *Rom. Pontificem esse summum legislatorem et iudicem.*"

(5220—5222.) **Ioannes Davidius**, cuius opus *de iudiciis canonicis Epporum* Vol. II. 919. n. 485. recensuimus, duos nactus est adversarios, qui asserta eiusdem pro appellationibus ad Rom. Pontificem, Petro de Marca et Ioanni Launoyo opposita, impugnabant. Primus fuit *Iacobus Boileau*, in opere nostro II. 919. n. 818 citatus; alter **Ioannes Gerbais,** cuius librum ibid. p. 916. n. 812 aeque memoravimus. Libri huius titulus est sequens: *Dissertatio de causis maioribus, ad Caput Concordatorum de Causis. Cum appendice IV monumentorum, quibus Ecclesiae Gallicanae libertas in retinenda antiqua Eppalium iudiciorum forma confirmatur.* Paris. 1679. Cum libri istius adserta per S. Sedem trutinio subiecta, tamquam schismatica, de haeresi suspecta, et Sedi Apost. iniuriosa declararentur: Auctor novam operis editionem in lucem emisit, correctis aut penitus exmissis iis, quae reprobata fuerunt. Editiones correctae sunt de a. 1685 et 1691.

(5223.) *Traite de la Regale; imprime par l'Ordre de l'Eveque de Pamiers.* Cologne. 1680. Eppus Apamiensis fortissime restitit sic dicto iuri Regaliae Regum Galliae.

(5224.) *Relation des Affaires de la Regale dans les dioceses d'Alet et de Pamiers.* 1681.

(5225.) **Fr. Malagola** O. Praed. a. 1682. *theses theologicas* in Sorbona defensas dedicavit Summo Pontifici: „Dei Vicario, ad quem Christus dixit: Beatus es, quia non caro et sangvis, sed Pater qui est in coelis tibi divina mysteria revelavit; super quem aedificata est Ecclesia; adversus quem portae inferi non praevalebunt; habenti claves regni coelorum; pro quo Christus rogavit, *ne deficiat fides eius; confirmanti fratres suos;* pascenti oves et agnos Christi: omnia liganti et solventi super terram et in coelis, id est, tenenti apicem utriusque potestatis." — (**Loyson** *l'Assemblée du Clerge de France de 1682.* Paris. 1870. p. 467.)

(5226.) *Reflexion sur l'Ecrit del' Assemblée du Clergé de France.* Cologne. 1682.

(5227.) *Copie du Bref Envoye par le Pape a l' Assemblée du Clerge a Paris.* Haye. 1682.

(5228.) **Franc. Sequeyros** *Eurythimia Pontificalis adversus Euroclydam Cleri Gallicani de eccl. potestate declarationem, simulque dissertatio super Cap.* Unam Sanctam *utrum Summus Pontifex tamquam Christi Vicarius omnibus et in omnibus sive temporalibus sive spiritualibus dominetur et praesit?* Compluti. 1683. Cf. Vol. II. 924. n. 506.

(5229.) *Gespräche des* Philalethes *und* Philerenes, *in welchen examiniret werden die* Propositiones, *so die Clerise in Frankreich in dem Monat März 1682 übergeben, und die in den* Thesibus *des* P. Buhy *Carmeliters schon zuvor im Nov. 1681 defendiret worden.* Köln. 1684.

(5230.) *Raccolta di diverse scritture sopra gli affari correnti tra la S. Sede, e la Francia.* 1688.

(5231.) **Ioannes Ciampinus** *epistola Pii II ad Caroluni VII Regem Franciae ab haereticis depravata, et a Launoiana calumnia vindicata.* Romae. 1688.

(5232.) **Thyrsi Gonzalez** S. I. opus contra declarationem Gallicanam anni 1682 editum, (1689) et Vol. II. 929. nr. 5. citatum, non fuit admissum Romae velut publici iuris liber, eo, quod, si pondus spectetur argumentorum, quae Auctor contra dictam Declarationem adducit, ea pro levibus adinventa fuerint.

(5233.) **P. Doucin** *Histoire du Nestorianisme.* Paris 1698. Auctor vindicat *Vigilium* Papam ab errore in re fidei commisso, et infallibilitatem Pontificiam extra dubium collocat.

(5234.) **Henr. Wolthier** *tractatus de Potestate Ecclesiastica, Eppo Tornacensi dedicatus.* Gedani. 1698. Eppus Tornacensis, Gilbertus de Choiseul, erat dextra manus Conventus famosi 1682. Cf. Vol. II. 930. n. 537.

Ad opuscula circa controversiam *de nominatione Epporum in Portugallia* sub Innocentio X Papa exortam, quae Vol. II. 911. s. recensentur, pertinent quae sequuntur:

(5235.) *Breve* **Innocentii X** *de provisione vacantium Sedium auctoritate Sedis Apostolicae facienda.* 1645. Breve sic sonat: „Innoc. X. ad futuram rei memoriam. Cum ex onere pastoralis officii a D. N. I. C. nobis iniuncti Ecclesiis Metrop. et Cathed. praesertim diu vacantibus de Praesulibus providere teneamur, ut curae animarum Christifidelium et felici gubernio ipsarum Ecclesiarum, quantum nobis ex alto conceditur, consulamus: merito habita nuper notitia, quod fere omnes Ecclesiae Regnorum Portugalliae et Algarbiorum suarumque Indiarum etiam a pluribus annis respective vacantes reperiuntur, de praeficiendo illis personas idoneas, quae verbo et exemplo illas oves pascant, et in fide catholica conservent, ac respective instruant, cogitare cogimur. Ne autem ex provisionibus ipsarum Ecclesiarum et aliarum ad praesens et successivis temporibus quomodolibet vacantium quandocumque per nos motu proprio faciendis unquam dici vel praetendi possit, ex provisionibus praetatis inferri aut illatum censeri aliquod praeiudicium carissimo in Christo filio nostro Philippo Regi Catholico ratione iuris praesentandi vel nominandi personas eisdem Ecclesiis a nobis praeficiendas, seu pro illis nobis supplicandi: idcirco nos motu proprio, certaque scientia ac matura deliberatione nostra, deque apost. potestatis plenitudine tenore praesentium per quascunque provisiones de eisdem et aliis praefatorum Regnorum Portugalliae et Algarbiorum, suarumque Indiarum Ecclesiis nunc et pro tempore vacantibus per nos quandocunque motu proprio nostro absque aliqua praesentatione seu nominatione vel supplicatione eiusdem Philippi Regis faciendas, et illarum vigore inde sequuta et sequenda quaecunque nullum inferri nec illatum aliquod praeiudicium etiam minimum eidem Philippo Regi unquam dici, nec censeri posse aut debere declaramus; sicque et non aliter in praemissis per quoscumque Iudices ordinarios et delegatos — iudicari et definiri debere, ac irritum et inane, si quid secus super his a quoquam scienter vel ignoranter contigerit attentari, decernimus. — Datum Romae die 20. April. 1645."

(5236.) *Epistolae*, quam *Eppi Galliarum* in negotio vacantium Ecclesiarum Portugalliae ad Innocentium X Papam dimiserunt, quaeve Vol. II. 912. n. 779 commemoratur, sequens

est tenor: „Sollicitudo omnium Ecclesiarum, quae maximo ca
ritatis ardore tuam Sanctitatem occupat, haud dubie non pa
titur liberum esse hilaremque animum tuum, cum ad Lusita
nicarum lacrimas ac gemitus convertitur, quas a 10 annis ver
viduas ac desolatas esse non ignoras. Earum questus nobi
insonuere, B. Pater. Nostro et universi Gallicani Cleri Con
cilio per oratores Serenissimi Portugalliae Regis Ioannis IV
delatum est, quantum Respublica Christiana Religioque iis i
partibus detrimentum patiatur. Non potuimus certe earun
dolori non suffragari, nostrasque voces earum vocibus non acco
modare, quibus aures tuae fortius pulsentur, tandemque a tu
Sanctitate votorum suorum summam obtineant. Novit equidem
Beatitudo tua, quam alte insita sit rebus omnibus suae natura
defectus ac damna identidem reparandi virtus et cupido
eandem Ecclesiae suae vim indidit et propensionem Christu
Dominus, qui ab Eppis morti corruptionique obnoxiis eam re
instituit. Ne ergo diutius eius vacuitatem, quam toto desid
riorum suorum impetu exoptat resarcire, apud Lusitanos s
stineas, B. Pater, neque tantam illius populi multitudinem si
Pastoribus vagam et errantem patiaris. Non ignorat univers
orbis, Sanctitatem tuam ad haec usque tempora nominatos
Lusitaniae Rege Eppos suo calculo confirmare noluisse, ne C
tholici Regis iura infirmare videretur, maluisseque commun
parentis amore fungentem librante veluti aequitatis manu utrun
que sustinere, quam aliquid moliri, quod alterutrum offendere
Verum quid inter hoc peccavit Lusitanus orbis, ut, dum mu
tuis odiis dissidiisque Reges de suo contendunt imperio, R
ligio, quae destructo Eppatu pereat necesse est, auxiliis offic
isque destituatur? Quid miseri populi peccaverunt, ut sum
totius Ecclesiae Capitis priventur communione, quae praecip
in constituendis ordinandisque ab ipso Eppis singularum E
clesiarum, verae et catholicae communionis fontibus, sita es
Quid miser Portugalliae Clerus peccavit, qui sine Praesidib
et Pontificibus iacet exanimis trunco simillimus? Voluisti,
nobis relatum est, B. Pater, eam Ecclesiae moestitiam propr
motu levare, ac solari, selectosque a te ipso Antistites ordina
verum ut nihil augustius sanctiusque suae Coronae adhaere
existimat Portugalliae Rex, quam ius summos Sacerdotes tu

Sanctitati praesentandi, nec tantisper etiam illud imminutum pati se posse per suos legatos nostro Conventui significavit. Abstrahat Sanctitudo tua, B. Pater, a mortalium ambitione Ecclesiarum Lusitanicarum iura; et, si aliquem laedere vereatur, inserat haec, si ita videatur, suis diplomatibus verba: „sine detrimento, aut ut aiunt, sine praeiudicio partium.“ Imitare sanctissimae memoriae Gregorium XIII praedecessorem tuum, qui, cum Henrico III Galliarum Regi Polonia egresso Stephanum Báthorium Poloni suffecissent, saepiusque Pontificem per legatos suos fatigasset Rex Christianissimus, rogassetque, ne Stephani oratores admitteret, respondit: Sedem Apostolicam, utpote terrenarum rerum cupidine vacuam, eiusmodi dissidiis nonnisi ad pacem interesse, intereaque eum Regem agnoscere, qui rerum summa potiatur, ne scilicet aliquod Ecclesiae damnum eveniat. Quod a te, B. Pater, utriusque iuris inter omnes mortales peritissimo inter particularium Ecclesiarum Patronos usurpari solitum esse non ignoratur. Ipsis igitur Lusitanis Eppatum a 10 annis quasi exulantem restituas postliminio, reddasque pupillis defensores, orphanis parentes, viduis sponsos, catholicae plebi rectores; neque diutius patiaris catholicos homines totius orbis scandalo confirmationis ordinationisque sacramentis, quae solis Eppis competunt, vacuos esse; vix in Regno pene immenso, si adiectas ei provincias intuearis, infirmorum atque ad ultimam luctam destinatum a Christo oleum reperiri, praedicationem denique Evangelii exulem esse. Prospiciat sagacissima aeque ac christianissima, carnique inimicissima prudentia tua, ne tandem Ecclesia Lusitanica, quae Romanae, omnium aliarum Matri ac Magistrae, coniunctissima est, et obedientissima, aut communionis necessitudinem abrumpat, aut suis viribus destituta omnino intereat. Ad eius gentis celeberrima emporia confluunt ab omnibus orbis universi partibus populi, variisque ac peregrinis religionibus imbuti. Videat tua Sanctitas, ne, si Lusitanos Eppis verae religionis interpretibus diutius destitutos invenerint, aliae tandem ceremoniae, alii cultus, alia sacerdotia, alia religio invehantur. Providebis sine dubio tantis periculis, B. Pater, lacrimisque Lusitanae simul ac Gallicanae Ecclesiae tandem solus dabis, quod a plenario totius orbis Consilio, si ad tantum negotium terminandum co-

geretur, negari omnino non posse nemo est qui non fateatur. Hoc erga enixe petimus a te, SS. Pater, quem toto seculo florentem et incolumem ad Ecclesiae bonum exoptamus. Datum Parisiis pridie idus Aprilis a. D. 1651."

(5237.) *Responsum Doctorum Sorbonicorum ad Regem Portugalliae.* „Postquam Regnum Portugalliae liberavit se a Regis Hispaniae dominatu, proprio sibi Rege constituto: novem annorum spatio non solum in universa Lusitania, verum etiam in regnis ac provinciis Portugalliae subiectis defuncti sunt omnes Eppi uno excepto. Quo viso Rex Ioannes IV, cui cura Christianae Religionis in iis terris de iure competit, per Legatum suum a Romano Pontifice postulavit, ut Ecclesiis Regni sui Eppos more solito praeficere dignaretur. Responsum distulit Romanus Pontifex, donec Ecclesia Lusitana misso secundo Prolegato ad eundem aperuit Suae Sanctitati damna, et discrimina, quae ex defectu Epporum oriebantur, praesertim in nova Christianitate regnorum, insularum, et provinciarum Indicarum: obturatis auribus et clausis pietatis visceribus Summi Pastoris, nihil praeter verba et vana promissa Ecclesia Lusitana obtinuit. Regnum deinde totum aegre ferens eam Romani Pontificis austeritatem, ne dicam negligentiam, ad exemplum Evangelici Patrisfamilias tertio misit alium Prolegatum, ut fructum vineae reportaret. Sed nihilominus in priori proposito persistente Romano Pontifice, Regnum totius Christianae et Catholicae Religionis Academias consulendas censuit, ut unaquaeque sensum suum libere aperiret super quaesito: „Quid facere teneatur Portugalliae Regnum in casu quod Romanus Pontifex non vult providere de Eppis in terris Lusitaniae?" Inter ceteras vero Academias huius nostrae Sorbonensis Doctores consulens, hoc responsum purum, sincerum catholicum, et de iure ab eis obtinuit:

— Post exhibita hactenus Summis Pontificibus Urbano VIII et Innocentio X a Serenissimo Rege Lusitaniae Ioanne IV filialis obedientiae omnia officia; Legatos et Prolegatos ad beatorum pedum oscula missos; post continuas preces per septennium integrum repetitas, quibus submisse sed frustra rogati atque interpellati sunt, ut ipsi iure suo uterentur, quo possunt atque etiam tenentur Ecclesiis vacantibus et Pastore destitutis pro-

videre, personasque dignas ad ministeria tam AEppalia quam Eppalia obeunda praeficere: si ultra differat Summus Pontifex Eppos instituere, et imminenti Ecclesiarum Lusitanicarum ruinae consulere, potest ac debet Serenissimus Rex iure providendi ad se revoluto, ac tamquam pro derelicto in illius possessionem reversus ob affectatas a Pontificibus minime honestis de causis moras, Eppos iuxta formam antiquam deligere, et a Metropolitis Regni sui atque Epporum coetu consecrari iubere. Cum enim ex anteactorum temporum historiis constet, Summos Pontifices ius illud Bullis suis designandi ac instituendi Eppos Principum consensu tacito vel liberalitate acquisivisse, dum disciplinam ecclesiasticam Summarum Potestatum neglectu ac incuria aut bellorum tumultibus labantem ipsi per se vel per Legatos Apostolicos instaurare aggressi sunt: tenentur ipsi praestare illa, ob quae non praestita a Regibus et Principibus ius illud Eppos designandi quasi ad se devolutum usu ceperunt. Quodsi Ecclesiae disciplinae et necessitatibus haud subveniant, negligantque quacunque de causa illis prospicere: certissimum est, ad Reges et Principes ius, cui olim cesserunt, revolutum esse, et ipsos ad prospiciendum Ecclesiae rebus et imminentibus periculis obviandum conscientiae et officii sui nomine obstrictos teneri. Nullum autem gravius et formidabilius periculum ingruit, quam dum Ecclesiae Pastoribus orbatae pravorum hominum corruptelis ac maleficiis tamquam luporum rapacium feritati caulae desertae obiiciuntur. Imperatores et Reges tuendam Ecclesiam semper susceperunt, utque eccl. disciplina sarta tecta servaretur, adlaboraverunt. Utque id strenue agerent, Summi Pontifices enixe semper rogaverunt ac hortati sunt. Obsecutus itaque illorum sanctis monitis debet Ser. Rex neglectis ab Urbano et Innocentio PP. Ecclesiae Lusitanicae rebus auctoritate sua, quae legitima est, consulere; quodque factitasse ante aliquot secula Imperatores et Reges constat, praestare debet. Cessante igitur ordinaria Summi Pontificis per affectatas ab ipso moras cura pastorali, Ser. Rex eam suscipere formulis antiquis usurpatis potest; et quamdiu cessabit Papa, operari ipse debet, Pastoresque praeficere, ne disciplina eccl. penitus collabatur; et in hac urgenti necessitate attente notanda sunt illa, quae de facultate, iure, ac auctoritate Regum

Hispaniae, cuius pars nobilissima Lusitania est, scripsit Ferd. Vasquez Senator lib. 2. ill. Controv. c. 51. ubi docuit, Hispaniarum Regi etiam hodie integrum salvumque esse ius et facultatem conferendi omnes AEppatus, Eppatus etc. per universam Hispaniam non secus quam olim; neque illud ius ulla ex parte praescriptionis, consvetudinis, vel alia quavis ratione aut occasione immutatum, debilitatum, ac imminutum videri non magis quam olim foret ac fuisset. Et inferius addit: Nam ad perfectam huius rei cognitionem praefari oportet, non esse solum aut simplex ius patronatus id, quod habent Hispaniarum Reges in talium beneficiorum collatione sive nominatione, neque ex sola Iuris Canonici concessione, sed potissimum ex ipsomet regali et sic ex iure naturali necessaria adeo fuit semper Pastorum in greges sibi creditos inspectio, ut omnia Concilia quamprimum decedentibus novos suffici statuerint: maximum quippe periculum est in mora; et Summorum Pontificum decretis statutum est, ut, si patronus laicus vel ecclesiasticus providere vel minimis ecclesiis et capellis intra definitum tempus negligat, ius providendi non expectata amplius nominatione ad S. Sedem Apost. devolvatur. Hanc equidem causam obtenderunt Summi Pontifices, ut ad se legitime pertinere ius conferendi probarent Regum etiam omissa nominatione, ut scilicet dispendiosae Ecclesiarum huiusmodi vacationi celeriter consulatur, ipsaque sunt verba pactorum inter Leonem X Papam et Franciscum I Galliae Regem Concordatorum. Et sane si Summus Pontifex, qui in tota Ecclesiastica Monarchia nullum Superiorem agnoscit, ad quem tale ius devolvatur, si fuerit negligens, et periculis ingruentibus occurrere spernat, Imperatores et Reges veteri iure subnixi iuxta antiquas formulas et Conciliorum decreta illis providere tenentur; neque merito Summi Pontifices, cum per ipsos steterit, et acquisito sibi iure agere noluerint, atque etiam officio ac ministerio fungi recusaverint, querelas adversus Summas Potestates hac de re instituere possunt.

Ut pax vigeat, et omnium dissidiorum causae tollantur, in singulis Regnis politicarum ac ecclesiasticarum rerum arcta concordia coniungi ac sociari debent regimina: labefactari siquidem alterutrum nequit, quin simul cuiuslibet regni res in

peius ruant. Omnino itaque Reipublicae interest, utrumque integrum servari: et propterea unusquisque Regum ac Summarum Potestatum labanti disciplinae eccl. succurrere possunt, si a ministris ecclesiasticis neglecta iaceant. Non solum autem 10 seculis prioribus exempla frequentissima sunt, quibus constat auctoritate Principum sacram disciplinam instauratam et in meliorem statum reformatam fuisse: sed etiam nobile ante duo secula exemplum Gallia praebuit, constituta a Carolo VII pragmatica sanctione; quam etsi vehementissime improbaverint Summi Pontifices, et omnibus modis ac artibus exagitatam confodere tentaverint, non tamen illius memoria et usus animis Gallorum excidere potuit, antequam Leo X et Franciscus I Concordato his de rebus ecclesiasticis tamquam de re dubia transegissent. Sane cum Summus Pontifex ius auctoritatemque suam cessare velit, ut Regis Castellae utilitati ac commodis serviat, et Lusitaniae Reges in successione regni agnoscendo confirmare non videatur, vel ut neutri plus aequo faveat, et expectare decreverit, fortunae quo se momenta inclinent: durante illo partium studio vel neutralitate haud aequum est Lusitanicam interim Ecclesiam legitimis Pastoribus destitui, et imminentis ruinae periculis obiectam deseri. Idem propterea consilium inire potest Lusitaniae Rex, ac olim Henricus III Castellae Rex iniit a. 1399, quando schismate rupta Ecclesiae unitate, obedientiam Benedicto XII renunciaverunt Castellani; AEpporum ac Epporum ministerio totius Ecclesiae Castellanae res crediderunt, et ab illis provideri, quibus Summi Pontifices providere solebant, voluerunt. Hoc factum est ab Henrico Castellae Rege, quoniam ipsi et Ecclesiae Castellanae, quisnam ex duobus tunc verus esset Papa, non constabat. Lusitaniae vero Rex Ioannes IV sibi et suis Ecclesiis Papam deesse cognoscit, et Lusitanos tamquam spurios post se abiicere, patrisque communis officia deserere: propterea tenetur subditis suis eorumque saluti cavere et Pastores praeficere, qui eos intra Ecclesiae caulas contineant, nec extra eas aberrare patiantur. Idem etiam in Gallia initum consilium est, trium simul Pontificum schismate Ecclesiam universalem ab anno 1408 in partes distrahente. Huius consilii talis est inscriptio: „Advisamenta super modo regiminis Ecclesiae Gallicanae durante

neutralitate deliberata et conclusa Parisiis per Concilium Ecclesiae praelibatae congregatae mandato Regis.“ Cap. de dispens. art. 6. sic decernit: „Item quoad illa, quae concernunt Eppos et maiores, sicut electiones Epporum per suos AEppos, aut Sede Metr. vacante, per Capitulum Ecclesiae Metr. possunt de iure confirmari; electiones AEpporum per suum Primatem si habeant; alias, si non habeant, aut dubitetur quis sit ille, per Suffraganeos Provinciae congregatos poterunt confirmari et etiam approbari iuris solemnitate servata, ad quos etiam dicti AEppi consecratio indubitanter noscitur pertinere etc.“ Accedere debet etiam illa ratio, quam Doctores afferunt de recurrendo ad Regem, quando aditus ad Summum Pontificem difficilis est, et periculum est in mora. Si illa ratio supremo Castellae Consilio, deinde Doctori Salgado Somozae, aliisque validissima visa est ad retinendas Curiae Romanae literas, et ut interim ad Regem recurratur: multo magis cum Lusitanicis Ecclesiis facit illa ratio: non solum enim periculum est in mora, et ad Pontificem aditus difficilis, sed etiam impossibilis; quodque mirandum, earum respectu Pontifex ipse nullus esse vult. Quamobrem ad Regem recurrere debent, ac tanto magis, quod gravior sit et maioris momenti Ecclesiae desertae causa, quam literarum pontificiarum examen. Nulla porro schismatis nota Ser. Regi inuri poterit, qui a Pontificibus spretus Epporum institutionem et consecrationem aliunde non quaerit, quam a legitime et per S. Sedem Apost. institutis Praesulibus, quibus alios consecrare Eppos ipsisque manus imponere iure competit. Summi Pontificis ac Curiae Romanae iura integra ac illibata esse vult, neque quod necessitate summa urgente faciet, illis obesse et officere contendit, aut praeiudicio eiusmodi quidquam novi invehere in animo habet. Reverentiam S. Sedi debitam intactam esse decrevit, a cuius communione numquam Deo propitio discedet, quin etiam ab ipsa, quando Austriacis minus deditus, aequiorque Lusitaniae regno ei praefuerit Pontifex, vel quotiescunque SSmo D. N. Innocentio aequiori facto libuerit, consensum, et eorum, qui ordinati fuerint, confirmationem expedire statuerit.“ — *(Acta haec vulgavit* **Car. Fea** *in opere: Nullita' delle Amministrazioni Capitolari abusive dimostrata con documenti. Roma. 1815.* in quo simul egre-

gie refutat tam Epistolam Epporum Galliae, quam et cum primis Doctorum Sorbonicorum responsum, principiis sic dictarum libertatum Gallicanarum et adulationis erga Civilem Potestatem refertum.)

(5238.) *Sermo iussu Ser. Regis ab* **Antonio de Sousa de Macedo** *a Secretis Status Ministro in modum propositionis habitus coram Ecclesiasticis, Cathedraticis, aliisque Regni Lusitani doctrinae celebrioris viris, in D. Francisci coenobium convocatis die 8. Mart. 1663.* Ulyssipone. 1663.

---

f) Liter. de **relatione inter Eccl. et Statum.**

α) Contra iura Eccl. et R. P.

4947—4948. **Antonii Bonbellonae de Godentiis** *tempestivum suscitabulum pro Principibus, h. e. ad edictum Imp. Diocletiani de malef. et Manich. in Cod. Hermog. commentarius.* Servestae. 1602. Altera libri editio scopum eius clare exponit: *Ad pragmaticam constitutionem de pace Religionis in Comitiis Augustanis 1555 ab universis S. R. I. ordinibus promulgatam commentatio iuridico — politico — historica, pro defensione autonomiae et conscientiarum libertate, Imperiique Rom. dignitate ad normam edicti Imp. Diocletiani in Christianos editi conscripta, in gratiam eorum, qui iniquissimo odio et persequutioni sanctae fidei ergo sunt obnoxii.* Francof. 1612.

4949. **Ioan. Gehrardus** *centuria quaestionum politicarum cum adiuncta coronide, quae continet explicationem quaestionis: an diversae religiones in bene constituta republica tolerandae?* Ienae. 1608.

4950. **Besoldus** *de ecclesiastico Maiestatis iure.* Tubingae. 1614.

4951. **Ioan. L. B. Ostrosith** *diss. de maiestatis absoluta potestate circa sacra.* Witebergae. 1616.

4952. **D. Parei** *de potestate eccl. et civili tractatus.* Francof. 1633.

4953. **Kern** *de iurisdictione ecclesiastica nobilibus imperii vigore Constitutionis de pace religiosa in districtibus et castris illorum legitime competente.* Ienae. 1648.

4954. **Franc. Marti y Viladamor** *Respuesta iuridicia y verdadera a la alegacion contraria publicada en Barcelona.* Paris. 1648. Cf. Vol. II. 933. n. 892.

4955. **Samuelis Petiti** *diatriba de iure Principum edictis Ecclesiae quaesito, nec armis adversus temerantes aut antiquantes vindicato.* Amstel. 1649.

4956. **Tabor** *de regimine imperantium ecclesiastico.* Argentor. 1657.

4957. **Redeker** *vindiciae iuris maiestatis circa sacra.* Rostochii. 1667.

4958. **Gisbertus Cocquius** *Hobbes elenchomenos, sive vindiciae pro lege, imperio, et religione contra Hobbesium.* Ultraiecti. 1668.

4959. **G. I. Voss** *de iure magistratus in rebus ecclesiasticis.* Amstel. 1669.

4960. **Conringius** *de maiestate eiusque iuribus circa sacra et profana potissimis.* Helmst. 1669.

4961. **Thomas Hobbesius** *Leviathan.* Amstel. 1670. Editio prior. Cf. Vol. II. 936. n. 939.

4962. **Holtermann** *de iure Imperatoris et Principum circa sacra.* Marpurgi. 1676.

4963. **P. Hahn** *de maiestate eiusque iuribus ecclesiasticis et politicis.* Upsaliae. 1679.

4964. **Henr. Ränckert** *sitne aequum, ut magistratui politico subiiciantur Clerici?* Wittebergae. 1687.

4965. **P. L. Hanneken** *variae quaestiones de potestate magistratus politici circa sacra theologiae privatim conceptae.* Gissae. 1688.

4966. **P. Müller** *utrum cognitio rerum ecclesiasticarum semper sit penes iura territorii habentem?* Ienae. 1689.

4967. **Becmann** *de iure subditorum circa sacra.* Francof. 1689.

4968—4969. **Lüdecke** *de potestate Principis circa religionem.* Witebergae. 1694. Recusum. 1737.

β) Pro iure Eccl. et R. P.

(5239.) **Malteneus Scholasticus** *de vero et christiano Principe libri duo.* Passavii. 1601. Evolvit genuinos conceptus relationis inter Ecclesiam et Imperium Civile. Cf. Vol. II. 936. n. 540. ubi erronee exponitur nomen auctoris et locus ac annus editionis.

(5240.) **Fr. Bozzius** *de temporali Ecclesiae monarchia et iurisdictione.* Colon. 1602.

(5241.) **I. Reguli** *examen quaestionis, an Princeps Imperii Rom. Germanici, dux, marchio etc. in principatu et feudo regali maiore a patre vel agnato haeres vel successor datus ac institutus, conditione vel onere de certo aliquo religionis exercitio introducendo, retinendo ac propagando gravari, et, si non pareat, eiusdem successione privari possit?* 1627.

(5242.) **Acacius Ripoll** *Regaliarum tractatus.* Barcinone. 1644.

(5243.) **Iul. Cartharii** *disputatio de foro competenti adversus iudices administros aliosve ecclesiasticos laicam iurisdictionem perturbantes.* Romae. 1648.

(5244.) **Samuelis Bocharti** *epistola, qua respondetur ad tres quaestiones:* 1. *de presbyteratu et episcopatu; 2. de provocatione a iudiciis ecclesiasticis; 3. de iure ac potestate regum.* Paris. 1650.

(5245.) **Didacus Ant. Frances** *de competentiis iurisdictionis inter Curiam Ecclesiasticam et Secularem.* Lugd. 1667.

(5246—5247.) et: 4970—4971. **Georgius Bársony** Eppus Weszprimiensis, *veritas toti mundo declarata: argumento triplici ostendens, Sacram Caes. Regiamque Maiestatem non obligari tolerare in Hungaria Sectas Lutheranam et Calvinianam; quam catholicae religionis zelo concinnavit G. B.* Cassoviae. 1671. dein Viennae. 1672. Argumentum triplex desumit Auctor e legibus patriae, e rationibus legum, et e confessione adversariorum, ostendens: liberum exercitium religionis, quod sub certis conditionibus Matthias II heterodoxis concessit, beneficio Pacificationis Viennensis a Regibus minime

esse tolerandum, eo quod illae conditiones nec observentur nec observari possint, ac proin concessionem Matthiae Regis evasisse irritam. Quidam Minister *(Ioan. Posaházi* Professor Patakiensis) opposuit libro Eppi sequentem lucubratiunculam: *Falsitas Veritatis toti mundo declaratae in negotio tolerantiae exercitii publici religionis Protestantium in Hungaria breviter et dilucide ostensa.* Evulgato hoc libro primum Eppi opus in idioma germanicum translatum cum subiuncta confutatione libelli antedicti prodivit sub titulo: *Entlarvte Wahrheit, d. i. klarer und gründlicher Beweis, oder dreifache Probe, wodurch erhellet, dass Ihro k. und k. Majestät nicht verbunden sei, im Königreich Hungarn beide Religionen, Lutherische und Calvinische, oder Protestirende zu erdulden. In das Teutsche treulich übersetzt.* Opus pseudonymi, seu praetensam refutationem Eppus simul cum libello Professoris Patakiensis contrivit nova editione sui libri, cuius titulum Vol. II. 940. n. 584 citavimus. Interim nec hac vice tacuit pseudonymus, sed conscripsit fusiorem pro Protestantismo apologiam: *Ausführliche Antwort auf die verlarvte Wahrheit, entgegengesetzt dem* obscuren *und bodenlosen Beweis, oder denen falschen dreifachen Proben, woraus erhellen soll, dass Ihro k. k. Majestät* etc. *Von einem weiland gewesenen* Praeposito Capituli Scepusiensis, *namens* Georg Bársony etc. *von dessen unordentlichen Leben und Wandel, wie auch von seinen Thaten bei dem* Deformations — *Werk und gewaltsamer Wegnehmung der evang. Kirchen, ein Mehreres könnte aus Grund und Wahrheit angeführt werden: weil er aber nunmehro gestorben*, quiescat ipse. *Zur Rettung der Wahrheit nothwendig beigedruckt und — herausg. von* **Iob Krestianszky** *aus Freyberg.* 1683.

(5248.) **Ioan. Frid. Karg** *Dissertazione dell' uso lecito del giuramento, particolarmente di fedelta, che suole prestarsi dalli Stati Ecclesiastici a' Principi Secolari.* Roma. 1692.

His accensenda sunt opera contra libros *Machiavelli* de Principe: (Vol. II. 942. s.)

(5249.) **Petr. Ribadeneira** S. I. *Princeps Christianus adversus Nicolaum Machiavellum ceterosque huius temporis Politicos. Latine a* **Ioanne Orano** *S. I. editus.* Colon. 1604. Hispanica editio occurrit Vol. 2. p. 470. nr. 119.

(5250.) **Innocentius Gentilletus** *commentarii de regno recte administrando libri III. Nicolai Machiavelli „Principi" oppositi.* In Utopia. 1655.

De relatione Status et Ecclesiae quoad *Scholas* scripsere:

4972. **Ioan. Gisenius** in opere: *Vita Academica.* Rintelii. 1626. disquirit: *Utrum Papa ius habeat circa Academias, et privilegia iisdem distribuere possit?* Respondet negative et omne ius circa Scholas in Principem Civilem transfert.

4973. **M. F. Lederer** *de iuribus Majestatis, cumprimis de iure erigendi academias, creandi doctores, licentiatos, magistros, baccalaureos, poëtas, et notarios publicos.* Wittebergae. 1673.

(5251.) **Alphonsus de Escobar** *de pontificia et regia iurisdictione in studiis generatim, et de iudicibus et foro studiosorum.* Matriti. 1643.

---

g) Liter. de **immunitate, asylo.**

4974. **M. T. Liebner** *de asylis.* Lipsiae. 1673.

4975. **Myler ab Ehrenbach** *de iure asylorum tam ecclesiasticorum quam secularium.* Tubingae. 1686.

---

h) Liter. de **Patronatu.**

4976. **I. B. Vivianus** *manuale iuridico-theologicum de Magistratibus et canonisatis regulis; ac Comordata Germa-*

niae et Preces primariae Imperiales et AEppales. Francof. 1642.

4977. **H. Hahn** *de iure patronatus ecclesiastico.* Helmstadii. 1645.

4978. **E. Ungepaur** *de iure patronatus.* Jenae. 1656.

4979. **G. Strauss** *de iure patronatus ecclesiastico.* Wittebergae. 1684.

---

i) Liter. de bonis ecclesiasticis.

4980. **Ioannes Gisenius** *von Kirchengütern, deren Ursprung zu der Apostelzeiten, nach der Apostelzeiten etc.* Rinteln. 1621.

4981. **Fr. Stypmannus** *tractatus posthumus de salariis Clericorum, in quo materiae de salariis, accidentiis, decimis, aliisque proventibus clericorum, eorumque privilegiis, bonis eccles. etc.* Gryphiswaldiae. 1650.

4982. **Sagittarius** *de decimis.* Ienae. 1657.

4983. **Sarceri** *iudicium de conservandis bonis ecclesiasticis.* Rostochii. 1660.

4984. **Casp. Ziegler** *de dote Ecclesiae eiusque iuribus et privilegiis diatribe canonica.* Wittebergae. 1676.

(5252.) **Laelius Zecchus** *de beneficiis et pensionibus ecclesiasticis liber.* Veronae. 1601.

(5253.) **Alphonsus Vilagut** *allegatio de rebus Ecclesiae male alienatis restituendis.* Neapoli. 1606. Cf. Vol. II. 948. n. 659.

(5254.) **H. Gigas** *de pensionibus ecclesiasticis. Accedunt responsa 50 in materia pensionum eccl.* Colon. 1619.

(5255.) **Iac. Wiestner** S. I. *alienatio canonica rerum Ecclesiae temporalium.* Ingolst. 1692. Accuratior titulus operis Vol. II. 956. n. 712. citati.

(5256.) **Chr. Chlingensperger** *disputatio de decimis.* Ingolstadii. 1694.

Appendix: Literatura de **Soc. Iesu.**

α) Contra S. I.

1013. *Exemplar literarum Bononiae datarum, in quibus excellentia et perfectio Patrum S. I. ostenditur, multaeque ipsis Patribus et eorum institutis factae obiectiones resolvuntur.* 1609. Indictione VII. Liber italice simul et latine editus contra S. I. Iam Vol. II. 989. n. 183. citatur: sed annus editionis corrigendus.

1014. *Gravis et maximi momenti deliberatio: consilium de recuperanda et in posterum stabilienda pace Regni Poloniae, in quo demonstratur, pacem nec constitui nec stabiliri posse, quamdiu Iesuitae in Polonia maneant. Ad illustres regni Poloniae Proceres. Ex correcto et recognito Polonico in Latinum conversum.* 1609. Auctior titulus libri Vol. II. 985. n. 163. citati.

1015. **Philander Philanax** *de natura, fine, mediis Iesuitarum; in gratiam simpliciorum mortalium, quotquot hucusque Politicos istos callidissimos, atheos, magos, venefícos, regicidas, monarchiam universalem scleratissime affectantes etc. pro simplicibus Religiosis ac bonis viris habuere.* 1610. Nova editio occurrit Vol. II. 996. n. 235.

1016—1017. **Thomas Vegelinus** *relatio de discursu theologico habito Durlaci inter Marchionem Badensem et Ducem Lotharingiae; et iudicium de novo Iesuitarum contra omnes haereses amuleto.* Tubingae. 1613. *Accedunt: Conclave Ignatii, sive eius in nuperis inferni comitiis inthronisatio: ubi varia de Iesuitarum indole, de novo inferno creando, de ecclesia lunatica instituenda per satyram congesta sunt; necnon apologia pro Iesuitis.* Plenior titulus libri, de quo Vol. II. 993. n. 214. Cf. etiam p. 989. n. 189.

1018. **Ioan. de Bissendorf** *solatium Iesuiticum: d. i. katholischer Iesuitentrost, gesprächsweise von dem Zustand der römischen Kirche, und der verstorbenen Päbste; aus*

dem berühmten Poëten „Euricio Cordo" in teutsche Reimen gebracht und verbessert. Durch einen Liebhaber der evang. Wahrheit. 1614.

1019. *Istruzione a' Principi della maniera con cui si governano i Gesuiti.* Poschiano. 1617.

1020. *Iesuitographia, h. e. brevis descriptio Iesuitarum. Carmen.* 1619.

1021. **I. Rodulphus Lavater** *oratio solemnis ipsa Caroli feria a. 1623 super canonisatione Ignatii Loyolae et Francisci Xaverii Iesuitarum publice habita.* Tiguri. 1623.

1022. *Controversia illustris, h. e. responsio ad libellum a Patribus S. I. contra Rectorem et Universitatem Cracoviensem scriptum.* Edimburgi. 1625.

1023. **Le Mercure Iesuite:** *ou Recueil des pieces concernants les progress des Iesuites, leurs ecrits, et differents; depuis l' a. 1620. jusqu' a l' a. 1626. le tout fidelement rapporté par pieces publiques et actes authentiques selon l' ordre des temps.* Geneve. 1626. Altera editio ibid. 1631. Tomus alter ibid. 1630. Auctor censetur esse *Iacobus Godofredus* ICtus. Cf. Vol. II. 1003. n. 287.

1024. *Aphorismi doctrinae Iesuitarum.* 1629.

1025—1027. **Ericus Steuchius** *disputatio de aequivocatione Iesuitica.* Upsaliae. 1629. Item: *disp. de aequivocationis Iesuiticae materia in specie.* 1630. Tum: *disp. de aequivocis Iesuitarum iuramentis.* 1630.

1028. *Anklage gegen die Iesuiten als Friedensstörer und geschworene Feinde des heil. römischen Reichs.* 1632.

1029. *Dell' anno secolare solennemente celebrato in Roma da PP. della Compagnia di Gesu sul a. 1639. Lettera di Ventidio Gangapano Gentiluomo et Accademico Ricovrato di Padova.* 1639.

1030. **De Vargas** *relatio de stratagematis et sophismatis politicis Soc. I. ad monarchiam orbis terrarum sibi conficiendam.* 1641.

1031. *Anatomia Soc. Iesu, seu probatio spiritus Iesuitarum. Item arcana imperii Iesuitici, instructionis sacratissimae pro superioribus eiusdem, et deliciarum Iesuiticarum specimina; tandem divina oracula de Societatis exitu, ad*

excitandam Regum et Principum Catholicorum attentionem utilissima. 1643.

1032. *Consiliorum Iesuiticorum oeconomia sive instructio ad Principes de praxi et institutis Patrum Iesuitarum a Religioso quodam italice primum conscripta, nunc vero orbi Christiano boni publici gratia latine communicata.* Helicone. 1658.

1033. **Treumann** *Abtritt des Iesuiterordens von dem Geistlichen in das Weltliche.* In Patmo zu Engelstadt. 1658. Cf. Vol. II. 1018. n. 385.

1034. *Les Secrets des Iesuites. Trad. d' Italien.* Cologne. 1669.

1035. **G. M. Pfefferkornii** *Iesuitischer Kukuks-ruf.* Altenburg. 1671.

1036. *Rappel des Iesuites en France.* Cologne. 1678.

1037. **I. F. Mayer** *Iesuitische Beichte, wer denn vielmal der Iesuiter und ihres ersten Stifters Ignatii Praeceptor gewesen. Womit die so oft erwiesene, jetzo aber von dem Beichtvater zu Elbangen P. Georg Haidelberger Lojolit in seinem Lutherischen Catechismo p. 2. et 30 aufs neue wiederholte unverantwortliche Lästerung, Lutheri Meister sei der Teufel, durch lauter Iesuiten beantwortet wird.* Grimma. 1680. Cf. Vol. II. 1024. n. 431.

1038. **L. de Monpersan** *la Politique des Iesuites.* Cologne. 1692.

β) Pro Soc. Iesu.

(1476.) *Iuris allegatio pro omnimoda Societatis Iesu exemtione ab Ordinarii Hispalensis iurisdictione.* Hispali. 1605.

(1477.) **Ioannes Ostrorogus** Palatinus Posnaniensis, *ad filios suos Nicolaum atque Stanislaum Comites ab Ostrorog admonitoria epistola contra fraudulentiam scripti editi sub titulo: Monita privata Soc. Iesu.* Leopoli. 1615.

(1478.) **A. Tanner** *S. I. antidotum adversus perniciosos calumniarum efflatus, tristesque belli motus ex Bohemico tumultu enatos.* Ingolst. 1620.

(1479.) **Franciscus Suarez** S. I. Granatensis, *tractatus de Religione Soc. Iesu.* Mogunt. 1625. Praeclarum opus saepissime editum. Cf. Vol. II. 977. ss.

(1480.) **Theophilus Raynaudus** *S. I. trinitas Patriarcharum: S. Bruno Stylita mysticus; S. Franciscus Paulanus; et S. Ignatius Loyola. Accedit christianum sacrum acathystum.* Lugd. 1647. Cf. Vol. II. 973. ss.

(1481.) **Georgius Dobronoki** Hungarus S. I. in MSS. reliquit opera ad *historiam S. I. in Hungaria et Transilvania*, a. 1649 mortuus. Cf. Vol. II. 977. ss.

(1482.) **Franciscus a Pietate** (Carrasquilla Ribas) *Theatro Iesuitico apologetico.* Coimbra. 1654.

(1483.) **Zacharias Threnkelius** S. I. *Maior Dei gloria, finis unicus Societati propositus.* Viennae. 1656.

(1484.) **Stephanus de Champs** *quaestio facti: utrum Theologorum Soc. Iesu propriae sint istae duae sententiae ex duabus opinionibus probabilibus possumus sequi minus tutam, et ex duabus opinionibus probabilibus licitum est amplecti minus probabilem.* Paris. 1659. Cf. Vol. II. 1019. n. 579.

(1485.) **Emericus Kis** S. I. Tyrnaviensis, *discipulus defensor honoris Professoris sui de Societate contra Calvinistam Praedicantem.* Cassoviae. 1663.

(1486—1487.) **Wilh. Sandaeus** S. I. *refutatio accusatoris anonymi, damnatas ab Innocentio XI propositiones Iesuitis adscribentis.* Moguntiae. 1679. Item: *Confutatio triumvirorum: Tabularii Galli, Campiani Flori, Petri Moens Pastoris Brugensis, 65 propositiones condemnatas ab Innocentio XI attribuentium quibusdam Theologis Religiosis, praecipue Soc. Iesu.* Mogunt. 1680. Cf. Vol. II. 1025. n. 594.

LITERATURA SEC. XVIII.

1. De Primatu.

a) Literatura generalis.

α) *Contra Primatum.*

1700. 6142. **Caspar Calvörius** *Fissurae Sionis, h. e. de schismatibus ac controversiis praecipuis, quae Ecclesiam Domini ab ascensu eius ad decursum Seculi XVII usque agitarunt. Tractatus theologico-historicus.* Lipsiae. 1700. Polemicum opus contra Eccl. Cath. et signanter auctoritatem R. P.

6143. **Lohenstein** *des Lauschenden Sendschreiben an einen vornehmen ICtum in Breslau über dessen Religions-Veränderung.* Schmalkalden. 1700. Totus liber est contra Primatum Petri eiusque successorum directus.

6144. **I. I. Rues** *Papismi irreconciliabilitas.* Tubingae. 1700.

6145. **F. Georgi** *Spiritus S. iudex unicus controversiarum fidei infallibilis atque supremus.* Regiomonti. 1700.

6146. *Schreckliche Zerstörung und Niederlage des Papstthums aus den Propheten und der Apocalypsi vorhergesagt und in Holzschnitten figürlich dargestellt.* 1700.

6147. **I. Frid. Mayer** *Innocentius XII Pontifex pro — Deus in ipso Iubilaeo moritur:* (1700) *et dum de novo surrogando suffragia colligunt Purpurati Patres, quaestiones de electione Pontificis sententiarum collationi exponit* Auctor. 1700.

6148. **Ioan. Casp. Rhein** *Papatus proton Pseudos, seu primum falsum solenni dissertatione in Academia Lipsiensi exponit eamque placidae eruditorum disquisitioni submittit.* Lipsiae. 1701. Primum falsum in eo ponit, quod in Ecclesia sit monarchica potestas penes Papam. Cf. Vol. III. 605. n. 26.

6149. **Iosias Christoph. Neander** *de confessione Petri et eam secuta Christi responsione ex Matth. XVI. 13—19.* Wittebergae. 1701.

6150. *Observation von dem* Primatu *des Römischen Pabsts:* **Unschuldige Nachrichten.** Wittenberg. 1701. p. 427.

6151. *Zufällige Gedanken vom Antichrist:* **Unsch. Nachrichten.** 1702. p. 398.

6152. *Zeugniss eines Pabsts von dem Antichrist.* Ibidem p. 506. Assertum probat ex Gregorio M. qui Eppos sese supra alios Praesules efferentes (uti Patr. CPnos) instar Antichristorum habendos enunciaverit!

6153. **Barth. Botsaccus** *Warnung vor dem Pabstthum.* Copenhagen. 1702.

6154. **Christoph. Christ. Görzius** *Papatus irrationalis.* Rostochii. 1702.

6155. **S. v. Til** *oratio de exitu Protestantismi ex Babylone spirituali.* Lugd. Bat. 1702.

6156. **Christoph Cunonis** *des Pabsts fremde Larve und eigentliche Farbe.* Frankfurt. 1703.

6157. **Henr. Vagedes** *diss. de Cathedra Romana S. Petri.* In: „Operibus Academicis" Auctoris. Rintelii. 1703 p. 1.

6158. *Von dem Schwert Petri:* **Unschuld. Nachrichten.** Leipzig. 1704. p. 229.

6159. *Anmerkungen aus „I. Burchardi Ceremoniali Sedis Romanae," das Pabstthum zu Rom betreffend.* Ibid. p. 263.

6160. **Ricaut** *an Abridgement of the lives of the Popes.* London. 1704.

6161. *Pasquins Oration to Pope Clement XI.* London. 1704.

6162. *Afull View of Popery.* London. 1704.

6163. **I. Gagnier** o Can. Reg. Parisiensi apostata Calvinianus, *l'Eglise Romaine convaincue d'Idololatrie et d'Antichristianisme.* Haag. 1706.

6164—6165. **V. E. Löscher** *geheime Gerichte Gottes über das Pabstthum.* Leipzig. 1706. Editio nova. Cf. Vol. III. 608. n. 63. Continuatio quoque prodivit: *Erste Fortsetzung*

der geheimen Gerichte sammt der dazu gehörigen Controverse. Leipz. 1706.

6166. **Christianus Democritus** *ein Hirt und eine Heerde.* Amsterdam. 1706.

6167. **Papa Miles**, *oder Gedanken von der Kriegssucht vieler Päbste, wie dieselbe insgemein zu ihrem eigenen Schaden ausgeschlagen:* **Unschuld. Nachr.** Leipzig. 1706. p. 741.

6168. **I. H. Rehbom** *Petrus gladio accinctus.* Regiomonti. 1706.

6169. **Fr. Fabricius** *oratio inauguralis de Christo unico et perpetuo Ecclesiae fundamento.* Lugd. Bat. 1706.

6170. **Botsaccus** *theses de clavibus Petri cum suis uberioribus explicationibus ad Matth. XVI. 19. Ioan. XX. 23.* Hauniae. 1707.

6171. **Ioan. Dominicus Sensen** *Labyrinthus Romano-Pontificius, oder römisch-päpstlicher Irrgarten.* Stuttgart. 1707. Opusculum apostatae religiosi contra Primatum R. P. et generatim contra doctrinam Eccl. Cath.

6172. **Simon Patrick** *the texts examined which papists cite out of the Bible, to prove the supremacy of S. Peter and the Pope, over the whole Church.* 1707.

6173. **I. E. Hübener** *iura Primatus Germaniae.* Halae Venedorum. 1707. Auctor identidem sumit occasionem excurrendi in impetitionem Primatus R. P.

6174. **Samuel Matthaeides** Hung. Arvensis, *Roma et Geneva Hungariae irreconciliabilis; adversus Hungarum Syncretistam Samuelem Nigrini Gymnasii Solnensis Rectorem.* Gryphiswaldiae. 1708.

6175. **M. Chr. Zeisen** *unevangelisches Pabstthum.* Altenburg. 1708.

1710. 6176. **Emericus Katona** Hungarus, minister protest. *Antipapismus in quinque partes distributus.* 1710.

6177—6178. **Christ. Ant. Römeling** *Zerstörung Babels von Mitternacht*, et: *Völlige Herausführung aus Babel.* Frankf. 1710.

6179. **M. Walther** *de Paulina Petri increpatione Gal. 2, 11—14.* Witteb. 1711.

6180—6181. **I. Fr. Buddeus** *Oratio de origine apotheoseos, seu canonisationis in Ecclesia Romana.* Ienae. 1712. Recusa in „Miscellaneis Sacris. Ienae. 1727. I. 463."

6182. **Ign. Al. Zierendorff** ex S. I. apostata lutheranus, *Papismus agraphos et engraphos.* 1712. Opus memoratur in: *Unschuld. Nachr.* Leipz. 1712. p. 1099.

6183—6186. *Papal Usurpation and Persecution.* London. 1712. Continet collectionem operum antiprimatialium, utpote *Fr. Guicciardini* historiam originis et progressus potestatis papalis; *Thomae Barlow* Papatum; *P. Molinaei* diss. de tyrannide papali in Principes, cum supplemento a filio Molinaei scripto; etc.

6187. **P. Wesseling** *de Petra.* Burgstin. 1712.

6188. **I. Samson** *super verbis Christi ad Petrum: amas me? pasce oves meas. Ioan. XXI. 15—17. disputatio I. et II.* Regiomonti. 1713.

6189. **M. Geddes** *several Tracts against Popery.* London. 1715. Cf. Vol. III. 621. n. 132.

6190. **I. Henr. Stoltenberg** *diss. de benedictione Papae.* Lubecae. 1715.

6191. **I. M. Hertel** *de potestate ligandi et solvendi Matth. XVI. 19. XVIII. 18.* Altenburgi. 1715.

6192. **D. G. H. Göz** *Bibliotheca antipontificia Lubecensis;* et: *Specimen Bibliothecae antipontificiae Clarorum Lubecensium.* Lubecae. 1717. Cf. Vol. III. 639. n. 250.

6193. **P. F. Arpe** *de iure pontificali Romae veteris et novae.* Kilonii. 1717.

6194. **Richard Bentley** *Predigt vom Pabstthum.* Braunschweig. 1718.

6195. **I. H. Nothwanger** *osculum pedum Pontificis Romani.* Witteb. 1718.

6196. **F. L. Scheinemann** *Papismus irreconciliabilis.* Tubingae. 1718.

6197. **W. Gordon** *Popery against Christianity; an account of the Present State of Rome.* London. 1719.

6198—6199. et: (7071.) **M. Lilienthal** *Ungrund des*

Pabstthums. Königsberg. 1719. Libello huic oppositum fuit: *B. K. Speculum veritatis catholicum.* Brunsbergae. 1720. Ad hoc reposuit novo opusculo Lilienthal: *Freimüthiger Bescheid, ertheilet dem Concipienten des sogenannten* Speculi veritatis. Königsberg. 1720.

His accedunt aliquot scripta de *iubileo protestantico anni 1717:*

6200. **Huth** *Lutherus reformans, et Papa fremens.* Ordruvi. 1717.

6201. *Collectio nova epistolarum Lutheri occasione Iubilei Evangelici in lucem data.* Halae. *1717.*

6202. *Einige zum Lutherischen Jubeljahr und Widerlegung einer päbstlichen Schrift dienende Lehren.* Lüneburg. 1717. Dirigitur libellus adversus folia aliquot volantia Hamburgi contra sic dictum iubileum lutheranicum vulgata.

6203. **Fr. Theoph. Zimmermann** *oratio panegyrica M. Lutheri Doctoris Theologi iusti memoriam exhibens.* Norimb. 1717.

6204. **I. G. Liebknecht** *programma de die 17. Iul. Divo quondam Alexio et Luthero memorabili.* Gissae. 1717.

6205. **I. G. Otto** *beati Lutheri recordatio, in Pathmo a daemone tribulati, a Deo autem post tot calamitates, in quibus visus est quasi oblitus fuisse eius, liberati: quam darc voluit carmine lyrico.* Leucopetrae. 1717.

6206. **I. Chr. Wenzel** *programma dc prodigioso imaginis Lutheri sudore.* Zittaviae. 1717.

6207. **Traugott Immanuel Ierichow** *oratio de Luthero vere Evangelista in sensu tum biblico tum ecclesiastico.* Lipsiae. 1717.

6208. *M. Lutherus Theologorum doctor in Iesu heroë triumphans heros.* Rudolstadii. 1717.

6209. **I. Melch. Gutbier** *carmen iubilarc, quo sistitur Lutherus ficti Christophori magni exemplar.* Leucopetr. 1717.

6210. **Flüggen** *Paulus und Lutherus nebeneinander.* Hamburg. 1717.

6211. **Fr. Casp. Hagen** *Paulus in Luthero redivivus.* Baruthi. 1717.

6212. **I. L. Lenz** *programma de Luthero principe theologorum, constantissimo acerrimoque veritatis divinae vindice.* Oringae. 1717.

6213—6215. **Henr. G. Götze** *propositiones varii argumenti historiam Lutheri illustrantes.* Lubecae. 1718. Cf. Vol. III. 641. n. 270. Item: *De gradibus gloriae in vita aeterna beato Luthero asserendis.* Lubecae. 1718. Item: *De pictura Electoris Saxoniae et M. Lutheri coram imagine Crucifixi procumbentium.* Lubecae. 1718.

6216. **I. Colerus** *Lutherus redivivus.* Waldenburg. 1718. Cf. Vol. III. 640. n. 260.

6217. **Henr. Wurzer** *Lutherus Reformator.* Hamburgi. 1718.

6218. **I. B. Hebenstreit** *panegyricon pro iubileo seculari lutherano de Megalandri Lutheri ortu, studiis, et eventibus usque ad Indulgentiarum Papalium publicam expugnationem.* Ulmae. 1718.

6219. **I. Henr. de Russ** *diss. de egressu Abrahami ex Ur Chaldaeorum ad egressum Lutheri ex religione pontificia applicato.* Ienae. 1718.

6220. **D. Schönemann** *unsterblich gepriesener Nachruhm Lutheri wider die Auflagen der Papisten.* Rostock. 1719.

1720. 6221. **I. Musaeus** *disquisitio de unitate ecclesiae reducenda:* **Unschuldige Nachrichten.** Leipz. 1720. p. 1080. Disquisitio ab auctore in MSS. relicta, per scriptum hoc periodicum in extenso vulgata dirigitur ad revehendam inter Protestantes unitatem, et Ecclesiae Romanae unitatem impugnat.

6222. **Ioan. Sybing van Hermkhuisen** *diss. theol. de hypocrisi Petri a Paulo reprehensa Antiochiae. Gal. 2, 11—14.* Lugd. Bat. 1720.

6223. *Nachricht von einem nützlichen* Opere anti-papistico: **Unschuld. Nachr.** 1721. p. 474. Commendat opus Angli

Barowii contra supremam R. P. auctoritatem editum a. 1680, ut suo loco monuimus.

6224. *Gründliche Nachricht vom Conclave, oder neueste Historie des Römischen Hofes.* Frankf. 1721.

6225. *Ein Gebet vom Pabst Petrus*: **Unschuld. Nachr.** 1722. p. 691. Conficta oratio cum indulgentiis pro ea concessis.

6226. **Chr. Heinr. Schlegel** *Schediasma de Cathedra Petri.* Lubecae. 1722.

6227. **Röber** *de titulo Pontificis: Servi Servorum.* Wittebergae. 1722.

6228. **Manelli** *Esame placido della difesa del P. Tonti contra l'apologia del Picenino per i Reformatori.* Coira. 1723. Liber oppositus operi *Hiac. Tonti*, de quo Vol. III. 623. nr. 61.

6229. **I. G. Walch** *historische und theologische Einleitung in die vornehmsten Religions-Streitigkeiten.* Iena. 1724. Multa complectitur opus isthoc historicum adversus Ecclesiae Romanae Primatum asserta: in nova operis editione de a. 1733—1734. et renovata et aucta. Cf. Vol. III. 662. n. 392.

6230. *Unpartheiische Gedanken von der wahren Religion und Kirche.* Frankf. und Leipz. 1724.

6231. **I. Gehrardi** *oratio in panegyri doctorali:* **Unschuld. Nachr.** 1725. p. 730. Contra potestatem Papalem.

6232. **Petr. Wallwik** *diss. academica, Concilii CPni historiam levi penicillo adumbrans.* Upsaliae. 1725. Ex historia primorum Conciliorum ab Imperatoribus convocatorum oppugnat Primatum.

6233. **I. Henr. Michaelis** *de Christo petra ad Matth. XVI. 18.* Halae. 1726.

6234. *Uebersetzung der Bulle, welche* **Benedictus XIII** *wegen des a. 1725 in Rom zu haltenden Concilii hat ergehen lassen; nebst einer beigefügten sehr curieusen und nachdenklichen Weissagung, welche ein gewisser Araber dem R. Kaiser Sigismundo auf dem Concil. v. Costnitz a. 1414 unter 40 geheimnissvollen Räthseln von so vielen annoch auf einander folgenden Päbsten übergeben.* Rom. Zu finden in der Päbstlichen Buchhandlung. 1727.

6235. **L. Offerhaus** *de causis incrementi Antichristi sex prioribus seculis.* Groningae. 1728.

6236—6237. **I. Chr. Klemm** *Concilii a Benedicto XIII Pontifice hodierno in Laterano habiti perbreve examen.* Tubingae. 1729. Item: *Concilii Lateranensis a Benedicto XIII habiti qua Papatus hierarchici examen.* Tubingae. 1730.

6238. **Iac. Martin** *oratio de unico Ecclesiae Capite Christo.* Halae. 1729.

6239. *Gespräch zwischen einem flüchtigen Pater aus Rom und einem Clerico, worin die Gesichter in der Offenb. Ioannis erkläret, und bewiesen wird, dass von 1715—1748 der Pabst müsse ausgerottet werden.* Frankf. 1729.

6240. **Chr. Kortholt** *novitatem regiminis monarchici in Ecclesiam universam perspicue exponit. Diss. duae.* Lipsiae. 1729—1730. Recusus est liber a. 1736. ut Vol. III. 664. n. 405.

6241. **R. C. Knigge** *themata selecta antipontificia.* Tubingae. 1729.

1730. 6242. **I. A. Graebelius** *de numero Antichristi Apoc. XIII.* Langensalzae. 1730.

6243. **A. Grönwall** *de origine Indulgentiarum Papalium.* Upsaliae. 1731.

6244. *Ein Lied vom Pabst D. M. Luthers:* **Unschuld. Nachr.** Leipz. 1732. p. 545.

6245. *Idee de la Babylone spirituelle.* Nancy. 1733.

6246. **I. G. Willius** *de Christo petra ac fundamento Ecclesiae.* Halae. 1733.

6247. **F. Quist** *Honorium Papam fuisse Monothelitam.* Hafniae. 1735.

6248. **T. Dassovius** *dissidium Pontificis Romani et Hebraeorum.* Wittebergae. 1735.

6249. **G. L. Oeder** *unläugbare Blösse des Pabstthums, in Widerlegung einer übelgerathenen Schrift des P.* Adami Flotto S. I. *aufgedeckt und bescheidentlich bewiesen. Nebst einer Abhandlung von der Neuigkeit des Pabstthums.* Schwabach. 1736. Plenior titulus libri Vol. III. 663. n. 403. citati.

6250. **Thomas Crenius** in *collectione dissertationum philosophico-historicarum* meminit *Nicolai Petraei*, qui vitam Petri describendo et inprimis adversus Bellarminum pugnando, contenderit: Petrum morti proximum integro decennio post Paulum Romam venisse, ac proin fundationem Ecclesiae Romanae ipsi attribui non posse.

6251. **James Serces** *Popery ennemy to Scripture.* London. 1736.

6252. **Chr. Valerius Weidling** *usum clavium Apostolorum dici non posse privilegium pro sensu locorum Matth. XVI. 19. et Ioan. XX. 23. contra* Thomam Burnetum *asserit.* Lipsiae. 1738.

6253. **M. Gottlieb Wernsdorff et I. G. Borsam** *diss. historica, qua de Silverio et Vigilio PP. MM. et potissimum illius in hunc lato anathemate narrationes quasdam Baronii examinandas proponunt.* Witteb. 1739.

His accedunt *scripta iubilaria de anno 1730:*

6254. **Nic. Lütkens** *letzter Elias D. M. Lutherus am Tage Ioannis des Täufers zur Vorbereitung des Jubelfestes der Reformation.* Hamburg. 1730.

6255. **Alb. Meno Verpoorten** *de vero fidei et confessionis, ipsiusque Ecclesiae Christianae fundamento ad Matth. XVI. 17. 18.* Coburg. 1730.

6256. **I. P. Thümmig** *de Curiae Romanae soloecismis politicis circa reformationem Lutheri commissis merito suspectis.* Lipsiae. 1730.

6257. **C. Schöttgen** *causae secessionis a coetu pontificiorum nostro seculo suppeditatae.* Dresdae. 1730.

6258. **C. Hagmaier** *de iure iubileorum, sive iustae vindiciae obtrectatoribus et adversariis iubilei Lutherani oppositae.* Tubingae. 1731.

1740. 6259. **Frondin** *Hierarchia Pontificia in regno Svio-Gothico, Partes duae.* Upsaliae. 1740—1742.

6211. **Fr. Casp. Hagen** *Paulus in Luthero redivivus.* Baruthi. 1717.

6212. **I. L. Lenz** *programma de Luthero principe theologorum, constantissimo acerrimoque veritatis divinae vindice.* Oringae. 1717.

6213—6215. **Henr. G. Götze** *propositiones varii argumenti historiam Lutheri illustrantes.* Lubecae. 1718. Cf. Vol. III. 641. n. 270. Item: *De gradibus gloriae in vita aeterna beato Luthero asserendis.* Lubecae. 1718. Item: *De pictura Electoris Saxoniae et M. Lutheri coram imagine Crucifixi procumbentium.* Lubecae. 1718.

6216. **I. Colerus** *Lutherus redivivus.* Waldenburg. 1718. Cf. Vol. III. 640. n. 260.

6217. **Henr. Wurzer** *Lutherus Reformator.* Hamburgi. 1718.

6218. **I. B. Hebenstreit** *panegyricon pro iubileo seculari lutherano de Megalandri Lutheri ortu, studiis, et eventibus usque ad Indulgentiarum Papalium publicam expugnationem.* Ulmae. 1718.

6219. **I. Henr. de Russ** *diss. de egressu Abrahami ex Ur Chaldaeorum ad egressum Lutheri ex religione pontificia applicato.* Ienae. 1718.

6220. **D. Schönemann** *unsterblich gepriesener Nachruhm Lutheri wider die Auflagen der Papisten.* Rostock. 1719.

1720. 6221. **I. Musaeus** *disquisitio de unitate ecclesiae reducenda:* **Unschuldige Nachrichten.** Leipz. 1720. p. 1080. Disquisitio ab auctore in MSS. relicta, per scriptum hoc periodicum in extenso vulgata dirigitur ad revehendam inter Protestantes unitatem, et Ecclesiae Romanae unitatem impugnat.

6222. **Ioan. Sybing van Hermkhuisen** *diss. theol. de hypocrisi Petri a Paulo reprehensa Antiochiae. Gal. 2, 11—14.* Lugd. Bat. 1720.

6223. *Nachricht von einem nützlichen* Opere anti-papistico: **Unschuld. Nachr.** 1721. p. 474. Commendat opus Angli

Barowii contra supremam R. P. auctoritatem editum a. 1680, ut suo loco monuimus.

6224. *Gründliche Nachricht vom Conclave, oder neueste Historie des Römischen Hofes.* Frankf. 1721.

6225. *Ein Gebet vom Pabst Petrus*: **Unschuld. Nachr.** 1722. p. 691. Conficta oratio cum indulgentiis pro ea concessis.

6226. **Chr. Heinr. Schlegel** *Schediasma de Cathedra Petri.* Lubecae. 1722.

6227. **Röber** *de titulo Pontificis: Servi Servorum.* Wittebergae. 1722.

6228. **Manelli** *Esame placido della difesa del P. Tonti contra l'apologia del Picenino per i Reformatori.* Coira. 1723. Liber oppositus operi *Hiac. Tonti*, de quo Vol. III. 623. nr. 61.

6229. **I. G. Walch** *historische und theologische Einleitung in die vornehmsten Religions-Streitigkeiten.* Iena. 1724. Multa complectitur opus isthoc historicum adversus Ecclesiae Romanae Primatum asserta: in nova operis editione de a. 1733—1734. et renovata et aucta. Cf. Vol. III. 662. n. 392.

6230. *Unpartheiische Gedanken von der wahren Religion und Kirche.* Frankf. und Leipz. 1724.

6231. **I. Gehrardi** *oratio in panegyri doctorali:* **Unschuld. Nachr.** 1725. p. 730. Contra potestatem Papalem.

6232. **Petr. Wallwik** *diss. academica, Concilii CPni historiam levi penicillo adumbrans.* Upsaliae. 1725. Ex historia primorum Conciliorum ab Imperatoribus convocatorum oppugnat Primatum.

6233. **I. Henr. Michaelis** *de Christo petra ad Matth. XVI. 18.* Halae. 1726.

6234. *Uebersetzung der Bulle, welche* **Benedictus XIII** *wegen des a. 1725 in Rom zu haltenden Concilii hat ergehen lassen; nebst einer beigefügten sehr curieusen und nachdenklichen Weissagung, welche ein gewisser Araber dem R. Kaiser Sigismundo auf dem Concil. v. Costnitz a. 1414 unter 40 geheimnissvollen Räthseln von so vielen annoch auf einander folgenden Päbsten übergeben.* Rom. Zu finden in der Päbstlichen Buchhandlung. 1727.

ex sententia Doctorum Rom. Cath.; tum: *de Curia Pont. R. Ministris Status, taxa et militia Romana.*

1760. 6281–6282. **Ekerman** *de Ioanne Arcimboldo, Papali per Scandinaviam aeruscatore.* Upsaliae. 1761. Item: *De I. Tetzelio indulgentiarum Papaearum nundinatore.* Upsaliae. 1761.

6283. **H. G. Tiller** *de reconciliatione Christianorum dissidentium sublato Pontificis imperio.* Lipsiae. 1763.

6284. **P. P. Lunden** *de inconstantia Vigilii Pontificis Romani.* Gryphiswaldiae. 1766.

6285. **Antonius Pereira Figueredius** Congr. Orat. presbyter Lusitanus, *Tentamen Theologicum, in quo demonstrare conatur Auctor, ubi Apost. Sedes adiri non possit, devolvi ad DD. Eppos facultatem dispensandi in publicis impedimentis matrimonii, providendique spiritualiter in ceteris rebus omnibus Romano Pontifici reservatis, quoties id publica urgensque subditorum necessitas postulant.* Olisipone. 1766. Plenus titulus operis Vol. III. 714. n. 580. indicati. Opus occasione diuturni inter S. Sedem et Aulam Lusitanam dissidii lingva vernacula elucubratum.

6286. Idem, *Appendix et illustratio Tentaminis theologici de auctoritate Epporum tempore scissurae.* Olisipone. 1768. Opus contra versionem Venetam prioris libri dirigitur. Cf. Vol. III. 714. n. 582. et p. 715. n. 590.

6287. Idem, *Tentamen theologicum, in quo etc.* (ut supra) *A se primum lusitanice scriptum, semelque et iterum typis commissum, deinde a Venetis italice versum, denuo recensuit, latinitate donavit, crebrisque adnotationibus illustravit. Ad calcem operis subiungitur eiusdem auctoris: Responsio apologetica ad censuram Gabrielis Galindi Theologi Matritensis, iam superiori anno seorsim edita.* Olisipone. 1769.

6288. **Ioachim Sam. Weickhmann** *de Roma senescente.* Vitembergae. 1768.

6289. *Dissertazione isagogica intorno allo stato della Chiesa e la podesta del Romano Pontefice e de' Vescovi.* Cosmopoli. 1768.

6290. **Aristobuli Opiniani** *dialogus de numero apocalyptico 666 nova eaque facili methodo expediendo.* Agathopoli. 1769. Contra R. P.

Ad scripta de *Controversia Febroniana* (Vol. III. 724. ss.) addenda sunt:

6291. **Giustino Febronio** *dello Stato della Chiesa o della legittima potesta del Pontefice Romano.* Venezia. 1767.

6292. **Iust. Febronius** *principia Iuris publici ecclesiastici Catholicorum.* Venet. 1767. Opus hoc continet principia famosi operis *de statu Ecclesiae et R. P.* in compendium contracta, et quasi pro scholarum usu deducta.

6293. *Vindiciae Febronianae, ovvero confutazioni di alcuni opuscoli teste venuti alla luce contro il trattato di Giustino Febronio Giureconsulto dello Stato della Chiesa etc. Traduzione dal Latino.* Venezia. 1769.

1770. 6294. **Ant. Pereira** *anonymi Romani, qui de Primatu Papae nuper scripsit, vana religio et mala fides* etc. (Vol. III. 732. n. 629.) Liber impugnat auctorem opusculi, quod Vol. III. 723. n. 609. recensetur.

6295. *Rifflessioni sopra la Bolla:* in Coena Domini. Venezia. 1770. Est originale italicum, cuius versio germanica citatur Vol. III. 732. n. 627.

6296. **M. Boulanger** *Examen critique de la vie et des ouvrages de S. Paul, avec une dissertation sur S. Pierre.* Londres. 1770.

6297. **Ferd. Woldrzich** Bohemus, Prof. Pragensis, *disputatio de origine iuris appellandi ad Curiam Romanam.* Pragae. 1776.

1780. 6298. *I. G. S. Verzeichniss aller römischer Bischöfe und Päpste, wie lange selbige regieret, nebst ihren merkwürdigsten Verrichtungen, vom Anfange des Christenthums an bis auf den heutigen Tag.* Leipzig. 1780.

6299. *Lo Spirito della Corte di Roma.* Londra. (Firenze.) 1783. Auctorem libelli malae esse fidei, ignorantiaeque, item hypocrisis et plurium errorum luculenta praebere specimina, ipse liber vel obiter lectus indubium reddit.

6300. **Laur. Lefrén** *de gemino examine pastorali, quod Salvator cum discipulis suis instituisse legitur Matth. XVI. 16. ss. et Ioan. XXI. 17. ss. Dissert. I. et II. 1. 2.* 1783—1789.

6301. *Dominio spirituale e temporale del Papa.* Londra. 1783. Utramque potestatem R. P. impugnat.

6302. **E. A. Schubart** *de quaestione, quis debeat esse iudex controversiarum de fide et religione.* Ienae. 1786.

6303. **H. M. Grellmann** *de Pontificibus Romanis christianae Religionis in Germania auctoribus prolusio.* Gottingae. 1787. Cf. Vol. III. 755. n. 745.

6304. *Summa universae Theologiae Christianae secundum* **Unitarios** *in usum auditorum theol. concinnata et edita.* Claudiopoli. 1787. Parte IV. c. 3. de Ecclesiae regimine contendit: Christum sibi nullum subordinavisse Vicarium, et Petri Primatum nequaquam subsistere.

6305—6306. **Olaus Gerhardus Tychsen** *interpretatio inscriptionis Cuficae in marmorea templi patriarchalis S. Petri Cathedra, qua S. Apostolus Antiochiae sedisse traditur.* Rostochii. 1788. Item: *Appendix ad eandem.* 1790.

6307. **Mich. Ang. de Peruta** Eppus Aeserninus, *dissertationes X, quibus primaeva Apostolatus iura Eppis adseruntur et vindicantur.* Neapoli. 1789. Contra iura sic dicta reservata Summi Pontificis.

Ad controversiam *Febronianam* spectat:

6308. **Matthaeus Kübel** *decisio quaestionis: quas in Germania mutationes subiit scientia Iuris Canonici per systema Febronii?* etc. ut Vol. III. 773. n. 907. Per errorem collocatus est loco citato Auctor in serie eorum, qui systema Febronii impugnarunt: Auctor enim hoc systema extollit et adversus obiectiones propugnat.

Ad controversiam *Petri Tamburini*: (Vol. III. 774.)

6309—6310. **Tamburini** *Praelectiones, quas habuit in Academia Ticinensi, antequam explicare aggrederetur tractatum de Locis Theologicis.* Pavia. 1787. Item: *De fontibus S. Theologiae, deque constitutione et indole Ecclesiae Christianae eiusque regimine.* Ticini. 1789. Utrobique Primatum enervare nititur.

6311. **Tamburini** *Lettere teologico-politiche sulla situazione presente delle cose ecclesiastiche, continuate dall'* **Agostino del Monte Vicentino;** *coll' aggiunta di N. 2. lettere di* **Agatopisto Filarco**, *a di altre due lettere d'anonimo col titulo:* „Della sana intenzione di alcuni filosofi di separar la religione dal sistema politico, a della necessita di conservare l'istruzione pubblica ecclesiastica sotto l' immediata ispezione del Governo." 4 tomi. 1794. Plenus titulus operis Vol. III. 775. nr. 791. citati.

1790. 6312. *Dubbio sul Centro dell' Unita Cattolica della Chiesa.* „Si hominibus placerem, Christi servus non essem." 1790. Cf. Vol. III. 780. n. 820.

6313. *La Dottrina Pacifica.* „Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur." Pavia. 1791. In utroque libello Primatus S. Sedis impetitur. Similis argumenti est sequens opusculum:

6314. *La venerabile Antichita sull' Autorita de' Vescovi.* 1791. Cum liber iste, principiis Calvino-Lutheranis turgens, in ephemeridibus Romanis „Giornale Eccles VII." acrius castigaretur, lucem aspexit apologia libri sub titulo:

6315. *Risposta di un Cattolico alla Critica fatta all' Opuscolo intitolato: La Venerabile etc. contenuta nel Giorn. Eccl. Rom. num. XIV—XVI del 1791.* — 1792.

6316. **Filippo de Mornay** *la Storia del Papato, tradotta ed accresciuta con note e supplemento da* **Paolo Rivarola.** Pavia. 1796. Cf. Vol. II. 886. n. 642.

6317. **Nic. Förtsch** presb. Herbip. *Theses ex Theologia propugnatae in Univ. Wirceburgensi die 19 Maii 1797.* Wirceb. 1797. Inter theses comparet et sequens: „S. Bonifa-

cius a nutu Romani Pontificis totus pependit, Ecclesiamque Germanicam Ecclesiae Romanae non seu parem adsociavit, sed tamquam filiam subiecit. Unde successu temporis plurima Imperii Germanici fata minus prospera, ipsaque imperii nostri hodierna constitutio ex parte profluxerunt." Similes detestandi consilii theses alibi quoque palam propugnabantur, tempore Ecclesiae iuribus ceteroquin infestissimo.

6318. **R. Duppa** *a Brief account of the subversion of the Papal government.* 1798. et iterum 1799. Londini.

6319. **Schönemann** *de electione Rom. Pontificis.* Gottingae. 1798.

(7074.) Opusculi Vol. III. 781. nr. 941 occurrentis „Ad auctorem nullitatis etc." Auctor est **Georgius Pray** S. I.

β) Pro Primatu.

1700. (7075.) **Petr. Thomas Puglisius** Carmel. *historico-theologicus liber bipartitus: supremum Christi sacerdotium, institutionem eius Vicarii, potestatem ligandi atque solvendi eidem collatam et non interruptam haereditariam permanentiam successorum eiusdem complectens. Opus ex principiis theologicis, sacris Oec. Conciliis, Epistolis Decretalibus, ac SS. tum Graecorum tum Latinorum auctoritatibus contra Lutherum, Calvinum ceterosque haereticos Protestantes dilucide ac tute elucubratum.* Neapoli. 1700. Praecipua, quae Auctor de Rom. Pontifice uberius evolvit, asserta sunt: Rom. Pontificem habere supremam Capitis in toto terrarum orbe de iure divino potestatem: eius principatum esse monarchicum, monarchiamque ipsi soli competere; potestatis temporalis plenitudinem super omnia bona temporalia Vicario suo a Christo concessam esse, etiam supremam in Imperatores ac Reges potestatem, cum effectu eosdem ad casum iniquitatis deponendi, eorumve regna aliis deferendi: auctoritate sua coactiva posse quemlibet fidelem ubicunque existentem Romam de iure citare; in determinandis rebus fidei, et promulgandis decretis

morum pro tota Ecclesia esse infallibilem. In parte polemica quasvis haereticorum obiectiones refellit.

(7076.) et: 6320. *Le Lutheranisme abjuré par Madame la* **Princesse Marie-Elisabeth-Louise Palatine de Deux-Ponts** *dans l'Eglise de l' Oratoire de Paris le 4 Mai 1700.* Paris. 1700. Eleganter describit in recensione motivorum suae conversionis triumphum Religionis Catholicae super Lutheranismo. Contra opus isthoc vulgavit **Godefridus Kohlreif** libellum: *Vanitas Romae triumphalis, h. e. probatio luculenta et succincta, Ser. Principem Palatino-Bipontinam argumentis illis, quae nuper ipsius nomine publice vendita sunt, ad amplectendam religionem pontificiam nullatenus posse commoveri.* Kilonii. 1701.

(7077.) **Flamare** *Conformité de la Creance de l'Eglise Catholique avec le Creance de l'Eglise primitive; et difference de la Creance de l'Eglise protestante d' avec l' une et l' autre.* Rouen. 1701. Auctor e ministro Calvinistico presbyter catholicus, in opere hoc egregie propugnat constitutionem Ecclesiae a Christo fundatae cum Primatu.

(7078.) **Paulus Aresius** Ep. Dertonensis, *sacrorum phrenoschematum liber de SS. Papis, Episcopis etc. Opus primo italice editum, tum a* **Ioanne Cajetano** *Cler. Reg. Theatino latinitate donatum.* Francof. 1702.

(7079.) **Godfrid Sittartz** *Trutz-Majer! d. i. tridentinisches Glaubensbekenntniss wider D. Majer von Hamburg, wider alle Lutheraner, Ketzer, Juden, Türken, Abgötter und Atheisten.* Cöln. 1703. Auctor e S. I. pluribus apologeticis opusculis clarus, dum in praesenti opere professionem fidei Tridentinam tuetur, una de Primatu R. P. fusius disserit.

(7080—7081.) et: 6321. **David Hugueninus** *Catholicae Religionis veritas, quam ad suae conversionis apologiam ex solo S. Scripturae rationali usu, omnibus christianis communi principio, analytice demonstrat, et ab adversariorum Reformatorum obiectionibus apodictice vindicat.* Colon. 1703. Continetur in opere fusior apologia Primatus R. P. Impugnavit opus Huguenini: **Henricus Hulsius** *Pseudo-Catholicae Religionis inanitas.* 1703. Verum respondit **Hugueninus**

Henrici Hulsii inanitas, seu libri „pseudo-cath. rel. inanitas“ *ab ipso inscripti dissipatio.* Colon. 1704.

(7082.) **Frid. Niviandts** *Primat des Papstes,* in opere de sua conversione: *Goldenes Schwert, womit wider jetziger Zeit einreissende Ketzereien, namentlich aber wider den Lutheranismum und Calvinismum die wahre kath. röm. apost. Kirche und derselben alleinseligmachender Glaube verfochten wird von einem vorhin gewesenen Unkatholischen, jetzt aber einem sonderlichen Liebhaber der kath. Wahrheit.* Cöln. 1708.

(7083.) **Car. Meichelbeck** O. S. B. *gründliche und genaue Besichtigung jener aus allerhand liederlichen Lutherischen rostigen Trümmern armselig zusammengeschweissten stich- und schneidlosen Sensen, welche nicht unlängst wider den Acker der alleinseligmachenden kath. Kirche aus der liederlichen Rüstkammer Lutheri so grimmig als einfältig hervorgezogen* Jos. Dominicus von Sensen, *gelübds- und religionsvergessener Mönch, und dermalen verweibter Pastor und Pfarrer zu Darmsheim in Würtemberg.* München. 1709. Refutatio opusculi a. 1707 (ut superius notatum) vulgati. Argumenta tam adversus Romanam commorationem Petri Ap. quam contra Primatum adducta omni probandi vi exuit.

Ad controversiam **Martini Szentiványi** docti Iesuitae, Vol. III. p. 616. relatam notanda sunt sequentia: Liber *Timothei Philalethi* p. 617. nr. 101 citatus hunc praesefert titulum:

(7084.) **Timotheus Philalethus** *Xenia Romano-Catholicorum iusto pretio aestimata, et Xeniis Protestantium Hungariae pari affectu relata: in quibus XV Dilemmata a Romano-Catholicis proposita totidem Antidotis ab Evangelico quodam Theologo qua theologice sunt refutata.* Porro:

Opusculis **Martini Szentiványi** citato loco relatis adiicienda sunt:

(7085.) *Forum scrutatorium antiquarum haeresum.* Tyrn. 1707.

(7086.) *Opuscula polemica simul omnia.* Tyrn. 1718. in duobus tomis.

1710. (7087.) *Curiosissimus de Antichristo liber* **Maximi Xanthori Tubiti** *Altiliensis seu Altimurani, in novem copiosissimos tractatus divisus; quorum unusquisque multa continet de isto homuncione, quae stylo brevi S. Scripturae auctoritatibus, SS. Patrum doctrinis, ac gravissimorum Ecclesiasticorum sententiis probantur. Opus ab auctore hilari animo susceptum, summaque industria et labore pene absolutum, et ob eius mortem importunam a* **Michaele Tubito** *eius fratre ad finem usque magna diligentia perfectum.* Neapoli. 1712. Plenus titulus operis Vol. III. 625. n. 79. citati.

(7088.) **Ant. Th. Schiara** *Romanus Pontifex omnium iurium dispositione propugnandus Christianae Reipublicae exhibetur.* Romae. 1712. In hoc opere, cuius titulum Vol. 3. operis nostri p. 625. nr. 78 iam indicavimus, ex SS. Patribus, Oec. Conciliis, Syn. Provincialibus, SS. Canonibus, aliisve Monumentis ecclesiasticis desumti exhibentur 46 tituli Romani Pontificis, quos hic exhibere congruum putavimus: „1. Ut *homo;* 2. Ut *novo Nomine nuncupatus;* 3. Ut *amicus fidelium recte viventium;* 4. Ut *supremus animarum aegrotantium medicus;* 5. Ut *omnium egenorum advocatus;* 6. Ut *securius miserabilium refugium;* 7. Ut *constans dominantium defensor;* 8. Ut *ultor scelerum;* 9. Ut *malleus infidelium;* 10. Ut *Pater fidelium;* 11. Ut *supremus cunctorum Ordinum Regularium Praelatus;* 12. Ut *bonorum ecclesiasticorum dispensator;* 13. Ut *universalis beneficiorum collator;* 14. Ut *Princeps et Rex;* 15. Ut *pacis amator;* 16. Ut *forma iustitiae;* 17. Ut *christianae pietatis speculum;* 18. Ut *Magister et Doctor gentium;* 19. Ut *legitimus et supremus S. Scripturae declarator;* 20. Ut *Assertor veritatis;* 21. Ut *sal terrae;* 22. Ut *supremus in Ecclesia Dei Legislator;* 23. Ut *Iudex universalis orbis orthodoxi;* 24. Ut *Cleri ordinator;* 25. Ut *sanctimoniae speculum;* 26. Ut *Sanctorum canonisator;* 27. Ut *Custos oecumenicus fidei catholicae;* 28. Ut *Pastor dominici gregis;* 29. Ut *christianae humilitatis exemplum;* 30. Ut *Primas in Hierarchia Ecclesiastica;* 31. Ut *Superior Concilio Oecumenico;* 32. Ut *Summus Sacerdos;* 33. Ut *Episcopus Romae;* 34. Ut *Episcopus Episcoporum;*

35. Ut *Eppus universalis;* 36. Ut *unus Rector Christianae Reipublicae;* 37. Ut *Sponsus Ecclesiae universalis;* 38. Ut *propugnator divini Crucifixi;* 39. Ut *Servus Servorum Dei;* 40. Ut *Sanctissimus Dominus noster;* 41. Ut *Claviger Regni coelorum;* 42. Ut *Thesauri Ecclesiae seu Indulgentiarum dispensator;* 43. Ut *Caput Visibile Ecclesiae militantis;* 44. Ut *Successor Principis Apostolorum;* 45. Ut *Vicarius Christi Domini;* 46. Ut *Papa.*"

(7089.) **Laur. Sablik** O. Cist. *Theses ex universa theologia scholastica.* Pragae. 1713. Theses 36 et 37 sic sonant: *Praeter Scripturam dari debet et de facto datur aliqua fidei regula, qualis est Concilium Generale approbatum, et Pontifex ex Cathedra definiens; qui etiam extra Concilium Generale definiens est infallibilis fidei nostrae regula.*

(7090—7092.) et: 6322—6323. **Rud. M. Meelführer** ex praedicante lutheranico catholicus, *Declaration zur röm. kath. Religion und eine* Apologia praeliminaris. Augsburg. 1713. Libello huic oppositus fuit sequens: **F. Struntze** *kurze Untersuchung des Meelführerischen Declarations-Schreibens.* Wittenberg. 1713. Respondit mox: **Meelführer** *freundliche Warnung an Wernsdorf und Struntze.* Kempten. 1714. Surrexit et alter adversarius: **Büchner** (apostata O. S. B.) *nichts überall wird aus Meelführer's ins Papstthum geschehenen leidigen Abfalls angeführten Ursachen oder* Apologia praeliminari. Coburg. 1714. Huic respondit: **Meelführer** *Ehre und Freude der heil. Kirche.* Kempten. 1714.

(7093.) **Ioachim Friedrich Minutoli** *Motifs de la conversion, avec les caracteres de 40 Ministrés de la Academie de Geneve, desquels sont tirés les sus dits Motifs de Conversion.* Modene. 1714. Fortiter exagitat ministros Academicos Genevenses, velut suos quondam socios, studens illos ad conversionem permovere.

(7094.) **Lucas Kolics** S. I. *Apologia pro Domo Dei, quae est Ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis.* Pragae. 1714.

(7095.) **I. F. Bessel** *dissertationes de Summo Pontifice, Cardinalibus, Eppis* etc. Colon. 1715.

(7096—7097.) et: 6324—6325, **I. Sig. Nester** lutheranus minister in Saxonia, *die Wiederkehr auf die alten Wege der kath. Kirche, in einigen* Motivis — *vorgestellt und abgelegt.* Strassburg. 1715. Necessitatem unius Ecclesiae et quidem visibilis sub regimine visibilis Capitis egregie commonstrat. Vix lucem adspexit liber Nesteri, cum adversarius pseudonymus **Ioannes de Trunco Virente** (I. Phil. Storr) se opponeret: *Der so unselige als unbefugte Abfall Nester's durch gründliche Untersuchung seiner — Predigt aus der heil. Schrift, SS. Patribus und suffragiis domesticis klärlich gezeigt. Mit angehängten weit kräftigeren Motiven, die alten Wege des finstern Papstthums als Wege des Verderbens alles Ernstes zu meiden.* 1715. Pseudonymum hunc refutavit doctus Iesuita Heidelbergensis **Paulus Ussleber** *eilige Abfertigung dessen, was der sogenannte M.* Ioannes de Trunco Virente etc. Heidelberg. 1716. Pseudonymus rursum in arenam descendit: **Storr** *kurze und bescheidene Vorstellung, dass Herrn* Pauli Ussleber *Abfertigung — nicht werth sei, dass darauf ausführlich geantwortet werde.* Heilbronn. 1716.

(7098—7099.) et: 6326. **Magdalena Olympia Archimband** *Exposition de la doctrine de l'Eglise Catholique sur les matieres de controverse en forme de Cantiques sur differents airs anciens et nouveaux. Par une Genewise, nouvelle Convertite.* Fribourg en Suisse. 1719. Opusculum perstringere nitebatur pastor Genevensis **Pictetus** *Cantiques sur les principales erreurs de la Religion Romaine.* Geneve. 1719. Sed reposuit frater conversae **Theodorus Archimband** *Refutation d'un libelle intitulé: Cantiques etc.* Fribourg. 1720.

(7100.) **Ios. de Yermo** *defensio Cathedrae S. Petri.* Matriti. 1719.

Sic dictum *Iubileum protestanticum anni 1717* illustrarunt praeter illa, quae Vol. III. 644. s. adduximus, sequentia insuper Catholicorum opuscula:

(7101.) **G. Gengell** *admiranda Lutheri tribus exposita tractatibus.* Pragae. 1717.

(7102.) **Franc. Csepelényi** S. I. *Ecclesia toto terrarum orbe triumphans.* Tyrnaviae. 1717.

(7103.) *Antwort auf die Frage: ob dieses 1717 Jahr ein evangelisches Jubeljahr sei? oder evangelisch-katholischer Jubelgesang für das* anDerte JUbeLfest Von MartIn LUthers AbfaLL. (An St. VVolffgangs-Tag, aM VorabendD aLLer HeILIgen. Mit Genehmhaltung der Obern. Gedruckt und zu finden zu Gross-Glogau.) Dillingen. 1717. Auctor sequente versiculo concludit suum libellum: „Er (Luther) ist ein Mensch, und hat eine Seele, wohin wird sie denn müssen? wo lauter Jubel immerdar, doch ohne *J* zu geniessen." Refertur porro, sequentes versus valvis templorum Augustanorum ante celebrationem Iubilei affixos fuisse: „Qui plures Luthero animas demisit in orcum, vix fuit, et nullus, credo, futurus erit; daemon habet primas, habeas, Mahomede, secundas: ast loca post illos proxima Luther habet. Cur igitur, gens coeca, virum sectaris iniquum, quem reprobos inter scis habitare greges? Cur festum hoc tanta celebras, lex impia, pompa, quod te supremum mittit in exitium? Desine! vel (Christi sunt haec oracula, crede) Lutheri poenas experiere tui."

1720. (7104.) **Georg Berth** Petra Ecclesiae, *oder das wahre Priesterthum.* Prag. 1721.

(7105.) **Fr. M. Gasparro** *de Summo Pontifice,* in *Inst. Iuris Can.* Romae. 1721. I. 75. Pro inerrantia Summi Pontificis.

(7106.) **Gregorius Kolb** S. I. *Series Rom. Pontificum cum reflexionibus historicis, quas contra* **Ioannem Hübnerum** *aliosque Lutheranos maxime historicos disputationi publicae subiecit.* Aug. Vind. 1721. Operis huius, vol. 3. p. 655. nr. 187 iuxta aliam editionem breviter indicati, amplior memoria facienda videtur. Reflexiones enim historicae, quas narrationi de singulis Pontificibus subnectit, attentione vel ideo dignae sunt, quod commenta et scommata Protestantium, cumprimis in titulo nominati *Hübneri*, insigniter repellant. Mox ad Sec. I. convellit ea, quae Hübner de regimine Ecclesiae aristocratico aut democratico contra Primatum et Monarchiam Romani Pontificis; item contra iter Petri Romanum comminiscitur. In Notis ad Sec. VII vindicat Honorium I ab

errore Monotheletico. In historia Sec. IX refutat fabulam de Ioanna Papissa. In reflexionibus ad Sec. XI fusiorem texit apologiam Gregorii VII.

(7107.) **Ioh. Ios. Pock** *die Statthalterschaft Christi, d. i. kurze, doch wahrhaft — und wohlbegründete Abhandlung von göttlicher Einsetzung und bisheriger Nachfolge der Statthalter Christi auf Erden, nemlich der Römischen Päbste, Leben, Lehren und Thaten, von dem heil. Petro an bis auf jetzige Zeiten Innocentii XIII. Alles aus alten und neuen bewährtesten Geschichtschreibern zum Nutzen des teutsch-katholischen Landsmanns zusammengetragen.* München. 1722.

(7108.) **Iac. Spreng** S. I. *Hierarchia Ecclesiastica theoretico-practicis animadversionibus illustrata.* Friburgi Br. 1722. Illustrat praecipua attributa Romani Pontificis, qua Patris Ecclesiae universalis, totius Ecclesiae visibilis Capitis, ac Iudicis controversiarum; ostenditque eundem ex cathedra loqnentem numquam errasse.

(7109.) **Guil. Balla** *epistola ad tyrones sacerdotes de septem Sacramentis, et Summo Pontifice.* Neapoli. 1722.

(7110.) **I. Montano** *Sermon de la Santidad el Sen. S. Pedro.* Mexico. 1723.

(7111—7117.) **Isaac Papin** exminister reformatus, *Recueil des Ouvrages composés par Papin en faveur de la Religion.* Paris. 1723. Collectio exhibet plura opuscula, quae auctor post suam conversionem (1690) eo scopo concinnavit, ut contribules suos ad unionem cum Romana Ecclesia permoveret: in iisque summam auctoritatem S. Sedis conspicuis verbis identidem asserit et probat. Praecipua opuscula, seorsim antea edita, sunt: *Les deux voies opposées en matiere de Religion, l'examen particulier et l'autorité; — Lettre de Papin a Iurieu sur ce qu' il y a de personel dans le Libelle de Iurieu;* (Iurieu edidit sic dictam pastoralem epistolam contra conversionem Papinii) — *Response a M. Basnage; — Revue des Controverses; — haereticorum causa iuris methodo cognita et iudicata; — les Fondements de la Religion demontrés.*

(7118.) *A hitnek igaz és csalatkozható reguláiról.* N.-Szombat. 1724. Pro inerrantia R. P.

(7119.) **Ios. Baronius** presb. Neap. *Dissertationes theo-logicae de traditionibus, de S. Petri et Rom. Pont. Pri-matu, etc. Contra* **Iacobi Piccinini** *pro novatoribus Apolo-giam.* Neapoli. 1725. Eximium opus, apologiam adversar. penitus proterens. Cf. Vol. II. 741. n. 2040. s.

(7120.) **Lud. Rusca** *Ecclesiastici iudicii in secularem* **Hottingeri** *assertam et vindicatam dissertationem — confir-matio.* Lucernae. 1725. Est uberior commentarius in librum auctoris, Vol. III. 645. nr. 153. laudatum. Infallibilitatem R. P. praeclare propugnat.

(7121—7122.) **Godefridus Hannenberg** S. I. D. Löscher's *abgenutzte Fuchtel, d. i. seine stumpfsinnige Vorrede samm-denen wider S. Petri und der Römischen Kirche Pri-mat und Unfehlbarkeit angeführten und schon vor 10 Jahren für nichtig erklärten Argumenten wird kräftig re-futiret, die kath. Wahrheit aber von des Römischen Pabste Autorität und Unfehlbarkeit in Glaubenssachen allen kund-bar gemacht.* Braunsberg. 1725. *Löscherum*, magnum refor-mationis praeconem, tum in praesente, tum in aliis libri egregie castigat, signanter in: *Theologia controversa.* Posna-niae. 1723. p. 31. ss. et: *Siles, Silebis.* Brunsbergae. 1724. p. 70, ss. Utrobique infallibilitas R. P. insigniter propugnatur.

(7123.) **Michael Wohlrab** *das sicherlich recht und wohlausgelegte Wort Gottes als der kräftigste Antrieb zum römisch-katholischen Glauben, den eigenbeliebigen und unge-wissen Auslegungen der protestirenden Lehrer entgegenge-setzet, und in einer Revocationspredigt vorgestellt.* Strass-burg. 1726.

(7124.) **Lindener-Zoutelandt** *la Babylone demasquée ou Etretien de deux Dames Hollandaises sur la Religion Cath. Romaine et sur les Motifs qui doivent engager a l'embrasser et a renoncer aux Sectes qui lui sont contraires, notamment au Calvinisme.* Paris. 1727. Doctrinae controversae egregie illustrantur, et necessitas Primatus R. P. ostenditur.

(7125.) **Conradus Vogler** S. I. *demonstratio Veritatis catholicae adversus sectas patriae.* Vratislaviae. 1727. Octo Capitibus convellit sectarios veritatem Ecclesiae et auctoritatem S. Sedis oppugnantes.

(7126.) **Iulius Caesar Coturius** S. I. *Epitome controversiarum.* Tyrnaviae. 1728. Clare affirmat, in Ecclesia eam semper viguisse praxim, ut per Pontificem, aut Concilia a Pontifice approbata res omnes de fide controversae decide-rentur.

(7127—7128.) **Balthasar Francolini** *Tirocinium theologicum.* Tyrnav. 1729. Ex eo, quod Pontifex Romanus sit verus Petri successor, Ecclesiae Caput, et Pastor supremus, colligit 1. ipsum esse supra Concilium; 2. Pontificis definitiones esse infallibiles absque assensu Concilii.

(7129.) **Venantius Vertarich** O. S. Fr. QEcclesiensis, *Epitome im- et opportuna, exposita disputationi publicae.* Budae. 1729. In hierarchica monarchia Papam esse supremum fidei controversiarum iudicem, cuius infallibili definitioni standum sit; RR. Pontifices ut Christi legitimos Vicarios suprema gaudere potestate eccl. cum infallibili fidei articulorum explicatione apud ipsos constanter permanente, enunciat.

1730. (7130.) **Benedictus Müllner** O. S. F. *controversia theologica de potestate R. P.* 1730.

(7131—7132.) **Hier. Schaser** S. I. *innocentia Ecclesiae Rom. Catholicae vindicata ab insigni calumnia quorumdam Protestantium.* Aug. Vind. 1732. Opus contra libellos famosos in Germania sine nomine, sine auctore volitantes compositum, et calumnias protestanticas de Ecclesia Romana quasi schola Antichristi, meretrice Babylonica, synagoga satanae etc. nervosissime convellens; simul praeclaram Primatus Rom. Pont. apologiam exhibens.

(7133.) *Memoria historica omnium sacrorum Conciliorum Generalium.* Herbipoli. 1732. Succincte exhibet praecipuas partes Summorum Pontificum penes omnia Concilia Generalia conspicuas.

(7134.) **Buttner** *de Ecclesiae monarchia et Rom. Pontificis auctoritate.* Herbipoli. 1733.

(7135.) **Stephanus Paulus Báchmegyei** Trenchiniensis, primo Medicus, tum e Lutheranismo ad fidem unice salvificam conversus, concinnavit: *Otia Báchmegyeiana, sive documenta*

fidei Rom. Catholicae forma colloquii familiaris inter Lutheranum et Catholicum. Tyrnaviae. 1733. Polemicum opus veritates Ecclesiae Catholicae, ac in his Primatum R. P. adversus Lutheranas obiectiones vindicans, et rationes suae conversionis nervose ac perspicue patefaciens. Frater quoque Auctoris veritatum catholicarum eximius extitit propugnator.

(7136.) **Ioannes Báchmegyei** *documenta veritatis fidei Rom. Catholicae.* Tyrnaviae. 1735.

(7137.) **Gerardus Casteel** *controversiae ecclesiastico-historicae utiliter curiosae, non compositae sed dispositae, ac studio partium seposito eruditorum lectorum placitis expositae.* Colon. 1734. Pluribus dissertationibus sive controversiis attributa supremae potestatis Rom. Pontificis illustrat, signanter Contr. 13: de simulatione Cephae et reprehensione Pauli; Contr. 14: de Petri Apostoli praesentia Romae; contr. 19: de excommunicatione Victoris Papae in Asianos; contr. 23: de dissidio inter Cyprianum et Stephanum; contr. 24: de Marcellini Papae lapsu; contr. 29: de Liberio Papa; contr. 31: de Appellationibus ad Sedem Romanam; contr. 35: de Honorio I Pont. Romano; contr. 44: de decretis C. Constantiensi Sess. IV. et V. Editionem alteram de a. 1757. indicavimus Vol. III. 701. n. 475.

(7138.) Auctor operis Vol. III. 672. nr. 297. laudatus *(Lapis lydius contr. fidei.* Tyrn. 1736.) non modo Primatum, sed una infallibile magisterium R. P. propugnat, dum saepius asserit: eundem etiam absque Concilio et extra Concilia in decretis fidei infallibilem esse.

(7139.) **Stephanus Laukovics** D. Agriensis presbyter, dum a. 1736. pro laurea publice disputaret, sequentem defendit assertionem (Instit. Christianarum, quae sunt de fide controversiis. Tyrnaviae. 1735.): „Pontificem Romanum etiam sine Concilio esse iudicem controversiarum infallibilem; hanc esse communissimam et ab universa fere Ecclesia Cath. receptissimam sententiam, ita, ut opinio contraria, etsi nondum prorsus haeretica, eo quod ab Ecclesia aliquomodo tolerata, error tamen et haeresi proxima dicatur a sapientissimis maximisque Theologis.“

(7140.) **Hiac. Serry** *Dictionarium Latinum ex Lucinianae Antithesis phrasibus expressum, censoriis Orbilii notis emendatum.* 1736. Scriptum hoc Auctor postremo opposuit adversarii sui *Lucinii* opusculo, in controversia de infallibilitate Rom. Pont. Cf. Vol. III. 667. s.

(7141.) *Assertio bipartita veritatis catholicae adversus haereticam pravitatem, partim ex* **Arnoldi Corvini** *Iustiniano Imp. Catholico, SS. Conciliis et antiquis Patribus consentiente; partim ex* **Iodoci Coccii** *Martino Luthero acatholico sibimet catholice contradicente desumta.* Styrae. 1736. Vindicatur Primatus R. P. et antilogiae Lutheri deteguntur.

(7142.) **Franc. Csepelényi** Trenchiniensis, S. I. *Ecclesia toto orbe triumphans.* Tyrn. et Cassoviae. 1737. (prima ed 1707.)

(7143.) **Mich. Scavo** *dissertatio hist. dogmatica de subiectione Siciliae Patriarchae Romano.* Panormi. 1737.

(7144.) **Iaroslaus a. S. Alexio** e Sch. Piis, *Theol. hist. dogmatica.* Iaurini. 1738. Part. 2. uberius probat privilegium inerrantiae R. P. et difficultates removet.

(7145.) **Pierre Duderé de la Borde** *la Verité triomphante de l' erreur, par un nouveau Converti, dont les motifs de sa Conversion sont adressés aux Ministres de la Religion pretendue Reformée. Avec une Instruction Chrétienne sur les principaux articles de la foi.* Paris. 1738. Opus polemicum, stringens reformatos ad agnoscendas veritates catholicas, ac in his praeferenter summam Vicarii Iesu Christi auctoritatem.

(7146.) **Raymund Bruns** *römisch-katholisches Unterrichtungs-, Gebet- und Gesangbuch.* Berlin. 1738. Est tamquam commentarius quidam super quibusvis doctrinis inter Catholicos et Protestantes controversis, cumprimis de auctoritate Ecclesiae et Rom. Pontificis uberius tractans.

(7147.) **Martini Becani** S. I. *Compendium Manualis controversiarum*, in literatura, Sec. XVII laudatum Tyrnaviae 1738 denuo editum est. In eo *infallibilitas* R. P. propugnatur.

(7148.) **M. Ant. Trivellatus** *dissert. theologicae.* Patavii. 1739. Dissertatione 7. refutat eos, qui Vigilii et Honorii I casus in medium proferunt, ut Papam in doctrina errare posse demonstrent.

1740. (7149.) *Lettre apologetique dans laquelle l[e] Sr.* **Francois Vernet** *negociant expose a M. Iacob Vernet[,] son frére et professeur en Belles-Lettres a Geneve, les motifs qui l' ont porté a abjurer l'heresie de Calvin, et a embrasser la Religion Cath. Ap. et Romaine.* Avignon. 1740.

(7150—7151.) *Regnum coelorum, seu vera Dei Ecclesia per Sanctos et orthodoxos Patres atque Doctores Ordinis S. Benedicti theologice demonstrata et plurimum propagata; a Monasterio S. Galli eiusdem Ordinis S. Romanae Sedi Ap. immediate subiecto per XII iam pene secula constanter propugnata.* S. Galli. 1741. Item: *Propugnator verae Dei Ecclesiae et S. Ap. Sedis Coelestinus S. R. E. Cardinalis Sfondrati olim S. R. I. Princeps, Monasterii S. Galli Abbas, dignitate et virtute humanis divinisque scientiis Eminentissimus.* S. Galli. 1741. Duo haec opera in immediato sunt nexu cum illo, quod Vol. III. 684. n. 348. laudavimus, idemque cum hoc pertractant argumentum, ostendendo: dari in hoc mundo aliquam veram Dei Ecclesiam, quae visibilis ac infallibilis esse debeat, item una, sancta, catholica, et apostolica, variis S. Scripturae encomiis depraedicata, et ex persecutionibus, ss. Martyribus, miraculis et vero Sacrificio semper agnita, talemque esse solam S. Romanam Ecclesiam ab omnibus quaerendam et amplectendam.

(7152.) *Della Infallibilita e dell' Autorita' del Romano Pontefice sopra i Concilij Ecumenici. Ristretto di un' opera sopra lo stesso argumento di* **F. G. A. Orsi** *dell' O. Pred.* Roma. 1741. 2. Vol. Pro absolute monarchico regimine Ecclesiae.

(7153.) **Petr. Franc. Fogginius** *de Romano D. Petri itinere et Eppatu.* Florentiae. 1741. (Vol. III. 683. nr. 340.) Auctor pereruditus XX Exercitationibus pertractat quaestionem de itinere ac eppatu Romano Petri Apostoli: ostendens, utrumque, iter et eppatum, tot tantisque ratum esse testimoniis, ut vix alia reperiri possit testatior historia; Petrum sub Claudio Romam venisse, illic 25 annis Eppatum tenuisse, et anno 66 aerae vulgaris obiisse.

(7154.) **Lud. Sabbatinus** *de dignitate Papae*, in opere: *Selectae dissertationes de praerogativa et sanctitate Status*

Clericalis. Ex italico idiomate in latinum transtulit **Ign. Kistler**. Aug. Vind. 1741. p. 92. ss. Dignitatem et praerogativas Summi Pontificatus praeclare pertractat, et diss. 21 de *firmitate et infallibilitate* R. P. decretorum agit, diserte pronuncians: Summo Pontifici soli sine Concilio competere infallibilem auctoritatem.

(7155.) **Ioan. Bobics** *theses ex theologia.* Iaurini. 1742. Inter eas continetur et sequens pro *inerrantia* R. Pontificis: „Caput visibile Ecclesiae et Vicarius I. C. est Pontifex legitime electus, qui est iudex infallibilis controversiarum fidei.“

(7156.) **Gabr. Schenck** O. Serv. BMV. *quaestio dogmatica: an Summus Pontifex Concilio Generali auctoritate et potestate sit superior? Cum dissertatione Scripturistica de simulatione Cephae et eius reprehensione facta a Paulo Gal. 2. 11.* Campidoni. 1744. Quaestionem primam affirmative resolvit et pluribus argumentis probat, enervando simul difficultates ex Conciliis Constantiensi ac Basileensi positas; appellationem a Papa ad Concilium tamquam antiquam haereticorum notam reiicit. In altera disquisitione evincit: reprehensionem Petri veram fuisse, sed simulationem eiusdem non in errore fidei, verum facti et conversationis constitisse.

(7157.) *Disputationes historicae ad vitas Pontificum Romanorum.* Wirceburgi. 1744. In iis continentur: de Petro seu Cepha, cui Paulus Antiochiae in faciem restitit; de Cathedra D. Petri Antiochena; de Cathedra D. Petri Romana etc.

(7158.) **L. Siena** *Dissertazione in difesa di Onorio Papa.* Sinigaglia. 1744.

(7159.) **Franc. Hertzig** *Manuale controversisticum.* Tyrnaviae. 1745. Pontificem extra Concilium definientem errare non posse, tuetur.

(7160.) **Ios. Erdélyi** *assertiones theologicae.* Iaurini. 1746. Thesis 8 et 9 sic sonat: „Haec (Ecclesia) infallibilem auctoritatem habet quaestiones fidei controversas decidendi. — Hanc eandem infallibilitatem habet Romanus Pontifex etiam extra Concilium, dum quidpiam definit tamquam Ecclesiae Caput.“

(7161.) **Matthaei Petitdidier** opus: *Tractatus theologicus de auctoritate et infallibilitate Summorum Pontificum,*

primum gallice 1724 editus (Op. nostr. Vol. 3. p. 1014. nr 583), latine vulgatus est Tyrnaviae. 1746.

(7162.) **Dominicus Nic. Escolanus** ICtus Gaditanus, *non nullae in varia Iuris Canonici capita Salmanticenses elucubrationes.* Vallisolati. 1748. Inter argumenta, quae ad Primatialem R. P. potestatem pertinent, potissimum auctoritatem iudiciariam, et cognitionem sic dictarum causarum maiorum illustrat.

(7163.) *Principia Romano-Catholicorum in iis, quae Deum Regemque concernunt.* 1748. Anglicus liber saepissime editus (usque initium Sec. XIX vicibus 35) de infallibilitate R. P. haec habet: „Non est de fide, Papam esse infallibilem ab Ecclesia seorsim consideratum, etiam in fide tradenda; inde sequitur, definitiones papales seu decreta, quamcunque formam induerint, separatim a Concilio Generali, seu acceptatione universalis Ecclesiae, i. e. non accedente eiusmodi assensu, neminem obligare sub haereseos poena ad assensum interiorem."

(7164.) **Udalricus Munier** S. I. *Vindicatio Honorii Pontificis Romani.* Wirceburgi. 1748. Sex dissertationibus distinctis complectitur hoc argumentum. Citavimus opus hoc, sed sub alio titulo, Vol. III. 687. n. 383.

(7165.) **Iosephi Eppi Augustani** *basis Hist. Eccl.* Aug. Vind. 1748. Continet vitas RR. Pontificum.

(7166.) *Catechismus Archi-Dioecesanus.* Colon. 1749. Ed. IV. (I. de. a. 1736.) In eo infallibilitas R. P. clare propugnatur: signanter in quaestione: *Wo und wann erzeigt sie* (die Kirche) *diese unfehlbare Gewalt im Lehren?* et responso: *Wann die Kirche durch den Römischen Papst allein, oder durch die mit ihm versammelten obersten Hirten oder Bischöfe etwas vorhaltet zu glauben.* Doctrina haec repetita fuit in subsequis Catechismi Colon. editionibus de a. 1765, 1780, 1795 etc. — **Pastoralblatt für Köln. Erzd.** 1870. p. 129. ss.

(7167.) **Andr. Rüdel** S. I. *Sancta Romana Ecclesia characteristico Matris ac Magistrae titulo brevi dissertatione canonica vindicata.* Heidelb. 1749.

1750. (7168.) **Mich. Ang. Monsacrati** *de catenis S. Petri dissertatio ad Benedictum XIV.* Romae. 1750.

Mich. Szegedi S. I. *de Primatu Romani Pontificis.* Tyrnaviae. 1750.

(7169.) **Andr. Rüdel** S. I. *Ecclesia vere Evangelica quoad doctrinam et disciplinam vindicata, seu Stricturae canonicae, queis falsitas veritatis Ecclesiae sic dictae Evangelicae ostenditur. Contra dissert.* **I. C. Pfaffii** *a. 1712 excusam et denuo 1720 et 1731 recusam.* Heidelbergae. 1750. Argumenta Pfaffii contra Primatum elidit.

(7170.) **Ioan. Gisbert** S. I. *Prolusiones et dissertationes theologicae.* Posonii. 1750. Pontifices Romanos, dum ex Cathedra loquuntur, numquam errorem proponere toti Ecclesiae credendum, defendit.

(7171.) **Corbinianus Thomas** O. S. B. *Spicilegium Theologicum de Ecclesia Christi.* Salisburgi. 1751. Primatum R. P. uberius pertractat.

(7172.) **Lucas Dorascentius** *Carmen de festo SS. App. Petri et Pauli octo dierum supplicatione celebrando in Urbe Roma.* Romae. 1751.

(7173.) **Ant. Steinsiess** Min. *Panoplia dogmatica.* Iaurini. 1752. Contra Gallos anni 1682 defendit: „spiritum universalis Ecclesiae a Christo soli Petro Summati Ecclesiae suae visibilis, eiusque legitimis successoribus cum perpetua assistentia promissum fuisse."

(7174.) **Ign. Pongrácz** O. S. Pauli, *Triumphus Pauli pio dolo a Deo decepti.* Posonii. 1752. De Rom. Pontifice pronunciat: „ipsum continuam habere assistentiam Spiritus S. ut in rebus, quae fidem et rectos mores concernunt, definiendis sanciendisque errare non possit."

(7175.) **Ant. Sandini** *vitae Pontificum Romanorum ex antiquis Monumentis collectae.* Bambergae. 1753.

(7176—7177.) **Hermannus Scholliner** O. S. B. *epistola ad virum clarissimum Ioan. Rud. Kieslingium Prof. Lipsiensem, in qua de religione lutherana Catholicis iuxta ipsum, ut ad eam accedant, amabili, reipsa vero, ne ad eam deficiant, iure merito odibili disserit.* Ratisbonae. 1753. Item: *Dissertatio anti-Huthiana, qua calumniam de Papa Antichristo in S. Caes. Maiestatis Statuumque Catholicorum iniuriam redundare ostenditur.* Ratisb. 1758.

(7178.) et: 6327. **G. F. Damiani** *Synopsis missionis, miraculorum, et evangeliorum M. Lutheri et I. Calvini, quinque constans capitibus.* Posonii. 1754. et 1755. Opus

hoc refellere nitebatur anonymus protestans: *Defensio vitae et missionis beati M. Lutheri contra calumnias a G. F. Damiani imputatas.* 1755.

(7179.) **Ioan. Thom. Rinaldi** *theses historico-dogmaticae de Rom. Pontificibus seculi II.* 1755. Auctor floruit in Hetruria.

(7180 a/) **Vitus Pichler** S. I. *Theologia Polemica in usum discipulorum Univ. Tyrnaviensis recusa.* 1755. Infallibilitatem Papae ex Cathedra loquentis „independenter a consensu Ecclesiae" propugnat.

(7180 b/) **Franc. Conradus de Waldinutz** *assertiones ex Theologia.* Tyrnaviae. 1756. Eandem de infallibili auctoritate R. P. thesim tuitus est, quam supra a *Iosepho Erdélyi* defensam fuisse scripsimus.

(7181.) **Ant. Illyés** *theses ex theologia.* Agriae. 1759. Inter eas occurrunt: „Iudex controversiarum fidei est ipsa Ecclesia in pastoribus suis, interdum per Concilia Generalia, interdum per solos Pontifices. — Pontifex Romanus ex cathedra loquens infallibilis est in decidendis fidei et morum quaestionibus, ac supra Concilia."

(7182.) **Hieremias a Bennettis** *privilegiorum in persona S. Petri Romano Pontifici a Christo Domino collatorum vindiciae.* Romae. 1756—1761. Operis huius Vol. III. 717. n. 535. meminimus ad annum, quo absolutum fuit: hoc loco autem citamus idem ad annum, quo inchoatum est.

(7183.) **Bern. Gaigl** O. S. B. *Regulae moderaminis pro tuenda subordinatione ad Cathedram Petri ex incomparabili opere Benedicti XIV de Synodo Dioecesana, praecipue in materia de Sacramentis quoad doctrinam et disciplinam selectae, atque ad titulos quamplures Decretalium Gregorii IX coaptatae.* Tegernsee. 1756.

(7184.) **Iusti Calvini** Veteracastrensis, *pro SS. Catholica Romana Ecclesia, proque sua ad eam transmigratione Apologia, ex SS. Literis, venerandа antiquitate, atque ipsis Sectariorum principiis ita adornata, ut facilem lectori viam ad veritatem muniat; una cum volumine Epistolarum Catholicarum.* Heidelbergae. 1756. Opus hoc in Literatura Sec. XVII iam recensuimus.

(7185.) **Ioan. Szegedy** S. I. *opusculum de Hierarchia ecclesiastica et de Primatu S. Petri eiusque successorum Rom. Pontificum. Defendit* **Petrus Homolay**. Agriae. 1756. Operis istius (Vol. III. 700. nr. 464. iam indicati) Auctor inerrantiam R. P. aperte tuetur. Scribit enim: „Constituto *Capite* et *Supremo Pastore* fidelium, ad quem recurrere cuique fas sit, reliquum committit Ecclesia Deo, cui cura est de populo suo, *nec patitur, ut* a quocunque demum, praesertim vero *a suo Summo Pastore decipiatur et in errorem inducatur seu in fide seu in moribus,* quod eius sanctitati et puritati obesset. Ille enim idem *Spiritus S.* qui praestat sanctitatem et infallibilitatem Ecclesiae, ne a fide vel bonis moribus aberret, idem *praestat aut impedit, ne quid dissonum fidei vel bonis moribus Pontifex proponat Ecclesiae universae, eamque ad illud sequendum et tenendum obliget. Hinc bene dicitur et ipse Pontifex infallibilis propter Ecclesiam. — Sedet enim in tali Cathedra,* in qua (ut ait Aug. ep. 166.) coguntur etiam mali bona docere. Atque haec est illa *publica fides Petri*, pro qua Dominus oravit etc.

(7186.) *Az igaz útnak megválasztása a különböző vallásu kereszténynek között, mellyet* Clericus János *reformatus ember ellen* **Vinc. Lud. Gotti** O. Praed. Card. *kibocsátott, és Ser. Sz. Ferencz Salvatoriana-beli magyar Provinciának egy tagja magyarra fordított; most pedig* Almásy János *kinyomtattatott.* Eger. 1757. Infallibilitatem R. P. fusius probat.

(7187.) **Ioan. Ströhl** *Petrus Petra.* Pedeponti. 1757.

(7188.) **Guil. Burius** Bruxellensis, *Romanorum Pontificum brevis notitia, ritus ecclesiasticos a singulis institutos praecipue declarans.* Venet. 1757.

(7189.) **Ant. Sandini** in *historia apostolica*, quae primum 1721 lucem vidit (Vol. 3. p. 667. nr. 256.) tres pertractat de B. Petro Ap. quaestiones: 1. *de Petro seu Cepha, cui Paulus Antiochiae in faciem restitit;* 2. *de Cathedra D. Petri Antiochena;* 3: *de Cathedra D. Petri Romana.* Dissertationes super his quaestionibus recusae fuere Passavii. 1759.

(7190.) **Nic. Schmitth** S. I. *Institutiones Theol. Dogm. Schol. Morales.* Tyrnaviae. 1759. ed. 2. fuse pobat assertionem:

quod Rom. Pontifex non solum cum Generali Concilio sibi consentiente, verum etiam extra Concilium e Cathedra loquens sit infallibilis controv. iudex; et quod ad infallibilitatem definitionis pontificiae non requiratur consensus Ecclesiae extra Concilium.

1760. (7191.) **Andr. Szabó** *assertiones ex universa theologia.* Tyrnaviae 1760. Assertio 24 et 25: „Haec (Eccl. Romana) *infallibilem* auctoritatem habet quaestiones fidei controversas decidendi. *Hanc eandem infallibilitatem habet Romanus Pontifex etiam extra Concilium, dum quidpiam definit tamquam Caput Ecclesiae.*“ Auctor subin Eppus Cassoviensis fuerat.

(7192.) **Coelestinus Oberndorffer** O. S. B. *auctoritas Romani Pontificis methodo polemico-historico-scholastica in usum Theol. Dogmaticae candidatorum expensa.* Aug. Vind. 1760. Est pars altera operis, quod Vol. III. 716. n. 525 laudavimus. Assertiones Auctoris cumprimis notandae sunt: Romanum Pontificem, quoties de cathedra loquitur, et tamquam Vicarius Christi toti Ecclesiae proponit aliquam veritatem fide divina credendam, esse infallibilem etiam extra Concilium et praevium Ecclesiae consensum; Marcellinum Papam numquam accendisse thura diis gentium, totamque relationem esse sublestae fidei; Liberium Papam numquam assensisse Arianis; Honorium PP. non fuisse Monothelitam.

(7193.) **Ioan. Damiani** Can. Vaciensis, in opere Vol. 3. p. 716. nr. 521 laudato ex textu Luc. XXII. 32 probat inerrantiam R. P.

(7194.) **Thomas Holtzclau** S. I. *Honorius I Summus Pontifex fidelis et innocens: sive dissertatio theologica, qua Honorius I in causa fidei contra Monotheletas ab omni haeresi, mala oeconomia et negligentia nova methodo vindicatur. Ad illustrandum dogma catholicum de gemina Christi voluntate et operatione.* Herbipoli. 1762. Uberior titulus libri Vol. III. 718. n. 537. recensiti.

(7195—7196.) **Hubertus Hayer** Minor. *la Regle de Foi vengée de calumnies des Protestans.* Paris. 1761. Et: *L'Apostolicite du Ministere de l'Eglise Romaine.* 1765. Utrumque opus contra ministrum reformatum Ultrajectinum *Boullier*

dirigit auctor, auctoritatemque Ecclesiae et Rom. Pont. infallibilem demonstrat.

(7197—7198.) **Ioan. Prileszki** S. I. *Theologia Prolegomenorum.* Viennae. 1761. et: *S. Cypriani acta et scripta omnia in Summam redacta, et proloquiis atque annotationibus illustrata.* Tyrnaviae. 1761. asserit: decreta R. P. dogmatica etiam extra Concilium et non expectato aliorum Epporum consensu esse prorsus infallibilia et irretractabilia, quoties ex Cathedra loquitur.

(7199.) **Florianus Bertoni** O. S. Pauli, *assertiones ex theologia.* Tyrnaviae. 1761. Assertio 34: Summus Pontifex est infallibilis in rebus fidei et morum decernendis. 35: Idque etiam extra Concilium, nam et supra hoc est.

(7200.) **Petrus Zsolnay** O. S. Pauli, *theses theologicae.* Tyrn. 1761. Thesis 27: Romanus Pontifex est supra Concilium Generale, et infallibilis in decretis ad fidem et mores pertinentibus.

(7201.) **Mich. Zákó** *selectae propositiones ex universa theologia.* Weszprimii. 1761. Thesis 5: Summus Pontifex non errat, dum ex Cathedra loquitur.

(7202.) **Ant. Nagy** *assertiones ex universa theologia.* Tyrnaviae. 1763. Propositio 6: — Nullus unquam Pontifex erravit in fide, loquens ex cathedra, nec errare potuit.

(7203.) **Kézi Kalauz**. Vácz. 1764. Tizedik vetekedés: *A római Pápának csalhatatlanságáról.*

(7204.) **Franc. Neumayr** S. I. *Religio prudentum, sive sola Fides Catholica fides prudens. Opusculum paraeneticum cum reflexionibus practicis de vita ex fide.* Aug. Vind. et Ingolst. 1764. Insigniter refellit errores infallibilitati Ecclesiae Romanae oppositos, et dissipat querelas contra potestatem R. P. positas.

(7205.) **Ios. Krusper** presb. Nitriensis, Tyrnaviae publice propugnavit thesim *de infallibilitate R. P. etiam extra Concilium.*

(7206.) **Ios. de Riegger** *dissertatio de sensu VI canonis Nicaeni ex Natalis Alexandri Hist. Eccl.* Viennae. 1765. Propugnat: Canonem VI Nicaenum de Patriarchis intelligendum esse, eoque non destrui Primatum R. P. nec illius aucto-

ritatem Patriarchicam intra suburbanas seu suburbicarias, au decem provincias Vicario Urbis parentes coarctari.

(7207.) **Ioan. dall' Occa** Can. et Prof. Bonon. *Institutiones Theologicae.* Bonon. 1766. Doctrinam de Rom. Ponti fice ubertim pertractat, et ostendit: Gubernium a Christo i Ecclesia institutum esse monarchicum; supremum Ecclesia Monarcham a Christo Petrum constitutum fuisse, Primatu iurisdictionis de iure divino in singulos fideles instructum Petro in eodem Primatu et perfecta monarchia Romanum Pon tificem successisse, esseque in docendo infallibilem et Concili superiorem.

(7208.) **Ios. Zábráczky** Agriae 1767 propugnavit thesin *de infall. R. P. ex cathedra loquentis.*

(7209.) *Lexidion Theologicum ex editione Gallica la tine redditum, recognitum, auctum.* Heidelbergae. 1768. Pe nes notitiam compendiariam universae Theologiae, praecipu Iuris Canonici capita evolvit, et secundum voces: Papa, Pri matus, Romanus Pontifex etc. catholicam doctrinam succinct et perspicue proponit.

Ad controversiam *Febronianam* (Vol. III. 724. ss. adiicienda sunt:

(7210—7211.) *Sammlung kritischer Schriften wider des Justin Febrons besonderes Buch. Zusammengetragen von einem guten teutschen Römisch-Katholischen zu Wardingen unweit Denkling ober dem Hummelbach.* Salzburg. 1765 Praesens collectio (Vol. III. 728. n. 637. breviter indicata) continet 2 opuscula: a) *Eine Gegenschrift, welche auf der Heidelbergischen Universität bei einer kath. theol. Promotion 1764 ausgetheilt, nun aber aus dem Lateinischen überbracht und mit etwelchen Zugaben vermehret worden.* b) *Briefe an einen Pfarrherrn von dem ächten Begriffe einiger Streit fragen, welche einige Neuerungsgeister unter dem System des Febronius aufgeworfen haben.* Prius opusculum Vol. III. 726. n. 624. indicatum est.

(7212.) *Discorso Accademico sopra il Libro intitolato* Iustini Febronii ICti de Statu Ecclesiae etc. *di Cleostene*

Laodicense P. A. 1767. Discursum praesentem subnexuit operi suo de potestate ecclesiastica Summorum Pontificum *Petrus Ballerinius* Vol. III. 730. n. 647. laudatus.

1770. (7213.) **Clemens Becker** S. I. *diss. de potestate Papali.* 1770.

(7214.) **Otto Sprug** O. S. F. *dissertationes de Ecclesia, Rom. Pontifice, et Conciliis.* 1770.

(7215.) **Fr. Xav. Fuchs** presb. Strigon. (subin Eppus Nitr. et AEppus Agriensis) *assertiones ex universa Theologia.* Budae. 1770. Assertio XX: „S. Petrus accepit a Christo Primatum honoris et iurisdictionis in omnes fideles, proinde in universam Ecclesiam. Hic Primatus transit ad omnes eius successores, qui sunt Eppi Romani. Adeoque legitimus Pontifex Romanus est visibile Caput Ecclesiae, *infallibilis* iudex controversiarum fidei, etiam extra Concilium, est verus in terris Christi Vicarius."

(7216.) **Lud. Csapodi** S. I. *de Religione Revelata, eius regulis.* Tyrnaviae. 1771. Notatu digna verba: „Quid vetat igitur, aiebam, viri sapientissimi et ab omni assentationis umbra remotissimi *Bossueti* vestigiis insistere, bonaque eius ac Cleri Gallicani venia profiteri palam: *uti Conciliorum ita Pontificum Romanorum decreta, si legitime lata sint, errori nulli obnoxia esse;* an porro legitime lata sint, non aliunde certius intelligi posse, quam ex consensu Ecclesiarum, qui tamen *infallibilis irreformabilisque iudicii vim* non tribuat, *quam Concilia et Pontifices ab assistente sibi Spiritu S. immediate recipiunt.*"

(7217—7218.) **Thomas Mayer** (Mayr) S. I. *Prodromus complectens prolegomena et tractatum praevium de vera Religione et Ecclesia. P. I. et II.* Item: *Tractatus praevii Appendix I. II.* Friburgi Br. 1771. 1772. Eximium opus apologeticum pro potestate Ecclesiae ac cumprimis Summi Pontificis; maximo argumentorum pondere convellens ac iugulans sic dictos Appellantes a Summo Pontifice ad Generale Concilium.

(7219.) *Versione e prosequimento dell' Italus al Sig. G. Febronio dello Stato della Chiesa.* Trento. 1771. Versio italica libri, qui occurrit Vol. 3. p. 743. nr. 734.

(7220.) **Franc. Bene** *a hitnek különbféle ágazatairól vetélkedö levelek.* N.-Szombat. 1772. Inerrantiam Summorum Pontificum uberius pertractat, et de Honorii casu censet, ipsum unice privatum errorem commisisse, neutiquam e cathedra definitionem edidisse.

(7221.) **Venceslaus Entshelyi** O. S. Pauli, *assertiones ex universa theologia ad mentem Doctoris Angelici D. Thomae Aquinatis.* Tyrnaviae. 1772. Assertio 28: „Fide profitendum est, *Rom. Pontificem* S. Petro in primatu auctoritatis et iurisdictionis in universam Ecclesiam succedere. 29: *Est* quoque *auctoritate et iurisdictione omni Concilio superior.* 30: *Cuius iudicium loquentis ex cathedra in rebus fidei et morum est infallibile, et independens a consensu Ecclesiae.*"

(7222.) **Ioan. Christophori Amadutii** *epistola apocrypha Iesu Christi ad Divum Petrum ex Cod. mss. Ecclesiae Tudertinae*, in: *Anecdotis Literariis.* Romae. 1773. Vol. I. p. 61. Epistola, cuius falsitatem Praefatio uberius demonstrat, sonat de observantia et cultu diei Dominicae.

(7223.) **Ant. Ferd. Geissau** *gründliche Nachricht vom Conclave oder der Papstwahl.* Wien. 1775.

(7224.) **Mathias Nándory** in opere Vol. III. 740. nr. 702 citato sic se exprimit: „Ego certe ea firmus sum in sententia, quod *fides nusquam omnino poterit alibi tam pura vel tam nitida reperiri, sicut in Ecclesiae Romanae Vicario. Ea* (Ecclesia Romana) *lapis ille Lydius, in quo reliquarum per orbem Ecclesiarum doctrinae puritas non secus ac aurum probari deberet.* Neque istud a vero alienum cuipiam videatur, quando *per os RR. Pontificum e cathedra Petrus loqui solet.*"

(7225.) *Honorius I ab haeresi Monothelitarum vindicatus, adversus C. M. Güntherodum.* 1776.

(7226.) **Fr. A. Zaccaria** S. I. *de S. Petri Primatu, Romanaque Ecclesia ab eo condita, atque Eppi iure administrata.* Romae. 1776.

(7227.) *Ecclesia Romana infallibilis in factorum definitionibus: opusculum Iosephi Ludovici sacerdotis sanctissimo Deiparentis Sponso consecratum.* Uberior titulus libri T. III. 742. n. 719 laudati.

(7228.) **Gabriel Döry** *conclusiones ex theologia speculativo-dogmatica.* Quinque-Ecclesiis. 1777. Concl. 11 et 12: „Ex eadem vi et ratione Primatus, S. Irenaeo praeeunte, conficimus necesse esse, ut omnes omnino fideles unius et eiusdem fidei vinculis colligentur cum Ecclesia Romana, h. e. cum sedente in Petri Cathedra Pontifice, ita, ut si quis a doctrina Cathedrae Romanae dissentit, eo ipso a doctrina Ecclesiae dissentire convincatur; satisque sit unius Ecclesiae Romanae traditionem consulere, ut hac semel cognita illico aliarum Ecclesiarum traditio et sententia atque doctrina cognoscatur. Hinc autem liquido patet, aliam esse non posse aliarum Ecclesiarum fidem et traditionem a fide et traditione Romanae Ecclesiae; hoc enim tam impossibile est, quam promissiones Christi, quibus perpetuam Caput inter et Ecclesiam doctrinae unitatem pollicitus est, frustrari. Quamobrem *qui cognita Romani Pontificis e Cathedra proloquentis sententia suum eousque iudicium suspendunt, donec Ecclesiae consensum paritcr cognoverint, hi impossibilem comminiscuntur hypothesim, qua contra promissiones Christi contingere posse supponunt, ut Caput inter et Ecclesiam doctrinae dissonantia existat.*“

(7229.) **I. B. Tamaguini** *historia Monothelitarum atque Honorii I controv.* Paris. 1778.

(7230.) **Evasius Bonafous** Ord. Vallis Umbrosae, *de Ecclesia militante dogmatico-polemica exercitatio.* Romae. 1778. Primatum R. P. fusius propugnat.

(7231.) **Ioan. Iac. de Pegna** Sacerdos Romanus, *S. Pietro Apostolo Capo e Principe della Chiesa.* Roma. 1778.

(7232.) **Ferdin. Ughi** *de Romanis appellationibus propositiones critico-canonicae.* Ferrariae. 1779.

Scriptis de controversia *Febroniana* (III. 724. ss.) addenda:

(7233.) *Confutatio operis Febronii super IV epistolas ab ipso Febronio Clementi XIII directas.* Faventiae. 1775.

(7234.) *H. S. Votum Pio VI ob retractationem Iustini Febronii.* Romae. 1779.

1780. (7235.) **Ant. Marini** O. Min. *Presunzioni scandalose del Secolo XVIII sopra la Chiesa di Dio.* Fuligno. 1780. Castigat asserta et facta Seculi XVIII contra Ecclesiae ac Rom. Pontificis potestatem.

(7236.) **Ant. Gánóczy** Can. MVárad. *a* Credo-*nak vagyis az Apostolok vallásának magyarázása.* N.-Várad. 1780. Romanum Pontificem qua infallibilem controversiarum fidei iudicem et regulam proponit, quum ex cathedra proloquitur.

(7237.) **Andr. Szabó** Can. Strigon. (subin Eppus Cassoviensis) *dissertatio super bulla* Unigenitus. 1781. Constitutiones RR. PP. tunc esse stricte *regulam fidei* pronunciat, dum quampiam propositionem ut haereticam, quippe verbo Dei scripto vel tradito oppositam, damnant, aut aliquid praescribunt fide tenendum.

(7238.) **Mich. Ios. Szvorényi** *Causa Religionis contra Helv. et Aug. Confessionis cultores defensa.* Budae. 1781. In opere hoc Primatus R. P. contra obiectiones Protestantium fusius defenditur.

(7239.) **Petrus van Hove** Minor. *Apologismus polemicus de Iudice controversiarum in rebus religionis: quo contra incredulos demonstratur, Religionem a Deo revelatam esse admittendam, et contra haereticos Verbum Dei tam traditum quam scriptum ab Ecclesia infallibili propositum et expositum esse infallibile et unicum unicae salutaris Religionis Christianae criterion normale; decretorium vero in fidei controversiis publicum et infallibile Romano-Catholicae Ecclesiae seu congregatae definientis seu dispersae docentis testimonium.* Antverp. 1782. Romani Pontificis errare nesciam in rebus fidei auctoritatem sat clare profitetur.

(7240.) **L. Cuccagni** *Vita di S. Pietro.* Venezia. 1782.

(7241.) *Il Difensore del Primato del Papa.* Lombardia. 1783.

(7242.) **Fr. Zaccaria** S. I. *lo Spirito del Canonista Autore del Libercolo intitolato:* Lo Spirito della Corte di Roma. Londra. 1783. Assisi. 1783.

(7243.) **Ioan. Fornici** Can. Rom. *de Cathedra Romana S. Petri Principis App. Oratio ad SS. D. N. Pium VI.* Romae. 1785.

(7244—7245.) **Fr. Ant. Mondelli** *Decade di Ecclesiastiche Dissertazioni.* Roma. 1785. Maxima pars dissertationum occupatur quaestionibus auctoritatem Summi Pontificis tangentibus. Continuatum est subseque opus: *Seconda Decade di Eccles. Dissertazioni.* Roma. 1791. 1792.

(7246—7247.) **Tobias Mollik** O. S. B. in suis dissertationibus, quas Vol. III. 765. nr. 848 laudavimus, signanter diss. IX validissimis argumentis oppugnat et penitus prosternit propositionem IV famosae declarationis Gallicanae de a. 1682, et infallibilitatem Papae vindicat. Notanda verba auctoris: „*Declaratio* illa nomine Cleri Gallicani edita, continuo a *Georgio Szelepcsény* AEppo Strig. in Concilio Nationali acri sententia est affecta, *nec ante nostram aetatem in Hungaria Cathedram obtinuit.*“ Exponit porro adiuncta temporis Iosephini, qui factum sit, ut ab eo tempore in scholis doceri coeperit sententia Gallicanae favens declarationi. Monet doctores Theologiae et SS. Canonum, „ut non partium, sed veritatis inter partes aliquomodo communis studia — consectentur;“ orari cupit et viros Principes, „ne modestissimam eam veritatis indagationem vetent, neque in quaestione iuris divini Iudices se constituant, quin potius divinae huius veritatis tranquillae consectationi faveant.

(7248.) **A. Badillo** *Sermon panegirico del Principe de los Apostolos San Pedro en la solemne festividad que haec esta S. Catedral de Mexico.* Mexico. 1787.

(7249.) *Veri principj della Costituzione della Chiesa Cattolica opposti alle specolazioni moderne distruttive della Gerarchia, e della Giurisprudenza Canonica. Traduzione dal Francese. Ed. 2.* 1788.

(7250.) **Ios. de Novaes** *Elementi della storia de' Sommi Pontefici co' loro ritratti in rame, da S. Pietro sino al Pio VI.* Roma. 1788. Editio nova. Cf. Vol. III. 740. n. 691.

(7251.) **Sig. Gerdil** *Analisi del confronto che fa l' Autore delle Riflessioni dopo* Launojo *tra li Padri, che alla Persona di S. Pietro applicarono le parole dettegli da Cristo:* Et super hanc petram etc. *e quelli, che le hanno applicate alla Fede o confessione di S. Pietro.* Roma. 1789.

(7252.) **Ant. de Foppoli** *i Fondamenti della Dignita Pontificia, ossia Risposta all' opuscolo intitolato: Lo Spirito della Corte di Roma.* Como. 1789. Accuratior titulus operis Vol. III. 771. n. 892. citati. Opus pereruditum, Primatum R. P. exacte comprobans.

(7253.) **Fr. Szuhányi** *Dialogi, quibus Naturalistarum seu fortium spirituum virorum opiniones variis de rebus, iisque oppositae sententiae referuntur.* Cassoviae. 1789. Dialogi 25 et 26 agunt de Primatu: Cosmophilo eundem oppugnante, Theophilo autem defendente, et demonstrante, Christum Petro Ap. totius Ecclesiae curam concredidisse, Primatumve hunc in omnes Petri successores Romanos Pontifices transivisse.

Ad controversiam *Petri Tamburini* (III. 774.) pertinent:

(7254.) **I. V. Bolgeni** *del Primato dell Apostolo S. Pietro e dei Romani Pontefici suoi Successori, in confutazione di varj scritti recenti e spezialmente di quello, che ha per titolo: Il Papa o siano richerche sul Primato di questo sacerdote.* Roma. 1784.

(7255.) *Breve Confronto del libro di Tertulliano* de Praescriptionibus *coll' Analisi fattane in Pavia.* Bologna. 1784.

(7256.) **De Foppoli** *degli appelli all' ultimo Tribunale: Lettere Domestiche.* 1785. Contra libellos Vol. III. 774. n. 786—788. indicatos.

(7257.) *Gli errori di Pietro Tamburini nelle Prelezioni di Etica Christiana.* Fuligno. 1791.

(7258.) **L. Cuccagni** *Sentimento teologico sull' Analisi delle prescrizioni di Tertulliano dell' Ab. Pietro Tamburini gia nel 1784 publicato in Bologna sensa nome d' Autore col. titolo:* „Risposta di un Teologo ad un amico, ove si da la

vera Analisi di quel libro di Tertulliano." *Si confronta colle Dottrine degli altri Padri, e si confutano gli errori di quel preteso Analizatore.* Roma. 1792.

Ad controversiam *Stattlerianam* (V. III. 776.) addenda:

(7259.) **(Frölich)** *Responsio Monachi Benedictini ex Congregatione Bavarica, opposita Stattlerianis responsis pro veritatis defensione.* Ratisbonae. 1780. Dirigitur contra librum l. cit. n. 795. occurrentem.

(7260.) **(Mich. Sailer)** *Praktische Logik für den Widerleger an den Verfasser der sogenannten Reflexion wider die* Demonstratio Catholica. München. 1780. Contra opusculum sub n. 932.

1790. (7261.) **Nic. di Lagua** S. I. *Lettera di* **S. Ignazio di Loyola** *a Claudio Imperadore dell' Etiopia e Re degli Abissini, nella quale si difende il Primato e la suprema auctorita del Romano Pontefice e l' Unita della Chiesa; tradotta del Latino ed illustrata con note; con un discorso preliminare del medesimo intorno all' Etiopia e ad alcune particolarita della stessa lettera.* Roma. 1790. Literam S. Ignatii in Monumentis de Primatu exhibuimus.

(7262.) *Degli Obblighi verso il Principe degli Apostoli, ed il Romano Pontefice di lui successore. Ragionamento di un* **Parroco Veronese**. Verona. 1790.

(7263.) *Risposte a varj argomenti contenuti nel libro, che ha per titolo:* Il Papa, ossia Ricerche sul Primato di questo Sacerdote. Macerata. 1790. Refutatio opusculi, quod Vol. III. 752. n. 713. exhibetur.

(7264.) *Saggio Filosofico di un Geometra sulla Podesta Ecclesiastica.* 1790. Argumenta pro Potestate Ecclesiae et Papae methodo geometrica proponit.

(7265.) **Carlo Frey de Neuville** *Discorso sacro per la Festa di S. Pietro, in cui oltre l'elogio del Santo, si contiene una completa istruzione per i buoni Fedeli, e per i molti vacillanti del Secol nostro. Tradotto dal Francese.* Roma. 1790.

(7266.) **Car. Plowden** Britannus in opere, quod Vol. III. 784. n. 953. occurrit, egregie confirmat: certissima esse iudicia S. Sedis dogmatica adversus contrariam opinionem. Utebatur potissimum celebri libello, cui titulus: „Examen du quatrieme article de la Declaration du Clerge der France assemblée en 1682.“

(7267.) *Katholischer Katechismus auf Verordnung des Bischofs von Culm, Carl v. Hohenzollern.* Marienwerder. 1791. Pag. 78 occurrit quaestio: *Was wird durch den Felsen angedeutet?* et responsum: *Dieses, dass Petrus und seine Nachfolger in Glaubenssachen nie wanken werden, und dass die kath. Kirche so fest als ein Felsen stehen werde.*

(7268.) **Wolfg. Frölich** O. S. B. *Epistola apologetica Roma Monachium missa occasione recensiti libri, et in causa Illuminatismi Bavarici.* 1791. Opusculum praesens dirigitur adversus iniquos censores egregii libri, ab auctore sub titulo: „Quis est Petrus?“ (Vol. III 783. n. 945. et p. 784. n. 957.) evulgati.

(7269.) **Ios. Marotti** S. I. *de ostentis divinae potentiae in Ecclesia his temporibus tuenda eiusque gloria amplificanda oratio ad Quirites.* Romae. 1792. cf. Vol. III. 784. n. 960.

(7270.) *Lettera sopra la Podesta del Papa.* Assisi. 1792.

(7271.) **I. Marchetti** *delle Dispense da legge universale di Chiesa non soggette alla Podesta de' Vescovi particolari.* Roma. 1792.

(7272.) *Serpentes errores contra infallibilitatem Ecclesiae celeri pede contriti. Pertractatio singularis ad Sophoniae Damasci Regis filii historiam Deo, Ecclesiae, Regno duobus voluminibus consecratam, pro aeterna rerum hoc illuminato seculo gestarum memoria.* 1792. Dirigitur eximius liber (iam Vol. III. 785. n. 970. cum breviore titulo indicatus) adversus opus eodem Vol. p. 780. n. 818 citatum: et opus isthoc, plurimis erroribus, sed cumprimis exceptionibus contra supremam et errori haud obnoxiam Summi Pontificis in docendo auctoritatem scatens, praeclare refellit.

(7273.) **P. Bodosse** *de Bullis et brevioribus literis Apostolicis dissertatio historico-canonica.* Romae. 1793.

(7274.) **Ios. Ant. Weissenbach** S. I. *specimen exercitationis criticae de Canonibus Sardicensibus, quos ferunt a Sede Romana pro Nicaenis obtrusos.* Disquisitio contra *Dallaeum* directa inserta comparet operi Auctoris: „De arte Critica, ac maxime illa, quae doctrinam, traditionem, disciplinam, historiam ecclesiasticam retractat. Aug. Vind. 1794."

(7275.) **Al. Franc. De—Canibus** *diss. inauguralis de Romano Pontifice.* Taurini. 1797. Attributa Legislatoris, Doctoris, et Iudicis Universalis in Summo Pontifice uberius explicat.

(7276.) **A. L. Nuzzi** *Lettera sull' origine ed uso del nome.* „Papa." Padova. 1798.

(7277.) **Ant. Maria Gardini** O. S. B. Ep. Cremensis, *oratio ad Em. S. R. E. Cardinales, eligendi Summi Pontificis causa Conclave ingressuros, habita in templo S. Georgii Maioris Venetiarum Kal. Dec. 1799.* Venetiis. 1799.

Ad controversiam *Febronianam* (Vol. III. 790.) addendum:

(7278.) **Franciscum Feller** S. I. qui iudicium Protestantis **Bahrdt** de Febronii opere depromtum gallice vulgavit, (Vol. III. 743. n. 736.) existimarunt nonnulli tardius in sententiam Febronii ivisse, eo quod a. 1777 permiserit typographo, ut librum ab se editum „Discours sur divers sujets" Nicolao ab Hontheim Eppo Myriophitano dedicaret. Verum opinionem hanc enervat iudicium, quod ipse Fellerus de libro Febronii protulit in Diario suo „Iournal" a. 1790 mense Decembri: ostendens, Febronium esse Ecclesiae inimicum, Ianseniorum aliorumve haereticorum fautorem, scriptorem malae fidei, neque semper sibi constantem etc.

---

b) Literatura de **Iansenismo.**

α) *Pro Iansenismo.*

6328. *Obedientiae credulae vana religio, seu silentium religiosum in causa Iansenii explicatum.* 1708. Prima editi libri Vol. III. 815. n. 968. citati.

6329. *Tableaux des Papes.* Cologne. 1714. Contra Const Unigenitus.

6330. **I. W. Ianus** *observationes selectae ad historiam censurae eccl. occasione novissimae excomm. Papalis contra doctrinae Quesnellianae defensores promulgatae.* Witeb. 1718

6331. **Servais Hoffreumont** *la faillibilité des Papes dans les decisions dogmatiques démontrée par toute la tradition.* 1720. (in Belgio.) Contra Const. Unigenitus.

6332. **Alethaeus Evangelicus** *Erleuchtung der neuerdichteten Inspiration des Apostels Petri, womit er Pabst* Clementem XI *getrieben, und durch ihn geredet haben soll wie einige Jesuiten zu Erfurt a. 1721 vorgegeben:* **Unschuld Nachr.** 1724. p. 638. Contra Const. Unigenitus, et speciatim contra librum Vol. III. 816. n. 1134. citatum.

6333. *Poësies sur la Constitution* Unigenitus, *recueillies par le Chevalier de G. Villefranche.* 1724.

6334. *Parallele de la doctrine des payens avec celle des Iesuites, et de la Constitution du Pape Clement XI qui commence par ces mots:* Unigenitus Dei Filius. Amsterdam. 1726.

6335. **I. C. Schramm** *historia Constitutionis* Unigenitus. Helmstadii. 1731.

6336. **I. F. Stahlegger** *Iansenismus bifrons in doctrina de Ecclesia.* Tubingae. 1747.

6337. Postquam liber Vol. III. 822. n. 1186 indicatus: (**Dominici a Colonia** S. I.) *Bibliotheca Iansenistica* a. 1735 typis evulgatus, ope decreti S. Congr. Indicis dd. 20. Sept. 1749 velut continens „plura respective falsa, temeraria, scholis et Scriptoribus Catholicis, etiam Ecclesiastica dignitate eminentibus, iniuriosa, et Ap. Sedis decretis adversantia“ damnatus fuisset: plura prodierant e parte Soc. Iesu, ad quam auctor

libri pertinebat, opuscula partim pro defensione libri, partim pro extenuanda vi damnationis. Tria ex iis in literatura Vol. III. 824. sub nn. 992. 1197. 1200. indicavimus. Iis addenda est: *Epistola Doctoris Sorbonici ad amicum Belgam.* 1750. latine et gallice concinnata: quae pariter decreto S. Congr. Indicis dd. 4. Maii 1750 proscripta fuit, tamquam continens „propositiones falsas, temerarias, scandalosas, seditiosas, atque Ap. Sedi iniuriosas."

6338. (**Longinelli**) *Invito alla pace e alla unita, ossia vera Idea della Chiesa Cattolica Romana proposta da un sacerdote Fiorentino per guida ne' tempi di controversie.* Firenze. 1761. Liber pro defensione Quesnellismi.

6339. **Ioan. Opsträt** Theol. Lovaniensis, *de Locis Theologicis dissertationes X.* Venet. 1769. Auctor primis Seculi annis longiori controversiae involutus extitit. Cf. Vol. III. 809. n. 1100 ss.

6340. **I. Frid. Le Bret** *de spectro Iansenismi in Tuscia.* Tubingae. 1789. Stricte de Hetruriae rebus ecclesiasticis tractat, sed una de historia Iansenismi generatim disserit.

6341. *Progetti di Pace fra i Giansenisti, e i Cattolici Romani proposto ai Professori di diverse Universita di Europa.* Liber sine loco et anno impressus meras chimaericas proponit pacis conditiones, ab Ecclesia acceptari nequeuntes.

β) Contra Iansenismum.

(7279.) **Bern. Desirant** *Nullibista castigatus, seu brevis defensio poenitentiae christianae contra anonymam satyram quinque paginarum, cui titulus:* Epistola familiaris ad ICtum Aquisgranensem, eum exactius instruens de praetensa Petri Nicolai Tourteau defuncti revocatione in causa P. Desirant; *et contra Iansenismi reliquias.* Colon. 1714.

(7280.) **L. Hennepin** *la Morale Pratique du Iansenisme, ou Appel comme d'Abus, au Pape Innocent XII.* Cologne. 1716.

(7281.) *Sensus S. Facultatis Theologicae Conimbricensis circa Constitutionem Apostolicam, quae incipit:* Unige-

nitus Dei Filius, *a Clemente Papa XI editam a. 171*
Conimbricae et Romae. 1717.

(7282.) *Storia e Sentimento dell' Abbate Tosini sopr*
il Giansenismo, nelle presenti circostanze della Chiesa. Co
cordia. 1717.

(7283.) *Errores et Synopsis vitae Paschasii Quesne*
Presbyteri Galli, cuius 101 Propositiones Constitutione SS
D. N. Clementis PP. XI, quae incipit: Unigenitus, *pe*
Ecclesiam damnatae, SS. Literis ac doctrinae SS. Patrum
opponuntur. Antverpiae. 1717.

(7284.) *Traite du Schisme. Christianus mihi nomen*
Catholicus cognomen. Bruxelles. 1718. Egregius liber a
convellendas Iansenistarum opiniones.

(7285.) **Georg. Seller** *de Constitutionis* Unigenitus *me*
rito et aequitate. Romae. 1718.

(7286.) *Mens et sententia Ill. et RR. D.* **Cornelii Ian**
senii, *quondam S. Theol. Lovanii Doctoris et Professoris*
atque Eppi Iprensis de quaestione: an iudicium Rom. Pon
tificis, cum universae Ecclesiae aliquid sub anathemate te
nendum esse definit, sit infallibile nec ne? Lovanii. 1718
Libellus hic occasione turbarum Iansenisticarum in lucem editus
manifestum facit, quam catholice et orthodoxe senserit Cor
nelius Iansenius de summa auctoritate Rom. Pontificis. Quid
de Primatu R. P. tenuerit, iam Vol. II nostri huius operis p.
760 adnotavimus. Praesens vero, quem recensemus, libellus
exhibet Iansenium *infallibilitatis Pontificiae* assertorem. Proba
ad 1. ex opusculo, quod Iansenius, dum lauream Doctoralem
sumeret, evulgavit sub titulo: *Quaestio theologica de Regulis*
fidei, quam pro prima ad gradum Doctoralem responsione
defendit Lovanii a. 1617. die 9 Oct. Cornelius Iansenius
Leerdamensis. In Conclusione 2 recenset externas fidei re
gulas: Romanum Pontificem, Concilia, Ecclesiam, et ait:
Christus Dominus visibilem suam praesentiam militanti Ec
clesiae subtracturus, visibile ei Caput, suum Vicarium Ponti
ficem, Apostolorum verticem B. Petrum constituit, cui omnes
omnium nationum fideles, plebeii, Principes, laici, ecclesiastici,
ipsique Apostoli subiicerentur. Huius verus ac legitimus suc
cessor Romanus est Pontifex. — *Supremus* est omnium de re-

ligione controversiarum *Iudex:* cuius iudicium rectum, verum, et *infallibile* est, cum universae Ecclesiae aliquid sub anathemate tenendum esse definit." In Conclusione 3 de Conciliis sic se enunciat: „Conciliis convenit errare non posse, nec unquam errasse, postquam Summi Praesulis confirmatio accessisset." 2. Ex *libro Prooemiali damnati operis.* „Augustinus": in quo sub finem Capitis XXIX habetur: „Mihi—constitutum est, eandem, quam ab infantia secutus sum sensuum meorum ad extremum usque spiritum ducem sequi, Romanam Ecclesiam et B. Petri in Romana Sede successorem. Super illam petram aedificatam Ecclesiam scio. Quicunque cum ipso non colligit, spargit; apud quem solum incorrupta Patrum servatur haereditas. Quidquid ab ista Petri Cathedra, — ab isto Principis Apostolorum successore, ab isto Christi D. N. Vicario, ab isto Ecclesiae Christianae universae Capite, Moderatore, Pontifice praescriptum fuerit, hoc teneo; quidquid improbatum, improbo; damnatum damno, anathematisatum anathematiso." 3. Ex *Epilogo* eiusdem damnati operis, in quo Iansenius sic loquitur: „Quicquid de rebus tam multiplicibus et arduis — pronunciavi, ex Ap. Sedis Ecclesiaeque Romanae matris meae iudicio sententiaque suspendo. — Nam quemadmodum istius Ecclesiae ac Sedis mysteriis infantulus initiatus, et eius fide cum lacte matris imbutus fui et crevi et adolevi et senui, nec ab ea ad latum ungvem, quod sciam, animo aut facto aut sermone deflexi: ita porro ad extremum usque spiritum vivere ac Deo adiuvante mori, divinoque iudicio sisti mihi constitutum est, ut iuxta sacratissimam eius regulam, quae a temporibus Apostolorum per successionem continuam Rom. Pontificum per universum orbem praedicata et credita est, referam a Dei misericordia aut iustitia bonum aut malum." 4. Ex *Commentariis* Iansenii in Luc. 22, 32: ubi haec occurrunt: „*Ego autem rogavi pro te* peculiariter tamquam pro capite ceterorum, per quem reliquos ad salutem adducere decrevi, *ut non deficiat fides tua.* — Et hoc quidem personale fuit Petri privilegium. — Sed quia confirmare fratres, quod sequitur, ad officium Pastoris pertinet, et proinde perpetuum esse debet: hinc iuxta sensum antiquorum impetravit ei et aliud privilegium ad successores propagandum, ut videlicet tamquam Caput Ecclesiae

numquam nec ipse, nec successores eius in docenda vera fid deficerent; iuxta illud Leonis Serm. 3. de ass. sua ad Ponti ficatum: In Petro omnium fortitudo munitur; et illud Ber nardi ep. 190 ad Innocentium: Dignum arbitror ibi potissimum resarciri damna fidei, ubi non possit fides sentire defectum Cui enim alteri Sedi dictum est aliquando: Ego rogavi pro te et tu aliquando conversus confirma etc. inquit Theophylactus.“ — 5. Ex *testamento* Corn. Iansenii Eppi: „Ego Cornelius etc — Si Romana Sedes aliquid mutari velit, (in Augustino) sum obediens filius, et illius Ecclesiae, in qua semper vixi usque ad hunc lectum mortis, obediens sum. Actum 6 Maii 1638.“ Post haec citata sic concludit auctor anonymus nostri libelli „Quivis cordatus lector facili negotio ex praemissa Thesi Iansenii et Extractis colliget haec tria: 1. quod Iansenius steteri usque ad mortem pro infallibilitate decisionum Summi Pontificis, dum in materia fidei aut morum Ecclesiam universam obligat ad credendum quod definit; 2. quod, si vivente Iansenio Pontifices librum ipsius et extractas ex eius libro propositiones condemnassent, ipse primus isti condemnationi fuisset subscripturus; 3. quod, si hodie viveret Iansenius, abominaretur fanda infanda molimina, quibus suae doctrinae sequaces Quesnellus aliique ausi sunt et audent hodiedum illam contra tot Apostolicas Constitutiones cum ingenti scandalo sustinere. Humili proinde Iansenio superbisque eius discipulis recte applicaveris effatum Vincentii Lirinensis Commonit. c. 11: O rerum mira conversio! *auctores* eiusdem opinionis *catholici*, *consectatores* vero *haeretici* iudicantur: absolvuntur magistri, condemnantur discipuli: conscriptores librorum filii regni erunt, assertores vero gehenna suscipiet.“

(7287.) **Aug. Michel** Can. Reg. *confutatio infamis libri, cui temerarius titulus est:* Expostulatio et Protestatio, qua reclamat adversus decretum pontificium, quo 101 propositiones damnatae sunt, Paschasius Quesnel presbyter Parisinus; *in qua equidem confutatione tam singularum damnatarum propositionum virulenta doctrina, ac meritum damnationis breviter, clare et solide ob oculos ponitur, quam dilucide et convincenter absterguntur, quae in earum defensionem perperam molitur propositionum et pestiferae expostulationis*

auctor. Landishuti. 1719. Integer titulus operis Vol. III. 813. n. 1123. laudati.

(7288—7293.) **Philippus van Wavre** O. S. Aug. Belga initio Sec. 18 pluribus libellis tuebatur Constitutionem „Unigenitus“ et eiusdem oppugnatores ad silentium redigere satagebat. Nimirum a) *Cornelii Iansenii Hyprensis Eppi Augustinus Europaeus perperam dictus, per Augustinum verum maximum Ecclesiae Doctorem triumphatus, damnatus*; — b) *Dissertatio de praesenti haeresi* (Iansenismo) *et schismate quorumdam in Gallia exortis, necnon medicinali SS. D. Clementis XI acinace, quo damnabilem pervicaciam detruncavit*; — c) *Augustini sensus de appellationibus a Papa ad Concilium Generale, per scholia historica contra novos Appellantes enubilatus*; — d) *Dissertatio tripartita, in qua S. Augustinus docet Pastores dominici gregis et Principes Christianos*: 1. *quam sit necessarium Eppis pro tutela gregis, et reducendis ovibus aberrantibus implorare Principum auxilium*; 2. *Quam gloriosum sit, et vere regium, opem ferre Pastoribus eam postulantibus aut desiderantibus*; 3. *Quam utile sit sive haereticis sive schismaticis, eos regia severitate coërceri et compelli ad veritatis et unitatis ecclesiasticae convivium*; — e) *S. Augustinus docens, quam sit dolosa statera opponens Constitutioni* Unigenitus *versiculum primum Psalmi: Nisi Dominus aedificaverit domum, in vanum laboraverunt, qui aedificant eam*; — f) *Apologia contra impugnatores Constitutionis* Unigenitus, *signanter pro Unigeniti Salvatoris gratia, in qua simul obviatur excursionibus eorum, qui per latus Quesnellanum Augustinianae scholae viscera petunt*. Reliqua opera auctoris laudavimus Vol. III. 812. s. n. 1115—1119.

(7294—7307. a.) **Bernardus Desirant** O. S. Aug. paulo superius iam nominatus, aeque strenuus Iansenistarum malleus, (ac prior) numerosa emisit in lucem opuscula: a) *De Ecclesia et Pontifice*; — b) *de Romani Pontificis infallibilitate*; — c) *de auxiliis divinis in via media S. Augustini*; — d) *de methodo Rom. Catholica remittendi peccata*; — e) *Commonitorium ad orthodoxos*; — f) *Dialogi pacifici inter theologum et iurisconsultum contra libellum de quaestione facti*

Iansenii; variae quaestiones iuris, responsa etc.; — *Tractatus de nullitatibus, aliisque defectibus schedulae, qua Henricus Malcorps cum suis corruperunt, typisque donarun sub nomine sententiae latae*; — h) *Christiana salvatio te stium catholicorum Silvani a S. Francisco, et Leopoldi S. Theresia adversus schediasma Max. Delbecque*; — i) *Curi ositas arithmetica, sive parallelum inter 35 missionarios i Hollandia lapsos, et 35 Nestorianos Ephesi damnatos*; — k) *Consolatorium pro Romano-Catholicis per unitas provin cias dispersis contra sex calumniatoria edita per missiona rios lapsos circa excommunicationem pronunciatam adversu Mathiam Torck*; — l) *Antidotum doloris contra crudeli gaudia exultantium, quod Petrus Codde in sua erga Seden Apost. inobedientia excesserit*; — m) *Dissertatio dogmatic de oratione pharisaci et publicani, sive de catholico sens Orationis Dominicae contra Nicolai Heyendal apologiam* — n) *Actio epistolaris de gratia, et libero arbitrio contr Iansenismum latentem in 33 propositionibus excerptis e qu busdam Nicolai Heyendal dictatis*; — o) *Poenitentia chri stiana, causa conversionis Petri Nic. Tourteau.* Aliquo opuscula auctoris, a. 1725. mortui, Vol. III. 801. n. 1060. e p. 816. s. n. 1137. 1142. memoravimus. Auctorem hunc *Io sephus I* Imperator a. 1710 in suum renunciavit *Theologum* merita ipsius sequenti decreto prosecutus: „Iosephus etc. — Fidedignis testimoniis edocti. honor. relig. devotum nobis di lectum *P. Bernardum Desirant* O. Erem. S. Aug. natum e professum in civitate Brugensi in Flandria, annis abhinc 25 S Theol. Doctorem in Univ. Lovaniensi creatum, deinde pro mer cede *variorum scriptorum* a se tam *pro fide catholica contr Lutheranos, Calvinistas, et Iansenistas, quam contra IV propositiones Gallicanas editorum a. 1682* a Seren. quon dam Hispaniarum Rege Carolo II. non tantum historiographur regium et professorem publicum Historiarum, quibus plures Germaniae Principes ac nobiles imbuit, factum, sed etian mediante consveta electione sacrae Facultatis Theologicae Lo vaniensis Regentem renunciatum, ac insuper accedente eiusden Seren. Regis iussu ab Eppis Belgii necnon a maiori et sanior parte praedictae Univ. Lovaniensis ad Sedem Apost. contr

Iansenistas missum, ibidemque munere suo tam praeclare functum fuisse, ut in illius causae fulcimentum duo Brevia Apost. ad Eppos Belgii directa, et unum sibi inscriptum a Summo Pontifice Innocentio XII obtinuerit. Ac praeterea benigne perpendentes, praedictum P. Bernardum a. 1697 in Belgium reversum, Iansenistis magis magisque in odium venisse, necnon allaborante eorumdem invidia a. 1701 tamquam nimis impense Austriacum a ministris Gallicis inauditum Trudonopolim relegatum, detecta vero insidiarum fallacia post quinque menses honorifice restitutum fuisse; facere non potuimus, quin tam sublimium meritorum intuitu eidem gratiae nostrae Caesareae popensionem testatam redderemus. Ac proinde motu proprio ex certa scientia animoque bene deliberato praedictum P. Bernardum Desirant *in Theologum nostrum Caesareum benigne assumsimus et recepimus*, prout per praesentes assumimus et recipimus, aliorumque nostrorum Theologorum numero ac lateri clementer adscribimus et adiungimus; decernentes ac expresse volentes, quod ante nominatus Bernardus Desirant noster theologus omnibus et singulis honoribus, praerogativis, immunitatibus, praeeminentiis, privilegiis et gratiis utatur, fruatur et gaudeat, quibus ceteri theologi nostri utuntur etc. Viennae die 5 Sept. a. 1710.“ — **Annuaire de l'Univ. cathol. de Louvain.** 1862. p. 280.

(7307. b—e.) **Thomas du Iardin** O. Praed. Lovaniensis, sequentibus oppugnabat Iansenismum libris: 1. *Dissertatio theologica de Bulla* Unigenitus: *in qua compendiose ostenditur, Bullam, utprimum Romae edita fuit, ab omnibus fidelibus propter infallibilem Romani Pontificis auctoritatem acceptandam fuisse, praeveniendo etiam acceptationem Ecclesiae. Dato, sed non concesso, Rom. Pontificem in docenda fide non esse infallibilem: interim illi tamquam supremo Ecclesiae visibilis capiti obediendum, Bullamque ab omnibus necessario sequendam fore, quamdiu ab Ecclesia non reiicitur et falsitatis non convincitur; eandem Bullam Unigenitus, cum iam omnium totius Europae Epporum* (si paucos Appellantes Gallos exceperis) *calculo recepta et probata sit, hodie saltem a nemine sine manifesta haereseos nota posse reiici, aut improbari; proinde omnes teneri, eam tamquam*

certissimam Optimi Dei regulam admittere. Gandiae. 1723. — *Responsio brevis apologetica ad Interrogata Brevia cuiusdam anonymi circa dissertationem de Bulla* Unigenitus *in tres partes divisam.* Lovanii. 1723. Opus hoc oppositum fuit libello *Verhulstii*, cuius propositiones Iansenisticae per Rectorem Univers. Lov. mox reprobatae sunt. — 3. *Vanus Quesnellistarum triumphus ex Brevi SS. D. N. Benedicti Papae XIII ad universos Ord. Praedic. professores Romae 6 Nov. 1724 dato adversus calumnias doctrinae SS. Augustini et Thomae intentatas; iterum verus Thomistarum triumphus ex eodem Brevi.* Gandavi. 1725. — 4. *Notae in propositiones Paschasii Quesnelli a Clemente XI per Constitutionem* Unigenitus *damnatas, quibus accedunt eiusdem Constitutionis Vindiciae.* Gandavi. 1729.

(7308.) *Eigentlicher Bericht des Iansenistischen Irrthums, List, Bosheit und Missbrauch der Schriften des heil. Augustin.* Cöln. 1729.

(7309.) *Breve istoria delle variazioni del Giansenismo.* Roma. 1745.

(7310.) **P. Fr. Lafiteau** *Istoria della costituzione „Unigenitus," tradotta nell' idioma italiano da* **Innocenzo Nuzzi.** Colonia. 1757.

(7311.) *Breve Istoria delle variazioni del Giansenismo dalla sua origine sino al presente. Edizione II accresciuta di Prefazione, note interessanti, e di una Appendice di Documenti.* 1782.

(7312.) *Storia compendiosa dello Scisma della nuova Chiesa d'Utrecht.* Ferrara. 1785.

(7313.) **Honoratus a S. Maria** *Osservazioni Dogmatiche-Istorico-Critiche sopra le opere e la dottrina e la condotta di Giansenio, dell' Abbate di S. Cyrano, di Arnaldo, del P. Quesnello, di Petitpied, e da' loro discepoli.* Vicenza. 1786.

(7314.) **I. Silvestri** *addimenta apposita Iuri Eccles. universo Zegeri B. van Espen.* Venet. 1786. Iansenistarum maximi fautoris lus Canonicum per additamenta mitigare nititur.

(7315.) *Breve Confutazione del Parallelo tra le proposizioni condannate nella Bolla* Unigenitus, *ed alcune della S. Scrittura e de S. Padri, che leggonsi sul fine del libro:* Gesu Cristo sotto Anathema. Ferrara. 1787.

(7316.) *Il Giansenismo nella sua origine, nella sua dottrina, ne' suoi attentati; brevi nozioni dirette a preservare i fedeli dalla corruzione de' tempi presenti.* Genova. 1787.

(7317.) **Mozzi** *Storia delle rivoluzioni della Chiesa d' Utrecht.* Venezia. 1787.

(7318—7319.) **Ioan. Lambruschini** Prof. Genuensis, *theologica dogmata in AEppali Seminario Genuensi proposita. Accedit brevis Ianseniana haeresis historia, quae proposita confirmatur.* Genuae 1788. Item: *Divinae Gratiae eiusque instrumentorum efficacium compendiaria institutio.* Genuae. 1789.

(7320.) **Card. Bissy** *AEp. Camerac. Estratto degli Attestati della Chiesa Universale in favore della Bolla* Unigenitus. *Lettera Pastorale. Traduzione dal Francese corredata di alcune note.* Assisi. 1788.

(7321.) **Fr. Ant. Mondelli** *Specchio Istorico da servire di preservativo contro gli Errori correnti.* 1789.

(7322.) *Notizie Istoriche sulla Condanna della 5 proposizioni di Giansenio, e su i Caratteri de' Giansenisti.* Assisi. 1789.

(7323.) *Obbiezioni e risposte riguardanti la Costituzione* Unigenitus. Assisi. 1790.

(7324.) **Bolgeni** *l' Economia della Fede Cristiana esposta in confutazione di un libro contro i Fatti dommatici.* Brescia. 1790. cf. Vol. III. 830. n. 1245.

(7325.) **P. Collini** *Lettera data in Brescia li 2 Gennaro 1790 contro le osservazioni dell' Arciprete Guadagnini sul libro de' Fatti domnatici del chiarissimo Sig. Bolgeni.* 1790.

(7326.) *Trattenimenti famigliari fra una Dama ed un Teologo Giansenista sopra la proibizione de' libri ed un Indice Cronologico ragionato de' libri del partito Gianseniano riprovati dalla S. Sede.* Assisi. 1790.

(7327.) *Memorie presentate da piu Cardinali, Arcivescovi, e Vescovi a S. A. R. il Sig. Duca d' Orleans Reggente di Francia per impegnarlo a punire, e frenare gli attentati de' Quesnellisti, dalla lingua Francesse nell' Italiana tradotte ed illustrate: colla risposta alla Monarchia de' Papi.* Assisi. 1760.

(7328.) **Gemini** *Origine ed Avanzamento della Setta Giansenisma dimostrata istoricamente.* Italia. 1792.

(7329.) **Mozzi** *Vera Idea del Giansenismo.* 1792.

(7330.) **Giuliano Ettorre** *I. Giansenisti, e i liberi Muratori, nuovamente smascherati, ovvero osservazioni sulla Teologia di Lione intitolata*: „Institutiones Theologicae auctoritate D. AEppi Lugdunensis ad usum scholarum suae dioecesis editae. Lugduni. 1784." *Tradotte dal Francese, e fornite di Epigrafe di una Prefazione, e note da G. Ettorre Sacerdote Napolitano, Secretario di M. Ruffo Arcivescovo di Apamea, Nunzio Apostolico a sua Maesta Cesarea.* Roma. 1793.

(7331.) **Franc. Gusta** S. I. *Monumenta historica rebellionis Gallicae politicae et ecclesiasticae, cuius magnam partem Iansenistae fuerunt auctores.* Assisii. 1793. Lingva italica. Cf. alia opuscula auctoris Vol. III. 831. s. n. 1258. s.

---

c) Liter. de **Ioanna Papissa.**

α) Pro veritate narrationis.

6342. Auctor anonymus Vol. III. 833. n. 1014. citatus suam suspicionem de veritate narrationis fundat 1. in *Randolpho* (iuxta alios Ranulpho) *Flaviacensi* O. S. B. (*Martino Polono* anteriore.) qui in Polychronico l. 5. c. 32. fabulam pro veritate amplectitur. 2. In *Mariano Scoto, Sigeberto Gemblacensi* et *Richardo Cluniacensi*, item *Anastasio Bibliothecario*, omnibus Martinum Polonum anteeuntibus. 3. In Graeco Scriptore *Laonico Chalcondyla.*

6343. *Wahrhafte Nachricht von einem zehnjährigen Römischen Pabste, dessen Leben und wunderlichen Fati*

Unschuldige Nachr. Leipzig. 1727. p. 4. Auctor huius discussionis de Benedicto IX, sumit occassionem, de fabella quoque Ioannae Papissae disserendi, eiusque veritatem propugnandi.

β) Contra veritatem narrationis.

(7332.) **Gerardus Casteel** *controversia de muliere in Sede Romana*, in opere: „Controversiae ecclesiastico-historicae. Colon. 1734. p. 430." Solida lucubratio, cuius resultatum auctor his indicat verbis: „Tyria maria concitata sunt in hac controversia, quae potissimum seculo 16 a factiosis excitata, magno quidem partium studio aliquamdiu agitata, tandem aevo nostro usque adeo extenuata fuit, ut res in iudicatum nunc transisse videatur, dicique possit, quod Statius scripsit: Consumta est fabula vulgi."

(7333.) **Carolus Blascus** in *diatriba de Ioanna Papissa* (Vol. III. 838. n. 1307.) memorat, se iam in *Commentario de collectione Canonum Isidori Mercatoris* fabulam hanc reiecisse. In diatriba non tam id agit, ut eam uberius examinando denuo reiiciat, quam ut causam inquirat, quae monstrosae istiusmodi assertioni de Papissa effingendae occassionem praebuerit. Coniectura Auctoris est: (pag. 22.) „causam effingendae fabulae dedisse falsas Isidori Mercatoris decretales, ab una manu consarcinatas, tantoque in honore habitas, quasi ab ipsa Sede Apostolica fuerint emissae; fortassis quempiam Isidorianae fraudis non ignarum, cum vidisset pseudo-decretales tamquam genuinas laudari et veluti disciplinae normam in re praesertim iudiciaria passim haberi, animum induxisse quasi per aenigma dolos Mercatoris detegere; itaque dictitare coepisse, fuisse Papissam, Ioannam dictam, eam peperisse etc. aenigmaque istud ex defectu artis criticae non intellectum primo uti fabellam vulgari coepisse, demum ut veram historiam creditam esse.

---

d) Liter. de **Conc. Tridentino.**

α) *Contra Conc. Trid. et auctor. R. P.*

6344. **Henr. Vagedes** Profes. Rinteliensis, *de Spiritu Bullari et Bulgari Conc. Tridentini*, in opere: „Opera Academica. Rintelii. 1703. p. 68." Cf. Vol. III. 838. n. 104.

6345. *Nachricht von der eigentlichen Macht des Pabsts und wie er* de facto *und unbillig immer mehr an sich gezogen:* **Unschuld. Nachr.** Leipz. 1707. p. 707. Est fragmentum ex opere gallico contra Conc. Trid. 1706. edito. Cf. Vol. III. 838. n. 1046.

6346. **(Christfried Wächtler)** *Anonymi recensio succincta eorum, quae Patres Concilii Tridentini pro veritate evangelica dixerunt.* Lipsiae. 1730. Scriptum occasione iubilaei protestantici vulgatum, et magna industria id ex historia Card. Pallavicini extrahere tentans, quod pro commendatione Protestantismi (e sententia anonymi) servire videtur.

6347. **Diedericus Reimbold** *historiae Examinis C. Tridentini a Martino Chemnitio olim publicati specimen.* Lipsiae. 1736.

6348. **I. S. Weickhmann** *Theologis Tridentinis aliter loquentibus, alia sentientibus persona detrahitur.* Viteberga. 1744.

6349. **G. L. Roloff** *de Concilio Tridentino.* Halae Magd. 1749.

6350. *Quam vana sit Praesulum Synodi Tridentinae gubernationis Spiritus S. peculiaris iactatio.* Lipsiae. 1763.

6351. **I. Andreae** *Anecdota quaedam ad historiam Conc. Tridentini pertinentia.* Gottingae. 1791. ss.

β) *Pro C. Trid.*

(7334.) **Fr. Pfyffer** S. I. *gründliche Abfertigung einer lutherischen Antwort auf die in Predigten an die Lutheraner gestellte Frage: warum sie sich dem Trid. Conc. nicht unterwerfen?* Augsb. 1739.

(7335.) **Gabr. Schenk** Ord. Serv. BMV. *Auctoritas sacri et Oecumenici Concilii Tridentini ab haereticorum calumniis vindicata; dissertatio polemica, in qua et infallibilititas Conciliorum asseritur.* Campidoni. 1744.

(7336.) **Iudoci le Plat** Prof. Lovan. *Canones et Decreta SS. Oec. et Gen. Conc. Tridentini sub Paulo III, Iulio III, Pio IV P. Max. celebrati; iuxta exemplar authenticum Romae a. 1564 editum. Praeter nomina et subscriptiones Patrum, variantes etiam lectiones et notas Chiffletii, accesserunt varia ad disciplinam Ecclesiae Belgicae pertinentia.* Antverpiae. 1779.

(7337.) **Iudoci le Plat** *Monumentorum ad historiam Conc. Tridentini potissimum illustrandam spectantium amplissima collectio.* Lovanii. 1781—1787.

(7338.) **Fr. Santoni** *Riflessioni critiche sopra la Memoria, e Lettere di „Fr. Vargas" Consigliere di Spagna al Concilio di Trento, tradotte dal Francese, ed arriechite di Annotazioni per servire di Antidoto contro il veleno sparso ad oltraggio di esso Concilio nell' opera di Fr. Sivigliano stampato in Firenze.* 1792.

(7339.) **B. Rossi** *Dissertazione contro a' moderni detrattori dell' Ecumenico Concilio di Trento.* Napoli. 1795.

---

e) Liter. de **Ecclesia Graeca**.

α) Contra Eccl. Rom.

6352. *Abyssinische Gesandtschaft nach Rom wegen der Religions-Vereinigung, und Nachricht von der Religionsvereinigung der morgenländischen Christen mit dem Pabst:* **Unschuld. Nachr.** Leipz. 1702. p. 743. Contra omnem unionem Graecorum cum Latina Ecclesia.

6353. **Milloradovics** *orthodoxae fidei catholicae Ecclesiae Orientalis Graecanae dogmata.* Halae. 1765.

6354. **Spolutschensky** *die Religion der Russen im Vergleich mit der Römischkatholischen.* Petersburg und Wien. 1782.

β) Pro Eccl. Rom.

(7340.) *Concordia Ecclesiae Graecae orthodoxae Orientalis cum Romana Catholica Occidentali.* Romae. 1710.

(7341.) et: 6355. *Narratio de Sorbonae conatu conciliandi Ecclesiam Magnae Russiae cum Ecclesia Latina:* **Unschuldige Nachr.** Leipz. 1718. p. 331. Refertur historia colloquii Doctores inter Sorbonicos et Imperetorem Russiae de unione cum Ecclesia Latina instituenda. Libro huic opposuit AEppus Novogrodensis *Theophanes Procopowicz* responsum Graecorum contra Unionem. Cf. Vol. III. 845. n. 1083.

(7342.) **Cozza** *historia polemica de Graecorum schismate ex ecclesiasticis monumentis concinnata.* Romae. 1719.

(7343.) **Mechitar Sebastenus** Ord. Mechit. fundator in *Commentariis in Matthaeum.* Venet. 1737. non solum Primatum R. P. sed etiam fidei stabilitatem, et iudiciorum de fide ac moribus *irreformabilitatem* strenue propugnat, et ab obiectionibus vindicat: „— Dicendum est, ait, quod Petrus et successores eius sunt Petra immobilis respectu doctrinae fidei, seu per rectam et infallibilem doctrinam; — sicut Spiritus S. ducebat arcam Noë, ne in tanta undarum agitatione submergeretur, ita et Christus semper et speciali modo ducit successores Petri Romanos Pontifices, ne pervertantur in doctrina fidei.“ p. 386. 390.

(7344.) **Aaron de Bisztra** Eppus Fogarasiensis, *definitio et exordium S. Oec. Synodi Florentinae ex antiqua graeco-latina editione desumta.* Balásfalvae. 1762.

(7345.) **Ioan. Simunich** S. I. *brevis notitia Schismatis Graeci.* Zagrabiae. 1764.

(7346.) *Von der Vereinigung der Russischen und Lateinischen Kirche: oder Schreiben der Sorbone an die hohe Geistlichkeit in Russland, und deren Antwort über die Vereinigung beider Kirchen. Aus den Acten der Sorbone gezogen, und in das Deutsche übersetzt.* 1790.

2. De Pontificatu et Imperio.

a) Literatura generalis.

α) Contra Auctor. R. P.

A) Usque a. 1779.

1700. 4985. **Henr. Vagedes** *diss. hist. de ludibriis aulae Romanae in translatione Imperii Romani,* in opere Auctoris: „Opera Academica. Rintelii. 1703. p. 110.

4986. **Ant. Brenner** sub turbis Rákóczianis Praepositus Scepusiensis, vivente legitimo intrusus, concinnavit opusculum: *Peculiares Principum Hungariae in Ecclesia Dei praerogativae.* Bartfae. 1707. in eoque probare nitebatur legitimam sui nominationem, iuraque S. Sedis vellicabat. De libro hoc Protestans *Schwarcz* in „Initiis Religionis Christianae" censuit: ab Auctore complures quidem Regum praerogativas enumeratas esse, sed ignorasse eum genuinam praerogativarum scaturiginem. Negotium Praepositi istius ad S. Sedem delatum fuit, et huius iussu Card. Primas intrusum praepositum munere privatum declaravit.

4987. **I. A. Uhle** *methodus Hildebrandina perveniendi ad monarchiam universalem.* 1708.

1710. 4988. **I. Wolfg. Jäger** *libri duo de concordia Imperii et Sacerdotii.* Tubingae. 1711. Contra auctoritatem R. P. quem pro Capite Ecclesiae haberi haud posse iudicat.

4989. *Praeclarissimorum prudentium responsa de privilegio a Nicolao V. P. M. Ludovico Sabaudiae Duci consesso: in quibus quamplurima scitu illustria de re beneficiaria, de regio nominandi iure etc. continentur.* Colon. 1712. Opus pro extenuandis iuribus Summi Pontificis, et amplificandis iuribus Status compositum.

4990. **Iacques Eveillon** *Traite des Excommunications Monitoire, avec la maniere de publier, executer et ful-*

miner toutes sortes de monitoires et excommunications Rouen. 1712.

4991. **Guillaume Noier** *Traite de l' Usage et pratique de la Cour de Rome pour l' Expedition des Signatures et Provisions des Benefices de France, par* **Perard Castel** *Nouvelle Edition, augmentée d' un grand nombre des Remarques, d' un Traite pour la facilite de ceux qui veulent obtenir des Provisions des Benefices et autres Expeditions et d' une Dissertation sur les voeux de Religion.* Paris. 1717. Pro iuribus civilis potestatis.

4992. **Strömer** *Vindiciae iuris Imperatorii adversus urbis Romae Eppos ab ipsis Augustis factae, ductis a tempore repurgatae in Germania doctrinae christianae initii.* Iehae. 1717.

4993. **Buddens** *Principum ac Procerum gravamina adversus Sedem Romanam ac totum Eccl. Ordinem.* Ienae. 171[illegible]

1720. 4994. **Börner** *diss. Anti-Besseliana: num Romanus Pontifex Imperatoris se iudicio subiicere nequeat* Lipsiae. 1723.

4995—4996. **Kemmerich** *de iure circa electionem Pontificis et Imperatoris.* Witeb. 1724. Item: *De iure Imperatoris circa constituendum Ecclesiae Romanae Caput.* Ienae 1724. ac iterum 1740. Cf. Vol. III. 855. n. 24.

4997. *Politische Reflexion, welche unter beiden Religionen, die päbstliche oder protestantische dem Staat schädlich sei?* 1727. Pro confessionis protestanticae prae religione catholica praestantia et pro Statu utilitate ex eo se enuncia argumento, quod Romani Pontifices frequentia foverint cu Principibus dissidia.

4998. **G. Rem** *commentum esse putidum, calcasse c lum Imp. Friderici I Oenobardi Alexandrum III Pontificem Romanum.* 1728. Cf. Vol. III. 855. n. 28.

1730. 4999. **I. S. Ianus** *Innocentii X declarat nullitatis articulorum nuperae pacis Germaniae, religion*

atholicae, Sedi Apostolicae, Ecclesiis aliisque locis piis, c personis et iuribus ecclesiasticis quomodolibet praeiudi- ialium. Schwerin. 1731.

5000. **Hassel** *de iniuriis Regni Papistici in Principes egnumque Sveciae.* Tolsdorf. 1734.

5001. **Verpoorten** *ad Legendam Romanam de Gregorio II Pontifice Romano*, in: „Fasciculo Dissertationum. Co- rgi. 1739. p. 719."

1740. 5002. **Estor** *vindiciae secundum libertatem clesiarum Germanicarum postulatae a Pontifice Romano ntra appellationes ad eius legatos supremumque tribunal manum, quod Rotam vocant; ad illustrandum recessum p. noviss. §. 164. et Cap. 14. Capitulationis Caroli VI* nae. 1741.

5003. **Beulwitz** *Pontificem Innocentium II perperam edi Imperatoris Lotharii auctoritatem clientelari specie lasse.* Halae. 1742.

1750. 5004. **Arenius** *de arrogato Pontificis Romani re in Principes Christianos.* Upsaliae. 1755.

5005. *Iniqua Rom. Pontificum a multis retro seculis arrogato iurium maiestaticorum exercitio, praecipue in re concedendi Coronatis Capitibus honorum titulos, et per Regiae Maiestati Hungariae Mariae Theresiae im- cito nomine* Apostolicae *abdita molimina, hoc opusculo dernis scriptis Statisticis iungendo detecta.* Impressum En piscis meus. 1759.

1760. 5006. **Friderici** *de appellationibus atque pro- ationibus ad Sedem Romanam in causis civilibus contra es fundamentales Imp. R. Germ. falso adhibitis.* Gry- swaldiae. 1766.

5007. **Herissant** *Avis aux Princes Catholiques: M*
moires de Canonistes celebres sur les moyens de se pou
voir contre les refus injustes de la Cour de Rome. 176

1770. 5008. **Ant. Bosi** *de Epporum electionib*
dissertatio. Florentiae. 1770. Pro iuribus Regum cum praei
dicio summae potestatis eccl.

5009. *Tractatus de appellationibus et evocationibus c*
Curiam Romanam. Ad illustrandum art. 14. §. 3—5. C
pitul. Caes. Francof. 1771.

B) Ab anno 1780 usque finem seculi.

Ex opusculis ad sic dictam *Iosephinam* epocham per
nentibus notamus instar supplementi sequentia:

1780. 5010. *Aussichten in die Regierung* **Iose**
II. Frankf. 1781.

5011. *Circularschreiben des Herrn v. Kerrens, F*
schofs v. Neustadt an die Geistlichkeit seiner Diöcese v
27 Iun. 1781. Wien. 1781.

5012. *Hirtenbrief des Erzb. v. Salzburg auf die e*
1 Hsrbstmonat 1782 nach zurückgelegtem 12 Iahrhund
eintretende Iubelfeier Salzburgs. Wien. 1782. Literae h
Circulares, prout et praecedentes erant pro commendatio
reformationum Iosephinarum.

5013. *Hirtenbrief des Bischofs v. Verona an die Pfar*
und Gemeinden seines Kirchengebietes — über die Aufhebu
einiger falschen Klosterandachten. Wien. 1782.

5014. *Zur Belehrung des niederen Klerus.* Wi
1782. Contra Concionatorem Mantuanum, qui innovationes
sephinas perstrinxerat.

5015. *Briefwechsel zwischen Ioseph II und dem K*
fürsten zu Trier wegen der Kais. Religionsedikte. Aus d
Französischen übersetzt. Philadelphia. 1782.

5016. *Lob- und Ehrenrede auf die heilige Inquisitio*
Wien. 1782. Scriptum ironicum.

5017. **Gatterer** *de Leone M. Pontifice Romano Attilae Genserico supplice facto.* Gottingae. 1782.

5018. **Renbier** *Gedanken über die den Klostergeistlichen i Gelegenheit der neuen Pfarreinrichtung vom k. k. Hofe nd dem erzb. Wienerischen Consistorium vorgelegten Fragen.* ien. 1784. Simile argumentum tractavit auctor in pluribus ellis a. 1785 vulgatis.

5019. **Geisler** *Skizzen aus dem Charakter Ioseph. II.* allae. 1785. 15 Vol.

5020. *Analisi e Confutazione delle seditiose lettere di i Canonico Penitenziere ad un Canonico Teologale in- rno agli Editti di Sua Maesta Imperiale riguardanti al- ne materie di Disciplina Ecclesiastica. Traduzione dal rancese.* Pavia. 1787. Opponitur libellus operi eximio, Vol. I. 911. n. 188 commemorato, et edicta Imperialia in materia clesiastica acriter perstringenti: cuiusmodi opus anonymus ctor seditiosi titulo insignire non dubitavit.

5021. *Reponse au Voeu de Chapitre.* 1787. Vehementi o conceptum opusculum pro tuendis reformationibus Iose- inis; et cumprimis iura S. Sedis et Religiosos Ordines petens.

5022. **Siegfried Dornheim** *über die Verminderung der istlichkeit in den österr. Staaten.* „Gedanken sind ja lfrei." Wien. 1788.

1790. 5023. **Knötzschker** *ausus Pontificum Roma- rum Vicariatum S. R. I. sibi arrogandi.* Comment. I. Lipsiae. 1792.

5024. **Wolf** *Geschichte der Veränderungen in dem re- iösen, kirchlichen und wissenschaftlichen Zustande der erreichischen Staaten unter der Regierung Josephs II.* rmanien. 1795.

5025. **Ioan. Wide** *de titulis Regum ecclesiasticis.* Aboae. 97.

5026. *Historisch-kritische Abhandlung über die Noth- ndigkeit der Einsetzung eigener Landesbischöfe zur Auf-*

rechthaltung der Hoheitsrechte weltlicher Fürsten. (Sine ann. Contra ius Primatus confirmandi Eppos.

β) Pro auctor. R. P.

A) Usque a. 1779.

(5257.) **Cardin. Belluga** *Memoriale ad Regem Philippum V de materiis controversis inter Aulam Romanam Regnum Hispaniae, item de expulsione Nuntii Apost. Regnis Hispaniae.* Romae. 1709. Opus eruditum, lingva Hispanica exaratum.

(5258.) **Blasius Majolus** *de admirabili responso Iurisprudentum circa quaestiones inter S. Sedem et Regem Saubaudiae.* Colon. 1712.

(5259.) **Casteel** *controversia de Alexandro III concante collum Friderici Imperatoris*, in: „Controversiis E. Historicis. Coloniae. 1734. p. 482."

(5260.) **H. Scholliner** O. S. B. *innocuum Romani Pontificis in elargiendis honorum titulis ius ab ineptiis Anonymi Halensis vindicatum.* Ratisbonae. 1759. Contra opusculum paulo superius citatum.

(5261.) **Appiano Buonafede** *della impudenza letteraria di un libro intitolato:* Memorie e Aneddoti intorno alla vita di Fra Paolo Sarpi, raccolta da F. Grisellini. 1760. Cf. VI. III. 859. n. 66.

(5262.) *Staatsfrage, wo man untersucht, ob die Ordensgeistlichen, welche Einkünfte haben, dem Staat nützlich oder schädlich seien.* Augsb. 1764.

(5263.) **Bartol. Carrara** *dell' Autorita della Chiesa Discorsi nove.* Ravenna. 1773. Auctoritatem Ecclesiae ac Sedis tuetur contra Portugallum *Pereira.*

B) Ab a. 1780—1799.

Iosephina literatura his adhuc libellis aucta comparet:

1781. (5264.) **I. A. von Levenau** *was sind die Wiener Schriften überhaupt?* Wien. 1781. Contra minuta scripta Iosephina. Cf. Vol. III. 870.

(5265.) *Patriotische Briefe eines Reisenden über das Herableuchten in Wien.* Wien. 1781.

1782. (5266.) **Blumauer** *Epilog auf die Abreise Pius VI. von Wien, den 22 April 1782.* Wien. 1782. Plenior titulus libelli Vol. III. 880. n. 102. citati.

(5267—5268.) **M. Denis** *Pius VI P. M. Iosephi II Aug. hospes. Ad divam Mariam Theresiam carmen latinum et italicum.* Viennae. 1782. Utrumque opusculum refert se ad iter Vindobonense Pii VI. Cf. Vol. III. 877.

(5269.) **Blarer** *Urtheil der Heiligen Gottes über die gegenwärtigen Verfügungen in geistlichen Sachen.* Wien. 1782.

(5270.) **Fast** *Ausstellung über die Vorstellungen an Se. Heil. Pius VI.* Wien. 1782.

(5271.) *Storia del Viaggio di Papa Pio VI l' anno 1782.* Venezia. 1782.

(5272) *Quatuor Epistolae Suae Pontificiae Sanctitatis et Suae C. R. Apost. Majestatis, peregrinationem SS. Patris Viennam tangentes.* Pestini. 1782. Epistolae continent duo Brevia cum totidem responsis Imperatoris de nominatione Epporum in Lombardia, item iter Viennense, et acta nonnulla ad commorationem Papae Viennensem spectantia.

(5273.) **Pangel** *Etwas auf Etwas, oder ein Schreiben an meinen Freund für die unnützen Scribenten.* Wien. 1782. Amara crisis scriptorum Iosephinorum.

(5274.) **Giuseppe Dini** *Diario pieno e distinto del Viaggio fatto a Vienna da Pio Papa VI.* Roma. 1782. Germanica editio indicatur Vol. III. 881. n. 114.

(5275.) **Card. Batthyan** *Primatis Hungariae demissa expositio ad Imperatorem Iosephum II relative ad decreta*

eccles. politica. Romae. 1782. Germanica editio occurrit Vol. III. 890. n. 142.

(5276.) *Allocuzioni di Pio Papa VI per occasione del suo viaggio a Vienna con due Brevi alla Chiesa di Padova.* Padova. 1782.

(5277.) **Fr. Perotes** S. I. *Notizie istoriche intorno a' viaggi fatti da' Papi per abborsarsi co' Principi, e della loro riuscita per lo piu felice; in occasione del passaggio di S. Santita Papa Pio VI per Bologna.* Bologna. 1782.

(5278.) **Flaviano Ricci** O. S. F. *Animavversioni sopra un libretto:* Cosa e il Papa? 1782.

(5279.) *Riflessioni ad un amico sul libretto tradotto dal tedesco e intitolato: Cosa e il Papa?* 1782. Pertinet uti praecedens, ad opera Vol. III. 872. indicata super opusculo: Quid est Papa?

(5280.) *Riflessioni critiche di un Cattolico sopra il Discorso del Filosofo Tedesco diretto al S. Padre.* 1782.

(5281.) *Risposta al Discorso indirizzato al Papa da un Filosofo Tedesco, stampato alla macchia nell' anno 1782.*

1783. (5282.) **G. Dini** *Diario pieno e distinto del viaggio fatto a Vienna dal S. Padre Pio Papa VI.* Venezia. 1783. Nova editio.

(5283.) *Recueil des Pieces les plus interessantes et les plus curientes qui ont paru a l' occasion du voyage et du séjour de Sa Saintete Pie VI.* Vienne. 1783.

(5284.) *Qu' est ce que le Pape? La veritable Idee qu'en donnent l' Ecriture, et les Saints Pères; Idee opposée à celle que quelques Docteurs de Vienne en Autriche en avoient pubbliée. Ouvrage traduit de l' Allemand pour l'année 1783.*

(5285.) *Gedanken eines Landdechants über den Hirtenbrief von Salzburg, in einem Antwortschreiben an einen Pfarrer seines Kapitels eröffnet, worin auch hin und wieder anstössige Schriften unserer Zeiten nach ihrem Verdienste gerügt werden.* Pressburg und Freistadt. Bei Peter Glaubrecht

und Paul Gottlieb seligen Erben. 1783. Insignis crisis epistolae pastoralis Salisburgensis Iosephinae.

(5286.) *E. A. P. Gründliche Anmerkung in bedenklichen Fragen über den erzbischöflichen Salzb. Hirtenbrief, um deren nähere Erläuterung und Aufklärung der Herr Verfasser gebührend ersuchet wird.* 1783.

(5287.) *Lettere cinque amichevoli di un Teologo all' Ab. Vincenzo Besozzi autore del libro stampato in Firenze colla data di Amsterdam 1783. il quale ha per titolo:* Diritti dei Sovrani e dei Vescovi Cattolici per opporsi alle massime Giurisdizionali della Corte di Roma; *e che nella prima edizione di Pavia 1782 s' intitolava:* Riflessioni sopra l' Autorita de' Vescovi e de' Principi nella Chiesa, di V. B. Pesaro. 1783.

(5288.) *Lettera in difesa d' alcuni diritti riguardanti la Chiesa, e la Religione da' moderni Regalisti controversi.* Assisi. 1783.

1784. (5289.) **B. Atinivil** *Dissertazione Istorico-Teologica dimostrante* „Cosa e un Vescovo" *in confutazione dell' opuscolo avente il titolo:* Cosa e un Vescovo? *dato in luce dal celebre* Eybel *professor di Dritto Canonico e di Storia Eccl. in Vienna.* Fuligno. 1784.

(5290. a.) **Hochberger** *Wiener Krankheiten am Aschermittwoch in XVIII Kapiteln.* Berlin. 1784.

(5290. b.) *Die Wiener Autoren. Beitrag zum gelehrten Deutschland.* 1784.

1785. (5291.) *Bildergallerie weltlicher Missbräuche; Gegenstück zur Bildergallerie geistlicher Missbräuche. Von P. Hilarion Excapuziner.* Leipz. 1785. Contra librum Vol. III. 901. n. 379. indicatum.

(5292.) *Ein Vertheidiger des Volks an Kaiser Joseph II in Betreff — seiner Reformen. Aus dem Französischen.* 1785. Stylo vehementi concinnatum opus contra innovationes Caesaris.

1786. (5293.) **Denneville** *Reden über Papst und Ohrenbeichte.* Würzburg. 1786. Versio ex latino et italico, cuius mentio fit Vol. III. 875. n. 77. s.

(5294.) **Fr. Pedrazzi** *della Podesta del Sommo Pontefice Romano in Confutazione delle nuove Opinioni del Libro stampato in Pavia l' anno 1782 col titolo:* Riflessioni sopra l' Autorita de' Vescovi e de' Principi nella Chiesa di V. B. (Besozzi) Pesaro. 1786. Contra opus Vol. III. 889. n. 127. memoratum.

(5295.) *Wie lange noch? Eine Patriotenfrage an die Behörde über* **Wucherer**'*s Schartellengrosshandel.* Wien. 1786. *Wucherer* erat bibliopola Vindobonensis, apud quem scandalosissimae et iniquissimae broshurae vulgabantur.

(5296.) *Werdammung und Verbot einer Schrift in deutscher Sprache mit dem Titel: Was ist der Papst? Griechisch aber: τι εστιν ὁ παπας? Lateinisch: Quid est Papa?* Rom. 1786. Editio germanica opusculi, quod Vol. III 876. n. 79. continetur.

1787. (5297.) et: 5027. *Warum wird Kaiser Ioseph von seinem Volk nicht geliebt?* Wien. 1787. Opusculum hoc, reformationes Iosephinas acriter perstringens, refellere nitebatur sequens libellus: *Kaiser Ioseph wird doch geliebt. Eine kleine Antwort auf die kürzlich erschienene Schrift: Warum wird Kaiser etc.* Wien. 1787.

(5298.) *Die heutige Pressfreiheit in Wien.* 1787. Contra scriptores Vindobonenses Iosephinos.

(5299.) *Drei Predigten auf das hohe Fest der heiligen Pfingstfeiertage, welche vorzüglich den Herren Predigerkritikern und Kirchenzeitungsschreibern, aber auch den andern Herren Schriftstellern, so über die kath. Religion, ihre Gesalbten etc. geschrieben haben, zur höchstnöthigen Belehrung dienen mögen.* Wien. 1787.

(5300.) *Unpartheiische Gedanken eines getreuen Patrioten über einige von einem Freunde ihm eingeschickte Wienerischen Kirchenzeitungsblätter.* Wien. 1787.

(5301.) *Saggio filosofico di un Geometra sulla podesta ecclesiastica.* 1787. Pro independentia Potestatis Sacrae. — Rec. in *Efemeridi Letterarie di Roma.* 1790. p. 299.

(5302.) *Warum bekömmt* Wucherer *nicht 50 Prügel? Ein Pendant zu der Frage: warum wird Kaiser Ioseph nicht geliebt? Nebst einer vertraulichen Epistel an* Wucherer *von seinem Geheimsetzer.* 1787. Contra eundem bibliopolam, cuius paulo prius meminimus.

(5303.) *Anfang betrachte das Ende: oder genaue Rechnungstafel für Beamte, welche 500 bis 1000 Gulden Besoldung haben.* 1787. Crisis brochurarum Viennensium.

(5304.) *Reflexionen über die Note des Fürsten* Kaunitz *an Nuntius* Garampi. 1787.

1788. (5305.) **L. Cuccagni** *dell' autorita' e giurisdizione della Chiesa e del Romano Pontefice sull' erezione e distribuzione dei Vescovadi e delle Parrochie, sull' elezione e consacrazione dei Vescovi, e sulla Disciplina della Chiesa. Opera divisa in 8 Lettere.* Roma. 1788. Refutat duo opuscula *Vincentii Besozzi*, nimirum: *Memoria sul Diritto de' Principi di erigere, dividere, restringere, ampliare i Vescovadi e le Parrocchie;* et: *Dell' autorita de' Principi e dei Vescovi nella Chiesa.* Auctor vulgavit iam a. 1783. quinque epistolas ad refellendum posterius opusculum, ut superius monuimus.

(5306.) *Hundert Nullitäten aus den Edikten und Verordnungen, aus den Grundsätzen der gesetzgebenden Gewalt, die unter dem Namen des Kaisers Joseph II bis auf den 28. Sept. 1784 über Kirchen- und Religionssachen im Publikum erschienen sind. Dem Kaiser selbst gewidmet. Aus dem Französischen. Brüssel bei dem Buchhändler, der gern verkauft.* 1788. Eximius liber, reformationes innovationesque Caesareas penitus subvertens. Ei affinis est sequens libellus:

(5307.) *Warum? d. i. Fragen über eine grosse Sache. Für diejenigen, die nur drei Minuten darauf zu verwenden haben. Aus dem Französischen. Brüssel bei dem Buchhändler, der gern verkauft.* 1788.

1790. (5308.) *Wahre Grundsätze von der Verfassung der kath. Kirche. Entgegengesetzt den heutigen neuern Speculationen, die alle Hierarchie und das ganze kanonische Recht zerstören,* Düsseldorf. 1790. Auctor severe castigat Iosephinos scriptores, iura Regum cum summo praeiudicio auctoritatis Ecclesiae ac inprimis Romani Pontificis amplificantes.

(5309.) **Ben Stattler** *Plan zu der allein möglichen Vereinigung im Glauben der Protestanten mit der kath. Kirche, und den Gränzen dieser Möglichkeit. Sammt einem Anhange gegen einen neuen noch weiter vorschreitenden Febronius in Wien.* Augsburg. 1791. In Appendice refutat auctorem libri 1790 Viennae vulgati de iure erigendi, dismembrandi etc. Eppatus, pallio, iuramento Epporum etc. ut Vol. III. 916. n. 510.

(5310—5314.) **Car. Plowden** S. I. pluribus libellis exagitavit nonnullos Anglorum eruditos, partim propter iuramentum fidelitatis a Catholicis quibusdam Britanniae Regi oblatum, et, tametsi ab Ecclesia haud probatum, ab ipsis tamen defensum; partim ob mendaciter subtrusum pluribus Angliae Catholicis libellum supplicem ad Regem Britanniae contra auctoritatem Papae. Libelli memorati hos praeferunt titulos: *Observationes in iuramentum propositum Anglis Catholicis Romanis.* Londini. 1791.; — *Responsum ad alterum caeruleum librum.* 1791.; — *Annotationes in scriptum Iosephi Berington.* 1792.; — *Annotationes in librum inscriptum:* Memoriae Gregorii Panzani, *et alloquium cum Iosepho Berington.* 1794.; — *Epistola ad C. Buttler, argumenta examinans, quibus idem libellum supplicem Catholicorum a. 1789 exhibitum confirmare nitebatur.* 1796.

(5315.) *Protestation des Card. Maury Päbstlichen Legaten gegen die Kaiserwahl zu Frankfurt.* 1792.

(5316.) *Synopsis Iuris Eccles. — denuo recusa, adnotationibus et additamentis aucta, usibusque Cleri Rom. Cath. in terris Regis Borussiae accomodata.* Posnaniae. 1799. De editione operis istius a. 1776 primum Viennae facta cfr. Vol. III. 862. nr. 104. et 100.

b) Liter. de **Tolerantia** ab a. 1780—1799.

(Vol. III. 922.)

5028. *Epistola Circularis authentica* **Ioannis Leopoldi ab Hay** *Eppi Reginae-Hradeczensis ad Clerum tam secularem quam regularem suae Dioecesis data die 20. Nov. 1781.* Francof. (Viennae.) 1781. Tam latina quam germanica lingva. Editionem Viennensem Vol. III. 922. n. 533. indicavimus: ipsam autem Circularem literam in „Monumentis nostris pro independentia Potestatis Eccl." per extensum una cum crisi eiusdem vulgavimus.

5029. **Wittola** *Schreiben eines österr. Pfarrers über die Toleranz nach den Grundsätzen der kathol. Kirche* Wien. 1781.

5030. *Tribut der Dankbarkeit für die von Ihro K. Maj. dem Zweiten Joseph eingeführte Toleranz in k. k. Staaten, von einem allgemeinen Patrioten.* 1782.

5031. *Hirtenbrief über die den Augsburgischen und helvetischen Religionsverwandten, dann den nicht unirten Griechen gestattete christliche Toleranz.* Klagenfurt. 1782.

5032. et: (5317.) **Wittola** *zweites Schreiben eines österr. Pfarrers über die Toleranz.* Wien. 1782. Respondit: **Fast** *Antwort auf das zweite Schreiben etc. Nebst einer Nachschrift.* Wien. 1782.

5033. *Hirtenbrief an die Geistlichkeit und das Volk der Laibachischen Diöces. Mit allerh. k. k. Genehmigung.* Wien. 1782.

5034. **Thaddaeus Comes de Trautmansdorf** Canon. Olomuc. *de Tolerantia ecclesiastica et civili. Ad Iosephum II Augustum.* Ticini. 1783. Opus proprie Professoris *Zola*, a Comite Thaddaeo defensum.

5035. **Mart. Klanicza** minister luth. Martinopolitano-Turóczensis, *Christiana Seculi XVI per Hungariam in religione Tolerantia, seu exercitatio historica de Regum ex Aug. Domo Austr. benignissima erga Evangelicos in Hungaria ante confirmatum lege regni religionis eorum publicum exercitium voluntate.* Pestini. 1783.

5036. *Geschichte der Abrahamiten, Israeliten und Deisten in Böhmen. Ein Beitrag zur Toleranzgeschichte.* 1784.

5037. **S. Lemchen** *de tolerantia religionum iuribus Principis conveniente.* Upsaliae. 1788.

(5318.) *Memoria della Universita di Lovanio a Sua Maësta l' Imperatore Giuseppe II riprodotta in Italia.* Assisi. 1783. Contra Tolerantiam Iosephinam.

(5319.) *Dem Fürstbischofe von Laibach abgelegtes öffentliches und aufrichtiges Glaubensbekenntniss Hans Michels Vörwetz, einer landesfürstlichen Hauptstadt in Herzogthum Krain Bürgers.* Gradetzi. 1783. Cf. Vol. III. 926. n. 263. 264.

(5320.) Opusculi, quod Vol. 3. p. 929. nr. 273 recensuimus, „Anonymi Iurisperiti examen etc." Auctor fuit **I. M. Szvorényi**; qui una *Vindicias Wallaszkianas* (ibid. nr. 576 occurrentes) refutavit in Praefatione operis, cui titulus: *Officia hominis catholici erga Deum, rebus domesticis illustrata.* Budae. 1783.

5321. **Ign. Nagy** (Eppus A. Regalensis) *Repraesentatio in puncto Tolerantiae Iosephino-Caesareae.* 1785.

(5322.) *La Tolerance Cretienne oppose au Tolerantisme Philosophique, ou lettres d'un Patriot au Soidisant Curé sur son Dialogue au sujet des Protestans. Nouvelle Edition corrigée et augmentée a Fribourgh, et se trouve a Malines.* 1785.

(5323.) **Cuccagni** *Lettere pacifiche al Sig. Tamburini, nelle quali si risponde alle riflessioni sopra il Trattato:* de mutuis Ecclesiae et Imperii officiis. Roma. 1786. Responsum ad reflexiones Petri Tamburini. Cf. Vol. III. 930. n. 276. et 581. 582.

(5324.) Operis Vol. 3. p. 938. nr. 316 laudati: *Iosephi II literae de coelis missae* etc. Auctor est **Tobias Mollik** S. I.

(5325.) **Vinc. Palmieri** *la Liberta e la legge considerate nella liberta delle opinioni e nella Tolleranza de' Culti religiosi.* Genova. 1798.

---

c) Liter. de **Ord. Religiosis** ab a. 1780—1799.

(Vol. III. 939.)

5039. *Gedanken über das Sammeln der Bettelmönche in Wien.* 1781.

(5040.) *Bischöfliche Verordnung* (v. Mantua) *wegen Klöstern und Ehedispensen vom 7 Dec. 1781.*

5041, *Gedanken über einige dem Publikum sehr nutzlose Verbesserungen in Wien.* Wien. 1782.

5042. *Memorie Istorico-Ecclesiastiche per servire di Apologia di quanto si va presentemente praticando in diverse Corti di Europa, affine di ridurre la Disciplina Ecclesiastica specialmente Regolare al primiero suo Istituto. Opera di un Italiano.* Eliopoli. 1782. Opus scatet ideis ac principiis acatholicis.

5043. *Beiträge zur Geschichte der Kapuziner in Oesterreich.* Köln. 1783.

5044. *Riflessioni di un Italiano sullo stato de' Regolari.* Venezia. 1785.

5045. *Della intollerabilita de' Frati specialmente Domenicani negli Stati Secolari.* Fuligno. 1787.

5046. *Istoria de' Frati, ossia sentenza inappellabile nelle ultime differenze tra il Sacerdozio e l'Impero.* 1787.

5047. *Sopra i Voti Monastici de' Regolari soppressi per fatto di Principe. Dissertazioni due.* Vienna. 1787. Germanicae editiones occurrunt Vol. III. 952. n. 747.

5048. **Ricci** *Riforma degl' Istituti pii della Citta di Modena.* Modena. 1788.

5049. **I. Bilmark** *de iure Principis in suae ditionis Monasteria.* Aboae. 1789.

(5326.) *Memoire en faveur des Ordres Religieux.* 1781.

(5327.) **Fremisius** *eine Professpredigt.* 1781.

(5328.) *Dello Stato de' Regolari. Versione dal Francese.* Roma. 1784.

(5329.) **Boicervoise** Avvocato del Parlamento, *sulla natura del Dritto di proprieta de' stabilimenti Ecclesiastici che hanno una esistenza civile nello Stato, e sul progetto di soppressione degli Ordini Religiosi.* 1785. Pro favore Ord. Reg.

(5330.) *Riflessione Cristiane e Politiche sopra lo Stato Religioso. Traduzione dal Francese.* Fermo. 1786.

(5331.) **G. M. Lowat** *la Perfezione Religiosa considerata nel suo dovere, e nella sua facilita.* Genova. 1787.

(5332.) **Torino** *degli ordini Regolari, considerati per rapporto alla civile Societa. Diss. academica.* Briolo. 1788.

(5333.) *Eccezioni legittime al libro, che ha per titolo Sopra i voti Monastici de' Regolari soppressi per fatto de' Principi. Dissertazioni due.* Faënza. 1789. Paulo superius occurrit liber, qui hîc refellitur.

(5334—5335.) **Fr. Broteri** *la Causa de' Religiosi difesa contro le false imputazioni pubblicate nella lettera di NN ad un Amico nella quale si esamina, se i Frati sieno di maggior utile, o svantaggio alla Societa?* 1790. Item: *Lettera critica di un Teologo Anonimo al Sig. Broteri difensore della Causa de' Religiosi colla risposta dell' Autore della difesa.* 1790.

(5336.) **Giuliano Mami** Can. *l'Eccellenza dello Stato Religioso.* Cesena. 1790.

(5337.) **Lambert** *Apologia dello Stato Religioso, in cui si prova, che gli Ordini e le Congregazioni Regolari sono utilissimi alla Religione, e alla Societa, e che l'incredulita soltanto puo interessarsi a screditarle e distruggerle. Opera tradotta dal Francese da A. M. B. ed arricchita di varie annotazioni, con le quali si dimostra, quanto male si arrechi alla Chiesa coll' abolizione de' Regolari.* Fuligno. 1792.

---

d) Liter. de **Concordatis.**

(Vol. III. 954.)

5050. **Mayars y Siscar** *observaciones sobre el Concordato de S. P. Benedicto XIV y del Rey Catholico D. Fernando VI.* 1753.

(5338.) **Romualdus Iochmaring** O. Min. *Dissertatio Iuris Eccl. publici ad Concordata Germaniae de iure devoluto, si Capitulum Ecclesiae Cathedr. Germaniae Mediatum non eligat intra trimestre; qua doctrina anonymi auctoris observationum historico-iuridicarum ad Concordata Germaniae examinatur, et vera sententia stabilitur.* Bonnae. 1777. Contra opus Vol. III. 956. n. 779.

(5339.) **Adamus Martin** *diss. Iuris Eccl. Germanici de eo, quod circa Menses Papales in Ecclesia nostra Coloniensi, praecipue in Ducatibus Iuliae et Montium iustum est.* Bonnae. 1780.

5051. **Bachmann** *de fatis Concordatorum Germaniae in ecclesiis Protestanticis.* Erfordiae. 1796.

5052. **Schönemann** *de foro in causis e Concordatis decidendis competente.* Gottingae. 1797. Pro foro civili.

---

e) Liter. de **Placeto Regio.**

(Vol. III. 960.)

(5340.) **Cesare Brancadoro** Nunt. Bruxell. *Avviso dottrinale sull' indipendenza del potere, che ha ricevuto la Chiesa per insegnare le verita della Fede con una piena liberta, in occasione del decreto fatto ai Vescovi di pubblicare i loro editti senza averne ottenuta prima la permissione dal governo. Tradotto dal Francese con una lettera del Traduttore a M. Vescovo di —.* 1788.

---

f) Liter. de **relatione quōad Scholas.**

(Vol. III. 963.)

5053—5054. **Treuer** *de officiis Academiarum Germaniae in Caesarem et Imperium.* Gottingae. 1735. Item: *S. R. I. Principes Electores nulla lege Imperatoris adstringi ad Academiam condendam.* Gottingae. 1735.

5055. **Rinck** *de Imperatoribus primis perpetuis ac solis Academiarum in Germania auctoribus commentatio a. 1723 publice defensa, nunc, ut multorum desideriis satisfiat, accurate recusa.* Lipsiae. 1736.

5056. **Heineccius** *de iure Principis circa civium studia.* Halae. 1738.

5057. **Sundius** *de iure Reipublicae circa educationem liberorum.* Lugd. Batav. 1752.

5058. **Chr. Tyken** *specimen iuridico-politicum de iure Summorum Imperantium circa res Academicas.* Lugd. Bat. 1766.

(5341.) *Esame della Risposta data dai Professori di Lovanio alle prime due questioni Dogmatiche proposte loro dall' Em. Card. Arcivesc. di Malines.* 1789. Quaestiones hae erant de libertate docendi Epporum et eorum, quos ipsi pro tradenda Theologia designarint, an quippe ius Epporum per potestatem laicam impediri aut restringi valeat?

---

g) Liter. de **Nuntiaturis Apost.**

(Vol. III. 963.)

5059. *Nachricht von der Päbstlichen* Nuntiorum *Eingriffen in Civilsachen:* **Unschuld. Nachrichten** Leipz. 1721. p. 139.

5060. **Walch** *de missis dominicis Pontificis Romani iudicibus.* Ienae. 1749.

5061. **Jung** *facta dispensationum eppalium historica.* Mogunt. 1787. Contra iura S. Sedis, in spiritu Conventus Emsani.

(5342.) *De Appellationibus in Eccl. Tribunalibus genuinum systema, quo retunditur cacoëthes novitii auctoris* Historiae appellationum in tribunalibus eccl. pro dilucidatione art. 22 Congressus Emsensis, *nuper Bononiensibus typis, Francofurti nomine ementito, editae.* 1789.

---

h) Liter. de **Hetruria.**

(Vol. III. 985.)

5062. **G. M. Mastripieri** *Risposta ad un libercolo intitolato: Lettera di un Ecclesiastico Italiano diretta a M. Scipione de' Ricci Vescovo di Pistoja e Prato.* 1786.

5063. *Punti ecclesiastici compilati e tramessi da Sua Altezza Reale a tutti gli Arcivescovi e Vescovi della Toscana e loro rispettive risposte.* Firenze. 1787. cf. Vol. III. 990. n. 984.

5064. *Atti dell' Assemblea degli Arcivescovi e Vescovi della Toscana, tenuta in Firenze nell' a. 1787.* Firenze 1787. Editio originalis. Latina indicata habetur Vol. III. 991. n. 985.

5065. *Esame critico della lettera publicata sotto nome di M. Francesi Vescovo di Montepulciano.* Firenze. 1787. cf. Vol III. 1001. n. 1042.

5066. *Annotazioni sopra le Annotazioni Pacifiche di un Parroco Cattolico.* 1788. cf. Vol. III. 1003. n. 545.

5067. *Emende sincere di un Chierico Lombardo alle Annotazioni Pacifiche.* Firenze. 1788.

5068. **Scipio Ricci** Ep. Pistor. *Lettera Pastorale in occasione di un libello intitolato: Annotazioni Pacifiche.* Pistoja. 1788. Cf. Vol. III. 1004. n. 547. et 553.

5069. **I. Frid. Le Bret** *de spectro Iansenismi in Tuscia.* Tubingae. 1789. Pro defensione eorum, quae in Hetruria circa innovationes et reformationes ecclesiasticas agebantur. Libri huius meminimus iam in Literatura de Iansenismo.

5070. *Resultato delle Conferenze ecclesiastiche tenute l' anno 1789 nella Citta e Diocesi di Pistoja e Prato.* Pavia. 1789.

5071. *Difesa del Catechismo per i fanciulli ad uso delle Citta, e Diocesi di Cortona, Chiusi, Pienza, Pistoja, Prato, e Colle contro la censura dei Signori Giornalisti Romani.* 1791.

5072. *Sermoni istruttivi d'un vecchio parroco della Toscana al suo popolo, colle annotazioni d'un giovane Co-*

adjutore sopra la bolla del S. P. Pio VI che incomincia: Auctorem fidei. Vercelli. 1796.

(5343.) *Lettera di un Ecclesiastico Italiano diretta a M. Scipione Ricci Vescovo di Pistoja e Prato.* 1786. Auctor Epistolae censetur esse Minorita *Ferrari.*

(5344.) *Lettera di un Ecclesiastico Italiano a M. Ricci concernente il Sinodo Diocesano.* Genova. 1787.

(5345.) *Due Lettere dell' Abate — dirette, la prima ad un Amico Ecclesiastico di Toscana sulle Assemblée preliminari al Concilio Nazionale, che si dice volersi convocare per la Riforma della disciplina ecclesiastica. E la seconda ad un Canonista Napolitano sulla esenzione de' Regolari dalla giurisdizione de' Vescovi.* Pavia. 1787.

(5346.) **Fuensalida** S. I. *Le frodi del Giansenismo usate gia in Francia da' Quesnellisti, e a di nostri rinnovate in Italia da lor seguaci, segnalatamente in Pavia, e in Pistoia.* Assisi. 1788.

(5347.) **Ivone Gelasio** (Abate Muscari Basiliano) *Lettera consolatoria e consultiva al Vescovo di Pistoia M. Scipione Ricci, alla quale siegue altra lettera di Don Calogero Eufemiano diretta allo stesso Scrivente per la salute spirituale di detto Prelato.* Filadelfia. 1788.

(5348.) *Lettera di un Pievano di Campagna della Diocesi di Pistoia al suo Vescovo M. Scipione Ricci sopra varj casi di coscienza.* 1788.

(5349.) *Supplica del Piovano di Campagna aggiunta alla sua lettera scritta al Vescovo di Pistoia.* 1788. In his duobus scriptis maxime impugnatur Catechismus pro dioecesi Pistoriensi praescriptus, velut Iansenisticus.

(5350.) *La Venerabile antichita: Argomento di due lettere di V. P. a M. Scipione de' Ricci: Lettere due in iperno a spese di Silicerno Decrepiti Decano dei Tipografi dell' Ausonia.* 1788.

(5351.) *Avvertimento salutare a M. Scipione Ricci.* Italia. 1788.

(5352.) **Ant. Martini** Arcivescovo di Firenze, *Lettera a M. Scipione de' Ricci.* 1788.

(5353—5354.) *Lettera di un Arcivescovo al Vescovo Scipione de Ricci.* Ajaccio. 1788. Item: *Altra Lettera dello stesso al medesimo.* 1788. Cf. Vol. III. 1003. n. 541.

(5355.) *Lettera risponsiva a M. de' Ricci illustrata con alcune annotazioni, nelle quali con profonda dottrina e coll' autorita de' SS. Padri e Concilj si confutano alcuni errori che si leggono sparsi nella Pastorale e nel Sinodo di Pistoja. Ed. II.* 1789.

(5356.) *Lettera Critologica di D. Giulio Senile Geroldulo di Vallecupa a D. Beda Montormo Gerarca di Radicofani sopra il Sinodo di Pistoia.* Barletta. 1789.

(5357.) **Gonsalvo Adorno Hinojosa** S. I. *Lettera dogmatica ad un Ecclesiastico Toscano: Et unam* Sanctam Catholicam et Apostolicam Ecclesiam. *In questa l' Autore dimostra, non potersi l' Unita della Chiesa universale conservare senza la dipendenza di tutto il corpo, anche de Vescovi dal Primate ch' e il solo Romano Pontefice successore di S. Pietro.* 1789.

(5358.) *Ricerche Ecclesiastiche in occasione della Lettera Pastorale di M. Pannellini Vescovo di Chiusi e Pienza delli 3 Gennaro 1788 sulla Osservanza della Quaresima, e della di Lui Istruzione Pastorale su la Sana Dottrina del 1786 da servire anche per M. Nicola Sciarelli Vescovo delli Colle, il quale con publico editto dispensa dalla Quaresima di detto anno 1786.* Stampato 1789. Cf. Vol. III. 999.

(5359.) *Sentimento di una Societa Letteraria* (di Ecclesiastici di Napoli) *sul Sinodo di Pistoia espresso in cinque lettere dirette a M. Scipione de' Ricci Presidente del medesimo.* 1789.

(5360.) *La Voce della Greggia di Pistoia e Prato al suo Pastore M. Scipione de' Ricci.* Sondrio. 1789.

(5361.) **Cajet. Al. Giudice** S. I. *apologia di molte verita spettanti alla dottrina e disciplina della Chiesa.* Penapoli. (Romae) 1789. Totum opus dirigitur contra absurdas Ippi Pistoriensis novitates.

(5362.) *Difesa delle Dottrine del Concilio di Trer contro il Trattato storico-critico-dogmatico sulle Indu genze stampato nell' opera falsamente iscritta:* Opusc interessanti la Religione: in Pistoia 1787. Pentapoli. 1789.

(5363.) **(Muscari)** *la Fede, e il Cristianesimo alla Mo Filosofica-Teologica, e galante del presente Secolo.* Ag poli. 1790.

(5364.) **Vinc. Bartoli** S. I. *la Memoria di M. Ri Ex—Vescovo di Pistoia e Prato a favore dell' Assembl di Parigi, confutata da M. Vescovo di — in Francia una sua lettera a M. in Italia. Traduzione libera d Francese.* Loreto. 1792. Valide exagitat Eppum Ricci erro bus Gallorum nimis faventem, et confingit, ab Eppo Galli hanc Memoriam fuisse scriptam. Opus hoc, siquidem ad hist riam quoque Gallicanae perturbationis referatur, Vol. III. 10 n. 860. occurrit.

(5365.) **Eugenio Guasco** Can. S. Mar. Mai. *Dizionar Ricciano, ed Anti—Ricciano, compilato da Severino I serti.* Sora. 1793.

---

i) Liter. de **Libertatibus Gallicanis.**

(Vol. III. 1006.)

A) Usque annum 1789.

5073. **Pinson** *Traite des Indults, accordez au Roi, d d' autres a sa recommandation, par les Papes Alexand VII et Clement IX; avec une Preface Historique, dan laquelle il est traite de l' Origine des Indults, de l' Usa et de l' execution des Nominations faites en consequen* Paris. 1700.

5074. *Historie des vierfachen Streits der Französische Kirche wider den Römischen Pabst:* **Unschuld. Nachr.** Wi tenberg. 1701. p. 89. Pro IV propos. Gallicanis anni 1682.

5075. *Anmerkung wegen der neuesten Titulatur de Französischen Bischöfe:* **Unschuld. Nachr.** Leipz. 1708. 889. Contra titulum: „Episcopus Sedis Apostolicae gratia."

5076. *Traite des droits des Eveques sur les Reguliers exemts. Contenant a la fin un Recueil abregé des Privileges dont ils sont encore aujour-d' hui legitimement en possession.* Paris. 1715.

5077. **G. F. Schrör** *de iure Epporum in Gallia a Papa ad Concilium provocandi.* Wittebergae. 1717.

5078. **Gibert** *Usages dell Eglise Gallicane concernant les Censures.* Paris. 1724. Contra decreta excommunicatoria S. Sedis.

5079. *Trois lettres sur les Droits du Roi envers la personne des Ecclesiastiques, le temporel du Clerge, et sa Vigilance sur la Discipline de l' Eglise Gallicane.* 1755.

5080. **Friderici** *de iuris Regaliae usu et titulis*, in: *Apparatu Iuris Can. Pontif. Eccl.* Gothae. 1759. De praetenso Regum Galliae iure disserit.

5081. *La Prammatica Sanzione di S. Luigi Re di Francia proposta ai Riformatori dell' Ecclesiastica Disciplina. Lettera di un Canonista ad un Ministro.* 1788.

(5366.) **Fenelonii**, magni Cameracensium APraesulis, eruditus Tractatus, sive *Dissertatio de Summi Pontificis auctoritate* in literatura de Romano Pontifice conspicuum occupat locum: tum quod inclytus auctor quaestionem *de suprema eaque infallibili Sedis Apostolicae in docendo ac definiendo auctoritate* uberius pertractet; tum quod momenti plenam in dissertatione hac narret historiam *de famosa anni 1682 declaratione Cleri Gallicani.* Tractatus hic, si ex Epistolis, quas Auctor ad Cardinales sibi addictos, et in editione operum Versaliensi anni 1826 instar posthumi foetus compadentes exaraverat, concludere licet, primo Seculi 18 decennio lucem vidit. *Personalem R. P. infallibilitatem reiicit: et sedentem a Sede distingvendo, propugnat Sedis Apostolicae infallibilitatem*, existimatque per hanc sententiam omni inter Cisalpinos (ut vocat) et Transalpinos controversiae finem imponi. Sententiam suam multiplici argumentorum genere probat, et consectarii loco id etiam asserit: *Concilium Oecumenicum Papae persona esse quidem superius, verum non praeemi-*

nere Sedi Apostolicae, tamquam vero ac perpetuo Ca centroque Ecclesiae. Memorabilis est, ut praemisimus, ea sertationis Fenelonianae pars, quae ad historiam declarati anni 1682 semet refert: quam proin ipsis Auctoris verbis s iungimus: „(Cap. VII.) *D. Bossuetus* Eppus Meldensis, ita pridem defunctus, coram testibus fidedignis mihi sa narravit ea, quae gesta sunt in generalibus Cleri Gallic Comitiis a. 1682. Haec autem habebat eiusmodi narra *Dominus de Choiseul* Eppus Tornacensis delectus fuerat, Cleri Gallicani declarationem de Pontificia auctoritate scribe Scripsit, lecta est. Continuo *Meldensis* restitit in faciem, quod Apostolicam Sedem iuxta ac personas Pontificum h resim amplecti posse declararet. Atqui, nisi id dixeris, aie *Tornacensis*, Romanam infallibilitatem, velis nolis, adstr necesse est. Neque tu, instabat *Meldensis*, negare potes fi Petri in sua Sede numquam esse defecturam; id ex promi aperte constat, id ex traditione universa lucidissime patet. res ita sit, aiebat *Tornacensis,* tribuenda est absolutiss non homini quidem sedenti sed Sedi infallibilitas: atque a fatendum est, singula decreta, quae ab Ap. Sede eman esse prorsus irreformabilia et infallibili auctoritate firm Obiectionem ita solvere conabatur *Meldensis:* indefectil quidem est huius Sedis fides, neque tamen infallibilia s illius iudicia. Quomodo probas, aiebat *Tornacensis*, indefec bilem esse huius Sedis fidem? Id probo ex promissis Chri aiebat *Meldensis;* quandoquidem Christus expressissime dic *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* En haec est fi Petri in eius sede numquam defectura. Si nosces aliqua uspiam gentium ecclesiam, cui promissum esset a Chris fidem eius numquam esse defecturam; nonne crederes, iu promissum fidem eius numquam esse defecturam? Si h ecclesiae promissum esset, eam semper fore unam ex eccles catholicis, et haeretica labe expertibus, nonne tibi omnino co staret, hanc ecclesiam semper fore catholicam, atque adeo defectibilem in catholica fide? Quanto magis id te cred oportet de Sede Apostolica, cui promissum est eam semp fore non solum unam ex catholicis ecclesiis, sed primam o nium catholicarum, ita ut sit aeternum fundamentum, cap

atque centrum catholicitatis, ad devincendas portas inferi, et confirmandos fratres. Dum vero *Tornacensis* haec singula argute refellere niteretur, acrius urgebat *Meldensis:* responde, aiebat peremtoria voce, an Sedes Apostolica fieri possit haeretica necne, i. e. an possit necne haereticum dogma obstinato et contumaci animo contra dissentientes omnes suae communionis ecclesias tueri ac definire, ita ut alias sibi adversantes excommunicet? quidquid dixeris, erit contra te; si dixeris Apost. Sedem posse fieri haereticam, et in tuenda sua haeresi schismaticam: ergo per te fieri potest, ut Caput Ecclesiae a corpore divellatur, et corpus detruncatum fiat exanime; ergo fieri potest, ut centrum unitatis fidei sit fidei corruptae atque haereseos centrum; at vero si dixeris hanc Sedem in fide, cuius centrum est atque caput, deficere non posse, ergo indefectibilis est huius Sedis fides. Respondebat *Tornacencis:* ipse videris, quid tu tibi ipsi reponere debeas. Tuum est aeque ac meum captiosam hanc obiectionem solvere. Ex confesso hoc argumentum nihil probat, quandoquidem nimis probat. Enimvero si probaret aliquid, certissime et evidentissime probaret infallibilitatem Sedis, quam tu mecum negas. Si fides Sedis indefectibilis est, necesse est, ut haec sedes nihil unquam contra fidem definiat. Quid enim a vera fide magis deficit, quam haeretica contra fidem definitio? Atqui Transalpini dum infallibilitatem asserunt, nihil aliud volunt praeter hanc conclusionem, scilicet Ap. Sedem nihil unquam definire posse contra catholicam fidem, atque adeo Papam ex Cathedra solemni ritu definientem numquam contra fidem errare posse. Cave igitur, ne gladio tuo te iugules, et stabilias hoc ipsum, quod confutare hactenus studuisti. *Meldensis* reponebat: iterum atque iterum moneo, distingvendam esse ab infallibilitate iudiciorum in docenda fide Sedis indefectibilitatem in fide tenenda. Porro fides huius Sedis indefectibilis est, ut ex promissione Christi et traditione Ecclesiae patet; at vero iudicia Sedis non sunt infallibilia. O rem prorsus incredibilem! aiebat *Tornacensis*, quo pacto fieri posse existimas, ut quispiam homo, qui numquam in fide deficeret, falli posset in declaranda recta sua fide, quae ex hypothesi numquam esset defectura? Nonne in fide deficeret, si haeresim pro vera fide

credendam esse putaret, et definitiva sententia pronunciare
Quodsi haeresim pro vera fide credendam esse numquam
taret, quomodo circa fidem posset errare? Profecto eo mit
indefectibilitatis nomine ipsissimam quam negas Transalpi
rum infallibilitatem nobis insinuas, et tibi ipsi periculosissi
illudis. Igitur assigna praecise ac nitide, in quo diffe
possint tua haec indefectibilitas, et illa infallibilitas Trans
pinorum. Tum *Meldensis* dicebat, promissum quidem fui
Apostolicae Sedi, eam aeternum fore Ecclesiae Catholicae fu
damentum, centrum atque caput; atque adeo eam numqu
fore schismaticam aut haereticam, quemadmodum plurim
Orientales Ecclesiae, quae catholica communione olim ga
dentes, in schisma et in haeresim tandem prolapsae sunt.
promissis constat (hae sunt Meldensis voces) id numquam eve
turum Sedi Apostolicae. Enimvero si Sedes illa circa fid
erraret, non erraret pertinaci et obstinato animo: a ceteris
clesiis ad rectum fidei tramitem cito revocaretur. Simulat
sentiret se errare, abdicaret errorem. Unde etiamsi bono ani
forsan aliquando erret, attamen schisma et haeresim usque
consummationem seculi declinabit. Itaque *haec Sedes in*
dicando falli quidem et errare potest circa fidem, sed err
ille venialis esset, neque tamen fides Petri in hac Sede d
ficeret, quandoquidem haec sedes constantissime vellet pur
simae omnium suae communionis ecclesiarum fidei adhaere
Non erraret cum pertinacia, numquam vinculum communio
abrumperet. Animo et affectu semper esset catholica, un
numquam haeretica esset. Itaque expressissimis promissoru
vocibus penitus adhaereo, indefectibilitatem asserens, neq
tamen admitto commentitiam hanc Transalpinorum infallibi
tatem.“ Enarrata hac historia subnectit Fenelonius: fini
inter utrumque Antistitem altercatione, Tornacensem Pr
sulem a scribendae Declarationis officio sese abdicasse, M
densem vero Eppum huic muneri obeundo suffectum quatu
propositiones, uti etiamnum extant, continuo scripsisse. Op
nionem Bossueti Fenelonius omni ex parte exagitat, et totu
systema eiusdem prosternit. In *Epistolis*, quas dissertatio
subinde subnexas fuisse monuimus, eandem de infallibilita
Sedis Apostolicae, non Pontificis, sententiam tuetur, quam

dissertatione proposuit. — Notatu digna sunt ea quoque, quae *Fenelonius* de prostrata in Galliis auctoritate S. Sedis, cum primis post famosam anni 1682 declarationem, profert: „Episcoporum sors ex solo Regum nutu omnino pendet. Spiritualis iurisdictio prostrata iacet; nihil est, si sola peccata clam confessario dicta exceperis, de quo laici magistratus ex nomine Regis non iudicent, et Ecclesiae iudicia non vilipendant. *Frequens vero ac iugis ille recursus ad Sedem Apostolicam, quo singuli Eppi singulis tum fidei tum morum quaestionibus Petrum adire et consulere consveverant, ita iam exolevit, ut vix supersit mirabilis huius disciplinae vestigium.* Quantum ad rem ipsam, Reges ad nutum omnia regunt et ordinant. Sedes vero Apostolica inani tantum forma et raro compellatur." (De auctor. R. P. cap. 45. edit. 1826.)

(5367.) **Nic. Frid. Gavardi** O. S. Aug. *Votum adversus opus Petri de Marca de concordia Sacerdotii et Imperii.* 1715.

(5368.) **Corgne** *Dissertation critique sur le Pape Libére.* Paris. 1733. Pro commentitio lapsu Liberii.

(5369.) **Petr. Fr. Fogginius** *Theses historico-polemicae in celeberrimam Cleri Gallicani de ecclesiastica potestate Declarationem.* Florentiae. 1738. Refutat propositiones Gallicanas anni 1682, et ostendit summam in Ecclesia auctoritatem S. Sedis.

(5370.) **Ch. Merlin** S. I. *examen exact et detaillé du fait d'Honorius.* 1738. Vindiciae Honorii Papae.

(5371.) *Auctoritas Pontificia a quibusdam neotericis iniuste impugnata, sed a sapientissimis Galliae theologis solide vindicata.* Avensione. 1749. Cf. Vol. III. 1017. n. 601.

(5372.) **I. Faure** S. I. *dissertatio polemica adversus Richeristas de eccl. ac politica potestate, deque Investituris iuste proscriptis per S. Gregorium VII eiusque Successores ad Callistum II.* Romae. 1752. Est prima editio libri, quem *Zaccaria* in suo *Thesauro Theologico* recudi fecit, ut Vol. III. 1017. nr. 606. insinuavimus.

(5373.) *Exposition des nouveaux principes etablis ou supposés par le Parlement de France seant a Aix sur le*

respect, et l' obeissance que les Fidéles doivent au Vicair de Iesus-Christ. 1763.

(5374.) **C. Chesneau** *la dottrina della Chiesa Gallicana.* Venezia. 1766.

(5375.) *Lettera del Vescovo di N. — in Francia a Cardinal N. in Roma tradotta dal Francese, intorno all vertenze che passano fra la S. Sede, e le Potesta secolar ortodosse, alle rivoluzioni tentate contro la Religione dall Empieta, alla difesa e propagazione del Cattolicismo, all gravissima causa, e non mai veduto affare della Compagnic di Gesu.* 1775.

(5376.) Sub nomine *Iosephi Mariani Palma* Vol. III 1019. n. 618. latet **Iosephus Vallarta** S. I. Ex monumenti demonstrat: defensionem Cleri Gallicani, qua propositiones fa mosae defenduntur, mendaciter attribui I. B. Bossuetio Mei densium Eppo.

(5377.) *Ragionamento sulla Podesta del Romano Pon tefice, e sulla ubbidienza, che gli debbono tutti i Cristian secondo i principj della Chiesa Gallicana.* Roma. 178 Servit instar Praefationis ad Tomum tertium Diarii Eccl. Ro mani „Giornale Ecclesiastico di Roma."

(5378.) *Confutazione succinta di un libro intitolato Trattato dell' Autorita del Papa del Sig. de Burrigny, lettera del Priore di A. al Abate di I.* 1788. Contra librum Vol. III. 1012. n. 1113. notatum.

(5379.) *Lettera di un Arciprete su la Confutazion di un libro intitolato: Trattato etc.* 1788. Eiusdem cum praecedente argumenti.

B) Ab anno 1789—1799.

(Vol. III. 1020.)

5082—5218. Ad literaturam *Ephemeridum sub Revo lutione*, quae loc. cit. n. 1129. ss. 1204. ss. 1315. ss 1350 ss. exhibetur, addenda sunt diaria sequentia:

1. **Le Journal de Paris.** 1789.

2. **Le Lendemain,** subin : **Courrier de Provence.** 1789.
3. **Le Journal des Etats Generaux.** 1789. Tardius : **Logographe.**
4. **Bulletin des Séances des Etats Generaux.** 1789. Tardius : **Gazette Nationale,** et : **Moniteur Universel.**
5. **Evangelistes du Jour.** 1789.
6. **Le Sur Lendemain.** 1789. Subin: **Patriote Francais.**
7. **Courrier de Versailles.** 1789.
8. **Revolutions de Paris.** 1789.
9. **Annales de la Revolution.** 1789.
10. **Chronique de Paris.** 1789.
11. **Le Publiciste Parisien.** 1789. Subin: **Offrande a la Patrie.**
12. **Journal de la Ville et des Provinces.** 1789. Subin: **Le Moderateur.**
13. **Annales patriotiques et litteraires.** 1789.
14. **La Cocarde nationale.** 1789.
15. **Le Disciple des Apotres.** 1789.
16. **Catherine de Medicis.** 1789.
17. **Les Lettres sur les Debats de l' Assemblée nationale.** 1789.
18. **Postillon de l' Assemblée nationale.** 1789.
19. **Postillon du Soir.** 1789.
20. **Postillon de Calais.** 1789.
21. **Postillon de la Liberte.** 1789.
22. **Postillon de la Cour.** 1789.
23. **Postillon de Henri IV.** 1789.
24. **Courrier Francais.** 1789.
25. **Gazette de Paris.** 1789.
26. **Courrier d' Avignon.** 1789.
27. **Correspondance du Palais-Royal.** 1789.
28. **Nouvelles et Anecdotes du Palais-Royal.** 1789.
29. **Chronique scandaleuse.** 1789.
30. **Ami des honnéttes gens.** 1789.
31. **Journal du Journal de Prudhomme.** 1789.
32. **Lettres Persanes.** 1789.
33. **Livre des Rois du Nouveau Testament.** 1789.
34. **Revolutions de France et de Brabant.** 1789.

35. **Moniteur patriote.** 1789.

36. **Courier de Brabant.** 1789. Tardius: **Courrier de France et de Brabant.**

37. **Mercure national.** 1789. Tardius: **Revolutions de l'Empire.**

38. **Le Patriote sincere.** 1789.

39. **Chronique du Manége.** 1789.

40. **Le Livre des Rois de l' Ancien Testament.** 1789.

41. **Jeannot et Diogene de Paris.** 1789.

42. **Spectacle de la Nation.** 1789.

43. **L' Ami des Citoyens.** 1789.

44. **Le Journal de la Societé de 1789.** 1790.

45. **Journal de la Societe des Amis de la Constitution.** 1790.

46. **Journal des Debats de la Societe des Amis de la Constitution séante aux Jacobins.** 1790.

47. **Amis de la Liberte et de l' Egalite.** 1790.

48. **Feuille villageoise.** 1790.

49. **Journal des Clubs.** 1790.

50. **Journal des Debats de la Societe séante aux Jacobins.** 1790.

51. **Journal general de l' Europe.** 1790.

52. **Lettres du Junius francais.** 1790.

53. **Prones civiques.** 1790.

54. **Actes des bons Apostres.** 1790.

55. **Petit Careme de l' Abbe Maury.** 1790.

56. **Bible d' a present.** 1790.

57. **Compere Mathieu.** 1790.

58. **Journal et Petit Journal du Palais-Royal.** 1790.

59. **Le Spectateur.** 1790.

60. **Le Moderateur.** 1790.

61. **Les Petites Affiches.** 1790.

62. **Le Journal gratuit.** 1790.

63. **Le Journal du Club de 1789.** 1790.

64. **Letres b . . . t patriotiques du Pere Duchesne.** 1790.

65. **Le Republicain.** 1790.

66. **Le Pour et le Contre.** 1790.

67. **L' Etoile du Martin.** 1790.

68. **L' Ami de la Revolution.** 1790.
69. **Les Philippiques.** 1790.
70. **L' Apocalypse.** 1790.
71. **L' Ami du Clerge et de la Noblesse.** 1790.
72. **Le Bulletin des Bulletins.** 1790.
73. **Le Journal de Louis XVI et de son Peuple.** 1790.
74. **Le Veritable Defenseur de la Reine.** 1790.
75. **Feuille du Jour.** 1791.
76. **Le Veritable Pere Duchesne: Memento mori.** 1791.
77. **L' Ami des Patriotes.** 1791.
78. **Journal des Impartiaux.** 1791.
79. **La Legende dorée.** 1791.
80. **Chronique universelle.** 1791.
81. **Chronique du Mois.** 1791.
82. **Correspondance patriotique.** 1791.
83. **Argus patriote.** 1791.
84. **Thermometre du Jour.** 1791.
85. **Babillard du Palais-Royal.** 1791.
86. **Ami des Citoyens.** 1791.
87. **Semaine politique et litteraire.** 1791.
88. **Ami de la Revolution et des quatre-vingt-deux Departements.** 1791.
89. **Ami de la Conttitution.** 1791.
90. **Veritable Ami du Peuple.** 1791.
91. **Contre-Poison.** 1791.
92. **Dejeuner patriotique du Peuple.** 1791.
93. **Defenseur du Peuple.** 1791.
94. **Journal des Mécontents.** 1791.
95. **Rocambole des Journaux.** 1791. Etiam sub titulo: **Anti-Jacobinus.**
96. **Anti-Marat.** 1791.
97. **Bulletin des Amis de la Verité.** 1792.
98. **Tribune des patriotes.** 1792.
99. **La Sentinelle.** 1792.
100. **Second Journal des Jacobins.** 1792.
101. **Defenseur de la Constitution.** 1792.
102. **Le Bonnet rouge.** 1792.
103. **Journal des Sans-Culottes.** 1792.

104. **Le Contre-Revolutionnaire.** 1792.
105. **Le Royaliste.** 1792.
106. **Consolateur des honnêtes gens.** 1792.
107. **Ami des Jacobins.** 1792.
108. **Correspond. politique des vrais Amis du Roi.** 17
109. **Courrier de l' Egalité.** 1792.
110. **Trompette du Pere Duchesne.** 1792.
111. **Le Premier Journal de la Convention.** 1792
112. **Bulletin de la Convention nationale.** 1792.
113. **Journal de la Republique francais.** 1792.
114. **La Quotidienne.** 1792.
115. **Journal de la Verité.** 1792.
116. **Journal des Amis.** 1793.
117. **Feuille de Salut public.** 1793.
118. **Journal des Spectacles.** 1793.
119. **Le Corsaire.** 1793.
120. **Le Figaro.** 1793.
121. **Le Charivari.** 1793.
122. **Bulletin de la Verité et de la Sentinelle.** 1
123. **Memóires secrets des crimes et forfaits qu ourdissent dans diverses cavernes.** 1793.
124. **Sermons republicains du premier apotre de Raison.** 1793.
125. **Defenseur de la Verité.** 1793.
126. **Vieux Cordelier.** 1793.
127. **Feuille de la Republique.** 1794.
128. **La Decade.** 1794.
129. **Journal de la Liberté de la Presse.** 1794.
130. **La Resurrection du veritable Pere Duchesne.** 17
131. **Observateur des Jacobins.** 1795.
132. **Portefeuille politique et litteraire.** 1794.
133. **La Revue, ou le Contradicteur** 1794.
134. **Journal des Patriotes de 89.** 1794.
135. **Publiciste philanthrope.** 1794.
136. **L' Invariable.** 1794. Ephemerides recensitae, p cissimis demtis, in spiritu revolutionis et anticatholice, con omnem Ecclesiae et S. Sedis potestatem redigebantur.

5219. *Concilii Nationalis Parisiensis a. 1797 celebr Canones et Decreta.* 1798. Conciliabulum istud per sic dic

Eppos *Constitutionales* celebratum pertulit decreta in sensu civilis Constitutionis Cleri per S. Sedem repetitis vicibus damnatae. Epistolas triplicis ordinis ex hoc conciliabulo ad Pium VI Papam dimissas in nostris „Monumentis pro independentia Potestatis Eccles." vulgavimus.

(5380—5422.) Ut iam notavimus, paucae ephemerides lucem viderant tempore perturbationis Gallicae, quae revolutionariis sese opponerent et pro veritate ac doctrina catholica testimonium perhiberent. Sed et paucarum harum ephemeridum Redactores decreto regiminis revolutionarii ad poenam deportationis condemnati extiterunt. Pro memoria recensemus harum nomina ephemeridum: 1. **Le Memorial.** 2. **Le Messager du Soir.** 3. **Le Miroir.** 4. **Les Nouvelles politiques, nationales, et étrangeres.** 5. **L' Observateur de l' Europe.** 6. **Perlet.** 7. **Le Petit Gauthier.** 8. **La Petite Poste.** 9. **Le Postillon des Armées, ou Bulletin general de France.** 10. **Le Procurseur.** 11. **La Quotidienne.** 12. **Les Rapsodies du Iour.** 13. **Le Spectateur du Nord.** 14. **Le Tableau de Paris.** 15. Le **Thé.** 16. La **Tribune publique.** 17. Le **Véridique.** 18. L' **Argus.** 19. Les **Annales Catholiques.** 20. **Les Actes des Apotres.** 21. L' **Accusateur public.** 22. L' **Anti-Terroriste.** 23. L' **Aurore.** 24. Le **Censeur des Iournaux.** 25. Le **Courrier de Lyon.** 26. Le **Courrier extraordinaire.** 27. Le **Courrier Republicain.** 28. Le **Cri public, ou Fréres et Amis.** 29. Le **Defenseur des vieilles Institutions.** 30. Le **Dejeuner.** 31. L' **Echo.** 32. L' **Eclair.** 33. L' **Europe litteraire.** 34. La **Gazette francaise.** 35. La **Gazette universelle.** 36. Le **Groudeur.** 37. L' **Impartial bruxellois.** 38. L' **Impartial européen.** 39. L' **Invariable.** 40. Le **Iournal des Iournaux.** 41. Le **Iournal des Colonies.** 42. Le **Iournal general de France, ou le Gardien de la Constitution.** 43. L' **Abreviateur universel.**

(5423.) **Ios. Sigrandi** *sul decreto antimonastico della Nazionale Assemblea di Parigi: Rimostranza Cattolica dal Francese in Italiano tradotta e corredata di osservazioni politiche.* 1790.

(5424.) **Capretti** *i Principj della Fede sopra il* *verno della Chiesa in opposizione alla Costituzione ci* *del Clero di Francia; ossia confutazione dell' analisi d* *opinione di M. Camus.* Roma. 1791.

(5425.) *Istruzione Cattolica sullo Scisma esposta* *maniera popolare per comun vantaggio, pubblicata recen* *mente in Francia, ed ora tradotta nell' Idioma Italia* Fuligno. 1791.

(5426.) **Mich. Augusti** *Riflessioni sulla Memoria tr* *messa in Francia da un Italiano intorno alle differen* *che passano fra il Clero, e l' Assemblea Nazionale.* Ro 1792.

(5427.) **Filippo Iacobi** sacerdote Corso, *Collezione di* *cune lettere indirizzate al Clero, e popolo di Corsica da u* *parte di questo medesimo Clero disperso in diversi luo* *d' Italia.* 1792. Contra Const. civilem Cleri Gall.

(5428.) *Opuscoli in forma di Dialogo sopra le in* *vazioni fatte in ordine alla Religione, tradotti dal Fra* *cese.* 1792.

(5429.) **L. Cuccagni** *della liberta delle Chiese parti* *lari, de' Vescovi de' primi otto secoli dell' Era Cristia* *e del loro rispetto, ed ubbidienza alla Chiesa Romana l* *Madre e Maestra. Breve trattato in risposta agl' Apo* *gisti dell' Assemblea Nazionale di Francia.* Roma. 1792.

(5430.) *Dialoghi de' vivi, o Trattenimenti sulle ma* *rie correnti, colla data di Parigi.* 1792. Contra civilem cl Constit. Gall.

(5431.) *Riflessioni sulla natura del Dritto di propri* *dei stabilimenti Ecclesiastici, che hanno una esistenza* *vile nello Stato, e sul progetto di soppressione degli Ordi* *Religiosi.* 1792. Contra decreta Conventus Nat. Gall.

(5432.) **Fr. Gusta** *Memorie della Rivoluzione Franc* *tanto politica, ch' Ecclesiastica, e della gran parte, c* *hanno avuto i Giansenisti, aggiuntevi alcune notizie in* *ressanti sul numero e qualita dei Preti Costituzional* Assisi. 1793.

(5433.) **Serafino Viviani** *Testimonianze delle Chie* *di Francia sopra la cosi detta Costituzione Civile del Cle*

decretata dall' Assemblea Nazionale, nel loro originale francese raccolte e tradotte. 1793. Iuxta alios tribuitur opus *Marchettio,* et ita indicatur Vol. III. 1052. n. 886. Complectitur repraesentationes aliaque acta adversus sic dictam civilem constit. Cleri Gallicani: signanter Epporum et Cleri Curati plus quam centum protestationes, item Catholicorum fidelium, Municipalitatum etc. contradictiones, tandem aliquot tractatus eruditos.

(5434.) **Ios. Marotti** S. I. *de ostentis divinae potentiae in Ecclesia his temporibus tuenda eiusque gloria amplificanda Oratio ad Quirites.* Romae. 1794. Gallicam perturbationem eleganter describit, ac simul castigat; Clerum Gallicanum generatim magnificis ornat laudibus, et benefica Dei consilia in Ecclesia tuenda palam facit. Etiam gallice reddita Oratio fuit: *Discours aux Romains sur les prodiges par les quels le Seigneur a manifeste sa tout puissance pour la defense et la gloire de son Eglise, dans ces derniers temps.* Roma. 1794.

(5435—5436.) **Quillon** *Collection generale des Brefs et Instructions du Pape Pie VI, trad. avec des Notes.* Paris. 1798. — Item: **H. L. Hulot** *SS. D. N. Pii Papae VI ad Galliarum Ecclesias Rescripta.* 1799. Maior Auctoris collectio indicatur Vol. III. 1053. n. 899.

(5437.) *Temoignages authentiques contre le Serment de Haine a la Royaute, proposé par les Francois Republicains et leur alliés.* Venet. 1799.

---

k) Liter. de **relatione Ecclesiae ad Statum.**

(Vol. III. 1058.)

1700. 5220. **Aegidius Strauch** *starke und milch-Speise,* in opere: „Sonn- und Festtagspredigten. Leipzig. 1702. p. 176." Auctor conatur refellere opus *Slawoszii* Poloni de praetensa tolerantia haereticorum, quod nos in Literatura Sec. XVII ad annum 1679 laudavimus.

5221. **Röhrensee** *cura Principis de religione.* Witebergae. 1702.

5222. **Phil. Lud. Pastoir** *de cura Principum alior que Magistratuum Christianorum circa oppressos fidei s consangvineos*, in: „Operibus academicis *Henrici Vage* Rintelii. 1703. p. 345.

5223. **I. P. Treuner** *Clericum ad limina Princi et Principem ad limina Clerici sistens commentatio.* Ie 1704.

5224. **Frid. Sallern** *diss. iuris eccles. de iure prec publicarum.* Halae. 1705. Pro iure Principis circa indicen preces publicas.

5225. **Ioachimus Vangerus** *de Clericorum iudice se lari.* Francof. ad Viadr. 1706.

5226. **I. Potter** *Discourse of Church-government: u rein the rights of the church and the supremacy of christi princes, are vindicated and adjusted.* London. 1707.

5227. *Traite de la puissance ecclesiastique et t porelle.* 1707.

(5438.) **Marco Battaglini** *Annali del Sacerdozio e d Imperio intorno all' intero secolo XVII.* Venezia. 1701—17

1710. 5228. **Wernsdorf** *de potestate Principis ci symbola civium, ab ipso in religione dissentientium.* Wi bergae. 1711.

5229. **I. C. Seiz** *Vorstellung von dem Recht chris cher Obrigkeit in Religions-Dingen.* 1711.

5230. *Christi Reich und Fürstenmacht.* 1713.

5231. **Wildvogel** *de exercitio iuris circa sacra C tatum Imperii liberarum protestantium.* Ienae. 1713.

5232. **Riese** *Vindiciae iuris maiestatici circa sa* Halae. 1713.

5233. **Riesch** *de sacerdotio cum regimine civili co iuncto.* Ienae. 1715.

5234. **Schrecker** *de utraque iurisdictione suprema, clesiastica et seculari.* Erfordiae. 1717.

5235. **Weber** *de iure circa sacra Pagorum Impe immediatorum.* Gissae. 1717.

5236. **Turner** *an Essay on Ecclesiastical Authority.* London. 1717.

5237. *Beweis, dass eine weltliche Obrigkeit die Macht habe, die Pfarrer nach ihrem Belieben abzusetzen.* 1717.

5238. **Seiz** *Christi Reich kein Weltreich.* 1718.

5239. **Reinhard** *diss. inauguralis de potestate civili circa templa.* Halae. 1719. Uberius recensetur in: *Unschuld. Nachr.* Leipz. 1719. p. 462.

5240. **Böhmer** *iura Statuum Protestantium circa monasteria Catholicorum.* Halae. 1719.

(5439.) **Memmi** Avvocato, *Ragionamento intorno alla liberta della Chiesa in promulgare le sue leggi in risposta a M. Fleury.* Colonia. 1716.

(5440.) *The independent Power of the Church.* London. 1716.

1720. 5241. **Otto** *de iure Imperatoris et Statuum Imperii circa sacra.* Traiecti. 1720.

5242. **Kettner** *diss. de Advocatia maiestatica et gemitu ineffabili Spiritus S.* Ienae. 1721.

5243. **Kromayer** *commentatio de potestate ecclesiastica.* Gothae. 1721.

5244. **Paulus Gyöngyösi** Prof. Reformatus, *altare pacis, pro votis irenicis erectum, arae Pilati Galilaeorum substituendum, super tumulum Opusculi theologici, in quo quaeritur: an possit Princeps Catholicus in ditione sua retinere haereticos, vel contra poenis eos aut exilio ad fidem cath. amplectendam cogere?* Basileae. 1722. Liber oppositus opusculo, cuius Vol. 3. p. 1078. nr. 947 meminimus.

5245. Opusculi Vol. III. 1061. n. 1434 indicati auctor est **Caspar Calvoer.**

5246. **Berckenmeyer** *de iure circa sacra in libera Republica Hamburgensi cum iurisdictione civili connexo.* Gissae. 1725.

5247. **Reinhard** *de Principis Christiani cura circa Scholas et Ecclesias, itemque iure episcopali.* Sondershausen. 1726.

(5441.) et: 5248. **Timotheus Caesarinus** *(Kuttge* ex Lutherano Catholicus) *Politica Catholica.* Tubingae. 1726. Acriter perstringit illorum principia et argumenta, qui Statui Civili magnum in res Ecclesiae influxum attribuunt; et demonstrat, confessionem Protestanticam Statui Civili periculosam esse. Auctori huic respondere conabatur anonymus quidam sequente libello: *Politische Reflexion, welche unter beiden Religionen, die päbstliche, oder protestantische dem Staate schädlich sei?* 1727.

1730. 5249. **Kemmerich** *de iure Principis circa dogmata fidei ex Codice et Novellis pariter ac historia reformationis et cumprimis Augustanae Confessionis illustrato.* Ienae. 1730.

5250. **Hertel** *de sacerdotio politico rerum sacrarum, von der politischen Priesterschaft in göttlichen Dingen.* Ienae. 1736. Cf. Vol. III. 1062. n. 1448.

5251. *Untersuchung des wahren Grundes der höchsten Gewalt eines Fürsten über die Kirche.* Stockholm und Upsal. 1737.

5252. **Chr. Guil. Wolzogen** *de Principum S. R. I. potestate in sacris ante paces Religionis.* Halae Venedorum. 1738.

1740. 5253. **Maichelius** *de iure Principis circa doctrinas publicas.* Tubingae. 1743.

5254. **Munck** *de iure Principis circa sacra libertati conscientiae non inimico.* Upsaliae. 1744.

5255. **Kierrulf** *de unitate maiestatis in Republica.* Lugd. Gothorum. 1745. Pro concentratione utriusque potestatis in principe.

5256. **Lauren** *de iure principis circa sacerdotium spirituale.* Lugd. Bat. 1748.

5257. **Weitzel** von der Macht weltlicher Regenten, wider die göttlichen Rechte Gesetze zu geben. Frankfurt. 1749.

(5442.) **Ant. Vánossi** S. I. *idea sapientis Theo-Politici.* Tyrnaviae. 1746.

1750. 5258. **Laborde** Presb. Orator. *Principia de essentia, distinctione, ac limitibus duarum potestatum, spiritualis scilicet ac temporalis. Posthumum opus.* 1753. Editio latina libri, de quo Vol. III. 1065. n. 1482. et p. 1081. n. 969. sermo est.

5259. *Memoire sur la necessité de diminuer le nombre et de changer le systeme des Maisons Religieuses.* 1755. Germanicam operis editionem una cum refutatione eiusdem exhibet Vol. III. 1066. n. 1496. et 930.

5260. **Karsseboom** *de iure Summi Imperantis circa sacra.* Lugd. Bat. 1756.

5261. **Morilyon** *de iure principis revelationem non agnoscentis circa sacra.* Traiecti. 1757.

5262. **Stephanus de Hatvan** Prof. Debrecinensis, *de iure summorum Imperantium in religionem et conscientiam civium commentatio.* Debrecini. 1758.

5263. **Mestingh** *de iure Summi Imperantis circa cultum religiosum.* Groningae. 1759.

(5443.) **Steph. Kaprinai** S. I. *norma Principum Christianorum.* Claudiopoli. 1750.

1760. 5264. **Henr. Sund** *cura summi Imperantis circa cultum divinum.* Aboae. 1760.

5265. **Friderici** *de Nominatione Regia, maxime Imperatori in Germania competente, et de summorum Imperantium potestate circa ius nominandi Praelatos aliosque Clericos;* item *de iuribus Imperatori ex iure sacro reservatis, ut maxime ad protectionem Eccl. Germanicae spectant.*

Duplex haec disquisitio continetur in: Apparatu Iuris Can. Pontif. Eccl. Gotthae. 1760. Vol. 2.

5266. **Schumann** *de ecclesia ab omni subiectione libera.* Lipsiae. 1761. Protestantica dissertatio.

5267. **Wisse** *Beweis der Landeshoheit der Herzoge in Baiern über die baierischen Bischöfe.* Frankfurt und Leipzig. 1763.

5268. *Vertheidigtes „Ius Regium in ecclesiasticis," der Herzoge in Bayern.* 1763.

5269. **Aug. Winckler** *potestas hierarchica in sacra, ad principia iuris publici germ. cath.* Const. 1763.

5270. **Druman** *de iure summi Imperantis circa sacra.* Lugd. Bat. 1764.

5271. *Considerazioni storico-politiche sopra i doveri di chi e destinato al Governo de Popoli, con un Appendice sopra l' Armonia delle due Podesta Ecclesiastica e Civile.* Venezia. 1766.

5272. **Wallacher** *de iure circa sacra civitatum Imperii iam ante Pacem Religiosam.* Gissae. 1767.

5273. **Bonnet** *oratio de Iesu Christi vera cognitione et de tolerantia circa religionem.* Traiecti. 1767.

5274. *Risposta di un Italiano ad un primo Ministro di un Principe Sovrano d' Italia circa la dimanda, se le Comunita Religiose siano utili o dannose alla Religione Cattolica ed alla Societa.* Berlino. 1768.

5275. **Messerschmidt** *de finibus potestatis ecclesiasticae.* Lipsiae. 1768.

5276. **I. G. Wichers** *diss. hist. iurid. politica de tribus Politicorum fundamentalibus in omni Republica caute vitandis erroribus: Machiavellismo nimirum, Monarchomachismo, ac Hierarchismo.* Groningae. 1768.

5277. *Discorso intorno alla Giurisdizione de' Principi e de' Magistrati Secolari sopra le persone Ecclesiastiche e Traduzione dal Francese.* Friburgo. 1768.

1770. 5278. **Du Pin** *Trattato dell' autorita ecclesiastica e della potesta temporale Riveduta da* **Dinovart.** Venezia. 1770. Nova editio italica libri saepius recusi.

5279. *Dialoghi de' Morti, ossia Trimerone Ecclesiastico-Politico in dimostrazione de' Dritti del Principato e del Sacerdozio.* Venezia. 1770.

5280. *Biga dissertationum Iuris Publici Ecclesiastici* etc. ut Vol. III. 1068. n. 1521. *Cum Appendice, amotiones Religiosorum a Parochiis per summos Imperantes factas vel faciendas propugnante.* Ascalingii. 1770.

5281. **Hermanni** Eppi Reginae-Hradecensis, *Constitutio pastoralis de relatione Ecclesiae ad Statum*, a. 1774. edita, et **Valentini Eybel** *Corpori Iuris Pastoralis novissimi.* Viennae. 1776. Parti II. inserta. Institutio, quam Eppus in literis his pastoralibus Clero tribuit, sic dictis liberalibus de Ecclesia et Statu principiis, eo tempore in Austria alioquin florentibus, superstructa est.

5282. **A. L. van Hamel** *de iure, quod Principi competit circa sacra.* Lugd. Bat. 1776.

5283. **Ios. Monsé** *de antiquitate hodiernae Iuris Ecclesiastici doctrinae.* Olomucii. 1776. Zelat pro antiquitate principiorum, quae de relatione inter ambas Potestates in Austria propugnabantur.

5284. **Dan. Ianus Steyn Parvé** *de Ecclesia in Civitate.* Lugd. Bat. 1777.

5285. **Kop** *imperatoria Maiestas iura maiestatis circa sacra exercens.* Lugd. Bat. 1777.

5286. **Tob. Godofr. Hegelmaier** *diss. theol. de male pacifico quorumdam Tolerantiae studio, integritati ac puritati doctrinae christianae adverso.* Tubingae. 1777. Auctor est Protestans.

5287. **Ioan. Iac. Bajer** *diss. inauguralis sistens enucleationem quaestionis philosophicae: utrum unio religionum, an Tolerantia his temporibus potius sit commendanda?* Altorfii. 1777.

5288. **Ioan. Petr. Sleincour** *de tolerantia diversitatis religionum in Civitate ex principiis humanitatis et publicae utilitatis asserta. Partes duae.* 1779. 1782.

(5444.) et: 5289. *Reflexion eines Schweizers über die Klosteraufhebung.* 1770. Contra libellum hunc prodivit: *Widerlegung der Reflexion* etc.

(5445.) **Paulus Segnerus** S. I. *Causa Religiosorum in foro Laicorum. Panegyricus in honorem perinde ac defensionem Vener. Ordinum Religiosorum dictus Placentiae;* continetur in opere: „*P. Segneri* Panegyrici sacri. Ex Italico transtulit *Max. Rassler* S. I. Aug. Vind. et Oeniponti. 1772. p. 142."

(5446.) **Cristianopoli** O. Praed. *Analisi Critica del Trattato del Sig. Le Vayer de Butigny, dell' Autorita del Ré sopra l' eta necessaria alla professione solemne de' Religiosi.* Roma. 1772. Titulus plenus libri Vol. III. 1083. n. 996. citati.

(5447.) **And. Bianchini** *delle cause spirituali ed ecclesiastiche rapporti ai divitti del sacerdozio e dell' impero.* Venezia. 1773.

(5448.) *Dell' autorita della Chiesa discorsi nove, che suprema la dimostrano ai Cattolici ed agli Eretici.* Ravenna. 1773. Pro suprema et independente a civili gubernio auctoritate Ecclesiae Libri huius, in quantum de Romani Pontificis auctoritate distincte tractat, meminimus T. III. 741. n. 707.

(5449. a.) **Hermannus Dominicus Christianopulus** *de Potestate Ecclesiastica diatriba ad Tit. II. L. I. Decr.* Romae. 1774. Liber, iam Op. nostri T. III. p. 1083. nr. 997 citatus potissimum dirigitur adversus opus *Vayer de Butigny*, cuius ibidem saepius meminimus.

(5459. b.) **Hyac. Morganti** *Theses de religionis necessitate ad Rempublicam conservandam.* Florentiae. 1777.

1780. 5290. **Gust. Ant. Boudrie** *de iure Principis circa testamenta pietatis praetextu elicita.* Lundi. 1783.

5291. *Memoria sul Dritto de' Principi di erigere, dividere, restringere, ampliare i Vescovadi e le Parrocchie.* Pavia. 1787. Opus solide refutatum in Diario Romano T. 3.

5292. *La Religione al Trono del Sovrano pel vantaggio della Chiesa, e dello Stato.* 1789.

(5450.) **Ios. de Bonis** *de veterum Principum erga catholicam Ecclesiam obsequio liber singularis.* Bonon. 1786.

(5451) **Bolgeni** *Lasciamo star le cose come stanno. Rendete a Cesare cio che e di Cesare. Comandi chi puo, ubbidisca chi dee. Tre dissertazioni sull' ecclesiastica disciplina.* Piacenza e Faenza. 1787. 1788. 3. Vol.

(5452.) **Liberio Scardoni** *degli Originarj limiti della Podesta dell' Impero e del Sacerdozio.* 1788. Erronee collocatus est Auctor Vol. III. 1075. n. 1604. inter illos, qui iura Ecclesiae et S. Sedis impugnant, cum potius egrigie confutet huiusmodi scriptores.

(5453.) **Mart. Georg. Kovachich** *dissertatio de Religione, ut ea Reipublicae curae esse debet.* Pestini. 1788.

(5454.) **Cesare Brancadoro** *L' Autorita delle due Podesta. Traduzione dal Francese con sue note, e con aggiunta inedite dell' Autore Francese.* (Can. Pey.) Fuligno. 1788.

(5455.) **Ant. de Foppoli** *della natura de' Sommi Imperi, e della ubbidienza ai Principi dovuta. Lettere Sacre Politiche.* Faenza. 1789.

1790. 5293. *Über das Recht des Staates, milde Stiftungen abzuändern.* Nürnberg. 1799.

5294. *Versuch einer Beantwortung der Frage: Handelt der Staat klug, wenn er sich seines Rechtes, milde Stiftungen abzuändern, bedient?* Nürnberg. 1799.

(5456.) **Boni** *Saggio d' antichita cristiana intorno all' ossequio dovuto alla podesta si ecclesiastica che civile.* Bologna. 1792. Editio latina occurrit ad a. 1786.

(5457.) **Innoc. Maria Liruti** O. S. B. Cassinensis, in *Adparatu ad Iurisprudentiam Ecclesiasticam.* Patavii. 1793. relationem Eccl. Potestatis ad Civilem uberius explicat. Dissertatione III et XIII munus Principum, ope cuius tuitionem praestant Ecclesiae, pure civile, et non ecclesiasticum esse evolvit, neque ex illo quampiam potestatem stricte ecclesiasticam educi posse affirmat; verba S. Isidori pro directione sumi debere censet: „Principes Seculi nonnumquam intra Ec-

clesiam potestatis adeptae culmina tenent, ut per eandem potestatem disciplinam ecclesiasticam muniant. Ceterum intra Ecclesiam potestates necessairae non essent, nisi, ut quod non praevalet Sacerdos efficere per doctrinae sermonem, potestas hoc imperet per disciplinae terrorem. Saepe per regnum terrenum coeleste regnum proficit, ut qui intra Ecclesiam positi contra fidem et disciplinam Ecclesiae agunt, rigore Principum conterantur; ipsamque disciplinam, quam Ecclesiae humilitas exercere non praevalet, cervicibus superborum potestas Principalis imponat, et ut venerationem mereatur, virtute potestatis impertiat. Cognoscant Principes seculi Deo debere se rationem reddere propter Ecclesiam, quam a Christo tuendam suscipiunt. Nam sive augeatur pax, et disciplina Ecclesiae per fideles Principes, sive solvatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum potestati suam Ecclesiam credidit."

(5458.) **Massimo Cómo** Monaco Olivetano, *L' Uomo, lo Stato, la Religione: Riflessioni Filosofiche.* Roma. 1793.

(5459.) **L. Martorelli** *della Monarchia; trattato filosofico-politico, in cui si dimostra, ch' essa e la forma di Governo la piu utile all' umana Societa.* Roma. 1794.

(5460.) **I. d' Angelo e Cipriano** *l' Autorita del Monarca, trattato secondo la massima della cristiana filosofia.* Palermo. 1794.

(5461.) *Advocatia Ecclesiastica per diversas temporum periodos.* Colon. 1794.

(5462.) **Guiseppe Recco** *delle due Podesta spirituale e temporale: discussione accademica e critica.* Roma. 1794. Item: *Della esistenza di vera giurisdizione nella Chiesa Cattolica.* Roma. 1795.

(5463.) *Antwort auf die Frage: wo sind wir in Rücksicht auf die Religion, auf den Staat, und auf die zeitliche und ewige Glückseligkeit? Von einem Freund der Religion, des Staates, und der Wahrheit.* 1794. Indigitat causas concussi iuris et respectus auctoritatis tam eccl. quam civilis, congruaque suppeditat remedia.

(5464.) **Poitiers** Canon. Remensis, *Systema Gallicanum tamquam prima causa revolutionis convictum, decatholisans Monarchiam christianissimam.* Francof. 1795.

l) Liter. de **immunitate, asylo:**

(Vol. III. 1089.)

(5465.) **Petrus Barusius** *Torculum iuris, ubi tractatur de immunitate, iurisdictione, exemtione ac privilegiis Ecclesiae et Ecclesiasticorum.* Bononiae. 1703.

(5466.) **Maserus Peregrinus** *dissertatio de Episcopii immunitate.* Beneventi. 1706.

(5467.) **Usleber** *de immunitate ecclesiastica ex Iure Canonico et Civili.* Heidelb. 1716.

(5468.) **Cristiani** *Deduzione sopra l' Asilo sacro. Opera per la prima volta publicata.* Milano. 1766.

5295. **Styrum** *de iure Asylorum.* Traiecti. 1741.

5296. **Wyck** *de iure Asylorum.* Lugd. Bat. 1761.

---

m) Liter. de **Iure Patronatus.**

(Vol. III. 1093.)

(5469.) **Ant. Bravi** *de iure Patronatus dissertatio.* Ferrariae. 1774.

5297. **Griebner** *de precibus primariis Vicariorum Imperii.* Witebergae. 1708. Cf. Vol. III. 1093. n. 1653.

5298. **Peyer** *de iure Patronatus in territorio alieno.* Basileae. 1713.

5299. **Horn** *iura patronatus subselliorum in templis, et sepultura.* Witebergae. 1714.

5300. **Deinlin** *de iure primariarum precum Imperatrici Augustae competente.* Altorfii. 1743.

5301. **Mantzel** *de iure patronatus ad creditores et praediorum sub hasta emtores non transeunte.* Rostochii. 1752.

5302. **Petersen** *de iure praesentandi.* Rostochii. 1754.

5303. **Buder** *de iure precum pro Imperatore Romae et alibi faciendarum.* Ienae. 1758.

5304. **Adamus Fr. Kollár** *historiae diplomaticae Iuris Patronatus Apostolicorum Hungariae Regum libri III.* Vindob. 1762.

5305. **Schott** *de iure primariarum precum uxoribus Ordinum Imperii competente.* Lipsiae. 1770,

5306. **Zoller** *de iure patronorum individuo.* Lipsiae. 1770.

5307. **Schott** *observationes ex Iure Patronatus ecclesiastici pluribus competente, speciatim de praesentatione per turnum.* Lipsiae. 1778.

5308. **Schouten de Aalst** *de iure patronatus.* Lugd. Bat. 1778.

5309. **Hommel** *de iure patronatus suspenso et ad Principem devoluto.* Witebergae. 1781.

5310. **Buder** *de S. R. I. Vicariorum iure praesentandi ad beneficia ecclesiastica, ex diplomatibus monimentisque fidedignis eruto.* Lipsiae. 1791.

5311. **Bachmann** *num ius primis precibus Caesareis quaesitum sit Precistae ad primum beneficium vacans prae Canonicis domicellaribus ordine prioribus in ecclesia, cuius capitulum est clausum?* Erfordiae. 1796.

---

n) Liter. de **bonis ecclesiasticis.**

(Vol. III. 1098.)

5312—5315. **Werndle** *vom Ursprung der sogenannten geistlichen Zehnden.* 1700. Item: *Tractat vom Zehendrecht. Nebst Anhang vom* **Loelio.** Nürnberg. 1700. Ac rursum: *Tractat vom Zehendrecht. Von* **Casp. Lölio** *vermehrt herausgegeben.* Nürnberg. 1708. Tandem: *Tractat vom Zehendrecht. Mit Anhang.* Nürnberg. 1722.

5316. **Gabr. David Claius** *de administratoribus bonorum eccles.* Halae. 1702.

5317. *Ius Evangelicorum Lutheranorum in Inferiori Palatinatu ad bona ecclesiastica discussum.* 1728.

5318. **Steenlack** *de iure decimarum.* Lugd. Bat. 1731.

5319. et: (5470.) **Giuseppe Aurelio de Gennaro** *Ragioni per la fedelissima Citta di Napoli, colle quale si dimostra, la giustizia delle suppliche date a Sua Ces. e Catt. Maesta affinche i impediscono gl' incessanti acquisti de' beni stabili, che si fan dagli Ecclesiastici, e le nuove fabbriche non necessarie de' luoghi Pii; per la recente occasione in cui si pretende doversi vietare ai RR. PP. della Comp. di Gesu l' acquisto dell' eredita del Barone G. di Mirto, lasciatali per la fondazione d' una nuova Chiesa e Collegio nella citta di Napoli, o nella Provincia di Terra di Lavoro, o Principato Citra.* Napoli. 1733. Scriptum hoc mox refutavit: **I. Ruggieri** *Ragioni a pro di tutto l' Ordine Ecclesiastico, e specialemente di RR. PP. della Comp. di Gesu, in risposta alla scrittura del D. Gius. Aur. de Gennaro intitolata: Ragioni etc.* 1734.

5320. **Streit** *de rebus ecclesiasticis et earum alienatione.* Erfordiae. 1738.

5321. **Wahl** *de pleniore assertione iuris amortisationis.* Helmstadii. 1746.

5322. **Aug. de Balthasar** *tractatus Iuris Eccl. de libris seu Matriculis Ecclesiasticis, simulque de salariis et accidentiis Clericorum.* Gryphiswaldiae. 1748.

5323. **Hulthin** *diss. de decimis Christianorum.* Lond. Goth. 1754.

5324. **Flörckens** *de origine bonorum mensae eppalis.* Francof. 1754.

5325. **Ulrich** *de differentiis decimarum secularium et ecclesiasticarum in Germania, praesertim de iure decimarum Hassiaco.* Marpurgi. 1769.

5326. *Della giustizia delle moderne Sovrane Leggi contro l' eccessivo possedere delle Mani Morte secondo i principj di S. Tommaso d' Aquino.* Berna. 1777.

5327. *Der Mann ohne Vorurtheil in der neuen Regierung.* Wien. 1781. Libellus epochae Iosephinae contra bona eccl.

5328. Utriusque opusculi Vol. III. 1110 et 1111. n. 1756. et 1758. auctor fuit **Ios. Bentzur** Protestans: in opus-

culo duplici proprietatem bonorum catholicorum Ecclesiae abiudicans.

5329. **Hagemann** *und* **Günther** *Archiv für theoretische und practische Rechtsgelehrsamkeit.* Braunschweig. 1789. II. continet disquisitionem de bonis eccl.

5330. **Henr. Porthan** *observationes circa historiam decimarum eccles. in Svecia. I. II.* Aboae. 1796. 1798.

(5471.) **Leander Lugmayr** O. S. F. *diss. iuridico-theologica de dominio Clericorum.* 1740.

(5472.) **Behlen** *de vestigiis iurisdictionis ecclesiasticae Epporum Catholicorum Germaniae, in Aug. Conf. Statuum subditos Protestantes ad consequendos reditus, census, ac decimas ad excommunicationem procedentium, ac de huius praesertim effectu.* Moguntiae. 1762.

(5473.) **Moser** *kurze, doch gründliche und systematische Nachricht von dem geistlichen Gut in dem Herzogthum Würtemberg,* in: „Neueste kleine Staatsschriften. Frankfurt und Leipz. 1768. p. 195."

(5474.) **Majer** *über das Eigenthum an den geistlichen Gütern und deren Heimfall bei vorgehenden Stifts-Innovationen.* Ulm. 1786.

(5475.) **Sartorius** *diss. auctoritatem sacerdotalem in temporalia Ecclesiae, canone et lege perpetuo tutamine imperiali innoxiam sistens.* Wirceburgi. 1789.

(5476.) Auctor operis Vol. III. 1112 laudati, *Armandus de Chapt de Rastignac* Doctor Sorbonicus, et Vic. Gen. Arelatensis, sequente Brevi a *Pio VI* honorari meruit: „Quae pridie Kal. Novembris ad nos datae a te fuerunt literae officii plenae, eas proximis hisce diebus tantum accepimus una cum elucubratione tua *de proprietate bonorum Ecclesiae* gallice edita. Dolendum quam maxime, ad id venisse seculi licentiam, ut huiusce generis argumenta non ad ingenii exercitationem, sed ad avertenda imminentia Ecclesiae mala tractanda sint. Deus ineffabili potentia sua mentium tenebras disiiciat, quae religionem non minus quam civilem ordinem florentissimi regni in proximum discrimen adducunt. In hunc finem egregiam te

contulisse operam tibi maiorem gratulamur in modum; certa enim spes nos tenet (quum elucubrationem legere adhuc non licuerit) ea ratione rem te attigisse, quae virum decet tum militiae Ecclesiae addictum, tum doctrina atque eruditione praestantem, deque honore Gallicani cleri studiosissimum. Interim propensam nostram in te voluntatem gratumque animum, ut de te bene mereamur, quando occasio idonea id ferat, praesentibus nostris literis declaramus, donumque apost. bened. tibi intimo cordis affectu ac peramanter impertimur. Datum Romae 16 Kal. Apr. 1790.“ — **Collectio Brevium Pii VI.** *P. 2.* 1800. p. 29.

(5477.) **L. Mozzi** *Progetto degl' Increduli sulla Distruzione de' Regolari, e nella Invasione de' beni Ecclesiastici disvelati nelle opere di Federico il Grande Re di Prussia, con un Appendice di alcuni decreti dell' Assemblea Nazionale de' Francesi sul medesimo Argomento. Traduzione libera dal Francese con note.* 1791.

Appendix: Literatura de **Societate Iesu.**

(Vol. III. 1129.)

1700. 1039. *La Morale des Iesuites, par un Doctor de Sorbonne.* Mons. 1702.

1040. *Secreta monita Societatis Iesu:* **Unschuld. Nachr.** 1702. p. 149.

(1488.) **I. Rempen** *Beantwortung auf die Pasquille der Iesuiten.* Hildesheim. 1707.

1710. 1041. **Fr. Fasching** S. I. *Mausoleum honoris Societatis Iesu.* Bartphae. 1713.

1042. **Steuchius** *artes Iesuitarum.* Upsaliae. 1718.

1043. *Arrests rendus par differents Parlements de Royaume contre plusieurs libelles jesuitiques, erronez et seditieux.* 1718.

1720. 1044. **Martin Rinckart's** *Anrede Iesu an die sogenannten Iesuiten. Aus dessen zu Leipzig a. 1663 gedrucktem Herzbüchlein:* **Unschuldige Nachrichten.** 1720. p. 377.

1045. **Reinhardi** *oratio inauguralis de ranis ab ore draconis, bestiae, et pseudo-prophetae.* Wittebergae. 1721. Auctor explicat locum Apocalypseos XVI. 13. 14. et per ranas intelligit Iesuitas.

1046. *Les Mysteres les plus secrets des Iesuites, contenus en diverses pieces originales.* Cologne. 1727.

1047. **Bachmann** *privilegia Iesuitarum.* Marpurgi. 1728.

1730. 1048. **Trip** *diss. historica de Iesuitis.* Groningae. 1732.

1049. **Cheminais** *de la Compagnie de Iesus. Sermons. 5. Vol.* Paris. 1737—1764.

1050. *Le Testament des Iesuites, ou l' Esprit de la Societé, infidelle a Dieu, au Roy et a son Prince.* Londres. 1738.

(1489.) **Ribadeneira** S. I. *tratado en el qual se da razon del instituto de la Religion de la compania de Iesus.* Salamanca. 1730. Nova editio.

1740. 1051. *La Morale practique des Iesuites, ou elle est representée en plusiers histories, arrivées dans toutes les parties du monde, extrait ou de livre-autorisées et fidelement traduit, ou de memoires tres-surs et indubitables.* Amsterdam. 1746.

1052. *Specimen notitiae librorum quorumdam Patrum Societatis Iesu rariorum, suppressorum, confixorum:* **Unschuld. Nachr.** Leipz. 1747. p. 585.

(1490.) **Ios. Gravina** S. I. *Iesuita rite instructus piis exercitationibus S. Patris Ignatii de Loyola.* Panormi. 1746. Cf. Vol. III. 1123.

1750. 1053. **Georg Fabricius** *freundschaftliches Sendschreiben, worin die wider das höchste interesse Ihro Churfürstlichen Durchlaucht von den Jesuiten in dem Estendischen Jurisdictionsstreit gespielten Streiche entdeckt sind.* 1751. Duo alia Auctoris opuscula contra Soc. Iesu vid. Vol. III. 1138. s. nr. 547. 548.

1054. **Gayot Pitaval** *Cause celebri ed interessanti con le Sentenze che le hanno decise, con i Processi contro li Gesuiti. Traduzione dal Francese.* Venezia con la data di Parigi. 1757—1760. 21. Vol.

1055. *Neomenia Tuba maxima clangens sicut olim clanxerunt unisonae, prima et secunda Tuba magna, Lusitania buccinante ad Principes universos. Italica dialecto translata Romae. Hispanica phrasi transscripta Matriti. Gallico stylo exarata Parisiis.* Neapoli. 1759.

(1491.) **Fr. Zech** S. I. *responsum iuris pro veritate ad quaesitum: an Religiosi S. I. per vota Scholasticorum post biennium Novitiatus emissa reddantur incapaces retinendi ius et dominium bonorum suorum?* Oeniponti. 1750.

(1492.) **Dufrene** S. I. *Beweisthum, dass man Protestantischer Seits keine Ursache gehabt, sich über die historische Schulbüchlein der oberteutschen Provinz S. J. zu beschweren.* Augsburg. 1752.

(1493.) **Hieron. Lagomarsini** S. I. *Testimonia virorum illustrium de Soc. Iesu, inde usque ab initio eiusdem repetita ordine Chronologico ad nostram hanc aetatem, perpetua nec unquam interrupta serie annorum, digesta.* 1755. Prima editio. Altera occurrit Vol. III. 1154. n. 939.

(1494.) *Antwort eines guten Freunds über einige wider die PP. Jesuiten ausgesprengte Schriften aufrichtig und freimüthig gegeben an eben einen seiner guten Freunde.* 1759.

1760. 1056. *Raccolta delle cose del Portogallo rapporte ai PP. Gesuiti. Opuscoli diversi.* Venezia con la data di Lugano. 1760—1762. Vol. 18. cf. Vol. III. 1148.

1057. *Unglücklicher Zeitpunct und gefährliche Absichten der Jesuiten in Portugal; ein Gespräch im Reich der Todten zwischen Malagrida und Robert Charnock.* 1760. cf. Vol. III. 1149.

1058. **Coudrette** *Histoire general de naissance et des progres de la Compagnie de Iesus, et analyse de ses Constitutions et privileges.* 6. *Vol. Nouvelle edition.* Amsterdam. 1761.

1059. *Confutazione del Tomo XI delle Apologie de' PP. Gesuiti, in cui pretesero convincere di falsita coloro, che dicono, che la dottrina del tirannicidio e dottrina di tutta la societa.* Melampigopoli. 1761. cf. Vol. III. 1144. n. 896.

1060. *Schicksale der heiligen Väter von der Gesellschaft Jesu in Frankreich.* — 1761.

1061. **Chr. Val. Zeisen** *nöthiger Beitrag zur historischen Sammlung römisch-kath. Irrthümer von dem Betragen gegen die weltliche Obrigkeit, und von der Ermordung hoher Potentaten; aufs neue wieder herausgegeben, damit man sehen möge, wie sich die päbstlichen Geistlichen, sonderlich aber die Jesuiter wider die Regenten der Erden zu bezeigen pflegen.* Rostock. 1761.

1062. **Benner** *Frage: ob der Jesuiten-Orden vom heiligen Geist gestiftet, und besonders dem Schulwesen verträglich sei?* Giessen. 1763.

1063. *Legge di Sua Maesta Fedelissima Re di Portogallo, con la quale sul Ricorso del Proccuratore di sua Real Corona dichiara orretizio e surretizio e come tale nullo, e di niun effetto ne' suoi Regni e Dominij il Breve di nuova conferma dell' Istituto della Com. di Gesu, che incomincia* „Apostolicum pascendi." Lugano. 1765.

1064. *Avvertimento e Annotazioni sopra la Bolla:* Apostolicum *pùblicata in favore de' Gesuiti.* Parigi. 1765.

1065. *Lettere intorno la Bolla che comincia:* Apostolicum pascendi dominici gregis munus. Napoli. 1765.

1066. **Huidobro y Velasco** *Delacion de la doctrina de los intitulados* Iesuitas, *sobre el dogma y moral.* Madr. 1768.

(1495.) **(Tinelli)** *I Lupi smascherati nella confutazione e traduzione del libro intitolato:* Monita secreta S. I. Ortignano. 1760.

(1496.) *Briefe eines Abtes aus Mailand wider die Anmerkungen über die Bittschrift der Jesuiten an Clemens XIII, oder Schutzschriften für die Gesellschaft Jesu. 6. Theile.* Oberammergau. 1760—1762.

(1497—1498.) **Zaccaria** S. I. *Conversazioni di S. Pier d' Arena ossia Ragionamenti sur l' Ortodossia de' Gesuiti.* 1761. Oppugnat tractatum de orthodoxia Iesuitarum, qui subiicitur operi supra citato: Neomenia Tuba maxima. Item: *Lettera al Portoghese autore delle Riflessioni sopra il Memoriale presentato dai PP. Gesuiti alla Santita di Papa Clemente 13.* Fossombrone. 1761.

(1499.) *Epistola religiosi doctoris et professoris s. theol. in universitate R. C. Germaniae contra S. I. cum notis apologeticis.* 1762. Refutat obiectiones contra Soc. Iesu ex incidenti turbarum Gallicarum obmotas.

(1500.) *Zweifel über den gegenwärtigen Handel der Jesuiten.* Deutschland. 1762.

(1501.) *Erste und zweite Appellation oder gerichtliche Beziehung zur gesunden Vernunft wegen der von der Passion gegen die Jesuiten in Frankreich ausgestreuten Schmäh- und Winkelschriften.* Augsburg. 1763. Ex Gallico, quod occurrit. Vol. III. 1146. n. 908.

(1502.) **Paschalis de Matteis** S. I. *il dritto e il fatto della capacita a possedere de' Collegii della Comp. di Gesu dimostrata.* Napoli. 1763.

(1503.) *Reflexions sur l' Arret du 21 Ianvier 1764 contre l' Instruction Pastorale de M. l' Archeveque de Paris, et les nouvelles Observations.* Paris. 1764. Cf. Vol. III. 1147. n. 921.

(1504.) *Discorso Preliminare premesso alla Risposta fatta al Libro intitolato: Estratti delle Asserzioni pericolose, e perniciose in ogni genere de' Gesuiti in tutti i tempi.* 1764. Cf. Vol. III. 1145. n. 593.

(1505.) **Christ. Beaumont** *Istruzione Pastorale sopra gli oltraggi fatti all' Ecclesiastica Autorita da giudizj de'*

laici Tribunali nella causa dei Gesuiti. Tradotta dal Francese. 1764. Gallicum indicatur Vol. III. 1147. n. 921.

(1506.) *Raccolta d' alcuni scritti piu' singolari usciti sin' ora intorno alla Bolla:* „Apostolicum pascendi dominici gregis munus." Buglione. 1765. Collectio epistolarum contra Bullam Clementis XIII, per quam Societatem Iesu denuo approbavit et laudavit.

(1507.) **D' Alembert** *sur la destruction des Iesuites en France.* Paris. 1765. Auctor, famosus Encyclopaedista, pro Soc. Iesu se enunciat.

1770. (1508.) **Catani** *doctrina moralis S. I. vindicata.* Erfordiae. 1772.

(1509.) *Hirtenbrief des Erzbischofs von Paris über den Handel der Gesellschaft Jesu. Aus dem Französischen.* Aupsburg. 1773. et iterum 1793.

(1510.) *Unumstössliche Gründe, welche verhindern sollen, dass die Vertilgung der Gesellschaft Jesu weder von dem Pabst zugestanden, noch von denen Monarchen gefordert werde, so lang dieser Streithandel in dem Zustand sein wird, in welchem er sich dermalen befindet. Aus dem Französischen in das Deutsche übersetzt.* 1773. Accuratior titulus libri, de quo Vol. III. 1155. n. 944. Gallicum citatur ibid. n. 941.

(1511.) *Bedenken über Rom's gänzliche Zernichtung eines der grössten Orden.* Strassburg. 1773.

1780. 1067. *Den blassen Geistern der Jesuiten dieses Büchlein: der Commentator ihrer auferbaulichen Sätze.*

1068. *Der Jesuit und der Teufel. Eine Entdeckung zum Bessten der Menschheit.* Ignatienburg. 1786.

1069. *Des Jesuitismus und des Geheimnisses der Freimaurer vollendeter Aufschluss.* Rom. 1787.

(1512.) *Unpartheiische Nachrichten von dem Leben und Tode des G. Malagrida.* 1784.

(1513.) *Institutum Soc. Iesu. Nova editio.* Petrae Bixariae. 1784.

(1514.) *Lehrsätze und Maximen der Jesuiten.* Regensburg. 1786.

(1515—1520.) *Vademecum Jesuiticum. Halb Latein, halb Deutsch.* Ed VII. Francof. et Lips. 1789. Libellus hic per errorem insertus est Vol. III. 1163. n. 697. iis operibus, quae contra Soc. Iesu edita sunt: est enim apologeticus pro Societate. De eo notanda existimamus sequentia: Prodivit saepius variis sub titulis, uti: *Pater Frater; — Ganganellismus secundis curis retractatus; — Vademecum Iesuiticum; — Unkepunzius redivivus citra miraculum;* — communior autem titulus fuit: *De miraculis Clementis XIV, commodisque Mendicantium ex abolita Societate Iesu.* Medius liber est latina, medius germanica lingua concinnatus. Pars latina complectitur *Epistolam interceptam de miraculis Clementis XIV* etc. et *Animadversiones criticas in hanc epistolam*: in quibus multa pro commendatione abolitae Societatis, et contra expositiones Brevis Pontificii Clementis XIV proferuntur. De praetensa *singularitate* Iesuitarum sic censent antelatae animadversiones: „In omnibus *singulares* esse Iesuitas recte dixisti. *Singulares sunt exemplo et norma vitae, singulares zelo et laboribus apostolicis, singulares doctrina et genere omni literarum, singulares adversis casibus, et communicatione passionum Domini sui.* Haec mihi et aliis singularia semper visa ; atque id perdidit eos. Nam si ceteris similiores fuissent, si paulatim accessissent ad mores nostros, si mitigari se et abduci a rigore sivissent, perspicuum est: invidos ecclesiasticos, perversos politicos, occultos infideles de abolendo nequidem somniaturos fuisse.“ Pars germanica continet aliquot epistolas, item exemplum seu paradigma responsi, quod AEppus Parisiensis ad Breve Pontificium exaravit, prout et responsum AEppi Arelatensis ad suos Collegas in eodem obiecto, — omnia contra abolitionem, et pro Societate.

1790. (1521.) **Laurentius Hervas Panduro** S. I. *Bibliotheca Iesuitica.* 1790. Auctores Hispanos describit tam

eos, qui editis operibus inclaruere, quam eos, qui pretiosa Manuscripta reliquere.

(1522—1523.) **Franc. Idiaquez** S. I. *responsum ad literas pastorales AEppi Burgensis.* 1790. Est Apologia Soc. Iesu contra AEppum, qui adversariis Societatis nimis inserviebat. Item : *Defensio Exercitiorum S. Ignatii.*

(1524.) **Ios. Fr. Isla** S. I. *Anatomia de la Carta Pastoral* (que obedeciendo al Rey) *escribio el Arzobispo de Burgos.* 1790. Epistolae apologeticae contra easdem Pastorales literas. Auctor fingit, epistolas illas apologeticas conscriptas fuisse ab Abbate Romano Arcadiae pastore ad Abbatem Florentinum Academicum Cruscum. In 4 tomis sunt 27 epistolae.

(1525.) **Don Juan Palafox** *berühmten Bischofs zu Angelopolis in Nordamerica, Briefe an Pabst Innocenz X seine Streitigkeiten mit den Jesuiten betreffend. Ihrer Wichtigkeit wegen aus dem Spanischen und Lateinischen übersetzt, und mit Anmerkungen erläutert.* 1792.

(1526.) *Allgemeine Bemerkungen über die allgemeine Geschichte der Jesuiten, welche* **Peter Philipp Wolf** *in IV Bänden herausgegeben hat.* Augsburg. 1792. Opponitur libro Vol. III. 1166. n. 716. indicato.

(1527.) **Ignatii Philaereti** (Barthol. Povii S. I.) *Apologiae pro Iesu Societate in Alba Russia incolumi libri IV.* Amstelodami. 1793. Auctor multis probat, Iesuitas Albae Russiae etiam post abolitionem Societatis, ipso Clemente XIV Papa consentiente, veros esse Religiosos.

Ad opuscula de *controversiis* Iesuitarum, quae Vol. III. 1167 ss. recensentur, referenda sunt adhuc sequentia, et quidem *de ritibus Sinensibus:*

(1528.) *Risposta ad un Libello pubblicato da Difensori de' Riti condannati della Cina.* Torino. 1700.

(1529.) *Discrepanze o contradizioni intorno al fatto tra' moderni impugnatori de' riti Cinesi.* Colonia. 1700.

(1530.) *Memorie istoriche della controversia de Cinesi.* Colonia. 1700.

(1531.) **Fr. Varo** *Estratto del trattato circa il culto e le ceremonie de' Chinesi.* Colon. 1700.

(1532.) *Disinganno contraposto alla difesa de' Missionarj Cinesi della Compagnia di Gesu.* Colon. 1701.

(1533.) *Esame delle testimonianze degli scrittori Gesuiti allegate dagl' impugnatori de riti Cinesi.* 1701.

(1534.) *Risposta di un Religioso della Compagnia di Gesu alla Lettera d' un Religioso Domenicano a PP. Gesuiti di Pechino.* 1701.

(1535.) *Aggiunta alla difesa de' Missionarj Cinesi della Compagnia di Gesu.* Colonia. 1701.

(1536.) *Reponse aux nouveaux ecrits de Messieurs des Missions etrangeres contra les Jesuites.* 1702.

(1537.) *Catalogus Calumniarum et Falsitatum contra PP. Soc. Iesu et libellos illos, qui pro defensione Christianitatis Sinicae variis lingvis editi sunt; excerptus ex Dissertatione Pacifica a PP. Dominicanis impressa.* 1710.

(1538.) *Clementis XI Papae praeceptum in causa rituum Sinensium.* Romae. 1715.

Ad controversiam cum *Benedictinis* quoad librum: *Cura salutis* (Vol. III. 1176.) spectat:

1070. *Nachricht von einer Streitigkeit, welche ein Jesuit wider die Benedictiner, Petriner etc. 1714. erreget hat:* **Unschuldige Nachrichten.** Leipzig. 1751. p. 673. 786.

LITERATURA SEC. XIX.

1. De Primatu.

a) Literatura generalis.

c) *Contra Primatum.*

1800. 6355. **Wolf** *Vorschlag zu einer Reformation der kath. Kirche.* Leipzig und Luzern. 1800.

6356. **I. Schreckenberger** *de loco Matth. XVI. 18. 19.* [illegible] Altenburgi. 1802. Quamvismaxime se torqueat auctor in exponendo classico loco, fatetur tamen saltem vel invitus, se gubernium principatum Ecclesiae designari Petro concessum cum iuribus ad id necessariis.

6357. **Nic. Spåberg** *observationes quaedam de Hierarchia.* Upsaliae. 1805.

6358. **Samuel Kamp** *de iure Paparum.* Upsaliae. 180[illegible]

1810. 6359. *De coronis papali.* Gottingae. 1810.

6360. **Münter** *de notatio Urbis Romae nomine, ad locum Apoc. XVII. 5.* Hafniae. 1811.

6361. **I. A. Genssler** *über das apokalyptische Geheimniss Offenb. Joh. XIII. aufgeschlossen.* Hildburghausen 1813.

6362. **Barwick** *a Treatise on the Church.* ed. II London. 1813.

6363. **Vock** *der Kampf zwischen Papstthum und Konciliarismus im XV Jahrhundert.* Schweizerisches Museum 1816. I. 75.

6364. **Sveno Lundblad** *de Concilio Nicaeno I Oecumenico dissertatio hist.-theol.* I—III. Lund. 1817. Contra auctoritatem S. Sedis.

6365. **Andr. Hulten** *de unitate Ecclesiae ex Eph. IV. 3—6.* 1818.

Ad Literaturam *de Iubileo protestantico* a. 1817: (Vol. IV. 526.)

6366. **I. Struve** *ad M. Lutherum celebrandum.* Altona. 1817.

6367. **Fiedler** *Luthers Leben und Wirken, zur Erinnerung seiner grossen Verdienste und zur Erneuerung des Reformationsfestes.* Schwerin. 1817.

6368. *Dr. M. Luther: Andenken an das dritte Jubelfest der evang. Kirche.* Halberstadt. 1817.

6369. **Müller** *Dr. M. Luthers Leben, Meinungen und Thaten, allgemein fasslich dargestellt.* Nordhausen. 1817.

6370. **Müller** *Dr. M. Luthers Leben und Wirken, zum völligen Verständniss des diessjährigen Jubelfestes der Reformation, für Bürger- und Landschulen, und den Bürger und Landmann.* Magdeburg. 1817.

6371. **Paulus** *auch zu Heidelberg war Dr. M. Luther. Eine akademische Gedächtnissrede. Nebst Sammlung der auf Luthers Anwesenheit zu Heidelberg sich beziehenden Urkunden, mit Erläuterungen.* Heidelberg. 1817.

6372. **Hahn** *Luther ein Spiegel der Wachsamkeit, der Glaubensfestigkeit, und der männlichen Stärke.* Berlin. 1817.

6373. **Manso** *Programma: an vera de M. Luthero vaticinatus sit Ioan. Hussus.* Vratislaviae. 1817.

6374. **Körte** *Luther nicht Lutheraner, noch weniger Päbstler, sondern wahrhaft evangelischer Katholik.* Halberstadt. 1818.

1820. 6375. **Moriz von der Weser** *der Kampf der Finsterniss mit dem Lichte des XIX Jahrhunderts.* Düsseldorf. 1822. Conclusio operis p. 285. ss. pene integra contra Primatum dirigitur.

6376. **Rauschnik** *Gregor VII und die deutschen Bischöfe:* **Denkwürdigkeiten.** 1822. I. 339.

6377. *Leibnitz kein Römling:* **Sophronizon.** Heidelb. 1823. V. 50. Contra opus: „Systema Leibnitii." Vol. IV. 553. n. 130.

6378. **Paulus** *Anekdota aus den nächsten Vorzeiten der im XVI Jahrhundert begonnenen Staats- und Kirchen-Reformation:* **Sophronizon.** 1824. I. 6. Est collectio dictorum et scriptorum contra R. P.

6379—6386. **Spittler** *Geschichte des Papstthums. Mit einigen Anmerkungen herausgegeben von* **I. Gurlitt.** Hamburg. 1824. Opus hoc iam Vol. IV. 546. n. 221. citavimus: sed repetimus illud cum supplementis et additionibus subseque vulgatis; nimirum: *Geschichte des Pabstthums: erste Fortsetzung; — zweite Fortsetzung; — dritte Fortsetzung.* Hamburg. 1825. Porro: *Vierte Fortsetzung oder Beschluss.* Hamburg. 1826. Tandem: *Erster Anhang zur Geschichte des Papstthums, die ausführlichere Geschichte desselben im 18 Jahrhundert enthaltend.* Hamburg. 1826.; — *Erste Fortsetzung des Anhanges; — zweite Fortsetzung, oder Beschluss.* Hamburg. 1827. universim 8 fasciculi. Cf. Vol. IV. 547. n. 234.

6387. **W. M. Leberecht de Wette** *über Petrus warnendes Beispiel Matth. XVI. 13—24.* Basel. 1824.

6388. **G. Stanley Faber** Anglus, *difficultates Romanismi.* Lond. 1825.

6389. *Epitre a S. Pierre, suivie de Notes contenant les faits les plus importans de l' Histoire des Papes.* Bruxelles. 1826.

6390. **Paulus** *wie starb Pabst Alexander VI?* item: *Pabst Alexander VI Tod und die Wahl der beiden Nachfolger:* **Sophronizon.** 1826. V. 8. VI. 96.

6391. **Herrklotsch** *Gemälde aus dem Reiche des kirchlich-religiösen Lebens der Christen, eine Charakteristik der kath. und prot. Kirche.* Dessau. 1826. Pag. 33. ss. contra Primatum.

6392. **Fr. Ios. Kaphahn** *in locum Matth. XVI. 19. dissertatio.* Neostadii ad O. 1826.

6393. **I. Henr. Thomander** *de Antichristo primae Ecclesiae dissert. theologica.* Lond. Goth. 1826.

1830. 6394. **Hällström** *de fatis, quibus Roma tantam in Ecclesiam Christianam vim nacta fuerit.* Helsingfors. 1830.

6395. **Th. Alethophilos** *kurzer Versuch über die wahre Hierarchie oder über die Herrschaft des Heiligen.* Glogau und Lissa. 1830. Contra Hierarchiam S. R. Ecclesiae.

6396. **Sieffert** *de loco, ubi Petrus Apostolus vita defunctus sit.* Regiomonti. 1831. Refutat narrationem *Mellini* ephemeridibus pluribus insertam de reperto in urbe Ioppe (Iaffa) lapide sepulcrali cum inscriptione: „Petrus discipulus Iesu iacet hic.“ Ex hac fabella quidam argumentum sumebant contra veritatem historicam de obitu Petri Ap. Romano: prout uberius narravimus in opere nostro *de Primatu R. P.* Aug. Vind. 1834. p. 15. s.

6397—6398. **Taylor** *Enchiridion theologicum anti-Romanum. Tracts on the points at issue between the churches of-England and Rome. Bishop Taylor's dissvasive from Popery et his treatise on the real presence and spiritual.* Oxford. 1836. Alterum volumen hunc praefert titulum: *Tracts etc. Dr.* **Isaac Barrow**'*s treatise on the Pope's Supremacy, and his Discourse on the Unity of the Church.* Oxford. 1836.

6399. **Th. Lathburg** *the State of Popery and Iesuitism in England.* London. 1838. Opus pro more Anglicanorum convitiis et mendaciis contra S. Sedem turgens.

6400. *Sermon sur la Primauté du Souverain-Pontifé, prononcé a la Cathedrale de Liege par M. L' Eveque* (Bommel) *en Careme 1838. Suivi de quelques Notes.* Liege. 1838. Crisis protestantica sermonis Eppi Leodiensis, quem Vol. IV. 622. n. 487. laudavimus.

6401. **Rutgers** *comparatio Theocratiam Israeliticam inter et Hierarchiam Romanam.* Groningae. 1839. Contra Primatum.

Ad scripta *iubilaria protestantica* anni 1830:

(Vol. IV. 625.)

6402. **M. Thiel** *Luthers Leben nebst einer kurzen Geschichte der Reformation und einem Fascimile zweier auf*

der hiesigen Stadtbibliothek befindlichen eigenhändigen Briefe Luthers. Riga. 1830.

6403. *Luthers Schatten. Zur Erinnerung an den 31 Oct. 1830.* Dresden. 1830.

6404. **Solbrig** *Luther als Sohn, Gatte, und Reformator. Ein Poësienkranz zur 300jährigen Feier der Augsb. Confession gewunden.* Leipzig. 1830.

6405. **Falk** *Iohannes, Luther, und die Reformation in Volksliedern.* Weimar. 1830.

6406. **Bomhard** *Oratio ad concelebranda tertia Augustanae Confessionis secularia, habita in Gymnasio Utopiensi ab amico literarum et rationis humanae.* Onoldi. 1830. Oratio non est publice dicta, propterea additur: in Gymnasio *Utopiensi.* Cf. Vol. IV. 633. n. 646.

6407. **Mezger** *oratio ad celebranda solemnia Aug. Conf. secularia die XI Kal. Iul. 1830 habita.* Aug. Vind. 1830.

6408. *Luthers Leben und Wirksamkeit für seine Freunde dargestellt.* Stuttgart. 1831.

6409. **Kunhardt** *M. Lutherus libertatis Christianorum vindex, seu de vita meritisque Lutheri brevis narratio gymnasiorum tironibus scripta.* Lubecae. 1832.

Ad *controversiam Hermesianam:*

(Vol. IV. 643. ss.)

6410. *Zur Hermesischen Angelegenheit; oder Beantwortung der Fragen:* 1. *Wer ist ein Hermesianer.* 2. *Worauf gründet sich die Verdammung der Hermesischen Schriften.* 3. *Sind die Hermesianer Werkzeuge in den Händen der Preussischen Regierung zur Dekatholisirung der Rheinprovinzen.* 4. *Kann man den Hermesianern mit Recht eine Anstellung verweigern.* 5. *Wird durch die Hermesianer ein Schisma entstehen? Aus den* **Rheinischen Provinzialblättern** *besonders abgedruckt.* Köln. 1839.

6411. **Daniel Bernhardi** (Braun) *Obelisken.* Köln. 1839. Liber apologeticus sic dictorum *Actorum Romanorum*, ab au-

ctore vulgatorum, contra recensiones in diversis periodicis pagellis contentas.

1840. 6412. **Bowden** *the life and pontificate of Gregory the Seventh.* London. 1840.

6413. **Kelber** *der Antichrist, wer er ist; sein Aufsteigen aus dem Meere; sein Nichtseyn und sein Wiederkommen aus dem Abgrunde bis zu seinem endlichen Sturz in den Feuersee. Aus dem Worte Gottes und namentlich durch die Zahl 666 sowie durch die Geschichte unsrer Zeit gründlich und überzeugend bewiesen.* Weimar. 1841.

6414. **Fr. Fuchs** *der theoretische Herzstoss des Papstthums.* Bern. 1841.

6415. *Histoire des Papes, crimes etc.* Paris. 1841. Liber impius.

6416. **Iames Beaven** *an Account of the Life and Writings of S. Irenaeus.* 1841. Contra Primatum S. Sedis perorat.

6417. **I. H. Schröder** *prisca Epporum iura circa beatificationem Sanctorum in Scandinavia, e membranis Bibl. Reg. Acad. Upsaliensis illustrata.* Upsaliae. 1842. Contra ius Rom. Pont. canonisandi.

6418. **Bruitte** *mes adieux a Rome.* 1843. Apostatans hic presbyter obtinuit congruum responsum in opusculo:

(7347.) *Considerations sur les adieux a Rome del' abb.* Bruitte. Agen. 1843.

6419. **Chatelain** *Rome Papale, Tablettes Romaines.* Paris. 1843. Pasquillus contra S. Sedem; castigatus in: *Bibliographie Catholique.* Paris. 1843. II. 537.

6420. *Rome under Paganism and under the Popes.* London. 1843. Recensio critica in: *Bibliographie Catholique.* 1847. VII. 465.

6421. *L' Inquisition a Rome en 1841, ou Iniquités et cruautés exercées a Rome sur la personne de* **Raphael Ciocci**, *Moine Ben. Cisterc.* Paris. 1844. Gallica editio libri Vol. IV. 664. n. 860. citati. — Censura in: *Bibliographie Catholique.* 1844. IV. 314.

6422. **Gaussen** *le souverain Pontife et l' Eglise de Rome.* Geneve. 1844. Liber admodum infestus iuribus S. Pontificis.

6423. **Biber** *Catholicity of the Anglican Church Vindicated, and the allegad Catholicity of the Roman Church disproved.* London. 1844.

6424. **Iac. Heringa** *quaestiones de vitis Apostolorum et locis N. T. difficilioribus in Academia Rheno-Traiectina propositae.* Tielae. 1844. In pluribus quaestionibus omne ius primatus Petro Ap. concessi negatur.

6425. **L. Taillefer** Pasteur, *S. Pierre a—t—il jamais eté a Rome. Reponse a un défi de M. l' Abbé Bisson.* Caen et Paris. 1845. Auctor refutare nititur *Bissonium*, cuius liber Vol. IV. 685. n. 751. indicatur.

6426. **I. Voigt** *Stimmen aus Rom über den päpstlichen Hof im XV Iahrhunderte.* Ex: *Raumeri* opere: „Hist. Taschenbuch" desumtum. 1846.

6427. **Fullwood** *Roma ruit: the Pillars of Rome Broken. New edition.* London. 1848.

6428. **I. Tournefort** *el Antecristo. Obra escrita en frances, y trad. al Castellana.* Madrid. 1848.

6429. **Fleming** *l' origine et la chute de Rome Papale.* Liege. 1849.

Ad controversiam *Germano-Catholicam:*

(Vol. IV. 708. ss.)

6430. *Die Kirche der Gegenwart. Eine Monatschrift für die reformirte Schweiz.* Zürich. 1845. ss.

6431—6432. **Karl Nauwerck** (non *Neuwerck*, ut Vol. IV. 723.) *Zur Kunde der Hierarchie.* Erstes Heft: *Einheit und Unfehlbarkeit der Römischen Kirche.* Zweites Heft: *Sündenvergebung und Ablass.* Leipzig. 1845.

6433. **Eduard Schröter** *Gastpredigt, gehalten in der sonntäglichen Versammlung der DKatholiken zu Worms.* Worms. 1845.

6434. **D. Schenkel** *die prot. Geistlichkeit und die DKatholiken. Eine Erwiederung auf die — Schrift von* Gervinus. Zürich. 1846.

6435. *Eiliges Sendschreiben an die Mitglieder der neukatholischen Kirche in Deutschland.* Magdeburg. 1846.

6436. *Halbheit und Consequenz. Zwei Worte an die DKatholiken.* Mannheim. 1847.

6437. **Eduard Graf** *der Geist meines ersten Wirkens in der dkath. Kirche, dargestellt in einer Sammlung von Festreden und Predigten.* Worms. 1848.

1850. 6438. **Tamburini** *vera idea della S. Sede.* Milano. 1850. Nova editio operis, cuius in Literatura Sec. XVIII mentio fit.

6439. **Newins** *Thougts on Popery.* Edinburg. 1851.

6440. *Tasse della Cancelleria Apostolica ossia della bottega del Papa. Con annotazioni ed aggiunte.* Parigi. 1851. Liber impius, in ipsa Italia impressus.

6441. **Brogden** *Catholic safeguards against the errors, corruptions and novelties of the church of Rome.* London. 1851.

6442. **Shepherd** *the history of the church de Rome, to the end of the episcopate of Damasus anno 384.* London. 1851.

6443. **André Archinard** *les Origines de l'Eglise Romaine.* Paris. 1852. Auctor est pastor protestanticus Genevensis.

6444. **Dom. Bianchi** *Storia dei Papi.* Capolago. 1852.

6445. *Popery Adjudged; or the Roman Catholic Church Weighed in the Balance of God's Word and found Wanting.* In America. 1852.

6446. *Les Mysteres du clerge Romain, ou revelations et memoires au sujet de la theocratie catholique sous Gregoire XVI et Pie IX.* Lausanne. 1852.

6447. **I. G. Heinrich** *aktenmässige Darstellung des — Strafverfahrens wegen einer am Reformationsfeste den 31 Oct. 1852 gehaltenen und gedruckten Predigt unter dem Ti-*

tel: Biblische Beleuchtung der hauptsächlichsten römisch-katholischen Irrlehren. Elberfeld. 1853. Auctor ob iniquissimas contra Rom. Pontificem et plures doctrinas Ecclesiae effutitas calumnias sententia Civilis Tribunalis punitus, asserta sua in praesente opere vindicare conatur.

6448. **Deriege** *i Misteri di Roma.* Casalmaggiore. 1854.

6449. **Plumer** *Rome against the Bible, and the Bible against Rome.* In America. 1854.

6450. **Beecher** *the Papal Conspiracy exposed, and Protestantism defended.* Boston. 1855.

6451—6452. **Volkmar** *Hippolytus und die römischen Zeitgenossen. Kirchengeschichtliche Untersuchung.* Zürich. 1855. Item: *Ueber die Römische Kirche, ihren Ursprung und ersten Conflikt nach den letzten Verhandlungen über Hyppolyt.* Zürich. 1857.

6453. **H. I. Schmidt** *Darstellung des Papalsystems in den Schriften des* Joh. de Turrecremata, Rodericus Sancius, Dominicus Venetus, Santarel *und Anderer, und die Widerlegung der Prätensionen Roms etc.* Stuttgart. 1855. Uberior titulus libri Vol. IV. 779. n. 1380. citati.

6454. **Besser** *Petrus, Maria, Johannes.* Est primus tomus operis: „Biblische Seelenbilder als Spiegel der mannigfaltigen Klarheit des Herrn. Leipzig. 1856."

6455. **Jayme Meyrick** Vicario de Westbury, *la Supremacia Papal examinada por la Antiguedad.* 1856.

6456. **Puaux** *S. Pierre a—t—il été Pape?* Rochefort. 1856.

6457. **Boniuard** *advis et devis de la source de l' idolatrie et tyrannie papale, par quelle practique et finesse les Papes sent en si haud degre montez, suivis des difformes Reformateurs, de laduis et devis de menconge et des faula miracles du temps present. Publ. par* **Chaponniere et Revilliod.** Geneve. 1856.

6458. **De Crispan** *histoire de l' origine et des progres de la puissance spirituelle des Eveques de Rome.* Geneve. 1856.

6459. **Robert Hussey** Prof. Oxon. *the Rise of the Papal Pover.* Oxford. 1856.

6460. **Stülz** *des Propstes* **Gerhoh** *v. Reichersberg Abhandlung:* De investigatione Antichristi — *auszugsweise mitgetheilt.* Wien. 1858.

6461. *Impossibilita storica del viaggio di S. Pietro in Roma dimostrata, sostituendo alla falsa tradizione, la vera.* Torino. 1858. Separata editio Articulorum, qui in pagellis Waldensium *Buona Novella* a. 1856 vulgati fuere, prout Vol. IV. 799. nr. 1616 notavimus. Editio altera occurrit eiusd. Vol. IV. p. 815. nr. 1491.

6462. **Th. Greenwood** *Cathedra Petri: a Political History of the Great Latin Patriarchate.* London. 1858. Continuatio operis indicatur Vol. IV. 817. n. 1509.

6463. *Die XI Stunde mit dem Antichrist, oder Entsiegelung von Dan, XI, mit Hereinziehung von Apoc. XIII und XVII.* Schaffhausen. 1859.

1860—1865. 6464. *Compendio di Controversie tra la Parola di Dio e la Teologia Romana, ad uso dei Cristiani Evangelici.* Torino. 1860. Primatum negat, et omnia dogmata iuxta principia protestantica proponit.

6465. *Katholicismus, Protestantismus und eine deutsche Nationalkirche. Von B. v. H.* Leipzig. 1861.

6466. **Dieterich** *von der Vollmacht der Apostel.* Hersfeld. 1861. Plenitudinem potestatis Apostolis vindicat, ut Petri Primatum subvertat. Loca classica biblica de Petro in sensu protestantico explicat.

6467. **Abrahamus Kuyper** *disquisitio hist. theol. exhibens Ioannis Calvini et Ioannis a Lasco de Ecclesia sententiarum inter se compositionem.* Hagae Com. et Amstelod. 1862. Contra notionem Ecclesiae Catholicae eiusque Capitis necessitatem.

6468. **Puaux** *Anatomia del Papismo.* Firenze. 1862.

6469. *Quando sia infallibile il Papa?:* **Passaglia** *il Mediatore.* Torino. 1862. p. 1103. Contra personalem R. P. infallibilitatem.

6470. **Carl Ant. Faber** *Die Angelegenheit des Herrn Domscholasticus Prof. Dr.* Baltzer *und des Breslauer Diö-*

cesankatechismus. Leipzig. 1863. Opusculum ad ea pertinens, quae controversiam *Hermesianam* concernunt.

6471. **Didericus Guil. Müller Massis** *disquisitio hist. theol. de Iustini Febronii libro: De statu Ecclesiae etc. sive de Ioanne Nic. Honthemio, strenuo libertatis eccl. vindice.* Traiecti. 1863.

6472. **I. Robertson** *History of the Christian Church.* London. 1864. Contra Primatum.

6473. **Iac. Isaacus Dödes** *oratio de libertate cum Theologiae, tum etiam Ecclesiae Christianae strenue vindicanda.* Traiecti. 1865. Libertatem in eo reponit, ut strenue semet opponant Protestantes doctrinis per Eccl. Catholicam, signanter circa Ecclesiae Caput traditis.

6474. **Bougeyron** *l' Anticristo.* Pisa. 1865.

1866. 6475. *Deutsch oder Römisch? d. h. Evangelium oder Papstthum? Kurze Darstellung des wesentlich Evangelischen, und des wesentlich Römisch-Papistischen im Christenthum.* Lahr. 1866.

6476—6477. **Fick** luther. Pastor, *das Geheimniss der Bosheit im römischen Pabstthum, aus seinen Lehren und Werken dargethan.* St. Louis in America. 1866. Auctor Papam pro Antichristo habet, eique concinunt Americanae ephemerides: *Lutheraner. St. Louis.* Cf. *Freiburger Kirchenblatt*, et *Salzburger Kirchenblatt.* 1867.

6478. **De la Chatre** *Histoire des Papes, crimes, meurtres, empoisonnements, parricides, adulteres, incestes des Pontifes Romains depuis S. Pierre jusqu' a nos jours. Mysteres d' iniquites de la Cour de Rome etc.* Paris. 1866.

6479—6480. **E. B. Pusey** *the Church of England a portion of Christ's one holy catholic church, and a means of restoring visible unity. An Eirenicon, in a letter to the author of* „the christian year." Oxford and London. 1866. Est unum e praecipuis irenicis scriptis scholae Oxoniensis ita dictae *Puseiticae*, unionem cum Ecclesia Catholica anhelantis. Verum in opere suo *Pusey* adhuc semper negat Romano Pontifici Primatum iurisdictionis. Contra opus Puseyanum prodivit:

A Rewiew of Dr. Pusey's Eirenicon, reprinted from the „Weekly Register," *with two letters to the editor from* Dr. Pusey *on his hopes of the reunion of the Church of England with the catholic Church: also letters from* Dr. Newman *and Canon* Oakeley. London. 1866. Recensetur utrumque opus in: **Bonner** *theol. Liter. Blatt.* 1866. p. 94. — Cf. Vol. IV. 597. n. 469. et p. 604. n. 546.

6481. **Daniel Isenberg** *der Primat und der Episcopat. Eine exegetische Untersuchung.* Hannover. 1866.

6482. **Ernst Dümmler** *Auxilius und Vulgarius. Quellen und Forschungen zur Geschichte des Papstthums im Anfange des X Jahrhunderts.* Leipzig. 1866. De historia Formosi Papae. Conferenda est recensio in: **Bonner** *Lit. Blatt.* 1866. p. 569.

6483. **Zille** *Freimaurer Zeitung.* 1866. contra potestatem spiritualem R. P. acriter detonat: castigatus in: *Schweizerische Kirch. Ztg.* 1867. p. 229.

1867. 6484. **L. Schmid** *Ultramontan oder katholisch? Die religiöse Grundfrage Deutschlands und der Christenheit, beantwortet* Giessen. 1867. Libellus admodum infensus Ecclesiae Cath. et S. Sedi Ap. Auctor (antea in Eppum Moguntinum electus sed per S. Sedem reiectus) laudat Protestantismum, et sic dictum Romanismum sive Ultramontanismum reiicit.

6485. **Alex. Patuzzi** *Geschichte der Päbste.* Wien. 1867. — Opus inimici erga S. Sedem spiritus. Castigatum in: *Wiener Kirchenzeitung.* 1868. p. 607.

6486. *Dass die Apostel Petrus und Paulus nicht am 29 Juni 67 gemartert sind. Dem deutschen Volke dargelegt von einem Kirchenhistoriker. Aus der apologetischen Monatschrift:* Der Beweis des Glaubens. Güterloh. 1867.

6487. **Jacobson** Prof. Regiomontanus in Borussia, *über den gesetzlichen Character des römischen Katholicismus:* **Dove** *Zeitschrift für Kirchenrecht.* Tübingen. 1867. VII. 193. Penes omnem nisum e praeiudicatis opinionibus protestanticis profectum, rem unitatis catholicae ac Primatus S. Sedis ad

humanam institutionem degradandi, confitetur tamen Auctor, ex accurata lectione et combinatione veterum Patrum ac Scriptorum Ecclesiasticorum patescere, quod idea unitatis ac primatus iam in vetustissimis Patrum scriptis evoluta deprehendatur.

6488. **Piermartini** *Gregorio VII. Tragedia.* Milano. 1867.

6489. *Profezia di S. Malachia sui Papi.* Parma. 1867.

6490. **Clemens Frid. Brockhaus** *Nicolai Cusani de Concilii universalis potestate sententia explicatur.* Lipsiae. 1867. Tota dissertatio eo tendit, ut ostendat, potestatem Papae e sententia Cusani inferiorem esse auctoritate Conciliorum, et supremam R. P. potestatem nec e S. Literis nec ex historia probari. In Thesibus, quas dissertationi suae inaugurali subnexuit auctor, hae quoque continentur: „IV. Omnes Apostolos aequali a Christo ornatos esse dignitate. V. Iure Concilia Generalia convocandi Papae concesso, summam Conciliorum potestatem irritam factam esse."

6491. *Colpe e delitti della Corte Romana. Strenna del 1867.* Palermo. 1867.

6492. **Arthur Hager** *das Leben Paulus und Petrus, zunächst zur Erinnerung an den 1800-jährigen Todestag dieser Apostel am 29 Juni 1867 erzählt.* Schwerin. 1867: Protestanticis praeiudiciis plena enarratio, et diserta simul oppugnatio Primatus.

6493. *Atteinte portée a la Constitution de l' Eglise par le programme des Romanistes a l' occasion de la convocation des Eveques le 9 Juin 1867. Par un Catholique Francais.* Paris. 1867.

6494. **Guettée** *the Papacy, its Historie Origin and Primitive Relations with the Eastern Churches. Translated from the French, and prefaced by an original biographical notice of the Author. With an introduction by A. Cleveland Coxe, Bishop of Western New-York.* New-York. 1867.

6495. **W. Grothe** *die Kinder des Paptes. Historischer Roman.* Berlin. 1867. Alexandri VI. historiam fuse proponit.

6496. **Richter** *Lehrbuch des kath. und evang. Kirchenrechts. Sechste Auflage nach dem Tode des Verfassers be-*

sorgt von **Richard W. Dove**. Leipzig. 1867. Prout de prima operis istius, secus admodum eruditi, editione Vol. IV. 661. n. 832. notavimus, ita hic quoque repetimus, novam et multum adauctam editionem eodem, ac primam, inimico spiritu erga Primatum R. P. concinnatam esse.

6497. *Differenza fra il Protestantismo e il Romanismo o Papismo.* Firenze. 1867.

6498. *Le Pape et l' Erreur.* Paris. 1867. Contra infallibilitatem Papae.

6499. *Gotteswort gegen Menschenwort, oder offenes Sendschreiben an* Westermayer *zur Abwehr derjenigen ungerechten Angriffe auf die evang. Kirche, welche derselbe unter dem 20 Dec. 1866. hat ergehen lassen. Von einem evangelischen Christen.* 1867. Opus polemicum tam contra Primatum, quam et cetera dogmata Eccl. Catholicae.

1868. 6500. *Die Stellung der evang. Kirche zur römischen Kirche, oder der evangelische Protest gegen Rom in seiner Nothwendigkeit und Berechtigung:* **„Der Beweis des Glaubens** *Monatsschrift.* Gütersloh. 1868. p. 416."

6501. **Fr. Brunn** *ist der Papst der Antichrist? Auf Grund des Wortes Gottes und gemäss den Bekenntnissschriften der evang. luth. Kirche dargelegt.* Dresden. 1868.

6502. **P. Le Page Renouf** *the condemnation of Pope Honorius.* London. 1868. Totum opusculum considerari potest tamquam protestatio contra infallibilitatem R. P. — Recensetur in: **Bonner** *Lit. Blatt.* 1869. p. 73.

6503. **William George** *a Brief Summary of the recent Controversy on Infallibility; being a Reply to R. Father Ryder on his Postscript.* 1868.

6504. **Lipsius** *die Papstverzeichnisse des Eusebios und der von ihm abhängigen Chronisten kritisch untersucht.* Kiel. 1868.

6505. *La Riforma della Chiesa iniziata da Lutero ed ora proposta agl' Italiani e veramente opera di Dio. Problema sciolto da un canonico della Cathedrale di Mantova.* Mantova. 1868.

6506. **I. Ribetti** *la fallibilita della Chiesa Romana.* Firenze. 1868.

6507. **Alessandro Gavazzi** Ministro Evangelico, *la Favola del Viaggio di S. Pietro a Roma dimostrata.* Firenze. 1868.

6508. *Prove che la pretesa infallibilita del Papa e una dottrina atea:* „**Bollettino del Grande Oriente** *della massoneria in Italia.* 1868. Articulus castigatus in ephemeridibus: *L' Unita Cattolica.* 1868. p. 584.

6509. **W. Stärkel** *666: gefunden ist endlich 1. der Name des Thieres in der Offenbarung Joh. 13, 17.; 2. die Bedeutung der Zahl 666 Cap. 13, 18.; 3. die sehr nahe Zukunft und das schnelle Ende des persönlichen Antichristen.* Allentown. 1868.

1869. 6510. **Aemil. Schuerer** *de controversiis Paschalibus secundo post Christum natum seculo exortis commentatio historica.* Lips. 1869. Sic instruit suam commentationem, ut supremam S. Sedis Ap. potestatem enervet. In adnexis autem thesibus, signanter quinta, asserit: „Petrum Apostolum unquam Romam venisse certis argumentis comprobari non potest."

6511. **G. B. Fiorioli della Lena** *la questione religiosa, con quattro punti di riforma cattolica.* Padova. 1869. Auctorem Primatui admodum infensum castigavit *Civilta Cattolica.* Roma. 1869. VII. 6. p. 60.

6512. **G. G. Belli** *la satira a Roma e i sonetti in dialetto romanesco:* **Rivista contemporanea nazionale Italiana.** 1869. Gennajo.

6513. **P. G. Negrotto** *la tomba del papismo, opera critico-storica.* Milano. 1869.

6514. **F. Malvica** *i Papi ed il Papato.* Firenze. 1869.

6515. **Richard Adalb. Lipsius** *die Chronologie der Röm. Bischöfe bis zur Mitte des IV Jahrh.* Kiel. 1869. Ipsum iter romanum Petri Ap. negat.

6516. **Meyer** *Worms und Rom, oder lose Denkmal-Kränze.* Zürich. 1869.

6517. **Gundert** *Aufenthalt Petri in Rom:* **Iahrbücher für deutsche Theologie**. XIV. 2. 1869.

6518. *Cyprian's Bedeutung für die Entwickelung des Episkopal-systems und des römischen Primats:* **Gelzer** *Monatsblätter.* 1869. p. 311.

6519. *Rom ohne und wider die Bibel;* item: *Die römische Kirche in ihrer tiefsten Entartung:* **Allgemeine Kirchenzeitung**. Darmstadt. 1869. nr. 93. ss. 103. s.

6520. **Wimmer** *Papstthum und Christenthum, oder Beweis, dass das moderne Papstthum innerhalb der christlichen Kirche keinerlei Berechtigung habe.* Bremen. 1869. Ed. 2. Primam editionem Vol. IV. 778. nr. 1368 citavimus. De libro hoc sequens depromsit iudicium Censor in: *Stimmen aus Maria-Laach. Neue Folge.* Freiburg. 1870. VIII. 178: „Dass viel Dunkelheit über Katholisches in gewissen Gegenden herrsche, ist nicht verwunderlich, wohl aber, dass ein Mensch Gelüsten trage, sich selber als völligen Ignoranten an den Pranger zu stellen, wie es der Vf. dieser Lästerschrift thut, in welcher das Sinnloseste, was je über die kath. Kirche vorgebracht worden, zusammengehäuft ist, in einer Sprache, welche den Bildungsgrad des Verfassers tief unter einem nur einigermassen unterrichteten Handwerksburschen erscheinen lässt."

5621—6522. **Förster** *eine Papstwahl vor 100 Iahren. Eine Erinnerung aus dem I. 1769.* Berlin. 1869. De electione Clementis XIV. Concinit: *Allgemeine Zeitung.* Augsb. 1869. p. 2557.

6523. *Über die Verfassung der christlichen Kirche und den Geist des Christenthums:* **Allgemeine Zeitung**. 1869. p. 3601. Extractus ex opere: *Baader* Grundzüge der Societätsphilosophie, Ideen über Recht, Staat, Gesellschaft und Kirche. 2. Aufl. Würzburg. 1865.

6524. **Pichler** *die Theologie des Leibnitz, mit besonderer Rücksicht auf die kirchlichen Zustände der Gegenwart.* München. 1869. Auctor, licet catholicus sacerdos, quemadmodum in aliis suis operibus, ita in praesenti quoque Primatui eiusque praerogativis infestissimus, cumprimis T. 2. p. 90 de Primatu, et p. 229 de infallibilitate R. P. bilem suam exerit.

6525. **F. Huber** *die Lateranische Kreuzspinne, oder das Papstthum als Hemmschuh der Völkerwohlfahrt.* Bern. 1869. Liber impius.

6526. **Paul Hinschius** *System des kath. Kirchenrechts, mit besonderer Rücksicht auf Deutschland.* Berlin. 1869. Auctor magna cum eruditione pertractat Primatum R. P. sed more protestantico.

6527. **Hasemann** *das Papstthum kämpft gegen christlichen Glauben, Bildung und Freiheit. Reformationspredigt, gehalten am 31 Oct. 1869 in der Kirche zu Haspe.* Hagen. 1869.

1870. 6528. **Otto Berger** *evangelischer Glaube, römischer Irrglaube, weltlicher Unglaube.* Gotha. 1870.

6529. **Luther**'s *Schrift wider das Papstthum zu Rom vom Teufel gestiftet. Vom I. 1545. wortgetreu und verständlich wiedergegeben, mit einer Einleitung von* **Hertel.** Dresden. 1870.

6530. **Fr. Lubojatzky** *der Papstspiegel, oder das Leben und Treiben der Päpste bis auf unsere Zeit.* Dresden. 1870.

6531. **Heribert Rau** *das Papstthum, seine Entstehung, seine Blüthe und sein Verfall.* Stuttgart. 1870.

6532. **Osw. Reichel** *the See of Rome in the Middle-Ages.* London. 1870.

6533. **I. Thompson** *Life work of Peter the Apostle.* Edinburgh. 1870.

6534. **W. Tayler** *Popes of Rome, from the earliest Times to Pius IX.* London. 1870.

6535. **Robert Fleming** *Anfang und Ende des Papstthums. Ein Schlüssel zur Offenbarung Iohannis. Herausg. zu Beginn des Iahres 1701. Aus dem Englischen.* Elberfeld. 1870.

6536. *Kirchengeschichtliche Vorlesung über die Päpste:* **Neue freie Presse.** Wien. 1869. Crisis in: *Wiener Kirchenzeitung.* 1870. p. 163.

6537. **Schulze** *über romanisirende Tendenzen.* Berlin. 1870.

6538. **E. B. Pusey** *is healthful reunion impossible? A second letter to the Very Rev.* I. H. Newman. *Eirenicon P. 3.* Oxford. 1870. Est continuatio argumenti, iam a. 1866 ad motum positi de reunione Anglorum cum Catholicis. Pars tertia Operis Puseyani fusius tractat de Primatu: verum talia proponit principia, quae Primatum R. P. subruere possent.

6539. **Szokoly Viktor** *a Pápák bünei.* Pest. 1870. Ex gallico impiissimo libro: „De la Chatre" *Histoire des Papes.* Promerita censura castigatur opus hungaricum in ephemeride *Religio.* 1870. I. 141.

6540. **Le Page Renouf** *the case of Pope Honorius re-considered vith reference to recent Apologies.* London. 1870. Est quadamtenus nova editio libri a. 1868 ab auctore vulgati.

1871. 6541. **Math. Hoë von Hoënegg** *evang. Handbüchlein, darinnen unwiderleglich aus einiger heil. Schrift erwiesen wird, wie der genannte Lutherische Glaube recht katholisch, der Päpstler Lehre aber im Grunde irrig und wider das helle Wort Gottes sei. Zur Rettung der himmlischen Wahrheit, zum Unterricht der Einfältigen, und im Papstthum schwebenden Christen verfertigt. Mit einer Vorrede der theol. Fac. zu Leipzig.* Dresden. 1871. Nova editio libri, qui Lipsiae a. 1603 vulgatus fuit contra Primatum R. P. aliaque cath. dogmata.

β) Pro Primatu.

1800. (7348 a.) **Agostino Albergotti** *il Culto di Maria SS.* Lucca. 1800. Auctor, licet de cultu BVM. scribat, quum tamen operi suo fusiorem Introductionem praemiserit, in eaque Primatum R. P. contra Scriptores tam Iosephinos Sec. 18 quam alios egregie vindicaverit, in praesente literatura praeteriri haud potest.

(7348 b.) **Bielek László** (Sch. Piar.) *Arany gondolatok a mostani szabad gondolkozásnak módja ellen. Németből szabad forditás.* Bécs. 1800. Auctor libri Gallus personalem

R. P. infallibilitatem negavit: sed versor hungaricus eandem Romano Pontifici multis vindicavit argumentis.

(7349.) **I. D. Moreno** *oratio panegyrica de magno principe Apostolorum S. Petro.* Mexici. 1801. Lingva hispanica.

(7350.) **Romanus Fischer** O. S. Aug. *Honorius Papa in Synodo Generali VI vere et iuste condemnatus.* 1801. Auctor recedit a communiori eruditorum catholicorum sententia.

(7351.) **S. Cypriano** *dell' Unita della Chiesa, tradotto per la prima volta dall' Ab.* **Gio. Prosdocimo Zabeo**, *con Prefazione e Note.* Venezia. 1802.

(7352.) **Fr. Christmann** *Roms zwölf unglückliche Sechser, oder Beleuchtung des bekannten Verses:* „Semper sub Sextis perdita Roma fuit." *Ein Wort auf diese Zeit. Nebst einem Anhange, welcher aus der Geschichte der Päbste eine Menge kritischer, kurioser, und seltener Bemerkungen enthält.* Konstanz. 1803. Auctor per errorem relatus fuit Vol. IV. 509. n. 6. inter Scriptores contra Primatum se enunciantes: licet namque vitia nonnullorum Pontificum haud celet, Primatum tamen non oppugnat, imo de Pio VI, sub quo etiam Roma iuxta memoratum versiculum perdita fuit, egregie scribit, et refutat illos, qui ex infelici huius Pontificis casu interitum Pontificatus vaticinari non horruerunt.

(7353.) **Casp. Al. Odericus** S. I. *tractatus de Romano Pontifice* in opere: „De polemicis disciplinis. Romae. 1803."

(7354.) **Ioan. Alber** e Sch. Piis, *interpretatio S. Scripturae.* Pestini. 1804. Volumine 13° explicans locum classicum Matth. XVI item Luc. XXII. et Ioan XXI. infallibilem auctoritatem R. P. fusius probat.

(7355.) **Sérieys** *epitome de l' histoire des Papes.* Paris. 1805.

(7356.) **Molkenbuhr** O. S. Fr. *binae dissertationes de Cathedris Petri Romana et Antiochena, ac de primis Petri successoribus; una cum nonnullis digressionibus criticis in Actus Apostolorum, et Epistolas SS. Petri et Pauli. Ed 2. auctior.* Bilefeldiae. 1809. Prima editio indicatur Vol. III. 769. n. 877.

(7357.) **Marc. Quirin** *Geschichte der Päbste von Petrus bis Pius VII.* Wien. 1809.

1810. (7358.) *Quaestio: an solus Papa vel etiam Eppi ius habeant dispensandi in legibus disciplinaribus Conciliorum Generalium?:* **Quartalschrift** *für kath. Geistliche.* Salzb. 1812. Pro Eppis quoque vindicare nititur ius praedictum.

(7359.) *Über die bekannte Weissagung des heil. Malachias Erzbischofs zu Armagh in Irland:* **Quartalschrift.** Salzb. 1814. III. 1. p. 378.

(7360.) *Wie Pabst und kath. Fürsten noch heut zu Tage in öffentlichen Schriften behandelt werden?* **Quartalschrift.** Salzb. 1815. IV. 1. p. 96. Auctor huius tractatus apologiam texit Brevis Clementis VI, pro Confessariis Regis et Reginae Franciae facultatem commutandi vota ac iuramenta elargientis, adversus exceptiones, quas *Kotzebue* eatenus vulgaverat in libello: *Clio's Blumenkörbchen,* sub titulo: *Schändliche Bulle des P. Clemens VI.*

(7361.) *Richtige Ansicht der päbstlichen Gewalt:* **Quartalschrift.** Salzb. 1815. I. 367. Mediam viam tentat invenire inter Scriptores, qui Pontifici Romano summam potestatem adiudicant, et illos, qui eum pene omni exuunt potestate.

(7362—7364.) **Fr. Florio** Patrizio Udinese, *Diss. accademica sull' Appellazione di Teodoreto Vescovo di Ciro al Papa S. Leone, e sul Diritto delle Romane Appellazioni contro il Quesnello, e l' auctore della Difesa degli Articoli Gallicani;* item: *Diss. sul Can. 23. del Conc. Ecum. VIII, in cui contro l' Almaino e il Launoio si prende a difendere l' interpretazione, che del medesimo ne da il Gaetano in favore della esenzione del Romano Pontefice da qualunque Giudizio Ecclesiastico;* tandem: *Eusebii Pamphili de haereticorum baptismo historia vindicata: epistola cl. ac rev. P. Bernardo de Rubeis O. Praed:* **Dissertazioni accademiche ed altri opusculi inediti.** Roma. 1816. p. 24. 36. 174. Tres solidae disquisitiones pro iuribus Primatus R. P.

(7365.) **Mauro Talucci** Monaco Olivetano, *Discorso analitico ovvero compendio della storia dogmatica della S. Sede da S. Pietro sino a S. Leone il Grande, tradotto dal Francese. „Demonstro lupum, instigo canes; quid intersit vestra,*

vos videritis. S. Bern. ep. 208.“ Roma. 1816. Auctor operis gallici est *I. Claudius Sommier*, initio Sec. XVIII scribens.

(7366.) Operis, quod Vol. IV. 523. nr. 77. citavimus, versor hungaricus erat *Fabianus Szeder*. Auctor libri, *Geiger*, infallibilem auctoritatem R. P. propugnat.

1820. (7367.) **Calcagni** *de Pallio.* Venet. 1820.

(7368.) **Tobias Mollik** O. S. B. *Votum et promtum cuivis subsidium unionis in unam salvificam Ecclesiam, hanc ingredi anhelantibus suggestum.* Budae. 1821. Auctor piissimus, iam in literatura Sec. XVIII laudatus, in praesenti etiam libro eximie scribit de S. Sede Ap. eiusque inerrantiam propugnat.

(7369.) *Riflessioni sopra i capitoli XVII—XXV della Storia de* Gibbon, *divise in tre lettere.* 1821. Strenue impugnat Gibbonium, ostendendo, fictitium esse Liberii Papae lapsum.

(7370.) **F. A. Frey** Vol. IV. 557. n. 160 laudatus, videtur adhaerere sententiae, quae infallibilitatem tribuit dogmaticis R. P. decisionibus: scribit enim op. cit. II. 207. ss: „Hat Christus durch den Primat seiner Kirche Vorsehung thun wollen, und nach seinem weisesten Plane thun müssen, so müssen wohl die Entscheidungen der Päpste unfehlbar sein. Diese Behauptung scheint sich zu rechtfertigen durch Schrift und Tradition. (Matth. 16. Luc. 22. Ioan. 21) — Behauptet man, diese dogmatischen Entscheidungen seien, um für die Gläubigen verbindlich zu werden, bedingt durch die Einstimmung der Kirche, so gebricht es dieser Behauptung an einem festen Grunde, und sie führt zum Widerspruche. — Diese Behauptung ist auch neu. Denn — die Entscheidungen der Päpste sind bis auf das XIV Iahrhundert immer als Glaubensvorschriften angesehen worden. — Diese Meinung erlitt nicht einmal einen Widerspruch, als das grosse Schisma ausbrach. — Diese Lehre blieb auch bis auf die neueren Zeiten die gemeinere, die erst durch die prätendirten Freiheiten der französischen Kirche am Ende des 17 Iahrhunderts eine andere Richtung bekam etc.“

(7371.) *Du Sejour de S. Pierre a Rome.* Paris. 1826. Extractus ex scripto periodico: „Archives du Christianisme."

(7372.) **B. Alph. Liguori** *Vindiciae pro suprema Pontificis potestate adversus Iustinum Febronium.* Taurini. 1827. Nova editio eruditi libelli, inserta collectioni operum beati Auctoris, quae Taurini prodivit.

(7373.) **Ioan. Occa** *de Romano Pontifice*, in: „Institutionibus Theologicis. Bonon. 1828. Ed. 3. T. I. 163." Primam editionem in Literatura Sec. XVIII. (1766) citavimus.

(7374.) **Benedictus XIV** P. M. *su le feste della Cattedra di S. Pietro in Roma ed Antiochia. Dissertazioni due inedite. Pubblicate da* **D. A. Foscolo.** Roma. 1828.

(7375.) **P. Ballerini** *Apologia della infallibilita pontificia.* Verona. 1829.

(7376.) **Stefano Gandolfi** *Aggiunta alla Dissertazione, che ha per titolo: l' Infallibilita del Papa.* Imola. 1829.

(7377.) *M. F. G. Rome et ses Papes: histoire succincte du grand pontificat.* Paris. 1829.

Ad opuscula *de conficta per Protestantes formula Professionis fidei Eccl. Catholicae:*

(Vol. IV. 576.)

(7378.) **L. Wolf** *das Bekenntniss des römisch-katholischen Glaubens, wie es von jenen beschworen wird, welche ein Kirchenamt übernehmen, und von jenen, welche zur kath. Religion übertreten. Mit Anmerkungen, allen Katholiken und Nichtkatholiken, welche im Anfange dieses Jahres abermal durch ein unterschobenes Glaubensbekenntniss in dem* Berliner Gesellschafter N. 7. *geärgert worden sind, zur Belehrung und reifen Erwägung geweihet.* Sitten und Solothurn. 1820. Plenior titulus libri Vol. IV. 576. n. 276. laudati.

(7379.) **L. Wolf** *die gerettete Ehre der römisch-kath. Kirche gegen die wiederholten Aufwärmungen eines der kath. Kirche angedichteten schändlichen Glaubensbekenntnisses, welches hier als erdichtet und in seinen meisten Sätzen als der kath. Kirche fremd dargestellt, das ächte Bekenntniss*

des r. k. Glaubens aber mit Anmerkungen vorgelegt wird. 1821. Aeque plenior titulus operis Vol. IV. 577. n. 280, citati.

Ad literaturam de opere: *Stunden der Andacht*:

(Vol. IV. 579.)

(7380.) *Über das so angerühmte Buch: Stunden der Andacht. Anfangs eine Parabel. Am Schlusse das Gutachten des Pfarrers Höschl über besagtes Buch*: **Quartalschrift**. Salzburg. 1821. VII. 1. p. 297.

1830. (7381.) **Car. Mich. Baggs** *Theses ex Theologia universa, in Collegio Anglorum Romae propugnatae.* Romae. 1830. Memoratu dignae sunt sequentes assertiones: „Romani Pontifices in definiendis ex cathedra, ut theologi loquuntur, fidei morumque controversiis errori non sunt obnoxii; idem sentiendum de RR. Pontificibus in iudiciis ex cathedra ferendis de orthodoxa vel heterodoxa librorum doctrina; Ecclesiae suae dedit Christus potestatem cum imperio coniunctam sive coactivam, per quam regimen aliquod divinitus institutum agnoscendum in illa est; haec Ecclesiae potestas ex eadem divina institutione a quacumque laica et civili potestate est omnino independens; Victorem I R. P. in controversia de die Paschatis celebrandi, quae inter eum et Eppos Asianos excitata est, inconsiderati imprudentisque consilii reprehendi posse, Böhmeri, Moshemii, Febronii apertus error est; errant tum ii, qui ex tota controversia (de baptismo haereticorum) argumentum duci posse contra Primatum iurisdictionis R. Pontificis in universam Ecclesiam, tum ii, qui inde constare putant, persvasum Cypriano ceterisque non fuisse, RR. Pontifices in dirimendis fidei morumque controversiis errare non posse; gravia sunt eorum argumenta, qui contendunt commentitium esse Liberii R. P. quemcunque lapsum; quodcumque tamen iudicium ferre de hac sententia placeat, illud semper exploratum est, Potterium (1821) ceterosque vehementer errare, qui aiunt Liberium in Arianam haeresim incidisse; cum historia Chalcedonensis

Concilii pugnat, eiusdem Concilii Patres, antequam Leonis M. R. P. epistolae ad Flavianum CPnum Eppum assentirentur, de doctrina, quae in eadem epistola tradebatur, iudicare voluisse; immerito prorsus Vigilius R. P. in trium capitulorum controversia turpis inconstantiae et imbecillitatis accusatur, nec dici potest eundem Pontificem in eadem controversia in errorem aliquem incidisse, qui fidei repugnaret; Honorius I R. P. in haeresim Monotheletarum numquam lapsus est, neque a VI Synodo damnatus est, quod in haeresim illam inciderit, sed quod improvida erga Monotheletas oeconomia usus sit."

(7382.) *Sermo de eligendo Pontifice Maximo habitus in Basilica Vaticana postridie Idus Dec. 1830*, in opere: „Discorsi di argumento Religioso. Roma. 1835. p. 123."

(7383.) **Philippus Amat** AEppus Palmyranus, *Ecclesiae Christi summarium historicum, in quo per se patet, Ecclesiam, quae nunc Catholica Romana dicitur, ipsissimam esse, quam Filius Dei factus homo supra confessionem de ipsius divinitate a Petro factam aedificavit.* Pars II: *Summa Ecclesiae a Filio Dei facto homine institutae, seu militantis Ecclesiae ichnographia, in qua Ecclesiam super confessionem D. Petri fundatam aedificium esse divinum, supernaturale, unicum, semper visibile et indestructibile ostenditur. Opus posthumum.* Matriti. 1834. Lingva hispanica. Recensetur in: *De Luca* Annali delle Scienze religiose. Roma. 1836. Vol. 2. p. 55.

(7384.) *La Vie et le Pontificat de Gregoire VII*: **L' Université Catholique**. *Revue Religieuse* etc. Paris. 1835. I. 250. II. 231." Est recensio et refutatio operis Anglici auctore *Gresleyo* elucubrati. cf. Vol. IV. 595. n. 448.

(7385.) *Origines de l' Eglise Romaine. Par les Membres de la Communaute de Solesmes.* Paris. 1835. Recensio uberior in eodem scripto periodico: *Universite Catholique.* I. 559. II. 286. III. 461.

(7386.) **Lud. de Maslatrie** *Chronologia historica Rom. Pontificum in tabulis synopticis.* Paris. 1836.

(7387.) **Carlo Baggs** *Discorso intorno al Primato de' Romani Pontefici, con appendice gia dato in luce, ed ora*

volgarizzato da **Augusto Garofalini**. Roma. 1836. Editio anglica occurrit Vol. IV. 616. nr. 413.

(7388.) *Rome chretienne*: **Université Catholique**. Paris. 1836. II. 202. 358. 444. III. 194.

(7389.) **Ios. Ign. Moreno** ADiac. et Can. Limanus, *Saggio sopra il Primato del Papa, specialmente per quanto spetta alla Istituzione de' Vescovi.* Lima. 1836.

(7390.) **Canepa** Can. Theol. Bugellensis, *Iuris Canonici Institutiones.* Bugellae. 1836. Egregie, licet admodum succincte, tractat quaestiones de auctoritate Romani Pontificis, atque candide profitetur: „Non novum aliquod doctrinae caput, sed totius utique retro antiquitatis, h. e. puram putamque omnium temporum, locorum omnium, universorum denique catholicorum fidem Concilii Florentini Patres proponere, dum unanimiter, falli nescia auctoritate declarant, definiunt, atque credenda committunt: Definimus S. Ap. Sedem etc." (notissima definitio de Primatu.) Idem auctor ex hac definitione colligit: „Castigandos nugivendulos illos, qui tum Petrum tum Paulum parem in Ecclesia principatum habuisse barde nedum effutire, sed pervicaciter propugnare sunt ausi; S. Petrum Christi Vicarium et esse et merito nuncupari, Romanum pariter Pontificem et Christi instar Petri in terris esse Vicarium, et Petri, utpote et dignitate et auctoritate in Petro divinitus instituta, huius successorem; eundem Rom. Pontificem adinstar Principis Apostolorum, Primatum iurisdictionis et spiritualis potestatis in universam Ecclesiam non humanitus, sed divinitus collatum obtinere; esse denique in Ecclesia et legislatorem, et doctorem, et iudicem universalem."

(7391.) **Philipon de la Madeleine** *le Pontificat de Gregoire VII.* Bruxelles. 1837.

(7392.) **Klee** *Lehrbuch der Dogmengeschichte.* Mainz. 1837. I. 97. ss. (Vol. IV. 617. n. 422.) Notanda sunt verba auctoris de infallibilitate R. P. „Die Opposition, (gegen den Primat) welche auf den Universitäten, namentlich der Pariser, ihren Sitz aufgeschlagen hatte, trat in den Concilien von Pisa, Constanz, Basel und in einer Menge Schriften mit grosser Kühnheit auf, bekämpfte die bisher gangbare Meinung der päpstlichen Infallibilität, verkündete die Unterordnung des Kir-

chenoberhauptes unter die allgemeinen Concilien, proclamirte das Recht von Entscheidungen des Papstes auch in rein doctrinellen Dingen zu appelliren, denselben gar abzusetzen, und die Prärogative seines Stuhles auf eine andere Kirche zu übertragen. Dieser falschen conciliarischen Richtung, welche die Kirche unfehlbar zuerst oligarchisch und später demokratisch aufgelöst haben würde, mussten sich die Päpste mit aller Entschiedenheit widersetzen. Gegen die Appellation vom Papste an das Concil erklären sich darum sehr scharf Martin V, Pius II, und die folgenden Päpste. Später sehen wir allerdings auch die französischen Bischöfe wiederum den Primat ohne Restriction und selbst dessen untrügliche Lehrautorität anerkennen; dies hinderte aber die gallicanische Richtung nicht, sich dennoch wiederum so mächtig zu erheben, dass sie sich 1682 in den bekannten Propositionen förmlich constituirte, und trotz den hierwider ergangenen Erklärungen der Päpste und mehrerer Particularkirchen und der gründlichen Expositionen der Theologen sich erhielt und, nachdem sie durch die Complication mit dem Iansenismus sich noch geschärft, endlich in gröberer Gestalt in Deutschland als Febronianismus sich reproducirte. Erst in der jüngsten Zeit erlag dieselbe den Angriffen eines „Maistre" etc."

(7393.) **Mich. Callistus del Corro y Cabanillas** *Panegyricus de S. Petro Ap. in Cathedrali Cordubensi habitus.* Buenos-Ayres. 1838. Lingva hispanica. Opusculo adiectae sunt *Animadversiones*, quae in 22 paragraphis praerogativas explicant Cathedrae Apostolicae.

(7394.) **Fr. Patr. Kenrick** Vol. IV. 624. nr. 496 laudatus infallibilem R. P. ex cathedra docentis auctoritatem videtur agnoscere: scribit enim, „certissimum esse, *nullam unquam latam solemnem fidei definitionem ab aliquo Pontifice, quae non fuerit ab epporum collegio agnita et excepta;* quae autem obiici solent de Liberii et Honorii lapsibus, — nullam habere doctrinalis et solemnis definitionis speciem. — Pontificum de fide decreta, — quamvis ad animos conciliandos examini nonnumquam sint subiecta, non tamen veluti res dubias et incertas, quas rescindere liceret, sed tantum, ut refragantium frangeretur pertinacia." Dicit quidem Auctor. non sibi placere eam loquendi rationem, qua Pontifex *se solo infallibilis* prae-

dicatur: sed id de eo qua privato doctore intelligit; et Ecclesiae infallibilitatem sic probat, ut affirmet: *Ecclesiam in Petro a Christo fundatam* esse infallibilem.

(7395.) *Titulaturen des Oberhauptes der kathol. Kirche:* **Der Wahrheitsfreund.** Cincinnati. 1839. p. 298. Ex operibus SS. Patrum recenset praecipuos titulos Romani Pontificis.

(7396.) *Das Schifflein Petri zu Anfang des XIX Jahrhunderts.* Ibid. III. 100.

(7397.) *Apostolischer Stammbaum der röm. kathol. Kirche. Von* **Milner.** Ibid. p. 129. ss. De seculo ad seculum exhibet exercitium Primatus R. P.

(7398.) *Das Oberhaupt der kath. Kirche, als Mittelpunct der Einheit, ist göttlicher Einsetzung.* Ibid. 147.

(7399.) *Fortbestand der Primatie des heil. Petrus in den Römischen Bischöfen.* Ibid. p. 154. ss. Erudita dissertatio contra Protestantes.

(7400.) **Henri de Bonald** *Sagesse de l' Eglise Catholique dans la Canonization des Saints.* Paris. 1839. Editor operis est *L. F. Guerin.*

(7401.) **Gerbet** *Situation de Rome.* **Universite Catholique.** Paris. 1839. VIII. 245. 325. IX. 85.

Ad controversiam *Hermesianam:* (Vol. IV. 654.)

(7402.) **I. Perrone** S. I. *L' Ermesianismo. Articol. 1. istorico.* Roma. 1838.

(7403.) Idem, *L' Ermesianismo. Art. 2. scientifico.* Roma. 1839.

1840. (7404.) **Franc. Javarone** primum Prof. Neap. dein Eppus Asculi Satriani et Crinioliae, *de Romani Pontificis Primatu*, in: „Theol. Dogm. Institutionibus. Neapoli. 1840. I. 241." egregie disserit. Fusius probat: Romani Pontificis definitiones ex Cathedra omnium pene Theologorum consensu esse infallibiles; hincque corollarii instar deducit, R. Pontificem Oecumenico Concilio superiorem esse. Insuper docet: Epos suam iurisdictionem immediate a Romano Pontifice tam-

quam universali Ecclesiae Pastore accipere, iuxta illud *Optati:* „Petrus beatus — et praeferri Apostolis omnibus meruit, et claves regni coelorum communicandas ceteris solus accepit;“ et illud *Leonis Magni:* „Si quid cum eo (Petro) commune ceteris voluit esse principibus, numquam nisi per ipsum dedit, quidquid aliis non negavit.“

(7405.) *Hirtenbrief des griechischen Erzbischofs von Lemberg in Bezug auf den Papst:* **Der Wahrheitsfreund.** Cincinnati. 1840. IV. 121. Extractive vulgatur memorabilis Encyclica *Michaelis Lewicki* AEppi Leopoliensis de Primatu R. P. quam nos in Monumentis de Primatu integram exhibuimus. In praefato diario interseruit Redactor plures eruditas Notas pro eo, ut palam fiat, Ecclesiam Graecam primis seculis Primatum R. P. agnovisse.

(7406.) **Ant. Nodarus** Can. Patavinus, *vitae Pontificum Rom. Pii VI, Pii VII, Leonis XII, Pii VIII. addito commentario de Gregorio XVI, e variis monumentis collectae.* Patavii. 1840.

(7407.) *Del Unité Romaine opposée a la diversité Protestante.* Toulouse. 1840.

(7408—7430.) **Franc. Zaccaria** S. I. *Raccolta di Dissertazioni di Storia Ecclesiastica in Italiano scritte o tradotte dal Francese, altre non piu' stampate, altre tratte da' Giornali e da Raccolte d' Italia e di Oltramonti, ma cronologicamente disposte. Ed. II.* Roma. 1840. et 1841. IV. Vol. In his voluminibus sequentes de Rom. Pontificis iuribus ac praerogativis occurrunt dissertationes:

1. *Diss. 31.* **Gio. Giacomo Rubini** ADiac. Pesarese, — *sopra la Riprensione di S. Pietro da S. Paolo.* T. I. 217.

2. *Diss. 32.* **Zaccaria** *su Cefa ripreso da S. Paolo.* I. 225.

3. *Diss. 34.* **Gianantonio Bianchi** O. Min. *contro* Pietro Giannone *della Venuta di S. Pietro a Roma, degli anni del suo Pontificato nella Cattedra Romana, e delle Chiese dal medesimo fondate nelle provincie Occidentali.* I. 236.

4. *Diss. 39.* **Franc. Cancellieri** *delle Catene di S. Pietro.* I. 294.

5. *Diss. 40.* **Bianchi** *contro* Pietro Giannone *della successione di Clemente a Cleto nel Pontificato Romano.* I. 298.

6. *Diss. 52.* **Zaccaria** *sulla controversia di Papa Vittore cogli Asiani per la celebrazione della Pasqua.* I. 435.

7. *Diss. 5.* **Zaccaria** *sulla controversia tra S. Stefano Papa e S. Cipriano.* II. 59.

8. *Diss. 6.* **Conte Gius. Reccó** *Epistolare intorno alla celebre controversia del Battesimo degli eretici fra S. Stefano e S. Cipriano; in dichiarazione di un articolo del suo ragionamento polemico.* II. 68.

9. *Diss. 14.* **Maleville** *Esame delle Congietture del* P. Tournemine, *sulla Supposizione di alcune opere di S. Cipriano, e della lettera di Firmiliano a S. Cipriano.* II. 148.

10. *Diss. 28.* **Gianlorenzo Berti** *sopra l' argomento prescritto dell' Antichita del Pallio, e se gia concedesse a soli Metropolitani.* II. 257.

11. *Diss. 30.* **Saverio Demarco** *sopra la pretesa caduta di S. Marcellino Papa.* II. 287.

12. *Diss. 31.* **Berti** *in cui trattasi di cio', che il Pontefice S. Melchiade opero' nella causa dei Donatisti.* II. 290.

13. *Diss. 32.* **Pietro Corgne** *in cui si dimostra insussistente la pretesa caduta del S Papa Liberio. Con note del Raccoglitore.* (Zaccaria.) II. 301.

14. *Diss. 11.* **Giosafatte Massari** *sopra il Concilio di Sirmio e sopra la favolosa caduta di S. Liberio Sommo Pontefice, e di Osio il Grande Vescovo di Cordova.* III. 106.

15. *Diss. 24.* **Saverio Demarco** *sopra S. Leone I, tratta sopra la Difesa di S. Pietro e di altri Pontefici Romani.* III. 261.

16. *Diss. 34.* **Gaetano Cenni** *sul Bacio de' Piedi del Romano Pontefice.* III. 339.

17. *Diss. 41.* **Zaccaria** *in cui si da la Storia delle Appellazioni al Tribunale del Papa.* III. 408.

18. *Diss. 10.* **Franc. Mondelli** *sopra la Deposizione, e la Scomunica di Pirro Monotelita fatta e sottoscritta dal Pontefice Teodoro.* IV. 181.

19. *Diss. 17.* **Sante Viola** *la causa del Pontefice Onorio I condannato nel VI Concilio Generale.* IV. 262.

20. *Diss. 18.* **Saverio Demarco** *in Difesa di Onorio I.* IV. 283.

21. *Diss. 23.* **Zaccaria** *in cui si mostra, che non ostante la scarsita de' Monumenti, che s' hanno ne' primi otto secoli della Chiesa, niente di meno l' autorita de' Romani Pontefici vi si vede in piena luce.* IV. 441.

22. *Diss. 26.* **Giov. Memmi** *del sacro rito di canonizare i Santi.* IV. 475.

1841. (7431.) **Marcellinus Diez de Anton** O. S. Aug. Hispanus, *Epistola de Romani Pontificis Primatu honoris et iurisdictionis.* Burgis. 1841.

(7432.) *Del Poder de San Pedro en la iglesia. Por un amigo de la verdad.* Barcelona. 1841.

(7433.) **Exauvillez** *Histoire de S. Pierre.* Paris. 1841.

(7434.) **Beaufort** *Histoire des Papes depuis S. Pierre jusqu' a nos jours. Precedée d' une Introduction par* **Laurentie.** Paris. 1841.

(7435.) **Henrion** *Storia dei Papi da S. Pietro sino a Gregorio XVI.* Prato. 1841.

(7436.) **Franc. Mazzuoli** Can. Civ. Plebis, *de Cathedra Romana S. Petri principis Apostolorum Oratio habita in Basilica Vaticana XV. Kal. Febr. 1841.* Romae. 1841.

(7437.) **Mislin** Can. MVarad. *la Papauté. A l' occasion du 10 Anniversaire de l' election de S. S. Gregoire XVI. le 2 Fevrier 1841.* (Sine loco.)

(7438.) *Der Papst schon im ersten oder goldenen Zeitalter des Christenthums:* **Der Wahrheitsfreund.** Cincinnati. 1841. V. 51. Iuxta hist. eccl. *Ign. Döllingeri.*

(7439.) *Das Papstthum zu Rom weder vom Teufel noch vom Kaiser Phocas gestiftet, sondern gegründet von Jesus Christus.* Ibid. p. 52.

(7440.) *Der Primat des Papstes über die Kirchen des Morgen- und Abendlandes von Kaiser Konstantin bis Kai-*

ser Phocas. Nachgewiesen durch historische Thatsachen Ibid. p. 73. Secundum historiam eccl. *Döllingeri.*

(7441.) *Petrus der* **Eine Hirt der Einen Heerde** *Jesu Christi, dem er feierlich* **Lämmer und Schafe zu weiden** *aufgetragen; daher sein Statthalter.* Ibid. p. 74.

(7442.) *Petrus ist und bleibt, selbst nach der Bibel, der Apostelfürst.* Ibid. p. 139.

(7443.) *Der Bischof von Rom oder der Papst, der Nachfolger des heil. Petrus, als Statthalter Jesu Christi und Oberhirt seiner Kirche.* Ibid. p. 154.

(7444.) *Papst Gregor I. wie Papst Gregor XVI Statthalter Jesu Christi.* Ibid. p. 201.

(7445.) *Wissen die alten Kirchenväter des Morgen- und Abendlandes etwas vom Primat des heil. Petrus oder nicht? Eine authentische Zurechtweisung der antipapistischen Bibel-Verdrehungen.* Ibid. p. 298.

(7446.) *Petrus ist und bleibt der Apostelfürst; und der Papst, sein Nachfolger, als Bischof der Bischöfe.* Ibid. p. 370.

(7447.) *Der Apostelfürst Petrus 25 Jahre lang Bischof in Rom.* Ibid. p. 386.

(7448.) *Einwendungen gegen den 25-jährigen Aufenthalt Petri in Rom nebst deren Widerlegung.* Ibid. 387.

(7449.) *Der Papst und die Wunder der kath. Kirche als Beweise seiner rechten apostolischen Nachfolge.* Ibid. p. 402.

(7450.) *Petrus war in Rom, selbst nach der Bibel; und nach der Geschichte auch Bischof daselbst.* Ibid. VI. 50. 98.

(7451.) *Einheit.* Ibid. p. 173.

(7452.) *Armenische Zeugnisse zu Gunsten des päpstlichen Primats.* Ibid. p. 289.

(7453.) *Das Papstthum.* Ibid. VII. 250. Omnes hi articuli de Primatu R. P. summa cum eruditione deducti sunt, et cumprimis adversus obiectiones in protestanticis ephemeridibus Americanis obmotas directi.

(7454.) *Oxford ovvero Roma: Lettera indirizzata al. profess. I. Newman, intorno al suo opuscolo:* Osservazioni sopra alcuni passi de 39 articoli, *da un Cattolico inglese.* Londra. 1841. Castigat anonymus reflexiones Newmanni contra Primatum positas, quas subin inclytus professor Oxoniensis, ad salvificae Ecclesiae sinum reversus, facto emendavit et retractavit.

(7455.) **Ignazio dall' Alpi** *Ritratti de' Sommi Pontefici con notizie intorno alla loro vita.* Milano. 1841.

(7456.) **Pietro Paolo Psaila** *Riflessioni critiche all' opera di* Giorgio Stanley Faber *intitolata:* Difficolta intorno al Romanesimo, *corredate di opportune annotazioni.* Malta. 1841. Opus Stanleii superius citavimus.

(7457.) **Antonio Bonclerici** *Osservazioni critiche sulla Storia del Cristianesimo del Sig.* Ducreux *per la parte che riguarda i Romani Pontefici.* Roma. 1841. Dissertatio in Academia Relig. Cath. lecta.

(7458.) **Gaetano Valeriani** *Vite e Rittratti dei Sommi Pontefici.* Napoli. 1841.

1842. (7459.) **Heinr. v. Bonald** *das Verfahren der kathol. Kirche bei der Canonisation ihrer Heiligen.* Regensburg. 1842.

(7460.) **Campo de la Cuadra** *e infallibile il Romano Pontefice nelle cose appartenenti alla fede? e per consequenza e soggetto al giudizio del Concilio Generale?* Matriti. 1842. Disquisitiones in Academia Scientiarum Eccles. S. Isidori discussae et pro infallibilitate R. P. atque superioritate supra Concilia decisae.

(7461.) et: 6542. *Bemerkungen über eine neulich in Strassburg erschienene Broschüre protestantisch-polemischen Inhalts:* „**Katholisches Kirchenblatt für Elsass.** Strassburg. 1842. p. 105. ss. Fusa dissertatio pro vindicanda doctrina Ecclesiae tum de Romano Pontifice, tum de aliis Catholicae Religionis capitibus, adversus opusculum protestanticum sub sequente titulo vulgatum: *Was man nicht aus uns machen möchte? Zeugnisse aus der Geschichte zur Beherzigung für*

die Protestanten, bei Gelegenheit der neuesten Angriffe des Katholicismus gegen unsere Kirche. Strassburg. 1842.

1843. (7462.) **I. Perrone** S. I. *sul titolo di Chiesa Cattolica che si attribuiscono le communioni separate dalla Chiesa Romana.* Roma. 1843. Est dissertatio in Academia Rel. Cath. lecta, et separatim edita.

(7463.) **Gerbet** *Esquisse de Rome Chretienne:* **Université Catholique.** Paris. 1843. XV. 48. Continuatur in subsequis voluminibus. Germanicam versionem inveniet lector Vol. IV. 682. n. 709.

(7464.) **Weislinger** *Friss Vogel oder stirb! oder was von den Protestanten zu halten sei? Neu herausgegeben von* **Catholicus Pickhart.** 1843. Nova editio celebris libri polemici, de quo in Liter. Sec. XVIII. actum.

(7465.) *History of the Papacy*, in: *The United States Catholic Magazine.* Baltimore. 1843. II. 285.

(7466.) *Rome as it was under Paganism and as it became under the Popes.* 1843. Recensio catholica in opere perodico: *The United States Catholic Magazine.* Baltimore. 1844. III. 82.

1844. (7467.) **I Drozdziewicz** *de Primatu Pontificis Romani.* Cracoviae. 1844. Brevis dissertatio inauguralis.

(7468.) *Lettres sur Rome:* **Université Catholique.** Paris. 1844. XVII. 295. 376.

(7469.) **Aloys. Rovere** *de Cathedra Romana S. Petri Apostol. principis oratio.* Romae. 1844.

(7470.) **Domenico** Passionista, *Discorso su l' Unita della Chiesa, predicato nella Chiesa di S. Maria in Manchester.* Derby. 1844.

(7471.) **Daniel Rock** *did the early Church in Ireland acknowledge the Pope's supremacy?* London. 1844. Doctum responsum ad *Ioannem Manners*, qui propugnare non dubitavit, Hiberniam primitivam nequaquam agnovisse Primatum R. P.

(7472.) *The Unity of the Church;* in: *The United States Catholic Magazine.* Baltimore. 1844. III. 613. Eximia dissertatio, recensens librum *Manningi*, de quo T. IV. 677. nr. 671. sermo fuit.

1845. (7473.) **G. Brown** *libera Esamina delle opinioni di* Sir Walter Scott *rispetto al* „Papismo", — *con alcune Osservazioni sul vero genio e indole del Cattolicismo.* Edinburgo. 1845.

(7474.) *The Supremacy of the Pope;* in: *The United States Catholic Magazine.* Baltimore. 1845. IV. 287.

(7475.) **Maupoint** *Appel d' un Pretre catholique contre l' Appel d' un ministre protestant a la conscience du Clerge et des habitants d' Angers.* Angers. 1845. Refutat assertiones protestantici ministri contra Ecclesiam Romanam eiusve praerogativas.

1846. (7476.) **Henr. Marcellius** S. I. *Theologia Scripturae Divinae, opus, in quo solis Scripturarum textibus demonstratur adversus Protestantes cuiuscunque generis, omnia dogmatica et moralia a Catholicis admissa Scripturis Sacris pariter admitti.* Neapoli. 1846. Parte II. c. 9. 10. demonstrat: Vicarium Ecclesiae Caput esse S. Petrum eiusque legitimos successores.

(7477.) *Der heil. Petrus als Oberhirt*: **Der Wahrheitsfreund**. Cincinnati. 1846. X. 60.

(7478.) **Bedini** *Predigt am Feste des h. Petrus an die katholischen Deutschen in Petropolis* (Brasilien): **Der Wahrheitsfreund**. Cincinnati. 1846. X. 89.

(7479.) *Feldzug des* Apologeten *gegen den neuen Papst.* (Pius IX) Ibid. p. 220. 228. Contra periodicum opus *Apologetae* in America.

(7480.) *Paul et Cephas, ou Examen de cette question: Cephas repris par S. Paul est-il le meme que S. Pierre?*: **Le Memorial Catholique**, *et la Revue Cath. du Midi reunis.* Paris. 1846. V. 403. VI. 13. 49. 133. 281. Auctor disquisitionis est *Iames*, qui eandem separatim quoque vulgavit:

(7481.) **Iames** *Dissertations ou il est irrefragablement prouvé, que S. Pierre seul decida la Question de Foi soumise au Concile de Ierusalem, et que Cephas repris par S. Paul a Antioche n' est pas le meme que le Prince des Apotres.* Paris. 1846.

(7482.) **A. F. Iames** *S. Pierre, successeur de Iesus-Christ dans le gouvernement de l' Eglise militante, ou Explication de ces paroles* sequere me *adressées par le Sauveur a S. Pierre en présence des autres Apostres, et Controverses a ce sujet.* Paris. 1846.

(7483.) **Iul. Laur. Selvagio** *de Summo Pontifice ;* in: „Institutionibus Canonicis, quas denuo edidit cum animadversionibus *Ios. Romanus* Presb. Neap. Neapoli. 1846. p. 98." Primatum ex eo ostendit, quod iam inde ab aevo Apostolico summam potestatem in universa Ecclesia exercuerit, canones condendo, exequendo, et reliquos Eppos ad canones cogendo; item nutantes in fide confirmando, devios ad fidem revocando, pertinaces a fidei communione segregando, tum unitatem commendando, ad eam cogendo, eam vindicando pro suo munere tutoris ac vindicis unitatis Ecclesiae. Editor novus adiecit etiam biblica et traditionis argumenta pro eo, ut probet, Romanum Pontificem iure divino potiri Primatu in universam Ecclesiam ; una correxit opinionem auctoris de Romano Patriarchatu, ostendendo, eum non ad suburbicarias duntaxat provincias restrictum, sed in omnes Occidentales regiones extensum fuisse.

(7484.) **I. Geissel** *Rede über die Bedeutung des Palliums, gehalten am 11 Ianuar 1846.* in: *Sonntagsbeiblatt der Augsburger Postzeitung.* 1846. nr. 3.

(7485.) **Permaneder** (Vol. IV. 687. n. 773. cit.) in suo Iure Eccl. de decisionibus Pontificiis circa fidem habet: „Auch hat der Apost. Stuhl das Recht, bei Glaubensstreitigkeiten, welche die Einheit oder den Frieden der Kirche bedrohen, Stillschweigen zu gebieten oder eine Entscheidung zu erlassen, welche, wenn sie *ex cathedra,* definitiv und an die Gesammtkirche gerichtet ist, selbst die Autorität eines Dogma's hat."

(7486.) *Über die Stellung und Bedeutung des Papstes in unserer Zeit*: **Rottels** *kritische Blätter.* 1846. II. 293.

(7487.) **Lucas Pacifici** Can. Liberianus, *de Pontifice Max. eligendo oratio habita in Basilica Vaticana ad Cardinales.* Romae. 1846.

(7488—7491.) **I. Ziegler** *Zeugnisse für den Primat aus den Vätern und Concilien; — über den Primat Petri: göttlicher Beweis, Einsetzung durch Christus; — Widerlegung der gegen die Römischen Päpste erhobenen Anklagen; — von den Verdiensten der Päpste.* Regensburg. 1846. Sunt totidem sacri sermones, editi sub titulo: *Auswahl von Kanzelvorträgen, abgehalten in der Domkirche zu Regensburg.*

1847. (7492.) **Vincent** *Histoire de Simon Pierre, prince des Apotres, d' apres l' Evangile, les Actes des Apotres et la tradition.* Paris. 1847.

(7493.) **M. Beyr** *Inst. theol. dogm.* 1847. (Vol. IV. 697. n. 801. cit.) „certum et firma fide tenendum ait: Primatum Ecclesiae per Spiritum S. ita dirigi, ut numquam a vera fide defecturus sit, nec etiam qua talis, i. e. e cathedra loquens, unquam deficere possit."

(7494.) **I. Gaume** Vic. Nivernensis, *les trois Rome: Iournal d' un voyageur en Italie, accompagné 1. d' un plan de Rome ancienne et moderne; 2. d' un plan de Rome souterraine et des catacombes.* Paris. 1847. Opus historicum pro Primatu.

(7495.) *Der Stuhl Petri und das Menschengeschlecht:* **Der Wahrheitsfreund**. Cincinnati. 1847. XI. 145.

(7496.) *Rom muss und wird bleiben.* Ibid. p. 509.

(7497.) *Die Pforten der Hölle werden die Kirche nicht überwältigen. Matth. XVI.* Ibid. XII. 340.

(7498.) *Die Papstmacht wie räthselhaft!* Ibid. p. 349.

(7499,) **Iames** *Primaute de S. Pierre, prouvée 1. par la Philologie, et 2. par l' Exegese. Explication du passage de S. Matthieu. XVI. 18:* **Université Catholique**. Paris. 1847. XXIII. 99.

(7500.) **Gerbet** *de la Papaute considerée dans ses attributs et ses emblemes:* **Université Catholique**. 1847. XXIII. 101.

(7501.) **Angelicus Fischer** O. S. Aug. *doctrina Ecclesiae Catholicae de Romano Eppo utpote visibili huius Ecclesiae Capite.* 1847. Latinam editionem citat *Ios. Lanter* in suis: „Postremis seculis sex Religionis Augustinianae. Romae. 1860. III. 333." Germanica editio occurrit Vol. IV. 524. n. 87.

(7502.) **I. Perrone** S. I. *della Denominazione che la Chiesa Cattolica da alle Communioni da lei divise di eretiche e di scismatiche.* 1847. Dissertatio in Academia Romana Rel. Cath. lecta et subin edita. Vulgata est in extenso per ephemerides Romanas: *Annali delle Scienze Religiose.* 1848. Serie II. Vol. 6. p. 161.

(7503.) *Serie di pubblicazioni contro* L' Indicatore Maltese *Giornale Protestante Anglicano*: **Annali delle Scienze Religiose.** Roma. 1847. Serie II. Vol. 4. p. 82. Confutantur, quae dictae Melitenses pagellae contra S. Sedem per iniuriam et calumniam effutivere.

(7504.) **David Lewis** convertita e schola Oxoniensi, *Notes on the nature and extent of the Royal Supremacy of the Church England.* London. 1847. Docte ostendit, quam incongrue et abs omni fundamento Ecclesia Anglicana reiecto Primatu S. Sedis regiam suprematiam in rebus spiritualibus acceptarit.

(7505.) **Eduardo Healy Thompson** *l' Unita dell' Episcopato considerata in risposta all' opera del rev.* T. W. Allies *intitolata:* La Chiesa d' Inghilterra purgata dall' accusa di scisma. Londra. 1847. Egregie refellit auctor opus Alliessi, qui reiecto Primatu Romano unitatem Eppatus Anglicani ostendere, et Anglicanam Ecclesiam a schismate purgare contendebat.

(7506.) *Ragioni per riconoscere l' autorita della S. Sede Romana di* **Enrico Major** *gia ministro della chiesa episcopale protestante.* Filadelfia. 1847.

1848. (7507.) **Car. Gagliardi** primum Prof. Neap. dein Eppus Muranus, *Institutiones Iuris Canonici.* Neapoli. 1848. Primatum S. Sedis insigniter vindicat, cetera inter propugnando: universalis Ecclesiae monarchiam iure divino penes

Rom. Pontificem D. Petri successorem residere; temere effutire Graecos schismaticos, quod urbs orbis caput Romanum Eppum humano iure effecerit Summum Pontificem; solum Rom. Pontificem velut Eppum oecumenicum consociatas habere Epporum, Metropolitarum, Patriarcharum omnium dignitates; Romanae Sedis auctoritatem infallibilem nullum ab ea reclamandi locum relinquere etc.

(7508.) **Sebök Endre** *mellyik az igaz vallás.* N.-Várad. 1848. De Primatu Petri et Successorum RR. PP. tractando, infallibilitatem decisionum dogmaticarum S. Sedis tuetur.

1849. (7509.) **Márkfi Samu** (O. S. B.) *Hitkételyek.* Pest. 1849. Decreta R. P. in rebus fidei etiam extra Concilium edita irreformabilia esse probat.

(7510.) **Eichhorn** in programmate Lyceali Braunsbergensi a. 1849 probavit: *Liberium* Papam non errasse, et subiicit: „Numquam adversus hanc Sedem Romanam haereses illae praevaluere, nec deinceps, ut speramus, per Dei misericordiam praevalebunt.“

(7511.) **P. Ballerinii** *de vi ac ratione Primatus R. P. et de ipsorum infallibilitate in definiendis controversiis fidei.* Romae. 1849. Nova editio.

Ad controversiam *Hermesianam*:

(Vol. IV. 702. ss.)

(7512.) **I. Perrone** *Riflessioni sul metodo introdotto da G. Hermes nella Teologia Cattolica, e sopra alcuni speciali errori teologici del medesimo.* Dissertatio in Academia Romana Rel. Cath. a. 1842 proposita. Vulgata fuit in opere periodico: *Annali delle Scienze religiose.* Roma. 1843. Ser. I. 16. p. 251. 374.

(7513.) *Bref de Sa Sainteté Pie IX contra l' Hermesianisme. Notice sur M. Clement-Auguste de Droste-Vischering, sur la Doctrine d' Hermes et sur ses Progres,*

a propos de ce Bref: **Memorial Catholique**. Paris. 1847. VII. 205.

Ad controversiam *Germano-Catholicam:*

(Vol. IV. 729. ss.)

(7514.) **Wilh. v. Schmakowsky** *Ronge's Beruf zum Reformator seiner Kirche.* Breslau. 1845. Auctor hic Vol. IV. 726. nr. 1171. per errorem relatus est inter Scriptores Protestanticos. Aliud eiusdem opus occurrit ibid. p. 740. nr. 1067.

(7515—7516.) **Alban Stolz** *Landwehr gegen den Badischen Landstand.* 1845. Contra Comitia, quae patrocinium Rongismi suscepisse videbantur. Recusa est brochura in collectione: **Stolz** *Kleinigkeiten gesammelt von Anfang bis jetzt.* Freiburg. 1868. p. 7. — Cf. Vol. IV. 738. nr. 1045.

(7517.) *Prospetto storico sopra i tentativi di scisma fatti in Alemagna da* Giovanni Ronge, *e compagni:* **Annali delle Scienze religiose**. Roma. 1846. Ser. II. 2. p. 238.

(7518.) *Pensieri di un Protestante sul Movimento di* Ronge *e di* Czerski *in una Lettera ad un Cattolico.* Ibid. p. 263.

1850. (7519.) **P. Ballerinii** *de potestate eccles. Summorum Pontificum et Conc. Gen. liber, cui accedunt vindiciae auctoritatis Pontificiae et Appendix de infallibilitate eorundem PP. in definitionibus fidei.* Romae. 1850. Ed nova.

(7520.) **Didacus Vitrioli** *de laudibus Romani Pontificatus oratio.* Neapoli. 1850. Facundus orator amoena latinitate evolvit, quae in laudem ac momentum Summi in Ecclesia Pontificatus dici possunt. Postquam attigisset postremas Romanas perturbationes, easque pro merito acrius perstrinxisset, sic concludit suam Orationem: „Salve o munus hominibus divinitus oblatum, Pontificalis potentia! Ubicunque deficere et extingvi visa es, ibi discordia demens concussa face hominum pectora versat: ibi commutandarum rerum publicarum libido, civilis disciplinae dissolutio, et sub agrariae partitionis specie furtum, nullus ibi Dei metus, nulla religio. Ast ubi lenis aura tuae

virtutis adspirat, ibi gentes fraterno foedere consociat amor, amica pacis otia rident, et aureae aetatis secula iterum humano generi oboriuntur. Cuius Pontificatus contemtio si crimen erit in homine, quem non penitus divinum rationis lumen destituit, prope flagitium in Italis, quid dicam in Romanis? Haud ulterius progrediar, verbo satis digno tam scelesta et nefaria res explicari non potest."

(7521.) *Tu es Petrus:* **Der Wahrheitsfreund.** Cincinnati 1850. XIII. 595.

(7522.) **Brownson** *de l' autorité spirituelle du S. Siege Apostolique:* **Memorial Catholique.** Paris. 1850. VIII. 12.

(7523.) **Scherer** *der heilige Vater. Betrachtungen über die Mission und die Verdienste des Papstthums.* München. 1850.

1851. (7524.) *Verdienste des Papstthums um die sociale Weltordnung:* **Theopista**, *Ergänzungsblatt zur Philothea.* Würzburg. 1851. p. 81. ss.

(7525.) **Mayrhofer** Gedanken über das *Papa-Episcopal-System*, in opere: *Das dreieine Leben in Gott* etc. Regensburg. 1851. II. B. p. 293. Appendix attentione digna ex eo, quod et systema sic dictum Episcopale, Papali oppositum, evertat, et inerrantiam R. P. propugnet. Formam regiminis in Ecclesia a Christo stricte *monarchicam* institutam, potestateque monarchica regendi Ecclesiam Petrum eiusve successores instructos fuisse demonstrat; *Papae infallibilitatem* in rebus fidei ac morum tuetur, et decreta Constantiensia ac Basileensia reprobat: *Das Dogma von der Infallibilität des Papstes scheint ebenso der Schlusstein der kath. Wahrheit zu sein, wie das Trinitätsdogma mit Recht der Grundstein derselben genannt wird. — Der Papst muss unmittelbare Infallibilität haben, — denn von jeher wurde Rom oder der Papst als die Quelle der wahren Lehre betrachtet, und in Wahrheit, es lässt sich nicht nachweisen, dass ein Papst je „ex cathedra" Irriges gelehrt habe. — Das Concil von Constanz empörte sich gegen den Primat Petri als solchen; — allein der Fels, auf dem die Kirche steht, ist von Gott gegründet, und alle Bemühungen der Versammelten rebel-*

lischen Grossen der Kirche waren fruchtlos; der Primat erschien noch auf demselben Concil unter Martin V in seiner absoluten Würde und Glorie.

(7526. a.) **Fr. Krammer** *von der alleinseligmachenden kathol. Kirche und von dem Ursprunge der neumodischen Katholicität. Aus dem Lateinischen übersetzt und mit Zusätzen vermehrt von* **A. I. Binterim** *und* **I. Deby**. Düsseldorf. 1851. De latina editione plura diximus Vol. IV. 521. n. 59.

1852. (7526. b.) **Bern. Dieckhoff** in *Compendio Ethicae chr. cath. Paderbornae. 1852.* „temerarium fore ait contendere, maioris omnino Epporum partis cum Summo Pontifice de aliqua doctrina consensum, formalem praesertim requiri, ut haec Ecclesiae doctrina appellari possit. Etenim quum singuli Eppi errori obnoxii sint, quis inficietur fieri posse, ut etiam maior eorum pars aliquando in errorem delabatur?"

(7527.) *Leggenda de SS. Apostoli Pietro e Paolo. Testo antico Toscano.* Reggio. 1852.

(7528.) **Gousset** Card. AEp. Remensis, *Theologie dogmatique.* Paris. 1852. uberius tractant de infallibilitate Pontificia, et licet eam consensui Epporum expresso aut tacito superstruere videatur, occasione expositionis tamen Matth. XVI. 18. non dubitat affirmare, ex hoc loco certissimum erui argumentum pro eo, quod Petri et eius successorum doctrina in errorem inducere haud possit: cum secus error ipsum fundamentum Ecclesiae subverteret. Addit quoque, hanc fuisse primitus in Gallia de ista quaestione sententiam: et declarationem anni 1682 non esse conformem illi de a. 1626. nec universali Ecclesiae doctrinae.

1853. (7529.) **Wilhelm Nicolay** *des Dr.* Kalb *Wahrheit und Gerechtigkeit vor dem Richterstuhle der Vernunft und Geschichte.* Frankfurt. 1853. Succincta Apologia Primatus contra exceptiones Protestantis *Kalb.*

(7530.) *Annales de Philosophie chretienne* Paris. 1853. t. 47. continet apologiam Honorii I Papae, auctore **Eduardo Dumont.**

(7531.) **Chowanetz** *Antworten auf die Einwendungen gegen die sogenannten Ultramontanen.* Osnabrück. 1853.

(7532.) *De l' Infaillibilite dans l' Eglise Catholique:* „**Annales Catholiques** *de Geneve per* **Mermillod**. Geneve. 1853. II. 82. 356." Infallibilitatem Rom. Pont. propugnat.

(7533.) *De l' Antichrist.* Ibid. V. 229.

1854. (7534.) **D. Iuan Gonzalez** *le Pape en tous les temps et specialement au XIX Siecle. Traduit de l' espagnol par le Conte* **Charles de Reynold-Chauvancy**. Paris. 1854.

(7535.) **Giorgi Calistò** Canonico, *la Unita' rende la Chiesa invincibile Dissertazione letta in Roma nell' Accademia di Religione Cattolica addì 3 Agosto 1854:* **Conferenze**, *Discorsi, Panegirici dei* **Carlo Passaglia**, *e* **Giorgi Calisto**. Milano. 1858. (Poliantea Cattolica. Anno VII. 4.) p. 151. Dissertatio praevia etiam in pagellis literariis Romanis „Annali delle Scienze Religiose." vulgata fuit. Cf. Vol. IV. 791. n. 1516.

(7536.) *Einige allgemeine Betrachtungen über die weltgeschichtliche Bedeutung des Primats:* **Der Wahrheitsfreund**. Cincinnati. 1854. XVII. 577.

(7537.) **F. Friedhoff** *Grundriss der kath. Apologetik.* Münster. 1854. de infall. R. P. sic se exprimit: „Als Centrum der Einheit für die ganze Kirche ist das Oberhaupt der Kirche Lehrer, Priester, Vorsteher im ausschliesslichen Sinne. Dieses könnte der Papst nicht sein, und der Endzweck Christi könnte nicht erreicht werden, wenn der Papst als Lehrer der Kirche dem Irrthume unterworfen wäre."

1855. (7538.) **Jäger** *der päpstliche Primat und das Edict Valentinians III:* **Schneider** *deutsche Zeitschrift für christl. Wissenschaft.* 1855. n. 3. 4.

(7539.) **Toussaint De Bechillon** *dissertation sur la chute pretendue du Pape S. Libére.* Poitiers. 1855.

(7540.) **Ioan. Kopsz** Can. Sabariensis, *Presbyter Dioecesis Sabariensis in synodali examine.* Sabariae. 1855. De

Romano Pontifice agens, observat: pia fide teneri, quod iudicium R. P. in rebus fidei etiam ante consensum Ecclesiae infallibile sit; imo infallibilitatem R. P. ex cathedra loquentis iam in praerogativa Primatus implicite contineri.

(7541.) **I. A. Schöpf** *Handbuch des kath. KRechts.* Schaffhausen. 1855. (Vol. IV. 792. n. 1530 cit.) infallibilitatem Papae docet: „Unsere feste Ueberzeugung ist, dass die Lehrautorität des Papstes infallibel sei, dass seine Glaubensdecrete nicht blos äusserlich binden sondern im Gewissen, dass sie demnach die Ueberzeugung des Katholiken zu modificiren haben. Denn nimmt man dieses nicht an, so gelangt man nothwendig zur *jansenistischen Heuchelei*, verliert den Haltpunct im Glauben, und gesteht indirect zu, dass uns Gott in Sachen des Glaubens Gehorsam zur Pflicht gemacht habe gegen Solche, welche uns auf Abwege führen können." (II. 78. ff.)

1856. (7542.) **Schulte** *System des allgem. kathol. KRechts.* Giessen. 1856. (Vol. IV. 794. n. 1556. cit.) personalem Papae inerrantiam non admittit quidem, hanc tamen subnectit observationem: „So wenig es ein ausdrückliches Dogma ist, dass der Papst für sich unfehlbar sei, ist doch sofort ersichtlich, dass die Behauptung, oder gar — die selbst nur stillschweigende Erklärung der Kirche, dass derselbe in Glaubenssachen irrige Entscheidungen erlassen könne, nach der Natur der Kirche unmöglich ist." (I. 100.)

(7543.) **John Mac-Corry** *la Suprematie de S. Pierre et de ses successeurs les Pontifes Romains. Trad. per* **Gaubert.** Paris. 1856.

1857. (7544.) *Von den Verdiensten der beiden Apostelfürsten Petrus und Paulus um die Kirche Christi*: **Philothea**: *Sonntagsblatt.* Würzburg. 1857. p. 237.

(7545.) **Jos. Chowanetz** *das Landhaus, oder vertrauliche Gespräche über den päpstlichen Primat, und Beantwortung der gegen denselben vorgebrachten Einwürfe.* Aachen. 1857. Plenus titulus libri Vol. IV. 796. n. 1572 citati.

(7546.) **Karl Haas** *Beleuchtung grosser Vorurtheile gegen die kath. Kirche.* Tübingen. 1857. In pluribus locis opusculi sui vindicat genuinos conceptus de suprema potestate R. P.

(7547.) **J. A. Ginzel** *Handb. des KRechts.* Wien. 1857. (Vol. IV. 796. n. 1574. cit.) stricte propugnat infallibilitatem R. P. Nam scribit: (I. 113. s.) „Die erste und höchste Stufe in derselben (Hierarchie des Lehramts) nimmt der im Papste immerfort lebende Petrus ein, dem kraft seines auf göttlichem Rechte beruhenden Primates die *unumschränkte höchste Lehrautorität* zukommt. Dieselbe ist 1. unbeschränkt in Ansehung des Ortes und der Personen; 2. eine *unfehlbare*, über jeden Irrthum in Fragen des geoffenbarten Glaubens erhabene Lehrautorität. Mit dieser wurde Petrus vom Herrn für alle Zeit ausgerüstet, um der Erhaltung der Kirche und ihrer Einheit willen, welche vorzugsweise auf der Einheit des Glaubens beruht. — Es war in der Verfassung der Kirche und des Apostolats begründet, dass der Träger des Primates auch der höchste Richter in Glaubenssachen sei, dem als solchen das entscheidende unfehlbare Endurtheil zustehe."

1858. (7548.) **Landriot** Ep. Rupellensis, *de l' Unité de l' Eglise:* **Revue Catholique**. Louvain. 1858. I. 177.

(7549.) *Le Pape S. Gregoire VII:* **Revue Catholique**. Louvain. 1858. I. 358.

1859. (7550.) **Daniello Zigarelli** *Storia degli Antipapi.* Napoli. 1859.

(7551.) **Franc. Tavani** *de Cathedra Romana B. Petri Principis Apostolorum oratio.* Romae. 1859.

(7552.) De controversia *Hermesiana* hoc decennio memoramus doctissimi Iesuitae *Ioannis Perrone* opuscula denuo impressa in collectione: *Poliantea Cattolica. Anno VII.* Milano. 1858. Vol. 9. sub speciali titulo: *Studi Teologici spettanti al Cristianesimo e al Protestantesimo del P. Giov. Perrone* S. I. Vol. II. 3.

1860—1865. (7553.) **Vincent** *Histoire de S. Pierre, prince des Apotres.* Tours. 1860.

(7554.) **Tosti** *Geschichte des Conciliums von Konstanz. Uebersetzt und bearbeitet von* **Bernhard Arnold**. Schaffhausen. 1860. Italicam editionem vide T. IV. 789. n. 1493.

(7555—7556.) **I. T. Laurent** Bischof von Chersonés, *christologische Predigten. II. Theil: Vom Stellvertreter des Herrn, vom obersten Lehramt des Papstes.* Mainz. 1860. Sermones sacri de R. Pontifice apologiam Primatus, sermo autem de supremo docendi munere apologiam infallibilitatis Pontificiae complectuntur. Notanda verba: „Die Lehrvollmacht des Papstes in der Kirche Christi wird mit einem geeigneten Namen die päpstliche Unfehlbarkeit genannt, und dieser Name besagt, dass der Papst, wann er zur Kirche spricht, um sie über Glaubenswahrheiten zu belehren, nicht fehlen noch irren, nicht täuschen noch trügen kann; denn Unfehlbarkeit ist gleichbedeutend mit Erkenntniss und Bekenntniss der Wahrheit, ist von der Wahrheit untrennbar. Unfehlbarkeit ist daher aber auch keine menschliche Eigenschaft. — Darum eben gehört die Unfehlbarkeit, die unverbrüchliche Wahrheit und unwandelbare Wahrhaftigkeit auch dem Papst, insofern er Gottes und Christi Statthalter und das sichtbare Haupt der Kirche Christi ist. — Die Unfehlbarkeit des Papstes bezeichnet nichts Anderes als die von Christo seinem Statthalter verheissene und verbürgte Gewissheit der Erkennung und Sicherheit der Bekennung der Lehre Christi für die Kirche Christi. So genommen aber versteht sich die Unfehlbarkeit des Papstes von selbst.“ Auctor iam in Catechismo a. 1847 evulgato infallibilitatem R. P. clare proposuit: *Grösserer Katechismus der r. k. Religion, zunächst für das apost. Vicariat Luxemburg.* 1847. p. 76. ss.

1861. (7557.) *Die Protestanten sind Katholiken. Ein Wort an alle Herzen.* Wien. 1861. Eximius libellus: plena in luce demonstrans, Protestantes nullam prorsus habere posse Ecclesiam, quamprimum ab Ecclesia visibili, eiusve Capite se separant. Argumentum opusculi, quod per eius decur-

sum uberius evolvitur, his verbis proponit auctor: „Christus hat eine *sichtbare, in Haupt und Gliedern erkennbare Kirche gestiftet.* Du bist Petrus etc. Weide meine Lämmer etc. Was du binden wirst etc. Also reduzirt sich das Zwei-, Drei- und Vielkirchensystem psychologisch, biblisch, dogmatisch, historisch, rationell und reell auf das *Einkirchenwesen*, und wir können sonach wahrheitsgemäss und folgerichtig sagen: Wenn die nichtkatholischen Christen an eine sichtbare Kirche Jesu glauben, so können sie keine andere verstehen, als die katholische, und wenn sie sich zu dieser einen Kirche Jesu bekennen, *so erklären sie sich*, freilich ohne es zu wissen (implicite) *als Katholiken.*" Et mox: „Sie (Protestanten) wandeln im Mondeslichte, ohne zu bedenken, dass der Mond sein Licht nur der Sonne verdankt. So wie dieser ohne Sonne finster ist, so verliert die sogenannte evangelische Kirche, ohne die katholische, alle Bedeutung, allen Grund, alles Leben. Woher haben sie die Lehren und Sacramente, die sie haben, woher die Bibel, die sie lesen, als von der kath. Kirche; einige wenige Lehren haben sie unverändert, andere, und das wohl die meisten, so verändert, dass etwa nur noch der Titel geblieben ist. Viele sind ein der Bibel und der Vernunft widerstreitendes Produkt der Reformation, über dessen gläubige Annahme jeder parteilos Denkende nur staunen muss."

(7558.) **Lejeune** *les Titres du Pape:* **Rosier de Marie**, *Journal.* Paris. 1861. VII. 25.

(7559.) *Non videbis annos Petri.* Ibid. p. 651. Commentatio in verba antelata.

(7560.) *De la beatification et de la canonisation des Saints.* Ibid. p. 671. De iure Summi Pontificis.

(7561.) *La Chaire de S. Pierre.* Ibid. p. 782.

(7562.) **Charles Barthelemy** *le Coq de S. Pierre.* Ibid. VIII. 305.

(7563.) **Ida Gräfin Hahn-Hahn**, *vier Lebensbilder: Papst, Bischof, Priester, Jesuit.* Mainz. 1861.

(7564. *Petri Stuhlfeier am 18 Januar und 22 Februar, und die Kritik:* **Der Wahrheitsfreund.** Cincinnati. 1861. XXIV. 326.

(7565.) *Der päpstliche Stuhl in Rom in den ersten Jahrhunderten, und seine Gegner seit dem 16 Jahrhunderte.* Ibid. p. 265.

(7566.) **Leopoldus Lazzari** Prof. Patavinus, *Institutionum Theologico-Dogmaticarum Compendium.* Patavii. 1861. De Rom. Pontificis Primatu disserens, diserte profitetur et probat: praerogativam hanc non esse duntaxat honoris et auctoritatis in sensu, quo vox haec a plerisque neotericis accipitur, perinde ac si tota consisteret in quibusdam iuribus honorificis aut directivis; sed esse praeeminentiam in potestate supremi magisterii ac regiminis, tum legislativa, iudiciaria et coërcitiva, tum circa omnia, quae universae Ecclesiae constitutionem respiciunt.

(7567.) *La Babilonia, ossia esame della questione, se la Chiesa di Roma sia la Babilonia dell' Apocalisse.* Torino. 1861.

1862. (7568.) **Simon Aichner** *compendium Iuris Eccles.* Brixinae. 1862.

1863. (7569.) **Theod. Pachmann** *Lehrbuch des KRechts. 3. Aufl.* Wien. 1863. (prima editio occurrit Vol. IV. 701. n. 843.) de inerrantia Pontificia ita scribit: „Soviel ist gewiss, dass die drei bekannten Stellen der heil. Schrift, aus denen zunächst doch nur auf die Infallibilität des Apostels Petrus selbst geschlossen werden muss, nur darum auch auf seinen Nachfolger im Primate zu beziehen sind, weil sich der Zweck dieses Primates ohne jene Unfehlbarkeit in Glaubenssachen nicht erreichen lässt. Dieser Zweck ist die Erhaltung der kirchlichen Einheit, also ganz vorzüglich die Erhaltung der Kirche bei dem Einen, wahren Glauben. Wie aber wäre diese Erhaltung möglich, wenn derjenige, der sie besorgen und durchführen soll, selbst nicht jederzeit genau wüsste, was zum christlichen Dogma gehört? Ihm desshalb, weil er die kirchliche Einheit erhalten soll und doch allein nicht schon unfehlbar sei, nur ein Recht provisorischer Verfügung zuerken-

nen zu wollen, bis Primat und Episkopat das Ultimatum geben, führt auf puren Unsinn.“ (I. 236. s.)

1864. (7570.) **Abramo di Susanna** Alcantarino, *Istituzioni di Diritto eccl. pubblico e privato, antico, del medio evo e novissimo, esposte secondo il metodo del* **Cardinale Giovanni Soglia**. Napoli. 1864. Italica editio celebris Iuris Canonici, de quo Vol. IV. 684. n. 724 necessaria diximus.

(7571.) **Guglielmo Audisio**, Can. Vatic. *Storia religiosa e civile dei Papi.* Roma. 1864.

(7572.) **Ozanam** *Mese di S. Pietro, ovvero divozione alla Chiesa e alla S. Sede. Prima versione italiana* (ex gall.) Napoli. 1864.

(7573.) **Archivio dell' Ecclesiastico.** Firenze. 1864. Nova ephemeris, praecipue ad propugnanda Ecclesiae et Primatus R. P. iura Florentiis stabilita. Eius Director sequente meruit Apostolico Brevi honorari: „In ea, in qua versamur, rerum perturbatione hominumque morositate, is etiam gliscit sententiarum dissensus atque conflictus, quo aliquis interdum e piis ipsis catholicis a recto tramite abducitur, et in perniciosas inclinatur opiniones; unde firma illa dissociatur animorum coalitio, quae necessaria omnino foret ad retundendos communium hostium impetus. Quod sane malum cum aliter averti nequeat, quam si omnes ad hanc Petri Cathedram, veritatis magistram et unitatis fontem conveniant: oportet fideles ac praesertim adolescentem Clerum ita institui, ut ei pleno devinciatur affectu atque obsequio, sentiatque et teneat, Sanctam hanc Sedem in qualibet quaestione, sive religionem, sive iustum honestumque spectante, lydium illum esse lapidem, cuius ope veritas ab errore sit secernenda. Quamobrem cum tu ea duce vulgare coeperis tuas ephemerides, quibus in trepida ista humanae societatis conditione succrescentem clerum ad veritatis studium informare proposuisti quoad mores et scientiam: summopere commendamus consilium tuum, oblatumque operis exordium perlibenter et grato animo excipimus. Deum vero obsecramus, ut difficili faveat coepto, tibique et iis, qui adiutrices manus illi adhibebunt, spiritum largiatur sapientiae et intellectus, con-

stantiam in proposito, viriumque firmitatem; ceteris vero, quorum utilitati illud comparatum est, ingenium docile, studiumque et amorem veritatis. Dum autem vehementer optamus, ut initus labor Dei gloriae, Ecclesiae utilitati, animarumque saluti benevertat, amplam coelestium gratiarum copiam tibi ominamur, earumque auspicem ac praecipuae benevolentiae nostrae pignus apost. bened. etc. Datum Romae die 24 Febr. 1864.

(7574.) **F. H. Reinerding** *Theologiae fundamentalis tractatus duo.* Monasterii. 1864. (Vol. IV. 826. n. 1787 cit.) de decretis fidei a Romano Pontifice ut Pontifice, seu e cathedra B. Petri emissis tenet: „ea infallibilia et consequenter irretractabilia esse."

(7575.) **I. B. Devis** S. I. *vom Primate des heil. Ap. Petrus und seiner Nachfolger:* dissertatio in libro precatorio auctoris, a. 1864 cum approbatione Nuntii Ap. Monacensis 25 vice vulgato contenta; in qua inerrantia pontificia sat clare exprimitur per verba: „Wie glücklich sind wir Katholiken, dass wir Glieder der wahren Kirche und als solche mit dem Stuhle Petri vereinigt sind! So lange wir an diesem Felsen festhalten, wird unser Glaube nicht wanken; wir werden nicht in Irrthum gerathen, wenn wir seine Stimme hören."

(7576.) **Ant. Marcone** *la Parola di Pio IX, ossia Raccolta di Discorsi e Detti di Sua Santita dal principio del suo Pontificato sino ai nostri giorni.* Serie I. Genova. 1864. Serie II. Genova. 1871. Collectio orationum et allocutionum, quas Pius IX. P. M. variis occasionibus habuit. Commendata fuit collectio per literas, iussu Summi Pontificis ad auctorem datas: „Cum omnium fidelium Parentis monita sive publice sive privatim tradita in universorum utilitatem converti expediat, SS. D. Pius IX propositum tuum generatim spectatum commendavit, licet exhibitum libellum legere nequiverit. Id itaque me tibi nunciare iussit, paternamque suam in te benevolentiam significare, cuius pignus apost. bened. tibi peramanter impertit. — Datum Romae die 8 Oct. 1864. Fr. Mercurelli, SS. D. N. ab epist. lat."

1865. (7577.) **Belmar** *le Pape: catechisme catholique.* Paris. 1865.

(7578.) **Petrus Scavini** Praep. et Vic. Gen. Novariensis, *novum Manuale compendium Iuris Canonici universi.* Mediolani. 1865. Auctor probat monarchicum in Ecclesia regimen, uni ac soli Romano Pontifici qua Petri successori competens, iuxta illud *Natalis Alexandri*: „Romanus Pontifex summam habet eamque ordinariam in Ecclesia universa potestatem et auctoritatem, quam non extraordinariis duntaxat casibus, sed semper exercere potest et in fideles universos, et in ipsos Ecclesiae totius Eppos, quia Pastorum omnium unus est Pastor.“ Admitti quidem posse, monarchicum hoc regimen aliqua aristocratiae Eppalis specie temperari; sed id nil obesse thesi, siquidem ipsa potestas Epporum, quae temperamentum aristocraticum efficit, perpetuo et ex natura sua alligata sit ad centrum unitatis, ac supremam Vicarii Christi potestatem, eidemque subordinata; et quidquid iuris competit Eppis, id eminenti quadam ratione in Primate Ecclesiae ac summo Vicario Christi insit.

(7579.) *Petri Aufenthalt und Tod zu Rom:* **Sächsisches Kirchenblatt.** 1865. Nr. 15.

(7580.) *Le traite de S. Cyprien sur l' Unité de l' Eglise:* **Revue catholique d l' Alsace.** 1865. p. 498.

(7581.) **Christian Hermann Vosen** *Galileo Galilei und die römische Verurtheilung des kopernikanischen Systems.* Frankf. 1865. Constituit fasciculum quintum scripti periodici: *Broschüren-Verein.* Contra osores potestatis Pontificiae dirigit suum opusculum auctor.

(7582.) **Mario Bernacchi** *la Memoria di Alessandro VI riabilitata nella Storia*: **Archivio dell' Ecclesiastico.** Firenze. 1865. III. 453.

(7583.) *Il Pontificato e la vita intellettuale dell' Umanita:* **La Carita:** *Rivista religiosa, scientifica, letteraria.* Napoli. 1865. I. 21. 241.

(7584.) *Die Autorität der Römischen Congregationen:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1865. Nr. 27.

(7585.) **M. I. Scheeben** *die Mysterien des Christenthums.* Freiburg. 1865. In Capite de Organismo Ecclesiae, et praeprimis de unitate regiminis, egregie evolvit Primatum

Rom. Pontificis cum omnibus suis praerogativis. De infallibilitate sic disserit: (p. 530. ss.) „Derjenige, welcher sie — die Hirtengewalt — in ihrer ganzen Fülle besitzt, welcher darum auch der vollberechtigte Vertreter Christi und der Wahrmund des heil. Geistes ist, muss auch die Unfehlbarkeit besitzen, insoweit natürlich, als er kraft seiner Vollgewalt handelt und diese Gewalt in ihrer ganzen Grösse zur Geltung bringt. Durch ihn will ja Christus alle Glieder der Kirche in sich zur Einheit, zur Einheit der Liebe und des Glaubens zusammenführen, durch ihn und in ihm sollen sich die Gläubigen an ihr übernatürliches Haupt anschliessen und vom heil. Geiste sich regieren lassen. Diese übernatürliche Unfehlbarkeit der Hirtengewalt im Papste ist, wie die quellenhafte Einheit derselben in seiner Person, der Reflex des innern geheimnissvollen Wesens der Kirche, und darum auch in sich selbst ein übernatürliches Mysterium, welches die Kirche in ihrer göttlichen Grösse zur Anschauung bringt. Eine Unfehlbarkeit des Ganzen — der ganzen Kirche oder auch des ganzen Episcopates — resultirend aus der Übereinstimmung Einzelner, wäre einerseits nur ein unvollkommener künstlicher Nothbehelf, unwürdig der erhabenen wunderbaren Wirksamkeit, welche der heil. Geist in der Kirche entfaltet; andererseits würde dadurch der Schwerpunct derselben dem directen Einflusse des heil. Geistes entzogen und mehr auf eine natürliche Grundlage verlegt."

(7586.) **Ioan. Zobl** Prof. Brixinensis, *Dogmengeschichte der kathol. Kirche.* Innsbruck. 1865. In tractatu de dogmaticis decisionibus S. Sedis ita se enunciat: „Da der Papst als Stellvertreter Christi der Lehrer aller Gläubigen ist, und den Beruf hat, seine Brüder im Glauben zu stärken, so ist die Gewissheit seiner Entscheidungen nicht durch ihre Zustimmung bedingt. Damit steht die Frage über die Infallibilität des Papstes in sehr engem Zusammenhang. Diese Frage ist zwar nicht dogmatisch entschieden. Doch ist es eine theologische Folgerung, die gegenwärtig von den meisten Theologen anerkannt wird und einem Glaubenssatze sehr nahesteht (sententia communissima et fidei proxima), dass die Entscheidungen des Papstes infallible Gewissheit haben, wenn er als Nachfolger Petri den Gläubigen die Tradition der römischen Kirche ver-

kündet und sie zum Glauben an dieselbe verpflichtet.“ (p. 529. f.)

(7587.) *Die Bedeutung des Erzbischöflichen Palliums:* **Pastoralblatt für die Erzdiöcese München.** 1865. p. 144. Citat verba Brevis Pontificii de concesso Pallio ad Eppum Tridentinum 1864 dimissi, e quibus momentum Pallii AEppalis eruitur: „Ceterum non est, cur te moneamus, ven. frater, *in Pallio ex lana ovium contexto ovem designari, quam bonus pastor aberrantem suis impositam humeris in ovile reduxit;* atque inde Eppum admoneri, omnem dandam sibi esse operam, ut ad boni pastoris exemplum deerrantes sui gregis oves, ne luporum praeda fiant, ad Christi caulas studiosus traducat.“

Opusculis de opere *Eppi Paderbornensis* Vol. IV. 828. n. 1521 et 1811. adiiciendum:

(7588.) **Trippe** *der Kämpe mit dem hölzernen Säbel, oder eine Antwort auf Herrn „Andreae's“ Antwort.* Soest. 1865.

1866. (7589.) **Bouix** *la condamnation de Galilée. Lapsus des ecrivains qui l' opposent a la doctrine de l' infaillibilité du Pape:* **Revue des Sciences eccl.** Arras. 1866. Reiicit eorum sententiam, qui ex condemnatione systematis Copernici et Galilei argumentum instruunt contra infallibilitatem R. Pontificis.

(7590.) *Die Lehrmeinung von der Unfehlbarkeit des Papstes und ihre Erhebung zu einem Dogma. Zur Orientirung für kathol. Laien. Von Dr. K.* Aachen. 1866. Opusculo huic, (auctore *Küpper* redactore folii dominicalis (Aachener kath. Sonntagsblatt) quod pro infallibilitate R. P. se enunciat, doctrinaeque isti, si ut dogma definiretur, indubiam a quibusvis catholicis fidem praebendam fore declarat, opposuit aliud opusculum:

6543. **Fr. Michelis** *wer ist der Dr. K? Eine Gewissensfrage an die kath. Theologen Deutschlands.* Münster. 1866. Auctor existimat, per praeviam anonymi lucubrationem eo rem deduci, ut merito dubitare liceat, an penes personalem Rom. Pontificis infallibilitatem, si haec in formale dogma eveheretur, corpus Epporum possit adhuc qua integrans pars infallibilis Ecclesiae auctoritatis persistere?

(7591.) **Katholische Blätter aus Tirol.** 1866. p. 227: *Die Lehrmeinung von der Unfehlbarkeit des Papstes* etc. Est analysis succincta opusculi superius memorati.

(7592.) *Zur Orientirung über die apostolische Lehrgewalt des Papstes:* **Der Katholik.** Mainz. 1866. XV. 641. XVI. 1. Erudita discussio, cuius resultatum Auctor his verbis exprimit: „Dass die Lehre von dem unfehlbaren Oberhaupt der Kirche, welche, weil sie einem Menschen ein göttliches Privilegium zuschreibt, für die natürliche Vernunft so schwer zu fassen ist, aus dem übernatürlichen Wesen der Kirche sich ganz natürlich ergibt."

(7593.) *Die Bedeutung des erzbischöflichen Palliums:* **Katholische Schweizer Blätter.** 1866. I. Heft.

(7594.) **Konrad Martin** Bischof v. Paderborn, *zweites bischöfliches Wort an die Protestanten Deutschlands, zunächst an diejenigen meiner Diöcese, über die zwischen uns bestehenden Controverspuncte.* Paderborn. 1866. Spectat praesens liber ad collectionem opusculorum, quae iam occasione *primae* allocutionis praestantissimi Praesulis (Vol. IV. 825. n. 1778.) in vulgus edita fuere, quorsum et sequentia pertinent:

(7595.) *Eine Mystification. Vom Verfasser der 50 versöhnlichen Briefe.* Paderborn. 1866. ed. 2.

(7596.) **Philalethes II.** *Postscripta der 50 versöhnlichen Briefe. Erste Nachschrift.* Paderborn. 1866.

(7597.) **Philalethes II.** *Postscripta. Zweite Nachschrift.* Paderborn. 1866.

(7598.) **I. W. Stammfest** *Lebaeus an alle, welche trachten nach dem Reiche Gottes, besonders an denkende Protestanten.* Soest. 1866.

(7599.) *Was versteht man unter* Curia Romana? : **Schweizerische Kirchenzeitung.** 1866. p. 161. Castigat articulus docte concinnatus calumnias ac mendacia, in acatholicis potissimum pagellis et libris contra S. Sedem Ap. sub praevia nomenclatione effutita.

(7600.) **Dieringer** *vom Primate und Unfehlbarkeit des Papstes*, im: **Bonner** *theol. Literaturblatt.* 1866. p. 137. ss. Infallibilitatem non negat quidem, imo argumenta pro illa longe praeponderare contrariae sententiae agnoscit: sed plures

proponit difficultates, quae doctrinae huic officiunt, quominus ad dogma aut ad doctrinam fide catholica credendam elevetur.

(7601.) **Emericus Csősz** e Sch. Piis, *theses ex universa Theologia.* Pestini. 1866. Inter theses ex Theol. Fundamentali occurrit sequens: „Romanum Pontificem in definitionibus dogmaticis, seu quando, ut dici solet, ex cathedra loquitur, infallibilem esse, recte asseritur.

(7602.) **Ferd. Ianner** *infallibilem Ecclesiam Catholicam esse in diiudicandis factis dogmaticis rectae rationis argumentis probat.* Spirae. 1866. Etiam Romano Pontifici tribuit infallibilitatem, pluraque Iansenistarum argumenta refellit. Notari merentur verba: „Indefectibilitas Ecclesiae ex eo inprimis radices trahit, quod est fundata super Petrum. — Valor decisionum Pontificiarum *pro interim* (ut Iansenistae volunt) quid est, nisi repugnantia in se? Possibile enim esset, quod et aliquid erroneum ad credendum proponeretur; — qua porro auctoritate corrigeretur ista decisio? Pontificis Maximi? circulum involvit; Concilii Generalis? non est absque Pontifice; assensu Ecclesiae? Ecclesia respublica non est, nec Caput membris subiectum esse potest."

(7603,) **Leonardus Klofutar** Prof. Labacensis, *Petri testimonium de Christo, fundatio Primatus,* in: „Commentario in Evangelium S. Matthaei. Viennae. 1866. p. 233." Auctor fuse ostendit, Salvatorem per *petram* ipsum Petrum intellexisse: „Petrum fuisse inter secundaria seu visibilia fundamenta principale et primum, quod reliqua simul contineat et dirigat: Petrum fuisse quasi lapidem lydium, ad quem probatur vera fides a falsa."

(7604—7605.) **Thomas William Allies** *the See of St. Peter, the Rock of the Church, the Source of Iurisdiction, and the Centre of Unity. Ed. 3.* London. 1866. Prima edictio occurrit in Literatura anni 1846. — Tom. IV. op. nostri p. 689. nr. 789. Altera editio facta est a. 1848 et 1850: posterior italice. **Cf.** idem opus p. 783. nr. 1418. Impugnat tum in hoc, tum in alio opere: *Dr. Pusey and the ancient Church.* London. 1866. irenicum librum Puseyi.

(7606.) **Dumont** *les fausses Decretales:* **Revue des questions historiques.** 1866. p. 392.

(7607.) **Borgia** *una Difesa del Papismo in Inghilterra, ossia il Discorso di* **Giorgio Bowyer** *nella Riunione Cattolica di Birmingham*: **La Carita**: *Rivista religiosa.* Napoli. 1866. II. 101.

(7608.) *Il Pontificato Romano e la vita morale dell' Umanita.* Ibid. p. 321.

(7609.) **Berthaumier** *la Fete de la Chaire de S. Pierre a Rome:* **Rosier de Marie.** *Iournal.* Paris. 1866. XI. 795.

(7610.) *Féte de S. Pierre Apotre: Triomphes de l' Eglise.* Ibid. XII. 355.

(7611.) *Des Papstes Glanz und Pomp*, in: *Wahrheitsfreund.* Cincinnati. 1866. XXIX. 517. Opportuna continet monita ad Protestantes, qui constanter pompam exteriorem Summi Pontificis Catholicis obiiciunt.

(7612.) **Petrus Giovine** Vicar. Benevent, *de Taxis Sacrae Datariae solvendis*, in: „Consultationibus Canonicis de Dispensationibus matrimonialibus. Neapoli. 1866. II. 102." Ius taxarum tuetur cumprimis „contra sectarios, qui haereticorum ac febronianorum contumeliosis artibus infecti, ut gloriae et sanctitati Supremi Pontificatus tenebras offunderent, inter ceteras pravas machinationes adversus S. Sedem hisce adversis temporibus adhibitas, per opuscula, ephemerides et scripta a satanae officinis edita eiusmodi Taxas in laevam partem et S. Sedis dedecus detorquere ausi sunt."

(7613.) **Dumont** *S. Liberius, son exil, sa pretendue faiblesse, son triumphe:* **Revue des questions historiques.** Paris. 1866. I. 124.

(7614.) **Ozanam** *petit Mois de S. Pierre.* Paris. 1866. Auctoritas S. Petri eiusve successoris per pias Meditationes evolvitur. Nova editio.

(7615.) **Berthaumier** *S. Pierre Apotre et premier Pape:* **Rosier de Marie.** *Iournal*, Paris. 1866. XII. 266.

(7616.) **Blanchard** *la Barque de Pierre en 1866:* **Rosier de Marie.** 1866. p. 490.

(7617.) **Barbier de Montault** *les Souterrains et le Tresor de S. Pierre a Rome.* Rome. 1866.

(7618.) **Mertian** S. I. *le prétendu Conflit d' Antioche entre S. Pierre et S. Paul:* **Etudes religieuses.** Paris. 1866.

IX. 289. Est continuatio disquisitionis, iam a. 1865 inchoatae, ut notatur Vol. IV. 827. n. 1805.

(7619.) **Chr. Clair** *non praevalebunt:* **Etudes religieuses.** Paris. 1866. XI. 90. De firmitate Petrae Romanae, cui non praevaleant inferi.

(7620,) **L. de Regnon** *la Question des fausses Decretales en 1866:* **Etudes relig.** 1866. XI. 382.

(7621) **Dom. Bartolini** *sopra l' anno 67 dell' era volgare, se fosse quel del martirio dei gloriosi principi degli apostoli Pietro e Paolo, osservazioni storico-cronologiche.* Roma. 1866. Opusculum primum, ad *centenariam solemnitatem SS. Petri et Pauli a. 1867* celebratam se referens.

(7622.) **Carlo Ferreri** *la Cattedra di S. Pietro proposta allo studio ed ossequio dei fedeli in 40 giorni di istruzioni, cenni storici e pie letture. Ed. 2.* Milano. 1866.

(7623—7624.) **M. J. Spalding** AEppus Baltimorensis, in duplici opere anglico de R. Pontifice tractando, non videtur clare eius inerrantiam in re doctrinae ac morum admittere. Primum opus inscribitur: *Historia Reformationis. Ed. V novis curis recognita.* Baltimori. 1866. Alterum: *Lectures on the Evidences of Catholicity, delivered in the Cathedral of Louisville.* Baltimore. 1866. In priori opere asserit: „de fidei articulis sententiam definitivam edendi munus esse Conciliorum Generalium exclusivum, et, quando ea non celebrantur, ad Romanum Pontificem pertinere, sed cum assensu seu acquiescentia corporis Epporum in mundo sparsorum.“ In posteriori dicit: „Anne dicimus, ipsum Papam impeccabilem, aut tamquam personam particularem esse infallibilem? Nemo ex catholicis theologis talia unquam aut dixit, aut somniavit. Anne dicimus, Papam tamquam personam publicam et munere suo fungentem, quando loquitur ut Ecclesiae os et eius Caput visibile, infallibilitate donatum esse? Nullus theologus catholicus infallibilitatem eius etiam in iis rerum adiunctis unquam propugnavit, nisi res, de quibus definitionem ediderit, cum doctrinis fidei morumque intime connexae essent; — multi theologi, qui infall. R. P. tuentur in hoc casu, sententiam eam tamquam opinionem magis minusve certam, non tamquam fidei doctrinam ab Ecclesia definitam et omnibus credendam tradunt, etc.“

Ex his verbis concludere nitebatur AEppus S. Ludovici in America sub Synodo Vaticana, APraesulem Baltimorensem aliter sensisse de hac quaestione ante paucos annos, quam in ipso Concilio.

(7625.) **Angelus Lucidi** *de visitatione sacrorum liminum, seu Instructio S. Congr. Concilii iussu Benedicti XIII super modo conficiendi relationes de statu Ecclesiarum, exposita et illustrata.* Romae. 1866. 3. Vol.

(7626.) **De Segur** *della suprema ed infallibile autorita del Romano Pontefice.* Bologna. 1866.

(7627.) **Celesia** Vesc. di Patti, *del Primato del Romano Pontefice:* **Il Divin Salvatore.** *Periodico Settimanale Romano.* 1866.

(7628.) *Solenne celebratione äel 18 Centenario del martirio di S. Pietro per l' anno venturo 1867.* Ibid. 1866.

(7629.) *L' anno del martirio di S. Pietro e di S. Paolo:* **L' Unita Cattolica.** Torino. 1866. p. 742.

(7630.) **Mencacci** *l' anno del martirio di S. Pietro:* **Il Divin Salvatore.** Roma. 1866. Ottobre. 1.

(7631.) **Gius. Ferrando** *Geste dei Romani Pontefici.* Torino. 1866. Auctor literis Summi Pontificis nomine exaratis honorari meruit, quarum tenor est: „Perillustris etc. SSmus D. N. Pius IX nova a te forma adornatum excepit conspectum illum Summorum Pontificum, quem iam una delineatum tabula ipsi alias obtuleras; ac gavisus est, tot illustrium decessorum suorum clarissima gesta virtutesque eximias nunc potissimum oculis hominum rursum obverti, cum non modo amplissima illorum beneficia in religiosam civilemque familiam collata oblivione obruuntur, sed splendidiora etiam facta adulterantur, foedisque calumniis impetuntur. Gratum itaque animum suum me tibi testari iussit, ac illius pignus et paternae benevolentiae suae nunciare benedictionem apostolicam, quam tibi peramanter impertit. Romae, die 2 Ianuar. 1867.“ *L' Unita Cattolica.* 1867. p. 150.

(7632.) *Le Istituzioni umane ed il Papato:* **Giardinetto di Maria.** *Giornale del Sabato.* Bologna. 1866. Ser. II. Vol. 2. p. 633.

(7633.) **M. Galeotti** *l' autorita della Chiesa dispute e polemiche con un ministro Valdese.* Roma e Torino. 1866. ed. 2.

(7634.) **Henry Eduard Manning** Archiep. Westmon. *the Reunion of Christendom. A pastoral letter etc.* London. 1866. Opus non tantum historiam sic dictae Unionis sive consociationis ad uniendam Anglicanam Ecclesiam cum Romana proponit, sed et apologiam Primatus. Documenta ad praeviam Unionem spectantia in Monumentis de Primatu vulgavimus.

(7635.) **Ullathorne** Eppus, *the anglican theory of union, as maintained in the appeal to Rome and Dr. Pusey's Eirenicon.* London. 1866. Contra falsos conceptus de Primatu per Anglicanos Unionistas et cumprimis Puseyum tuetur genuinam de Primatu doctrinam.

(7636.) **Henry Nutcombe Oxenham** *Dr. Pusey's Eirenicon considered in relation to catholic unity.* London. 1866. Eiusdem cum praecedente argumenti.

(7637.) **Harper** S. I. *Peace trough the truth, or Essays on subjects connected with Dr. Pusey's Eirenicon.* London. 1866.

(7638.) **Lockhart** *Possibilities and difficulties of reunion. A review of D. Pusey's Eirenicon.* London. 1866. Est secunda editio operis, in literatura antiprimatiali ad an. 1866. iam citati.

(7639.) **William George Ward** *the authority of doctrinal decisions which are not definitions of faith, considered in a short series of essays reprinted from* „the Dublin Review." London. 1866. Acerrimus infallibilitatis Pontificiae propugnator. In praesente libro collegit articulos, quos de hoc argumento in Dublinensi periodico opere vulgaverat. Occasionem vero de infallibilitate S. Sedis scribendi sumsit ex quaestione a pluribus agitata de damnato per S. Sedem systemate Copernici et Galilei.

(7640.) *Catholicismus és Ultramontanismus, vagy ellenséges cselfogás:* **Religio**. Pest. 1866. II. 97.

1867. (7641.) *Ultramontan oder katholisch:?* **Kath. Blätter aus Tirol.** 1867. p. 640. Crisis opusculi auctore *Schmid* elucubrati, et in liter. antipontificia iam citati.

(7642.) **Die Unfehlbarkeit des Papstes: Oesterr. Volksfreund.** Wien. 1867. Nr. 150. Articuli auctor censet, obligari quemvis Catholicum non tantum, ut non oppugnet, sed potius ut tueatur sententiam de infallib. R. P. Verba notanda: „Es ist die Unfehlbarkeit des Papstes von der alten und von der heutigen Kirche *durch die solidesten Gründe und Beweise bekräftigt;* und wenn auch darüber, ob die Katholiken im Gewissen verpflichtet sind, diese Unfehlbarkeit zu glauben, noch ein Zweifel möglich sein sollte, so ist es jedenfalls ganz unzweifelhaft, *dass es keinem Katholiken mehr erlaubt ist, sie zu bestreiten und anzugreifen. Wir unsererseits entscheiden uns dafür, dass es Pflicht jedes Katholiken ist, sie nicht nur nicht anzugreifen, und zu bestreiten, sondern sie auch offen zu bekennen und zu vertheidigen.*“

(7643.) *Erinnerung an Rom. Ein gesellschaftlicher Vortrag:* **Historisch-politische Blätter** *für das kath. Deutschl.* München. 1867. B. 59. p. 911. Notatu digna postrema verba: „Wie der Fels seit Jahrhunderten mitten in der Brandung steht und alle Wogen, welche die Pforten der Hölle ausspeien, an ihm sich brechen, und wie Petrus in seinem Nachfolger stets die Gewalt der Schlüssel geübt, stets die Heerde des Herrn geleitet und nie sein Glaube abgenommen, er aber die Brüder gestärkt hat, so spricht auch heutzutage seine Stimme zur Kirche und zum ganzen Menschengeschlecht durch den Mund des Bischofs von Rom, und das Wort der Wahrheit und der Moral von Petri Cathedra herab gesprochen, ist für den ganzen Erdkreis Gesetz!“

(7644.) *Hat Papst Liberius geirrt?:* **Leipziger kathol. Kirchenblatt.** 1867. Nr. 8. Negative respondet.

(7645.) *Ohne Papstthum kein wahres Christenthum:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1867. nr. 27. Ex epistola pastorali Eppi Paderbornensis.

(7646.) *Die Gründung der römischen Kirche:* **Trierischer Eucharius.** 1867. nr. 27. 30.

(7647.) *Gute Katholiken und die Ultramontanen:* **Salzburger Kirchenblatt.** 1867. p. 50.

(7648.) **Reusch** *Copernicus und Galilei*: **Bonner theol. Literaturblatt.** 1867. p. 752. Recensio plurium operum de hoc argumento, et evolutio uberior relationis, quam quaestio haec ad S. Sedem habuit. Recensens tamen infallibilitati R. P. propitium se haud exhibet.

(7649.) *Rom und der liberale Schwindel:* **Märkisches Kirchenblatt.** 1867. Nr. IX.

(7650.) **Manderscheid** *gegen was protestiren die Protestanten?* Luxemburg. 1867. Verba, quae titulus libelli praefert, Pius IX enunciavit quadam occasione, dum inter fideles benedictionem Papae exorantes. protestanticum quoque Medicum deprehendisset, serius ad fidem cath. conversum. Auctor insigniter refutat Protestantes, quod ob inania prorsus nullaque motiva protestentur contra Ecclesiam et cumprimis contra Rom. Pontificem.

(7651.) *Über eine theologische Controverse jenseits des Canals:* **Katholik.** 1867. XVIII. 349. De infallibilitate R. P. ex sententia celebris eruditi Angli *Ward.*

(7652.) *Ist die kathol. Kirche unfehlbar in der Beurtheilung der sogenannten* Facta dogmatica?: **Der Katholik** Mainz. 1867. XVIII. 487. 544. Affirmative respondet, simul evolvendo auctoritatem aeque infallibilem Romani Pontificis.

(7653.) *Das Papstthum in der Geschichte* in: *Wahrheitsfreund.* Cincinnati. 1867. XXX. 481.

(7654.) *Gute Katholiken und Ultramontane:* **Wiener Kirchenzeitung.** 1867. p. 487. Idem articulus cum eo, quem paulo ante commemoravimus.

(7655.) *Die Bedeutung des Primates für die Reinerhaltung des Glaubens:* **Pastoralblatt** *für die Diöcese* **Augsburg.** 1867. p. 113—153. Erudita et eximia lucubratio.

(7656.) **Carl. Ioh. Greith** Ep. S. Galli, *Geschichte der altirischen Kirche und ihrer Verbindung mit Rom, Gallien und Alemannien.* Freiburg. 1867. Libri VI. capite tertio colligit eruditus auctor testimonia pro Primatu Romani Pontificis e primis Ecclesiae Hibernicae seculis.

(7657.) et: 6544. **Ant. Westermayer** *Katholisch und protestantisch! Nothgedrungene Abwehr der ungerechten Angriffe auf die kath. Kirche, wie solche am 4 Nov. 1866 in der protest. Stadtpfarrkirche Münchens der II prot. Pfarrer daselbst, Herr* **Leydel** *sich erlaubt hat.* Regensburg. 1867. Docta refutatio Concionis protestanticae pro commendatione sic dictae Reformationis habitae, in qua praeco protestans non erubuit asserere, in Ecclesia Catholica essentialia quaepiam reiecta, quae Reformatores restituere, et essentialia inducta, quae Reformatores reiicere debuerint. Comparet inter doctrinas etiam illa, quae de Capite Ecclesiae sonat, eamque Auctor adversus obiectiones strenue vindicat. Quum autem pastor protestanticus responsum ad hanc refutationem vulgaret: *Kurze und bündige Antwort auf etliche Fragen:* Auctor Catholicus luci publicae commisit sequens opusculum:

(7658.) **Westermayer** *Schlusswort zu* „Katholisch und protestantisch" *gegen die kurze und bündige Antwort.* Regensburg. 1867. Idem auctor in arenam descendit contra aliud opus protestanticum, quod in literatura antiprimatiali iam exhibuimus:

(7659.) **Westermayer** *Das Papstthum in den ersten 500 Jahren. Erstes Heft: Ist die kath. Kirche die Carricatur der Kirche Christi? Principielle Abfertigung der Schrift:* „Gotteswort gegen Menschenwort von einem evang. Geistlichen." Schaffhausen. 1867. Opus pluribus constat fasciculis, doctrinas controversas dilucidantibus et adversus obectiones memorati operis defendentibus. In praesente fasciculo defenditur doctrina catholica de Ecclesia et eiusdem Capite Romano Pontifice.

(7660.) **Berthaumier** *la Chaire de S. Pierre a Antioche:* **Rosier de Marie.** Paris. 1867. XII. 830.

(7661.) **Sola** Ep. Niciensis, *l' Institution divine de l' Eglise:* **Rosier de Marie.** XIII. 25. Pro divina Primatus institutione. Epistola pastoralis.

(7662.) **Lyonnet** AEp. Albiensis, *nos devoirs envers le S. Siege.* Ibid. p. 42. Aeque epistola pastoralis.

(7663.) **Justin Fevre** *les Litanies de S. Pierre.* Ibid. p. 179. Agit de Litaniis, in honorem Primatus S. Petri concinnandis.

(7664.) **Berthaumier** *Saint Pierre.* Ibid. p. 248. Succincta deductio de fundatione Primatus S. Petri.

(7665.) **J. Forbes** S. I. *le Docteur* Pusey *et son Projet d' Union juges par un Professeur de Theologie:* (Harper) **Etudes religieuses.** Paris. 1867. XII. 115. Pertinet ad seriem operum in hac quaestione iam in literatura anni 1866. recensitorum.

(7666.) *Une Année a Rome. Impressions d' un Catholique.* Paris. 1867.

(7667.) **Jules Gondon** *de la Reunion de l' Eglise d' Angleterre Protestante a l' Eglise Catholique. Programme du D.* Pusey. *Reponse du D.* Newman. *Avec une Introduction par* Manning *Archeveque de Westminster sur la Reunion de la Chretiente.* Paris. 1867. Opus ex classe illorum, quae iam recensuimus: in eo Primatus R. P. eiusque attributa insigniter vindicantur.

(7668.) **Charles Abel** *Etude sur le* Pallium *et le titre d' Archeveque jadis portés par les eveques de Metz.* Metz. 1867.

(7669.) **De Bellevue** *a travers Rome 1866.* Paris. 1867.

(7670.) **Ernest Cademartori** *il faut en finir quand meme. Les droits du Pape et du Catholicisme.* Marseille. 1867.

(7671.) *Priere pour notre S. Pére le Pape Pie IX.* Tournai. 1867.

(7672.) **Faber** *de la devotion au Pape. Ed. 5.* Paris. 1867.

(7673.) **Boissonnet** *de la Canonisation des Saints:* **La Verité.** Paris. 1867. XIII. 209. 272.

(7674. **Mencacci** *la vocazione di S. Pietro:* **Il Divin Salvatore.** Roma. 1867. Nr. 17.

(7675.) **Mencacci** *i Romani ed i Papi secolo III.* Ibid.

(7676.) *Il Papa padre dei fideli. Brevi e popolari letture per confermare i cattolici nell' amore verso il Vicario di Gesu Cristo.* Modena. 1867.

(7677.) **Nardi** *intorno alla S. Congr. dell' Indice, Lettera al Sig.* Rouland *Senatore.* Roma. 1867. Pro auctoritate huius Tribunalis Romani.

(7678.) **Fr. Nardi** *la sola dottrina di Pietro puo condurre alla civilta i popoli barbari. Discorso.* Roma. 1867.

(7679.) **Ant. Pierleoni** *il Primato del Papa; conferenza.* Recanati. 1867.

(7680.) **Bonaventura a S. Bernardino** Alcantarista, *Trattato teologico sulla Chiesa.* Napoli. 1867. 1869. 2 Vol. Eximium opus: volumine altero de Romano Pontifice tractans, quasvis adversariorum obiectiones elidens, et superioritatem R. P. ac infallibilitatem clare demonstrans.

(7681.) *Della legittima interpretazione della prima parte del Canone VI Niceno,* in: **Archivio dell' Ecclesiastico.** Firenze. 1867. VII. 520. Disquisitio haec auctorem habuit doctum Iesuitam *Sebastianum Sangvineti*, qui illam initio anni scholastici 1866—1867 in Collegio Romano publice proposuit.

(7682.) **Segur** *il Sommo Pontefice. Ed. 2.* Bologna. 1867. Ex Gallico versum.

(7683.) *Simon Pietro e Simon Mago. Leggenda:* **Civilta Cattolica**. Roma. 1867. Ser. VI. Vol. 10. p. 539. 690. — Vol. 11. p. 33. 184. 289. 417. 540.

(7684.) *La Sede Romana di S. Pietro e l' Unita nella scienza.* Ibid. p. 652.

(7685.) **Vincent** *Storia di Simon Pietro Principe degli Apostoli, secondo l' Evangelo, gli Atti Apostolici e la Tradizione. Versione italiana del sacerdote* **Pietro Bazetti.** Torino. 1867.

(7686.) *Un Protestante a Roma; frammenti di memorie inedite d' un giovane inglese. Prima versione italiana.* Bologna. 1867.

(7687.) *Apologia popolare del Sillabo — del SS. Signor nostro Papa Pio IX, per un Dottore in S. Teologia.* Roma. 1867. In forma dialogi. Opera ad Syllabum et Encyclicam

anni 1864 spectantia continentur in Operis nostri volumine quinto uberrime deducta.

(7688.) **Antonio Trama** Prete Napolitano, *il Viaggio di S. Pietro a Roma ed il suo Primato nella Chiesa difesi contro i sofismi e le Calunnie di un Anonimo.* Napoli. 1867. Docta lucubratio contra anonymum, qui impossibilitatem itineris S. Petri Romani persvadere voluit. (Cf. Vol. IV. 780. n. 1387. et p. 815. n. 1491.) Pro summo momento quaestionis de Primatu Petri eiusve successoris R. Pontificis statuendo profert auctor sequentia verba celebris Oxoniensium Puseytarum magistri *Palmer:* „Doctrinam de Primatu Eppi Romani in Ecclesiam universalem cardinem esse, circa quem reliquae omnes volvuntur controversiae, quae inter Ecclesiam Romanam et Ecclesias ceteras invalescunt. Quoniam si Christus Dominus Primatum ex officio proprium alicuius Eppi instituit in Ecclesia Catholica, qui semper perdurare debeat, et hunc Primatum haereditaverit Eppus Romanus: illico consequitur, Ecclesiam Catholicam coarctari ad solam Ecclesiam obedientiae Romanae, et Concilia, doctrinam ac traditiones illius Ecclesiae obsignatas esse auctoritate totius mundi christiani."

(7689—7690.) et: 6545. **William George Ward** *a letter to the rev. „Father Ryder" on his recent pamphlet.* London. 1867. Est responsum ad censuram operis Wardii de infallibili auctoritate S. Sedis, cuius in literatura anni 1866 fit mentio. Censuram hanc depromsit *Ryder* oratorii presbyter in libello: *Idealism in Theology. A review of D. Ward's scheme of dogmatic autority.* London. 1867. Porro *Ward* vulgavit adhuc sequentem libellum: *A Brief Summary of the Recent Controversy on Infallibility; being a Reply to Rev. Father* Ryder *on his Postscript.*

(7691—7694.) **Dr. Pusey** *on papal prerogatives:* **The Dublin Review.** 1867. Nr. 17. Item: **Pusey** *on the Syllabus.* Ibid. Nr. 18. Praeterea: *Ryder and Ward.* Ibid Nr. 17. Tandem: *Ryder's theological citations.* Nr. 18. Utrumque posterius elaboratum refertur ad praemissa opuscula.

(7695.) **Aug. de Roskòvány** *Romanus Pontifex tamquam Primas Ecclesiae et Princeps Civilis e Monumentis omnium seculorum demonstratus. Addita amplissima Literatura. V. Tomi.* Nitriae et Comaromii. 1867.

(7696.) **Diotallevi** sacerd. Rom. *Catholici Eppatus historia a divina eius institutione ad nostra usque tempora, ex sinceris Ecclesiae reique publicae monumentis in obsequium S. Romanae Sedis exhibita. De Summis S. R. E. Pontificibus.* Romae. 1867.

(7697.) *De Unitate Ecclesiae:* **Apis Romana** *sive menstrua literarum Latinarum collectanea e scriptis tum nostrae aetatis tum superioris aevi excerpta.* Montlieu (Seminar. Montis Leonis) et Paris. 1867. p. 91. S. Cypriani locus classicus pro Primatu Rom. Pont. excerptus est.

(7698.) **Xaverius Baro de Canzano** *de Cathedra Romana B. Petri Principis Apostolorum oratio.* Romae. 1867.

(7699—7703.) **Car. Vercellone** Barnabites, *Opuscula IX* **Hyacinthi Sig. Gerdilii** *Cardinalis ad Hierarchicam Ecclesiae Constitutionem spectantia.* Romae. 1867. Editor novus obtutu ex eo, quod Card. Gerdilius inter Scriptores Seculi XVIII, qui iura sacra Romani Pontificis admodum strenue propugnarunt, merito numeretur, novam aliquot minorum opusculorum celebris auctoris editionem sistit. Opuscula sunt IX, e quibus prima quinque Parmae a. 1789 prodierunt, prout in operis nostri volumine 3 p. 771. n. 891 recensuimus. His adiecit adhuc quatuor sequentia: 1. *de Pontificii Primatus auctoritate in Petri Cathedra eiusdemque successorum a Christo constituti, adversus Marsilii Menandrini exitialem errorem a Iudoco Coccio notatum, specimen traditionis S. Sedis Ap. in Synodis etiam Oecumenicis agnitae et comprobatae;* 2. *Catholici dogmatis de immuni Ecclesiae auctoritate in sanciendis disciplinae legibus documenta e Tridentina Oec. Synodo petita;* 3. *Responsio ad AEppum Ebredunensem, in qua errores aliquot in hierarchiam et iurisdictionem eccl. refutantur;* 4. *Literarum obedientiae dogmaticae Constitutioni* „Auctorem fidei“ *Pii VI ab Antistite NN. praestitae exemplum, Clero et populo suae dioecesis denunciatum simul et praescriptum.*

(7704.) **I. Thom. Ghilardi** Eppus Monregalensis in Pedemontio, *ad Sacerdotes, qui Summi Pontificis auctoritatem detrectant vel minuunt, opusculum.* Aug. Taurinorum. 1867. Consilium et argumentum libri auctor piissimus, et de re catholica egregie propugnata meritissimus, sic exponit: „Praeclarae, quibus fulget Pius IX P. M. virtutes, gestaque fortia simul et svavia, quae in eo cordati viri cuiuslibet nationis admirati sunt, ubique novissimis diebus etiam catholici nominis hostes summis laudibus extollere non desinunt. Quae quidem Patri amantissimo tributae laudes iure meritoque omnium eius in Christo filiorum auribus dulcissime insonant. Et plena certe eorum laetitia foret, nisi aliqui ex ecclesiastica hierarchia debitum mentis et cordis obsequium illi recusarent, imo eius auctoritatem detrectarent. Aiunt enim ex tenebris medii aevi originem duxisse omnes ferme praerogativas, quibus Summus Pontifex divinitus est exornatus; aut saltem eius potestatem exaggerari aut plus aequo extendi. Ex quo patet, iuxta illos fuisse usurpata multa Summi Pontificis iura, ac veluti reliquis hierarchiae gradibus iniuriosa repellunt. Quapropter non inutile opus existimamus, typis recudere eximios ex *S. Thomae Aquinatis* operibus flores sententiarum de Summi Pontificis auctoritate per *Ioannem de Turrecremata* Card. O. Praed. collectos; illique adiicere argumenta, quae ex historia ad eam confirmandam depromsit *Iosephus de Maistre* in libro gallice scripto: *Du Pape;* denique exhortationem *S. Ioannis Chrysostomi:* qua nihil eloquentius, ut mentibus iam veritatis luce illustratis corda expugnentur, ac ad eam amplexandam trahantur.“ Ex operibus S. Thomae 73 quaestiones collectae comparent cum totidem responsis pro summa auctoritate Rom. Pontificis in Ecclesia, signanter quod R. Pontifex sit maximus omnium Epporum; superior in tota Ecclesia; ei subiecti sint omnes fideles, etiam Reges ac Principes; quod subesse Romano Pontifici sit de necessitate salutis; eius potestati magis esse obediendum, quam alteri cuicunque potestati; *quod Papa habeat in Ecclesia plenitudinem potestatis; quod sit immediatus Praelatus cuiuslibet fidelis;* quod ad eum pertineat maxime ordinatio Studiorum et Universitatum; quod auctoritas universalis Ecclesiae in determinatione fidei principaliter

resideat in Papa; *quod Papa in definiendo ea, quae sunt fidei, aut in canonisatione Sanctorum, errare non possit; quod a Synodo ad Papam appellari possit* etc. Ex opere *Iosephi de Maistre* proferuntur testimonia ex Ecclesiis Orientis et Occidentis, peculiaria item ex Gallia, ex Ianseniſtis, et Novatoribus Sec. XVI, demum ex Ecclesia Russica sive Graeca a Romana dissentiente.

(7705.) **Vinc. Gatti** O. Praed. *Institutiones Apologetico-Polemicae de veritate ac divinitate religionis et ecclesiae catholicae.* Romae. 1867. Vol. 3. copiose tractat de Romano Pontifice, eumque „in rebus fidei et morum Ecclesiam ex cathedra docentem esse infallibilem“ propugnat, systematibus Richeriano, Ianseniano, Febroniano, et Synodi Pistoriensis penitus reiectis ac refutatis.

(7706.) **Ioan. Schwetz** *Theologia fundamentalis seu generalis. Ed. 5.* Viennae. 1867. (ed. 2. citatur per nos Vol. IV. 790. n. 1501.) *Infallibilitatem R. P.* in decisionibus dogmaticis, seu quando ex Cathedra loquitur, agnoscit; adiicit tamen: „Defendentes Romanum Pontificem esse in dogmaticis definitionibus infallibilem, nequaquam statuimus, non posse unquam evenire, ut Summus Pontifex quid de vero sit ignoret, et consultatione cum aliis Eppis indigeat; aliud enim est rem nescire, aliud vero eam falso proponere. Quamvis nobis persvasissimum sit, in illo casu, ubi definitio dogmatica fieri debet, Eppi autem non possunt consuli, *Deum modo extraordinario Summum Pontificem, si secus anceps haereret, ad cognitionem veri perducturum esse*, quum Ecclesiam suam, apud quam se mansurum in aeternum promisit, relinquere non possit orphanam.“ De sic dicta *provisoria obedientia* animadvertit: externam huiusmodi obedientiam non sufficere, cum Christus aperte dixerit: quod a Petro ligatum et solutum fuerit, ita esse recipiendum, ac si esset a Deo in coelis decretum; *internam* vero *obedientiam seu fidem divinam provisoriam absonum quid esse.*

(7707.) **Angelus Ciuffi** Cler. ins. Colleg. Eccl. Emporiensis, *de auctoritate Romani Pontificis super Canones oratio.* Genuae. 1867. Argumentum orationis in conclusione sat

clare proponitur: ita enim concludit orator: „En magnifica testimonia pro Romani Pontificis auctoritate, quando actum est de temperandis universalis Ecclesiae decretis. Vidistis Sponsae Christi incunabula distincta monumentis veluti fulgidissimis margaritis, quibus in Petro eiusque successoribus ligandi atque solvendi pontificium asseritur, et potestas a Deo committitur. Vidistis *Eppos Orientis et Occidentis, et ipsas oecumenicas Synodos provolutas ad pedes Hierarchae Supremi,* et per epistolas vel per legatos ac etiam viva voce constitutiones novas petere, antiquarum confirmationem, vel relaxationem postulare. Vidistis Augustos Caesares Epporum relationes patrocinio regio confirmare, ut vota Antistitum ante Apostolicum conspectum magis nobilitarentur, etc.“

(7708.) **Stanislaus Eula** Can. Theol. Monregal. *Collectio Casuum de re dogmatica, morali et liturgica, qui resolvebantur in publicis collationibus theologicis habitis in Ecclesia Cathedrali Montis Regalis, Eppo* **Ioanne Thoma Ghilardi** *Praeside, et Theologo Canonico Stan. Eula earumdem collationum directore.* Monterégali 1867. Inter casus pro discussione propositos et resolutos occurrunt duo de Primatu Rom. Pontificis: 1. de primatu iurisdictionis, an quippe huic non obstet paritas Apostolorum et successorum in potestate a Christo omnibus ex aequo collata; 2. de *infallibilitate R. P.* ex cathedra docentis, an nimirum huic non obstet promissio infallibilitatis non Petro, sed Ecclesiae, quae universim spectata Romano Pontifice superior sit, facta? In solutione horum casuum sive difficultatum evolvuntur sequentia: *ad primum:* in Sacris Bibliis pares quidem exhiberi Apostolos omnes in apostolatu, sed non in Primatu, qui praeter apostolatum institutus est, neque in potestate Primatui propria, quae soli Petro super ceteros apostolos collata fuit, eoque ipso potestas, quam ceteri acceperant apostoli, Petro subordinata extitit. *Ad secundum:* infallibilitatem Rom. Pontificis in rebus fidei ac morum niti manifestis oraculis S. Scripturae, Traditionis, et facti, obiectionibus adversae sententiae nil prorsus valentibus; siquidem *infallibilitas promissa quidem sit et Ecclesiae et Petro, sed Ecclesiae per Petrum, et non e converso, quum Ecclesia in Petro fundata sit, et non Petrus in Ecclesia;* Chri-

stum Dominum per Petri eiusque successoris magisterium voluisse Ecclesiam ab omni errore immunem esse, Petrum itaque Romanumque Pontificem inprimis infallibilitate gaudere debere; nec posse sive paritatem inter Eppos ac Romanum Pontificem eo sensu admitti, quod stante Romani Pontificis infallibilitate Eppos quoque eadem praerogativa instructos esse debere consequatur, sive superioritatem Ecclesiae supra Papam: nam Rom. Pontifex universae Ecclesiae Pastor supremus est, et *Ecclesia universa infallibilitate sic solum gaudet, quatenus a Romano Pontifice regitur*: porro Ecclesia sine Romano Pontifice est veluti corpus absque Capite, nec ulla praerogativa qua talis gaudet, imo nec est stricte Ecclesia; Romanum Pontificem qua Caput supra ceteros eminere Eppos.

(7709.) **Septimius Vecchiotti** *Institutiones Canonicae ex operibus* Ioannis Card. Soglia *excerptae.* Taurini. 1867. Iura Primatus contra adversarios egregie tuetur: de infallibilitate autem Rom. Pontificis ita se enunciat: „Dum nos vindicamus definitiones fidei a Summo Pontifice editas etiam ante consensum Epporum infallibiles prorsus esse, dicimus simul et libenti animo profitemur, Catholicam Ecclesiam ita fuisse a Christo Domino constitutam, ut Eppi etiam ceteri simul sumti deficere a fide non possint, adeo, ut Pontificiis definitionibus maximus Epporum numerus semper omnino assensurus sit. Scilicet *Christus ipse et Petri auctoritatem pro Ecclesiae fundamento posuit, et ipsam Ecclesiae molem super fundamentum illud aedificavit immobilemque fore promisit, ut proinde perfecta semper in fide consensio fuerit et futura sit inter Pontificem ex Petri Cathedra docentem et inter maximum Epporum numerum, seu inter Ecclesiae corpus, quod divelli a Cathedra illa non potest.* Quapropter si res ad praxim referatur, tota haec controversia eo reducitur, quod illi, qui sequuntur declarationem Parisiis editam a. 1682, contendunt pontificiam definitionem accedente demum Ecclesiae seu Epporum consensu infallibilem esse, nos vero cum plerisque catholicis affirmamus, definitionem ipsam ex sola etiam Pontificis auctoritate infallibilem esse, consensum vero Ecclesiae necessario et certissime illi adfuturum. Unde fit, ut adversarii quoque facto ipso nobiscum consentiant in iis omnibus

credendis, quae Summus Pontifex ad fidem pertinere definivit.“ De famosa *distinctione inter Sedem et Sedentem, seu inter Cathedram Petri et ipsum Romanum Pontificem* pronunciat: „*eam ab osoribus pontificiae infallibilitatis, argumentorum pro hac infallibilitate pugnantium vim ineluctabilem persentientibus, ingeniose effictam fuisse.* Licet enim aliquod inter Sedem et sedentem discrimen detur, cum et Romanus Pontifex morte surripiatur, et Romani Pontifices non semper Deo cari existere valeant, et personalia ipsorum merita diversa ac distincta sint, Sedes vero Romana iugiter maneat, Deo semper accepta sit, qualitatesve eius semper immotae persistant: omnes tamen Catholici *discrimen* illud *inter Sedem et sedentem a Iansenistis excogitatum*, non tantum non admittunt, sed etiam tamquam inane, futile, totique antiquitati incognitum reiiciunt, simulque fatentur, quidquid peculiare prae ceteris Romanae Sedi propter vim ac praerogativam Primatus concessum est, id totum Romano Pontifici competere, eo quod Primatus Petri et successorum eius proprius, personalis ac singularis sit; *iura omnia Sedis Romanae universam Ecclesiam respicientia a Sedente seu Rom. Pontifice tamquam suo fonte et origine proficisci ac dimanare,* eademque omnino ac ipsissima iura dici debere, quae Sedentis propria sunt.“ De *Bossueti* effugio, qui existimavit, infallibilitatis promissionem successioni Pontificum, seu ipsi Sedi Romanae, non Pontificibus singulis particulariter factam fuisse, ita, ut, si unus erraret, alter successor errorem corrigeret: ita censet Auctor: „sententiam hanc qua novam suspectam esse debere, cum nullum habeat fundamentum seu in S. Literis, seu in doctrina Patrum ac Conciliorum; et, si vel unus in serie Pontificum ex cathedra docens errare posset, cur plures errare non poterunt? ac proin fore, ut nullius Pontificis certa et irreformabilis sit definitio; quo pacto ipse Primatus non in conservationem sed destructionem verae fidei vergeret, siquidem nemo cavere posset, an successor corrigens errorem ipse non erraverit?“

(7710.) **Korbuly Imre** *felvilágositó szavak az Ultramontanismus iránt:* **Idők Tanuja.** *Egyetemes magyar Ujság.* Pest. 1867. p. 42.

(7711.) **Munkay János** *Róma, az Apostoli Sz. Szék, és a keresztény világ:* **Idők Tanuja.** 1867. p. 370.

(7712.) *Katholikus fejtegetések.* Ibid. p. 1095. Potissimum de praerogativis S. Sedis Apostolicae.

(7713.) **Zádori János** *az Egyház feje a' Pápa: tanu rá a' földalatti Róma:* **Magyar Sion.** Esztergom. 1867. p. 940.

(7714.) *A' Magyar nemzet és Róma:* **Egyházi és iskolai Hetilap.** Károly-Fehérvár. 1867. p. 33.

(7715.) *Róma.* Ibid. p. 48.

(7716.) **Gróf de Maistre Jósef** *a' Pápáról. Forditotta a' Pesti növendék papság.* Pest. 1867. Recensio in: *Egyházi Lapok.* Pest. 1867. p. 507.

Specialis Literatura ex occasione **Centenarii Martyrii SS. Petri et Pauli App.** 1867.

A. *Lit. Latina.* Primum locum vindicarent sibi ipsa documenta pretiosa, quae Allocutiones Summi Pontificis, orationem Epporum, etc. in se complectuntur; verum haec in extenso inseruimus Monumentis, hic proinde praetermittimus, et ad literaria producta nos unice restringimus.

(7717.) *Ad Eppos ex Italia Romam convenientes ad diem solemnem XXIX Iunii a. 1867.* Romae. 1867. Brevis salutatio anonymi, cum succincto discursu super opportunitate solemnitatis.

(7718.) **Antonius Angelini** *Mariae Magnae Dei Matri, Custodi arcis Vaticanae, hos titulos et se dedicat Auctor solemnibus secularibus triumphi Petri Apostolorum Principis.* Romae. 1867.

(7719.) *Ritus servandus a Pio IX P. M. in canonisatione Beatorum etc. explenda in Basilica Vaticana die 29 Iun. 1867.* Romae. 1867.

(7720.) **Car. Aloys. Card. Morichini** Aesinatium Antistes, *de mira aetatis nostrae cum Romana Petri Sede Sacrorum Antistitum coniunctione oratio, habita VII Cal. Iul. a. 1867 in aula maxima Academiae Religionis Catholicae.*

Romae. 1867. Egregia oratio. Iuvat nonnulla saltem ex ea delibare. „Unitatis (Pastorum cum Summo Pontifice) ope et vinculo tot centena hominum millia idem sapiunt, sentiunt idem; mysticum Christi corpus coalescit, firmatur et viget. — Spectacula istiusmodi locum in Catholica tantum societate habent. — Perfecta unitas non astu aut blanditiis, non minis aut terrore, non deceptione aut vi, nullis denique potestatis humanae viribus, sed Omnipotentis Dei virtute plane conficitur. — Etiamsi cetera omnia deessent, vel hoc unum profecto splendidissimum aetatis nostrae factum sufficeret ad plane ostendendam Catholicae Ecclesiae maiestatem, amplitudinem, dignitatem; haec vera est suffragiorum libertas, quae membrorum omnium cum Capite intimam consociationem portendit. — Iamvero istiusmodi unio constans, continua, perfecta nonne clare demonstrat, divinam esse Religionis originem, praesenti Spiritus S. virtute Ecclesiam regi, atque impleta Christi promissa, se nobiscum futurum omnibus diebus usque ad consummationem seculi? Quamquam vero unio Catholica, ac praesertim SS. Antistitum cum Romano Pontifice in Ecclesia numquam defuerit: ea tamen nullo tempore arctius ac manifestius, quam nostro hoc aevo omnibus innotuit. *Cuncti Ecclesiae Catholicae Eppi concordes cum Romano Pontifice locuti sunt ea ratione, ut vere unus ac idem Spiritus Dei, diverso utique sermone linguarum, sed una eademque mente se proderet,* ac pene videremur ipso Apostolorum tempore nos versari, cum diversarum adeo gentium homines eos mirabilia Dei praedicantes proprio quisque sermone loquentes audiere. — Ut autem haec unitas, praecipuum Ecclesiae signum, cuique manifesta ac praecipua sit, *requiritur auctoritas. Eadem fidei professio, idem sacramentorum usus, eadem denique membrorum communicatio non sufficeret, nisi Caput praeesset ad unum duntaxat corpus efformandum.* Nam quis circa id, quod fide tenendum est, dissensiones dirimet? quis genuinam regulam circa morum disciplinam firmabit? Hinc *infallibilis ac sacer Primatus divinitus est constitutus, ut omnibus* quoque *unitas visibili ac certa ratione appareret.* — Unitas Catholicae Religionis in humanis est omnium perfectissima. — Humanum ius omne saepe in dubium revocatur ab iis etiam, quibus vi-

detur favere. At si de Ecclesia, si de supremo eius Capite Pontifice agitur, aliter prorsus est sentiendum. Quandoquidem *Pontifex Summus in procuranda Christiana societate universa id negotii praemanibus habet, quod dubitationem omnem respuit, firmissimoque fundamento innititur. Certo ille scit Christi vices se gerere in terris, divinum praesidium numquam sibi defuturum, Petri naviculam agitari posse, submergi non posse, sponsiones Christi prae oculis habet, ac tanto Gubernatore omnem inferni vim deficere et penitus profligari.* Hanc quoque certitudinem in universo Christi grege inesse nemo non videt. Qui enim Cathedrae Petri iungitur, ius Petri non inficiatur, imo ei ex toto corde, totis viribus adhaeret ac subditur. Hinc immensa fere dicam huius Urbis potentia; hinc mirum illud spectaculum, quod sine armis, sine ulla vi imperium in populos catholicos universos habet, et eorum dominatur latius ac firmius, quam Roma vetus; superbi namque Capitolii arx, quae iactabatur immobilis, ruit; stat vero immobilis reapse Vaticani petra. — Quid de Urbis nostrae *Romae* maiestate ac amplitudine dicam? — Profecto *ipsa revera est non regni unius, sed universi terrarum orbis Metropolis, nullisque limitibus coarctatur.* Vetus Romanorum Imperium non omnino defecit, quin et latius et melius non armis et vi gentium dominatur, sed pacis studiis et Crucis virtute. Celeberrimae antiquorum temporum urbes omnino cecidere: stat vero Romae nomen et gloria, ut dici possit regnum, quod in aeternum non dissipabitur. Talis ac tanta *Romae perennitas et gloria ex uno Pontifice profecta est.* Ipse enim sceptrum habet, quod non est de hoc mundo, sed de coelis, a Deo. Tenent catholici, quotquot sunt, omnes, Pontificem ut Pastorem, ut Patrem agnoscunt et venerantur, Romam vero ut patriam. *Nemo* igitur *catholicorum ab Urbe nostra extraneus sed unusquisque veluti civis. Communis enim causa est, quum de tuenda Religione agatur, et Pontificis libertas et solium adseratur*, adeo, ut quicunque arma ceperint, ut supremum omnium Patrem defendant, suum ipsi negotium simul pertractent ac tueantur. Quamobrem — gratulari ac gestire ex animo fas est, quum inter tantas Ecclesiae et Pontificis Summi angustias secularia solemnia recolere datum

sit, quo Beatissimi Apostolorum Principes Urbem hanc effuso pro Christo sangvine illustrarunt. Ostentent plurimae Urbes sive splendidas ac munitas copiarum acies, sive industrium artium monumenta, atque humani ingenii inventa, operumque progressus. Omnia haec nihil amplius demonstrant, quam aut vim armorum, aut in materiem imperium: una mea Roma hunc Sacrorum Antistitum Conventum atque hanc catholicorum populorum frequentiam potest praeseferre. Obscurus Galileae piscator eiusque socius, qui decem et octo abhinc seculis Romanis arcibus Crucem inferebant, Iudaeis scandalum, gentibus stultitiam, et sangvinem profundebant: modo circa suum sepulchrum populos vident procumbentes, victoriamque virtutis et religionis adversus vim ostendunt. Non enim sine providentissimo Dei O. M. consilio id arbitror evenire, ut eodem fere tempore, quo alibi quid valeant hominum ingenia et labores ostenditur, Roma Petri et Pauli martyrium nova hac et periucunda recolat celebritate, ut omnibus pateat, quae sint opera hominum, quid sit opus Dei."

(7721.) **Sebastianus Sangvineti** S. I. *de Sede Romana B. Petri Principis Apostolorum Commentarius historicus criticus.* Romae. 1867. (Pio IX PP. in secularibus martyrii Principis App. solemnibus dedicatus). *Docta apologia itineris et eppatus Romani B. Petri.* Consectaria disquisitionis et respective facti historici, quod B. Petrus reipsa Romae fuerit, urbisque huius eppatum tenuerit, ibidem martyrio coronatus, sequentia enumerat Auctor: *Pontifices Romanos uti Petri successores legitimos semper habitos fuisse, hoc dumtaxat titulo, quod essent Romani Eppi, ac proinde successionem in Romano Eppatu habitam esse tamquam necessario connexam cum successione in divino iure Primatus, et quidem in ordine dogmatico, ita, ut Sedes Romana sit sedes perpetui primatus in universam Ecclesiam.*

(7722.) **Furia** *Petri Apostolorum Principis Fasti XVIII anno seculari redeunte ab eius martyrio per Epigraphas dispositi.* Romae. 1867.

(7723.) **Antonius Maria Erculei** *S. Petro Apostolorum principi venerationis devotique animi ergo.* 1867.

(7724—7736.) **Ios. Paria** S. I. **Ioannis B. Ptolemaei** *e*

S. I. Cardinalis de Romano B. Petri Pontificatu dissertationes polemicae. Romae. 1867. (Opus Generali Praeposito S. I. Petro Beckx anno a martyrio Principis App. seculari XVIII dedicatum). Ptolemaeus, cuius opuscula hic primum lucem vident, erat unus e doctissimis Sec. XVII et XVIII Iesuitis, auctor voluminosi operis, vindicias Bellarmini complectentis, sed non consummati, et in MSS. post obitum 1726 relicti. Enumerat in suo MSS. praecise Scriptores, quos tamquam „Controversiarum Bellarminianarum," ac cumprimis Primatus Rom. Pontificis oppugnatores refutandos suscepit, nominatim *Amesium*, *Blondellum, Burmannum, Cameronem, Carpsovium, Casaubonum, Chamierum, Clericum, Conringium, Curcellaeum, Dodwellum, de Dominis, Drelincourt, Episcopium, Fellum, Forbesium, Gerhardum, Glassium, Gomarum, Grotium, Hammondum, Iurieu, Ligtfootum, Limborchium, Mestrezat, Mornaeum, Molinaeum, Reiserum, Rivetum, Salmasium, Schertzerum, Turretinum, Vulsonium, Rigaltium, Quesnellum, Dupinium, Launoium.* Partem Mss. istius edidit Ios. Paria laudato in volumine, sequentibus 10 dissertationibus comprehensam: 1. *De actis S. Petri diss. chronologica.* 2. *De annis Romani Eppatus S. Petri.* 3. *De die martyrii S. Petri.* 4. *De proximis S. Petri successoribus.* 5. *De argumento negativo ex actis Apostolorum et Epistolis Pauli.* 6. *De S. Petri apostolatu Circumcisionis.* 7. *De corrupto statu Ecclesiae Romanae.* 8. *De Eppatu S. Petri Romano ac generatim de successione Apostolorum.* 9. *De Primatu S. Petri eiusque successorum in Religione Christiana ex analogia fidei comprobato.* 10. *De S. Petri Primatu Scripturae monumentis demonstrato.* His adiecit Editor: *Conradi Ianningii* S. I. Hagiographi de Polemei Silvii laterculo, et die martyrii S. Petri Epistolam ad I. Ptolemaeum; et *Iacobi Goussault* doctoris Sorbonici duo opuscula: a) *De la Primaute de l' Eglise Romaine;* b) *Lettre a S. A. R. le Regent sur les desseins des ennemis du S. Siege.*

(7737.) *Vivens Monumentum in perennem eius diei memoriam, qua SS. Apostolorum Petri et Pauli pro Christi Redemtoris fide passio, Pio IX Pontifice Maximo, centenaria, universo plaudente orbe festivitate recolitur, Romae*

aere a Catholicis collato erigendum. Romae. 1867. Est programma erigendi magni et quasi centralis Seminarii Cleri iunioris pro universa Italia.

(7738.) **Ios. Buroni** *de Romanitate Primatus Apostolici seu de nexu indissolubili, quo Primatus Sedi Romanae adhaeret iure divino.* Taurini. 1867. His propositionibus explicat uberius tractatus sui argumentum: 1. *Primatus in Ecclesia existit et semper existere debet de iure divino,* seu ex Christi institutione, quam Ecclesia neque mutare neque tollere aut abolere potest. 2. *Petrus habuit de iure divino huiusmodi Primatum,* seu primatus fuit adnexus personae Petri de iure divino. 3. *De iure divino est perpetuitas primatus in Ecclesia,* ipsiusque transitus ad successores Petri. 4. *Quicunque in legitimum Petri successorem electus fuerit, statim habet de iure divino huiusmodi Petri primatum.* 5. *Romanus Pontifex,* prout habetur et semper habitus fuit ab Ecclesia tamquam legitimus Petri successor, *habet et semper habuit de iure divino illum Petri primatum, qui est de iure divino.* 6. *Utrum Romanus Pontifex ex hoc ipso, quod est Romae Eppus, debeat habere, quod sit Petri successor in Primatu,* pro nunc adhuc in controversia manet, et ipsum est, de quo agitur. Primas quinque propositiones, et quidem primas tres absolute, quartam in abstracto, quintam complexive (de tota serie Pontificum) esse de fide, sextam adhuc controversam asserendo, progreditur auctor ad probandam *inseparabilitatem Primatus ab Eppatu Romano*, pluribus argumentis evolvens Dominum aperte iussisse, ut Petrus sedem suam ita figere Romae, quo ei Romanus Eppus absolute succederet. Argumenta pro revelatione ista Christi Petro facta partim probabilia, partim apodictica, partim fere apodictica indicat. Tum asserit: „inseparabilitatem primatus a Sede Romana posse ad fidem divinam pertinere, saltem esse omnino certam et omnium saniorum theologorum communissimam sententiam, prout et illam, quod *particularis Romana Ecclesia numquam a fide sit totaliter defectura;* hocve ipso reiici debere quorumdam neotericorum catholicorum somnia apocalyptica, minitantium eversionem fidei Urbis illius, cuius a temporibus apostolicis fides annunciatur in universo mundo, et praedicentium restau-

rationem Romae paganae, quae sit centrum apostasiae et infidelitatis; *Romam semper futuram verae fidei tutricem et magistram* etc.“

(7739.) **I. Th. Ghilardi** Eppus Monregalensis, *Memorandum B. Petri Principis Apostolorum centenarii in Urbe celebrati a. 1867, Episcopatui et Clero universo oblatum.* Aug. Taurinorum. 1867. Continet eximium opusculum sequentia: 1. *Orationem ad S. Petrum*, eius gloriosa gesta complectentem. 2. *Primam Epistolam S. Petri.* 3. *Secundam Epistolam eiusdem.* 4. *Sermonem S. Augustini Eppi et Eccl. Doctoris in Natali App. Petri et Pauli.* 5. *Sermonem S. Leonis Papae in cathedra S. Petri.* 6. *Exhortationem Petri Blesensis ADiaconi ad quemlibet catholicum Eppum*, ut magno zelo pugnet pro iustitia et libertate Ecclesiae, etsi vita impendenda esset. 7. *Ad Clerum universum opportunissimam paraenesim ven. Servi Dei Iosephi Sebastiani Manasse* Carmelitae Excalceati Eppi Basiniani, et Tiferni. 8. *Acclamationes Cleri universi ad Pium IX P. M. anno 1800, ex quo Petrus Apostolorum Princeps fidem, quam praedicavit, sangvine signavit.* 9. *Gemitus et vota pii sacerdotis pro conversione Presbyterorum aberrantium a pietate.* Quae sub num. 8. occurrunt Acclamationes, a *Iosepho de S. Stephano* Cistercita collectae sunt ex operibus Doctoris Melliflui S. Bernardi, quas nos Vol. I. 428. per extensum vulgavimus.

(7740—7742.) **Apis Romana** *sive menstrua literarum latinarum collectanea e scriptis tum nostrae aetatis tum superioris aevi excerpta.* E Seminario Montis Leonis. (Montlieu) Paris. 1867. Continent egregiae hae pagellae *Carmina* plura ex occasione centenariae solemnitatis Principis Apostolorum. 1. p. 289. *Eppi Rupellensis.* 2. **Hallez** *carmen Christo Regi et S. Petro* — Notandi versus: „Sub Christo in finem solium immortale tenebis. — Petre! equidem ante omnes qui nunc fastigia rerum sorte superba tenent, faciem super aequoris, ingens et Petra immotus stabas; immobilis idem, hi quando exciderint, aliis surgentibus olim, stabis! Felices quos per vada coeca, per undas, perque procellosis bacchatos flatibus austros, te moderante sacrum per cuncta pericula clavum Cymba triumphantes patriam tua sistet ad oram! At nos intrepidi, tanto

docilesque magistro, remigio instemus; nec tempore detur ut ullo ab rate praecipites atro involvamur abysso."

(7743.) **Emericus Szepesi** e Sch. Piis, *memoria praeteritorum XVIII seculorum a glorioso martyrio SS. Petri et Pauli App. gubernante S. Ecclesiam Catholicam B. Papa Pio IX, grandi Reipublicae Christianae lumine et columine, a Scholis Piis Prov. Hung. et Transs. repetita III Cal. Iulias 1867.* Pestini. 1867. Carmen omni laude dignum. Auctor tum hanc, tum aliam priori additam Odam in memoriam huius solemnitatis in suis Carminibus a. 1870. Viennae impressis recudi fecit sub nr. 15 et 16.

B. *Liter. Italica.* (7744.) *Ricordi del 29 Giugno 1867 in Roma, ossia Descrizione dei Dipinti e delle Decorazioni — pel Centenario di S. Pietro e per la Canonizzazione dei 25 Beati. Epigrafi latine disposte nel portico e nell' interno del tempio.* (Vaticano). Roma. 1867.

(7745.) **Andr. Barberi** *I di 21 e 29 Giugno 1867, vigesimo primo anniversario della coronazione di N. S. Papa Pio IX, e decimo ottavo Centenario del glorioso martirio di S. Pietro Principe degli Apostoli. Inno.* Roma. 1867.

(7746.) **Dom. Bartolini** *della celebratissima Statua di bronzo del Principe degli Apostoli, che si venera nella sua Vaticana Basilica, dilucidazione storico-critica.* Roma. 1867.

(7747.) **Felice Bisazza** *pel deciottesimo Centenario di S. Pietro. Carme.* Roma. 1867.

(7748.) **Alessandro d' Achille** *i Sepolcri dei Romani Pontefici con breve ed istorica illustrazione.* Roma. 1867. (Principibus App. dicatum.)

(7749.) **Pasquele de Franciscis** *il 29 Giugno 1867. Canzone.* Roma. 1867.

(7750.) **Ant. Donati** *la Nave di Pietro.* Roma. 1867.

(7751.) **L. Marii** S. I. *il Centenario di S. Pietro. Cantica.* Roma. 1867.

(7752.) **Filippo Mignanti** *Istoria della SS. Patriarcale Basilica Vaticana dalla sua Fondazione fino al presente.* Roma. 1867. (B. Petro Principi App. dicatum.)

(7753.) **Franc. Papalini** *una mia visione. Cantica per il XVIII Centenario del Martirio dei Principi degli Apostoli.* Roma. 1867.

(7754.) **Vinc. Stocchi e Paolo Mencacci** *Viaggio ed Episcopato Romano di S. Pietro, e i luoghi da lui santificati, con un brieve cenno del rito della canonizzazione. Estratti dal periodico romano* Il Divin Salvatore *in occasione del XVIII centenario del martirio del Principe degli Apostoli.* Roma. 1867.

(7755.) *Sulla tomba del Principe degli Apostoli nel diciottesimo Centenario del suo martirio, tributo di alcuni giovani romani.* Roma. 1867.

(7756.) *Vite compendiate dei 25 Santi canonizzati il di 29 Giugno 1867, XVIII Centenario degli Apostoli Pietro e Paolo, premessovi un discorso sulla festa del Centenario.* Roma. 1867.

(7757.) **Dom. Zanelli** *Roma e S. Pietro, ossia i trofei del Principe degli Apostoli.* Roma. 1867.

(7758—7763.) **La Civilta Cattolica** Roma. 1867. Periodicum hoc folium plures eximias evulgavit disquisitiones de praesente argumento:

a) Ser. VI. Vol. 10. p. 385. 513. 665.: *Il Centenario di S. Pietro:* 1. Congruenza di tal solennita a rispetto d' ogni uorno; 2. a rispetto de' fedeli; 3. per parte de' Romani; 4. Opportunita di tal festa per ravvivare ne' popoli il concetto di autorita; 5. per rinvigorire nel Clero l' idea della fortezza sacerdotale; 6. per ravvivare negli Stati il vero concetto dell' ordine politico; 7. per rianimare nelle genti l' idea di nazionalita nel senso cristiano.

b) Ibid. p. 641: *Un nuovo Tributo a S. Pietro.* Auctor istius articuli proponit formulam voti pro asserenda infallibili auctoritate R. P. dum ex cathedra quampiam doctrinam definit. De formula hac in Monumentis Primatus anni 1867 plura diximus.

c) Ibid. p. 673: *Roma e Parigi nel Giugno del 1867.* Comparationem instituit inter festum Romanum et Expositionem rerum Parisinam.

d) Ser. VI. Vol. 11. p. 160: *La Vitalita della Chiesa dimostrata nell' occasione del Centenario di S. Pietro.*

e) Ibid. p. 257: *Gli Effetti del Centenario celebratosi in Roma.*

f) Ibid. p. 305: *Il Centenario e i Liberali.*

g) Ser. VI. Vol. 12. p. 462: *Verita della Sedia pontificale di S. Pietro, che si conserva nella Basilica Vaticana.*

(7764.) **Matteo Liberatore** S. I. *il Centenario di S. Pietro. Discorso estratto dai fascicoli 412—414 della* Civilta Cattolica. Roma. 1867.

(7765.) **Alessandro Atti** *i Trionfi di S. Pietro.* Roma. 1867.

(7766.) **Vinc. Berchialla** *S. Pietro Principe degli Apostoli. Vita ed Osservazioni.* Roma. 1867.

(7767.) *Un nuovo Tributo a S. Pietro. Estratto del fascic. 414 della* Civilta Cattolica. Roma. 1867.

(7768.) **Secondo Franco** S. I. *S. Pietro Apostolo. Ragionamenti tre.* Roma. 1867.

(7769—7876.) **P. Gianuizzi — G. Ghisellini — G. Benadduci** *Omaggio Cattolico in varie lingve ai Principi degli Apostoli Pietro e Paolo nel XVIII Contenario dal loro martirio.* Roma. 1867. Memorabilis collectio partim carminum, partim dissertationum in honorem Centenarii S. Petri: omnia plena summae venerationis et obsequii erga cathedram veritatis. Recensemus argumentum libri per indicationem tituli lucubrationum, e quibus liber componitur:

1. **Ant. Angelinius** S. I. *Inscriptiones XII.* quae se referunt ad festivitatem centenariam, et ad maxima ex Pontificatu Pii IX facta.

2. **Ioan. Perrone** S. I. *il Pontificato di S. Pietro in Roma.*

3. **Ant. Donati** *la Nave di Pietro. Canto.*

4. **Ludovicus Card. Billius** *S. Pietro Apostolo Autore della Grandezza di Roma.*

5. **Paulus Tarnassi** *S. Pietro ed il primo Cristiano di Roma.*

6. Idem, *S. Pietro e Tabita.*

7. **Ferd. Mazza** Bononiensis, *a S. Pietro nel carcere l' Angelo Liberatore. Sonetto.*

8. **Aloysius Chrysost. Ferruccius** *ius Romanorum Pontificum arbitrale.* Notandi versus: „Credite, mortales, Petri superesse Cathedram Imperii veteris denique ruderibus, ut sit stella viae regique gregique fidelis; ut servent fines fasque nefasque suos. Hinc aequo vivax ius, hinc repetenda medela, ne molimen opum devoret omne chaos, quod super impendit, circaque infraque minatur Regibus ac populis, clavibus absque Petri."

9. **Thomas Borgógno** *i Santi Apostoli Pietro e Paolo Protettori della Chiesa e di Roma. Canzone.*

10. **Franc. Iovino** S. I. *in B. Petri Primatum carmen Syriacum.*

11. **Lud. Tripepi** *le Catene di S. Pietro. Sonetto.*

12. Idem, *il Martirio di S. Pietro e Roma. Sonetto.*

13. **Aubrey de Vere** *the Interior of St. Peter's at Rome. Sonnet.*

14. Idem, *Saint Peter. Sonnet.*

15. **Iohn Henry Newman** *Cathedra Sempiterna.*

16. **Guil. Audisius** Can. Vatic. *Pietro e Paolo culmini dell' antica Roma e Fondatori della nuova.*

17. **Henrica Dionisi Orfei** Comitissa, *S. Pietro gloria di Roma. Sonetto.*

18. **Ioan. Tarasconi** Mutinensis, *in secularia solemnia, quibus Petri et Pauli martyrium celebratur a. 1867, Epigrammata.* Notanda verba: „Non, si conspirent Furiae, quot corpore tectas tellus, quot nudas corpore Avernus habet, Pontificis solium Supremi ex Urbe revellent, qua posuit Petrus non sine mente Dei. Dum genus humanum terra, dum sole fruetur, fulgebit Romae Pontificalis honos."

19. **Nicol. Biaggi** *Gesu Cristo predice a S. Pietro le vicende della Chiesa di cui gli confida il Governo. Canzone.*

20. **Iohn Bernard Dalgairns** *St. Peter's Day 1867.*

21. **Petrus Taggiasco** *S. Pietro in Fortuna di Mare.*

22. **Petr. Merighi** Can. Ferrar. *il XVIII Centenario di S. Pietro e il suo Secolo.*

23. Idem, *le due Rome dei Cesari e di S. Pietro. Ode.*

24. **Aegystus Ceccucci** *Pio IX Pont. Max. B. Petrus auxilium suum in Ecclesiae hostes pollicetur. Alcaicon.* Notanda verba: „Illata Petrum non quatiet loco vis: ipse fidens arma minantium horrenda prorsus dissipabit robore et Omnipotentis usus. — Stat Vaticanum: tempora in omnia fulgens triumphatis dabit integras mortalibus leges, renascens impete maius ab aestuoso. Late verendum nomen in ultimas extendit oras: castra rebellium vinci reluctantis Lutheri posteritas male fida discat. — Ter si resurgat vester et impetus in Vaticanum, ter pereat mea virtute contusus, ter atque me validum experiatur armis."

25. **Theodorus Toscani** *Mense Iunio die XXIX festum SS. gloriosorum maximeque celebrium Apostolorum primorumque Principum Petri et Pauli: ad Completorium Hymnus hanc habens acrostichidem: Par, me salva, Principum Apostolorum. Opus S. Bartholomaei.* Graecae Odae novem cum latina interpretatione.

26. **Augustinus Bartolini** *S. Pietro a Roma. Ode.*

27. **Torquatus Armellini** S. I. *Dissertazione intorno all' anno del martirio dei Santi Apostoli Pietro e Paolo.*

28. **Carolus Ripandelli** *il Centenario di S. Pietro. Canzone.*

29. **Car. Al. Card. Morichini** *de Divo Petro per aquas incedente. Epigramma.*

30. **Edward Caswall** *Feast of SS. Peter and Paul the Apostles Iune 29. Decora lux.*

31. **Domin. Zanelli** *la Cattedra di S. Pietro in Roma.*

32. **Rosa Taddei Mozzidolfi** *S. Pietro. Ode.*

33. **W.G. Ward** *the Name of Peter. Fragment of an article on the Primacy.*

34. **Ioan. Černčič** *Papina Rimu. Napisnica.* (Lingva Illyrica.)

35. **Ioan. Giordano** *Roma dei Papi. Versione libera.*

36. **Franc. Fabi Montani** *dell' incontro di S. Pietro col Redentore nella Via Appia e della Chiesa ivi posta.*

37. **Nicol. Borrelli** *Domine quo vadis? Leggenda.*

38. **Patritius Murray** *the Finger of God in the Papacy.*

39. **Livia Bianchetti** *il Pescatore-Pontefice.*

40. **Raphael Marozzi** *a Roma. Ode.*

41. **G. B. de Rossi** *le piu antiche immagini di S. Pietro e di S. Paolo Apostoli.*

42. **G. B. Toti** *Roma e i Santi Apostoli Pietro e Paolo. Sonetto.*

43. **Franc. Spada** *l' Apostolato de SS. Pietro e Paolo in Roma e la loro separazione nell' essere condotti al Martirio.*

44. Idem, *il Miscredente al Tempio Vaticano nella Solennita del XXIX di Giugno.*

45. Idem, *il Credente al Tempio Vaticano* etc.

46. **Barthol. Veratti** *Pensieri d' un Italiano nella celebrazione del XVIII Centenario del Martirio di S. Pietro.*

47. **Franc. Massi** *l' ultima Notte di S. Pietro e S. Paolo nel carcere Mamertino. Terzine.*

48. **George Bowyer** *the Bearing of the Holy See on universal public Law.*

49. **I. B. Fallize** *S. Petrus der Weltbesieger.*

50 **Ios. Tacci** *la Parola di S. Pietro nel suo Centenario.*

51. **G. B. Storti** *Preghiera di S. Lorenzo Martire.*

52. **Howel Lloyd** *Emyn SS. Pedr a Phaul Apostolion. (Poësia gallese.)*

53. **A. I. Christie** S. I. *St. Peter and St. Paul.*

54. **Cesare Cantu** *S. Pietro vita della Chiesa e della Societa.*

55. **Ioan. Giordano** *il Trionfo degli Apostoli nel Cielo.*

56. **I. Xav. Gagarin** S. I. *le Texte:* Tu es Petrus et super hanc Petram. Matth. XVI. 18. *dans la Version Slavonne de la Bible.*

57. **José Coll y Vehi'** *a Pio IX en la Festividad de S. Pedro y San Pablo Apostoles.* (Lingva hispanica.)

58. **Marquez de Lavradio** *os Triumphos de S. Pedro.* (Lingva Portugallica.)

59. **Lorenzina Toti** *la Conversione di S. Paolo. Ottave.*

60. **El Marques de Casajara** *a Nuestro venerando Sumo Pontifice. Soneto.* (Hisp.)

61. **Iōs. Spezi** *Omelia di S. Giov. Crisostomo sopra i Santi Pietro e Paolo Principi degli Apostoli ed il glorioso martirio loro.*

62. **Petr. Giannizzi** *S. Pietro dopo il transito della Vergine consacra un' altare nella S. Casa di Nazaret. Ottave.*

63. **Ant. de Almeida** *a Exposiçao universal de Roma em 1867.* (Portug.)

64. **Ubaldus Solustri** *ad Apostolorum Principem Elegia.*

65. **A. Schweizer** *auf die S. Peters Feier im J. 1867.*

66. **Bognár István** *Sz. Péter hajója.*

67. **Pius Capri'** O. Praed. *Rimembranze di S. Pietro nella Basilica di S. Clemente.*

68. **Georg. Chirico** CPnus, *adventus S. Petri Romam eiusque martyrium.* (Lingva arabica.)

69. **Ios. Mainerius** *Pio IX. P. M. qui decimo octavo labente seculo, postquam Petrus App. Princeps idemque primus Romanorum Pontifex in christianae veritatis testimonium cruci affixus Romae occubuit, in eius honorem solemnia secularia indixit III Cal. Quintiles a. 1867 in templo Vaticano peragenda, Ode.*

70. **Jos. Jones** *Arwyrain i'r Bendigaid ebystyl Pedr a Phaul.* (Poësia gallese.)

71. **Jos. Ghisellini** *Anania e Saffira ossia la punizione del furto sacrilego.*

72. **Alessandro Chiari** *il santo Padre sul Gianicolo. Sonetto.*

73. **Henry Coleridge** S. I. *the First penny of St. Peter.*

74. **Petrus Seni** *de S. Petro Romae Eppo codemque ex divino iure Ecclesiae Catholicae Capite et Magistro in sacris eius secularibus solemniis a. 1867 celebratis ad Romanos oratio.* Argumentum classicae orationis est: de statu Civitatis, de perniciosis nefariorum hominum sectis, quae non minus in eius quam in Religionis perniciem tamquam domesticae pestes subortae sunt; et de vitae huius ratione cum alterius vitae ratione coniungenda. Comprobat vero argumentum suum non tam ex rationis placitis, quam e dogmatibus et praeceptis positivae Revelationis, habito potissimum ad epistolas S. Petri

Ap. respectu. In Conclusione acrius perstringit Orator disertus molimina adversus Pontificalem Sedem directa, inquiens inter alia: „Pontifex Romanus Petri successor universaeque Ecclesiae Caput et Magister, cuius proprium munus est, divinam Petri operam continuandi, iure et merito potest — coram universis populis atque omnibus Imperatoribus, Regibus, ac Ducibus profiteri: se ab antiquissima Roma ea dogmata eaque praecepta ad eos mittere, quae maximo usui illis sint futura; — se unum esse, qui ea inviolata divina institutione servet, seque unum esse, qui vel una literarum significatione ea in animos hominum inserere, eademque ex auctoritate mandare atque explicare possit, etc.“

75. **G. Benadduci** *S. Pietro liberato dal carcere di Gerusalemme. Ode.*

76. **Ios. Sembratowicz** AEp. Nazianz. G. C. *beneficia SS. Patris Pii Papae IX in utilitatem Ruthenorum Galicianorum in Imperio Austriaco.* (Lingva Ruthenica.)

77. **Moltedo** *Vaticanum. Carmen.*

78. **I. Felix** S. I. *Pie IX en 1867. Extrait de la I Conference de la meme année.*

79. **Iose Garcia** *Orad Christianos.* (Hisp.)

80. **Ramon Torres Munnoz de Luna** *a su Santidad Pio IX.* (Hisp.)

81. **Cesaire Tondini** *La Suprematie de S. Pierre prouvée par les Titres que lui donne l' Eglise Russe.* Evolvit 43 Titulos summae auctoritatis, qui B. Petro eiusve Sedi Romanae in Graecorum Russorum libris tribuuntur.

82. **Petr. Alvarez** *Repetidos y vanos ataques de la Impiedad contra el Solio Pontificio. Imitacion del Salmo*: Quare fremuerunt gentes. (Hisp.)

83. **Aureliano Fernandez-Guerra y Orbe** *la Fé en Espana.* (Hisp.)

84. **Gavino Tejado** *el Papa,* (Hisp.)

85. **Candido Nocedal** *Protesta de Adhesion al Padre Santo.* (Hisp.)

86. **Francisca Carlota del Riego Pica** *al Sumo Pontifice Pio IX.* (Hisp.)

87. **Leon Galindo y de Vera** *Congreso de los Diputados. Madrid Sesion del 10 de Mayo 1867.* (Hisp.)

88. **Ant. Garcia** *a SS. Pio IX.* (Hisp.)

89. **Manuel Bertran de Lis** *al Padre Santo.* (Hisp.)

90. **Iose M. Claros** *a la Iglesia.* (Hisp.)

91. **Pezuela** General, *Tercetos de Dante en el segundo Canto de el infierno.* (Hisp.)

92. **Marques de Heredia** *a nuestro amantisimo Padre Pio IX Pontifice y Rey.* (Hisp.)

93. **Conde de S. Iuan** *a SS. Pio IX. Soneto.* (Hisp.)

94. **Ant. Aparisi Guijarro** *Palabras prounciadas en el Congreso Espanol.* (Hisp.)

95. **Franc. Nardi** *la sola dottrina di S. Pietro puo condurre alla Civilta i popoli barbari.* Dissertatio recitata in Academia R. Cath.

96. **Valeriano Cardella** S. I. *un nuovo Tributo a S. Pietro. Sonetto.*

97. **Angelinus Nicola** S. I. *pro Sede Petri. Epigramma.*

98. **Felix Dupanloup** Eveque d' Orleans, *le Batelier de la Galilee.*

99. **Geremia Barsottini** *a Roma. Carmen.*

100. **Henry Eduard Manning** AEp. Westmonast. *Roma numquam recedit.*

101. **Petre, Herries, Charles Langdale** *an Andress of the Catholic Laity of England and Scotland to his holiness the Pope.*

102. **U. M. Aenghusa** *a noib Petair.* (Hibern. lingva.)

103. **Ant. M. Erculei** *S. Petro App. Principi, statori nominis christiani, patrono, sospitatori Urbis, ob sacra solemnia martyrii ab eo facti eiusdemque festa secularia a Pio IX P. M. delicio una et miraculo aetatis nostrae indicta hoc anno, qui est a triumphali ipsiusmet Principis App. nece duodevicies centenus, rude hoc inficetumque carmen graece venerationis devotique animi ergo.*

104. **Namon de Campoamor** *la Iglesia Catolica.* (Hisp.)

105. **Car. Vercellone** *de novo quodam errore per Pium IX P. M. profligando. Phaleucion.* Errorem novum pandunt versus: „Quod plures male sentiunt et aiunt, nullum Ponti-

ficem videre Petri annos posse, minusque longiores, id facto ipse suo, ut rogamus omnes, damnabit Pius, arguetque falsum."

106. **Marechal Duque de Saldanha** *o Guerreiro catholico junto ao Tumulo de S. Pedro.* (Portug.)

107. **I. Brancaleoni Castellani** *ad S. Petrum Apostolorum Principem Hymnus.* Notandi versus: „— Tu maximus ille es, in quo ceu firmo petrae fundamine sacrum nititur imperium, stabitque immobile, dum sol luce nova exoriens coelum terrasque coloret. — Imperium sine fine locas, sedemque salutis, quam retines, praesensque adeo per secla tenebis, namque alii ex aliis serie longissima, terno praecincti serto Patres tua sacra per orbem iura exercebunt; nequidquam tristis Avernus bella ciet, veteres nequidquam exasperat iras. Hinc Vaticani Pius alto e culmine Sedis fulminat errorum pestes, portentaque dira, quae clades animis damna aeterna minantur. (Syllabus.)"

108. Idem, *ad S. Paulum Doctorem Gentium hymnus.*

(7877.) **L. Ferri dei Ferrari** *sulla vita e sul martirio de' SS. Apostoli Pietro e Paolo in Roma Memorie storico-critiche tratte da irrefragabili Documenti dell' Antichita in relazione colla storia contemporanea dei Cesari Tiberio, Cajo, Claudio, e Nerone.* Roma. 1867.

(7878.) **Franc. Nardi** *la sola dottrina di Pietro puo condurre alla civilta i popoli barbari. Discorso.* Roma. 1867.

(7879.) **G. Giucci** *del XVIII anno secolare del martirio del Principe degli Apostoli, e della canonizzazione solenne di 25 Santi nella SS. Basilica Vaticana; relazione storica, accompagnata dalla loro vita compendiosa.* Roma. 1867.

(7880.) **Audisio** *Pietro e Paolo culmini dell' antica Roma e fondatori della nuova.* **Rivista Universale.** 1867. fasc. 44.

(7881.) *Suppliche al glorioso S. Pietro Principe degli Apostoli, per celebrare il XVIII Centenario del suo martirio.* Roma e Torino. 1867.

(7882.) **Pietro Rota** Vesc. di Guastalla, *il Centenario di S. Pietro in Roma, pensiero d' un giornale anticattolico,* (Diritto) *raccolto, discusso e sviluppato.* Reggio — Emilia. 1867.

(7883.) **Ign. Martorelli** *Assisi, Roma e Loreto, visitate nell' occasione del diciottesimo Centenario dei Santi Apostoli Pietro e Paolo.* Vercelli. 1867.

(7884.) **Stefano Ciccolini** *delle oblazioni presentate al Sommo Pontefice nella Canonizzazivne dei Beati.* Roma. 1867.

(7885.) **L. Febo** *i 25 beati canonizzati da Pio IX P. M. nel Centenario degli Apostoli S. Pietro e S. Paolo con relazione delle vite, degli atti, delle funzioni e dell' apparato nella Basilica Vaticana.* Roma. 1867.

(7886—7897.) *Nel XVIII Centenario di S. Pietro; l' eco delle sponde dell' Arno all' esultanza di Roma.* Firenze. 1867. Collectio poëmatum a pluribus auctoribus concinnatorum. Signanter: a) **Ios. Corsi** *a Pio IX nel 18 Centenario di S. Pietro.* — b) **Attilio Taddei** *i Pensieri del Cattolico in S. Pietro di Roma.* — c) **Carlo Zei** *i Martiri.* — d) **Corsi** *la Potenza di S. Pietro.* — e) **Taddei** *il Messaggero di S. Pietro.* — f) **Zei** *una Visione.* — g) **Corsi** *lo Spirito di Dio nei Pontefici.* — h) **Taddei** *l' Esultanza di Flora.* — i) **Zei** *il Fiore della Chiesa.* — k) **Taddei** *la Promessa nel Cenacolo.* — l) **Corsi** *la Vittoria del Pescatore.*

(7898.) **Ripandelli** *Poesie sacre publicate in occasione che si celebra in Roma per comando di N. S. papa Pio IX il XVIII anno secolare del martirio del Principe degli Apostoli.* Torino. 1867.

(7899.) **Evangelista da Pistoia** *a S. Pietro Principe degli Apostoli nel XVIII Centenario del suo Martirio. Canto.* Foligno. 1867.

(7900.) **E. Guarducci** *S. Pietro e i suoi trionfi; ragionamento in occasione del XVIII Centenario di S. Pietro.* Livorno. 1867.

(7901.) **Franc. Massi** *il Carcere Mamertino, melodramma posto in musica dal M. Giov. Pacini. Tributo di*

Roma ai Principi degli Apostoli nel Centenario 18 del loro martirio. Roma. 1867.

(7902.) **Emidio Ruggieri** *dell' antico pellegrinaggio in Roma ai Sepolcri apostolici in occasione del XVIII Centenario del martirio dei Principi degli Apostoli Pietro e Paolo.* Torino. 1867.

(7903.) **Bar. Nicola Taccone-Gallucci** *il Centenario di S. Pietro. Riflessioni.* Bologna. 1867.

(7904.) **Domenico Venturini** *la nuova Roma, poema nel XVIII Centenario del martirio del Principe degli Apostoli, quadro storico-politico-religioso di 18 secoli.* Roma. 1867.

(7905.) **Iac. Bernardi** „Vida“ *inno a S. Pietro Apostolo.* Roma. 1867.

(7906.) **Fede e Amore**: *Albo presentato a S. Santita Pio IX per la festa del XVIII Centenario del martirio dei SS. Apostoli Pietro e Paolo, della direzione del periodico il* Credente Cattolico di Lugano. Lugano. 1867.

(7907.) **Enrico Tito Paolini** *l' Apostolo* S. *Pietro: orazione panegirica detta nella Chiesa di S. Michele Visdomini di Firenze il 29 Giugno 1864, e pubblicata nel 18 Centenario del martirio dell' Apostolo stesso.* Firenze. 1867.

(7908.) *Rime alla Santita di Pio IX P. M. che celebra con pompa solenne il secolare anniversario del principe degli Apostoli il 29 Giugno 1867.* Bologna. 1867.

(7909.) **Gaetano Enea** S. I. *la visione del Pontefice alla tomba di S. Pietro nella festa dei novelli Santi canonizzati nel di 29 Giugno 1867 — Cantica.* Napoli. 1867.

(7910.) **Alessandro Atti** *il Centenario di S. Pietro*: **La Vergine**: *pubblicazione settimanale.* Roma. 1867. IV. 286.

(7911.) **Anivitti** *ad omaggio della Santita di Pio IX: Leo Magnus P. M. Italiae et Urbis excidium avertens Pii IX triumphis praeludit. Carmen.* Ibid. p. 293.

(7912.) Idem, *Centenario di S. Pietro e santificazione di 25 Beati.* Ibid. p. 297.

(7913.) Idem, *Parafrasi di un Carme Greco del Prof.* Erculei *in occasione del Centenario di S. Pietro.* Ibid. p. 303.

(7914.) Idem, *Conseguenze del Centenario e della Canonizzazione.* Ibid. p. 305.

(7915.) *La Milizia ed il trionfo di S. Pietro nella Chiesa di Gesu Cristo.* Dissertatio in Academia Gregoriana Romae proposita. 1867.

(7916.) **Anivitti** *Pio, S. Leone, S. Pietro, poesie varie nel Centenario Apostolico 1867.* Roma. 1867.

(7917.) **Ant. L. Ursini** *Canzone recitata in Roma nella tornata straordinaria tenuta dalla pontificia Accademia dell' Immac. Conc. di Maria V. nella Costantiniana Basilica de' SS. XII Apostoli, a solennizzare di decimottavo Centenario di S. Pietro, il di 3 Luglio 1867.* Viterbo. 1867.

(7918.) *Il XXIX Giugno 1867 e la S. Sede Romana:* **Giardinetto di Maria.** *Giornale del Sabato.* Bologna. 1867. Serie II. Vol. 3. p. 726.

(7919.) **Ghilardi** Vesc. di Mondovi, *Ricordo del XVIII Centenario del glorioso martirio di S. Pietro, offerto ai suoi Connazionali Italiani.* Torino. 1867

(7920.) **I. Finazzi** *San Pietro costituito da Gesu Cristo Principe degli Apostoli e Fondamento della Chiesa, e il suo Successore il Romano Pontefice. Lezioni tre tenute nella Cattedrale di Bergamo.* Bergamo. 1967.

(7921.) **Giov. Bosco** *il Centenario di S. Pietro Apostolo colla vita del medesimo Principe degli Apostoli, ed un Triduo in preparazione della Festa dei SS. Apostoli Pietro e Paolo.* Torino. 1867. Opusculum insertum collectioni Taurinensi bonorum librorum. XV. 1. 2.

(7922.) *Il diciottesimo Centenario del martirio dei Santi Apostoli Pietro e Paolo,* in: *Archivio dell' Ecclesiastico. Anno IV.* Firenze. 1867. Vol. VIII. 5.

(7923.) **Giulio Metti** *S. Pietro in Roma. Dramma in tre Atti scritto pel Centenario del martirio del Principe degli Apostoli.* Torino. 1867. Aeque illatum collectioni memoratae. XV. 6.

C. *Liter. Gallica.* (7924.) **Theodore Vincent** *Enseignement des Fetes Romaines en Iuin 1867.:* **Rosier de Marie.** *Journal.* Paris. 1867. XIII. 210.

(7925.) **Leon Borel** *le Centenaire de S. Pierre et l' Exposition universelle.* Ibid. p. 370.

(7926.) **Bartolini** *l' Année du Martyre des Saints Apotres Pierre et Paul:* **Revue des Sciences Eccles.** Arras et Paris. 1867. XV. 193. Versio ex italico, per *Martinov* S. I. adornata.

(7927.) **Bartolini** *l' an 67 de l' ere vulg. est il celai du martyre des Apotres Pierre et Paul?:* **Revue Catholique** *de Louvain.* 1867. IX Ser. Vol. 1. n. 3.

(7928.) *La Fete du XVIII anniversaire seculaire du martyre des Saints Apotres Pierre et Paul.* Ibid. nr. 7.

(7929.) **Barbier de Montault** *les Ceremonies du Centenaire et de la Canonisation a S. Pierre.* Rome. 1867.

(7930.) **Bartolini** *le Centenaire de S. Pierre ou Observations sur l' an du Martyre des SS. Apotres Pierre et Paul. Traduites en francais par* **Ferd. Mansi.** Rome. 1867. Originale italicum in Liter. anni 1866 occurrit. Prodivit et alia opusculi versio gallica:

(7931.) *Le Centenaire de S. Pierre. Traduit de l' italien en francais par* **Beaulieu.** Lyon. 1867.

(7932.) *Manuel exact des Ceremonies qui ont lieu dans la Solennité de la Sanctification et du Centenaire Fetes religieuses et civiles qu' on celebre dans cette occasion solennelle.* Rome. 1867.

(7933.) *Description des Decorations imaginées par l' architecte* Fontana *et des Peintures de la Basilique Vaticane pour le Centenaire de S. Pierre et pour la Canonisation des 25 Bienheureux etc.* Rome. 1867.

(7934.) **Ferri des Ferrari** *Album de XIV Monuments contemporains illustrés du Prince des Apotres comme preuve irrefragable de sa venue, et de son martyre a Rome.* Rome. 1867.

(7935.) **Gannat** *a Pie IX: Tu es Petrus. Hymne.* Clermont-Ferrand. 1867.

(7936.) **Bosco** *S. Pierre prince des Apotres. Traduit de l' Italien par un religieux de l' Ordre des Fréres precheurs.* Poitiers. 1867.

(7937.) **Canron** *S. Pierre et S. Paul a Rome.* Roanne. 1867.

(7938.) **Card. Pitra** *Hymnographie de l' Eglise Grecque: Dissertation accompagnee des Offices du XVI Janvier, des XXIX et XXX Juin, en l' honneur de S. Pierre et des Apotres.* Rome. 1867. Opus eruditum et magni pretii: conspectui lectoris sistens hymnos Ecclesiae Graecae in honorem D. Petri Apostolorum Principis. Magnificis verbis ac sententiis celebrantur in his hymnis Graecorum attributa dignitatis in Ecclesia principis, B. Petro a Domino collatae. E. g. „Magnus Cephas, Petrus, inquam, *adeptus coelorum claves*, ius inde sortitur ligandi et solvendi peccata. — Prae cunctis fervidior, (Petrus) fiducialius ceteris in hanc prorupit vocem plausu celebrandam: Tu es Christus filius Dei vivi. *Statim inde in sua tuam* (Iesu) *recipit Ecclesiam.* — Petrus *omnium basis fidelium, totius Ecclesiae laquear, — primus Apostolus.* — Hodie (16 Ianuar.) nobis en *Ecclesiae fulcrum*, Petrus, haec *petra fidei* etc. — *E Roma non exiens*, ad nos migravisti, *Apostolorum protothrone!* — Beatum te ac proprio te nomine dixit Petrum, quasi *petram et basim Ecclesiae frangi nesciam.* — In petra, quae solida est, *in te Petro Christus qui fundavit Ecclesiam, eandem in hac fide immotam* tuis stabiliat precibus, in aevum mansuram. — Vertex simul et basis Apostolorum — *Romae primus factus es Eppus*, orthodoxae prae civitatibus Urbis basis atque columna, Christi insuper Ecclesiae fulcrum: portae inferi eam non conquassabunt, ut Christus declaravit. — Tu iusto nomine *Petra* vocatus es; quando inconcussam Ecclesiae fidem Dominus vallavit, *summum te Pastorem rationalium ovium* instituit. — Acceptam a Christo Ecclesiam, quam ipse Dominus constituit, non autem homines, bene gubernasti ut navem, Apostole. — Si glorificet Deus eos, qui gloriam ipsi fidelem dederunt, ideo post concessam certaminum mercedem, te praeterea Petram vocans, *in te cathedram Ecclesiae confundi nesciam*, qui ipse fundamentum est, *stabilivit.* —

(7939.) **Edmond de l' Hervilliers** *S. Pierre a Rome.* Paris. 1867.

(7940.) **Huguet** *les gloires de Pie IX et les grandes fétes de Rome en 1867.* Paris. 1867. Opus in italicum conversum eodem anno sub titulo sequente luce donatum fuit:

(7941.) **Huguet** *le glorie di Pio IX e le grandi feste del Centenario a Roma nell' a. 1867. Prima versione italiana del* **Conte Gaetano Castellani Tarabini.** Modena. 1867.

(7942.) *Le Centenaire de S. Pierre et les Fétes de la Canonisation a Rome en 1867.* Paris. 1867.

(7943.) **Rayol** *Abregé des vies des XXV bienheureux que N. S. le Pape Pie IX a canonisés le 29 Juin 1867; precedé d' un avantpropos renfermant divers renseignements sur la canonisation.* Marseille. 1867.

(7944.) *Souvenirs du Centenaire et de la Canonisation a Rome en 1867.* Paris. 1867.

(7945.) **Amedee Gabourd** *Histoire de S. Pierre Prince des Apotres.* Paris. 1867.

D. *Liter. Germanica.* (7946.) *Petrus:* **Oesterreichischer Volksfreund.** Wien. 1867. Nr. 148. Egregius articulus, has ideas uberius evolvens: „Die *Kirche* Gottes auf Erden, *die wahre und einzige Universal-Monarchie;* das *vollkommenste Reich,* der Zeit und dem Raume nach; die *vollendetste Gesellschaft;* das erste Oberhaupt dieser Universal-Monarchie *Petrus;* Petrus und sein Nachfolger, *der Papst*, ist *der höchste Gesetzgeber und Richter*; Simon stirbt, *Petrus lebt ewig.*

(7947.) **Karl Brandes** O. S. B. *der heil. Petrus in Rom, und Rom ohne Petrus. Eine Festschrift zur 1800 Jubelfeier des Apostelfürsten.* Einsiedeln. 1867.

(7948.) **Ferd. Bäuerle** *die Verdienste des Römischen Stuhles. Eine kurzgefasste Belehrung für das kath. Volk, und ein Beitrag zur XVIII Sekularfeier des Martyriums der heiligen Apostelfürsten.* Rottenburg. 1867.

(7949.) **Card. Rauscher** Fürst-Erzbischof von Wien, *die 1800 Todesfeier des heil. Petrus. Hirtenschreiben erlassen am 29 Juni 1867.* Wien. 1867.

(7950.) **Pius Gams** O. S. B. *das Jahr des Martyrtodes der Apostel Petrus und Paulus.* Regensburg. 1867.

(7951.) **Konrad Martin** Bischof v. Paderborn, *Christenthum und Papstthum. Hirtenwort, als Festgabe zur 18 Sekularfeier des Martyriums des heiligen Petrus.* Paderborn. 1867.

(7952.) **M. Hausherr** S. I. *die grosse Petersfeier in Rom am 29 Juni 1867 nach ihrem Wesen und ihrer Bedeutung gewürdigt.* Mainz. 1867.

(7953.) **Benedikt Singer** S. I. *die heiligen Apostelfürsten Petrus und Paulus, unsere grössten Wohlthäter. Eine neuntägige Andacht sowohl bei Gelegenheit der 1800 Jubelfeier ihres glorreichen Martyriums, als sonst zu jeder Zeit des Jahres zu gebrauchen.* Wien. 1867.

(7954.) **Speil** *der heil. Petrus. Zum Andenken an die 1800 Jubelfeier seines Martyrertodes. Herausgegeben von der St. Vincenz-Conferenz zur Verbreitung guter Schriften.* Breslau. 1867.

(7955.) *Das Martyrium des heil. Petrus:* **Leipziger kath. Kirchenblatt.** 1867. nr. 12.

(7956.) *Martyrium des heil. Petrus im J. 67:* **Westfälisches Kirchenblatt.** 1867. nr. 22.

(7957.) *Rom ohne den Papst.* Ibid. nr. 24.

(7958.) *Das Centenarium in Rom.* **Trierischer Eucharius.** 1867. nr. 28.

(7959.) *Martyrium des heil. Petrus im J. 67:* **Hamburgisches Kirchenblatt.** 1867. nr. 23.

(7960.) *Ohne Papstthum kein wahres Christenthum:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1867. Nr. 27. Extractus ex epistola pastorali Eppi Paderbornensis.

(7961.) *Petrus in Rom und Rom ohne Petrus:* **Osnabrücker** *Kirchen- und Volksbote.* nr. 22.

(7962.) *Die Jubelfeier in Rom:* **Hamburgisches** *Kblatt.* 1867. nr. 30.

(7963.) *Rom zur Zeit des heil. Petrus und der Martertod des Apostelfürsten.* Ibid. nr. 31—34.

(7964.) *Der Stuhl des heil. Vaters:* **Salzburger** *Kblatt.* 1867. p. 9.

(7965.) *Zur bevorstehenden 1800 Jubelfeier in Rom.* Ibid. p. 153. 161. 169. 179. 187. Extractus ex libro *Brandesii* superius nominato.

(7966.) *Warum eilen eben jetzt die Bischöfe nach Rom?* Ibid. 195. Ex epistola pastorali Eppi Ratisbonensis.

(7967.) *Literarische Notizen:* **Bonner** *theol. Literaturblatt.* 1867. p. 327. 589. 725. Est recensio opusculorum de Centenario S. Petri.

(7968—7972.) *Simon. — Petrus. — Zum 29 Juni 1867. — Ein Blick nach Rom. — Das Centenarium.* Sunt totidem articuli pagellarum: **Märkisches Kirchenblatt.** 1867. nr. 26. 27.

(7973.) *Petrus und Pius:* **Wiener** *Kirchenzeitung.* 1867. p. 425. Est sermo sacer a Redactore harum ephemeridum *Alberto Wiesinger* dictus.

(7974.) *Zur achtzehnten Säcularfeier des Martyriums des heil. Petrus.* Ibid. p. 489. Ex ephemeridibus: *Deutsches Volksblatt.* (Stuttgart.) Recensio anniversariorum secularium martyrii S. Petri.

(7975.) In iisdem pagellis ecclesiasticis Viennensibus p. 392 continentur: **Stephani Nemecskay** Can. Tyrnaviensis, *Chronostica pro iubilari 18 seculorum martyrii SS. App. Petri et Pauli solemnitate Romae 29 Iunii 1867 celebranda.* Chronistica sic se excipiunt: 1. ante oCtIngentos et MILLe annos SanCtUs PetrUs CrUCIfIXUs! et sanCtUs PaULUs CapIte pLeXUs pIe obIere! — 2. PrInCIpes ApostoLorUM Petre atqUe PaULe In Vestro praesenti IUbILeo eXULtat ECCLesIa CathoLICa In UnIVerso orbe! sItIs nobIs propItII! et orate pro nobIs! — 3. ECCLesIa ChrIstI totIUs orbIs hoDIe trIUMphat! — 4. In haC hoDIerna IUbILarI festIVItate apostoLorUM PetrI et PaULI eXULtat UnIVersUs orbIs, sperans sUffragIa! — 5. HoDIerna festIVa DIe sanCtI PetrI gaUDet ECCLesIa In toto orbe! — 6. RoMa resIDentIa sUCCessorIs S. PetrI In haC festIVItate Laetare! — 7. MILLe atqVe oCtIngentIs annIs stat Constans et non ConcUssa ECCLesIa ChrIstI! — 8. Aeterne DeUs DefenDe tUos Contra hostes pIae ECCLesIae tUae! — 9. DeUs toLLe opprobrIUM ab ECCLesIa tUa! — 10. VICarIe ChrIstI Confortare, et

noLI tIMere! DeUs erIt pro te! — 11. SanCtI apostoLI Petre atqUe PaULe! preCes et Vota eXULtantIs CoLLegIatI CapItULI TIrnaVIensIs In HUngarIa hoDIerna DIe benIgne sUSCIpIte! — 12. SanCte Petre In tUIs nataLItIIs noLI obLIVIsCI tUI CLIentIs, qUI LIMIna VatICana ante annos XV pIe osCULatUs est!

(7976.) In iisdem ephemeridibus pag. 400 occurrit Roma ad Redactorem missum *Chronogramma pro festivitate centenaria, auctore* **Ios. Iac. Rengelrod** sodale Mariano et iubilato Superiore castrensi: IUbILate Deo oMnIs terra: non abIIt PetrUs prInCeps; VIVIt PIUs Papa ReX, Verbo IesU ChrIstI: non praeVaLebUnt.

(7977.) **M. Hausherr** S. I. *die grosse Canonisation zur St. Petersfeier von 1867 in Lebensbildern der neuen Heiligen und Seligen dargestellt.* Mainz. 1867.

(7978.) **G. Schneemann** S. I. *Das Zeugniss des heil. Irenaeus für das Papstthum:* **Der Katholik.** *Zeitschrift.* Mainz. 1867. XVII. 419. Commentatio de loco classico S. Irenaei ex occasione Centenariae solemnitatis elucubrata. Sensum loci hunc demonstrat: „omnes Ecclesias cum Romana propter huius ampliorem potestatem convenire debere."

(7979.) *Actenstücke vom Centenarium der heil. Apostelfürsten Petrus und Paulus.* Ibid. XVIII. 129.

(7980.) *Das Centenarium der heilig. Apostelfürsten Petrus und Paulus.* Ibid. 153.

(7981.) *Petrus in Rom, und Rom ohne Petrus*: **Schweizerische Kirchenzeitung.** Solothurn. 1867. p. 157. Analysis operis *Brandesii* supra commemorati.

(7982.) **I. Martinoli** *Pio IX Pont. Max. Zum XVIII hundertjährigen Feste.* Ibid. p. 235. Carmen pro defensione S. Sedis, et memoria S. Petri.

(7983.) *Der Triumph des Stuhles Petri in der römisch-kath. Kirche. Aus dem Hirtenbrief des Bischofs von St. Gallen auf die 18 Sekularfeier.* Ibid. p. 243.

(7984.) *Von den Folgen des St. Petersfestes.* Ibid. p. 275.

(7985.) *Die 1800jährige Jubelfeier der Apostelfürsten:* **Sion.** Augsburg. 1867. p. 545.

(7986.) *Das Centenarium in Rom im J. 1867.* Ibid. p. 673.

(7987—7988.) *Zur achtzehnten Säcularfeier des Martyriums Petri.* I. *Neue Untersuchung über den Episcopat und den Martyrtod des heil. Petrus in Rom. Von D.* **I. Ginzel** *Domcapitular in Leitmeritz.* II. *Über die Bedeutung der achtzehnten Säcularfeier der Apostelfürsten am 29 Juni d. J. in Rom. Von D.* **H. Hurter.** Utraque disquisitio inserta est periodico operi: **Oesterreichische Vierteljahrsschrift** *für kathol. Theologie.* Wien. 1867. p. 449. 492.

(7989.) **I. Danko** *Aktenstücke zur Geschichte der Säcularfeier der hl. Apostelfürsten am 29 Juni 1867.* Ibid. p. 503.

(7990.) *Das achtzehnhundertjährige Jubelfest:* **Freiburger** *kath. Kirchenblatt.* 1867. p. 201.

(7991.) *Der Triumph des Papstthums.* Ibid. p. 209.

(7992.) *Die Welt hasst das Papstthum; das Papstthum segnet die Welt. Festrede zur 18 Säcularfeier des Martyriums des heil. Petrus. Gehalten zu Rastatt.* Freiburg. 1867.

(7993.) *Zur achtzehnten Säcularfeier des Martyriums Petri und Pauli:* **Historisch-politische Blätter** *für das kath. Deutschl.* München. 1867. LX. 63.

(7994.) *Das Petrusfest in Rom:* **Kapistran.** *Katholisches Volksblatt.* Wien. 1867. p. 211.

E. *Liter. Anglica, Hungarica, Slavica.*

(7995.) *The Centenary of 1867:* **The Dublin Review.** 1867. N. Ser. IX. nr. 18. p. 473.

(7996.) *A' Pápaság történelemben. Körlevél Sz. Péter vértanui halálának tizennyolcz százados ünnepére 1867 junius 29. Irta* **Vicari Herman** *freiburgi Érsek. Olvastatott a'* **Veszprémi** *növendékpapság Pázmánykörében.* 1867.

(7997.) *Roma 1867 Junius 29:* **Magyar Sion.** *Egyháztörténelmi havi folyóirat.* Esztergom. 1867. p. 375. Cetera inter describitur pretiosum Reliquiarium, continens reliquias SS. Stephani, Ladislai, et Emerici, per Primatem Regni Hun-

gariae Summo Pontifici pie oblatum cum sequente inscriptione: „P. M. Pio IX forti, fideli, beatum exitum gloriosorum fidei propagatorum SS. Petri et Pauli, concinente orbe catholico, solemnius celebranti, has fidei in Hungaria propagatorum reliquias Ioannes Simor P. Primas Regni Hungariae AEppus Strigoniensis cum suo Metr. Capitulo, universoque Clero ac populo intimae venerationis ergo de genu offert 1867."

(7998.) **Karcsu Antal Arzén** O. S. Fr. *a' Pápság érdemei a' társadalmi világrend, tudomány, irodalom és hazánk körül, a' Pápaság 18 százados fönállásának Rómában 1867 junius 29 tartott emlékünnepélye alkalmából.* Pest. 1867.

(7999.) **Andr. Ďurček** *18 storočnia Pamiatka mučedelnictwa S. Petra Apostola w poť'ahu na blahodarne učinkowania Rimských Pápežow na človečenstwo.* Pressporк. 1867.

1868. (8000.) **Andreas Thiel** Prof. Brunsbergensis, *Epistolae Romanorum Pontificum genuinae, et quae ad eos scriptae sunt, a S. Hilaro usque ad Pelagium II. Ex Schedis Cl. Petri Constantii aliisque editis, adhibitis praestantissimis Codicibus Italiae et Germaniae.* Brunsbergae. 1868. Cum Epistolae Summorum Pontificum, praecipue in rebus fidei ac morum, primarium quemdam fontem historiae, doctrinae et iuris ecclesiastici constituant, et tam ipsae, quam literae Praesulum ad Rom. Pontifices scriptae totidem sint exerciti et agniti Primatus argumenta, merito collocamus in literaturae anni 1868 apice eximium hoc opus.

(8001.) **De Camillis** professor in Semin. Pontificio et Coll. Urbano Romae, *Instit. Iuris Canonici.* Paris. 1868. Auctoris percelebris opus omni attentione dignum, de potestate Rom. Pontificis sequenti ratione se exprimit: „T. 1. p. 15: *Supremum auctoritatis gradum contulit Christus tum uni personae singulari, nempe Petro, tum uni personae morali, nempe collegio Apostolorum cum Petro.* — Non inde concludi potest, duas potestates indepedentes esse in Ecclesia. *Duae* namque *potestates sub eodem respectu independentes logice repugnant*, nec concipi possunt nisi mutuo dependentes. Unde *non duplex potestas independens est, sed una individua*

duobus subiectis collata est, quarum unum est persona physica (Petrus), alterum moralis (collegium Apostolorum cum Petro.) — Duplex ergo a Christo fuit institutus auctoritatis gradus: primus supremus et independens Petro et universitati Apostolorum collatus, secundus proprius singulorum Apostolorum, obnoxius priori, ab ipsoque dependens. — Haec forma regiminis a Christo stabilita fuit perpetua. — *Diverso* tamen *modo successerunt Romani Pontifices Petro, Apostolis Eppi; Romani Pontifices successerunt Petro per seriem quamdam non interruptam, qua singuli decessoris locum occupantes omnes plenissime facti sunt haeredes potestatis a Christo traditae; sed Eppi non successerunt singuli singulis Apostolis, sed potius Eppatus Apostolorum ad alios etiam pro necessitate et opportunitate Ecclesiae propagatus fuit.*" — p. 25. ss. de forma regiminis: „*Evidens est, formam esse monarchicam. Si aliquando potestas suprema exercetur a Concilio Generali, id non fit sine dependentia a Romano Pontifice.* Si consideratur in abstracto potestas haec suprema, constat illam esse unam in se et indivisibilem; si consideratur in concreto, incommutabiliter residet in Rom. Pontifice, qui eam suo arbitratu exercere potest. — *Eppi licet non sint simplices delegati R. Pontificis, tamen non exercent nisi potestatem ordinis inferioris et supremae obnoxiam: inde constituere nequeunt elementum aristocraticum proprie dictum*, quod scilicet parte auctoritatis supremae potiretur. — Nihil impedit, quominus dicatur cum Bellarmino, regimen Ecclesiae esse monarchiam aliquo elemento aristocratico temperatam. Id enim nihil aliud significat, nisi quod praeter supremum Pontificatum Christus ipse quosdam gradus potestatis instituit. Sed semper retinendum est, *Eppos singillatim sumtos nullam nancisci partem supremae potestatis, et ipsum Corpus Eppale nonnisi ex sua coniunctione cum Rom. Pontifice valere actus supremae auctoritatis elicere.* — *Gallicani* ex potestate, quam Christus Collegio Apostolico contulit, arguentes, docuerunt, formam regiminis non esse monarchicam sed aristocraticam; potestas suprema regendi Ecclesiam competeret (iuxta illos) non Romano Pontifici seorsim sumto, sed tantum Eppis omnibus collegialiter sumtis, ac proinde soli Concilio

Oecumenico. *Haec doctrina quoad partem negantem debet omnino reiici, sin minus tamquam certo haeretica, saltem tamquam evidenter falsa*, utpote Christi institutioni non ambigue opposita." — p. 188. ss. *de Hierarchia iurisdictionis*: „— *Pontificatus Maximus eo ipso, quod maximus est, i. e. supremus in suo ordine, iam fuit divino iure absolute et plenissime determinatus; Eppatus eo ipso, quod ex sua institutione fuit superiori obnoxius auctoritati, fuit in statu recipiendi ab illa suam determinationem in concreto.* — Uterque hic gradus iurisdictionis est gradus originariae, et ordinariae iurisdictionis. Originariae, quia uterque divinae institutionis, licet eppatus suam concretam determinationem ex iure ecclesiastico recipiat (quatenus certam dioecesim regendam obtinet). Ordinariae, quia uterque ad ordinarium et pastorale regimen institutus est, et *Romanus quidem Pontifex Ordinarius dicitur pro universali Ecclesia, Eppus autem pro sua dioecesi.*" —

(8002.) **Marianus Rampolla e Comitibus Tyndaridis** *de Cathedra Romana B. Petri Apost. Principis oratio.* Romae. 1868. Significantiores Orationis sententiae sunt: „Dicendum est de illius *Petrae virtute prorsus divina*, quae ipso Dei digito romanis arcibus iniecta, potissimo vero Apostolorum sangvine madefacta, altius assurgit in columnam et firmamentum veritatis, hominibus coelo inferendis, potentatibus inferis subigendis proterendisque. — *Aeternum fundamentum Dei stat, hoc est, magisterium veritatis in Cathedra positum unitatis*, quae ut fracto illabente orbe, altissimo omnium monte locata, videlicet Christo, non potest tenebris et ruinis huius mundi abscondi, sed fulgens candore solis aeterni, luce nos gratiae spiritalis illuminat. — *Magisterio authentico veritatis in Cathedra unitatis firmiter solideque constituto*, praedivitis fontis purissimi latices undique in propatulum discurrent, qui et universos eodem sensu contineant, nec perturbare se aut unquam exsiccare patiantur. Quamobrem constabiliendae societati in veritate Petrus eligitur, qui homines ad coelestem iam conditionem evectos Apostolis colligentibus unus in se contineret. — Hinc *mirabilis* illa *Catholicae et Apostolicae Ecclesiae oeconomia, ut ubi sit Petrus, ibi ea certo adesse*

monstretur. — *Cathedra Petri* ita Deo ipso auctore comparata est, ut sit *principium unitatis, veritatis magistra, praeposita caritati*, eiusmodi effectrix concordiae ad omnes gentes, qua dum interius ab uno Spiritu caritas fideique unctio in totum diffunditur, perque influxum Christi alentis instar vitis gratias abunde ebibunt Ecclesiae palmites; exterius quidquid ratum fixumque est, id robur suum supremamque firmitatem e Petri auctoritate suffragioque mutuatur. — *Petri Cathedra, dum omnia mutantur, una manet; dum omnia nutant et decidunt, immota una stat; dum omnia senio aut vi absumta disparent, una Petri Cathedra impetita firmatur, et in dies singulos magis magisque efflorescit.*" —

(8003.) **Aloysii Tripepi** *Carmina in literariis Urbis coetibus recitata ob secularia Petri App. Principis a. 1867.* Romae. 1868.

(8004—8009.) **Apis Romana**, *sive menstrua literarum latinarum collectanea.* Monteleone et Parisiis. 1868. Egregios sistit Tomus III operis istius periodici articulos huc pertinentes: a) p. 65: *Paris et Rome*, comparatio instituitur inter expositionem Parisiensem, et solemnitatem Centenariam Romanam. De priori notandus versus: „Quid peregrinamur? *peregrinus it Orbis, ut omnes ad nihilum redigat cognitione sui.*" De posteriore autem: „Orbe ab utroque viri adsistunt ab honore sancti, quam longe *insonuit vox animosa Pii. Spes, amor, alma fides hic stant novitate vetusta, ut coelo atque Deo restituatur homo.* — b) p. 135. 161: *In XVIII secularem diem a martyrio Principis Apostolorum.* Notandum carmen: „Exorere, et cunctis mandans nova secula terris, alba dies, toto penitus memorabilis aevo, optatas placidum flammas accende per axem; puraque Romano cingit qui tempora serto, virtutumque choris et religione verendus, *sceptra Dei gerit et vastum dat sancta per orbem iura Pius*, vultum divino afflatus ab igne illustrem Petro laurum gratetur adepto. — At priscis erepta (Roma) dolis crebique catenis et turpes subito ritus exosa deorum, *Pontificum veneranda domus fideique tribunal nunc micat*, auctoremquo suum columenque salutat Clavigerum, gaudetque crucem defigere saxo Tarpeio, ac sceptro tandem meliore potita *tartareas frangit vires fun-*

ditque catervas, aetheriosque aperit postes et sidera frenat. — Ac *Petri Sedes nullis turbata periclis*, sidera dum coelum pascet, dum gramina tellus, *tuta premens celsi Capitoli immobile saxum*, subiectos stabili componet foedere coetus.“ — c) p. 206. 231: *In Petrum Apostolorum Principem.* Notandi versus: „Quae domina audivit cunctorum bellica regum, littora et Europae transgressa, Asiaeque potenti poenarumque plagis reddebat iura subactis: Protinus invicti meritis devota parentis, Clavigeri magnum submissa fronte sepulcrum *Roma* colit, sceptraque Petri, *dum praesidet orbi, unica nunc coelo regitur, regit unica terras.* — Immensa haec habitat sacrisque perennia *Petrus* atria, ubi sancto decrevit funere sedem. *Imperium sine fine locans soliumque beatum, quo renitet praesensque adeo per secla nitebit.*“ — d) p. 236: *Ad Pium IX.* Carmen: — „Circa *petram* rugientes plebs, pharisaei, scribae ungves erodunt et dentes: Patientiam habe, *neque dentium rabie, neque lingvae crimine lapis perit Ecclesiae; — non inferi praevalebunt portae;* Petrus operit; ianuae coeli patebunt, Petri clavis aperit.“ — e) p. 331: **I. Dankó** Can. Strigon. *Vota illustris Principum Apostolorum martyrii oecumenico festo nuncupata.* Notandi versus; „Ruit, ruit nox haec Babylonica; strident minaci fulmine Averniae coercitae fauces in aeva; luce nova iam rutilat serena. Atque, o stupendam magnificentiam! *divina virtus pro Capitolio en! Betsaida Petram locat,* qua sublevat usque Hyadas columnam. — Immensa coelorum atria corruent caligine aeterna abdita abyssuum; — at *celsa Petra haec, gloria Numinis aevo perenni quam radians teget, atras cohortes inferorum perpetuo subiget triumpho.* — Ad Petram, ad arcem hanc! huc ferimur citis ardoribus nostra haec sacra tollere flavente ab Istro serta, et altum aethera carmine personare: Arx sacra, salve, — sidera ad ultima, Roma, salve! *Tuque eia salve, qui imperium tenes, Deoque summo proximus, ignibus, ruentium in crimen misertus, impavidus iacularis orcum!*

(8010.) **Hieronymus van Rooy** Minor. *Codex dogmaticus seu Collectio veritatum catholicarum atque nonnullarum de iis explanationum ac de dogmatibus tractationum.* Mech-

liniae. 1868. In Introductione proponit: *infallibilitatem Papae, totam Ecclesiam docentis, esse fide divina credendam.* Adducto exemplo definitionis immaculati conceptus BMV. quaerit: Possetne Summus Pontifex nobis proponere decretum fide divina credendum, quin ipsius auctoritas infallibilis, divina fide tenenda, praeadmittatur? Ad obiectiones partim ex admissione Ecclesiae seu receptione ac consensu, partim ex opinione Gallicana positas respondet: dum Summus Pontifex Romanus, Caput Ecclesiae, totam docet Ecclesiam, doctrinam illam proculdubio a tota Ecclesia admitti, siquidem Ecclesia deficere nequeat, deficeret vero, si corpus a capite separaretur; porro Ecclesiam nonnumquam ob rationes gravissimas non explicite prohibere sententiam, quam tamen aliunde falsam ostendit, idque de opinione Gallicana tenendum esse.

(8011.) **G. Schneemann** S. I. *Versuch einer Exegese von Luc. 22, 32:* **Der Katholik**. Mainz. 1868. XIX. 404. Textum de infallibilitate Petri eiusque successorum in docendo exponit, Gallicanorumque contraria argumenta refellit.

(8012.) **Nirschl** *das Zeugniss des heil. Ignatius von Antiochien für den Primat der römischen Kirche.* Ibid. XX. 152.

(8013.) **I. Ginzel** *der heil. Malachias und die ihm zugeschriebene Weissagung von den Päpsten:* **Oesterr. Vierteljahrschrift** *für Theol.* Wien. 1868. p. 73. Pro authentia vaticinii Malachiae.

(8014.) *Eine alte Weissagung über das Papstthum:* **Freiburger** *Kirchenblatt.* 1868. p. 177. Propendet ad agnoscendam veritatem vaticinii Malachiae.

(8015.) *Zur Lutherischen Intoleranz:* **Sion**. Augsburg. 1868. p. 937. Crisis libelli: „*Brunn* ist der Papst der Antichrist?“ quem indicavimus in literatura anti-primatiali.

(8016.) **Fr. Hasel** *der Primat des römischen Papstes. II. Ausgabe.* Wien. 1868. Priorem editionem iam suo loco recensuimus.

(8017.) **Math. Hausmann** *Geschichte der päpstlichen Reservatfälle.* Regensburg. 1868. Ius Primatus circa reservationes uberius evolvit.

(8018.) **Malachias'** *alte Weissagung über das Papstthum:* **Magdeburger** *Kirchenblatt.* 1868. nr. 24.

(8019.) *Der Primat des Papstes:* **Westfälisches** *Kirchenblatt.* 1868. nr. 26.

(8020.) *Unfehlbarkeit des Papstes:* **Katholische Schweizerblätter.** 1868. nr. 12.

(8021.) *Alte Weissagung des Erzbischofs Malachias über das Papstthum:* **Der christliche Pilger von Speyer.** 1868. nr. 43.

(8022.) *Der Papst und die Protestanten.* Ibid. nr. 47. 49.

(8023.) *Die Verfassung der kath. Kirche:* **Katholische Blätter.** Linz. 1868. Nr. 9. ss. Doctrinam de Primatu Rom. Pont. fusius proponit.

(8024.) **Aug. Swientek** *Römische Briefe. Zur Jahresfeier des 1800 jährigen Jubilaeum's der Apostelfürsten Petrus und Paulus.* Kreuzburg. 1868.

(8025.) **I. A. Steppach** *Romfahrt im Sommer 1867.* Augsburg. 1868.

(8026.) *Drei Kapitel aus:* **Chowanetz** *der Fels Petri:* **Gegenwart.** *Politische Wochenschrift.* Wien. 1868. p. 1211. Fragmenta pro Primatu ex memorato opere *Chowanetzii.* Fragmenta hos praeseferunt titulos: a) **Luthers** *Bekenntniss von der wahren Kirche.* b) *Beweis für die wahre Kirche, geführt durch die Augsburgische Confession und durch Melanchton.* c) *Pressfragen und Beweis aus Luther's und anderen Werken, dass die kath. Kirche die einzig wahre sei. Proben gegnerischer Redlichkeit. Luther geschildert als Lehrer und Nährvater aller Irrlehren und vieler Gräuel. Alles aus seinen Schriften.*

(8027.) **Huguet** *die Herrlichkeiten Pius IX und die grossen Feste in Rom im J. 1867.* Schaffhauseu. 1868. Versio germanica operis gallici, quod superius ad annum 1867 occurrit.

(8028—8033.) Praetermitti hoc loco non potest literatura de *Synodo dioecesana Paderbornensi* a. 1867. habita. Quum nimirum in ea Cap. 23. de libris prohibitis statuatur: decretis S. Congregationis Indicis tam iis, quae vim disciplinarem, quam

illis, quae vim dogmaticam sibi vindicant, omne obsequium exhibendum esse: inventus est inter laicos dioecesanos Paderbornenses nonnemo, qui in acta et decreta antelatae Synodi commentarium scribendo, pleraque decreta crisi acriori subiicere, et nominatim illud de auctoritate Sacrae Congregationis Indicis sugillare praesumsit. Opus auctoris istius mox refutatum et, ut merebatur, etiam acrius perstrictum fuit. Opuscula de hoc merito lucem viderunt sequentia: 1. **Jos. Kolkmann** *die Diöcesan-Synode vom 8, 9, und 10 October 1867. Zur Beleuchtung des Kirchenregimentes in der Diöcese Paderborn unter dem Bischofe Dr. Conrad Martin.* Münster. 1868. Opus hoc continet commentarium mox memoratum. Refutavit ipsum auctor anonymus: 2. *Herr* Kolkmann *und seine wirklichen geheimen Räthe als gelehrte, feine, fromme Leute geschildert von einem Unbetheiligten.* Paderborn. 1868. Adversus anonymum istum suppetias tulit Kolkmanno anonymus quidam: 3. *Der Nothhelfer von draussen. Ein Dank- und Lobschreiben an den Verfasser der Broschüre:* Herr Kolkmann, *von einem Betheiligten aus der Diöcese Paderborn.* Münster. 1868. Rursus calamum strinxerunt duumviri pro decretis Paderbonensibus: 4. *Herr* Kolkmann *als Censor seines Bischofes gewürdigt von dem Unbetheiligten.* Paderborn. 1868. — 5. *Fünfundzwanzig Condolenzbriefe an Herrn* Joseph Kolkmann. *Herausgegeben von* **Hilarius Severin**, *katholischem Laien.* Paderborn. 1868. His accessit anno 1870 sequens libellus: **Rotert** *Bischof Dr.* Conrad Martin *zu Paderborn und der Appell. Ger. Ref.* Kolkmann, *oder Westfälische Fehde gegen ein zeitwidriges Kirchenregiment.* Soest. 1870. Liber Eppo infestus.

(8034.) **Montrouzier** S. I. *Autorité doctrinale du Syllabus:* **Bouix** *Revue des Sciences Eccl.* Arras. 1868. XVII. 211.

(8035.) **Ant. Maurel** S. I. *l' Eglise et le Souverain-Pontifé: Catechisme raisonne.* Paris et Lyon. 1868. Eximium opus, infallibilitatem R. P. propugnans. Auctor meruit honorari sequentibus literis iussu Pii IX P. M. exaratis: „Dum quotquot aegrarum mentium somnia, quotquot unquam sophismata in Ecclesiam, eiusque supremum Caput conficta fuere novo verborum obducta fuco procacissime proferuntur in me-

dium ad avocandos a vera religione animos: utilissimum opus SSmus D. Pius IX te suscepisse censuit, qui doctrinam Ecclesiae ea exponere studuisti methodo ac perspicuitate, quae non modo perspecta fiat omnibus, sed offusae quoque discutiantur errorum tenebrae, illorumque inanitas et absurditas ostendatur. Quamombrem etsi nondum legere potuerit oblatum a te Catechismum; cum tamen ipsum hisce de causis laudes promeruisse videat eorum, qui catholicae veritatis custodes ac magistri sunt positi, tibi gratulatur, et labori tuo amplissimum ominatur fructum. Me autem tibi significare iussit, pergrato se animo accepisse volumen tuum, ac testari paternam benevolentiam suam per nuncium Apostolicae benedictionis, quam tibi peramanter impertit. — Romae die 24 Oct. 1868. Franc. Mercurelli, ab epist. lat."

(8036.) **H. Colombier** S. I. recensio et quoddam quasi auctarium libri „de Sede Romana a *Seb. Sangvineti* 1867" editi in: *Etudes religieuses.* Paris. 1868. IV. Serie. 1. p. 290.

(8037.) *Devotion du mois de Juin en l' honneur de S. Pierre, Chef de l' Eglise:* **Rossier de Marie.** *Journal.* Paris. 1868. XIV. 201.

(8038.) **Jos. Mesle** *Féte de S. Pierre, prince des Apotres: Motifs de celebrer plus que jamais la Féte du Chef visible de l' Eglise de Jesus-Christ.* Idid. p. 209.

(8039.) **Mariano da Civitanuova** Capuc. *del Primato del Romano Pontefice ne' primi secoli della Chiesa.* Roma e Torino. 1868. Infallibilitatem R. P. uberius demonstrat.

(8040.) *J Papi da S. Pietro a Pio IX. Fatti storici.* Torino. 1868.

(8041.) *Alcune Riflessioni sopra il Nepotismo dei Papi:* **Civilta Cattolica.** Roma. 1868. Ser. VII. 2. p. 395.

(8042.) **I. I. Franco** S. I. *Simon Pietro e Simon Mago. Leggenda.* Roma. 1868.

(8043.) *La Dottrina di* **S. Antonino**, *Arcivescovo di Firenze, intorno alla Infallibilita de' Papi e la loro Superiorita sui Concilii:* **Civilta Cattolica.** Roma. 1868. Ser. VII. 4. p. 181. 304. 576. 688.

(8044.) **Clair** *i Papi nell' esilio; per* **R. de Martinis.** Napoli. 1868.

(8045.) **Pietro Rota** Vescovo di Guastalla, *Omelia letta nella nuova Chiesa di S. Maria ausiliatrice in Torino il giorno di S. Pietro 1868.* Reggio nell' Emilia. 1868.

(8046.) *Nella Solennita dei Santi Apostoli Pietro e Paolo:* **Giardinetto di Maria.** Bologna. 1868. Ser. II. 6. p. 5.

(8047.) *Della Successione Apostolica. Breve trattato in cui si risolvono alcune quistioni teologiche della giornata. Traduzione dall' inglese di un sacerdote di Milano.* Milano. 1868.

(8048.) **Anivitti** *la Cattedra di S. Pietro:* **La Vergine.** *Pubblic. settim.* Roma. 1868. V. 81.

(8049.) **Persiani** *la centanaria solennita del Principe degli Apostoli.* Ibid. p. 336.

(8050.) **Carlo Borgnana** *Roma ed i Papi:* **Unita Cattolica.** Torino. 1868. p. 714. Dissertatio lecta in Academia Tiberina.

(8051.) **Mich. Flaviano Bens** *pel centenario dei santi Apostoli Pietro e Paolo. Studii, dissertazioni e discorsi.* Torino. 1868.

(8052.) *S. Pietro in Roma. Dissertazione dedicata al Sig.* **Alessandro Gavazzi** *da un giovane ecclesiastico livornese.* Livorno. 1868. Brevis refutatio Alex. Gavazzii, qui iter Romanum pro fabula habuit.

(8053.) **G. Calenzio** *Dissertazioni intorno varie controversie di storia ed archeologia ecclesiastica.* Roma. 1868. Decem constat dissertationibus: quarum 8-a Honorium Papam vindicat ab haeresi, 9 et 10 propugnat Oecumenicitatem Concilii Florentini.

(8054.) **Bottalla** S. I. *Pape Honorius before the tribunal of reason and history.* London. 1868. Refutat librum anglicum *Renoufii* de condemnatione Honorii scriptum.

(8055.) **Bottalla** *the Pape and the Church considered in their mutual relations with reference to the errors of the*

High Church party in England. London. 1868. Emdita lucubratio, potissimum adversus opus irenicum *Puseyi* directa.

(8056.) **Bottala** S. I. *on papal supremacy:* **The Dublin Review.** 1868. Vol. 11. p. 426.

(8057.) *The case of S. Liberius.* Ibid. p. 441.

(8058.) **Ujlaki Armin** *egy magyar akadémikus:* **Egyházi Lapok.** *Kath. tudom. havi folyóirat.* Pest. 1868. I. 622. Examinat assertionem *Francisci Szilágyi*, qui in oratione sua academica Primatum R. P. e Catacumbis probari haud posse enunciavit.

(8059.) **Ruzsicska János** *Egyház, annak szerkezete s alkotmánya.* Pest. 1868. Protestanticum systema refellit, et Primatum in Ecclesia divinitus institutum demonstrat, uberius exposita totius Ecclesiae constitutione.

(8060.) **Ondrej Ďurček** *Dobročinny wplyw Rimskych Pápežow, na Uhorsko dejepisne potwrdeny.* Pressporк. 1868.

1869. (8061.) **Raphael Cercia** S. I. *Demonstratio Catholica, sive Tractatus de Ecclesia vera Christi et de Romano Pontifice. Ed. IV.* Neapoli. 1869. Praeclarum opus, cuius brevem mentionem Vol. IV. 786. nr. 1454. (coll. p. 782. nr. 1414) iam fecimus. *Monarchicum* Ecclesiae regimen tuetur, praerogativasque Summi Pontificis insigniter pertractat et vindicat: docte evolvendo naturam, seu vim et rationem Primatus, et refutando pseudocatholicos, qui facto tollere conati sint, quod ore profitebantur, praeposteris conceptibus eousque extenuando Primatum, ut propemodum evanescat. Auctoritatem Primatus extendi ostendit ad universam Ecclesiam sive dispersam sive in Synodis oecumenicis congregatam, adeoque Rom. Pontificem generali concilio superiorem esse. *Infallibilitatem* Papae fusius probat, demonstrans, *Primatum a Christo in Ecclesia institutum hoc ipso dote infallibilitatis esse instructum, cum Pontifex Summus nonnisi qua infallibilis*

cunctis illis muneribus deprehendatur idoneus, quae ei iucumbunt.

(8062.) **Cherubino da Seravezza** Capuc. *i Papi e gli Evangelici antichi e moderni.* Firenze. 1869. Contra errores Waldensium.

(8063.) **Eulogius Gregorius Gillow** *de Cathedra Romana B. Petri App. Principis oratio.* Romae. 1869.

(8064.) **Cesare Ant. de Cara** S. I. *San Pietro: Tragedia.* Torino. 1869.

(8065.) **Ben. Maresca di Serracapriola** *del Primato di onore e di giurisdizione competente per diritto divino al Romano Pontefice.* Napoli 1869.

(8066.) *La Festa di S. Pietro nel 1869:* **Civilta Cattolica.** Roma. 1869. VII. 6. p. 683.

(8067.) *Vita di Gesu Cristo e dei Sovrani Pontefici.* Prato. 1869.

(8068.) **Mauro Amati** *Gesu Cristo, il Papa e la Chiesa: riflessioni cattoliche.* Bologna. 1869.

(8069.) **Fr. Panella** *Ingresso di S. Pietro in Roma.* Padova. 1869.

(8070.) **Allies** *la Cattedra di S. Pietro, Fondamento della Chiesa, Fonte della giurisdizione, Centro dell' Unita.* Torino. 1869. Nova editio.

(8071.) **Andrea Garelli** *Confutazione ermeneutica esegetica ed archeologica biblica contro* Alessandro Gavazzi *Ministro Evangelico sul Viaggio di S. Pietro a Roma.* Verona. 1869. Libellum Gavazzii in literatura anni 1868 indicavimus.

(8072.) **Fr. Sav. Nicoletti** *Apologia sul Primato di S. Pietro. Risposta al giornale l'* Aurora. Cosenza. 1869.

(8073.) **L. Tripepi** *i Papi e la Vergine.* Torino. 1869.

(8074.) **Carmelo Berardelli** *la insuperabile forza della Chiesa Cattolica, dimostrata dalla storia.* Napoli. 1869.

(8075.) **D. B. Gessi** *Roma, inno.* Sarzana. 1869.

(8076—8146.) *Ephemeridum Catholicarum* in Italia, quae pro iuribus Ecclesiae, et Summi Pontificis, prout generatim pro doctrina salvifica intrepide in aciem descenderant, seriem hoc loco exhibere opportunum censuimus. Erant anno

1869 sequentes: I. **Quotidianae:** 1. *L' Ape Iblea.* Panormi. — 2. *L' Armonia.* Florentiae. — 3. *Il Conciliator.* Neapoli. — 4. *Il Diritto Cattolico.* Mutinae. — 5. *Giornale di Roma.* Romae. — 6. *La Liberta Cattolica.* Neapoli. — 7. *L' Osservatore Cattolico.* Mediolani. — 8. *L' Osservatore Romano.* Romae. — 9. *Stendardo Cattolico.* Genuae. — 10. *L' Unita Cattolica.* Taurini. — 11. *Il Veneto Cattolico.* Venetiis. — 12. *Il vero Messaggero.* Neapoli. — II. **Ternis per hebdomadem vicibus:** 13. *La Voce Cattolica.* Tridenti. — III. **Binis per hebdomadem vicibus:** 14. *Il buon Pastore.* Neapoli. — 15. *La Crociata.* Taurini. — 16. *La vera buona Novella.* Florentiae. — 17. *La Vespa.* Florentiae. — IV. **Hebdomadatim semel:** 18. *L' Ancora.* Bononiae. — 19. *L' Apologista.* Taurini. — 20. *La buona Settimana.* Taurini. — 21. *Il buon Pastore.* Laudi. — 22. *Il Consigliere del Popolo.* Reggii in Aemilia. — 23. *Correspondance de Rome.* Romae. — 24. *Il Credente Cattolico.* Lugani. — 25. *Il Dio con noi.* Bononiae. — 26. *Il divin Salvatore.* Romae. — 27. *La Domenica.* Venetiis. — 28. *Eco della Fede.* Florentiae. — 29. *Foglietto della Domenica.* Patavii. — 30. *Il Giovane Cattolico.* Brixiae. — 31. *Giardinetto di Maria.* Bononiae. — 32. *Letture della Domenica.* Bononiae. — 33. *La Madonna delle Grazie.* Utini. — 34. *Il Museo delle Missioni.* Taurini. — 35. *Il Popolano.* Grosseti. — 36. *Sveglia, ossia la Voce del Laicato Cattolico Italiano.* Taurini. — 37. *Roma illustrata.* Florentiae. — 38. *La Vergine.* Romae. — 39. *Il Veridico.* Romae. — V. **Binis per mensem vicibus:** 40. *Biblioteca delle Famiglie Italiane.* Bononiae. — 41. *La buona Famiglia.* Cremonae. — 42. *La Civilta Cattolica.* Romae. — 43. *La Figlia dell' Immacolata.* Bononiae. — 44. *Figlia di Maria.* Romae. — 45. *Il Genio Cattolico.* Reggii in Aemilia. — 46. *Il Popolo di Dio.* Bibbiena. — 47. *Scienza e Fede.* Neapoli. — 48. *La Rivista Universale.* Genuae. — VI. **Menstrue:** 49. *L' Angelo Custode, ossia l' Eco della Gioventu.* Bononiae. — 50. *L' Araldo Cattolico.* Bononiae. — 51. *La Carita.* Neapoli. — 52. *Il Crocifero.* Genuae. — 53. *Cuor di Maria.* Taurini. — 54. *Il Divoto di S. Giuseppe.* Mutinae. — 55. *L' Eco del Purgatorio.* Bononiae. — 56.

L' Eco di N. S. delle Vittorie e Gigli a Maria. Neapoli. — 57. *Fiori Cattolici.* Neapoli. — 58. *La Giovinetta istruita ne' suoi lavori e ricreata.* Bononiae. — 59. *La Guida del Popolo.* Bastia. — 69. *Letture Cattoliche.* Taurini. — 61. *Letture del Popolo.* Venetiis. — 62. *Letture amene ed oneste.* Mutinae. — 63. *La Madre di Famiglia.* Bononiae. — 64. *Il Messaggere del S. Cuore.* Bononiae. — 65. *Opuscoli religiosi, letterari.* Mutinae. — 66. *Piccole Letture Cattoliche.* Bononiae. — 67. *La Valle dei Fiori.* Bononiae. — 68. *Veglie delle oneste Famiglie.* Florentiae. — 69. *Serto di Racconti.* Bononiae. — 70. *La Scuola e l' Esempio del Cattolico in ordine ai tempi moderni.* Prato. — 71. *Analecta Iuris Pontificii.* Romae.

(8147.) *Analecta Iuris Pontificii.* Romae. 1869. XI. 266. sensum explicat sententiae *Hadriani VI* P. M. de infallibilitate R. P. multum et acriter controversae.

(8148.) *Hymne en l' honneur de S. Pierre:* **L' Echo de Rome.** Versailles et Paris. 1869. II. 741. Est hymnus latinus sequentis tenoris:

„1. Si vis patronum quaerere,
Si vis potentem vindicem,
Quid iam moraris? invoca
Apostolorum Principem.

—

O Sancte coeli claviger.
Tu nos precando subleva;
Tu redde nobis pervia
Aulae supernae limina.

—

2. Ut ipse multis poenitens
Culpam rigasti lacrymis;
Sic nostra tolli poscimus
Fletu perenni crimina.

—

O Sancte coeli claviger etc.

—

3. Sicut fuisti ab angelo
Tuis solutus vinculis,
Tu nos iniquis exue
Tot implicatos nexibus.

—

O Sancte etc.

—

4. O firma petra Ecclesiae,
Columna flecti nescia,
Da robur et constantiam,
Error fidem ne subruat.

—

O Sancte etc.

—

5. Romam tuo qui sangvine
Olim sacrasti, protege;
In teque confidentibus
Praesta salutem gentibus.

—

O Sancte etc.

—

6. Tu rem tuere publicam
Qui te colunt fidelium:
Ne laesa sit contagiis,
Ne scissa sit discordiis.

—

O Sancte etc.

—

7. Quos hostis antiquus dolos
Instruxit in nos, destrue:
Truces et iras comprime,
Ne clade nostra saeviat.

—

O Sancte etc.

—

8. Contra furentis impetus
In morte vires suffice,
Ut et supremo vincere
Possimus in certamine.

—

O Sancte etc.

Gloria Patri etc. O Sancte etc. *Antiph.* Tu es Pastor ovium, Princeps Apostolorum, tibi traditae sunt claves regni coelorum.

℣. Tu es Petrus. ℟. Et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam.

Oremus. Apostolicis nos, Domine, quaesumus, B. Petri Apostoli tui attolle praesidiis; ut, quanto fragiliores sumus, tanto eius intercessione validioribus auxiliis foveamur; et iugiter apostolica defensione muniti nec succumbamus vitiis, nec opprimamur adversis. Per Dominum." *(Notandum:* Pium VI P. M. 19 Ianuar. 1782 recitantibus praevium hymnum et preces, centum dierum pro quavis recitatione; item diebus 18 Ianuarii velut festo Cathedrae Romanae B. Petri, 22 Februarii ceu festo Cathedrae Antiochenae eiusdem Apostoli, et 1 Augusti tamquam festo Vinculorum Apostoli plenariam indulgentiam concessisse, si Ecclesiam vel Altare S. Petri praedictis diebus devote visitaverint.)

(8149.) **Vercellone** *de novo quodam errore per Pium IX P. M. profligando Phaleucion:* **Echo de Rome.** 1869. I. 626. Est idem carmen de 25 annis Petri, quod iam in literatura anni 1867 de centenaria festivitate martyrii Princ. App. memoravimus.

(8150—8152.) *La Doctrine de* S. Antonin *Archeveque de Florence, sur l' Infaillibilite du Pape et l' Autorité du Concile Oecumenique. Par un Theologien.* Paris. 1869. Opus dirigitur contra dissertationem superius laudatam *(Civilta Cattolica.* VII. 4.), et demonstrare nititur, S. Antoninum nec pro infallibilitate Papae, nec pro superioritate eiusdem supra Conc. Oecumenicum sententiam dixisse. Verum refutata sunt asserta huius Theologi Galli in eadem Romana ephemeride: *Civilta Cattolica.* Roma. 1869. VII. 9. p. 304. 573. Cuiusmodi recensioni adstipulatur etiam *Franciscus Palermo* Marchio in opusculo: *Lettera al Direttore della* Civilta Cattolica *intorno alle obiezioni dell' opuscolo anonimo:* La Doctrine di S. Antonin etc. *(Civilta Catt.* l. cit. p. 709.)

(8153.) **Eugene de Roziere** *Liber diurnus, ou Recueil des formules usitées par la chancellerie pontificale du V au XI siecle; publié d' apres le manuscrit des anhives du Vatican avec les Notes et dissertations du P.* **Garnier** *et le Commentaire inedit de* **Baluze.** Paris. 1869.

(8154.) **Ant. Kovačič** Presb. Dioec. Diakoviensis, *poetici*

flores gloriae et honori novem Summorum Pontificum, qui sub electo nomine **Pius Papa** *Ecclesiam Dei gloriose regentes Cathedram S. Petri munere et opere suo apostolico illustrarunt.* Essekini. 1869. Canit versibus praecipua facta novem Pontificum sub Pii nomine Ecclesiam gubernantium. De Pio IX notamus sequentes versus:

„Christianorum Pater et Magister
Pontifex infallibilis manebit
Rebus in cunctis fidei, Superni
Dogmate morum.

Eius ex alta Cathedra loquentis
Verba sunt nobis Salomonis, imo
Ipsius Christi documenta, coeli
Iussa beata.

Spiritus Sanctus docet ipse Papam,
Ut Dei coetum regat universum
Praeco virtutis quoque veritatis
Nomine Christi.

Sic decoratum veneramur omnes,
Spiritu postquam *sapiente coeli*
Christus implevit Dominus Magistrum
Catholicorum.“

(8155.) **Lud. Szely** presb. D. Iaurinensis, *theses ex universa Theologia in Univers. Pestinensi publice propugnatae.* Pestini. 1869. Inter theses occurrit p. 11. sequens: „Romanus Pontifex ex Cathedra definiens in rebus fidei et morum infallibilis est.“

(8156.) **Ioan. Simor** Primas Hung. *de S. Congregatione Indicis:* **Archiv für kath. Kirchenrecht.** Mainz. 1869. XXI. 46. De vi obligante decretorum huius S. Congr. ac una historice de ipsa Congr. Disquisitio haec primum in Circularibus *Iaurinensis* Dioecesis (quam Primas antea regebat) prodivit a. 1865. (pag. 69.)

(8157.) *Die Einheit der kath. Kirche im Primate des Römischen Bischofs:* **Danziger kath. Kirchenblatt.** 1869. Nr. 20—23.

(8158.) **Reusch** *Copernicus und Galilei:* **Theol. Liter. Blatt.** Bonn. 1869. p. 14. Continuatio argumenti in literatura anni 1867 memorati.

(8159.) *Der Primat:* **Die Gegenwart,** *politische Wochenshrift.* Wien. 1869. p. 247. Auctor articuli (sub nomine: *Siricius laicus)* observat: non omnia argumenta historica, quae passim pro Primatu proferuntur, vim probantem habenbere; ceterum, si schismatici excipiantur, quamplurima superesse e primis seculis argumenta agniti Primatus. — In eodem periodico folio pag. 305 anonymus refutat articulum, quem ephemerides Hussiticae in Bohemia *Svoboda* adversus Primatum vulgarunt.

(8160.) *Die Bulle:* In Coena Domini. *Reflexionen in der Osterwoche:* **Schweizerische Kirchen Zeitung**. 1869. p. 137.

(8161.) **Ios. Schwane** *Dogmengeschichte der patristischen Zeit 325—787.* Münster: 1869. Fuse vindicat *Honorium* Papam ab errore eidem impacto, et scribit: „Dem Nachfolger des heil. Petrus und Oberhaupte der Kirche ist in Glaubenssachen und Aufstellung von Glaubensdecreten ein besonderer Beistand des heil. Geistes zugesichert und verliehen worden, nicht seiner Person wegen, sondern der Kirche wegen, damit alle durch das Oberhaupt derselben zu einer sicheren Glaubenserkenntniss gelangen und bei Streitigkeiten sich an ihm orientiren können. — Bei der Leitung der Kirche durch den heil. Geist kann jener Fall, den man zur Abschwächung des Glaubens an die Unfehlbarkeit des Papstes fingirt hat (dass der Papst in dogmatischen Fragen allein steht), niemals zutreffen und ist auch der Geschichte zufolge niemals zugetroffen. Aus der Leitung des heil. Geistes ergibt sich zugleich, warum man nicht zu befürchten hat, dass bei der Annahme der Unfehlbarkeit des Papstes viele neue Dogmen entstehen könnten. — Der Beistand des heil. Geistes will — es bewirken, dass nur das als Dogma ausgesprochen und allen zu glauben vorgehalten werde, was in der heil. Schrift oder Tradition als göttliche Lehre enthalten ist. Dazu leiten den Papst zugleich auch alle Grundsätze des Christenthums und des

Glaubens, wie auch die ganze Geschichte der Kirche, des Primats und der Dogmen an."

(8162.) *Der Papst unserer Zeit.* Ibid. p. 240.

(8163.) **I. I. Franco** S. I. *Simon Petrus und Simon Magus. Deutsch bearbeitet von* **F. Schumacher**. Mainz. 1869. Ex Italico, quod in Literatura anni 1867 occurrit.

(8164.) **Hagelüken** *Erläuterungen und Zusätze zu der Schrift:* „Drei Monate in Rom von Dr. **F. Schmeding**", *nachgetragen.* Erfurt. 1869. Quae Protestanticus Scriptor contra Ecclesiam Romanam eiusque Caput erronee protulit, castigat Auctor.

(8165.) **F. W. Helle** *Rom. Katholische Dichtungen.* Wien. 1869.

(8166.) *Die wohlbestandene Feuer- und Wasserprobe des Schiffleins Petri:* **Brochüren-Cyclus** *für das katholische Deutschland.* Soëst. 1869. 1. Heft. —

(8167.) *Die Einigkeit der katholischen Kirche.* Ibid. 10. Heft.

(8168.) **Colin Lindsay** *the Evidence for the Papacy, as derived from the holy Scriptures and from primitive antiquity.* London. 1869: Auctor ad fidem salvificam reversus, concinnavit praesens opus.

(8169.) *Petrus und Nero: Drama in 5 Acten.* Münster. 1869.

(8170.) *Der Bischofseid nach dem Pontificale:* **Sion**. Augsburg. 1869. p. 793. Iustitiam iurisiurandi Eppalis contra obiectiones tuetur.

(8171.) **J. Rhodes** *the visible Unity of the Church, maintained against opposite theories, with an explanation of certain passages in ecclesiastical history erroneourly appaelod to in their support.* London 1869. Auctor Brevi apostolico honoratus extitit, in quo haec leguntur: „Pius IX etc. — Cum tu docte solideque demonstrare studueris, solam visibilem Catholicam Ecclesiam esse veram Christi Ecclesiam, et absonum prorsus ostenderis esse commentum universalis Ecclesiae e variis conflatae societatibus visibiliter seiunctis, gratulamur tibi, quod ingenium scientiamque tuam contuleris ad hunc etiam submovendum errorem, qui multos adhuc e

dissidentibus implicat. Deum vero rogamus, ut semini a te iacto largum concedat incrementum, nobisque optatissimum det solatium reditus tot filiorum, quorum discriminis sollicitudine iugiter angimur."

(8172.) *Az Ultramontanismus:* **Magyar Állam.** Pest. 1869. nr. 257—260. Articulus attentione dignus, obiectiones contra Primatum S. Sedis bene refutans.

(8173.) **Jauernek József** *Róma a mi révpartunk:* **Religio.** Pest. 1869. II. 329.

Instar supplementi ad Literaturam anni *1867* tamquam *centenarii martyrii SS. App. Petri et Pauli* recensenda est:

(8174.) Dissertatio gallica de festivitate Romana anni 1867, contenta in opere periodico: *L' Echo de Rome.* Versailles et Paris. 1869. I. 436. 497. 564. 618. sub titulo: *Un Souvenir des Fetes de 1867.* Extractive proponit ea, quae in italico libro: *Omaggio Cattolico* a. 1867 impresso habentur.

Literatura specialis de **solemnitate iubilari quinquagesima sacerdotii Pii IX P. M.** *a. 1869.*

(8175.) **Lud. Tripepi** *carmen:* **Apis Romana.** *E Seminario Montis-Leonis.* Paris. 1869. p. 228. Notandi sunt sequentes versus:

„Stellantis Rector Sedis, praeclaraque Virgo,
Quam Pius asseruit formosa ab origine puram,
Felicesque chori, qui ramis tempora vincti
Candida paciferis aeternum ducitis aevum,
In nostris faciles aures praebete periclis,
Christiadumque audite Ducem, qui fausta precatur
Se renovatque, decem post quinquennalia, sacris.
— — — — — — — — — — — —
Principe sub tanto rerum pulcherrima Roma
Rideat inferni coetus fraudesque minasque.
Vive diu; fluctusque domans, rabidasque procellas,
Cogere Concilium propera, quod legibus aequis
Componat societque animos et munere amico
Optato cunctas coniungat foedere gentes."

(8176.) **Ios. Rossi** *in honorem Pii IX P. M. post annos 50 anniversario Sacro litantis Elegia.* Faventiae. 1869.

(8177.) **Venturi-Tacchi** *pro Pio IX P. M. adprecatio et vota.* Bononiae. 1869.

(8178.) **L. Chr. Ferrucci** *Pio IX P. M. divini communicatione mysterii in fide D. N. Iesu post decennalia V sacris faciendo rursus auspicanti. In diem III idus Aprilis 1869 Elegia.* Roma. 1869.

(8179.) *De Sacrificio Missae: ex opere Benedicti XIV P. M. Enchiridion dicatum Pio IX P. M. sacerdotii sui solemnia post annos 50 iteranti.* Romae. 1869.

(8180.) **I. L. Bella** D. Neosol. Presb. *Tu es Petrus: Cantus solemnis in honorem SS. Patris Pii IX iubilantis duobus virorum polyphonis choris accomodatus.* Viennae. 1869.

(8181.) **Ios. Schneider** *B. Patri Pio PP. IX, decimo sacerdotii lustro die X Aprilis 1869 lapso, Carmen.* Tergesti. 1869. Ex Carmine seligimus aliquot versiculos:

„Roma Caput mundi, Christi munimine fortis,
Irrita vis hominum, Tartareusque dolus.
Quis nemorum frondes pelagique recenseat undas?
Quis referat vasti sidera sparsa poli?
Non impar numero tenebris emissa propago
Te, fidei columen, gens malesana petit.
Gens adversa Deo calamo metuenda profano
Horrifica miscet tetra venena manu.

— — — — — — — — — — —

Haec te turba petit, Christi grandaeve sacerdos,
Cui niveum cingit sacra tiara caput.
Sed Deus omnipotens duri solatia casus
Larga tulit: mundi te veneratur amor.

— — — — — — — — — — —

Crux medicina malis, hac nulla potentior unquam,
Pharmaca stulta *fori:* crux medicina malis.
O Pie, dexter ades, caramque senilibus ulnis
Tolle crucem! populis da, Pater alme, crucem!
Iungere Pastori miseris inimica Polonis
Ruthenia! et celeres laeta referto pedes.

Iungere Pastori dilapsa Britannia prisco,
Te genuit, cari grata memento patris.
Iungere Pastori fortis Germania prisco:
Te genuit, reduci brachia tendit amans.
Iungere Pastori Batavorum parva caterva,
Et cito Iansenii desere castra tui.

— — — — — — — — — — —

De Cruce Crux; longoque Pius certamine felix
Fortibus en multis fortior unus erat!"

(8182.) In *Albo Anglorum laicorum* pro solemnitate iubilari Summi Pontificis oblato sequens legitur Inscriptio: „Pio IX Pontifici Regi — annos fere XXIII Ecclesiam gubernanti — *Immaculata Deiparae Virginis Conceptione decreta — Sacrorum Antistitum ordine rostituto — innumera errorum turba profligata — aucto Sanctorum in coelo regnantium indice — humanam rem publicam una cum Ecclesia Dei protegenti — omnium iura in Sede Petri sustinenti — Concilium Oecumenicum convocanti* — inter ingruentia pericula immoto — Patri dulcissimo — annorum 50 sacerdotium complenti — filii ex laicis Angli — pauperes opibus animo devoto — summi amoris indicium miserunt — hoc, quod gloriae eius unum super est — a Deo, sanctimoniae, constantiae vindice, flagitantes — ut Concilio labentem mundum erecturo — qui convocaverit — confirmatis ipse decretis fastigium imponat. In festo S. Leonis M. 1869," — **(La Civilta Cattolica.** Roma. 1869. VII. 6. p. 485.)

(8183.) **Theod. Vincent** *Fete Jubilaire du Souverain Pretre; le Pontificat de Pie IX et ses gloires:* **Rosier de Marie.** Paris. 1869. XIV. 882.

(8184.) **Arendt** *le Jubile sacerdotal de Pie IX:* **Revue Catholique de Louvain.** 1869. I. 361.

(8185.) *Souvenir du Jubile Pontifical.* Paris. 1869.

(8186.) **L' Allemand** *le XI Avril 1869*, in opere: *Le Pape et le Concile.* Paris. 1869. p. 41—105.

(8187.) *L' XI Aprile 1869 cinquantesimo anniversario della prima Messa celebrata da SS. P. Pio IX:* **Civilta Cattolica**. Roma. 1869. VII. 6. p. 5.

(8188.) **Ant. Angelini** S. I. *Inscrizioni latine pel cinquantesimo anno del sacerdozio di N. S. Pio IX.* Roma. 1869.

(8189.) *Feste pel Giubbileo sacerdotale di Pio Papa IX l' Aprile del 1869:* **Civilta**. l. cit. p. 257.

(8190.) **Vincenzo Brocchetti** *Omelia di S. Giovanni Crisostomo, detta il giorno della sua prima Messa; ora per la prima volta recata in volgare, aggiuntivi alcuni cenni storici intorno al S. Padre greco e al regnante Sommo Pontefice.* Roma. 1869.

(8191.) **Rinaldo Degiovanni** *nel giorno memorativo dopo dieci lustri del primo sacrificio di Sua Santita Papa Pio IX Pontefice e Re.* Roma. 1869.

(8192.) **Ant. Donati** *l' 11 Aprile 1869, cinquantesimo anniversario della prima Messa celebrata dalla Santita di N. S. Papa Pio IX.* Roma. 1869.

(8193.) **Enrico Falaschi** *a Pio IX P. M. nel 50 anniversario della sua Messa novella, giorno felice e desiderato da tutti coloro che il lui riconoscono il rappresentante di Cristo e la pietra fondamentale su cui la Chiesa riposa.* Firenze. 1869.

(8194.) **Pasquale de Franciscis** *per l' 11 Aprile 1869, cinquantenario della prima Messa del S. P. Pio IX. Cantico.* Roma. 1869.

(8195.) **Tommaso Ghilardi** Vesc. di Mondovi, *pel fausto avvenimento del 50 anno di sacerdozio del Sommo Pontefice Pio IX, che compiesi addi 11 Aprile 1869. Pastorale.* Mondovi. 1869.

(8196.) **Antonio Giorgio** *il Sacerdote cattolico esultante nel di 11 Aprile 1869.* Padova. 1869.

(8197.) **Tommaso Rossi** *pel faustissimo 11 Aprile 1869, 50 anniversario della sacerdotale ordinazione di S. S. P. Pio IX Omaggio.* Roma. 1869.

(8198.) **L. P. Buti** *a Sua Santita Pio PP. IX nel*

fausto felice giorno 11 Aprile 1869, che celebra il novello Sacrificio nel suo 50 anno sacerdotale. Montefiascone. 1869.

(8199.) **F. M. Zinelli** Vesc. di Treviso, *Parole dette nella chiesa cattedrale l' undici Aprile 1869.* Treviso. 1869.

(8200.) **I. B. Casoni** *le feste dell' undici Aprile 1869, impressioni e memorie.* Bologna. 1869.

(8201.) **I. I. Franco** S. I. *l' orbe cattolico al Pontefice Pio IX pel suo giubbileo sacerdotale l' Aprile 1869.* Bologna. 1869.

(8202.) **G. Olmi** *il Papa e i suoi figli nel Aprile del 1869.* Modena. 1869.

(8203.) **Beniamino Paquet** *Discours prononce a la cathedrale de Quebec le 10 Avril 1869, cinquantieme anniversaire de la pretrise de Pie IX.* Quebec. 1869.

(8204.) **I. Tancredi** *la Provincia di Frosinone nel giubbileo sacerdotale di Pio IX. ricordance storiche.* Roma. 1869.

(8205.) **Giacinto Turchiarulo** *la festa dell' 11 Aprile 1869 nell' archidiocesi di Bari.* Bari. 1869.

(8206.) *Ghirlanda di fiori offerta a Pio IX nel giorno 11 Aprile 1869, cinquantesimo anniversario della sua prima Messa, mentre nella chiesa di S. Eufrasia in Pisa si celebrava la festa dell' opera della S. Infanzia.* Pisa. 1869.

(8207.) *Il cinquantesimo anniversario della prima Messa, celebrata dal Sommo Pontefice Pio IX, festeggiato dall' Ospizio di Tata Giovanni.* Roma. 1869.

(8208.) *Malta a Pio IX 11 Aprile 1869.* Malta. 1869.

(8209.) **Andrea Scotton** *Orazione recitata il giorno 11 Aprile 1869, cinquantesimo anniversario della Messa di SS. Pio Papa IX.* Trento. 1869.

(8210.) *Le virtu di Pio IX Pontifice e Re, celebrate l' undici Aprile 1869, cinquantesimo anniversario della sua prima Messa, dall' accademia degl' Intrepidi nell' antichissima citta di Cori.* Velletri. 1869.

(8211.) **G. Tamburlini** *a Pio IX nel di 11 Aprile 1869 Canzone.* Venezia. 1869.

(8212.) *A Pio IX P. M. Ode.* Firenze. 1869.

(8213.) **Michele de Matthias** *il Magno Pontefice dell' Immacolata e il suo 11 Aprile:* **La Vergine**. Roma. 1869. p. 183.

(8214.) **Tripepi** *la Messa di Pio IX nell' XI Aprile, Esametri recitati nella Solenne Tornata de' Tiberini il di 20 Giugno 1869.* Ibid. p. 187. Est idem carmen, cuius paulo supra meminimus.

(8215.) **Luigi Cesare Pavissich** *Trieste XI Aprile 1869: ossia Omaggio dei Triestini a Pio IX nel suo Giubbileo sacerdotale.* Trieste. 1869.

(8216.) **Tommaso Rossi** *Pio IX, l' Italia e Roma: Serto poetico.* Roma. 1869.

(8217.) **Zinelli** *il sacerdozio di N. S. G. C. secondo l' ordine di Melchisedecco, e l' undici Aprile 1869.* Treviso. 1869.

(8218—8236.) **Unita Cattolica**. Torino. 1869. Plures exhibet praestans isthoc diarium *Inscriptiones* latinas, occasione oblatorum pro SS. Pontifice Romano ex Italia subsidiorum concinnatas, et ad solemnitatem iubilarem sacerdotii semet referentes. Signanter 1. p. 229: „Tanta nomini tuo vis et auctoritas inest, Pie IX Pontifex Maxime, ut consilium *iuventutis Bononiensis* de die III Id. April. in honorem tuum recolendo non modo apud omnes late Italos percrebuerit, sed instar fulguralis ignis universum ferme terrarum orbem subito pervadens, in *Gallia* praesertim, in *Germania*, in *Pannonia* hominum studia in publicum Christianorum Parentem incenderit" — 2. p. 257: „III Id. Apr. an. 1869, qui dies alter Dominicus erit post solemnia Paschalia, Pio IX P. M. sacrum anniversarium instauranti, quod ante annos 50 sacerdotio auctus primum fecit, Ioanniani Evangelii locus rite legendus dabitur, ubi Servator hominum semet *Pastorem bonum* profitetur, sic volente Deo Christi Vicarius ea se donabit appellatione, quae Pontificem eundemque Regem una omnium maxime decet." — 3. p. 285: „Quo die solemnia erunt in honorem *S. Leonis M.* Catholici omnes faustis ominibus prosequentur Pium IX, post annos 50 anniversario sacro litantem: qui *alter Leo* hostium impetus Urbi imminentium cohibuit, alter Leo nobili aliquo penicillo in aedibus Vaticanis depingetur tamquam *de-*

fensor populi Romani, vindex libertatis et iuris, quo humani generis societas praesertim nititur.“ — 4. p. 293: „Indulgentia Pii IX P. M. datum est, ut quicunque III Id. Apr. sacro intererunt, et poenitentia expiati Sancta de Altari libaverint, rem Christianam Deo commendaverint, et preces fuderint, ut peccantes ad officium redeant, statis admissorum poenis exolvantur, pacemque ferant et gaudium, quod rerum novarum studiosi dies festos suos agitantes in ludis, in saltationibus, in conviviis, in commessationibus frustra requirunt.“ — 5. p. 305: „Sunt in Europa *Reges*, qui herili arbitrio in subiectos dominantur; sunt, qui principatu et libertate permixtis aequo imperio populos regunt; sunt, quorum vita omnis in studiis rei militaris consistit; sunt, qui animi causa politioribus literis, musicae, venationibus maxime student: haec quidem omnia pro diverso ingenio alii aliter laudant; nos laudes suas nemini invidentes, *Pium IX Romanorum Regem praecipue celebramus*, qui res agendas a sacris et precationibus auspicatus, universo orbi, nedum civibus suis veniam pacemque Dei benignus exposcit.“ — 6. p. 317: „Ab Urbe Roma ad extremos terrarum fines faustas acclamationes ingeminant christianae sapientiae sectatores ob memoriam diei III Id. April. a. 1819, quo solemnibus ceremoniis sacerdotio est initiatus Pius IX P. M., non sine Divino Numine ad haec tempora reservatus, quibus tanta incessit opinionum et malae consvetudinis corruptela, ut iam nec vitia nostra nec remedia pati possimus.“ — 7. p. 325: „Qui Italorum alienationem a Romano Pontifice vulgo iactabant, qui pravas opiniones serendo Christi doctrinam pervertere studebant, de catholica sapientia actum esse clamitantes: hos omnes iubemus anniversario sacro interesse, quod Pius IX A. D. III Id. Apr. in Urbe instaurabit; sic et incensa omnium studia erga *Pontificem Maximum* oculis suis cernent, idque verissime dictum credent: „Portae inferi non praevalebunt.“ — 8. p. 341: „Quinquagesimus annus est, ex quo Pius IX singulis diebus repetit: „Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis;“ idem in sacro Principatu Deum nomenque christianum gloria cumulavit; idem *per Concilium Magnum hominibus pectore candidis pacem afferet, quae ex veritate et iustitia penitus*

[illegible]" — 8, p. [illegible]: „III Id. April. quotquot in terris [illegible] profitentur, Pio IX P. M. plaudentes, in hanc [illegible] erumpent: „Credo": [illegible] — 10, p. [illegible]: „Romam petamus Itali, [illegible] populos [illegible] regna perverterent: Romam petamus Itali, [illegible] ad Vaticanum [illegible] quod Pius IX P. M. [illegible] III Id. April. [illegible] ad quod Pe[illegible] Ap. [illegible] XIX [illegible]" — 11, p. [illegible]: „[illegible] Patris [illegible]", [illegible] Pio IX P. M. [illegible] per orbem terrarum [illegible] III Id. Aprilis; [illegible]" — 12, p. [illegible]: „[illegible] III Id. Apr. Pius IX P. M. [illegible] Dei [illegible]" — 13, p. [illegible]: „[illegible] in Concilio [illegible] III Id. Apr. [illegible]" — 14, p. [illegible]: „In Basilica Vaticana III Id. Apr. [illegible]" — 15, p. 417: „Pio IX P. M. [illegible] III Id. Apr. [illegible]" — 17, p. 423: „[illegible]

Europae incubuit; hisce averruncandis nequidquam consilio auctoritate viribus adlaborabunt potentiores; validissimum laboribus nostris solatium a verbis expectamus, quibus Pius IX P. M. III Id. Apr. Deum nobis propitium adprecabitur.“ — 17. p. 437: „Ad memoriae perennitatem profitemur, Pium IX P. M. III Id. Apr. a. 1869, quo die annum 50 explevit ab inito sacerdotio, universi catholici orbis studiis et donis supra quam credibile est fuisse exornatum; nec egregias Principum virorum significationes defuisse, qui praeeunte Imperatore Napoleone III Summum Sacrorum Antistitem obsequio et gratulationibus ultro sunt prosecuti.“ — 18. p. 453: „Sunt rerum humanarum vices: extrema gaudii saepe dolor occupat; postridie quam Catholici laetitiis omnibus gestientes Pio IX P. M. fausta felicia quaeque fuerant adprecati, a Regni administris et popularibus oratoribus agi Florentiae coeptum est de lege abroganda, qua olim placuit alumnos sacri ordinis militiae vacationem habere, cunctis bonis ingemiscentibus ius illud in Italia perverti, quod apud ceteras gentes christiani nominis stat inviolatum vigetque.“ —

(8237.) *Das Priesterjubilaeum Pius IX:* **Der Katholik.** Mainz. 1869. XXI. 367.

(8238—8240.) *Zum XI April 1869:* **Hamburgisches Kirchenblatt.** 1869. nr. 9. ss. De eodem argumento disseritur in Spirensi peregrino: *Speyerer Pilger.* 1869. nr. 4. ss. et in Peregrino Viennensi: *Der Pilger von Wien.* 1869. nr. 3. ss.

(8241.) *Secundiz-Fest Pius IX P. P:* **Schweizerische Kirchenzeitung.** 1869. p. 145.

(8242.) *Die Secundizfeier Pius IX:* **Katholische Blätter.** Linz. 1869. nr. 15.

(8243.) *Der zweite Frühling:* **Frisch voran,** *politisches Wochenblatt für das kath. Volk und seine Gegner.* Prag. 1869. nr. 14.

(8244.) *Der X April 1869, ein Ehrentag der kath. Christenheit:* **Der Vertheidiger** *als Kämpfer für Gott, Recht und Wahrheit.* Salzburg. 1869. p. 21.

(8245.) *Zur Päpstlichen Sekundiz.* Ibid. p. 169.

(8246—8247.) et: 6546. **M. M. Wilden** *Pius IX, Christi Stellvertreter und Nachfolger. Festpredigt bei Gelegenheit des fünfzigjährigen Priester-Jubilaeums Sr. Heil. P. Pius IX.* Oberhausen. 1869. Auctor, postquam Concioni ipsius Minister protest. **König** reflexiones opposuisset, pro concionis defensione denuo strinxit calamum, vulgando libellum: *Opfer und Primat. Vertheidigung gegen die Angriffe des prot. Predigers Herrn* König's *in seinen* Anmerkungen *zu meiner Festpredigt am 11 April 1869.* Oberhausen. 1869.

(8248.) **L. Donin** *die katholische Welt am 11 Apil 1869. Zur Betrachtung und Belehrung für Freunde und Feinde der kath. Kirche.* Wien. 1869.

(8249.) **Anton de Waal** *Gedenkblätter an die Jubelfeier des heil. Vaters und die vorhergehenden Ostern in Rom.* Münster. 1869.

(8250.) *Die Sekundiz Pius IX.* Salzburg. 1869.

(8251.) **K. Weickum** *Pius IX, sein Muth und sein Sieg. Festrede zur Sekundizfeier Sr. Heil. P. Pius IX.* Freiburgi. B. 1869.

(8252—8253.) **W. Herchenbach** *das Büchlein vom Papste Pius IX. Zur Belehrung für Jung und Alt, dem Volke dargebracht beim 50jährigen Priesterjubilaeum. 1. und 2. Aufl.* Düsseldorf 1869.

(8254.) *Die Angst der* Neuen Freien Presse *vor der Secundiz des Papstes:* **Wiener Kirchenzeitung**. 1869. p. 82.

(8255—8256.) *Ein Jubelfest des katholischen Erdkreises.* Ibid. p. 225. Item: *Die päpstliche Secundiz und die Liberalen.*

(8257.) *Die Secundizfeier.* Ibid. p. 289.

Vom unvergleichlichen XI April: **Märkisches Kirchenblatt**. 1869. nr. 16. Item: *Zur Würdigung der Papst-Secundiz;* et: *Die Secundizfeier in Rom.* nr. 17.

(8258.) **Fussenecker** *die Secundizfeier Papst Pius des Neunten:* **Sion**. Augsburg. 1869. p. 369.

(8259.) *Die Secundizfeier des heil. Vaters Papst Pius IX.* Ibid. p. 385.

(8260.) *Nachklänge aus dem kathotischen Weltfeste vom 11 April 1869.* Ibid. p. 465. Continet carmina *Iosephi Eiselt* Theologi Litomericensis.

(8261.) *Deutschland und die Secundiz Pius IX:* **Die katholische Bewegung.** Frankfurt. II. Jahrg. p. 174.

(8262.) *Die Secundiz des heil. Vaters:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1869. p. 57.

(8263.) *Beurtheilungen der Secundizfeier des Papstes.* Ibid. p. 68.

(8264.) *Die Begehung der päpstlichen Secundizfeier.* Ibid. p. 78.

(8265.) *Pius IX. P. M.:* **Magyar Állam** 1869. nr. 93. Notanda sequens latina inscriptio: „Ab Urbe Roma ad extremos terrarum fines faustas acclamationes ingeminant christianae sapientiae sectatores ob memoriam diei III Idus Apriles 1869, quo solemnibus ceremoniis sacerdotio est initiatus Pius IX P. M. non sine Divino Numine ad haec tempora reservatus, quibus tanta incessit opinionum et malae consvetudinis corruptela, ut iam nec vitia nostra nec remedia pati possimus."

(8266.) **Mindszenty Gedeon** *IX Pius arany áldozatára April 11. 1869.* Ibid.

(8267.) **Pájer Antal** *IX Pius Pápa aranymiséje napján.* Ibid. nr. 94. Utrumque ligata oratione.

(8268.) **Ios. Budavári** e Sch. Piis, *Carmen ad Iubilaeum SS. D. N. Pii IX, Ecclesiam Christo fidelem 23 annis gloriose gubernantis, quum Eidem sacris secundo-primis exultante Orbe et Urbe operanti devoti Hungari donum aureae et gemmis ornatae Crucis in tesseram inconcussae fidei et profundae ac debitae venerationis offerrent die 11 Aprilis 1869.* Ibid.

(8269.) (**Dankó** Can. Strig.) *IX Pius Pápának aranymiséje megünnepelve az Esztergomi Sz. Istvánról nevezett ösrégi papnöveldében.* Esztergom. 1869.

(8270.) **Ant. Kovačič** Presb. in Slavonia, *Iubar Ecclesiae Cath. in triumpho Sanctorum enitente Concilii Vaticani solemnitate, occasione Iubilaei sacerdotalis Summi Pontificis Pii Papae IX die 11 April. 1869, carmine heroico, elegiaco*

et lyrico celebratum. Essekini. 1869. Opus grande: in memoriam Iubilei sacerdotalis Pii IX P. M. diverso carmine canens BMVirginem, Angelos etc. peculiariter autem Principes Apostolorum, Primatum Petri eiusque successoris Rom. Pontificis, *infallibilitatem* eiusdem: hoc postremum sequenti carmine:

„Sunt infallibiles, moribus et fide
Mundum clarificant, Concilio nitent,
Sanctus Spiritus illos
Ornat, continuo regit."

Auctor meruit Apostolico honorari Rescripto: „Pius IX. Immanis illud laboris opus excepimus, quo varii numeri carmine anagrammatis acrostichidisque exornato coelitum eorumque Reginae laudes et gloriam cecinisti. Nihil certe est, in quo clarius iubar Ecclesiae Catholicae effulgeat; nec quidem fortasse tanto isto triumphantis Ecclesiae splendore et militantis praesidio proferri potuisset auspicatius futuro Concilio Oecumenico. Gratulatorium idcirco huiusmodi munus a te oblatum, dum quinquagesimum celebravimus Sacerdotii nostri annum, habuimus acceptissimum; gratosque tibi significaturi animi nostri sensus, omnia tibi fausta adprecamur, et divini favoris auspicem, simulque paternae nostrae benevolentiae testem Apost. bened. etc. Datum Romae die 14 Aug. 1869." — A. 1871 altera vice editum est opusculum.

1870. (8271.) **Ioannes Perrone** S. I. *de D. N. I. C. Divinitate adversus huius aetatis incredulos, rationalistas et mythicos libri III.* Taurini. 1870. Praeclarum opus: in tertio libro de Ecclesiae et Summi Pontificatus institutione agens, ex qua tamquam firma ac solida probatione Divinitatem Christi evolvit. Tractatio attentione digna. In ea primo ostendit: *ex Primatu a Christo in Petro eiusve successoribus in Cathedram Romanam instituto iure inferri Christi divinitatem;* secundo: *ex eodem Primatu, quatenus est principium, fulcrum ac centrum veritatis et auctoritatis a Christo constitutae, divinitatem Christi adstrui;* tertio: *eandem divinitatem inferri ex institutione Primatus per media, quibus suprema eiusdem independentia a quavis humana potestate in tuto posita est;* quarto: *ex Sede a Christo Petro eiusque*

successoribus in Romae Urbe ad regendam Ecclesiam suam praestituta novum argumentum emergere ad adstruendam Christi divinitatem; quinto: *ex totius christiani orbis in hunc Primatum velut in centrum suum consensione, porro ex vi et maiestate Primatus in Sede Romana, imo ex ipsa odii aeque ac amoris natura, quibus et perversi et boni quique homines Petri eiusque successorum Primatum prosequuntur, luculenter evinci ac confirmari Christi divinitatem, a B. Petro omnium primo assertam.*

(8272.) **Caroli Aloysii Morichini** Cardinalis, Aesinatium Eppi, *Petreidos libri III ad Pium IX P. M.* Romae. 1870. Insigne Poëma, proprie quidem ad centenariam solemnitatem martyrii S. Petri App. principis semet referens, sed simul supremam dignitatem atque auctoritatem S. Romanae Sedis canens.

(8273.) **Ant. Torrigiani** *i nove Pii Sommi Pontefici, Studii storici.* Firenze. 1870.

(8274.) **F. Nardi** *il Pontificato Romano nella stroria.* Roma. 1870.

(8275.) **Aless. Ambrosi** *nel giorno 21 di Giugno dell a. 1870, anniversario della coronazione di Sua Santita Papa Pio IX. voti e preghiere. Velletri.* 1870.

(8276.) **Gessi** *Roma. Inno.* Sarzana. 1870.

(8277.) *Il Papa: Catechismo cattolico per uso del popolo.* Bologna. 1870.

(8278.) *Petrus der erste Papst:* **Bonifacius-Brochüren.** *Populäre Erörterungen über den Katholicismus. IV. Heft.* Paderborn. 1870.

(8279.) *Das Schifflein in Sturme.* Ibid. V. Heft.

(8280.) **Domenico Gualco** *il Papa, il suo Primato e i suoi Diritti.* Genova. 1870. Efficit volumen octavum operis: *La Religione e la Chiesa Cattolica.*

(8281.) **I. Peters** *die Lehre des heil. Cyprian von der Einheit der Kirche gegenüber den beiden Schismen in Karthago und Rom. Dogmenhistorische Studie aus der Mitte des dritten Jahrhunderts.* Luxemburg. 1870.

(8282.) *Die Anhänglichkeit an den römischen Stuhl:* **Die Gegenwart.** Wien. 1870. p. 986.

(8283.) *Symbolische Darstellungen des heil. Petrus auf altchristlichen Monumenten:* **Münsterisches Pastoralblatt.** 1870. nr. 6.

(8284.) Urbi et Orbi: *Der Papst ist das Oberhaupt und der Mittelpunct der gesammten Kirche; ist der Wächter über die Reinheit des Glaubens und die Rechte der Kirche:* **Die kath. Bewegung**. Frankfurt. 1870. III. 342.

(8285.) **Hübner** *Sixte V.* Paris. 1870. Vindicat Sixtum V P. M. a calumniis et iniuriis, quibus eum *Gregorius Leti* et alii lacessivere.

(8286—8288.) **Reusch** *Galilei:* **Theol. Lit. Blatt.** Bonn. 1870. p. 811. Quaestionem de damnato per S. Sedem systemate Copernicano-Galileiano, in literatura a. 1866, 1867, 1869 per nos iam memoratam, denuo resumit, recensendo nova duo super hoc themate elucubrata opuscula: 1. **Emil Wohlwill** *der Inquisitionsprocess des Galileo Galilei: eine Prüfung seiner rechtlichen Grundlage nach den Acten der römischen Inquisition.* Berlin. 1870. — 2. *The Pontifical Decrees against the Motion of the Earth considerad in their bearing on the theory of advanced ultramontanism. Sec. edit.* London. 1870. In opusculis impugnatur auctoritas S. Sedis, et ex historia damnati systematis Copernicani argumentum promitur adversus infallibilitatem. Verum per obiectiones huiusmodi non evertitur sententia, quam a. 1866 tum *Dominicus Bouix*, tum Anglus *Ward* tuiti fuerunt, asserendo: ea solum decreta SS. Congregationum Romanarum pollere praerogativa inerrantiae, quae per Summum Pontificem diserte approbantur, approbationem autem decreti damnationis praedicti systematis ostendi non posse.

(8289.) **Gabr. Häringer** Launoy's *Epistola VII ad Gulielmum Voëllum, und die verschiedenen Erklärungen von* Petra *in der Stelle Matth. XVI. 18. nach kirchlichen Zeugnissen.* Dillingen. 1870. Refutatio Launoii, quatenus asseruit, vocem *Petra* non ad personam Petri referri, et pro hoc suo asserto plurium Patrum testimonia citavit. Auctor hanc sententiam docta patristica dissertatione subruit.

(8290.) **Ioan. Franzelin** S. I. *tractatus de divina Traditione et Scriptura.* Romae. 1870. Repetitis vicibus disserit

de criterio integritatis doctrinae apostolicae in Ecclesia perpetua successione derivatae, nimirum *de communione ac consensu cum Ecclesia et Sede Petri*, et ostendit, semper creditum fuisse, *in hac sola et per sè spectata contineri demonstrationem tum sincerae doctrinae apostolicae tum communionis cum universa Ecclesia.* Probat porro: verbis Domini ad Petrum Matth. XVI. et Luc. XXII. *non modo Primatum, sed et infallibilitatem magisterii* promitti et conferri, Petrumque solum designari non tantum diserte distinctum a ceteris, sed etiam in relatione ad ceteros ab ipso confirmandos et pascendos.

Ad Literaturam *de solemnitate iubilari Pii IX P. M.* tum *quinquagenariam sacerdotii* (1869), tum alteram *de 25 annis Pontificatus* (1871) pertinent sequentia ex anno 1870 opuscula:

(8291.) **Gassiat** *a N. S. P. le Pape Pie IX*: Videbis annos Petri: **L' Echo de Rome**. Paris. 1870. II. 89.

(8292.) *Il Giubileo Pontificale del nostro S. Padre Pio IX:* **Unita Cattolica**. Torino. 1870. p. 1185.

(8293.) *L' Olanda e Pio IX.* Amsterdam. 1870. Collectio circiter 70 poëmatum Hollandicorum pro iubileo sacerdotali Summi Pontificis, 11 Apr. 1869 celebrato.

(8294.) *Rundschreiben betreffend die päpstliche Jubelfeier unseres heil. Vaters Pius IX am 21 Juni 1871:* **Wiener Kirchenzeitung.** 1870. p. 383. Est epistola circularis de iubileo 25 annorum Pontificatus Pii IX die 21 Iunii 1871 complendorum solemniter celebrando, Bononiâ dimissa. Epistola haec in cunctis fere catholicis ephemeridibus vulgabatur: nominatim in: *Schweizerische Kirchenzeitung.* 1870. p. 259. — *Kapistran.* Wien. 1870. p. 280. etc.

1871. (8295.) **Bern. Jungmann** *de Ioanne XXII R. P.* in: *Instit. Theol. Dogm. specialis. Tract. de Novissimis.* Ratisbonae. 1871. p. 183. In excursu hocce vindicat Auctor Ioannem XXII ab errore eidem imputato circa visionem Dei beatificam ante corporum resurrectionem.

(8296.) **Ioan. Lomonaco** *il potere sociale del Papato nel Medio Evo.* Napoli. 1871. De auctoritate aeque ac salutari effectu Primatus R. P. aevo medio disserit. Huc pertinet et sequens opusculum:

(8297.) **Ludov. de Matteis** *a Giov. Lomonaco per una sua dissertazione sul potere sociale del Papato nel Medio Evo: Canzone letta presso l' accademia della Societa della Gioventu Cattolica di Napoli.* Napoli. 1871.

(8298.) **Lud. de Persiis** *Saggio di notizie statistiche intorno al Pontificato Romano.* Genova. 1871.

(8299.) *Das Appelliren von der kirchlichen Auctorität:* **Hist. polit. Blätter.** München. 1871. t. 67. p. 101. Perstringendo abusum appellandi ab Ecclesiae auctoritate ad forum Civile, una plurimis ex historia depromtis exemplis probat ius Rom. Pontificis, appellationes ad se ceu supremum Iudicem recipiendi.

(8300.) *Bilder aus der Kirchengeschichte: Der Apostel Petrus, sein und des Paulus Martyrtod:* **Kapistran,** *kath. Volksblatt.* Wien. 1871. p. 450. Succincta narratio de Romana commoratione et martyrio Romano Principum Apostolorum.

(8301.) *Warum ist in Rom der Apostolische Stuhl?:* **Eucharius.** Trier. 1871. nr. 36.

(8302.) *Das Oberhirtenamt der Römischen Bischöfe ist geschichtlich.* Ibid. nr. 37.

(8303.) *Der Primat nach bildlichen Darstellungen in den Katakomben:* **Magdeburger Kirchenblatt.** 1871. nr. 33.

(8304.) *Briefe über Ultramontanismus:* **Der christliche Pilger.** Speyer. 1871. nr. 29—36. 38.

(8305.) *Ultramontanismus:* **Schweizerische Kirchenzeitung.** 1871. Nr. 28. ss. Praeiudicia hostium Ecclesiae cum nomine *Ultramontano* connexa repellit, affirmans: „Kein mit dem Wesen der christl. Kirche und mit den Lehren der 1800-jährigen Geschichte vertrauter Katholik wird durch solche Ausdrücke (Papist, Römling, Ultramontan) sich beirren lassen, sondern er wird sich vielmehr beehrt fühlen, wenn er von den Gegnern der Kirche als ein *Papist*, *Römling* oder *Ultramontaner* bezeichnet wird; indem hierin *ein Beweis für seine*

Rechtgläubigkeit, und treue Anhänglichkeit an den Felsen Petri liegt, *auf welchen Christus seine Kirche gestiftet hat.*"

(8306.) *Von der Bedeutung des Primates:* **Pastoralblatt für die Erzdiöcese München-Freising.** 1871. nr. 2. Brevis exhibetur conspectus eximii operis **Ballerini** *de vi ac ratione Primatus Rom. Pont.* 1766. et saepius deinceps editi, prout in literatura nostra suis locis ostendimus.

(8307.) *Past Sixtus V:* **Der Katholik.** *Zeitschrift.* Mainz. 1871. I. 72. Recensio operis: **Hübner** *Sixte V. Paris. 1870.* in quo auctor celebrem Pontificem contra *Gregorii Leti* exceptiones defendit.

(8308.) **I. Peters** *die Lehre des heil.* **Cyprian** *von der Einheit der Kirche gegenüber den beiden Schismen in Karthago und Rom.* Luxemburg. 1871.

(8309.) *Papst Alexander VI:* **Wiener Kirch. Zeitung.** 1871. p. 373. Vindicatur Pontifex adversus notitias et iniurias tum antiquiorum (Diarium Burkardi) tum novissimorum scriptorum. *(Brockhaus* Convers. Lexicon etc.)

(8310.) *Ultramontane und Ultramarine.* Ibid. p. 547. Crisis operis: **Otto Henne-Am-Rhyn** *Buch der Mysterien.* St. Gallen. 1869. in quo Papatus, Catholicismus' Iesuitae etc. proscinduntur.

(8311.) *Des heil.* **Malachias** *Prophezeiung über die römischen Päpste:* **Sion,** *Zeitschrift.* Augsburg. 1871. Nr. 21. ss. Enumeratio vaticiniorum, quin de authentia operis quidquam statuatur. Plura opera super hoc argumento occurrunt in nostra Literatura.

(8312.) *Die deutsche Nationalkirche*: **Die Katholische Bewegung** *in unseren Tagen. Zeitschrift.* Würzburg. 1871. IV. 169. Contra nisum in nonnullis Germaniae partibus manifestatum, erigendi sic dictas *ecclesias nationales cum praeiudicio Primatus R. P.* „Eine Nationalkirche in *Unabhängigkeit* oder gar in *Widerspruch mit der Einen und allgemeinen Kirche und ihrem Oberhaupte* gibt es nicht. *Das ist ein Phantom, ein wesenloses Gespenst. Eine solche Nationalkirche widerspricht dem Wesen des Christenthums, ist schismatisch und häretisch.*"

(8313.) *Katholische Kirche oder deutsche Nationalkirche?:* **Bonifacius-Broschüren.** Paderborn. 1871. XI. Hft. „Mit der *Rebellion gegen die Kirche* beginnt die Sache, mit der *Abwerfung des Christenthums* muss sie endigen. — Wie eine Steinmasse, die durch einsickerndes Wasser und die Gewalt des Frostes vom Felsen sich ablöst, immer mehr hinabrutscht und zuletzt Alles unter ihren Trümmern begräbt: so wird der, welcher vom Felsen Petri sich trennt, tiefer und tiefer sinken, als würde er von unsichtbaren Mächten fortgezogen, und er weiss nimmer, wo er enden wird."

(8314.) **Iohannes v. Müller** *über Papstthum und Kirche.* Ibid. p. 266. Recenset Viri Protestantis (in Literatura nostra cum laude memorati) dicta et scripta pro Primatu R. P. Satis sit sequens memorare: „Alles heutige Licht, welches nicht allein uns wohlthätig, sondern durch den europäischen Unternehmungsgeist für alle Welttheile von unendlichen Folgen ist, kömmt von dem, dass beim Fall des Kaiserthums eine leitende Hierarchie war."

(8315.) **Frid. Knauth** (D. Cassoviensis bresbyter) *minő nemzetiségüek voltak az eddigi Pápák?:* **Magyar Állam.** Pest. 1871. nr. 3. E natione Italica 202, ex Graecia 13, ex Gallia 12, ex Germania 4, ex Austria 4, ex Hispania 2, ex Portugallia 2, ex Anglia 1, Hollandia 1, Bavaria 1, Saxonia 1, Turcia 1, ex Asia 10, ex Africa 4 numerat Summos Pontifices.

(8316.) *Unitas Catholica.* Ibid. nr. 90. ss. Insignis refutatio eorum, quae in Congressu catholico (autonomico) Pestino-Budensi adversus iura Primatus et necessitatem communionis cum S. Sede Ap. prolata fuere.

Specialis Literatura de **Iubileo Pontificatus Pii IX,** *seu* **completis imo superatis annis Petri.** (XXV.) 1871.

Haud exigua est literatura super memorabili eventu annorum 25 B. Petri principis Apostolorum, a Pio IX P. M. non modo adaequatorum verum etiam superatorum. Opuscula ac dissertationes quamplurimae, quae ex hac occasione typis vulgatae sunt, Primatum Rom. Sedis mirifice illustrant. De iis

proinde distincte praesens agit sectiuncula. Italica, Gallica, Germanica etc. opuscula et dissertationes serie non interrupta recensemus.

(8317.) *De die XVI Iunii 1871, Augustissimo Cordi Iesu hoc anno sacra, qua Romanus Pontifex in Romano Pontificatu annos Petri vidit:* **Acta S. Sedis** *in compendium redacta.* Romae. 1871. VI. 277. Instar Appendicis (VI) breviter meminit Articulus et solemnitatis et laetitiae, quibuscum Romanus populus et orbis catholicus universus faustum, et in Ecclesiae Annalibus inauditum celebravit eventum: „De his, inquit, rebus copiose loquuntur catholicae ephemerides, praesertim quae Roma prodeunt, atque multo copiosius loquetur suo tempore historia: *totus* enim *catholicus orbis est commotus, vita vivens ipsius Romani Pontificis, cui unitate fidei et communionis est intime coniunctus.* In hac, ut ita dicam, immensa mole, quae una fide, una prece, uno corde agitatur, fundamentum conspice exoptatissimi Ecclesiae triumphi, quem adversus omnes satanicas phalanges ab Auctore et Rectore humanae societatis fidentissime expectamus.“ Notari merentur sequentia quoque verba: „Humanae praesumtionis est, in praesenti quaerere, cur Deus, in cuius manu est, triumphum Ecclesiae dare, hunc non dederit, priusquam Romanus Pontifex annos Petri aequaret. Quis enim consilia Dei perscrutari valet? Nihilominus haec profane sciscitantibus secura fronte respondere possumus, dicentes: *significare ultimum vobis Deus est dignatus, quid sit Ecclesiae Cath. Pontifex, qui solus, quin aliquid studiose agat, totum catholicum orbem contra vos ipsos vehementissime commovet: ut per eiusmodi universalem commotionem, quae vos exasperando terret, quae vos cogit ad hypocritas cautiones dandas, ut ab irruente commotionis potentia aliqua tergiversatione liberemini, ultimam conspiceretis admonitionem eamque apertissimam ad conversionem vestram; ut luculentissime nosceretis, Ecclesiam Catholicam, quam in eius Capite impugnatis, potentium vexationibus, ut putabatis, non deiici, sed imo reviviscere; persecutionibus sive apertis sive occultis non deprimi, sed vehementius consurgere, atque eo robore eaque vi, cui nemo resistere possit. Quodsi tandem patientissima caritate non*

vincat, divina interveniente potentia conterendo splendidius triumphat."

(8318.) **Ant. Giorgio** *Cenni sulla vita del S. Padre Pio IX. Versi.* Padova. 1871.

(8319.) *Epistola Cleri et populi dioecesis Taurinensis ad B. Patrem Papam Pium IX.* Taurini. 1871.

(8320.) *Novena straordinaria in apparecchio alla festa del S. Cuore di Gesu e al giubileo pontificale di Pio IX il 16 giugno 1871, proposta da un venerando Vescovo.* Bologna. 1871.

(8321.) *Omaggio dell' associazione cattolica modanese alla Santita di N. S. Pio IX nel 25 anniversario di sua esaltazione.* Modena. 1871.

(8322.) **Ant. Ranza** *la festa del S. Cuore di Gesu e il giubileo pontificale di Pio IX. Lettera pastorale.* Piacenza. 1871.

(8323.) **Franc. Zunnui Casula** *Lettera pastorale sul singolare avvenimento del Giubileo pontificale di S. S. Pio IX gloriosamente regnante.* Cagliari. 1871.

(8324.) **G. B. Cerruti** *Pastorale al Clero e popolo delle Diocesi di Savona e Noli per il Giubileo pontificale di S. S. Papa Pio IX.* Savona. 1871.

(8325.) **Clemente de Angelis** *i Fasti di Pio Papa IX: in occasione del suo pontificale giubbileo. Sonetti.* Bologna. 1871.

Indirizzo dell' episcopato dell' Umbria a S. S. Papa Pio IX nel giorno anniversario 25 dalla sua esaltazione al soglio pontificio 16 Giugno 1871. Assisi. 1871.

(8326.) **Gius. Manni** *a Pio IX gratulazioni e voti. Due Canti, italiano l' uno, l' altro latino.* Firenze. 1871.

(8327.) *Ricordo del giubileo pontificale di Pio IX.* Milano. 1871.

(8328.) **Rocco da Cesinale** Capuc. *Biografia di S. S. Papa Pio IX P. O. M. Ricordo del Giubileo pontificale.* Milano. 1871.

(8329.) **Anacleto Siboni** *Pastorale al clero e popolo della diocesi di Albenga per la festa del Giubileo pontificale del regnante sommo Pontefice Pio IX.* Albenga. 1871.

(8330.) **Salv. Ang. de Martis** *Omelia in honore de S' Apostolu Pedru pronunziada dae su pulpitu de sa Cattedrale de Nuoro.* Sassari. 1871.

(8331.) *Modena e il giubileo pontificio.* Modena. 1871.

(8332.) **Carlo Mota** *Giubileo della apparizione di N. S. alla Sallette e della elezione di Pio IX. Ricordo, meditazione e speranza.* Venezia. 1871.

(8333.) **Card. G. Pecci** *sulle prerogative del Romano Pontefice: Omelia.* Perugia. 1871.

(8334.) *Ricordo del solenne rendimento di grazie nella Chiesa collegiata e parrocchiale di S. Maria Maggiore in Mirandola per il XXV anniversario del pontificato di N. S. Papa Pio IX.* Mirandola. 1871.

(8335.) **Al. Rorelli** Can. *Solemnia Ecclesiae Perusinae, Pio IX P. M. XXV sacri Principatus annum XVI Kal. Iul. a. 1871 feliciter absolvente.* Perusii. 1871.

(8336.) **Gius. Astengo** *alla Santita di Pio IX P. M. che celebra con plauso universale il 25 anniversario della sua incoronazione. Ode.* Savona. 1871.

(8337.) **Barretta** *i fasti gloriosi del Papato.* Mondovi. 1871.

(8338.) *Pel Giubileo pontificale di Papa Pio IX: canzone di un exmilitare pontificio.* Bologna. 1871.

(8339.) **Franc. Zanzi** *nel giubileo pontificale del S. Padre Pio IX. Omelia.* Monza. 1871.

(8340.) **Gaetano Alimonda** *il Papa in Italia: omaggio al glorioso Pio IX pel 16 giugno 1871.* Genova. 1871.

(8341.) **Giov. Panzera** *pel compimento del 25 anno del pontificato di Pio IX: visione. Versi.* Napoli. 1871.

(8342.) **Franc. Gaglione** *dell' onore e riverenza dovuta al Papa, Vicario di Gesu Cristo: discorso.* Acqui. 1871.

(8343.) **Leon Clement Gerard** *Poësies en l' honneur de Sa Saintete Pie IX.* Aosta. 1871.

(8344.) *Canto in terza rima pel giubbileo pontificale di S. S. Papa Pio IX.* Bologna. 1871.

(8345.) **Tommaso Ghilardi** *Pastorale pel faustissimo giorno 23 Agosto 1871 in cui il S. Padre Pio IX rag-*

giunge gli anni ed i giorni del supremo pontificato di S. Pietro in Roma. Mondovi. 1871.

(8346.) **Benedetto Guzzini** *la providenza di Dio e il giubbileo pontificale di Pio IX; discorsi tre.* Bologna. 1871.

(8347.) **Domenico Villa** *Omelia pel giubileo pontificale.* Bassano. 1871. Item: *Pio IX e il 23 Agosto, omelia.* Padova. 1871.

(8348.) **Agostino Zanderigo** *il giubileo pontificale di Pio IX. Discorso.* Padova. 1871.

(8349.) **Gerardo Sizia** *le glorie del pontificato di Pio IX. Inno.* Piacenza. 1871.

(8350.) *Pel Giubbileo Pontificale del S. S. P. Pio IX. Proposte ai Cattolici Italiani:* **Civilta Cattolica.** Firenze 1871. VIII. 2. p. 509.

(8351.) *Il Giubbileo di Pio IX e le Speranze dei Cattolici.* Ibid. p. 513.

(8352.) *Biografia del Sommo Pontefice Pio IX, estratta dal Periodico:* **La Stella.** Roma. 1871.

(8353.) *Il Conclave del 1846:* **Civilta Cattolica.** 1871. VIII. 2. p. 641. Historia electionis Pii IX ex occasione pontificalis iubilei concinnata cum opportunis reflexionibus.

(8354.) *Pio IX e la Chiesa.* Ibid. p. 661. Succincta recensio magnorum eventuum gloriosi ac diuturni Pontificatus Pii IX.

(8355.) *Pio IX e la Societa Civile.* Ibid. p. 682. Eiusdem argumenti cum praecedente, relate ad Civilem Statum.

(8356.) *Il Giubbileo Pontificale di Pio IX.* Ibid. Vol. 3. p. 129.

(8357.) In eodem periodico opere p. 640 recensetur ephemeris *Brasiliensis* „Apostolo“: in qua plures vulgati erant articuli de singulari eventu tam diuturni Pontificatus Pii IX, cumprimis nr. 26 et 27. In his ostenditur, Pium IX P. M. et nomine et factis *Magnum* esse. Refertur porro, occasione solemnitatis iubilaris in urbe *Mariannensi* Brasiliae celebratae sequentem *Inscriptionem* legi potuisse: *Papa Pius Nonus factis et nomine Magnus.*

(8358.) *F. F. N. A Pio IX Pontefice O. M. pel prossimo trionfo della S. Chiesa, questa versione del Salmo 2*

un impiegato Pontificio, membro della Societa Romana per gli interessi Cattolici, offre dedica e consacra. Roma. 1871.

(8359.) *Album di componimenti letterarii che il fausto 25 anniversario pontificale di S. S. Papa Pio IX inspirava ai collaboratori del periodico il* Genio Cattolico *di Reggio nell' Emilia.* Reggio. 1871.

(8360.) **Camaiore** *e i suoi dintorni nel Giubbileo Pontificale di Pio IX.* Camaiore. 1871.

(8361.) **Domenico Cartasegna** *a Pio IX Pontefice O. M. nell' occorrenza faustissima del suo Giubbileo pontificale. Sonetto.* Acqui. 1871.

(8362.) **Silvestro de Guina** *Iscrizione latina sulla festa a Spalato pel Giubbileo pontificale di Pio IX.* Spalato. 1871.

(8363.) *Discorso letto nell' assemblea de' Cattolici Veneti, tenuta in Padova l' 11 Aprile 1871 dal Presidente del Circolo S. Antonio della Societa della Gioventu Cattolica Italiana.* Padova. 1871.

(8364.) **Achille Ferris** *in occasione del 25 anniversario del glorioso pontificato del supremo Gerarca della Chiesa l' immortale Pio IX: Versi.* Malta. 1871.

(8365.) **Carmelus Galanti** *corona precum in die XII Aprilis ad diem XVI Iunii.* Firmi. 1871.

(8366.) **Giov. da Verona** *sonetti nel faustissimo Giubbileo dell' adorato Pio IX.* Rovereto. 1871.

(8367.) *Indirizzi del Circolo del volto Santo in Lucca della gioventu cattolica al S. Padre Pio IX pel Giubbileo Pontificale.* Lucca. 1871.

(8368.) *Iscrizione italiana e latina pel Giubbileo pontificale di Pio IX festeggiatosi in Augusta.* Augusta. 1871.

(8369.) **Lucca** *nel Giubbileo pontificale di Pio IX. Relazione.* Lucca. 1871.

(8370.) **Ios. Mainerius** *Pio IX P. M. XVI Kal. quintiles a. 1871, quo die Sacri principatus annum XXV absolvit, obsequii et exultationis ergo.* Alexandriae. 1871.

(8371.) *Ricordo del Giubbileo Pontificale del S. P. Pio IX.* Roma. 1871.

(8372.) *Serto di poëtici componimenti raccolti dalle principali citta d' Italia, in occasione del Giubileo pontificale di Pio IX.* Roma. 1871.

(8373.) **Aloysius et Marianus Tacchi-Venturi** in schola philosophiae ad Apollinarem auditores, *Pio IX pontificatus maximi annum XXVI feliciter auspicanti obsequio summo dicavere parenti omnium sospiti plausus et vota.* Bononiae. 1871.

(8374.) **Ign. Marchese Vitelleschi degli Azzi** *Iscrizioni e commenti per la solennita del Giubbileo pontificale di Pio IX celebratasi in Fuligno.* Assisi. 1871.

(8375.) **G. Zimbaldi** *due devotissime preghiere per la Chiesa e per la Patria, pubblicate nella solennissima circostanza del Giubbileo pontificale di Pio IX.* Torino. 1871.

(8376.) **Giov. Caorsi** *Feste del Giubbileo pontificale, ovvero Pio IX e Savona.* Genova. 1871.

(8377.) **G. Casoni** *il Giubbileo pontificale di Pio IX; invito ai Cattolici.* Bologna. 1871.

(8378.) *De laudibus Pii IX P. M. auspicatissimo dierum XVI Kal. Quintiles a. 1871. Disticha.* Romae. 1871.

(8379.) **Annibale M. di Francia** *alla Santita di Pio IX pel 25 anniversario di sua pontificale incoronazione Dolori e Trionfi-Canto. Estratto dal Giornale* La Parola Cattolica. Messina. 1871.

(8380.) **Fr. Tranquillinus Moltedo** *Pio IX, primo inter 256 Pontifices Maximos post annos XXV Romanam Petri Sedem tenenti XVI Kal. Quintiles 1871.*

(8381.) **G. B. Moretti** *Discorso recitato nella Cattedrale di Crema in occasione del solenne ringraziamento del Giubbileo Pontificale di S. S. il regnante sommo Pontefice Pio IX 18 Giugno 1871.* Crema. 1871.

(8382—8383.) *Omaggio al S. Padre Pio IX 16 giugno* 1871. Genova. 1871. Sub simili titulo vulgatum est aliud opusculum Taurini. 1871.

(8384.) **Gennaro Orlando** *il 16 giugno del 1871.*

(8385.) *L' Orbe Cattolico a Pio IX nel Giubbileo Pontificale.* Prato. 1871. Collectio orationum, quibus Summum

Pontificem variae deputationes salutarunt, et responsorum, quae Summus Pontifex edidit.

(8386.) *A Pio IX P. M. nell' ingresso del Giugno 1871 Mese del suo 25 anno di Pontificato:* **La Vergine,** *Periodico Sacro Romano.* 1871. nr. 35. Continet sequens Epigramma: „Pergito! postque annos Petro quos Roma recenset, addito quos primos Antiochia dedit!“

(8387.) **G. Tancredi** *Pio IX e gli anni di Pietro; Lettera al Direttore della Vergine.* Ibib. p. 150.

(8388.) *Pio IX e il suo XXV.* Ibid. pag. 157. s. Carmen.

(8389.) **Vinc. Anivitti** editor ephemeridis *La Vergine* sequenti adressa celebravit iubileum pontificale nr. 41: „Pio IX P. M. die coronali faustissima, (21 Iunii) anno Pontificatus sui quinto et vicesimo expleto, sacri tergemini honores vicies ac quinquies instaurentur in aevum.“

(8390.) **V. Anivitti** *della data storica di questo giorno faustissimo* (23. Aug.) *in ordine a Pio IX.* Ibid. nr. 59. Die memorata superatis per Pium IX P. M. annis Petri, auctor data historica colligit et expendit.

(8391.) *La Tiara dei Belgi al S. Padre:* **Unita Cattolica.** Torino. 1871. p. 515. Refert: in Belgio parari Tiaram B. Patri occasione iubilei pontificalis offerendam, et tribus his inscriptionibus decoratam: 1. *Regum et populorum Patri.* 2. *Orbis in terra Rectori.* 3. *Iesu Christi Vicario infallibili.*

(8392.) *Il Mese di S. Pietro e di Pio IX* Ibid. nr. 128—135. Articulus ex incidenti solemnitatis iubilaris 25 annorum Pontificatus Pii IX concinnatus, et omni ex parte singularem hunc eventum contemplans ac illustrans.

(8393.) *Il Giubileo Pontificale del S. Padre e il Movimento Cattolico.* Ibid. pag. 550—582. Historica relatio de festivitatibus ex occasione iubilei pontificalis in diversis Italiae civitatibus celebratis.

(8394.) *Compendio dei XXV anni del glorioso Pontificato del nostro S. Padre Pio IX.* Ibid. nr. 140. Praecipui eventus e Pontificatu Pii IX recensentur de anno in annum.

(8395.) *Omaggi poëtici al S. Padre Pio IX.* Ibid. p.

595. Recensio opusculorum poëticorum, quae in memoriam faustissimi eventus *Mutinae* et *Genuae* vulgata fuere.

(8396.) Ulteriores *relationes super celebrata festivitate Pontificalis iubilei* continentur in eadem ephemeride nr. 144. ss. Vulgantur quoque orationes ad SS. Patrem habitae cum huius responsis.

(8397.) *Le Feste del Giubileo nella capitale del Tirolo Tedesco.* Ibid. p. 619. Notandae sunt Inscriptiones Collegii Oenipontani Soc. Iesu: *Petri haeres infallibilis orbe plaudente attigisti patiens annos Petri; Deo favente attingas triumphans gloriam Petri.* Item: *Tetris tetra Petri Petra.* Et: *In hoc signo vinces! Crux de Cruce.*

(8398.) In eadem ephemeride p. 633 sequens legitur *inscriptio* penes oblata stipendia concinnata: *Qui olim Petro Apostolorum principi, idem Pio IX successori animus fuit, Christi doctrinam fortiter adserenti; neque aliter Pius IX mendaces aetatis suae latrones et nebulones, quam Petrus Ananiam, Saphyram, Simonem Magum perculit. Sic Pius IX sanctissimis Petri vestigiis ingressus hoc divinitus proemium tulit, ut perinde ac Petrus contra improborum votum ultra annum XXV Summum in Urbe Sacerdotium teneret: cuius rei causa Itali faustum felicem diem XVI Kal. Iul. concelebrantes collatitiam stipem gratulabundi deferunt.*

(8399.) *La Cattedra di S. Pietro e il Trono di Pio IX* il Grande. Ibid. p. 758. De *Commissione Romana pro erigendo aureo throno* coadunata, de qua in Monumentis nostris Primatus R. P. plura diximus.

(8400.) **Pietro de Maria** „Vidit dies Petri!“ *Ricordo delli 23 Agosto 1871. Fedelissimo ritratto di S. S. Pio IX.* Torino. 1871.

(8401.) *Iscrizione della Sedia gestatoria:* **Unita Catt.** 1871. p. 839. Refertur: Neapolitanos Sedem gestatoriam obtulisse Summo Pontifici cum hac inscriptione: *Pie IX, Pontifex Maxime! hanc tibi Sedem Clerus, Ordo et populus Neapolitanus exstruxit, ut gentibus tecum catholica religione devinctis fausta omnia a Deo, Dei vice fungens, solemni ritu preceris, ubiprimum pacis dies Ecclesiae illuxerit. XVI*

Kal. Quintiles a. 1871, quo die Petri annos in Romano Pontificatu unus aequas.

(8402.) **Curci** S. I. *sopra la soscrizione romana raccolta ed offerta a Pio IX P. M. in occasione del suo Giubileo pontificale, dalla Societa per gli interessi cattolici. Osservazioni.* Roma. 1871. Eximius libellus, in quo e subscriptione 27 mille et amplius Romanorum concluditur, quam dubia esse debuerit sic dicti Plebisciti Romani pro parte annexionis Subalpinae instituti declaratio.

(8403.) *Un Fait providentiel ou le Jubile de Pie IX et les Esperances des Catholiques:* **L' Echo de Rome.** Paris. 1871. II. 333. Articulus ex opere periodico italico *Civilta Cattolica* in gallicum translatus.

(8404.) *Le Conclave de 1846.* Ibid. p. 354. Aeque ex memorata romana ephemeride.

(8405.) *Les années de Pie IX.* Ibid. III. 6. articulus ex ephemeride Taurinensi *Unita Cattolica* desumtus.

(8406.) **I. Reimanoir** *XVI Iuin 1871, XXV anniversaire de l' exaltation de Pie IX au throne pontifical. Quatre petit morceaux de poesie, debut.* Paris. 1871.

(8407.) **Monot** *en l' honneur du tres-sainte Siege. Temoignage de foi, de veneration et de piete filiale, offert a S. S. le Pape Pie IX.* Aubenas. 1871.

(8408.) **H. Sauve** *S. Pierre et Pie IX. Discours prononcé dans l' Eglise Cathedrale de la tres-sainte Trinité de Laval.* Laval. 1871.

(8409.) *Pie IX et les années de S. Pierre.* Toulouse. 1871.

(8410.) *Les Fetes du 23 Avut a Rome et les Liberaux:* **Rosier de Marie.** Paris. 1871. XVI. 716. Articulus ex romano diario *La Voce della Verita* desumtus.

(8411—8420.) **Wiener Kirchenzeitung.** 1871 sequentes notatu dignos exhibet articulos: 1. pag. 227: *Die päpstliche Jubelfeier unseres heil. Vaters Pius IX am 21 Juni 1871.*

— 2. p. 339: *Das 25jährige Papst-Jubilaeum des heiligen Vaters.* — 3. p. 369: *Pius IX und die Jahre des Petrus.* Congruis reflexionibus prosequitur liberales et iudaicas ephemerides Viennenses. — 4. p. 376: **Ios. Iac. Rengelrod** *Chronostica pro festo divini Cordis Iesu ac Iubilaei Papalis die 16 Iunii 1871:* a) QVIesCaMVs In patrIs CorDe UnICo sIne fIne Laetantes. — b) saLVe MeLChIseDeCh Papa reX fULgens. — c) De CrVCe oraCVLVM PIVs. — d) Ipse CongLorIfICarIs MVnDI VICtor PetrVs. — 5. p. 377: *Eine kurze Biographie Pius IX.* Notanda verba: „Man kann sagen: In Pius IX hat das Papstthum seine göttliche Lebenskraft in einer Fülle und Mannigfaltigkeit, in einer Energie und Unwiderstehlichkeit geoffenbart, dass die Welt erstaunt bei dem Anblicke dieser Thatsachen, welche so lautes Zeugniss ablegen.“ — 6. p. 382: *Literaturbericht.* Recensio aliquot operum de Pio IX et solemnitate iubilari. — 7. p. 385: *Das Papst-Jubilaeum und unsere Liberalen.* Castigat Vindobonenses liberales prophetas, mortem Pii IX ocyorem exoptantes, imo identidem iam et mortuum proclamantes; et sic concludit suum articulum redactor: „Uns hat die Jubilaeumsfeier wenigstens einen Gewinn gebracht, denn wir haben dabei gesehen, *dass der längst todt angesagte Papst für unsere Gegner noch sehr lebendig ist.* — 8. p. 401: *Zeitgemässe Reflexionen über die letzte Papstfeier.* Eiusdem cum antecedente argumenti. — 9. p. 519: *Pius IX, die Jahre Petri.* — 10. p. 577: Ultra annos Petri! *Hinaus über die Jahre des Petrus!* De superatis per Pium IX. annis Petri.

(8421.) *Der Jubeltag des heil. Vaters; Anrede in der Festversammlung des kath. patriotischen Volksvereines von Niederösterreich am 16 Junius 1871, gehalten von* **J. O. Kardinal Rauscher,** *F. E. v. Wien:* **Wiener Diöcesanblatt.** 1871. p. 143.

(8422.) *Der älteste unter den Nachfolgern des heil. Petrus:* **Kapistran,** *katholisches Volksblatt.* Wien. 1871. pag. 41.

(8423.) *Das 25jährige Jubilaeum Papst Pius IX.* Ibid. p. 221.

(8424.) *Pius IX: die Jahre Petri.* Ibid. p. 290.

(8425.) *Rom:* **Die Gegenwart.** Wien. 1871. pag. 439. et 588.

(8426.) *Das Papstjubilaeum.* Ibid. p. 529. Bene elvolvit: tunc nos venerationem ac amorem erga Summum Pontificem optime testaturos, sicque solemnitatem iubilarem digne celebraturos, si doctrinas, quae de Primatu R. P. in Vaticana Constitutione expressae habentur, firmiter tenuerimus: „Die beste Feier des Papstjubilaeums ist ohne Zweifel die Vertheidigung der Glaubenswahrheiten, die uns die Kirche in der Constitution vom Primate lehrt."

(8427.) *Die Jubelfeier Papst Pius IX. Von einem alten Tiroler Bauer.* Ibid. pag. 532. Omni commendatione dignum carmen, sensum catholicum, qualem a Tirolensi homine expectare licet, egregie exprimens.

(8428.) *Der Fels Petri.* Ibid. p. 579.

(8429.) *Die Jahre Petri:* **Oesterr. Volksfreund.** Wien. 1871. nr. 137. Articulus festivus in memoriam iubilaris solemnitatis Pii IX P. M.

(8430.) *Eine Lehre für Monarchen und Völker.* Ibid. nr. 202. Ex facto Pii IX, *thronum aureum* et titulum *Magni* occasione pontificalis iubilei sibi destinata humiliter deprecantis, deducit moralem doctrinam pro Principibus seculi et populis. Notanda verba: *„Die Signatur der heutigen Zeit ist: hastiges Jagen nach Macht auf Kosten und unter Aufgeben der Grundsätze der Religion und des Rechtes.* Die Ehrgeizigen der Erde streben nach Unterjochung der schwächeren und kleineren Souveräne, um sich ihre Habe anzueignen, sich über sie zu erheben, — die grosse Revolution hingegen sucht sich zur Gebieterin der blindfolgenden Massen zu machen, um mit ihrer Hilfe diese selben Reiche und Regierer zu stürzen etc. — Dort wie hier ist die Triebkraft die *Hoffart, der alte*

Satan, der bereits das erste Menschenpaar in's Elend stürzte. *Inmitten dieser Epoche des unmoralischesten Wettkampfes, des unreinen Durstes nach irdischer Macht und Grösse weiset der Stellvertreter Christi Pius IX die Ehren zurück, welche die getreue katholische Welt ihm anbietet. — Pius braucht den äusseren Glanz nicht*, — herrlicher als goldene Throne und ruhmverkündende Titel strahlt *seine wirkliche Grösse und Macht, seine Felsenstärke im Glauben, sein unbeugsames Festhalten an den unsterblichen Grundsätzen der universalen Kirche*, welche er mit heiliger Kraft leitet und regieret. *An dieser Grösse und Stärke mögen sich die Mächtigen der Erde und ihre Völker ein Beispiel nehmen. Die Festigkeit in den Principien besiegt besser den Umsturz als materielle Kraft.*"

(8431—8434.) **Das Vaterland.** Wien. 1871. Prout praecedens, ita et haec ephemeris Vindobonensis occasionem iubilei pontificalis libenter arripuit, intimos erga S. Sedem sensus venerationis ac adhaesionis manifestandi. Huc spectantes articuli sunt: 1. nr. 164: *Das Papstjubilaeum.* Notanda verba: „Drei grossartige Thatsachen verkündet es einstimmig der Welt: die Erfüllung der Verheissungen Gottes; die Universalität und Einheit der Kirche; und die Morgenröthe einer neuen und christlichen Aera." — 2. nr. 177: *Die Bedeutung des Papstjubilaeums: Rede des* **Grafen Leo Thun.** Item: *Vor XXV Jahren: Eine historische Reminiscenz.* — 3. nr. 170. ss: *Die Pietät gegen Papst Pius IX.* In praesente fusiori articulo *Gallicanismus* et *Iosephinismus* inprimis oppugnatur. — 4. nr. 236: *Der XXIII August 1871.* De superatis per Pium IX annis Petri.

(8435—8438.) **Salzburger Kirchenblatt:** 1. nr. 24: *XVI Juni 1871, am Tage der päpstlichen Jubelfeier Pius IX. Ode.* Carmen latinum, praecipua facta Pii IX pulchre exponens. Iuverit unum alterumve memorare versum:

„Quodque tot per secla semel, quod uni
Contigit longa serie priorum,
Contigit: Nonus Pius, ecce, Petri
Attigit annos.

Dic io paean ter io, Urbs et Orbis,
Iam inde praedives fidei triumphis,
Quod Patris Sancti niveaeque Matris
Gloria vicit.

Dic io paean, ter io triumphe!
Ecce quam faustum augurium futuri:
Quam premit, quam urit, tremefecit hostes
Syllabus unus!

Qui pius vere simul atque petra
Sic fuit? Petro similem vel annis
Quem Deus fecit? Sileam, locutum
Numen adorans."

— 2. p. 187: *Ist der XVI oder XVII Juni der Wahltag Pius IX?* Dubium nullum esse, Pium IX die 16 Iunii horis vespertinis electum, et 17 Iunii electionem populo annunciatam fuisse. — 3. p. 207 vulgatur Chronosticon Graecense, cuius Hexametrum annum 1871, pentametrum vero annos 25 indicat: „HaCtenVs IntaCto MeDIIs In fLVCtIbVs orbIs — totVs aVens InopI Vota PIo trIbVIt." — 4. p. 306: *Pius IX macht boshafte Propheten zu Schanden.* Ephemeridum liberalium vaticinia de proximo obitu Pii IX iam ante annos memorata et identidem repetita per superatos a Pio Petri annos insigniter refutari ostendit.

(8439.) *Zur päpstlichen Jubelfeier:* **Kath. Blätter aus Tirol.** Innsbruck. 1871. p. 58.

(8440.) *Zum 16 Juni 1871.* Ibid. p. 397.

(8441.) *Feier des Papst-Jubilaeums zu Rom.* Ibid. pag. 409.

(8442.) **J. Wöhr** *der Jubelgreis Papst Pius IX. Skizze seines Lebens und Wirkens:* **Weckstimmen** *für das kath. Volk. II. Jahrg. 6. Hft.* Wien. 1871. Etiam separata editio lucem vidit eximii istius opusculi.

(8443.) *Die Jubelfeier Pius IX:* **Der Katholik.** Mainz. 1871. I. 619.

(8444.) *Die Jahre des heil. Petrus.* Ibid. p. 647. Egregie deducit auctor momentum tam praecipuorum factorum Pontificatus Pii IX, quam solemnium iubilarium, reflectendo semper ad multiplicia impedimenta, quae magnis huius Papae intentionibus et factis sese opponebant. „Es ist nicht das erste Mal, (sunt verba auctoris) dass die kath. Welt sich um Pius IX sammelt, um sich zu freuen inmitten der Betrübniss und zu jubeln im Angesichte der schwersten Gefahren. — Aber *das Drohen der Welt vermag den Jubel der Kirche nicht zu erdrücken. Was sie feiert, gehört einer höheren Ordnung an;* darum feiert sie Triumphe in der Niederlage und Siege in der Schwachheit. — *Vom Beginne seines Pontificates bis zu Ende hat Pius IX sich schwach bekannt vor den Menschen: zugleich aber der ganzen Welt die Kraft Christi geoffenbart, die in ihm wohnt.* — Diese unversiegliche Kraft, mit welcher Pius IX in seinem ganzen Pontificat die christliche Welt an sich gezogen, ist in der That ein Geheimniss. — Wenn es jemals eine wundervolle Fügung der Ereignisse gab, so ist es *das Zusammentreffen des Papst-Jubilaeums mit dem Fest des heiligen Herzens Jesu.* Dieses Zusammentreffen ist das schönste Monument, welches dem Pontificat Pius IX gesetzt werden konnte. Nicht Menschen, sondern die Vorsehung Gottes hat dieses Monument geschaffen."

(8445.) *Das Jubilaeum des heil. Vaters am 16 Juni 1871:* **Stimmen aus Maria-Laach.** *Katholische Monatschrift.* Freiburg. 1871. I. 44. „Je ersichtlicher an den Tag tritt, dass der revolutionäre Geist, der in allen Richtungen zerstörend wirkt, das Hauptübel unserer christlichen Gesellschaft ist, desto grösseren Dank schulden wir der Vorsehung, dass sie einen Papst auf den Stuhl Petri berufen hat, welcher dieses Übel so klar erkannte und so energisch bekämpfte. *Pius IX ist ein auserwähltes Werkzeug der Vorsehung für unsere Zeit, welche Wahrheit, Recht und Auctorität durch Lüge, Ungerechtigkeit und Auflehnung lästert. — Wie Einer, der*

Gewalt hat, redete Pius zu den Fürsten und Nationen. — Das dichte Gewebe der Lügen zu entwirren, die zersetzenden Gährstoffe falscher Doctrinen zu entkräften, das hat der erleuchtete Papst als eine Hauptaufgabe seines höchsten Amtes angesehen.“

(8446—8447.) *Warum wir so an dem Papste hangen:* **Bonifacius-Brochüren.** *Populäre Erörterungen über den Katholicismus und die Einsprüche seiner Gegner.* Paderborn. 1871. VII. u. VIII Heft. Popularis deductio ex incidenti iubilei pontificii de praecipuis praerogativis R. P. quae etiam separatim edita fuit Paderbornae auctore *Ios. Rebbert.*

(8448.) *Zur Jubelfeier! Pio Nono: dem grossen Papste:* **Die kath. Bewegung** *in unseren Tagen.* Würzburg. 1871. IV. Jahrg. p. 165. „*Die herben Prüfungen und die Gefangenschaft des heil. Vaters haben die katholische Treue nicht erschüttert*, sondern sie vielmehr mit neuem Feuer belebt. *Unsere Hosanna's enthalten* aber nicht nur die laute Erklärung unverbrüchlicher Hingebung, sondern auch *eine drohende Mahnung an die Schergen und Henker.*“

(8449—8454.) **Sion**, *kath. Kirchen-Zeitschrift.* Augsburg. 1871. — a) Nr. 47: *Zur hohen Jubelfeier des 25-jährigen Obersthirtenamtes Sr. Heil. des glorreich regierenden Papstes Pius IX am 16 Juni 1871.* Carmen. duplex. — b) p. 588: *Zur Erinnerung an das Papst-Jubilaeum: Adresse der Katholiken Frankreichs.* — c) p. 590: *Unerhörte Press-Unthat.* Severa castigatio ephemeridis *Nürnberger Anzeiger*, quae sub articulo sic inscripto: *Kehraus für die zum Pabstjubilaeum nach Rom Wallfahrtenden* non dubitavit congeriem calumniarum iacere cumprimis in sacerdotes, qui Romam iter suscepere pro deferendis Summo Pontifici obsequiis. — d) p. 599: *Zur Erinnerung an das Papst-Jubilaeum Pius IX.* Sequentia exhibet *chronostica* Augustae Vindelicorum concinnata: 1. *In 25 annos Pii IX P. M:* VIVIt nobIs pIe PIVs nonVs. — 2. *In 44 annos Eppalis muneris:* In PII nonI VIta InVenItVr VerItas atqVe paX pIa.

— 3. *In 55 annos sacerdotii*: VIVIt atqVe VIVet In IesV PIVs nonVs, antIstes bonVs. — 4. *In annum 1871*: PII steLLa fVLgIt In MVnDo VtI In CeLLa. *Item:* PII sVpreMI PontIfICIs beneDICtIo sIt VobIs Larga proteCtIo. — e) nr. 69: *Reflexionen am 23 August 1871.* Carmina in memoriam superatorum a Pio IX annorum pontificatus Petri. — f) p. 819: *Am 23 Aug. 1871.* Eiusdem argumenti articulus cum antecedente.

(8455—8458.) **Send-Bote** *für Pius-Vereine und Freunde der Kirche überhaupt.* Augsburg. 1871. a) p. 58: *Der 16 Juni 1871.* — b) p. 97: *Zur 25jährigen Pontificatsfeier Pius IX.* Poëma ex ephemeride *Stuttgarter Sonntagsblatt* desumtum. — c) p. 101: *Feier des päpstlichen Jubilaeums in Deutschland.* — d) p. 106: *Das Jubelfest des heil. Vaters in Rom.*

(8459.) *Das Papstjubilaeum:* **Pastoralblatt für die Diöcese Augsburg.** 1871. nr. 23. Succincta recensio celeberrimorum eventuum gloriosi Pontificatus Pii IX.

(8460—8461.) *Der 23 August 1871 im Leben Pius' IX:* **Rheinische Volksblätter.** 1871. nr. 39. Idem argumentum pertractat: *Westfälisches Kirchenblat.* 1871. nr. 35.

(8462—8464.) **Schweizerische Kirchenzeitung.** Solothurn. 1871. a) nr. 23: *Papst Pius IX. Gedenkblätter zum Jubelfest XVI Juni 1846—1871.* Notari meretur conclusio, quam recensioni memorabilium huius diuturni Apostolatus eventuum subnectit auctor: „Was soll nun der Katholik thun, um in würdiger Weise das 25jährige Papstiubilaeum Pius IX zu feiern? 1. *Jeder Katholik werde sich bei dieser Gelegenheit wieder lebhaft des Glückes bewusst, ein Katholik zu sein, er freue sich dieses Glückes.* 2. *Er betheilige sich mit Eifer an der kirchlichen Feier.* 3. *Er gebe auch äusserlich Zeichen seiner Verehrung und Liebe gegen den heil. Vater.* 4. *Jeder*

Katholik, der es nicht schon bisher gethan, möge sich recht innig und fest an den Papst anschliessen.“ — b) nr. 24: *XVI—XXI Juni.* (Dies electionis et coronationis.) Duplex Chronosticon: 1. SVpreMo PontIfICI PIo IX, VIro DeI, annIs qVInqVe VIgIntIqVe pontIfICatVs, gLorIa, atqVe IVbILatIo.*) 2. VnIVs pastorIs oVes fIant qVoqVe LaetI bonIqVe VnIVs oVILIs habItatores seCVnDVM ChrIstI Verba. — c) nr. 25: *Stimmen zweier Schweizer Bischöfe über Pius IX und unsere Zeit.* Epporum *Sangallensis* (Greith) et Auxiliaris *Genevensis* (Mermillod) pastorales epistolae.

(8465.) *Zum Papstjubilaeum am 16 Juni 1871:* **Pastoralblatt für die Diöcese Ermland**. 1871. nr. 12.

(8466.) *Zum bevorstehenden Jubilaeum des heil. Vaters:* **Bamberger Pastoralblatt**. 1871. p. 92. Extractus ex litera circulari Vicarii Capit. *Spirensis.*

(8467.) *Widmung zum 16 Juni 1871, dem Festtage des allerheiligsten Herzens Jesu, dem Jahrestage des 25-jährigen Pontifikates des glorreichen Papstes Pius IX.* Ibid. nr. 24.

(8468.) *Pio IX P. M. iubilari carmen seculare.* Ibid. p. 96. Liceat unam alteramve stropham subnectere:

1. „Imbuit serpens homines veneno
Deviae artis: non secus ac latrones
Regna versuti spoliant, Piusque
Munere vivit.

2. Nec tamen minis poterat dolove
Semitas vitare adigi salutis;
Sed probe divina docet superbos
Veridico ore.

3. Undique accito celebrique coetu
Praesulum fundamina Christianae
Ponit artis; lux nova summa circum
Culmina fulget.

*) Praesens chronosticon 1873 annos reddit!

4. Ipse radix Numine flante divae.
Sana plantae creditur osque veri.
Rugit infernus; fremit obsidente
Milite mundus.

5. Vidimus magna. Ad superos reversus
Cum Pius tandem fuerit, vocabunt
Posteri sanctum tribuentque in aris
Coelitum honores."

(8469.) *Pius IX und sein 25jähriges Pontifikat als Erklärung der Gegenwart. Von einem Geschichtsfreunde.* Wien. 1871.

(8470.) **Ant. de Waal** *des Apostelfürsten Petrus glorreiche Ruhestätte. Festschrift zum Papstjubilaeum Sr. Heil. Pius IX.* Regensburg. 1871.

(8471.) **C. Scheuren** *Kunst-Gedenkblatt an die 25jährige Papst-Jubilaeumsfeier Sr. Heil. Pius IX.* Solothurn. 1871.

(8472.) **Schmid** *der Papst, und Papst Pius IX. Predigt, gehalten am Jubelfeste Pius IX, den 18 Juni 1871 in der Domkirche zu Solothurn.* 1871.

(8473.) **C. Moufang** *der besondere Schutz Gottes über Papst Pius IX. Rede gehalten in der Katholikenversammlung zu München am 16 Juni 1871.* Mainz. 1871.

(8474.) **H. Bone** *Rede zur Vorfeier des päpstlichen Jubilaeums. Gehalten zu Mainz am Abend des 15 Juni 1871.* Mainz. 1871.

(8475.) **Isidor Barndt** *Pius-Hymnen: Sonette. Festgabe zum 25jährigen Regierungs-Jubilaeum Sr. Heil. Pius IX.* Schweidnitz. 1871.

(8476.) *Die 25jährige Regierung der Kirche durch Papst Pius IX.* Salzburg. 1871.

(8477.) *Pius IX. Sein Leben und Wirken. Ein Gedenkbüchlein su seinem 25jährigen Papst-Jubilaeum. Mit einem Anhange von Pius-Liedern. Von einem Priester der Diöcese Breslau.* 1871.

(8478—8479.) *Pius-Lieder zum Gebrauche bei der Feier des Pontifikat-Jubilaeums am 16 Juni 1871.* Münster. 1871 Etiam *Francofurti* vulgatus est similis libellus 1871.

(8480.) *Petrus und Pius. Festspiel zur Feier des 25-jährigen Regierungs-Jubilaeums unseres heil. Vaters Pius IX.* 1871. Freiburg. 1871.

(8481.) **J. Kothe** *Predigt zur Feier des Friedensfestes und des 25jährigen Papstjubilaeums Pius IX.* Leobschütz. 1871.

(8482.) **Buchmann** *zwei Predigten, gehalten am Piustage, den 16 Juni, und am 3. Sonntage nach Pfingsten, den 18 Juni.* Münster. 1871.

(8483.) **Schümmer** *Festpredigt zum 25jährigen Regierungs-Jubilaeum Sr. Heil. Papst Pius IX, mit besonderer Bezugnahme auf die lehramtliche Unfehlbarkeit des Paptes.* Gladbach. 1871.

(8484.) *Bilder aus dem Lebensbuche Pius IX.* 1871.

(8485.) **F. Hülskamp** *zum Pius-Jubilaeum:* **Liter. Handweiser.** Münster. 1871. nr. 103. Recenset praecipua opuscula, quae de Pontificatu Pii IX intra 25 annos lucem adspexerant.

(8486.) **Staude** *Lorbeerblätter in den Silberkranz des 25jährigen Papst-Jubilaeums Pius IX.* Neurode et Glatz. 1871.

(8487—8488.) *Zum päpstlichen Jubilaeum:* **Der Bund.** Wien. 1871. nr. 8. Item: *Pius IX. Nach L. Veuillot.* Ibid.

(8489.) *Papst Pius IX:* **Danziger Kirchenblatt.** 1871. nr. 24. 28.

(8490.) *Ad Pium Papam IX Carmen:* **Freiburger Kirchenblatt.** 1871. nr. 24.

(8491—8492.) *Bedeutung der Jubelfeier Pius IX:* **Magdeburger Kirchenblatt.** 1871. nr. 25. Item: *Petrus und Pius.* Ibid. nr. 26. 28.

(8493.) *Der 16 Juni 1871:* **Schlesisches Kirchenblatt.** 1871. nr. 26.

(8494.) *A Sz. Atya Jubileuma:* **Religio,** *Egyházi folyóirat.* Pest. 1871. I. 273.

(8495.) **Jos. Budaváry** e Sch. Piis, *Ode ad Iubilaeum SS. Patris Pii IX Ecclesiam Sanctam Dei XXV annis*

gloriose regentis XVI Kal. Iul. 1871 in Regno Hungariae, Magnae Matri Mariae Sacro, inconcussa fide et avita pietate scripta. Ibid. nr. 48. Eximium carmen, e quo notamus sequentes versiculos:

„At Petra, prudens in caput anguli
Quam collocavit consilio Deus
In se recusa hostes in ipsos
Visa fuit retudisse tela.

O mira nostri cura! Deus Pium
Vix ante visis in solio Petri
Iam quinque lustris servat orbi
Incolumem vegetumque servat.

Et nos fideles transvehit e pio
Regno Mariae, sub patriis quidem
Signis Mariae ad te reductos,
Sancte Pater, pietas avorum.

Sanctam benignus qui posuit super
Petra Sionem, non sinet invidum
Impune grassari ferumque
Hostem in opus manum suarum."

(8496.) **Répássy János** *Szentséges Atyánk jubileuma alkalmából.* Ib. nr. 49.

(8497.) **Vigilius** *IX Pius pápaságának 25 éves jubileuma.* Ibid. p. 388.

(8498.) *A* „Pesti Napló" *római tudósitása.* Ibid. pag. 406. Castigat ephemeridem Pestanam, quae non erubuit asseverare, Petrum numquam Romae fuisse!

(8499.) *A Jubileum ünnepélyére vonatkozó bel- s külföldi tudósitások.* Ibid. II. 13.

(8500.) In eadem ephemeride (II. 40.) communicatur inscriptio, quam habuit numisma Romanum in memoriam Iubilei Pontificalis cusum: *Pio IX P. M. Uni post Petrum annos XXV Pontificatus explenti Ordo Quiritum, quos fides im-*

mota sociat, fausta omnia a Deo precatur XVI Kal. Quint. 1871.

(8501.) *Szentatyánk* „vidit dies Petri.“ Ibid. p. 180.

(8502.) et: 6547. *Egyházi és iskolai hetilap.* Károly-Fehérvár. 1871. p. 288. Perstringit ephemeridem protestanticam *Erdélyi protestans Közlöny*, quod in suo articulo: *Első és második Péter* iter Romanum Petri in dubium vocarit, indeque solemnitati iubilari R. P. detrahere studuerit.

(8503.) *Örömhangok IX Pius huszonötéves pápaságának emlékünnepére:* **Egri Egyházmegyei Közlöny.** 1871. nr. 13. Carmen hungaricum.

(8504—8505.) *IX Pius szentséges atyánk életeseményei időrend szerint:* **Katholikus Néplap.** Pest. 1871. nr. 26. Item nr. 35: *Augustus 23-a.* De completis et superatis Petri annis.

(8506—8510.) **Lonkay Antal** *XIX század örömnapja:* **Magyar Állam,** *egyetemes politikai napilap.* Pest. 1871. nr. 136. — Item: *IX Pius Pápa.* nr. 138. — Porro nr. 160: *A Pápa jubileumára Brüggeben* (Flandriában.) *készitett hymnus.* Communicatur hymnus in Belgii Eppali Civitate *Bruggensi* concinnatus et primum in Anglicis paginis *Tablette* vulgatus hymnus sub titulo: *SSmo Pio IX P. M. Petri Apostoli vinculorum, annorum haeredi.* Satis sit sequentes memorare strophas:

„At Maria, expers labis,
Prope stat, quocunque stabis,
Ferum premens os leonis,
Caput conterens draconis.

In hoc festo Cordis die,
Orat Mater, Iesu pie!
Matris prece tu moveris,
Surge, Iesu, ne moreris!

Super firmam Petri Sedem
Petri revoces haeredem,
Hoste diro profligato,
Sceptrum redde, pacem dato.

Tali voce te precatur,
Dum Cruorem *) veneratur,
Orans manibus extensis,
Praesul, populus Bruggensis."

— Praeterea nr. 198: *Augustus 23-a.* De annis Petri completis imo superatis.

(8511.) **Ios. Dankó** Can. Strig. *Triplex Corona Divi Iosephi, Patroni Ecclesiae Catholicae solenniter declarati, Filii Davidis, Sponsi Deiparae, Patris Iesu Nutritii; e S. Scripturae oraculis, SS. Patrum scriptis, interpretum cath. expositionibus texta, atque Pio Papae IX, Patri, Pastori, Principi, XVI Kal. Iulii, die, quo ante hos annos XXV, adclamantibus universi mundi populis, ad Summum Ecclesiae universalis Pontificatum assumtus est, devota a Seminario S. Stephani Strigoniensi.* Strigonii. 1871.

(8512.) **Antonius Kovačič** Presb. Diakov. *Primatus S. Petri Apostolorum Principis et Successorum eius in Romana Cathedra Summorum Ecclesiae Pontificum, occasione Iubilaei Pontificalis Pii Papae IX die 16 Iun. 1871 cantu Sapphico celebratus.* Essekini. 1871. Opus auctoris occasione sacerdotalis Iubilei Pii Papae IX a. 1869 vulgatum una cum Brevi Pontificio ad auctorem dato iam recensuimus. In praesenti opere Primatum et eius praerogativas ductu textus evangelici Matth. XVI. Sapphico celebrat carmine his sub titulis: 1. *Simon Petrus dixit:* viva B. Petri fides et apostolici Primatus institutio. 2. *Tu es Christus Filius Dei vivi:* promissio et adventus Christi, dum inanis viguit deorum cultus. 3. *Respondens autem Iesus dixit ei:* divinum Iesu nomen supereminet omnes honoris titulos. 4. *Beatus es Simon Bar-Iona:* beatitudine, quae in cognitione et amore Dei consistit, Petrus gaudet. 5. *Quia caro et sangvis non revelavit tibi:* idola, sortis oracula et magi mysteria coeli pandere nequeunt. 6. *Sed Pater meus, qui in coelis est:* vita et gloria Christi

*) Allusio fit ad particulam S. Sangvinis Domini, in Ecclesia Brugensi pie servatam.

a Deo Patre utriusque Testamenti Sanctis revelatae fuerunt. 7. *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus:* Apostoli Petri et omnium Romanorum Pontificum memorabile nomen. 8. *Et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam*: templum Salomonis valde nituit, sed multo maior est decor Ecclesiae Christi. 9. *Et portae inferi non praevalebunt adversus eam:* veritatis a malis geniis impugnatae et a sanctis Patribus defensae victoria. 10. *Et tibi dabo claves regni coelorum:* ut corona et sceptrum Regis symbola potestatis sunt in mundo, ita Petri claves in domo Dei. 11. *Et quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum et in coelis:* Primatus honoris et iurisdictionis Papae in universam Ecclesiam. 12. *Et quodcunque solveris super terram, erit solutum et in coelis:* auctoritas et infallibilitas Romani Pontificis. His accedit postremus titulus: *Iubilaeum Papale,* cui sequens praefixerat Chronosticon: *ECCe SaCerDos MagnVs, PIVs nonVs, aLter PetrVs.*

---

b) Literatura. **Germano-Catholica.**

(Vol. IV. 830. ss.)

Pro secta scripsere:

6548. **Maurette** *addio al Papa.* Torino. 1861. Nova editio libri, qui iam a. 1845 lucem vidit, ut anni istius literatura docet.

6549. **Ronge** *freie deutsche Nationalkirche.* Mannheim 1867. Ephemeris ceu organum sectae.

Contra sectam prodierunt in lucem:

(8513.) *Rongeanische Waffen und Leute. Katholische Antwort auf die Incriminationen des M. Biron.* Mainz. 1866.

(8514,) **Friedrich Justus Knecht** *das moderne Antichristenthum, seine Ursachen und seine Waffen. Ein offener Brief an „C. Scholl," Prediger der freireligiösen Gemeinden zu Mannheim und Heidelberg.* Freiburg. 1866.

(8515.) *Die neue Wiener Confession da!:* **Gegenwart.** *Politische Wochenschrift.* Wien. 1868. p. 461.

(8516.) *Die zwei Lichter.* Ibid. p. 706. In utroque articulo acriter perstringuntur Rongeani: Viennae in sectam coalescentes.

(8517.) *Steckbrief für den Deutsch-Katholicismus und Neu-Katholicismus. Ausgefertigt von einem Altkatholiken.* Wien. 1868. Est fasciculus VI collectionis: *Oesterreichische Volksschriften.*

(8518.) **Alban Stolz** *„Johannes Ronge" in Wien! Oder: der sogenannte Teutsch-Katholicismus. Beleuchtet von Dr.* **Häusle.** Wien und Gran. 1868. Est fasciculus VI collectionis: *Katholische Stimmen aus Oesterreich. I.*

(8519.) **Alban Stolz** „Ronge und Forstner" *in Wien! Oder der neue Kometstern mit seinem Schweif.* Wien und Gran. 1868. Est fasciculus VII eiusdem collectionis.

(8520.) *Rongeanismus:* **Der Vertheidiger** *als Kämpfer für Gott, Recht und Wahrheit.* Salzburg. 1868. p. 267.

(8521.) *Zum* Benedictus *für* Ronge: **Wiener Kirchenzeitung.** 1868. p. 323.

(8522.) *Altkatholische Arabesken um ein neukatholisches Manifest.* Ibid. p. 357.

(8523.) *Ein gemüthlicher Abend bei „Johannes Ronge."* Ibid. p. 505.

(8524.) Ronge's *Fiasco in Wien:* **Sion.** Augsburg. 1868. p. 588.

(8525.) *Die Neukatholiken in Wien:* **Kapistran.** *kath. Volksblatt.* Wien. 1868. p. 49.

(8526.) Ronge *und die Deutsch- oder Neukatholiken.* Ibid p. 225.

(8527.) *Verschiedene Glaubensbekenntnisse der Neukatholiken,* Ibid. p. 249.

(8528.) Joh. Ronge *und seine Briefträger.* Ibid. p. 265.

(8529.) *Die Protestanten als Gegner der DKatholiken.* Ibid. p. 277.

(8530.) *Einiges über die Rongerei.* Ibid. p. 280. Omnes hi articuli, lectu digni, phantasmata Rongeana debite castigant.

(8531.) *Eine Parallele zwischen dem Joh. Ronge in Wiesbaden, und dem in Wien:* **Katholische Blätter.** Linz. 1868. p. 440.

(8532.) *Moderne Reformatoren in Oesterreich:* **Katholische Blätter aus Tirol.** 1869. p. 30. 209.

(8533.) *Ronge János:* **Magyar Állam.** Pest. 1869. nr. 127. 128. Articulus ex incidenti adventus phantastae huius Pestinum conscriptus, et ineptias stultitiasque novi reformatoris castigans.

---

c) Literatura. **Renaniana.**

(Vol. IV. 832.)

Famosus *Renanus* a. 1866 novum vulgavit opusculum de Apostolis sub titulo:

6550—6551. **E. Renan** *les Apotres.* Paris. 1866. Et germanice: **Renan** *die Apostel.* Leipzig. 1866. Principia eadem, quae in vita Jesu proposuerat, sequitur, et prout primum opus de Jesu continuo refutatum extitit, ita et alterum de Apostolis mox merita censura contritum fuit. Idem auctor a. 1869 edidit vitam Pauli Apostoli:

6552—6553. **E. Renan** *S. Paul.* Paris. 1869. Et germanice: *Paulus.* Leipzig. 1869. Opus hoc severae ac promeritae crisi subiecit *Langen* in ephemeride: *Theol. Liter. Blatt.* Bonn. 1869. p. 689.

6554. *Eine Volksausgabe von* Renan's Leben Jesu: **Allgemeine Zeitung.** 1870. p. 853.

Contra libros *Renani* notamus sequentia opera:

1863. (8534.) **Berthaumier** *la Vie de Jesus par Ernest Renan:* **Rosier de Marie.** *Journal.* Paris. 1863. IX. 375.

(8535.) **Augustin** *le Miracle d'apres Ern. Renan, membre de l'Institut.* Ibid. p. 408.

(8536.) **Charles de Barthelemy** *du bien que peut faire un mauvais livre.* Ibid. p. 453.

(8537.) **Sausseret** *Reflexions critiques sur la Vie de Jesus de Renan. Anatheme a Renan, l'auteur antichretien, Victor l'a décoré comme l'eut fait Julien!* Ibid. p. 689.

(8538.) *Oratio Synodalis* **Eppi Pictaviensis** *habita in Sessione solemni nonae Synodi Dioecesanae, qua condemnatur liber, cui titulus:* Vita Jesu, auctore E. Renan: **Oeuvres de M. l'Eveque de Poitiers.** 1868. V. 222—260. Erudita crisis libri impiissimi.

1866. (8539.) **Jul. Schiekopp** *acht apologetische Vorträge über die Person Jesu Christi, mit Rücksicht auf die neuesten Schriften von Strauss, Renan, Schenkel und A. nebst einem Vorwort von D.* **Moll.** Königsberg. 1866.

(8540.) **E. Renan** *gli Apostoli. Traduzione italiana di* **Eugenio Torelli—Vieluier: Civilta Cattolica.** Roma. 1866. Ser. VI. vol. 6. p. 576. Crisis fusior libri Renaniani.

(8541.) **Carlo Massini** *Vite dei santi Apostoli, precedute da due dissertazioni d'un sacerdote milanese sugli Apostoli di E. Renan, e sulla Chiesa Cattolica.* Milano. 1866.

(8542.) **Agostino Gratry** *i Sofisti e la critica in ordine alla vita di Gesu e alla dottrina cattolica. Prima traduzione dall'originale francese, fatta dal sac.* **Francesco Faber.** Parma. 1866.

(8543.) *Die Apostel. Von* **Ernest Renan.** *Autorisirte deutsche Ausgabe.* Leipzig. 1866. **Allgemeine Lit. Zeitung.** Wien. 1866. p. 291. Crisis operis.

(8544.) **A. Le Hir** *Examen Critique d'un livre intitulé: Les Apotres par E. Renan:* **Etudes religieuses.** Paris. 1866. X. 77.

(8545.) **Gerbet** *la Strategie de Renan. Ouvrage posthume.* Paris. 1866.

(8546.) **Tanner** *Renan und die Apostel:* **Katholische Schweizer-Blätter.** 1866. nr. 8.

(8547.) **Lamy** *Examen critique du second écrit de Renan:* **Revue Catholique de Louvain.** Ser. VIII. vol. 3. nr. 5.

(8548.) **Ghiringhello** *les Apotres par Renan:* **Annali Cattolici di Genova.** 1866. nr. 11.

(8549.) **Fabré** *Renan et Bossuet.* Nimes. 1866.

(8550.) **Giraud** *les voltiges de Renan.* Paris. 1866.

(8551.) **Chéry** O. Praed. *les Apotres de E. Renan devant la philosophie, l' histoire et la morale.* Paris 1866.

(8552.) *Jésus-Christ, les Apotres et les Saints. Reponse a Renan.* Lyon. 1866.

(8553.) *Le nouveau crucifiement de N. S. Jésus-Christ par E. Renan, J. Michelet, Edgar Quinet, Jul. Simon, H. Taine, E. Havet, Bouttevile, Proudhon, Peyrat, Sand, Patrice Larroque, Ramée, Ménard, et par pasteurs Athanase Coquerel fils et Colani.* Paris 1866.

(8554—8555.) **Freppel** *Examen critique des Apotres de Renan.* Paris. 1866. Item: *Examen critique de la Vie de Jesus de Renan.* Paris. 1866.

(8556.) **Liabeuf** *Renan et sá methode, ou Renan refuté par luimeme.* Chatillon sur Seine. 1866.

(8557.) **Piga** *Seusa di alcune inesattezze occorse nella vita di Gesu, scritta da E. Renan, traditta da* **Filippo de Boni.** Cagliari. 1866.

(8558.) *Renanus cuius originis,* in: *Wahrheitsfreund.* Cincinnati. 1866. XXIX. 265.

(8559.) **Langen** *Renans Apostelgeschichte.* **Bonner** *theolog. Liter. Blatt.* 1866. p. 369.

(8560.) **Gual** *la Vida de Jesu por Ernesto Renan, ante el tribunal de la filosofia y la historia.* Paris et Lima 1866.

1867. (8561.) **Ghiringhello** *les Apotres par Renan:* **Rivista Universale.** I. 1867. fasc. 2.

(8562.) *Die alte* Presse *und Renan:* **Wiener Kirchenzeitung.** 1867. p. 218.

(8563.) **D'Antessanty** *Renan devant le bon sens.* Troyes. 1867.

(8564.) *Un spirite a M. Renan.* Saint-Lo. 1867.

(8565.) *Il Nemico del Crocifisso nel secolo XIX,*

ovvero schizzi biografici su Ernesto Renan, raccolti da un ecclesiastico della diocesi di Torino. Genova. 1867.

(8566.) **Joan. Sacci** *de Jesu Christi Salvatoris nostri divinitate dissertatio.* Genuae. 1867.

(8567—8568.) **Giulio Arrigoni** *Fede e scienza, orazione inaugurale;* — **M. Leonardi** *il Vangelo, Renan e la storia, ragionamenti.* Bologna. 1867. Bina haec opuscula simul cum aliis inserta sunt collectioni: *Biblioteca di sacra Eloquenza moderna. Ser. I. Disp. IX. p.* 31.

(8569.) **Giuseppe Coco Zanghi** *Saggio di sermoni panegirico-apologetici, o Verita cattoliche esposte e difese ne' loro rapporti con la civilta, e note critiche contro la nuova opera di E. Renan:* les Apotres. Catania. 1867. Auctor etiam primum Renani librum de vita Jesu refutavit.

(8570.) **De Riso** *Discorso sulla vita di Gesu scritta da E. Renan, letto all' Accademia di scienze e lettere di Catanzaro.* Catanzaro. 1867.

(8571.) **Pauvert** *la vie de N. S. Jésus-Christ.* Poitiers. 1867.

(8572.) **Pasquale Pazzaglia** *Gesu Christo: panegirico.* Bologna. 1867.

1868. (8573.) **Teodorico Ramadori** *Orazione sacra sulla divinita di N. S. Gesu Cristo, detta nella metr. Bas. di Capua.* Cingoli. 1868.

(8574.) **Alfonso Capecelatro** *la vita di Gesu Cristo.* Napoli. 1868.

(8575.) *Renan:* **Kath. Közlöny.** Nagyszombat 1868. p. 273.

(8576.) **Mich. Flaviano Bens** *pel centenario dei santi Apostoli Pietro e Paolo. Studii, dissertazioni e discorsi. Con due saggi di confutazione contro il rabbino* Salvador *ed* E. Renan. Torino. 1868.

(8577.) **Kováts Frigyes** *az Egyház és Állam közt megfejthetlennek vélt gordiusi csomó megoldva, vagy a való tudomány diadalán Renan irata döntöleg megczáfolva.* Pest. 1868.

1869. (8578.) **Vercellone** *Discours sur l'Histoire des Langues Semitiques de* Renan: **L' Echo de Rome.** Versailles et Paris. 1869. I. 347. Disquisitio equidem linguistica est: valet tamen ad refellenda impia Renani asserta, quae Auctor disquisitionis ipse saepius perstringit.

(8579.) **Anaclet de S. Felix** O. Min. *le Christ historique et le Christ evangelique d'apres la critique moderne*, Ibid. p. 657. Solida confutatio Renanismi.

(8580.) **Jose Manuel Groot** *Refutacion analytica del libro de* Renan *titulado:* Vida de Jesus. Paris. 1869. Hispanica refutatio Renani.

(8581—8582.) **Aug. Trognon** *l'Apotre S. Paul; Etude historique.* Paris. 1869. Contra librum Renani de S. Paulo Ap. Opus hoc meritis laudibus extollit, et simul librum Renani acriter perstringit *Univers.* 1869. nr. 824.

(8583.) **Sepp** Prof. a Munich, *Jesus-Christ, etudes sur sa vie et sa doctrina dans leurs rapports avec l'histoire de l'humanite.* Turin et Florence. 1869. Versio ex germanico per *Carolum Sainte-Foi* adornata.

(8584.) *Der Unglaube in den letzten Zügen:* **Katholische Stimmen** *aus der Schweiz. V Heft.* Zürich. 1869. Est extractus ex opere *Chantrelii* de bono Apostolo, libro Renani de Paulo Ap. opposito.

(8585.) **Osmers** *Ernst Renan's* Leben Jesu *im alten Glauben besungen, oder das Heilige vertheidigt nach dem Grundsatze der Homöopathie.* Bremen. 1869.

1870. (8586.) **I. Perrone** S. I. *de D. N. I. C. Divinitate adversus huius aetatis incredulos, rationalistas, et mythicos libri III.* Taurini. 1870. Eximium opus apologeticum. Iudicium de *Ernesto Renan* sequens profert: „Levissimus prae ceteris vel ab ipsis doctis protestantibus habitus est E. Renan, qui quamvis eruditionem affectet orientaliumque linguarum peritiam, tamen expilavit tantummodo opus *Straussii,* eiusque impudens plagium nunc in propatulo est."

(8587.) **I. Bade** *Christotheologie, oder Jesus Christus, der Sohn Gottes und wahre Gott. Die vollständige bibli-*

sche, wie auch die älteste patristische, die kirchlich-doctrinelle und Kirchenhistorische Lehre von der Gottheit J. C. Paderborn. 1870.

(8588.) **Alex. de Balche** *Renan et Arthur Schopenhauer. Essai critique.* Odessa 1870.

(8589) **Pasquale Martelli** *Osservazioni sopra la vita di Gesu, scrita da* Ernesto Renan. Firenze. 1870.

---

d) Literatura de **Iansenismo.**

(Vol. IV. 860.)

α) *pro Iansenismo.*

6555—6556. *Wichtiges Beispiel eines erzbischöflich und bischöflich mit landesfürstlicher Genehmigung wohlgeordneten katholischen Kirchenwesens, welches mit dem Römischen Stuhl zwar im Glauben, nicht aber in der Iurisdiction in Verbindung stehen will:* **Sophronizon.** *VIII. 4. p. 62.* Heidelberg. 1826. Est Declaratio pseudo-Epporum Iansenistarum Ultraiectinae provinciae, quae vol. IV. 861. nr. 1564 iam indicata habetur. Ephemerides praemissae vulgant illam in extenso lingva gallica.

6557. **Dupac de Bellegarde** *Histoire abregée de l'Eglise metrop. d'Utrecht principalement depuis la revolution, arrivée dans les sept provinces-unies des Pays-Bas, sous Philipp II. jusqu' a l' an 1784. Troisieme edition:* Utrecht. 1852.

6558. *Esquisse historique sur l' ancienne eglise catholique dans les Pays-Bas, en partie traduite du Hollandais par* **C. H. v. Vlooten,** *pretre catholique et cure de l' ancienne eglise cath. a la Haye.* Paris. 1861.

6559. *Polémique sur le Jansenisme:* **L' Observateur Catholique,** *Revue des Sciences Eccles. et des Faits religieux.* Paris. 1857. IV. 212. 232.

β) Contra Iansenismum.

1800—1865. (8590.) *I Nemici dichiarati della costituzione* Unigenitus *privi d' ogni giurisdizione spirituale nella Chiesa. Traduzione dal francese.* Venezia. 1800.

(8591—8592.) **Franc. Gusta** S. I. *Consilium Burgofontanum a Iansenistis recentioribus continuatum et omnino perfectum. Ed. nova.* Venet. 1800. Idem auctor vulgavit in Diario ecclesiastico Romano epistolam doctam, qua discipuli cuiusdam Petri Tamberini errores Iansenianos invicte repellit.

(8593.) *Epistola polemica: Encyclica dd. 15 Aug. 1832 et Iansenismus Seculi XIX.* Italia. 1833.

(8594.) **Joachimus Pedrelli** *il Giansenismo di un secolo.* Modena. 1835.

(8595.) **Gaetano Barone** *l' Ebreo ed il Giansenista confutati: brevi discussioni.* Benevento. 1835. In altera parte libri dum errores Iansenisticos perstringit, una Primatum et amplissimam iurisdictionem Rom. Pontificis super universa Ecclesia confirmat.

(8596.) **Lavradio** *dissertazione, lo spiegare l' origine e il progresso del Giansenismo, e il dimostrare come le sue dottrine tendano alla distruzione non meno della Religione che del trono.* Roma. 1836. Dissertatio lecta in Academia Religionis Catholicae 23 Iun. 1836.

(8597—8598.) **Domenico Gualco** Vic. Genuensis, *Giansenio d' Ipri.* Genova. 1844. Opus eruditum, magnisve encomiis celebratum in: *Annali delle Scienze religiose.* Roma. 1844. Ser. I. v. 18. p. 338.

(8599.) **Barthelemy** *le Jansenisme est-il mort en France?* **Rosier de Marie.** Paris. 1861. VII. 70.

(8600.) *Histoire du Jansenisme par le P.* **René Rapin,** *revue et publ. par l' Abbé* **Domenech.** Paris. 1861.

(8601.) **Lavigerie** *Exposé des erreurs doctrinales du Jansenisme.* S. Cloud. 1862.

(8602.) **Boube** *Theologie de Jansenius.* Toulouse. 1865

1867. (8603—8604.) **Linsenmann** *Michael Bajus und die Grundlegung des Jansenismus. Eine dogmengeschichtliche Monographie.* Tübingen. 1867. Recensio in: *Bonner theol. Lit. Blatt.* 1867. p. 841.

(8605.) **H. Montrouzier** S. I. *le Jansenisme et les Sacrements:* **Bouix** *Revue des Sciences Eccl.* Arras et Paris. 1867. XV. 25. 89. 227.

(8606.) **Montrouzier** S. I. *l' Infallibilité du Pape, et le Jansenisme:* **Bouix** *Revue.* 1867. XVI. 207. 377. 473. XVII. 31. 97. Erudita discussio, effugia Iansenistarum summa cum perspicacia detegens, et quasvis obiectiones contra inerrantiam R. P. evertens.

(8607.) *Der Jansenismus und die Sacramente:* **Sion,** *Zeitschrift.* Augsburg. 1867. p. 1193. Est versio articuli gallici mox memorati.

(8608—8609.) **Ang. Taglioretti** *Che Cosa e Giansenismo. Reminiscenze di Seminario e studii di un sacerdote milanese.* Milano. 1867. Recensio in: *Civilta Cattolica.* Roma. 1867. VI. 10. p. 320.

(8610.) *Sul Criterio dei Dogmi e sul Giansenismo.* Milano. 1867. Auctor prioris et huius operis per Breve Pii IX Summi Pontificis honoratus extitit.

1868. (8611.) **Scheeben** *zur Geschichte des Bajanismus:* **Der Katholik.** Mainz. 1868. XIX. 281. Est uberior recensio operis paulo supra relati. *(Linsenmann).*

(8612.) *Michael Bajus und die Grundlegung des Jansenismus:* **Sion.** Augsb. 1868. p. 8. Aeque recensio dicti libri. *(Linsenmann.)*

(8613.) *Der Jansenismus und die Sacramente.* Ibid. pag. 17.

1869. (8614.) **Bern. Cuzzucli** *sul Giansenismo e Gallicanismo. Dissertazione storico-critica letta nella conferenza ecclesiastica del Clero Siciliano.* Torino. 1869.

(8615.) *Il Giansenismo redivivo nel Cattolicismo liberale:* **L' Unita Cattolica.** Torino. 1869. p. 1075.

(8616.) *Jansenist: zur Abwehr zeitläufiger Vorurtheile:* **Schweizerische Kirch. Zeitung.** 1869. p. 310.

(8617.) **Cantu** *le Jansenisme en Italie:* **Revue d'Economie chretienne.** 1869. nr. 96. 97.

1870. (8618.) **Ang. Taglioretti** *che cosa e il Giansenismo: ossia il Giansenismo considerato nei suoi rapporti col Gallicanismo e col protestantismo.* Milano. 1870. Editio nova. Prima est de anno 1867, ut suo loco notavimus.

---

e) Literatura de **Ioanna Papissa.**

(Vol. IV. 863.)

α) *Pro veritate fabulae.*

6560. **Marheineke** Prof. Heidelbergensis, *Auszug aus einem Schreiben an einen in Rom sich aufhaltenden Gelehrten, die Historie der Päpstin Johanna betreffend:* **Morgenblatt für gebildete Stände.** 1807. nr. 210. In epistola, de qua hic sermo, quaeritur de eo, ut duplex MSS. Heidelbergense Anastasii Bibliothecarii de historia Ioannae Papissae conferatur, quo veritas historiae luculentius eruderari valeat.

6561. **O. Andreae** *ein Weib auf dem Stuhle Petri oder das wieder geöffnete Grab der Päpstin Johanna. Eine Vergleichung der für und wider dieselbe sprechenden Zeugnisse mit den Zeugnissen für und wider das Papstthum.* Gütersloh. 1866.

β) *Contra veritatem narr.*

(8619.) **Gabler** (Protestans) *wozu soll jetzt noch eine Vergleichung der ehemals Heidelbergischen jetzt Vaticanischen Handschriften des Bibliothekars* Anastasius *über die Sage von der Päpstin Johanna dienen?:* **Journal für auserlesene theol. Literatur.** Nürnberg. 1807. III. 475. Perstringit *Marheinekianam* sollicitudinem super consulendis MSS.

historiae, quam fabulam esse, in odium Ecclesiae Romanae effictam, ipsi doctiores Protestantes dudum declaraverint.

(8620.) **Gabler** *kleiner Nachtrag zu der Abhandlung über die Sage von der Päpstin Johanna.* Ibid. 1809. IV. 7. Eiusdem cum proxime praecedente argumenti: cum sequentibus additamentis: 1. *Ueber die ehemals Heidelbergische Handschrift des Anastasius, worin die Sage von der Päpstin Johanna stehen soll.* 2. *Ueber die ältesten Spuren der Fabel von der Päpstin Johanna.*

(8621—8622.) **Bruns** *Nachtrag zu „Gabler's" Abhandlung über die Sage von der Päpstin Johanna.* Ibid. 1811. VI. 85. Item: **Gabler** *Schlussbemerkung.* p. 95.

(8623.) *Ueber das Mährchen von der sogenannten Päpstin Johanna:* **Der Wahrheitsfreund.** Cincinnati. 1846. X. 28.

(8624.) **K. Haas** *Päpstin Johanna:* **Beleuchtung grosser Vorurtheile gegen die kath. Kirche.** Tübingen. 1857. p. 103. Cf. Vol. IV. 865. nr. 2297.

(8625.) **Vascotti** O. Min. *Commentum de Ioanna Papissa* in: *Instit. Hist. Eccl. Ed. II. studio* **Ioannis Hrast.** Goritiae. 1869. p. 310.

(8626.) *Die Päpstin Johanna:* **Der Bund.** Wien. 1871. nr. 10.

---

f) Literatura de **Ecclesia Graeca.**

(Vol. IV. 866.)

α) Contra Ecclesiam Rom. et Primatum.

6562. **Fant** *diss. de Ecclesia Graeca, eiusque a Romano-Catholica dissensu.* Lundi. 1806.

6563. **Edmund Foulkes** *Christianismi divisiones: specimen philosophicum divisionum christianae familiae in Oriente atque Occidente.* Londini. 1865. 1867. 2 Vol.

6564. **Guettée** *Lettres au R. P. Gagarin de la Comp. de Jesus, touchant l' Eglise Catholique orthodoxe et l' Eglise Romaine, ou Defense de la Papaute schismatique contre les*

calomnies et les erreurs du parti Jesuitique caché sous le pseudonyme de Boulgak. Paris. 1867.

6565—6567. et: (8627.) **Overbeck** *die providentielle Stellung des orthodoxen Russland und sein Beruf zur Wiederherstellung der rechtgläubigen kath. Kirche des Abendlandes.* Halle. 1869. Item: *Die rechtgläubige kath. Kirche: ein Protest gegen die päpstliche Kirche.* 1869. Et: *Der einzig sichere Ausweg für die liberalen Mitglieder der römisch-kathol. Kirche. Offener Brief an den* Gr. Dimitry Tolstoy, *Staatsminister und Oberprocurator der heil. Synode* 1871. In his libris auctor provocat Catholicos liberales, ut Russicam religionem amplectantur. Castigatur pro merito in ephemeride Viennensi: *Gegenwort.* 1871. p. 418.

6568. **F. Kanitz** *die griechisch-bulgarische Kirchenfrage und ihre religiös-politische Bedeutung:* **Allgemeine Zeitung.** Augsburg. 1871. p. 5865. 6005. 6157.

β) Pro Eccl. Rom. et Primatu.

1800—1865. (8628.) **A. Sexstetter** *gründlicher Beweis, dass die Vereinigung der griechisch-russischen Kirche mit der römisch-katholischen leicht zu bewerkstelligen sei.* Prag. 1803.

(8629.) *Il Sinodo permanente nel nuovo regno della Grecia organizzato sulla norma del Sinodo Russo:* **Annali delle scienze religiose.** Roma. 1836. I. 3. p. 266. 417. Germanicum articulum iam Vol. IV. 872. nr. 2328. memoravimus.

(8630—8631.) **A. I. Turgenevius** *historica Russiae monimenta, ex antiquis exterarum gentium Archivis et Bibliothecis depromta.* Petropoli. 1841. Conferenda est recensio grandis huius operis, cuius primum volumen acta e secreto Vaticano aliisve Romanis Archivis et Bibliothecis excerpta complectitur, in periodicis paginis: *L' Université Catholique. Recueil religieux.* Paris. 1843. XVI. 213. XVII. 227.

(8632.) **L. Maimbourg** *Geschichte des Abfalles der Griechischen von der Lateinischen Kirche: von dessen An-*

fange bis zur Eroberung CPels. Aus dem Französischen von **Meuser**. Aachen. 1841. Ed. 2.

(8633.) **Schmitt** *Storia critica della Chiesa greco-moderna e della Chiesa russa. Trad. di* **A. Bianchi-Giovini.** Milano. 1842. Originale germanicum occurrit Vol. IV. 873. nr. 2337.

(8634) *Allocuzione della Santita Gregorio XVI PP. al sacro Collegio a riparo dei gravi mali da cui e afflitta la religione cattolica negli imperiali e reali domini di Russia e Polonia.* Roma. 1842. Germanica editio indicatur Vol. IV. 874. nr. 2344.

(8635.) **Graziosi** *Sul titolo di Vescovo* Universale, *che si arrogavano i Vescovi di Costantinopoli, e che fu riprovato da S. Gregorio M:* **Annali delle Scienze religiose.** Roma. 1842. I. 15. p. 23.

(8636.) **Petr. Semenenko** *contra Ecclesiam Russicam.* Paris. 1843. Egregia apologia Ecclesiae Cath. adversus Russicam. Opus lingua russo-graeca exaratum.

(8637—8638.) **Jager** Can. Paris. *Histoire de Photius Patriarche de CPle auteur du Schisme des Grecs d' apres les monuments originaux, la plupart encore inconnus accompagnée d' une introduction, de notes historiques, et de pieces justificatives.* Paris. 1844. Plenus titulus eruditi operis, Vol. IV. 874 nr. 2347. breviter indicati. Recensio in : *Annali delle Scienze religiose.* Roma. 1846. II. 2. p. 371.

(8639.—8640.) **Theiner** *Vicissitudes de l' Eglise Catholique des deux rites en Pologne et en Russe.* Paris. 1848. Recensio in : *Université catholique.* Paris. 1844. XVII. 151. Germanica editio comparet Vol. IV. 873. nr. 2341.

(8641.) **Theiner** *la Chiesa scismatica Russa descritta secondo le piu recenti relazioni del cosi detto Santo Sinodo da un sacerdote dell' Oratorio.* Lugano. 1846.

(8642.) *Le Schisme Moscovite dévoilé dans son essence et ses applications :* **L' Université Catholique.** Paris. 1846. XXII. 75. 307. 534.

(8643.) *Sulle varieta' de' Riti delle Chiese Orientali :* **Annali delle Scienze religiose.** Roma. 1847. II. 5. p. 161.

(8644.) **Gregorius Petrus VIII** Patr. Armenus, *Phar-*

macopaea immortalitatis circ. a. 1850 concinnata et in Tabulario Patr. Montis Libani conservata disquisitio non tantum summum principatum R. P. plurimis propugnat argumentis, sed distincto paragrapho, cui titulus: *Rom. Pontifex est supremus Iudex et infallibilis in doctrina fidei et morum* hanc magisterii Pontificii inerrantiam tradit ac demonstrat.

(8645.) *Die griechisch-russische Kirche:* **Kath. Kirchenblatt für das Elsass.** Strassb. 1850. p. 273. Fusa disquisitio et erudita.

(8646.) *Ein Zeugniss für den Primat des Papstes aus dem Munde eines Czaren:* **Philothea.** *Sonntagsblatt.* Würzburg. 1851. p. 247. Verba illa *Petri* Imperatoris Russ. adducuntur, quae is occasione constitutae sic dictae sanctae Synodi 1720 ad congregatos Ecclesiae suae Praesules pronunciavit, videlicet: „Ego non nosco alium verum atque legitimum Patriarcham, praeter Patriarcham Occidentis Romanum Pontificem; posteaquam huic obedire non vultis, in futurum unice mihi obtemperabitis."

(8647.) *Widerlegung des* Anthymos, *griechischnichtunirten Patriarchen von CPel. Aus dem Italienischen.* Wien. 1854. Originale italicum occurrit Vol. IV. 875. n. 2357.

(8648.) **I. Chowanetz** *das Griechisch-Russische Schisma.* 1854.

(8649.) **Eug. Veuillot** *l' Eglise, la France, et le Schisme en Orient. Etudes historiques sur les chretientes orientales et sur laguerre contre la Russie.* Paris. 1855.

(8650.) **A. Galitzin** S. I. *Sermon inedit de* **Jean Gerson** *sur le retour des Grecs a l' Unité, préché en présence de Charles VI en 1409.* Paris. 1859.

(8651.) **Felix Nève** *du Retour des Grecs a l' Unité a propos d'un Sermon inédit de Gerson:* **Revue Catholique.** Louvain. 1860. VI. 3. (XVIII de toute la Coll.) p. 243. Uberior analysis operis praecedentis.

(8652.) *Le Schisme d' Orient et la Russie. Theologie dogmatique orthodoxe par* **Macaire,** *Dr. en theologie, Eveque de Vinnitza, recteur de l' Academie eccl. de S. Petersbourg: traduite par un Russe:* **Revue Catholique.** Louvain. 1861. p. 206. 565.

(8653.) **Tilloy** *Essai de conciliation entre l' Eglise latine et l' Eglise grecque non unie.* Paris. 1864.

(8654.) **Alexander Helfert** *Russland und die kathol. Kirche in Polen:* **Oesterreichische Revue.** Wien. 1864. Historia relationis inter Ecclesiam Catholicam et schisma Russicum, quae proprie ad partem alteram Literaturae pertinet de Pontificatu et Imperio, sed nec praesenti loco praetermitti potest.

(8655.) *Geschichte der kirchlichen Trennung zwischen dem Orient und Occident. Von* **A. Pichler.** München. 1864. 1865. Operis istius, de quo Vol. IV. 869. nr. 1615. ss. uberius disseruimus, fusiorem dant recensionem, simulque errores auctoris perstringunt folia dioecesana Monacensia: *Pastoralblatt für die Erzdiöcese München.* 1864. p. 207. et 1865. p. 201. Notare quoque oportet: Auctorem, subiecisse quidem se iudicio S. Sedis (ut loco citato monuimus), verum paulo post ad pristinos errores relapsum, imo relicta patria in Russiam commigrantem, illic Bibliothecae Caesareae praepositum, tandem ob commissa furta carceri mancipatum fuisse. Dubiam et non sinceram fuisse subiectionem Pichleri, inde etiam apparet, quod Ordinariatus Monacensis a. 1868 impulsum se senserit ad publicanda documenta, quarum ope dictus presbyter errores suos a. 1865 datis ad AEppum suum et ad Summum Pontificem literis se retractasse professus est: qui tamen paulo post in publicis ephemeridibus hanc retractationem admodum enervare satagebat.

1866. (8656.) **Chéry** O. Praed. *Appel a l' Eglise Russe et a l' Eglise Anglicane.* Chambéry et Paris. 1866. Utramque Ecclesiam provocat ad reditum in sinum Matris Ecclesiae Catholicae.

(8657—8672.) **Scriptores Graeci** pro Unione in Synodo Florentina Sec. XV scribentes, in Patrologia Graeca **Mignii** Vol. 80 et 81 (edit. Lat.) vulgati a. 1866 et 1867:

a) **Gregorius Mamma** Patr. CPnus, *Apologia contra* **Ephesii** (Marci) *confessionem, nunc primum edita curante* **Hergenröther.**

b) Eiusdem *responsio ad epistolam encyclicam* **Ephesii.**

c) Eiusdem *ad Imperatorem Trapezuntium de additione facta in Symbolo.*

d) **Gennadius** seu **Georgius Scholarius** Patr. CPnus, *orationes in Synodo Florentina habitae: quod facienda sit unio dogmatica.*

e) *Responsio ad* **Marci Ephesii** *morientis verba.*

f) **Iosephus Methonensis** *Expositio pro sancta et oecumenica Syn. Florentina, quod legitime congregata est, et defensio quinque Capitum, quae in decreto eius continentur.*

g) **Iosephus Patr. CPnus** *confessio fidei, cum esset in extremis.*

h) **Bessarion** Card. *refutatio capitum syllogisticorum* **Marci Ephesii** *contra Latinos, nunc primum edita curante* **Hergenröther.**

i) Eiusdem *apologia inscriptionum* **Vecci** *contra* **Gregorium Palamam.**

k) Eiusdem *Epistola Encyclica ad Graecos, exhortans ad obedientiam Romanae Ecclesiae et susceptionem Synodi Florentinae.*

l) Eiusdem *Concio gratulatoria ad Synodum Ferrariae coactam.*

m) Eiusdem *oratio dogmatica ad eandem Synodum de unione Ecclesiarum.*

n) Eiusdem *declaratio aliquorum, quae in dicta oratione continentur, quae Graecis notissima, Latinis ignota sunt.*

o) **Georgius Trapezuntinus** *de una sancta catholica Ecclesia ad Cretenses.* In eadem epistola de Processione Spiritus S. agit.

p) Eiusdem *epistola ad Eugenium IV Summum Pontificem de Unione Ecclesiarum.*

q) **Constantinus Lascaris** *gesta SS. Apostolorum Petri et Pauli.*

1867. (8673—8675.) **Hergenröther** *Photius Patriarch von Constantinopel. Sein Leben, seine Schriften und das Griechische Schisma. Nach handschriftlichen und*

gedruckten Quellen. Regensburg. 1867. Recensio in: *Theolog. Quartalschr.* Tübingen. 1867. p. 251. Alterum et tertium volumen operis huius prodiit ibidem 1867 et 1869. cum distincto tomulo, *Monumenta ad Photium eiusque historiam pertinentia.*

(8676.) **Tosi** *Dr. Pichler's Geschichte der kirchlichen Trennung zwischen dem Orient und Occident:* **Oesterr. Vierteljahrschrift** *f. kath. Theologie.* Wien. 1867. p. 197. Crisis famosi operis, de quo vid. Vol. IV. 868. s. nr. 1612. 1615. 2302. ss.

(8677.) *Zur Geschichte des Photius von* **Hergenröther: Hist. polit. Blätter** *für das kath. Deutschl.* München. 1867. LX. 173.

(8678.) **Tondini** Barnabite, *Etudes sur la Question religieuse de Russie. Premiere Etude: la Primaute de S. Pierre prouvée par les Titres que lui donne l' Eglise Russe dans sa Liturgie.* Paris. 1867. Titulos 43 enumerat de B. Petro Apostolorum Principe in liturgia Russica occurrentes: nimirum *Petra; — Inconfusibilis: — Petra Ecclesiae; — Petra fidei; — Fundamentum et Basis; — Fundamentum fidei; — Fundamentum Ecclesiae; — Fundamentum Apostolorum; — Supremum fundamentum Apostolorum; — Basis inenarrabilis dogmatum; — Sedes fidei; — Primus Apostolorum; Coryphaeus* (per excellentiam); — *Coryphaeus discipulorum; — Coryphaeus Apostolorum; — Plus quam Coryphaeus Apostolorum; — Plus quam Coryphaeus; — Divinus Coryphaeus* (per excellentiam); — *Protothronus discipulorum et Apostolorum; — Praepositus Ecclesiae; — Praeses Ecclesiae; — Praeses Apostolorum; — Pastor Christianorum; — Pastor dominicus omnium Apostolorum; — Doctor Apostolor.; Templum Domini; — Claviger regni coelorum* etc.

1868. (8679.) **Hergenröther** *eine Geschichte des Orientalischen Schisma vom Standpunkte der disunirten Griechen:* **Theol. Quartalschr.** Tübingen. 1868. p. 329.

(8680.) **Gagarin** S. I. *la Sorbonne et l' Eglise Russe:* **Etudes religieuses:** Paris. 1868. II. 479.

(8681.) *La Conversione della Chiesa Russa:* **La Vergine.** *Giornale.* Roma. 1868. V. 108. Recensio libri *Tondini* superius laudati, ex diario literario Bruxellensi „Journal hist. et liter." 1868 desumta.

(8682.) **I. B. Pitra** Card. O. S. B. *Juris Ecclesiastici Graecorum historia et monumenta.* Romae. 1868. T. 2. p. 88. in Canones Syn. Trullanae commentans, excurrit in documenta agniti a Graecis Primatus R. P. Documenta eiusmodi colligit ex ipsis C. Trullani canonibus, signanter ex can. 2. ubi integri canones Sardicenses memorantur, per quos iudex primus et ultimus maiorum causarum, omniumque epporum arbiter Romanus Pontifex asseritur; porro ex can. 36, in quo secundus post Rom. Pontificem Patriarcha is dicitur, qui inter Orientales primus audiebat. Non absimiliter in legibus Iustiniani Imp. Romanum Primatum, a Christo acceptum, integrum incolumemque remansisse animadvertit doctissimus Purpuratus.

(8683.) **Lamy** *la Primaute de S. Pierre dans les hymnes liturgiques de l' Eglise Grecque et de l' Eglise Russe:* **Revue Catholique.** Louvain. 1868. IX. 1. p. 693.

(8684.) **G. Calenzio.** *Dissertazioni intorno varie controversie di storia ed archeologia ecclesiastica.* Roma. 1868. Dissertatione 9 et 10. probat Concilium Florentiuum etiam post discessum Graecorum mansisse oecumenicum.

(8685.) *Zur Geschichte des Photius von* **Hergenröther: Hist. pol. Blätter.** 1868. LXI. 918. Recensio tomi II, quam praecessit recensio primi voluminis a. 1867.

(8686.) *Zur Wiedervereinigung der morgenländischen mit der abendländischen Kirche:* **Schweizerische Kirchenzeitung.** 1868. p. 310. Articulus insinuat, in Graeciae Regno cum gaudio exceptum esse nuntium de celebrando Concilio Oecumenico, spemque foveri unionis Ecclesiae Graecae cum Latina, hocve scopo Athenis opus periodicum vulgari, ut obiectum unionis discutiatur et promoveatur.

(8687.) *Il Primato del Romano Pontefice dimostrato coi Libri Liturgici della Chiesa Russa;* in: *Archivio dell' Ecclesiastico.* Firenze. 1868. Vol. IX. 385.

1869. (8688.) **Abbé de S. Paul** *Spontaneité et legitimité de l' Union de l' Eglise Grecque avec l' Eglise Latine au Concile de Florence:* **L' Echo de Rome.** *Publication hebdomadaire scientifique.* Paris. 1869. I. 4. Dissertatio in Academia Romana Religionis Cath. proposita.

(8689.) **Adolphe d' Avril** *Documents relatifs aux Eglises de l' Orient consideres dans leurs rapports avec le S. Siege de Rome. Ed. 2.* Paris. 1869.

(8690.) **Joan. Vályi** presb. Dioec. Munkacsiensis, *theses ex universa Theologia propugnatae in Univ. Vindobonensi.* Viennae. 1869. Thesis IV: „Romanum Pontificem in decisionibus dogmaticis *infallibilem* esse propugnamus."

(8691.) *La Chiesa Cattolica Romana e la chiesa greco-russa ortodossa ed in che differiseano fra loro.* Firenze 1869.

(8692.) **Gaspare de Luise** *lo scisma greco al tribunale della verita.* Napoli. 1869. Docta refutatio totius graeci schismatis.

1870. (8693—8694.) **Tondini** *sur le retour de l' Eglise greco-russe a l' unite catholique; Discours prononce le 1 Janvier 1870 dans la chapelle des Barnabites:* **Univers.** Paris. 1870. nr. 981. Etiam italica: **Tondini** *il ritorno della Chiesa greco-russa all Unita cattolica.* Bologna. 1870.

(8695.) *La Bolla* Reversurus *del 16 Luglio 1867 intorno alla Chiesa Armena:* **Civilta Cattolica.** 1870. VII. 11. p. 540. 675.

(8696.) **Pietro Pressutti** *gli affari religiosi d' Oriente e la S. Sede, ossia la Bolla* Reversurus *del 16 Luglio 1867. Osservazioni con Appendice di documenti.* Roma. 1870.

(8697.) **Hergenröther** *das griechische Kirchenrecht bis zum Ende des IX Jahrhunderts. Zugleich Referat über die* Monumenta *des Cardinals* Pitra: **Archiv für kathol. Kirch. Recht.** Mainz. 1870. XXIII. 185.

(8698.) *Das Schisma in der armenisch-katholischen Kirche zu Constantinopel:* **Sion.** Augsburg. 1870. p. 313.

---

g) Literatura de **Conc. Tridentino.**

(Vol. IV. 880.)

α) *Contra Conc. et Prim.*

6569. **Juelli** Eppi Sarisbur. Anglicani, *epistola ad Scipionem Patritium Venetum de Concilio Tridentino.* Cantabrigiae. 1838. Nova editio. Auctor vixit Sec. XVI et XVII. Adnexa est epistola Apologica Ecclesiae Anglicanae, quae primum 1639 Oxonii lucem vidit.

6570. **Bodemann** *Confutation der Kanones und Glaubensbeschlüsse des Trid. Concils.* Hannover. 1842.

6571. et: (8699.) **Bungener** *Histoire du Concile de Trente.* Paris. 1847. Recensio in: *Bibliographie Catholique.* Paris. 1847. VI. 547. Editio germanica occurrit. Vol. IV. 881. nr. 1621.

6572. **Buckley** *History of the Council of Trent, with chronological summary, thick cr.* London. 1852.

6573. **Puaux** *le Concile de Trente et les protestants.* Mulhouse. 1858.

6574. **Marr** *Streifzüge durch das Concilium von Trient. Voltaire frei nacherzählt.* Hamburg. 1868.

6575. **Sarpi** *Istoria del Conc. Tridentino. Nova editio.* Milano. 1869.

6576. **F. Sclopis** *le Cardinal Jean Morone: etude historique.* Paris. 1869. Uberior biographia Cardinalis Moroni, quatenus ad historiam Conc. Trid. semet refert.

6577. **P. Sarpi** *Istoria del Concilio di Trento.* Prato. 1871.

6578—6579. **Th. Sickel** *zur Geschichte des Concils von Trient. Aktenstücke aus Österr. Archiven.* Wien. 1871. Huc spectat etiam recensio operis istius in Augustana ephemeride: *Allgemeine Zeitung.* 1871. p. 3871. 5782.

β) Pro Conc. et Prim.

1800—1865. (8700.) **Joaquin Lorenzo Villanuesa** *Appendice de documentos relativos a la historia del Concilio di Trento.* Londres. 1825.

(8701.) **De Ram** *Memoire sur la Part que le Clerge de Belgique et specialement les Docteurs de l' Université de Louvain ont prise au Concile de Trente.* Bruxelles. 1841.

(8702.) **Dassance** *le S. Concile de Trente oecumenique et general.* Paris. 1842.

(8703.) **Migne** *Histoire du Concile de Trente, par le* Sforza Pallavicini, *avec les Notes et eclaircissements de* Zaccaria; *traduite pour la premiere fois en francais sur l' original italien reedité par la Propagande en 1833, precedée du texte et du catechisme dudit Concile.* Paris. 1844.

(8704.) *Canones et decreta SS. Oec. Conc. Tridentini.* Roma. 1845.

(8705.) *Histoire du Concile de Trente.* Lyon. 1851.

(8706.) **Phil. Chiffletius** Can. Vesont. *SS. C. Trid. canones et decreta.* Paris. 1855. Editio praefatione erudita et notis instructa.

(8707.) **Sforza-Pallavicino** Card. *Istoria del Concilio di Trento.* Milano. 1855. Vol. 6. Nova editio.

(8708.) **Felix Slotwinski** *de Conc. Tridentino.* Cracoviae. 1857. Lingua polonica. Probat receptionem Concilii et publicationem in Polonia.

(8709.) **Dandolo Tullio** *Cenni-sul Concilio di Trento.* Milano. 1858.

(8710.) **Pirot** *Dissertation sur le Concile de Trente.* Paris. 1859. Auctor tum pro receptione Concilii in Gallia, tum pro eo pugnat, quod Galli Synodum Florentinam de auctoritate S. Sedis momentosissimam definitionen edentem receperint.

1866. (8711.) *Canones et decreta SS. Oec. C. Tridentini. Cum additamentis et indicibus ad C. Trid. spectantibus.* Ratisbonae. 1866.

1867. (8712.) **Nampon** S. I. *Etude de la doctrine catholique dans le Concile de Trente.* Paris. 1867. Nova editio. Prima iam a. 1852 facta fuit. Dirigitur opus adversus historiam Conc. Trid. quam *Bungener* concinnavit.

(8713.) **Cantu** *le Concile de Trente:* **Revue d' Economie chretienne.** 1867. nr. 73.

1869. (8714.) *Postulata des Eveques au Concile de Trente:* **Analecta Juris Pontificii.** Rome. 1869. X. 965. XI. 43. Referuntur postulata Epporum a diversis regnis quoad generalem reformationem.

(8715.) *La Reforme des Princes.* Ibid. XI. 167. De proiecto reformationis Principum secularium in Syn. Trid.

(8716.) **Udalrich Heyzmann** Prof. zu Krakau, *zur Publication der Trienter Beschlüsse in Polen:* **Archiv für kath. KRecht.** Mainz. 1869. XXII. 77. De publicatione omnium decretorum C. Trid. in Polonia peracta agit.

(8717.) **De Puchesse** *le Concile de Trente:* **Revue des questions historiques.** Paris. 1869. XIII. 5.

(8718.) *Erinnerung an Trient und das Concil daselbst:* **Schlesisches Kirchenblatt.** Breslau. 1869. nr. 45. 47.

(8719.) **Hagelüken** *das Trienter-Concilium.* Frankf. 1869. Efficit fasciculum IX collectionis: *Brochüren-Verein.* Agit una de C. Vaticano.

(8720.) **Gril** *Historique du Concile de Trente.* Paris. 1869.

(8721.) *Canones et Decreta SS. Oec. C. Tridentini: Beschlüsse und Glaubensregeln des hochheil. allg. Concils zu Trient.* Ratisbonae. 1869. Latina editio est eadem cum illa anni 1866; germanica vero versio Professori Bambergensi *Loch* debetur.

1870. (8722.) **Baguneault du Puchesse** *Histoire du Concile de Trente.* Paris. 1870. Separata editio ex ephemeride anni. 1869.

(8723.) **Armand Baschet** *Journal du Concile de Trente redige par un Secretaire Venitien present aux Sessions de 1562 a 1563.* Paris. 1870.

(8724.) *Paolo III e Pio IX il Concilio Tridentino ed il Vaticano:* **Unita Cattolica.** 1870. p. 225.

(8725.) *A Magyar Király Követe a Trienti Zsinaton:* **Új Magyar Sion.** Esztergom. 1870. p. 401.

(8726.) *Il Concilio di Trento:* **Il Conc. Ecum. Vaticano.** Bologna. 1870. Fasc. XII. 37.

1871. (8727.) *Les Canons et les Chapitres du Concile de Trente:* **Revue des sciences eccl.** Amiens. 1871. XXIV. 344.

---

2. De Pontificatu et Imperio.

a) Literatura generalis.

α) Contra R. P. auctor.

1800—1820. 5331. **G. Fontanini.** *Storia arcana della vita di* Fra Paolo Sarpi *con documenti relativi.* Venezia. 1803.

5332. **Bucholz** *Kampf der geistlichen und weltlichen Macht am Schlusse des XV und zu Anfang des XVI Jahrhunderts im Süden von Europa:* **Geschichte und Politik.** 1805. I. 177. II. 1.

5333. **Raoul-Rochette** *Discours sur les heureux effets de la puissance pontificale, au moyen age:* **Annales Encyclop.** 1818. I. 7.

5334. **Franc. Rossi** Can. Neap. *Iuris Eccl. Praelectiones.* Neapoli. 1821. Ed. 3. I. 47. 66. ss. de relatione inter Summi Pontificis et Imperii Civilis potestatem cum praeiudi-

cio iurium Pontificis disserit, et sic dictum *Placetum Regium* defendit.

5335. **Luden** *das Papstthum und das Kaiserthum:* **Minerva.** 1821. I. 1.

5336. **Brial** *Examen critique des historiens, qui ont parle du différent survenu l' an' 1141 entre le roi Louis le Jeune et le Pape Innocent II:* **Academie des Inscriptions.** 1822. VI. 560.

5337: *Das päbstliche Recht, Regenten abzusetzen und Eide zu lösen:* **Sophronizon.** Heidelberg. 1824. V. 94.

5338. **Raoux** *Notice sur un passage remarquable de la chronique de Sigebert de Gembloux, rélatif a l' autorité prétendue par les Papes sur les couronnes des rois:* **Academie de Bruxelles.** 1827. IV. 461.

5339. **Krug** *über das Verhältniss protestantischer Regierungen zur päpstlichen:* **Minerva.** 1828. XIII. 329. Dissertatio haec separatim quoque vulgata fuit, ut indicatur Vol. IV. 915. nr. 152.

5340—5341. et: (5478—5481.) Vol. IV. 915. nr. 146 commemoravimus librum sub titulo: *Observations sur les Libertes de l' Eglise Belgique;* et nr. 120. alterum sub titulo: *Refutation des Observations* etc. De his libellis adnotandum est: a. 1816 per ICtum anonymum vulgatum fuisse libellum: *Notice sur les Libertes de l' Eglise Belgique.* Bruxelles. 1816. Refutatus est liber in diario: *Spectateur Belge.* V. 185. Anno 1827 ex incidenti Circularium ordinum Gubernii Hollandici pro defensione sic dictarum „Libertatum Ecclesiae Belgicae" prodivit liber: **Van Ghert** *Observations sur les libertes de l' Eglise Belgique.* Bruxelles. 1827. Hunc librum, a gubernio Hollandico commendatum, egregie prostravit Auctor opusculi: *Refutation des Observations sur les libertes de l' Eglise Belgique.* Alost. 1827. item: *Courrier de la Meuse.* 1827. nr. 123. 125. 131. et: *L' Echo des Vrais Principes.* I. 290.

1830—1850. 5342. **Voigt** *Stimmen aus Rom über den päpstlichen Hof im XV Jahrhundert:* **Histor. Taschenbuch.** 1833. p. 44.

5343. **Deodatus Ganini** *Institutionum Canonicarum Enchiridion.* Neapoli 1835. ICtus hic Neapolitanus pari modo, ac *Rossi* superius indicatus iura Principum, signanter et ius Placeti cum sacrificio iurium Primatus extollit, contendens, Placeti exercitio non modo nullam potestati sacrae inferri iniuriam, sed potius tutamen ecclesiasticis sanctionibus praestari.

5344. **Bontemps** *Gouvernement du Pape sous la Monarchie Francaise jusqu' en l' an 1789.* Bordeaux et Paris. 1842.

5345. **Camille Paganel** *Histoire de Joseph II Empereur d' Allemagne.* Paris. 1843. Reformationes ecclesiasticas Josephi extollit, et de Pio VI contemtive se enunciat.

5346. **Henr. Lintz** *ratio, quae inter Borussiae Principem et Curiam Romanam intercedit.* Berolini. 1845. Agit de Concordato cum Borussia inito.

5347. *Raggnagli di Roma nel secolo XV estratti di un articolo del Sig. Voigt, pubbl. nel* Taschenbuch. 1833: **Archivio storico ital.** Append. 3. a. 1846. p. 493.

5348. *Concordat und Constitutionseid der Katholiken in Bayern:* **Monatsblätter zur** *Ergänzung der Allg. Zeitung.* 1847. p. 261.

5349. **Bianchi Giovini** *Biografia di Fra Paolo Sarpi, teologo e consultore di Stato della Repubblica Veneta.* Basilea. 1847. Idem liber denuo prodivit Taurini 1850 cum correctionibus ac supplementis.

5350. **L. Tosti** *Storia di Bonifacio VIII e de' suoi tempi.* Milano. 1848.

5351. **Gaillard** *Mysteres du Palais des Papes, on Episode du XIV siecle.* 1848.

5352. **Otto Mejer** *die Propaganda in England. Zur kirchenrechtlichen Beleuchtung der Bisthumsfrage.* Leipzig. 1851. Spectat ad opera *de restituta in Anglia Hierarchia.* (Vol. IV. 968. ss.)

5353. **W. Drummann** *Geschichte Bonifacius VIII.* Königsberg. 1852.

5354. **Gius. la Farina** *Storia della contenzioni fra la Podesta ecclesiastica e la Podesta civile dai tempi di Gregorio I sino a nostri giorni.* Torino. 1853.

5355. **I. Henr. Milz** *de Imperatorum Romano-Germanicorum Italicis contentionibus diss. historica.* Bonnae. 1855.

5356. **Will** *Benzo's Panegyrikus auf Heinrich IV. Mit besonderer Rücksicht auf den Kirchenstreit zwischen Alexander II und Honorius II und dem Concil zu Mantua.* Marburg. 1856.

5357. **C. Fr. Merleker** *Geschichte der Politik der Päpste.* Hamburg. 1856.

5358. **H. Wiznitzky** *la Papaute et le Saint Empire Romain aux XIV et XV siecles jusqu' au Concile de Bale.* Moscou. 1857. Lingva russica concinnatum opus.

5359. **Enrico Cornet** *Paolo V e la Repubblica Veneta. Giornale dal 22 Ottobre 1605—9 Giugno 1607. Corredato di Note e Documenti tratti dall I. R. Biblioteca in Vienna, etc.* Vienna. 1859.

1860. 5360. **Desiré Lauerdant** *Gregoire VII, ou le Pape et l' Empereur au moyen age.* Paris. 1860.

5361. **Volpi** *la Religion, la politique et les Papes.* Philippeville. 1860.

5362. **Capranica** *Fra Paolo Sarpi. Romanzo storico.* Milano. 1863.

5363—5364. **Bern. Huebler** *de natura ac iure Concordatorum diss. inauguralis iuridica.* Vratislaviae. 1863. Aliud opusculum auctoris de eodem argumento citavimus Vol. IV. 981. nr. 732: quod separatim quoque edidit sub titulo: *Zur Revision der Lehre von der rechtlichen Natur der Concordate.* Tübingen. 1865.

5365—5366. **Paul Scheffer-Boichorst.** *Kaiser Friedrich' I letzter Streit mit der Kurie.* Berlin. 1866. — Recensio in: *Bonner theolog. Lit. Bl.* 1867. p. 425.

5367. **Wattenbach** *Gregor VII und der Kampf zwischen Staat und Kirche:* **Gelzer** *protest. Monatsbl.* 1867. VII. Heft.

5368. *Das römische Recht und die römische Kirche:* **Deutsche Vierteljahrsschrift.** XXX. 119. p. 36.

5369. **Richter** *Lehrbuch des Kirchenrechts. 6 Aufl. von* **Dove.** Leipzig. 1867. Relationem Pontificatus ad Imperium, prout ipsum Primatum (cf. p. 742. nr. 6496. huius tomi) inimico erga RR. PP. spiritu proponit.

5370. **Schultz** *die politische Gestaltung Italiens, und die Machtentwicklung der römischen Kirche unter der Herrschaft der deutschen Kaiser bis zum Untergange der Staufen.* Bromberg. 1867.

5371. **Hübler** *die Konstanzer Reformation und die Concordate von 1418.* Leipzig. 1867.

5372. *La Cour de Rome et l' Empereur Maximilien: Rapports de la Cour de Rome avec le Gouvernement Mexicain accompagnés de deux Lettres de l' Empereur Maximilien et de l' Imperatrice Charlotte.* Paris. 1867. Documenta summi momenti continet: ast historica relatio est partium studiosa et unilateralis pro defensione Gubernii Mexicani.

5373. *La Corte di Roma e l' Imperatore Massimiliano. Rapporti della Corte di Roma col Governo Messicano.* Padova. 1867.

5374. **Rudolf Baxmann** *die Politik der Päpste von Gregor I bis auf Gregor VII dargestellt.* Elberfeld. 1868.

5375. **Fra-Paolo Sarpi**: *Giornale bi-edomadario, libero, cattolico, politico.* Venezia. 1869. Ephemeris in sensu principiorum et agendi rationis famosi Theologi Reipublicae Venetae redacta.

5376. et: (5482.) **Otto Meltzer** *Papst Gregors VII Gesetzgebung und Bestrebungen in Betreff der Bischofswahlen.* Leipzig, 1869. — Crisi subiectum opus in: *Archiv für kath. KRecht.* Mainz. 1870. XXIII. 176.

5377. *Die römische Kirche und die Staatsgewalt:* **Allgem. Kirchenzeitung.** Darmstadt. 1869. nr. 9. 10.

5378. *Der preussische Staat und die Bischofswahlen:* **Messner** *neue evang. K. Z.* 1869. nr. 9.

5379. **Campbell** *tha life of Pra Paolo Sarpi, councillor of state, Venice.* London. 1869.

1870. 5380. **E. Langeron** *Gregoire VII et les origines de la doctrine ultramontaine.* Paris. 1870.

5381. **L. Tioli** *sulla guerra: parole al papato italiano.* Firenze. 1870.

5382. **Giov. Clodig** *Fra Paolo Sarpi consultore e teologo della Repubblica di Venezia.* Udine. 1870.

5383. *Die Concordate:* **Allgem. Zeitung.** 1870. p. 189. 357. Argumentum Concordatorum pertractat in relatione ad Conc. Vaticanum.

5384. **Aug. Bornagius** *über die rechtliche Natur der Concordate, nebst Prüfung der in dieser Beziehung aufgestellten Theorieen.* Leipzig. 1870.

5385. *Das Papstthum und der Staat des Mittelalters:* **Allgemeine Kirchenzeitung.** Darmstadt. 1870. nr. 43. ff. Leipzig. 1870.

5386. **Gross-Hoffinger** *Geschichte Joseph's des Zweiten. 3. Aufl.* Leipzig. 1870.

5387. **Otto Mejer** *zur Geschichte der römisch-deutschen Kirche. Erster Theil: Deutscher Staat und röm. kath. Kirche von der letzten Reichszeit bis zum Wiener Congresse.* Rostock. 1871. Cumprimis relationem S. Sedis ad Germanica Regna proponit, hinc et de Concordatis disserit.

5388. **Höfler** *die Avignonesischen Päpste, ihre Machtfülle und ihr Untergang:* **Allgemeine Zeitung.** Augsburg. 1871. p. 3537. Opus prodivit Viennae. 1871.

β) Pro R. Pont. auctor.

1800—1830. (5483.) *De potestate Pontificia votum Consilii Regii Castiliae datum Regi Carolo IV contra publicationem operum Scriptorum* Pereira, et Cestari. 1800. Memorabile documentum ex parte Civilis Gubernii pro aucto-

ritate S. Sedis, et simul contra principia in memoratis operibus de relatione Pontificatus ad Imperium civile proposita.

(5484.) *Lettere pastorali e circolari dei Vescovi delle provincie Venete intorno alla setta de Carbonari.* Venezia. 1821. In nexu bullae Pii VII contra perniciosum Ecclesiae aeque ac Statui sectam editae.

(5485.) **Franc. Guadagni** *due dissertazioni apoogetiche: la prima a difesa de' Sommi Pontefici come tutori del Gius Naturale; la seconda ribatte cio che in disfavore della S. Religione Cattolica ha scritto l' autore della Storia de' popoli italiani.* Roma. 1828.

(5486.) **Thomas Emmanuel de Anchorena** *impugnatio Memorialis adversus potestatem Pontificiam vulgati, et tractatus ac examen propositionum XIV eatenus factarum. Una cum voto consultativo Camerae Appellationum circa Placetum Gubernii in merito Bullarum.* Buenos-Ayres. 1834. Egregium opusculum hispanice exaratum pro defendendis iuribus S. Sedis, et contra sic dictum Placetum Guberniale.

(5487.) **Tscharner** *historisch-staatsrechtliche Beleuchtung der Hoheitsrechte des Standes Graubünden in Angelegenheit des Bisthums* Chur. Chur. 1835. Refutat principia liberalia Cantonis, potestati S. Sedis adversa.

(5488.) *Observations sur les Articles de la Conference de Baden, addressées aux Catholiques de la Suisse.* Neuchatel. 1836. Castigat praesens scriptum Articulos famosae Conferentiae Badensis in Helvetia de a. 1834. in quibus auctoritas Pontificia admodum constringebatur per leges guberniales Cantonum, quosve, ut in „Monumentis nostris de independentia Potestatis Eccl." ostendimus, Gregorius XVI P. M. 1835. condemnaverat.

(5489.) *Responsum Provincialis Franciscanorum Fluminis Ianuarii ad quaestiones, quae in Memoriali pro parte Gubernii vulgato continentur.* Rio-Janeiro. 1837.

(5490—5491.) *Memoriale de Primatu Rom. Pontificis circa confirmationem Epporum et canonicam institutionem.* Rio-Janeiro. 1837. Utrumque scriptum vindicat iura Rom. Pont. adversus impetitiones Gubernii Brasiliani. cf. Vol. IV.

921. nr. 137. 138. Pro iisdem iuribus zelabat quoque diarium ecclesiasticum: *Selecta Catholica*: Rio-Janeiro. 1837.

(5492.) **L. Ugolini** Vescovodi Fossombrone, *Esposizione delle Proprietá della Chiesa Cattolica.* 1839. Insignis tractatus, ad normam celebris libri *Halleriani* „Restauration der Staatswissenschaft" compositus, et cumprimis relationem potestatis Pontificiae ad Civilia Gubernia, eiusve ab his independentiam clara in luce sistens.

1840—1850. (5493.) **C. de Cherrier** *Histoire de la Lutte des Papes et des Empereurs de la maison de Souabe, de ses causes et de ses effets, ou Tableau de la domination des princes de Hohenstauffen, dans le royaume des Deux-Siciles, jusqu' a la mort de Conradin.* Paris. 1841.

(5494.) **Lilienthal** *über die Bischofswahl in Ermlande, mit vorzüglicher Berücksichtigung der Verhältnisse zur Zeit der Polnischen Oberherrschaft.* Berlin. 1841.

(5495.) *Allocuzione della Santita di N. S. Gregorio XVI al S. Collegio nel Concistoro segreto del 22 Luglio 1842, seguita da una esposizione corredata di documenti sulle incessanti cure della stessa S. Sede e riparo dei gravi mali da cui e afflitta la religione cattolica negli imperiali e reali dominii di Russia e Polonia.* Roma. 1842. Acta huc spectantia in „Monumentis pro independentia Potestatis Eccl." vulgavimus.

(5496.) **Delecluze** *Gregoire VII. S. Francois, d' Assise, S. Thomas d' Aquin.* Paris. 1844.

(5497.) **Giov. Voigt** *Storia di Papa Gregorio VII.* Napoli. 1845. Italica editio celebris operis, auctore protestantico quidem, sed sine studio partium magni Pontificis facta et relationem ad excessus Henrici IV Caesaris recensentis.

(5498.) **Jos. Fessler** *Papst Gregor VII und die Kirchenfreiheit.* Innsbruck. 1849.

(5499.) **Hänggi** *Bemerkungen über die Schrift Lew's: Warnung vor Neuerungen und Übertreibungen in der kath.*

Kirche Deutschlands. Solothurn. 1853. Librum *Leu* citavimus Vol. IV. 971. nr. 712.

(5500.) **Alb. Jäger** *über Kaiser Maximilian's I. Verhältniss zum Papstthum.* Wien. 1854.

(5501.) *Essai sur les elections episcopales en general, et en particulier dans les dioceses de Lausanne et de Geneve.* **Annales Catholiques** *de Geneve. Par* **Mermillod.** Geneve. 1854. IV. 153. 193."

(5502.) *Sugli onori e le prerogative temporali accordate alla religione ed ai suoi ministri presso gli antichi popoli, particolarmente sotto i primi imperatori cristiani. Dissertazione dell' autore dell' opera sotto il titolo:* Pouvoir du Pape au moyen age. *Versione esegnita sulla nuova edizione notabilmente accresciuta dal prof.* **Agostini Reale.** Torino. 1855.

(5503.) **Cherrier** *Histoire de la lutte des Papes et des Empereurs de la maison de Sauabe, de ses causes et de ses effets.* Ed. 2. Paris. 1858.

Ad specialem literaturam de *Hispania:* (IV. 941.)

(5504.) **Magin-Ferrer** *la Alocucion de S. P. Gregorio XVI vindicada de las declamaciones hipocritas y calunniosas del manifiesto publicado en nombre del gobierno espanol.* Toulousa. 1842.

(5505.) *Independentia constans Ecclesiae Hispanicae,* (a Potest. Civili) *et necessitas novi Concordati. Auctore* Eppo Canariensi **Juda Josepho Romo.** Matriti. 1842. Lingva hispanica.

(5506.) **Hyac. Rosell y Losa** *El Papa y el Re.* Valenca. 1843.

(5507.) **Ferrer** *Impugnacion critica de la obra titulada: Independencia etc.* Barcellona. 1844. Contra librum supra memoratum Eppi Canariensis.

1860—1865. (5508.) **Card. Cesare Baronio** *Esortazione agli scomunicati.* Roma. 1860. Nova editio libri adcontroversiam Venetam Sec. 17. spectantis.

(5509.) **Segretain** *Sixte V et Henri IV. Introduction du Protestantisme en France.* Paris. 1861.

(5510.) **Kothingh** *die Bisthumsverhandlungen der schweizerisch-Konstanzischen Diöcesanstände von 1803—1862 mit vorzüglicher Berücksichtigung der Urkantone urkundlich dargestellt.* Schwyz. 1863.

(5511.) *Papst Pius VI in Bayern und München:* **Pastoral-Blatt für die Erzdiöcese München-Freysing.** 1863. p. 125. 175. De itinere Pii VI Vindobonensi, et transitu per Bavariam disserens auctor, una communicat tenorem documenti, ope cuius Summus Pontifex apostolicam gratiam Monachii largitus est: „SSmus D. N. *Pius PP. VI,* (sunt verba decreti Apostolici) qui modo Bavaricas ditiones praesentia sua decorat, *singulari populorum devotione, eorumque eximio erga Visibile Ecclesiae Caput et Catholicae Unitatis Centrum studio maxime commotus,* iisdem spiritualem aliquam remunerationem concedendam statuit, ut proinde eorum amor erga Deum, zelus religionis, ac pietas et obsequium erga Ecclesiam et Apost. Sedem magis in dies magisque augeatur ac solidetur. Itaque omnibus et singulis utriusque sexus Christifidelibus, etiam iis, qui non sint Bavaricae ditioni subiecti, qui SS. Patrem ex eius in eandem ditionem ingressu usque ad exitum veneraturi, atque apost. benedictionem accepturi accesserint, plenariam Indulgentiam in forma Ecclesiae consveta, relicto ad eorum arbitrium diei delectu, intra tamen primam et trigesimam proximi mensis Maii, iu qua vere poenitentes et confessi ac sacra communione refecti Omnipotentem Deum pro S. Matris Ecclesiae exaltatione, ac iuxta eius intentionem, necnon pro felici statu Serenissimae Domus Palatinae oraverint, concedit et impertitur. — Monachii die 30 Apr. 1782. Iosephus AEppus Montis Falisci et Corneti, eiusdem Sanct. Suae et Sedis Ap. Nuntius.“

(5512.) **Bénard** *le Christ et César ou le Christ-Roi. L' Eglise primitive et le Césarisme.* Paris. 1864. Auctor relationem inter utramque supremam potestatem, quippe Papae et Caesaris, uberius disquirit et bene enucleat.

(5513.) **Helfert** *Russland und die kath. Kirche in Polen.* **Oesterreichische Revue.** Wien. 1864. II. 1. p. 1.

Continuatur in sequentibus tomis. Est quasi expositio historica persecutionum, queis Catholica Religio ex parte Gubernii Russici obnoxia est, usque ad novissimam S. Sedis Ap. Allocutionem de eodem obiecto habitam.

(5514.) *Papst Pius VI und Kaiser Joseph II in Wien.* **Der Wahrheitsfreund.** Cincinnati. 1865. XXVIII. 483.

(5515.) *Der Hirtenbrief des Bischofs von Speyer über die Seminarsfrage:* **Freiburger Kirchenblatt.** 1865. nr. 2. Spectat ad literaturam de *controversia Seminarii Spirensis,* Vol. IV. 981. s. relatam.

(5516.) *Zur Speyerer Seminarsfrage:* **Sächsisches Kirchenblatt.** 1865. nr. 4. Ut praecedens.

1866. (5517.) *Die Allokution u. Russland*: **Oesterr. Volksfreund.** Wien. 1866. Nr. 260. Crisis agendi rationis Russici Gubernii.

(5518.) *Die Regierung der Kirche vom Staate aus in Oesterreich:* **Wiener Kirchenzeitung.** 1866. p. 36. Historiam regiminis huiusmodi, Iuri Canonico et iuribus praesertim Primatus infesti, inchoat articulus ab anno 1767, et perducit ad annum 1780, ostendendo, periodum istam praecessisse immediate Iosephinas innovationes, inde ab a. 1780 sequutas.

(5519.) *Der Fürst Kaunitz als Minister und Pius VI.* Ibid. p. 81. Pertinet ad historiam itineris Pii VI Viennam suscepti.

(5520.) *Pius VI in Wien.* Ibid. p. 97.

(5521.) *Regesten der Josephinischen Zeit, insoweit diese auf die Kirche Bezug haben.* Ibidem p. 145. 240.

(5522.) *Mexiko.* Ibid. p. 769. De relatione novi imperii ad S. Sedem et Clerum Mexicanum.

(5523.) *Der heilige Stuhl und die Freimaurer.* Wien. 1866. Complectitur bullas S. Sedis contra societates occultas et sic dictos liberos murarios.

(5524.) *Josephinische Silhovetten. Die literarischen Zustände der Aufklärungsperiode in Oesterreich 1780—1790:* **Histor. polit. Blätter.** München. 1866. LVII. 878. Crisis

Iosephinismi, in quantum potestati sacrae, ac praeferenter S. Sedis iuribus se infensum exhibuit.

(5525.) **Heinr. Ossenbeck** *der Streit Gregors VII mit Heinrich IV.* Frankfurt. 1866. Efficit octavum fasciculum praestantis collectionis: *Brochüren-Verein.*

1867. (5526.) **M. de la Rallaye** *la Papaute et la Royaume Francaise au XVI siecle:* **Revue du Monde Catholique.** Paris. 1867.

(5527.) *Die Russische Kirchenverfolgung:* **Oesterr. Volkstreund.** 1867. nr. 25.

(5528.) *Eine kirchenrechtliche Frage.* Ibid. nr. 94. 95. Reflexiones circa contrasignaturam Ministri Cultus Hungarici penes regias nominationes ad dignitates ecclesiasticas, cumprimis Eppatus; evolventes id, quod, quum ius nominandi sit personale Regis, Ministri signatura non sit suo loco.

(5529.) **Loysel** S. I. *lé Titre des Rois d' Angleterre:* Defensor fidei, *sa signification et son origine:* **Etudes religieuses.** Paris. 1867. XIII. 376.

(5530.) *Der Papst und die modernen Ideen. V Heft: Der heilige Stuhl und die Politik. Eine Abhandlung über den Souverän, die Souveränität, und die Unterthanen.* Wien. 1867. Praestans libellus.

(5531.) *Rom und Mexico:* **Wiener Kirchen-Zeitung.** 1867. p. 369. Differentias inter Aulam Romanam et novum Imperium discutit articulus.

(5532.) *Russische Barbarcien gegen das katholische Polen.* Ibid. p. 577. 593.

(5533.) *Cäsaropapismus:* **Sion.** Augsburg. 1867. p. 32. Castigat omnipotentiam Status moderni, ipsam Pontificiam auctoritatem absorbere nitentis.

(5534.) *La Sede Romana e il Governo di Russia:* **Civilta Cattolica.** Roma. 1867. VI. 9. p. 61. Eximius articulus, docte analysans Allocutionem Pontificiam et expositionem officiosam S. Sedis documentis munitam contra attentata Gubernii Russici. Continuatur articulus in subsequis voluminibus.

(5535.) *Il* Chronicle *e Fra Paolo Sarpi.* Ibid. v. 11. p.

53. et vol. 12. p. 264. 424. 649. Notatu dignae animadversiones de vita et agendi ratione famosi Venetae Reipublicae Theologi, contra Paulum V Papam tanta scribentis! cf. nostri operis vol. 2. qui amplissimam exhibet desuper literaturam.

(5536.) *Rivista della Stampa Italiana.* Ibid. p. 70. Crisis libri: **L. Settumbrini** *Lezioni di letteratura italiana, dettate nell' Universita di Napoli.* Napoli. 1867. Perstringit articulus Auctoris istius observationes et reflexiones historicas de Pontificatu et Imperio.

(5537.) *La Santa Sede e i moderni Giuramenti Politici*, in: **Archivio dell' Ecclesiastico.** Firenze. 1867. VII. 169. Lucubratio attentione digna, in qua historia texitur diversorum iuramentorum, quibus rerum civilium moderatores etiam ecclesiasticos viros adstringi cupiebant; subnexis Instructionibus S. Sedis de qualiter nuncupandis idgenus iuramentis.

(5538.) **Septimius Vecchiotti** *Institutiones Canonicae ex operibus* **Ioannis Card. Soglia** *excerptae.* Taurini. 1867. Vol. I. part. 1. p. 236. agit de *Concordatis*, eaque vindicat contra illos, qui ipsa principiis Ecclesiae opposita, aequi iustique legibus adversa, eccles. disciplinae contraria, iurique gentium opposita blaterant.

(5539.) **Lud. Huguenin** *De Concordatis* in: *Expositione methodica Iuris Canonici.* Paris. 1867. II. 329. Scite observat: novissima Concordata differre ab antiquioribus in eo, quod non tantum quasdam res disciplinares spectent, sed potissimum eo tendant, ut a potestate civili divina iura Ecclesiae agnoscantur, vel saltem salva sit libertas Catholicorum. Porro advertit: *Concordata* huiusmodi *non posse impugnari, neque ratione causae, quae est sapientia Pontificum lites exortas componentium; neque ratione finis, qui est concordia inter Ecclesiam et Imperium refovenda; neque ratione medii, cum Concordatum sit conventio, qua necessitatibus utriusque Societatis providetur.*

(5540.) **Schwab** *über einen neu entdeckten Grund des Verfahrens Philipps IV gegen Bonifaz VIII:* **Theoligische Quartalschrift** Tübingen. 1867. p. 232.

(5541.) *Le Sacerdoce et l' Empire:* **Analecta Iuris Pontificii.** Romae. 1867. IX Serie. p. 393. 513. Docta lucu-

bratio pro auctoritate suprema Pontificatus relate ad Imperium, ductu Bibliothecae Maximae Pontificiae *Roccaberti* elaborata.

(5542.) **Albert Jäger** *Kaiser Joseph II und Leopold II. Reform und Gegenreform 1780—1792.* Wien. 1867. Efficit volumen XVI historicae collectionis: „Oesterreichische Geschichte für das Volk." Reformationum Iosephinarum ampla crisis.

(5543.) **Carl Jos. Hefele** *Conciliengeschichte. Nach den Quellen bearbeitet. VI. Band.* Freiburg. 1867. Prout in prioribus voluminibus, ita hic quoque fusius proponitur relatio inter Pontificatum et Imperium, cumprimis tempore Bonifacii VIII, Ioannis XXII etc.

(5544.) **Karl Ritter** *Kaiser Joseph II. und seine kirchlichen Reformen. Mit einer Beigabe: Pius' VI Reise nach Wien, ihre Ursachen und Folgen. Aus dem Lateinischen des* Jul. Caesar Cordara. S. I. Regensburg. 1867.

1868. (5545.) **Attenhofer** *die Besetzung des bischöflichen Stuhles und der Domkapitularstellen in der schweizerischen Diöcese Basel:* **Archiv für kath. Kirchen-Recht.** Mainz. 1867. XIX. 66. Recenset historiam electionis dignitariorum Basileensium post mutuas inter S. Sedem et Cantonalia Gubernia conferentias ac correspondentias institutae.

(5546.) **De Camillis** Professor Romanus, in *Instit. Iur. Can.* Paris. 1868. I. 56. de *Concordatis* disserit. Quoad eorum historiam adnotat: Principes civiles Sec. XIV cumprimis coepisse sese immiscere negotiis Ecclesiae; Sec. XVI errores de ampliore Principum circa sacra auctoritate sparsos, et Sec. XVII. per *Iansenistas* propagatos, atque sub obtentu quopiam philosophico eo deductos fuisse, ut plane assereretur, auctoritatem ecclesiasticam Praelatorum e delegatione Principum procedere; Sec. 18 et deinceps per turbam *pseudo-politicorum* et *pseudo-philosophorum,* item *rationalistarum* ac *naturalistarum* systema cuiusdam *atheismi politici* productum esse, in quo Status quoad omnes cultus se indifferenter gerit. In his rerum adiunctis Ecclesiam tamquam piam ac sollicitam matrem, ne

integra regna a gremio Ecclesiae avellerentur et in schisma dilaberentur, maluisse iurium suorum exercitium tantisper temperare, idque Principibus delegare, quam sinere, ut hi iura illa motu proprio sibi vindicarent. Hinc nata esse *Concordata, non absolutae, sed tantum hypotheticae necessitatis, et ceu solennes pactiones de limitibus auctoritatis inter Summum Pontificem et Principes seculares* initas, pro moderamine status disciplinaris particularium Ecclesiarum alicuius regni, ad reparandam vel servandam pacem inter sacerdotium et regnum. De *valore* Concordatorum enunciat: *Principem sub praetextu utilitatis suae non posse Concordatum infringere, si potestas ecclesiastica Concordatum pro Ecclesia utile esse iudicet; siquidem utilitas politica subordinari debeat utilitati Ecclesiae, superioris ordinis.* Porro asserit: *articulos* sic dictos *organicos et alia eiusmodi placita a Civili potestate lata non posse pro interpretatione Concordatorum haberi,* cum ab una duntaxat procedant auctoritate sine consensu alterius.

(5547.) *VII Gergely* (Hildebrand) *Pápa. 1073—1085:* **Egyházi Lapok.** *Szerkeszti* **Hatala Péter.** Pest. 1868. 1869. p. 227. ss.

(5548—5549.) *Die Geheimbünde und die Ultramontanen. Ein Neujahrsgruss.* München. 1868. Eximius libellus, cuius recensio continetur in: *Allgemeine Lit. Zeitung.* Wien. 1868. p. 55.

(5550.) **Seb. Brunner** *die theologische Dienerschaft am Hofe Joseph II. Geheime Correspondenzen und Enthüllungen zum Verständniss der Kirchen- und Profangeschichte in Oesterreich von 1770—1800; aus bisher unedirten Quellen der k. k. Haus-, Hof-, Staats- und Ministerialarchive.* Wien. 1868. Insigne opus.

(5551.) *Aus der Josephinischen Aera:* **Kath. Blätter aus Tirol.** 1868. p. 633. Analysis praecedentis operis.

(5552.) **Enrico Lorenzo Peirano** *Lettera della repubblica di Genova alla repubblica di Venezia 28 Luglio 1606, pubblicata con note.* Genova. 1868. Nova editio opusculi ad controversiam Venetam cum Paulo V R. P. seculi XVII initio ferventem spectantis, de quo in literatura huius seculi iam sermonem habuimus. (Vol. 2.)

(5553.) *Zur Geschichte des Josephinismus:* **Katholik.** Mainz. 1868. XX. 591. 683. Analysis libri *Brunneriani* paulo ante citati.

(5554.) *Papst Pius VI in Deutschland:* **Die kathol. Bewegung** *in Deutschland. Kirchliche Zeitschrift.* Frankf. 1868. p. 49. Iter Viennense Pii VI describit, de quo Vol. 3. amplam exhibuimus literaturam.

(5555.) **Rohner** *Rechtsanschauungen und Regierungsprincipien des heil. Papstes Gregor VII:* **Kath. Schweizerblätter.** 1868. nr. 6. 7.

Moderne Concordate und das Bayerische Concordat. **Bamberger Pastoralblatt.** 1868. nr. 44.

(5556.) *Die evangelische Kirchenzeitung über Concordate:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1868. nr. 16.

(5557.) *Cardinal Häffelin und das bayerische Concordat:* **Beilage zur Augsburger Postzeitung.** 1868. nr. 80.

(5558.) **M. Birck** *Marsiglio von Padua und Alvaro Pelayo über Papst, und Kaiser, Kirche und Staat.* Mühlhausen. 1868.

(5559.) **A. Heller** *Heinrich V in seinem Verhältnisse zu seinem Vater dem Kaiser Heinrich IV, und in seinen Beziehungen zu Papst Paschal II.* Melk. 1868.

1869. (5560.) *Il Discorso di Sua Santita al 17 Giugno e l' Allocuzione del Concistoro del 25 Giugno:* **Civilta Cattolica.** Roma. 1869. VII. 7. p. 129. Opportunae reflexiones ex occasione duplicis allocutionis Summi Pontificis ad S. Collegium habitae: quarum prima dolorem exprimit ob adoptata a Civilibus Guberniis principia legibus Dei ac Ecclesiae adversa; altera in Consistorio diei 25 Iun. nova facta Subalpini Gubernii iuribus S. Sedis et Ecclesiae prorsus opposita configit.

(5561.) **Giovanni Franciosi** *Gregorio VII giudicato da* **Dante.** *Considerazioni.* Modena. 1869. Vindicat iudicium *Dantii* de factis Gregorii VII depromtum, et simul ostendit vanitatem calumniarum, quas passim appingunt adversarii Sancto Pontifici.

(5562.) *La Chiesa Cattolica senza Papa in Russia:* **Unita Cattolica.** Torino. 1869. p. 871. Contra multiplices persecutiones Gubernii Russici, queis Ecclesiam Catholicam pene exterminare contendit.

(5563.) **Janssen** *zur Geschichte des Josephinismus und seiner geistlichen Helfershelfer:* **Chilianeum,** *Blätter für kath. Wissenschaft. N. F.* Zürich. 1869. I. 122.

(5564.) *Investitur-Streit: Zur Abwehr zeitläufiger Vorurtheile:* **Schweizerische Kirchen-Zeitung.** 1869. p. 216.

(5565.) **Seb. Brunner** *die Mysterien der Aufklärung in Oesterreich 1770—1800.* Mainz. 1869. Quemadmodum in priore similis argumenti opere, in Liter. anni 1868 laudato (Die theol. Dienerschaft), ita in praesente graviter perstringit Iosephinismum.

(5566.) **Löger** *Heinrich II. und Ioseph II in ihrem Verhältniss zur Kirche.* Wien. 1869.

(5567.) **Joan. B. Ormaechea** Eppus Tulancinguensis in Republica Mexicana, *brevis defensio veritatis ad rem ecclesiasticam pertinentis.* Paris. 1869. Opusculum dirigitur contra errores moderni seculi, iuribus ac libertatibus Ecclesiae et Romani Pontificis oppositos. Demonstrat auctor: „Principibus integrum haud esse, contra libertatem Ecclesiae quidquam decernere, quin Dei Omnipotentis iram provocent, et se suosque subditos in interitum ducant; Placetum nullo pacto iustificari; theologicarum rerum directionem civili Auctoritati absque summa impietate vindicari non posse; insanum fore, Ecclesiam ex odio suis naturalibus privare functionibus; a pactis recedere et Concordata cum Sede Apost. inita, ipsa inconsulta, rumpere nec pactorum naturae, nec Gubernii Civilis decori convenire etc.“

(5568.) *Zur Reise Papst Pius VI von Wien nach Rom:* **Katholik.** Mainz. 1869. XXII. 227. Ex *Brunneri* operibus de relatione Imperii ad Pontificatum sub Pio VI et Iosepho II.

(5569.) *Die Kath. Kirche in Russland:* **Oest. Volksfreund.** 1869. nr. 148.

(5570.) *Zur Literatur des Iosephinismus:* **Historisch-politische Blätter** *für das kath. Deutschland.* München.

1869. T. 64. p. 449. 513. Recensio operum de relatione Imperii ad Pontificatum sub Iosepho II. Imp.

(5571.) *Die Concordate und der moderne Rechtsstaat:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1869. p. 55.

1870. (5572.) *Expositio documentis munita earum curarum, quas Summus Pontifex Pius IX assidue gessit in eorum malorum levamen, quibus in ditione Russica et Polona Ecclesia Catholica afflictatur, e Latinis Ephemeridibus excerpta.* Romae. 1870. Expositio haec inter *Monumenta* nostra *Catholica pro independentia Pot. Eccles. ab Imp. Civili* comparet integra.

(5573—5574.) **Vinc. Nussi** *Conventiones de rebus Ecclesiasticis inter S. Sedem et Civilem Potestatem variis formis initae, ex collectione Romana excerptae.* Moguntiae. 1870. Originalis editio Romae facta est sub titulo: *50 Conventiones etc. — a Sec. XII ad nostra usque tempora;* Moguntina editio integrum textum harum Conventionum, una insuper conventione addita, exhibet.

(5575.) **Danielik J.** *Jelenetek az egyházi beigtatásnak joga és módja felett a XI és XII században vivott harczokból:* **Új Magyar Sion.** Esztergom. 1870. p. 17.

(5576.) *Unser Concordat* (Bayern) *und das Concil:* **Pastoralblatt** *für die Diöcese* **Augsburg.** 1870. p. 177.

1871. (5577—5578.) **Pietro Balan** *la prima lotta di Gregorio IX con Federigo II* (1227—1230): *studio storico.* Modena. 1871. Cum laude memoratur in fusiore recensione ephemeridis *Civilta Cattolica.* Firenze. 1871. VIII. 3. p. 449.

(5579—5586.) *La Nomina dei Vescovi in Italia:* **Unita Cattolica.** Torino. 1871. p. 965. Item: *La Nomina dei Vescovi e la Liberta della Chiesa.* Ibid. p. 989. Porro: *Le Dichiarazioni del S. P. Pio IX sulla Nomina dei nuovi Vescovi.* p. 993. Tum: *Le Nomine dei Vescovi e le garanzie dei Deputati.* p. 1081. Et: *La Chiesa e i Governi Scomunicati.* p. 1089. Tandem: *I nuovi Vescovi Italiani e* l'

Exequatur. p. 1153. Omnes hi articuli vindicant ius Summi Pontificis, nominandi Eppos in sic dicto regno Italiae. Articulus postremus etiam in Gallica ephemeride *L' Echo de Rome. Paris. 1871. p. 182. vol. 3.* vulgatus fuit; addito novo articulo p. 230: *Les Eveques Italiens et l'* Exequatur.

(5587.) *Die Fürsten, welche die kath. Kirche ruiniren, ruiniren sich selbst:* **Schweizerische Kirch. Ztg.** 1871. nr. 5. Ostenditur, obligari Principes summa duci reverentia erga Vicarium Christi.

(5588.) *Das deutsche Kaiserthum:* **Wiener Kirch. Z.** 1871. p. 274. De relatione veteris Romani Imperii ad Papam, et de moderno Germanico Imperio.

(5589.) *Urtheil eines Bischofs* (von Nimes in Frankreich) *über die Absetzung der Fürsten durch die Päpste im Mittelalter:* **Gegenwart.** Wien. 1871. p. 614.

(5590.) **Csóka Károly** *a Pápák befolyása Magyarország ügyeire az Árpádok alatt 1000—1301:* **Religio,** *folyóirat.* Pest. 1871. II. p. 105—161. De benefico influxu S. Sedis in res Hungariae cum civiles tum sacras.

(5591.) **Fr. Hülskamp** *Päpste und Fürsten:* **Zeitgegemässe Brochüren.** Münster. 1871. VII. 100. Est pars dissertationis de victoriis Ecclesiae Sec. XIII.

(5592.) **Pachtler** S. I. *Deutsche Nationalkirche:* **Stimmen aus Maria-Laach.** *Kath. Monatschrift.* Freiburg. 1871. I. 1. Contra proiectum erigendae sub auspiciis Civilium Guberniorum Ecclesiae Nationalis Germanicae, a S. Sede independentis.

(5593.) **Bauer** S. I. *Romanismus und Germanismus.* Ibid. p. 95. De relatione novi Imperii Germanici ad Papam.

(5594.) *Einfluss der Päpste auf den Staat:* **Schweiz. K. Z.** 1871. p. 335. 344. 358. Est particula maioris articuli de sic dicto *Ultramontanismo,* et retegit erroneas sententias tum Politicorum tum liberalium ecclesiasticorum.

(5595.) **Fl. Riess** S. I. *die römisch-deutsche Frage:* **Stimmen aus Maria-Laach.** *Kath. Monatschr.* Freiburg. 1871. I. 177. Examinat librum *Ottonis Mejeri,* quem in literatura anni istius paulo superius recensuimus.

Ad Literaturam specialem de **Hetruria**

(Vol. IV. p. 910.) adiicienda sunt:

(5596.) **Daniele da Forno Velasco** O. S. F. *Breve Analisi pratica del Sinodo tenuto in Pistoia da M. Scipione de Ricci.* 1800.

(5597.) *Osservazioni sopra l' articolo intitolato:* Details historiques sur la condamnation du Synode de Pistoia, et la pretendue retractation de M. Ricci, *che si legge nella Cronaca religiosa stampata in Parigi 1820.* Parigi 1821.

Pro reformationibus in Synodo Pistoriensi proiectatis lucem videre opuscula:

5389. *Ricci, Bischof v. Pistoia, ein Opfer der Consequenz der Römischen Curie:* **Gabler** *Journal für theol. Liter.* Nürnberg. 1806. II. 727.

5390. *Apologia della leggi di giurisdizione, amministrazione, e polizia eccles. publicate da Leopoldo I.* Firenze. 1858.

5391. et: (5598.) **Agenore Gelli** *Memorie di Scipione de Ricci, Vescovo di Prato e Pistoia, scritte da lui medesimo e pubblicate con documenti.* Firenze. 1865. — Opus hoc crisi subiecit *Civilta Cattolica.* Roma. 1866. VI. 5. p. 201. 322. Item VII. 7. p. 446.

---

b) Literatura de **Concordato, Austriaco.**

(Vol. IV. 983. ss.)

Ampla de Concordato *Austriaco* literatura, quam volumen IV exhibet, etiam inde ab a. 1865 notabiliter augebatur, praesertim ubi infaustis anni 1868 legibus plura Concordati puncta unilateraliter abrogari contigit. Tum ante tum post conditas memoratas leges in publicis cumprimis ephemeridibus ac diariis permulta de Concordato et legibus novellaribus

scripta fuere *pro* et *contra:* quorum omnium catalogum texere et inanis foret labor et pene impossibilis. Adducemus duntaxat praecipuas discussiones inde ab anno 1866, subnectendo simul unum alterumve adversae partis opusculum, eo praenotato, quod pars literaturae huius ad obiecta sic dicti *civilis matrimonii,* et *Scholae* pertineat, atque suis locis per nos inserta sit. Prius tamen supplementi instar sistimus aliquot opuscula ad literaturam voluminis IV spectantia:

1855—1865. 5392. **Friedrich Albrecht** *der gewaltsame Kinderraub zu Bologna. Zugleich ein Wort der Warnung an alle Concordatsfreunde.* Ulm. 1858. Contra Concordatum Austriacum se enunciat.

(5599.) **Card. Wiseman** AEp. Westmon. *IV Advent lectures on concordats.* London. 1855. Germanica editio exhibetur Vol. IV. 986. nr. 529.

(5600.) *Das kirchliche Leben in Wien in der letzten Periode.* Wien. 1865. Opusculum praeter alia de Concordato etiam scribit, signanter de Conferentiis Praesulum Imperii a. 1856 eatenus habitis.

(5601.) *Ansprüche der Protestanten in Oesterreich.* Freiburg. 1859. Brevis apologia Concordati.

1866. *Lit. Austriaca.* (5602.) *Das Konkordat und der Gemeinderath:* (von Wien.) **Oesterr. Volksfreund.** Wien. 1866. Nr. 233. Contra motus in gremio Magistratus Vindobonensis in obiecto Concordati excitatos.

(5603.) *Gegen das österreichische Concordat.* Ibid. Nr. 296. s. Obiectionem ex ephemeridibus MDucatus Badensis *Badischer Beobachter* desumtam refellit.

(5604.) **Vincenz v. Paul Thuille** *Capuc. Was ist das Konkordat? Frage und Antwort auf ein Stück Vorarlberger-Landtag. Eine Predigt gehalten in Feldkirch.* Innsbruck. 1866.

Liter. extranea. (5605—5606.) *Jesuiten und Concordat; Concordat und kirchliche Wissenschaft:* **Sion.** Augsburg. 1866. p. 1160. 1205. Diriguntur articuli contra Universales Ephemerides *Allgemeine Zeitung*, quae Austriacum Concordatum impugnarunt.

1867. *Lit. Austr.* (5607.) **Siricius laicus** *zur Besänftigung der Concordatsgegner:* **Die Gegenwart.** *Politische Wochenschrift.* Wien. 1867. p. 584.

(5608.) **Osimus** *noch steht das Concordat.* Ibid. p. 680.

(5609.) **Siricius laicus** Pro *oder* contra *Concordat.* Ibid. p. 804.

(5610.) Idem, *erster Sturm gegen das Concordat.* Ibid. p. 874.

(5611.) *Unantastbarkeit des Concordats.* Ibid. p. 947. In omnibus his articulis potissimum Iudaicae ephemerides Vindobonenses castigantur, summam manifestantes rerum catholicarum ignorantiam.

(5612.) **Theodor Pachmann** *eine Stimme auch für Concordat und Iesuiten:* **Oesterr. Volksfreund.** 1867. Nr. 31. 32.

(5613.) *Das Konkordat und Ungarn.* Ibid. nr. 41.

(5614.) *Das österr. Konkordat und die Presse.* Ibid. n. 50.

(5615.) *Das österr. Konkordat und das Protestanten-Patent vom 8 April 1861.* Ibid. nr. 63. 64. 72. 99. 103.

(5616.) *Die „Neue Freie Presse" und das Konkordat.* Ibid. nr. 66.

(5617.) *Gutachten einer Advokatencommission.* Ibid. nr. 65. 69. 70.

(5618.) *Das Concordat und Ungarn.* Ibid. nr. 78.

(5619.) *Oesterreich und die deutschen Katholiken.* Ibid. nr. 80.

(5620.) *Zur Concordatsrevision.* Ibid. nr. 92.

(5621.) *Der Feldzug gegen das Concordat.* Ibid. nr. 168.

(5622.) *Randglossen zum Concordat.* Ibid. nr. 174.

(5623.) *Concordat und Bigamie.* Ibid. nr. 180.

(5624.) *Petitionen für und gegen das Concordat.* Ib. n. 206.

(5625.) *Gegen das Concordat.* Ibid. nr. 218. 237.

(5626.) **T. Pachmann** *Dupliken im Concordats-Processe.* Ibid. Nr. 230. 231. 232.

(5627.) Idem, *das kath. Volk, seine Gemeindevertretungen, und der Concordatssturm.* Ibid. nr. 253—256.

(5628.) Idem, *über politischen Predigtstoff.* Ibid. nr. 297—299.) Omnes articuli, cumprimis *Theodori Pachmanni* in Univers. Vienn. Professoris, docte elaborati.

(5629.) *Der Concordats-Adressensturm:* **Salzburger Kirchenblatt.** 1867. p. 349.

(5630.) *Der Concordatssturm und seine wahre Bedeutung.* Ibid. p. 397. Ex epistola AEppi Friburgensis ad Card. Viennensem.

(5631.) *Concordat und Josefinismus*: **Wiener Kirchenzeitung.** 1867. p. 129.

(5632.) *Concordat und Protestantenpatent.* Ibid. p. 179.

(5633.) *Das Synedrium und das Concordat.* Ibid. p. 372.

(5634.) *Der Sturm gegen die Adresse der Bischöfe.* Ibid. p. 465.

(5635.) *Eine Concordatshetze vor sieben Jahren.* Ibid. p. 481.

(5636.) *Das Conciliabulum vor dem Schottenthore.* Ibid. p. 497.

(5637.) *Die Hetze gegen das Concordat und die Bischöfe.* Ibid. p. 676. Potissimum contra ephemerides Viennenses et enunciationes membrorum Consilii imperialis, diriguntur articuli.

(5638.) *Ernste und heitere Kritiken über das Abgeordnetenhaus.* Ibid. p. 705.

(5639.) *Practische Rechtsfragen.* Ibid. p. 725.

(5640.) *Zur Geschichte der Concordatshetze.* Ibid. p. 737. 753. 769.

(5641.) *Der volkswirtschaftliche Fortschritt und das Concordat.* Ibid. p. 772.

(5642.) *Die clericalen Agitationen für das Concordat.* Ibid. p. 785. Hi quoque articuli, ut priores, omni attentione digni sunt.

(5643.) *Ein Wort an meine Zeitgenossen. Von Dr. G****.* Wien. 1867. Pro Concordato.

(5644.) *Warum tobt man gegen das Concordat? Adresse der zu Wien versammelten Erzbischöfe und Bischöfe an Se. k. k. apostol. Majestät.* Wien. 1867. Inter „Monumenta pro indep. Pot. Eccl." vulgavimus Praesulum literas.

(5645.) **Theodor Pachmann** *freimüthige Worte gegen die Concordats-Verlästerung.* Wien. 1867. Separata editio articuli, qui in ephemeridibus „Oest. Volksfreund" vulgatus extitit.

(5646.) *Sturmpetition an den gesunden Menschenverstand, oder der Weg mit dem Concordat. Von einem schlichten Bürger.* Wien. 1867. Pro Concordato.

(5647.) **Werner** *die Kirche und ihre Gegner.* Wien. 1867.

(5648.) *Ein protestantisches Concordat:* **Kapistran.** *Kath. Volksblatt.* Wien. 1867. p. 195.

(5649.) *A Concordatum:* **Idők Tanuja.** Pest. 1867. nr. 51. 56. Articulus praesens reflexiones continet circa quaestionem: *an et qualiter Concordatum Austriacum ad Hungariam applicari possit.*

(5650—5655.) *Concordatum:* **Pesti Hirnök.** 1867. nr. 9. 23. 28. 76. 141. 169. Omnes articuli sunt apologetici pro Concordato, etiam respectu Hungariae.

(5656—5662.) *Lehet-e a Concordatum országgyülési vitatkozás tárgya?* Ibid. nr. 74. Negative respondetur, et evolvitur, Concordato inter Papam et Regem Apostolicum concluso per se inesse vim obligandi, nec posse amplius diaetalibus concertationibus obnoxium reddi. Idem argumentum

tam in: **Religió.** Pest. 1867. I. 216. quam in eodem Diario Pestiensi denuo pertractatur Nr. 86. 87. 90. 100. 108.

Contra Concordatum in Austria praeter innumeros publicorum diariorum ac ephemeridum articulos prodierunt:

5393. *Schwarze Blätter. Der Geist des Concordates. Von einem Mitgliede des Wiener Gemeinderathes.* Wien. 1867.

5394. **1848:** *Politikai Hirlap.* Pest. 1867. nr. 61. 65.

Liter. extranea. (5663.) *Die geheimen Beilagen des österreichischen Concordates, und die Adresse der österr. Bischöfe an den Kaiser vom 28 Sept. 1867:* **Archiv für kath. Kirchenrecht.** Mainz. 1867. XVIII. 449. Inter Monumenta nostra pro indep. Eccl. ab Imp. comparent omnia, quae hic vulgantur.

(5664.) *Das österr. Concordat:* **Hamburgisches Kirchenbl.** 1867. nr. 43. 44.

(5665.) *Der Concordatsturm in Oesterreich;* **Leipziger Kirchenblatt.** 1867. nr. 21.

(5666.) *Der österr. Episkopat über die Aenderung des Religionsbekenntnisses etc.* (Adresse an den Kaiser.): **Osnabrücker Kirchen- und Volksbote.** 1867. nr. 39. 40.

(5667.) *Zur Concordatsfrage:* **Schlesisches Kirchenbl.** Breslau. 1867. nr. 47.

(5668.) *Die Lage des Klerus in Oesterreich. Ein Weckruf von der Donau:* **Hist. pol. Blätter** *für das kath. Deutschland.* München. 1867. LX. 330. 702.

(5669.) *Il Concordato e l' Episcopato Austriaco:* **Unita Cattolica.** Torino. 1867. p. 1098.

(5670.) *Die Concordatsfeindschaft im österr. Reichsraths-Abgeordnetenhause:* **Sion.** Augsburg, 1867. p. 601. 718.

(5671.) *Adresse des Archeveques et Eveques de l' Autriche a S. M. Imp. et Royale Apostolique relativement au Concordat Autrichien.* Paris. 1867.

Contra Concordatum Austriacum vulgata sunt:

5395. *Die Bischofsadresse und das Concordat:* **Allgemeine Kirchenzeitung.** Darmstadt. 1867. nr. 85.

5396. *Die Kaiserliche Antwort auf die Adresse der Bischöfe und der Ultramontanismus.* Ibid. nr. 87.

1868. *Lit. Austr.* (5672.) *Der Kampf gegen Rom:* **Oesterr. Volksfreund.** Wien. 1868. Nr. 21. 22.

(5673.) *Oesterreich und Rom.* Ibid. nr. 27.

(5674.) *Die Concordats-Debatte.* Ibid. nr. 45.

(5675.) *Zum Concordatskampf.* Ibid. nr. 55.

(5676.) *Zur Concordatsfrage.* Ibid. nr. 56.

(5677.) *Randglossen zu dem Artikel der* „Presse“ : *Zur Concordatsfrage. Angeblich von einem kathol Theologen.* Ibid. nr. 65.

(5678.) **Theodor Pachmann** *ein exegetischer Versuch als blosses Privatissimum.* Ibid. nr. 81. ss. Contra enunciationes anti-concordaticas in Camera Procerum Consilii Imp.

(5679.) *Eine Illustration des* „Non possumus.“ Ibid. nr. 97.

(5680.) *Ungarn und das Concordat.* Ibid. nr. 110.

(5681.) *Die Publication der confessionellen Gesetze und das Concordat.* Ibid. nr. 122.

(5682.) *Allocution des Papstes gegen die österr. Confess. Gesetze.* Ibid. nr. 146. 147. 156.

(5683.) *Die Demonstrationen gegen die Allocution.* Ibid. nr. 151.

(5684.) *Die päpstliche Allocution und die Staatsgrundgesetze.* Ibid. nr. 159.

(5685.) *Die Protest-Note des Ministers des Aeussern gegen die Allocution.* Ibid. nr. 175.

(5686.) *Ueber das Concordat.* Ibid. nr. 234. 235. Praeadductae discussiones, pro more solide elucubratae concernunt primo deliberationem Parlamenti superioris Consilii Imperialis super Concordato, dein leges novas Austriacas Concordato oppositas, tandem condemnationem Pontificiam legum harum.

(5687—5694.) **Graf Eduard Lubienski** *das Concordat*

in Oesterreich. Aus der französischen Handschrift übersetzt. Wien. 1868. Insignis apologia Concordati ab auctore Sanctae Rom. Ecclesiae cordicitus addicto concinnata a. 1867 lingva gallica, sed, illo editioni libri praemortuo, per alium in germanicum idioma translata. Librum hunc recensuit Canonicus Litomericensis **Iosephus Ginzel** in ephemeridibus literariis Viennensibus: *Allgemeine Literaturzeitung.* 1868. Nr. XII. Verum tantis reflexionibus opus Lubienskianum comitabatur, taliaque protulit de Concordato principia, ut iam ipsa Redactio dictarum ephemeridum adnotandum censuerit: reflexionibus Canonici deesse certum fundamentum. Uberius castigata fuit recensio in pagellis aeque Vindobonensibus: **Die Gegenwart.** *Politische Wochenschrift.* 1868. p. 320: *Ist das Ernst?* cum subscriptione *Clerici legalis.* His animadversionibus motus Canonicus *Ginzel,* vulgavit in ephemeridibus: **Oesterr. Volksfreund.** Wien. 1868. nr. 86. articulum: *Zur Verständigung und Abwehr.* Cuiusmodi articulus etiam in *Gegenwart.* p. 343. recusus fuit. Verum nec per hunc articulum satisfecit iustis Redactionum reflexionibus: nam et prius nominati *Volksfreund*, et posterioris *Gegenwart* redactores suas reflexiones meritorias porro sustentarunt: cumprimis *Clericus legalis* in *Gegenwart.* p. 366. Erga has novas reflexiones Canonicus *Ginzel* denuo calamum arripuit, et laudabili cum zelo declaravit: ab se retractari, quidquid in sua recensione libri Lubienskiani seu S. Sedis sive Eppatus Catholici intentioni aut enunciationi adversum occurreret. *Volksfreund.* 1868. nr. 92. In Ephemeridibus ecclesiasticis Viennensibus **Wiener Kirchenzeitung** pariter prodiere reflexiones p. 256: *Nach Leitmeritz: dem Herrn Domkapitular D. Ginzel ad nr. XII der Lit. Zeitung.*

(5695.) *Ernste Mahnworte:* **Gegenwart.** Wien. 1868. p. 625. De Allocutione Pontificia contra leges Austriacas 25 Maii 1868.

(5696.) *Baron Beust* (Minister Austr.) *und der heil. Stuhl.* Ibid. p. 721.

(5697.) *Fragen an die superklugen Verschwindler Oesterreichs:* **Kath. Blätter aus Tirol.** 1868. p. 39.

(5698.) *Processe gegen Geistliche:* **Gegenwart.** 1868. p.

124. Contra proceduram Regiminis Austriaci, concionatores de Concordato et legibus confessionalibus processu iuridico persequentis.

(5699.) *Der Papst und die Bischöfe über die confessionellen Gesetze in Oesterreich.* Wien. 1868. Constituit fasciculum VII collectionis: *Oesterreichische Volksschriften.*

(5700.) *Die kath. Stimmen des österreichischen Herrenhauses.* Wien et Gran. 1868. Est fasciculus III collectionis: *Katholische Stimmen aus Oesterreich.* Continet dictiones pro Concordato in superiore Parlamento Imperialis Consilii 19—21 Mart. 1868 habitas.

(5701.) *Bischof Dr.* **Fessler** *von St. Pölten, und die neue Aera.* Wien et Gran. 1868. Fasciculus VIII dictae collectionis, pastorales literas de legibus complectens.

(5702—5706.) *Hirtenschreiben des Kardinals F. Erzbischofs von Wien über die confess. Gesetze; — Der Bischof v. Linz und der Bischof von S. Pölten, und die neue Aera; — Die Kirchenfürsten von Görz und Laibach, und die neue Aera; — Die Kirchenfürsten von Böhmen, Mähren und Schlesien, und die neue Aera; — Die Kirchenfürsten von Salzburg, Seckau, Gurk, und Lavant, und die neue Aera.* Wien. 1868. Fasciculi II—VI tomi II memoratae collectionis: continent epistolas pastorales Praesulum Imperii super Concordato et novis legibus confessionalibus.

(5707.) *Warum stürmt man gegen das Concordat? Beantwortet vom Bischof von Linz:* **Salzburger Kirchenblatt.** 1868. p. 89. Ex epistola pastorali Lincensi fragmentum.

(5708.) *Der liberale Cultusminister und das Concordat:* **Wiener Kirchenzeitung.** 1868. p. 200.

(5709.) *Ein gefälschtes Schreiben des Papstes an den Kaiser von Oesterreich.* Ibid. p. 257. Refutatur epistola, praetensive a Romano Pontifice ad Imperatorem Austriae scripta super legibus confessionalibus pro sanctione eidem propositis, et minas excommunicationis intentans. Epistola, de qua hic sermo est, primum in ephemeride gallica *International* comparuit, inde autem ad germanicas transmeavit pagellas. Textus illius germanicus sic se habet: „Vielgeliebter Sohn und hohe *apostolische* Majestät! Wenn der *Titel*, welchen ich vorste-

hend Ew. Maj. gebe, und welcher Ihnen von dem Allmächtigen und von den Vertretern des heil. römischen Stuhles verliehen worden ist, in Ihrem Herzen nicht die Gefühle wachruft, die Sie bisher unter allen Monarchen ausgezeichnet haben, — Gefühle, welche Ihre übelgeleiteten Senatoren in Ihnen nicht zu ersticken, aber doch abzukühlen gewusst haben —: so halte ich doch, als das Haupt der grossen und heiligen christlichen Gesellschaft, mich für verpflichtet, alle mir als Statthalter Christi zu Gebote stehenden Mittel anzuwenden, um *Sie zu Ihrer Pflicht zurückzuführen.* Ich erachte dies für um so nothwendiger, als ich weiss, *dass Ihre ganze hohe Familie und Sie selbst, Majestät, im Grunde nur Verachtung für diese Zugeständnisse haben, welche alle Christen verwerfen werden.* Majestät! Sie haben inmitten der gegenwärtigen Umstände den Anforderungen der modernen Kleingeistigkeiten entsprechen zu sollen geglaubt, und *statt die Zügel Ihrer Regierung mit einer Hand von Eisen zu halten, haben Sie dieselbe träge schiessen lassen.* Und schon können Sie diese Parteiungen nicht mehr niederhalten, welche heute Ew. Maj. nicht mehr, wie sie sollten, bitten, sondern Ihr drohen. Befriedigen Sie *diese gottlosen Wünsche,* weil Sie sich für gezwungen halten, sich vor dem Willen wilder Menschen zu beugen, sei es selbst mit Hintansetzung der Ehrfurcht, welche Sie dem Willen Gottes schuldig sind: *vernichten Sie, Dank den neuen Gesetzen, welche Sie sich anschicken zu sanktioniren, die religiösen Gefühle und das Vertrauen der Welt, indem Sie so an der hauptsächlichsten Grundlage eines ordentlichen Staates, der Moral rütteln, unseren Zorn und den aller guten und wahren Christen auf sich ziehen.* Sire! in dem Wunsche, Ihre Krone zu erhalten, verleugnen Sie den Allmächtigen, welcher sie Ihnen verliehen hat; um Ihre aufrührerischen Unterthanen zu befriedigen, setzen Sie Ihre erhabenen Kinder den Donnerkeulen des Himmels aus und Sie überlegen nicht, Sire, dass man mit solchen Mitteln ein aufgereiztes Volk nicht befriedigt, sondern in ihm nur das Verlangen nach Mehr erweckt. Sie werden also einem drohenden Pöbel gegenüber bleiben, ohne durch ein reines Gewissen und durch den grossen Beistand der Kirche unterstützt zu sein.

Sie haben die Bitten Ihrer erhabenen Familie und fähiger Männer zurückgewiesen, um den Rathschlägen Ihrer Senatoren und gegenwärtigen Minister zu folgen, und Sie haben die väterlichen Rathschläge, welche ich Ihnen durch meinen Nuntius in Wien geben liess, in den Wind geschlagen. Trotz alledem komme ich noch einmal, Sie im Namen des Vaters, des Sohnes und des heil. Geistes anzuflehen, dass Sie sich des Wortes: *Apostolisch*, welches Ihren *Titel* ziert, erinnern, dass Sie das Beispiel der heil. Apostel befolgen wollen, welche ihr Blut für ihren heil. Glauben vergossen haben, dass Sie nicht einen Titel verleugnen mögen, welcher, der Ehrgeiz jedes wahren Christen, Ihrem Ahnherrn von Habsburg verliehen worden ist, weil er den heil. Glauben, welcher die ewige Seligkeit gewährt, nicht blos zu erhöhen, sondern auch zu vertheidigen wusste. Denken Sie nicht blos an sich, Sire. *Werfen Sie* auch *einen Blick auf Ihre zahlreiche Familie*, auf Ihre Gemalin, welche ein schmerzliches aber frohes Ereigniss erwartet; bedenken Sie, Sire, dass alle diese Mitglieder Ihrer Familie künftig auf Sie die Verantwortung für die Unglücksschläge wälzen werden, welche in Folge Ihrer jüngsten Handlungen eintreten könnten. *Denken Sie* endlich *an den greisen Papst, der zu Ihnen spricht*, an die Schmach, welche ihm Jene anthaten, die er für ihm vollständig ergeben hielt; und ich bin überzeugt, dass Sie Anstand nehmen werden, seinen Kelch der Bitterniss zu füllen, indem Sie ihn zwingen, die Segnungen, welche er für Sie und Ihre Familie bereit hält, in eben so viele *verdiente Bannstrahlen* (Excommunication) zu verwandeln. Einstweilen stehe ich nicht an, für Sie an den Allmächtigen die heissesten Gebete zu richten, dass er Ihren Geist aufkläre, und ich sende Ihnen meinen väterlichen Segen. Rom 22 März 1868."

(5710.) *Die österreichischen Bischöfe und die confessionellen Gesetze.* Ibid. p. 409—473.

(5711.) *Allocution Sr. Heil. Pius IX.* (de legibus Austr.) Ibid. p. 418. Egregius commentarius, contra Ministerium directus.

(5712.) *Das Utilitäts-Princip im Rechtsstate.* Ibid. pag. 483.

(5713.) *Die nach Rom adressirte Epistel des providentiellen Ausgleichs-Ministers.* Ibid. p. 497. Contra Notam Ministri Caes. Externorum in negotio Allocutionis.

(5714.) *Das Geheimniss der römischen Politik.* Ibid. pag. 769.

(5715.) *Der protestantische Reichskanzler und die Verhandlungen mit Rom.* Ibid. p. 786.

(5716.) *Audiatur et altera.* (pars): **Vaterland.** Wien. 1868. nr. 159.

(5717.) *Der Kampf der Bischöfe gegen die confessionellen Gesetze.* Ibid. nr. 165.

(5718.) *Das Rundschreiben des Cultusministers.* Ibid. nr. 166.

(5719.) *Null und nichtig.* Ibid. nr. 177. Articuli hi illustrant situm Austriae post novas confessionales leges, et refutant acta et argumenta adversus Praesules Imperii et Allocutionem Pontificiam.

(5720.) *Die neuen konfessionellen Gesetze in Oesterreich:* **Kapistran**; *Kath. Volksblatt.* Wien. 1868. p. 273.

(5721.) *Unsere confessionellen Gesetze und die Bischöfe:* Ibid. p. 299—396.

(5722.) *Der Papst und das Concordat:* **Der Pilger v. Wien.** 1868. nr. 6.

(5723.) *Der Bischof von St. Pölten über die confessionellen Gesetze.* Ibid. nr. 17.

(5724.) *Schreiben des oberösterreichischen Klerus an den Minister des Innern:* **Kathol. Blätter.** Linz. 1868. p. 223. Energica epistola Cleri pro Concordato et contra ministeriales in obversum editos ordines.

(5725.) *Besondere, die österr. Kirche in der neuen Aera betreffende Folgerungen: Staatsgrundgesetz, und Concordat im Herrenhause.* Ibid. p. 303.

(5726.) *Der 25 Mai und seine Bedeutung.* Ibid. p. 401.

(5727.) *Kardinal Rauscher über die Genesis der gegenwärtigen Lage der Kirche in Oesterreich.* Ibid. p. 466.

(5728.) **Pachmann** *über politischen Predigtstoff.* Wien. 1868. Separata editio ex diario politico *Oesterr. Volksfreund*, cuius in literatura anni 1867 meminimus.

(5729.) *Die Freiheit der Kirche. Von einem katholischen Juristen.* Wien. 1868.

(5730.) *Unerhörtes! das ein Advokat aus Baiern über das österreichische Concordat der „Neuen Geissel" geschrieben hat.* Wien. 1868.

(5731.) **Lucian von Samosata** *die Geistlichen im Kotter. Eine hist.-humoristische Novelle des* Anton Gr. Auersperg. (Anastasius Grün) *kritisch beleuchtet vom Verfasser der Herrenhaus-Raketen.* Linz. 1868.

(5732.) **Alban Stolz** 1. *Sündenbock: Seitenstück zum Wechselbalg.* 2. *Schlagender Beweis, dass in Oesterreich an allen Uebeln die kathol. Politik, das Concordat, kurz die Katholiken Schuld sind. Angeregt durch A. Stolz, geliefert von der „Neuen Geissel."* Wien. 1868.

(5733.) **Anton Philalethes** *Paris und die Lüge, Rom und die kathol. Wahrheit, oder das unbesiegbare Concordat.* Wien. 1868.

(5734.) *Zwei Hirtenschreiben des* **Bischofs von Linz** *über das Concordat und über den modernen Liberalismus.* Linz. 1868.

(5735.) *Erlass des* **Bischofs von Linz** *an den Clerus der Diöcese anlässlich der Publication der confessionellen Gesetze.* Linz. 1868.

(5736.) *Von der Polsenz: Same und Frucht. Ein Mahnwort an' s Christenvolk.* Linz. 1868.

(5737.) *Die katholischen Stimmen des österr. Herrenhauses. Reden gehalten in der Schulgesetz-Debatte am 30 März 1868.* Wien. 1868. Maior pars sermonum horum est apologetica Concordati, ac idcirco hic praetermitti non potest, utut ad quaestionem Scholarem immediate pertineat collectio.

(5738.) *Blumenlese religiöser Reden zur Erbauung kath. Christen zusammengestellt aus den Sitzungsberichten des Wiener Gemeinderathes und des ersten österr. Lehrertages.* Wien. 1868.

(5739—5741.) *A' Concordatum:* **Pesti Hirnök.** 1868. nr. 54. 109. 155. Tribus articulis denuo propugnatur in hoc

diario politico sententia, quod Concordatum Austriacum tam in Austria quam Hungaria vi obligativa adhuc polleat.

(5742.) **Sebők László** *Concordatum és revisio:* **Idők Tanuja.** Pest. 1868. nr. 51.

Angyal Bandi *sem Concordatum sem revisio.* Ibid. nr. 62. 63. Contra priorem articulum, relate ad Hungariam: pugnat pro sic dicto autonomico Catholicorum ecclesiasticorum aeque ac secularium congressu.

(5743.) **Sebők László** *Concordatum és revisio.* Ibid. nr. 70. Est responsum ad praecedentis articuli observationes ac obiectiones.

(5744.) **Gyurikovics Mátyás** *a' Concordatumok jelleme és lényeges tulajdonairól.* Ibid. nr. 76. 84—87.

(5745.) **Mihályi Endre** *sem Concordatum sem revisio.* Ibid. nr. 89. Nova replica ad articulum *Ladislai Sebők.*

(5746.) *A Pápai Allocutio és a sajtó.* Ibid. nr. 153. Apologia Allozutionis contra leges Austriacas Concordato adversas habitae.

(5747.) **Boleszny Antal** *a vitézkedő egyház és az antikatholikus sajtó.* Ibid. nr. 175. Eiusdem cum praecedente argumenti.

(5748.) Idem, *a magyar-osztrák válaszjegyzék a' Pápa Junius 22-i Allocutiójára.* Ibid. nr. 185. 186.

(5749.) *Was wollen eigentlich die Concordatsstürmer in Oesterreich?*: **Wahrheitsfreund.** Cincinnati. 1868. XXXI. 273.

(5750.) *Stimmen aus dem Herrenhaus in Wien über das Concordat.* Ibid. 439.

(5751.) *Ungarn und das Concordat.* Ibid. 555.

(5752.) *Das Concordat ist noch nicht todt.* Ibid. 608.

Contra Concordatum prodiere in lucem a. 1868:

5397. **Mand** *Oesterreich und Rom. Ein Kampf um die geistige Freiheit.* Wien. 1868.

5398. **Raeban** (Baro Bonar) *Considerations sur le Concordat de 1855.* Trieste. 1868.

5399. *Einige wohlgemeinte Worte über das Concordat und Kirchenstreit.* Bozen. 1868.

5400. **B. von Carneri** *Hirtenbrief des Fürstbischofs Dr. Zwerger, beleuchtet.* Wien. 1868.

5401. *An den Knecht der Knechte Gottes in Rom offenes Sendschreiben der Völker Oesterreichs:* **Neues Wiener Tagblatt.** 1868. Est quasi quoddam Manifestum contra Allocutionem Pontificiam. Redactor Ephemeridum propter hunc articulum processu conventus et punitus fuit.

5402. *Streiflichter auf die Uebelstände in der katholischen Kirche; ein Wort zur Verständigung von einem kath. Theologen. II. Das Konkordat.* Wien. 1868.

5403—5404. **Toldy István** *Elmélkedések az Egyházreformról. Egy Ultramontán papnak ajánlva.* Lipcse. (Pest.) 1868. De Concordato cap. 14 disserit. Prodivit etiam germanice: *Betrachtungen über die kirchliche Reform, mit besonderer Rücksicht auf das österr. Konkordat. Einem Ultramontanen Geistlichen gewidmet. Aus dem Ungarischen übersetzt von* **Ludwig Hevesi.** Leipzig. (Pest.) 1868.

Lit. extranea. (5753.) *Der Stand der katholischen Kirchenfrage in Oesterreich zu Anfang des Jahres 1868:* **Archiv für kath. Kirchenrecht.** Mainz. 1868. XIX. 188. 303.

(5754.) *Zur weiteren Orientirung über die Kirchenfrage in Oesterreich.* Ibid. p. 457.

(5755.) *Die neuen bürgerlichen Kirchengesetze in Oesterreich.* Ibid. XX. 157.

(5756.) *Il Concordato Austriaco nella Camera dei Signori di Vienna:* **Civilta Cattolica.** Roma. 1868. VII. 2. p. 168.

(5757.) *Die österreichischen Gesetze und die päpstliche Allocution:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1868. nr. 28.

(5758.) *Der Episcopat und die neuen Gesetze in Oesterreich.* Ibid. nr. 33.

(5759.) *Das österreichisshe Concordat:* **Freiburger Kirchenblatt.** 1868. nr. 21.

(5760.) **Fussenecker** *ein folgenschwerer Rechtsbruch:* **Sion.** Augsburg. 1868. p. 308.

(5761.) *Streiflichter aus Österreich.* Ibid. p. 328. 373.

(5762.) *In der neuen Aera Oesterreichs.* Ibid. p. 1082.

(5763.) *La Santa Sede ed il Becchino dell' Austria:* **Unita Cattolica.** Torino. 1868. p. 113.

(5764.) *Le Dimostrazioni contro il Concordato in Austria.* Ibid. p. 333.

(5765.) *La Religione e la Giustizia nella Camera Austriaca.* Ibid. p. 334.

(5766.) *Costanza dell' Episcopato Austriaco.* Ibid. p. 336.

(5767.) *Condanna dei Vescovi della Boemia.* Ibid. p. 1005.

(5768.) *Die neuen confessionellen Gesetze und das Concordat in Oesterreich:* **Danziger Kirchenblatt.** 1868. nr. 26. 27.

(5769.) **Strodl** *über Concordate, deren internationale und kirchliche Bedeutung im Allgemeinen, über das bayerische und österreichische Concordat insbesondere.* Schaffhausen. 1868.

(5770.) *Wenn das österreichische Concordat gebrochen ist, was dann?* **Leipziger Kirchenblatt.** 1868. nr. 8.

Contra Concordatum semet enunciarunt:

5405. *Oesterreich unter dem Concordat. Erinnerungen Eines Sachsen aus dem Feldzuge von 1866.* Leipzig. 1868.

5406—5408. *Zum Frieden zwischen Kirche und Staat in Oesterreich.* Leipzig. 1868. Sunt 8 Epistolae, quae primum in ephemeridibus Coloniensibus *Kölnische Blätter* vulgatae fuere. In officiosis ephemeridibus Viennensibus *Wiener Abendpost*, 1868. p. 826. 838. cum encomio exceptum est opusculum! quum tamen eaedem ephemerides (ut suo loco observavimus) Concordatum a. 1855 insigniter vindicaverint adversus multimodas exceptiones et obiectiones, — Idem opusculum recensuit Professor Pragensis *Schulte* in pagellis criticis: *Theol. Liter. Blatt.* Bonn. 1868. p. 806.

5409. *Die Päpstliche Allocution gegen Oesterreich.* Neureudnitz. 1868.

5410. *Die Bischöfe und die Staatsregierung in Oesterreich:* **Neue evangel. Kirchenzeitung.** 1868. nr. 44.

1869. *Lit. Austr.* (5771—5772.) **Siricius Clericus** *Der Bischof v. Linz:* **Gegenwart.** Wien. 1869. p. 249. De processu Eppi ob defensam Concordati auctoritatem, non obstantibus novellaribus anni 1868 legibus Concordato oppositis. Item: *Ein Bischof und seine Richter in Oesterreich.* Ibid. p. 371. Utrobique eximie propugnatur fortitudo Praesulis, et valor Concordati.

(5773.) *Zur Immunität der Bischöfe:* **Oesterr. Volksfreund.** Wien. 1869. nr. 21.

(5774.) *Eine Denkschrift des Böhmischen Episcopates.* Ibid. nr. 128. Memoriale Praesulum Bohemiae continet epistolas pastorales post novas leges civiles ad Clerum ac populum dimissas, et per Iudicia civilia censura affectas.

(5775—5776.) *Ueber die Abführung des Bischofs von Linz zum k. k. Landesgericht.* Ibid. nr. 129. Item: *In Angelegenheit des Bischofs von Linz.* Ibid. nr. 130.

(5777,) *Der Process des Bischofs von Linz und das Concordat.* Ibid. nr. 137. 157. 158. 160.

(5778.) *Oesterreich und Rom.* Ibid. nr. 159.

(5779.) *Die Begnadigung des Bischofs von Linz.* Ibid. nr. 161.

(5780.) *Der Bischof v. Linz und die Staatsgrundgesetze:* **Vaterland.** Wien. 1869. nr. 178.

(5781.) *Rom und Oesterreich.* Ibid. nr. 194. Tam prior quam praesens articulus energice tuetur Concordatum contra impetitiones Gubernii et Tribunalium Austriae.

(5782.) *Der Process gegen den Bischof von Linz.* Ibid. nr. 197. Inconsequentiam passus iudiciarii egregie commonstrat articulus et profitetur: „Die Hirtenbriefe der Bischöfe stören nicht die öffentliche Ruhe, sondern der zwischen den Gegnern der Neuen Aera und der Lehre der Kirche Widerspruch stört sie."

(5783—5784.) *Stab- und Schwertträger:* **Frisch Voran!** *Politisches Wochenblatt.* Prag. 1869. nr. 23. De Eppi Lin-

censis processu. Item: *An den Kaiser.* Ibid. nr. 25. De eodem argumento.

(5785.) *Adress-Entwurf an Se. Majestät den Kaiser.* Ibid. nr. 26. Notatu dignus articulus: continens conceptum dimittendae ex incidenti *violati per novellares leges Concordati* ad Caesarem remonstrationis: et simul provocationem ad Bohemos, ut quo plures subscribant repraesentationem istam. Sic sonat conceptus: „Die ehrfurchtsvoll Unterzeichneten wagen es dem Throne Ew. Maj. zu nahen, um in kindlicher Offenheit eine Bitte vorzutragen. Seit dem Tage, da Ew. Maj. das mit Sr. Heil. Pius IX abgeschlossene *Concordat* unterzeichneten, durch welches die Katholiken Oesterreichs das freundschaftliche Verhältniss zwischen Staat und Kirche für immer besiegelt glaubten, — seit jenem Tage sind über Oesterreich grossartige Umwandlungen dahingegangen, — ob zum Segen oder Unsegen für Oesterreich, darüber werden wahrscheinlich die Meinungen immer getheilt bleiben. Ew. Maj. eben so wenig als uns wird es unbekannt geblieben sein, *dass auf Grund der Umwälzungen, welche die österr. Gesetzgebung erfahren hat, in jüngster Zeit die k. k. Behörden im Namen Ew. Maj. mannigfache Verfügungen und Anordnungen getroffen haben, welche das oben erwähnte Concordat als aufgehoben erscheinen lassen.* Ew. Majestät! Die Erneuerung freundschaftlicher Beziehungen zwischen unserer staatlichen Regierung und unsern kirchlichen Vorgesetzten würde uns Katholiken mit grösster Freude erfüllen; allein da es scheint, dass Ew. Maj. Regierung auf die Wiederanknüpfung solcher Beziehungen nicht eingehen zu können glaubt, wollen wir mit einer darauf bezüglichen Bitte Ew. Maj. nicht lästig fallen. Indess wird es Ew. Maj. Aufmerksamkeit nicht entgangen sein, dass in dem mit Sr. Heil. abgeschlossenen Concordate nicht nur seitens der österreichischen Staatsgewalt der katholischen Kirche gewisse Ansprüche auf Schutz zugestanden worden sind, sondern dass auch dagegen gewisse *Vorrechte* theils der Regierung Ew. Maj. als Schutzmacht der kath. Kirche eingeräumt, oder wenigstens neu bestätigt worden sind. Bei der tiefsten Verehrung, die wir für die geheiligte Person Ew. Majestät als des uns von Gottes Vorsehung

bestimmten Monarchen hegen, haben wir ergebenst unterzeichneten Katholiken den heissen Wunsch, Ew. Majestät möchten, nachdem es, wie es scheint, unmöglich geworden, die im Concordat eingegangenen Verbindlichkeiten zu erfüllen, grossmüthigst auch auf alle in diesem Vertrage eingeräumten oder bestätigten kirchlichen Vorrechte verzichten. Wir legen daher zu den Stufen des Thrones Ew. Maj. die ehrfurchtsvolle Bitte nieder, *Höchstdieselben möchten geruhen, wenigstens in so lange, als es in Oesterreich Gesetze und Regierungsverordnungen oder gerichtliche Entscheidungen gibt, die dem Concordate entgegen sind, auf die Ausübung aller kaiserlichen Vorrechte, von denen das Concordat Erwähnung thut, freiwillig zu Gunsten der kirchlichen Vorgesetzten zu verzichten; als auf die Ernennung für geistliche Pfründen und Würden, auf die Verwaltung kirchlicher Fonde durch die Regierung Ew. Maj. und auf die Einflussnahme der Regierung Hochderselben in die Heranbildung der Priesterthumscandidaten, und andere reinkirchliche Angelegenheiten.* Abgesehen von den aus dem Wesen eines *zweiseitigen Vertrages* und aus dem *Naturrechte* sich ergebenden Gründen, finden wir uns noch durch folgende Erwägung bewogen, Ew. Maj. um diese Huld anzuflehen: So lange Ew. Maj. noch die Rechte eines Schutzherrn der kath. Kirche ausüben: könnte bei den nichtkatholischen Unterthanen leicht eine gewisse Eifersucht aufkommen, dieselben könnten denken, dass so lange Ew. Maj. die Rechte eines Schutzherrn der Kirche ausüben, Höchstdieselben auch der Kirche eine gewisse Bevorzugung zuwenden würden. Ein klares unzweideutiges Verhältniss ist in dieser Beziehung für jeden Theil das Beste. Viele der Ew. Maj. durch das Concordat zugestandenen Rechte werden durch Höchstdero Beamte ausgeübt. In einem constitutionellen Staate ist man überhaupt geneigt, alle kaiserlichen Acte als Ausfluss des Rathes der Minister anzusehen. Da aber die Beamten — wie die Ministerstellen im neuen Oesterreich Allen ohne Unterschied der Religion gleich zugänglich sind: könnte es sehr leicht geschehen, dass Rechte, die ursprünglich dem kath. Monarchen als Schützer der Kirche überlassen wurden, von unkatholischen, vielleicht sogar nichtchristlichen Männern auf dem Gebiete der

Kirche ausgeübt würden. Um nur Eines als Beispiel anzuführen, welchem Misstrauen müsste ein neuernannter Bischof bei dem kath. Volke begegnen, den man auf den Rath solcher Minister ernannt dächte, welche der Kirche durch Gesetzentwürfe oder Verordnungen entgegen getreten wären? Da ferner Ew. Maj. nach der jetzt geltenden Verfassung nicht mehr im Stande sind, gegenüber den Bischöfen irgend welche Rücksicht walten zu lassen: scheint es den ergebenst Gefertigten, als ob der Glanz der Krone nicht vermehrt würde, wenn Ew. Maj. fortfahren würden, katholische Bischöfe zu ernennen, die vielleicht morgen schon ohne Rücksicht auf ihre hohe Würde gleich jedem Andern vor das gewöhnliche Gericht gestellt würden, es scheint uns vielmehr das Ansehen Ew. Apost. Maj. weit besser gewahrt, wenn Ew. Maj. in der Eigenschaft als Monarch, da die Bischöfe nun einmal im Staate nicht anders als alle Staatsbürger behandelt werden sollen, dieselben auch nur Staatsbürger nicht als Bischöfe kennen; das wäre aber unmöglich, wenn Ew. Maj. selbst noch fernerhin für dieses bischöfliche Amt ernennen würden. Geruhen Ew. Maj. diese Erwägungen und die darauf gestützte demüthige Bitte, die nicht im Geringsten der constitutionellen Grundlage unsers Staatslebens entgegen ist, huldvollst entgegen zu nehmen und gütigst zu genehmigen. Empfangen Ew. Maj. dabei die ehrfurchtsvolle Versicherung, dass die ergebenst Unterzeichneten, je treuer und fester an ihre Kirche hängen, auch desto ergebenere treuere Unterthanen Ew. Maj. sind.“ —

(5786—5789.) *Der Bischof von Linz und die kathol. Bischöfe Polens und Russlands:* **Der Vertheidiger.** Salzburg. 1869. p. 311. Item: *Der Bischof vor Gericht.* Ibid. p. 320. Et: *Der Process gegen den Bischof von Linz.* Ibid. p. 337. Tandem: *Die Adresse des:* Frisch voran. Ibid. p. 339.

(5790—5791.) **Vincenz Thuille** Capuc. *vier ketzerische Predigten über den Papst, gehalten in der Stadtpfarrkirche zu Bregenz. Mit einem Vor- und Nachwort.* Wien. 1869. Item: *Arrest-Gedanken in IV Kapiteln abgetheilt vom österreichischen Arrestanten u. Kapuziner-Ordenspriester.* Wien. 1869. Egregie pertractat suum thema auctor in utroque opus-

culo, quod fere totum circa conversionem rerum per leges infaustas anni 1868 in Austria factam versatur.

(5792.) *Zum Verständnisse der Affaire des Bischofs von Linz:* **Kapistran.** Wien. 1869. p. 269.

(5793.) *Der Artikel XIV des Concordates:* **Wiener Kirchenz.** 1869. p. 81. De immunitate Praesulum.

(5794.) *Ein militärischer Religionsfabrikant.* Ibid. p. 183. Contra ephemerides Militares Concordato infestas.

(5795.) *Eine journalistische Judenhetze gegen den Bischof v. Linz.* Ibid. p. 355.

(5796.) *Was ist Gesetz und was ist Recht in der neuen Aera?* Ibid. p. 385.

(5797.) *Das zerrissene Concordat.* Ibid. p. 401.

(5798.) *Randglossen zum Processe des Bischofes von Linz.* Ibid. p. 489.

(5799.) *Der Process gegen den Bischof v. Linz:* **Kath. Blätter aus Tirol.** 1869. p. 481.

(5800.) *Oesterreich und Rom.* Ibid. p. 494.

(5801.) *Der Episcopat Böhmens und Oesterreichs Justiz:* **Salzburger Kirchenbl.** 1869. p. 97.

(5802.) *Die gewaltsame Vorführung des Bischofes von Linz.* Ibid. p. 177.

(5803.) *Boshafte Verläumdung des Linzer Bischofes.* Ibid. p. 185.

(5804.) *Eine Denkschrift des Böhmischen Episcopates an den Minister-Präsidenten.* Ibid. p. 185.

(5805.) *Befindet sich die kath. Kirche im Belagerungszustande?* Ibid. p. 545.

(5806—5807.) *Concordatum és Autonomia:* **Magyar Állam.** Pest. 1869. nr. 116. 118. Item: *Osztrák jognézet.* nr. 145. 148. De Concordato Austriaco relate ad Hungariam.

Lit. extranea. (5808.) **E. Paton** *l' Abolition du Concordat et les Eveques de l' Empire d' Autriche:* **Etudes religieuses** *etc. par les Peres de la Comp. de Jesus.* Paris. 1869. IV. Serie. T. 3. p. 641.

(5809.) **Ch. Clair** *l' Autriche Catholique jugée par la* Revue des deux Mondes. Ibid. p. 854. et T. 4. p. 100.

(5810.) *L' Austria liberale:* **Civilta Cattolica.** Roma. 1869. VII. 6. p. 385.

(5811.) *Stravaganze d' un Articolista intorno al valore de' Concordati.* Ibid. VII. 7. p. 18. Reflexiones in articulum ephemeridis Parisiensis „Revue des deux Mondes."

(5812.) **Vinc. Thuille** Capuc. *quattro sermoni sul Papa, tenuti nella chiesa parrochiale di Braganza.* Torino. 1869. Versio ex germanico, paulo ante memorato.

(5813.) *Condizione dei Cattolici dopo le leggi fondamentali in Austria:* **Civilta Cattolica.** VII. 7. p. 641.

(5814—5816.) *La Chiesa combattuta in Austria con un processo contro il Vescovo di Linz:* **Unita Cattolica.** Torino. 1869. p. 686. Item: *Seconda Citazione ed Arresto del Vescovo di Linz.* Ibid. p. 700. Et: *L' Austria ed il Vescovo di Linz.* Ibid. p. 791.

(5817—5818.) *Der Pressprocess des Bischofs von Linz vor dem Schwurgerichte:* **Archiv für kath. KRecht.** Mainz. 1869. XXII. 323. Desumtum ex appendice folii periodici: *Katholische Blätter.* Linz. 1869. e quo articulus, historiam processus complectens, separatim etiam typo vulgatus fuit.

(5819.) *Aufschlüsse über Kaiser, Minister, Revolution uud Konkordat in Oesterreich:* **Schweizerische Kirchenz.** 1869. p. 374.

(5820.) **Hammer** *zeitgemässer Neujahrsgruss, zunächst an die kath. Oesterreicher.* Soëst. 1869.

(5821.) *Die strafrechtliche Verfolgung des Bischofs von Linz:* **Katholik.** Mainz. 1869. XXII. 236.

(5822.) *Die Schwurgerichts-Verhandlung gegen den Bischof von Linz:* **Sion.** Augsburg. 1869. p. 684.

(5823.) *Wiener Kabinetsstück; der Bischof von Linz und das gegenwärtige Ministerium in Oesterreich:* **Histor. politische Blätter** *für das katholische Deutschland.* 1869. t. 64. p. 84.

(5824.) *Der Bischof von Linz und die neue Aera in Oesterreich:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1869. p. 113. 129.

Contra Concordatum vulgatae sunt plures disquisitiones, e quibus memoramus duntaxat sequentes:

5411. **Dove** *die Curie und die Grundsätze des modernen Verfassungsrechts über die allgemeinen Rechte der Staatsbürger:* **Zeitschrift für Kirchenrecht.** Tübingen. 1869. VIII. 167.

5412. **Dove** *der Artikel XIV des österr. Concordats, der auf die Verfolgung der Bischöfe wegen politischer Verbrechen bezügliche geheime Artikel desselben, und die Rechtsprechung der österr. Gerichte.* Ibid. p. 421.

5413. **Porubszky** Minister prot. Vienn. *Kritische Beleuchtung der neuen österr. Gesetze vom 25 Mai 1868. über Ehe, Schule und interkonfessionellen Verhältnisse.* Ibid. IX. 1.

5414. *Staat und Kirche in Oesterreich:* **Allgemeine Zeitung.** 1869. p. 2829. 2845.

5415. *Der Linzer Bischofsprocess.* Ibid. p. 3141.

5416. *Eine Denkschrift des Cardinals von Rauscher.* Ibid. p. 3353. Recensio literae Card. Vindobonensis ad Praesidem Ministerii.

5417. **Wilh. Habison** *die politische Haltung des Bischofes von Linz* Fr. Jos. Rudigier *seit dem Jahr 1853 bis in die Gegenwart.* Linz. 1869.

1870. (5825.) *Der neue Sturmlauf gegen das Concordat:* **Oesterr. Volksfreund.** 1870. nr. 26.

(5826.) *Das neue Februar-Ministerium und das alte Concordat:* **Wiener Kirch. Zeitung.** 1870. p. 97.

(5827.) **Figuly**'s *Religionsedict.* Ibid. p. 151.

(5828.) *Angeklagte und verurtheilte Priester aus der Zeit des Bürgerministeriums.* Ibid. p. 337. 353.

(5829.) *Das Concordat ist todt, aber noch nicht begraben.* Ibid. p. 465.

(5830—5831.) *Aus der Konkordatszeit:* **Katholische Blätter aus Tirol.** 1870. p. 609. 679. Articulum hunc transsumsit: *Sion.* Augsburg. 1870. p. 1077.

(5832.) *Die Krönung des Kaisers von Oesterreich:*

Oest. Volksfreund. 1870. nr. 271. Expendit articulus adiuncta quaestionis: an Imperator Austriae ritu Ecclesiae praescripto coronari possit, quin praevie leges confessionales anni 1868 sic modificari curet, ut eae doctrinam et iura Ecclesiae haud laedant? Respondet his verbis ad quaestionem: „Die erste Vorbedingung der österr. Kaiserkrönung ist: eine solche Revision der österr. Verfassung und der Staatsgrundgesetze, einschliesslich der confessionellen Gesetze, dass der Eid auf dieselben mit dem Kirchlichen Krönungseid nicht in Widerspruch käme."

(5833.) *Beiträge zur Trennung des Staates von der Kirche in Oesterreich*: **Archiv für kath. KRecht.** Mainz. 1870. XXIII. 121. Colligit et discutit leges ac edicta, in quantum Concordato Austriaco adversa existunt.

(5834.) *Der Eid auf die österreichischen Staatsgrundgesetze.* Ibid. p. 447.

(5835.) **W. Block** *die kirchlichen uud politischen Zustände Oesterreichs seit den letzten 120 Jahren, hauptsächlich nach glaubwürdigen katholischen Auctoren Oesterreichs dargestellt.* Lippstadt. 1870. Historice proponit relationem Ecclesiae ad Statum in Austria inde a tempore Mariae Theresiae; de Concordato fusius disserit, eiusque sequelis, item de lege scholari tam in Austria quam Hungaria: et resultatum suae historicae deductionis in his concentrat: „Wir haben gesehen, dass das System des Kaisers *Joseph* von seinen Nachfolgern unter unbedeutenden Modificationen festgehalten wurde, und war sogar in vielfacher Hinsicht bis zum J. 1855. die Wirksamkeit der Kirche und ihr Einfluss mehr geschmälert, als unter Kaiser Joseph. *Die Periode des Konkordates vom J. 1859 bis 1867 ist eigentlich weiter nichts, als ein Zwischenraum, in welchem äusserlich das Josephinische System der Theorie nach ruhte, in der That aber nicht aufgehoben war.* In gegenwärtiger Zeit trat das System des Kaisers Joseph wieder hervor. Wir glauben sagen zu können, dass jetzt die Verwirrung Oesterreichs in kirchlicher Hinsicht bei Weitem stärker ist, als zur Zeit Kaiser Joseph's, indem der Kampf von beiden Seiten mit gleicher Erbitterung geführt wird."

Contra Concord. et Eccl. Cath. vulgata sunt a. 1870:

5418. *Staat und Kirche in Oesterreich:* **Deutsche Vierterjahrschrift.** Stuttgart. 1870. I. Hft. Contra Concordatum.

5419. *Die Taktik der Römischen Curie in Oesterreich:* **Allgemeine Zeitung.** 1870. p. 2677.

5420. *Maria Theresia und der kath. Clerus in Oesterreich.* Ibid. p. 1583.

1871. (5836.) **Oltványi Pál** (Dioec. Csanad. sacerdos) *Az Egyház ellen meginditott Concordatumi harcz;* est primum caput opusculi: *A Catholica Egyház és a Parlament Magyarhonban.* Szeged. 1871. Liber omni laude ac commendatione dignus: historice proponit Concordati Austriaci historiam cum continua ad Hungariam attentione, et simul apposite castigat ea, quae contra Concordatum ex parte legislationis civilis acta fuere.

(5837.) *Das Concil und das österr. Concordat:* **Die kath. Bewegung.** Würzburg. 1871. IV. 152. 201. Perstringitur Austriaci Gubernii agendi ratio circa abrogationem Concordati.

(5838.) *Zulässigkeit des Staatseides für Priester:* **Kathol. Blätter aus Tirol.** 1871. nr. 20. Recensetur controversia *Lincensis* de exacto a sacerdotibus iuramento super sic dictis *legibus fundamentalibus Status* a. 1867 perlatis.

(5839.) *Der Eid auf die österr. Staatsgrundgesetze:* **Archiv für kath. Kirchenrecht.** Mainz. 1871. XXVI. 250. Eiusdem argumenti cum praecedente.

Contra Concordatum scripsit:

5421. **Wenzel Jos. Reichel** *war die österreichische Regierung berechtigt, das Concordat vom J. 1855 ausser Kraft zu setzen?* Wien. 1871. Auctor in dignitate eccles. Praepositi constitutus, non dubitavit affirmativum ad quaestionem dare responsum: sed tam levibus argumentis utitur, ut mirari subeat, brochuram eiusmodi a viro in dignitate po-

sito et opinione doctrinae gaudente proficisci potuisse. Ephemeris Vindobonensis *Oesterr. Volksfreund.* 1871. nr. 168. de opusculo isto pronunciat: „Es ist das wahrlich ein literarisches Monstrum. Man muss staunen, auf so wenig Raum so viele Unrichtigkeiten, so vielen Unsinn zusammengetragen zu sehen."

---

c) Literatura de **Nuntiaturis Apostolicis.**

(Vol. IV. 1005.)

α) *Contra Nunt.*

5422. **Balthasar** *Vorrede zu einer Geschichte der päbstlichen Nuntiatur in der Schweiz:* **Schweizerisches Museum.** 1816. p. 193.

5423. *Fragmente und Nachrichten von den päbstlichen Nuntien in der Schweiz, und den mancherlei Geschichten der Eidgenossen mit dem Römischen Hofe, von den ältesten bis auf die jüngsten Zeiten:* **Helvetia.** 1832. VII. 403. VIII. 53. 165. 333. 506.

5424. **Jacobi** *der päbstliche Nuntius in Berlin. Eine Streitschrift.* Berlin. 1868.

β) *Pro Nunt.*

(5840.) **Ram** Recteur de l' Univ. Cath. de Louvain, *Nonciature de Pierre van der Vorst d' Anvers Eveque d' Acqui, en Allemagne et dans les Pays-Bas, en 1536 et 1537.* Louvain et Bruxelles. 1839.

(5841.) *Memoires historiques du* **Card. Pacca** *sur les affaires ecclesiastiques a' Allemagne et de Portugal pendant ses Nonciatures; traduits de l' italien, augmentés de pieces justificatives, terminés par le bref de Pie VI sur la question:* Quid est Papa?, *le dernier discours du Cardinal.* Par Sionnet. Paris. 1844.

(5842.) **Marcellus Stigloher** *die Errichtung der päpstlichen Nuntiatur in München und der Emser Congress.*

Eine historisch-kirchenrechtliche Abhandlung. Regensburg. 1867.

(5843.) *La Nunziatura Apostolica a Berlino:* **Unita Cattolica.** 1868. p. 153. Articulus praesens germanice quoque redditus est:

(5844.) *Die Apostolische Nuntiatur in Berlin:* **Wiener Kirchenzeitung.** 1868. p. 149.

(5845.) *Das Salzburgische Gymnasial-Programm und die Emser Punktation;* **Salzburger Kirchenblatt.** 1868. p. 251. Opportunae reflexiones contra programma Gymnasiale *Josephi Mayr* Professoris, AEppo Salisburgensi Hieronymo C. Colloredo instar meriti adscribentis, quod iura Epporum per Conventum Emsanum proiectata strenue manutenuerit.

---

d) Literatura de **Placeto Regio.**

(Vol. IV. 1014.)

(5846.) **Tarquini** *del Pase Real a las bulas Pontificias. Disertacion-traducida al castellano por un presbitero dit la republica de Chile.* Paris. 1853. Versio libri Vol. IV. 1020. nr. 802. 803. occurrentis.

(5847.) *Al Ministro Guardasigilli i Vescovi della Provincia Ecclesiastica di Genova:* **Unita Ctttolica.** Torino. 1864. p. 1438. Repraesentatio Praesulum Provinciae Genuensis ad Ministrum Reg. contra *Exequatur* seu *Placetum R.* ad omnes dispositiones Epporum et beneficiorum collationes extensum.

(5848.) *Richiamo dell' Episcopato delle Due Sicilie contro il* Regio Placet *a S. M. R. Vittorio Emanuele II:* **Armonia.** Torino. 1864. p. 956. Utramque repraesentationem exhibuimus in „Monumentis Cath. pro independentia Pot. Eccl. ab Imp. Civ.“

(5849.) *Das Placetgesetz:* **Schweizerische Kirchenzeitung.** 1866. p. 53. Docta refutatio legis Helveticae de Placeto.

(5850.) *Etwas über das Placet in Ungarn. Eine Stimme aus Ungarn:* **Katholische Blätter aus Tirol.**

1867. p. 277. Brevis discussio, quam provocavit enunciatio in Comitiis Hungaricis facta pro revehendo Placeto.

(5851.) *A' Királyi Placetumról:* **Idők Tanuja.** Pest. 1867. nr. 16. Refutatio enunciationis pro Placeto in Comitiis Hung. factae.

(5852.) **Attenhofer** *das Placetum Regium und das hoheitliche Visum in der schweizerischen Diöcese Basel:* **Archiv für kathol. Kirchenrecht.** Mainz. 1867. XVII. 241.

(5853.) **Papius** *zur Geschichte des Placet:* **Archiv für kath. KR.** 1867. XVIII. 161. Egregia historica deductio.

(5854.) *Placetum:* **Pesti Hirnök.** 1867. nr. 2. Refutatio motivorum, quae pro reinductione Placeti recentius prolata fuere.

(5855.) **Theodor Pachmann** *eine liberale Falschmünzerei für das Placet und die Civilehe:* **Oesterr. Volksfreund.** Wien. 1868. Beil. zu nr. 66. Erudita disquisitio.

(5856.) *Ein neuer Feldzug gegen die Kirche in Oesterreich.* Ibid. nr. 300.

(5857.) **Porubszky József** *a Királyi Tetzvény.* (Placetum Regium.) Eger. 1868. Praestans dissertatio.

(5858.) *A Placetum mellett felhozatni szokott érvek és ezek czáfolata:* **Religio.** Pest. 1868. II. 260. Extractus ex praecedenti opusculo.

(5859.) *Un' Imposta Italianissima sul* regio Exequatur *della Corona d' Italia*: **Unita Cattolica.** 1868. p. 501.

(5860.) **Giovanni de Dominicis** Can. Neap. *il Regio Exequatur. Articoli estratti dell'* Ape Cattolica. Napoli. 1869. Auctor sequens Pii IX Papae obtinuit Breve: „Gaudemus, dil. fili, te rursum configendum suscepisse facinus illud, quo sub *Regii Placiti* nomine laicorum examini iudicia subiiciuntur Ecclesiae, sacrae auctoritati compedes iniiciuntur, mutuum commercium intercipitur inter caput et membra, ac exitiosissimae struuntur insidiae unitati catholicae. Ausum istud in religiosae non minus quam civilis societatis perniciem paucis abhinc seculis invectum ab effreni procerum ambitu, et cavillationibus assentatorum potentiae munitum ac fotum,

licet cum autonoma pugnet indole Ecclesiae divinaque eius auctoritate ad omnes gentes porrecta, licet antiquitati toti fuerit incompertum, licet a sententia profligetur SS. Literarum, Conciliorum, Patrum, licet iterata toties damnatione perculsum fuerit, quoties erupit: ita tamen conflagrante iamdiu in Ecclesiam et hanc Petri Cathedram bello revixit, ut passim nunc gravissimi criminis loco ducatur quodvis fidelium epistolare commercium cum Romano Pontifice. Opportunissimum itaque censuimus, te, uti ex ipso conspectu capitum tabulae volumini adiectae patet, theologiae, iuris, historiae, logicaeque subsidio solide eruditeque demonstrasse crimen et absurditatem huius inventi; tibique propterea, licet hactenus oblatum librum gravibus distenti curis legere nequiverimus, ultro gratulamur, et exitum ominamur zelo votisque tuis plane respondentem. Superni vero favoris auspicem et grati animi nostri paternaeque benevolentiae pignus apost. bened. etc. Datum Romae die 17 Nov. 1869."

---

e) Literatura de Gallia, signanter de sic dictis **Libertatibus Gallicanis.**

(Vol. IV. 1023.)

α) *Contra auct. Papae.*

5425—5426. **Chateau-Giron** *Eclaircissements demandes a M. l' Archeveque d' Aix par un pretre catholique francais.* Londres. 1801. Item: *L' Examen impartial et paisible des obiections proposées a l' auteur des Eclaircissements.* Londres. 1802. Uterque libellus pro sic dicta Ecclesia Parva.

5427. *Concordato fra il Governo francese e la Santa Sede, e Leggi organiche sui culti colle Bolla e Brevi Pontificj e i discorsi di Portalis e dei Tribuni Simeon e Luciano Bonaparte.* Milano. 1802.

5428. **Petr. Lud. Blanchard** *Seconde Suite a la Controverse Pacifique, ou l' Etat politique et religieux, de la France, devenu plus deplorable encore par l' effet du Voyage de Pie VII en ce Pays.* Londres. 1806. Contra Pii

VII facta quoad Galliam, et signanter contra Allocutionem anni 1805 post coronationem Napoleonis habitam. Cf. Vol. IV. 1026. n. 888. Auctor antea pro Summis Pontificibus zelabat: nam Pii VI immortalia facta contra obiectiones egregie vindicavit in opere, cuius Vol. IV. 1023. n. 821 fit mentio. Sed Pii VII quoad Galliam agendi ratio ipsi displicuit, et abinde sic dictae „Ecclesiae Parvae" patronum egit.

5429. *Declaration du Clerge de France faite dans l' Assemblee de 1682 sur les Libertes de l' Eglise Gallicane et l' Auctorité ecclesiastique.* Paris. 1811. Liber iste (Vol. IV. 1029. n. 905 commemoratus) quasi semiofficiosus ea occasione in lucem editus fuit, dum famosa *Declaratio Cleri Gallicani anni 1682* per decretum *Napoleonis* novo civili robore donata et in scholis tradi iussa, et subscriptio eidem declarationi per Eppos Galliae ac Italiae prout et Capitula fieri ordinata fuisset. De taliter extorta, et subin retractata Epporum subscriptione in Monumentis de Primatu (Vol. IV. 34.) plura diximus. Intermittere tamen haud volumus, quin adiiciamus: libro, de quo nunc sermo nobis est, praefixam uberiorem editoris praefationem „Discours préliminaire", quemadmodum pro famosa declaratione apologeticam, ita auctoritati supremae S. Sedis iniuriosam esse.

(5430. *Von den Freyheiten der gallikanischen Kirche:* **Quartalschrift für kath. Geistliche.** *Als Fortsetzung der Linzer Monatschrift.* Salzburg. 1812. I. 1. Altera editio est de a. 1815.

5431. **Lud. Aegid. Delahogue** *Tractatus de Ecclesia Christi. Ed. 3.* Paris. 1816. Systema Gallicanum amplectitur, et conformiter Declarationi anni 1682 tuetur: „Salva fide et sine ulla erroris aut schismatis nota negari posse, Romano Pontifici etiam ex cathedra loquenti inerrantiae donum competere, atque illum esse ipsis Conciliis Generalibus superiorem."

5432. *Des Maximes de l' Eglise Gallicane.* Paris. 1817.

5433. **L. M. Barral** AEppus Turonensis, *Defense des libertes de l' Eglise gallicane et de Assemblee du Clerge de France tenue en 1682, ou Refutation de plusieurs ouvra-*

ges publiees recemment en Angleterre sur l' infaillibilite du Pape. Ouvrage posthume. Paris. 1817. Plenior titulus operis Vol. IV. 1031. n. 912 occurrentis.

5434. *Bemerkungen über das zwischen Ludwig XVIII und Pius VII abgeschlossene Concordat:* **Journal für Deutschland.** 1817. IX. 321.

5435. *Officielle Erklärung Sr. Päpstl. Heil. wegen des Concordats mit der Französischen Regierung vom J. 1817:* **Sophronizon v. Paulus.** Frankfurt. 1820. II. 1. p. 22.

5436. **Civique de Gastine** *Lettre au Pape, sur les pretentions du Sacerdoce, et les dangers de revoir le diademe soumis a la Tiare.* Paris et Londres. 1821.

5437. *M· de Maistre, oder Zweck, Plan und Mittel des Ankämpfens gegen Geistes- und Kirchenfreiheiten:* **Sophronizon.** Heidelberg. 1822. IV. 3. p. 72. Opus celebris Scriptoris Galli *Maistre* de libertatibus Gallicanis impugnat. Cf. Vol. IV. 1038. n. 911.

5438. *Die Folgen des Zugeständnisses einer herrschenden Kirche im Staate, oder Lettre Pastorale de M. le Cardinal Archeveque de Toulouse:* **Sophronizon.** Heidelberg. 1824. VI. 3. p. 64. Contra celebrem pastoralem literam Cardinalis Tolosani *Clermont-Tonnere,* de qua cf. Vol. IV. 1041. n. 917.

5439. *Tablettes Romaines. Par un Francais.* Paris. 1824.

5440. *Declaration du Clerge de France de 1682, redigée par* Bossuet. Paris. 1825. Nova editio.

5441. *Neuere römische Bestrebungen, das indirecte Dominium der Päbstlichkeit über die souveraine Regierungen zu behaupten. A. Rettungsversuche für das päbstliche indirecte Dominat, gegen die IV Artikel der Gallicanischen Nationalkirche. B. Neuere Rettungsversuche. C. Rettungsversuch-durch die Bannbulle gegen Napoleon:* **Sophronizon.** Heidelb. 1826. VIII. 3. p. 30. Contra opuscula *Caroli Fea,* de quibus vid. Vol. IV. 1041. n. 920. 921.

5442. *Dissertation historique sur les libertes de l' eglise gallicane, et l' assemblée du Clerge de 1682, adressée*

a M. M. les Ecclesiastiques francais emigres en Angleterre. Paris. 1829.

5443. *Lettre adressée a M. le Duc d' Orleans, sur l' importance de secouer le joug de l' autorité papale.* Paris. 1830.

5444. *La Papaute, son regne et sa destruction, annonces par les propheties du N. T. en etablissant la divine autorite du Christianisme.* Paris. 1831.

5445. **Christianus Antiromanus** *der sterbende* **Gregoire** *und der verdammende Erzbischof von Paris im J. 1831 nach christlicher Zeitrechnung ; oder augenscheinlicher Beweis, dass das römische Papstthum ein unchristliches sei.* Neustadt a. d. O. 1831. Impius libellus, succensens AEppo Parisiensi, quod famosum sic dictum constitutionalem Eppum *Gregoire* in articulo mortis positum ad saniora revocare et ad retractandos errores perducere tentaverit.

5446. et: (5861.) **Andre Blanc,** de quo Vol. IV. 1049. n. 996 sermo fit, priusquam libellum ibi memoratum anno 1838 vulgaret, in pagellis periodicis *Archives du christianisme* iam oppugnabat iter Romanum Petri; eumque refutavit anonymus auctor opusculi eodem Vol. IV. 1050. nr. 969 laudati. Auctor hic fuit **Tabardel.** Cui novo libello respondere conatus est *Blanc :* illo ipso quippe libello, qui cit. loco occurrit sub nr. 996.

5447. *L' Antechrist.* Montelimart. 1838.

1840. 5448. *Romanism in Paris.* Paris. 1843.

5449. **Timon** oui et non *au sujet des Ultramontains et des Gallicans.* (Qui n' est ni l' un ni l' autre.) Paris. 1845. Opus isthoc *Cormenini*, iam Vol. IV. 1057. nr. 1040 indicatum, multos peperit libellos pro et contra, item apologiam auctoris. Liceat nonnulla nominare ex his opusculis :

5450. *Tres-humble reponse aux litanies du citoyen* Timon, Vicomte de Cormenin, *ex-imperialiste, ex-royaliste-ultra, ex-radical, ex-homme d' esprit, anjourd' hui ultramontain.* Paris. 1845.

5451. *Qu' est-ce qu' un democrate ? ou* Timon *decrete d' absolutisme.* Paris. 1845.

5452. **Timon** *feu! feu!* Paris. 1845. Est responsum ad libellos adversariorum.

5453. **Alexandre Weill** *feu contra feu! Reponse a un ultramontain.* Paris. 1845.

5454. *Feu Timon.* Paris. 1845.

5455. *La Verité sur la reverend pere Timon. Par un habitant de l' Yonne.* Paris. 1845.

5456. **Cabet** *eau et feu, ou reponse a Timon.* Paris. 1845.

5457. *Boulet rouge contre Timon. Feu contre feu.* Paris. 1845.

5458. *Paix! paix! reprimande adresseé par un abbé et un theologien a Timon, qui n' est ni l' un ni l' autre.* Paris. 1845.

5459. **Mege** *Lettre a Timon sur son pamphlet:* Feu, feu. Paris. 1845.

5460. *A Saint Cormenin, pamphletaire et martyr, feu Timon, replique a Feu, feu. Dedieé a M. Lamennais.* Paris. 1845.

5461. **H. Judicis de Mirandol** *a Droite! reponse a Timon.* Paris. 1845.

5462. *A M. le Vicomte de Cormenin. Faits et raisonnemens.* Paris. 1845.

5463. *Cormenin: Facsimile pour orner ses dementis adresses a Boulet rouge dans la 14 edition de Feu, feu.* Paris. 1845.

5464. *Lettre d' un optimiste a Timon.* Paris. 1845.

5465. *Timon et les ultramontains, ou Timothee, le biblique, a Timon, le papalin.* Paris. 1845.

5466. **Pascal Duprat** *Timon et sa Logique. Par un philosophe, avec une preface.* Paris. 1845.

5467. **A. Weill** *Feu et Flamme.* Paris. 1845.

5468. **Bouche** *Christ et Pape, ou la doctrine de Dieu et ses Ministres.* Paris. 1846.

1850. 5469. **Guettée** *Lettres a quelques Eveques sur la doctrine ultramontaine.* Paris. 1853.

5470—5472. et: (5862.) **Puaux** *Rome a-t-elle les caracteres de l' Eglise de Jesus-Christ?* Rochelle. 1854. Refutatio libri mox sequebatur: **Damase Pujol** *des Caracteres du protestantisme, ou questions adressées a M. Puaux.* Toulouse. 1854. Minister protestanticus *Puaux* responso hocce minime ad silentium redigi se passus, vulgari fecit *a-t-elle* duplicem brochuram: 1. *Rome a-t-elle l' antiquité? 2. Rome l' unité de foi?* Rochelle. 1854.

5473. **Bauty** *Fictions et Realités, ou les Pretentions de Rome mises en regard dis faits. Discussion franche, mais amicale.* Abbeville. 1854.

5474. **Bost** *petit abregé de l' histoire des Papes au point de vue de leur infaillibilite et de leur unite.* Rochelle. 1854.

5475. *Lettre a M. le Cardinal Thomas Gousset Archeveque de Reims:* **L' Observateur Catholique**; *Revue des Sciences Eccl. et des faits religieux.* Paris. 1855. I. 38. Est continuatio epistolarum anni 1853 eiusdem argumenti.

5476. **Parent du Chatelet** *Etudes sur l' Eglise Catholique.* Ibid. I. 40. 94. 148. 197. 259. Est uberior deductio eorum, quae in praemissis epistolis, cumprimis illa ad Card. AEppum Remensem de Gallicanismo proposita fuere. Nisus auctoris eo tendit, ut auctoritatem Pontificiam deprimat.

5577. **Poulain** *Remarques historiques sur les Maximes du Clerge de France.* Ibid. I. 65. 121. 204. Eiusdem argumenti cum praecedentibus.

5478. *L' Etat de l' Eglise Catholique en France.* Ibid. I. 225. 253. Eiusdem argumenti.

5479. *L' Ultramontanisme condamné par les Papes.* Ibid. I. 309. II. 29. 85. 197.

5480. **Ad. Tardif** *Priviléges accordés a la couronne de France par le St. Siége, publiés d' apres les originaux.* Paris. 1855.

5481. *Le Pape et le France:* **Observateur Catholique.** II. a. 1856. p. 20. Contra librum Cardinalis *Villecourt.*

5482. **Guetteé** *Memoires et Journal de l' Abbé le Dieu sur la vie et les ouvrages de Bossuet.* Ibid. II. 41.

5483. *Dissertation sur le Mot de S. Augustin : la Cause est finie.* Ibid. II. 230. 259. 323. III. 41.

5484. **Parent Duchatelet** *Refutation des erreurs de Joseph de Maistre touchant le Pape et l' Eglise Gallicane.* Ibid. II. 254. 290. III. 1. 29. 57. 85. 169. 226. IV. 1. 57. 113. 253. 309.

5485. *Considerations générales sur l' Appel comme d' Abus.* 1857. Ibid. IV. 29. Omnes articuli, quos ex sic dicto „Observatore Catholico" adusque citavimus, sic vocatas Libertates Gallicanas tuentur, et Pontificis Romani iura extenuant, infallibilitatem et superioritatem supra Concilia impugnant, verbo famosae declarationis anni 1682 apologiam texunt.

5486. **Bordas-Demoulin et F. Huet** *le Gallicanisme*, in opere : *Essais sur la Reforme Catholique.* Paris. 1856. Opus praesens plures doctrinas et institutiones Ecclesiae perstringens, tractat ex professo de sic dicto Gallicanismo, eundem extollendo, et contra supremam iurisdictionem Summi Pontificis pugnando.

5487. **L. de la Vicomterie** *les crimes des Papes.* Bruxelles. 1857.

1860. 5488. **Bossuet** *Profession de foi de l' Eglise Gallicane, ou Declaration du Clerge de France de 1682, redigée par Bossuet, suivie de la bulle de Clement XIV concernant les Jesuites.* Paris. 1860.

5489. **Guichard** *l' Eglise et l' Etat, reponse sommaire a quelques assertions concernant la papaute, l' Eglise gallicane* etc. Lyon. 1860.

5490. **Guettée** *Memoire soumis a l' Empereur Napoleon III pour la restauration de l' Eglise Gallicane.* Paris. 1861.

5491. **Champrobert** *les Prérogatives de l' Eglise universelle défendues contre l' oligarchie sacerdotale de Rome et ses adhérents. Appel au futur Concile sur les usurpations.* Paris. 1861.

5492. *Memoire soumis a Napoleon III sur la restauration de l' Eglise Gallicane.* Paris. 1861.

5493. **Michon** *le Concordat, cause du conflit entre le clerge et l' empire.* Paris. 1862.

5494. et: (5863.) **Jolly** *Philippe le Bel, ses desseins, ses actes, son influence.* Paris. 1869. Recensio in opere periodico: *Etudes religieuses.* Paris. 1870. VI. 159.

5495. **Gallia Orthodoxa,** *d' aprés l' Autographe de* **Bossuet.** Bruxelles. et Paris. 1869. Liber in literatura nostra haud exmittendus. Eius adiuncta pandit Praefatio, quam integram exhibemus. Patulum fit ex illa, librum, qui sub titulo *Defensionis Declarationis Cleri Gall. a. 1682* priori seculo vulgatus fuit, ex toto *Bossueti* foetum haud esse, siquidem hic suum Manuscriptum multipliciter reformaverit, multaque suppresserit, quae S. Sedem in invidiam ac odium trahere poterant. Sic reformatum ac emendatum Manuscriptum, nunc primo repertum, Auctor anonymus sub titulo *Galliae Orthodoxae,* quam ipse Bossuetus suo operi praefixerat, in lucem edidit. Ceterum in reformato ac emendato textu tam infallibilitatem Romani Pontificis oppugnat, quam superioritatem Concilii Oecumenici defendit Bossuetus. De editione Luxemburgensi „Defensionis Declarationis Gall." Tom. 3. op. nostri. p. 1009. nr. 1082 egimus. *Praefatio* „Galliae Orthodoxae" sic sonat:

„Ad praesentem usque diem credebatur, manuscriptum latini tractatus **Bossueti** *de Potestate ecclesiastica* irreparabiliter perditum esse, omnesque scriptores profundum hac de re dolorem expresserunt. Apud *Cardinalem de Beausset* sequentia legimus: „Dubitari vix potest, intentionem Bossueti fuisse, totum opus suum immutare, quemadmodum tres primos libros eiusdem mutaverat; multitudo laborum et infirmitates, quibus postremis vitae suae annis obnoxius fuerat, eundem in exequendo, aut saltem in perficiendo hoc proposito impediverunt; secundus editor operum Bossueti, colligens fragmenta manu illustris Auctoris scripta, et in multitudine chartarum dispersa, totum fere opus secundum novum proiectum emendatum reperit. At, cum haec fragmenta ad nos nequaquam pervenerint, hinc impossibile est nobis, nostram opinionem de natura et momento harum emendationum depromere." *De Maistre* hunc passum „Historiae Bossueti" citat, et addit: „Certe valde magnum infortunium est, haec manuscripta, in

suo imperfecto etiam statu, ad nos non pertigisse. Interim sufficit scire: eadem extitisse, et Bossuetum non tantum integrum opus suum reformare voluisse, verum etiam hoc propositum re ipsa propemodum executum fuisse." (De l' église gallicane, chap. 9.) Felices nos reputamus, quod annuntiando simus: manuscripta Bossueti usque ad nos pervenisse, *nobisque possibile esse nostram opinionem de natura et momento harum emendationum depromere.* Cardinalis de Beausset veritati conformiter dicit: *totum fere opus secundum novum proiectum emendatum fuisse;* verumtamen dum annuntiat: *fragmenta, manu illustris auctoris scripta, in multitudine chartarum dispersa delituisse,* in errorem inductus fuit; nam opus istud pulchrum codicem efformat, cuius margines additiones et emendationes, manu Bossueti factas, exhibent. Autographum hoc manuscriptum actu in Bibliotheca imperiali Parisiensi conservatur, quae illud recenter a *D. Parent du Chatelet* dono impetravit. Primum volumen complectitur tractatum de Potestate ecclesiastica in suis relationibus ad civilem potestatem; plenumque est tractibus cerussae, qui radicales modificationes indicant. Has emendationes Bossuetus effectui nunquam dedit; mox dicemus, eundem totam hanc partem sui libri supprimere voluisse. Autographae additiones et emendationes reperiuntur secundo et tertio volumine, inchoando a Concilio Constantiensi usque ad finem tractatus, cum corollario quoque, ubi Bossuetus plures passus delevit aut modificavit, manifesto indicio: revisionem plene absolutam fuisse. In hoc pretioso manuscripto alteram recognitionem Bossueti, sub titulo: „Gallia orthodoxa" possidemus. Prima recognitio, cui titulus est: „Defensio Declarationis" videtur circa annum 1688 terminata fuisse. Istius duo praecipua exempla existunt. Primum pertinet ad proprietatem D. Ducis d' Aumale, qui illud in Bibliotheca Condéana reperit; estque transumptum, quod Abbas Bossuet, nepos illustris Eppi 1710 Ludovico XIV obtulit, quodve ab obitu magni Regis, Regens sibi appropriavit, et hac ratione exemplar istud ad tabularia Condéorum devenit [1]) — Alterum exemplar „Defen-

[1]) Abbas Bossuet decepit Ludovicum XIV, exhibendo eidem antiquam recognitionem loco posterioris. In praefatione editionis 1745 legi-

sionis Declarationis' conservatur ih Bibliotheca imperiali Parisiensi, sub num 4238 latin. Istud condam ad proprietatem celebris Abbatis Fleury, auctoris Historiae Ecclesiasticae, spectabat; cuius autographa nota testatur: Bossuetum eidem permisisse, ut transumptum illius faciat; scriptura eiusdem est valde regularis et nitida, verum citationes marginales sunt manus Fleuryi. In nota, in fronte primi voluminis occurrente, Abbas de Targuy, custos Bibliothecae testatur: Ministrum hoc exemplar post mortem Abbatis Fleury accipi et Bibliothecae Regis inferri fecisse (10 Martii 1724) „ea sub conditione et dispositione, ne paria huius operis desumi permittantur, et ne illud cuiquam scopo parandi transumpti communicetur.“ [2]) Nou obstante hac severa prohibitione, liber 1730, sub rubrica *Luxemburg* typis procusus fuit.

Altera recognitio est, quae inprimis nostram attentionem excitat, etenim haec sola est, quae iuste attribui potest Bossueto, qui primae certe nuntium remisit. Bossuetus revisionem sui operis postremis temporibus suae vitae praesuscepit. Hac de re in diario (Journal) Abbatis *Ledieu* sequentia leguntur: „Eppus Meldensis isto mane, 28 septemb. 1700, chartas suas pervolvendo, mihi dixit, se incessanter postremam manum apponere velle operi suo *de Ecclesiastica Potestate,* cui nunc titulum: *Gallia orthodoxa* praefigit.“ etc. Post unum annum totum fere opus emendatum fuerat, nam *Ledieu* diario suo inscripsit: „22 Septembris 1701 Eppus Meldensis a me petiit

---

mus: „Trecensis Eppus participem fecerat neminem. non ipsum Ludovicum M. cui propter causas nobis incognitas, dederat Defensionis id exemplar, quod erat prioris recognitionis, non dederat additamenta multa, quae in codicibus ultimae recognitionis auctoris manuscripta erant.“ Nos supponimus, abbatem Bossuet non praesumpsisse Ludovico XIV annuntiare, quod illustris Eppus penitus renuntiaverit defensioni doctrinae primi articuli 1682 de irresponsabilitate regiae potestatis.

[2]) De Maistre faceta, sed minus exacta ratione narrat participationem Cancellarii d' Aguesseau in hoc negotio, et ipse Abbas de Targuy, persona suo aevo significans, sub calamo ingeniosi scriptoris *Doctor Traguy* fit. Observare iuvabit, Cancellarium d' Aguesseau perfecte novisse, (et Abbati de Targuy quoque significasse) quod Bossuetus totum suum opus reformaverit, quodve exemplar Abbatis Fleury nihil aliud sit, quam prima recognitio, ab illustri Eppo reiecta et reformata; haec legi possunt in nota, in capite secundi voluminis manuscripti 4238.

tractatum suum *de Ecclesiastica Potestate,* e quo primos libros tantum retinuit ultimae recognitionis et emendationis sub titulo: *Gallia orthodoxa*, contra Roccaberti etc.“ Primi libri ultimae revisionis et emendationis sunt illi, qui de primo articulo 1682 tractant, et criminationes adversus S. Gregorium VII continent, de quibus plurimum dolendum est. Bossuetus revidere voluit hanc partem operis sui, cuius margines tractibus cerussae opplevit, ast emendationes nullas fecit (prout status manuscripti testatur) et tandem determinavit, quatuor libros penitus supprimere. Observare iuvabit, secundam recognitionem per circumstantias imperiose depostam fuisse. Epocha compositionis negotiorum cum S. Sede, Innocentius XII instar essentialis conditionis pacis postulavit reiectionem declarationis 1682; sub hac conditione acceperunt Eppi bullas, quas decem annis incassum petierunt, et Ludovicus XIV Papae scripsit famosam epistolam dd 14 Septembris 1692, in qua annuntiat, se necessaria mandata edidisse: „ut res in edicto 22 Martii 1682 contentae, et declarationem, a Clero regni factam concernentes, ad quas urgentibus circumstantiis adactus fui, nullum prorsus effectum habeant.“ Bossuetus itaque evidenter non potuit defendendam suscipere Declarationem, cui Eppi et ipse Ludovicus XIV quoque renuntiarunt. Hinc orta est necessitas totum opus immutandi, eidem novum titulum praefigendi et omnem mentionem declarationis delendi. [1])

Scriptor anonymus et ignotus, qui editionem 1745 adornavit, omnia folia secundae recognitionis prae manibus habuit. Dubitari nequit haec scripta eadem fuisse cum tribus voluminibus, quae hodie in imperiali Bibliotheca Parisiensi conservantur. Hanc perfectam identitatem e pluribus locis Praefationis demonstrare possemus; sufficiat sequentia adducere:

[1]) „Editor novorum opusculorum Fleuryi, Parisiis 1807 impressorum, rite observavit, Bossuetum noluisse, ut haec quaestio de auctoritate Papae pertractetur; eundem quaesivisse hanc removere, et post reconciliationem cum Innocentio XII Declarationem omisisse, restringendo se ad defendendam doctrinam. Addi posset, eundem in Declaratione Cleri gallicani, et in Gallia orthodoxa leniendis, et communi doctrinae advicinandis quatuor articulis studuisse, cui proposito exequendo nec voluntas, nec ingenium defuit.“ *(Cardinalis Litta,* Lettres sur les quatre articles, 28-e lettre.)

„Omnibus prope paginis multa ipsius manu animadversa et addita. . . . Nos habere operis eius codices qui supererant omnino omnes . . . Multis in locis, inprimis lib. V et VI aucti ac locupletati. . . Multa etiam D. Bossuet aut ipse sustulerat, praesertim ex secunda et tertia parte, et ex Corollario, aut ut a descriptore tollerentur, quibusdam notis significarat. . . Libri X caput unum totum omnino aboleri iusserat; in eo autem capite referebantur Acta sancti Eusebii presbyteri et martyris, quae Acta Meldensi Episcopo, postquam in ea diligentius introspexisset, visa fuerant insincera, aut saltem dubiae auctoritatis . . . Porro illi codices sedulo asservantur, futuri aliquando, si opus fuerit, nostrae in illis exhibendis incorruptae diligentiae sinceri testes.“ Editor anni 1745 non potuisset nobis certiora lineamenta relinquere, ut nos in recognoscenda identitate trium nostrorum voluminum cum codicibus, quibus ipse utebatur, adiuvet. Ad testimonium eorum provocat: at possuntne iidem bonam fidem editoris evincere? Cum dolore annuntiare debemus: editorem 1745 officium suum valde male comprehendisse; loco evulgandi operis Bossueti secundum novum proiectum emendati, primam et alteram recognitionem in unam confudit, „quod hunc librum, prout eum hodiedum possidemus, omni prorsus auctoritate privat.“ [1]) Titulus libri falsificationem praesefert, quemadmodum Comes de Maistre iusta ratione observat: „Titulus huius libri, prout illum hodie in capite operis videmus, manifestam fraudem exhibet. Cum Bossuetus antiquum titulum: „Defensio Declarationis' suppresserit, et solemniter declaraverit: se eandem defendere nolle, nemo sane, quin memoriae eiusdem, veritati ipsique publico illuderet, hunc titulum retinere, et illum, *Galliae orthodoxae*' per immortalem antistitem priori substitutum reiicere potuit.“ [2]) Testimonium Abbatis *Ledieu* nullum dubium admittit quoad intentionem Bossueti: „Ipse incessanter postremam manum apponere vult operi suo de Ecclesiastica Potestate, cui nunc titulum: ‚Gallia orthodoxa' praefigit.“ Et alibi: „Eppus Meldensis a me petiit tractatum suum de Ecclesiastica Potestate, e quo primos libros tantum retinuit ultimae

[1]) *De Maistre,* de l' église gallicane, liv. II chap. 12.
[2]) *De Maistre* De l' église gallic, liv, 11, chap. 9.

recognitionis et emendationis sub titulo: ‚Gallia orthodoxa.“ Editor quoque 1745 plene recognoscit, Bossuetum antiquum titulum rescidisse: „Apud se definivit, ut deleret ex suo opere hunc titulum: ‚Defensio Declarationis,‘ illum novum faceret: ‚Gallia orthodoxa‘ etc.“ (Praefat.)

Alia, magis adhuc seria difficultas est, quod tota prima pars, primos quatuor libros editionis 1745 comprehendens, apocrypha sit, et Bossueto nullatenus imputari queat. Manuscriptum id plene evincit; nam, prouti iam supra indicavimus, ibidem nec unica emendatio, manu Bossueti facta reperitur, quamvis paginae tractibus cerussae refertae sint. Nos adduximus testimonium Abbatis Ledieu, iuxta quod Bossuetus circa finem 1701 novitus revidit *primos libros ultimae recognitionis et emendationis*, quod nonnisi de quatuor libris, de quibus quaestio est, intelligi potest, neutiquam vero de primis libris *Defensionis*, quemadmodum editor 1745, scopo, a nobis inferius revelando, insinuat. Primi libri *ultimae recognitionis*, non possunt esse primi libri *Defensionis*, qui in hac ultima emendatione iam suppressi fuere. Cum omnino certum sit, Bossuetum hos quatuor libros relegisse, supponere debemus, eundem tempore, ad perficiendas, quas intendebat, emendationes, exclusum fuisse, aut hanc partem sui operis supprimere voluisse. Secunda hypothesis est vera; ipse editor 1745 cogitur agnoscere: Bossuetum omnia, quae S. Gregorium VII concernunt, supprimere voluisse: „Cogitabat, ut quidem credimus, tollere ea omnia, quae Gregorium VII tangebant,“ id est: totam primam partem, Potestatem regiam concernentem, nam ibidem constanter de S. Gregorio VII. agitur. Editor, nequeundo alteram recognitionem huius partis operis evulgare, se satis egisse existimavit, transscribendo correspondentes libros *Defensionis*. Quapropter recte cum Comite de Maistre dici potest: „Nunquam a me impetrabo, ut viro, non minus propter virtutes, quam propter ingenium celebri, imputem hos nefarios errores, post quadraginta annos ab obitu ipsius ex, nescio, quo manuscripto exhumatos; nihil hoc in puncto meam persuasionem alterare posset.“ [1])

[1]) De Maistre, loc. cit.

Estne *dissertatio praevia* editionis 1745 opus Bossueti? Nos nequaquam credimus. Haec compilatio non est digna tam illustri Praelato; passus, in quibus stylus eiusdem agnosci videtur, sunt nonnisi excerpta, e corpore operis desumta. Si manuscriptum istius *Dissertationis praeviae* consulamus, ignotae, recentique manui obviamus, quae nec levissimam similitudinem cum scriptura trium voluminum praesefert, et (quod maioris adhuc momenti est) nec unicum vocabulum manu Bossueti scriptum occurrit. Editor apparenter confunditur, quotiescunque eidem de hac *Dissertatione* loquendum est. Existimat illam reperiri: „in primis libris alterius recognitionis," quemadmodum iam diximus. Abbas Bossuetus eandem numquam cum quocunque communicare voluit. „Praeviae Dissertationis Trecensis episcopus participem fecerat prorsus neminem, non ipsum Ludovicum Magnum. Nos primi omnium sumus, qui hanc Dissertationem legimus, quam ultro divulgamus." Editor necessarium censet se praemunire adversus indiscretos, qui manuscriptum videre cuperent: „Dissertationem hanc composuit in ultima senectute episcopus Meldensis, corpore infirmo." Id sufficit. Unicum tantum verbum addemus. Manuscriptum *Parent du Chatelet* continet fragmenta epistolarum, e quibus colligitur: tria volumina 1808 cum Abbate *Emery* communicata fuisse. Bruxellis 2 Januarii 1869."

1870. 5496. **A. Bertel** *le Papisme et la civilisation au tribunal de l' Evangile eternel.* Chambery. 1870.

5497. **M. Lachatre** *Histoire des Papes.* Paris. 1870. Liber summe impius.

5498. **Bapaume** *la Rome tintamarresque. Histoire drolatique et anecdotique de Rome.* Paris. 1870.

β) Pro auctor. R. P.

1800—1820. (5864.) **Fr. Van de Velde, Collectio Brevium** *atque Instructionum SS. D. N.* **Pii Papae VI,** *quae ad praesentes Ecclesiae Catholicae in* **Gallia** *et aliis a Gallis occupatis regionibus calamitates pertinent. Huic*

Collectioni etiam insertae sunt nonnullae epistolae, iussu et nomine Summi Pontificis scriptae, et quaedam Allocutiones seu Acta Pontificia in Consistoriis eodem spectantia. Iuxta exemplar impressum Romae. 1800. 3. vol. et Appendix. Editio haec, quam Vol. IV. 1024. n. 826 iam commemoravimus, longe amplior est illa, quam praestans Rhemorum presbyter *Henr. Lud. Hulot* a. 1796 Augustae Vind. procuravit. (cf. Vol. III. 1053. n. 899.) *Praefationes,* quae tribus Collectionis istius voluminibus praefiguntur, omni attentione dignae sunt. Praefatio I voluminis, ad Eppos Galliae directa, „tenebrosum illum satanae foetum impugnat, cui ad decipiendos rudes populos captiosum *Constitutionis civilis Cleri Gallicani* nomen inditum fuerat;" laudat quoque insignem Epporum zelum, quod mox populos curae suae creditos adversus Constitutionem hanc praemunierint, eamve scriptis aeterna memoria dignis iudicioque suo confixerint; tandem extollit supremum S. Sedis Apost. iudicium, pseudo-civilem Constitutionem reprobans, et excurrit ad commendandam supremam eiusdem Sedis auctoritatem. Monita editoris in 2 et 3 Vol. atque Appendice egregium eiusdem sensum ac venerationem primae Sedis amplius confirmant. Universa collectio magni est pretii. Gallica editio Instructionum huiusmodi prodivit sub titulo:

(5865.) *Recueil des Decisions du S. Siege Apostolique relatives a la Constitution Civile du Clerge, et aux affaires de l' Eglise de France depuis 1790 jusqu' en 1800.* Rome. 1800.

(5866.) **Gautier** *questione se i Vescovi delle altre Cattoliche Chiese debbano immischiarsi nella causa de Vescovi e preti giurati de Francia?* Torino. 1801.

(5867.) **Poitiers** et **Petit** Canonici, *il sistema Gallicano convinto di essere stato la prima causa della rivoluzione, per scattolicizzare, e rovesciare la monarchia cristianissima.* Gand. 1804. Opusculum iam a. 1795 Francofurti editum, tum auctiore editione vulgatum 1804.

(5868.) **Thaddaeus Nogarola** S. I. *Spiegazione e difesa dei quattro articoli della dichiarazione dell' assemblea Gallicana dell' a. 1682.* Verona. 1808. Libri istius, quem Vol. IV. 1028. n. 901. inter adversarios auctoritatis pontificiae et

systematis gallicani patronos numeravimus, titulus reipsa id videtur augurari, quasi doctus auctor declarationis famosae articulos propugnandos suscepisset. Interim Auctor non defendit ipsos articulos, verum pro sua perspicacia conatur mitigare Cleri Gallicani sententiam, et ostendere, Clerum hunc semper praeclara obedientiae, et devotionis erga S. Sedem exhibuisse argumenta, nec volnisse memoratis articulis de auctoritate Pontificia quidquam detrahere.

(5869.) *Examen du quatrieme article de la Declaration du Clerge de France assemblé en 1682; au quel on a ajouté des Rescrits et des Notes.* Paris. 1809. Est nova editio opusculi Vol. IV. 1023. n. 822 citati.

(5870—5873.) **Fr. Van de Velde** celebris Theologus Lovaniensis, dum Eppum Gandensem Principem de Broglie ad *nationale Concilium* a. 1811 per Napoleonem Imp. Gallorum indictum Parisios comitaretur, elucubravit plura scripta pro iuribus R. P. de quibus lubet ipsummet Auctorem in sua *Autobiographia* sic disserentem audire: „Scripta composui *de natura et vi necessitatis, in qua tunc Gallicana Ecclesia dicebatur gravari, quae esset sufficiens causa, ut institutio Epporum, neglecto Pontifice, ab AEppis daretur;* — item *historiam conventus Bituricensis sub finem Sec. XV, cuius statutis pars adversa plurimum nitebatur;* — tertio *dissertatiunculam de illo dicto: Ecclesia est in Statu, non vero Status in Ecclesia;* — quarto *cui sit potestas Catechismum praescribendi?* Haec omnia scripta in hospitio ill. ac cels. principis Eppi Gandensis reperta a Politiae satellitibus abrepta fuerunt.“ In his scriptis Auctor erudite non minus ac intrepide vacillantis pseudo-synodi Gallicanae dicta et facta prosternebat, iuraque Sedis Ap. et universalis Ecclesiae strenue tuebatur. Sed vel ideo abrupta paulo post synodo comprehensus et in custodiam arcis Vincennensis una cum Praesulibus Gandensi, Tornacensi, et Trecensi, Romanum Pontificem in conciliabulo Parisino egregie defendentibus, detrusus extitit. — **Annuaire de l' Univ. de Louvain.** 1865. p. 330. s.

(5874.) *Lettre sur les libertés de l' Eglise Gallicane.* Liege. 1814.

(5875.) *Riflessioni amichevoli sopra l' opuscolo:* Expositio declarationis Cleri Gallicani a. 1682. — 1814.

(5876.) **Mauro Talucci** *Aneddoti dell' Assemblea del 1682 — scritti dall' ab.* **Fleury.** *Tradotti dal Francese. Con Prefazione ed Annotazioni.* Roma. 1816.

(5877.) **Marce** *la Puissance de Rome expliquee aux fideles d' apres les principes de la foi.* Lille et Paris. 1816.

(5878.) *Du droit de la Primaute du souverain pontife, touchant la confirmation de tous les eveques.* Avignon. 1816.

(5879.) **Dillon** *du Concordat de 1817.* Paris. 1817.

(5880.) *Opinions émises sur l' ouvrage:* Monumens historiques concernant les deux pragmatiques — sanctions de France. Paris. 1818. Refutatio libri *Llorentii*, de quo Vol. IV. 1034. n. 926.

(5881.) *Observations sur la promesse d' enseigner les quatre articles de la Declaration de 1682, exigée des professeurs de theologie par le Ministre.* Paris. 1818. Et italice:

(5882.) *Osservazioni sulla promessa d' insegn. i IV art.* Roma. 1820. Auctor (De la Mennais) ante revolutionem anni 1830 scribens plura vulgavit opuscula pro defensione summae auctoritatis S. Sedis.

(5883.) **Räss und Weis** *die christlichen Helden in der französischen Staatsumwälzung.* Mainz. 1820.

(5884.) **Filippo Anfossi** O. Praed. *Confutazione dell' opera che ha per titolo:* Sur la Declaration de l' Assemblée du Clerge de France en 1682 par Card. de la Luzerne — *dirette allo stesso Clero di Francia.* Roma. 1822.

(5885.) **Petrus Aug. Faudet** presbyter Parisiensis, thesim sequentem tuetur: *Primus, eiecto Henrico IV imperatore, auctoritatis civilis iura aggreditur Gregorius VII, qui disciplinae eccl. propugnator acerrimus inter Sanctos meruit numerari.* Paris. 1823. Propositio in Sorbona defensa. (*Gregoire* Gesch. der Beichtväter. Leipzig. 1825. I. 188.)

(5886.) **La Mennais** *Nouvelles observations. Par un redacteur du* Memorial Catholique. Paris. 1824.

(5887.) *De spirituali Romani Pontificis ex cathedra*

et in Conciliis auctoritate. Dissertatio Seminariorum alumnis atque magistris elaborata, ut dictis de hoc Ecclesiae supremo Capite a modernis, et speciatim a L. Bailly, eximio alias Theologo, possint germanam antiquorum doctrinam facilius conferre, vel etiam congrue subrogare. Lugduni et Parisiis. 1824. Eximium opusculum. In eo probatur tum infallibilitas Rom. Pont. ex Cathedra loquentis in rebus fidei et morum, tum superioritas in Ecclesia universa etiam quoad Concilia quaecunque ab ipso seiuncta: contra famosae Declarationis articulos; et quidem probationes sumit auctor ex S. Scriptura, Conciliis Oecumenicis, Pontificibus Romanis, SS. Patribus, ipsis Galliarum Ecclesiis, et recto naturalis rationis lumine. Ad argumenta contraria respondetur: „insectationes contradicentium nihil obstare, imo ita comparatas esse, ut veritatem praeviam amplius muniant; quantumlibet enim numero et artificiorum multiplicatione molestae videantur, nedum ulli veritatis momento sunt aequiparandae, vacuitate potius et vitio suo undequaque testantur, oppositum systema argumentis penitus carere, quae fidem faciant aut quibus valeat cordatis viris commendari."

(5888—5889.) et: 5499—5502. **Lamennais** *in IV articulos Declarationis a. 1682 editae Aphorismata ad iuniores theologos.* Paris. 1826. Item: *Lettres sur les quatre articles dits du clerge de France par le* **Card. de Litta.** *Nouvelle edition avec des Notes de M.* **Lamennais,** Paris. 1826. Liber Lamennei: *Aphorismata* plures post se traxit disquisitiones: signanter: 1. **J. Labouderie** *aphorismata opposita aphorismatibus in IV articulos declarationis a. 1682 editae.* Paris. 1826. — 2. **Boyer** *Antidote contre les Aphorismes.* Paris. 1826. — 3. **Flottes** *aphorismatibus in IV articulos declarationis a. 1682 editae alia apponuntur aphorismata.* 1826. — 4. *Lettres d' un theologien cath. romain et bon francais a un homme en place qui lui avait manifeste la peine que lui causaient les discussions qui viennent de s' elever au sujet des IV articles de 1682 et les craintes qu' il en concevait pour l' avenir.* Lons-le-Saulnier. 1827.

(5890.) *De monarchia spirituali Rom. Pontificis in actis Conciliorum Generalium.* Avenione. 1827.

(5891.) *Della Chiesa Gallicana nel suo rapporto col Sovrano Pontefice per servire di seguito all' opera intitolata: del Papa del Sig.* **C. de Maistre.** *Seconda edizione Italiana riveduta e corretta sull' originale con note di* **Giov. Marchetti.** Napoli. 1827.

1830—1840. (5892.) **Caron** *Refutation de la theorie Gallicane sur la souverainete temporelle.* Paris. 1831.

(5893.) *Du Projet d' une Eglise Nationale:* **L' Union Ecclesiastique,** *ou Mélanges de Theologie, d' Histoire etc.* Paris. 1834. I. 257. Pro firmissima ad S. Sedem adhaesione.

(5894.) *Des Appels comme d' Abus, ou du Droit que le pouvoir s' attribue de juger abusifs et d' annuler les actes du Ministere ecclesiastique.* Ibid. II. 293. Ius praetensivum non inter libertates, sed inter maximas servitutes Ecclesiae numerat.

(5895.) *Respublica Christiana, ubi disciplina et iurisdictio ecclesiastica vindicantur ineluctabilibus monumentis, etiam Gallicanis, brevi et clara methodo ad usum studiosae iuventutis exarata.* Lugani. 1838. Libellus omni commendatione dignus, articulos declarationis Gallicanae cribrans, et supremam Rom. Pontificis iurisdictionem commonstrans ex Gallicanis monumentis.

(5896.) **M. Capellari** (Gregorius XVI) *Traité sur l' immutabilité du gouvernement de l' eglise. Traduit de l' italien par* **Menghi-L'Arville.** Lyon. 1839. Versio celebris operis, de quo Vol. IV. 610. nr. 364.

(5897.) **Boyer** *Defense de l' Eglise catholique contre l' hérésie constitutionelle qui soumet la religion au magistrat, renouvelée dans ces derniers temps.* Paris. 1840.

(5898.) **Gono** *la Papaute.* Paris. 1843.

(5899.) **Gaussen** *le souverain Pontife et l' Eglise de Rome, soutiens de la verité, par l' accomplissement des ecritures. Discours.* Toulouse. 1843.

(5900—5901.) **Thomassy** *de la Pragmatique Sanction*

de S. Louis. Paris. 1844. Multis argumentis probat, praetensam Sanctionem Pragmaticam non posse attribui S. Ludovico IX Regi Franciae. Dissertatio prodivit primum in ephemeridibus *Le Correspondant.* 1844.

(5902.) *Des Ordonnances et Decrets qui prescrivent l' enseignement de la Declaration de 1682:* **L' Université Catholique.** *Recueil religieux etc.* Paris. 1845, XIX. 289. Examen legum civilium, quae declarationem anni 1682 in scholis tradi iubebant.

(5903.) *De l' Appel comme d' Abus, son origine, ses progres et son état present.* Ibid. XIX. 311. Recensio opusculi auctore *Dionysio Affré* AEppo Parisiensi editi. Vid. Vol. IV. 1057. n. 1025.

(5904.) *Mandement du* **Cardinal de Bonald** *Archeveque de Lyon, portant condamnation d' un livre intitulé:* **Dupin** Manuel du droit public ecclesiastique francais. Paris. 1845. Decretum hoc condemnatorium in nostris „Monum. Cath. pro indep. Pot. Eccl." vulgavimus: in eo diserte damnantur propositiones gallicanae.

(5905.) **Cam. Laderchi** *Memoria sulle relazioni della Chiesa con lo Stato, e sulle cosi dette liberta gallicane.* Modena. 1845.

(5906.) *Lettre de M.* **l' Eveque de Montauban.** *Condamnation du Manuel de* M. Dupin. 1845. Continetur in collectione: „Lettres et Mandements de M. l' Eveque de Montauban. Paris. 1861. p. 126."

(5907.) **Van Gils** Prof. Lovan. *Lettre sur les Sentiments de l' ancienne Faculte de Theologie par Rapport a la Declaration Gallicane de 1682:* **Annuaire de l' Université Catholique de Louvain.** 1845. p. 151. Auctor recenset historice data illa, e quibus pronum est concludere, quod Facultas Theologica Lovaniensis auctoritatem supremam R. P. adversus Gallicanam declarationem anni 1682. constanter tuita fuerit. Signanter refert: circa annum 1685 *Martinum Steyaert* Professorem Lovaniensem occasione ea, deum Iansenistae propositiones ambiguas de potestate R. P. et declaratione Gallicana Facultati Theol. Lovaniensi obtulissent, easdem perstrinxisse; et, quum eo non obstante sincera eiusdem mens ac doctrina

in dubium vocaretur, *Actionem Epistolarem* concinnasse pro genuina ac orthodoxa circa auctoritatem R. P. doctrina. Nos Vol. IV. p. 927. nr. 521. laudavimus opus *Steyaërtii* a. 1687 vulgatum pro infallibilitate R. P.

(5908.) *Peut-il y avoir Union de l' Eglise avec l' État sous l' Empire de la Charte de 1830?:* **Le Memorial Catholique.** Paris. 1847. VII. 145. Contra gallicanismum, et pro Encyclicis Gregorii XVI.

(5909.) *De la Separation de l' Eglise d' avec l' Etat d' apres le Journal* Le Semeur. Ibid. p. 148. Eiusdem argumenti.

(5910.) **Marquis de Regnon** *les Catholiques de France au Tribunal du Pape Pie IX.* Paris. 1847. Contra articulos organicos et omne systema gallicanum.

(5911.) *Nouvelle condamnation des Articles Organiques a propos du dernier ouvrage de M. de Regnon: et consequences facheuses, pour la sainte cause, qui peuvent resulter de la conduite des adversaires de ce Publiciste:* **Memorial Catholique.** Paris. 1847. VII. 182. Recensio praecedentis libri.

(5912.) *Nouvelle condamnation du Gallicanisme par le S. Siege Apostolique. Un Mot sur un Ecrit Gallican.* Ibid. p. 262. Contra encyclicam Eppi Montis Pessulani *Thibault*, Gallicanismo addicti.

(5913.) *De la Papaute: ses augustes prerogatives: son immutabilité, son unité, son infaillibilité, sa grandeur et ses bienfaits: Hommages rendus a Sa Sainteté Pie IX par le Clerge Francais.* Ibid. p. 140. 210.

(5914.) *Mandement de M. Regnier Archeveque de Cambrai pour le Jubilé accordé par Pie IX a l' occasion de son elevation au Souverain Pontificat.* 1847. *(Instr. Past. et Mand.* Lille et Paris. 1867. I. 206.) Eximia Primatus apologia.

(5915.) **Maupoint** *Bref de Pape Pie VI contre le livre du professeur en droit* Eybel *intitule:* Qu' est-ce que le Pape? Angers. 1849.

5503. **Gley** *Doctrine de l' Eglise de France sur l' autorité des souverains pontifes et sur cella de pouvoir temporel, conforme a l' enseignement de l' eglise catholique: avec des observations respectueuses adressées aux redacteurs du* **Memorial Catholique** *sur les lettres de M. d' Aviau Archeveque de Bordeaux, publiés dans les numeros de Mai et de Juin 1827.* Paris. 1827. Auctor defendere nititur sententiam declarationis anni 1682.

Ad Literaturam specialem de **Lamennaisio:**

(Vol. IV. 1058.)

5504. **La Mennais** *Parole di un Credente, aggiuntevi le considerazioni di un cattolico italiano in risposta all' Enciclica.* Italia. 1834. Editio italica, cum notis editoris contra Encyclicam Gregorii XVI.

(5916.) *De la Separation de l' Eglise et de l' Etat:* **Ami de la Religion.** Paris. 1831. t. 66. p. 545. Impugnat doctrinam *Lamennaei.*

(5917.) **Guillon** *Histoire de la nouvelle hérésie du XIX siecle, ou refutation complète des Ouvrages de l' Ab.* de La Mennais. Paris. 1835.

(5918.) *Le Parole di un Credente, come le scrisse l' Ab. de la Mennais quando era un Credente.* Modena. 1836.

(5919.) **Maret** *il Neocristianismo del Sig. La Mennais e la sua traduzione de' Vangeli. Trad. dal francese da* **Cesare Guasti: Il Filocattolico.** *Giornale Fiorentino.* Firenze. 1847.

(5920.) **Quérard** *Notice Bibliographique des Ouvrages de M.* **Lamennais** *de leurs Refutations, de leurs Apologies et des Biographies de cet ecrivain.* Paris. 1849. Auctor recenset opera *Lamennei* 177, refutationes vero et apologias 213.

Ad Literaturam ex incidenti **Revolutionis Gallicanae anni 1848:**

(Vol. IV. 1063. ss.)

(5921.) *Encore un Mot sur les avantages qui resultent de l' ordre constitutionel pour la Liberte religieuse:* **Memorial Catholique.** Paris. 1848. VII. 296.

(5922.) **Maret** *de l' Incompetence absolue de l' État en matiere de doctrines religieuses.* Ibid. p. 298.

(5923.) *L' erreur, non la verité, a tout a craindre d' etre séparée de l' État.* Ibid. p. 299.

(5924.) *Les Principes proclames par la Republique peuvent nous sauver ou nous perdre.* Ibid. p. 300.

(5925.) *La Democratie Catholique.* Ibid. p. 302.

(5926.) *Le Traitement du Clerge consideré comme dernier obstacle a la Séparatiou de l' Eglise et de l' État.* Ibid. p. 341.

(5927.) *Revue des derniers ecrits publiés en faveur de la Liberté religieuse avant la Revolution de Fevrier.* Ibid. pag. 369.

(5928.) **Henri Dujardin** *Histoire prophetique, philosophique, compléte et populaire de la Revolution de 1848, ou de la liberte reconquise.* Paris. 1848.

(5929.) **Degalmer** *Histoire de l' Assemblée constituante.* Paris. 1848.

(5930.) **Poujoulat** *Histoire de la Revolution Francaise.* Paris. 1848.

1850—1865. (5931.) **Bouix** *de l' Autorité du Concile Provincial et de la Reception du Concile de Trente en France:* **Université Catholique.** Paris. 1850. XXX. 85. De receptione decreti quoad causas maiores Epporum iudicio S. Sedis submittendas.

(5932.) **J. Conti** *le Pape: discours prononcé dans l' eglise primatiale de Pise le 24 Fevrier 1850. Traduit en francais.* Paris. 1850.

(5933.) **Guerin** *notion catholique de l' Eglise, opposée a certaines definitions fausses sur ce point:* **Memorial Catholique.** Paris. 1850. VIII. 100. Ostendit, ad notionem catholicam Ecclesiae essentialiter pertinere, ut Romani Pontificis mentio fiat.

(5934.) **Guerin** *qu' est-ce qu' une Eglise Nationale?* Ibid. p. 205. Eiusdem argumenti.

(5935.) **Guerin** *definition de l' Eglise d' apres la Tradition Catholique.* Ibid. p. 301. Eiusdem argumenti.

(5936.) **Ant. Mace** *de l' origine et des consequences du pouvoir des Papes.* Grenoble. 1851.

(5937.) *Jesus-Christ et S. Pierre, ou Explication de ces paroles: Tu es Pierre, et sur cette pierre je bâtirai mon eglise.* Pau. 1851.

(5938.) et: 5505. **Thomas Gousset** Card. AEp. Remensis, *Observations sur un Memoire adressé a l' Episcopat sous le titre:* Sur la Situation presente de l' Eglise Gallicane, relativement au droit contumier. Paris. 1852. Refutatio opusculi gallicanismum propugnantis, quod Vol. IV. 1072. n. 1334. indicavimus. Contra librum Card. Remensis prodivit responsum sub titulo: *Reponse aux Observations sur un Memoire.* etc. Paris. 1853.

(5939-a.) *Nouvelles observations sur les doctrines dites gallicanes et sur les doctrines dites ultramontains.* Paris. 1852.

(5939-b.) **Blanc** *Gouvernement de l' Eglise. Dissertations sur l' independance interieure et exterieure du pontife romain.* Paris. 1854.

(5940.) **Vernejoul** *de l' Idee de l' Eglise dans S. Cyprien.* Montauban. 1855.

(5941.) **John Mac-Corry** *la Suprematie de S. Pierre et de ses Successeurs les Pontifes Romains.* Paris. 1856.

(5942.) **Gerdil** *Memoire sur l' autorite de l' eglise et du Pontife Romain d' apres les actes apostoliques. Opuscules inedits du* Card. Gerdil; *publiés a Rome par* **Vercellone.** *Traduits par* **Dovay.** Paris. 1857.

(5943.) **Jourdain** *un ouvrage inedit de Gilles de Rome en faveur de la Papaute.* Paris. 1858.

(5944.) **Ravensberg** *S. Pierre de Rome et le Vatican.* Lille. 1859.

(5945.) **Zaccaria** *l' Antifebronius. Traduit en francais par* **Peltier.** Wassy. 1860.

(5946.) **Aug. Challamel** *Histoire inedite des Papes depuis S. Pierre jusqu' a nos jours.* Paris. 1860.

(5947.) *Le Gallicanisme dans les circonstances presentes.* Paris. 1860.

(5948.) **Guillemin** *Replique au Manuel* Dupin. *Supplement au Memorandum des libertés et des servitudes de l' Eglise Gallicane.* Paris. 1860. Refutat opus *Dupinii* quod Vol. IV. 1080. nr. 1348 occurrit.

(5949.) *Maximes de Bossuet sur le Pape, et Observations.* Paris. 1861.

(5950.) **Justin Fevre** *la Souveraineté spirituelle du Pape:* **Rosier de Marie.** Paris. 1861. VII. 524.

(5951.) **Reisheeck** *Recherche sur les erreurs de Pierre de Osma condamnées par Sixte IV. Cette condamnation ne frappe-t-elle pas l' opinion gallicane de la faillibilité du Pape?* Ibid. p. 558. 610. 688. Contra systema gallicanum de fallibilitate Papae docentis.

(5952.) **Benard** *le Pape obei et respecte des fideles.* Nancy. 1861.

(5953.) **Lelievre** *Pierre et Rome.* Bourges. 1861.

(5954.) **I. C. Cullet** presb. Imae Telluris, *de infallibilitate Romani Pontificis extra Concilium.* Paris. 1861. Insignis tractatus, cuius occasionem sic exponit auctor: „Hostes S. Sedis Ap. luctuosa nostra tempestate omnem lapidem movent, ut Summi Pontificis auctoritatem, cum temporalem tum spiritualem, rideant deprimantque. Singulari, quo flagrant, studio defendendae S. Sedis Apost. permulti fideles et sacerdotes, et ego incensus sum. Quapropter in tuenda Supremi Pastoris potestate spirituali operam dare opportunum iudicavi. At vero *inter praerogativas* huiusce potestatis *una emicat, quae maioris est momenti*, et prae ceteris mihi carior visa est, nimirum *Romani Antistitis inerrantia in rebus fidei et morum decernendis. Negata enim infallibilitate Summi Pontificis concutitur fundamentum, quo Domus Dei fulcitur,*

concusso autem fundamento accedat ad ruinam aedificium necesse est. Invictis igitur argumentis comprobare studui, Romanum Eppum esse immobilem fidei Petram et inflexibilem christiani dogmatis custodem." Propositionem, quam argumentis multiplicibus ex Scriptura, Traditione, rationibus theologicis, et factis seu experientia, et praxi Ecclesiae deprompti comprobat, his verbis exprimit: *Iudicium Summi Pontificis, aliquid e Cathedra definientis in rebus fidei et morum, est prorsus infallibile, etiam antequam accesserit Epporum consensus.* Per decursum disquisitionis peculiari cum attentione tractat de difficultatibus a patronis systematis *Gallicani* obiectis, easve docte evertit: ostendendo, proprium esse Patribus et Eppis Gallorum inde a primis Ecclesiae seculis, firmiter adhaerere S. Sedi Apost. eiusque infallibilitatem strenue propugnare; fautores systematis gallicani a Patrum suorum sententia recessisse. Obiectionem Bossueti et aliorum de distinctione inter Sedem sive Ecclesiam Romanam, et in ipsa Sedentem sive Papam facienda fusius examinat, et convellit velut absonam, tum ideo, quod omnis, quae Ecclesiae Romanae tribuitur, praerogativa non aliunde quam ex Primatu Papae procedat, hic vero personalis sit sedentis in Cathedra; tum ideo, quod Patres per sedem, vel cathedram Petri non aliud intelligant, quam Petri eiusve successorum doctrinam ac fidem, et ipsam Romanam sedem vel Ecclesiam pro Pontificum persona sumant; tum denique ideo, quod omnes Christi Domini pollicitationes Petro ac successoribus factae ad ipsum Petrum et successores dirigantur.

(5955.) **Marin de Boylesve** S. I. *l' Eglise et le Pape.* Paris et Lyon. 1862. Auctor libri istius (iam Vol. IV. 1081. nr. 1210 laudati) praeclare disserit de praerogativis R. P. cumprimis de eiusdem infallibilitate et suprema auctoritate doctrinali, superiore ipsis Conciliis. In confirmationem assertionum suarum citat *S. Cyprianum* et *S. Thomam* (praeter plurimos alios). Prior epist. 40 inquit: *Romanus Pontifex est iudex vice Christi, cui secundum magisteria divina obtemperare debet fraternitas universa, et Deus unus est, et Christus unus, et una Ecclesia, et Cathedra una super Petrum Domini voce fundata.* Posterior autem: *Cum tota*

Ecclesia sit unum corpus, oportet, si ista unitas debet conservari, quod sit aliqua potestas regitiva respectu totius Ecclesiae supra potestatem Eppalem, qua unaquaeque specialis Ecclesia regitur; et haec est potestas Papae.

(5956.) **J. Chantrel** *les Papes et le philosophisme.* Paris. 1862.

(5957.) **J. Fevre** *le Clerge de France et le Pape:* **Rosier de Marie.** 1862. VIII. 465.

(5958.) **Rupert** *le Gallicanisme et l' ancien regime.* Paris. 1862.

(5959.) **Theodore Vincent** *Grandeurs de Rome chretienne:* **Rosier de Marie.** 1863. IX. 293.

(5960.) **Guerin** *la Pragmatique Sanction attribue a S. Louis:* **Archives theologiques de Besancon.** 1863. Est series articulorum ad probandum, memoratam sanctionem non esse authenticam.

(5961.) **Chevallard** *l' Eglise et la France.* Lyon. 1863.

(5962.) **Stard** *la Part de l' Eglise et de la fausse dém. dans les principes de 89.* Paris. 1863.

(5963.) **Carlier** *le Gallicanisme et l' Ultramontanisme au moyen age.* Sens. 1864.

(5964.) *Gli articoli organici e la Santa Sede:* **Archivio dell' Ecclesiastico.** Firenze. 1864. I. 313.

(5965.) *Der Papst und die sogenannten Organischen Artikel:* **Der Wahrheitsfreund.** Cincinnati. 1865. XXVIII. 446.

(5966.) **D'Hanssonville** *l' Eglise Romaine et les Negociations du Concordat 1800—1814.* Paris. 1865.

1866. (5967.) **Schwab** *zur kirchlichen Geschichte des XIV Jahrhunderts:* **Theologische Quartalschrift.** Tübingen. 1866. p. 3. Historia controversiae inter Bonifacium VIII et Regem Galliae.

(5968.) *Die Declaration des Gallicanischen Klerus vom Jahre 1682:* **Der Katholik.** Mainz. 1866. XV. 11. 156. 280.

(5969.) *Die religiöse Freiheit und die Revolution.* Ibid. XVI. 173. Ad eventus Gallicos superioris seculi pertinet praesens articulus.

(5970—5971.) **J. F. André** *Exposition de quelques principes fondamentaux de droit canonique, méconnus dans l' Eglise de France.* Avignon. 1866. Item: *Comment le gallicano-jansenisme interprete les documents venus de Rome.* Avignon. 1866.

(5972.) **Montrouzier** S. I. *l' Index est-il reçu en France?:* **Bouix** *Revue des sciences eccl.* Arras et Paris. 1866. XIII. 357. Pro vi obligativa Indicis universali.

(5973.) Idem, *la Declaration de l' Assemblée Generale du Clerge de 1626.* Ibid. pag. 423. Eximia deductio, e qua manifeste liquet, Ecclesiam Gallicanam a. 1626 de infallibilitate S. Sedis non dubitasse.

1867. (5974.) **Bosc** *la Tiare et l' Epée de la France:* **Rosier de Marie.** Paris. 1867. XIII. 598.

(5975.) **Perissé** *de la Promulgation des Decrets Dogmatiques du St. Siege et de leur force obligatoire:* **Bouix** *Revue des sciences eccl.* Arras. 1867. XV. 318.

(5976.) *Nouveaux Documents inedits sur le Refus de la Faculte de Theologie de Paris, d' enregistrer les quatre articles de 1682.* Ibid. p. 377.

(5977.) **Perissé** *le Gallicanisme et la Canonisation des Saints.* Ibid. p. 503.

(5978.) **Montrouzier** S. I. *l' Infaillibilité du Pape et le Jansenisme.* Ibid. XVI. 207. 377. 473. XVII. 31. 97. Omnes hi articuli pro *infallibilitate* Summi Pontificis ex cathedra loquentis dicunt sententiam.

(5979.) **Lud. Huguenin** *expositio methodica Iuris Canonici, studiis clericalibus accomodata.* Paris. 1867. Opus omni dignum laude: sententias gallicanas ubique perstringens. Notatu digna videntur sequentia Auctoris asserta: „Petrum, Apostolorum principem constitutum, ab ipso Christo accepisse iurisdictionem supremam, universalem ac immediatam, eamque ad successores Petri transmissam esse. — Apostolos Petro coniunctos a Christo potestate etiam instructos fuisse, ea tamen lege, ut auctoritati Capitis quoad usum suae potestatis essent subiecti; in Apostolorum vero locum successisse corpus

Episcoporum, horum proin potestatem subordinatam esse auctoritati Capitis, Romani Pontificis. — Regimen Ecclesiae, ex Primatu et Hierarchia constans, inprimis esse veram monarchiam, temperari aristocratia sine diminutione potestatis, (Primatus) commoda democratiae praeseferre, ac poinde perfectum esse. — Quidquid iuris Eppis competit, id eminenter inesse Vicario Christi; Eppos etiam collegialiter pendere a Pontifice, tamquam centro, cui potestas ipsorum alligatur; itaque *Gallicanos sibi ipsis contradicere, dum Concilium Pontifici praestare opinantur. — Ius canonicum nationale a Romano Pontifice irritari posse*, sive inductum sit per privilegium aut consvetudinem, sive fuerit initio ius commune in ceteris Ecclesiis postea mutatum, sive Concordato firmetur. — *Libertatum Gallicanarum* (sic dicti Gallicanismi) originem repetendam esse a miserrima *schismatis occidentalis* aetate, atque ex eo tempore plurimis causis urgentibus, v. g. studiosa malarum passionum indole, protestantismi contagione, Iansenistarum fraude, politicae potestatis superbia, sensim increvisse, donec a. 1682, Ludovico XIV rege adversus Innocentium XI hostiles animos gerente, ab aliquibus Eppis iussu regis congregatis famosa declaratio ederetur. — Ex eius propositionibus — tria infelici celebritate insignia dimanasse, veluti regni instituta ad tertium articulum revocata: appellationem ab abusu, placitum regium, et regium patronatum. Has libertates a *Fenelonio* merito appellari *servitutes erga Regem, et licentiam adversus R. Pontificem.* — A Sede Apostolica pluries reprobata fuisse non tantum politica Gallicanismi consectaria, quae tamquam iugum simul et effectus Declarationis clero imponebantur, verum etiam ipsam declarationem, subin ab ipsis auctoribus et Ludovico XIV reiectam.“ — *De iuribus Primatus* sic se enunciat: „mensuram iurium pontificiorum sitam esse in harmonia verborum Christi: *Super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, — tibi dabo claves* etc. — *pasce agnos, pasce oves.* Primis verbis Primatum institui ad servandam in Ecclesia unitatem fidei et obedientiae; secundi ordinis verbis conferri iurisdictionem, quae a conciliis vocatur plenitudo potestatis; postremis officia Primatus definiri. imposita Pontifici sollicitudine universali, eique commissa

salute Ecclesiae. — Quantumvis autem *illimitatum* sit *ius Primatus,* non deesse tamen *moderamen* in exercitio pontificiae potestatis: tum quod regulis contineatur in origine ac fine primatus, in spiritu mansvetudinis cum primatu nexo, in divina ac immutabili constitutione Ecclesiae fundatis; tum quod moderator R. Pontificis sit Spiritus S. idest, virtus continens primatum intra suae potestatis terminos, neque populus, neque civilis potestas, neque ecclesiastica potestas inferior, sed Christus per suam assistentiam et providentiam. — Iura Primatus esse *inviolabilia:* ad Papam spectare supremum iudicium de *modo exercendi* suam auctoritatem; nemini licere contra pontificias constitutiones et sententias contumaciter semet extollere; de sententia Pontificis *non posse appellari*, etiam ad Generale Concilium; nec posse Pontificem ab Ecclesia *iudicari.*" — De relatione Papae ad *Concilium Generale* asserit: „Iudicium Epporum incompletum esse absque confirmatione Pontificia: illud referri ad iudicium subsequens illius, qui est Caput Ecclesiae; per confirmationem tribui vim et firmitatem iis, quae in Concilio decreta sunt. — Opinionis, quae *concilii superioritatem* statuit, falsitatem patere ex ipsa novitate eiusdem, quippe ante sec. XIV non existentis; sed et contradictioni obnoxiam eam esse: siquidem, si Eppi in Concilio congregati cum R. Pontifice intelligantur, Pontifex in Concilio sit ut Caput in corpore, seu suprema potestas competit vel soli Papae, vel collegio Epporum Papae iunctorum: si vero seiuncti sint Eppi a Papa, Concilium non possit stare contra Papam, ipsa natura Concilii non solos Eppos, sed Pontificem quoque tamquam Ecclesiae et Concilii Caput complectente; sine eo non posse Ecclesiam repraesentari, quippe supra petram aedificatam."

1868. (5980.) **I. Fehr** *der Primat des Apost. Stuhles in der Gallisch-Fränkischen Kirche:* **Archiv für kathol. Kirchenrecht.** Mainz. 1868. XIX. 365. Historica deductio exercitii Primatus in Gallia inde ab antiquissimis temporibus.

(5981.) *L' Infallibilita Pontificia e il Gallicanismo:* **Civilta Cattolica.** Roma. 1868. Ser. VII. Vol. 3. p. 513.

(5982.) *Das Nationalitäts-Princip in den Gallicanischen Freiheiten:* **Schweizerische Kirchenz.** 1868. p. 164.

(5983.) *Der Gallicanismus der französischen Kirche:* **Osnabrücker Kirchen- und Volksbote.** 1868. nr. 8.

(5984.) **Schneemann** S. I. *Indefectibilité de la Foi de S. Pierre:* **Etudes religieuses.** Paris. 1868. IV. Serie. I. 613.

(5985.) *Sz. Péter hite megnem fogyatkozik:* **Katholikus Közlöny.** Nagyszombat. 1868. p. 545—656. Versio praecedentis dissertationis.

(5986.) **Theologia Tolosana** *de infallibilitate R. P.* 1868. Celebris Mechlinensium AEppus *Dechamps* in refutatione opusculorum presbyteri Oratoriani *Gratry* in testimonium doctrinae recentissimae Gallicanorum de infallibilitate pontificia adducit sic dictam *Theologiam Tolosanam* ad normam sincerae Romanae doctrinae iam reformatam, et in permultis Galliae Seminariis instar libri classici adhibitam, signanter in praelectionibus celeberrimi Instituti Parisiensis, cui a S. Sulpitio nomen. In hac Theologia *Tractatu de Ecclesia* Cap. 2. art. 2. haec leguntur: „De Pastorum centro et capite. §. 43: Propositio: Existit iure divino iu Ecclesia Christi Pastor quidam supremus, qui essentiale est huius Ecclesiae centrum et caput. 44. Propositio probatur a) e Scriptura S. b) e traditione et totius Christianitatis consensu. 46. Corollarium propositionis quoad doctrinam: *infallibilitas papalis.* 47. *Effugium Gallicanorum praevertitur.* 48. *Infallibilitas papalis confirmatur etiam directe e Scriptura et Traditione.* 49. *Quandonam Summus Pontifex doctrinam Christi infallibiliter doceat.* 50. *Observatio circa facta ab adversariis allegata.*"

1869. (5987.) **Dominicus Bouix** *Tractatus de Papa, ubi et de Concilio Oecumenico.* Paris. 1869. 1870. Opus hoc eximii Auctoris tribus comprehensum voluminibus, considerandum est instar continuationis praestantium Tractatuum, quos annis antecedentibus super variis Iuris Canonici obiectis magna cum diligentia nec minore vulgavit eruditione. Tractatus de

Papa generatim quidem adversus omnes haereticorum errores dirigitur, qui vel omnem Primatum, vel Primatum iurisdictionis Romano denegant Pontifici, aut contendunt, primatum, si quo polleat idem Pontifex, non a Christo sed ab Ecclesia descendere, seu mere humani iuris esse hunc primatum. Proprie tamen *Gallicani* systematis errores impugnat Auctor: quatenus videlicet in Gallicano Systemate non plenus ac integer, ved multimode truncatus et mutilus tribuitur Romano Pontifici Primatus; siquidem systematis istius patroni a) primatum iurisdictionis R. P. iu Ecclesiam distributive sumtam, non autem collective acceptam propugnent, ita, ut secundum declarationem anni 1682 relate ad collegium Epporum Romanus Pontifex nullum iurisdictionis primatum habeat, sed dicto collegio inferior eique subiectus sit; b) Romanum Pontificem in edendis definitionibus fidei fallibilem contendant, praerogativa inerrantiae unice Ecclesiae congregatae vel dispersae addicta; c) existiment, primatum iurisdictionis ad rem temporalem societatum civilium haud extendi, neque proin ius esse Romano Pontifici ea prohibendi et efficaciter impediendi, quae in civilibus Christianorum Societatibus aeternae animarum saluti et fidei incolumitati adversantur; d) censeant, Romanum Pontificem subiectum esse canonibus, i. e. disciplinae legibus ab universali Ecclesia receptis. Systema isthoc Gallicanum eversurus, in eruditissimo suo opere uberrime commonstrat: *Primatum iurisdictionis,* iure divino Romanis Pontificibus collatum, esse proprie dictum seu *monarchicum*, ita, ut penes Papam sit potestas, Ecclesiam universalem tum distributive tum collective sumtam gubernandi; cui omnes fideles subiaceant quoad omnes materias seu obiecta potestatis ecclesiasticae, seu totam quantam potestatem ecclesiasticam penes Romanum Pontificem residere, ita, ut divino iure valeat et obligatoriam legem credendi imponere, et decretis disciplinaribus omnes fideles ligare. — *Parte altera* agit de *Infallibilitate* R. P. in definitionibus fidei, a Papa non tamquam doctore privato sed tamquam universali pastore libere pronunciatis. Tractatus omni attentione dignus. In eo 1. rite evoluto statu quaestionis, explodit cavillationem adversariorum, quasi propugnatores infallibilitatis non concordarent inter se de requisitis conditioni-

bus, ut Papa *ex cathedra* locutus censendus sit, ac proinde necessario accedere deberet universalis Ecclesiae assensus; explodit porro velut inanissimam et recentioribus temporibus adinventam Gallicanorum distinctionem inter *Romanum Sedem* et in ea *Sedentem* Romanum Pontificem. 2. *Historice* ostendit a) propositionibus XXIX, quod per quatuor priora Ecclesiae secula constanter in ea viguerit persvasio de R. P. infallibilitate in decernenda fide; b) propositionibus XVII, quod a Seculo V usque IX seu schisma Graecorum eadem persvasio viguerit apud Catholicos; c) propositionibus XXXIV, quod a seculo IX usque ad Scholasticos unanimis fuerit eadem persvasio; d) quod ab a. 1200 seu a tempore Scholasticorum doctorum usque ad Concilium Constantiense aeque unanimiter credita fuerit infall. R. P.; e) quod opinio de R. P. fallibilitate Seculo duntaxat XV tempore Concilii Constantiensis occasione schismatis enata sit; f) quod nova doctrina Petri de Alliaco et Gersonii, necnon Sessionum IV et V C. Constantiensis auctoritas nihili facienda sit: g) quod opinio de fallibilitate R. P. temporibus C. Constantiensis orta mox communiter reiecta fuerit, nec revixerit ante annum 1663; h) quod Facultas Parisiensis ab a. 1663 usque a. 1682 constanter infallibilitatem R. P. asseruerit ac professa sit, quodque famosi sex articuli anni 1663 falso adscribantur Facultati, siquidem ea protestante unice a Ministro Regio „Le Tellier" concinnati habeantur; i) quod eadem Facultas nec articulos anni 1682 approbaverit, imo, licet mutila et tyrannice oppressa, illos reiecerit; k) quod famosa *declaratio Cleri a 1682* in IV articulis facta non modo qua auctoritas adduci nequeat, sed potius tamquam ingens praevaricatio et scandalum habenda sit: quandoquidem e plurimis Documentis (XXIII adfert Auctor) probari possit, electionem ad Conventum non liberam, sed coactam, et omnia regio iussu peracta, servilismum tum Bossueti, tum Praesidis Conventus manifestum, ipsamve declarationem utique fere cum indignatione reiectam fuisse, ita, ut Comitia famosa anni 1682 nec Nationalem Synodum repraesentavisse, imo nec Conventus Cleri dici valeant; l) quod ab anno 1682 extra Galliam quidem communis fuerit de infallibilitate R. P. doctrina; in Gallia vero, licet Facultas Duacen-

sis aliique multi fortiter obstiterint, error contrarius reipsa aliquando praevaluerit; m) quod Sedes Apostolica opinionem de fallibilitate R. P. multoties reprobaverit. 3. Expendit quaestionem *theologice*, et infallibilitatem Papae probat ex S. Scriptura, Traditione, testimonio RR. Pontificum, Conciliis, praxi Ecclesiae, variis Sedis Apost. definitionibus, principiis ab omnibus catholicis admissis, falsis principiis opinionis contrariae, et falsis eiusdem consectariis. Speciatim ostendit, Systema Gallicanum adversa fronte pugnare cum divino Christi oraculo (Luc. 22, 32.). 4. *Practice* tractando quaestionem, primum evolvit, exinde, quod Sedes Apostolica opinionem de fallibilitate saepius reprobaverit, licitum fuisse, eidem opinioni notam theologicam inurere; dein probat, opinionem hanc sine peccato nec propugnari nec adoptari posse. 5. Demum resolvit omnes difficultates infallibilitati R. P. oppositas: signanter e Petri, Liberii, Honoriique lapsu depromtas. — *Parte tertia* agit de *auctoritate R. P. supra Concilium Oecumenicum:* et exposito statu quaestionis, praenotatoque eo, quod quaestio „num Concilium sine Papa sit supra Papam?“ magni sit momenti, siquidem pro casu affirmativae resolutionis concludi inde debeat, posse Papam a Concilio iudicari, puniri ac deponi etiam invitum; ostendit 1. novitatem opinionis, quae superioritatem Concilio adscribit, quippe primum Seculo XIV ea occasione excogitatae, dum post electionem Urbani VI pertinaci 40 annorum schismate Ecclesia discissa esset. 2. Probat auctoritatem Papae *supra Concilium-sine-Papa* argumentis theologicis per 16 Capita. 3. Expendit quaestionem: an in casibus extraordinariis, e. g. si Papa sit scandalosus, haereticus, vel dubie legitimus, subsit Concilio? et evolvit, nec in his casibus posse statui, quod Papa Concilio subsit. 4. Tandem discutit quaestionem de auctoritate Papae relate ad *Concilium-cum-Papa*, et ostendit: Papam non esse superiorem Concilio-cum-Papa; auctoritatem Concilii-cum-Papa extensive quidem maiorem esse sola auctoritate Papae, sed non intensive; ex eo, quod Papa subiiciatur fidei definitionibus a Concilio-cum-Papa editis, non sequi eum dicto Concilio inferiorem esse; Canonibus disciplinae a Concilio-cum-Papa editis non ligari Papam vi auctoritatis huius Concilii; iure tamen naturali ita ligari

Papam canonibus disciplinae a simili Concilio editis, ut licite haud possit absque iusta causa eos transgredi, aut abrogare, vel in iis dispensare. — *Parte quarta* evertit primum articulum famosae Declarationis anni 1682, quippe ac si nulla competeret Romano Pontifici *potestas in rem temporalem societatum civilium.* Potestatem hanc, etiam per celebrem Encyclicam anni 1864 assertam (damnata contraria sententia) multis probat argumentis, ex ipsa potissimum Gallia deductis, et obiectiones *Bossueti* omnes elidit. — *Parte quinta* agit *de potestate Papae supra Canones,* hacque probata, evolvit multiplices praerogativas Primatui iure divino annexas. — *Pars sexta* de *Principatu temporali* R. Pontificis; — *pars septima* de forma canonica *eligendi R. Pontificem* agit, ubi de sic dicto *Exclusivae* iure disserens, (Austriae, Galliae, Hispaniae) probat: Exclusivam numquam esse potuisse ius Guberniis inhaerens, neque esse privilegium a S. Sede Guberniis expresse concessum, neque Collegium Cardinalium obligari ad deferendum eiusmodi exclusioni, sed omnem Exclusivam niti pure factis ex parte Guberniorum, et mera tolerantia ex parte Ecclesiae. — Tandem *pars octava* de *Concilio Oecumenico* tractat. In hoc postremo tractatu quemadmodum absolutam necessitatem celebrandi Concilia per Gallicanos defensam reiicit, ita relationem Summi Pontificis ad Concilia Generalia uberius proponit.

(5988.) **I. Corblet** *le Concile de Constance et les Origines du Gallicanisme:* **Bouix** *Revue des Sciences Eccles.* Arras. 1869. XIX. 481.

(5989.) *Dissertation sur le Valeur legale des Decrets de la Sacrée Congregation des Rites:* **L' Echo de Rome.** Versailles et Paris. 1869. I. 471. Prout ius Primatiale, ita obligationem ei correspondentem amplectendi decreta SS. Congr. Romanarum demonstrat.

(5990.) **Pellegrini** *la Papaute et Christophe Colomb.* Ibid. p. 630.

(5991.) *Lettre de S. S. le Pape Pie IX a M. l' Archeveque de Paris.* Ibid. p. 705. Vulgat celebrem epistolam Summi Pontificis ad AEppum Parisiensem contra sic dicta

principia Febroniana et Gallicana de Primatu R. P. ab AEppo propugnata, quam nos in Monumentis de R. P. exhibemus.

(5992.) *Attitude de* Bossuet *vis-a-vis de Rome.* Ibid. p. 687.

(5993.) *Du Iansenisme de Bossuet.* Ibid. II. 50—425.

(5994.) *Rome Vengée*: **Petit Echo de Rome.** Paris. I. 4.

(5995.) *La Papaute jugée par ses Ennemis.* Ibid. p. 10. 43. 74.

(5996.) *Les Papes Francais.* Ibid. p. 27.

(5997.) *Du Sacerdoce a Rome.* Ibid. p. 36.

(5998.) **Gassiat** *Bossuet et Rome.* Ibid. p. 145.

(5999.) *Rome et les Papes.* Ibid. p. 347. Recensio operis: **Dandolo** *Etudes historiques, philosophiques, litteraires et artistiques. Traduit par le* **Vicomte de Richemont.**

(6000.) **Ios. d' Estibe** *le Pape est-il un Souverain étranger?* Ibid. p. 423.

(6001.) *Le Pape d' apres S. Bernard.* Ibid. p. 624.

(6002.) **Charles Gerin** (Iuge au Tribunal civil de la Seine,) *Recherches historiques sur l' Assemblée du Clerge de France de 1682.* Paris. 1869. Opus eundem fere habens scopum, quem *Dominicus Bouix* iu supra laudato tractatu de Papa sibi praefixerat, ut quippe e documentis nondum vulgatis in claram lucem deducat, quam servilis extiterit famosus ille anni 1682 Conventus, in quo sicut convocando ita dirigendo Civilis Potestas praecipuas habuit partes. Auctor sequens obtinuit Breve Apostolicum: „Pius IX etc. Dilecte fili etc. Libentissime excepimus historicas disquisitiones tuas in Declarationem Cleri Gallicani: sive quia opportuniores quam alias accidunt fortasse praesentibus adiunctis, sive quia conditio ipsa tua, laici viri et magistratus, te facit omni exceptione maiorem, et in materia, quae minime blanditur plurimorum placitis, maximam lucubrationi tuae conciliat auctoritatem. Quamquam vero multi satis perspicue ac solide demonstraverint, nec communem nec plerorumque fuisse a. 1682 in ita dictis Cleri Comitiis sententiam infensam Pontificiae auctoritati et potestati Ecclesiasticae, nec eam satis libere editam fuisse et ex animo, sed metu potius aut favore

urgente, nec diu constitisse, sed brevi fuisse revocatam ab iis, qui eandem vel promoverant vel ediderant; nec demum ullam inde partam fuisse Gallicanae Ecclesiae vel gloriam vel libertatem, sed potius labem aliquam inductam fuisse et veram servitutem: quod tamen alii et temporum historia et validis freti argumentis asseruerant, id te per indubia confirmasse monumenta gaudemus, cum huiusmodi opus non parum conferre debeat ad discutiendas praeiudicatas opiniones, ad praecludendum cavillationibus aditum, ad svadendum denique omnibus, *peculiares Ecclesias eo praestantiore vigore robore et splendore fulgere, quo studiosioris obsequii vinculo Romano Pontifici iunguntur, cui Christus in Petro detulit Primatum honoris, iurisdictionis, auctoritatis et potestatis in fideles universos.* Haec te in propugnanda semper alacrius veritatis causa confirment; et interim auspicem gratiae coelestis nostraeque paternae benevolentiae pignus excipe Apost. bened. etc. Datum Romae die 17 Febr. 1869."

(6003.) **Gazeau** *Louis XIV, Bossuet et la Sorbonne en 1663: premiere Ebauche de la Declaration des quatre articles:* **Etudes religieuses** *par des Peres de la Comp. de Iesus.* Paris. 1869. III. 875.

(6004.) *Une These de Bossuet sur l' Eglise en 1651: Bossuet fut-il toujours Gallican?* Ibid. p. 910. Tam prior quam haec discussio notatu digna. Priori occasionem praebuit liber *Gerini* paulo ante laudatus. Posterior discussio exhibet thesim theologicam a Bossueto a. 1651 defensam Parisiis de Ecclesia: in qua Bossuetus et Primatum ac supremam R. P. in omnes oves potestatem propugnat, et „magna Ecclesiae commendatione factum esse ait, ut quaecunque per Ecclesiam obortae forent de rebus gravioribus quaestiones, de iis ad Sedem Apost. referretur, utque ad eam undique afflicti Eppi nobilissimarum Ecclesiarum accurrerent; — S. Athanasii causam a Iulio PP. non tam Eusebianorum concessione, quam suae Sedis auctoritate tractatam fuisse."

(5005.) **Ferry de Pigny** *Tu es Petrus:* **Rosier de Marie.** Paris. 1869. XV. 281. Expositio vera textus, de plena potestate Petro concessa.

(6006.) **Alexandre** *les vrais et les faux Gallicains.* Ibid. p. 600.

(6007—6008.) **Aug. Theiner** *Histoire des deux Concordats de la Republique francaise et de la Republique Cisalpine conclus en 1801 et 1803 entre Napoleon Bonaparte et le S. Siege; suivie d' une relation de son couronnement comme Empereur des Francais par Pie VII; d' apres des Documents inedits, extraits des Archives secretes du Vatican et de celles de France.* Bar-le-Duc et Paris. 1869. 2. Tom. Spectat ad literaturam Concordatorum Galliae. Reflexiones in opus hoc vulgavit: **J. Cretineau-Joly** *Bonaparte, le Concordat de 1801 et le Cardinal Consalvi suivi des deux lettres au Pere Theiner sur le Pape Clement XIV.* Paris. 1869.

(6009.) **Du Lac** *Defense de la Declaration de 1682*: **Univers.** Paris. 1869. nr. 634. Refutatio libri Bruxellis in defensionem famosae Declarationis vulgati.

(6010.) **Maynard** *Recherches historiques sur l' Assemblée de 1682 par* **Gerin.** Ibid. nr. 741. 753. 798. Fusior recensio operis *Gerini.*

(6011.) **E. Dumont** *Histoire de Bossuet.* Ibid. nr. 776. 783.

(6012.) **P. Serret** *le Concordat et les articles organiques.* Ibid. nr. 873.

(6013—6014.) **Chevallard** *l' Eglise et l' Etat en France au IX Siecle; S. Agobard Archeveque de Lyon.* Lyon. 1869. Recensio uberior continetur in diario *Univers.* 1870. nr. 1189.

(6015—6016.) et: 5006. **Gerin** *les deux pragmatiques Sanctions attribuées a St. Louis. Éd. 2.* Paris. 1869. Decantatam sic dictam Sanctionem pragmaticam Ludovici IX Galliarum Regis argumentis fortissimis evertit, eius suppositione demonstrata. — Concinit diarium *Univers.* 1870. nr. 974. — Opusculo *Gerini* opposuit **Paulus Viollet** libellum: *La pragmatique Sanction de S. Louis. Examen critique d' un ouvrage de* M. Gerin. Paris. 1870.

(6017.) *Sacrifizii e consolazioni. Racconto, seguito da brevi cenni sulla rivoluzione francese del 1789.* Torino. 1869.

(6018.) *L' Assemblea del Clero Gallicano nel 1682:* **Civilta Cattolica.** Roma. 1869. VII. 7. p. 686. et Vol. 8. p. 20. 144. 406. Erudita disquisitio, ac una refutatio declarationis Gallicanae.

(6019.) **Bern. Cozzugli** *sul giansenismo e gallicanismo: Dissertazione storico-critica letta nella conferenza ecclesiastica del Clero Siciliano.* Torino. 1869.

(6020.) **Moulart** *l' Assemblée du Clergc de France de 1682 d' apres C. Gerin:* **Revue catholique de Louvain.** 1869. I. 259.

(6021—6022.) **Eug. de Roziere** *Liber durnus, ou Recueil des Formules usitées par la chancellerie Pontificale du V au XI Siecle, publie d' apres le manuscrit des archives du Vatican avec les notes et dissertations du* P. Garnier *et le commentaire inedit de* Baluze. Paris. 1869. Opus fuse recensetur in: *Theol. Liter. Blatt.* Bonn. 1870. p. 281.

(6023—6024.) **Fehr** *Staat und Kirche im Fränkischen Reiche bis auf Carl den Grossen.* Wien. 1869. — Recensio operis in: *Theol. Lit. Blatt.* Bonn. 1869. p. 39.

(6025—6026.) *Zur Beleuchtung der gepriesenen Gallikanischen Freiheiten:* **Salzburger Kirchenblatt.** 1869. p. 340. Ex periodicis pagellis Friburgensibus desumtum: *Freiburger Kirchenblatt.*

(6027.) *Die Grundsätze von 1789:* **Wiener Kirchenzeitung.** 1869. p. 85.

1870. (6028.) *Comitia Cleri Gallicani a. 1681 et 1682 Parisiis habita.* Dissertatio haec instar Appendicis inserta Volumini I **Collectionis Lacensis** *Conciliorum.* Frib. 1870. p. 793. tum causas sive remotas sive proximas famosae Declarationis enucleat, tum de eo agit, qualiter causis illis concurrentibus ipsa Declaratio praeparata sit ac edita. Quoad *causas*, praemisso, quod Comitiis anni 1682 lis de Regalia ansam praebuerit, haec proferunt docti editores Iesuitae Lacenses: „Plurimi Galliae magistratus, inprimisque Parisienses, iam pridem adversus Ap. Sedem velut haereditarium quoddam gerebant odium; et quum secularem potestatem super omnia

extollere cuperent, doctrinis Sedi Ap. eiusque potestatis plenitudini contrariis tenaciter adhaerebant. — *Doctrina Gallicana mediis in discordiis inventa,* ut principes magistratusque civiles sese adversus Constitutiones munirent, quibus Sedes Ap. quum iura Ecclesiae tum maxime libertatem tuebatur, eo potissimum spectabat, ut Apostolicae potestatis vim et actionem infringeret. *Gallicani* igitur *libertatem Ecclesiae in veterum Canonum et antiquae consvetudinis observatione posuerunt;* hanc vero felicissimam libertatis conditionem ubique terrarum immoderato pontificiae auctoritatis usu constrictam atque oppressam, in una Gallia perstare integram (aiebant); — Regem porro, cui et sacri canones tuendi essent et magnae nationis gloria atque immunitas, nihil non agere debere, ut libertates illas a Summorum Pontificum iniuriis, quacunque posset ratione, defenderet ac sartas tectas conservaret. Cui malo quum alia excogitata sunt remedia, tum *placetum regium, appellatio a Romano Pontifice ad Concilium universale, appellatio tamquam ab abusu;* denique doctrinae illi suae, quae Conciliorum canonibus tantam tribuebat auctoritatem, quasi S. Sedes nihil prorsus in eos valeret, veluti pro fundamento quodam illud subiecerunt: *Synodum oecumenicam Papa esse superiorem;* unde efficiebant, *Summum Pontificem,* penes quem suprema potestas eccl. non esset, *ne in dogmaticis quidem constitutionibus edendis esse infallibilem,* nisi Ecclesiae accessisset auctoritas. Verum quod ius Romano Pontifici detrahebant, hoc Regi aliisque qui regia auctoritate abutebantur, vindicabant, quasi isti homines laici canonum, quorum se custodes iactabant, atque adeo religionis universae summi essent interpretes et arbitri. — Quoniam vero ad theologiam perturbandam theologis opus erat, haud sane defuerunt magistratibus illis Clerici, qui ad id operam suam conferre vellent, quique non vulgari quadam eruditione irretire doctos, populum obruere infinitis prope libellis, optimum quemque inauditis dolis decipere, denique quaesita ad speciem pietate nobiles matronas et mulierum coenobia in suas partes trahere possent. *Iansenistae — naturali veluti coniunctione cum Gallicanis sociabantur.* Illorum enim haeresi toties a Summis Pontificibus damnata et a Rege propemodum oppressa, in Gallicanis

doctrinis contumaciae suae firmum praesidium, et, si quae turbae inter Pontificem et Regem concitarentur, in his tutum perfugium se habituros sperabant.“ (In sequentibus historia proponitur Declarationis famosae in Comitiis Cleri 1682 elucubratae, et de ea scribitur:) — „Festinata deliberatione famosi illi IV articuli a Bossueto, Gallicanorum ut sibi visus est vehementiam moderante concinnati, vix uno Eppo intercedente 19 Martii decernuntur, et mox rogatu Comitiorum regio edicto omnibus in scholis publice tradi iubentur. Ita demum, quod plurimis portenti simile visum est, *Eppi pauci, contra quam et Summum Pontificem et ceteras omnes Ecclesias sentire non ignorarent, rem dogmaticam et aggressi sunt et definierunt et civili auctoritate sanciendam omnibusque tenendam decreverunt.* Cuius rei indignitas usque eo manifesta erat, ut quum aliarum gentium tum Gallicae publica vox illorum Epporum vel arrogantiam vel mollitiem castigaret. Ipsa Sorbona male auspicato decreto comitiorum restitit, quamvis regii Ministri a 20 fere annis nobilissimam scholam ab „ultramontano fermento“ purgare omni modo niterentur.“

(6029—6030.) **Ch. de Smedt** *les fausses Decretales, l' Episcopat Franc et la Cour de Rome du IX au XI Siecle:* **Etudes religieuses.** Paris. 1870. N. Serie. VI. 77. Etiam separata editio facta est huius disquisitionis.

(6031—6033.) **Ollivier** O. Praed. *le Pape Alexandre VI et les Borgia.* Paris. 1870. Auctor historiam huius Pontificis genuinam concinnare adnisus est. Notandae recensiones in: *Etudes religieuses.* Paris. 1870. V. 811. et: *Theol. Lit. Blatt.* Bonn. 1870. p. 685.

(6034.) **Plauté** *le Gallicanisme et le Jansenisme comparés, depuis 1682 jusqu' a nos jours.* Nantes et Paris. 1870.

(6035.) *Rome et la Taverne Wittembergeoise:* **Echo de Rome.** *Publication hebdomadaire.* Paris. 1870. pag. 179. 208.

(6036—6037.) **Hebrard** *les Articles organiques devant l' histoire, le droit et la discipline de l' Eglise.* Paris. 1870. Idem auctor singulari quoque epistola ad ephemeridis *l' Univers* (1870. nr. 1159.) redactorem directa impugnavit *articu-*

los organicos a Gubernio Gallicano per fraudem Concordato anni 1801 adiectos.

(6038.) **Riancey** *Lettres sur Rome. Precedées d' une etude biographique sur l' Auteur. Par* **Laurentie.** Paris. 1870.

(6039—6042.) et: 5007. 5008. **C. Gerin** *Recherches historiques sur l' Assemblée du Clerge de France de 1682. II Edition refonduc, corrigee, et considerablement augmentee.* Paris 1870. Librum *Gerini* refutare et declarationis Gallicanae anni 1682 apologiam scribere tentavit **I. T. Loyson** (famosus *P. Hyacinthus),* emisso in lucem opere: *L' Assemblée du Clerge de France de 1682.* Paris. 1870. Crisi subiecit hoc opus *L' Univers.* 1870. nr. 995. Magnis e contra honoravit encomiis *Allgemeine Zeitung.* Augsburg. 1870. p. 801. — Non tacuit **Gerinius,** sed vulgavit librum: *Une nouvelle Apologie du Gallicanisme: Reponse a M. l' abbé* Loyson. Paris. 1870. Insuper operi periodico: *Revue des questions historiques. Paris. 1870. Iuillet* inseruit dissertationem: *Louis XIV et sa Retractation de l' edit de 1682.*

(6043.) *Sulla Costituzione civile del Clero emanata dall' Assemblea nazionale di Francia.* Torino. 1870.

(6044.) **Gualco** *il Papa e il Gallicanismo.* Genova. 1870. Est volumen IX opp. Auctoris: *La Religione e la Chiesa Cattolica.* Uberrima confutatio declarationis anni 1682, totiusque Gallicanismi.

1871. (6045.) **Maurice de Bonald** *deux questions sur le Concordat de 1801.* Genéve. 1871. Magni momenti opusculum: cuius doctissimus Auctor sumta occasione e designatione Epporum per actualem Reipublicae Gallicanae Praesidem (Thiers) facta, hanc duplicem quaestionem pertractat: 1-o *an actuale* (republicanum) *Gubernium Galliae successerit priori Gubernio in privilegio, e Concordato derivato, Eppos ad vacantes sedes praesentandi?* 2-o *Si idem huiusmodi privilegii particeps sit, num S. Sedi non competat ius, hoc privilegium, spectato abusu, qui in exercitio eiusdem inde a 70 annis fit, tollendi?* — Ad 1-am quaestionem respondet:

facultatem ad vacantes sedes, Eppos praesentandi, qua Gubernium Galliae inde ab anno 1801 utitur, esse *puram concessionem a parte Papae;* cum vero indubitatum iuris principium sit, acta semper suam naturam conservare, hinc ad Summum Pontificem, qui hanc facultatem Galliae contulit, pertinet iudicare: num eadem semper ad praefixum scopum dirigatur; num is, qui eadem utitur, hoc iure legitime potiatur; an non irrepserint ad exercitium eiusdem nonnulli abusus, et num eadem retinenda aut abroganda sit? Verbo *solus Papa decidit de obiecto praeviarum duarum quaestionum.*" Ad obiectionem Leguleiorum Ecclesiae infensorum, qui dicunt: *Concordatum,* cui facultas praesentandi originem debet, verum contractum esse, et ideo Pontificem non posse actualem rerum statum immutare, quin altera pars contrahentium quoque suis obligationibus absolutam se censeat; hinc subtracta Gubernio Eppos praesentandi facultate, ipsum Concordatum cessare debere, et gubernio ius competere solutionem clero denegandi et exercitium iurisdictionis quoque, eidem per Papam citra consensum Gubernii collatae restringendi; hanc argumentandi rationem auctor refellit, demonstrando, *Concordatum non esse contractum.* Nam ad essentiam contractus pertinet: ut contrahentes capaces sint se mutuo ad aliquid obligare; ut perfecte aequales sint, seu ut eidem legi subsint et ut in respectu controvarsiarum et servandorum pactorum eidem subordinentur iurisdictioni. Iam vero haec perfecta aequalitas, ac independentia ab invicem non subsistit inter Papam et Gubernium; cum in spiritualibus negotiis dominatus, virtute clavium, Papae competat, Gubernium vero in hac sphaera eidem subordinatum sit. Et ubinam (quaerit auctor) est iurisdictio duobus contrahentibus superior, ad quam pertineret controversias eorum dirimere? In hoc negotio spirituali non existit alia iurisdictio, quam illa Capitis Ecclesiae, qui ipse pars praetensi Contractus est. Ipsa Gubernia Galliae inde ab 1801 recognovisse, *Concordatum esse concessionem a parte Papae factam;* nam Papa saepe reiecit individua sibi praesentata, quin propterea Gubernium de laeso Concordato conquestum fuisset. *Ius, praesentatas personas acceptandi, aut reiiciendi Pontifici in Concordato nequaquam stipulatur,*

sed ex ipsa rei natura, et e iure, quod Papa ceu Caput Ecclesiae exercet, profluit. Et quid fieret, si Pontifex praesentatas per Gubernium personas non acceptaret? Cum Dioeceses indefinito tempore Eppis carere nequeant, Papa coactus esset gubernio earumdem prospicere, et virtute suae iurisdictionis Eppos nominare; atque hinc patet Concordatum contractum non constituere.

Quantum *ad alteram quaestionem*, Auctor demonstrat: *Pontificem, spectatis abusibus, quos Gubernium Galliae in materia Concordati admisit, facultatem Eppos praesentandi eidem subtrahere posse.* „Nam (ut argumentatur Auctor) etsi Concordatum, dato non concesso, pro Contractu haberetur, illud in conspectu *organicorum articulorum*, item ob praetermissam eiusdem executionem ac *testatam a parte Gubernii malam fidem* pro abolito declarari posset; etenim scopus concordati, iuxta intentionem Papae, fuit Ecclesiam ad priorem statum dignitatis, independentiae et libertatis revehere, non autem eandem constringere. Iam autem articuli organici spiritualem iurisdictionem attrectant, acquisitioni et possessioni bonorum ecclesiasticorum, item erectioni claustrorum obstacula ponunt, catholicos libertate institutionis primariae, secundariae et superioris privant, impugnatio articulorum fidei et morum per gubernium tolerantur, externo cultui catholico impedimenta ponuntur, libertas cultuum et atheismus status proclamantur. Cum ergo Gubernium Galliae, non obstantibus reclamationibus Romae Concordatum non adimpleverit, an non habet ius Caput Ecclesiae illud abrogandi? Concordatum itaque ob disparem conditionem partium, quarum una in spirituali sphaera principatum tenet, altera vero subdita esse debet, nonnisi ad concessiones, ad tempus factas et ad nutum revocari queuntes restringitur. Sed inprimis moderno aevo, dum gubernium deserto omni vestigio catholicismi de die in diem magis ad atheismum prolabitur, quaenam potest esse significatio Concordati?“ Tum demonstrat Auctor, *minas subtrahendae Clero solutionis iniustas esse, cum potestas civilis, ad manutenendum ordinem externum et ad cooperandum Ecclesiae vocata, ad dotationem Cleri iure naturae obligetur.* „Ecclesia enim (inquit Auctor) est vera perfectaque societas: qua-

propter potestas civilis eidem sartam tectamque praestare debet honorificam et independentem existentiam; et cum clerus bonis suis per revolutionem privatus fuerit, hinc dotatio eiusdem actualis nonnisi indemnisationem a parte status constituit. Si igitur Concordatum abrogaretur, Ecclesia Galliae ad eum statum poneretur, in quo versatur Ecclesia Belgii et aliorum statuum, ubi Gubernium de dotatione Cleri prospicit, quin semet ad nominationem Epporum immisceret.“ — Auctor sequenti Brevi Apostolico honorari meruit: „Pius Papa IX. Dilecte fili etc. Lucubrationem tuam, dilecte fili nobilis vir, cui titulus *Deux questions sur le Concordat de 1801,* perlibenter excepimus, cum et religionem peritiamque tuam commendet, et oculis subiiciat nativam et peculiarem huiusmodi pactorum seu indultorum indolem, unde facile solvi queant propositae quaestiones. Gratulamur itaque tibi, tuoque scripto ominamur, ut qui blasphemant quod ignorant, inde tandem discant, *Ecclesiam per haec Conventa de rebus ad se spectantibus non aliena appetere iura, sed propria largiri.* Omnia interim tibi fausta apprecantes, divini favoris auspicem et paternae nostrae benevolentiae pignus Apost. beñed. etc. Datum Romae 19 Iunii 1871.“

Opusculum *Bonaldi* pluribus disquisitionibus occasionem praebuit. Praecipuas notamus:

(6046.) **H. Montrouzier** S. I. *l' Institution canonique d' Eveques:* **Revue des sciences ecclesiastiques.** Amiens et Paris. 1871. XXIII. 1. 199. 384. Praestans disquisitio de iure instituendi canonice Eppos velut iure Primatus R. P. tractans, sed una apologiam Primatus in genere continens.

(6047.) **H. Montrouzier** S. I. *Un dernier Mot sur l' Institution Canonique des Eveques;* ibid. p. 569. Est appendix ad praemissam disquisitionem.

(6048.) **Montrouzier** S. I. *de la Nomination des Eveques:* **L' Echo de Rome,** *Iournal du S. Siege et de la France Catholique.* Paris. 1871. III. 41. 60. Eiusdem argumenti lucubratio, quod in periodico opere *Revue des sciences eccles.* tractavit eruditus Auctor. Uberius tamen examinat naturam Concordati anni 1801 et abusus civilis potestatis,

ostenditque *libertatem Ecclesiae esse conditionem indispensabilem salutis Galliae.*

(6049.) *Formules de M.* **Thiers,** *pour recevoir les Brefs d' un Pape.* Ibid. p. 73. De forma decretorum, quae actualis Gallicanae Reipublicae Praeses super bullis ac brevibus Summi Pontificis emittere solet, (citando semper adhuc *Articulos organicos).*

(6050.) *Studi in Francia sopra un Concordato colla S. Sede:* **Unita Cattolica.** Torino. 1871. p. 706. De necessitate novi Concordati cum Sede Apostolica.

(6051.) *La Nomina dei Vescovi,* **Thiers** *ed il Concordato.* Ibid. p. 742. Crisis assertionum, quas *Thiers* in Conventu Nationali pro iure suo designandi Praesules in medium attulit.

(6052.) *I Diritti del Papa nella Nomina dei Vescovi.* Ibid. p. 767. Ex Brevi Apostolico super institutione Eppi Montalbanensis de 24 Maii 1871 ostenditur ius Summi Pontificis, nominandi Eppos in Gallia. In laudato Brevi occurrunt haec verba; — *Dudum siquidem Ecclesiarum omnium nunc vacantium et in posterum vacaturarum* (provisionem) *ordinationi nostrae reservavimus, decernentes extunc, irritum et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Postmodum vero Eppali Ecclesia Montis-Albani, cui bonae memoriae Ioannes Doney ultimus illius Antistes, dum viveret, praesidebat, per obitum ipsius Ioannis Pastoris solatio destituta, Nos ad eiusdem Ecclesiae, de cuius vacatione relatu fidedigni fecerunt nos certiores, provisionem celerem atque felicem, in qua nullus praeter nos, supradictis reservatione et decreto obsistentibus, se potest aut poterit immiscere, ne illa luctuosis temporibus hisce longae vacationis exponatur incommodis, paterne et sedulo intendentes, post maturam deliberationem, quam hoc super negotio habuimus, demum ad te, qui ex legitimo matrimonio progenitus, et in aetate legitima constitutus, etc. — oculos mentis nostrae direximus, — te, quem dil. filius Praeses Gubernii Gallicae Reipublicae, nobis ad hoc per suas literas praesentavit, a quibusvis excomm. etc. — absolventes, eandem Montis-Albani Eccle-*

siam de persona tua apostolica auctoritate nostra harum literarum vi providemus, teque illi in Eppum praeficimus et Pastorem etc. —

(6053.) *Pii VI Pont. Max. Acta, quibus Ecclesiae Catholicae calamitatibus in Gallia consultum est.* Romae. 1871. Nova et auctior editio Brevium ac Instructionum Summi Pontificis Pii VI occasione perturbationis publicae Gallicanae editorum. Eiusmodi collectio iam ultimo seculi superioris decennio identidem vulgata fuit, prout nostra docet Literatura: sed praesens est completior, multa exhibens documenta, quae in prioribus editionibus desiderantur.

(6054.) *Sulla Costituzione civile del Clero, emanata dall' assemblea nazionale di Francia.* Torino. 1871. Contra sic dictam Civilem Cleri Constitutionem in Nationali Conventu Gallicano superiori seculo editam, et per Pium VI. P. M. damnatam.

(6055.) **Frizon** *les Articles Organiques:* **Revue des Sciences ecclesiastiques.** Paris. 1871. XXIV. 95. Insignis articulus, una uberiorem recensionem libri de hoc argumento per *Hebrardum* a. 1870 vulgati, et superius laudati continens.

---

f) Literatura de **relatione Ecclesiae ad Statum Civilem.**

(Vol. IV. 1085.)

α) *Contra iura Ecclesiae.*

1800—1830. 5009. **Daniel Böthius** *de modo, quo Ecclesiae cum Republica nexum considerare deceat.* Lundi. 1803.

5010. **G. Mezzanotte** *Saggio storico dei dritti dell' impero e del sacerdocio.* Milano. 1810.

5011. *Von der Vereinigung der höchsten Staats- und Kirchengewalt nach protestantischen Grundsätzen:* **Ammon** *krit. Journal der theolog. Literatur.* Nürnberg. 1813. I. 1. p. 105.

5012. **Karrer** *einige Gedanken über Kirche und Staat:*

Bertholdt *kritisches Journal der th. Lit.* Sulzbach. 1822. XV. 225.

5013—5014. et: (6056—6058.) *Az Evangeliomi Keresztyén Tolerantzia.* Pesten. 1822. Auctore ministro acatholico, qui thema suum duabus pertractavit concionibus. Refutavit anonymum hunc aeque anonymus (Mathias Kováts): *A keresztényeknek vallásbeli egyesülésekről írt levelek az Evangeliumi keresztény Tolerantziának védelmezőjéhez.* Pesten. 1822. Prior anonymus non siluit, sed denuo in arenam descendit: *Lehet 'e, van 'e egyedűl idvezítő Ekklésia? ha lehet 's van, hol van, mellyik az?* Pesten. 1822. Etiam alterum scriptum anonymi protestantis prostravit auctor mox laudatus: *Vizsgálása azon Prédikátziónak, mellynek czimje ez: Lehet e, van e* etc. Pesten. 1822. Item **G. Fejér** *lehet e, van e egyedűl üdvözítő Ekklésia etc. E kérdésekre adott feleletre egy római katholikusnak felelete.* Pest. 1822.

5015. **De Wette** *über das Verhältniss der Kirche zum Staat.* Basel. 1827.

5016. **M. Binger** *de asylorum origine, usu et abusu.* Lugduni Batav. 1828.

5017. **Friedank** *Einsiedler-Ansichten und Träume von dem Menschen, dem Staate, der Politik und der Kirche.* Hamm. 1828.

5018. **Tittmann** *observationes de potestate ecclesiastica.* Lipsiae. 1824.

5019. **Horst** *de iuribus summi Imperantis circa sacra.* Lugd. Bat. 1829.

5020. **P. B. J. Vegilin van Claerbergen** *disputatio philosophico-iuridica de iuribus Summi Imperantis in Societates Ecclesiasticas.* Franequaerae. 1833.

1840—1865. 5021. *Staat und Kirche:* **Die Kirche der Gegenwart.** *Monatschrift.* Zürich. 1845. p. 185.

5022. *In wiefern ist die Kirche Staatsanstalt?* Ibid. pag. 458.

5023. *Der Staat und die Staatskirche.* Ibid. 1846. pag. 342.

5024. *Das Christenthum und die Constitutionen:* **Monatsblätter** *zur Ergänzung der Allgemeinen Zeitung.* 1847. pag. 513.

5025. *Staat und Kirche:* **Kirchliche Zeitfragen.** Weissenb. 1848. p. 161.

5026. *Gegen die Trennung von Kirche und Staat.* Ibid. p. 233.

5027. *Die Nationalkirche:* **Die Kirche der Gegenwart.** Zürich. 1848. p. 1. 39.

5028. *Die Obrigkeit von Gottes Gnaden und die Volkssouveränität.* Ibid. p. 285.

5029. *Freie Kirche.* Ibid. p. 320. Omnes hi articuli, dum pro libertate Ecclesiae pugnant, protestantico sensu sumi debent, nam e principiis protestanticis egrediuntur, et semper cum praeiudicio Ecclesiae Catholicae se enunciant.

5030. **Rennecke** *die Lehre vom Staate nach principieller Begründung und mit besonderer Berücksichtigung des christlichen Princips.* Leipzig. 1850.

5031. **Hugo Fr. v. Fischern** *der deutsche Nestor oder die Grundwahrheiten für Kirche und Staat in ihrer reinmenschlichen sittlichen Einheit.* Saalfeld. 1851.

5032. **I. I. Suys** *de intimo religionis et ethices cum iure nexu.* Lugd. Bat. 1851.

5033. **Scheidler** *publicistische Beleuchtung und Ergänzung der neuen Gespräche aus der Gegenwart über Staat und Kirche.* Weimar. 1852.

5034. **Bulmerincq** *das Asylrecht in seiner geschichtlichen Entwickelung beurtheilt vom Standpuncte des Rechts.* Dorpat. 1853.

5035. **Krausold** *das landesherrliche Summepiskopat nach reformatorisch-lutherischen Grundsätzen. Ein kirchenrechtlicher Versuch.* Erlangen. 1860.

5036. **Thilo** *die theologisirende Rechts- und Staatslehre.* Leipzig. 1860.

5037. **Charguerаud** *Separation de l' Eglise et de l' Etat.* Paris. 1861.

1866. 5038. **Georg. Heinrici** Alexandri Vineti *sententiae de individuo, societate, ecclesia.* Berolini. 1866.

5039. **Emil Friedberg** *der Missbrauch der geistlichen Amtsgewalt und der Rekurs an den Staat. Besonders abgedruckt aus der Zeitschrift für Kirchenrecht. VI. J. 2. H.* Tübingen. 1866. cf. Vol. IV. 1112. n. 1691.

1867. 5040. **Eichler** *der Ultramontanismus im letzten deutschen Kriege und der gegenwärtigen Neugestaltung Deutschlands gegenüber:* **Allgemeine Kirchenzeitung.** Darmstadt. 1867. nr. 7. 8.

5041. *Streiflichter auf die Uebelstände in der kathol. Kirche.* Wien. 1867. Relationes Ecclesiae accomodari cupit relationibus Status moderni.

1868. 5042. **Stahl** *die gegenwärtigen Parteien in Staat und Kirche. XXIX akademische Vorlesungen.* Berlin. 1868.

5043. **Horváth Mihály** „Williams Roger“ *a* „Szabad Egyház a szabad államban“ *elv teremtője s megtestesitője. Életrajzi vázlat. Külön lenyomat a* Budapesti Szemle *XI kötetéből.* Pest. 1868.

5044. **Zyro** *Thesen über das Verhältniss des Staates zur Kirche:* **Allgemeine Kirchenzeitung.** Darmstadt. 1868. nr. 83.

1869. 5045. **Raab** *Beleuchtung des Grundsatzes: Freie Kirche im freien Staate.* Innsbruck. 1869.

5046. *Kirche und Staat nach Matth. 22, 15—22:* **Allgem. Kirchenz.** Darmstadt. 1869. nr. 17.

5047. et: (6059.) **Wessenberg** *die Eintracht zwischen Kirche und Staat, auf die genaue Beachtung des wahren Zweckes beider begründet. Aus dem handschriftlichen Nachlasse des Verfassers herausgegeben von* **Jos. Beck.** Aarau. 1869. Censura operis in: *Oesterr. Vierteljahrsschrift für kath. Theol.* Wien. 1870. p. 466.

5048—5049. *Ueber die Verfassung der christlichen Kirche und den Geist des Christenthums:* **Allgemeine Zei-**

tung. Augsburg. 1869. p. 3601. Inter alia relationem quoque Ecclesiae ad Statum pertractat secundum principia *Fr. Baader*, qui 1865 vulgavit opus: *Grundzüge der Societätphilosophie, Ideen über Recht, Staat, Gesellschaft und Kirche.* Würzburg. 1865.

5050. *Ultramontanismus und constitutionelles Ministerium.* Ibid. p. 5261.

5051. *Ultramontanismus und patriotische Partei in Bayern.* Ibid. p. 5393.

5052. **E. Friedberg** *die mittelalterlichen Lehren über das Verhältniss von Staat und Kirche:* **Dove** *Zeitschrift für Kirchenrecht.* Tübingen. 1869. VIII. 69.

5053. **Friedberg** *der Missbrauch der geistlichen Amtsgewalt und der Recurs an den Staat. Zugleich als Beitrag für die geschichtliche Entwickelung des Verhältnisses von Kirche und Staat in Deutschland.* Ibid. VIII. 280. 393. IX. 95. Eiusdem argumenti cum prioribus Auctoris disquisitionibus a. 1865 et 1866. vulgatis et per nos iam suo loco citatis. In decursu disquisitionis suae exhibet auctor e Cod. Mss. Bibliothecae Monacensis conspectum *gravaminum Cleri Bavarici adversus abusum civilium Magistratuum*, in res ecclesiae semet immiscentium, e seculo, ut putat Auctor, XVI vel XVII; cuiusmodi gravamina opportunum ducimus hic subiicere: „Cap. I. *de visitationibus et iuribus Epporum.* Art. 1. Commissarii ducales visitant utriusque sexus monasteria, et alias ecclesias, necnon regulares personas examinando et alia similia faciendo, quae in visitatione fieri consvevere. 2. Magistratus secularis exposcit a praelatis annuas rationes administrationis, etiam sine praesentia et praescitu Ordinarii. 3. In rectorem sive parochum alicuius ecclesiae vel hospitalis, accusatum de bonorum temporalium dissipatione, per ministros ducales fit inspectio et provisio. 4. Magistratus secularis non permittit Ordinarium pro officio suo visitare, nisi cum praescitu et de licentia sua. 5. Seculares, etiamsi Clerus non refragetur, prohibent Ordinariis subsidia caritativa et alia iura eppalia a clericis tribui. 6. Quod in causis et negotiis spiritualibus saepe promanant a regiminibus et praefectis ducalibus ad Ordinarios eorumque Consistoria et officiales literae com-

municatoriae et admodum imperiosae ac acerbae. 7. Vitrici Ecclesiarum aliorumque piorum locorum praefecti redditus ac proventus eorumdem pro libito suo dissipant non interveniente auctoritate Ordinarii. — Cap. II. *de electionibus praelatorum*. 1. Ministri ducales volunt se ingerere et interesse electionibus praelatorum. 2. Vacantibus praelaturis Ordinarius ad liberum actum electionis sine scitu et voluntate Magistratus secularis procedere non permittitur. 3. Electi in Abbates sive Praepositi Ordinarium pro confirmatione accedere prohibentur, nisi prius obtenta licentia ab ipso Magistratu seculari. 4. Vacante aliquo Monasterio, Magistratus secularis nominat, postulat, et instituit administratores, non tamen Ordinario praesentatos. — Cap. III. *de personis ecclesiasticis*. 1. Magistratus secularis praelatos et alios clericos delinquentes citat ad comparendum coram eorum tribunali, arrestant, incarcerant, mulctant et deponunt. 2. Laici legitime citati in causis spiritualibus a Iudice Ecclesiastico per magistratum secularem prohibentur comparere. 3. In percutientes se mutuo usque ad sangvinis effusionem Clericum et laicum Magistratus secularis iudicium sibi usurpat. 4. In presbyteris captivis deducendis et Ordinario suo praesentandis Magistratus secularis magna violentia utitur, non sine summo cleri fidelium scandalo, ipsius cleri infamia, macula, religionisque christianae contemtu ; et fiunt per ministros deducentes saepe graves admodum sumtus. — Cap. IV. *de beneficiis*. 1. Confirmati et investiti ab Ordinariis ad beneficia ecclesiastica ab officiariis ducalibus iterum examinantur et reiiciuntur. 2. Clerici promoti ad curam alicuius ecclesiae post confirmationem seu investituram coguntur accipere possessionem per magistratum secularem. 3. Clerici frequenter resignant magistratui seculari dignitates et beneficia ecclesiastica absque praescitu et consensu Ordinarii, et alii ad eadem promoti ante confirmationem et investituram Ordinarii possessionem a magistratu seculari suscipiunt et administrant. 4. Vacanti beneficio vel beneficio ecclesiastico etiam praelaturae magistratus seculares propria auctoritate provident. 5. Magistratus secularis praetendit vigore cuiusdam indulti Apostolici habere ius praesentandi in mense pontificio etiam circa illas parochias seu beneficia, quorum iuspatronatus ad Ordinarios vel praelatos

seu alios spectat. — Cap. V. *de personis et bonis clericorum.* 1. Magistratus secularis utitur pro libitu subditis et equis Monasteriorum ac aliarum ecclesiarum. 2. Circa bonorum eccles. venditionem, oppignorationem, similesque contractus, necnon circa aes alienum et causas debitorum non requiritur consensus Ordinarii. 3. Controversiae inter clericos et laicos super bonis clericorum a magistratu seculari dirimuntur. 4. Magistratus secularis de offertoriis, eleemosynis et aliis rebus ecclesiis oblatis disponit, atque causas decimales ad se trahit simpliciter. 5. Praefecti, iudices provinciales et similes officiarii seculares, cum possessionem dant clericis, tum quando celebrant conventus annuos Rusticorum vulgo „Ehehaft", apud parochos divertunt, et eos magnis sumtibus gravant. 6. Magistratus secularis cogit clericos super fundos et praedia ecclesiastica accipere a se literas eiusdem sigillo roboratas. — Cap. VI. *de testamentis clericorum.* 1. Clerico mortuo, etiam praelato, magistratus secularis obsignat bona, inventat et de illis disponit. 2. Magistratus secularis intromittit se in causis testamentariis clericorum, et impedit ultimarum voluntatum eorumdem clericorum productionem, confirmationem, executionem. — Cap. VII. *de causis matrimonialibus.* 1. Causae matrimoniales coram magistratu seculari tractantur et transiguntur; idem fit de causis aliis consistorialibus iisdem annexis. 2. Publicae poenitentiae, quae canonice a foro ecclesiastico imponi solent, saepe a magistratu seculari reiiciuntur et impediuntur."

5054. *Mühlhäusser Staatskirche, Volkskirche, Freikirche.* Barmen. 1869.

1870. 5055. **Beck** *Kirche und Staat, und ihr Verhältniss zu einander. Nach den Vorlesungen des Verf. herausg. von* **J. Lindenmayer.** Tübingen. 1870.

5056. **Harless** *Staat und Kirche, oder Irrthum und Wahrheit in den Vorstellungen von christlichem Staat und freier Kirche.* Zeipzig. 1870.

5057. *Staat und Kirche in Baiern:* **Allg. Zeitung.** 1870. p. 429.

5058. **Brandes** *Staat und Kirche in ihrem Verhält-*

niss zu einander: **Allg. Kirchenzeitung.** Darmstadt. 1870. nr. 22—25.

1871. 5059. **Füllner** *deutsche Blätter. Eine Monatschrift für Staat, Kirche und sociales Leben.* Gotha. 1871.

5060. **Schulte** *Kirche und Staat:* **Theol. Liter. Blatt.** Bonn. 1871. p. 670. Recensio libri, (quem suo loco iam memoravimus,) ab *Ottone Mejer* de relatione inter S. Sedem et Imperium Germanicum editi.

5061. **A. Keller** *Die kirchlich-politischen Fragen bei der eidgenössischen Bundesrevision von 1871. Eine Denkschrift mit Revisionsanträgen etc.* Aarau. 1871.

β) Pro iuribus Ecclesiae.

1800—1830. (6060.) **Muzzani** *Risposta all' autore del libro: „della civile e religiosa sovranita' del popolo provata colla rivelazione." Dissertazione.* 1801. Extat in collectione opp. Auctoris: *Dissertazione theologiche.* Venezia. 1803. I. 96.

(6061.) Idem, *la Monarchia.* Ibid. p. 157. alia auctoris opera huc spectantia vid. Vol. IV. 1112. s. nr. 1264—1266.

(6062.) **Breard des Sires de Neuville** *la Base des Societes civiles et des Gouvernements.* Paris. 1801. Pro religione christiana tamquam unico vero fundamento Status Civilis.

(6063.) *Wie hat sich die Religions-Polizey in ihrer Thätigkeit zu bezeigen?* in: **Augsburger** *Monatschrift für kath. Rel. und Liter.* 1802. p. 225.

(6064.) *Was trägt wohl der christliche Religionsgeist zum gerechten und sicheren Wohlstand des Staates bei?* Ibid. p. 353.

(6065.) *Etwas wider und für die Steuerfreiheit der Kirchen.* Ibid. 1803. p. 419.

(6066.) *Reflexions philosophiques et politiques sur la tolerance religieuse, sur le libre exercice de tous les cultes etc.* Paris. 1808.

(6067.) **Fejér György** *a Tolerantzia, vagyis a vallásbeli Türelem eránt tett egy szóra felelet.* Pest. 1812. Aliud auctoris super hoc argumento opusculum paulo superius occurrit.

(6068.) **Car. Mich. Baggs** *theses ex Theologia universa.* Romae. 1830. Inter theses ex tractatu de Locis Theologicis occurrit XVIII: „Haec Ecclesiae potestas (cum imperio coniuncta seu coactiva) ex eadem divina institutione a quacunque laica et civili potestate est omnino independens."

(6069.) *De l' importance de la religion pour le Gouvernement:* **Ami de la Religion.** Paris. 1831. t. 68. p. 465. Impugnat principia anni 1789.

(6070.) *Du Clerge dans ses rapports actuels avec le Gouvernement et avec les peuples:* **L' Union Ecclesiastique,** *ou Melanges de Theologie, etc.* Paris. 1833. I. 6. 33. 40.

(6071.) *Epistola pastoralis* **AEppi Bogotensis** (in America Meridionali) *ad Clerum de obsequio legibus Auctoritatis publicae exhibendo.* Bogotae. 1835. Lingva hispanica concinnata epistola.

(6072.) **Hughes** *discussio quaestionis: an Ecclesia Catholica Romana in suis doctrinis inimica sit libertati civili et religiosae? item an sic dicta religio presbyteriana inimica sit civili et religiosae libertati?* Philadelphiae. 1836. Lingva anglica exaratum opusculum, seriem disputationis texens inter *Ioannem Hughes* subin AEppum, sed iam fatis functum, et presbyterianum *Ioannem Breckenridge.*

(6073.) **Jabezynski** Canon. Posnaniensis, *de immutabilitate religionis Christianae, et relatione eiusdem ad Statum Civilem.* Posnaniae. 1836. Est primus articulus operis periodici „Archivum theologicum" ab auctore editi.

(6074.) **Brown** *the Law of Christ respecting Civil Obedience.* London. 1838.

1840. (6075—6076.) et: 5062. *Ueber die Verhältnisse der kathol. Kirche in Sachsen:* **Dresdner Wochenblatt** *für vaterländische Interessen.* 1840. nr. 9. 10. Recenset gravamina Ecclesiae Cath. in Saxonia per civile gubernium pro-

curata. Contra articulum hunc prodivit mox ex parte adversa libellus: *Die wahren Verhältnisse der katholischen Kirche in Sachsen. Eine Beleuchtung des in Nr. 9. 10. des Dresdner Wochenblattes enthaltenen Aufsatzes.* Dresden. 1840. Verum refutavit libellum anonymus auctor prioris articuli vulgato sequenti opusculo: *Katholische Zustände im Königreiche Sachsen. Eine Entgegnung auf die jüngst erschienene Schrift: Die wahren Verhältnisse etc: Von einem Katholiken.* Dresden. 1840. Tam praesens refutatio, quam libellus praecedens a. 1843. secundo edita fuerunt.

(6077.) **Jos. Rathborne** *the Church in its Relations with the State.* London. 1841. Refutatio operis, quod *Gladstone* a. 1840 vulgaverat, et nos Vol. IV. 1100. nr. 1552 indicavimus.

(6078.) **Voisin** *de l' Union intime et necessaire qui existe entre la religion et la politique, et du catholicisme comme religion de l' etat.* Paris. 1842.

(6079.) *L' Eglise et l' Etat a propos de l' ouvrage de* Vinet: *sur la manifestation des convictions religieuses sur la Separation de l' Eglise et de l' Etat.* Paris. 1843. Contra opus, quod Vol. IV. 1102. nr. 1570 occurrit.

(6080—6083.) *De l' Eglise et de l' Etat: répliques a „Dupin.“* Paris. 1844. Continet liber tres articulos extractive, ex ephemeridibus *Correspondant, Universite Catholique*, et *Semeur* desumtos.

(6084.) **Raybaud de Favas** *de l' Eglise Catholique, de son Episcopat, et de son independance.* Paris. 1844.

(6085.) **Couchoud** Can. hon. *le Clerge Catholique, devant l' Etat et la Societe, ou la question religieuse envisagée specialement sous ses rapports sociaux et politiques, et d' apres la philosophie de l' histoire.* Avignon et Paris. 1844.

(6086.) **Filon** *du pouvoir spirituel dans ses rapports avec l' Etat.* Paris. 1844.

(6087.) *Du Droit de l' Eglise de condamner les mauvais livres et d' en défendre la lecture:* **Bibliographie Catholique,** *Revue critique etc.* Paris. 1845. IV. 337.

(6088.) **Gougenot des Mousseaux** *le Monde avant le*

Christ, influence de la religion dans les Etats, ou Separation et harmonie entre les institutions religieuses et les institutions politiques. Paris et Lyon. 1845.

(6089.) **Stoffels** *du Catholicisme et de la Democratie, ou des anciens et des nouveaux rapports de l' Eglise et de l' Etat.* Paris. 1845.

(6090.) *Katholische Zustände der Gegenwart, mit besonderer Rücksicht auf Deutschland und die Schweiz. Historisch-politische Denkschrift von einem Layen.* Schaffhausen. 1846. Fusior historia critica relationis inter Ecclesiam et Statum, recentiori tempore sese evolventis.

(6091.) *La Puissance spirituelle ne saurait être subordennée a une puissance inferieure, c' est-a-dire au temporel:* **Le Memorial Catholique.** Paris. 1846. VI. 279.

(6092.) *Recueil des actes Episcopaux.* Paris. 1846. Collectio repraesentationum et protestationum, quas Eppi Galliae pro vindicanda libertate et auctoritate Ecclesiae ad civile gubernium dimiserunt.

(6093.) *Trennung von Kirche und Staat:* **Der Wahrheitsfreund.** Cincinnati. 1848. XI. 547.

(6094.) *Kirche und Staat.* Ibid. XII. 325.

(6095.) **Mauch** *die kirchliche und die politische Freiheit in ihrer Bedeutung für einander und für die Gesellschaft.* Stuttgart. 1848.

(6096.) *Examen de cette question: l' Eglise est-elle dans l' Etat ou l' Etat dans l' Eglise?:* **L' Université Catholique.** *Recueil religieux.* Paris. 1848. XXVI. 192. XXVII. 265. Pro praeeminentia Ecclesiae.

(6097.) **Martinet** *la Statolatria, o il comunismo legale.* 1848.

(6098.) *Die Hauptseligkeiten der Frankfurter Reichsverfassung. Ein warnendes Wort an die Bürger und Landleute in Bayern.* München. 1849.

(6099.) *Gedanken eines Katholiken über die Grundrechte des deutschen Volkes. Gewidmet dem kath. Volke Deutschlands, zunächst Bayerns. Eine sehr heilsame Lesung für Jedermann.* Augsburg. 1849. Utrumque opusculum contra principia in Conventu Nationali Francofurtensi proposita.

(6100.) **Schmitz** *Religion, Kirche, Staat, Liberalismus und Revolution in ihren Beziehungen zu einander. Aus der Geschichte unserer Tage kurz dargestellt.* Stadtamhof. 1849.

(6101.) **Staudenmaier** *die kirchliche Aufgabe der Gegenwart.* Freiburg. 1849.

1850. (6102.) **Caqueray** *de l' Union intime de la foi catholique et de la foi monarchique en France.* Paris. 1850.

(6103.) *Kirche und Staat in der Gegenwart:* **Der Wahrheitsfreund.** Cincinnati. 1850. XIV. 110.

(6104.) *Verhältniss der kath. Kirche zur Freiheit und Civilisation der Völker.* Ibid. p. 135.

(6105.) *Defensé de l' Eglise et de son autorité contre un opuscule intitule:* l' Etat et les cultes. Paris. 1850.

(6106.) *Kirche und Staat in ihrem gegenseitigen Verhältnisse:* **„Katholisches Kirchenblatt für das Elsass.** Strassburg. 1851. p. 201.“

(6107.) *Die Unabhängigkeit der kath. Kirche in politischer Rücksicht.* Ibid. p. 380.

(6108.) **Giovanni Belli** *e cosa indegna far servire la religione alla politica. Opera con note.* Roma. 1851.

(6109.) **Guérin** *du Mandement de M. l' Archeveque de Paris sur la Mission du Clerge dans les temps actuels:* **Memorial Catholique.** Paris. 1851. VIII. 76. Commentatio in decretum AEppi Parisiensis, Clero omnem ad politica negotia influxum prohibentis.

(6110.) Idem, *d' une Discussion a propos de la question de l' intervention du Clerge dans les affaires seculieres-politiques.* Ibid. p. 229. Eiusdem argumenti.

(6111.) Idem, *un nouveau Mot sur la necessite pour les Conciles d' aborder les questions sociales actuelles.* Ibid. p. 257. Eiusdem argumenti.

(6112.) **Lud. Gitzler** *de statu Ecclesiae Catholicae secundum ius Borussicum dissertatio.* Vratislaviae. 1852.

(6113.) **Linde** *Gleichberechtigung der Augsb. Confession mit der katholischen Religion in Deutschland nach den Grundsätzen des Reichs, des Rheinbundes, und deutschen Bundes. Geschichtlich und rechtlich.* Mainz. 1853. Pro iuribus Ecclesiae Cath. quae in regionibus potestanticis passim contemni solent.

(6114.) **Wolf** *des Priesters Verhalten zur Kirche und Staat mit besonderer Rücksicht auf Temporaliensperre.* Dautmergen. 1854.

(6115.) *Das Verbot der General-Versammlung des katholischen Vereines Deutschlands zu Köln im J. 1854.* Wien. 1854.

(6116.) *Die Lage der Katholiken in Preussen.* Düsseldorf. 1855. Continet declarationes ac protestationes Deputatorum Catholicorum in Comitiis Borussicis propositas.

(6117.) **Braun** *die Kammern und das Land.* Elberfeld. 1855. Eiusdem argumenti.

(6118.) **Brüggemann** *meine Leitung der Kölnischen Zeitung und die Krisen der Preussischen Politik von 1846—1855.* Leipzig. 1855. Eiusdem argumenti.

(6119. **A. Mazzucotelli** *la Chiesa cattolica e le communioni eterodosse; Studii religioso-sociali coi rapporti alla Civilta moderna.* Bergamo. 1857.

(6120.) **Karl Haas** *Beleuchtung grosser Vorurtheile gegen die katholische Kirche.* Tübingen. 1857. Duas huc spectantes pertractat quaestiones: (inter alias plures) 1. *Der Katholicismus sei ein Feind der bürgerlichen Freiheit,* p. 18. et 2. *Der Katholicismus als Feind der Wissenschaften und der Gewissensfreiheit,* p. 266. Utrumque praeiudicium confutat.

1860—1865. (6121.) **Christian L. v. Mont und Placid Plattner** *das Hochstift Chur und der Staat. Geschichtliche Darstellung ihrer wechselseitigen Rechtsverhältnisse von den ältesten Zeiten bis zur Gegenwart.* Chur. 1860.

(6122.) **Cl. Graf zu Brandis** *der Staat auf christlicher Grundlage.* Regensburg. 1860.

(6123.) **Duc de Valmy** *l' Eglise et l' Etat au XIX Siecle.* Paris. 1861.

(6124.) **Andlaw** *offenes Sendschreiben über politische und religiöse Freiheit an den Gr. Theodor v. Scherer.* Freiburg. 1861.

(6125.) **Jacques** *la Chiesa considerata nelle sue relazioni colla liberta, coll' ordine publico e co' progressi della civilta particolarment nel medio evo.* Modena. 1862.

(6126.) **Bertrand** *la Liberté de l' Eglise dans ses rapports avec l' Etat.* Angers. 1863.

(6127.) **Maffre** *de l' Eglise et de la Societe Civile.* Paris. 1864.

(6128.) *La Chiesa e lo Stato. Considerazioni generali:* **Archivio dell' Ecclesiastico.** Firenze. 1864. I. 18.

(6129.) *Un Abuso di Potere nel 1679.* Ibid. 1865. III. 622. Proponit controversiam Valentinensem in Hispania inter AEppum et Magistratum Civicum, de qua in „Monumentis nostris pro indep. Eccl." plura diximus.

(6130.) *La Massoneria.* Ibid. 1865. IV. 201. Docta dissertatio.

(6131.) *La Separatione della Chiesa dallo Stato:* **La Carita.** *Rivista religiosa, scientifica, letteraria.* Napoli. 1865. I. 183.

(6132.) **Bonnechose** *Discours sur les rapports entre l' Eglise et l' Etat.* Paris. 1865.

(6133.) **F. de Giacomo** Canon. *la Civilta, la patria, ed il Cattolicismo. Saggio critico.* Chieti. 1865.

1866. (6134.) *Das Christenthum und die moderne Civilisation:* **Hist. polit. Blätter für das kath. Deutschl.** München. 1866. LVII. 23.

(6135.) *Welcher Staatsschutz ist der Kirche gut?:* **Kath. Blätter aus Tirol.** 1866. p. 697.

(6136.) *Rückblick auf die Entwickelung der kirchlichen Verhältnisse in Bayern seit den letzten XV Jahren:*

Der Katholik. Mainz. 1866. XV. 347. 460. Recenset inimica Ecclesiae ex parte Gubernii Civilis facta.

(6137.) *Saggio critico della Societa Massonica:* **Civilta Cattòlica.** Roma. 1866. VI. 8. p. 668.

(6138.) **Giulio Arrigoni** Arcivescovo di Lucca, *la Liberta della Chiesa: Lettera pastorale.* Bologna. 1866. Inest collectioni: „Biblioteca di S. Eloquenza moderna. Ser. I. Disp. 8."

(6139—6140.) **Gaspare de Luise** *la Francmassoneria e la Giovine Italia. Esame critico.* Roma. 1866. Recensio in *Civilta Catt.* VI. 9. p. 718.

(6141.) **Luigi Parascandolo** *la Frammassoneria figlia et erede del manicheismo; studii storici.* Napoli. 1866.

(6142.) *La questione del Seminario di Bergamo, ventilata da un prete bergamasco.* Bergamo. 1866. Contra violentiam Gubernii Pedemontani.

(6143.) *Wo liegt bei der Kölner Erzbischofswahl das Recht: auf Seite der preussischen Regierung, oder auf Seite des Kölner Domkapitels?* **Sion.** 1866. p. 17. 35. Contra nimium influxum Regiminis Civilis, et de explicatione formulae: *persona Gubernio grata.*

(6144.) *Die moderne Staatswissenschaft.* **Sion:** Augsburg. 1866. p. 127—300. 368. Solida elucubratio, acriter perstringens principia moderna disciplinae Status.

(6145.) *Freiheit der Kleriker vom Militärdienste.* Ibid. p. 309—379.

(6146.) *Die Eintracht zwischen Kirche und Staat:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1866. nr. 46.

(6147.) *Die Rückkehr der modernen Staatsweisheit zum christl. kirchlichen Gebiet.* Ibid. nr. 48.

(6148.) *Zwiespalt zwischen Kirche und Staat.* Ibid. p. 106.

(6149.) *Aphorismen über das Verhältniss der Kirche zur socialen Frage.* Ibid. p. 155.

(6150.) **Greil** *der Staat in seiner historischen Entwicklung und sein Verhältniss zur Kirche:* **Linzer** *theol. prakt. Quartalschrift.* 1866. p. 1. XV. 67.

(6151.) **Hergenröther** *über die Betheiligung des Klerus*

an politischen Fragen: **Archiv für kath. Kirchenrecht.** Mainz. 1866. XV. 67.

(6152.) *Die Kirchliche Jurisdiction* (Gerichtsbarkeit.): **Bamberger Past. Blatt.** 1866. p. 171.

(6153.) **Riche** *le Catholicisme consideré dans ses rapports avec la societé.* Paris. 1866.

(6154.) *Le Service militaire et les ministres du culte:* **Revue Catholique de Louvain.** 1866. XXIV. 73. 141. 435.

(6155.) **Regnier** Archeveque de Cambrai, *Instruction Pastorale sur la Liberté de l' Eglise.* Lille et Paris. 1866. (Collect. Pastor. III. 385.)

(6156.) **Anton Philalethes** *Licht und Finsterniss, oder kleine Quellen und Studien über den jetzigen Zeitgeist.* Wien. 1866. Inter plura obiecta, de quibus agit auctor, occurrunt etiam quaestiones de relatione inter Ecclesiam et Statum.

(6157.) *Zur Belehrung für Könige. Ein Vor- und Nachwort zu einem Vortrage des k. bayer. Cultusministers Nicolaus v. Koch über Ultramontanismus, Romanismus, Scholastik, deutsche Wissenschaft, das deutsche Collegium in Rom und die theol. Facultät in Würzburg. Zugleich ein Beitrag zur Charakteristik des verstorbenen und zur Ehrenschuld des künftigen Cultusministers von Bayern.* Leipzig. 1866. Scriptum attentione dignum, quod et adiuncta quaepiam Bavarica genuino Ecclesiae spiritui infesta detegit, et inprimis propositionem Ministri Cultus contra Collegium Germanicum eiusque alumnos Bavaros in patriam reduces Regi factam pro merito severae crisi subiicit.

(6158.) *Lettera pastorale del* **Arcivescovo di Lucca** *al Clero e popolo sulla liberta della Chiesa:* **Archivio dell' Ecclesiastico.** Firenze. 1866. V. 398.

1867. (6159.) **Fr. Herrenschneider** *la religion et la politique de la societé moderne, precede de deux lettres de* **Iean Reynaud.** Paris. 1867.

(6160.) *Was ist gefährlicher: Staatsallmacht oder Kircheneinfluss?:* **Kath. Blätter aus Tirol.** 1867. p. 167.

(6161.) *Aus der Mappe eines kathol. Publicisten. Ein*

ernstes Wort zur ernsten Zeit. Ibid. p. 365. Opportuna monita ad fabricatores modernarum Constitutionum.

(6162.) *Der modern-liberale Staat und die Kirche;* **Hist. polit. Blätter.** München. 1867. LIX. 469. 545.

(6163.) *Religiöse Gleichberechtigung:* **Oesterr. Volksfreund.** Wien. 1867. nr. 80. 81. Reflexiones ad enunciata Ministri Cultus in Hungaricis Comitiis.

(6164.) *Kirche und Staat.* Ibid. nr. 139.

(6165.) *Das Volk ist Alles.* Ibid. nr. 146.

(6166.) *Die Staatsallmacht.* Ibid. nr. 193. pag. 3.

(6167.) *Trennung des Staates von der Kirche.* Ibid. nr. 255. Omnes articuli consveta cum eruditione et firmissima erga principia Ecclesiae Cath. adhaesione elaborati.

(6168.) *Die Autonomie der kathol. Kirche:* **Religio.** Pest. 1867. II. 67. Momentosae reflexiones in asserta ephemeridum germanicarum „Pester Lloyd."

(6169.) *Das Recht der kath. Kirche auf corporative Existenz, Freiheit und Selbstständigkeit:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1867. nr. 2—5.

(6170.) *Das Christenthum die Grundbedingung einer wahrhaft freiheitlichen Staatsordnung.* Ibid. Nr. 6.

(6171.) *Die äussere Macht und die innere Lebensfrage der Kirche in Bayern.* Ibid. nr. 26.

(6172.) *Die kirchliche Freiheit uud die Bayerische Gesetzgebung.* Ibid. nr. 28.

(6173.) **Cantu** *Chiesa e Stato:* **Rivista universale.** 1867. p. 205.

(6174.) *Staat und Kirche in Oesterreich seit Maria Theresia:* **Osnabrücker** *Kirchen- und Volksbote.* 1867. nr. 30.

(6175.) *Soll sich die Kirche selbst, oder soll sie der Staat regieren?* Ibid. nr. 32. 34.

(6176.) *Religion und Kirche im neuen österr. Gesetzentwurfe:* **Salzburger Kirchenblatt.** 1867. p. 169. Contra proiectum Codicis poenalis.

(6177.) *In wieferne können und sollen Seelsorgspriester die Tagesfragen in öffentlichen Vorträgen erörtern?* Ibid. p. 356.

(6178.) *Welche Freiheit hat die Kirche vom Liberalismus zu erwarten?* Ibid. p. 363.

(6179.) *Wäre Nachgiebigkeit von Seite der Kirche im gegenwärtig drohenden Kirchenstreite opportun?* Ibid. p. 379.

(6180.) *Kirchlich-politische Schriften:* **Bonner** *theol. Liter. Blatt.* 1867. p. 322. 541. 647. Fusior recensio operum de relatione Ecclesiae ad Statum.

(6181.) *Freimaurerisches:* **Wiener Kirch. Zeitung.** 1867. p. 4.

(6182.) *Babylonische Verwirrung oder Nemesis in der Geschichte.* Ibid, p. 38. Exponit sequelas ex facto Principum res religionis et ecclesiae ad se pertrahentium enatas.

(6183.) *Das Religionsedikt vom J. 1861.* Ibid. p. 401. 421. De Austriaco Edicto religionis.

(6184.) *Staatliche Eingriffe in kirchliche Rechte.* Ibid. p. 407.

(6185.) *Katholische Politik.* Ibid. p. 449.

(6186.) *Unsere jetzige nichtkatholische Politik.* Ibid. p. 465.

(6187.) *Zur jetzigen Lage der Katholiken.* Ibid. p. 675.

(6188.) *Ein gemassregelter Clerus.* Ibid. p. 721.

(6189.) **Gasp. Mermillod** *Independence et liberte de l' Eglise. Lettre pastorale.* Geneve 1867.

(6190.) **Bischof Greith** (v. St. Gallen) *über die Feiertagsfrage*: **Schweizerische Kirch. Zeitung.** 1867. p. 83. Remonstratio energica Eppi Sangallensis pro sanctificatione festorum ad Cantonale Gubernium.

(6191.) **Mermillod** Bischof v. Hebron, *die Freiheit und Unabhängigkeit der Kirche.* Ibid. p. 103. Epistola pastoralis. Gallicam editionem supra citavimus.

(6192.) *Freie Wahl der Kirchenvorsteher durch die Kirche.* Ibid. p. 193.

(6193.) *Hat die geistliche oder die weltliche Behörde das Recht, im Nothfalle an Feiertagen das öffentliche Arbeiten zu erlauben?* Ibid. p. 220. Pro potest. eccles.

(6194.) *Die Volksvertreter und die Autorität der kath. Kirche in der Schweiz.* Ibid. p. 247.

(6195.) *Eingabe der Landespriesterschaft von Obwalden an die mit der Revision der Kantonsverfassung betrauten Behörden.* Ibid. p. 293. Pro iuribus Ecclesiae.

(6196.) *Besetzung der kirchlichen Stellen:* **Sion.** Augsburg. 1867. nr. 89.

(6197.) *Laikus jegyzetek az 1848: 20 t. első három szakaszára a' vallás dolgában katholikus szempontból:* **Pesti Hirnök.** 1867. nr. 152.

(6198.) *Saggio critico della Societa Massonica. Rassegna storica:* **Civilta Cattolica.** Roma. 1867. VI. 9. p. 522. — 10. p. 166. 558. — 11. p. 521.

(6199—6200.) **Giulio Arrigoni** Arcivescovo di Lucca, *la Religione e la Societa. Lettera pastorale.* Lucca. 1867. Reimpressa in collectione: *Biblioteca di sacra Eloquenza moderna. Serie I. disp. X.* Bologna. 1867. p. 1.

(6201.) **Nicola Taccone Gallucci** *sulla Liberta della Chiesa. Lettera al Barone Ant. Mantica.* Bologna. 1867.

(6202.) **Carlo Serio** *la Liberta dei culti. Osservazioni.* Napoli. 1867.

(6203.) **Domenico Violani** *Difesa della patria, la sovranita della moltitudine, l' indipendenza e la liberta, esposte.* Trieste. 1867.

(6204.) *Warum und mit welchem Rechte setzt unsere heil. kath. und apost. Kirche gewisse Bücher auf den Index?:* **Brochüren-Cyclus** *für das kath. Deutschland.* Soest. 1867. XII.

(6205.) *Egyház és Állam:* **Erdélyi** *egyházi és iskolai hetilap.* 1867. nr. 4.

(6206.) **Lauzeraud** *l' Eglise et la liberté. Sermon.* Paris. 1867.

(6207.) *Appel comme d' abus:* **Analecta Iuris Pontificii.** Romae. 1867. IX Serie. p. 733.

(6208.) **Mariscotti** *il Clero Cattolico e la Civilta.* Modena. 1867.

(6209. **Metz-Noblat** *l' Eglise et l' Etat, morceaux divers.* Paris. 1867.

(6210.) **Wilh. Em. Ketteler** *Deutschland nach dem*

Kriege von 1866. Mainz. 1867. Quaestiones de relatione inter Ecclesiam et Statum attingit Auctor.

(6211.) **I. Bourgeois** *le Catholicisme et les Questions sociales.* Paris. 1867.

(6212.) **Attenhofer** *die rechtliche Stellung der kathol. Kirche gegenüber der Staatsgewalt in der Diöcese Basel. Ein Beitrag zum schweizerischen Staatskirchenrecht.* Luzern. 1867.

1868. (6213.) **Car. Schrader** S. I. in *Thesibus theologicis et commentariis.* Viennae. 1868. p. 98. de sic dicta *libertate cultuum* disserens, scribit: „Quum catholica eaque Romana Christi Ecclesia conscientiae, religionis cuiusvis et cultus libertatem improbat atque condemnat: libertati totius humanitatis, libertati hominum publicae ac vitae socialis, libertati eorum domesticae ac vitae familiaris, libertati christianae, imo verae et unice possibili in praesenti providentiae ordine libertati conscientiae summa sapientia et necessitate caritatis Christi consulit atque prospicit. Hinc illa *loco falsi nominis libertatis conscientiae et iuridicae cultuum aequalitatis,* contra quosvis errores omnemque impietatem *proclamat et vindicat iura suae religiosae veritatis* etc."

(6214.) *A szabad kömüvesek:* **Pesti Hirnök.** 1868. nr. 62.

(6215.) *A „Függö Lapok" és a Caesaropapismus:* **Idők Tanuja.** Pest. 1868. nr. 164. Contra sic dictum folium politicum independens, *Független Lapok.*

(6216.) *Die Bischöfe und die Presse:* **Oesterr. Volksfreund.** Wien. 1868. nr. 8.

(6217.) *Staat und Kirche in Oesterreich.* Ibid. nr. 35.

(6218.) *Eine österreichische Nationalkirche.* Ibid. nr. 66.

(6219.) *Die Kundgebungen der Bischöfe.* Ibid. nr. 145. *Kirche und Staat.* Ibid. nr. 183.

(6220.) *Zum Frieden zwischen Kirche und Staat in Oesterreich.* Ibid. nr. 278. Articuli hi, prout omnes fere numeri Ephemeridum *Volksfreund*, dum parte ab una impeti-

tiones adversus Eppos et Clerum Austriae, praesertim post novas leges confessionales strenue refutabant, parte ab alia simul genuina principia relationis inter Potestatem Ecclesiasticam et Civilem propugnabant.

(6221.) *Keine Trennung der Kirche vom Staate:* **Oest. Volksfreund.** 1868. nr. 166.

(6222.) *Politische Dinge gehören nicht auf die Kanzel:* **Kathol. Blätter aus Tirol.** 1868. p. 764. Explicat isthoc dictum, et ad genuinum reducit sensum, ne ex eo, si irrestricte admitteretur, consequatur, quasi Ecclesia docens non posset mala principia et malos actus improbare.

(6223.) *Zwei neue Schmähschriften über Tirol.* Ibid. p. 518. 546. Contra duo opuscula, quae unitatem religionis in Tiroli oppugnabant.

(6224.) *Kirche und Staat und ihr Verhältniss zu einander.* Ibid. p. 733.

(6225.) *Die Erhabenheit der Kirche über den Staat.* Ibid. p. 809.

(6226.) *La Toleranza de Culti:* **Civilta Cattolica.** Roma. 1868. VII. 3. p. 52. Cumprimis adversus ephemerides Gallicas *Patrie* dirigitur discussio.

(6227.) *Osservazzioni contro il progetto di soppressione d' alcune feste religiose nel Cantone Ticino,* Lugano. 1868.

(6228.) **Vincenzo Sarnelli** *l' Autonomia della Chiesa: studii di preparazione ad un corso di diritto pubblico eccles.* Napoli. 1868. Ed. 2.

(6229.) *Il Cattolicismo e la Liberta Religiosa:* **Civilta Cattolica.** 1868. VII. 4. p. 257.

(6230.) *Moderne Staatswirthschaft, oder der Staat ohne Gott.* Fasciculus IX collectionis: *Oesterr. Volksschriften.* Wien. 1868.

(6231.) *Minister Dr. Giskra und der Seckauer Klerus.* Fasciculus IX Tomi I collectionis: *Katholische Stimmen aus Oesterreich.* Wien. 1868. Exhibet protestationem Cleri Seccoviensis adversus Ministeriale rescriptum de agitationibus Clericalibus.

(6232.) *Minister Dr. Giskra und der Oberösterreichi-*

sche Klerus. Fasciculus X eiusdem collectionis, et eiusdem argumenti.

(6233.) **Wiesinger** *die Lohnbedienten der öffentlichen Meinung. Ein Beitrag zur Geschichte der kirchenfeindlichen Journalistik.* Fasciculus I Tomi II eiusdem collectionis.

(6234.) **Köhalmy** (Klimstein) *az Egyház a szabadság légkörében.* Fasciculus VII collectionis: *Korkérdések.* Esztergom. 1868.

(6235.) **Gaetano Brinciotti** Arcivescovo di Sebaste, *il Sacerdote in contatto colla civil societa, discorso accademico. Estratto dal periodico* „La Vergine." Roma. 1868.

(6236.) *Der Staat ohne Gott:* **Märkisches Kirchenblatt.** 1868. nr. 34.

(6237.) *Iulian der Apostat und die modernen Kirchenverfolgungen:* **Salzburger Kirchenblatt.** 1868. p. 244.

(6238.) *Massregelungen des Klerus in Baiern.* Ibid. p. 292.

(6239.) *Der Klerus und die Politik.* Ibid. p. 371.

(6240.) *Die Kirche und die Freiheit:* **Der Vertheidiger** *als Kämpfer für Gott, Recht und Wahrheit.* Salzburg. 1868. p. 67.

(6241.) *Kirche und Staat.* Ibid. p. 221.

(6242.) *Gottesfurcht ist Fürstenpflicht.* Ibid. p. 485.

(6243.) *Staat im Staate.* Ibid. p. 517.

(6244.) *Wem hat der Bischof zu gehorchen?* Ibid. p. 517.

(6245.) *Az Egyház es a polgárosodás:* **Religio.** Pest. 1868. I. 3.

(6246.) *Politika és Vallás.* Ibid. II. 41.

(6247.) *Az egyház és állam körüli nagy kérdések.* Ibid. p. 57.

(6248.) *Az egyház és politika.* Ibid. p. 65.

(6249.) *II Jósef és theologusai.* Ibid. p. 313.

(6250.) *Hirtenbriefe und Judenblätter:* **Wiener Kirchenzeitung.** 1868. p. 113.

(6251.) *Beleuchtung des Ministerial-Erlasses des Dr. Giskra gegen angeblich clericale Agitation in Steiermark und Oberösterreich.* Ibid. p. 145.

(6252.) *Die Nationalkirche in Oesterreich.* Ibid. p. 468.

(6253.) *Der Rechtsstaat.* Ibid. p. 482.

(6254.) *Das Utilitätsprincip im Rechtsstaate.* Ibid. p. 483.

(6255.) *Beleuchtung der neuen Civilstandsregister.* Ibid. p. 499.

(6256.) *Der Josefinismus und der heutige österr. Clerus.* Ibid. p. 577.

(6257.) *Die Majestät des Gesetzes.* Ibid. p. 708.

(6258.) *Der Gegensatz zwischen Ultramontanismus und heutigem Liberalismus.* Ibid. p. 740. Omnes articuli lectu digni, potissimum contra diaria Viennensia directi.

(6259.) *Gesetzgebung und Gewissensfreiheit:* **Sion.** Augsburg. 1868. p. 821.

(6260.) *Bilder aus der Zeit des Josephinismus.* Ibid. p. 903.

(6261.) *Der Spanische Episkopat gegenüber der neuen Situation.* Ibid. p. 1083. Protestationes Epporum commemorat contra edicta Regiminis iuribus Ecclesiae opposita.

(6262.) *Bemerkungen zu der modernen Phrase: Politische Dinge gehören nicht auf die Kanzel:* **Pastoralblatt für die Diöcese Augsburg.** 1868. p. 323.

(6263.) *Das Elend des modernen unchristlichen Staats:* **Schweizerische Kirchenzeitung.** 1868. p. 85.

(6264.) *Die Kirche und die politischen Systeme.* Ibid. p. 119.

(6265.) *Die weltlichen Geschäfte und die kath. Geistlichen.* Ibid. p. 161.

(6266.) *Errungenschaften auf dem Gebiet des Aargauischen Staatskirchenrechtes von 1860—1868.* Ibid. p. 257.

(6267.) *Der moderne Staat und seine Stellung zu Religion, Sitte und Recht.* Ibid. p. 401.

(6268.) *Die geistlichen Exercitien und die Staatsgewalt.* Ibid. p. 454.

(6269.) *Der staatliche Rechtsschutz und die neue Stellung der kath. Kirche in der Schweiz:* **Katholische Schweizerblätter.** 1868. nr. 9.

(6270.) **Cadorat** *Sacerdotium et Imperium.* Paris. 1868. Lingva Gallica.

(6271.) *Offenes Sendschreiben an die Ultramontanen Bayerns und Süddeutschlands von einem süddeutschen Ultramontanen. Erwiderung auf die Broschüre:* „Morgenröthe einer besseren Zukunft für ganz Deutschland," *und Ergänzung des* „Offenen Sendschreibens an den Erzbischof von München." München. 1868.

(6272.) **Ketteler** Bischof von Mainz, *Stellung und Pflicht der Katholiken im Kampfe der Gegenwart.* Freiburg. 1868.

(6273.) *Katholiken Deutschlands organisirt euch! Ein NeuJahrsgruss.* Frankfurt. 1868.

(6274.) *Die grossen Fragen um Kirche und Staat.* München. 1868.

(6275.) *Das Josephinische Kirchenrecht und seine Folgen:* **Osnabrücker** *Kirchen- und Volksbote.* 1868. nr. 10. ss.

(6276.) *Rückblicke auf die Debatten im österr. Herrenhause über die antikirchliche Gesetzgebung:* **Beilage zur Augsb. Postzeitung.** 1868. nr. 24. 25.

(6277.) **Montalembert** *über das Verhältniss zwischen Kirche und Staat.* Ibid. nr. 47.

(6278.) *Wer hat das Recht, die Grenzsteine zwischen Kirchen- und Staatsgewalt zu setzen?:* **Leipziger** *kath. Kirchenblatt.* 1868. nr. 15.

(6279.) *Ursprung und Grenzen der Staatsgewalt nach kath. Grundsätzen:* **Schlesisches** *Kirchenblatt.* Breslau. 1868. nr. 37.

(6280.) *Man muss Gott mehr gehorchen als den Menschen:* **Kapistran.** *Kathol. Volksblatt.* Wien. 1868. p. 489,

(6281.) *Eine amerikanische Studie über die freie Kirche im freien Staate:* **Katholische Blätter.** Linz. 1868. p. 311. 492. 514.

(6282.) *Constitutionseid für die Bischöfe in Oesterreich.* Ibid. p. 649.

(6283.) *Zum Frieden zwischen Kirche und Staat.* Ibid. p. 693. 739. 751.

(6284.) *Soll der Geistliche die Politik ignoriren?:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1868. Nr. 47.

(6285.) *Der Frieden zwischen Kirche und Staat.* Ibid. nr. 50.

1869. (6286.) **Guil. Audisio** *Constitution politique de l' Eglise, son etude et ses applications:* **L' Echo de Rome.** Versailles et Paris. 1869. I. 276.

(6287.) *L' Eglise et l' Etat.* Ibid. II. 326.

(6288.) **Da Passano** *l' abolition de l' exemption militaire du clerge en Italie:* **Revue generale de Bruxelles.** 1869. II. 169.

(6289.) *L' Idée de Catholicisme liberal implique contradiction:* **L' Echo de Rome** *publication hebdomadaire.* Paris. I. 77.

(6290.) **Ios. d' Estibe** *Separation et Liberté:* **Petit Echo de Rome.** Paris. 1869. I. 235. Contra separationem Ecclesiae a Statu.

(6291.) **Nardi** *Theorie de la Religion et de l' Etat.* Ibid. p. 420.

(6292.) *L' Eglise et l' Etat:* **Univers.** Paris. 1869. nr. 755. 765. 781.

(6293.) **Baron de Claye** *l' Eglise et la Revolution dans leurs rapports avec la civilisation moderne.* Paris. 1869.

(6294.) *Della subordinazione dello Stato alla Chiesa:* **Civilta Cattolica.** 1869. VII. 5. p. 137.

(6295.) *Saggio critico della Societa Massonica.* Ibid. p. 171.

(6296.) *Della relazione tra la Chiesa e lo Stato.* Ibid. p. 273.

(6297.) *La Chiesa e lo Stato.* Ibid. p. 641.

(6298.) **I. E. de Camille** *Lettres d' un Ermite. Extrait du Iournal le Monde.* Paris. 1869. De Ecclesia et Statu.

(6299.) *L' Indifferenza religiosa fondamento del moderno Liberalismo:* **Ciwilta Catt.** VII. 6. p. 400.

(6300—6301.) *I Cattolici liberali. Per un teologo romano.* Firenze. 1869. Recensio in *Civilta Cattolica.* VII. 6. p. 445.

(6302.) *I Chierici assoggettati alla Leva:* **Civilta Catt.** VII. 6. p. 513.

(6303.) **Alessio Besi** *il Cattolicismo e la civilta: Indagini e pensieri.* Venezia. 1869.

(6304.) **Agostino Maceti** *Elementos de derecho publico eclesiastico.* Quito. 1869. Principia catholica de relatione inter Ecclesiam et Civitatem egregie vindicat.

(6305.) **Giuseppe Gugino** *l' azione della Chiesa nella liberta e civilta dei popoli.* Napoli. 1869.

(6306.) **Giuseppe Incarnati** *Cattolicismo e liberta. Al Direttore del giornale* La Liberta Cattolica di Napoli. Napoli. 1869.

(6307.) *De potestate ecclesiastica iudicandi:* **Acta ex iis decerpta,** *quae apud S. Sedem geruntur.* Romae. 1869. V. 35. Egregia dissertatio contra illos directa, qui aetate nostra ob divortium inter auctoritatem civilem et ecclesiasticam factum, potestatis ecclesiasticae exercitium aut prohibent aut impediunt.

(6308.) **Car. Schrader** S. I. in *Thesibus theol. et Commentariis.* Viennae. 1869. p. 18. ss. de habitu religionis ad Societatem civilem fusius disserit, et necessitatem religionis pro societate ostendit, asserens: a societate religionem excludere, esse flagitium contra rationem, et perstringens principium hodie in praxim deductum, quasi Status religionem nullam habere debeat.

(6309.) **A. Barberi** *la Religione Cattolica e il Principato. Ragionamento accademico, letto nella tornata del 20 Luglio 1868 alla pontificia accademia Tiberina.* Roma. 1869.

(6310.) **Audisio** *Teorica della Societa politica e religiosa del secolo XIX:* **Rivista Universale.** Genova. 1869. Fasc. 79.

(6311.) **Stefano de Rorai** *la Massoneria ed i contadini.* Firenze. 1869.

(6312.) *Lettera pastorale del Card. Arcivescovo di*

Napoli pel riscatto dei giovani chierici dal servizio militare: **La Carita.** Napoli. 1869. Quaderno 9 e 10.

(6313.) **L. Parascandolo** *la Massoneria figlia ed erede del Manicheismo, Studi storici.* Napoli. 1869.

(6314.) **Zamboni** *Vittorina da Monteveglio, ossia la lotta tra la Chiesa e l' Impero nel secolo XI.* Bologna. 1869.

(6315.) *Ripugnanza del concetto di Cattolico liberale:* **Civilta Cattolica.** Roma. 1869. VII. 8. p. 5.

(6316.) *Die Freiheit der Kirche:* **Blätter aus der kath. Schweiz.** 1869. I, Hft. p. 32.

(6317—6318.) **C. Greith** Bischof von St. Gallen, *die Bedrohung der gesetzlichen Ordnung in Kirche und Staat durch die Presse radical-socialistischer Richtung.* Zürich. 1869. — Insertum habetur opusculum etiam collectioni: *Katholische Stimmen aus der Schweiz. VII. Heft.* Zürich. 1869.

(6319.) **Delff** *Aphorismen über Gott, Mensch, Staat und Kirche:* **Beil. zur Augsburger Postzeitung.** 1869. nr. 44.

(6320.) *Der Clerus und die Politik:* **Schweizerische Kirchenzeitung.** 1869. p. 11.

(6321.) *Immunität, zur Abwehr gegen zeitläufige Angriffe.* Ibid. p. 138. 147. Potissimum de personali immunitate Cleri a quibusdam publicis oneribus disserit.

(6322.) *Die freie Kirche mit dem freien Staat. Denkblätter bei Anlass des Vatikanischen Concils.* Ibid. p. 231. 239. 284.

(6323.) *Kirche und Staat.* Ibid. p. 292—316. Est continuatio articuli prioris, sed ex obtutu theologico, cum prior iuridice quaestionem pertractet.

(6324.) *Die Kirche hat, zumal in der Schweiz, ein natürliches Recht auf die Freiheit, als Verein.* Ibid. p. 413.

(6325.) *Die Kirche hat, zumal in der Schweiz, ein positives Recht auf die Freiheit, als gewährleistete Konfession.* Ibid. p. 421.

(6326.) *Die Kirche hat, zumal in der Schweiz, ein*

göttliches Recht auf die Freiheit, als Institution Christi. Ibid. p. 429.

(6327.) *Wie kann die Kirche Freiheit verlangen, da sie selbst keine Freiheit gewährt?* Ibid. p. 438. Bene evolvit quaestionem et obiectionem refutat.

(6328.) *Steht der Anspruch der Kirche auf volle Freiheit nicht im Widerspruch mit den bisherigen Anschauungen und gefährdet sie nicht die rechtmässige Autorität des Staats?* Ibid. p. 447.

(6329.) *Gefährdet die Freiheit der Kirche nicht die Freiheit des Volkes?* Ibid. p. 457.

(6330.) *Hindert die Freiheit der Kirche nicht den Fortschritt und die materielle Wohlfahrt der Gesellschaft?* Ibid. p. 465.

(6331.) *Stört die Freiheit der Kirche nicht den konfessionellen Frieden?* Ibid. p. 475. Dissertationes hae omni attentione dignae.

(6332—6334.) **Alban Stolz** *Warnung vor einem falschen Papier: Ansprache an die Baiern und auch an andere Leute:* **Kath. Blätter.** Linz. 1869. p. 118. Eximius tractatus contra nisus subiugandi Ecclesiam. Recusus etiam in: *Salzburger Kirchenblatt.* 1869. p. 34. et: *Kapistran.* Wien. 1869. p. 274.

(6335.) *Kirche und Staat:* **Der Vertheidiger.** Salzburg. 1869. p. 322. 414.

(6336.) **Ganat** *das Verhältniss der Kirche zur weltlichen Macht. Ein Vortrag des P.* Lacordaire. Ibid. p. 359.

(6337.) *Etwas über Staat und Kirche in aphoristischer Form:* **Hist. pol. Blätter** *f. d. kath. Deutschland.* München. 1869. T. 63. p. 804. 956.

(6338.) *Katholische Grundsätze der Politik:* **Kath. Blätter aus Tirol.** 1869. p. 459.

(6339.) **Florian Riess** S. I. *Staat und Kirche:* **Stimmen aus Maria-Laach.** XII. Freiburg. 1869.

(6340.) *Kirche und Staat:* **Märkisches Kirchenblatt.** 1869. nr. 43.

(6341.) **Korponay** Pfarrer in Unterrauschenbach (Zips) *die Hauptfrage der Zeit! oder soll denn auch in Ungarn*

der nichtconfessionelle Staat eingeführt werden? Dass es auch die Oesterreicher verstehen. Pest. 1869.

(6342.) *Der Staat an und für sich:* **Wiener Kirchenzeitung.** 1869. p. 165.

(6343.) *Ultramontan.* Ibid. p. 166. Refutat obiectionem, quasi sic dicti „ultramontani" Status civilis inimici forent.

(6344.) *Gewissensfreiheit und Ultramontanismus.* Ibid. p. 212. 230.

(6345.) *Religion und Politik.* Ibid. p. 473.

(6346. *Gewissensfreiheit und Religionsfreiheit:* **Sion.** Augsburg. 1869. p. 105. 201. 361. 537. 585.

(6347.) *Ein bischöfliches Wort über das Verhalten der Priester in politischen Angelegenheiten.* Ibid. p. 1009. Ex pastorali litera Eppi Culmensis.

(6348.) *Soll der Geistliche die Politik ignoriren?:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1869. p. 19.

(6349.) *Der Rechtsstaat in seinem Verhältnisse zu Religion, Christenthum und Kirche.* Ibid. p. 27.

(6350.) *Inwiefern darf der Klerus mit Politik sich befassen?* Ibid. p. 63.

(6351.) *Der Klerus und die Politik.* Ibid. p. 77. 196.

(6352.) *Die kirchliche Immunität: Unterschied von Staat und Kirche.* Ibid. p. 143.

(6353.) *Soll die Kirche über dem Staate stehen oder aber umgekehrt?* Ibid. p. 155. Opinio auctoris est: „Nicht Trennung von Kirche und Staat, nicht beider Über- und Unterordnung wollen wir, sondern das *Neben- und Miteinandersein.*"

(6354.) *Fundamentalsätze der Coordination von Staat und Kirche.* Ibid. p. 217.

(6355.) **Haupt** *sind die Ultramontanen eine vaterlandslose Parthei?* Bamberg. 1869.

(6356.) **Sebők** *az egyház és állam jogviszonja:* **Magyar Állam.** Pest. 1869. nr. 172. 173.

(6357.) **Gyurikovits** *az ugynevezett jogállam és az egyház.* Ibid. nr. 218.

(6358.) *Az Egyház elválasztása az államtól a* Szabad

Egyház *szerint.* Ibid. nr. 240. Refutat asserta ephemeridis *Szabad Egyház.*

(6359.) *Egyház és Állam:* **Religio.** Pest. 1869. I. 348. Contra separationem.

(6360.) **Pollák** Bonneau *államtheoriája.* Ibid. p. 371. Refutatio sententiae Gallici auctoris, libertati et iuribus Ecclesiae infestae.

(6361.) *Lehet-e az Állam vallás nélkül?:* **Egyházi és iskolai hetilap.** Károly-Fehérvár. 1869. p. 297.

1870. (6362.) *La Philosophie Anticatholique et les maux actuels de la Societe:* **L' Echo de Rome,** *publication hebdomadaire scientifique.* Paris. 1870. I. 264.

(6363.) *Saggio critico della Societa Massonica, Socialismo e Comunismo:* **Civilta Cattolica.** 1870. VII. 9. p. 22. Continuatio argumenti iam in cursu anni 1869 inchoati.

(6364.) **G. D. Mazzotta** *il Sillabo di Pio IX e la liberta di culto: faro segnato da Pio IX Vicario di G. C. per mostrare come ne religione ne ragione umana possono ammettere liberta di culto, e che vero culto divino e il cattolico.* Roma. 1870.

(6365.) **Rinaldo Colombi** *Sunto storico e considerazioni sulla frammassoneria.* Milano. 1870.

(6366.) **Carlo Haya** *liberta e religione.* Treviso. 1870.

(6367.) **L. Parascandolo** (L. Spaccapietra) *la Frammassoneria figlia ed erede del manicheismo; studii storici:* **La Carita,** *rivista religiosa etc.* Napoli. 1870. Gennaio.

(6368.) *Protesta dell' Episcopato Spagnuolo contro il giuramento alla costituzione imposto al Clero.* Ibid. Maggio.

(6369.) **Fr. Nedomansky** *der Mensch und die bürgerliche Gesellschaft in Beziehung zu Gott.* Wien. 1870.

(6370.) **Segur** *die Freimaurer, was sie sind, was sie thun, und was sie wollen.* Mainz. 1870.

(6371.) **H. Coutzen** *zur Würdigung des Mittelalters mit besonderer Bezichung auf die Staatslehre des heil. Thomas v. Aquino.* Cassel. 1870.

(6372.) *Die Freiheit der Kirche, worin sie besteht, ob*

sie nothwendig, ob sie der gedeihlichen Entwicklung des Staatslebens hinderlich ist?: **Linzer** *theol. prakt. Quartalschrift.* 1870. p. 460.

(6373.) *Die weltliche und geistliche Auctorität:* **Danziger Kirchenblatt.** 1870. nr. 45.

(6374.) *Die katholischen Geistlichen Gegner des Staates?*: **Schlesisches Kirchenblatt.** 1870. nr. 48.

(6375.) *Die weltliche und geistliche Autorität:* **Oest. Volksfreund.** 1870. nr. 245.

(6376.) *Der Einfluss der Religion auf das Staatsleben:* **Gegenwart.** Wien. 1870. p. 431.

(6377.) *Der staatliche Schutz der Kirche.* Ibid. p. 525.

(6378.) *Die freie Kirche im freien Staate.* Ibid. p. 647.

(6379.) *Religion und Politik getrennt von der religiösen Wahrheit.* Ibid. p. 769.

(6380.) *Die Kirchengewalt.* Ibid. p. 863.

(6381.) **Gotthelf Bauernfreund** *die Politik gehört nicht auf die Kanzel! Eine politische Volkspredigt.* Linz. 1870. Opportune perstringit pseudopoliticos, qui in suis Parlamentis continuo de rebus religionis blaterant, et, dum sacri oratores quidpiam politici commemorant, illos ad tribunalia in ius vocari desiderant.

(6382.) **Fr. Andr. Frey** *Frage: ist der westphälische Friede vom J. 1648 den Bestimmungen des Art. 5. nach in Bezug auf den Religionszustand der christlichen Hauptconfessionen in Deutschland durch die rheinische und Wiener Bundesakten abgeschafft und aufgehoben?:* **Archiv für kath. KRecht.** Mainz. 1870. XXIII. 228. Disquisitio Canonistae Bambergensis anni 1816 recusa.

(6383.) **Ferd. Czibulka** *die Rechte des Clerus und das neue Wehrgesetz in Ungarn.* Ibid. p. 413. De obligatione militandi: quam in iura ac privilegia Cleri impingere demonstrat.

(6384.) **B. Rhoner** *das Priesterseminar der Diöcese Basel.* Ibid. XXIV. 186. De differentiis inter Ordinariatum Basileensem et Gubernium Civile quoad Cleri Seminarium.

(6385.) *Die Kirche und die Logen:* **Wiener Kirchenzeitung.** 1870. p. 675. De occultis societatibus.

(6386.) **I. A. Rohn** *das Freiheitsrecht der Kirche und seine Gegner, mit besonderer Berücksichtigung der schweizerischen Verhältnisse.* Solothurn. 1870.

(6387.) **Segesser** *über die staatskirchenrechtlichen Verhältnisse des Bisthums Basel:* **Schweizerblätter.** 1870. März.

(6388.) *Von Staatswegen:* **Schweizerische Kirchenzeitung.** 1870. p. 139.

(6389.) *Actenstücke über die Priesterseminars-Angelegenheit in Basel.* Ibid. p. 424. 455. s.

(6390.) *Ein freimaurerisches oder ein katholisches Priesterseminar?* Ibid. p. 435.

(6391.) *Werden die kath. Geistlichen zu Gegnern des Staates erzogen?:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1870. p. 9.

(6392.) *Was ist von dem Rufe nach Aenderung des bestehenden Verhältnisses zwischen Staat und Kirche zu halten?* Ibid. p. 45—93.

(6393.) *Die weltliche und geistliche Auctorität.* Ibid. p. 173.

(6394.) **Fr. Schlickenrieder** *der moderne Liberalismus, die Arbeiter und die Kirche.* Linz. 1870.

(6395.) *Studien über den Staat:* **Hist. polit. Blätter.** München. 1870. t. 66. p. 637—877.

(6396.) **Fussenecker** *moderne Rechtsanschauung: Wer regiert die Kirche in Bayern?:* **Sion.** Augsburg. 1870. p. 1195.

(6397.) *Moderne Nachklänge des Josephinismus:* **Pastoralblatt** *für die Diöcese* **Augsburg.** 1870. p. 89. Recensio libri: „Silbernagel *Verfassung und Verwaltung sämmtlicher Religionsgenossenschaften in Bayern.*" Landshut. 1870.

(6398.) **Huttler** *das Verhältniss der kath. Kirche in Amerika zum Staate.* Augsburg. 1870.

(6399.) *Der Josephinismus:* **Freiburger Kirchenblatt.** 1870. nr. 23.

(6400.) *Staat und Kirche:* **Hist. polit. Blätter.** München. 1870. t. 65. p. 817.

(6401.) *Die liberalen Cultusministerien:* **Vaterland.** Wien. 1870. nr. 204. Bene evolvit, institutionem hanc e revo-

lutione Gallicana prognatam, in apertam persecutionem et quasi continuam revolutionem adversus Ecclesiam Cath. degenerasse, hodiedumque eundem characterem praeseferre. Peculiariter monet Austriam circa infaustas sequelas huius institutionis adversus Ecclesiam Cath.

(6402.) *Aktenmässige Beleuchtung der Bisthum-Baselschen Seminarfrage, besonders an die Kantonalbehörden, die Geistlichkeit, und das Volk der Kantone Luzern und Solothurn.* Solothurn. 1870.

(6403.) Crisis *proiecti legis religionariae in Comitiis Regni Hungarici* propositi continetur in periodico opere: *Religio:* Pest. 1870. I. 181.

(6404.) *A kath. egyház s a modern állam.* Ibid. p. 258.

(6405.) **Biró Béla** *ujabb törvényjavaslatok a vallásszabadságról és a pesti magyar kir. egyetemről:* **Egyházi és iskolai hetilap.** Károlyfehérvár. 1870. p. 89.

(6406.) *Az Anyaszentegyház függetlensége.* Ibid. p. 293.

(6407.) *Liberális Vallástörvény:* **Magyar Állam.** Pest. 1870 nr. 56. 58. 61. 66.

(6408.) **Szepessi F.** *a két legujabb törvényjavaslat.* Ibid. nr. 72—76.

1871. (6409.) **Moulart** *l' Eglise et l' Etat:* **Revue catholique de Louvain.** 1871. V. 29. 141.

(6410.) **Laffineur** *la Separation de l' Eglise et de l' Etat devant le bon sens, la justice et la democratie.* Beauvais. 1871.

(6411.) *Aphorismen über Kirche, Staat und Kirchenstaat; Kirchenstaat und Staatskirche:* **Der Katholik.** *Zeitschrift.* Mainz. 1871. I. 734. Notamus verba: „Die *Staatskirche* beruht als solche auf dem *Abfalle von der Kirche*, und kann auf mehrfache Weise zu Stande kommen. Entweder vollzieht sich der Abfall in *Häresie* und *Schisma* zunächst unabhängig von der Staatsgewalt, — oder die Initiative des Abfalles geht von der Staatsgewalt aus und führt sofort zu Schisma und Häresie. — Die Staatskirche involvirt im Individuum den Abfall des Menschen von Gott etc.“

(6412.) **Stöckl** *Der moderne Staat und der Socialismus.* Ibid. II. 1.

(6413.) **Stöckl** *Das christliche Auctoritätsprincip und das Princip der Volkssouveränetät.* Ibid. p. 157. 292. Uterque articulus egregie exponit catholicam de relatione Ecclesiae ad Statum doctrinam, theoriamve modernorum Politicorum severe castigat.

(6414.) *Das Appelliren von der kirchlichen Auctorität:* **Historisch-politische Blätter** *für das kath. Deutschland.* München. 1871. t. 67. p. 101. 257. Disquisitionis istius (iam in Literatura de Primatu adductae) pars quarta perstringit ita nuncupatam *appellationem quasi ab abusu* ad civilem potestatem interpositam.

(6415.) *Studium über den Staat.* Ibid. t. 68. pag. 813. Continuatio articuli in literatura anni 1870. memorati.

(6416.) *Trennung der Kirche vom Staat:* **Magdeburger Kirchenblatt.** 1871. nr. 34.

(6417.) *Rückschau auf das J. 1870: wie das Chaos geworden:* **Sion,** *kath. Kirchenzeitschrift.* Augsburg. 1871. nr. 8. ss. Considerationes super eventibus anni 1870, quatenus ex parte Statuum civilium iuribus ac libertati Ecclesiae adversi fuere.

(6418.) *Die streitende Kirche in alter und neuer Zeit.* Ibid. p. 366. Cumprimis controversiam Eppi Gandavensis *Broglie* cum Gubernio Hollandico (de qua in *Monumentis* nostris *Catholicis* plura diximus) pertractat.

(6419.) **Rosshirt** *neuere Staatsgesetzgebung über das Stiftungswesen:* **Archiv für katholisches Kirchenrecht.** Mainz. 1871. XXV. 89. Pro iure Ecclesiae contra violentas fundationum piarum aggressiones per Civilia Gubernia.

(6420.) *Staat und Kirche:* **Westfälisches Kirchenblatt.** 1871. nr. 11.

(6421.) **Ketteler** Bischof v. Mainz, *Liberalismus, Socialismus, und Christenthum.* Mainz. 1871. Eximius sermo in generali congressu Catholico habitus.

(6422.) **Canning** *die Bevormundung der kathol. Kirche durch die Staatsgewalt in den letzten 100 Jahren, dargestellt und beleuchtet.* Cöln. 1871.

(6423.) *Sollen die Geistlichen sich an der Politik betheiligen?:* **Die katholische Bewegung.** Würzburg. 1871. IV. 364. Affirmative respondetur.

(6424—6425.) *Die wahre Freiheit:* **Brochüren-Cyclus** *für das kath. Deutschland.* Soëst. 1871. XI. Hft. Item: *Die falsche Freiheit.* XII. Hft.

(6426.) *Die Kirche und die menschliche Gesellschaft:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1871. nr. 33—37.

(6427.) *Religion, Staat und Kirche in ihrem Verhältniss der menschlichen Gesellschaft gegenüber. Ansprache an den Orthodoxismus aller Confessionen von* **einem alten Historikus.** Hannover. 1871. Pro religioso fundamento Status civilis perorat, sine quo Statum durare haud posse enunciat.

De quaestione Helvetica. Instans revisio Constitutionis Statuum Helveticorum occasionem praebuit ampliori literaturae. Notamus sequentia opuscula:

(6428.) *Revolution:* **Schweiz. K. Z.** 1871. p. 95. De obedientia legibus civilibus sub conditione, si non opponantur Dei ac Ecclesiae legibus, praestanda.

(6429.) *Die Lage der kath. Kirche und das öffentliche Recht in der Schweiz:* **Denkschrift der schweizerischen Bischöfe** *an die Bundesversammlung bei Anlass der Revision der schweizerischen Bundesverfassung.* St. Gallen. 1871. Praecipuum opus in literatura anni 1871, quod in extractu in *Monumentis Catholicis* vulgamus. Exponunt in eo Praesules adversa Ecclesiae Catholicae in Helvetia admodum pressae et vexatae fata, et una postulant, ut occasione revisionis Constitutionis Helveticae gravamina Ecclesiae sufferantur. Ex opere hoc fragmenta nonnulla legere est in ephemeride *Schweiz. K. Zeitung.* p. 204. 209. 217.

(6430.) *Gedenkbüchlein für das kathol. Schweizervolk aus der Denkschrift der schweizerischen Bischöfe ausgezogen, und als Wegweiser für die bevorstehende Bundesrevision dem Volke vorgelegt.* Solothurn. 1871. Extractus ex Memoriali Praesulum. *Contra* Memoriale istud in arenam descendit:

5063. **Simon Kaiser** *die schweizerischen Bischöfe und das schweizerische Staatsrecht. Kurze Antwort auf die Denkschrift der Bischöfe bei Anlass der Revision der Bundesverfassung.* Bern. 1871. Item liber anonymus:

5064. *Die römisch-katholische Kirche in der Schweiz. Ein Vorschlag zu Handen der Bundesrevisions-Commission.* Bern. 1871. *(*Auctore *Teuscher.)* At vero opuscula haec promeritam crisim haud effugerunt. Cumprimis duo libelli examini subiecere ac penitus confutavere praevia opuscula:

(6431.) *Die römisch-katholische Kirche in der Schweiz. Beleuchtung eines Vorschlages zu Handen der Bundesrevisions-Commission. Von einem Politiker.* Luzern. 1871. Et:

(6432—6433.) **Keiser** *die neuesten Versuche, die kath. Kirche in der Schweiz zu knechten. Nachgewiesen an einer Bernerbroschüre.* Luzern. 1871. Ex posteriore libello extractum fecit ephemeris: *Schweiz. K. Z.* 236.

(6434.) *Bischöfliche Stimmen über die Lage der kath. Kirche in der Schweiz:* **Schweiz. Kirch. Ztg.** 1871. p. 290. 315. 389. 443. 458. etc. — Vulgantur in extractu literae Praesulum e diversis regionibus ad Eppos Helvetiae in obiecto situs rei catholicae in Helvetia, omnes intimum super oppressa

Ecclesia dolorem manifestantes, et Epporum Helvetiae zelum ac fortitudinem in tuenda Ecclesiae libertate summi facientes. Nominatim comparent epistolae Cardinalis AEppi *Pragensis*, Eppi *Moguntini*, AEppi *Monacensis*, AEppi *Coloniensis*, AEppi *Bambergensis*, Card. AEppi *Bisuntini*, Eppi *Luxemburgensis*, Eppi *Rottenburgensis*, Card. AEppi *Viennensis*.

(6435.) *Neue Stürme der Revolution gegen Kirche und Klöster.* Ibid. p. 316.

(6436.) *Die Religionsfreiheit im Sinne des Liberalismus.* Ibid. p. 324.

(6437.) In eadem ephemeride pag. 325. crisi subiicitur liber: **Aug. Keller** *die kirchlich-politischen Fragen bei der eidgenössischen Bundesrevision von 1871. Eine Denkschrift mit Revisionsanträgen etc.* Aaarau. 1871.

(6438.) *Der antichristliche und antikirchliche Geist und die Bundes-Revision.* Ibid. p. 517.

(6439.) *Schweizer-Broschüren* in fasciculo altero erroneas de relatione inter Ecclesiam et Statum sententias perstringunt.

(6440.) *Die Badener Artikel vom J. 1834, ihre Verurtheilung durch den apostol. Stuhl und ihre Ausführung durch die Diöcesanconferenz:* **Kath. Schweizerblätter** *für Wiss.* 1871. nr. 5.

(6441.) *Stimmen auswärtiger Bischöfe über die Lage der kath. Kirche in der Schweiz.* Ibid. Sub hoc titulo vulgantur epistolae Praesulum extraneorum ad Eppos Helvetiae, instar Appendicis ad fascic. IX.

De negotio revidendae Helveticae Constitutionis et signanter pro libertate iuribusque Ecclesiae Catholicae etiam in exteris pagellis et scriptis occurrunt articuli notatu digni. Ex iis commemoramus sequentes:

(6442.) *Denkschrift der schweiz. Bischöfe:* **Hist. polit. Blätter.** München. 1871. t. 67. p. 921.

(6443.) *Die Lage der kathol. Kirche und das öffentliche Recht in der Schweiz:* **Der Katholik.** Mainz. 1871. II. 35.

(6444.) *Zum Kapitel über Staat und Kirche aus der Schweiz:* **Sion,** *Zeitschrift.* Augsb. 1871. p. 893.

Liter. ex Austria et Hungaria. Notari marentur cumprimis sequentes disquisitiones:

(6445.) *Die kath. Kirche und das Cultusministerium:* **Das Vaterland.** Wien. 1871. nr. 4—31. Contra projecta legum Ecclesiae iniquarum.

(6446.) *Freiheit der Kirche und Staatskirchenthum.* Ibid. nr. 69—84. Principium „freie Kirche im freien Staate" impugnat, idque tum naturae Christianismi, tum plano divinae redemtionis opponi ostendit.

(6447—6448.) *Ein paar Worte über katholische Politik:* **Oesterr. Volksfreund.** Wien. 1871. nr. 34. Pro fundamento Catholicae Politices ponit *Encyclicam Pontificiam cum Syllabo* anni 1864, et monet, errores circa relationem Ecclesiae ad Statum illic damnatos ignorari a Statu haud posse; nec dubitat in memoriam revocare verba in opusculo: *Wo ist Europa's Zukunft?* (Auctore *Blome* Friburgi edito) contenta: „Erschrecken Sie, meine Herren Liberalen! Die Zukunft der Welt gehört den *Grundsätzen des Syllabus*, und diese Zukunft, sie liegt nicht mehr in nebelhafter Ferne vor uns. Wir schliessen mit dem Ausspruche des *Grafen Maistre:* Im J. 1789 hat man die Menschenrechte proclamirt, im J. 1889 werden Gottes Rechte proclamirt sein."

(6449.) *Die Frage bezüglich des Eides auf die Staatsgrundgesetze.* Ibid. nr. 150. Ex folio dioecesano *Lincensi* communicat ea, quae Eppus post correspondentiam cum Ministerio fotam apud Clerum de iuramento Status disposuit: licere quippe iuramentum nuncupare, siquidem Minister declaraverit: eo unice civiles correlationes intelligi, et ad Ecclesiae negotia non extendi obligationem per nuncupatum iusiurandum contractam.

(6450.) *Socialismus und Communismus:* **Die Gegenwart.** Wien. 1871. p. 395.

(6451.) *Das Staatskirchenthum.* Ibid. p. 675.

(6452.) *Ein verbannter Bischof an drei Majestäten.* Ibid. p. 942. De controversia Eppi Gandavensis *Broglie* cum

Gubernio Hollandico, et recursu Praesulis ad tres foederatos Principes (Austriae, Russiae, Borussiae) a. 1819 ex suo exilio porrecto. De hac controversia uberius egimus in nostris *Monumentis Catholicis.*

(6453—6454.) *Eine Broschüre.* Ibid. p. 974. Recenset opusculum: **G. Oertel** *das politische System Oesterreichs.* Wien. 1872. (1871) in quo relatio Ecclesiae ad Statum bene evolvitur.

(6455.) *Zur Debatte über die Temporaliensperre gegen den Bischof von Linz:* **Salzburger Kirchenblatt.** 1871. p. 204. Pertinet ad controversiam de rebus scholasticis et aliis ad iurisdictionem Eppi pertinentibus, cuius literaturam e prioribus annis paulo superius fuse exhibuimus.

(6456.) *Die Freimaurerei, Tochter und Erbin des Manichaeismus.* Ibid. p. 281. Extractus ex libro: **Parascandolo** *la Frammassoneria figlia ed erede del Manicheismo.*

(6457—6462.) **Wiener Kirchenzeitung.** 1871. Plures complectitur articulos huc spectantes: 1. nr. 15: *Ein Plaidoyer für die Staatsgewalt.* Deplorat tristem Status conditionem, quod a religioso fundamento recesserit. 2. p. 422: *Zur Debatte über die Temporaliensperre gegen den Bischof von Linz.* Idem articulus cum illo, quem paulo ante memoravimus. 3. p. 436: *Die Frage bezüglich des Eides auf die Staatsgrundgesetze.* Ut supra. 4. p. 564: *Zum Frieden der Kirchen unter sich und mit dem Staate.* 5. p. 691: *Moderner Teufelscult.* Contra maximam irreligionem, quae hodie in Statibus passim viget. 6. p. 693: *Regierungen und Völker im XIX Jahrhundert.* Eiusdem cum praecedente argumenti.

(6463.) *Wohin kommt das Volk ohne Religion:* **Kapistran.** *Kath. Volksblatt.* Wien. 1871. nr. 14.

(6464.) *Das Pfarramt in seiner Stellung zur weltlichen Regierung:* **Kath. Blätter** *aus Tirol.* 1871. nr. 34.

(6465.) **Smeddinck** *echte und falsche Arten geistlichen Gehorsams.* Ibid. p. 824.

(6466.) **Wittek** *über den Staat, und die kath. Religion und Kirche. Reden, gehalten in den Gen. Versammlungen des kath. politischen Männervereins zu Znaim.* Znaim. 1871. Pro necessaria intima unione Ecclesiae et Status in sensu catholico.

(6467.) **Phil. Hammer** *Leitsterne zur Orientirung in politischen Fragen für die Katholiken aller Stände.* Brixen. 1871. Pro necessitate religiosi fundamenti Statuum Civilium.

(6468.) Huc spectat etiam brevis dissertatio: *Der Stand der katholischen Kirchenfrage in Oesterreich:* **Archiv für kath. Kirchenrecht.** Mainz. 1871. XXVI. 334.

(6469.) *Schach! Matt! Flüchtige Blicke in das Treiben der Liberalen.* Oedenburg. 1871.

(6470.) **Ragány** *az egyház és állam, tekintettel a római és barbar népekre:* **Religio.** Pest. 1871. II. 89.

(6471.) *Szabad egyház a szabad államban.* Ibid. p. 205. et 401. Crisis huius principii.

(6472.) **Surányi** *az Isten kegyelméből való királyság s a* „suffrage universel“: **Magyar Állam.** Pest. 1871. nr. 186.

(6473.) **Huszár** *a független egyház.* Ibid. nr. 192. ss.

Appendix ad Literaturam de relatione Ecclesiae ad Statum.

Cum Volumine IV operis nostri literaturam *Sardinicam,* et illam de *Provincia Super. Rheni* separatim exhibuerimus, eundem ordinem hic etiam tenere cupientes, tam Sardinicam,

respective Italicam (non solum Sardiniam sed et annexas eidem provincias complectentem) quam Rhenanam instar appendicis subiicimus. . . . .

α) *Liter. Italico-Sardinica.*

(Vol. IV. 1145. ss.)

1850. 5065. *Legge* **Siccardi** *sull' abolizione del Foro e della immunita ecclesiastiche.* Torino. 1850.

5066. **F. Maineri** *Giustizia e santita dell' abolizione del Foro Ecclesiastico.* Genova. 1856.

(6474.) **Vivenzio** *Osservazioni sulla legge Siccardi promulgata in Piemonte nel 9 Aprile 1850.* Londra. 1850.

(6475.) **Volpicelli** *Osservazioni sulla legge Siccardi.* 1850.

(6476.) *Allocuzione della Santita di N. S. Pio PP. IX al S. Collegio nel Concistoro segreto del 22 Gennaio 1855 seguita da una Esposizione corredata di Documenti sulle incessanti cure della stessa Santita Sua a riparo dei gravi mali da cui e afflitta la Chiesa Cattolica nel Regno di Sardegna.* Torino. 1855. In Monumentis nostris pro independentia Potest. Eccles. exhibuimus utrumque magni momenti documentum.

1860. *contra iura Eccl.* 5067. **Pietrocola Rossetti** *la Religione di Stato.* Torino. 1861.

5068. *Degli Eccessi nell' Uso dell' Autorita Ecclesiastica:* **Passaglia** *il Mediatore. Giornale.* Torino. 1862. p. 779.

5069. *Libera Chiesa in libero Stato.* Ibid. p. 1273.

5070. **Gius. Riminesi** *Chiesa e Stato.* Torino. 1865.

5071. et: (6477.) **Aless. Schiavo** *il Nesso della Religione colla liberta. Orazione letta nella solenne riapertura della Chiesa de SS. Felice e Fortunato di Vicenza il giorno*

2 Dicembre 1866. Vicenza. 1866. — Recensio critica in: *Civilta Cattolica.* Roma. 1868. VII. 3. p. 82.

5071-b. **Luca** *libera Chiesa, terzo primato d' Italia.* Firenze. 1867.

5072—5073. **Lorenzo de Luca** *lo Stato e la Chiesa, saggio sul risorgimento italiano.* Reggio (Emilia.) 1867. Item: *Sulla forma ed essenza del libro* „lo Stato e la Chiesa;" *lettera-risposta al V. Cirimale.* Reggio. 1867.

5074. **Cesare de Crescenzio** *la legislazione italiana, il cattolicismo degli Apostoli e il cattolicismo romano. Esame storico-critico.* Firenze. 1867.

5075. **Antonio del Bon** *Stato e Chiesa, istruzioni popolari.* Padova. 1867.

5076. **Luigi Luzzatti** *lo Stato e la Chiesa nel Belgio, con alcune applicazioni alla questione religiosa in Italia; saggio storico e critico.* Milano. 1867.

5077. **Salvatore Morelli** *i tre disegni di legge sulla emancipazione della donna, riforma della pubblica istruzione, e circoscrizione legale del culto cattolico nella Chiesa; preceduti da un manifesto di* **Giuseppe Garibaldi.** Firenze. 1867.

5078. et: (6478.) *Sul giuramento* **Crotti** *Osservazioni di un Teologo.* Torino. 1867. Deputatus *Crotti* dum in membrum Parlamenti electus ad commune iuramentum adstringeretur, conditionatum elicuit iuramentum, videlicet: „si et in quantum ferendae leges civiles divinis et Ecclesiae legibus haud forent adversae." Iuramentum huiusmodi oppugnat praesens scriptum tamquam inopportunum et reprehensibile. Sed castigatus est auctor in: *Civilta Cattolica.* 1867. VI. 11. p. 323.

5079. **Eusebio Reali** *la Chiesa e lo Stato innanzi al popolo Italiano.* Siena. 1867.

5080. et: (6479.) **I. Rignano** *della uguaglianza civile e della liberta dei culti secondo il Diritto pubblico del Regno d' Italia. Esposizione illustrata e documentata.* Livorno. 1868. Recensio in: *Civilta Cattolica.* 1868. VII. 5. p. 196.

5081. et: (6480.) **Carlo Giuliari** Can. *Manuale di al-*

cune dottrine, in ispecialita religiose, al bisogno de' nostri tempi. Verona. 1868. Quaestiones de relatione Ecclesiae ad Statum in sensu moderni Liberalismi pertractat. Recensio in: *Civilta.* VII. 5. p. 314.

5082. **F. Fiorenzi** *lo Stato e la Chiesa secondo il diritto feudale e la legge mosaica.* Osimo. 1868.

5083. **A. Vera** *il „Cavour" e libera Chiesa in libero Stato.* Napoli. 1871.

5084. **Pietro Pasella** *della Liberta della Chiesa da Costantino all a. 1870.* Roma, Torino, Firenze. 1871.

1860. *pro iuribus Eccl.* (6481.) *La Chiesa libera come la intende un Liberale:* **Civilta Cattolica.** Roma. 1866. VI. 6. p. 393.

(6482—6483.) **Finazzi** *della separazione dello Stato della Chiesa in Italia:* **Annali Cattolici di Genova.** 1866. Fasc. 4. Prodivit distinctim Genuae.

(6484.) **Luigi Barbato** *Chiesa libera in libero Stato, Quistioni di Diritto pubblico ecclesiastico.* Firenze. 1866. Auctor sacerdos Neapol.

(6485.) *Il Giuramento de' Deputati Cattolici e Giudei:* **Unita Cattolica.** Torino. 1867. p. 511. 515. Vindicat laudabile factum Deputati *Crotti* in Parlamento Italico, conditionate iurantis, ut supra diximus.

(6486.) **Nicola Taccone-Gallucci** *sulla liberta della Chiesa lettera.* Bologna. 1867.

(6487.) **Franc. Correale Conte di Terranova** *Religione e Civilta.* Napoli. 1867.

(6488.) **Ant. Magrassi** *la Chiesa libera, dissertazioni storiche-canoniche.* Firenze. 1867.

(6489.) **Ciro Tinelli** *la vera idea della libera Chiesa in libero Stato, svolta ed applicata.* Bari. 1867.

(6490.) **Franc. Belfiore** *l' Italia e la Chiesa; pensieri intorno al diritto pubblico, all' economia politica ed alla finanza in rapporto con la Chiesa Cattolica in Italia.* Aquila. 1867.

(6491.) *Il Conte Crotti, il voto della Camera, e lo*

Statuto del Regno. Estratto dal giornale l' Unita Cattolica. Torino. 1867.

(6492.) *La S. Sede e i moderni giuramenti politici.* Firenze. 1867.

(6493.) **Carlo Serio** *la liberta dei culti. Osservazioni.* Napoli. 1867.

(6494.) **Domenico Violani** *Difesa della patria, la sovranita della moltitudine, l' indipendenza e la liberta, esposta.* Trieste. 1867.

(6495.) **Ceraulo** *il passato e lo avvenire religioso in relazione alla politica.* Palermo. 1867.

(6496.) *Difesa degli ecclesiastici diritti su' Seminari Clericali, per un prete della Missione, prof. e direttore del gran seminario di Alby in Francia.* Roma. 1867. Contra ordinationes civiles quoad Seminaria.

(6497—6498.) **Pasquale Conforti** *Considerazioni sulla Liberta di Coscienza.* Cosenza. 1868. Recensio in: *Civilta Cattolica.* VII. 5. p. 201.

(6499.) **Tommaso Ghilardi** *la legge Bertholet-Viale, che assoggetta i Chierici alla leva militare, riprovata dalla storia, dalla religione, dalla societa, dalla S. Sede, e dall' Episcopato nazionale.* Mondovi. 1868. Docta disquisitio Eppi Montis Regalis contra assentationem Cleri iunioris in militiam.

(6500.) **Ghilardi** *sulle Chiese da conservarsi al culto in seguito alla legge 15 Agosto 1867.* Mondovi. 1868. Eiusdem Praesulis opusculum contra legem, quae spoliationi Ecclesiarum favet.

1870. (6501.) **Raffaele Carnevali** *il Clero e il Parlamento Italiano dal 1860 al 1870. Memoria.* Foligno. 1870.

(6502.) **Fr. Borgatti** *della liberta della Chiesa Cattolica nel Regno, e delle sue necessarie attinenze alle altre liberta.* Firenze. 1870.

(6503.) **Ambrogio Scarpini** *i titoli di ordinazione con riguardo alle leggi 7 Luglio 1866 e 15 Agosto 1867.* Crema. 1870. Leges Italicas titulis ordinationis clericalis adversas crisi subiicit.

(6504.) **Michele de Chiara** *la Chiesa e il Regalismo.* Napoli. 1870.

1871. (6505.) **Matteo Liberatore** S. I. *la Chiesa e lo Stato.* Napoli. 1871.

(6506.) *Avvertimenti ai Sovrani moderni nati nel grembo della S. Madre Chiesa Cattolica Ap. Romana, e che fanno mostra di non appartenervi:* **La Vergine,** *Periodico sacro Romano.* Roma. 1871. VIII. 217.

(6507.) **Ant. Cardone** *la teocrazia, ovvero diritti della Chiesa sugli Stati cristiani esposti e difesi: Dissertazioni.* Napoli. 1871.

(6508—6509.) **Ghilardi** Vesc. di Mondovi, *la legge Ricotti, abolitiva della surrogazione della leva, condannata dalla storia, dalla religione, dalla societa, dalla Chiesa, e dal laicato cattolico prima di sua nascita.* Mondovi. 1871. De eodem argumento scripsit iam a. 1868 (ut supra) doctus ac zelosus Eppus. Edidit et sequens opusculum: *Reclami religioso-politici del Laicato Cattolico contro le leggi abolitive della esenzione de' Chierici dalla leva militare, riprodotti contro la legge Ricotti.* Mondovi. 1871.

(6510.) **T. Gallucci** Vesc. di Recanati e Loreto, *l' Ubbidienza alla Chiesa.* Recanati. 1871.

(6511.) **P. Rota** Vesc. di Guastalla, *la Religione Cattolica e la religione del potere temporale e della Societa.* Guastalla. 1871.

(6512.) **Fedele da Fanna** *Urgente escursione contro una mano di ausiliari massonici.* Venezia. 1871. Contra liberalismum et massonismum, tamquam vera flagella Ecclesiae.

(6513.) **Raffaele Cercia** S. I. *il Mondo vecchio e il Mondo nuovo.* Napoli. 1871. Totus liber dirigitur adversus doctrinas liberales, massonicas, et erroneas de Statu Civili.

β) Liter. de Prov. Eccl. Sup. Rheni.

(Vol. IV. 1153. ss.)

1850. 5085. *Beleuchtung der bischöflichen Denkschrift vom 18 Juni 1853.* Karlsruhe. 1853. Aliud similis argumenti opus indicatur Vol. IV. 1154. nr. 1700.

5086. *Das Recht und der Rechtsschutz der kathol. Kirche in Deutschland von Bischof* Ketteler: *beleuchtet von einem kath. Laien. Oder: ein Wort zur Orientirung in den neuesten Lehren des deutschen Episkopats über Staatsrecht, Strafrecht und kirchliche Unfehlbarkeit.* Karlsruhe. 1854.

5087. *Beleuchtung der Schrift: Das Recht und der Rechtsschutz etc.* Heidelberg. 1854. Utrumque opusculum contra libellum *Eppi Moguntini*, de quo Vol. IV. 1159. nr. 1920.

(6514.) **Alban Stolz** *Badische Kirchengeschichte aus der letzten Zeit.* 1854. In collectione opp. auctoris: *Kleinigkeiten gesammelt von Anfang bis jetzt.* Freiburg. 1868. p. 151.

(6515.) *Bischofbüchlein, oder allgemeine und gründliche Erörterung der Frage: Was sind die Bischöfe? Von einem Geistlichen der oberrheinischen Kirchenprovinz.* Tuttlingen. 1855. Opuscula haec referuntur ad conflictum Praesulum provinciae Sup. Rhenanae cum respectivis Regiminibus Civilibus quoad praetensa a Civilibus Guberniis iura influxus in res Ecclesiae Cath.

1860. Electio *AEppi Friburgensis* post obitum *Hermanni Vicari* novam subministravit collisioni inter Ecclesiam et Gubernium Civile ansam: Gubernio praepotentem influxum praetendente, et Rescripta S. Sedis Apostolicae, quae ius Regiminis regulant, insuperhabente. Prodiere super huius-

modi conflictu plura opuscula: signanter *pro Regimine, et contra Ecclesiae iura:*

5088. *Zur Erzbischofswahl in Köln.* Berlin. 1866. Non solum Coloniensem sed alias etiam electiones Praesulum in Regnis Protestanticis pertractat, ideo praesenti loco scriptum opportune ponitur.

5089. **Otto Mejer** *das Veto deutscher protestantischer Staatsregierungen gegen katholische Bischofswahlen.* Rostock. 1866.

5090. **Herrmann** *das staatliche Veto bei Bischofswahlen nach dem Rechte der oberrh. Kprovinz.* Heidelberg. 1869.

5091. **Friedberg** *das Veto der Regierungen bei Bischofswahlen in Preussen und der oberrh. Kprovinz, und das Recht der Domcapitel.* Halle. 1869.

5092. *Das staatliche Veto bei Bischofswahlen nach dem Rechte der oberrhein. Kprovinz:* **Preussische Jahrbücher.** 1869. XXIII. 1 Hft. Recensio operis *Herrmanni.*

5093—5095. *Die Badische Regierung und das Domcapitel zu Freiburg:* **Messner** *neue evang. K.Z.* 1869. nr. 10. Item: *Zum Streit über die Bischofswahlen.* nr. 12. Et: *Die badische Regierung und Weihbischof Kübel.* nr. 13.

5096. **Friedberg** *Actenstücke zur Geschichte der gegenwärtigen Erzbischofswahl in Freiburg:* **Dove** *Zeitschrift für Kirchenrecht.* Tübingen. 1869. VIII. 355.

Pro Ecclesiae iuribus autem lucem videre:

(6516.) *Le Gouvernement Badois et le Chapitre de Fribourg. Etudes historiques, Documents nouveaux, question du moment.* Liege. 1868. Idem opusculum germanice:

(6517.) *Die Badische Regierung und das Domkapitel zu Freiburg. Eine historische Studie über eine Frage der Gegenwart mit Benutzung neuer Documente. Aus dem Französischen.* Mainz. 1868.

(6518.) **Ketteler** Bischof von Mainz, *das Recht der Domkapitel und das Veto der Regierungen bei den Bi-*

schofswahlen in Preussen und der oberrheinischen Kirchenprovinz. Mainz. 1868.

(6519.) *Das Veto der Regierungen der oberrheinischen Kirchenprovinz gegen die Wahlen der Capitel:* **Archiv für kathol. Kirchenrecht.** Mainz. 1868. XX. 265.

(6520.) *Die Badische Regierung und das Domkapitel in Freiburg:* **Der Katholik.** Mainz. 1868. XX. 363.

(6521.) *Die Erzbischofswahl zu Freiburg:* **Hist. polit. Blätter.** München. 1868. LXII. 603.

(6522.) **Schulte** *Recension der Schrift:* Die Badische Regierung und das Domkapitel in Freiburg: **Bonner** *theol. Liter. Blatt.* 1868. nr. 22.

(6523.) **Kirch** *Erörterungen:* **Kölnische Blätter.** 1868. Reflexiones in recensionem *Schultii.*

(6524—6525.) *Die Erzbischofswahl zu Freiburg, mit Rücksicht auf die seither darüber erschienenen Schriften:* **Archiv für kath. KRecht.** Mainz. 1869. XXI. 177. Etiam separatim editum est.

(6526.) *Zur Geschichte der Oberrheinischen Kirchenprovinz:* **Katholik.** Mainz. 1869. XXI. 102.

(6527.) *Die kirchlichen Zustände in der Erzdiöcese Freiburg.* Ibid. p. 116. 237. XXII. 44. 603.

(6528.) *Die Erzbischofswahl in Freiburg und die Badische Regierung.* Ibid. p. 179.

(6529.) *Drei wichtige Aktenstücke aus den Verhandlungen der vereinten Regierungen mit dem Apost. Stuhle hinsichtlich der Ordnung der kirchlichen Verhältnisse in der Oberrheinischen Kirchenprovinz.* Ibid. p. 298.

(6530.) **Schulte** *die Rechtsfrage des Einflusses der Regierung bei den Bischofswahlen in Preussen. Mit Rücksicht auf die Oberrheinische Kprovinz.* Giessen. 1869.

(6531.) *Die Verhandlungen der Regierungen der oberrh. Kprovinz mit dem heil. Stuhle über die Bischofswahlen. Kritische Bemerkungen zu dem Referate in dem Theol. Lit. Blatt und in der Kölnischen Zeitung über die Schriften von* Herrmann *und* Schulte. Mainz. 1869.

(6532.) **Wänker** *das Recht in Bezug auf die Bischofswahlen in der Oberrhein. Kprovinz.* Freiburg. 1869.

(6533—6534.) **Schulte** et **Reusch** in literaria ephemeride *Bonner theol. Literaturblatt.* 1869. p. 5. 156. uberius excurrunt in historiam electionis Praesulum in Provincia Sup. Rheni.

Praeter quaestionem de iure electionis Capitulis competente, edita sunt generatim de obiecto relationis inter Ecclesiam et Civile Gubernium Badense scripta sequentia:

5097. **Georg Spohn** *Badisches Staatskirchenrecht, durch Mittheilung des Gesetzes vom 9 Oct. 1860 über die rechtliche Stellung der Kirchen und kirchlichen Vereine im Staate, so wie der anderen auf Grund desselben noch geltenden Gesetze und Verordnungen dargestellt.* Karlsruhe. 1868.

5098. *Die Excommunication des Bürgermeisters von Konstanz:* **Allgemeine Zeitung.** Augsburg. 1869. p. 514. 649. Consul Constantiensis ob inobedientiam erga leges Ecclesiae a Vicario Capit. Frib. excommunicatus fuit.

5099.) **Friedberg** *der Staat und die kath. Kirche im GH. Baden seit dem J. 1860. Mit amtlichen Actenstücken.* Leipzig. 1871.

(6535.) *Thatsachen aus Baden 1860—1865:* **Archiv für kath. Kirchenrecht.** Mainz. 1866. XV. 87.

(6536.) *Die Verordnung über die Staatsprüfung der Geistlichen:* **Freiburger** *kath. Kirchenblatt.* 1867. nr. 42.

(6537.) **Heinr. Brück** *die Oberrheinische Kirchenprovinz von ihrer Gründung bis zur Gegenwart, mit besonderer Berücksichtigung des Verhältnisses der Kirche zur Staatsgewalt.* Mainz. 1868.

(6538.) **Hägele** *die Revolution und die moderne Gesellschaft mit besonderem Bezug auf Baden:* **Brochüren-Verein.** Frankf. 1869. VI. n. VII. Hft.

(6539.) *Strohmeyerei und Heulmeierei:* **Wiener Kirchenzeitung.** 1869. p. 257. 305. De excommunicatione Consulis Constantiensis *Strohmeyer* per Vicarium Capitularem Friburgensem decreta.

(6540.) *Die Excommunication in Konstanz:* **Sion.** Augsburg. 1869. p. 164.

(6541.) *Katholische Zustände in Baden:* **Hist. polit. Blätter.** München. 1869. t. 64. p. 534. 561.

(6542.) **Zöpfl** *Bemerkungen zu einigen der hauptsächlichsten Bestimmungen des Badischen Gesetzentwurfes über die Rechtsverhältnisse und die Verwaltung der Stiftungen.* Responsum *des kön. preuss. Kronsyndicus* **Bauerband** *über die Vertretung, Verwaltung und Verwendung der Stiftungen.* Freiburg. 1817.

(6543.) *Das neue badische Stiftungsgesetz und ein Protest gegen dasselbe:* **Sion.** Augsburg. 1870. p. 124.

(6544.) **Vering** *Die Zustände in Baden am Ende des Jahres 1869:* **Archiv für kathol. K. Recht.** Mainz. 1870. XXIII. 131.

(6545—6546.) **J. Hirschel** *das Recht der Regierungen bezüglich der Bischofswahlen in Preussen und der oberrheinischen Kirchenprovinz.* Mainz. 1870. — Auctor ex occasione recensionis sui operis in ephemeride literaria Bonnensi „Theolog. Liter. Blatt" declarationem vulgavit in opere periodico Moguntino: *Der Katholik.* 1870. p. 406: *In Sachen der Bischofswahlen in Preussen und der oberrheinischen Kirchenprovinz: eine Erklärung.*

(6547.) *Die oberrheinische Kirchenprovinz von ihrer Gründung bis zur Gegenwart:* **Hist. polit. Blätter.** München. 1870. t. 65. p. 653. 913.

(6548.) *Das Badische Stiftungsgesetz.* Ibid. t. 66. pag. 59.

(6549.) **Prestinari** *hat die kath. Kirche in Baden ein Recht an dem ihren Bedürfnissen gewidmeten Vermögen? Ein Beitrag zur Beurtheilung des den Ständekammern vorliegenden Entwurfes eines Stiftungsgesetzes.* Freiburg. 1870.

---

g) Literatura de **Ordinibus Religiosis** generatim.

(Vol. IV. 1183.)

Speciali de *Societate Iesu* literatura ad finem relegata, hic duntaxat generalia de Regularibus opera locum sortiuntur.

1800—1865. 5100. *Was waren die Mönche Helvetiens vor der Revolution, und was soll itzt aus ihnen werden?* 1802. Pro abolitione Regularium. Auctorem hunc solide refutavit anonymus alter:

(6550.) *Der helvetische Feuerhauptmann, ein besonderer Freund des schwäbischen, und seines noch jüngeren Bruders, über die Frage: Was waren etc.* 1802.

(6551.) *Etwas von den Mendikanten in Rücksicht auf den Staat.* 1802.

(6552.) *Die Klöster waren nie so nothwendig als heut zu Tage.* 1802.

(6553.) *Ist denn die Armuth und Betteley der Mendikanten-Klöster so schändlich und schädlich? Von einem Landpfarrer als Freunde der Religion und Religiosen,* in: **Augsburger** *Monatschrift für kath. Religion und Literatur.* 1803. p. 238. 287. 342.

(6554.) **Molkenbuhr** *drei Antworten auf die vorgebliche Mönchstyranney.* 1803.

(6555.) *Ueber religiöse Gesellschaften als klösterliche Vereine. 2. Auflage.* Augsburg. 1817. Prima editio occurrit Vol. IV. 1184. nr. 2222.

(6556.) **Jos. Palma** in *Academia Romana Religionis Catholicae.* 21 Iul. 1836. recitavit doctam *dissertationem apologeticam pro Religiosis* adversus multiplices libertinorum obiectiones.

(6557.) **Gioacchino del Castillo y Macone** *i Frati e le Monache, ovvero grande Istoria de' Regolari.* Barcellona. 1836. 3. Vol.

(6558.) **Joanny Bonnetain** *de l' Humanité et de ses divers degrés de civilisation. De l' ordre religieux base sur le christianisme.* Paris. 1843.

(6559—6560.) **Prat** S. I. *Essai historique sur la destruction des Ordres Religieux en France au dix-huitieme siecle.* Paris. 1845. Eximium opus. Recensio in: *Annali delle Scienze religiose.* Roma. 1847. Ser. II. Vol. 4. p. 189.

(6561.) **Pierre Pradié** *Defense des Ordres Religieux en general, et des Jesuites en particulier, contre l' intolerance et les préjuges modernes; suivie de* **Paul** *petit roman religieux.* Paris. 1846.

(6562.) *Note, petizioni ed opuscoli contro i progetti di legge sulle corporazioni religiose.* Lugano. 1846.

(6563.) *Die geistlichen Orden und die Bedürfnisse des kathol. Volkes:* **Der Wahrheitsfreund.** Cincinnati. 1848. XII. 88.

(6564.) **Thomas Ghilardi** Eppus Montis Regalis in Pedemontio, auctor opusculi apologetici pro Religiosis, (Vol. IV. 1190. nr, 2289.) sequens obtinuit a Summo Pontifice Breve: „Singularis, nobisque iamdiu notissimus tuus erga nos amor, et pietas efficit, ut vehementer gratuleris de bona valetudine, qua inter maximas acerbitates Deo auxiliante fruimur, veluti significas amantissimis tuis literis die 17 huius mensis datis, quae nobis gratae admodum fuere. Perlibenter autem accepimus duo opuscula a te conscripta, typisque edita, quorum uno oppugnas *iniustissimam legem istic adversus Religiosas praesertim Familias propositam*, altero vero *iniquissimam pariter legem istic quoque propositam de Clericis militiae adscribendis, quae infandae sane leges omnibus divinis, ecclesiasticis, humanisque iuribus vel maxime adversae omnino sunt reprobandae ac damnandae.* Vehementer autem gaudemus, te pro egregia tua religione ac sacerdotali zelo tum commemoratis opusculis, tum aliis scriptis in lucem editis sanctissimae nostrae religionis causam et doctrinam sine intermissione strenue defendere, et nefariis inimicorum hominum consiliis conatibusque constanter obsistere. Etenim si unquam alias, in hac potissimum tanta impiorum hominum contra Catholicam Ecclesiam conspiratione Eppi, veluti optime noscis, omni studio et contentione debent fortiter proeliari proelia Domini, eiusque S. Ecclesiae causam impavide propugnare. —

Datum Romae die 29 Sept. 1864.“ (Reliqua pars Brevis ad Conventus prosynodales in Dioecesi Monregalensi refertur.)

1866. (6565.) **Luigi Mengozzi** *i Conventi, dialogo.* Civitavechia. 1866.

(6566.) **A. Capecelatro** *il Monachismo e il Conte di Montalembert:* **La Carita.** *Rivista religiosa.* Napoli. 1866. II. 177.

(6567.) **Lodovico Mariani** *la Soppressione degli Ordini religiosi: dialogo fra Cesare Gatti e Paolo Onesti.* Bologna. 1866.

(6568—6569.) *L' Abolizione degli Ordini Religiosi in Italia giudicata in Inghilterra:* **Civilta Cattolica.** Roma. 1866. VI. 8. p. 407. Discussio attentione digna: sistens ob oculos nisus Anglorum quorumdam magnae auctoritatis ac dignitatis apud Italos pro eo interpositos, ut nonnulla conservarent Monasteria: verum frustranei erant nisus. Documenta ad rem hanc spectantia continentur in libello: *Correspondence respecting the suppression of ecclesiastical corporations in Italy, presented to the House of Commons by command of Her Majesty, in persuance of their Adress dated July 31.* London. 1866.

(6570.) **Heinrich** *die Klöster und ihre Gegner in der Gegenwart.* Frankfurt. 1866. Collectionis „Brochüren-Verein“ anni 1866/1867. fasciculus 1.

1867. (6571.) *Hat ein Staat das Recht, das klösterliche Leben zu verbieten?:* **Trierischer Eucharius.** 1867. nr. 22. ss. Contra praetensum ius Status.

(6572.) *Die neumodischen Gründe zum Klostersturm:* **Schweizerische Kirchenzeitung.** 1867. p. 269.

(6573.) **Karcsú Antal Arzén** *a Szerzetes Rendek egyetemes történelme különös tekintettel a Magyar- s Erdélyországi Szerzetesség jelenlét állapotára.* Henrion-Fehr, Biedenfeld, Fuxhoffer, Montalembert *s egyéb kutfök nyomán.* Pest. 1867.

(6574.) **Montrouzier** S. I. *encore un Mot sur l' Exemtion des Reguliers:* **Bouix** *Revue des Sciences Eccl.* Arras. 1867. XVI. 332. Notari meretur epistola S. Congr. Epp. et Reg. iussu Summi Pontificis ad Eppum quemdam directa, qui postulabat prohiberi, ne clerici seculares intra triennium a sua ordinatione in presbyteros Statum Regularem amplecti valeant. Epistola haec loco citato vulgatur, estque tenoris sequentis: „Acceptis novis literis Amplitudinis tuae die 7 proxime praeteriti mensis Novembris ad SS. D. N. Pium PP. IX datis ad obtinendam prohibitionem, ne clerici seculares tuae dioecesis infra triennium a die, quo ad sacrum presbyteratus ordinem promoti fuerint, computando Regularia instituta amplecti possint, Sanctitas Sua pro ea, qua te prosequitur, benevolentia iussit, ut ab hac Sacra Congregatione, negotiis et consultationibus Epporum et Regularium praeposita, literae ipsae cum adnexis animadversionibus a te exaratis diligenti examine expenderentur. Idcirco omnibus sedulo perpensis laudandam quidem esse Emmi Patres existimarunt pastoralem sollicitudinem tuam, qua omni studio bonum ovium tibi commissarum curas; sed tamen eis visum est, magni momenti vulnus infligi ecclesiasticae disciplinae, si petita generalis prohibitio concederetur, praesertim cum pro aliquo urgenti et extraordinario casu, de quo citati a te scriptores loquuntur, a Benedicto XIV satis provisum sit, nec generalis huius concessionis exemplum habeatur; siquidem S. Carolus Borromaeus eam obtinuit relate ad unicum duntaxat institutum, cui Seminarii sui curam commiserat. Hisce etiam accedit, quod alii quoque Antistites, qui in eisdem circumstantiis reperiuntur, hoc exemplo ducti eandem petitionem urgerent, quo facto occasio praeberetur insimulandi Eppos aversari vocationem ad religiosos ordines, quorum alumni evangelica consilia sectantes adiutricem operam Antistitibus locorum praestant. Nec dissimulandum est, petitam prohibitionem Regularibus gravissimam fore, eamque querelarum causam faturam non sine periculo, ut eorum animi alieni forent ab Eppis, qui eiusmodi prohibitionem efflagitarent, cum suarum dioecesum detrimento, praesertim tristissimis hisce temporibus, quibus necesse prorsus est, ut uterque Clerus, secularis nempe et regularis, conspiran-

tibus animis coniunctisque studiis in vineam Domini excolendam sedulo incumbat. Quae cum Sanctitati Suae relata sunt, ea tibi communicanda mandavit, cui apost. benedictionem toto cordis affectu peramanter impertita est. — Romae, 20 Dec. 1859."

5101. *Raccolta delle leggi e dei regolamenti relativi alla soppressione degli Ordini Religiosi.* Firenze. 1867.

5102. *Soppressione degli Ordini e delle Corporazioni religiose*, (legge del 7 luglio 1866) *relativo regolamento e circolari ministeriali, emanate a tutto luglio 1867 per la piu esatta esecuzione di detta legge.* Milano. 1867.

5103. **Luigi Aponte** *commentario sulla nuova legge di soppressione delle Corporazioni religiose.* Napoli. 1867.

5104. Idem, *Giurisprudenza sulle leggi eversive delle corporazioni religiose.* Napoli. 1867.

1868. (6575.) *Ordensstand und Klöster. Zur Aufklärung.* Wien. 1868. Fasciculus 7 tomi II collectionis: *Katholische Stimmen aus Oesterreich.*

(6576.) *Der katholische Ordensgeist:* **Der Vertheidiger.** Salzburg. 1868. p. 131.

(6577.) *Die Klöster in der neuen Verfassung des Kantons Thurgau:* **Katholische Stimmen aus der Schweiz.** Zürich. 1868. III. Hft.

1869. (6578.) **Victor de Buck** S. I. *de exemtione Regularium conservanda et confirmanda commentarius.* Bruxellis. 1869. Eximium. opus.

(6579.) **Armand Ravelet** *Traite des Congregations Religieuses. Commentaire des lois et de la iurisprudence, precedé d' une Introduction historique et economique.* Paris. 1869.

(6580.) **Ch. Jacquier** *de la Condition legale des Communautes religieuses.* Paris. 1869. Auctor sequente Brevi

Apostolico honorari meruit: „Pius PP. IX. Postquam leges, religione posthabita, solius veritatis iura communicarunt errori, necessario factum est, ut multiplex huius proles, quantumvis natura sua discors, veritati tamen, quam nativo prosequitur odio, unanimis insurgeret. Inde insidiae undique structae Catholicae Religioni, iura sacra arrogata Principi, Ecclesiae institutiones in suspicionem vocatae, Regulares Ordines deleta prorsus acceptorum beneficiorum memoria aut eiecti aut legitimae existentiae beneficio privati, aut prohibiti libero munerum suorum exercitio, aut saltem crebris legum tricis impediti implexioribus etiam factis a versuta earumdem interpretatione. Gaudemus itaque designari vitia eiusmodi et damnari a viris laicis et iurisperitis, religionique catholicae et piis eius consociationibus asseri saltem libertatem illam, quae absurdo cuivis dogmati et subdolis ipsis societatibus conceditur. Quamobrem sicuti paucis abhinc mensibus alteri iurisperito gratulati sumus, quod per opus suum de Congregationibus Religiosis minus infestas iis facere conatus sit infensas leges; sic in praesentiarum tibi gratulamur, quod aperte malitiam harum et simultatem redargueris per lucubrationem tuam, istarumque (Communitatum religiosarum) conditionem ad ius commune revocare curaveris. Oblatum idcirco a te volumen grato excepimus animo, eique toto corde fructum, quem spectasti, ominamur. Divini vero favoris auspicem, nostraeque paternae benevolentiae pignus apost. bened. etc. Datum Romae die 26 Febr. 1870.“ — (**Univers.** 1870. nr. 1047.)

(6581.) **Bernardino Cusmano** *la guida dei Religiosi dispersi nei tempi presenti. Ed. 2.* Milano. 1869.

(6582.) *Das Klosterleben vor dem Forum des weltlichen Richters und der Tagespresse:* **Düsseldorfer Sonntagsblatt.** 1869. nr. 11.

(6583.) *Die österreichischen Klöster:* **Hamburgisches Kirchenblatt.** 1869. nr. 20.

(6584.) *Das Mönchthum im Evangelium begründet:* **Schlesisches Kirchenblatt.** Breslau. 1869. nr. 34. s.

(6585.) *Von den Ordensleuten:* **Gegenwart.** Wien. 1869. pag. 809.

(6586.) *Enthüllungen über die Lügenfabrik der kir-*

chenfeindlichen Presse: **Schweizerische K. Ztg.** 1869. pag. 307. 349. 381. Contra calumnias et mendacia de Cracoviensi *Barbara Ubryk* Monialis in amentiam prolapsae casu.

(6587.) *Die Klöster, ihre Leistungen und ihre Feinde:* **Katholische Blätter.** Linz. 1869. p. 327.

(6588.) *Die Klosterstürmer in Berlin und ihre Gegner, von denen manches zu lernen wäre.* Ibid. p. 376.

(6589.) **Hagelüken** *die Krakauer Nonne. Ein Mirakel-Concert, componirt von dem geheimen Kapellmeister* Humanus Fabulosus Cämentarius. Erfurt. 1869. Humoristica sed energica confutatio.

(6590.) **Andreas Schneider** *der Klostersturm in Oesterreich unter Joseph II. Zur Charakteristik des Josephinismus.* Frankf. 1869. Inest collectioni: *Brochüren-Verein.* 8. Heft.

(6591.) *Der Krakauer Skandal:* **Katholik.** Mainz. 1869. XXII. 243.

(6592.) **Wick** *die katholischen Klöster. Humanität ohne Christenthum und christliche Humanität. Zwei Vorträge.* Breslau. 1869.

(6593.) *Zur socialen Frage:* **Oest. Volksfreund.** Wien. 1869. nr. 295. Merita explicat Monasteriorum de humanitate comparata.

(6594.) *Politische Gedanken von einem deutschen Menschenfreunde für alle ruhigen Denker, die einen guten Willen haben.* Wien. 1869.

(6595—6596.) *Das autokratische Preussen und die Klöster:* **Märkisches Kirchenblatt.** 1869. nr. 46. Item: *Gneist, und die Berliner Klosterfrage.* nr. 47,

(6597.) *Nieder mit den Klöstern:* **Wiener Kirchenzeitung.** 1869. p. 497. Egregie castigat iudaicarum ephemeridum Vindobonensium commenta et calumnias contra Monasteria effutitas.

(6598.) *Klostergeschichten und Zeitungsbübereien.* Ibidem p. 561.

(6599.) *Die Behandlung der irrsinnigen* Barbara Ubryk *vom sanitätspolizeilichen Standpuncte aus betrachtet.* Ibid. pag. 585.

(6600.) *Die Weisheit im Wiener Gemeinderath.* Ibid. p. 587. Contra proiectum Communitatis Viennensis, de Monasteriis strictissimae civili investigationi subiiciendis.

(6601.) *Eine neue Lieferung von Klostergeschichten.* Ibid. 657.

(6602.) *Klostergeschichten, Pressfreiheit und §. 489 unseres Strafgesetzes.* Ibid. p. 721.

(6603.) *Die beendete Krakauer-Klostergeschichte und die endlosen Zeitungsbübereien.* Ibid. p. 819.

(6604.) *Das Feldgeschrei der Wiener Blätter: Nieder mit den Klöstern:* **Salzburger Kirchenblatt.** 1869. p. 257.

(6605.) *Schändliche Ausnützung der Krakauer Kloster-Affaire:* **Sion.** Augsburg. 1869. p. 990.

(6606.) **Barbara Ubryk,** *die Klöster und ihre Karrikaturen. Handzeichnungen von B.* Luzern. 1869. Insigniter convellit stultitiam et stupiditatem ephemeridum: ut vere enunciaverit censor eiusdem opusculi: „Gegenüber der infernalen Hetzjagd bietet das Schriftchen kräftige drastische, im prophetischen Tone ausgesprochene Mahnungen und Warnungen, zur Ehre der Klöster und zur Lehre ihrer Gegner. *(Lit. Bl. zur Sion.* 1869. p. 168.)

(6607.) *Die alten Klöster und ihre Bedeutung:* **Kapistran.** Wien. 1869. p. 296. 320. 369. 418. 441.

(6608—6611.) *Nieder mit den Klöstern!* Ibid. p. 341. Item: *Klostergeschichten und Zeitungsbübereien;* pag. 389. Et: *Eine neue Lieferung von Klostergeschichten;* pag. 461. Tandem: *Die beendete Krakauer-Klostergeschichte und die endlosen Zeitungsbübereien;* p. 557. Hi quatuor articuli ex ephemeride: *Wiener Kirchenzeitung* desumti sunt.

(6612.) *Zum Klostersturm und Klosterraub in Oesterreich:* **Historisch-politische Blätter.** München. 1869. t. 64. pag. 1004.

(6613.) *Die Stifte der alten Orden:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1869. p. 148.

(6614—6615.) **Danielik János** *a zárda-kérdéshez:* **Magyar Állam.** Pest. 1869. nr. 257—259. Idem articulus cum supplemento prodivit in: *Egyházmegyei Közlöny.* Eger. 1869. pag. 145.

(6616.) *A Kolostorok a népek elszegényedésének gátjai:* **Katholikus Néplap.** Pest. 1869. p. 259.

(6617.) **Danielik J.** *nevezetes férfiak itéletei a szerzetes rendekről, és a secularisatio következményeiről:* **Egyházmegyei Közlöny.** Eger. 1869. p. 177.

(6618.) **Wiesinger** *das Geschwornengericht und die Liguorianer.* Wien. 1869.

5105. **Louis d' Indiscret** *die Krakauer Nonne, und andere Klostergeschichten. Enthüllungen über das Treiben in Klöstern.* Leipz. 1869.

5106. **Rode** Barbara Ubryk *oder die Geheimnisse des Karmeliter-Klosters in Krakau. Aus den Papieren eines Karm. Mönchs.* München. 1869.

5107. *Die Klöster der Christenheit. Historisch-romantische Schilderungen des Lebens und Treibens in Mönchs- und Frauen-Klöstern.* Brünn. 1869.

5108. **Söndermann** *Klostergeheimnisse, oder die lebendig begrabene* Barbara Ubryk. *Eine histor. Erzählung nach auth. Quellen frei bearb.* Dresden. 1869.

5109. **C. Dauer** *die Furien des Klosters, oder die eingemauerte Himmelsbraut* Barbara Ubryk — *zu Krakau.* Berlin. 1869.

5110. *Ein Klostergeheimniss, oder die Entdeckung der Nonne* Barbara Ubryk *im Kloster zu Krakau.* Reichenbach. 1869.

5111. **Rupp** *zur Klosterfrage. Ein Vortrag. Aus der* „religiösen Reform." Königsberg. 1869.

1870. (6619.) **Brockhoff** *die Klöster der heil. kath. Kirche. Geschichten der religiösen Orden und des Klosterlebens in der kath. Kirche. Ein Buch für das christliche Volk.* Oberhausen. 1870.

(6620.) *Das verfassungsmässige Recht der klösterlichen Vereine in Preussen, und der Bericht der Petitions-Com-*

mission des preuss. Abgeordnetenhauses, beleuchtet von einem preuss. Juristen. Frankf. 1870.

(6621—6622.) **Reichensperger** *Beleuchtung des Commissions-Berichts des Abgeordneten Dr.* **Gneist,** *betreffend die Aufhebung der Klöster in Preussen.* Mainz. 1870. Primum in : *Archiv für kath. KRecht. Mainz. 1870. XXIII. 369.* vulgata fuit praesens disquisitio.

(6623.) **Lessmann** *die religiösen Orden. Zur Orientirung über ihre Stellung in Kirche und Staat. 2. Aufl.* Paderborn. 1870.

(6624.) **Attenhofer** *die staatsrechtliche Stellung der religiösen Orden in der schweizerischen Diöcese Basel:* **Archiv für katholisches Kirchen-Recht.** Mainz. 1870. XXIII. 73.

(6625.) **Guttmann** *über die staatsrechtliche Stellung der religiösen Genossenschaften und die Bedeutung ihrer kirchlichen Gelübde im Kön. Preussen.* Ibid. p. 143.

(6626.) **Schuppe** *die staatsrechtliche Stellung der neueren religiösen Frauengenossenschaften in deutschen Ländern.* Ibid. p. 386.

(6627.) *Die Klöster:* **Gegenwart.** Wien. 1870. p. 889.

(6628.) *Nachträgliche Bemerkungen zur* Barbara Ubryk-*Affaire:* **Wiener Kirchenzeitung.** 1870. p. 181.

(6629.) *Das verfassungsmässige Recht der Klöster:* **Schlesisches Kirchenblatt.** 1870. nr. 19. 20.

(6630.) **P. Birker** *Idee der religiösen Orden.* Chur. 1870.

(6631.) *Ordensgeistliche:* **Schweizerische K. Z.** 1870. pag. 283.

(6632.) *Was hat die Stiftung der geistlichen Orden in der Kirche veranlasst?* Ibid. p. 314.

(6633.) *Sind die geistlichen Orden der Kirche zum Nutzen?* Ibid. p. 316.

(6634.) *Sind die geistlichen Orden dem Staate zur Last?* Ibid. p. 317.

(6635.) *Ist es wahr, dass in den geistlichen Ordenshäusern meistens nur Missvergnügte sich befinden?* Ibid. pag. 337.

(6636.) *Warum sind die Ordenspersonen heutzutage oft so verachtet?* Ibid. p. 352. Praemissae discussiones egregie sunt deductae, et auctor pro conclusione non dubitat enunciare: „Eine Staatsgewalt, welche das Unterfangen ihrer (der Klöster) Zerstörung sich erlaubt, begeht die schreiendste Ungerechtigkeit, versündigt sich am Christenthum und am Wohl der Menschheit, ladet darum den Zorn Gottes, den Fluch der Kirche und die Strafe der Völker auf sich."

(6637.) *Auf welche Quelle datiren die Märchen kirchenfeindlicher Schriftsteller über das Einmauern in Klöstern zurück?:* **Sion.** Augsburg 1870. p. 596. Respondet: reduci fontem huiusmodi fabulae ad historiam veterum Vestalicarum virginum, quas quippe ad casum violatae pudicitiae primum usque ad mortem fustigatas, dein vivas sepultas, vel in camera specialiter ad hoc destinata immuratas fuisse, ex historia constat.

(6638.) *Was ist es denn mit den Klöstern?*: **Der Pilger.** Wien. 1870. p. 7.

(6639.) *Wozu nützen die Klöster?:* **Brochüren-Cyclus** *für das kath. Deutschland.* Soest. 1870. III. Heft.

(6640.) *Das Recht der Klöster in Preussen*: **Die katholische Bewegung.** Frankf. 1870. III. 323.

(6641.) *Ein Wort über die Klöster.* Ibid. p. 172.

(6642.) Barbara Ubryk *und die Wiener-Meinungs-Stromregulirung:* **Vaterland.** Wien. 1870. nr. 74.

(6643.) **Heidinger** *nach dem Klostersturme.* Wien. 1870. Ius praetensum Status in abolendis Religiosis solidis rationum momentis evertit. Opus est potissimum ex gallico „*Ed. Ducpetiaux* les ordres monastiques et religieux. Bruxelles et Paris. 1865" concinnatum, et respective translatum.

(6644—6645.) **Porubszky** *a zárdák és ezekhez hasonló intézetek:* **Egri egyházmegyei Közlöny.** 1870. p. 41. ss. Prodivit etiam separatim sub titulo: **Porubszky** *eltörlendők-e a zárdák és ezekhez hasonló intézetek?* Eger. 1870.

(6646.) *La Monaca di Cracovia, osservazioni di un Vogherese.* Voghera. 1870.

5112. **Born** Barbara Ubryk, *die unglückliche Nonne v. Krakau. Historisch-romantische Erzählung.* Berlin. 1870.

5113. **Charles Sauvestre** *les Congregations religieuses devoilees. id. 2.* Paris. 1870. Liber Regularibus summe infestus.

5114. **Wagner** *aus dem österreichischen Klosterleben. Ein Beitrag zur Sittengeschichte des XIX Jahrhunderts. 2. Aufl.* Berlin. 1870.

5115. **Valerio Busnelli** *la monaca die Cracovia* Barbara Ubrik, *dramma in 5 atti e tre epoche.* Milano. 1870.

5116. **Schultze** *und* **Müller** *als Kloster-Revisoren. 3. Aufl.* Leipz. 1870.

5117. **A. Timotheus Wislicenus** *zur Kirchen- und Klosterfrage. Verständlich für Jedermann.* Berlin. 1870.

5118. **Weber** *die Klöster im XIX Jahrhundert. Ein Aufruf an das deutsche Volk und seine Vertreter.* Berlin. 1870.

5119. *Gemälde aus dem Nonnenleben, oder enthüllte Geheimnisse aus den Papieren der aufgehobenen bayerischen Klöster.* München. 1870.

5120. **G. Berthold** *Krakauer Klostergeheimnisse, oder die lebendig begrabene Nonne. Romantische Erzählung aus neuester Zeit.* Dresden. 1870.

1871. 5121—5222. ct: (6647—6648.) **Adam Wolf** *die Aufhebung der Klöster in Inneröesterreich 1782—1790. Ein Beitrag zur Geschichte Kaiser Joseph's II.* Wien. 1871. Conferri meretur recensio in: *Allg. Lit. Ztg.* Wien. 1871. nr. 8. — Alia uberior recensio, Ordinibus Regularibus haud favens, occurrit in: *Theolog. Lit. Blatt.* Bonn. 1871. p. 394. Tertius recensens in: *Archiv für kath. Kirchenrecht.* Mainz. 1871. XXV. 228 observat: „Das neu beigebrachte Quellenmaterial hat seinen Werth, belastet aber Joseph II mehr, als ihn der Verfasser mit schüchternen Versuchen zu rechtfertigen vermag."

5123. **Gaetano Sanvittore** *la monaca di Cracovia. Sto-*

ria di Barbara Ubryk tratta da un manoscritto polacco con appendice il processo e sentenza. Venezia. 1871.

(6649—6650.) *Le Case Religiose in Roma:* **Civilta Cattolica.** Firenze. 1871. VIII. 4. p. 129. Item: *La Soppressione degli Ordini Religiosi in Roma.* Ibid. p. 408.

(6651.) *Gli Ordini Religiosi:* **La Vergine**, *Periodico S. Romano.* 1871. VIII. 197.

(6652.) *La prima distruzione dei Conventi in Roma:* **Unita Cattolica.** Torino. 1871. p. 254.

(6653.) *Das Ende der Barbara Ubryk-Geschichte:* **Kapistran.** Wien. 1871. p. 82. Communicat tenores sententiae absolutoriae.

(6654.) **Szőllősy** *kivánják e a társadalom érdekei, hogy a szerzetesrendek fenmaradjanak?* **Magyar Állam.** Pest. 1871. nr. 83.

---

h) Literatura de **iure Patronatus.**

(Vol. IV. 1191.)

5124. **E. B. Watermejer** *de iure patronatus.* Lugd. Bat. 1843.

5125. **Hugo Hellmar** *der Patronat nach Preussischem Landes- und Provincialrecht und die Versuche seiner Aufhebung.* Elberfeld. 1850.

5126. **E. W. Klee** *das Patronatrecht und die landesherrliche Kirchengewalt. Eine kirchenrechtliche Abhandlung.* Berlin. 1865.

5127. **Max Stachow** *de Juris Canonici quod ad iuspatronatus spectat in terris Protestantium usu ac nonusu.* Berolini. 1865.

5128. **Isid. Kaim** (Hebraeus) *das Kirchenpatronat nach seiner Entstehung etc. Zweiter Theil: das Kirchenpatronatrecht nach den Grundsätzen der kath. und prot. Kirche und dem Particularrecht in und ausser Deutschland.* Leipzig.

1865. Primam partem operis, a. 1845 editam, Vol. IV. 1193. nr. 1776 citavimus.

5129. **Hinschius** *das Patronatrecht und die moderne Gestaltung des Grundeigenthums:* **Dove** *Zeitschrift für Kirchenrecht.* Tübingen. 1867. VII. 1.

5130. **J. Czapski** *de iure Patronatus, quod vocant Regium.* Berolini. 1869.

5131. **Schuppe** *die Aufhebung des Kirchenpatronats.* Berlin. 1871.

5132. **Oertel** *Kirche, Patronat, und Gemeinde in ihrer berechtigten Betheiligung bei Besetzung der kirchlichen Aemter.* Leipzig. 1871.

(6655.) **L. O. Mittelstädt** *de iurispatronatus, quod reale dicitur, origine.* Vratislaviae. 1856.

Anno 1866 discutiebatur in hungaricis ephemeridibus quaestio *de iure Regum Hungariae nominandi Eppos:*

(6656.) *Nevezhet-e a nem koronázott magyar Király jogosan Püspököket?:* **Idők Tanuja.** Pest. 1866. nr. 102.

(6657.) *Az üres püspöki székek betöltése.* Ibid. nr. 110.

(6658.) *A magyar nem koronázott királyok püspökkinevezési joga.* Ibid. nr. 116.

(6659.) *Cultus-ministerium.* Ibid. nr. 131.

(6660.) *Még egyszer a nem koronázott magyar király püspök kinevezési jogáról.* Ibid. nr. 141.

(6661—6662.) **Clemens Schmitz** *Natur und Subjekt der Präsentation in ihren allgemeinen Grundsätzen dargestellt.* Regensburg. 1868. Recensio in: *Allgemeine Liter. Zeitung.* Wien. 1868. p. 365.

(6663.) *De' Benefizj ecclesiastici di patronato laicale rispetto alle leggi civili e della Chiesa.* Milano. 1868.

(6664.) **Sprinzl** *die Kirchenpatronatsfrage in Oesterreich:* **Linzer** *theol. prakt. Quartalschrift.* 1869. p. 141.

(6665.) **Theod. Friedle** *über die Ausübung des Präsentationsrechtes:* **Archiv für kath. KRecht.** Mainz. 1870. XXIII. 3.

(6666.) *Kegyuri jog és népválasztás:* **Egyházmegyei Közlöny.** Eger. 1870. p. 49.

(6667.) *Das kirchliche Patronatsrecht:* **Dresdener Kirchenblatt.** 1871. nr. 40.

---

i) Literatura de **Ecclesia et Schola.**

(Vol. IV. 1195.)

α) *contra iura Eccl.*

1800—1840. 5133. *Ueber Schulaufsicht von Staat und Kirche:* **Sophronizon.** Heidelberg. 1824. IV. 50.

5134. **Paulus** *einige Bemerkungen über vervielfältigte und gemischte Schulaufsicht.* Ibid. p. 66.

5135. *Fürsorge der Niederländischen Regierung für allgemeine Geistesbildung.* Ibid. 1826. I. 20.

5136. *Neuester Beweis von Missdeutung der Religion, um dem römisch-bischöflichen Kirchenregiment eine Uebermacht über alle Unterrichtsanstalten und dadurch ein indirectes Dominat über den Staat zu erhalten.* Ibid. p. 56. Tam prior quam haec disquisitio dirigitur adversus rescripta Ecclesiae in negotio neoerceti sic dicti collegii philosophici Lovaniensis pro Eccl. Catholicae Clero, de quo iam Vol. IV. plura diximus tum in Monumentis tum in Literatura.

5137. *Hindernisse der Volksbildung und der Wissenschaften in Belgien.* Ibid. II. 31.

5138. *Zwecke des in Belgien neuerrichteten königlichen „Collegium Philosophicum" nach den Antrittsreden der dortigen Professoren.* Ibid. p. 76. Eiusdem argumenti cum praeced.

5139. *Beleuchtung des Auffallendsten in dem neuesten Plane zu Einrichtung der Lateinschulen und Gymnasien in Baiern. Nach welthistorischen und staatspädagogischen Grundbegriffen.* Ibig. 1829. IV. 1.

5140. **E. Tegnér** *die Kirche und Schule Schwedens in den beiden letzten Jahrzehenden.* Stralsund. 1837.

5141. **Lilie** *die Emancipation der Schule von der Kirche.* Kiel. 1843.

5142—5143. **Genin** *Iesuites et l' Université.* Strasbourg. 1844. Pertinet ad libellos de controversia Gallica quoad doctrinam. Cf. Vol. IV. 1202. Eo spectat et sequens liber: **Filon** *du pouvoir spirituel dans ses rapports avec l' Etat, depuis l' origine de la monarchie francaise jusqu' a la revolution de 1830.* Paris. 1844., Maxima pars libri occupatur quaestione de relatione Status ad Universitatem et Soc. Jesu.

5144. *Das göttliche Recht der Kirche in der Erziehung:* **Kath. Kirchenblatt für das Elsass.** Strassb. 1846. p. 353."

5145. *Ueber Trennung der Schule von der Kirche:* **Kirchliche Zeitfragen.** *Ein Blatt für die Angel. der ev. Kirche in Bayern.* Weissenburg. 1848. I. 14.

5146. *Was sollen wir thun gegen Trennung der Schule von der Kirche?* Ibid. p. 241.

5147. *Vom Schulwesen.* Ibid. p. 356. et 1849. I. 217. II. 708.

5148. *Sollen wir gegen die Emancipation der Schulen protestiren?* (petitioniren.) Ibid. p. 361.

5149. *Ueber die Stellung der Schullehrer.* Ibid. 1849. I. 53.

5150. *Was ist im Schulwesen Sache der Kirche?* Ibid. p. 261.

5151. *Zur Schulfrage.* Ibid. p. 357.

1850—1865. 5152. *Vom künftigen Schulwesen:* **Kirchliche Zeitfragen.** Weissenburg. 1850. I. 161.

5153. *Die geistliche Schulinspection.* Ibid. p. 327.

5154. **Heydenrick** *de Civitatis nostrae erga iuventutis institutionem officiis.* Amstelod. 1855.

5155. **Schlenker** *die Organisation der Volksschule. Aphorismen zum neuen Schulgesetz.* Halle. 1861.

5156. Idem, *Entwurf eines Schulgesetzes für Preussen.*

Zur Orientirung über die Frage der Organisation der Volksschule. Halle. 1862.

5157. **Dörpfeld** *die freie Schulgemeinde und ihre Anstalten auf dem Boden der freien Kirche im freien Staate.* Gütersloh. 1863. Cupit quidem confessionalem scholam, sed, cum sit protestans, principia Protestantismi sequitur.

1866. 5158. **Schenkel** *Thesen über das Recht der Kirche auf die Schule:* **Allgemeine Kirchenzeitung.** Darmstadt. 1866. nr. 59.

1867. 5159. **Lüben** *über den Einfluss der Geistlichen in ihrer amtlichen Stellung zur Schule. Mit Bezugnahme auf* **Schenkel's** *Thesen betreffend das Recht der Kirche auf die Schule.* Bremen. 1867.

5160. **Haas** *die Reform der Kirche und Schule im 19 Jahrhunderte, auf geschichtlichem Rechtsboden im Geiste entschiedener Gewissensfreiheit, reiner Menschlichkeit, Gleichstellung und Versöhnung als Unterlage eines betreffenden deutschen Parlaments in der Cultus- und Schulfrage. Wissenschaftliche Vorlesung.* Bremen. 1867.

5161. *Ueber die Trennung der Kirche und der Schule. Ein Wort für dieselbe vom kirchlichen Standpuncte aus.* Erlangen. 1867.

5162. **Uhlich** *die Volksschule: XVI Sätze mit Erläuterungen, vorgetragen und im Allgemeinen gutgeheissen am Arbeitertage zu Gera 6 Oct. 1867.* Gera. 1867.

5163. **Sincerus** *Kié legyen az iskola?:* **1848:** *Politikai Szemle.* Pest. 1867. nr. 107. 108.

5164. **Claassen** *über das Verhältniss des Staates zum Erziehungswesen.* Gütersloh. 1867.

5165. **Dietrich** *Kirche und Schule.* Breslau. 1867.

1868. 5166. **A. Ioos** *das Badische Gesetz vom 8 März 1868 über den Elementarunterricht, sammt den dazu*

gehörigen Verordnungen, mit Benützung amtlicher Quellen erläutert. Heidelberg. 1868.

5167. **Wislicenus** *die Geistlichkeit und die Schule.* Berlin. 1868.

5168. *Die vier preussischen Gesetzentwürfe, das Volksschulwesen betreffend, nebst Motiven.* Berlin. 1868.

5169. **Salvadore Randazzini** *sulla secolarizzazione del pubblico insegnamento. Richerche e pensieri.* Milano. 1868.

5170. **Gustav Fröhlich** *die Schulorganisation nach den Forderungen des Staats- und Kirchenrechts, der Kultur und des Zeitgeistes.* Iena. 1868.

5171. *Volksschule und Klerus in Oesterreich:* **Allgemeine Kirchenzeitung.** Darmstadt. 1868. nr. 65.

5172. **L. Stein** *über das Verhältniss des Staates zur Schule:* **Jahrbücher** *für Gesellschafts- und Staatswissenschaften.* 1868. X. 4.

5173. *Staats- oder Kirchenschule?:* **Gelzer** *Monatsblätter.* 1868. XXXII. p. 334.

5174. **Frühbuss** *der Segen der Reformation in der Volksschule. Nebst Entwurf einer Petition an das Abgeordnetenhaus.* Ducherow. 1868.

1869. 5175. *Inconfessionalität oder Selbstverwaltung der Schule?:* **Allgemeine Kirchenzeitung.** Darmstadt. 1869. nr. 2.

5176. *Staats- oder Kirchenschule?:* **Gelzer** *Monatsblätter.* 1869. p. 334.

5177. *Zur Schulreform in Bayern.* Nürnberg. 1869.

5178. **Dörpfeld** *die drei Grundgebrechen der hergebrachten Schulverfassungen nebst bestimmten Vorschlägen zu ihrer Reform.* Elberfeld. 1869. De auctore in liter. anni 1863 iam mentionem fecimus.

5179. **Freimund** *Kritik des preussischen Volksschulwesens, und Vorschläge zu einer Reform desselben nach freisinnigen Grundsätzen. Ein Beitrag zur Schulgesetzgebung der Gegenwart.* Leipzig. 1869.

5180—5181. **R. Gneist** *die confessionelle Schule; ihre Unzulässigkeit nach preussischen Landesgesetzen und die Nothwendigkeit eines Verwaltungsgerichtshofes.* Berlin. 1869. Item: *Die Selbstverwaltung der Volksschule: Vorschläge zur Lösung des Schulstreits durch die preussische Kreisordnung.* Berlin. 1869.

5182. *Die confessionelle Schule:* **Allgemeine Zeitung.** Augsburg. 1869. p. 2213. Recensio prioris opusculi.

5183. *Die Communalschule, mit besonderer Beziehung auf die Pfalz.* Ibid. p. 2549.

5184. *Die deutsche Volksschule.* Ibid. p. 3513.

5185. **Hirsch** *die Aufsicht des Geistlichen über die Schule, nach den Grundsätzen des deutschen Schulrechts und der Pädagogik.* Leipz. 1869.

5186. *Eine brennende Frage: die evangelische Kirche und Schule in ihrem Verhältnisse zum Staate.* Leipzig. 1869.

5187. **Richter** *was thut der Volksschule noth? Nicht Trennung von der Kirche, wohl aber die rechte Emancipation und eine bessere Dotation.* Meissen. 1869.

5188. *Aphorismen über die Volksschule und ihre Lehrer. Ein Wort an die Freunde der Volksschule.* Wismar. 1869.

5189. **Seegemund** *Dr. R. Gneist und die confessionelle Schule. Aus der Neuen preuss. Zeitung.* Berlin. 1869.

5190. **Pfeiffer** *unter welchen Voraussetzungen bildet die heutige Volksschule zeitgemäss?* Würzburg. 1869.

5191. **Rotert** *Schutz und Trutz oder westfälische Fähde gegen zeitwidrige Bestrebungen auf dem Gebiete der Kirche, und Schule.* Soest. 1869.

5192. **Kolatsek** *und* **Willmann** *der neue Entwurf eines Schulgesetzes. Ein Votum, abgedruckt aus den Freien pädagogischen Blättern.* Wien. 1869.

5193. **W. Spindler** *die Schule, die Schule, und nochmals die Schule! Ein Vortrag gelegentlich der 18 allgemeinen deutschen Lehrerversammlung, gehalten am 5 Mai 1869 in Neu-Cölln. Bez. Verein.* Berlin. 1869.

5194. **Lange** *die Schule im Lichte des erziehlichen Princips. Vortrag, gehalten auf der allg. deutschen Lehrerversammlung zu Berlin am 19 Mai 1869.* Berlin. 1869.

5195. **Iokisch** *die confessionslose Volksschule als Basis einer natur- und vernunftgemässen Jugendbildung.* Wohlau, und Breslau. 1869.

5196. *Zur Schulfrage. Ein offenes, ehrliches Wort für endliche Beantwortung derselben.* Quedlinburg. 1869.

5197. *Die Hohenzollern und die Volksschule. Ein Beitrag zum richtigen Verständniss des preussischen Volksschulwesens.* Hannover. 1869.

5198. **Theod. Paur** *die Stimmen des Landes in der Schulfrage, nach den an das Preussische Abgeordnetenhaus gerichteten Petitionen.* Berlin. 1869.

5199. **Berg** *ein Beitrag zur Lösung der Volksschulfrage.* Stettin. 1869.

5200. **Karl Holzinger** *aus den Papieren eines österr. Pädagogen. Ein Beitrag zur Reform der Volksschule.* Wien 1869.

1870. 5201. **L. Savorini** *la Scuola in ordine allo Stato civile e politico d' Italia. Studi e pensieri.* Firenze. 1870.

5202. **Steglich** *die beantragte Revision des Elementar-Volksschulgesetzes im Kön. Sachsen, insbesondere die s. g. Trennung der Schule von der Kirche. Ein Gutachten.* Leipzig. 1870.

5203. **Oertel** *Staat, Kirche und Schule in den ihrer Natur gemässen Verhältnissen. Zur Orientirung über die Fragen der Gegenwart für Jedermann dargestellt.* Leipzig. 1870.

5204. **Morich** *die confessionslose Schule in pädagogischer Beziehung. Ein Conferenzvortrag.* Helmstadt. 1870.

5205. *Die Schulfrage. Beleuchtung derselben aus dem Gesichtspunct voller Freiheit und ächter Bildung.* Bernstadt. 1870.

5206. **Wöbcken** *die confessionslose Schule.* Oldenburg. 1870.

5207. **Krüger** *die confessionslose Schule. Ein Wort zur Verständigung mit Verständigen.* Barmen. 1870.

5208. **Richter** *die Emancipation der Schule von der Kirche, und die Reform des Religionsunterrichts in der Schule. Ein Beitrag zur Lösung dieser Fragen.* Leipzig. 1870.

5209. *Verhältniss der Volksschule zur Kirche in Bayern:* **Allgemeine Kirchenzeitung.** Darmstadt. 1870. nr. 22.

5210. *Stellung der Kirche und besonders der Geistlichen zur Schule in der Gegenwart.* Ibid. nr. 46—49.

5211. *Das höhere Schulwesen in Preussen:* **Messner** *neue Evang. Kirch. Z.* 1870. nr. 20.

5212. *Zur Reform des Universitätswesens in Ungarn.* Pest. 1870.

5213. **Bánhegyi István** *a felekezeti iskoláztatás veszélyei és közoktatási törvényünk hiányai nevelészeti, társadalmi és politikai szempontból.* Pest. 1870.

1871. 5214. **Todtenhaupt** *über die Gründung eines wissenschaftlichen Volkslehrerseminars unabhängig von Kirche und Staat.* Hamburg. 1871.

5215. **Schramm** *die interconfessionelle Volksschule im Lichte der Erziehung, Liebe, und Freiheit.* Nürnberg. 1871.

5216. *Kirche und Schule in Bayern:* **Allgemeine Kirchenzeitung.** Darmstadt. 1871. nr. 4.

5217—5218. *Kirche und Schule in Elsass und Lothringen:* **Neue Evang. Kirch. Ztg.** 1871. nr. 7. Item: *Der Kampf für Freiheit der Schule.* nr. 13.

5219. **Fricke** *ist der Religionsunterricht in der Schule eine pädagogische Nothwendigkeit?* Berlin. 1871.

5220. *Ueber die Nothwendigkeit der Entfernung des Religionsunterrichtes aus der Volksschule.* Berlin. 1871.

5221. **Seisen** *über religiöse Erziehung und über Reli-*

gionsunterricht in den Volksschulen. Eine Konferenzarbeit. Karlsruhe. 1871.

5222. **Horn** *die Trennung der Schule von der Kirche.* Königsberg. 1871.

5223. **G. Tiberghien** *Schule und Staat. Aus dem Französ.* Hamburg. 1871.

5224. **E. Katzer** *die Frage über Trennung der Schule von der Kirche nach den Principien beurtheilt.* Pirna. 1871.

5225. **Steinmetz** *die kirchliche Leitung der Volksschule.* Hannover. 1871.

5226. **Kirsten** *die Forderung eines confessionslosen Religionsunterrichts. Vortrag.* Dresden. 1871.

5227. **Müller** *die religiöse Seite der Kindererziehung.* Bremen. 1871.

5228. **Spiller** *drei Lebensfragen, für Staat, Schule und Kirche und die Umgestaltung des deutschen Schulwesens.* Berlin. 1871. Ex antelatis protestanticis opusculis nonnulla zelant pro influxu religioso in scholas.

5229. **Odoardo Rougier** *i diritti ed i doveri del Governo circa la pubblica istruzione. Memoria stata presentata all' Istituto Lombardo pel concorso 1870.* Milano. 1871.

β) Pro iuribus Eccl.

Literatura *Gallica*, inprimis ex quadragesimis seculi nostri annis, est foecundior. Praecipua opuscula praeter illa, quae Vol. IV. iam recensuimus, sunt:

1800—1840. (6668.) *Necessité de l' influence du Clergé sur l' education:* **L' Union Ecclesiastique.** Paris. 1833. I. 36.

(6669.) **Ios. Victor Kuhn** *die Kirche das Organ der göttlichen Offenbahrung, somit auch der wahren Erziehung.* Aschaffenburg. 1836.

(6670. **G. J. Saffenreuter** *Kirche und Schule. Eine geschichtliche Uebersicht über das Wirken in der ersteren für die letztere.* Würzburg. 1837. Plenior titulus operis Vol. IV. 1198. nr. 2355 citati.

(6671.) **Roselly de Lorgues** *le Livre des Communes, ou le Presbytere, l' Ecole, et la Mairie.* Paris. 1838.

(6672.) **Jules Jacquemet** *de la Liberté d' Enseignement et du Monopole Universitaire.* Paris. 1840.

(6673.) *Protestations de l' Episcopat Francais contre la projet de loi sur l' instruction secondaire.* Paris. 1841.

(6674.) **Marquis de Regnon** *Appel a l' Episcopat Francais, pour la tenue d' un Concile national.* Paris. 1843. Auctor suo et patrumfamilias nomine interpellat Praesules in negotio institutionis.

(6675.) *Aux eveques de France réclamant la Liberte d' Enseignement.* 1843.

(6676.) *Liberté d' Enscignement: Liberté religieuse. Ouvrages relatifs a ces questions:* **Bibliographie Catholique.** Paris. 1843. 1844. III. 449—460. Recensio plurium operum de controversia in Galliis quoad institutionem.

(6677.) **Montalembert** *Defense de l' Ecole libre devant la Cour des Pairs. Du Devoir des Catholiques dans la question de la liberté d' enseignement.* Paris. 1844. Auctoris opuscula alia iam Vol. IV. 1203. s. commemoravimus.

(6678.) **Poullet** *Lettre a M. Thiers a l' occasion de son rapport sur le projet de loi relatif a l' instruction secondaire, suivie d' un discours intitulé: Du Coeur et de sa part dans l' education.* Beauvais. 1844.

(6679.) *Le Ministre de l' instruction publique, aux prises avec la liberté d' enseignement, ou Reflexions sur l' exposé des motifs du projet de loi de M. Villemain a la Chambre des Deputés, — par un ancien Vicaire General.* Lyon. 1844.

(6680.) *Choisissez! ou la foi et la charte, ou le monopole universitaire. Par un pére de Famille.* Paris. 1845.

(6681.) **Guyard de St. Etienne** *des Devoirs des Eveques dans la defense de l' enseignement et de la liberte de l' Eglise contre les attaques de la puissance temporelle;*

Instruction pastorale de Christophe de Beaumont Archeveque de Paris; suivie du Mandement qui porte condamnation de la sentence prononcée par le Parlement contre cette Instruction pastorale. Nouvelle edition, precedée d' une Introduction et d' une Notice historique. Paris. 1845.

(6682.) **Maret** *l' Eglise et la Societe laique: Extrait du Correspondant du 25 Janvier 1845, suivi d' un discours sur les attaques dirigeés contre l' Eglise, prononce a la Sorbonne le 19 Dec. 1844.* Paris. 1845.

(6683.) **Berryer** *Defense de la liberte religieuse. Discours sur les interpellations faites par M. Thiers au sujet des congregations religieuses.* Paris. 1845.

(6684.) **P. Pradié** *de l' Education et de la liberté d' enseignement, et des rapports de l' Eglise avec l' Etat.* Paris. 1847.

(6685.) *Lettre de M. le* **Cardinal de Bonald** *a M. le comte de Salvandy, ministre de l' instruction publique.* Lyon. 1847.

(6686.) **Dupanloup** *du nouveau projet de loi sur la liberte d' enseignement.* Paris. 1847.

(6687.) *Das göttliche Recht der Kirche auf die Erziehung*: **Der Wahrheitsfreund.** Cincinnati. 1847. X. 217.

1860—1864. (6688.) *Die Volksschule und das* Common Scool System *der Vereinigten Staaten*: **Der Wahrheitsfreund**. Cincinnati. 1860. XXIV. 157.

(6689.) **Löser** *die Jugenderziehung der Gegenwart im Verhältniss zu früheren Jahren.* Freiburg. 1861.

(6690.) *Denkschrift über das Badische Volksschulwesen zur Vorlage an die Mitglieder der badischen Ständekammern, verfasst im Auftrage der am 15 Oct. 1861 in Engen versammelten Conferenz katholischer Geistlichen.* Freiburg. 1862.

(6691.) *Denkschrift des katholischen Curatclerus im GH. Baden die Reform des Volksschulwesens betreffend. 2. Aufl.* Freiburg. 1863.

(6692.) *Zur Schulfrage:* **Freiburger** *Kath. Kirchenblatt.* 1864. p. 18.

(6693.) *Die Gewalt des Rechtes und das Recht der Gewalt.* Ibid. p. 20.

(6694.) *Die erzbischöfliche Denkschrift über die Reform des Schulwesens.* Ibid. p. 25.

(6695.) *Ein neuer Schulconflikt.* Ibid. p. 33.

(6696.) *Stimmen über die erzbisch. Denkschrift.* Ibid. p. 43. 49.

(6697.) *Die Schulfrage in der II Badischen Kammer.* Ibid. p. 57.

(6698.) *Die sogenannten Volksschulen sind Pfarrschulen.* Ibid. p. 59.

(6699.) *Urtheil eines Preussischen Schulmannes über die badische Schulreform und die erzbischöfliche Denkschrift.* Ibid. p. 73. 82. 89.

(6700.) *Zur Orientirung in der Schulfrage.* Ibid. p. 81.

(6701.) *Der Kaiser Julian und die Schulthesen.* Ibid. p. 97.

(6702.) *Christus in der Schule.* Ibid. p. 106.

(6703.) *Die Rechtsverletzungen der Schulthesen.* Ibid. p. 106.

(6704.) *Ueber die Rede des Staatsraths* „Lamey“ *Präsidenten des gh. Ministeriums in der Schulfrage.* Ibid. p. 129. 137. 145.

(6705.) *Randglossen zur Rede des Staatsraths.* Ibid. p. 131.

(6706.) *Johannes Ronge und die Schulreform.* Ibid. p. 169.

(6707.) *Der Gesetzentwurf über die Aufsichtsbehörden für die Volksschulen.* Ibid. p. 185. 195.

(6708.) *Beleuchtung des Commissionsberichtes des Abgeordneten* Häusser *von Dr.* **Karl Zell.** Ibid. 225.

(6709.) *Eine Stimme aus Württemberg über den badischen Schulstreit.* Ibid. p. 266.

(6710.) *Die Schulfrage und die Freiheit.* Ibid. p. 281.

(6711.) *Die Schulfrage.* Ibid. p. 313. 329. 377.

(6712.) *Eine Stimme aus dem Lager der Liberalen über die neue Schulreform.* Ibid. p. 313.

(6713.) *Ein neues Streiflicht auf die badischen Schulzustände.* Ibid. p. 363. Omnes articuli egregie deducti diriguntur contra legislationem Badensem, quae pene omnem Ecclesiae influxum quoad scholas perimere voluit.

(6714.) *Die christliche Frau, Gattin und Mutter. Rathschläge für meine Tochter und meine Enkelin.* Mainz. 1864.

(6715.) *La Chiesa e la Scuola. Considerazioni generali:* **Archivio dell' Ecclesiastico.** Firenze. 1864. II. 226. Commentatio in Breve Pii IX ad AEppum Friburgensem de re scholari.

(6716.) *Die Lärmrufe der pädagogischen Feuerreiter in der Denkschrift des bayerischen Schullehrervereins.* Würzburg. 1864.

1865. (6717.) *Die neue Württembergische Schulgesetzgebung im Vergleich mit der neuen badischen Schulgesetzgebung:* **Freiburger** *Kirchenbl.* 1865. p. 26.

(6718.) *Das Mannheimer Attentat.* Ibid. p. 65.

(6719.) *Zur badischen Schulfrage.* Ibid. p. 109.

(6720.) *Zur Schulfrage in Bayern.* Ibid. p. 135.

(6721.) **Carl Ruland** *die neuen Elemente, die das Christenthum in das Erziehungs- und Unterrichtswesen eingeführt hat, beleuchtet. Separatabdruck aus dem* „Repertorium der pädagogischen Journalistik und Literatur" XIX. 6. München. 1865.

(6722.) **Kotz** *unsere Zeit und die Schulreform.* Augsburg. 1865.

(6723.) *Der Badische Kirchenstreit von 1854 und der Badische Schulstreit von 1864 in ihrem beiderseitigen Verlauf.* Freiburg. 1865.

(6724—6725.) *Abführung der Schmähschrift:* Ist die katholische Religion in Gefahr? *Abgedruckt aus dem* Freiburger Boten. Freiburg. 1865.

(6726.) *Die Kampfweise der pädagogischen Fechter in*

ihrem abgedrungenen Worte: **Bamberger Pastoralblatt.** 1865. p. 130. Vid. Vol. IV. 1230. nr. 1886.

(6727.) *Das Recht der Kirche auf die Schule:* **Der Wahrheitsfreund.** Cincinnati. 1865. XXVIII. 218.

(6728—6729.) **Ducpetiaux** *le Prétre hors de l' école.* Bruxelles. 1865. Recensio in: *Allgemeine Liter. Zeitung.* Wien. 1866. p. 99.

(6730.) *Giesebrecht's Geschichtsmonopol im paritätischen Bayern.* Mainz. 1865. Contra intentionem Ministerii Bavarici dirigitur libellus, Professorem protestanticum *Giesebrecht* institutioni Seminariorum praeficiendi.

(6731.) *Trennung der Schule von der Kirche:* **Trierischer Schulfreund.** 1865. IV Hft. p. 313. Extractus ex litera pastorali Eppi Moguntini.

1866. (6732.) *Der Kampf um die Schule in Belgien:* **Hist. pol. Blätter.** München. 1866. LVII. 61.

(6733.) *Schulzwang oder Unterrichtsfreiheit?:* **Wiener Kirchenzeitung.** 1866. p. 353.

(6734.) *Das confessionslose Pädagogium.* Ibid. p. 657.

(6735.) *Zur Schulsache:* **Sion.** Augsburg. 1866. p. 238.

(6736.) *Zum Kapitel: Schulfreiheit.* Ibid. p. 300.

(6737.) *Zur Geschichte des deutschen Unterrichts- und Erziehungswesens im Mittelalter.* Ibid. p. 419.

(6738.) *Zum Kapitel der Schulreform.* Ibid. p. 822. 851.

(6739.) *Zur Schulfrage in Baiern.* Ibid. p. 1087.

(6740.) **J. Firnstein** *Reorganisation der bayerischen Gymnasien. Aphorismen.* Regensburg. 1866.

(6741.) **Küpper** *das Recht auf die Schule und der Schulzwang:* **Neusser Zeitschrift** *für Erziehung und Unterricht im Geiste der kath. Kirche.* 1866. XV. 2.

(6742.) *Die Jrrthümer in Bezug auf die Schule:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1866. nr. 28.

(6743.) *Die Schulfrage in ihrem Zusammenhange mit der beabsichtigten Entchristlichung des Volkes.* Ibid. nr. 49. 50.

(6744.) *Früchte der akademischen Lehr- und Lernfreiheit in Bayern.* Ibid. nr. 52.

(6745.) *Zur Frage über den Schulzwang:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1866. p. 67.

(6746—6747.) **Ducpetiaux** *die Schule ohne den Priester. Aus dem Französischen übersetzt von* **G. Backhaus.** Aachen. 1866. Est et alia versio: **Trippe** *der Priester aus der Schule heraus!* Soest. 1866.

(6748.) **Reinerding** *Gedanken über die philosophischen Studien, aus den historisch-politischen Blättern gezogen und mit einigen Nachträgen versehen. Ein Beitrag zur Beleuchtung der Unterrichtsfrage.* Wien. 1866.

(6749.) **Dupanloup** *über den Volksunterricht:* **Trierischer Schulfreund.** 1866. p. 32.

(6750.) **Rolfus** *der Schulzwang, der Lernzwang, und das staatliche Aufsichtsrecht über die Schule.* Ibid. p. 44.

(6751.) **Ducpetiaux** *fort mit dem Priester aus der Schule.* Ibid. p. 247.

(6752.) *Kirche und Schule:* **Rottenburger Kirchenblatt.** 1866. nr. 39. ss.

(6753.) **P. Gessner** *Reform-Nachträge zur Reform des bayerischen Volksschulwesens. Des abgedrungenen Wortes Wiederhall.* Würzburg und Neustadt. 1866.

(6754.) **Luz** *Beleuchtung der Schrift: Der Schulzwang ein Stück moderner Tyrannei. Von* **Lukas.** München. 1866.

(6755.) **Bernhard Jaensch** *der Schulzwang kein Stück moderner Tyrannei. Offenes Sendschreiben an* Jos. Lukas, *als Antwort auf seine Schrift: Der Schulzwang ein Stück moderner Tyrannei.* Regensburg. 1866.

(6756.) **A. Gmelch** *Unterrichtsfreiheit und Schulzwang mit Bezug auf die Volksschulfrage in Bayern und auf die Schrift von* Jos. Lukas: *Der Schulzwang ein Stück moderner Tyrannei. Vom kirchlichen Standpuncte beurtheilt.* Augsburg. 1866.

(6757.) *Officielle Aktenstücke über die Schul- und Kirchenfrage in Baden. II. Heft.* Freiburg. 1866. Primus fasciculus a. 1865 prodivit.

(6758.) *Die neue Aera in Baden. Von* **C. Prz. z. J.** (Prinz Jsenburg.) Frankfurt. 1866. Eximius liber.

(6759.) **W. E. Ketteler** Bischof von Mainz, *ist das Gesetz das öffentliche Gewissen?:* **Brochürenverein.** *II. Jahrg. 3. Heft.* Frankf. 1866. Contra enunciationem Ministri Badensis in negotio legis scholaris.

(6760.) *Das Verdikt des hochw. Bischofs von Mainz über die Neue Aera in Baden.* Wien. 1866.

(6761.) *Zur Schul- und Volksbibliothekfrage:* **Freiburger Kirchenblatt.** 1866. p. 147. 155. 161.

(6762.) *Der neue Schulsturm in Baden.* Ibid. p. 145. 153.

(6763.) **Friedrich Clericus** *zehn Gebote katholischer Kindererziehung. Ein Volksbüchlein für kath. Eltern.* Mainz. 1866.

(6764.) *Der Zusammenhang des weltlichen Unterrichtes mit dem religiösen,* in: **Wahrheitsfreund.** Cincinnati. 1866. XXIX. 277.

(6765.) *Schule und Kirche.* Ibid. p. 421.

(6766.) *Die Gründung einer freien kathol. Universität in Deutschland:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1866. Nr. 10.

(6767.) **P. Poppe** *die Volksschule, wie sie sein soll, als erstes Mittel zur Hebung aller staatlichen Verhältnisse.* Wien. 1866.

(6768.) **Pflanz** *der Freihof. Ein Beitrag zum Volksschulwesen und zur Volksbildung.* Rottweil. 1866.

(6769.) **Wessenberg** *die Reform der deutschen Universitäten. Ein Beitrag zur Unterrichtsfrage unserer Zeit. 2. Aufl.* Würzburg. 1866. Prima editio est de a. 1833 Constantiensis. Auctor, genio quidem seculi se accomodat, at secus infausti nominis est, proponit tamen multa de religiosa institutione vere, quae attentione digna sunt.

1867. (6770.) *Die Schule mit und die Schule ohne Kirche. Ein Beispiel zur Trennung der Schule von*

der Kirche: **Die Gegenwart.** *Politisches Wochenblatt.* Wien. 1867. p. 1136.

(6771.) *Einige Bemerkungen über Pädagogien oder Schullehrerseminarien:* **Kath. Blätter aus Tirol.** 1867. p. 579.

(6772.) *Die Schulfrage in Oesterreich:* Ibid. p. 627. 679. 717.

(6773.) *Zwei ungarische Stimmen über Volkserziehung:* **Oest. Volksfreund.** Wien. 1867. nr. 181. Analysis epistolae pastoralis AEppi Colocensis, et rescripti Ministerialis de constituendis societatibus scholasticis.

(6774.) *Zur Schulfrage.* Ibid. nr. 186.

(6775.) *Vom ersten österreichischen Lehrertag.* Ibid. nr. 205.—208. Crisis enunciationum anticatholicarum de Scholis.

(6776.) **Pachmann** *eine katholische Stimme von dem Herrenhause.* Ibid. nr. 275. ss. Agit de proiecto legis civilis scholasticae in Austria.

(6777.) **Ludwig Housse** *zur Universitätsfrage. Ein Wort an das kathol. Deutschland.* Luxemburg. 1867.

(6778.) *Der österreichische Liberalism und seine Absichten gegen Schule und Christenthum; die jüdische Presse Wien's:* **Osnabrücker** *Kirchen- und Volksbote.* 1867. nr. 41.

(6779.) *Der Priester in der Schule:* **Schlesisches Kirchenblatt.** 1867. nr. 43.

(6780.) *Die Schulfrage:* **Der christl. Pilger von Speyer.** 1867. nr. 43. 46.

(6781.) *Die katholische Jugenderziehung:* **Wahrheitsfreund.** Cincinnati. 1867. XXXI. 121—185.

(6782.) *Soll die Schule von der Kirche getrennt werden?:* **Salzburger Kirchenblatt.** 1867. p. 58.

(6783.) **Karl Schneider** *die Volksschule und die Schullehrerbildung in Frankreich. Dargestellt und mit den entsprechenden Verhältnissen des Preussischen Schulwesens verglichen.* Bielefeld. 1867. Impugnat sententiam, quasi sacerdos in schola duntaxat professor doctrinae religionis manere deberet, cum tamen ipsum vi vocationis suae educatorem esse oporteat.

(6784.) *Bemerkungen über den neuen Schulgesetzentwurf von einem Pfarrer.* München. 1867.

(6785.) **Ant. Eberhard** *Kritik des bayerischen Schulgesetzes im Entwurf. Ein Wort an die Familienväter des Landes.* Regensburg. 1867.

(6786.) **Philaleth Allgor** *zur Schulfrage in Bayern. Gedanken über eine rechtliche und erspriessliche Lösung. Ein Entwurf mit Anmerkungen.* München. 1867.

(6787.) *Hebung unseres Volksschulwesens und der Wiener Gemeinderath:* **Wiener Kirchenzeitung.** 1867. p. 20.

(6788.) *Noch einmal der Gemeinderath und das Pädagogium.* Ibid. p. 241. Uterque articulus castigat Viennensis Civici Magistratus nisus ac molimina de exturbanda ex paedagogio religiosa institutione.

(6789.) *Der Religionsunterricht in der Volksschule.* Ibid. p. 562.

(6790.) *Der Religionsunterricht an den Gymnasien.* Ibid. p. 580.

(6791.) *Die Volksschullehrer.* Ibid. p. 597.

(6792.) *Die Trennung der Schule von der Kirche.* Ibid. p. 692.

(6793.) *Bemerkungen eines Laien über die jüngsten antikatholischen Kundgebungen des Wiener Gemeinderathes.* Ibid. p. 708.

(6794.) *Das Pädagogium und der Gemeinderath.* Ibid. p. 741.

(6795.) *Die rechte Stellung der Volksschule.* Ibid. p. 758.

(6796.) **Schneider** *Handreichung der Kirche an die Schule, in theoretischer und praktischer Anleitung zum evang. Religionsunterricht dargeboten.* Bielefeld. 1867. Auctor protestans pro iure Ecclesiae.

(6797.) **Propst** *die Nothwendigkeit des Christenthums in der Familie, der Schule, und im Staat.* Zürich. 1867.

(6798.) *Die Schulneuerung in Bayern. Worte der Belehrung und Ermahnung an das christliche Volk von einem Priester des Bisthums Regensburg.* Regensburg. 1867.

(6799.) *Appell an das Bayerische Volk in Sachen der Schule:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1867. Nr. 35.

(6800.) *Grundzüge zu einem Compromiss zwischen der Kirche und Staatsregierung bezüglich des neuen Schulgesetzes.* Ibid. p. 166.

(6801.) *Die Bayerische Schulreform.* Ibid. p. 174.

(6802.) *Kritik der Kritik der Adresse des bayerischen Episcopats in der Schulreformfrage.* Ibid. Nr. 46. Contra articulum ephemeridum universalium 1867 nr. 292.

(6803.) *Zum Schulgesetzentwurf.* Ibid. Nr. 49.

(6804.) *Der Fichte'sche Standpunct des Kammerreferenten im bayer. Schulgesetzgebungs-Ausschusse.* Ibid. Nr. 52.

(6805—6806.) *Die bischöflichen und klösterlichen Schulen des Mittelalters im Abendlande:* **Hist. polit. Blätter.** München. 1867. LX. 616. Analysis gallici libri: „Leon Maitre *les ecoles episcopales et monastiques de l' Occident depuis Charlemagne jusqu' a Philippe Auguste.* (768—1180) *Etude historique sur la filiation des ecoles, la condition des maitres et des éleves, et le programme des etudes avant la creation des Universités.* Paris. 1866."

(6807.) *Fortschritte des Antichrists im Schulwesen:* **Schweizerische Kirchenzeitung.** 1867. p. 211.

(6808.) *Der Religionsunterricht an den Aargauischen Gemeindeschulen.* Ibid. p. 287. 295.

(6809.) *Wohin will der Staat mit seiner Schule?* Ibid. p. 320.

(6810.) *Die öffentliche Anklage über den klerikalen Einfluss auf die Volksschulen betreffend:* **Sion.** Augsburg. 1867. p. 203.

(6811.) *Zur Schulsache.* Ibid. p. 419.

(6812.) *Zur Schulreformfrage in Bayern.* Ibid. p. 715.

(6813.) *Die Volksschulreform im österr. Abgeordnetenhause.* Ibid. 1060.

(6814.) *Der neue bayerische Schulgesetz-Entwurf.* Ibid. p. 1065. 1077. 1083.

(6815.) *Die dritte Hauptversammlung des bayerischen Volksschullehrer-Vereines vor dem Richterstuhle der Vernunft und der Kirche. Von J. N. St.* Augsburg. 1867.

(6816.) *Aus der Denkschrift des Bayerischen Episcopates, vom 24 Nov. 1867 an den König von Bayern, den Schulgesetz-Entwurf betreffend:* **Sion.** 1867. p. 1172.

(6817.) *Katholische Stimmen über die hochwichtige Schulfrage:* **Sendbote** *für Pius-Vereine und Freunde der Kirche überhaupt.* Augsburg. 1867. p. 170.

(6818.) *Abermals eine bischöfliche Denkschrift in der hochwichtigen Schulfrage.* Ibid. p. 196.

(6819.) *Ueber die religiös-sittliche Erziehung im Sinne des bayerischen Volksschullehrer-Vereines:* **Pastoralblatt** *für die Diöcese* **Augsburg.** 1867. p. 313—353. Solida refutatio proiecti docentium irreligiosi.

(6820.) *Zur Schulfrage.* Ibid. p. 412.

(6821.) *Wem gehört die Schule?:* **Brochüren-Cyclus** *für das kath. Deutschland.* Soest. 1867. II. 7.

(6822—6824.) **Dupanloup** Bischof von Orleans, *die Erziehung. Aus dem Französischen.* Mainz. 1867. 3. Vol. Praestans opus pro revehenda vere christiana educatione in familias. Recensio fusior in: *Theol. Quartalschrift.* Tübingen. 1868. p. 119. Vulgavit auctor etiam aliud opus de educatione religiosa sexus feminei, quam quippe Minister Cultus Ecclesiae influxui ac directioni eripere contendebat. Titulus operis est: *La Femme chretienne et francaise.*

(6825.) **Ketteler** Bischof von Mainz, *Kirche, Schule,* in opere: *Deutschland nach dem Kriege von 1866.* Mainz. 1867. p. 113.

(6826.) *Rechtsgrundsätze zur Beurtheilung des Gesetzentwurfes über das Volksschulwesen in Bayern. Entnommen aus der Denkschrift des Erzbischofs von Freiburg, die Reform des Schulwesens betreffend.* Regensburg. 1867.

(6827.) *Entwurf eines Gesetzes über das Volksschulwesen im Kön. Bayern nebst den begleitenden Motiven. Nach den in der Kammer der Abgeordneten am 31 Oct. 1867 vom k. Staatsministerium des Innern gemachten Vorlagen. Mit Bemerkungen zur Wahrung des Rechts und der Freiheit der Kirche wie des christlichen Volkes.* Regensburg. 1867.

(6828.) *Zum Gesetzentwurfe über das Volksschulwe-*

sen in Bayern. Eine Ansprache des Bischofs von Regensburg an den Klerus seiner Diöcese nebst einer Denkschrift des bayerischen Episcopats an Se. Maj. den König. Regensburg. 1867.

(6829.) **Baader** *die Volksschule. Eine Studie und Kritik.* Augsburg. 1867.

(6830.) *Auch eine Ansicht über die Trennung der Schule von der Kirche:* **Die Gegenwart.** Wien. 1867. nr. 47. 49.

(6831—6832.) *Die Katholiken in Baden und die Juden in Wien. Eine Berufung an das deutsche Rechtsgefühl. Aus dem* **Badischen Beobachter** *abgedruckt und mit Zusätzen vervollständigt.* Freiburg. 1867.

(6833—6834.) **Karl Zell** *die moderne deutsche Volksschule und die neueste badische Schulgesetzgebung.* Freiburg. 1867. Recensio in: **Bonner** *theol. Lit. Blatt.* 1868. p. 585.

(6835.) **Officielle Aktenstücke** *über die Schul- und Kirchenfrage in Baden. III. Heft.* Freiburg. 1867.

(6836.) *Um was es sich bei den dermaligen badischen Schulstreiten handelt?:* **Sion.** Augsburg. 1867. p. 1212.

(6837.) *Der Entwurf des neuen Schulgesetzes in Baden:* **Der Katholik.** Mainz. 1867. XVIII. 685.

(6838.) *Der Entwurf des neuen Schulgesetzes von 1866 einer unbefangenen Prüfung unterzogen von einem badischen Schulmann.* Heidelberg. 1867.

(6839.) *Der neue Badische Kirchenstreit:* **Hist. polit. Blätter.** München. 1867. LX. 776.

(6840.) *Katholikus tan- és nevelésügy:* **Pesti Hirnök.** 1867. nr. 53.

(6841.) *Népnevelési Egyletek.* Ibid. nr. 204—206.

(6842.) *Az Iskola elválasztása az Egyháztól.* Ibid. nr. 259. In tribus his articulis catholicus character scholae et ius Ecclesiae defenditur.

(6843—6844.) **Waldfogl** *a közös iskolák kérdése, különös tekintettel a magyar nép erkölcsi és nemzeti nevelésére.*

Pécsett. 1867. — Recensio uberior in: *Egyházi és Iskolai Hetilap.* Károlyfehérvár. 1867. p. 66.

1868. (6845.) **Dupanloup** Eppus Aurelianensis, *les Alarmes de l' Episcopat justifieés par les faits. Lettre a un Cardinal par M. l' Eveque d' Orleans, suivie des Lettres et Jnstructions de NN. SS. les Eveques relatives a l' education des jeunes filles.* Paris. 1868. Recensentur in hoc libro Epporum Galliae epistolae atque instructiones pro vindicando iure Ecclesiae circa educationem sexus muliebris, ab Eppo Aurelianensi praeclare defenso: ac simul communicatur Breve Apostolicum, quod Eppus Auctor a Summo Pontifice 1867 obtinuit. Tenor Brevis sequens est: „Vener. Frater etc. Quod iamdiu cynica impudentia typis enunciatum fuit, corrumpi oportere iuventutem, ut ad spectatam religionis omnisque Auctoritatis deletionem pervenire denique liceat, id vel perversae institutionis ope, vel depravatae historiae insidiis, vel libidinum omnium incitamentis, vel effronti impietatis ausu pertinaci molimine dudum perficitur. At cum istae artes virilem magis quam femineum sexum attingant, resque propterea nondum pro voto satis expedite procedat: alter quoque sexus vitiandus censetur, ac nativo exuendus pudore; producendus in publicum, avocandus a domestica disciplina et officiis, falsa inanique scientia inflandus; ut qui rite religioseque educatus futurus esset lucerna splendens super candelabrum sanctum, corona viris, domibus aedificatio, vinculum pacis, pietatis illecebra: superbo simul ac procaci fastu tumescens munia probae mulieris propria contemnat, familias dissociet, prolem corrumpat, omnibusque fiat lapis offensionis. Vehementer autem dolendum est, quod ii, quibus publicarum rerum cura demandatur, tantum non considerantes religiosae iuxta et civilis societatis discrimen, novis et inauditis placitis impio adstipulentur consilio, extremamque manum imprudentes admoveant fatiscentis iam ordinis dissolutioni. Verum quo graviorem perniciem monstruosum istud praescriptum minitari videtur christiano populo, eo ampliore Te commendatione dignum censemus: qui, etsi alio detinereris certamine, diligentissimi excubitoris

munere functus, vocem impavidus semel iterumque extulisti, structas insidias prodituras ac reiecturus; tibique meritas comparasti ven. fratrum tuorum gratulationes, qui et ipsi vigilantes periculosam aggressionem illico tecum propulsare coeperunt. Futurum sane confidimus, ut iunctae Epporum clerique vires et studia non minus quam absona ipsa legis indoles patres-matresqueſamilias a proposita puellarum institutione deterreat. Omnium interim bonorum auspicem et propensissimae in te voluntatis nostrae pignus excipe apost. bened. etc. Datum Romae die 21 Dec. 1867.“

(6846—6847.) *A Pesti magyar királyi Egyetem katholikus jelleme:* **Pesti Hirnök.** 1868. nr. 20. 22. 264. 287. Prodivit sub hoc titulo separatim opusculum Pestini. 1868.

(6848.) *Iskola. Egy kis kritika.* Ibid. nr. 34.

(6849.) *A katholikus középtanodák.* Ibid. nr. 38.

(6850.) *Nehány időszerinti szó a nemzet képviselőihez a népnevelésről.* Ibid. nr. 270.

(6851.) *Állam-intézet-e a pesti tudományos Egyetem?* Ibid. nr. 283.

(6852.) *A magyar királyi Cultus-ministerium népiskolai közoktatási törvényjavaslata:* **Idők Tanuja.** 1868. nr. 162.

(6853.) *A legfontosabb* (népnevelés) *ügyhöz.* Ibid. nr. 172.

(6854.) *Az Egyház befolyása a népnevelésre a múltban és a jövőben.* Ibid. nr. 233.

(6855.) *Minő alapon nevezi ki az oktatásügyi Minister K. K. urat a magyar királyi egyetemhez jogtanárnak?* Ibid. nr. 284. Nominatus (Car. Kerkápolyi) professor erat acatholicus.

(6856.) *A Tanoda viszonya az államhoz és egyházhoz:* **Hétfői Lap.** Pest. 1868. p. 17.

(8657.) *A községi és felekezeti tanoda.* Ibid. p. 65.

(6858.) **Muramelléki** *nézetek a középtanodák ujjászervezése tárgyában kiadott Ministeri javaslat fölött. Tekintettel az Europai mivelt államok középtanodai intézményeire.* Pest. 1868.

(6859.) **Akin** *Ideen zur Reform des höheren Unterrichtswesens. Denkschrift gerichtet an den kön. Minister für Cultus und Unterricht.* Pest. 1868.

(6860.) *A magyar kir. Egyetem jellege:* **Egyházi Lapok.** Pest. 1868. II. 487.

(6861.) *Ki a Pappal az iskolából.* **Ducpetiaux** *után K. J.:* **Korkérdések.** V. Esztergom. 1868.

(6862—6863.) **Tömöri** *milly jelleggel bir tehát voltakép a magyar tudomány Egyetem?:* **Korkérdések.** VI. Esztergom. 1868. Primum in pagellis: *Religió. Pest. 1868. II. nr. 19—23.* vulgatus fuit praesens articulus.

(6864.) *A tanitó-állam és szabadság:* **Erdélyi** *egyházi és iskolai hetilap.* Károlyfehérvár. 1868. p. 133.

(6865.) *A vallás- és közoktatásügyi Minister törvényjavaslata a népiskolai közoktatás tárgyában.* Ibid. p. 221.

(6866.) *Országgyülési viták a Pesti magyar királyi Egyetem jelleméről.* Ibid. p. 379.

(6867.) **Tömöri** *az Egyház és a Tanoda:* **Religio.** Pest. 1868. I. 57.

(6868.) **Pollák** *a tanügyről.* Ibid. p. 363.

(6869.) Idem, *az egyház, szabadság, tudomány és fölvilágosodás.* Ibid. II. 73.

(6870.) *A hollandi püspöki kar és a tanügy.* Ibid. p. 193. Repraesentatio Epporum Hollandiae contra scholas communes sive mixtas.

(6871.) *Jogosult-e az állam-oktatás?* Ibid. p. 297.

(6872.) **Vuchetich István** *nyilatkozata.* Ibid. p. 389. Est declaratio Ablegati diaetalis pro eo, quod Universitas Pestiensis characterem catholicum habeat, ex bonis Ecclesiae fundata.

(6873.) *Észrevételek a népiskolai közoktatási törvényjavaslatra:* **Katholikus Néplap.** Pest. 1868. p. 297. 329.

(6874.) **Rill** *Thesen über das Zusammenwirken der 5 Erziehungfaktoren: Staat, Kirche, Komitat, Familie, und Schule:* **Ungarischer Schulbote.** 1868. nr. 4.

(6875.) *Wem gehört die Schule?:* **Wahrheitsfreund.** Cincinnati. 1868. XXXI. 306—356.

(6876.) **Wilhelmus Clericus** *die Gefahren der öffentlichen Schulen:* **Wahrheitsfreund.** Cincinnati. 1868. XXXI. 439.

(6877.) **Gustav Lauen** *das Verhältniss der katholischen Kirche zur Schule nach dem Provincialrecht von Preussisch-Schlesien:* **Archiv** *für kath. Kirchenrecht.* Mainz. 1868. XIX. 119.

(6878.) **Schulte** *das Recht der Ertheilung der Befugniss zum Lehramte der Theologie* (missio ecclesiastica) *nach der Geschichte und nach dem geltenden Recht der kath. Kirche.* Ibid. p. 3.

(6879.) **Salvatore Randazzini** *sulla secolarizzazione del pubblico insegnamento richerche e pensieri.* Milano. 1868. Auctor luculenter monstrat apertam conspirationem perduellium ad evertendum catholicismum per sublatum influxum Ecclesiae in educationem iuventutis.

(6880.) *Gli Esami de' Licei e il Sistema dell' Istruzione pubblica in Italia:* **Civilta Cattolica.** Roma. 1868. VII. 4. p. 129.

(6881.) **C. Zell** *die moderne deutsche Volksschule mit Rücksicht auf die neuesten Gesetzgebungen über das Volksschulwesen in Süddeutschland:* **Brochüren-Verein.** *III. J.* Frankf. 1868. III. Heft.

(6882.) **Hagelücken** *die moderne Erziehung und ihre Folgen:* **Brochüren-Verein. III. 10.** Frankf. 1868.

(6883.) *Die alte Pfarrschule und die moderne Volksschule:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1868. nr. 8.

(6884.) **Linden** *Zeitfragen:* (Schule) **Der Vertheidiger.** Salzburg. 1868. p. 23.

(6885.) *Schule und Kirche.* Ibid. p. 44.

(6886.) **Dupanloup** (Bischof v. Orleans) *und die Unterrichtsfrage:* **Sion.** Augsburg. 1868. p. 32.

(6887.) *Zeitfragen.* (Schule und Kirche). Ibid. p. 247.

(6888.) *Zur modernen Schulfrage.* Ibid. p. 366.

(6889.) *Gedanken über kathol. Wissenschaft, und die katholische, freie, deutsche Zukunfts-Universität.* Ibid. p. 529.

(6890.) *Ursprung der Volksschule.* Ibid. p. 599.

(6891.) *Eine gekrönte Preisschrift, und unsere Schulfrage.* Ibid. p. 749. Recensio opusculi a *Gustavo Frölich* editi, cuius paulo superius meminimus.

(6892.) *Erzbischof* **Dechamps** (v. Mecheln) *über den confessionslosen Unterricht.* Ibid. p. 1061.

(6893.) *Der christliche Geist für die Volksschule in Preussen.* Ibid. p. 1169.

(6894.) **Ant. Philalethes** *Belzebub und seine Thätigkeit.* Wien. 1868.

(6895.) *Der Kampf um die christliche Volksschule in Preussen:* **Oesterr. Volksfreund.** Wien. 1868. nr. 270.

(6896.) **Conrad von Bolanden** *die Schwarzen und die Rothen.* Mainz. 1868. Potissimum de re Scholari relate ad Ecclesiam egregie scribit.

(6897.) **Diendorfer** *der staatliche Schulzwang in der Theorie und Praxis. Ein Beitrag zur Schulfrage.* Passau. 1868.

(6898.) *Das projektirte* Buch der Schule, *oder kurzweg das* Schulbuch: **Pastoralblatt** *für die Diöcese* **Augsburg.** 1868. p. 142.

(6899.) *Trennung von der liberalen, Freiheit für die christliche Schule:* **Sendbote** *für Pius-Vereine.* Augsburg. 1868. p. 142.

(6900.) *Die Katholiken und das moderne Schulwesen:* **Schweizerische Kirchenzeitung.** 1868. p. 428.

(6901.) *Der Schulzwang ein socialistisches Problem:* **Historisch-politische Blätter.** München. 1868. LXI. 89.

(6902.) *Der staatliche Schulzwang in der Theorie und Praxis.* Ibid. LXII. 116.

(6903.) **Bohle** *Kirche und Schule:* **Osnabrücker** *Kirchen- und Volksbote.* 1868. nr. 6.

(6904.) *Confessionslose und gemischte Schulen.* Ibid. nr. 32. 33.

(6905.) *Trennung der Schule von der Kirche:* **Trierischer Eucharius.** 1868. nr. 9.

(6906.) *Bamberg und die kathol. Universitätsfrage:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1868. nr. 11.

(6907.) *Der liberale Staat und die Erziehung:* **Düsseldorfer Pastoralblatt.** 1868. nr. 23.

(6908.) *Warum will man confessionslose Schulen?:* **Magdeburger Kirchenblatt.** 1868. nr. 19. 20.

(6909.) **Florian Riess** S. I. *der moderne Staat und die christliche Schule.* Freiburg. 1868. Est fasciculus XI collectionis: „Stimmen aus Maria-Laach." Docta disquisitio pro iure scholari Ecclesiae.

(6910.) *Communalschulen:* **Freiburger Kirchenblatt.** 1868. p. 273.

(6911.) *Kampf um die christliche Volksschule in Preussen.* Ibid. p. 394.

(6912.) *Der staatliche Schulzwang in der Theorie und Praxis:* **Theol. prakt. Quartalschrift.** Linz. 1868. I.

(6913.) *Die confessionslose Schule:* **Salzburger Kirchenblatt.** 1868. p. 341.

(6914.) *Staatsschule in Nordamerika.* Ibid. p. 380.

(6915.) **Schwarz** *die religionslose Schule der Niederlande, und ihre Früchte.* Berlin. 1868.

(6916.) *Ueber confessionslose Schulen:* **Hamburgisches Kirchenblatt.** 1868. nr. 34.

(6917.) *Confessionslose Schulen:* **Rheinische Volksblätter.** 1868. nr. 34.

(6918.) **Diefenbach** *gemischte Schulen.* Ibid. nr. 40.

(6919.) *Trennung der Kirche von der Schule:* **Trierischer Schulfreund.** 1868. p. 169.

(6920.) *Die Norddeutsche allgemeine Zeitung und die Kreuzzeitung gegen confessionslose Schulen:* **Süddeutsches** *kath. Schulwochenblatt.* 1868. nr. 43.

(6921.) *Ob confessionslose Schule?:* **Danziger Kirchenblatt.** 1868. nr. 48. 49.

(6922.) *Katholiken rührt euch?:* (gegen die confessionslosen Schulen.) **Münsterisches Sonntagsblatt.** 1868. nr. 51.

(6923.) *Trennung der Elementarschule von der Kirche:* **Schlesisches Kirchenblatt.** Breslau. 1868. nr. 43.

(6924) *Die neuen staatskirchlichen Streitigkeiten in* **Baden: Archiv für kathol. Kirchenrecht.** Mainz. 1868. XIX. 158.

(6925.) *Hirtenbrief des hochw.* **L. Kübel** *Bisthumsverwesers an die Gläubigen der Erzdiöcese Freiburg, die gemischten Schulen betreffend.* Freiburg. 1868. Epistolam hanc pastoralem in „Monumentis pro indep. Eccl." exhibuimus.

(6926.) *Keine Mischschule!* **Freiburger Kirchenblatt.** 1868. nr. 46. Brevis allocutio ad Badenses contra scholas mixtas.

(6927.) et: 5230. **Rolfus** *das Pflügersche Lesebuch und dessen Werth als Lehrmittel. Den Lehrern und Ortsschulräthen Badens zur Beurtheilung vorgelegt.* Freiburg. 1868. Contra librum a Civili gubernio pro scholis praescriptum, et pro iuribus Ecclesiae in re scholari. Crisis haec libri Pflügeriani pluribus controversiis praebuit ansam, et plures provocavit *pro* et *contra* articulos in ephemeridibus, item sequens opusculum: *Ueber den sittlichen und pädagogischen Werth der Kritik des Pfarrers* Rolfus, *betreffend den zweiten Theil des neuen Lesebuchs für Volksschulen.* Lahr. 1868.

(6928.) *Die Schwarzen und die Rothen.* Mainz. 1868. Potissimum contra scholas Badenses dirigitur opusculum, in forma romanensis fabulae concinnatum.

(6929.) **Fried. Justus Knecht** *zur Verständigung in der Schulreformfrage. Für Freunde des Volksschulwesens, mit besonderer Berücksichtigung des neuen badischen Schulgesetzentwurfes verfasst.* Freiburg. 1868.

(6930.) **Zell** *offenes Sendschreiben an Praesidenten Elstätter in Sachen des badischen Kirchen-Schulstreites.* Mainz. 1868.

(6931.) *Zur Geschichte der Schulfrage im Musterstaate:* **Hist. polit. Blätter.** München. 1868. LXI. 280.

(6932.) **Officielle Aktenstücke** *über die Schul- und Kirchenfrage in Baden. Versammlung der Vertreter des Klerus. IV. Heft.* Freiburg. 1868. Tres priores fasciculos suis locis memoravimus.

(6933.) *Die Emancipation der Schule in Baden:* **Süddeutsches** *kath. Schulwochenblatt.* 1868. nr. 7.

(6934.) *Die kirchlichen Zustände in der Erzdiöcese Freiburg:* **Der Katholik.** Mainz. 1868. XIX. 47.

(6935.) **Zell** *offenes Sendschreiben an einen israelitischen Minister über die badische Kirchen- und Schulfrage.* Ibid. p. 429.

(6936.) *Die Entlarvung der fortschrittlichen Staatsschule. Reflexion des badischen Beobachters über den Mannheimer Skandal:* **Salzburger Kirchenblatt.** 1868. p. 429.

(6937.) *Zur Gesetzgebung über das Volksschulwesen in* **Bayern: Archiv** *für kathol. Kirchenrecht.* Mainz. 1868. XIX. 124.

(6938.) *Die Schulfrage in Bayern:* **Der Katholik.** Mainz. 1868. XIX. 77.

(6939.) *Einfluss des Staates auf die Entwickelung der Volksschule:* **Beilage zur Augsburger Postzeitung.** 1868. nr. 19. 20.

(6940.) *Unsere Schulfragen im Zusammenhang mit den Anschauungen über moderne Bildung:* **Pastoralblatt für die Erzdiöcese München.** 1868. p. 85—93.

(6941.) *Der* (bayerische) *Schulgesetzentwurf, erörtert vom Standpunkte der Erfahrung aus:* **Sion.** Augsburg. 1868. p. 37. 63. 107.

(6942.) *Zur Schulfrage.* Ibid. p. 95.

(6943.) *In Sachen der bayerischen Schulfrage.* Ibid. pag. 310.

(6944.) *Zur sogenannten Schulfrage in Bayern.* Ibid. pag. 318.

(6945.) *Der Cultuserlass vom 10 April und seine bisherigen Folgen.* Ibid. p. 765.

(6946.) **Merkle** *ist es Wahrheit oder ein Parteimanöver?:* **Pastoralblatt** *für die Diöcese* **Augsburg.** 1868. p. 17. De proiecto legis scholasticae in Bavaria.

(6947.) *Die Diesterweg-Schwärmerei im bayerischen Volksschullehrer-Verein und deren Bedeutung.* Ibid. p. 41.

(6948.) **Merkle** *nochmals: ist es Wahrheit oder ein Parteimanöver?* Ibid. p. 70.

(6949.) *Die Confessionslosigkeit des bayerischen Volksschullehrer-Vereins und sein Diesterwegianismus.* Ibid. p. 83.

(6950.) *Blicke auf das Thun und Treiben im confessionslosen bayerischen Volksschullehrervereine.* Ibid. p. 94.

(6951.) *Der kathol. Clerus in Bayern von dem Organ des confessionslosen bayerischen Volksschullehrervereins* (Bayerische Lehrerzeitung) *in Anklagestand versetzt.* Ibid. pag. 130.

(6952.) *Ein neuestes Probestück der Agitation gegen den Clerus für Trennung der Schule von der Kirche.* Ibid. pag. 177.

(6953.) *Wie man im confessionslosen bayerischen Volksschullehrervereine die Freiheit mit Füssen trete.* Ibid. pag. 191.

(6954.) *Die Belehrung des christlichen Volkes über den Schulgesetzentwurf, insoweit er die religiösen Interessen berührt.* Ibid. p. 381.

(6955.) *Ein ernstes Wort an die kathol. Mitglieder des confessionslosen bayerischen Volksschullehrer-Vereins.* Ibid. p. 386.

(6956.) **Merkle** *ist es Wahrheit oder Parteimanöver? Eine Frage aus Anlass der Schrift* **Brand's**: die Reform der Volksschule und der Schulgesetzentwurf, *kurz beantwortet.* Augsb. 1868. Separata editio ex opere periodico: „Pastoralblatt v. Augsburg."

(6957.) *die Reform der Volksschule und der Schulgesetz-Entwurf.* Kempten. 1868.

(6958.) *Die Schulneuerung in Bayern. Worte der Belehrung und Ermahnung an das christliche Volk von einem Priester des Bisthums Regensburg.* Regensburg. 1868.

(6959.) **A. Gutbier** *die Reform der Volksschulen und der Entwurf eines Gesetzes über das Volksschulwesen im Kön. Bayern.* München. 1868.

(6960.) *Die fortschrittliche Volksschule nach Antrag des Abgeordneten G. Gelbert in seinen Abänderungsvorschlägen zum Entwurfe eines Gesetzes über das Volksschulwesen in Bayern.* Regensburg. 1868.

(6961.) *Volksschulwesen und Kirche in Bayern. Sammlung allgemeiner Aktenstücke zur Darstellung des Verhältnisses zwischen Volksschule, Staat und Kirche in den letzten XX Jahren vom J. 1848—1867.* Regensburg. 1868.

(6962.) **Rolfus** *zur Bayerischen Schulfrage:* **Literarischer Handweiser.** Münster. 1868. pag. 60. 434. Recensio scriptorum in controversa causa scholari vulgatorum.

(6963.) *Der bayerische Schulgesetzentwurf:* **Der christliche Pilger von Speyer.** 1868. nr. 47.

(6964.) **J. Zach** *der neue Schulgesetz-Entwurf ein Dolchstoss in das Herz der christlichen Familie.* Regensburg. 1868.

(6965.) *Zum bayerischen Schulgesetz-Entwurf:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1868. nr. 8.

(6966.) *Adressen an die Kammer der Reichsräthe mit der Bitte um Abwendung einer Badischen Miseré in Bayern.* Ibid. nr. 8.

(6967.) *Zu den Adressen an die Kammer der Reichsräthe in Sachen des Schulgesetzentwurfes.* Ibid. nr. 10.

(6968.) *Der Volksprotest gegen den Schulgesetzentwurf.* Ibid. nr. 13.

(6969.) *Protest gegen Protest. Was wollen wir Katholiken in Bayern?* Ibid. nr. 14.

(6970.) *Die Geistlichkeit und das Zurückbleiben der Volksbildung.* Ibid. nr. 14.

(6971.) *Ziel der bayerischen Katholiken.* Ibid. nr. 14.

(6972.) *Das Schulgesetz.* **(Oesterreichisches): Oesterr. Volksfreund.** Wien. 1868. nr. 75. 77. 135.

(6973.) *Das Herrenhaus über die Schule.* Ibid. nr. 76.

(6974.) *Auch etwas über die Schulfrage:* **Kath. Blätter aus Tirol.** 1868. p. 341.

(6975.) **Vincenz Prousek** *die Verbesserung der Volksschule, mit besonderer Berücksichtigung Oesterreichs.* Wien. 1868.

(6976.) *Soll die Schule von der Kirche getrennt werden?:* **Oesterreichische Volksschriften.** Wien. 1868. I. Heft.

(6977.) *Reden gehalten in der Schulgesetz-Debatte am 30 März 1868 von* **Blome, Windischgrätz, Sanguszko, Mittrowsky, Arndts, Thun: Die kath. Stimmen des österr. Herrenhauses.** Wien. 1868.

(6978.) *Die kathol. Ehe und Schule. Hirtenschreiben des Kard. F. Erzbischofs von Wien:* **Kath. Stimmen aus Oesterreich.** Wien. 1868. II. 2. Huc pertinent eiusdem collectionis fasciculi 3—6. 8. 9. in quibus vulgantur aliorum Imperii Praesulum encyclicae de re scholari contra novam legem Austriacam iuribus Ecclesiae oppositam.

(6979.) *Die Schule in ihren Beziehungen zur Kirche, zum Staate, und zur Freiheit:* **Kath. Stimmen aus Oesterr.** Wien. 1868. II. 9. 10.

(6980.) *Blumenlese religiöser Reden, zur Erbauung katholischer Christen zusammengestellt aus den Sitzungsberichten des Wiener Gemeinderathes und des ersten österreichischen Lehrertages.* Wien. 1868. Auctor sermones irreligiosos, ac iuribus Ecclesiae quoad scholam summe iniquos promerita crisi castigat.

(6981.) *Warum will man die Kirche aus der Schule hinausdrängen?:* **Salzburger Kirchenblatt.** 1868. p. 89. Ex epistola pastorali Eppi Vratislaviensis.

(6982.) *Die Kirche und das neue Schulgesetz.* Ibid. p. 299.

(6983.) *Die Stellung des modernen Staates zur christlichen Schule und deren Verurtheilung durch den heil. Stuhl.* Ibid. p. 307.

(6984.) *Die ausschliesslich staatliche Leitung der christlichen Schule, soferne sie auf deren Trennung von der Kirche beruht und zum religiösen Indifferentismus führt, wirkt tödtlich für das Lebensprincip der Erziehung und die Schule selber.* Ibid. p. 347. Est continuatio argumenti praecedentis.

(6985.) *Das Schulaufsichtsgesetz und die Landtage.* Ibid. p. 355.

(6986.) *Zur Volksschulfrage. Literaturbericht:* **Wiener Kirchenzeitung.** 1868. pag. 30. Recensio opusculorum de scholis.

(6987.) *Ein erbauliches Exempel für unsere Neue Aera.* Ibid. p. 49.

(6988.) *Das Schulgesetz im Herren- und im Abgeordnetenhause.* Ibid. p. 225.

(6989.) *Die wahre Bedeutung des neuen Schulgesetzes, beleuchtet aus der Blendlaterne der* Neuen Freien Presse. Ibid. p. 242.

(6990.) *Volksschule und wirkliches Leben.* Ibid. pag. 641.

(6991.) *Das neue Schulaufsichtsgesetz im Lichte der* Neuen freien Presse. Ibid. p. 643.

(6992.) *Die Schulgesetz-Debatten im Niederösterreichischen Landtage.* Ibid. p. 658.

(6993.) *Von der Polsenz. I. Same und Frucht. Ein Mahnwort an's Christenvolk. II. Reisst doch die Schule von der Kirche los!* Linz. 1868. Eximius liber.

(6994.) *Trennung der Schule von der Kirche:* **Der Pilger von Wien.** 1868. nr. 12.

(6995.) *Die blamirten Schreier gegen die Volksschule:* **Kapistran.** *Kathol. Volksblatt.* Wien. 1868. p. 25.

(6996.) *Ueber die Volksschule.* Ibid. p. 568.

(6997. *Die Staatsschulen drüben und hüben:* **Kathol. Blätter.** Linz. 1868. p. 166.

(6998.) *Zur Orientirung in der Schulfrage.* Ibid. pag. 298.

(6999.) *Ein Beitrag zur Schulfrage in Oesterreich.* Ibid. p. 430. 482. 488. 510.

(7000.) *Die Schulgesetzdebatte im Herrenhause.* Ibid. p. 439.

(7001.) *Die Trennung der Schule von der Kirche.* Ibid. p. 623.

(7002.) **Spering** *ein Wort an die modernen Aufklärer.* Ibid. p. 735.

(7003.) *Erziehung, Schule, und Schulrath.* Ibid. p. 827.

(7004.) *Kirche und Schule, Priester und Lehrer.* Ibid. pag. 851.

1869. (7005.) **Fredault** *l' Université et la liberté de l' enseignement:* **L' Univers.** Paris. 1869. nr. 837. 841. 844. 847. 854. 866. 870. 883. Octo articulis propugnat libertatem institutionis respectu Ecclesiae Catholicae.

(7006—7007.) **Pietro Peinetti** *del libero insegnamento e della sua necessita onde rinnovare gli studi in Italia.* Torino. 1869. Item: *Scopo della moderna emancipazione della scuola:* **Rivista universale.** 1869. pag. 47.

(7008.) **Salv. Randazzini** *il cristianesimo in faccia alla civilta italiana, Osservazioni sopra un discorso di Maestro in Caltagirone.* Milano. 1869. Auctor refutat opusculum, in quo contra nexum Scholae cum Ecclesia peroratum fuerat.

(7009.) **Raffaele Coppola** *sul diritto della Chiesa in ordine al pubblico insegnamento.* Napoli. 1869. Opus egregium, a Pio Papa IX sequenti Brevi laudatum: „Dil. fili etc. Gratulamur tibi, quod, quidquid in te est ingenii ac doctrinae, sedulo conferas vindicandis Ecclesiae iuribus, quae passim hodie non minus impie quam stulte solent oppugnari. Nullus certe aequus rerum aestimator dubitare poterit, quin alterum ex iis publicam respiciat institutionem: tum quia haec Ecclesiae commissa fuit a divino Auctore suo, tum quia id ius inhaeret omnino indoli perfectae societatis, qua ipsa gaudet, tum demum quia seiungi nequit a necessitate comparandi sibi idoneos ministros, et a munere ipsi credito servandae integritatis fidei, regendorum morum, humanique generis ordinandi ad supremum finem ei praestitutum. Itaque cum haec solide docteque demonstrare sis aggressus, nequimus non commendare propositum tuum. Nam licet intelligamus, nulla argumentorum efficacia et perspicuitate frangi posse aut flecti vim adversam: expedire tamen ducimus, omnibus esse perspectum, quam iuste sibi asserat Ecclesia ius moderandi studiorum omnium rationem, et quam inique simul et absurde illius exercitio prohibeatur. Quemcunque tamen operis tui fructum sis assecuturus, mercede certe non carebis labori zeloque tuo debita. Hanc tibi ominamur amplissimam, eiusque auspicem et grati animi nostri paternaeque benevolentiae testem apost. bened. etc. Datum Romae die 19 Febr. 1870.“—

(7010.) *Das Rundschreiben des Min. d. Jnn. und der Klerus in* **Baiern: Archiv für kath. KRecht.** Mainz. 1869. XXI. 93. Agit de Rescripto Ministeriali anni 1868 circa rem scholarem, iuri Ecclesiae infesto.

(7011.) *Zur Aufklärung über den Schulgesetzentwurf. Von einem Priester des Bisthums Eichstätt.* Amberg. 1869.

(7012.) *Schulfrage:* **Speyerer Pilger.** 1869. nr. 3. 9—15. ff.

(7013.) **Lachemair** *die Schulfrage und ihre bisherige Lösung. Versuch einer Studie.* Augsburg. 1869.

(7014.) *Das Bayrische Schulgesetz in der Kammer der Reichsräthe: die ausführlichen Referate des Bischofs v. Augsburg* **Dinkel,** *und des Präsidenten des prot. Oberconsist.* **Harless.** Augsburg. 1869. In nexu propositionis horum Referentium Camera Superior Bavarica reiecit proiectum legis scholasticae iuribus Ecclesiae oppositum.

(7015.) *Die geistlichen Schulinspectoren vor dem Forum der Abgeordneten-Kammer:* **Pastoralblatt für die Erzdiöcese München.** 1869. p. 82.

(7016.) **Moufang** *der Schulstreit: Rede gehalten auf der XIX Gen. Vers. der kath. Vereine zu Bamberg 1868.* Mainz. 1869.

(7017.) *Ueber die Wichtigkeit der Volksschule für Kirche und Staat:* **Sion.** Augsburg. 1869. p. 155.

7018. *Emancipation der Schule.* Ibid. p. 532.

7019. *Die Communalschule.* Ibid. p. 661.

(7020.) *Der Baierische Schulgesetz-Entwurf vor der Volkskammer.* Ibid. p. 181. 223.

(7021.) *Jn Sachen des baierischen Schulgesetzes.* Ibid. p. 258. 332. 387. 409.

(7022.) *Zur Klärung der Dinge, die gegenwärtig vor sich gehen:* **Pastoralblatt** *für die Diöcese* **Augsburg.** 1869. p. 289. De Scholis.

(7023.) *Ob ein Akatholik der Prüfung aus der kathol. Religionslehre präsidiren dürfe?* Ibid. p. 305.

(7024.) *Die confessionslosen Schulen und der preussische Cultusminister:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1869. pag. 28.

(7025.) *Aus der Kammerdebatte* (Bayerns) *über das Schulgesetz.* Ibid. p. 50.

(7026.) *Die Communalschulen.* Ibid. p. 94.

(7027.) *Die Früchte aus dem bayerischen Schulstreit:* O felix culpa! Ibid. p. 115.

(7028.) **Brand** *Streiflichter zur Schulreformfrage in Bayern. 2. Aufl.* Kempten. 1869.

(7029.) **Alex. Padberg** *die Volksschule im Verhältnisse zu Kirche und Staat gegenüber der Verfassungsurkunde des* **Preussischen** *Staates vom 31 Jan. 1850.* Paderborn. 1869.

(7030.) **Rolfus** *zum Preussischen Schulstreit:* **Liter. Handweiser.** Münster. 1869. p. 158. 343. Criticae recensiones operum de scholis, in quibus confessionales scholae defenduntur; signanter:

(7031.) **Dehaan** *wem gehört die Schule? Ein Vortrag gehalten im Gesellenhause zu Emmerich.* 1869.

(7032.) **Hauth** *die Verbindung der Schule mit der Kirche.* Trier. 1869.

(7033.) **Gronheid** *die confessionelle Schule. Mit einer Rede über die Schulfrage von* **Kömstedt.** Münster. 1869.

(7034.) **Stöckl** *Schulzwang vom Standpunct des natürlichen Rechtes betrachtet:* **Magazin für Pädagogik.** 1869. nr. 16.

(7035.) **Majunke** *Confessionell oder confessionslos? Eine Antwort auf die brennende Frage im Jnnern.* Breslau. 1869.

(7036.) **Dubelman** *die confessionslose Volksschule. Ein ernstes Wort an alle christlichen Eltern.* Euskirchen. 1869.

(7037.) *Confessionslose Schulen und unentgeltlicher Unterricht:* **Düsseldorfer Sonntagsblatt.** 1869. Nr. 8. 11. ff.

(7038.) *Confessionslose Schulen:* **Münsterisches Sonntagsblatt.** 1869. nr. 4.

(7039.) *Confessionslose Schulen:* **Rheinische Volksblätter.** 1869. nr. 4. 8.

(7040—7041.) *Probelection in einer confessionslosen Schule:* **Schlesisches Kirchenblatt.** Breslau. 1869. nr. 4. Item: *Confessionslose Schule.* nr. 14. 23. 29.

(7042.) **Pressel** *die religiöse Schulfrage.* Ulm. 1869.

(7043.) *Confessionslose Schule:* **Trierischer Eucharius.** 1869. nr. 45—49.

(7044.) *Was kann der Curatklerus nach seiner kirchlichen und staatlichen Stellung und Aufgabe in Würtemberg dazu beitragen, dass das Uebel der Communalschulen abgewendet bleibe?* **Magazin für Pädagogik.** 1869. IV Hft.

(7045.) *Der moderne Staat und die christliche Schule:* **Hist. polit. Blätter.** München. 1869. t. 63. p. 612. Juxta dissertationem *Floriani Riess* S. I. in fasciculis Lacensibus a. 1868 contentam, atque a nobis in literatura anni 1868 laudatam.

(7046.) *Der Schulzwang, ein Stück Schweizerfreiheit, oder vertrauliche Briefe über den staatlichen Schulzwang und das Alleinrecht des Staates auf die Jugenderziehung; von einem freien Bürger:* **Kathol. Stimmen** *aus der Schweiz. VI. Heft.* Zürich. 1869. Insigniter refutat praetensiones Status cum praeiudicio Ecclesiae attentatas.

(7047.) **Majunke** *die confessionslose Volksschule vor dem Richterstuhle der Vernunft, der Geschichte und des Gesetzes. Ein Beitrag zur wahren Volksaufklärung.* Köln. 1869.

(7048.) *Zur Schulfrage:* **Pastoralblatt für die Erzdiöcese Köln.** 1869. p. 22.

(7049.) *Die Holländischen Staatsschulen, ein Zeichen zur Warnung. Aus dem Stader Sonntagsblatt.* Stade. 1869.

(7050.) **Thissen** *zur Frankfurter Schulfrage. Ein Wort an die Bürgerschaft Frankfurt's jeglicher Confession.* Frankfurt. 1869.

(7051.) *Die confessionslose Schule und die Breslauer Schulfrage:* **Die kath. Bewegung.** Frankf. 1869. II. 145.

(7052—7053.) et: 5231—5233. *Officielle Actenstücke über die Schulfrage in* **Baden.** *V. VI. Heft.* Freiburg. 1869. His fasciculis clauditur collectio actorum in merito controversiae scholaris in MD. Badensi. Priores fasciculos suo loco indicavimus. Huc spectant etiam sequentia opuscula de processu, quem Gubernium MDucale adversus Vicarium Capit. Friburgensem *Kübel* et Parochum Constantiensem *Burger,* praeclaros iurium Ecclesiae defensores, suscitari fecit, exitu processus egregiis his viris favente: 1. *Aktenmässige Darstellung und kritische Beleuchtung des Strafprocesses gegen die Herren Bisthumsverweser* Dr. Lothar Kübel *in Freiburg, und Pfarrverweser* Michael Burger *in Constanz wegen Missbrauchs des geistlichen Amtes; nebst vergleichendem Rückblick auf die kirchlichen Vorgänge in Baden im J. 1853.* Freiburg. 1869. — 2. *Bischof* Dr. Lothar Kübel *vor seinen Richtern. Eine Episode aus dem badischen Kirchenstreit.* Stuttgart. 1869. — 3. *Das Oberhofgerichtliche Urtheil über die Anklage gegen Capitelsvicar* Lothar Kübel. *Acteninhalt, Verhöre, und Kritik.* Freiburg. 1869. — 4. *Der Kriminalprocess gegen Erzbisthumsverweser und Weihbischof* Dr. Lothar Kübel *in Freiburg, und Pfarrverweser* Michael Burger *in Constanz wegen Missbrauchs des geistlichen Amtes. Actenmässig.* Freiburg. 1869. Ex his tria priora opuscula contra Vicarium Capitularem diriguntur, postremum rem totam ex Actis genuine recenset.

(7054.) **Kübel** *Denkschrift des erzbischöflichen Capitels-Vicariats von Freiburg: den Gesetzentwurf über die Rechtsverhältnisse und die Verwaltung der Stiftungen betreffend.* Freiburg. 1869. Praeclara defensio iurium Ecclesiae in obiecto fundationum scholasticarum et aliarum contra praetensiones Gubernii MDucalis.

(7055.) **Vering** *das kirchliche Lehramt der Bischöfe und die Staatsgewalt in Oesterreich:* **Archiv f. KRecht.** Mainz. 1869. XXII. 161. Contra novam legem scholarem in **Austria.**

(7056—7057.) *Modernes Schulwesen:* **Pilger von Wien.** 1869. nr. 3. 10. 26. Item: *Das Volksschulgesetz.* (in Austria) nr. 13. 16. 24.

(7058.) *Der Kampf um die Schule:* **Oest. Volksfreund.** Wien. 1869. nr. 93.

(7059.) *Zwei Hirtenbriefe zur Schulfrage.* Ibid. nr. 222. De literis pastoralibus Epporum Bohemiae.

(7060.) *Eine protestantische Stimme für die confessionellen Schulen.* Ibid. nr. 216. De sententia Synodi protest. Stuttgartensis.

(7061.) *Die früheren geistlichen Schuldistrictsaufseher und die gegenwärtigen Volksschulinspectoren. Parallele von einem Schuldirector.* Ibid. nr. 299.

(7062.) *Zur Schulfrage:* **Kathol. Blätter.** Linz. 1869. p. 107. 132.

(7063.) *Eine constitutionelle Schule.* Ibid. p. 295.

(7064.) *Jnhalt des Volksschulgesetzes.* (Oesterr.) Ibid. p. 165.

(7065.) *Tirol und das neue österr. Schulgesetz.* Ibid. p. 179.

(7066.) *Die neue Schule.* Ibid. p. 362. 371.

(7067.) *Wiener Erziehungsstudien:* **Vaterland.** Wien. 1869. nr. 185.

(7068.) *Wem gehört die Schule?:* **Frisch Voran!** *polit. Wochenblatt.* Prag. 1869. p. 149.

(7069.) *Schulzwang.* Ibid. p. 173.

(7070.) *Die Religionslosigkeit der Schule.* Ibid. p. 361.

(7071.) *Wie soll sich der Clerus zu der neuen Schulordnung verhalten?:* **Der Vertheidiger.** Salzburg. 1869. p. 111.

(7072.) *Die Schulfrage.* Ibid. p. 139.

(7073.) **E. Linden** *Trennung der Schule von der Kirche.* Ibid. p. 190. Castigat energice isthoc novae aerae principium.

(7074.) *Ein neues Volksschulengesetz für Oesterreich:* **Katholische Blätter aus Tirol.** 1869. p. 3.

(7075.) *Amulet gegen die modernen Schulgesetze.* Ibid. p. 187.

(7076.) *Zur Schulfrage.* Ibid. p. 761.

(7077—7078.) *Aufruf zur Gründung einer kath. Universität an die Katholiken Deutschlands, betreffend die Gründung einer kath. Academie zu Fulda.* Ibid. p. 785. Idem articulus continetur in opere periodico: *Der Katholik.* Mainz. 1869. XXII. 513.

(7079.) *Muss man Gott mehr gehorchen, als den Menschen?:* **Salzburger Kirchenblatt.** 1869. p. 156. Pro iure Ecclesiae circa Scholas in Bavaria: articulus ex ephemeride *Augsburger Postzeitung* transsumtus.

(7080.) *Zur Schulfrage.* Ibid. p. 291. 299. 307.

(7081.) *Die fortschrittlich verjüngte Volksschule.* Ibid. p. 293.

(7082.) *Merkwürdige Urtheile über Staatsschulwesen.* Ibid. p. 347.

(7083.) *Die ersten konfessionslosen Lehrbücher der neuen Schul-Aera.* Ibid. p. 355. 364. De Austriacis scholis Status.

(7084.) **Kerschbaumer** *katholische Erziehungslehre.* Wien. 1869.

(7085.) *Die neuen confessionslosen Lehrbücher in Oesterreich:* **Past. Blatt f. Köln.** 1869. p. 146.

(7086.) *Die Stellung des Clerus der emancipirten Volksschule gegenüber:* **Wiener Kirchenzeitung.** 1869. p. 161.

(7087.) *Bedeutung des §. 1 des neuen Volksschulgesetzes.* (Schulaufsicht.) Ibid. p. 177.

(7088.) *Hinaus mit den Schulbrüdern!* Ibid. p. 185.

(7089.) *Die Entchristlichung der Volksschule.* Ibid. p. 226.

(7090.) *Der Kampf um die confessionelle Volksschule.* Ibid. p. 273.

(7091.) *Der Standpunct des Unterrichts-Ministers in der Schulfrage.* Ibid. p. 308.

(7092.) *Das neue Schulgesetz und seine Zukunft.* Ibid. p. 386. 402. 418. 450.

(7093.) *Die Neuschule in Geburtsnöthen.* Ibio. p. 554.

(7094.) *Das neue niederösterreichische Schulgesetz — eine beklagenswerthe Frühgeburt.* Ibid. p. 788. 803. 819. Omnes hi articuli solide elaborati acerrime censurant Austriacas leges scholares, infausta die 25 Maii 1868 sanctionatas.

(7095.) *Die neue Volksschule in Oesterreich:* **Sion.** Augsburg. 1869. p. 606.

(7096.) *Das neue Gesetz* (Oesterr.) *über die confessionslose Schule:* **Bamberger Past. Blatt.** 1869. p. 137.

(7097.) *Die confessionslose Volksschule.* Ibid. p. 152. 165.

(7098.) *Kirche und Schule:* **Gegenwart.** Wien. 1869. nr. 17.

(7099.) *Religionsunterricht an höheren Schulen:* **Schweiz. K. Z.** 1869. p. 437. 467.

(7100.) *Az Állam és a közös iskolák:* **Magyar Állam.** Pest. 1869. nr. 182.

(7101.) **Matuska** *közös vagy tisztán katholikus elemi iskoláink legyenek-e?* Ibid. nr. 194.

(7102.) *Az ó-budai iskola ökölјogi ügymenete.* Ibid. nr. 239. De controversia quoad scholae Vetero-Budensis characterem.

(7103.) *Ellenkezik-e valamelly dogmával a közös iskolák pártolása?* Ibid. nr. 256.

(7104.) *Miért küzdünk a közös iskolák ellen?* Ibid. nr. 262—267. 307.

(7105.) *Néhány elejtett szó a közös- és felekezeti iskolákról practicus szempontból.* Ibid. nr. 309.

(7106.) *Az oktatás világiasitása:* **Religio.** Pest. 1869. I. 291.

(7107.) *Az Egyház és a közoktatás.* Ibid. II. 121.

(7108.) **Bacsák** *a tanfelügyeleti kérdés.* Ibid. II. 225.

(7109.) *Felekezetnélküli iskolák.* Ibid. p. 301—348.

(7110.) **Balló István** *a katholicismus a közös iskolákban:* **Egyházi és iskolai hetilap.** Károlyfehérvár. 1869. p. 193.

(7111.) *Az iskola iránti küzdelem:* **Katholikus Néplap.** Pest. 1869. p. 227. Ex opusculo germanico *Moufangi* supra citato.

(7112.) **Gály** *párhuzam a hitfelekezeti és a közös iskolák között.* Ibid. p. 363.

(7113.) *Néhány szó a felekezetnélküli népiskolákról:* **Egyházmegyei Közlöny.** Eger. 1869. p. 97.

(7114.) *Az iskola kérdéséhez.* Ibid. p. 113.

(7115.) *Az egyház az iskolában.* Ibid. p. 129.

(7116.) **Porubszky József** *a közös iskola.* Eger. 1869.

(7117.) **Lojkó Mihály** *fölvilágositó röpirat.* Eger. 1869.

(7118.) **Sasinek** *de schola confessionali* (lingva slavica). Neosolii. 1869.

1870. (7119.) **Fredault** *de la liberté de l' enseignement superieur:* **L' Univers.** Paris. 1870. nr. 1009. Continuatio argumenti, in cursu anni 1869 pluribus articulis pertractati.

(7120.) **F. Clericus** *zehn Gebote katholischer Kindererziehung. Ein Volksbüchlein für kath. Eltern. 3. Aufl.* Mainz. 1870.

(7121.) **Lachemair** *die Schulfrage und ihre bisherige Lösung. Versuch einer Studie.* Augsburg. 1870.

(7122.) *Recht oder Gewalt? Beleuchtung des neuen Probestücks des nationalen und fortschrittlichen Liberalismus in Betreff hannoverscher Schulen. Zugleich ein Aufruf an die kathol. Glaubensgenossen und an alle nichtkath. Freunde des Rechts und des wahren Staatswohls.* Osnabrück. 1870.

(7123.) *Manifestation gegen die konfessionslose Schule:* **Schweizerische Kirchenzeitung.** 1870. p. 161.

(7124.) *Stimmen gegen die konfessionslose Schule.* Ibid. p. 179.

(7125.) *Wey mit dem staatlichen Schulzwang und Schulmonopol.* Ibid. p. 283.

(7126.) *Ausspruch Papst Pius IX über das Verhältniss der Katholiken zur Unterrichts-Freiheit.* Ibid. p. 303. Citat Breve Pii IX ad societatem Remensem pro libera institutione de 11 Maii 1870: in quo Summus Pontifex diserte edicit, genuinam duntaxat libertatem posse intelligi quoad institutionem, quae nimirum libertas Ecclesiae doctrinae consentanea sit, non vero abusum libertatis.

(7127.) *Streiflichter auf die Holländischen Schulverhältnisse:* **Hist. polit. Blätter.** München. 1870. t. 66. p. 481. 583.

(7128—7129.) *Pestalozzi über religionslose Schulen:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1870. p. 132. Idem articulus in: *Speyerer Pilger.* 1870. nr. 39.

(7130.) *Ob die kath. Kirche allein die besten Lehrer und Schulen zu geben vermöge?* Ibid. p. 153.

(7131.) **Jahnel** *die Volksschule in ihrer geschichtlichen Entwickelung:* **Schlesisches Kirchenblatt.** 1870. nr. 7. 8.

(7132—7133.) *Ueber confessionslose Schulen:* **Trierischer Schulfreund.** 1870. p. 46. Item: *Trennung der Schule von der Kirche.* p. 56.

(7134.) **H. Rolfus** *zum Schulstreit:* **Liter. Handweiser.** Münster. 1870. p. 65. 103.

(7135.) **Conrad Sickinger** *die Communalschulen.* Mainz. 1870. Popularis libellus.

(7136.) *Der Liberalismus und die christkatholische Kirche und Schule:* **Kath. Blätter aus Tirol.** 1870. p. 225.

(7137.) *Wem gehört die Volksschule?* Ibid. pag. 287. 320.

(7138.) *Wem gehören die Schulkinder?:* **Brochüren-Cyclus** *für das kath. Deutschland.* Soest. 1870. VI. Heft.

(7139.) **Anthaller** *Christenthum, Konfession und Schule mit besonderer Berücksichtigung der österr. Schulgesetzgebung.* Regensburg. 1870.

(7140.) *Ueber die Betheiligung des österr. Clerus am*

Schulrathe: **Oest. Volksfreund**. 1870. nr. 274. 275. 281. 285. Respondet affirmative cum ea restrictione, quod Clerus tantum eo fine, ut iura Ecclesiae manutenere possit, in Senatu Scholastico Civili partem capere valeat.

(7141.) *Die kath. Kirche und die moderne Bildung:* **Wiener Kirchenzeitung.** 1870. p. 162.

(7142.) *Religions-Unterricht und Religionsübung unter staatlicher Aufsicht.* Ibid. p. 220.

(7143.) *Conturen von der Neuschule in Oesterreich.* Ibid. p. 387.

(7144.) *Ein alter Fleck auf ein neues Kleid der Volksschule.* Ibid. p. 497. 513.

(7145.) *Gedanken über die Lichtschule in Oesterreich.* Ibid. p. 578.

(7146.) *Wie weit sind wir mit der neuen Volksschule?* Ibid. p. 721.

(7147.) *Neue Phasen und Symptome an der niederösterreichischen Neuschule.* Ibid. p. 770.

(7148.) **A. Scherner** *eine Blendlaterne für die Neuschule:* **Weckstimmen** *für das kath. Volk. I. 11. Heft.* Wien. 1870.

(7149.) *Die katholische Täuschung, oder der XIX interessante Lehrertag in einer Grossstadt der deutschen Intelligenz. Ein kleiner Beitrag zur Geschichte des Liberalismus des XIX Jahrhunderts. Von einem schlichten Schulmanne.* Wien. 1870. De Viennensi Conferentia docentium.

(7150.) *Beleuchtung eines Ministerialerlasses in Schulsachen:* **Salzburger Kirchenblatt**. 1870. p. 52.

(7151.) *Verfassungs- Eid- und Schulfrage.* Ibid. p. 99.

(7152.) *Die Apostasie der grossen und kleinen Schulmeisterei, oder die Jugend im Affentheater. Von einem alten Schulmanne.* Wien. 1870.

(7153.) *Die confessionslose Schule und der Jugendbund:* **Der Bund,** *Organ für die Interessen der kath. Jugend.* Wien. 1870. nr. 5—8.

(7154.) *Einiges über die zukünftige Stellung des Lehrers und Messners:* **Kapistran.** Wien. 1870. p. 367.

(7155.) *Die Neuschule am Lande ein Bild wilder Unordnung und Erniedrigung:* **Vaterland.** Wien. 1870. nr. 198—200.

(7156.) *Beleuchtung der neuen Schulgesetze.* Ibid. nr. 305.

(7157.) *A népoktatás tárgyában:* **Magyar Állam.** Pest. 1870. nr. 8. 9. Continuatio argumenti in cursu anni 1869 inchoati.

(7158.) **Kubinszky M.** *azoknak, kik a magyar egyetemről komolyan gondolkoznak.* Ibid. nr. 15. De catholico charactere Universitatis Pestiensis.

(7159.) *A vallás-tanulmányi és egyetemi alap ugyanazon egy jogi természettel bir.* Ibid. nr. 54. ss.

(7160.) *A három theol. facultásról az egyetemen.* Ibid. nr. 71. Contra proiectum inducendarum ad Univ. Pestanam Facultatum noncatholicarum.

(7161.) **Salgó J.** *botokkal előadott argumentumok az egyetem katholikus jellege mellett.* Ibid. nr. 75.

(7162.) *A magyar egyetemről.* Ibid. nr. 89. 91. 96.

(7163.) *Az egyetemes magyar tanitógyülésre egy pár észrevétel.* Ibid. nr. 201. 203.

(7164.) *Nézetek az 1868 évi népiskolai törvény felett:* **Új Magyar Sion.** Esztergom. 1870. p. 142.

(7165.) **Novák L.** *a közösiskolák kérdéséhez.* Ibid. p. 537. Item: *A papi becsület.* Ibid. p. 946.

(7166.) *Ujabb törvényjavaslat a m. kir. egyetemről:* **Egyházi és iskolai hetilap.** Károlyfehérvár. 1870. p. 96.

(7167.) *A közös iskolák fényes (?) eredményei:* **Csanád,** *egyházmegyei közlöny.* 1870. p. 125.

(7168.) *Két kérdésre felelet:* 1. *Tekintve az egyháznak a közös iskolákról kimondott itéletét, az iskolákhoz elidegenithetlen jogát, elvállalhatja-e jó lelkiismerettel a plébános a közös iskoláknál is az iskolaszék elnökségét?* 2. *Minthogy a törvény szerént a lelkészek az iskolaszék tagjai a közös iskoláknál is, a plébánosnak mit kell, mit lehet, s mit nem tanácsos tennie?* Ibid. p. 169.

(7169.) *A hitoktatás iránt a községi iskolában.* Ibid. p. 170.

(7170.) **Nyári G.** *pár szó a vallásos nevelésről.* Ibid. p. 235.

(7171.) *A vallás- és közoktatási miniszter legujabb rendelete* (de scholis): **Egri egyházmegyei közlöny.** 1870. p. 81.

(7172.) *Az iskola és a lelkész.* Ibid. p. 113.

(7173—7174.) **Tereskei** *Protestans szó az 1868-ki népiskolai törvényhez:* **Religio.** Pest. 1870. I. 164. Articulus desumtus ex ephemeride protestantica *Magyar protestans egyházi és iskolai Figyelmező* (Debreczen. 1870), continet plures bonas reflexiones contra legem scholarem Comitiorum Hung. anni 1868.

(7175.) **Hornig** *az egyetem állása a katholika egyházban.* Ibid. p. 217.

(7176.) *Törvényjavaslat a pesti kir. m. egyetem ujból szervezése tárgyában.* Ibid. p. 276.

(7177.) **Surányi** *a keresztény iskola a modern jogállamban.* Ibid. II. 289.

(7178.) **Fr. Claisen** *de Schola confessionali iure Borussico probata.* Bonnae. 1870.

1871. (7179.) *Scuole Clericali e Scuole liberali:* **Civilta Cattolica.** Firenze. 1871. VIII. 4. p. 36. Egregia disquisitio.

(7180.) **Engelbach** *Beziehungen der christlichen Kinderschule zur Kirche.* Leipzig. 1871.

(7181.) **Mürdter** *14 Briefe über christliche Erziehung. Eltern und Lehrern gewidmet.* Stuttgart. 1871.

(7182.) *Streiflichter auf die holländischen Schulverhältnisse:* **Historisch-politische Blätter.** Müuchen. 1871. t. 67. p. 153. Continuatio insignis disquisitionis criticae, in literatura anni 1870 occurrentis, super statu scholarum communium in Hollandia.

(7183.) *Die städtische Schulorganisation, der Pseudokatholicismus und die Unterrichtsfreiheit.* Ibid. t. 68. p. 893. Notanda verba: „Will der *Staat* oder will der Magistrat einer Stadt absolute confessionelle Misch- oder confessions- und religionslose Communalschulen, so soll er sie gründen; aber er ist weder berechtiget in diese *seine* Schule jedes Kind ohne Ausnahme hineinzuzwingen, noch ist er berechtiget, um *seiner* Schule willen die bisher *confessionelle* Schule zu zerstören und so den ihrer Confession treuen Eltern das ihnen durch Geschichte und Verfassung zuerkannte und verbriefte Recht auf eine confessionelle Schulung ihrer Kinder zu stehlen und zu rauben."

(7184—7185.) **Flach** *Stellung der Volksschule zur Kirche:* **Trierischer Schulfreund.** 1871. p. 88. Item: *Ueber die Gründung eines wissenschaftlichen Volkslehrerseminars unabhängig von Staat und Kirche.* p. 309.

(7186.) *Nationalität und Staatsschule:* **Märkisches Kirchenblatt.** 1871. nr. 9.

(7187.) *Früchte der confessionslosen Schulen:* **Osnabrücker** *Kirchen- und Volksbote.* 1871. nr. 8.

(7188.) *Hat der Geistliche oder der Schullehrer den Religions-Unterricht in der Volksschule zu geben? Eine Beleuchtung der neuesten fränkischen Schulverordnung vom 11 Novemb. 1870 von einem Schulfreunde.* Würzburg. 1871.

(7189.) *Wer hat den Religionsunterricht in der Volksschule zu geben?:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1871. p. 134. Extractus ex antecedente libro.

(7190.) *Einige Gedanken zur Wiederherstellung einer bessern Jugendbildung, in specie besserer Schuldisciplin. Ein Gespräch aus der andern Welt:* **Sion,** *Zeitschrift.* Augsb. 1871. nr. 48. In forma colloquii inter tres condam Praesules Ratisbonenses *Sailer, Wittmann, Schwäbl* perstringitur nisus hodierni liberalismi ad scholas a catholica religione avellendas tendens.

(7191.) *Der moderne Reformgeist in der Volksschule und ihrem Lehrerstande.* Ibid. p. 836.

(7192.) *Der Kampf um die Schule:* **Dresdener Kirchenblatt.** 1871. nr. 38.

(7193.) *Bildung ohne Christenthum:* **Freiburger Kirchenblatt.** 1871. nr. 40.

(7194.) *Erziehung und Volksschule:* **Münstersches Sonntagsblatt.** 1871. nr. 43. ff.

(7195.) *Schulwesen:* **Schweizerische Kirchen-Zeitung.** 1871. p. 194.

(7196.) *Gedanken über den Ausschuss des konfessionellen Religionsunterrichtes in der Schule:* **Kath. Schweizerblätter.** 1871. nr. 10.

(7197—7198.) **Frid. Clerikus** *zur Seelsorge der Schulkinder.* Neuss. 1871. Est separata editio articuli ephemeridum *Kath. Zeitschrift für Erziehung und Unterricht.* Opusculum sacerdotes propius concernens, cum e contra aliud auctoris opus (1870) magis parentes contingat.

(7199.) *Der Verein für Freiheit der Schule:* **Der Katholik.** Mainz. 1871. II. 177. Articulus gravis adversus antichristiana molimina circa scholas catholico charactere exuendas.

(7200—7216.) Ephemeris Vindobonensis **Wiener Kirchenzeitung.** 1871 pluribus articulis rem complexa est: a) p. 3: *Pädagogische Streiflichter.* — b) p. 33: *Der Schuljammer in Oesterreich.* — c) p. 132: *Die confessionelle Volksschule in Deutschland.* — d) p. 131: *Zur Schulfrage.* Ex ephemeride *Bohemia.* — e) p. 145: *Erfüllte bischöfliche Prophezeiungen.* Impleta esse allegat, quae Praesules Monarchiae in sua ad Caesarem repraesentatione anno 1867 circa scholas ab Ecclesiae influxu avulsas et religioso charactere exutas vaticinati fuere. — f) p. 157: *Der confiscirte Hirtenbrief.* De epistola pastorali Eppi Tridentini circa scholas per Advocatum Status supprimi decreta. — g) p. 161: *Die Crisis der Neuschule in Oesterreich.* — h) p. 212: *Die Schule, Lebensfrage für Oesterreich.* Praestans articulus, qui sic concluditur: *Muth, Vertrauen und Ausdauer; und einiges Zusammenwirken des kath. Volkes mit seinen Bischöfen und Priestern kann und wird die katholische Schule zurückerobern, von welcher allein der Bestand und das Heil Oesterreichs abhängt.* — i) p. 323 et 486: *Polizeiwidrige*

Betrachtungen eines Schulmeisters. k) p. 334: *Zur Illustrirung der confessionslosen Schule.* — l) p. 339: *Confessionslose Schulen.* — m) p. 347: *Neuaerarischer Schul-Misch-Masch.* — n) p. 354: *Ein Bild des modernen Fortschrittes.* — o) p. 380: *Eine Petition an das Ministerium um Sistirung des neuen Volksschulgesetzes.* — p) p. 561: *Das Lehrer-Conciliabulum von Linz.* — q) p. 641: **Huhn** *Unterrichtsfrage.* Est oratio in Congressu Catholicorum Germaniae habita. — r) p. 706: *Der Fürstbischof von Brixen über die Schule.* Sermo Praesulis Brixinensis in Congressu docentium Tirolensium habitus. —

(7217.) *Die confessionslose Schule.* Linz. 1871. Stylo populari, et admodum fundate refellit omnia liberalium argumenta.

(7218.) *Der Schulstreit:* **Gegenwart.** Wien. 1871. p. 273. Item: *Der Liberalismus ist ein Betrüger des kathol. Volkes.* Ibid. p. 280.

(7219—7220.) **Leonhardi** *das Verhältniss von Schule, Staat und Kirche. Streitschrift und Thesen aus Anlass des von* Todtenhaupt *vorgeschlagenen Volkslehrerseminars.* Prag. 1871. Extractus ex ephemeride: *Die neue Zeit.*

(7221—7222.) **Joh. Zwerger** Fürstbischof von Seccau, *die Volksschule in ihren Beziehungen zu Familie, Kirche und Staat.* Wien. 1871. Fusum et eruditum opus pro schola catholica. Extractum eius exhibet: *Wiener Kirchenzeitung.* 1871. p. 728. 742.

(7223.) *Einige historische Erinnerungen über das Schulwesen, wie es bald vom Staate, und bald wieder mehr von der christlichen Kirche im Laufe der Zeit nach Christus bis auf unsere Aera gehandhabt wurde:* **Kath. Blätter aus Tirol.** 1871. nr. 2.

(7224.) *Historische Notizen über das Verhalten der modernen Staaten zum Schulwesen.* Ibid. nr. 437.

(7225.) *Was thaten und leisteten die geistlichen Schulvisitatoren in Tirol vor der neuen Aera?* Ibid. p. 683.

(7226.) **Schenk** *die kathol. Schule und der Streit um dieselbe. Flugblatt des kath. conservativen Volksvereins von Bozen und Umgebung.* Bozen. 1871.

(7227.) *Linzer Schulconflict:* **Salzburger Kirchenblatt.** 1871. p. 138. Communicat acta recentissima de quaestione sic dictorum Consiliariorum Scholasticorum suscitata et decisa.

(7228.) *Zum neuen Schulgesetze:* **Oesterr. Volksfreund.** 1871. nr. 152. Crisis novae legis scholaris.

(7229.) *Die Volksschule in ihren Beziehungen zu Familie, Kirche und Staat.* Ibid. nr. 242. Analysis libri ab Eppo Seccoviensi elucubrati et paulo ante laudati.

(7230.) *Ueber die Theilnahme der Geistlichen am Schulrathe in Oesterreich:* **Archiv für kath. Kirchenrecht.** Mainz. 1871. XXV. 307. Acta huc spectantia in *Monumentis* nostris *Catholicis* exhibentur.

(7231.) *Die der Kirche im Concordate garantirten Rechte auf die Volksschule, ihre Wichtigkeit und die Mittel sie wieder zu erlangen:* **Linzer theol. praktische Quartalschrift.** 1871. p. 189.

(7232.) *Die religionslose Schule in Nordamerika:* **Der Bund.** Wien. 1871. nr. 7.

(7233.) *Zur Lösung dreier Zeitfragen: Christenthum, confessionsloser Religionsunterricht, Völkerfriede. Für Erzieher, Religionslehrer, Bildungsvereine* etc. Prag. 1871.

(7234.) **Haragó József** *a kath. Iskolakérdés tekintettel korunk- s hazánkra.* Pécsett. 1871.

(7235.) **Beke Antal** *Jányeszmék a felekezeti és közös iskolák ügyében, szülöknek és a vallásos nevelés minden barátinak felajálva.* Gyula-Fehérvár. 1871.

(7236.) **Oltványi Pál** *a népiskolai közoktatási törvény,* in opere: *A catholica Egyház és a Parlament Magyarhonban.* Szeged. 1871. p. 48.

(7237.) **Szerényi Endre** *neveljük a népet! vagyis népnevelésügyi értekezések.* Pest. 1871.

(7238.) **Besnyei Ferencz** *az egyház és iskola, mulatságos elmefuttatások gyalog s lóháton, a modern népboldogítóknak különös figyelmébe ajánlva.* Pozsony. 1871.

(7239.) *Magyarország történelme a Pesti közös isko-*

lákban: **Religio.** Pest. 1871. II. 108. Crisis historici libri pro scholis communibus praescripti (protestantici).

(7240.) *Lelkészet és tanoda, — a felekezetiség jogosultsága:* **Uj Magyar Sion,** *egyházirodalmi folyóirat.* Esztergom. 1871. p. 458.

(7241.) *Közös iskolák:* **Magyar Állam.** 1871. nr. 146.

(7242.) **Szőllősy** *Előnyösebbek-e a közös iskolák a felekezetieknél?* Ibid. nr. 153.

(7243.) **Novák Lajos** *a községi iskola hátrányai az államra, társadalomra és keresztény művelődésre.* Eger. 1871.

(7244.) *Az állam kezelése alatt lévő közös iskolák rövid jellemzése, és a mi teendőink az iskolákra nézve:* **Katholikus Néplap.** Pest. 1871. nr. 28.

(7245.) **Ullerich** *milly hátrány háramlik a községi iskolákból általában az államra, a társadalomra és keresztény mivelődésre?:* **Egri egyházmegyei Közlöny.** 1871. nr. 14.

---

k) Liter. de **bonis ecclesiasticis.**

(Vol. IV. 1231.)

a) Lit. contra ius Eccl.

1800—1865. 5234. **I. Vosmaër** *disputatio politico-iuridica de decimis et iure decimandi.* Lugd. Batav. 1821.

5235. **I. Rengers Hora Siccama** *de iure Summi Imperii, bona civium dominio Civitatis subiiciendi.* Groningae. 1827.

5236. **I. Dykmeister** *diss. historico-iuridica de decimandi iuris historia recentiori.* Lugd. Batav. 1831.

5237. *Ueber den Ursprung des Zehnten. Eine historisch-rechtliche Erörterung.* Karlsruhe. 1831.

5238. **Nieuwenhuis** *specimen academicum animadversiones continens historicas, oeconomicas super decimis et ius decimandi.* Lugd. Batav. 1841.

5239. **Förster** *Theorie der preussischen Gesetze über*

das Eigenthum am Kirchenvermögen: **Der Prophet.** Breslau. 1846. VIII. 225.

5240. **Fred. Lud. Rambonnet** *specimen historico-iuridicum de iis, quae recentiori aetate circa decimarum abrogationem acta sunt.* Traiecti ad Rhenum. 1847.

5241. **Ios. Buniva** *dei beni e della proprieta secondo il Codice civile.* Torino. 1859.

5242. **Franc. Dini** *della costituzione civile del Clero e dell' incameramento dei beni ecclesiastici.* Firenze. 1860.

5243. **L. Glissenti** *i Canonisti ed i politici, ossia i beni della Chiesa considerati nei rapporti civili.* Brescia. 1861.

5244. **Ios. Piola** *una discussione sui beni ecclesiastici raccontata.* Firenze. 1861.

5245. *Sulla conversione dell asse ecclesiastico. Considerazioni ai deputati del Parlamento italiano.* Milano. 1865.

1866. 5246—5247. **J. Pfefferi** *die Einziehung der Kirchen-, Stifts- und Klostergüter. Historische Skizze nebst einem Anhang: Geld für Oesterreich.* Leipzig. 1866. Censura libri in: *Bonner theol. Literaturblatt.* 1867. p. 430.

5248. **Lucian Herbert** *die todte Hand. Roman mit Anlehnung an das nationale, kirchliche und sociale Leben Oesterreichs.* Leipz. 1866.

5249. **E. Marliani** *sull' urgenza di una legge di disammortizzazione generale.* Pisa. 1866.

5250. **Salvatore Tomasino** *i diritti del potere civile sulle associazioni religiose e sui loro beni.* Palermo. 1866.

1867. 5251. **Friedmann Bernát** *az Egyház tulajdonjogáról:* **1848:** *Politikai Szemle.* Pest. 1867. nr. 103. 105.

5252. **Omero Bozino** *la finanza del Regno d' Italia, e la vendita dei Beni Ecclesiastici.* Firenze. 1867.

5253. *Commerciabilita dei beni di mano-morte. Proemio e schema di legge per A. G. D.* Firenze. 1867.

5254. **Biagio Privitero** *i beni ecclesiastici ed il credito fondiario italiano affidato all' interesse della popolazione.* Palermo. 1867.

5255. **Federico del Rosso** *Giudizio sul diritto di proprieta della Chiesa.* Firenze. 1867.

5256. *Legge decreto e regolamento per la liquidazione dell' asse ecclesiastico coi relativi moduli e prospetti.* Firenze. 1867.

5257. **Stanislao Mancini** *Discorsi pronunciati nella Camera dei Deputati nelle tornate dei 10—12 Luglio 1867 nella discussione del progetto di legge sulla liquidazione dell' asse eccl*, Firenze. 1867.

5258. *Raccolta delle leggi e dei regolamenti relativi alla soppressione degli Ordini Religiosi e all' asse ecclesiastico.* Firenze. 1867.

5259. **Fr. Borgatti** *Discorsi pronunciati alla camera elettiva nella discussione sull' asse ecclesiastico.* Firenze. 1867.

5260. **R. Lambruschini** *Discorso sulla liquidazione dell' Asse Ecclesiastico letto al Senato del Regno nella seduta del 8 Agosto 1867.* Firenze. 1867.

5261. **Federico Seismit-Doda** *delle condizioni finanziarie e della alienazione dei beni ecclesiastici; discorso pronunziato alla Camera dei Deputati nella tornata del 26 Luglio 1867.* Firenze. 1867.

5262. **Vinc. Zecca** *la legge sulla liquidazione dell' Asse Ecclesiastico, corredata delle discussioni parlamentari, di ampli commenti, di massime di giurisprudenza etc.* Chieti. 1867.

5263. *Risposta a tutte le osservazioni fatte alla legge sulla Liberta della Chiesa e sulla conversione e liquidazione dell' Asse Ecclesiastico.* Firenze. 1867.

5264. **Pascal Duprat** *l' Etat et la Main-Morte ou la Loi sur les Biens de l' Eglise.* Florence. 1867.

5265. **Cavaglion** *Loi sur le patrimoine ecclesiastique en Italie* (7 Juillet 1866), *precedée d' une introduction.* Paris. 1867.

5266. *V. J. V. G. de la proprieté ecclesiastique en*

France et en Belgique. Dissertation sur la capacité civile des dioceses, des paroisses et des etablissements diocesains et paroissaux. Paris. 1867.

5267. *L' Asse Ecclesiastico. Opuscolo di P. B. G. in Spoleto.* Firenze. 1867.

5268. **Eusebio Bracco** *Progetto di ammortamento del debito pubblico con la cessione dei beni ecclesiastici al Consorzio nazionale.* Torino. 1867.

5269. **Giovanni Clive** *la liquidazione dell' Asse Ecclesiastico, poche parole.* Grosseto. 1867.

5270. **Napoleone Gasparini** *legittima liquidazione dell' Asse Ecclesiastico.* Firenze. 1867.

1868. 5271. **Guglielmo Rossi** *il valore dell' Asse Ecclesiastico mobilizzato e venduto senza veruna perdita per mezzo di Boni Reali.* Milano. 1868.

5272. *Manuale di tutte le leggi, decreti e regolamenti relativi alla liquidazione dell' Asse Ecclesiastico coll' aggiunta di tutte le circolari emanate del Ministero delle Finance a tutto agosto 1868. etc.* Firenze. 1868.

5273. **Bernhard Hübler** *der Eigenthümer des Kirchenguts. Eine civilistische Antwort auf eine canonistische Frage.* Leipzig. 1868.

5274. **Dorner** *kurze Erörterung der Rechtsfrage: wem das Eigenthum am Kirchengute zusteht?* Rosenheim. 1868.

1869. 5275. **Giuseppe Buniva** *dei Beni e della proprieta secondo il Codice Civile del Regno d' Italia.* Torino. 1869.

1871. 5276. **H. v. Pöschinger** *das Eigenthum am Kirchenvermögen, mit Einschluss der heiligen und geweihten Sachen dargestellt auf Grund der Geschichte des Kirchenguts und des kath. und prot. Kirchenrechts.* München. 1871. Auctor non controvertit quidem ius proprietatis Ecclesiae

quoad bona, sed tamen influxum et potestatem Status ita extendit, ut fere huic uni tribuat omnem circa bona ecclesiastica auctoritatem.

β) Pro iure Eccl.

1800—1865. (7246.) *Ein paar Worte eines Landpfarrers an seine Amtsbrüder wegen der Einziehung der Zehenden und Widumgüter.* 1800.

(7247.) **Muzzarelli** S. I. *percontatio facta catholicis bona ecclesiastica retinentibus, quae de Republica Cisalpina emerunt sine assensu Pontificio.* Ferrariae. 1800.

(7248.) **S. Wiest** *über Aufhebung der Zehenten.* Ulm. 1833.

(7249.) **A. Fleming** *acroasi storica sulle Decime, nella quale si dimostra ch' esse siano un emolumento destinato al culto di Dio, al mantenimento del Sagrifizio e del Clero, tanto prima quanto dopo le leggi di Mose sino al tempo presente.* Londra. 1835.

(7250—7305.) *Defense de l' Eglise protets contre la saisie de biens ecclesiastiques. Mexico, Guadalajara, Puebla, Orizaba etc.* 1837—1864. Universim 56 opuscula in duobus voluminibus.

(7306.) **Jaime Balmes** *Observaciones sociales, politicas, y economicas sobre los bienes de Clero.* Vich. 1840. Editio italica occurrit Vol. IV. 1247. nr. 2912.

(7307—7320.) De *Decimis* in *Bavaria* plura prodiere annis Seculi quadragesimis opuscula: a) *Abhandlung über das Verhältniss des Grünzehents in Bayern.* Regensburg. 1841. — b) *Ueber Zehent nach bayrischem Rechte.* Ibid. 1842. — c) **Wisnet** *über die Wirkung des absoluten, namentlich des pfarrlichen Grosszehentrechtes* — Ibid. 1841. — d) **Wisnet** *weitere Abhandlung über Zehent bei Veränderung des Feldbaues.* Ibid. 1841. — e) **Schwindl** *die Folgen der Zehentprocesse zwischen Pfarrern und Pfarrkindern.* Neuburg. 1842. — f) **Wisnet** *über Zehent bei Verwendung von Getreidefeldern zum Anbau kleiner Früchte.* Passau. 1844. —

g) **Mang Veit** *Amulet für christliche Gemeinden, Bürger und Bauern bezüglich auf das Ablösungsgesetz.* Augsburg. 1848. — h) *Das Ablösungsgesetz für das bayerische Landvolk erläutert und erklärt.* Würzburg. 1848. — i) *Gesetz über die Aufhebung der standes- und gutsherrlichen Gerichtsbarkeit, dann die Aufhebung, Fixirung und Ablösung der Grundlasten in Bayern mit erläuternden Noten.* Nördlingen. 1848. — k) *Betrachtungen über das k. b. Fixirungs- und Ablösungsgesetz vom 4 Juni 1848.* Landshut. 1848. — l) **Westermayer** *die VIII Seligkeiten des Ablösungsgesetzes. Aus dem* Kath. Hausfreund *besonders abgedruckt.* Regensburg. 1848. — m) *Beleuchtung der Vortheile und Nachtheile des bayer. Ablösungsgesetzes. Zugleich eine Widerlegung der* Westermayer'*schen Abhandlung.* Landshut. 1848. — n) *Rechts nicht links. Eine Antwort auf die Flugschrift: Rechts und Links.* 1848. — o) *Beleuchtung des Ablösungsgesetzes.* Augsburg. 1849.

(7321.) **Despojo** *de los bienes ecclesiasticos. Apuntes interesantes para la historia de la iglesia Mexicana.* Mexico. 1847.

(7322.) *Juicio historico-canonico-politico de la autoridad de las naciones en los bienes ecclesiasticos.* Oaxaca. 1847.

(7323.) **Mario Felice Peraldi** *sugli Istituti ecclesiastici e loro possedimenti.* Roma. 1850.

(7324.) **Jos. de Lipski** *de iure Decimarum Ecclesiasticarum in Polonia animadversiones historicae.* Vratislaviae. 1857.

(7325.) **Krabbe** *wem steht das Eigenthum der vormaligen Jesuitengüter, beziehungsweise das Recht zu, sie zu verwalten und zu den stiftungsmässigen Zwecken zu verwenden?* Münster. 1855.

(7326.) **Eug. Latour** *opuscule sur les biens du clerge en general, sur la domaine et la puissance temporelle du Pape.* Toulouse. 1855.

(7327.) *Das Kircheneigenthum und der Staat:* **Der Wahrheitsfreund.** Cincinnati. 1855. XVIII. 342.

(7328.) *Das Kirchenvermögen.* Ibid. p. 362.

(7329.) **Nilinse** *les Biens de l' Eglise, comment on met la main dessus, et ce qui s'ensuit.* Plancy. 1856.

(7330.) **Cucherat** *de l' origine et de l' emploi des biens ecclesiastiques au moyen age.* Lyon. 1860.

(7331.) **Bienvenu** *l' Eglise, l' Etat, et la Liberté.* Paris. 1861.

(7332.) **Bizet** *le Catholicisme et la Liberté.* Alger. 1861.

(7333.) **Soenens** *des fabriques d' eglises et de la liberté de l' eglise catholique.* Louvain. 1862.

(7334.) *J Beni della Chiesa:* **Archivio dell' Ecclesiastico.** Firenze. 1865. IV. 419. Praestans disquisitio.

(7335.) *J. Beni della Chiesa-Dialoghi tra don Fedele parroco e Sempliciano studente.* Bologna. 1865.

1866. (7336.) *Die Einziehung der Kirchengüter:* **Wiener Kirchenzeitung.** 1866. p. 356.

(7337.) *Kirchengüter und Judenblätter.* Ibid. p. 417.

(7338.) *Das göttliche Recht der Kirche als einer sichtbaren Gesellschaft, zeitliche Güter zu erwerben, und mit eigener Verwaltung zu besitzen, im Gegensatze zu den Principien des freimaurerischen Rechtsstaates:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1866. nr. 26.

(7339.) *Az egyházi javak iránti figyelem a háboru elöestéjén:* **Idők Tanuja.** Pest. 1866. nr. 106. Contra pagellas politicas Austriacas, bonis eccl. inimicas.

(7340.) *Méltatása* **gróf Zay Károly** *azon syrénhangjainak, hogy a kath. Klerus a haza nagyságáért mondjon le önkényt javairól s fényes állásáról.* Ibid. nr. 129. 170.

(7341.) *La Proposta del Ministero e il Consiglio del Minghetti sopra l' incameramento dei Beni della Chiesa:* **Civilta Cattolica.** Roma. 1866. VI. 5. p. 522.

(7342.) *La nuova legge proposta al Parlamento di Firenze contro i Diritti della Chiesa.* Ibid. p. 656. Continuatio argumenti praecedentis de bonis eccl.

(7343.) *J Beni del Clero.* Firenze. 1866.

(7344.) *Il Dritto che ha la Chiesa di possedere indipendente da qualsivoglia umana autorita:* **Civilta Catt.** 1866. VI. 7. p. 652.

1867. (7345.) *Einziehung der Kirchengüter:* **Die Gegenwart.** Wien. 1867. p. 880.

(7346.) *Ist es wahr, dass die Inhaber geistlicher Güter nur Nutzniesser, nicht aber Besitzer, daher nicht wahlberechtigt seien? Aufklärung einer irrigen Ansicht.* Ibid. pag. 921.

(7347.) *Die Kirchenraubfrage kommt auf die Tagesordnung.* Ibid. p. 995.

(7348.) *Etwas über die Veräusserung der Güter der todten Hand.* Ibid. p. 1043.

(7349.) *Der Italienische Handel mit dem Kirchengut:* **Oesterr. Volksfreund.** Wien. 1867. nr. 24.

(7350.) *Zum Finanzprojecte „Scialoja."* (Ital.). Ibid. nr. 27.

(7351.) *Kriegserklärung gegen das Kirchengut.* Ibid. 201.

(7352.) *Josefinische Silhovetten: Verfahren mit dem eingezogenen Klostergut:* **Historisch-politische Blätter.** München. 1867. LIX. 81.

(7353.) *Die Güter der todten Hand:* **Leipziger Kirchenblatt.** 1867. nr. 23.

(7354.) *Ein Wort über die Besteuerung der sogenannten todten Hand:* **Salzburger Kirchenblatt.** 1867. p. 381.

(7355.) *Der kranke Staatssäckel und die todte Hand in Italien:* **Wiener Kirchenzeitung.** 1867. p. 81.

(7356.) *Die Italienischen Finanzen und die Kirchengüter.* Ibid. p. 385.

(7357.) *Einige Fragen über die Kirchengüter.* Ibid. p. 544. Contra ephemerides Viennenses Iudaicas.

(7358.) *Eingabe der Landespriesterschaft Obwalden* (in der Schweiz) *über die Verwaltung der Kirchengüter:* **Schweizerische Kirchenzeitung.** 1867. p. 293.

(7359.) *Schicksal derjenigen, welche für den Kirchenraub stimmen.* Ibid. p. 427. 435.

(7360.) *Ueber das Eigenthum des Kirchenvermögens:* **Freiburger Kirchenblatt.** 1867. p. 217.

(7361.) **Fr. Rieder** *Rückblick auf die Sitzung des oberösterr. Landtages vom 22 Febr. 1867.* Linz. 1867. De bonis ecclesiasticis.

(7362.) **Uhrig** *das Kirchengut. Ein Versuch zur Lösung der Frage, wem das Eigenthum zustehe an den Kirchen und den aus ihnen hervorgegangenen Stiftungen.* Augsburg. 1867.

(7363.) **Septimius M. Vecchiotti** in *Institutionibus Canonicis.* Taurini. 1867. editis Vol. 2. part. 1. p. 154 ss. de bonis eccles. disserens, tum id probat, quod bona eiusmodi, velut ad Dei cultum et honorem dicata, sint perpetuo sancta et inviolabilia; tum evolvit, non modo adversus iustitiam sed etiam contra religionem immane scelus perpetrare eos, qui audent res Ecclesiae in suos vel alienos usus usurpare, et simul memorat plura exempla divinae ultionis in usurpatores bonorum eccles.

(7364.) *A birtokos egyházi testületek jelentősége különösen hazánkban:* **Idők Tanuja.** 1867. nr. 34. 35.

(7365.) *Az Egyházi Javak.* Ibid. nr. 36. 52.

(7366.) **Schaub** *az Egyház birtokjoga független az államtól.* Ibid. nr. 71. 78. 80.

(7367.) *Az idők jelei.* Ibid. nr. 81.

(7368.) **Nedeczky** *az egyházi javak secularizátiójáról Magyarországban.* Ibid. nr. 275—278.

(7369.) Idem, *offenes Schreiben an seinen Freund Z . . . . . y über die Secularisation der Kirchengüter in Ungarn.* Trenchin. 1867.

(7370.) **Schlauch** *a katholika egyházi javak birtok czime Magyarországban:* **Religio.** Pest. 1867. I. 97—145.

(7371.) **Oltványi Pál** *néhány szó az egyházi javakról.* Est appendix libri: „a Csanádi püspöki megye birtok viszonyainak rövid története." Szeged. 1867. p. 158.

(7372.) *Az egyházjavak tulajdonjogi természete:* **Pesti Hirnök.** 1867. pluribus locis, cumprimis nr. 36.

(7373.) *L' Ebreo* Mires *difende i beni ecclesiastici:* **Unita Cattolica.** Torino. 1867. pag. 516. Defensio haec sive apologia continetur in epistola, quam memoratus Hebraeus ad Rothschildianos fratres dimisit, quaeve in pagellis gallicis „Presse" 13 Maii 1867 vulgata fuit.

(7374.) *La Legge di nuova Spogliazione della Chiesa proposta dal Ministro „Scialoja" :* **Civilta Cattolica.** Roma. 1867. VI. 9. p. 385.

(7375.) *Le Ragioni di alcuni Cattolici per consigliare al Clero l' adesione alla legge dello „Scialoia."* Ibid. pag. 641.

(7376.) **Ghilardi** Vescovo di Mondovi, *il ritorno d' Italia a Pio IX condottavi dal ministro Scialoia, ossia norma cattolica nella discussione della sua legge.* Mondovi. 1867.

(7377.) Idem, *la legge Ferrara riprovata da tutti i diritti che ha la Chiesa di possedere beni temporali indepedente dal civile potere.* Mondovi. 1867. Opusculum praesens iam a. 1855 qua anonymum impugnabat similem legem Rattazzianam.

(7378.) *La Liquidazione dell' Asse Ecclesiastico:* **Civilta Cattolica.** 1867. VI. 12. p. 5.

(7379.) *G. D' A. P. N. benevolo avviso agli usurpatori dei beni ecclesiastici.* Napoli. 1867.

(7380.) **Franc. Tropeano**-*Ragionamenti famigliari per popolo su i beni della Chiesa, gli ecclesiastici etc.* Napoli. 1867.

(7381.) **Sarnelli** *la proprieta della Chiesa ed i suoi usurpatori:* **Giardinetto di Maria.** Bologna. 1867. II. 4. pag. 405.

(7382.) **Catucci** *sull' Asse ecclesiastico.* Firenze. 1867. Extractum ex ephemeride: *La Liberta.*

(7383.) **Fr. Cavagnari** *sulla conversione dell' Asse ecclesiastico.* Cremona. 1867.

(7384.) **Ant. Ghivizzani** *a proposito dell' Asse ecclesiastico; lettera al Direttore della Gazzetta di Firenze.* Firenze. 1867.

(7385.) **Salvago** *agli elettori del collegio di Pontedecimo. Osservazione dell' Asse Ecclesiastico.* Firenze. 1867.

(7386.) **Ciro Tinelli** *saggio per uno schema di legge sull' Asse ecclesiastico.* Bari. 1867. Est appendix operis: „la vera idea della libera Chiesa in libero Stato."

(7387.) *Indirizzo alla Camera dei Deputati sull' operazione Dumoncean di 600 millioni dei beni ecclesiastici.* Milano. 1867.

(7388.) *De la Proprieté ecclesiastique en France et en Belgique. Dissertation sur la capacité civile des dioceses, des paroisses et des etablissements diocesains et paroissiaux. Par V. J. V. G.* Paris. 1867.

1868. (7389.) *Wohin soll das führen?* (Einziehung der Kirchengüter): **Gegenwart.** Wien. 1868. p. 32.

(7390.) **Deby** *über Schenkungen und Vermächtnisse an Kirchen in dem linksrheinischen Theile der preussischen Rheinprovinz:* **Archiv** *für kath. Kirchenrecht.* Mainz. 1868 XIX. 110.

(7391.) **Pachmann** *zur Frage um den legitimen Fortbestand des Kirchenvermögens in Oesterreich.* Ibid. p. 286.

(7392. *Praktische Fragen über die kirchliche Vermögensfähigkeit und insbesondere Erbfähigkeit, und über die rechtliche Vertretung der Kirche in ihren Vermögensrechten.* Ibid. XX. 119.

(7393.) **Hirschel** *das Staats- und Gemeinde-Einkommen der Geistlichen nach kanonischem und französischem Rechte. Mit Bezug auf das Urtheil des gh. Hessischen Kassationshofes in Sachen der Verwaltung der Pfarrei S. Christoph zu Mainz gegen die Stadt.* Mainz. 1868.

(7394.) *Die todte Hand. Her mit dem Kirchenvermögen!* Wien. 1868. Est fasciculus II collectionis: *Oesterreichische Volksschriften.*

(7395.) *Wer ist Eigenthümer des Kirchenguts?:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1868. nr. 9. 12. 32.

(7396.) *Was wollen die Feinde der Kirche, wenn sie*

die Einziehung der Kirchengüter begehren? **Salzb. Kirchenblatt.** 1868. p. 81.

(7397.) *Die unverantwortliche Verschleuderung der italienischen Kirchengüter.* Ibid. p. 147.

(7398.) *Die todte Hand:* **Wiener Kirchenzeitung.** 1868. pag. 19.

(7399.) *„Dorner's" Kirche und „Dorner's" Staat. Abfertigung der Brochüre: Kurze Erörterung der Rechtsfrage, wem das Eigenthum am Kirchengute zustehe?* München. 1868. Opusculum, quod hic refellitur, superius indicatum habetur.

(7400.) *Das Eigenthumsrecht am Kirchengut:* **Münchener Pastoralblatt.** 1868. nr. 9.

(7401.) *Die Güter der todten Hand:* **Düsseldorfer Sonntagsblatt.** 1868. nr. 39.

(7402.) **Bacsák** *a papi tizedről:* **Idők Tanuja.** Pest. 1868. nr. 205. 206.

(7403.) *Néhány szó az egyházi javak jogos birtoklásáról.* Ibid. nr. 221. 223.

(7404.) **Sziszeki** *a papitized kárpótlása:* **Magyar Állam.** Pest. 1868. nr. 8.

(7405.) **Knauz** *az Egyházi Javak magyar jogtörténeti szempontból:* **Magyar Sion.** Esztergom. 1868. VI. 5. 81. 161. 241.

(7406.) **Lorenzo e Vincenzo Gando** *Confutazione della sentenza della corte d' appello di Torino del 15 Feb. 1868, ossia dimostrazione dell' erroneita della tesi sostenuta dal regio demanio, essere le fabbricerie delle Parrochie soggette alla conversione dei loro beni immobili in rendita sul debito publico, e alla tassa straordinaria del 30 per 100, a termini delle leggi 7 Luglio 1866 e 15 Agost. 1867.* Genova. 1868.

(7407.) **Giovanni Naselli** *Rapporti dell' Arcivescovo di Palermo al Ministro di grazia e giustizia e dei culti.*

Palermo. 1868. Protestationes AEppi Panormitani pro tuendis iuribus mensae AEppalis et contra spoliationem Gubernialem.

(7408.) **Antonio Soggiu** *alcune osservazioni sopra le leggi del 7 Luglio 1866 e del 15 Agosto 1867.* Cagliari. 1868. Contra leges de bonis eccles.

(7409.) *Le Mani Morte riconosciute de Bellazzi Mani Sicure:* **Unita Cattolica.** Torino. 1868. p. 45.

(7410.) *La Sapienza di Rattazzi nell' operazione sui beni ecclesiastici.* Ibid. p. 337.

(7411.) *Sulla Compera dei Beni Ecclesiastici, opuscolo teologico-canonico.* Locarno. 1868. Eximia lucubratio.

1869. (7412.) **Franc. d' Aloia** *Esame critico di una sentenza della Corte di Appello di Aquila, in materia concernente l' Asse ecclesiastico.* Bari. 1869.

(7413.) *Eigenthums- und Verfügungsrecht der Cleriker über ihr Vermögen:* **Paderborner Pastoralblatt.** 1869. nr. 4.

(7414.) **Moulart** *le droit de propriete de l' Eglise:* **Revue Catholique de Louvain.** 1869. *Nouvelle Serie.* I. 369.

(7415.) **Schulte** *die juristische Persönlichkeit der kath. Kirche, ihrer Institute und Stiftungen, sowie deren Erwerbsfähigkeit.* Giessen. 1869.

(7416.) *Kapital der „todten Hand“:* **Märkisches Kirchenblatt.** 1869. nr. 44.

(7417.) *Die kathol. Kirche vor dem Forum des Civilrechts; nach der neuesten Schrift von* Schulte (supra): **Bamberger Pastoralblatt.** 1869. p. 93.

(7418.) *Der Erwerb für die „todte Hand“ und staatliche Verfügungen hierüber.* Ibid. p. 161.

(7419.) **Sebők László** *az egyházjavak jogalanya:* **Magyar Állam.** Pest. 1869. nr. 218. 221. 223.

(7420.) **Krajcsik János** *az „Amortisatio“ törvénye.* Ibid. nr. 229.

7421.) **Cselka Nándor** *elmélkedések az egyházbirtoknak az állam által történt lefoglalása felett:* **Religio.** Pest. 1869. II. 97. 105. 113.

1870. (7422.) **Raffaele Carnevali** *il Clero e il Parlamento italiano dal 1860 al 1870.* Foligno. 1870. Gravibus demonstrat argumentis iniustitiam et iniquitatem spoliationis, per Subalpinum Gubernium quoad bona Cleri in effectum deductae.

(7423.) **Decoppet** *le Bien de l' Eglise.* S. Germain. 1870. Contra pastorem protest. *Dhombres.*

(7424.) *Die Einziehung der Kirchengüter:* **Wiener Kirchenzeitung.** 1870. p. 371.

(7425.) *Die Säcularisation von 1803 in Frankfurt a. M.* **Die kathol. Bewegung.** Frankf. 1870. p. 137.

(7426.) **Simor** F. Primas v. Ungarn, *die Verwaltung des Kirchenvermögens in Ungarn: ein Schreiben des Primas von Ungarn vom 16 Nov. 1869 an das erzbischöfliche Gen. Cap. Vicariat zu Freiburg i. B.:* **Archiv für kath. KRecht.** Mainz. 1870. XXIII. 264.

(7427.) **Biró Béla** *az egyházi javak és az országgyülés:* **Egyházi és iskolai hetilap.** Károlyfehérvár. 1870. p. 73.

(7428.) *A megürült föpapi javak intercalaris' jövedélme s a föpapok hagyatéka s végrendelete:* **Magyar Állam.** Pest. 1870. nr. 26. 29. 43. 44. 48. 51.—60. 61. 82.

(7429.) *Egyházi birtok.* Ibid. nr. 77. 95. Omnes hae disquisitiones egregie deductae sunt, proprietatem bonorum Ecclesiae Hungaricae tuentes.

1871. (7430.) *Secularisation der Kirchengüter:* **Schweizerische Kirchenzeitung.** 1871. p. 178. Postquam ius Ecclesiae circa sua bona extra omne dubium posuit, expendit quaestionem: num in casu necessitatis bona Ecclesiae secularisari queant? et respondet: id nonnisi sub certis conditionibus et peculiari Ecclesiae ipsius facultate atque auctoritate fieri posse.

(7431.) *Ueber die bevorstehende Einziehung der geistlichen Güter:* **Salzburger Kirchenblatt.** 1871. nr. 4. De italica secularisatione bonorum eccles. iuxta Corresp. Genevensem. (Genfer Corresp.)

(7432.) *Ein Gegenstück zu dem Kapitel: über die*

Kirchengüter und die reichen Klöster. Ibid. p. 151. Perstringit articulum ephemeridis Viennensis *Morgenpost* sub praevio titulo bona Ecclesiae impetentem.

(7433.) **Porubszky József** Can. Agr. *a Magyarországi kath. Püspökségek, káptalanok, plebániák, zárdák s egyházi Intézetek javainak jogi jellege s alanya.* Eger. 1871. Eximia dissertatio.

(7434.) **Ambrus József** *mit tesznek elleneink:* **Magyar Állam.** Pest. 1871. nr. 17. Pro defensione bonorum Ecclesiae.

(7435.) *Az egyházi javak saecularisátiója Franciaországban 1789—1796:* **Uj Magyar Sion.** Esztergom. 1871. p. 401.

(7436.) *Egyházi javak, alapok, alapitványok:* **Egyházi és iskolai hetilap.** Károlyfehérvár. 1871. p. 186.

Appendix: Literatura de **Societate Iesu.**

(Vol. IV. 1265.)

α) Contra Soc. Iesu.

1800—1820. 1071. **Fagerström** *specimen academicum de Iesuitis Ecclesiae Sveo-Gothicae olim insidiantibus.* Upsaliae. 1813.

1072. *Aehnlichkeit der Jesuiten und der Protestanten in literarischer Hinsicht:* **Quartalschrift** *für kath. Geistliche.* Salzburg. 1815. IV. 1. p. 359. Contra literarium monopolium Soc. Iesu.

1073. **St. Priest** *Histoire de la Chute des Iesuites au XVIII siecle 1750—1782.* Bruxelles. 1815.

1074—1075. *Du Retablissement des Iesuites en France.* Paris. 1815. Anno sequente denuo recusus liber sub titulo: *Du Retablissement des Iesuites en France. Par M. S. ancien magistrat. Seconde edition, corrigee et augmentee considerablement. On ya joint una Replique au un Journaliste soi-disant l' Ami de la Religion.* Paris. 1816.

1076. **Seiller** *über die Verdienste der Jesuiten um die Wissenschaften und über die Nothwendigkeit der Wieder-*

herstellung derselben. 1817. Libellus hic per errorem relatus est Vol. IV. 1269. nr. 1146. inter libros Societati faventes, cum sit inimicus Societati.

1077. *Clemens XIV, genannt Ganganelli, als Vernichter des Jesuitenordens:* **Journal für Deutschland.** 1817. VII. 40.

1078. *Jesuitischer Eulenspiegel.* Augsburg. 1819. Extractus ex opere *Langii*, quod Vol. IV. 1268. nr. 791. occurrit.

1079. **Escher** *die marianischen Bruderschaften der Jesuiten und die Conventikel der Herrnhuter.* Zürich. 1822.

1080. **C. F. Neumann** *Jesuiten und Geschichte. Schreiben eines forschenden Freundes:* **Sophronizon.** Heidelberg. 1824. IV. 106.

1081. *Jesuites marchands, usuriers et usurpateurs, par G. de N.* Paris. 1824.

1082. *Jesuites et leur doctrine.* Paris. 1825.

1083. *Ein würdiges* Elogium *für die aus* Redemtoristen *endlich ohne Hehl repristinirte Jesuiten:* **Sophronizon.** Heidelb. 1826. III. 113. Elogium hoc Monachii 1826 excusum, in pagellis Heidelbergensibus cum contemtu et in odium Soc. Iesu traducitur.

1084. **Caraduec** *comptes rendus des constitutions des Iesuites.* Paris. 1826.

1085. **Diderot** *Bulle Clement XIV contre les Jesuites.* Paris. 1826.

1086. *Pater Clemens, oder der Jesuit als Beichtvater. Aus dem Englischen von* **Gleich.** Frankf. 1826.

1087. *Die Jesuiten in ihrer wahren Gestalt, oder ihre Entstehung, Verbreitung, Verjagung aus allen Ländern, ihre Tendenz, ihr Wiedererstehen, ihr neuestes gesetzwidriges Einschleichen in mehrere Länder etc:* **Unsere Zeit.** Stuttgart. 1826. *Ausserordentl. Heft. nr. 2.*

1088. *Characterisirung des Jesuiter-Ordens aus dem welthistorischen Gesichtspunct:* **Sophronizon.** 1828. V. 75.

1089. *Ursprung des Jesuiterordens bis zur Bestätigung unter Pabst Paul III.* Ibid. VI. 1.

1090. **Eichmann** *der Legationssecretär, oder die Ka-*

balen geheimer Katholiken und Jesuiten in Deutschland. Eine höchstmerkwürdige fürstliche Bekehrungsgeschichte des J. 1825. Stuttgart. 1828. De conversione Principis Anhaltini. Opus hoc cum breviore titulo iam Vol. IV. 1272. nr. 821. citavimus.

1091. **Iacquemont** *Examen impartial du Iesuitisme ancien et moderne.* Lyon. 1828.

1092. **A. von Iassmund** *Versuch das Wirken der Jesuiten in politischer und staatsbürgerlicher Hinsicht zu bestimmen, und den Begriff des Jesuitismus festzustellen, wie er sich in der neuesten Zeit in Beziehung auf den Zeitgeist, den Katholicismus und das menschliche Zusammenleben darstellt.* Leipzig. 1829.

1093. **Girardet** *das Evangelium der Jesuiten.* Leipzig. 1829.

1830—1840. 1094. *Geschichte der Jesuiten, nebst Uebersicht ihrer verderblichen Lehren und Grundsätze.* Quedlinburg. 1831.

1095. *Sieg der öffentlichen Stimme über geheime. Umtriebe der Jesuiten in Baiern:* **Sophronizon.** Heidelb. 1831. I. 1.

1096. **Alvensleben** *der entlarvte Jesuit.* Meissen. 1831.

1097. *Les Jesuites condamnés par leurs maximes et par leurs actions.* Bern. 1838.

1098. **Thom. Lathburg** *the State of Popery and Jesuitism in England.* London. 1838.

1099. *Principles of the Jesuits, developed in a Collection of Extraits from their own Authors, with account of the Origin of the Order.* London. 1839.

1100. *Jesuiten und Fürstenmörder. Eine Enthüllung der grössten Verbrechen und Gräuelthaten, welche von den Jesuiten in allen Ländern und zu allen Zeiten verübt wurden. Aus dem Französischen des* **C. Liskenne.** *2. Aufl.* Schwäbisch Hall. 1839. cf. Vol. IV. 1275. nr. 837. et p. 1277. nr. 846.

1101. **Ammann** (apostata Capucinus) *die Liebschaften des ehrw. P. J. Marell aus der Ges. Jesu, wie sie aus den Archiven der Provinz des Obern Deutschlands in München an' s Licht gestellt sind. Zur Beleuchtung des Jesuitenordens herausgegeben.* Bern. 1842.

1102. *Les Constitutions des Jesuites avec les declarations; texte latin d' apres l' ed. de Prague, avec une nouvelle traduction.* Paris. 1843.

1103. et: (1539.) *Doctrines morales et politiques, cas de conscience et aphorismes des Jesuites, textuellement extraits et traduits des ecrivains de la Compagnie de Jesus.* Paris. 1844. Crisis in: *Bibliographie Catholique.* Paris. 1844. IV. 251.

1104. *Der Jesuit* Affenaer *vor den Pariser Assisen. Nebst einer Einleitung.* Berlin. 1845.

1105. *Jesuitenmoral. Ein Album für Freunde der frommen Väter.* Leipzig. 1845.

1106. **Duller** *die Jesuiten wie sie waren und wie sie sind.* Berlin. 1845.

1107. *Neueste und vollständige Geschichte der Jesuiten. Eine Darstellung des Ursprungs, der Zwecke und des Wirkens der Ges. Jesu. Ein Volksbuch.* Leipzig. 1845. Plenior titulus libri Vol. IV. 1286. nr. 921. cit.

1108. *Eine wahre Geschichte der neuesten Zeit. Aus dem Tagebuche eines Jesuiten und den mündlichen Mittheilungen eines Ausgeschiedenen.* Zürich und Winterthur. 1845.

1109. **Schulze** *die Jesuiten dem deutschen Volke zum Spiegel, Zügel und Riegel geschildert.* Magdeburg. 1845. Est tertius fasciculus periodici scripti: *Zeitblätter für evangelische Wahrheit.*

1110. *Jesuiten-Statistik der Gegenwart, d. i. authentisches Verzeichniss sämmtlicher jetzt bestehender Häuser, Niederlassungen und Mitglieder der Gesellschaft Jesu, nebst Angabe der Adressen derselben.* Grimma. 1846.

1111—1112. **Boucher** *Histoire dramatique et pittoresque des Jesuites depuis la fondation de l' ordre jusqu' a nos jours. Illustrée de 30 magnif. dessins par* **Fragonard.**

Paris. 1846. Etiam germanice prodivit eodem anno: *Geschichte der Jesuiten von der Gründung des Ordens bis auf unsere Tage.* Tübingen. 1846. Nova editio operis indicatur Vol. IV. 1304. nr. 995.

1113. **Paul Erdmann** *Lola Montez und die Jesuiten. Eine Darstellung der jüngsten Ereignisse in München.* Hamburg. 1847.

1114. *Accusa contro i Gesuiti in faccia al Papa ai Vescovi, ai Principi e alle nazione di G. R. Exjesuita non professo.* Firenze. 1848.

1115. *Secret Plan of the Iesuits Detected and Revealed by the Abbate* **Leone.** London. 1848.

1116. **Gioberti** *apologia del libro intitolato: Il Gesuita moderno.* Brusselles. 1848. Librum, qui hic defenditur, citavimus Vol. IV. 1284. nr. 890.

1117. **Priest** *Storia della caduta de Gesuiti nel Secolo XVIII.* Firenze. 1848. Ex gallico anni 1815 versum.

1118. *Discorsi sulla Costituzioni de' Gesuiti.* Napoli. 1848.

1119. *Enthüllung des Plans der Jesuiten zu Herbeiführung der October-Revolution in Wien und der theokratischen Despotie in Europa. Dem deutschen Volke zur Warnung mitgetheilt von einem Augenzeugen der Wiener Revolution.* Leipzig und Meissen. 1849.

1850—1865. 1120. *Die Jesuiten-Ansiedelung in Westfalen und das Westfälische Junkerthum. Beiträge zur Geschichte der Volksverdummung in Preussen.* Bremen. 1850.

1121. **Arnould** *Attentati e nefandita dei Gesuiti.* Torino. 1850.

1122. **Uffo Horn** *die Wiedereinführung der Jesuiten in Böhmen.* Leipzig. 1850.

1123. **Leibbrand** *die Missionen der Jesuiten, und die evangelische Wahrheit und Kirche.* Stuttgart. 1851.

1124. **Bergmann** *die Jesuitenpest. Nebst einem Anhange, enthaltend Breve des Papstes Clemens XIV die*

Unterdrückung der Jesuiten, und Verordnung des Papstes Pius VII die Wiedereinsetzung derselben betreffend. Berlin. 1852.

1125. **Hohenfels** *Jesuiter, Jesuwider! oder: sind die Väter Jesu Christi Jünger?* Reutlingen. 1852.

1126. **Bergmann** *Blumenlese aus der Jesuiten-Moral. Originaltext mit deutscher Uebersetzung.* Erfurt. 1853.

1127. **L. Viardot** *les Jesuites jugés par les rois, les eveques et le pape. Nouvelle histoire de l' extinction de l' Ordre, cente sur les documents originaux.* Paris. 1857.

1128. **Wiskemann:** eius disquisitio Vol. IV. 1299. nr. 980 citata, separatim prodivit Cassellis. 1858.

1129. *Die Gymnasien Oesterreichs und die Jesuiten.* Leipzig. 1859.

1130. **Alfred Meissner** *zur Ehre Gottes. Eine Jesuiten-Geschichte.* Leipzig. 1860.

1131. **Casimirus Krasicki** *de Societatis Jesu in Polonia primordiis: dissertatio inauguralis historica.* Berolini. 1860.

1132—1134. et: (1540.) **Seinecke** *der Jesuitenpater* Roh *in Hannover.* Hannover. 1860. Contra conciones *Rohii.* Pariter alter fasciculus et tertius ibidem. Refutavit fasciculos hos: **Gattone** *die Conferenzen des hochw. P.* Roh S. I. *Entgegnung auf die Brochüre etc. 1. 2. Hft.* Hannover. 1860.

1135. *Istruzioni segrete della Compagnia di Gesu, con aggiunte importanti.* Roma. 1860. Fictus locus editionis.

1136. *La Confessione svelata, ossia i misteri d' una missione di Gesuiti nel Belgio.* Como. 1860.

1137. **Stachelstock** *Licht und Finsterniss, oder die freien Gemeinden und die Jesuiten.* Altona. 1861.

1138. *Iesuitas e Lazaristas. Segunda edicao augm. de os Iesuitas em 1860.* Lisboa. 1862.

1139. *Una Lettera Cattolica dei PP. Gesuiti a Pio VI.* (1776). Torino. 1862. Litera expostulatoria ob suppressionem Soc. Iesu.

1140. **Vigilantius** *die geheime Instruction der Jesuiten. Dem deutschen Volke vorgelegt.* Leipzig. 1863.

1141. **Fr. Vigil** *los Iesuitas presentados en cuadros historicos, sobre las correspondientes, pruebas, y con reflexiones al caso especialmente en sus cosas de America.* Lima. 1863.

1142. *Der Verfluchte. Zur Kennzeichnung der kathol. Hierarchie und des Jesuitenordens in der Gegenwart. Von einem kath. Prälaten.* Hamburg. 1864. Versio ex gallico: *Maudit*, cum accessionibus.

1143. *Il Gesuita. Nuovo romanzo dell' abate ***, Autore del Maledetto e della Monaca.* Milano. 1865. Originale gallicum continetur Vol. IV. 1305. nr. 1003.

1144. **Dall' Ongaro** *i Gesuiti giudicati da se medesimi. Documenti e fatti concernenti la Compagnia di Gesu.* Bologna. 1865.

1145. **Perkmann** *die Jesuiten und die Wiener Universität.* Leipzig. 1865.

1866. 1146. *Il Gesuita. Racconto contemporaneo.* Livorno. 1866.

1147. *Zur Jesuitensache:* **Allgemeine Kirchenzeitung.** Darmstadt. 1866. nr. 24. 25.

1148. *Die Jesuitenmoral und das Mainzer Abendblatt.* Ibid. nr. 27—31.

1149. *Kaiser Joseph und die Jesuiten.* Ibid. nr. 95.

1150. *Polemik über die Jesuitenmoral:* **Theol. Liter. Blatt.** Darmstadt, 1866. nr. 47.

1151. et: (1541.) *Jesuiten-Melodien.* Prag. 1866. Opusculum praesens attentionem excitavit, et editores typographos processui obnoxios reddidit, cuius resultatum fuit poena carcerum. Crisis libelli vulgatur in: *Gegenwart.* Wien. 1867. p. 731.

1867. 1152. **Nippold** *der Jesuitenorden von seiner Wiederherstellung bis auf die Gegenwart.* Mannheim. 1867.

1153. **Francis Parkman** *the Iesuits in North-America.* Boston. 1867.

1154. **G. Samarine** *les Iesuites et leurs rapports avec la Russie. Traduit du russe par* **Boutourlin.** 1867.

1155. **D' Alembert** *sur la destruction des Iesuites en France. Precede d' une introduction et suivi d' un epilogue par* **Cayla.** 2. edition. Paris. 1867.

1156. **Bergmann** *die geheimen Instructionen für die Gesellschaft Iesu. Oder: die Staat und Kirche bedrohenden Pläne des Iesuitenordens. Der Gegenwart zur ernsten Erwägung vorgeführt in deutscher Uebersetzung aus dem lateinischen Urtexte.* Leipzig. 1867. 3. Aufl.

1157. **Charles Sauvestre** *Instructions secretes des Iesuites. VI edition, trés-augmentée, contenant le dénombrement des Iesuites en France, par departement, et ornée d' une gravure.* Paris. 1867.

1158. *Les Puanteurs du pére L. Vevillot, de la Societé de Iesus, par l' abbé des Charmes, vén. de L. M. augmentées d' une satyre de Victor Hugo.* Bruxelles. 1867.

1159. **F. W. Kossuth** *Iesuitische Mohrenwäsche. Ein Versuch des Dechanten A. Faust in Birkenfeld, den Iesuiten* **Gury** *weiss zu waschen. Beleuchtet.* Wirschweiler. 1867.

1868. 1160. **C. C. L. Maurer** *neuer Iesuitenspiegel. Insbesondere Beweis, dass die Iesuiten den Satz lehren: der Zweck heiligt die Mittel.* Mannheim. 1868.

1161. **Arth. Storch** *die Geheimnissvollen, oder Freimaurer und Iesuit. Roman.* Wien. 1868.

1162. *Geschichte der Iesuiten. Von einem Klosterzögling.* Wien. 1868.

1869. 1163. **Cayla** *les Iesuites hors la loi.* Paris. 1869.

1164. *Die Iesuiten in Tirol und ihre Gegner:* **Allgemeine Zeitung.** Augsb. 1869. p. 1793.

1165. **Linss** *das Handbuch der theol. Moral des Iesuiten* Gury *und die christliche Ethik. Ein Beitrag zur Kenntniss des Iesuitenordens und des Iesuitismus unserer Tage.* Friedberg. 1869.

1166. **A. Keller** *die Moraltheologie des Iesuiten* P. Gury *als Lehrbuch am Priesterseminar des Bisthums Basel, beleuchtet.* Aarau. 1869. Utrumque opus dirigitur contra Theologiam Moralem *Guryi* e S. I. quae ob magnum suum pretium permultas intra breve tempus editiones nacta, et in plurimis institutis literariis instar libri classici pro praelectionibus praescripta fuit. Calumnias et insinuationes tam horum operum quam ephemeridum acatholicarum docte non minus quam fundate everterumt plures eruditi.

1167. **Eduard Somin** *ein Novize der Iesuiten. Eine Studie.* Leipzig. 1869.

1168. *Gegen die ultramontane jesuitische Richtung im Katholicismus.* Wien. 1869.

1870. 1169. **Rose Stewart** *Ignatius Loyola and the early Iesuits. Illustrated with Portrait.* London. 1870.

1170. **Balliere** *la Compagnie de Iesus avec avant propos et notes.* Coën. 1870.

1171. **A. Durantin** *un Iesuite en robe courte.* S. Amand. 1870.

1172. *Gesuiti e Gallicanismo:* **Il Concilio Ecumenico,** *Giornale ebdomadario.* Torino. 1870. p. 588. Articulus monstrare nititur, Iesuitas Gallos Sec. XVIII adhaesisse famosis Declarationis anni 1682 articulis.

1173. **Hoffmann** *die Iesuiten. Geschichte und System des Iesuitenordens.* Mannheim. 1870.

1174—1175. **Fr. Huber** *Iesuitenmoral. Aus den Quellen dargestellt.* Bern. 1870. Item: *Lob und Schimpf des Iesuitenordens, im Interesse der bürgerlichen Wohlfahrt. Historisch dargelegt.* Bern. 1870.

1176. **A. Storch** *die Geheimnissvollen oder Freimaurer und Iesuit. Roman. 2. Aufl.* Wien. 1870.

1177. **Sölt**l *Fürsten-Ideal der Iesuiten in einem treuen Spiegelbilde dargestellt.* Stuttgart. 1870.

1178. *Ein zweiter* Gury, *oder die Moraltheologie von* Kenrick *als Ersatz für diejenige des Iesuitenpaters* Gury *am Priesterseminar zu Solothurn. 2. Aufl.* Aarau. 1870.

1179. **I. Czerski** *die Iesuiten und der Iesuitismus.* Magdeburg. 1870.

1180. **G. Dreydorff** *Pascal, sein Leben und seine Kämpfe.* Leipzig. 1870. De literis provincialibus contra Iesuitas.

1181. **Ecklin** *Blaise Pascal. Ein Zeuge der Wahrheit.* Basel. 1870.

1182. **E. Zirngiebl** *Studien über das Institut der Gesellschaft Iesu mit besonderer Berücksichtigung der pädagogischen Wirksamkeit dieses Ordens in Deutschland.* Leipzig. 1870.

1871. 1183. **Jul. Roth** *das Iesuitenthum. Eine Zeitfrage.* Leipzig. 1871.

1184. **Th. Charlyle** *der Jesuitismus. Ein Pamphlet. Aus dem Englischen von* **A. Holtermann.** Braunschweig. 1871.

1185. **A. Reichenbach** *Erinnerungen aus der Klosterzelle. Ein Beitrag zur Kenntniss jesuitischer Erziehung. 2. Aufl.* Braunschweig. 1871.

1186. **P. H. Molitor** *kurze Geschichte der Jesuiten, sowie ihrer Handlungsweise und Sittenlehre.* Arnstadt. 1871.

1187. *A Jezsuitákról. Alkalmi ajándékul mindenkinek.* Lipcse. (Pest.) 1871.

1188. *L' abolizione dei Gesuiti:* **Palestra Letteraria.** Milano. 1871. Fasc. XII.

1189. **C. Bluntschli** *wider die Jesuiten.* 1871. Scriptum semiofficiosum ex parte conciliabuli protestantici *Darmstadiensis* in lucem emissum et penes Circulares literas eo fine commendatum, ut per propagationem scripti quo plures in Imperio Germanico procurentur pugnae adversus Iesuitas

promotores, publicaque opinio praeparetur eo tendens, ut Iesuitae ex toto Imperio Germanico eliminentur.

1190. **St. Rose** *Ign. Loyola and the early Iesuits.* London. 1871.

β) Pro Soc. Iesu.

1800—1830. (1542*a*.) *Del Ristabilimento de' Gesuiti e della pubblica Educazione. Traduzione dal Francese.* Venezia. 1800. Gallicum originale occurrit Vol. IV. 1266. nr. 1127.

(1542*b*.) *Wird der Iesuiten-Orden wieder aufleben? Einige Data aus dem Tagebuche eines Reisenden*, in: **Augsburger** *Monatschrift für kath. Religion und Literatur.* 1802. p. 101. Refutatio articuli, qui sub simili titulo vulgatus erat contra Soc. Iesu in pagellis: *Neuer Deutscher Mercur.* Occurrit op. nostri Vol. IV. p. 1265. n. 769.

(1543.) **Tolra, Otero, Royo** *Reclamation de tres Exjesuitas Espanoles residentes en la Peninsula.* Gadibus. 1813. Energica protestatio contra suppressionem Societatis.

(1544.) **Raymundus Diosdado Caballero** *gloria posthuma Soc. Iesu.* Romae. 1814.

(1545.) *L' Eglise, son autorité, ses institutions, et l' Ordre des Iesuites, defendus contre les attaques et les calomnies de leurs ennemis.* Paris. 1814.

(1546.) *Documens historiques, critiques, apologetiques* etc. ut Vol. IV. 1276. nr. 1193. Opus *Lovanii* vulgatum est.

(1547.) *Nuove Considerazioni filosofiche e critiche sulla Compagnia di Gesu, sulle cagioni e conseguenze della sua distruzione, pubblicate in Francia nel 1817, trad. dal francese da De* **Gioach. Pedrelli**. Bologna. 1834. Gallicum opus est in Vol. IV. 1270 nr. 1147. indicatum.

(1548—1549.) **Dallas** *sopra l' Ordine del Gesuiti; opuscolo liberamente tradotto dall' inglese nell' idioma tedesco e da questo trasportato in lingua italiana, corredato ed arricchito dall' autore tedesco di molte note ed illustra-*

zioni storiche intorno allo spirito ed alle conseguenze della reformazione, specialmente riguardo allo sviluppo dei sistemi negli Stati Europei. Verona. 1835. Germanica editio occurrit Vol. IV. 1272. nr. 1158. — Recensio uberior operis extat in: *Annali delle Scienze religiose.* Roma. 1836. I. 3. p. 370.

(1550.) *Die Iesuiten.* Wien. 1835. Extractus ex opere: **Carl Butler's** *historische Nachrichten über die Gesellschaft Iesu.* Plenior indicatio argumenti libri, de quo iam Vol. IV. 1281. nr. 1226.

(1551.) *Che cosa e mai un Gesuita?* **Annali** *delle Scienze religiose.* Roma. 1836. I. 3. p. 279.

(1552.) *Die Iesuiten:* **Der Wahrheitsfreund.** Cincinnati. 1837. I. 220.

(1553.) *De prosecutione operis* **Bollandiani,** *quod* Acta Sanctorum *inscribitur.* Namurci. 1838. Operis continuatio annunciatur.

(1554.) Opus Vol. IV. 1283. nr. 873 citatum, uberius recensetur in periodico scripto: *L' Université Catholique.* Paris. 1839. VIII. 220.

1840. (1555.) **Franc. Silvestre** *per la Festa secolare del trecentesimo anno della Compagnia di Gesu, orazione recitata nella Chiesa del Gesu Nuovo in Napoli a 10 Maggio 1840.* Napoli. 1840.

(1556.) **Huber** *nicht der Iesuiten Grundsatz ist es:* Der Zweck heiliget die Mittel, *sondern der des grossen und frommen Reformators D. M. Luther:* **Der Wahrheitsfreund.** Cincinnati. 1841. V. 106.

(1557.) *Ein Wort über die Iesuiten.* Ibid. p. 346.

(1558.) *Les Iesuites par un Solitaire. Reponse a MM.* **Michelet et Quinet.** Paris. 1843.

(1559.) *Quelques Mots sur les Iesuites, adressés a MM. Michelet et Quinet. Par M. J. A. membre de l' Université.* Paris. 1843.

(1560.) **Vert** *les Iesuites et leurs ennemis; l' Eglise et les libres penseurs, ou Reponse d' un catholique a MM. Michelet et Quinet.* Paris. 1843.

(1561.) *La verité sur les Iesuites et sur leur doctrine. Refutation des ecrits de MM.* Michelet, Quinet, Libri, Dupin, Lacretelle, Alloury, *et des articles du* Iournal des Debats, *du* National, *de la* Revue des Deux-Mondes, *et du* Courrier Français. Paris. 1844. Omnes hi libri sunt apologetici pro Soc. Iesu adversus Gallos scriptores, de quibus iam Vol. IV. 1296. et 1297 plura memoravimus.

(1562.) *Histoire de la Compagnie de Iesus par M.* **Cretineau-Ioly: L' Université Catholique.** Paris. 1844. XVIII. 194. XX. 200. Recensio operis apologetici, quod Vol. IV. 1297. nr. 1364 laudavimus.

(1563.) *Ueber die Iesuiten und ihre Feinde:* **Kath. Kirchenblatt für das Elsass.** Strassburg. 1844. p. 41.

(1564.) *Die Widersacher der Iesuiten.* Ibid. 1845. p. 274.

(1565.) **Lamache** *Histoire de la Chute des Iesuites au XVIII siecle; reponse a M. le Comte* **Alexis de S. Priest.** Paris. 1845.

(1566—1567.) **Martial Marcet de la Roche-Arnaud** *Memoire a consulter sur le retablissement des Iesuites en France.* Paris. 1845. Est quasi retractatio eorum, quae auctor antea contra Soc. Iesu scripserat. Recensio in: *Bibliographie Catholique.* Paris. 1844. IV. 554.

(1568—1569.) **John Fairplay** *Notes of the wandering-Iew on the Iesuits and their opponents.* London. 1845. Germanica editio citatur Vol. IV. 1297. nr. 1366. — Recensio in: *Annali delle Scienze religiose.* Roma. 1845. II. 1. p. 361.

(1570.) *Etudes historiques sur la Societé de Iesus:* **Université Catholique.** Paris. 1845. XIX. 140.

(1571.) **Ravignan** *on the Life and Institute of the Iesuits translated by* **Charles Seager.** Oxford. 1845. Anglica versio gallici originalis, de quo T. IV. 1297. nr. 1361. actum.

(1572.) *Aufhebung des Iesuitenordens:* **Der Wahrheitsfreund.** Cincinnati. 1845. VIII. 154.

(1573.) *Von den Iesuiten.* Ibid. p. 356. et IX. 298. 356. X. 17. 84. 137.

(1574.) **Gonon** *Bulle de N. S. P. le Pape Clement XIV, portant suppression et extinction de la Societe de Iesus, de nouveau mise en lumiere.* Lyon. 1845.

(1575.) *Die Wiedereinsetzung der Väter der Gesellschaft Iesu im Kanton Luzern 1845.* Luzern. 1845.

(1576.) *Die Iesuiten und der Radicalismus. Oder: Kurze und gründliche Widerlegung jener Vorwürfe, welche dem Iesuitenorden in den schlechten Zeitungen gemacht zu werden pflegen. Ein Vademecum für das kath. Volk von einem wohlmeinenden kath. Laien. Aus dem* „Katholiken" *besonders abgedruckt.* Mainz. 1845. Plenus titulus libri Vol. IV. 1292. nr. 1291. citati.

(1577.) *La Iglesia, su autoridad, sus institutiones y el instituto de los Iesuitas.* Lima. 1845.

(1578.) **Brühl** *Geschichte der Gesellschaft Iesu. Politisch-literarische Darstellung von der Ordens-Gründung an bis auf die neueste Zeit.* Würzburg. 1846. cf. Vol. IV. 1291. nr. 1284.

(1579.) **Peruzzi** *i Gesuiti nel secolo XVIII e XIX.* Bologna. 1846.

(1580.) **Cretineau-Joly** *Defense de Clement XIV et Reponse a l' abbé Gioberti.* Paris. 1847.

(1581.) *Devovement du Clerge et de la Societé de Iesus envers le S. Siege; adhesions aux actes de Pie IX; reponses aux assertions mensongeres des organes de la Presse irreligieuse sur ce point:* **Memorial Catholique.** Paris. 1847. VII. 138.

(1582.) *Beleuchtung der Geschichte der Aufhebung der Iesuiten 1773:* **Der Wahrheitsfreund.** Cincinnati. 1847. XI. 173.

(1583.) *Iesuitische Geheimschriften.* Ibid. 1848. XI. 269.

(1584.) *Die Iuden und die Iesuiten.* Ibid. p. 511.

(1585.) *Iesuitenriecherei.* Ibid. p. 547.

(1586.) *Erklärung über die in einem Ministerial-Decrete vom 7 Mai 1848 enthaltenen Gründe betreffs der Aufhebung der Gesellschaft Iesu in den k. k. österr. Staaten.* Innsbruck. 1848. Declaratio haec sub subscriptione Provincialis

Pirhing iam Vol. IV. 1295. nr. 1347 commemoratur. Refutat ea, quae in decreto Ministeriali contra Societatem allegata erant.

1850—1865. (1587.) *Giudizio dell' Episcopato Italiano sulla causa dei Gesuiti.* Milano. 1850. Liber hic complectitur insignia testimonia Epporum Italiae 69 pro inclyto Ordine Soc. Iesu: in quibus et merita conspicua Societatis de Ecclesia recensentur, et de ipsis membris Societatis palam edicitur, ipsa in omnibus ita se praebuisse exemplum bonorum operum in doctrina, in integritate, in gravitate, ut etiam ii, qui ex adverso sunt, vereantur, nihil habentes mali dicere de illis. Singulariter autem memorare lubet, et primam epistolam et ultimam istius collectionis procedere a *Pio IX* P. M. primam de 27 Febr. 1846, dum Eppum Imolensem ageret; ultimam de 20 Nov. 1849 dum qua Summus Pontifex Neapoli in Suburbano Portici exularet.

(1588.) **Laurenz Hannibal Fischer** *Aburtheilung der Iesuitensache aus dem Gesichtspunkte der historischen Kritik, des positiven Rechts, und des gesunden Menschenverstandes.* Leipzig. 1853. Insignis apologia Societatis Iesu ab Auctore Protestantico. Postquam omni ex obtutu examinasset Institutum Societatis, et obiectiones adversariorum ex ipsis fontibus elisisset, sic concludit: „Nach allen diesen Erörterungen scheue ich mich nicht im vollen Bewusstsein, ein ganz guter Protestant zu sein, meine innigste Überzeugung dahin auszusprechen: 1. *Der Iesuitenorden ist* abgesehen von jedem confessionellen Standpuncte, *in seinem Princip eine der bewunderns- und achtungswürdigsten sittlichen Institutionen*, der wir keine ähnliche an die Seite zu stellen vermögen. 2. Insoferne nach den Grundsätzen ihrer Kirche der Begriff der Religiosität in dem des Katholicismus aufgeht, *gibt eine Vergangenheit von 300 Iahren der Verbindung das Zeugniss, dass sie als Corporation betrachtet nie von ihrer ursprünglichen Verpflichtung abgewichen ist*, wenn auch einzelne Glieder sich nicht probehaltig bewiesen haben. — Alle aus der verfehlten Richtung Einzelner der Corporation aufgewälzte

Vergehen erscheinen vor dem Richterstuhl der Geschichte als unbegründet. 3. 4. — Indem in der Thätigkeit des Iesuitenordens ein solches Mittel erkannt werden muss, welches vorzugsweise in seiner unmittelbaren Wirkung auf die Belebung der Religiosität in allen Staatsbürgerklassen den staatsgefährlichen Verlockungen der Umsturzpartei planstörend in den Weg tritt, ist es natürlich, dass dieses Wirken den ganzen Hass aller derjenigen auf sich laden wird, welche sich offen oder versteckt jener Partei zugewendet haben. — 6. Es gehört unter die schmachvollen Erscheinungen unserer Zeit, dass der revolutionäre Terrorismus gerade die sachkundigen Männer, deren Autorität solchen Zeitirrthümern der öffentlichen Meinung mit dem gewichtigen Wort der Wissenschaft am eindringlichsten entgegenzutreten vermöchte, allenthalben einschüchtert. — 7. Ferne von der Anmassung, mein subjectives Urtheil in dieser Iesuitenstreitsache irgend Iemanden als eine Autorität aufdringen zu wollen, darf ich jeden, welcher der öffentlichen Meinung huldigend über eine ganze Standesklasse so unbedenklich den Stab bricht, die Frage an' s Herz legen, ob er sich denn die Mühe gegeben habe, die factische Wahrheit der zu Grunde liegenden Anschuldigungen zu untersuchen und die Folgerichtigkeit der darauf gebauten Schlüsse zu prüfen? Kann er sich hierüber nicht rechtfertigen und glaubt er sich berechtigt, die Volksstimme als ein Gottesurtheil anzuerkennen, so erinnere ich ihn an ein ähnliches Volksurtheil. Der sachverständige Richter sprach: „Fürwahr, ich finde keine Schuld an dem Menschen." Aber da rief alles Volk: Kreuzige ihn, kreuzige ihn!"

(1589.) *Die Verleumder der Jesuiten in Deutschland. Aus der* „Deutschen Volkshalle" *besonders abgedruckt.* Köln. 1853.

(1590.) *Iesuiten:* **Der Wahrheitsfreund.** Cincinnati. 1853. XVII. 1. 27. 37. 61.

(1591.) *Eine kritische Beleuchtung von* **Dr. Theiner**'*s Geschichte des Pontificats Clemens XIV.* Ibid. XVIII. 181.

(1592—1593.) *Papa Clemente XIV: Lettera prima di* **G. Cretineau-Ioly** *al P.* **Agostino Theiner.** Modena. 1853. Item: *Seconda ed ultima Lettera.* Modena. 1853. Re-

fert se ad opuscula, quae Vol. IV. 1300. nr. 1392. ss. indicavimus super controversia ex opere *Theineri* „de Clemente XIV et Societate Jesu“ enata. Originale gallicum occurrit sub nr. 1395. 1396. e quo versio haec italica facta fuit.

(1594.) *Die Aufhebung des Iesuitenordens nach P. Ravignan:* **Der kathol. Luzernerbieter.** *Eine Zeitschrift.* Luzern. 1855. III. 1. p. 35. cf. Vol. IV. 1302. nr. 1409.

(1595.) **Franc. Suarez** S. I. *tractatus de Religione Societatis Iesu. Curis* **Pauli Gueau de Reverseaux** *S. I. cuius sunt introductio et plurimae in tractatum animadversiones.* Bruxellis et Parisiis. 1858. Nova ac splendida editio. Prima est de a. 1626.

(1596.) **Ida Gräfin Hahn-Hahn,** *vier Lebensbilder: Papst, Bischof, Priester, Iesuit.* Mainz. 1861.

(1597—1598.) **Peter Henn** *das schwarze Buch. Beiträge zur Moral der Iesuiten.* 1. **Otto Andreae** *Pfarrer der Diöcese Soëst und der Iesuit* **Busenbaum.** 2. *Cons. Rath* **A. Tholuck** *und der Iesuit* **Roh.** *Mit einem Facsimile* Tholuck's. Paderborn. 1865. Opuscula haec iam citavimus breviter Vol. IV. 828 et 829. nr. 1521. e) et nr. 1811. q). Auctor multa profert pro defensione Soc. Iesu: nonnullis tamen erroribus se fecit obnoxium, prout libellus eatenus in lucem datus indicat: *Offener Brief von einem katholischen Geistlichen an den Verfasser des sogenannten Schwarzen Buches, Peter Henn.* Regensburg. 1865.

1866. (1599.) **Ketteler** Bischof von Mainz, *zur Charakteristik der Iesuiten und ihrer Gegner. Eine offene Erklärung.* Mainz. 1866. Contra ephemerides: *Hessische Landeszeitung.*

(1600.) *Die Iesuitenhetzen:* **Wiener Kirch. Ztg.** 1866. p. 737. 753. Contra ephemerides Viennenses.

(1601.) *Die Iesuitenfrage in Böhmen und die böhmischen Zeitungen.* Ibid. p. 773.

(1602.) *Ueber die Iesuitenhetzen in Baiern.* Ibid. p. 775.

(1603—1606.) In ephemeridibus ecclesiasticis Bohemicis

Časopis *katolickeho duchovenstva.* pro a. 1866 — plures vulgabantur pro Soc. Iesu articuli: **Fasc. XI:** *K otazce o Iesuitech; — Iesuite a ceska národnost.* **Fasc. XII:** *Iesuite v Polsce: — o soustave vyucovaci ve skolách Iesuitu.*

(1607.) *Ein Beitrag zur Iesuitenhetze:* **Salzburger Kirchenblatt.** 1866. p. 79.

(1608.) *Unparteiische Urtheile über die Iesuiten.* Ibid. p. 384.

(1609.) *Die Iesuiten-Missions-Angelegenheit in Bayern:* **Sion.** Augsburg. 1866. p. 212.

(1610.) *Noch ein Wort über das Pressegelärme bezüglich der Iesuiten-Mission in München.* Ibid. p. 233.

(1611.) *Neueste Verfolgung der Iesuiten* (in Böhmen). Ibid. p. 908. 1052. 1068.

(1612.) *Die Iesuitenhetze unserer Tage:* **Westfälisches Kirchenblatt.** 1866. nr. 45.

(1613.) *Die Iesuiten vor dem Richterstuhle des Gemeinderathes* (v. Wien.): **Sonntagsblatt** *für alle Stände.* Wien. 1866. nr. 43—51.

(1614.) *Die Iesuitenhetze vom staats- und gemeinrechtlichen Standpuncte.* Ibid. II. 789.

(1615.) **Magnus Jocham** *die sittliche Verpestung des Volkes durch die Iesuiten. Beleuchtet.* Mainz. 1866.

(1616.) **Matignon** S. I. *les Doctrines de la Compagnie de Iesus sur la Liberté:* **Etudes religieuses.** Paris. 1866. IX. 188. Est continuatio argumenti, de quo iam Vol. IV. 1306. nr. 1457. sermo fuit.

(1617.) **Ch. Daniel** S. I. *les Iesuites Francs-Macons et les Illuminés de Baviere d' apres la Revue des Deux-Mondes,* Ibid. p. 342.

(1618.) **Carayon** S. I. **Jos. Delvaux** *lettres inedites sur le retablissement des Iesuites en Portugal 1829—1834.* Poitiers. 1866.

1867. (1619—1620.) **D' Arsac** *die Iesuiten, ihre Lehre, ihr Unterrichtswesen, ihr Apostolat. Frei bearbeitet*

nach dem Französischen. Wien. 1867. Fusior recensio in: *Idők Tanuja.* Pest. 1868. p. 254.

(1621.) **Pachmann** *eine Stimme auch für Concordat und Iesuiten:* **Oesterr. Volksfreund.** Wien. 1867. nr. 31.

(1622.) **Vering** *das Staatsverbot des Zusammenlebens bayerischer Iesuiten in Regensburg:* (Nov. 1866.) **Archiv** *für kath. Kirchenrecht.* Mainz. 1867. XVII. 256.

(1623.) **A. Ebeling** *die Aufhebung des Jesuitenordens unter Clemens XIII und Clemens XIV von Ravignan, nach L. Vevillot.* Soest. 1867. Continetur in collectione operum auctoris: „Vermischte Schriften. I. B. nr. 5."

(1624.) *Der Kampf gegen die Jesuiten. Ein Wort von Bischof v. Ketteler:* **Salzburger Kirchenblatt.** 1867. nr. 12.

(1625—1626.) *Die kirchliche Freiheit und die bayerische Gesetzgebung mit Rücksicht auf die Jesuitenfrage in Regensburg. Eine Ansprache des* **Bischofs von Regensburg** *an den Klerus seiner Diöcese. Regensburg.* 1867. — Recensio in: *Bonner theol. Lit. Blatt.* 1867. p. 559.

(1627.) *Literar-historische Causerie:* **Allgemeine Literaturzeitung.** Wien. 1867. p. 262. Notatu digna recensetur praesenti loco historia: nimirum Iesuitam *Roh* mille flor. proemium ei promisisse, qui e libris Iesuitarum evinceret, toties decantatum principium: *finis sanctificat media* per Iesuitas aliquando traditum fuisse; in huius nexu ephemerides Vindobonenses *Presse* die 24 Iulii 1867 citasse ex *Ethica Christiana* Iesuitae *Benedicti Stattler* editionis Augustanae anni 1789 locum, in quo dictum principium verbotenus contineatur. Ad haec respondet auctor citati articuli: excussis omnibus voluminibus ac editionibus Ethicae Stattlerianae, nullibi inveniri potuisse praeallatum locum per ephemerides *Presse* citatum, sicque has ephemerides mendacii arguit, et simul adnotavit: summe infensum Societati Iesu Protestantem *Danielem Schenkel* in sua ecclesiastica pagella *Allgemeine kirchliche Zeitschrift. 1867. VII. Hft. p. 436.* diserte confiteri: „Freilich steht der Satz nicht in dieser Fassung in den Büchern; — aber stände er doch lieber dort und würde nicht befolgt, statt dass er nicht da steht und thatsächlich zur Richtschnur des Verfahrens gemacht wird."

(1628.) *Die Jesuiten auf den Landtagen:* **Wiener Kirchenzeitung.** 1867. p. 49.

(1629.) *Faschingsbetrachtungen über die Moral der Jesuiten und über die Moral der Anti-Jesuiten.* Ibid. p. 121.

(1630.) *Jesuiten und Freimaurer.* Ibid. p. 260.

(1631.) *Der Zweck heiligt die Mittel.* Ibid. p. 517. Eadem historia cum nonnullis animadversionibus proponitur, quam supra retulimus ex literariis ephemer. Viennensibus.

(1632.) **Fr. Isidor Proschko** *der Jesuit. Geschichtlicher Roman aus der Zeit des 30-jährigen Krieges.* Wien. 1867.

(1633.) *Die kirchliche Freiheit und die bayerische Gesetzgebung:* **Der Katholik.** Mainz. 1867. XVIII. 164. Analysis operis ab Eppo Ratisbonensi vulgati, et paulo ante laudati.

(1634.) *Antwort des Staatsraths von* **Wallis** *an den Bundesrath, die Jesuiten betreffend:* **Schweizerische K. Z.** 1867. p. 68. Pro Iesuitis.

(1635.) *Offene Antwort auf das offene Sendschreiben des alten Eidgenossen an die Jesuiten in Wallis.* Ibid. pag. 85.

(1636.) *Der Zweck heiligt die Mittel. Eine alte Geschichte mit neuer Kehrseite:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1867. p. 17.

(1637.) *Neue Lästerungen der Jesuiten-Moral:* **Pastoralblatt für die Erzdiöcese München.** 1867. p. 149.

(1638.) *Auf der Schwelle des Jahres 1867: die Herrgotts-Orgler und Hergotts-Drescher:* **Sion.** Augsburg. 1867. p. 21. Castigat persecutores Societatis Iesu in Austria.

(1639.) *Wieder ein Ausbruch des blinden Jesuitenhasses.* Ibid. p. 441. Eiusdem argumenti.

(1640.) *Zur Sache der Jesuiten.* Ibid. p. 452.

(1641.) **Georg Patiss** S. I. *die Anklagen gegen die Gesellschaft Jesu.* Wien. 1867. Solida refutatio calumniarum contra Soc. I.

(1642.) **Kempf** *ein Exjesuit. Eine Selbstbiographie.* Regensburg. 1867.

(1643.) *Die Bayerische Büreaukratie und die Jesuiten in Regensburg.* Mainz. 1867.

(1644.) **Wiesinger** *die Aufhebung des Jesuitenordens.*

Zur Belehrung des Volkes kurz dargestellt: **Kapistran:** *kath. Volksblatt.* Wien. 1867. p. 29—104.

(1645.) *St. Aloysius und die Moral der Jesuiten.* Ibid. pag. 213.

1868. (1646.) *Die JesuitenMissionen in Bayern. Aus dem Pastoralblatt für die Erzdiöcese München:* **Archiv** *für kathol. Kirchenrecht.* Mainz. 1868. XIX. 325.

(1647.) *Busenbaum und Pastor* **Maurer: Kath. Blätter** *aus Tirol.* 1868. p. 785. Crisis libri a protestante *Maurer* vulgati, et suo loco a nobis memorati.

(1648.) *Haben die Jesuiten denn wirklich Bockfüsse?:* **Brochüren-Cyclus** *für das kath. Deutschland.* Soest. 1868. III. 1.

(1649.) *Woher der moderne Jesuitenhass?* **Märkisches Kirchenblatt.** 1868. nr. 3.

(1650.) *Die Jesuiten der Jetztzeit und ihre wissenschaftlichen Leistungen:* **Salzburger Kirchenblatt.** 1868. pag. 245.

(1651.) *Die Jesuiten der Neuzeit.* Ibid. p. 293.

(1652.) *Der Jesuiten-Orden:* **Der Vertheidiger.** Salzburg. 1868. nr. 113.

(1653.) *Eine Interpellation in Sachen der Jesuiten:* **Wiener Kirchenzeitung.** 1868. p. 658. 674. Contra brochuras Viennenses.

(1654.) *Schadhafte Beinkleider, Jesuiten, und literarische Wegelagerer.* Ibid. p. 737.

(1655.) *Der neue Jesuitenspiegel, oder der geheimnissvolle Unbekannte auf der Karlsruher Hofbibliothek:* **Freiburger Kirchenblatt.** 1868. nr. 50. Contra librum *Maureri* iam citatum.

(1656.) *Die Constanzer Zeitung und die Jesuitenmoral.* Ibid. nr. 52.

(1657—1658.) et: 1191. **Ketteler** Bischof von Mainz, *die wahren Grundlagen des religiösen Friedens. Eine Antwort auf die von Dr.* **Zimmermann** *und der evang. Geistlichkeit Hessens erhobene Anschuldigung wegen Verunglimpfung des evangelischen Glaubens.* Mainz. 1868. Pars operis

dogmatici concernit etiam Societatem Iesu, cui memoratus Superintendens multa obiecit et gravia facta, in odium Societatis directa. Non siluit ad refutationem Praesulis doctissimi Superintendens, sed associatis sibi duobus aliis collegis, vulgavit scriptum: *Erwiederung der drei Superintendenten des GH. Hessen*, **Zimmermann, Simon, Schmitt** *auf die Schrift des Bischofs etc.* 1868. Scriptum hoc penitus protrivit: **Gottfried Schneidewin** *der Bischof von Mainz und die drei hessischen Superintendenten. Eine Beleuchtung der Erwiederung etc. Als Beilage: Die Erklärung der Professoren des bischöflichen Seminars in Mainz auf die in der Schrift der Superintendenten enthaltenen Angriffe auf das Lehrbuch von* „Gury". Mainz. 1868.

(1659—1660.) *Der moderne Jesuitenhass:* **Magdeburger Kirchenblatt.** 1868. nr. 9. De eodem argumento *Westfälisches Kirchenblatt.* 1868. nr. 6.

(1661.) *Rechtserfolge der Jesuiten:* **Der christliche Pilger von Speyer.** 1868. nr. 9.

(1662.) **Chauveau** S. I. *les Pensées de* Pascal *a propos des publications recentes:* **Etudes religieuses.** Paris. 1868. IV. 1. p. 309. Contra famosas literas Provinciales.

1869. (1663.) *Vogliamo i Gesuiti:* **Unita Cattolica.** Torino. 1869. p. 205.

(1664.) **Gualco** *vita di S. Ignazio Loyola.* Genova. 1869.

(1665.) *L' Omnipotenza dei Gesuiti in Ispagna, Francia, Roma, Vienna, Cracovia, e in altri siti:* **Unita Catt.** 1869. p. 839. Dispellit vanas cantilenas contra inclytam Societatem constanter vibratas.

(1666.) *Die Constanzer Zeitung und die Jesuitenmoral:* **Freiburger Kirchenblatt.** 1869. nr. 1.

(1667.) *Luther und Loyola:* **Schlesisches Kirchenbl.** Breslau. 1869. nr. 18. 19.

(1668.) *Die Jesuitenmoral:* **Speyerer Pilger.** 1869. nr. 11. 32.

(1669.) **De Roquefevil** *les Jesuites en Portugal:* **Revue des questions historiques.** 1869. p. 542.

(1670.) **Quirinus** *Jesuitenmoral der* Presse: **Die Gegenwart.** Wien. 1869. p. 41.

(1671.) *Jesuiten: zur Abwehr zeitläufiger Vorurtheile:* **Schweizerische K. Z.** 1869. p. 379. 387. 397.

(1672.) *Ideen über den* **Gury**-*Conflikt, zur Orientirung für Geistliche und Laien.* Ibid. p. 403. De controversia circa Theologiam Moralem Patris Gury e S. I. a „Kellero" suscitata.

(1673.) **Aug. Keller's** *Moral-Aussprüche.* Ibid. p. 423. Eiusdem cum praecedente argumenti.

(1674.) **Jos. Rebbert** *Sanct Ignatius und sein Orden.* Paderborn. 1869.

(1675.) **Roh** S. I. *das alte Lied:* „Der Zweck heiligt die Mittel" *im Texte verbessert und auf eine neue Melodie gesetzt.* Freiburg. 1869. Contra toties decantatam fabulam, quasi dicta sententia Iesuitas haberet auctores.

(1676.) **Hammer** *neuester Iesuitenspiegel, worin nicht blos die schlechte Moral der Iesuiten, sondern auch die nicht minder schlechte der Ultramontanen zur Schau gestellt ist.* Speyer. 1869. Eximius libellus, acute et solide iugulans quasvis ineptias et cavillationes scriptorum Iesuitis infensorum.

(1677.) **W. E. Ketteler** Bischof von Mainz, *die Angriffe gegen* Gury's *Moraltheologie in der Mainzeitung und der II Kammer zu Darmstadt. Zur Beleuchtung der neuesten Kampfesweise gegen die kath. Kirche für alle redlichen und unparteiischen Männer.* Mainz. 1869.

(1678.) *Érdekes vita a Jezsuitákról:* **Magyar Állam.** Pest. 1869. nr. 144. De discussione quaestionis super Iesuitis in Parlamento superiore Gallico, quae pro favore Societatis decisa est.

(1679.) **Magyar Állam.** 1869. nr. 288. castigat enunciationes Comitiales contra Iesuitas.

(1680.) *Fort mit den Jesuiten!:* **Oest. Volksfreund.** Wien. 1869. nr. 171. Contra hodiernos Societatis Iesu persecutores.

(1681.) *Ein Feldzug gegen die Jesuiten in Ungarn.* Ibid. nr. 277.

(1682.) **J. Kleutgen** S. I. *über die alten und die neuen Schulen. 2. Aufl.* Münster. 1869. Comparationem instituit inter planum studiorum Soc. Iesu et hodiernum statum Gymnasiorum ac Universitatum.

(1683.) *Raub und Mord, oder Jesuiten fort! Histor. Roman von* **Jos. Scheicher.** *Aus den besten, unverdächtigsten, weil unbetheiligten Quellen, den Wiener- und andern Alt-Testamentern geschöpft:* **Wiener Kirchenzeitung.** 1869. pag. 57.

(1684.) *Seit wann sind die Jesuiten in Oesterreich vogelfrei?* Ibid. p. 569.

(1685.) *Die Gesellschaft Jesu.* Ibid. p. 706.

(1686.) *Jesuiten und Luther:* **Salzburger Kirchenblatt.** 1869. p. 11.

(1687.) *Die Iesuiten in Tirol und ihre Gegner. Offenes Schreiben an einen der Letzteren.* Freiburg. 1869.

1870. (1688.) **Guil. Lebrocquy** *Pascal et les Iesuites,* Bruxelles. 1870.

(1689.) **V. de Buck** S. I. *la Bibliotheque des Ecrivains de la Compagnie de Iesus*: **Etudes religieuses.** Paris. 1870. V. 287.

(1690.) **Armand Ravelet** *les Iesuites et les Associations religieuses devant les lois prochaines.* Paris. 1870.

(1691.) **M. Bouix** S. I. *Lettres de S. Ignace de Loyola traduites en francais.* Paris. 1870.

(1692.) *I Gesuiti sotto Napoleone III ed i Gesuiti sotto Carlo Alberto:* **Unita Cattolica.** Torino. 1870. p. 117.

(1693.) *Lo Spauracchio de Gesuiti ed il* Gaulois *di Parigi.* Ibid, p. 126.

(1694.) *Vidas de los Santos y Beatos de la Compania de Iesus.* Roma. 1870.

(1695.) *Brevi Memorie intorno al Collegio Romano.* Roma. 1870.

(1696.) **Augustin Keller,** *der moderne Moralist. Von*

einem Katholiken aus dem Aargau. Luzern. 1870. Contra librum *Kelleri* de Morali Soc. Iesu.

(1697.) **Keiser** *Antwort auf* Keller's *Schrift: Die Moraltheologie des Iesuiten* P. Gury. Luzern. 1870.

(1698.) **Hagemann** *über Pascal:* **Liter. Handweiser.** Münster. 1870. p. 366. Biographia et crisis auctoris famosarum literarum provincialium contra Soc. Iesu.

(1699.) *Der moderne Iesuiten-Polyp:* **Schweizerische Kirchenzeitung.** 1870. p. 30.

(1700.) *Bannflüche des* A. Keller *und der Freischärler gegen Papst etc. Jesuiten etc.* Ibid. p. 153.

(1701—(1702.) *Die Antwort des Prof.* **Kaiser** *ehemaligen Seminar-Regens auf* Keller's *Anti-Gury.* Ibid. p. 169. 195. Etiam separatim prodivit sub titulo: **Kaiser** *Antwort auf Dr.* A. Keller's *Schrift gegen Gury.* Luzern. 1870. De Theol. Morali Guryana.

(1703.) *Dr. Huber und die Iesuiten:* **Pastoralblatt** *für die Diöcese* **Augsburg.** 1870. p. 167.

(1704.) **Agrion** *Jezsuita tan-e a hazugtétel: A czél szentesiti az eszközt?* **Csanád,** *egyházmegyei közlöny.* 1870. pag. 65.

1871. (1705.) *La Questione Gesuitica in Germania:* **Civilta Cattolica.** Firenze. 1871. VIII. 4. p. 659. Eximius articulus et perquam opportunus ad refellendas calumnias, quae contra Societatem in Germania nostris diebus effutiuntur.

(1706.) **Roh** S. I. *die neuesten Iesuitenhetzen in der Schweiz. Offenes Sendschreiben an den schweizerischen Bundesrath:* **Wiener Kirchenzeitung.** 1871. p. 18. ss.

(1707.) *Die Iesuitenfrage.* Ibid. p. 227. Quoad Italiam.

(1708.) *Die Iesuiten und die Lehre vom Tyrannenmord.* Ibid. p. 563.

(1709.) *Urtheile eines protestantischen Königs und eines protest. Gelehrten über die Iesuiten.* Ibid. p. 757. *Friderici II* Borussiae Regis et *Car. Ad. Menzel* iudicia in favorem Soc. Iesu.

(1710.) *Die Iesuiten:* **Gegenwart.** Wien. 1871. p. 251.

(1711.) *Ueber* **Pascal's** *Briefe.* Ibid. p. 847.

(1712.) **Alban Stolz** *die Hexen-Angst der aufgeklärten Welt, Unversiegelter Brief an Herrn* Bluntschli *und Gebrüder.* Freiburg. 1871. Adversus libellum *Bluntschlii:* „Wider die Jesuiten."

(1713.) *Die rothen und die schwarzen Iesuiten:* **Kapistran,** *kath. Volksblatt.* Wien. 1871. nr. 22. Contra conventiculum Protestantium *Darmstadti* habitum.

(1714.) *Nichtjesuiten über Jesuiten:* **Die kathol. Bewegung.** Würzburg. 1871. IV. 89. Ex protestanticis auctoribus demonstrat laudes Societatis inclytae, et concludit: „Ehre solchen Männern, die unbekümmert um das Gebelfer einer fanatischen Meute, dem wirklichen Verdienste Gerechtigkeit widerfahren lassen und gediegenes Wirken überall anerkennen, selbst wenn es von den, von allen destruktiven Elementen so sehr gehassten, Jesuiten ausgeht."

(1715.) *An die Jesuitenjäger des deutschen Reiches:* **Frankfurter Volksblatt.** 1871. nr. 4.

(1716—1719.) *Die Darmstädter Jesuitenhetze:* **Freiburger Kirchenblatt.** 1871. nr. 41. Item: *Heldenzüge aus der Darmstädter Bluntschliade.* nr. 42. Porro: *Das Schreckbild des Jesuitismus.* Ibid. Et: *Wie Jesuiten leiden und sterben.* Nr. 43.

(1720.) *Die Jesuitenmissionen in Bayern:* **Bamberger Pastoralblatt.** 1871. nr. 8. Refutantur asserta et exceptiones Ministri Bavarici *Lutz* contra missiones Iesuitarum.

(1721.) *Der Papst und die Jesuiten.* Ibid. nr. 13.

(1722.) **A. Baumgartner** *die Jesuiten und die Bundesrevision. Bevorwortet von* **Schlumpf.** Zug. 1871. Praefationem vulgat *Schweizerische Kirchenzeitung.* 1871. p. 76.

(1723.) *Neue Stürme der Revolution gegen Kirche und Klöster:* **Schweiz. Kirch. Ztg.** 1871. p. 316. De persecutione Soc. Iesu in Helvetia et Italia.

(1724.) *Die Darmstadter Iesuitenhetze.* Ibid. p. 442.

(1725.) *Erste Antwort der Katholiken Deutschlands auf die Darmstädter- und Münchener Ketzerei.* Ibid. nr. 43.

(1726.) *Jesuiten und Freimaurer.* Ibid. p. 478.

(1727.) *Der Kloster- und Jesuiten-Artikel im Nationalrath.* Ibid. p. 537. Perstringit ea, quae in Helvetia adversus Soc. Iesu in Nationali Consilio prolata extiterunt.

(1728.) **Thissen** *die Erblügen in Betreff des Jesuitenordens:* **Westfälisches Kirchenblatt.** 1871. nr. 29.

(1729—1730.) *Die Jesuitenfresser. Von einem Freunde des kath. Volkes.* Deggendorf. 1871. — Extractus ex opusculo continetur in: *Gegenwart.* Wien. 1871. p. 1097.

(1731.) **R. Cornely** S. I. *der Gehorsam in der Gesellschaft Iesu:* **Stimmen aus Maria-Laach.** *Kath. Monatschr.* Freiburg. 1871. I. 453. Exposita notione et adiunctis obedientiae regularis, signanter in Societate Iesu, congruas opponit animadversiones obiectionibus inimicorum Ordinis.

(1732—1734.) *Zur Iesuitenhetze:* **Vaterland.** Wien. 1871. nr. 309. — Etiam in ephemeride *Salzburger Kirchenblatt.* p. 346. occurrit similis tituli articulus, ex Ratisbonensi diario *Regensburger Morgenblatt* nr. 248 transsumtus.

(1735.) *Rom und die Jesuiten und ihre Erzfeinde:* **Sion.** Augsburg. 1871. p. 972.

(1736.) *Die Iesuitenhetze.* Ibid. p. 1004.

(1737.) *Für die Gesellschaft Iesu:* **Sendbote** *für Piusvereine.* Augsburg. 1871. p. 203. Colligit testimonia in favorem inclytae Societatis.

(1738.) *Katholische Antwort auf die Angriffe des Protestantentages gegen die Iesuiten:* **Der Katholik.** Mainz. 1871. II. 630. Praeter Praesulum Borussiae protestationem adversus Darmstadiense votum protestanticum editam, communicat etiam declarationem civium Aquisgranensium pro favore Iesuitarum factam.

(1739.) *Erinnerung an alte und neue Zeugnisse für die Iesuiten:* **Der Katholik,** *Zeitschrift.* Mainz. 1871. XXVI. 723.

(1740.) *A Jezsuiták és ellenségeik:* **Magyar Állam.** Pest. 1871. nr. 248. Bona dissertatio.

213
R732

44580

AUTHOR ROSKOVÁNY, AUGUSTINUS DE

TITLE Romanus Pontifex Ecclesiae Primas Et Princeps Civilis.

Tomus VI.

DATE DUE | BORROWER'S NAM

O'Brien, J.

STOP

44580

U. S A